

GOVERNMENT OF INDIA
ARCHÆOLOGICAL SURVEY OF INDIA
ARCHÆOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 14783

CALL No. 959.61/D.C.B

D.G.A. 79

A. N.
8743

(382)

59 15

Dagh-Register

gehouden int 2/11/15

Gasteel Batavia

vant passerende daer ter plaetse als over geheel
Nederlands India

Anno 1680.

14783

Uitgegeven door het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen met
medewerking van de Nederlandsch-Indische Regering en onder toezicht

VAN

(276)

Dr. F. DE HAAN.

959.61
D.C.B.

BATAVIA
LANDSDRIJCKERIJ

1812

HAAG
M. NIJHOFF

E. 1415

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. .... 14782 .....

Date ..... 31.7.61 .....

Call No. .... 959.61/..... D.C.B.

VOORWOORD.

Bij de uitgave van het Dagregister van 1880, welke buiten mijne schuld zeer is vertraagd, zijn dezelfde regels in acht genomen welke ik in het Voorwoord bij de beide voorgaande deelen uiteenzette.

De trage voortgang van dit deel werd geenszins vergoed door de belangrijkheid van den inhoud noch door de zuiverheid van den tekst. Die tekst is zelfs zeer bedenkelijk. De copïisten, die aan dezen zwaren foliant gepend hebben, schijnen veelal te hebben verkeerd in een toestand tusschen slapen en waken; de fouten zijn zoo talrijk dat ik zeer vele, die niet al te hinderlijk waren, maar liever heb laten staan in plaats van er eene noot aan te wijden. De talrijke varianten in de spelling van namen maakten het opstellen van het Register niet gemakkelijker; en dan openbaren zich ten slotte, wanneer men dit Register vergelijkt met die van de vroeger reeds gedrukte jaargangen, weder nieuwe varianten. Ik kan dan ook in gemoede aanraden, bij het naslaan der registers van verschillende deelen de meeste omzichtigheid te betrachten en vooral na te gaan of de gezochte naam ook op andere wijze heeft kunnen worden gespeld.

BATAVIA 28 October 1912.

P. DE HAAN.

January Anno 1680 (1).

Primo January. Heden den eersten dagh van dit jaar 1680 rynde, soo komen na alouder gewoonte 'smorgens al voor ses uren d'E. Heeren Raden van India Zyn Edl. den Heere Gouverneur Generael Rycklof van Goens veel geluck, heyl en zegen ten te wanschen en soomede de respectieve Collegiën van Justitie, hem d'officiëren soo van politie als schutlieryn en verschoeyde gequalificeerde Comp^{te}. ministers mitsgaders de twee Chineeze Tartarische afgesanten, gehaalt of geleyt door den sabandaar Ockerste en den coopman Jacob van der Planken, insgelijx ook Crain Bissee, gewesen Makassaarsen Coningh, met Crain Lingus en de verdere Macassaarsen grooten en koningskinderen, somme Crain Panaragan, soon des Conings van Rima, ende den Ternaatsen Prins Rotterdam mitsgaders den onden Majuda in geleyde van den secretaris Joen van Hoorn, en eyndelick meest alle onser inlandse hoofden, in 't byzonder om Zyn Edl. en de Heeren Raden van India te feliciteren, waarmede dan na 'taanhooeren der predicatie en het gelukwenschen onder malkanderen desen dagh met bytschap ten eynde wierde gebracht.

2 d^e. Seker Fransman, hoofft van een chialoup off vaartuygh, toebehorande den Franssen agent tot Bantam, met Javanen bemant, voor weynige dagen van Bantam hier aankomen, versock gedaen hebbende om met een passe voor genoemt vaartuygh na de Oostent van Java ten handel te mogen werden versien, soo is verstaan hetselfe op de beleefste maniere te doen excuseren en gemelte Fransman door den heer Ontfanger Generael bekend te doen maken de prerogativen en 'toetroy, door den Sousouhouhangh Amas Courai aan d'E. Comp^{te}. in alle syne zeehavenen vergunt, en dat wy niet vermogen eenige passen tot ons eygen nuttel

(1) Het RS. geeft hier den navolgenden titel: *Batavia's Dagh-Register*, waarin vermeld en aangehaelt werden alle de notabelste novellen en geschiedtenissen aldair in Comp^{te}. en prynces zaken, aankomste en 'vertrek van schepen en vaartuygen van en na alomte, den de bysondere novellen van alle quarteren en 'principaalste nyl de advicen van en an Bantam, Tjonggpoera, Indragajah, Cheribon en anders de gheele Oostent van Java, welkers gewenten inhout menich als de bricon van alle andere quarteren eyter in 't lande oek by 't verbaulbank mede nuyt zyn naar te leuen.

aen haar te verleenen, of dat den Sousouhoenangh gehouden soude wren eenigen respect aen onse passen te dragen, bysonder wanneer deselve werden gegeven aan Bantamse volkeren, die Syn Mayesteyt in soveel occasiën als vyanden hebben beleidigt en soveel schaden toegebracht.

5 d^e. Den Makassaren en hier aanwezende afgesetten Koningh van Goa Crain Bisse, op den 50^{en} December des voorleden jaers als hooft na Indermayoe met de hier aanwezende Macassaren gestelt geweest zynde, komt heden morgen om syn afscheyt te nemen binnen 't casteel met Crain Panaragan, soone des Coninx van Lima, Crain Linques en desselfs soen Dain Mangemba, item Dain Toedjou en de verdere Macassaree grooten en coninxkinderen te verschynen ten huys van den Ed^{de}. Heer Directeur Generael Speelman, die deselve verselt met den E. secretaris van Haar Ed^{de}. Joen van Hoorn by Syn Ed^{de}. den Heere Gouverneur Generael is brengende, gaande Syn Ed^{de}. met deselve voorts na de groote vergaderzaal, alwaar d'Heeren Raden van India exepte d'heer Outhoorn reets verschenen waren, wanneer sy regt tegenover Haar Ed^{de}, die alle aan de rechterhand der vergadertafel zaten, geset wierden, te weten Crain Bisse, Crain Linques en Crain Panaraga op stoelen en vervolgens daaraan op banken Dain Mallenwa, Dain Toedjou, Dain Manjemba, soon van Linques, Dain Cicila, soon van Crain Cronron, en nog 6 andere Dain en waarby den tolk of juribassa van Syn Hoogheyt Radja Palakka, genaamt Portotto, nog mede volgde, en waarbeyden doen op een dwarsbank regt tegenover Syn Ed^{de}. insgelyx geeten waren de capiteynen Jan Franssen en Harman Egbertzen, als wanneer haar allesamen de nodige ordres in en over hun vertreck alsom naar Indermayoe voorgehouden wierden, en dat men Crain Bisse als de voornaamste tot hooft over haar alle verdere Macassaren onder 't gesagh van onsen capiteyn aangesteld hadde, dat d'andere hoofden alle acquiesceerden, hetgunt dan ampel en drydelik geschiet en daarop tot een goet succes eens een glas wyn roetgedronken wezende, soo stont men tesamen op en gingen Haar Ed^{de}. met hun allen na een weynig vartoevens weder buyten, alwaar op de puye komende, soo wierd ten onnesteaan van veel kykers en de gerangieerde vertrekkende Makassaren etc. door Syn Ed^{de}. eerst aan Crain Bisse 2 oorlogsvaandels voor syn twee compagnien en aan Dain Mangemba, soone van Linques, als aan Dain Toedjou yder een vaandell benevens rentige curieuse hantgeweeren overhandigt en geschoncken, bestaande in sodanige soorten en quantiteyten als in 't afgelegde dagregister des voorleden jaers onder dato 50^{en} December specifike staan uytgedrukt, onder verder minnelycke aanprake tot opweckinge van dapperheyt, dat door haar met groote vergenoegingh aangenomen zynde, soo quamen sy na hun maniere alle hare trouwe met uytgetogen kriessen op de Makassarse wyse opnieuw nader te betuyghen, namentlyk eerst Crain Bisse en daarop alle de coninxkinderen en volkeren die by hem waren in ozdre, daarna Dain Mangemba, item voorts Dain Toedjou en soo alle die vertrocken, 't welk geschiet en daarop een nader afscheyt van d'Heer Gouverneur Generael op de puye genomen wezende, soo wierde genoemde Bisse en d'andere Macassaren door d'Heeren Directeur Generael Speelman, Blom en Camphuys tot buyten de Waterpoort geconvoyeert en aldaar haar volk in eenige hoots, daartoe gereetleggende, en

sy liepen in de groote prauw van de Comp^e, gecondoiscert, alwaer de voornelte heeren hun afscheyt namen en den secretaris Joan van Houten metten capiteyn Harman Egbertsen en coopman Jan van Mechelen gemelte Bisse en andere grooten in 't geselschap van Grain Linques en Dain Malleuwa een boort van 't jachts de Smith geleydten; daar sy hen een uur off twee geselschap gehouden hebbende, quamen ontrent middagh weder aan land nevens Grain Linques en Dain Malleuwa, zynde op d'aenboortkonde van Grain Basse door hier der met hem af te gane chialoupen 5 schoten gedaan, met intentie omme nu wyders sodanig op morgen ten dienste van de Comp^e, na Inderimayoe aff te gaan tegen de stroopende Khdullese, Marassanese en andere Javaanse rovers en hunnen aanhangh, die de voorsz. landen des Sousouhoumanga en Comp^e, onderdanen noch al niet nalaten daar alomme allerwegen te infesteren, te beroven en te vermoorden.

Des avonts vertrekt uyt dese rheede direct naar Timor 't schuytschip Wimmennum, medeneemende een missive van Haer Ed^e, een den oppercoopman en opperhoofd Jacob van Wyckersloot ende den raad ten casteels Concordia, op gisteren getekent, benevens ook een briefje aan de Coupangse Koningen, onse bondgenooten aldaar, te weten de twee Coepanse Coningen Panokay en Amahoessangh, Item Antomonau, veltoverste van de Sonnebayers, en Amatarangh, opperregent van de Amabiers, mitsgaders nog een briefje aan Injay Chily Morda, Vorstin op Solor, alle van sodanigen inhoud als by 't afgaande briefboek kan werden gezien, hoewel de twee laatste briefjes aan de grooten aldaar mede egter hieronder sullen volgen, hebbende voorts gemelte schuyt Wimmennum aan coopmanschappen en behoeften voor 't comptoir Timor afgevoert het volgende cagnasoen:

- 2000 rd. aan contanten;
- 520 stux divers guinees lywaat;
- 800 stux salempouris;
- 2500 " roode karikans;
- 2000 " swarte smalle halve ballas;
- 600 " diverse bethillen;
- 520 " rouw zeyldoek;
- 120 " swarte kangouys;
- 240 " diverse deken;
- 200 " photassen de Bengals;
- 300 " roode chiavonys;
- 560 " hier gemaakte hembden;
- 780 lb poeyerzuyker;
- 20 stux lyne geschikterde chiltzen;
- 4 " Muscovise jaghten;
- 40 " Persiaans leer;
- 10 picols swarte paper;
- 4 platen koper;
- 1450 stux Billitonse byltjens;
- 1000 lb buscruyt;

12 stux Bengaalse aleatyven;

1 kas Persiaanse wyn;

12 lasten Bengaalse rys;

3 d^r. Suratsc larw;

1 kas roosewater;

1 kast Souratsc zeep;

30 stux brandtunniers, en voorts verschoeyde provisien, schryfgereetschap, schenckagie, paardetuygh, geweer, materialen, equipagiegoederen etc., belopende tesamen een somma van / 37537:14:14.

Volgt nu het briefken aan de Coupanse Koningen, onse hontgenoten op Timor.

Dese brief komt uyt een opregt hert van den Gouverneur Generaal Byckloff van Goena ende de Raden van India aan de Coningen onse hontgenoten, onder Koopan nedergeseten, die God de Heere in dese werelt voorspoedigh wil maken, over hare vyunden victorie verleenen en gesamentlyk een lang leven gunnen.

Daarna soo maakt den Gouverneur Generael en Raden van India de Coningen onse hontgenoten bekend, dat sy met goete genegentheyt door de bestelling van haeren capiteyn Jacob van Wyckersloot wel ontfangen hebben 150 E geel wax, die de Coningen gesamentlyk tot een teken en onderhoudingh van vrundschap hebben gesonden, 't geen haar seer aangenaem is geweest, verzoekende in de betuygingh daarvan te willen continuereen, opdat den Gouverneur Generael en Raden van India van hare kant mede sulx mogen doen en wy gesamentlyk onderling vrundschap vorden soolang son en maan schynt. Vorders soo laat den Gouverneur Generael en Raden van India de Coningen weten, dat den capiteyn voornoemt haar geschreven heeft, hoedat den wreveligen Amabessje met 250 weerbare mannen met vele vrduwen en kinderen na Greba, onder de gehoorszaamheyt van den Conink Amarassje staande, is gevlugt, sonder aan synen Konink Penokoy wegens syn gesantschap de minste rekenschap te willen doen, voorgevende daartoe ongehouden te wezen en dat niet meer onder de Coepanese bondgenoten maar den Conink van Amarassje stond, daarvan ook niet wilde gesapareert wezen, 't gene sulc een vreesse onder u gesamentlyk tot Couban had veroorzaakt, dat de Coninghen in verlegentheyt schenen gehragt te wezen, 't geen immers verre van d'oude en vorige couragie affwykt, stevensens alsof Amabessje met synen quaden aanhangh uw vermeerderen soude en daartoe reets in aantoght was, dat God de Heere niet sal toelaten, vermits Hy, een wreker en straffer van de quade en boose daden zynde en aan de andere kant een helper van die een gerechtige sake handhaven, u gesamentlyk tegen kinne schelusse vyands aanslagen wel sal beschermen en haar in hun eygen verderf laten vallen, 't gene vassistellende, soo verzoeken

den Gouverneur Generaal en Raden van India dat de Coningen onse bondgenoten met couragie en mannelijcke moet hun gelieven te versterken om eendrachtighlyk hare vyanden af te kunnen keeren, ten welken eynde sylleden hy den anderen sullen dienen te blyven onder gedurende d'oneenigheden en schadelycke dreygemenaten van 't eyland en eenige andere verre gelegene plaatsen af te gaan, opdat hun onderdanen, als den vyandt eens mogte afkomen, van geen hoofd berooft mogt wezen, sullende van onse kant soveel hulpe van ammunitie van oorloghe laten contribueeren en u toereycken, dat zy onder Godes bystant den vyant wel machtigh sullen wezen 't hoeft te hieden en onder te brengen.

Vorders hebbende den Gouverneur Generaal en Raden van India tegenwoordigh niet meer te zeggen, maar zenden aan de Coninghen bondgenoten tot een teken van hare genegenheyt ider een carbya, een pistool en een armosyn.

Geschreven in 't Casteel Batavia op 't eyland Groot Java den 2de January 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generaal van Nederlands India

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont 's Comp^e, zegel in roden lakke gedrukt en daaronder:)

Ter ontfangantie van Haar Hoogh Ed^e.

(Ende was getekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Volght nu nogh het briefje aan de Vorstin van Solor Niy Chily Moeda.

Dese brieff werd uyt een opregt hart door den Gouverneur Generaal Ryckloff van Goens mitgesuider de Raden van India van Niy Chily Moeda, Vorstinne van Solor, geschreven, vergeselschapt met een wenach dat den Hemel haar veel geluk en welvaren op dese werelt en een vredige regeringh onder hare onderdanen wil verleenen.

Vorders laat den Gouverneur Generaal en Raden van India Niy Chily Moeda weten, dat se haren brieff en geschenk wel hebben ontfangen, maar zyn ten hoogsten verwondert dat hun iteratieff versoeck, in voorleden jaer met soo ernstige expressien nog gedaan, tmlerende dat de welbekende Wollerese moordenaars over hun boose daat mogten gestraft off daartoe een onse resident overgegeven worden, soo weynig in achtigh is genomen, eveneens alsoff het een zaak van geen belangh was, daar ter contraria door sodanige leyten de rechtvaardige Godt niet alleen grootelyx vertoornt wert, maer ook wel speciaal gelast heeft met de doot die weder te boeten, off dat anders sodanigen laet en volk, daar die misdaders vry van straffe gedooft werden, sal verdelgen en ruineren, waarop dan Niy Chily Moeda

na haer pligt hadt behooren te letten om haar lant en volk, ja eygen persoon, van aanstaande verderf bevryt te houden, maar is dat soo verre daaryandaan geweest dat sy nog deselve onder hare bescherming lant continueren, ons diets makende dat sy alle gestorven zyn, 't welk soo 't waerachtigh is, soo heeft haar Godt gestraft, anders sal Niey Chily Moeda dat van deselve sekerlyk hebben te verwagten.

Tot een teken van hare opregte genegentheyd en onderhoud van goede oude vriendschap zenden den Gouverneur Generaal en Raden van India aan Niey Chily Moeda:

twee patolen van 5 asta;

twee bethilles Ternutanes.

Geschreven in 't Gasteel Batavia op 't eylant Groot Java desen 2de January 1680.

(Onder stant:)

Den Gouverneur Generaal van Nederlands India

(Getekent:)

RYKLOF VAN GOENS.

(Terzyden 's Comp^{te}. zegel in rooden lakke gedrukt, daaronder:)

Ter ordonnantie van Haar Hoogh Ed^{te}.

(Getekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

4 d^e. 's Morgens vroegh vertrocken vanhier 't jachje de Smith en de chialoupen Griffioen, Gramantappel en Pauw benevens 8 Makassarse voertuygen met Crain Bissee, Dain Mangeniba, soone van Crain Linques, en Dain Toedjou, tezamen 197 Makassarse koppen sterk, na Indermayoe etc., tot sulken eynde als daard' hiervoor op gisteren staat gesproken en weswegen in de door haer nu medesende missive van Haar Ed^{te}. aan den capiteyn Jochem Michielszen ende raat aldaar, op gisteren getekent, breder staat gesproken en kan werden gelesen, behebende in substantie 't volgende:

dat Haer Ed^{te}. tot versterkinge der militie en versekeringe onser post op Indermayoe tegen de gewulden der Kidoeloe en andere rovers goetgevonden hebben eenige Makassaren by desen derwaerts zif te schikken, en waartoe 't jachje de Smith, de chialoupen Griffioen, Gramantappel en Pauw zyn aangelegt, met dewelke dan nu overgingen Crain Bissee met 152 koppen, Dain Mangeniba, soone van Linques, met 57 en Dain Toedjou met syne resterende 8 koppen, alle volgens de rollen en in drie parthyen verdeelt, voerende altemaal haar apparte vaandels en elk heeft syn eygen volk, opdat alsoo te beter mogt blycken hoedanigh een yder van haar sikh met de syne kome te quytten, dogh dat Crain Bissee als de voornaamste het hooghste geanght over haar alle alsmede over Dain Matara onder de sorge en authoriteyt van den capiteyn Jochem Michielszen sal hebben te voeren;

dat aangesien Crain Bissee een heer van staat en goet oordeel ende de andere ook van groote geslagten zyn, deshalven geen offensive off defensive actien tegens

de vyanden dienen ondernemen als met gemeen overleg en goetvinden, gelyk zy ook niets buiten kennis of toestemminge van den capiteyn Michielszen etc. mogten doen, en dat ook Crain Bissae en Dain Toedjou het daarop sullen aandringen om de zwerfende Makassaren overal tot haar te trekken, zengesiën Haer Ed^e. toesegginge hebben gedaan om alle die sich onder haar en tot de Comp^e. begeven msandelyx mede met 3 rd^e. gelyk de nu vertrekkende, zoolange sy de Comp^e. dienst doen, te gagliarien;

dat den capiteyn Jochum Michielszen Crain Bissae ende de andere grooten met een bequaem logiement op de Javaanse wyse sal versorgen en ook deselve in aansien (onverminderd zyn nygen respect) houden en soveel mogelyk accomoderen en gelyk Dain Matara hebben te tracteren, persisterende Haer Ed^e. alsnogt by de vorige gegevene ordres, namentlyk om 't land van Indermayoe te beveiligen, de stroomende parthyen onder de naam van Kidolhem overal alle afbreuk te doen, sonder nogtans de Bantammers daaronder te noemen noch ook de Cheribonders vyandelik aan te tasten, tensy sy haar met de Kidolse struykrovers quamen te vermengen ofte eenige hostiliteyten tegens de Comp^e. te plegen, alswanneer den capiteyn Michielszen de Cheribonse Princen aanstonds door een briefje sal laten aanszeggen dat se haar volk moesten tehuis roepen, ofte dat deselve mede voor struykrovers aengesien en als vyanden stonden getraceert te werden;

dat de Bantammers volgens 't bericht van Dain Toedjou hare vaartuygen veeltyds in eeker rivier tusschen Indermayoe en Cheribon, genaamt Calisapo, souden opleggen, op dewelke hy Toedjou het ooge hadde om deselve te vernielen, 't welk, ingevalle de Cheribonse Princen na onse goede vermaningen niet wilden huysteren, ook wel soude mogen geschieden onder alle voorsichtigheyt en dat ook 't selve onder de voornaamste hoofden secreet gehouden wiert etc.;

dat de overgaande rollen konden uytwyzen, welke de gequalificeerde Makassaren waren en waarmede een yder is beschouwen geworden, en dat Crain Bissae tot een lyfwaght onder syn apart commando thien Nederlandse militaire koppen zyn toegevoegt, dewelke hy na welgevallen soude mogen verwisselen;

dat ingevalle eenige Makassaren van des vyants zyde genegen mogten wezen tot de E. Comp^e. over te komen ende wegens het wegloopen ofte andere voorheen begane misdaden swarigheyt maekten, soo wiert den capiteyn Jochum Michielszen macht gegeven om de sodanige te mogen parlonneren en hare misdryven te remitteren, mits dat die gewesene slaven waren hare lyfheeren het incoops costende mettoertydt restitueeren moesten etc.;

dat soo wanneer Crain Bissae tot 't aantrekken eeniger syner landskuyden gelt mogte komen te eysschen, den capiteyn Jochum Michielszen Syn Excellentie⁽¹⁾ daartoe verstrekkinge sal mogen doen, tot welken eynde als tot afbetalinge der vertrekkende Makassaren etc. ook 2500 realen nu mede gesonden wierden;

dat alle goederen die gemelte Makassaren op den vyandt komen te gewinnen sonder onderscheyt tot buyt mogen werden verchapt;

dat den capiteyn Jochum Michielsze aan Crain Bissae etc. van alle successive

(1) Aldas staat het er. voluit.

gegevene en nog te gevende ordres communicatie sal hebben te doen, evenwel daarouder niet verstaande de sodanige die sy niet en behoeven te weten etc.

dat in 't jacht de Smith en de 5 chialoupen boven de 2500 Spaanse realen voornoemt zoo voor 't jachtje Mallabaer en de verdere besettinge tot Indermayoe zy gescheept als:

voor 't jacht Mallabaer verscheide equipagegoederen
en voor den treyn etc.:

- 10 stuk geldeek guinees;
- 1 kist met poeyersuyker;
- 16 kg gesorteerde speceryen;
- 6 lasten Bengaalse ryst;
- 1 last witte rys;
- $\frac{1}{2}$ last cadjaugh;
- 1 aan Spaanse wyn;
- 1000 smute vissen;
- 6 bossen kaarsen;
- 6 potten Sinause clappusoly om te dienen ten behoeve van Crain-Bissee ende de verdere Makassaarse grooten etc., voorts nog:
- 25 smaphanen;
- 25 paltoontessen;
- 100 smphaansteeuen;
- 25 kg yserdraat voor Dain Matara;
- 1000 kg kruyt;
- 1 vaatje musquetkogels;
- 1 d^r. roerkogels;
- 80 kippen lont;
- 1 kist met medicamenten en
- 6 leggers arack etc.:

dat Haar Ed^{de}. de nu vertrekkende chialoupen Smith, Grilloen, Granaatappel en Pauw ten eersten wederom verwagten om hierontrent in 't vaarwater te werden gehruykt:

dat de gage van den schipper Jan Mulder sal stilstaen, tot hy nader aanwysinge van de vermistte goederen komt te doen, die door hem verkeerdelijk zyn opgegeven.

Voor de middagh gewerdt ons van Malacca per 't vaartuygh van den Chinees luytenant Litsoeko een missive van den gouverneur Jacob Jorissen Pitt mitsgaders den raat aldaer, aan Haar Ed^{de}. geschreven in dato 18 December des voorleden jaers, van inhoud als by 't aankomende briefboek onder dat quartier kan werden nagelesen.

Op de middagh komt alhier van Iudramayo te retourneren 't jachtje de Tyger, eenlyck met schryven van den capiteyn Jochum Michielszen ende den raat aan Haar Ed^{de}. van den 30de December anno voorleden uyt de vestinge aldaar, genaamt Bantamse Brill, luydende in substantie aldus:

het rapport van den schipper Jan Mulder nevens het testament van den overleden corporaal Pieter Debois wierd Haar Ed^e toegesonden;

de Kidolse stroomers even boven de negory Indermayoe ontrent Troessangh een bequame vastigheyt, met schanskorven wel voorzien, weder opgeworpen hebbende, soo was men te rade geworden, haar geweldelyk vandaar te verdryven en daartoe 't jachje de Luyper tusschen onse buytenwaght en des vyandts pagger in de revier op te korten, uyt hetwelke als uyt twee andere door ons opgeworpene batterijen op den vyandt dapper ingeschoten wiert, ondertusschen dat onsen luytenant Bain Matara met ontrent 60 van syn volk, haer voornaamste werk in brand hebbende gestoken, een dapperen aanval daarop hadden gedaan. 't wolk ook van zo goeden uytgangh was geweest dat denselven, bytyts van onse Nederlandse militie en eenige Javanen ondersteunt zynde, den vyandt gedwongen hadt alle syne werken te verlaten en de belegeringh op te breken, waarop alle haar sterkens gedemolieert en een stuk canon met nogh 6 bassen veroverd zynde, soo had men die schelmen sedert daar niet meer vernomen, maar stinde te bedingten dat ze volgens hun vorigh opgeven haar retraitsie naar het Tegaalse district zullen hebben genomen; in dese schermutseling warender behalven de gequatsie well 30 van den vyandt dog niet een van d'onse gesneuvelt;

't jachje Mallahaar had men naer Tagal om verversinge gesonden en meteenen die residenten te waarschouwen om voor het overrompelen der varengesteerde gevlugte roovers wel op hoede te zyn;

uyt het jachje de Tyger hadt men tot nodigh gebruyk voor den troeyn eenige ammonitiën gelicht;

derthien stieken en een Balyse weggelopen lyfloygen van Batavia, van Brebes over Tagal naar Indermayoe gesonden, wierden Haar Ed^e. by desen toegestiert;

seker Batavias Chineezen ingeseten, genaamt Louan, den voorleden jare met syn vaartuygh van Batavia naar Indermayoe varende om synen handel te dryven, was door de Kidolse rovers aldaar gevat en over Cheribon naar Bantam en tot Turtiassa gevangen gevoert, totdat by eyndelik met seker Bantams hooft Intje Malille onder 200 koppen soo Maleyers als Makassaren met het jongste outset van Bantam by den vyandt op Indramayo gebragt en alsnu even voor de voornoemde schermutseling tot de Comp^e. overgelopen verzende, hadt weten te verhalen, dat den verdreven vyant twee paggers voor in Troessangh en een aan de oostkant van de revier legensover Indermayoe mitsgaders nogh een pagger beneden Bantams Bril om d'onse den pas aff te snyden opgeworpen en drie stukken geschut uyt Samadangh gebracht hadden, waarvan het grootste met den eersten schoot was gesprongen, en waren de voornaamste hoofden deser Bantommers volgens 't bericht van gemelte Chineezen geweest de onderstaande:

Key Aria Soura de Martha als eerste gesaghhebber;

Key Bagas Wangsa Nalla;

Intje Soulongh, Maleyer;

Tchiliwidara, Bantammer;

Intje Boyangh, Maleyer;

Sarmangale, Balyer:

Contot, Balyer:

Mangie, Makassar:

Banghough, Macassar:

Intje Bongsomh, Maleyer:

Intje Radja Malilla, Maleyer:

Key Angahay Jaupatty, Bantammer:

Kiay Tommagon Turtajassa, Bantammer:

eznen Key, Chinesees mesties van Bantam, en soude de intentie van dese bovengenoemde hoofden hebben gelegen, om den Pangerangh van Samadruh in hare handen te krygen, Indermayoe te overweldigen en alle Hollanders in rystbloeken te stampen, maer dit hun mislukkende, alsdan voort na Brebes en Tagal te gaan om die plaatsen te verdestrueeren.

Des avonts laat werd ons per Javaans vaartuygh een briefjen toegebragt, door den resident Willem Casf op gisteren uyt Bantam aen Haar Ed^e. geschreven, van volgende inhoudt:

het Engels schip de Caesar, groot ontrent 400 lasten, was aldaar over Caabo de Goede Hoep uyt Engolant komen te arriveren, zynde den 15^{en} Juny des voorleden jaars uyt Duyys in zee gelopen en van de voornoemde Caap den 15^{en} October t'zeyl gegaan, alwaar 2 Comp^s. schepen met den commandeur Symon van der Stell gekomen waren; uyt Engolant was voor nieuws dat aldaar met het uytroeyen van de Rooms-gesinde nog grote heroerten in 't ryk trotteerden; den Hartogh van Jock was uyt het gebiet der Nederlanden naar Spangien vertrokken; de stadt Wezel weder in handen van de Franco gestelt; de Sweed was met Denemarken en Brandenburg nog niet vereenicht, en soude de stadt Hamburg sich onder de bescherminge van Vranckryek begeben hebben.

5 d^e. Heden nademiddagh ter ordonnaris vergaderingh van Comp^s. raken in Ternaten gesproken zynde, soo is na aandachtige deliberatie alzulx gearresteert en goetgevonden als hy het resolutieboek onder huydigen datum kan werden gesien.

6 d^e. Des morgens worden de brieven en scheukagien, op den 18^{en} December des verleden jaars per de fluyt de Berkmeer uyt Siam van den Coningh en Oya Berquelangh alhier aangebragt, door den E. sabandaar Ocker Ockerste, verselt met den oppercoopman Jan van Leene, de coopluyden Jacob van der Planken en Jaannes van Heden, den schipper Claas Vooght, den ondercoopman Joannes Truytman en den capiteyn der Maleyers Intche Bagus na oude gewoonte statieus ingehaalt, gaande gesamentlyk tusschen de gerangieerde compagnie militairen dreses casteels door van de hooftwagt all tot aan de puy van Syn Ed^e. wooningh, en voorts de trappen op na binnen in de groote vergaderzaal, alwaer Syn Ed^e. vooraff metten secretaris Joan van Hoorn verschenen wezende en nadat de brief overgelevert ware, soo wierden er aaslochts 3 chergies musquettades en van de punt den Diamant seven kanonschooten gedaan, zynde na wyders de missives van den Coningh van Siam en den Berquelangh na gedane translatie in onse tale van dudenigen inhoudt bevonden en eerst die van den Conink:

Translatmissive des Coninghs van Siam aan Haer Ed^{de}.

Desen brieff van Tsiauw Praya Sirti Darma Rata Dilsit Djadja Matie Inlje Papietri Tanrata Kossa Tahoodjy Apiprie Berkarma Pahat Tsiauw Parajha Bergulangi comt aen den Gouverneur Generael Rykloff van Goens en de Raden van India, espiteyn op Jaccatra, opdat den capiteyn tot Jaccatra een suyer harle is tegens den grooten Coningh van Siam, wiens throon van gout, die den witten oliphant heeft en in syn regeringe oprecht is. Den brieff die den Heer Generael met de Derkmeer heeft gesonden is in de hoofdstadt Siam met het geschenk wel aengekomen, welke aen myn versogt is voor den throon van den grooten Conink van Siam te brengen en in te halen, gelyck deselve ook met groote statie ten hove is gebragt op Saterdagh den 10de dugh van de 11de maant in 't hokkejaer, en den Koningh heeft uyt deselve brieff verstaen dat den Gouverneur Generael op Jaccatra nog gelockigh woonde en in rust en vrede regeerde, waarover den grooten Conink van Siam seer verblift is geweest en wil verhoopen hetselve nog lange sal continuereen.

Der is mede in den brieff vermeld wegens het goede kisse dat den Konink heeft gesonden om te laten amaljeren, en ook van alle de monsters volgens 's Coninx begeeren, dat hetselve door den Gouverneur Generael naar Holland was gesonden om te maeken: ook heeft den capiteyn van de logie aen den Konink van Siam bekendgemaect vanwege de hoeden, gont camelot ende leere laarjens met gout en silver volgens 't begeeren van den Conink, welke goederen den Konink, soodra als gekomen sullen syn, inderhaast tot Siam sal verwagten: den Gouverneur Generael gelieft deselve dan op 't spoedigste over te senden. Nogh hebbe verstaen dat den Gouverneur Generael alle de goederen nogh niet hadde ontfangen, maer soodra hy deselve gekregen sal hebben, sal de goetheyt hebben dat hy alle naar Siam aan den Konink sal senden. Indien den Gouverneur Generael den Conink van Siam na syn begeeren gelieft te helpen, sal hy syn hartenwensch hebben, waarover den Gouverneur Generael ook een goede naam sal verkrygen. Alchoon den Gouverneur Generael geen geschenk en heeft, daer is niet aen gelegen, als hy maer het begeeren van den Konink gelieft te volbrungen; 't gene hy den Konink meer in aensien sal syn als alle de geschenken.

Nogh staet er in den brieff vermeld vanwege de vyanden van Kedah, alsdat se Salaugh en Bangsaly hebben aengetast en groote schade aan 't volk gedaan. 't gene ook Camp^{de} schepen, die daar komen om te handelen, swarigheyt souden kunnen veroirsaken, hetwelke van voornamen waren om te verbeteren, en indien de Camp^{de} schepen sendt om te handelen, dat se den tholl van 't thin niet mogten betalen en datter dan ook geen andere tot die koopmanschappen toegelaten mogten werden, opdat het volk geen verdere swarigheyt mogten overkoomen, 't gene dan ook met den goeden raat van den Gouverneur Generael overeen sal komen. Verders de quade

menschen, die van Salangh en Takoea gevlugt zyn, worden tegenwoordigh van die van Kodah opgerooyt om Salang en Takoea wederom aan te tasten, maar nu heeft den Coningh van Siam het volk van Ligoor en Ternaso om bystant te doen afgesonden, 't gene nog niet t'eenemaal verrigt en is; de wille is wel om aan de Comp^e. een brieff te geven om tot Salangh en Takoea te handelen, maer indien dan enige swarigheyt mogte overkomen, gelyck voorhenen geschiet is, het soude dan voor verraderye kunnen gehouden werden. De geheele sake daarvan is den capiteyn van de logie bekend. Verders alle de goederen volgens het begeeren van den Konink van Siam, dewelke den Gouverneur Generael naar Hollandt heeft gesonden om te laten maken, wanneer deselve door Comp^e. schepen uyt Hollandt op Jaccatra syn ghebragt, soo gelieft den Gouverneur Generael deselve volgens d'overgesondene monsters en begeren van den Conink op 't spoedigste herwaerts te laten brengen, opdat den Gouverneur Generael daarover ook een goede name magh bekomen.

Voor does tyt send den Conink van Siam aan den Gouverneur Generael 32 blaar en 2 picols thin tot teken van opregte bontgenoot- en vrientschap tusschen mynheer den Conink van Siam en den Hollandsen Conink, die onveranderlyk sal blyven en niet scheyden soolange de sonne en mane sullen schynen, dogh alles staat in de beradinge van den Gouverneur Generael.

Geschreven op Sondagh den 9^{en} dagh van de 12^e maen in 't hockejaar.

Volght het tweede translaatbriefje, door den Oya Berquelangh aan Haar Ed^e. geschreven.

Desen brief van Tsiauw Praya Darma Rata Disil Djadi Amati Intjet Paphdrie Tan Rata Koosa Taboedi Apipiri Berkarina Pakal Tsiauw Para Iha Bergalangh komt aan den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens en de Raden van India, capiteyn op Jaccatra, omdat den capiteyn op Jaccatra met de Berkmeer aan myn heeft gesonden een brief novens een geschenk van:

- 1 p^e. silvermhoira;
- 1 p^e. witte zyde geblonde atlas, met gont doorwerkt;
- 1 p^e. goude geblonde d^e. van roode zyde;
- 1 p^e. roode hafta Brootchia, met silver doorwerkt;
- 1 p^e. muscuscoleure d^e.;
- 1 " roode d^e.;
- 1 p^e. purpere armosyn;
- 1 geblonde alcatyff;

alle 't welke hier behouden aangebragt is en met eere ingehaelt op Saturdagh den 10^{en} dagh van de 11^e maen in 't hockejaar, uyt welkers inhoud verstaen hebbe dat den Gouverneur Generael Jaccatra nogh in vrede en wel regeerde, waerover ik seer verblyt ben geweest, tmeer omdat wy

beide in vrundtschap leven, en wanneer den Gouverneur Generael welvaart, soo ben ik ook in rust en vrede.

Daer staet in den brieff vermaelt dat de goederen nog niet uyt Holland waren gekomen, maer indien deselve inderhaast mogte komen, so gelieft se naar Siam over te senden nevens twee verrekyckers, een klokhorologie, 6 brillen en 6 boeken papier in parkement genaeyt, die mede uyt Holland sullen komen. Den Gouverneur Generael heeft niet anders geweten off ik hebbe deselve in voorleden tyden al ontfangen, maer den capiteyn Aernout Faa heeft tegens myn gesegt dat deselve nog niet hadde ontfangen; dierhalven moeten deselve door quade menschen gestolen zyn, waerover den Gouverneur Generael ook seer beschammt was, maer den Gouverneur Generael gelieft over die weynige goederen niet bedugt te zyn, want ik en sie niet op die goederen maer alleen op de oude vrundtschap, die wy over lange tot nu toe met den anderen hebben gehouden.

Nog heeft den Gouverneur Generaal gelieven te schryven dat de geytschte goederen nog niet uyt Holland zyn gekomen, 'tgeen al vrywat lange tardeert, maer wanneer de schepen uyt Holland sullen gekomen zyn, medebrengende de goederen volgens des Koninx begeeren en monsters, so versoeke dat den Gouverneur Generael deselve gelieft herwaerts te senden tot teken van den Gouverneur Generaals opregtigheyt en ware vrundtschap tusschen ons beide, die onveranderlyk duren sal tot in der eeuwigheyt. Nog staet er in den brieff geschreven dat den wille van den Gouverneur Generael is geweest om goede ambachtslieden herwaerts te senden, maer heeft deselve niet kunnen uytkiezen, 'tgeen ook niet betamen soude, maer gelieft lieden te senden die ervaren zyn en kennisse van haer ambagt hebben. Nog staet in den brieff alsdat het in Holland kout en in Siam warm is, dogh den Heer Gouverneur Generael heeft gelieven uyt te kiezen en herwaerts senden een gontsmit, een constabel en een steenhouwer, welke goede ambachtslieden zyn, waarover ook gepresen werden en staan my seer wel aen, maer sy seggen dat het hier warm is, en so wy hier lange mogen blyven sullen 't well gewent en niet siek worden, gelyck de Hollanders die in de logie zyn, en indien de drie Hollanders, die den Gouverneur Generaal gesonden heeft, goet werk connen arbeiden, sullen daarover een deugdelycke name krygen. Wanneer de schepen uyt Holland komen, zoo versoeke dat den Gouverneur Generael een schutgieter en een baas huystimmerman met helgene in 't voorleden jaar g'eyscht is gelieft over te senden, en soo die ambachtslieden den Conink en syn werk wel dienen, sal den Heer Gouverneur Generael daerover een deugdelycke name verkrygen.

Verder stater in den brieff om op Oudjong Salangh en Banghary te mogen handelen, 'tgeen niet wel kan geschieden, alsoo die volkeren haar eygen aen hebben te doen; daer syn vele lieden die versoken om het thim te coopen, maer des Gouverneurs Generaels begeren is, dat de Hollanders 't selve alleenlyk souden mogen coopen en heeft ook om den brieff versogt.

om hetzelfde te verbieden, te weten omdatter dan geen andere mogen handelen, opdat daardoor geen quade menschen die plaatsen meer moeylykheden mogen aendoen en dat het alles wel mag toegaen, 't gene wel regt is, maer nu zyn die quade menschen gevangt, 't volk van Kestah met haer genomen en de plaatsen Salang en Clakoea wederom aengedaen; soo heeft den Coning van Siam 't volk van Ligoor en Tamiso gesonden om bystant te doen, 't gene nog niet in ruste is gebragt. Myn wille is wel om de Comp^e. een brief te geven om alder te handelen, maer vreesse voor onheylen gelyk voordesen; het soude myn dan toegeschreven worden, 't gene al de capiteyn van de logie bekend is.

Nog heeft den Gouverneur Generael in de brief geschreven dat hy myn was toezendende drie cacatoewvogels, maer den capiteyn van 't schip segt datter twee van gestorven zyn, soodatter maar een is overgebleven. Hierhalven verwoeke dat den Gouverneur Generael wat vele van die cacatoewvogels gelieft te zenden, omdat se over zee moeten gebragt werden. Alde de goederen volgens 's Coninx begeeren, soo 't des Gouverneur Generaels gelieven is, soude door de hulpe van den Gouverneur Generael wel herwaerts konnen gesonden werden, 't gene dan ook sal strekken tot teken van wederzydse bontgenoot- en vrundschap, welk onveranderlyk sal llyven tot in der eeuwigheyt, en volgeas myn beradinge sal de bontgenootschap en vrundschap tusschen den Conink van Siam en den Hollandsen Conink onveranderlyk duren, en waarinne ik de Comp^e. geholpen hebbe is de Comp^e. bekend, en 't is oock behooryk dat den capiteyn en den coopman van de logie hetzelfde aan den Gouverneur Generael bekenntmaken.

Tegenwoordig send den grooten Conink van Siam aan den Gouverneur Generael 52 bhaar en 2 picoll thin, en ik sende mede aan den Gouverneur Generael 7 bhaar 1 picol tin, met beide aan Godt dat hy onse bontgenoot- en vrientschap tusschen ons beyde onverbrokelyk tot in der eeuwigheyt wil laten continueren.

Geschreven op Soudagh den 9^{en} dag van de donkere maan van 't boekejaar.

Even na 't inhalen van de vorengenoemde Siamse brieven verschynt hy Syn Ed^e. seker lyfeygen, verhalende dat den Batavias burger Pieter van de Voorde met syn chialoop genaamt Vlissinge, bemant met 2 Nederlandsche en 5 inlandse matroosen en nog 2 jongens en 2 slavinnen, van Malacca na herwaerts komende, tusschen d'eylanden de Grootte Combuys en de Menscheter eergisteren ontrent 2 uren na de middagh van een groot Bantams vaartuyg schielyk was overvallen, ja sodanigh dat gemelte van de Voorde en 't meeste volk, geen tyt hebbende gehadt om haer te weeren, overhoort waren gesprongen, tragtende sich met swimmen te redden, dogh dat hy aengetogen burger Pieter van de Voorde niet verre van sich hadde sien verdrucken en van 't ander geselschap niemant vernomen, zynde desen rapporteur eyndelik op 't eylant de Grootte Combuys te lande gekomen, alwaar de

chialoup tegens den avont van alles uytgeplandert mede was komen aandryven, na syn seggen beladen zynde geweest met parihya oly, wasch, gelt en andere coopmanschappen, en soude gemelte burger ook een paquet Comp^r. papieren hebben gehad van d'Heer Gouverneur Jacob Jorisse Pits en ruit tot Malacca, en is dat gemelte vaertuygh desen morgen met gemelde gesalveerde lyfeygen door eenige onser houtlaackers hier gebragt en de sloop op verscheide plaatsen met bloet besprengt bevonden, waeruyt wel te vermoeden zy dat dese Bantamae schelmen den verbleven lyfeygen en welligt ook de twee abvinnen en eenige andere van 't volk om 't leven sullen hebben gebragt, gelyck de advysen van de resident Caiff tot Bantam in 't vervolg buyten twyffel nader sullen verklaren, als de gewoonte van dit goddeloos geboefte niet zynde haer eygen schelmstukken te verswygen maer, op Bantam gekomen wezende, deselve so hoogh op te geven en nuyt te meien alsof se eenige heldenstukken uytgerigt hadden, gelyck op verscheide passagien in 't afgeleyde dagregister van anno 1670 en wel voornamentlyk ontrent het afflopen van de weerlose veerschuyt van Marouda, d'Amragirysse moort etc. in 't brede kan worden gesien.

Voordemiddagh komt binnen 't casteel in geleyde van den capiteyn Jan Franzen Holsteyn Crain Panaragan, soone des Coninghs van Bima, met ontrent 90 coppen van syn eygen volk, welkers verontmoedighing etc. in 't afgelegde dagregister den 28^{en} Decemher des voorleden jaers zy aengehault, sig verroegende na de wooninge van d'Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, door denwelken dan denselven een weynigh tyt daerna aldaer midden op 't pleya, vermits Syn Ed^e. daertoe niet vacant ware, uyt name van de Comp^r. voor hem en syn volk, die in volle geweer met een trom in compagnie verschenen en gereetsstaen om mede ten dienste van de Comp^r. tegen de Kidolse en andere rovers en vyanden naar de landen van Indramayo aff te gaan, onder ernstige vermaninge tot dapperheyt en om die van nu voortaan inderdaat te laten huycken, wierd overhandigt ende met syns voornaamste met eenige kuriense geweeren beschonken, als te weten:

aen Crain Panaragan:

- 1 oorloghsvaandel, dat aanstonts voor syn compagnie ook opgevoert wiert;
- 1 snaphaan;
- 1 pistool en
- 2 patroontassen;

aen Laissa.		Bimanaeesen en
Lassarivo...		
Amasalehy.		
Carra Ganjough.		Makassaren, alle vyff yder:
Pangara.....		

- 1 snaphaan en
- 1 patroontas,

mitgaders voor elk 6 snaphaansteen, en daarop vervolgens hun trouwe op hare wyse aan d'Comp^e. met uytgelogen krissen gesworen habbende, soo wierd Crain Panaragan door welgemelde E. Heer Directeur Generael afscheyt verleent en, verselt met de heeren Huri, Blom en Camphuys nevens den secretaris, tot buyten de Waterpoort geconduisert en voorts door den E. landrost Vincent van Mook, capiteyn Jan Franszen als den capiteyn der Maleyers met de groote Comp^e. oremhay en 't gemeene volk in twee bequame scheepaboets, na boort geleyt, om op morgen met de fluyt de Beemster, als gesegt, tot uytroeyinge der Kidolse, Makassaerse en andere rovers almede naar Indermayo aff te gaen, gelyk dan ook ingevolge van dien

7 d^e. Des morgens al vroegh derwaerts vertrekt gemelte fluyt de Beemster met den genoemden Crain Panaragan en syne 90 kloeke inlandse koppen, medenemende een missive, aan den capiteyn Jochum Michielszen en raat aldaer geschreven en op gisteren getekent, luydende in substantie kortelyck aldus:

dat de missive van den 30^e December voorleden met het rapport van den schipper Jan Mulder etc. nevens ook de 13 sicken hier wel is teregtgekomen;

dat ook met aengenaemheyt de goede progressen tegens de Kidolse rovers zy verstaan, en dat se gennotsmekt waren geworden met geen kleen verlies hare paggers te verlaten, 't welk alle vry buyten de gissinge der Coningen van Bantam sal zyn, die het gaerne anders gesien en daartoe sooseer haar best gedaan hadden; en vernits onsen Makassaerse luytenant Dain Matara met syne soldaten haer soo mannelyk gequeten hadden, soo wierd voor welgedaen gehouden de veroveringe, aan haar uytgereykt van 3 rd^e. voor yder der 6 opgebragte coppen, 't welk in sodanige gevaarlycke gelegentheden en by noot in 't toecomende wel weder mogt geschieden;

dat Haar Ed^e. alsnog persisterden by de gegeven ordre om alle veroverde goederen sonder onderscheyt tot buyt te verklaren, welken volgende de vyfthassen ook aan de veroveraars eygen bleven, mer indien men se voor de Comp^e. aldaar benodighe, dan mogt men de waardys daervoor betalen;

dat onaangien dese goede tydinge van den toestand der zaken aldaar, egter goetgevonden zy boven de 197 Macassaren, met Crain Blassee jongst voorafgegaen, nu alsnog derwaerts te laten volgen Crain Panaragan met 90 coppen, voerende een vaandel alsook een Hollandse trom, en van dewelke ook 20 met schietgeweeren uyt Comp^e. wapenkamer syn versien geworden;

dat gemerkt aan Panaraga's volk yder 5 rd^e. contant alhier zy uytgereykt, derhalven de geordonneerde dry rd^e. aldaer aan dese wel geëxuseert connen werden;

dat alhoewel de vyanden nu van Indermayoe verdreven waren, soo diende nogthans de onbevole bootschap aan de Princen van Cheribon voortgank te nemen om haar met een briefken bekend te maken, dat zy nog hare onderdanen met de gevlugte schelmen en rovers hun niet sullen hebben te vermengen, nog toe te laten dat die stroopers onse arme onderdanen hare beroofde vaartuygen en goederen tot Cheribon en in 't Cheribonse district ophrengen en verkopen, off dat men anders integendeel de schade op de Princen en onderdanen van Sirrehon soowel als op de rovers selfs sal moeten verhalen etc.;

dat aangesien er gérugt werd de Cheribonse Prinzen sich wel genegen thoonden onder Comp^s. bescherminge te willen begeven, indien se voor 't geweld der Bantammers mogten bevryt blyven en eenige hulpe aan haar by overvall te defenderen toegevoegt wierde, soo wierd den capiteyn Jochum Michielszen gerecommandeert na de gestalte dier zake grondigh onder de hant onder te doen vernemen om de mesures daarna te kunnen nemen;

't afsenden van 't jochjs Mallabaar naar Tagal was volgedaan, en somede dat den capiteyn Jochum Michielszen etc. tot secours derwaerts te trekken stont, indien het de saken op Dermayre lyden konnen ofte dat des vyandts komste aldaar vernomen wiert, sullende alsdan gedurende de absentie van den capiteyn Michielszen het gezag den luytenant Ruyach etc. comm. worden bevolen, hoewel te vermoeden stant dat onder sovelo Bantamse bevelshouders, als in de jongste brief van den capiteyn Michielszen werden genoemd, niet veel eenighydt sal te vinden wesen, waarop gebel diende te werden, terwylen dat verder met goetvinden en raatspleginge met Crain Bissac ende de andere onse grooten getragt diende te werden, den vyant soo te weter als te lande alle schade en afbreuk te doen, sullende den capiteyn Jochum Michielszen en Crain Bissac etc. in alle occasien en aanslagen by malkanderen moeten blyven ende telkens duydellk beright van hun gedoente en bedryf overhrieven, insonderheyt indien 't goetgevonden moegt werden met het gros der maght naar Tagal te trekken, 't welcke niet als by nootsake diende te geschieden;

dat in de Beemster voor Crain Bissac en Crain Panaraga etc. zyn gescheept vyf goede paarlen en verscheide provisien mitgaders noch:

1 sam sek,	} ten behoeve van den capiteyn commandant en de officieren enz. alsoek tot tractement der grooten en tot soulagiement der zieken,
1 d ^e . France wyn,	
1 vat mom,	

en ten laatsen dat de fluyt de Beemster ten eersten weder naar Batavia moeste keeren om elders gebruykt te werden etc.

Heden nademiddagh extraordinaire vergaderingh belegt en door d'Heer Ordinary Raad Wilhem van Onthoorn voortgebragt wezende de notulen tot rescriptie naar Banda, soo is dierwegen alsult geresolveert als in 't resolutieboek deses Casteels onder dato deses omtandigh kan werden nagesien, behelsende onder anderen het beroep van den predikant Carolus Manteau wederom naar die provincie en ook de bevestinge in het predikaamt van den proponent Joannes Christoffel Stevens aldaar; voorts oock 't vertrek van Radja Saloman, die men in syn ryck nog niet kan herstellen, ook met dese besendinge naar Banda om aldaar of op Kisser by de syne voorerst tot nader gelegentheyt te blyven woonen onder syn present alhier genietende tractament van 20 rd^r. ter maant etc.

8 d^e. Even voor de ordinary parade gewerden ons alhier per Javaans vaartuygh van Bantam twee briefjens, door den resident Willem Caaff aan Haer Ed^e. en den sabbander Ocker Ockersze geschreven in dato 6^e en 8^e deser maant, het eerste aan Haer Ed^e. luydende in substantie aldus:

den capiteyn van het Engelsch schip de Caesar, jongst uyt Engelandt aengelant, had derven seggen schriftelykke ordre van den Conink te hebben medegehandt, dat hyaldien d'E. Comp^e. hem het inkomen voor de bhay of tot Bantam beletten of eenige der medegebragte ammunitien van oorloge voor den Conink van Bantam, bestaende in 2 metale stukken canon als anders, daeruyt wilde lighten, dat hy sich dan tot de laaste man daartegen stellen en, niet meerder konnende, 't schip in brant steken soude, en dat de volgende Engelse schepen met deselve ordre mede souden voorsien en gemunitieert zyn, 'tgunt egter maar voor een frivole redenkavelinge is aangesien;

den Engelschen heer agent Robbert Parker was den 3de deser des namiddags tusschen 3 en 4 uren door een langdurige koortse vermengt met groote melankolye overleden en des volgenden daags ter aarde gebragt, in welkers plaats den tweeden persoon, m^r. Francisco Bowyear, p^t. was comen te succedieren;

den ouden Sultan van Bantam, door Key Aria Soera de Martha, hooft syner uytsettingen ontrent Indermayo en Cheribou, bekontgemaekt zynde hunnen siegten toestant derwaertsover en dat se sonder verder adsistentie van een goede parthye volk, canon etc. geen attenthat op Indermayoe of d'onse meer souden kunnen doen, soo had den Conink anstonts met een verstoort en wraakgierigh gewoet van sich gegeven; selfs in persoon na Indermayoe te willen gaen om den geleden hoon te wreken, en tot welken eynde ook 6 welgearmeerde vaartuygen na de eylanden en revieren ontrent Batavia afgesonden souden werden met ordre om alle Bataviase vaertuygen, waar deselve ook mogten achterhaelt werden, vyandelik aan te tasten en alles doot te slaan, ja selfs de schepen, jonken en chialoupen, op de rheede en voor de revier van Batavia leggende, niet te verschenen, als sulx maer met voordeel coste geschieden;

den Malocx borger Hendrik Temmer de Jonge, met de chialoup van den borger Pieter van de Voorde jongst van Malakka gekomen en hiervoor onder dato 6de deser van genieft en onder het afloopen van genoemde chialoup met de rest door verbaanstheyt in 't water gesprongen wezende, was na 24 uren swimmens door een Bantamse visser geborgen en by den Conink op Bantam gebragt, uyt welkers handen door middel van seker Portugees genaemt Manuel de Ahre, als hem voor syn bloetvriend uytgevende, weder verlost, in Comp^e. logie verschenen wezende, soo had denselven Temmer gerapporteert dat voorgenoemde borgerchialoup, op 20de December voorleden jaars met een pacquel Comp^e. papieren en een parthy gont, contanten en andere coopmanschappen van Malacca gegaan en ontrent 't eyland de Groota Combuys op den 4de deser van den Maleyer Intje Zayt en syn schoonsoon Intje Amat met een vaartuygh met 38 gewapende Makassaren waren overrompelt, de chialoup afgelopen ende de goederen en si naer Bantam gebraght ende aldaar verkogt, en dat sulx mitgaders het roven van genoemde Malyers met licentie des jongen Coninx tot Bantam geschiede;

de 400 Bantamse Javanen, die onlangs 't dorp Sougy Tiga binnen de jurisdictie van Batavia hadden afgelopen, waren weder op Tangerang terughekeert en besigh met eenige nieuwe vastigheden op te werpen;

een groot vaartuygh, toebehorende den Batavia's burger Anthony Jacobsz, met Comp^e. paase en timmerhout van Trabay komende, was ter cheede van Cheribon door de Bantamse of Kidolse stroopers afgehoopen, 't vaartuygh aan de Chilaessen vercocht en het hout met vyff Bantamse conluxvaertuygen naar Turtiassa gebragt;

den jongen Conink tot Bantam had ses vaartuygen onder opsig van eenen Key Deman Singi Wiprana naar Cheribon afgezonden, tot geen ander intentie (gelyk gesustineert wordt) als om de situatie van Inderumyoe aff te spoondeelen:

ondat het briefken aan d'E. Oekersz, dat niets in sich behelst anders als 't gene hiervoren albereyts wegens 't affloopen van de Maluze chialoup zy gesegt, geschreven lagh, wiert den resident Caaf aengedient, dat den jongen Conink expresselyk om op de vaartuygen, nyt de Straat Malakka komende, te loeren en te passen opnieuw had laten equiperen ses kloeks vaartuygen om, verblekert zynde op die proye, meer sulke roveryen in 't werck te stellen als sy van de gecleerde chialoup hebben gedaan, al waren 't ook Comp^e. schepen, als sy er maar kans toe sagen.

's Avonts werd ons alhier per inlaats vaartuygh van Indermayoe toebragt een briefje, van den capiteyn Jochum Michielzen ende den raad aldaz aen Haer Ed^e. geschreven van den 3^{en} deser, behelsende eenlyk in substantie het volgende:

verscheyde Javaanse hoofden van de negoryen Loulinder met nogh eenige inwoonders van Lousarang, Pria, Lalia en Tralonghong, door den rooyer Tsilividara verjaagt en weghgevoert geweest, waren op haer versook (met toestemminge van d'onse) hare negoryen onder des Sousouhouanagh en Comp^e. bescherminge weder komen bewoonen, relaterende den vyant in de jongste attacke op Indermayo over de 4000 man sterk geweest te zyn en met verlies van ruim 50 man en 16 gequetste de vlugt hadde genomen.

Onder 't affhandelen einiger andere saken berakende de provintiën Banda en Ternaten is heden namiddagh ter extraordinary vergaderingh goetgevonden de opcomste van d'heer Cornelis van Quaalberghen nytel gouvernement van Banda op syn E. versook te accorderen en toe te staan, en in desselfs plaatsen weder tot Gouverneur van Banda te eligeren en te verkiesen d'heer Robertus Padbrugge, althans Gouverneur in Ternaten, sullende syn E. plaats in 't Ternatse governo door den E. Jacob Lobs weder provisioneel werden bekleet met 't vertrek van d'heer Padbrugge naar Banda om dat gouvernement (na 't affdoen van de beroerten in Ternaten) te aenvaerden, en ondertusschen hy tardance van gemelde Padbrugge in Ternaten den oppertoopman Willem van Zyl nyt Amboina na Banda gaan, om by provisie transport van d'heer Quaalberghen over te nemen en die provincie sodanigh tot de comste van d'heer Padbrugge te lyren bestieren, gelyk sulx by het resolutieboek deses Casteels omstandigh onder huydigen datum kan werden gesien en gelesen.

9 d^e. Nicolaas Christiaansen, inlaats krankbesoeker, op den 4^{en} April des voorleden jaars 1679 het uytdiepen deses casteelsgragt aan de landryds op sekere conditiën aangenomen en den 21 November daaraenvolgende 't selve volbragt hebbende, doch desen namiddagh in Rade van India wederom versook om de

betalinge daervoor en meteen van syn geleden schade te mogen genieten, waarop na deliberatie verstaan zy, aangesien de nydspinge volgens het gedane rapport van de Heeren Raden Anthout Hurdit en Dirck Blom conform de conditiën, den aannemer terhandt gestelt, behoorlick zy volbragt, hem de bedooge penningen tot 3 rd. yder roede ofte tesamen 5592 $\frac{1}{2}$ rd. ten vollen te laten voldoen en afbetalen, dog onder dat op syn voorgegeven schade eenige verder reflectie kan of al werden genomen.

Vooris is ook goetgevonden den adjuvant Gerrit van Loveren ter adjuvantie naar Bantam te zenden van den resident Wilhem Caaf, mitsgaders 5000 rd. tot nodige guastos aldaar, met recommendatie aan den resident den jongen Conink bekend te maken, dat Haar Ed^e. niet en komen besellen, waarmede den Conink die onbehoorlykke moorderyen en roveryen, door syn volk aan Comp^e. arme onderdanen soo dikwils gepleegt, soude connen excuseren, en dat Haar Ed^e. ook dierwegen genootsaakt zyn geworden eenige schepen en vaartuygen daartegen wt te sellen om haar quaet gekonte te heletten, gelyk 't selve den Sultan selfs door den resident en by syn briefje aan d'Heer Directeur Generaal Speelman bevorens heeft versogt.

Wyders is nogh verstaen de twee laatste retourschepen, 't Huys te Merwe en Ternaten, te bemannen yder met 100 zeevarende en 20 militaire gesunde koppen, met nogh 25 impotenten.

Gemerkt het onledigen en naarsien aller Bataviase negotiepakhuyzen sedert den jare 1667 na 't overlyden van d'Heer Directeur Generaal Carel Hartsinck noyt bequameelyk door gebrek van plaats en veelheyt van goederen heeft connen geschieden als nu met de intrede van den presenten Heer Directeur Generaal Cornelis Speelman en 't afgaan van den oppercoopman Gerrit Vreelant alsmede de overdracht, door hem aan de oppercooplieden Nicolaas Bankas en Jan Parve gedaan, soo heeft welgemelte Heer Directeur Generaal heden in vergaderinge voortgebragt twee memoriën ofte bevindingen der voornoemde pakhuyzen met een duydelicke aanwysinge van de daarby over en tecort bevondene coopmanschappen, d'eerste al van vele jaren ontstaande, en op ultimo February des voortoden jaars gesloten, bedragende de tekortkomentheyt / 40967 en de overbevonde / 45902, de tweede behelsende de over en tecort komende coopmanschappen, op de ontfadinge van verscheide aangekomene schepen sedert ultimo February tot ultimo Augusty des vergangen jaars 1670 ongetaxeert bevondene, waarop verstaen is die beyde posten by de Bataviase negotieboeken te laten verstellen, gelyk sulx in 't breede by de generale resolutie van heden omstandigh kan werden nagelazen.

10 d^e. Achtervolgens het besluyt, op eergisteren genomen, soo vertrekken hedenavont 't jacht den Alexander, 't fregattje de Tyger, de hoeker de Baars en de chialoupen Massanghboom, Kalkoen en Vlieger na de Straat Sunda om de zeeroveryen der Bantammers sooveel mogelyk te weeren en 't vaarwater tuschen de eylanden hierontrent en 't eylant Pandjong, ontrent Bantam gelegen, wel verdeelt te bekruysen, alle rovers doot te slaan, dogh de handelvaartuygen niet passen voorsien te laten passeeren, medenemende een instructie voor den schipper Harman de Buyter, die 't commando daarover sal voeren, ende de verdere hoofden van huydigen dato

en van zodanigen inhoud als by het afgaande briefboek en verhaal op syn plaats kan werden beooght.

In den avondstont komt alhier van Tanjongpoura met de ledige provisievaartuygen weder te retourneren den adsisent Daniel van Heerden, op ultimo December des voorleden jaars derwaarts vertrokken, medebrengende een briefje van den vaandrigh Jan Oervelt, op gisteren uyt Tanjongpoura aan Haar Ed^e. geschreven, van geen bysonderen inhoud, nodigh hier aan te halen, en by 't aankomen briefboek en verhaal onder dien datum nader te lezen.

11 d^e. Volgens gedragte licentie, by resolutie van den 8^{en} passato bekend, soo vertrekt op beden in den morgenstont den burger Jan Pietersz d'Groot met zyn chieloup uyt dese rivier, bemant met 12 blanke en ontrent sooveel swarte coppen, om op de zeerovers hieromher en elders te cruyzen, dogh egter met behoorycke passe als ten handel na de eusten van Java te varen versien, om aan de Bantammers noch geen publycke vyandschap te laten blycken, schoon zy daartoe dagelyx reden genoegh komen te geven.

12 d^e. Vrydagh
13 d^e. Saturdagh } niets aenteekenens waardigh voorgevallen.

14 d^e. 's Avonds even na 't gebel wert alhier per Jaavaan van Bantam aengebraght een briefje van den resident Willem Caelf, op beden aan Haar Ed^e. geschreven, behelsende 't volgende:

de togt nae Indermayoe, door den ouden Coninck voorgenoomen, was weder t'eenemaal tenietgelopen, maar daartegens hielden de Pangerans Kiedol en Wangsa Patty alsmede Keey Aria Monjaja ernstig by gemelte ouden Coninck aan om in plaats van Indermeye, Battavia met d'gautse Bantamse magt te attaqueren, dogh den ouden huyten kennisse van den jongen Sultan sulx niet willende toestaan, die daarom na Turtiassa om met zyn vader te raden te gaen was onthouden, waarvan men den uytslagh binnen weynige dagen stont te verwachten; ondertusschen was aldaar 't gemeen gerugt en gevoelen, dat den oorlogh voortgaugh soude nemen, aengesien op Bantam alles daertoe geprepareert wiert;

de ses vaertuygen, waarvan hiervooren staat gemelt dat na Battavia stonden te gaan roven, souden haeren cours nu volgens gerugten na Chiribon genomen hebben;

uyt Tonquin was aldaar op den 11^{en} deser 't Engelsch schip Formosa aangelant, beladen met parthy muskus, groote quantiteyt pelangs en allerhande zydestoffen;

onse cruyzers, in de Straat Sunda uytgeset, hadden onder de Bantammers groote onlustelentisse veroorzaecht, als niet wetende tot wat eynde sulx geschiede, teneer er noek gerugt wiert dat er reets drie vaertuygen door d'onse genomen waeren.

15 d^e. Ingevolge van het geresolveerde onder dato 16^{en} December des voorleden jaars aangehaelt, soo trecken van desen morgen vroegh de geordonneerde militairen, te weten de luytenants Frédrick Pols en Gerrit Maccan p^l. item de p^l. vaendrighs Nicolaes Christiaans en Pieter Bol met noch 157 mannen door 't casteel naer boort, om met de schepen 't Wapen van Midhelburgh ende de Zyp naar Ternaten voort te gaen.

Op den volen middlagh arriveerden alhier uyt het lieve vaderlant over Caep

de Goede Hoop de schepen Vrye Zee en Poularum, 't eerste zynde den 21st May des voorleden jaars voor reequeningh van de camer Amsterdam nyt Texel in zee geloopt met 173 zeevarende, 72 militairen en 11 bergwerckers, van dewelcke geduurende de reys door de doot zyn waghgeruekt 7 zeevarende en 3 militaire en aan de Caep verbleven 56 matroosen en 19 soldaten, ende daarentegen weder van de Caep en andere schepen 11 matroosen en 17 militairen aan boort gecomen, soodat genoemde Vrye Zee hier meer te lande brengt een getal van 128 coppen, te weten 152 zeevarende, 63 militairen en 11 berghwerckers; het tweede, zynde het schip Poularum, voor reequeningh van de camer Delft den eersten Juny anno passato nyt de Mase geseylt met 118 zeevarende en 91 militairen, van dewelcke op de reys door de doot verlooren hebbende 9 zeevarende en 9 militairen en aan de Caep 9 zeevarende en 3 militairen gelligt synde, waartegens weder vandaar 4 zeevarende en 4 militairen overgecomen waren, zoo heeft gemesse bodem Poularum in 't geheel 183 gesonden koppen hier te lande ghebragt, te weten 104 zeevarende en 81 militairen, en bestaen wyders de vaderlantse overgebragte carguasoenen voor India deser twee schepen nyt de volgende contanten, coopmanschappen en behoeften, te weten:

in 't schip de Vrye Zee voor Amsterdam:

160228	guldenen aan contanten:	
5904 ³ / ₄	£ quicksilver:	
1601	£ vermillioen:	
100097	£ groot loot:	
167 ³ / ₄	£ coucheville:	
10	leggers Spaanse wyn:	
4	leggers Ryse wyn:	
208	halve pypen mom:	
100	halve pypen haentyesbier:	
100	vaten vlees:	
150	vaten speck:	
21	halve ainen oly:	
6	d ^o . jopenbier:	
18	kelders brandewyn:	
2	halve ainen wyntint, en voorts verscheyden cramberyen, bergh-gereetschappen, medicamenten, schryftuygh, equipagie en andre goederen, bedragende tsamen	f 294005:17: 8:

item voor de camer Delft:

34005 ⁷ / ₁₆	guldenen aan contant	•	34005:14:—:
sulx het geheele carguaoen, met de Vrye Zee nyt het vaderlant overgebragt, tsamen monteert			
		f	548009:11: 8.

in 't schip Poulerun voor Delft:

57670	guldens aen contant;
3154 $\frac{1}{2}$	ic quicksilver;
49994	12 loot;
9	leggers Ryase wyn;
150	vaten Delfs bier;
100	vaten mom;
8	vaten Hollandse boter;
75	vaten vlees;
90	vaten speck;
20	aemen olyvenoly;
30	kelders brandwyn;
1	legger Ryase wyn;

voorts verscheide crameryen, equipagio en meer andere goederen tot montura van / 111992:1:8.

Per 't schip Poulerun hebben eenlyck opnicaw ontfangen een missive van d'Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer Delft, gedaghtteekent 25 May passato, met conige bylagen, item noch een briefje van den nieuwen commandeur Symon van der Stel en den raet van Caap de Goede Hoop van dato 27de October ende per het schip de Vrye Zee niet anders dan de triplicato van de generale missive der Ed^e. Heeren 17 uyt Amsterdam de dato 19de May 1679 en reets op den 2 en 14 December des voorleden jaars per de schepen Z. Zee en 't Huys te Velsen ontfangen, gelyck te dier plaetse staat genoteert, mitsgaders noch een d'plicato der generale missive van de Ed^e. Heeren 17 in dato 18 Maart anno passato, item noch een dubbelde missive van de camer Amsterdam, gedateert den 19de May, die al met 't schip Couwerve den 19de November voorleden jaars zy ontfangen, met noch een duplicato missive van den commandeur van der Stell en raet aen de Caap van dato 27 October, daarvan de originele hier evenvooren met Poulerun zy aengebragt, alle van zoodanige teneur en inhoud als by 't aancomende vaderlands briefboek en oock by 't Indise onder 't Caapse quartier kan werden gelesen.

Omtrent de middagh verschynt oock noch te deser ruide het schip Nieuw Middelburgh direct van Cheylon, en daarmede alhier d'E. Heer Extraordinaris Baet en Oot Gouverneur Rycklaef van Goens de Jonge, werdende door d'heer secretaris Joan van Hoorn, d'E. Fredrik Lambertze Bent, Oot Directeur van Persia, d'E. waterfiscael Pieter Pauw en d'E. landrost Laurens Pit de Jonge, verselt met de juffrouwen Bort, Bax, van Hoorn, Boukes en den E. Willem van Dam met syn gemalinne van boort gehaelt, en omtrent te 4 uren aen land comende, stont de compagnie militairen in volle wapenen van de Waterpoort af aen wyderzyden des gangs van 't negotiecomptoir tot aen de puye van Syn Ed^e, wooninge gerangieert, door dewelcke geciteerde heeren en juffrouwen tot aen de poort van de voorzaal voortgaende, son wiert syn E. aldaer op de puye door Zyn Ed^e. de Heeren Gouverneur Generael en de Heeren Ordinaris Raaden Baltassar Bort, Anthony Hart

en Willem van Outhoorn verwillekomt en na binnen geleydt, waarop aanstonds vyf canonschoten van de punt den Diamant wierden gedaen en voorts d'vrienden, die d'Heer Gouverneur van Goens van hoort hadden gehaelt, des avonds tot Syn Ed^l. getracteert, hebbende syn E. van Cheylon medegebragt en overgeleverd drie brieven met eenige hylagen, d'eerste door den eerste commandeur Laurens Pyl en den raet uyt Colombo dato 3^r December, de tweede van den commandant Pieter Vorwer ende raat dato 26 October uyt Nagapatnam en de derde particulier door d'E. Jacob van Houten mede uyt Colombo dato 4 December anno passado, alle aen Haar Ed^l. alhier geschreven en alle van alsulcken inhoud als in 't aenkomende briefboek onder dat quartier in 't brede kan werden beooght, mekende onder anderen de Colombose missive dat het onweer tot Jaffna, Nagapatnam en Madura ende den swaren regen tot Colombo en Gale swaere schaden hadden gedaen; uyt het hof van Candia waren 2 Engelen na een 20 jarige detentie wonderlyck ontkomen en nu met desen bodem na Battavia overkomende, waarvan hieragter onder sal werden gesproocken; d'landingh van gemelte Nieuw Middelburgh van Cheylon bestaet wyders in dese volgende coopmanschappen etc., als;

2020 stuex diverse gingams;

596 stuex cambayen;

300 stuex blauwe ramboutyns;

812 ellen poudesoy;

610 ellen rassa de cipre;

840 ellen farandyn;

25825 R root en geel koper;

62329 R yser;

200 vaten speck;

50 vaten vlees;

8 halff amen jopenbier;

4 halff amen wyntint, en voorts verscheide equipagie en andere goederen,

t'samen ten bedrage van / 69798 : 15.

16 d^e. 's Morgens vroegh komt den capetain Willem Hartsinck binnen by Syn Ed^l. de Heere Gouverneur Generael te raporterem, dat eenige gevlugte onderdanen uyt de Bataviase hovenlanden hem hadden berigt hoedanigh de Bantammers, wel outrent 800 man sterck, de Maraberis na Pagadin ende de daeromher leggende negoryen om te rooven gepasseert zynde, nu weder in 't affkomen waeren, by haar hebbende een grooten buyt van menschen, vee en andre goederen, die dese schelmen in de Bataviase hovenlanden hadden gerooft.

Des namiddaghs gewert ons per Javaens vaartuygh per den burger Hendrick Temmer een briefje van den resident Willem Caaff tot Bantam aen Haar Ed^l. op gisteren geschreven, meldende dat den jongen Sulthan op 't gerugte, dat drie Bantamse vaartuygen door onse croyzers waeren genoomen en 't volck vermoort, den resident Caaff by sich had laten ontfieden ende versoght Haar Ed^l. aen te schryven te willen beleiden en de Bantamse handelprauwen ongehindert te laten vaaren, oock de genomene goederen weder te doen restitueeren, gemerck hy tot

den oorlogh niet geneegen was maar liever de oude contracten soude zoeken te vernieuwen, dogh had hy een de dispositie van syn vader gelaten den oorlogh te beginnen ofte de vrede te continueren en dierwegen oock na Turtiassa geschreven, waarop den resident hem had gediens niet te conuen geloven eenige vaertuygen door onse cruyssers aengetast te zyn, gemerckt noch 3 Bantamse vaertuygen van Battavia ongemoeft daer waeren gearriveert, en moeste den Coninck sich over de uytsettinge der cruyssers niet verwonderen, aengesien syne onderdanen op Comp^t. onderdanen alomint alles wat maar te becoomen was afroofden en op Bantam publyck in 't gesicht van Syn Hoogheyt vercoeten, gelyck noch jongst aan de afgelopen Malaxe burgerchialoup was gebleken, doch de schult daervan leyde gemelte jonge Sulham op den Pangeran Jonckje en soude denselven daertoe van syn vader permissie te hebben gehadt, maar dat hy in 't loecomende alle roveryen naar vermogen soude zoeken te beletten, doch desniettegenstaende soo had den ouden Sulthan eghier weder 6 welgearmeerde vaertuygen van Tanara afgesonden om des mogelyck een van onse cruyssende chialoupen aan te tasten, gelyck se oock noch lustigh besigh waeren het canon tot Bantam op de wallen gereet te maken.

17 d^e. Heden morgen vroege vertrekt den oppercoopman Jan van Leene met de schepen de Gecroonde Vrede en 't Wapen van Z. Zee uyt dese rhede na de Straet Sunda, sullende het laeste den Alexander van 't cruyssen in de Straet Sunda omtrent de Bantamse eylanden moeten vervangen en dat jagt dan met de Gecroonde Vrede na de Straet Banca voortseylen om den ryckbeladen hoeker de Groenvogel, die uyt Tonquin hier verwagt wort, veyligh herwaerts te geleyden, gemerckt men beducht is, de Bantamse aenschuyters wel een aanslag daarop mogten minacken, hebbende syn E. boven de instructie voor de opperhoofden der cruyssende schepen en vaertuygen van den 10 deser, dewelcke in 't afgaende briefboek en hiervooren onder dien dato kan werden uagelesen, melegenomen een memorie voor de opperhoofden der schepen Alexander en Gecroonde Vrede tot hun naregt in 't cruyssen voor de Straet Banks op de verwagte Tonquinese vaerder tot uytelyck ultimo February aenstaende, welke op eergisteren by Haar Ed^e. al is getekent, en besyden dier noch ontfangen dese mondelinge ordere, ten principalen met den inhoute der memorie accorderende, dan alleen dat men by achterhalinge eeniger roversvaartuygen om de minste commotie en moeyte deselve alle sal de voeten spoelen en de vaertuygen in de gront backen off verbranden, en buyten 't gesigt of eygentlyck de bay van Bantam sulcx in 't werck stellen sonder oock vooralsnoch bewesten de hoek van Pontangh of 't eyland Panjang sich te begeven, als verder uyt de substantie der bovengemelde laeste memorie (die oock meteen behalven de ordre op 't cruyssen der Tonquinsvaerder insgelyck tot naregt van hem van Leene als commandant over de cruyssers tussen dit en Bantam voor eenigen tyt is dieneude) hieronder kortelyck kan blyken:

dat aengesien verscheyde roofvaartuygen op de naam van Balyse, Maleytse en andere dickwyls onse burgervartuygen berooft en 't volck schaudelyck vermoort hadden en daertoe tot weringe van sulcx dese onse uytsettinge waren by de hant genomen, en waertoe d'E. van Leene om op alles goede ordre en toesicht te

houden wiert derwaerts voor een tyt als gesaghebber gecommitteert, so diende eghter soerge gedragen dat by ontmoetinge eeniger inlandse vaertuygen (*) onder het aanhalen der zeeroovers geen vissers off soodanige vaertuygen wierden geattacqueert die dagelyx tusschen dit en Bantam met kleyne snuysteryen over en weder varen en met biljatten off pasjes van den resident Caelf off den sabandar Ocker Ockersze versien waren, noch oock immers voornamlych met de vissers die langhs de Bantamse wal haar erueerden ende welcke van de piraten ligt te onderscheyden waeren, aengesien deselven veel stercker bemant en sonder onse passe quamen te varen;

In allen gevalla diende reguardt genomen geene dier Bantamse soetelaers als geseght eenig leet wierde aengedaen, noch teekenen gelhoont dat wy eygentlyck de Bantamers door voorsz. onse becruyssinge souden willen offlancieren off beoorloogen, aengesien 't oogmerck alleen daarheen tendeerde om 't vuerwater voyl te houden en onse onderdanen en (**) ingezetenen van schade en roveryen te berryden ect.;

voorts dat d'E. van Leene op Zierikzee en by syn absentie off vertreck den schipper Dirck Croes tusschen dit en Bantam, en 't jacht d'Alexander in 't nauw van Banca de vlagge soude hebben te voeren etc., breeder by de memorie geëxprimeert.

Even voor de middagh komt alhier van Palembangh aen te lande de fluyt Ysselsteyn, medebrengende een missive van den coopman en opperhoofd Egbert van Swenne mitsgaders den raet aldaer aen Haar Ed^e, gedaghtekent 8 deser, benevens een briefje van den Sultan Raton, Conink tot Palembangh, waarvan traslaet op zyn tyt en inhalinge hierna sal volgen, meldende de missive van van Swenne onder anderen dat tot Jamby alles in rustigen standt gebragt was; den Macasser Dain Mangika met zyn aenhangh bleeff alnoch tot een last des Conincks op Palembangh huyshouden en toonde geen genegentheyt te hebben om herwaerts te vertrocken, maar wel eerder naer Andragiry ofte Sockadana om hem aldaer volgens de gerugten metterwoon terneder te setten en mette rooff te behelpen, gemerckt hy tot dien eynde, na gerught wiert, wel 60 à 70 vaertuygen voll Macassaren en Maleyers onthoden en oock eenige tot Palembangh reets aengecomen waeren ect., bestaende wyders carguaoen van de fluyt Ysselsteyn in 't volgende:

282600 cattys swarte peper;

2000 stuk cadjangs matten;

300 bossen hintrottings, en voorts noch 14 kassen en kisten en 103 packen diverse ongewilde terughgesondene cleden etc., bedragende tesamen / 33800: 17: 2.

Aghtervolgens het besluyt van den 9de deser lopende maent soo vertrekt desen avont met Javaans vaertuygh den clerck Gerrit van Loveren na Bantam, medenemende een missive aen den resident Willem Caef, op gisteren getekent, van soodanigen inhoud tot naregt voor den resident Caelf als by 't allgaande briefboek en verbael comt te blyken,

(*) Dit woord staat in het H.S. dubbel, om der vele slordigheden die de copist begaat en die wy overigens onveranderd overnemen (Bantam, Sulham enz.)

(**) Dit en heb ik ingelacht.

Des avonds komt by Zyn Ed^{de}. seker Moors ingeseten genaemt Aldad, rapporteerende hoe dat hyiden morgen twaelf onser Bataviase steenprauwen, eenige daarvan gemelte Moor toebehorende, aen 't eyland de Groote Combuys met hout te kappen en steen te laden besigh en ses van deselven reets onder zeyl geraeckt zynde, van aen elf aght welbemande Bantamse oorlogsvaertuygen schielyk waeren overvallen en na eenigh schermutselen twee van geciteerde steenbaelders in 't gesicht van de andere, die haer met de vlucht gesalveert hadden, verovert, alvorens eenige van de lyfseygen, daerop bescheyden, dootschooten hebbende, en dachten zy dat de resteerende 6 steenprauwen, die doen noch in ladinge lagen, van die schelmen mede te sullen syn aengetast. hetwelcke dan apparent deselve vaertuygen sullen wesen, waersan hiervooren onder dato 8 deser staal aengeroert door den ouden Sultan uytgesonden te zyn om op d'onse te passen en vyandelyk aen te tasten.

Op dese tydinge en bericht dan schryven Haar E^{de}. aenstaants een briefje per Javaans vaertuygh aen den oppercoopman Jan van Leene als gesaghebber over de nytsettinge in de Straet Sunda, eenlyck tot notificatie van 't bovenverhaelde voorval, met recommendatie om na voorschreven schelmen en de resteerende steenprauwen daar omtrent de Groote Combuys ten spoedigsten nauwkeurig onderzoek te doen omme deselve des mogelyck te salveren en de roovers in handen te krygen.

18 d^e. Des morgens komen binnen by Zyn Ed^{de}. de Heeren Gouverneur Generael om afscheyt te nemen de vier Boutonse gesanten verselt met den sabandar Ocker Ockerse, zynde deselven den 18de October des voorleden jaers per de Sampson hier aengekomen. Na een weynigh wagtens na binnen gebragt zynde, soo stelde Zyn Ed^{de}. deselve terhandt een missive in 't Duyts en Maleys, aen haeren Coninck van Bouton geschreven, benevens een geschenckje van 4 stuk allegias en 10 rd^e. aen contant voor haar gesanten, dewelke dan daarmede, naerdad se haar danckhaerheyt getoont hadden, afscheyt erlangden en, sulcx oock by d'E. Directeur noch al een tyt langh gedaen hebbende, wyders naar hoort vertrecken om op morgen met 't schip 't Wapen van Middelburgh naar haer lant en Coninck op Bouton terugge te keeren, luydende gemelte missive van Haar Ed^{de}. aen den Coninck van Bouton van woorde tot woorde aldus:

Briefje van Haar Ed^{de}. aen den Coninck van Bouton.

Den Gouverneur Generael ende Raden van India senden desen brieff uyt een opregte en suivere genegenheyt aen Paducka Siry Sultan Coninck, den Goegoegoe, den Capiteyn Laut, den Hoecum ende de 30 raedtsheeren van Bouton, deselve toewenshende allerhande voorspoet, ryckdom en een inogh leven op deser aerde en dat de vruntschap tusschen d'E. Comp^{te}. Ternata en Bouton in aller opreghtigheyt mag duuren zoolange son en maan aen den hemel schynen.

Voorts laten den Gouverneur Generael ende Raden van India aen den Coninck, de Goegoegoe ende verdere Boutonse vrunden weten, dat wy

nu twintigh dagen geleden met twee van onse schepen, die na Ternata gingen, een brief aen haar hebben geschreven, en omdat wy de woorden die daerin staan vervat niet weder souden verhalen, soo gaet de weerga van die brief nu weder hierbenevens in de Maleysche tale geschreven, en wy gelooven dat onse Boutonse vrienden en bontgenoten den inhoud van deselve brief haar wel ter herten zullen laten gaan en dat se voor ons volck, op die schepen bescheyden, goede verversingh voor haar gelt zullen hebben versorgt, gelyck wy versoecken dat aen dese twee schepen, die mede met een parthy soldaten naar Ternata vertrocken, oock op deselfde manier geschieden magh, 't welck de Gouverneur Generael ende Raeden van India zengenaem sal zyn, en alsoo wy in dieselve brief oock geschreven hebben dat de afgesondenen van den Coninck, de Goegoegoe en de grooten van Bouton met dese schepen weder naar huys vertrecken zonden ende onse antwoord op de brieven van onse vrienden medenemen, soo heeft ons goet gedagt hetselve nu zoodanigh te laten geschieden, want de vaartuygen, die de Coninck en de Goegoegoe schryven dat noch volgen zonden, tot desen dagh toe hier niet verscheenen zyn, hebbende voorsz. afgesondenen ons alhier toegebracht thien stux slaven, te weten een out man, 7 oude vrouwen, 1 meysje, 1 jongetje van 4 off 5 jaar out, ende in de eene kist, die zy aen ons hadden overgelavert, daarin is door onse oppercooplyden in haar bywesen gevonden het naervolgende: 1 Comp^t. cromme houwer, 13 cleyne roode caricams, 1 blauwe smalle bafia, 1 gebloekte bethillis, 1 toek met goude streepen, 2 Zouratze groove chitsen, 1 dito tapechindos, 1 gestreept Patany's cleetje, 1 kleyn east tapechindos, 1 Bengaelse gingam, 5 oude sarassas, 4 stux guinees lywaat, 1 p^t. east zeyldoek, 2 oude deeckens, dogh daarby is goen 3 realen in contant gevonden, zynde d'andere kist t'eenemaal ledigh geweest, soodat dit weynige goet in ver na zooveel niet comt te bedragen als de chialonpen en de coopmanschappen waardigh zyn geweest, die onse onderdanen boven haar leven daerby verlooren hebben en waardoor haare vrouwen en kinderen nu armoede komen te lyden, connende de Coninck, de Goegoegoe en de grooten van Bouton niet onbekent wesen dat het in de heule weerelt soo boven als benedenswints een rechtvaardigh gebruyk is, 't welck den grooten Godt van hemel en aerde selfs heeft ingestelt, dat alle menschen, die menschen waarmede zy vrienden en in vrede zyn om te leven brengen, oock weder moeten sterven, off andersints word dien grooten Godt daardoor vertoornt en Hy en laet 't zy vroegh off laet die menschen niet ongestraft, die Zyn heylige geboden niet naar en volgen in sulke awaare saken. Nu is het oock den Coninck, de Goegoegoe en de grooten wel bewust, dat tusschen d'E. Comp^t. en het lant van Bouton een groot getal van jaaren sooveel men gehanghen kan altyt een broederlyke vrantschap is onderhouden, en zy weten oock wel hoedanigh d'E. Comp^t. op den eersten dagh en eenige volgende dagen van 't jaar 1667 onder den admirael Speelman met Godes hulpe 't lant en het volck van Bouton verlost heeft uyt de groote bemaetheyt, daar zy door de

Macassaren in gebragt waren, en waarom de Coninck en de Boutonse grooten te dier tyt klaarlyck gesien hebben de groote liefde en broederlycke genegentheyt, die d'E. Comp^s. haare vrienden toedraegt en hoe gaarne wy deselve te hulpe comen als zy in noot syn, sonder oenige onkosten off gelt te ontsien. Daarom is het niet vreem (*) dat de Coninck, de Goegoegoe en de grooten zeer verbaest waren, doen zy bevonden dat het volck van Carony en Wawony twee chialoupen van Comp^s. onderdanen affgeloopen, 't welck vermoort en de goederen gerooft hadden, en daerom heeft het ons oock verwondert dat de Coningh, de Goegoegoe en de grooten van Bouton over sulken swaren misdadt soo cleyne straffe hebben gedaen, want alshoon Radja Carony verworpen is, soo en syn daarmede de moordenaars die Comp^s. onnossele onderdanen, die als vrienden by haar quamen handelen, soo schandelyck vermoort hebben, immers niet gestraft, en als dat soo passeeren kan, dan sullen sulke boose menschen van die quade daden niet connen afgeschrikt werden, gelyck als ghylieden selve wel bedencken kunt, en hoe kan dat met 't recht van 't lant van Bouton overeenkomen? Derhalven vermanen uwe vrienden de Gouverneur Generael en de Raden van India de Coninck, de Goegoegoe en de grooten van Bouton dat se haere gelaghten wat onder daerover laten gaan en de rechtvaardigheyt plaetse geven, en dat se meteen oock Sorge dragen dat diergelycke moorderyen door de Boutonders een Comp^s. volck niet meer en come te gebeuren, want onse Boutonse vrienden weten wel hoe gaerne de Gouverneur Generael ende de Raden van India de oude goede vruntschap tusschen d'E. Comp^s. en 't lant van Bouton onderhouden willen, sulange als de son en de maan ons den hemel schynen zal.

Verders seggen de Coninck, de Goegoegoe en de grooten, dat de schult van 't volck van Carony soude bedragen 100 rd^s. aen cleden en 5 rd^s. contant, en dat zy in een boete gecondemneert syn van 25 slaven, waarvan 10 met de Sampson gesonden wierden, en dat de andere 15 met uwe prauwen souden volgen. Daarop antwoorden den Gouverneur Generael ende d'Raden van India dat de cleden die hiervooren aengetekent staan geen hondert realen connen bedragen, en dat de 5 realen contant niet overgesonden syn, en ghylieden segt selfs dat het geroofde goet volgens de brieven nyt Amboen en Ternaten 400 rd^s. waardigh was, dat al teel verscheelt, en wat aengaet de boete van 25 slaven, daarvan zynder meer 10 ontfangen, 't welck altemael onbequame en meest affgeleefde menachen waren, die bykans geen gelt waardigh syn; dan zonden der noch 15 resteeren, die wy niet ontfangen hebben, doordien uwe vaertuygen hier niet en syn vercheenen. En dit is toer sooveel de boete van die van Carony raecht, mer van het volck van Wawony en sproecken onse vrienden in haare brieven niet, en daerom versoecken de Gouverneur Generael ende Raden van India dat se daer mede op gelieven te letten, en alsoo het wel gebeuren soude datter van Macassar een schip op

(*) De goede lezing zal wel zijn: Daarom is het vreem dat ons niet zeer verbaest (d. i. ontstelt) waren.

Bouton aenquam 't welck naar Ambon voort moet gaen, soo soude het ons aengenaem wesen dat de Coninck ende de grooten de voorsz. 16 slaven van Carony in cloecke jonge mannen naar Ambon zenden, en in plaats van sulcke oude lyden als wy hier gecregen hebben voor de arme vrouwen en kinderen noch eenige daarby deelen, alsmede dat die van Wawony horen de straffe over de moort haer schult meteenen quamen te voldoen, en soo der geen schip om naar Ambon te vertrecken op Bouton mogt aencomen, dat wy niet seeker kunnen seggen, soo konden de Coninck en de grooten de slaven met dese schepen wel aen den Gouverneur in Ternaten sturen, off anders sullen wy deselve met de twee schepen die uyt Ternata terugge komen hier verwagten. Verleden jaar hebben de Gouverneur Generael en de Raaden van India aen haeren vrunt den Goegoegoe gesonden twee lange metalen stucken, die t'samen gewogen hebben 1230 Hollandse ponden, en daerentegen hadden wy van de Goegoegoe doen hy hier was ontfangen 6 onbequame hassen en een stuck, die gesmolten synde gewogen hebben 1148 fl , zoodatter 85 fl minder is geweest als de voorschreven stucken wegen, 't welck met de onkosten van smelten en gieten comt te bedragen 155 realen, omdat het voor onsen vrunt den Goegoegoe was, want anders soude het veel meer gecost hebben, omdat de onkosten inderdaet veel meer komen te belopen, en heeft den admirael Speelman dat gelt alhier aen de Compⁿ. betaelt, daer hy synen vrunt den Goegoegoe nader overschryven zal.

De Gouverneur Generael ende Raaden van India en hebben voor dees tyt aen haeren vrunt den Coningh niet bysonders te senden, maar stieren evenwel tot een teeken van haare opreghte en goede vruntschap navens haare afgesondene onder bewaringh van den capitain Jan Modderman:

- 1 goude en 1 silvere allegie;
- 4 bethillis Ternatanen;
- 4 ellen fyn laken;
- 1 cast met roosewater en een vaetje Spaence wyn;

en voor haeren vrunt den Goegoegoe:

- 1 vaetje Spaence wyn;
- 5 hoecken Hollants papier;
- 1 stuck groen phelp;
- 2 bethillis Ternatanen; daarenboven zyn uwe afgesondene hier naer behooren getraecteert en yder met een zyde allegie beschoncken, boven noch 10 rd^r. tot siry en pynangh.

Geschreven in 't Casteel Batavia op Jaccatra den 18 dagh van de maent January in het jaar 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(Was getekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

Heiden middigh wort den romp van 't afgeleyde schip 't Wapen van der Gouw ten huys van den Chinesen capitain Wanjoek ten overstaen van den Heer Directeur Generael publyc opgeteylt en verkogt voor de somma van 530 rd. aan den Chinees Limsoecko, gelyck dan noch voorts hedenavont nyi deser rheeke over Bouton naer Ternaten onder zeyl gaan de schepen Wapen van Middelburgh ende de Zyp, medesomende een large missive, door Haar Ed. aan den Gouverneur Robbertus Padbrugge, d'heeren gecommiteerdens mitsgaders den gewoonlycken randt ten casteels Orangie aldaar geschreven, van soodanigen inhoud als by het afgaende briefboek onder dato van gisteren omstandigh kan werden gesien, alwaar mede oock te vinden is het briefken bovengemelt, aan den Coninck van Bouton geschreven, 't welck deszelfs gesanten, die nu met hun gevolg syn thuyskerende, van Zyn Ed. desen morgen is terhandt gestelt om aen kunne Coning overgebracht te werden, hebbende wyders dese twee bodems voor 't gouvernement van Ternaten beryden een recreut van 157 Nederlandse militairen weghgevoert de ondargenoemde coopmanschappen, contanten en andere behoeften:

't schip 't Wapen van Middelburgh:

100 Mexicane realen voorafgegaen:

40 R quicksilver:

4 cassen Persiaense wyn:

12 lasten zout:

15 vaten vlees:

15 vaten speck:

2½ legger Spaanse en Rinse wyn:

15 leggers gesneden arack:

2 kisten Zuratse zeep:

2 lasten Souratse tarwe:

30000 stux grauwe moppen, en voorts verscheide crameryen, provisiën, schryftuygh, medicamenten, equipagie en andere goederen, tesamen ten bedrage van ..... / 11483:15:10;

in 't jaght de Zyp:

70 lasten Bengaelse rys:

30000 stux grauwe moppen:

15 vaten vleesch:

15 d. speck:

5½ legger Spaanse en Franse wyn:

15 d. gesneden arack, en voorts noch eenige andere

provisiën, t'samen met den anderen bedragende met de onghelen

een somma van ..... / 8666:10:4;

..... / 20120: 5:14.

Des avonds keert alhier van Sumatra's Westenst terugge de Bayt Soxenburg met een missive van den commandeur Melchior Hurl en raet tot Padangh van dato 8^e deser aan Haar Ed^e, meldende onder anderen dat de Padangse bonigenoten noch dagelyckx tegens de rebelle Pauwers en Cottatengers te velds trocken, komende telkens op haere wyse victorieus terugh ect., en behelst gemelte missive wyders soodanigen inhoud en substantie als in 't aankomende briefboek onder dat quartier can werden nagelesen, bestaende wyders 't aengebragte van Soxenburg alhier in de volgende coopmanschappen ect. als:

142402 R swarte peper:

64500 R diverse henjuin:

478 stuk halff ainen clappusoly, en voorts verscheide ammonitiën ect., ten bedrage van / 46216:9:13.

19 d^e. 's Morgens ontfangen per Javaens vaertuyg van Bantam een briefje van den resident Willem Caalf, gedaghteeckent op eergisteren, meldende dat de gemeente tot Bantam wegens onse cruyssende schepen weder tot stilte waeren gebragt, gemerckt er drie haarer handelprauwen met passjes van den sahandar Oekersze ongemoevt door onse cruyssers tot Bantam waeren aengecomen, en nu doorgaens weltevreden zynde om met een geleybriefje door den resident Caalf na herwaerts te mogen werden versien:

op Turtiassa en langs de zee kant tot aan den Ruygen Hoek wiert doorgaens seer sterke wagt gehouden, en daerenboven kruysten Key Ariz Monjaja en Pangeran Wangsa Paty geduurigh met 6 welbemaande vaertuygen langs de wal van Pontang af tot voorby de Menscheeler uyt vreesse dat onse daar elders mogten comen te landen;

van Tangerangh wierden meest alle dagen 3 à 4 koppen op Turtiassa gebragt, die de Bantamse onderdanen van onse ingesetenen hier en daer hadden gerooft.

Op den middagh komt den Eersten Clerck deser Generale Secretary Pieter van den Hoorn by Syn Ed^e, overleverende in de Spaanse tale een versoektschrift uyt name en vanwege de Padres Jesuiten, op den 15de October anno passato met 't jacht de Samson uyt Ternaten herwaerts opgesonden en alsdoen by geciteerde Eerste Clerck op de punt de Robyn ter huysvestinge bestelt, lyndende gemelte request na gedane vertalinge uyt het Spaans in onse tale aldus:

Excellente Heer Ryckloff van Goens, Gouverneur en Capiteyn Generaal wegens de Illustre Compagnie van de heerlycke Staat der Vereenigde Nederlanden in Oost Indiën etc., benevens de Heeren desselfs Raaden.

Gelyck wy by onsen brief in de maent July voorteden uyt de Moluccos UE. Excellentie hebben reden gegeven wegens onse uytsettinge van Cran en mede van het ongemack, dat ons geduurende den tyt van anderhalf jaar in de Moluccos overgecomen zy, met verwoek dat UE. Excellentie als 'tuytsteekenste regt ons regtelyck geliefde te handelen agtervolgens de belofte en toezegginge van de heer Gouverneur van de Moluccos, waerop wy

ons in zyne handen overgegeven hebben, soo geloven wy, nu zynde in U.E. Excellentie tegenwoordigheyt, ons doudende sooveel eere en vrantschap, dat U.E. Excellentie ons niet minder zult doen als voorheen, ons geregtelyck handelende in 't geen wy versoecken, ons zondende na de Philippinas en niet na elders anders, en waarom wy ons verplicht gevonden hebben een U. Excellentie kortelyck met alle onderdanigh- en eerbiedigheyt te erinneren ⁽¹⁾ de voornaame redenen waarin wy vermoeynen onse gerechtigheyt in waarheyt te bestaan, dat wy tot duslange toe nagelaten hebben om U.E. Excellentie in zyne hooghwichtige regeeringe niet te vermoeyelycke.

Ten eersten en wel voornamentlyck dat ons altyt belooft is geweest nyt name van de Illustre Comp^s. door de Heer Gouverneur in Ternaten Robertus Padbrugge, waerop wy ons op Ceau in zyn handen overgaven onder conditie dat hy ons na de Manihhas zoude zenden, en 't welck oock in Ternaten gecomen zynde door den raet op secker versoekschrift wiert geconfirmert, dat wy toemael presenteerende, gelyck als by het apostil onder ons berustende kan blyken, hoewel wy naderhant, veel moeyten uytgestaan en alles verloren en geconsumeert hebbende, na verloop van anderhalf jaar eerst, onder voorwendinge dat het U.E. Excellenties ordre was, op een schip wierde gestelt om na dese stadt te vertreecken en in U.E. Excellenties tegenwoordigheyt te verschynen, dat ons egter niet weynigh verheugende als versekert zynde dat U. Excellentie, wesende een generens Prince en een opregt rigter die ydareen regi doet, ordre zult geven dat de belofte ons gegeven voldoen sullen werden, gelyck de edele en valjanten heeren der Hollantse natie volgens haere goede name, aghtinge en fame altyt gewoon zyn.

Ten tweede dat alle de soldaten en andre vryeluyden na de Manihhas gesonden en wy gehouden zyn, die deselve beloften hadden om mede derwaerts gesonden te werden, zynde wy soowel als zy nyt name van den Coninck onsen Heere van den Raet nyt de Manihhas na Ceauw gesonden, gelyck kan blyken by het dicreet, door deselve op ons gedecerneert om de inwoonders van Ceauw te bedienen en de onleggende plaetse daaronder sorteerende.

Ten derde dat indien wy niet na de Philippinas ⁽²⁾ en elders anders versonden wierden, soude het in den Coninck onsen Heere klagte verwecken, dat men zyne dienaers van het Heylige Evangelij nyt haar lant getrocken hebbende na vreemde coninckrycken versoudt, nadat Syn Mayesteyt sooveel onkosten heeft gedaen, deselve nyt Europa na India gesonden en doorguens onderhouden te hebben, niet gecregen wesende in d'landen van de Doorluchige Comp^s. maar onder het district van de Philippinas, namentlyck op Ceauw, waar wy nytgegaen zyn op de belofte hierboven nytgedruckt, en waerom wy ons oock verplicht hebben gevonden te vertoonen dat wy niet gharne na elders anders als de Philippinas versonden zouden zyn, want indien wy

(1) Er staat: *erinneren*.

(2) Er staat: *Philippinas*.

dit UE. niet te kennen gaven, zouden onse superioren reden hebben over ons te klagen, en daarom is 't dat wy dit versoekschrift aan UE. Excellentie met alle eerbiedigheyt presenteeren om te doen blyken dat aen ons niet heeft gehapert alle mogelycke neerstigheyt zengewent te hebben om na de Philippinas te mogen keeren, ons verseekerende dat UE. Excellentie ons die licentie zult vergunnen, 't welck hetgeene is dat wy hidden en versoeken ende in alle danckhaerheyt zullen ontfangen.

(Was geteeckent:)

JERONIMO DE CEBEROS,
MANUEL ESPANJEL,
CAROLUS TORCOTY.

Heden ter ordinarie vergaderingh is onder 't offhandelen van verscheyden importanter saaken raakende de provintie van Amboina goetgevonden den Maleysen catechismus, in Amboina tesamengesteld, by den kerckenraet alhier eens te laten examineren en alsdan alhier onder de perse te geven om te doen drucken.

Wyders is oock verstaen om voortaan alles, by dese Hooge Regeeringe nodig geoordeelt wordende aen den kerckenraet te communiceren ofte ordonneren, by extract resolutie ofte notulen onser resolutiën te laten geschieden, ende dat integendeel den kerckenraet mede soodanigh van alle 't gene sy aen dese vergaderingh moghten hebben bekent te maacken ofte versoeken, sullen moeten doen, en 't welck met 't maken van de presente en nu voorgedrage nieuwe onderlingen en diaconen deser gemeente voor dit jaar een begin sal hebben te neemen, ende dat gemelte Eerwaerde kerckeraet voorts oock sal werden gerecommandeert den Politicquen Commissaris van al het gebesoigueerde in kerckeraade te allen tyden kennisae te geven.

Aengesien de reequeningh der armenmiddelen deser stede van 't jaar 1678 in den voorleden jaare seer defectueus zy bevonden en dat deselve alsdoen op Haar Ed^e. gegeven nader ordre door d'Heer Ordinaris Raet en commissaris in den kerckenraet Willem van Outhoorn met diaconen verbeterd en in debita forma opgebracht zy worden, soo verthoont syn E. deselve op heden in vergaderingh, waarby komt te blyken dattet capitael van dien op ultimo December 1678 in 't geheel heeft belopen een somma van rd^e. 38366.

20 d^e. 't Morgens ten negen uyren werden de brieff en schenckagie van den Sulthan Batoe, op den 17de deser per de fluyt Ysselsteyn van Palembangh medegebraght, door den E. sabandar en licentmeester Ocker Ockersse, verselt met den coopman Joan van Heden, den schipper Jan Bruyn, nevens de ondercooplyden Jan Heyne en Johannis Truytmans, item den capteyn Maleyer, Inlje Bagus, van boort ingehaelt en binnen 't casteel gebragt door de gewapende compagnie soldaten, van de lantpoort tot aen de puye gerangieert staende, voor Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael, in welckers presentie dan de brieff overgelevert wesende, soo wierden daarop na gewoonte aenstonts door de musquetterie drie chergies en van de punt den Diamant 7 canon losgebrant, synde wyders gemelte missive

na gedane vertalinge uyt 't Maleyts bevonden van soodanige inhoud als hieronder uytgedruckt zy.

Translatmissive van den Sultan Ratoe, ouden Coninck tot Palembang.

Desen brieff nyt een suyvere, opregte, onveranderlycke genegenheyt van Sulthan Ratoe, die Coninck is van Palembangh, comt aen Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, ende Raden van India, die 't gebiet hebben nyt den naem van den Hollands Coninck in de stadt Battavia, die seer wys en groot van verstant, wies beratslagen volmaect syn en weten haere gedoente met wys beleyt nyt te voeren, die seer opreght en goederlieren syn tegen alle haere vrienden en haere contracten met alle Coningen in vrientschap onderhouden, wies deugden daarover aen alle plaatsen beroemt worden en die sulx comen te hooren haer vertronwen daarop stellen.

Verders den brieff van Ryckloff van Goens ende de Raden van India die het schip heeft medegebragt, is behouden aen Sulthan Ratoe overgecomen en met verheuginge des harten ingehaelt volgens de gewoonlycke eere van alle grooten Coningen, ende deselve gelesen hebbende, heeft Sulthan Ratoe den inhoud daeruyt seer wel verstaen. Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, ende de Raaden van India zeggen vanwegen het geschut dat in de logie tot Palembangh is, 't geene Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, den capiteyn van Swenne heeft gelast aen Sulthan Ratoe te vercoopen 't 100 ƛ voor 8 rd¹. tot een teeken van vrientschap en opreghtigheyt des harten, 't geene Sulthan Ratoe met verheuginge des harten heeft ontfangen tot teeken van opreghtigheyt tuschen ons beyde. 't Geene nu ontfangen is, syn 6 stucken geschut, 75 cogels en 16 vaten buscruyt, maer indiender waere vrientschap tuschen ons beyde is, soo soude myn begeren wel wesen om alle de stucken die in de logie gebleven syn oock te mogen hebben nevens alle de metale, en wat de pryse is, sal Sulthan Ratoe betalen. Verders 't geschenck van Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, ende d' Raaden van India aen Sulthan Ratoe, te weten een kas rootwater ⁽¹⁾, een stuck sandelhout, 3 ƛ nagelen, 3 ƛ nooten, 2 ƛ soely en 6 ƛ canneel, hetgeene Sulthan Ratoe alles met vernoevinge des harten wel heeft ontfangen. Ick hebbe nu niet anders aen Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, ende de Raaden van India te zenden als twee olifhantstanden en twintigh duysent draden gaarn, 't geene niet gelieft te versnaden maer verzoeke hetselve gelieft aen te neemmen nyt een suyver opregt harte tot teeken van onse beyde suyvers ende opreghte genegenheyt.

Geschreven op Sondag den 3 dagh van de maant Haek in 't jaar 1602.

Tegens den avont komt alhier nyt Hoccieuw te verschynen de boeker de Brantgans, eenlyck met eenige invendibele restanten en een missive van den

(1) Badeld wordt vermenster.

koopman Johannes Leeuwensoen ende den raet uyt Lamihay, zynde de voorstadt van Hoccieuw, aen Haer Edt. geschreven den 18 December des verleden jaars; meldende onder anderen dat het ryck van China door de binnen- en buytenlandse oorlogen van den Gohon ofte Ousanquey in de bovenprovincien Huquam, Suchuen en Quangly en van Kunsia, soone van den overledenen Coxinia, in Fockien omtrent Sinseuw met een leger van 30000 mannen alsmede 170 joncken ter zee gestadigh noch in ausrust gehouden wierde, waerlegens, soo men d'onse wysmaecte, door den Tartarisen Keyser twee formidabele legers te lande en een vloote ter zee moest onderhouden werden om soo magtige vyanden te stulten, tot welckers onderhoudinge immense sommen gelts wierden vereyscht, die alleenigh uyt de bovenlanden moesten alcomen, aengesien dat de benedenlanden door de geduurige invasiën van Kimsia en de schraapsucht der regenten uytgeput wierden, en alhoewel den Keyser van Peking verscheyde malen groote sommen gelts tottal werven van militaire en 't equipereen van joncken hadden ⁽¹⁾ afgesonden, soo waren, soo men meende, deselve middelen door de benedenregenten doorgaens bedrieghlyck besteed, 't welck syndelyck den Keyser bemerckt hebbende hem gedwongen hadde alle middelen te soecken om zyn ryck weder in ruste te herstellen, waartoe de aankomste van den E. commissaris Martinus Caesar anno 1678 ende de detsmaeckinge der Hoccieuwse regenten hem groote hoope scheen gegeven te hebben, en om dieselve redenen warren de opgesondene poincten van d'E. Caesar, soo men onse residenten aldaer wysmaecte, geacconleert en d'E. Comp^e. den vryen handel tot Hoccieuw toegestaan, sonder dat daer egter ietswes van bleeck, en dan noch met die clause om het Chinase ryk met een magt van 20 oorlogsschepen tegens Kimsia (vermits den Keyser een groot vertrouwen op Comp^e. wapenen stelde) te assisteeren, buyten welcke assistentie, soo men d'onse al verder wysmaecte, in toekomstige geen vrye negotie voor de Comp^e. in China soude te verwaghten staan, gemerckt Kimsia oock door een ambassadeur, naar Hoccieuw gesonden, getragt hadde met den Tinong ofte Onderconingh aldaar een verdragh van negotie op te reghen, 't welck men vermeende, soo ontrent onse opperhoofden eerlyk wiert gesustineert, dan Keyser tot Peking met 't affstaen van de vermaerde sterke Haytingh omtrent Sinseuw en 't veriaten van de vaste cust van China wel soude willen, ende van Comp^e. assistentie destituit blyvende oock wel moesten aenneemen, en soo meende men oock dat de Hoccieuwse regenten den Keyser hadden versoght om haere trouwhertigheyt immers in schyn ontrent het ryk te bethoonen een ambassadeur met de afgecomene keyserlycke brieff na Battavia te senden, om des te beter gelegenheyt te mogen hebben haer rol te speelen en den Keyser al weder te bedriegen, alsoo men oordeelde sy den oorlogh met Coxinia maar soghen te voeden, en waarom oock onse messieurs haar inbeelde dat de gedaene besendinge jongst na Battavia terecht moght gesuspecteert werden, soo ten opsichte der regenten self als van de persoonen die gesonden waaren, als streckende, soo St. Leeuwensoen meende, haar intentie tot geen ander eynde als de negotie door te snuffelen en de monopolisserende regenten te können aenwysen door

(1) Er staat: handen.

wat middel zy ons in 't toekomende best in de val konden krygen eet., gelyck daarvan reets in 't affgelyde daghregister des voorleden jaars onder dato 17 December staat aengehaelt en 't verdere in de voornoemde missive alsnu ontfangen by 't aankomende briefboeck onder dat quartier kan worden nagelesen: bestaande wyders de voormelde invendibele terughgebragte restanten per de Brantgans uyt Hoccieuw in 't volgende:

6208 @ benjuin:

18 stux fyne custdeekens;

24 stux barnsteene rariteytjes, bedragende tesamen / 5254: 5: 7.

22 d^r. Nademiddagh erlangen per Javaens vaartuyg van Bantam een briefje van den resident Willelm Caell een Haer Ed^e, gisteren gedateert, meldende dat den ouden Sulthan op het aenschryven van zyn soon off men den oorlogh tegens de Comp^e, zoude beginnen ofte niet, gelyck hiervooren te lesen staat, geantwoort hadde sulcx in de wille synes soon's te stellen, met recommendatie, indien denselven tot de vrede genegen was, daarop verlagt mogte wesen een nieuw contract met de Comp^e, aen te gaan en daarby te bedingen dat alle Bataviase ingezetenen, 't zy vrye ofte lyfeygene, naar Bantam vluchtende ende haar onder des Coninck bescherminge met aenneminge van 't Moorse gelove begevende, noyt van de Comp^e, wedergecyracht souden mogen werden, warrop den jongen Sulthan de Pangerans ende groote inellneerden, daertoe den jongen Sultan geensints hadde willen consenteeën maar het gebesoigneerde een syn vader naar Turtiasas gesonden, met betuyginge geen vermogen noch capitael genoegh te hebben om den oorlogh tegens d'E. Comp^e, ten goeden uyt te voeren; ondertusschen had den jongen Sultan by openbare gommesslagh tot Bantam doen uitroepen dat alle die de Nederlanders eenige overlast 't zy te water ofte te lande quamen aen te doen, als schelmen voor een ewigh naar Lampou verbanuen en haere vrouwen en kinderen tot slaven des Conincks zonden verclaert werden, ect^e.

Heden extraordinaerye vergaderinge beleght wesende, soo is na deliberatie goetgevonden en vastgesteld, het regiement van den 16^{en} October 1676 ende de ordres der Heeren Meesters wt vaderlant by de successive ontfangene brieven tot den 19^{en} May des verleden jaars exact te resumeeën en van point tot point de nodige rescriptie daarop te doen, met aanwysinge wat heraelts goordonneert en in practyck gebraght zy en noch sal conuen geschieden om de Heeren Mayores te doen blyken, hoe op alles soo voorheneu reets als nu nader geleth en hoedanigh het daarmede eygentlyck gelegen zy.

En omme den particulieren handel alsints naar vermogen te weeren, soo is wyders verstaen het biljet, op den 12^{en} Augustus 1676 derwegen gecommuneert en alsnu under geamplieert, over al de quartier van India soowel als hier tot Battavia te publiceren en soudanigh te doen drucken als van woorde tot woorde hieronder staat gescreert.

Ryckloff van Goens, Gouverneur, ende de Randen van India allen dengeenen die dese onse ordre sullen sien ofte lesen doen te weten:

Alzo tot leetwesen bevonden wert, dat den particulieren handel en 't inscheppen van particuliere goederen in Comp^s. scheepen niettegenstaende de scherpe ordres en placcaten, daartegens geëmanceert, by eenige stoute ministers egter niet en wert nagelaten maar na de dagelyxe ervarentheyt noch veeltyls ondernomen en in 't werck gestelt, soo is om dat schadellyck quaet na de ernstige en laest gerenoveerde intentie der Heeren Meesters eenmaal na vermogen uyt te roeyen en te dempen, tegenwoordig goetgevonden en geresolveert by desen een ygelyck bekend te maecten en te doen publiceeren, dat in welke schepen, die vanhier na eenige plaatsen comen te vertrecken off elders van eenige buytenquartieren hier ter rheele aenkomen off te deser rheede leggende zyn, eenige particuliere coopmanschappen buyten die d'E. Comp^s. toebehooren en insonderhoey dese ondergespecificeerde, als: gommelack, rouwe zyde, koper, tin, spianter, schildpadschoorn, sandelhout, sappanhout, benjyn, amphioen, speceryen, item tassachelas, gingams, alsmede allerhande zoorte van lynwaten, kleeden en doeken, soo geschildert als ongeschildert, item zyde chindos of patholen, wyders alle andere whaaren en coopmanschappen, van wat nature, soorte off conditie die zyn, egeene van dien uytgesondert, mogten werden bevonden en achterhaelt, aenstonts boven de confiscatie der goederen de schippers, ondercooplieden, boeckhouders, adjuvanten, stierluyden, hooghhoetsman, schieman, constabel, zeylnaker, botteller en cuyper off die deraelver plaatsen bedienen off by provisie waarnemen van en op alsulcken bodems, als die de toesigt daarop en tegens ten principalen aengaet en nu oock nader hooghlyck wert aenbevolen, sullen werden gedeporteert en buyten Comp^s. dienst gecasseert en wyders noch daarenboven oock soodanigh arbitrayck gestraft, als men naer bevindinge van saaken sal oordeelen te behoeven, sonder dat in figuur (*) van eenigh ordinaris proceduren sullen mogen ingelaten werden, tenware sommige van dese haare notoire defentie en onschuld ten desen in kas voorw. den reghter ten genoegen summarie en de plano konden en wisten voor den reghter te doceren, gelyck wy den mede wel expres en op het aldercragtigste bevelen, ja oock op lyfstraffe ordonneeren, dat alle de bovengenoemde minder officieren sonder kennisse off last van haaren schipper en ondercoopman off boeckhouder, die niet altoos kunnen aen boort, maar oock in haaren dienst insunderheyt onder 't laden van de scheepen somtyls aen laet moeten wesen, buyten Comp^s. eygen cargosoenen, die altyt met ordonnantiën werden aen boort gesonden, geene de alderminste goederen sullen mogen overnemen, hoedanige het souden mogen wesen en onder wat titel die gesonden mogten werden, en waarop de respectieve fiscaels en verdere hooftofficieren der Justitie, als namentlyck den hallegw en landdrosten, expressielick werden geordonneert sonder aansien van persoonen off eenige conniventie, ten nauwkeurighsten te letten en te vigileren ende dese onse ordre, gelyckeert en gereguleert op en naer de expresse bevelen en intentie der Heeren Meesters, ten rigoureusten

(*) Er staat: in figuur.

uyt te voeren, alsoo den dienst en 't welvaren van d'E. Comp^s. daaraan ten hoogsten zy gelegen, waarvan sich dan een ygelyk en insonderheyt de schipper en verdere bovengenoemde scheepsofficieren hun sullen hebben te houden voor gewaarschout, alsoo het vaststaat dat buyten kennisse van dese officieren geens goederen binnen scheepsboort kunnen gebragt werden.

Een yder zy dan voorsightigh om haarselven en andere voor schade en schande te behoeden, sullende (*) de aanbengers van soodanige waaren niet minder genieten als een dordepart van alle soodanige goederen als in de schepen sal aghterhaelt en noghtans haare namen verswegen werden, en soodanigh daarenboven werden geadvanceert, tot alsulke bedieningen als zy zullen bequzaam geoordeelt werden, gelyck dusdanigh d'expresse ordre der Heeren Meesters insgelyx is dicteerende ende medebrengende.

(Onder stant:)

Aldus gegeven en gerenoveert in 't Casteel Batavia den 22^{en} January 1680 en na voorgaande klokengeluy. ter plaets daer het behoort, door den Advocaet-fiscael van India aan lant als op schepen te deser rheeде leggende door den Waterfiscael en gecommitteerdens uyt den Achtbaren Raet van Justitie deses Casteels gepubliceert.

25 d^e. Heden voordemiddagh wert het voorenstaande vernieuwde placcaet tegens den particulieren handel gerenoveert binnen desen casteels na voorgaende klokengeluy ontrent 11 uren van de puyc van Syn Ed^{de}. woninge, item oock voor 't stadhuyt door den Fiscuel van India Gualter Zeeman ende gecommitteerdens uyt den Achtbaren Raet van Justitie, d'E. Outhoorn van voorz. (2) Abraham van Riebeeck en den secretaris Jacob Overtwater, afgelesen en gepubliceert, gelyck oock op overmorgen door den Waterfiscael Pieter Pauw ende gemelte gecommitteerdens op de schepen te deser rheeде stant te geschieden.

Volgens het besluyt, op den 19^{en} deser in Rade van India genomen, soo brengt Syn Ed^{de}. de Heere Gouverneur Generael in vergaderingh d'eerste schriftelycke acte van 't gebesogneerde van den Eerwaarde kerckenraet deser stede, 't welck hier soodanigh per notitie wort aengetekent, en zyn daerop en daerover doen wyders oock volgens jaarlyxe gewoonte op de daarby gedane nominatie van de gemelte Eerwaarde kerckenraet in de Cristelycke gemeente deser stede tot ouderlingen en diaconen broederen voor dit loopende jaar verkoren en gecontinueert de volgende personen:

als tot ouderlingen:

Gerrit Vreelant,	} uyt Comp ^s . dienaren:
Gelmer Vosburgh,	

(*) Er staat: sullen.

(2) Zoo staat het er; vermoedelijk wordt Anthony van Voorst bedoeld, zie Dagr. 1679 p. 103.

Bartel Claesen, }
 David Disponteyn, } uyt de burgeren:

by:

Andries Cleyer docter;
 Adriaen Strykersbergh m^r.;
 Michiel Dubee m^r.:

burgeren { Jan Soury;
 { Harman van Klercke en
 { Gabriel Nacken, die continueren;

en tot diaconen:

Abraham van Rieboek, }
 Louys de Keyser, } uyt Comp^e. dienaren;
 Daniel Braema, }
 Jan Lambertse Radder, }
 Jan Herculeussen, } uyt de burgeren:

by:

Christiaan Quickelenburgh;
 Dirck Dirckse Muller;

burgeren { Pieter de Cock;
 { Willem Dunlopes en
 { Jan Poveret, die continueeren.

Voorts is meteen ook goetgevonden mits het gehoeck van predicanen en dat er jegenwoordigh geen buyten de ordinare hier aen de hand syn, almede op 't voordragen des kerekenrants voortaan een predicatie door een cranckhesoeker des Sondaghs op het admiraelsschip alleen te laten voorlesen.

24 d^e. Des morgens komt den capiteyn Willem Hartsinck blonen met eenige Javaanen, rapporteerende dat de Bantammers in de Bataviesche bovenlanden eenige negoryen hebben afgehoopen en wel 2500 menschen en veel veer weghgevoert, en medebruingende een briefje of Javaansche lontor door gemelte Javanen te lande van den regent Aria Wira Tanou uyt de negorye Tsitsanfor, behoorende onder Cheribon of herboven Carwaugh gelegen, en aen geciteerde E. Hartsinck geschreven, luydende na gedane vertalinge aldus:

Translaatbriefje van Aria Wiera Tanou, regent van Tsitsanyor.

Desen brief komt van Aria Wiera Tanou aan den capiteyn Hartsinck.
 By desen brieft maect ick uw het verlies van al uw volck bekend. Haere

negorie in Tsitsanjo gebesten en door de Bantammers verniet: het hooft der Bantammers is Kingwey Jaja di Prana en heeft hy (?) sigh 700 gewapende mannen, waaronder 150 zoo Macassaren als Baleyers bennen. Kingwey Santaprana is nevens noch 1 loera van ons door de Bantammers gedoot en het gemeene volck van 't geberghie is ontelbaar. De Bantammers hebben daarentegen 47 verlooren en dit is dat ick hidde: indien den Sousonhouanagh Mankourat noch geholpen wert, dat wy met volck oock mogen geholpen werden; 105 soo huffels als coebeesten hebben se van de cooplyden genomen en buyten dese is het getal, dat se de gemeene berghlyden outroeft hebben, buyten eynde. Waar se deselve vergadert hebben, is in Tsitsanjo en Tsitseroua. Wat buyten dese brieff meer te seggen valt, weet Bagus Soeta Watsiana.

's Avons vertrecken uyt deser rheede na de provincie van Banda de scheepen 't Wapen van der Goes ende Nieuw Noortwyck met een missive, van Haar Ed. aan den Heer Gouverneur Cornelis van Quaelbergh mitgedera den raet ten castele Nassauw op Neira geschreven, van soodanigen inhoud als in 't affgaende brieffboek onder huydigen datum omstandigh ry te lesen, hebbende wyders de gemelte bodems een contanten, coopmanschappen en andere behoeften voor de provincie Banda medegevoert 't volgende cargesoen, als:

in 't schip 't Wapen van der Goes:

8000 rd ^r . contant in payement;	
25 packen diverse kleeden en lywaten;	
123 lasten Bengaelse rys;	
60 stuk nieuwmodesse chitsen;	
6300 Blitonse parans;	
100 slaven en slavinnen;	
7 leggers seck, Spaance en France wyn;	
12 vaten mom, Dells en haantjesbier;	
50 vaten speck;	
50 vaten vlees, voorts noch verscheyden andere provisijs en benodigheeden, medicamenten, equipagie en andere goederen en gereetschappen, tesamen met den anderen bedragende een somma van.....	/ 64185:11: 6;

't jaght Nieuw Noortwyck:

7000 rd ^r . aan payement;	
18 packen diverse kleeden en lywaten;	
Transporteere.....	/ 64185:11: 6;

(*) 'Er staet en heeft hy.

Per transport..... / 64185:11: 6:

100 lasten Bengaelse rys:
 50 lasten sout:
 6563 stuk Britonse parangs:
 50 stuk slaven en slavinnen:
 8 leggers Rinse, France en Spasnee wyn:
 50 vaten vlees:
 12 vaten mom, haentyes en Delfs bier:
 50 vaten speck, en voorts nogh verscheide andere
 provisiën en noodwendigheden, alsmede diverse crameryen,
 schryfftuylgh, Persiaense fruyten, gereetschappen, equipagie en
 andere goederen, tesamen ter montura van..... / 80848: 9: 7:
 somma bedraecht het afgeschepte in beyde bodems voor Banda / 118032: —: 15.

23 d^e. Even na 'tontfangen van een duplicatie van 'tjongste briefje van den resident Caaf tot Bantam in dato 21 deser, wert per een ander Javaans vaartuygh alhier desen voormiddagh noch aengebraght een nader missive, van gemelte resident Willem Caaff aen Haar Ed^e. geschreven, van gisteren, beheisende hoe den ouden Coninck van Turtiassa op Bantam was aengecomen om de bruyloft van de dochter des Pangerans Jaja Ingerat by te wonen, en had zyn verblyfplaats in gemelte Pangerans huysinge genomen:

de nytroopinge by gommesslagh om de Bataviase ingesetenen voortaan geen loet en (*) hostiliteyten meer aen te doen, was de gemeente tot Bantam wel aengenaem geweest, maar by de grooten weynigh geaght, soolange het by den ouden Coninck niet wierde geapprobeert;

door eenige gevluchte Pampangers van Jamby was aldaar tydinge aengebraght dat alle de Macassaren onder Dain Mangika Jamby hadden verlaten en tot Palimbangh waeren aengecomen, met gerugt alsoff den Sultan Batoe tot Palimbangh met assistentie van geciteerde Macassaren den Jambinees den oorlogh soude willen aendoen;

de Engelse waeren besigh haar schepje de Cassar met party staaffyser en eenige potten geconlyte gember te onderlagen en van voornemens 't selve in 't laest van toekomende maant naar Engelant off te vaardigen.

Achtervolgens 'tbesluit van eergisteren schryven Haar Ed^e. in 't vallen van den avont per Javaans vaartuygh twee briefjeus naar Bantam, 'teen aen den resident Willem Caaff en 'tander aen den Deensen agent Jan Joachim Pauly aldaar, waarby gevoeght zy de confessie en 'tappoinctement van den Deensen stuurman Christiaan Christiaense van Norrechits, zynde een van degeene die de chialoup van den Deensen capitain Wilcken Wigbers anno 1678 ontrent de rhede van Paliacatta hebben afgeloopen en dewelcke op den 10 December des voorleden jaars met de fluyt Sparendam geboeyt en gevangen van Siam herwaerts is opgesonden, zynde het briefje aen St. Caaff alleen een bekendmakinge wegens 'tgevangenhoud

(*) Dit en heb ik ingelaacht. Het volgende woord leest het MS.: *hostiliteyten*.

van gemelte stuurman en van sodanige verdere inhoud als by 'tafgaende briefboek en verbael kan werden gesien, waarhy ook te vinden is het tweede briefje, ten dien eynde aan den Deensen agent Joan Joachim Pauly geschreven, luydende aldus:

Aan de Heer Joan Joachim Pauli, Agent van de
Geoctroyeerde Deense Oost Indische Compagnie.

E. Manhafte en Seer Generense Heer.

Ons op den 10 December jongstleden met het schip Sparendam uyt Siam gevangen en gehoeyt toegecomen zynde een stierman van UE. natie en onderdaen van Syn Conincklyke Mayesteyt van Dennemoreken, zynde een van degeene die op Cormandel de chialoup van den Deensen capitain Wilcken Wigbers hebben afgeloopen, soo hebben wy gemeent nodigh en van onsen plighit te syn, UEd^e. daarvan by desen kennisse te geven en daerbenevens toe te senden den delinquants eygen confessie, in Siam gepasseert en alhier voor den secretaris van den Aghtharen Raad van Justitie en getuygen gerecolleert, mitsgaders de notulen van 'tgeens voor den gemelte Aghtharen Raad van Justitie nopende denselven deliquant, genaemt Christiaen Christiaense van Norrechit, is voorgevallen en gepasseert, opdat UE. sich van 't een en 't ander souden connen dienen en ons soo haest als mogelyck zy bekend maacken UEd^e. gevoelen, hoedanigh met denselven, een onderdaen van de croon Dennemarcken en op een plaets daar wy geen jurisdictie hebbende gevath ofte gevangen synde, sal moeten worden gehandelt, zynde denselven door langhduurige gevangenis seer swack en genoegsaam magteloos om sulcx langer te connen uytstaen, en waarom wy oock gaerne hoe eer hoe liever van UEd^e. advys en goetvinden dienaangaende waren gediend.

Desen tot geen andere eynde ect.

(Onder stont:)

UE. dienstbereyde vrienden

(Gelekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS,
CORNELIS SPEELMAN,
BALTHAZAR BORT,
ANTHONY HURT,
DIRCK BLOM,
WILLEM VAN OUTHOORN en
JOAN CAMPHUYS.

(Tersyden:)

In 't Casteel Battavia den 25^e January anno 1680.

26 d^e. Des avonts vertracken vanhier naar Amboina de schepen Coenwerpe en Voorsichtigheyt, medeneemende een missive, aan den Heer Gouverneur Robert

de Vitz mitsgaders den raad ten Castele Victoria geschreven en van soodanigen inhoud als in 't afgaande briefboek onder dato deser en by 't verhael omstandig kan werden nagelesen, hebbende wyders de geciteerde bodems voor de provincie van Amboina medegenoomen de volgende contanten, coopmanschappen en behoeften als:

in 't schip Gouwervan:

36000 guldens aan contanten;
 51 pakken diverse cleeden en lywaten;
 181 $\frac{3}{4}$ lasten rys;
 5 leggers seck en France wyn;
 7 vaten mom en haentyesbier;
 10 stuk slaven en slavinnen;
 60 vaten vlees;
 50 vaten speck;
 6 leggers arack, voorts noch verscheide andere provisiën, crameryen, schryffuygh, ammonitiën van oorlogh, equipagie en andere goederen, tessen belopende een somma van ..... / 83621:11:3;

in de fluyt de Voorsightigheyt:

24000 guldens aan contant;
 1200 guldens aan Tanhoaco Chinees;
 50 pakken diverse cleeden ect.;
 100 lasten Bengaalse rys;
 5 leggers seck, France en Rinsse wyn;
 7 vaten mom, hsentjes en Delfs bier;
 60 vaten vlees;
 50 vaten speck;
 6 leggers arack, voorts nogh verscheide andere provisiën, crameryen, equipagie en andere goederen, monteerende met 't verstreckte aan Lodowyck Gerouw met malkanderen een somma van ..... / 63907:16:12;
 somma monteert 't geschepte in de 2 geciteerde

bodems in 't geheel voor Amboina ..... / 147420: 7:14.

In den avontstont komt hier byt de Sirael Sunda de chisleup de Kalcoen met een briefje van den oppercoopman en gesaghebber over de uytsettinge d'E. Jan van Leene mitsgaders de opperhoofden der cruyssende vaertuygen aldaar, op gisteren byt 't schip 't Wapen Zieckze een Haar Ed. geschreven, mitsgaders een dagbregistertje van den schipper Hermen de Ruyter, van den 11 tot den 18 deser in 't jacht den Alexander gehouden, dicteerende onder anderen de Bantamse veerovrs, waarvan hiervoren onder dato 17 deser zy gesproken, eenige onser ingesetenen steenpauwen omtrent de Groote Combuys afgelopen hebbende, door onse cruyssers volgens Haar Ed. reccommandatie ten eersten nagespeurt en vervolgt

waren, doch dewelcke als beter bezeilt de vlught reets voorby de hoek van Pontangh na de wal hadden genomen, alwaar se niet geattrappeert konden werden: ondertusschen dat men op genoemde eylant de Grootte Combuys gevonden had een steenprauw, de mast afgecap't, hoogh op strand opgehaelt en niets als 't roer en een stuck van 't zeil terzyden leggen, en van verre sagh men noch aen steenprauwen na Batavia zeylen:

van Bantam wierd er gerugt dat den ouden Sultham twee groote bemande oorloghsvaartuygen naar de Straat Banca hadde gesonden om op hun verwaghte scheepje uyt de Manilla's te cruyssen en uyt vrese dat wy se mogten aendoen by rescontre de contanten daeruyt te lighten en naar Bantam te brengen, mitsgaders oock 12 à 13 oorloghsprauwen om tusschen de hoek van Pontangh en de Menschaeter op d'ouwe te cruyssen ende des mogelyck eenige te overrumpelen.

27 d^e. Seeker Portugees scheepje, genaemt Nossa Senhora de Secoura, den 15de deser uyt Macouw hier aengekomen, vertreckt heden nademiddagh uyt deser rheede verder naar Timor, medenemende oock een cleen briefje van Haar Ed^e, aen den oppercoopman en opperhoofd Jacob van Wykersloot mitsgaders den raad ten castele Concordia aldaar, van soodanige inhoud als in 't afgaande briefboeck dato deser kan werden nagelosen.

28 d^e. Namiddags even voor het aengaeu van den godsdienst komt te deser rheede uyt Arrakan te verschoynen 't jacht Rammekens ende de fluyt Oosterbloeker met twee briefje, 't eerste van den ondercoopman en nieuwen resident Thomas Staal ende den riet aldaer en 't tweede van den Coninck van Arrakan, beyde aen Haar Ed^e. geschreven, waarvan het laaste in translaet op den dagh van de inhalinge hieraghter sal werden geïntereert, bekeisende die van St. Staal onder anderen 't volgende, hoe den ondercoopman en 't gewezen opperhoofd St. Balthasar Hinlopen aldaer op ..... (*) verleden jaars na een langdurige siechte was overleden en de saken van de Comp^e, daardoor van de verdere suppoosten vrywat slorrig bestiert en opgegeven dat er wel 6 à 8000 ropien van Comp^e, middelen soude tekort komen, dat al vry vreemt schynt: den Coninck van Arrakan had op 't gerugte affcomen eeniger duysenden Mogolse paerden om hem te heoorloguen de gongom alom laten slaan en in min dan 6 dagen een leger van ruym 20000 militairen byeengebracht en drie à 4 rivieren laten stoppen om d'wegen en den toegangh in dat ryck onbruyckbaar te maaken, waardoor alle nelyelden onderwater gelopen zynde 't incopen van meerder rys op lyfstrat verboden wierdt, doch was eyndelyck met 't nader ondersoeken dat alles weder in roock verdweenen en de gemeente tot stilstant en in ruste gebracht, gemerckt geen vyandt te vinden was en desen oploop deser verwyfden natie eenlyck door een troep van twintigh Moorse paerden, eenige dagen op de jaght geweest zynde, was veroorsaecht; in Comp^e, logia was aldaer een schielycken brant ontstaan, waardoor eenige slavenhuysjes, Comp^e, groote lackels en een derde van de pagger in de asche wierd geleyt, dogh eghier met de hulpe der inlanderen bytyts gebluscht ect., gelyck alsulcx en 't verdere in 't breedte by 't aankomend briefboeck kan werden gesien, bestaende wyders de ladinge uyt Arrakan:

(*) Deze stippeletjes staan in het HS. in plaats van den datum.

in de fluyt Oosterbloeker:

208 lasten rys, bedragende..... / 4209:—

en in 't jacht Rammekens:

140 lasten rys, monteerende..... / 2976:12;

somma 't aangebragte met beyde bodens uyt Arrakan, / 7245:12.

29 d. Nademiddagh werden alhier per Javaan aengebraght twee brieffjens uyt Bantam, 't eerste door onsen resident Willem Caef en 't andere door den Deensen heer agent Joan Joachim Pauly aldier aen Haar Ed^e. geschreven van dato 27 en 't eerste van St. Caaff van den 28 deser, eenlyck in sich bevattende een bekentmakinge van den ontfangh der jongste missives van Haar Ed^e. ende 't overleveren van 't briefje aen den Deensen agent Pauly, waarop het antwoort me hiernevens wierde gesonden, zynde hetzelfde briefje van sodanigen inhoud als hieronder van woorde tot woorde staat uytgedrukt.

Edele Manhaffte Wyse Voorsienige Seer Genereuse Heeren.

UEd^e. Hoogh Aghtharen missive van den 25 deses is myn door den resident de heer Willem Caaff behandicht, waarby gevonden de confessie van Christiaan Christenson Norklet, onderdaan van Syn Konincklycke Mayesteyt van Deenmarken etc., ende Jan Cornelissen Buyrvelt van Rotterdam, subject van de Hoogh Mogende Heeren Staaten Generael van Holland, mede in dienst van d'Honorabele Nederlantsche Oost Indische Comp^e. zynde, als dewelcke twee persoonen oorsaack syn van seker chialoup dependeerende aen de Honorable Deense Oost Indische Comp^e., dat die afgeloopen, door haar op vreemde plaatsen aengebragt, daar UEd^e. gebiedende doese persoonen gearresteert, naar merite goboeyt, naar Battavia opgesonden en present aldaer in gevangenissen sitten en syn.

Ik hebbe dan de civilityt van UEd^e. genoten dat my notificatie van het passerende is gedaan, soude mede seer gaern (ingevalle UEd^e. Aghtharen het soo mogten gelieven) deesen gevangen, een onderdaan van den Coninck in Deenemarcken zynde, om herwaerts naar Bantam te senden versoecken, maar UEd^e. Aghtharen (geloove ick) hebben genoegsaems preunve van de vreedthoyt, bekende ende dagelyx genietende incivilityt deser Bantamse Javaenen, hoe deselve diergelycke gevangens alhier door den Mahometanaen aenhangh te bevryen tragten, 't welcke dan my noodigh aendringt ende beweeght UEd^e. Aghtharen vriendelyk te erumer (*) dat voorsz. Syn Hoogheyts gemelle Mayesteyts onderdaan Christiaan Christenson, present op Batavia

(*) Sic.

gevoegen sittende, gelieve met de eerste scheepen vandaar naar Cormandel te versenden om op Trankwaar aan den Ed^e. Heer Gouverneur overgegeven te worden, aldaar behoorlycke justitie te ontfangen, waerom dan genodight worde vrundelyck te versoecken.

UEd^e. Hoogh Aghtharen gelieve te gelove dat ick naar zeer vrundelycke groetenisse ende UEd^e. in Godex genade beveelende verhllyve

(Onder stout:)

UEd^e. Ed. dienstbereyden dienaar

(Gefeeckent:)

JOAN JOACHIM PAULI.

(Terzyden:)

Bantam in de Deense logie den 27 January anno 1680.

31 d^e. Volgens het besluyt, op gisteren in Raede van India genomen, soo vertreckt van desen morgen de chialoup 't Casteel Battavia naar de Straet Sunda met een brieffje aan den oppercoopman Jan van Leene mitsgaders de overbeeden der cruyssende scheepen en chialoupen aldaar, met een bekendmakinge dat dese sloep in plaats van de Calcoen aldaar soude hlyven cruyssen en wyders van geen besonderen inhoud, nodigh hier aan te teekenen, gelyck by 't allgaende brieffboek en verbael kan werden gesien eet.

Heden extraordinare vergaderinge belegt wesende wegens de besoignes van 't reglement van den 16 October 1678, soo is om tyt te winnen en tot ontlastinge van den raadt deser tafel verstaen de Heeren Directeur Generael Cornelis Speelman en Joan Camphuys op haar E^d. aenbielinge te versoecken en aan te bevelen de verdere rescriptie tot satisfactie der Heeren Meesters op alle die ordres te doen, omme alsdan in vollen raade rypelyk geëxamineert en geaprobeert te worden.

Aengesien d'Heer Extraordinaris Raet van India en Oot Gouverneur van Cheyfon Ryckloff van Goes de Jonge, op den 18 deser maant met het schip Nieuw Middelburgh hier tot Batavia aengelant en door de Heeren Mayores by missive van primo November 1678 ect. tot Commissaris en ⁽¹⁾ Visitateur Generael over de subalterne comptoiren in India geclegeert is geworden, soo is in Raade van India rakende syn E. sessie, aenneminge ofte weygeringe derselver opgeleyde commissie alaulex op den 19^e, 22^e, 26, 27, 28, 29, 30 en 31 deser maent January ⁽²⁾ gebesoligneert, geresolveert en vastgesteld als by het resolutieboek deses Casteels met de daarby gevoegde en voortgebragte advysen der Ed^e. Heeren Raaden van India onustandigh staat wygedruckt ende ternedergesteld.

Desen naarmiddagh verschynt alhier een cloek Chinees jouck ten handel nyt Chineseeuw in China, en hebben wy alhier dees dagen na de tyt des jaars in 't westmonsoon vry veel regen en travadigh weder gehad.

(1) Hier staat: in.

(2) Deren maandnaam heeft het H.S. dubbel.

In (*) dese jongst afgeweeke maent January zyn alhier van verscheyden om- en afgelegene plaatsen aangekomen een getal van 121 vaertuygen, gesamentlyck bemant met 549 koppen, dewelcke hier in 't generaël hebben aangebragt d'ondergespecificeerde companssionen, leef- toghen en andere behoeften, namentlyck:

- 15 van Indermayon met 30 man, $28\frac{3}{4}$ lasten rys, 1030 bossen pady;
- 9 van Paccalonge met 36 man, $15\frac{1}{2}$ lasten rys, 42 potten oly, 100 kistplancken, 100 boenders, 10 geytebocken;
- 17 van Tegnaal 73 man, 54 lasten rys, $4\frac{3}{4}$ lasten zout;
- 13 van Cheribon 52 man, 1 last zout, 73 potten oly, 6300 bossen suiker gadja, 6200 bossen ajuyn, 27000 stux araxpullekens, 600 d^m. aerde gurgelets, 100 bossen loock, 7 lasten witte boonjes, $2\frac{1}{2}$ d^m. rys, 800 stux vissen combongh;
- 5 van Terhaya met 11 man, 2 lasten zout, 200 stux plancken, 200 d^m. riemen;
- 2 van Sumer met 8 man, 2 lasten rys, 11 stux koeccesten, 20000 d^m. oude pienangh;
- 9 van Rambangh met 42 man, 30 potjens zuiker, 150 stux steenbrassen, 600 bossen tamerinde, $2\frac{1}{2}$ lasten zout, 560 stux balcken, 620 stux gesorteerde plancken, 40000 d^m. oude pienangh, 22 potten oly, 600 stux zuiker gadja, 80 d^m. kromhouten;
- 1 van Banjer met 4 man, 1000 bossen rollans;
- 10 van Toulongbauwa met 40 man, 5000 stux potten en tressellen, 7900 stux oude clappus, 150000 oude pienangh, 800 d^m. potten met kalck, 100 d^m. fougans, 1 picol groene taback, 2500 gedroegde vissen;
- 1 van Damack met 4 man, $\frac{1}{2}$ last rys, 18 corgie matten, 200 stux planken;
- 5 van Biema met 44 man, 56 lasten rys, 150 picols supanhout, 8 d^m. sandelhout;
- 16 van Samarangh met 62 man, $15\frac{1}{2}$ lasten rys, $1\frac{1}{2}$ lasten swarte zuiker, 182 potten oly, 38 canassers swarte zuiker, 200 stux bamboesen met oly, 5000 bossen tamerinde, 3 picols loock, 1000 stux gedroegde vis baggers, 5 picols buffelsmeer, 7 corgie matten, 420 stux kistplancken, 1 picol casumba, 2 picols Javaens anys, 500 manokken taback, 150 stux planken, 900 stux gedroegde baggers, 25 d^m. doodkistplancken;
- 7 van Japara met 30 man, 1 last zout, 9300 bossen tamerinde, 2500 stux vis margoxy, 1721 d^m. planken, $22\frac{1}{2}$ lasten rys, 40 stux balcken;
- 5 van Zambar met 13 man, 11 lasten rys;
- 6 van Grisse met 24 man, 22000 stux kneppelzuiker, 500 stux oude clappus, 100 stux riemen, 69 potten oly, 4 lasten rys, 800 stux vis combongh, 1 last cadjangh, 18 picols tamerinde, 2800 stux steenbraessens;

114 stux vaertuygen, die transporteere.

(*) Er staat: En.

116 stux vaertuygen per transport.

1 van Amboina met 10 man, 30 picols wax, 30 picols massoy, $2\frac{1}{2}$ lasten rys, 6 potten oly;

1 van Palembangh met 6 man, 200 bossen rottanghs, 80 picols harpuys, $2\frac{1}{2}$ d^o. wax, 4 d^o. cattoenen, 250 stux ysere parangs;

1 van Singnap met 6 man, 1200 bossen suiker cattoeva, 1000 d^o. tamerinde, 3 lasten zout, 6 potten olye;

1 van d'eust van Java met 3 man, 8 picols capok, 100 bossen rottanghs;

1 van Candanganwer met 4 man, 1 last rys;

1 van Sariaka met 4 man, 4 lasten rys.

Somma 121 stux vaertuygen, welckers generalen aanbrengh in 't volgende bestaen heeft, namentlyck:

224 $\frac{1}{4}$ lasten rys;	8400 d ^o . oude klappus;
1060 bossen pady;	800 d ^o . potten;
400 potten oly;	100 d ^o . aerde fougans;
320 kistplancken;	1 picol groene taback;
100 stux hoenders;	52 corgies matten;
10 stux geyteboeken;	150 picols sappanhout;
18 $\frac{3}{4}$ lasten zout;	8 d ^o . sanderhout;
6800 bossen suiker gadja;	1 $\frac{1}{2}$ last swarte suiker;
6200 d ^o . afny;	200 banboesen met olye;
27000 stux araxpullekens;	5 picols loek;
600 d ^o . aarde gurgelets;	3 d ^o . buffelsmeer;
1000 bossen loek;	1 d ^o . cassumba;
7 lasten witte boontjes;	2 picols Javaanse onys;
7000 diverse gedrooghte vissen;	500 manock taback;
2891 stux plancken;	25 Chinese doorkistplancken;
500 d ^o . riemen;	22000 stux kneppelsuiker;
11 d ^o . koebesten;	1 last groene cadjaugh;
190000 d ^o . oude pienanghs;	15 picols tamerinde;
50 potjes suiker;	52 $\frac{1}{2}$ d ^o . wax;
2650 stux steenbrasems;	50 d ^o . massoy;
14100 bossen tamerinde;	80 d ^o . harpuys;
600 stux halcken;	4 d ^o . cattoen;
600 d ^o . suiker gadja;	6 d ^o . capock;
60 d ^o . kromhouten;	250 stux ysere parangs;
2680 bossen rottanghs;	1200 bossen suiker cattoeva;
5800 stux potten en tresselen;	38 canassers swarte suiker.

Daarentegen zyn weder vanhier naar diverse plaatsen vertrocken een getal van 81 stux soo groote als kleine vaertuygen, die tesamen hebben weghgevoert de ondergespecificeerde coopmanschappen en whaaren, als namentlyck:

- 29 naar de kust van Java met 217 rd^e. aan diverse gesorteerde dracken, 2107 aan kleeden, 140 aen zuyker, 85 taback, 7 poetsjok, 13 zoethout, 640 wax, 1828 aen amphioen, 55 out yser, 78 porceleya, 14 Chinees offerpapier, 30 radix gantj, 12 kopere theeketels, 23 Bengaelsche zyde neusdoeken, 57 witte kommien, 20 theepotjens, 10 spykers;
- 1 naar Kayely met 70 rd^e. aen diverse kleeden;
- 4 naar Binna met 60 rd^e. aen out yser, 30 Chinees taback, 10 stockzuyker, 34 porceleya, 448 gesorteerde kleeden, 23 Bilitons yser;
- 8 naar Chirabon met 250 rd^e. aen verscheyde kleeden, 30 out koper, 10 Chinees papier;
- 1 naar Sumbauwa met 58 rd^e. aen kleeden;
- 16 naar Tegal met 910 rd^e. aen gesorteerde kleeden;
- 3 naar Samaraugh met 130 rd^e. aen amphioen, 30 kleeden, 520 wax;
- 5 naar Dermayoe met 30 rd^e. aen arack, 16 Chinees taback, 180 verscheyden kleeden;
- 1 naar Terbaya met 30 rd^e. aen kleeden;
- 1 naar Zombär met 30 rd^e. aen kleeden;
- 1 naar Banjermassingh met 220 rd^e. aen gesorteerde kleeden, 90 wax;
- 2 naar Timor met 20 rd^e. aen poeyerzuyker, 1375 diverse kleeden;
- 2 naar Macassar met 10 rd^e. aen poeyerzuyker, 3 zoethout, 130 conianten, 10 porceleyen, 70 kleeden;
- 1 naar Grisse met 6 rd^e. aen out yser, 40 kleeden;
- 1 naar Caliwonge met 300 rd^e. aen wax;
- 5 naar Pakkelonge met 110 rd^e. aen verscheyden kleeden;
- 1 naar Zarika met 30 rd^e. aen kleeden;
- 1 naar Amboina met 50 rd^e. aen witte anys, 16 zoethout, 16 lancques, 371 diverse porceleyen, 21 kopere gommen, 30 grove matten, 60 poeyerzuyker, 65 gesorteert Chinees papier, 30 koperdraet, 42 zyde knopen, 40 thin, 50 stockzuyker, 23 thee, 23 kaarsgaarn, 20 swartehegte messen, 12 Chinesen houte kammen, 230 amphioen, 490 verscheyde kleeden, 27 out iser, 15 galnoten.

Somma 81 stuk vaartuygen, welkers generale moutura der van hier weghgevoerde coopmanschappen en andere goederen bedragen heeft als volgt:

247 rd ^e . aen diverse gesorteerde drack-waren;	126 rd ^e . aen out yser;
8448 — diverse kleeden;	87 — diverse Chinees papier;
590 — zuyker;	30 — radix gantj;
131 — taback;	13 — kopere theeketels;
7 — poetsjok;	23 — Bengaelsche zyde neusdoeken;
54 — zoethout;	57 — witte kommien;
1380 — wax;	20 — theepotjens;
1928 — amphioen;	10 — spykkers;
490 — gesorteerde porceleyen;	23 — Bilitons yser;
	30 — out koper;

180 rd. aen cantanten;
 60 — witte anys;
 16 — lanquas;
 21 — kopere gommen;
 50 — grove matten;
 30 — koperdraet;
 43 — zyde knopen;
 40 — thin;
 25 — kaarsgaren;

25 rd. aen thee;
 20 — zwarteheghe messen;
 12 — Chinese houte kommen;
 18 — galnoten.

Somma 11897 rd. In alles, zynde in deese maant oock twee ledige vaartuygen onder behoorycke passe naar diverse plaatsen afgegaan, die volgens aengeveins niets hebben medegeroert.

Volgens 't⁽¹⁾ opgeven der dootgravers zyn in de maant January en haar gehouden notitie binnen deser stede onder de Christenen overleden en op de ordinarye begraafplaatsen ter aerde gehragt:

35 Comp. dienaren;
 1 burger;
 8 Nederlandse vrouwen;
 6 d. kinderen;
 5 Mardykers off inlandtse burgers;
 6 d. vrouwen;
 6 d. kinderen;
 3 slaven en slavinnen;

tesamen..... 65.

sonder dat hieronder eenige Moorse, Javaanse, Chinesen off andere heydense ingezetenen deser stede werden getelt, als waaraff geen notitie wert gebouden.

Daarentegen zyn in deselve tyt in de Christelycke kerkengemeente weder geloopt:

12 Nederlandtse;
 4 inlandtse of Malaytse;
 42 Portugeese;

tesamen..... 98 kinderen, segge 38.

Oock zyn in de gemelte kercken in den huwelycken staat getreden en bevestight:

2 Comp. dienaars;
 1 Nederlandtse burgers;
 6 Mardykers;
 4 slaven;

tesamen..... 12 paren.

Den eersten January zyn door de suppoosten van de boom aengehaeld 2 canassars met amphioen, wegende 246 lb.

(¹) Et staat: te.

February Anno 1680.

Primo February. 's Morgens vroegh vertreckt uyt deser rheede 't hoochertye de Brantgans na de cruyssers in de Straat Banca off ontrent Lucipara, medeneemende twee missives, 't eerste aen den commandant schipper Harman Ruyter op 't jacht den Alexander mitsgaders de verdere hoofden aldaar, op gisteren geteekent, tweede mede van Haar Ed^e, aen den coopman en resident Egbert van Swenne ende den raat tot Palembangh geschreven, om vandaer uyt de Straat Banca met het schip de Gecroonde Vreede voort naar derwaerts gesonden te werden, beyde van soodanigen inhoud als by het afgaende briefsboeck en verhael onder dato van gisteren komt te llycken.

Desen voormiddagh omtrent ten 9 uren wert het briefken van den Coninck van Arrakan aen Zyn Ed^e, de Heere Gouverneur Generael, geschreven in dato 11 December des voorleden jaars en op den 28 voorleden maents per de fluyt Oosterblocker onder Comp^e, papieren alhier aangebraght, door den sabandaer Ocker Ockersze, den schipper van Oosterblocker, neven de coopluyden Jacob van der Plancken, Joan van Mechelen, Joan van Heden, item den ondercoopman Truytmaus en den captain Maleyers met de behoorlycke plegtigheden binnen 't casteel aen Zyn Ed^e, verselt metten secretaris gebragt en overgelevert, staande de Comp^e, militairen deses casteels in volle geweer van de hoofwagt af tot aen de puye vanweegen Syn Ed^e, woninge, wanneer in de groote vergaderzaal 't briefken na gewoonte overgelevert en ontfangen zynde, soo wierden daarop aenstonts door de musquettiers drie chergies en van de punt de Diamant vyff canonschooten gedaen, luydende wyders 't gemelte briefje na gedaens vertalinge uyt het Arrakans, op een ola en uyt het Portugees, op een vel papier geschreven en met Coninck zegel gesiapt, aldus:

Briefje des Coninck van Arrakan aen Haar Ed^e.

De magtigste en seer beroemde Coninck van Arrakan, Spenda Soldorono Raza, die onder de Coningen van de werelt is blinkende als de son onder de lichten des hemels, wiens groote maght yder ontsiet, triumerende over syne vyanden en heer van groote landen van 't Oosten

tot het Westen, wiens hof van goud is, Iria Jucapura, den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens, groot van oordeel en verstant, maghtigh als een senynige serpent over zee.

Het is myn lieff geweest uyt uw brieff uwe gesontheit te verstaen, alsmede over de gifte die my per de drie schepen zyn toegesonden, welke nu weder met haer rysladinge vertrecken. Den captain Binlopen is overleden en Thomas Stael verblyft in syn plaats. Laat niet na in toekomende mousson uwe schepen hier weder te zenden, nevens de bekendmakinge van uwe gesontheit ect.

(Onder stont:)

Den elfden December anno 1679.

Een weynigh later wert alhier per secker Chinees jonck, komende uyt Japan, aengebraght en door den sabandar Ockersze met den anchoda aen Zyn Ed^e, overgelevert een brieffjen, van den oppercoopman en opperhoofd Albert Brevinck en raat aldaar tot Nangasacky aen Haar Ed^e. geschreven en gedateert den 16 December des voorleden jaars, meldende 't vertreck van 't gewesen en hier verschenen opparhoofd Dirck de Haas, zynde geweest den 24de October anno passato, met een capitael van 15 $\frac{1}{4}$ tonnen gouts. Voorts bleeff alles negh daar na den ouden in goeden stant, maar van de beteringe off vrye negotie wiert niet meer gerept, zynde den verderen inhoud van 't geciteerde brieffjen by 't aencomende brieffboeck en oock in 't verbael onder dat quartier te vinden en aldaar te lesen.

Even voor de middagh komen eenige Javanen over land van Tanjongpoera binnen 't casteel met den captain Hartsinck en een brieffjen, van den vaendrig Jan Bervelt uyt de veltschans aldaer geschreven, gedaghteeckt den 27de January, dicteerende dat den Tommagon Natta Jouda de negoryen Toulock Bonnot en Pandocken hadde laten gereetmaecken om na 't afsnyden van de pady sikh aldaar metterwoon neder te setten, hebbende eenige van de syno naar de negory Tsitleroua, even boven Chimapack gelegen, afgesonden, rapporteerde dat Ingebey Santa Prana, hoofd der negoryen Tsitsianjor en Tsitleroua voornoemd, met wel 200 van de zyne jongst in een schermutsel met de Bantammers was comen te sneuvelen, en het hoofd deser Bantamse rovers Jaipa Diprana had met verlies van 160 der zyne de overhandt gecregen en daarop 800 van Santa Prana's volck benevens wel 670 stux beesten van buffels, koeyen en paarden tot buyt gemaect, en bovendien noch wel 2 à 3000 zielen uyt de omliggende dorpen gerooft en met sikh weghgesleept, niemandt verschonende die geen gelt wisten op te brengen, nemende voorta ten eersten syn wegh over Tanjoulan weder na Bantam uyt vreesse van d'onse aghterhaelt te werden, onderweegs van yder hoofd der passeerende negoryen noch 20 koppen eysschende, dewelcke, als van alle hulpe onthloot, sulcx goetwilligh hadden moeten volbrengen uyt vreesse het anders met de dood te sullen moeten betalen.

2 d^e. Achtervolgens het genomen besluyt op gisteren, soo schryven Haar Ed^e. desen morgen een brieff per 't jacht Rammekens na de Straat Sunda, aen den E. Jan van Leene ende de verdere overheden der cruyssende (!) vaertuygen aldaar

(!) Er staat: *cruyssende*.

principaal gerigt, en behelsende hoedat men was berigt seker Chinees anachoda genaemt Tsjoujenqua met zyn jonck tegens den inhoud van zyn over 2 jaaren verleende pasceful omme na China te vaaren en vandaar weder herwaarts te keeren alson van meeninge soude zyn, nyt Japan comende in plaats van dien na Bantam te gaan en zyn goederen aldaer te verhandelen, ende dat om sulcx voor te komen de overheden onser cruyssende schepen geordonneert en by desen gerecommandeert wierden op de comste van genoemde jonck ontrent en buyten de bay van Bantam nauwkeurigh nyt te sien ende by ontmoetinge buyten 't gesicht van Bantam hetselve in beslagh te nemen en onbeschadicht herwaarts op te doen brengen.

Wydere op heden door kerckmeesteren van de Nederlandse en inlandse 2 kercken deser stede de recequeningen derselver kerckemiddelen ingelevert zynde, soo komt by deselve te liden dat het capitaal van de Nederlandse kerck in den voortleden jaare boven alle gedaene onkosten is vermeerderd 539 rd^r. 24 stuyvers, en dat capitaal tegenwoordigh op ultimo December 1679 heeft in 't geheel bedragen een somma van rd^r. 8943 en 22 stuyvers, ende dat van de inlandse kerck, vermeerderd zynde rd^r. 1089: 20 stuyvers, alson op ultimo December insgelyx bedraegh een somma van rd^r. 6558: 29 stuyvers, gelyck by het resolutieboek deses casteels breder kan werden gesien.

5 d^r. Des namiddaghs komen binnen 't casteel by Zyn Ed^{de}. de Heere Gouverneur Generael te verschynen twee Engelse suppoosten van Bantam met een briefje van haeren p^l. agent int. Francois Boeyert aen welgemelte Zyn Ed^{de}. geschreven op cergisteren, van geene inhoud dat de Comp^{te}. raecht nogte nodigh geoordeelt zy om hier te insereren, als eenlyck tot een begrootinge, verselt met een regalie van een kas wyn eet.

Een weynigh later komt den captain Willem Hartsinck binnen met eenige Baleyers, voor weynige dagen vanhier na de hovenlanden ontrent de rivier Carang opgegaan geweest om party beesten in te coopen (¹), dewelke mede door de Bantamse stroopers van alles berooft wesende, weder terughgecomen waren met een briefje, van 't opperhoofd der Baleyers Sacra Jouda nyt Goedbegoedoe aen den E. captain Hartsinck voornoemd geschreven en van soodanigen teneur als na vertallinge hieronder blyckt.

Briefje van Sacra Jouda aan den capteyn Hartsinck.

Desen brieff met eygen handen geschreven komt van Sacra Jouda aen den capteyn Hartsinck, die Godt hy dage en nagten wil bystaen, en nu bid ick mynheer gelieft myn te helpen tegens de Bantamse stroopers. Myn broeder Soura Patty is al veghtende gedood, insgelyx oock Santa Prima, en nu is 't al verniet door de Bantamers. Zy hebben 3000 mannen, 900 zoo buffels als koeeesten en ontrent 800 realen byeenversamelt en weghevoert: tegenwoordigh hebben zy het alles t'ondergebracht en daarom bid ick om uwe hulpe, dewyl ghy een man zyt en vermogen hebt in de werelt. Dit is myn handschrift. Sacra Jouda.

(¹) Er staat: in te coopen.

's Avonds omlrent negen uren komt hier uyt Bengalen te arriveeren 't Duytschip Stryen, medebrengende een missive, van den Heer Directeur Jacob Verburgh ende den raet tot Ongly aen Haar Ed^e. geschreven, van dato 16 December des voorleden jaars met eenige verdere daartoe behoorende documenten als noch een nabrieftje van denselven Heer Directeur Verburgh en raet de dato 22 December 1679, behelzende onder andere kortelyck 't volgende nieuw:

den ouden Nabab Chatatachan, die met vele affronten van Mogolse hoff vertrocken was, stint nu seckerlyck na Bengalen aff te coomen, en was reets tusschen Agra en Pattana genadert om over geheel Bengalen het oppergesagh weder te voeren en zyn residentie gelyck voorhenen tot Decca te houden, hebbende ten dien eynde syn soon Bouser Comectchan al voorafgesonden om tot desselfs comste uilaar te gebieden, en souden geloghten Nabab tot de herstellinge van dess syns waardigheyt 300 tonnen gouts in ropias aen den grooten Mogol uyteschooten hebben, 't welck buyten twyffel de arme gemeente door zyn aengehoorne schraapsaght weder stont te werden afgeperst, en met welkers comste voor de Comp^e. oock niel veel goets in dat ryck na 't scheen te verwagten stont:

's Coninx Duwan Mier Mokees had uyt Decca aen den gouverneur tot Ongly Melck Cassem een bevelschrift afgesonden, inhoudende dat van alle heydenen voorlaen mede hooftgelt soude werden geëyscht ect.:

van Masulipatnam was in Bengale schryvens aengecomen, hoe op den 23 October des voorleden jaars 1679 ende des nachts daaraan tot voorschreven Masulipatnam een seer harde storm ofte orankan met een hooge waterfloet was ontsaen, waardoor met een swaere stormingh 't water in Comp^e. logie te dier plaetse wel negen voeten hoogh ingeslagen, de groote vlaggemast in twee stucken en de muragie van de logie door den blixem ende de winden uyt alle vier hoeken wayende onder de voet geraect was, de packhuysen aen de oostzyde, de benedenkamers der adsistenten ende de woningh van den secunde ect. 't eenemaal omgesmeten, de daken van de pannen onthloot, ja oock de hemelselde steenen van de platten en de bundels van de aencomende en afgaende papieren en facturen in 't geheel weghgewasyt, de vensters en deuren aen flanteren; de modder ligh in Comp^e. packhuysen op de solderingh een halve voet hoogh; in somma, alles was seer gedavallseert en door desen storm de Comp^e. logie en goederen groote schade geleden, dewelcke den Almogenden in andere gelegentheyt wederom gelieve te vergoeden: drie schepen, toebehoorende den Golcondaven Coninck Surichan Soly Koety nevens 3 tonys met nely, al in den beginne van dien storm van de Masulipatamsche rheede geraect, waeren in zee verongeluekt; de zantduynen, voor de logie gelegen hebbende, waeren van d'zee weghgespoelt, sulx dat men met alle springhgetyen 't water nu byns Comp^e. logie te verwagten hadde; alle vaartuygen, daeronder Comp^e. chialoup de Noorse Capen en 6 thonys, in de revier gelegen hebbende, waeren landwaart ingedeeven en sommige in stucken geslagen; de drie bruggen, daeronder de vermaerde groote brugh van Masulipatnam, waeren 't eenemaal weghgespoelt, mitsgaders de huysen ten noorendeete rontsom de logie ingestort en onder deselve honderden van menschen geeneuvelt; de dorpen van de Vinterase

rivier tot voorby 't eyland Dieuw (zynde 10 mylen in de lengte en $1\frac{1}{2}$ mylen landwaart in) waeren meest alle nevens de menschen en beesten weghgespoelt en de dooden over 't land verspreyt etc.;

d'Engelse logie, van veele andere huysen voor de zee beschut staende, had geen merkelycke schade geleden, dogh van de Zuyd en Noord landstreken had men van geen schade off soo grooten storm, self niet tot Bimlepatuam in verre na soo hart vernomen;

nyt de Souratse advisen had men aldaar volgens nyt van 't nabriefje van de heer Verburgh verstaen 't overlyden van den Heer Directeur Daniel Parvo op den 6 November des voorleden jaars in Zuratta, nadat denselven alvorens 't bestier van die directie aan den coopman Jan Kel provisioneel hadde opgedragen;

den Mogol resideerde thans met zyn hofhoudingh tot Asmeer, maar het leger onder verscheyde hartogen lagh noch te velde; de Raspoeten, haere plaatsen ⁽¹⁾ verlaten hebbende, waeren na haere ouwinbare gebergten gevlugt, en de wapenen des Mogolsen Coninck wierden allerwegen soodanigh ontsien dat oock den maghtigen Rana sich onderdanigh toende: 't hooftgelt, door den Mogol de heydenen alomme in syn ryk opgeleght, wiert in Zouratta sonder conniventie strengelyk gevoerd, 'tgeens al meer als 200 duysent roepia stont op te brengen, ende soots de gerughten liepen, soude dit hooftgelt almede de Nederlanders, Engelszen en Francen en alle andere Europeanen werden affgeeycht, 't welck geschiedende aghter van de onse niet stont ingewillight te werden;

een Frans schip, genaamt den President, was nyt Europa in Zouratta aengecomen met maer een sober ontsiet van 83 duysent Spaense realen, voorts met yser en loot geballast, gelyck sulx en 't verdere nyt de voorengesteerde Bengaelse missiven en de bylaagen in 'taencomend briefhoek alsmede by de verbalen omstandigh kan werden nagesien ⁽²⁾, bestaande wyders 'taengebragte carguasoen van de fluyt Stryen in 't volgende:

272000 G salpeter;

50 balen zyde;

51 packen diverse cleden;

10 packen florettegaarn;

11 canassers amphiloen;

18 sacken caatchio;

25 potten boter;

115 lasten rys;

96 kippen lont, voorts nogh eenigh touwerck, bedragende tesamen / 31743 : 3 : 5.

4 d^r. Syn de Engelse messieurs, op gisteren met een complimentbriefje ⁽³⁾ van haar agent Francois Boeyer hier verschenen, by Zyn Ed^{de}. te gast geweest met

(1) Er staat: paatsen.

(2) Er staat: nagesien.

(3) Het HS.; *compliment briefje*.

den scharidar Ockerse, als staende op morgen met een antwoord en compliment weder na Bantam te keeren.

5 d^e. Nademiddagh wert alhier per Javaens vaartuygh van Bantam aengebraght een briefje, door den resident Willem Caaff aan Haer Ed^e. geschreven op gisteren, dicteerende dat het gommelaen en omroepen aldaar om aen de Nederlanders geen hostiliteyt te water off te lande meer te doen, niet alleen door last van den jongen, maar oock met communicatie en toestaan van den ouden Sulthan soude zyn geschiet, zedert welcken tyt zy oock geen vaartuygen om te roven meer uytgesaanden hadden, en den jongen Konluk voornemens zyn geweest om een gesant met een schenckagie van 100 bharen peper na Batavia aan Haer Ed^e. aff te vaardigen, doch dat sulcx door eenige qualyckgeintentioneerde raatspersoonen was wederhouden etc., en dat gemelte jonge Konluk oock van voornemens soude wesen, voortaan zyn peper zoowel aen de Comp^e. als andere natien te vercoopen;

den ouden en jongen Sulthan hadden met alle de grooten overlegt off men de Comp^e. den oorlogh soude aendoen ofte de vrede soeken, waarvan den uytslagh noch niet bekeent was; eghter wist men dat den ouden noch jonge heer tot geen openbaeren oorlogh soudan comen, maer dat den ouden van gevoelen ware dat men de roveryen alnoech op de naem van andere wel conde continueeren; van Palembaugh was daar een gesant met een briefje van de Macassaren onder Dain Mangika aen den ouden Sulthan gecomen, versoeckende met syn volck weder als voorheen onder Syn Mayastexts bescherminge tot Bantam aengesommen (*) te mogen werden, doch hierop hadden zy noch geen antwoord bekomen, maar men wist voor seker dat den jongen Konluk sulcx niet gaerne soude sien;

nyt Aymuy was 't Engels boecker d'Advys aengelant met 1000 kisten Japans staalkoper (*), eenige Chinese whaaren mitsgaders parthy goude coubangs: soo was oock mede een Chinees jonck nyt Japan met ruym 2000 kisten koper, parthy goude coubanghs, spialuter, porceleynen ect. aldaar aengecomen etc., gelyck alles breder by 't gemelte briefken in 't aencomend brieftboek en verbael kan werden gesien.

's Avonts komt hier ter rheede direct nyt Bengalen te verschynen de fluyt Soesdyck, zynde tegelyck met de fluyt Stryen, hiervoor op eergisteren gecideert, nyt de Ganges van Ougly herwaerts gestevent, hebbende geen ander schryvens medegebraght als de duplicaten van 't geene hiervooren reets zy genoteert, ende bestaat de medegebragte ladinge van de fluyt Soesdyck in 't volgende:

120400	W mlpeter;
52	balen zyde;
31	packen diverse cleden;
10	packen florettegaarn;
10	cannassers amphioen;
17	sacken caatchia;

(*) Er staats aengecomen.

(*) Versta: staalkoper.

25 potten later;

114 $\frac{1}{2}$ lasten rys, voorts nogh eenigh Bengaels touwerek etc., monterende (*) met malkanderen een samma van / 46942:4:13.

U d. Den schipper Mourits Jacobse van Eyck, op gisteren uyt Bengalen hier met de fluyt Soosdyck opgekomen, komt desen voormiddagh binnen by Syn Ed^{de}, de Hoere Gouverneur Generael, overleverende seker relaes wegens het verongelucken van syn ondergehadhebbende fluytschip Westervelt op den 23^{en} September des voorleden jaars op de hoeck Ondegyns in de rivier d'Ganges, daar het vastgeraakt en met 't allopen van 't water aenstonts geborsten en vergaen was, behelsende 't selve relaasje een verklaringe wegens de vorige slechte gestalte van dien bodem, door gemelte schipper opgesteld en tot zyn verschonigh ingegeven, gelyck sulcx hieronder nader zy te leesen.

Relaas van de bevindinge van de verongeluckte fluyt Westervelt in de maant September 1679 in de rivier van Bengalen, naedat de lootsen in het schip en om 't selve boven te brengen al ... (†) dagen geweest waren.

Alsoo wy op den 23^{en} September zyn vastgeraackt op de hoeck van Ondegyns en de revier de Ganges en nevens ons noch twee andere schepen, namentlyck Sparwouw en Bauren, en dat de twee laestgenoemde bodems sonder schade God loff daar syn van gecomen, en wy God betert seer onverwacht ons schip hebben verlooren, soo is myn plicht geweest om naar d'oorsaeck van 't selve oogeval neerstigh te vernemen ende sulcx bevonden als volghet: dat het schip boven van greynchout was en 't bovenschip seer swack, en daarenboven de balcken in 't ruym van buyten (soo 't scheen) wel goet, maar wanneer 't schip wat op zy begon te leggen, soo slegt gestelt, dat in sulck getal het bovenschip geheel over zy sackte, want de balcken in de wegerings vergaen synde en konden 't bovenschip geen styffte geven of doen hebben, en de kniën, daar de balcken mede gesloten waren, braken tot seven toe van malkanderen aff, want sy sulcken swaarte van 't geheele bovenschip niet konde verdragen, en door dit schielick overvallen van het geheele bovenschip quam het onderschip nae weynigh vastsettens wel op 8 à meer plaatsen van malkander te bersten, sodat wy met $\frac{1}{2}$ vallent water ons schip al quyt waren, hoewel de andere twee scheepen al soo periculeus vastsaten als wy; daerom ick sonde oordeelen en vaststellen, indien 't een schip ware geweest dat by d'E. Comp^{te} was getimmerd, wy soowel als de twee andere bovengemelte bodems sonder merckelycke schade daar offgecomen en het schip gesalveert souden hebben, 't gunt is myne opregte eenvoudige verklaringe en gevoelen na myn beste geweten over 't verlies van voornoemde fluyt Westervelt, sonder dat tot behoudnisse van dien volgens de kennisse van andere scheepsofficieren, die

(*) Er staet: montende.

(†) Deze stippeghes staan in het IIS.

doenmaels ontrent ons zyn present geweest, yets meer als er geschiet zy soude hebben kunnen gedaen off toegebragt geweest zyn.

Actum aldus verclaart en aan Haar Ed^e. tot Battavia overgeleverd den 6 Februarus 1680.

(Onder stont en was getekent:)

MOURITS JACOBSE EYCK.

Even over de middagh komt te deser rhide uyt Tonquin te retourneeren 'thoecker de Groenvogel en daarmede het gewaen opperhoofd, den coopman Joannes Besselman, en secundo persoon Dirck Comans, aen Haar Ed^e. overleverende een missive door zyn E. ende den raat uyt Tonquin dato 8 January jongstleden, en daarbenevens noch een rapport van huydigen datum, in sich behelsende den toestant van Comp^t. saaken en opmeslagh in dat ryk, verselt met verscheide aencomende documenten, behelsende een verlaet vooreerst dat het met den handel daar nogh alsoo sabar als tevooren gestelt bleeff en insonderheyl weynigh off geen vertier van coopmanschappen te vinden ware, en voorts hoedat den oorlogh des Tonquinsen Coninx tegens de Cabangers alsnoch bleeff continueeren, hebbende de Tonquinders jongst onder haeren veltheer Ongh Tafobay een groote victorie bevochten, doch denselven kort daaraen door sieckts gestorven synde, soo waeren door den Coninck weder 10 duysent man onder thien mandoryns naar Cabangh voorafgesonden omme aldaar soulange te verblyven, totdat de Tartaarse krygsmagt onder hare 4 respective bevelhebbers met haer quame te conjungeren, omme alsoo gelyckerhand de Junammer Chineesen op 't lyff te vallen etc.;

door den continuelen regen waeren verscheide dycken en dammen in Tonquin deurgebroken, 't welck een dieren tyt in de provincie Channa veroorsaecht hadde, sulcx den Coninck een derselver inwoonders een quantiteyt pady hadde moeten nytdeelen om haer van hongersnoot te bevryden;

de France popen aldaar hielden sich stil, en nu na 't sluyten van de vrede tussehen den Nederlandsen Staat en Vranckryck seer na een haarer scheepen verlangende;

van de twee Portugeese padres was er een genaemt Domingo gevangen, die, soo geseght wierdt, wel elf jaeren langh bedectelyck veele Tonquinders tot het Christengelooff gebraght hadde en nu door den Coninck in swaere ysere ketena geboeyt son den grootrechtter was overgeleverd om naar examinate met het eenn off 't ander vaartuygh uyt dat ryck versonden te werden etc. gelyck alles breeder mettel verdere daarin vervat by de voorgediteerde missive en rapport, in 't aencomend briefthoeck en oock in 't korte by 't verbael ingeschreven, kan werden gesien; en syn besyden desen door d'E. Besselman oock medegebraght 2 brieven, door den ouden en jongen Conink sonder eenigen hygeroegde geschencken, als voorheen (except oock voorleden jaar) ploeg te geschieden, aen Haar Ed^e. geschreven, die hiaragter op zyn tyt, als deselve ingehaelt staen te werden, sullen werden ginscreert.

Bestaande voorts 't medegebragte Tonquins retourcarguasoen in desen hoecker de Groenvogel uyt:

13500 p^t. diverse gesorteerde pelings;

176 cattys swarte muscus;

1000 cattys berghcinaber (¹);

828 cattys radix China;

93¾ R barnsteen, monteerende met de ongelden een somma van / 94922:5:10.

Aangesien 't verwaghte Chinese jonck uyt Japan, waarvan op 2 deser aangehaelt staat, tot Bantam albereyts aangelant en dierhalven oock 't jacht Hammekens, dat daarop was uytgesonden en door 't dagelyx ruwe weder noch niet ver geadvanceert en op gisteren terughonthoden zy, soo komt dien bodem desen namiddagh hier weder te retourneeren, hebbende niet verder als omtrent 't eylant Amsterdam comen geraken. Insgelyx is hier oock mede uyt de becruyssinge in de Straat Banca off Lucipara in compagnie van de Tonquinsvaarder weder teruggekeert 't jacht Jen Alexander mitsgaders de hoeker de Brantgans, dewelcke 't schip de Geeroonde Vroede (dat mede uyt de becruyssinge van de Straet Banca was comende) omtrent de Bataviase eylanden ontmoet ende 't medegegeven briefsien, van Haar Ed^e. aan den E. Swenne en raat op Palembangh geschreven, overgelevert hebbende, soo is geciteerde Geeroonde Vroede voorts wederomme opgeduwt om zyn reyse naer Palembangh, gelyck hiervoren onder primo deser aangehaelt staat, te vervolgen en een peperladinge vandaar af te haalen.

Het Collegie van den Aghtbaren Raet van Justitie deses Casteels soo door 't vertrocken als anders van veele leeden verswackt (²) zynde, soo is heden na 't afhandelen van diverse andere saken en verscheyde voorgegane deliberatiën derswegen in Raaden van India goetgevonden tot versterkinge van en in gemelte Aghtbaren Raede wederom als permanente leden te verkiesen d'E. Jaques de Buquoy, boeckhouder generael, den E. Francois Tack, tegenwoordigh president van Commissarissen van Huwelyxe en Kleene Saaken en captain aen 't vierkant, den E. Andries Cleyer, present weesmeester en doctoor deses casteels, mitsgaders oock den ondercoopman Abraham van Rieboeck, die tot noch zodert anno 1678 als een supernumerair (³) lith in voorschreven collegie gehruyckt geweest en nu mede tot ordinair lith gestelt en bevestight zy en toegeleght een tractement van 70 guldens ter maent, sullende den E. Buquoy in gemelte rade in naast rangh aen (⁴) den E. Anthony van Vorst, out commandeur van Ternaten, sessie nemen en d'E. Francois Tack en Andries Cleyer naest aen de tegenwoordige ordinairie leden, en waaraen den E. Abraham van Rieboeck nu mede voortaan in ordre permanent sal volgen, gelyck sulcx by 't resolutieboek deses casteels onder dato van heden verder kan werden beooght.

7 d^e. Mevrouw Joanna van Ommeren, gemalinne van Zyn Ed^e. den Heere Gouverneur Generael Ryckloff van Goens, op heden het eenentwintigste jaar Haeres Wel Ed^e. onderdoem geluckigh volbraght hebbende, soo wert welgemelte Haar

(¹) Er staat: *bergh cinaber*.

(²) Er staat: *verwacht*.

(³) De knoeier van een capist schryft: *supernumerair*; en de corrector heeft dat laten staan.

(⁴) Men leze: *in rangh naast aen*.

Wel Ed^e. met derselver verjaaringe door d'Ed^e. Heeren Raaden van India en verscheyde andere der gequalificeerste ministers benevens het principals jufferschap gefeliciteert. Den Almogenden gelieve deselve in gewensten welstant met gesontheyt, heyl en allerhande zegen een goede onderdom tot vergenoeginge aller ingeseten alhier te laten bereyken en voor ramp en tegenspoet te beschermen, amen.

In den avontstont komt hier ter rhede uyt Bengalen aen te landen 't Snytschip Swanenburgh, eenlyck medebrengende een dubbele missive van den Heer Directeur Jacob Verburgh en raaf tot Ougly aen Haar Ed^e. de dato 16 December des voorleden jaars, waarvan de originele reets op den 5^{en} deser met Stryen en 3 d^e. met Soesdyck alhier zyn aengebragt, ende bestaat de infadinge, van Swanenburgh uyt Bengale overgebragt, in:

210800 R calpeter;

30 balen zyde;

81 packen cleden;

1 pack nieuwmoudise stoffen;

10 packen florettegaren;

10 canassers amphioen;

17 sacken caatchio;

23 potten boter;

11 potten lynsaately;

92 lasten rys, voorts noch eenigh touwerck etc., tesamen ten bedrage

van / 48192: 19.

Des avonts laat gewert ons per Javaens vaartuygh een briefje, van den resident Willem Caaff tot Bantam op den dagh van heden aen Haar Ed^e. geschreven, bevattende eenlyck dat van den openbaaren oorlogh aldaar nu niet meer gerept wierd, doch soude den ouden Sulthan nae 't doorwayen van 't westermousson party roofvaertuygen weder willen uytzenden en van Bantam weder na Turtiasa vertrocken zyn etc.

8 d^e. 's Morgens komt den E. captain Willem Hartsinck binnen by Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael met 2 onser Javanen, uyt de Batavise bovenlande afgecomen, affirmeerende in allen deelen 'tgeene hiervooren op 2 deser wegens 't roven en moorden bedryff der Bantamse struykroers omtrent en in de bovenlanden van Craoangh staet aengehaelt, self oock hierboven in onse Jaccatruso landen, doch meteenen dat deselven Bantammers met een groote buyt van geroofde menschen en vee sich nu weder voorts vandaar al naar huys begeven hadden, en brengen geciteerde Javanen mede een brieffjen, door den ouden off eersten Sultan Sopo van Cheribon aen Haar Ed^e. geschreven, zynde hetselve op Tsbuctky (*) door eenige Cheribonders haar terhand gestelt, die het niet verder hadden derven off willen herwaerts brengen, behelsende dat de Bantammers voor Comp^e. veltschans op Indermayoo waoren gecomen en, van yder der Cheribonse Prinzen 300 man geëyscht hebbende, hadden de oudsten sulcx geweygert, doch den tweeden Prins, soo zy

(*) Sic. Vermoedelijk verschreven voor: Tsbinteky, d. i. Tjilingri, aan den weg naar Krawang en de Preanger.

voorgaven, haar 800 man laten volgen, gelyk sulcx na gedaene vertellinge in 't Nederduyts hieronder staat geinsareert, luydende aldus:

Brieffje van den ouden Sulthan tot Cherihon aan Haar Ed^e.

Desen brieff is met alle getrouwigheden versekert en komt van den Sulthan Cherihon aen den Gouverneur Generael, de heer Ryckloff van Goens, en alle de Heeren Raaden van India binnen de stadt Battavia, die Godt de Heere wil voeden en een langh leven, gezontheyt en rykdommen in dese werelt.

Naar dit, zoo zende ick Kingabey Marta Jouda en Kingahay Marta Patty den lantwegh langhs om mynen brieff over te brengen. Ick soude denselve met een vaartuygh wel hebben afgestuurt, maar wie weet of sulcx den Sulthan van Bantam niet soude aengebragte werden, en wat soude het alsdan met myn lichaam wesen, terwyl myn stadt geen sterckte is! Buyten dit geef ick het nieuws aen den Gouverneur Generael te kennen, voorteerst van Dermayoe, alwaar de Bantammers oorlogen, en wat meer is, heeft de Sulthan van Bantam aen myn een brieff afgevaerdicht en verzoght om 800 man, insgelycks oock aen myn jongste broeder om 800 man, welck volck ick hem niet hebbe gegeven, maar myn broeder de jonge Sulthan heeft 500 man gegeven. Alle myne volckeren die in myn dorpen wonen, werden door de Bantammers met geweld geval en naar Indermayoe om te vegten gevoert; bovendien hebben de Bantamse Mocassaren, Halseyers in desen tyt myn lant vernielt. Ick wilde met de Bantammers wel vegten, maar myn stadt en is geen fortresse, oock heb ick geen geweer, doch sal ick van myne gedaene beloften aen den Gouverneur Generael niet afwyken alleendyck om het veelvondigh goet, dat Gouverneur Generael om Godes wil aen myn doet en myn lant is toewenschende. Myn vertrauwen is seer veel op het casteel van de Comp^e. en op haere stercke hulpe voor myn stadt, niet alleenigh in dese tyden maar oock als de Comp^e. met Batavia tegens Bantam wil veghten, wanneer ick mede myn volck sende en over Tserihon en Batavia een raedt sluyten zal.

Buyten dit hebb ick niets om aen de Gouverneur Generael te schencken, maar ick bid om vergiffnisse aen de Generael en alle de Raaden van India, hyaldien ick yets mogte misdaen hebben.

's Voordemiddaghs komt alhier ter rhede uyt Bengalen mede te verschynen de Duyt de Pynacker met een driedobbelde missive, door den Heer Directeur Jacob Verburgh en rust tot Ougly (*) den 18 December d^e. passado aen Haar Ed^e. geschreven, dewelcke alhieryts deers dagen per de Duyt Stryen, Soesdyck en Swanenburgh zy ontfangen, ende bestaat wyders geciteerde Pynackers ladinge tot retour uyt Bengalen in 't volgende:

(*) Er staet: *Ougly*.

204000 ₧ zalfbeter;

84 pakken diverse kleeden;

35 balen zyde;

10 balen florettegaaren;

1 pack nieuwmodise stoffen;

136 lasten rys;

018 ₧ wax;

10 canassers amphioen;

18 zaaken coatchio;

23 potten boter;

11 potten lyusacoly, voorts noch eenigh touwerek etc., tesamen ter montura van / 51959: 10; 5.

's Avonds verseylt 't jacht den Alexander na de Straat Sunda om omtrent Bantam op de zeerovers afbaar nogh eenigen tyt (¹) te cruyssen, doch alvorens Bantam aen te lopen en eenige ingescheepte behoeften voor dat comptoir besyden 't briefken van Haar Ed^e. aen den resident Cauff over te leveren, en gelyck hetzelfde in 't afgaende brieftboeck onder huydigen datum staat ingeschreven, bestaande 't weghgevoerde door geciteerde jacht den Alexander voor 't comptoir Bantam in 't volgende:

4000 realen van agten;

5 pakken diverse kleeden, voorts nogh eenige provisiën, medicamenten en schryffgerentschap, bedragende met malkanderen een somma van / 11957: 7; 8.

Een weynigh later verstrekt nogh mede naar de Straat Sunda de chintoup de Calcoen met schryven aen den oppercoopman Jan van Leene ende de verdere overheden der cruyssende vaartuygen aldaar, geteeckent op heden, met ordre dat de sloep 't Casteel Battavia in plaats van voornoemde Calcoen (die nu hegt en wel vertimmerd is) met den K. van Leene voornoemd sal berwaarts komen, alvorens de vereyste ordre omtrent de cruyssers gestelt ende de vlagge en 't commando aen den schipper Harmen Ruyter op 't jacht den Alexander hiervoor geciteert gedefereert hebbende, gelyck sulcx by 't afgaende brieftboeck breeder kan werden gesien en nangelesen.

Op heden ter extraordinaïr vergaderingh gelesen wesende (²) secker proces crimeneel, gèintenteert by den advocaat-fiscael van India m^r. Gualter Zeeman op ende jegens Ariaen van Macassar, slaef van den stierman Lodewyck Gillisse Henninck, ende geresumeert de sententie des doots, by den Aghthoren Raat van Justitie deses Casteels tegens denselven gevelt, omme over begaene moort aen een synes meesters slavinne en 't quetsen van voorsz. synen lyffheer op een cruyts gebonden, syn reghterhand afgekapt en voorts van anderen op levendigh gesabruackt te werden, soo is goetgevonden deselve sententie te approbeeren.

9 d^e. Secker Engelsman, genaemt Robbert Knox, in den jaere 1659 door Ragia Singa's volck nevens noch eenige zynder landtsluyden gevangen genoomen en sedert dien tyt soo in de boren dorpen als aen 't Candyse hof by de Singalesen

(¹) Er staat: *nogh eenigen tyt*.

(²) Er staat: *wesende*.

onder 't gebied van Ragia Singa in geduurige detentie gehouden geweest zynde, totdat eyndelyck in den voorleden jaare door wonderlycke schickinge uyt haere handen ontkomen, nevens zyn macker Steven Ruilant, mede een Engelsman, tot Aripoe in November anno passado by d'onse aengecomen en op den 18 January jongstleden met den Heer Extraordinaris Raat van India Ryckloff van Goens de Jonge van Cheylon hier gearriveert zy, doet beden ter ordre van Zyn Edl. aen den secretaris deser Hoge Regeeringe, d'E. Joan van Hoorn, volgens zyn kennis nader rapport son door vertalinge in de Engelse als Portugese tale van den toestant en wedervaren in zyn twintighjarige continuatie en detentie aen 't Candyse hof en onder de Singalesen op 't eylant Cheylon etc., gelyck sulcx in 't breede by 'taencomend briefboeck onder 't quartier van Cheylon can werden beooght, alwaar 't selve rapport ingeschreven en te vinden is, dogh eghter niettemin oock noodigh geaght hetselve in syn geheel als een saecke van speculatie en nieuws in desen te insereren, luydende aldus:

Nader relaas van den Engelsman Robbert Knox, hier tot Batavia gedaan op beden den 9^{en} Februarij 1680 ter ordre van Syn Edl. de Heer Gouverneur Generaal wegens syn wedervaren en bevindinge in syn gevangen is op Cheylon aan het hof van Ragia Singa.

Hy confirmeert vooreerst het relaas, dat hy op Colombo aen d'Heer Gouverneur Ryckloff van Goens de Jonge in dato November (1) anno passado heeft gedaan.

In den jaare 1660 zy op Cotjar gevangen genomen wesende in de maent Maert met haar 18 mannen, waarvan er twee weder aen boort geraekt, en soo synde met haar 16 op gemelte Cotjar verbleven omtrent twee maenden en doen door den dessave, die haar gevangen hadde, in 't lant gevoert en van malkanderen hier en daar in de dorpen verdeelt, daar se omtrent 4 jaaren hebben huysgehouden, totdat den ambassadeur van de Hollanders Hendrick Draack in Candia gecomen wesende in den jaare 1664 om de gevangen Hollanders te verlossen, oock uyt ordre van de Heer Admirael van Goes om de verlossinge van haar Engelsen omtrent den Coninck mede versoght, omtrent en in welken tyt sy doen uyt des Coninx ordre eerst na Candia syn opgebraght, vindende daar noch 13 andere Engelse, die omtrent 1½ jaar voor haar gevangen is in den jaare 1658 een Engels schip op de Maldives verlooren hadden en met een vaartuygh op Cheylon aengecomen en omtrent Calpenteyn oft Putelan in handen der Singalesen geraakt waren, en om dewelcke al te halen sy 'thunner verscheyninge met haar schip in de bay van Cotjar een briefje opgesonden hadden, 't gunt oock aen de Coninck bestelt en door hem aen haar Engelse vertoont en doen lesen was, sonder dat eghter daar sght op wiert genomen, maar

(1) Er staat geber met een streep er boven om de alkorting aan te duiden: Over is November.

quamen twee derselver vorige Engelse in de tyt eer hy Cnox met hun geselschap noch na Candia opgevoert wierden, vandaar by hun in de dorpen om hun te sien, en de rest vonden se daarna noch in Candia;

Thaarder verscheyninge in Candia, off eygentlyck op een plaats Nillimby, daar de Coninck doennacels hof hield, leggende omtrent 6 mylen van Candia, het desen Coninck alle de Engelse byeenvergaderen op een dagh dat gemelte Draack ten hore in 't palley ontfangen wiert, synde doen tesamen sterck 29 Engelse; zy sagen gemelte Draack wel passeeren, maar mochten hem niet toespreken;

weynige maanden daarna ontstont de baroerte in 't hof, wanneer den Coninck met weynigh volck vluchtende, soo wierden sy na de stadt Candia gevoert, doch eenige dagen daaraan de Coninck weder in postuur en 't gesagh komende en d'armiede van kwaliteiten vernemende, had een de grooten belast hun wederom als tevooren hier en daar in de dorpen te verdeelen en de cost te geven, zonder dat zy by den Coninck oyt syn onthouden off hem oyt hebben gesproken, maar gehoort dat de Engelse van 't gebleven schip in de Maldives voor hun comste eens by ofte voor hem geweest waren, als wanneer hy 2 jongelingen oyt deselve nytkoos en eenigen tyt daarna in zyn dienst genomen heeft om hem op te passen in zyn hof en camer, doch van doweleke onderhand, soo hem is verhaelt, d'eene door een eliphant sou (¹) wesen gedood en d'ander in gevangenisse na Oera gesonden, daar hy van honger en ellende soude gestorven zyn, sonder dat zy de reden daarvan hebben kunnen vernemen; naderhand heeft de Coninck noch een Engelman in zyn dienst genomen, die niet lange voor dese syn vlugt is overleden, deweleke hy doen gesien en ter aarden geholpen heeft, hebbende dese laetste in Coninx dienst niet dagelyx by hem, maar als een hooft van party Singalese soldaten gestelt en gebruyckt geweest en oock over des Coninx canon en artillerye onder 't hooger gesagh van een Singalese opperhooft d'opsicht gebadt, sulcx hy den Coninck in al de tyt syner gevangenisse niet meer als een à 2 malen heeft gesien in zyn palley staen, doch soo verre dat hy denselven qualyk konde bekennen, dan dat hy hem redelyck bruyn toescheen en in 't swart gecleet was met stock in zyn hand, hebbende self zyn manier van cleedinge veel min syn postuur off gedaente kunnen bekenen. 't gant nu omtrent 10 jaeren is geleden, hebbende anders zedert hem niet gesien als in palinquyas voorhydragen, 't welck laet is geweest in 't jaar 1678;

op zyn vertreckt zyn noch 16 Engelse in 't leven geweest, daarvan 2 in Candia by den Coninck maar d'andere alle by een à 2 personen in de lande en dorpen verdeelt (²), wordende zommige van Coninxwegen nyt zyn maguesyn gesustenteert en onderhouden, de andere weder van Coninxwegen

(¹) Er staat: zoo.

(²) Er staat: verbeelt.

in de dorpen de kost gegeven (¹), te weten op de dorpen die op 't geberghte rondson Candia syn gelegen, daar se wel van d'een plaats na d'ander mogen gaan maar niet beneden, alwaar alleen in de streecke der 4 corles 3 à 6 Nederlandse gevangenen, die mettet overgaan Arandore genomen syn, huyshouden en den luytenant Molier met weynige andere Nederlanders op 't geberghte van Oeva; de ambassadeurs der Hollanders en die van de Francen werden gehouden in de stadt by den Coninck selve en nauwer bewaart als gemeene volck, die in 't eerst also gevangen werden off boven comen oock nauw bewaert en nagespeurt werden, uyt vreesse dat se weder weghloopen zullen, maar hy door de langduyrigheyt des tyts by haar gewoon, taalkundigh en hier en daar by de luyden der dorpen bekenigerackt synde, soo mochten sy naderhand wel na de benedendorpen elders gaan, als meenende de Singalesen dat zy niet meer trachten souden om wegh te raken, en door welcke gelegentheyt dan oock met syn macker, mede een Engelsman, de vlucht aengenomen heeft door een practyck dat zy, al eenige jaaren met de luyden der dorpen conversatie gehadt hebbende en met cleene crameryen in en uyt te venten al van langhsamerhand omgeloopen en van plaats tot plaats verder geraakt en bekennt geworden zynde, en telkens terughgecomen wesende, eyndelyck in een dorp eenige rys hadden opgedaen, voorgevende aen de Singalesen daar se logieerde om die weder na haar bescheyden plaats te willen nemen, die daarop te min achterdocht hebbende, soo hadden zy, als eens uytgegaen synde, de vlucht genomen, hebbende in sommige dorpen daar zy quamen mits haar baart en kledingh op de Singalese wyse juist niet voor Europeanen bekennt geweest en op andere plaatsen sich voor Portugesen uytgegeven, omdat die natie veel meer vrygheyt daar in 't land heeft en de Singalesen geen vrees voor deselve hebben dat se zullen vlugten, als zynde al meest daar inhoorlingen en met vrouw en kinderen voorsien, gelyck hy meent datter maar 3 à 4 naturele Portugesen in Candia meer overigh syn en geen Portugese papen meer, daarvan de laatste al voor ettelycke jaaren syn overleden;

de Franco met haar vloot en maght in den jaare 1672 op Cheylon in de bay van Criconnale ofte op Gotjar aangelant en de tydinge daarvan aan 't hof gecomen zynde, gaff sulx onder de gemeene Singalesen een groote verwonderingh, en soude den Coninck, naar hem bekennt is, altoorens dat de Francen eerst 3 en daarna noch eenige andere Francen met brieven en geschencken aen den Coninck opgesonden hadden, die eghter noyt by Radja ontfangen off, soo gesegt wert, voor hem gebragt souden syn maar noch in handen des ambassadeurs berusten, maar wel dat de Francen aen den Coninck zoude geschreven hebben, met die intentie op Ceylon gecomen waren om van Ragie een haven en vaste passessie op 't eylant Ceylon te versoecken, en dat doenmaels door Ragie weder eenige Singalese hoofden met

(¹) Er staat: de kost te geven.

een goet getal volx (als een gemeene gewoonte onder Ragia's ⁽¹⁾ gebruyck zynde dat sy althoos eenige zyner voorname grooten, 't sy waarheenen het moghe zyn, met 2 à 3000 man quam of te stieren) aen de Fransen geschickt, dog off se niet brieven en off er yets met haar zoude gehandelt wesen, is hun t'eenemaal onbekent, maar wel dat de France gesant met syn gevolg tot 8 persoonen in 't getal noch in Candia gevangen zynde, gants niet beter maar vry minder en harder als de Hollanders en andere Europeanen getracteert wierden, wonder dat oock na haar vertreck van Trinquemale zedert oyt van de France meer heeft hooren reppen, off dat die gesanten, nadat se door een supperbe actie, van na den Coninck niet te willen waghien, eenige tyt in de kettingh geslagen geweest hadden, oock zedert van haar natie gedoente, verlossinge off vertrek meer souden hebben derven sprecken ⁽²⁾, scheynende Ragia als in geen ommevangh off vrantschap met eenige natien in zyn lant te soeken of te begeeren, als oyt syn actio quam te blyken:

van Ragia Singa off syn gedoente weet hy niet sekers te zeggen, als noyt met hem off eenige grooten gesprooken hebbende, als alleen voor ... ⁽³⁾ jaaren by den adigaar van 't hof eens om onderhoud versoght hebbende, gelyck oock geen Europeanen eenigen toegaenck off iets sekers van Ragia off syn regeringe konnen verhalen, omdat hy alles te secret beschiet en self met syn grooten bestelt, van welcke grooten hy weet te zeggen gehoort te hebben, dat de hoofden der landschappen off provincien altoos aen 't hof by Ragia moeten resideeren en dat se hun lantschappen door mindere hoofden en officieren bestieren, gelastende oversulex Radja alles aen haar en zy weder aen hun ⁽⁴⁾ bevelhebbers in de landen om Ragia's ordre oyt te voeren, welcke grooten alle van den anderen independent syn, hebbende d'een aen d'ander niet, maar alleen van 't zyne aen Ragia rekenenschap te geven;

Ragia soude, zoo hem geseght is, oock zeer voorsichtigh, wantrouich en achterdoghtigh syn, alsints syn spions hebbende, zulex hy hem van een groot verstant acht, hoewel hy van de gemeene man na en dan wel gehoort heeft dat se door quade tractementen wel na veranderinge van regeringe souden willen verlangen, en oyt de berigten diese van de Comp^t. onderdanen van hun goet tractement krygen, oock liever onder de Comp^t. zouden willen staen, want sy met haar tribuyten aen 't hof komende dickwils maanden langh werden aengehouden eer se weder na hun huysen mogen keeren, soodat in allen deele Ragia syn eygen onderdanen niet beter als de Europeanen komt te tracteren en 't ophouden der luyden voor een particuliere sinlighet scheynt te houden, hebbende een compagnie Portugesen en een compagnie Hollanders, ten deele oyt overlopers en andere bestaande, in synen dienst.

(1) Het HS.: *ragia*.

(2) Er staat: *spreeken*; meer andere dergelyke sterfgheden heb ik maar laten staan.

(3) Deze stipeltjes staan in het HS.

(4) Het HS.: *aen hem*.

die zyn lyfswaghten en oppassers in syn palleye syn en hem oock althoos in zyn uytgang behalven syn groote Singalese staal vergeensichappen, die wel oyt 1000 man na gissinge en 't seggen souden bestaan, doch telken van andere nyt de omgeloge plaatsen verwisselt werden;

van syn successeur off men wie 't ryck na zyn dood soude vervallen, heeft hy noyt yets gehoord, omdat niemant daarvan off van eenige staatszaken derft reppen, noch sy yets meer als van hun gemeene leven discourteren off yemant vragen derven; alleenlyck was wel geseght, dat alle diegeene die Bagia vernuerkte hy de gumernte in 't ooge waren om na zyn doot tottet ryck te mogen comen en daartoe sy geurgen mochten zyn, door hem souden omgebragt weesen, soodat er van zyn successeur niet te ruden was en hy in zyn desseyne altyt anders quam te doen als te seggen, also ('¹) althoos wanneer hy dit gelaste dan wat anders dede, gelyck oock noyt syn legers en troepen van zyn voornemen wisten off zelfs de hoofden, voordat sy ('²) stants pede gecommandeert wierden;

van Bagia's regeringe heeft hy wel gehoord dat se seer wreet was en dat er wel veel menschen door zyn ordre wierden doorgaens om 't leven gelragt, maar in al die tyt dat hy 19 jaaren daar is geweest, heeft hy er maar 4 nu en dan op diverse plaatsen seiff sien om 't leven brengen, maar oock wel eenige doode lycke en geraanten aan de wegen en dorpen op staken als anders ontmoet, maer off de regeringe onder de Zingaleesen altoos moals nu ware geweest, daarvan heeft hy noyt yets gehoord, maar wel dat Bagia's regeringe seiff zedert de tyt van zyn 19jarigh aanwezen seer verslindert was en noch dagelycx verergerde, verstootende en ombrengende seer ligt syn voornaemste regenten en geslaghten en weder andere aenstellende, maar van de groote geslaghten en persoonen waren noch al eenige in wesen en de meeste doorgaens hy hem, sulcx hy altyt syn grooten in completen getale hielt, maar van al die op de seecomste op Ceylon daar geseght waren doemnaels te zyn, wiert nu gerugt geene althoos meer overigh waren, hoewel hy sulcx na 't gemeene zeggen maar kan verhalen;

hy heeft oock noyt gehoord dat Bagia op den heer Admiraal off oock op den laestgewesen heer Gouverneur van Goes op Ceylon eenig misnoegen heeft gehad, maar meent en sustineert dat Bagia over 't vertreck van gemelte heer Gouverneur van Goes van Ceylon, waarvan voor zyn vertreck een 't hof noch geen kennisse was, vry misnoegt en 't onvreden sal weesen, alsoo althoos des Gouverneurs brieven die een 't hof gecomen waren met groote eere en statie zyn ingehaelt geworden, als 't Bagia te pas quam die te ontfangen;

hy segt nog dat hy eens van de 2 Engelse die Bagia hadden opgepaast en daarna om 't leven waren geraeckt eens hy geval gesproeoken en onder andere discoursen na de regeringe der Singaleesen en waarmede

(¹) Er staat: *als*.

(²) Het HS.: *hy*.

den Coninck syn tyt doorbragt gevraecht hebbende, van hem hadde gehoort dat op seekers tyt Ragia, met zyn grooten raadt plegende, in zyn presentie haar onder verthooren van syn rariteyten hadt gevraecht, hoerael stael wel tot een mes behoorde te gaen dat goet zouw syn en offer wel yemant een roer had, dat verder schieten coudt als 't geen hy voor den dag liet haalen, waarop sy souden geantwoert hebben van neen, omdat niemant, soo gesegt wiert, yets dertide seggen dat met Ragia's zin niet overeenquam; soo was er te dienelver tyt door een dessave tydinge en gerugt in 't hof gekomen, dat de Hollanders van Colombo in optoght na boven in 't land waren, alswaener Radja van haar Engelschen sich omkerende sonder den dessave yets te antwoorden tegens hem Engelsman soude hebben gesegt: gy behoeft niet te vrezen, sonlangh ghy by myn zyt, dat u van yemant eenigh leet sul geschieden, sonder dat yets meer van Ragia's conditie, gedoente off toestand van hem off andere heeft gehoort:

verklarende voorts de reden te syn dat hy niet meer met seekerheyt van den toestand der Singalesen en Raja's gelegentheyt kan verhalen, omdat hy hem geduurigh van 't hof en de kennissen der grooten allesints afgehouden heeft nyt vreesen dat hy in 's Coninx diemst sich soude moeten begeven en getrocken werden en alsdan d'een off d'ander tyt na de voorbeelden die hem van 't ombrengen der hovelingen dagelyx voorquammen te hooren, mede om 't leven en van kant soude geraecht hebben, en nyt welke motiven hy oock niet meer als eens, gelyck voor geseght, by den ouden adiquar om eenigh tractement had derven spreucken, maar sich doorgaens op de beste maniere in zyn onderhout getragt te redder, wyders op de afvraginge verclaart hebbende niets van eenige importantie te zinnen ⁽¹⁾ verhalen.

(Lager stont:)

Wy ondergeschreven verclaren by deen dat het voorstaande relaas soo op de afvraginge als 't eygen verhaal van den Engelsman m^r. Robbert Cnox door ons soo nyt de Portugese als Engelse tale ter ordre van Zyn WelEd^h. de Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens is gevraegt en verstaen na de eenvoudige zincere waarheyt.

In 't Casteel Batavia den 13^{en} Februarjus 1689.

(Was getekent:)

JOAN VAN HOORN,

FREDRICK ABARTZATT.

(Noch lager stont seker certificatie, door den Engelsman Robbert Cnox met eygen handen in 't Engels ingestelt, luydende na vertalinge in 't Nederlandts aldus:)

Dosen dient om allen en een yegelyck te verseekeren dat het rapport, door my aen den secretaris van den Heere Generael op den 9^{en} February

⁽¹⁾ Er staat: *comen*.

gedien rakende het gepasseerde in Caudia, te accordeeren komt met hetgeene ick geduyrende myn verblyff aldaer gezien ofte gehoord hebbe.

In oirconde hebbe ick dit met myn eygen hand becraghtigt den 13^{en} February 1679/80.

(Geteekent:)

ROBERT CNOX.

(Noch lager in margine staat:)

Mits desen verclaar ick ondergeschreven present geweest te zyn en gezien te hebben, dat den Engelsman Robbert Cnox dese bovenstaende korte verclaringe met eygen hand geschreven en geteekent heeft, daarmede bevestigende het voorenstaende verhael wegens zyn wedervaren en ondervindinge op het eylant Ceylon, den 9^{en} deses aen de heer secretaris Joan van Hoern gedaan in presentie van den ordinaris clerq. Fredrick Abartzat.

Batavia in 't Casteel 15^{en} February 1680.

(Was geteekent:)

PIETER VAN DEN HOORN, Eerste clerq.

Aangesien mettet affgaen van d'E. Francois Tack en d'E. doctor Cleyer de plaatsen van president van Commissarissen van huwelyckx en cleene saaken alsmede een der Weesmeesteren syn comen open te vallen, soo is op heden ter ordinarie vergaderinge goetgevonden in voorsz. vacante functiën wederom te verkiesen:

d'E. Gerrit Vrelant tot president van Commissarissen van huwelyckx en cleene saaken ende tot weesmeester:

d'E. Matthens van Luchtenburgh, coopman en cassier deses casteels.

10. d^e. Desen morgen syn de nieuw gedligeerde leden (waarvan op den 8 deser zy gesproocken) op heden in den Aghbaren Raede van Justitie deses Casteels door d'Heer Ordinaris Raed Balthasar Bort als president van gemelte collegie geïntroduccert. te weeten d'E. Jacques Bouquoy, boeckhouder generael, d'E. Captain Francois Tack en d'E. doctor Andries Cleyer, doende voorts den E. heer president voornoemd aen Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael des middaghs daarvan rapport.

Voor de middagh wert per een tweede Chinees jonck. komende nyt Japan, ons toegebragt een dubbele missive, door den oppercoopman en opperhoofd Allert Brevinck nyt Nangasacky aen Haar Ed^e. geschreven dato 16^{en} December voorleden jaars, waarvan de originele met soeker ander jonck vandaar albereyts hier op primo deser zy ontfangen, gelyck onder dien datum hiervoren kan werden gezien.

's Namiddaghs gewert ons per fregatje de Tyger een brieffje van den oppercoopman Jan van Leene en de overheeden van 't schip Z. Zee, cruyssende voorby de bhay van Bantam, aen Haar Ed^e. geschreven den 9 deser, dieleerende alleenlyck dat de cruyssers alle dehvoren soo omtrent d'eylanden als onder 't vaste lant tuschen dit en Bantam hadden aengewent om eenige zeeschuymers te aghterhalen doch geene konnen attrapperen, en voornoemde Tyger wierd mits leckte opgesonden en in desselfs plaatse weder een anderen bodem met noch eenige

benodigde provisiën voor de (1) cruysers geëyacht, gelyk by 't aencomend briefboek en verbael nader is te lesen.

12 d^r. Heden ter extraordinary vergaderingh onder 't besigueren over de saken der Oosterprovinciën is goetgevonden den E. Heere Ryckloff van Goens de Jonge tot Superintendent, Admiraal, Velloverste en Commissaris der voorsz. Oosterse provinciën Amboina, Banda, Ternate, Macassar ect. te verkiesen, gelyk sulcx en 't verdere geresolveerde dierwegen by de aparte resolutiën van 9, 10 en 12 deser, onder huydigen datum in 't generael resolutieboek deses casteels ingeschreven, ampel staat uitgedrukt en aldaar can werden nagelesen.

15 d^r. Ingevolge van het besluyt dato 2de deser vertrecken heden namiddagh uyt dese revier vier gehuurde vaartuygen naar Tanjonghpoura met provisie en behoeften voor die besettinge en dubbel schryven aen den vrendtrigh Jan Hervelt in Comp^s. veltschans aldaar, op heden getekent, bevelende dat boven de medegaande 200 realen aen payment en eenige noodwendigheeden voor 't aldaar remorerende garnisoen wierden gesonden noch 12 lasten rys omme de Javaanse hooftden op de rivier Craoangh in haare nooddruft pro rata daarvan wat mede te deelen, met voorwaarde 't selve uyt hun aenstaande nelygewasch aen de Comp^s. wederom te vergoeden, gelyk sulcx en (2) 't verdere van geen groot belangh breder by 't afgaande briefboek kan werden gesien.

Den Engelsman m^r. Hodges op 3de deser met een complimentbrieffje van den p^r. Engelsen agent m^r. Francois Bouwyear tot Bantam aen Zyn Ed^l. den Heere Gouverneur Generael alhier aengecomen en tot verscheyde malen ten huysse van welgemelte Zyn Ed^l. beleefdelyck onthaelt geworden zynde, vertreckt eerst van desen avont per Javaans vaartuygh weder naar Bantam met een antwoortbrieffje van d'Heer Generael aen haaren provisionelen (3) agent m^r. Francois Bouwyear tot Bantam, op gisteren geteekent, eenlyck van inhoudt als by 't afgaande briefboek ende oock hieronder staat geëxprimeert, luydende aldus:

Aan de heer Francois Bouwyear, Agent van de Honorable Engelse Royale Oost Indische Comp^s. tot Bantam.

Mynheer.

Ick hebbe met UEd^l. afgesonden S^r. Hodges wel ontfangen zynen zeer aengenenamen brieff van dato 12 January 1679/0 en daarnevens een kas met claret en witte wyn, waarvoor UEd^l. bedancke en gaet wederom met denselven UEd^l. afgesondene een paar Japanse schutsels, die ick versoeke UEd^l. tot een teeken van vrantschap in wedergeschienck gelieve te ontfangen. Onse scheepen na Europa leggen gereet om onse advysen over te voeren.

(1) Er staat: d^r E.

(2) Er staat: in.

(3) Er staat: provisionen.

UEd^e, voor de courtoisie van zyn aanbiedinge hartelyck bedanckende, soo ick UEd^e, eenige dienst alhier doen kan, ick sal bereyt syn te blyven

(Onder stout:)

UEd^e, seer bereyden dienaar en vrunt

(Was geteekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(In margine stout:)

Batavia 12 February 1680 St. N^o. (1)

(Noch lager stout:)

Mynheer.

Hiernevens gaan naar Bantam twee van UE. natie met namen Robert Knox en Steven Rutlant, zynde uit een lanckwylige gevangenisse van Ceylon herwaarts gekomen, die ons hebben verclaert en beloofd genegen te zyn sich met onse schepen vanhier na Europa te transporteren, nadat se sich op Bantam voor UEd^e. verthoont en 't nodige aldaar verrigt sullen hebben, verzoekende te dien oynde vrundelyck van UE. heerschtheyt dat sulcx magh effect sorteeren en zy door adresse van onsen resident Caaff in korten weder herwaarts mogen komen.

Aghtervolgens de resolutie (2) van heden soo vertrecken met den voorsz. Engelsman m^r. Hodges mede na Bantam den Engelsman Robbert Knox met syn macker Steven Rutlant, van dewelcke hierboven in 't briefje aen den Engelsen p^r. agent zy gesproocken, medenemende oock noch een briefje van Haer UE. (3) aen onsen resident Willem Caaff, sooeven geteekent, eenlyck tot bekenmakinge dat de twee van Ceylon opgecomene Engelsa hierboven gemelt na hun verrichten aldaar volgens hun eyge gelane toesegginge (4) weder herwaarts souden dienen te keeren, om met onse retourschepen na 't vaderlant en Europa voort te gaen, met recommandatie aen gemelte Caaff om haar daarin de behulpzame hant te bieden, gelyck sulcx by 't afgaande briefhoeck ampel staat uygedruckt.

16 d. 's Morgens wert ons alhier met Bantams Javaans vaartuygh over Bantam toegekragt een briefje van den oppercoopman Jan van Leene uit 't schip Z. Zee, cruyssende voor Bantam, aen Haer E^d. van dato 15de deser en geen besonderen anderen inhoud als voordesen op den 10 deser in de jongste advysen ontfangen zy aengeroert en oock verder by 't aencoment briefhoeck kan werden beooght.

't Jachje de Brack, toebehoorende den Cantonsen Chinesen coopman Tsiongelanw cum socijs (5), in den voorleden jaare door genoemde Chineses coopman van de burgerie met licentie gecogt en naar Canton in China met hem vertrocken wesende, komt desen avont hier ter cheede van voorsz. Canton weder te retourneren, dogh geen soeker nieuws van den toestand aldaar noch iets van belangh wetende te verhalen,

(1) Dat is: *Nieuwe Stijl*; de Engelschen volgden nog steeds den ouden stijl.

(2) Zoo staat het er.

(3) Bestijds nogal dikwijls aldus voort: en *campagnie*. Het HS. leest: *Am Tocrus*, wat door den corrector is veranderd tot: *Cum socijs*.

als dat dat ryck noch in onrusten bleef smeten en de rebellen noch niet t'eenemaal gedempt waren, hoewel d'provincie van Quantangh sich t'eenemaal aan de Tartarische Keyser Conghi was houdende.

16 d. In den morgenstont gewerd ons per borgervaartuygh een missive van den Heer Gouverneur Jacob Jorisze Pits mitgeders den raat tot Malacca aan Haar Ed. geschreven, gedaghtekent den 20de des voorlode maants January, en (1) daarby onder de bylagen noch een paquet Spaanse brieven, aldaar uyt de Maullhas ontfangen omme door ons met de aenstaende naast vertreckende retourscheepen naar Europa voortgesonden te werden, behelende de missive van d. Heer Gouverneur Pits en raat onder anderen 't volgende nieuws:

seeker Chinees, van Cambodia op Malacca gecomen, had weten te verhalen dat die plaats door de Siammers te eenemaal afgesloopen en alle manschap excepto den Coninck met 2 à 300 mannen, die haar met de vlugt over het gebergte na Chiampa gesalveert hadden, gesneuvel en terneergemaect was;

den afggegaane Portugesen capitain generael van Maccauw, Anthony de Castro de Sandy, zoon van den tegenwoordigen Gouverneur Generael binnen Goa, had in zyn passagie tot Malacca nu voorsz. Goa mede voor nieuw uyt Maccauw weten te relateren dat de Portugese ingezetenen van die plaatse al wederom door de Chinesen off Tartaren van Canton een schattinge van 47 duysent theylen aen silver affgedyscht wierd, altoorens eenige negotie te mogen doen, en dit beurde soo dickmaals (sonder dat er yels tegens te spreken viel) dat de Macause inwoonders daardoor in ruine gehragt wierden; oock hadden daarenboven de Chinese rovers het voorleden jaar van de Portugesen op de eylanden omtrent Maccauw een buyt van ruym 40 duysent theylen waardye aen coopmanschappen gehaelt, 'tgeene die natie daar seer deede declineeren (2);

den Engelsen capteyn m^r. Lamthon, oock met eenige Comp^t. brieven uyt Siam veretrocken zynde, was aen de Cambodise wal met syn schip komen te verongelucken en 150 duysent ryxdaelders waardye aen mineralen en porceleyworcken navolgens (3) zyn seggen sonder 't geringste daaruyt te brengen, en was denselven dusdanigh nevens de dienaars des Konings van Siam (die met gemelte Engelsman mede over Souratta na Persia stonden te gaen om eenige rariteyten voor haaren Koningh in te coopen) van alles berooft op Malacca aengelant;

den schipper Juriaen Vryhoff van 'tjachtje de Hoop op 'tnodigen der Engelse vruchten tot Queda wat onvoorsightygh aen land gegaan en voor een Nederlander ontdeet zynde, was door den Quedasen Coninck in arrest gehouden, totdat (4) die Mayesteyt restitutie van seeker door d'onse genomen vaertuygh zonde hebben erlanght; daarentegen gingh het in Pera beter, hebbende dien Coning eenige affgesanten naar Malacca gesonden ende onderhoudinge van goede harmony en vruntchap tusschen Syn Mayesteyt en de Comp^t. veraoght;

(1) Er staat: een.

(2) Er staat: de olivieren.

(3) Er staat: r. volgens.

(4) Het HS.: dat.

met de Nanningers en Rombouwers was tot Malacca oock verder 't oude contract gerenoveert en geamplieert, daarop de approbatie van Haar Ed^e. van Batavia ten eersten versoght en verwagt wierd:

eenker Portugees capitain van 't scheepje St. Rosa, uyt de Manilhas gecomen, had ⁽¹⁾ voor nieuws gebragt dat Ferdinando de Valencoise Marquis de Villersa, eertyts gewesen ambassadeur wagens de croon van Spangjen in ⁽²⁾ Vranckryck en Nederlandt, over quade directie en misbruykt commando ⁽³⁾ door den Conink van Spangjen voor 10 jaren in de Manilhas gebannen was sonder pen off inck en maar 2 dienaars by hem te mogen hebben, gelyck sulcx en 't verdere in 't aencomende briefboek omstandigh kan werden nagelesen, en sullen de Spaansse brieven hiervoor zembelt, nu mede becomen, volgens goetvinden van Haar Ed^e. met onse retoursehopen na 't vaderlant overgesonden en aan de Heere Meesters geaddressseert werden.

Voormiddags omtrent negen uren werden de brieven, nu 10 dagen verleden van den ouden en jongen Coninck van Tonquin per de hoecker de Groenvogel hier aengebragt, van hoort gehaelt door den E. sabandar Ocker Ockeraze en Johannis Besselman, gewesen opperhoofd in Tonquin, verselt met den coopman Jacob van der Plancken neven d'ondercooplyden ⁽⁴⁾ Dirck Comans en Joannes Melman, den cassier Joannes Truytmans ende den captain der Maleyers Abdul Bagus, en binnen 't casteel door de gerangieerde compagnie gewapende militairen van de hooftwagt off aen de woninge van Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael gehragt, en voorts in de groote raatskamer overhandicht zynde aen Zyn Ed^e. ter presentie van den secretaris Joan van Hoorn, soo wierden door de musquetiers drie chergies en daarop van de punt den Diamant seven canonschoten gedaan, zynde nu wyders de voorsz. brieven volgens de vertalinge in 't Nederduyts bevonden dusdanigh te luyden, en eerst die van den ouden Coninck:

Translatimissive van den ouden Coninck van Tonquin aan Haar Ed^e.

ICK Anam Kokong, Coninck van Tonquin, sende desen brief aen den Coninck tot Batavia ende synen raet en maake daarby bekend, hoedat buyten de vrantschappen, die alle vreemdelingen in Tonquin hebben genoten, aen de Hollanders altoos de meeste eer en genegentheyt zy betoont.

In voortyden hebben myn voorouders met de Hollanders vast besproken dat se jaarlycx in dit ryck handelende souden aenbrengen geschut, lakenen, bornsteen en vyffentwinligh ham aen Spaans gelt, maar in 't volbrengen deser coopmanschappen beginnen de Hollanders te manqueeren, en niettegenstaende deselve in oorlogh stonden met hunne vyanden, soo was het egter van des Batavise Coninck goetheyt verwagt, ons ryck jaarlycx met geschut, kogels, salpeter en swavel nyt haeren overvloet yets mede te deelen ende ons met

(1) Inplaats van had staal er; haar.

(2) Er staal: en.

(3) Er staat: misbruyk commanda.

(4) Het H.S.: onderluyden.

dese oorlogsbehoefien te hulpe te coomen, temeer wy met ons ryxgrooten vast beslooten hebben, niemant van alle uytheemsche natien in dit ryck vast verblyff toe te staan als een de Hollanders, waarop sijn den Koninck tot Batavia gelieve te verlaten, ende dewyle dit ryck present in ruste en van de vyanden gesuyvert is, soo wil den Coninck hierby vooraff bekestmaken dat de Hollanders voortaan geen geschut, kogels, salpeter en swavel met hunne scheepen hierwaartsaen behoeven te senden, ende wanneer wy deselve oorlogsmaterialen wederom mogten comen te benodigen, de Koninck van Tonquin sal by syn brief die van den Koninck der Hollanders eerst versoeken, niet twyfelende off alles dat begeert sal ons werden toegezonden.

UE. volkeren die hier by ons resideeren, houden wy als onse eygen ingezetene mede in gelycke agtinge, maar in desen syn uwe volkeren van de onse verschillende, dat se altoos een vaste prys op de koopmanschappen willen onderhouden hebben, daar men nochtans wel weet dat de goederen altemet dier en goetkoop zyn: desniettemin heb ick de Hollanders altyt voor alle andere natien die hier komen handelen in waarde gehouden.

Den Koninck verzoeckt dat van de Hollanders zyde 't oude Tonquinse contract, met onse voorvaderen gemaect, mag werden onderhouden, en dat den Koninck tot Battavia per naesten my gelieve toe te senden parthye Spaance realen ende andere koopmanschappen agtervolgens de gemaecte verbonden als voor desen, ende wat de geschenken aengaat, daarin kan den Coninck tot Batavia handelen naar believen, ende wanneer de Hollanders deesen mynen brief gelieven te agtervolgen ⁽¹⁾, 't zal my aengenseem syn en alles sal naar wensch gaan.

(Terzyden op des Koninx chiap stont geschreeven:) In de thiende maent.

Volght nu het tweede briefje van den jongen Konink van Tonquin aan Haar Ed^e.

Ick Annam Kock Hecong, Vicekoningh in 't ryck van Tonquin, sende desen brief aen den Hollantsen Koninck tot Batavia en geve daarby te kennen, dat ick van een yder soo groot als klein in dit ryck oprechtelyck werde bemint, wes integendeel van mynen plicht is hunnen welvaart wederom te betragten. Alle vrende handelaers die in dit ryck traflicqueren hebben haaren toevlugt tot myn en worden van myn geholpen; de Hollanders behooren binnen dit ryck en de andere daarbuiten, en daarom moet men Sorge dragen die binnen 't ryck syn voor andere voor te trecken ende in meerdere agtinge te houden.

Den brief die onsen Coninck aen den Conink van Batavia heeft geschreven, daeraan ick myn mede by desen gedrage; versoeke en wil niet twyfeelen off sal by den Koninck tot Batavia ingevolgt worden.

(Terzyden op 't chiap stont:) In de thiende maent.

(1) Et staat: te agten volgen.

In den avondstoot verzeylt na de kruysende schepen in de Straat Sunda 't hoeker de Brantgans met een briefje aan den oppercoopman Jan van Leeue en den schipper Hartman de Ruyter mitgaders de verdere houfden aldaar, op heeden geteekent, dienende ten gelyde van eenige gesondens provisien en behoeften voor de voorsz. cruysers, met reccommandatie geene der Javaneze vaartuygen in de rivieren ofte aen de vaste wal van Java onder 't Bantamse district alsnoch aen te lasten etc., gelyck daarvan verder en nader in 't afgaande briefboek kan werden gelesen.

Heden namiddagh ter ordinary vergaderingh d'Heer Extraordinaris Raat van India Joan Camphuys als president van de Weescamer deser steele overgelovert hebbende secker extract resolutie, door het voorsz. Eerwaarde collegie op den 24^{en} des voorleden maents January genoomen wegens het maaken der testamenten met uytbelytinge van de Weescamer, en dat sulcx dickwyls geschiede uyt gewoonte en om den sleur te houden, buyten kennisse der testateurs, mitgaders oock te deser tyt gelesen synde een geschrift, door den curateur ad lites deses casteels Emanuel Bornezee ingedient, behelsende secker syne diepsinnige consideratiën dat er geen curateurs buyten hem over eenige boedels van Comp^s. dienaren mogten werden gestelt, soo is daarop verstaan de respectie collegie van justitie te reccommanderen en aen te bevelen, om by voorecomende testamenten op de conditiën der curateurs nauw te letten, om te konnen oordeelen of deselve dienen aengenomen dan wel aen de Weescamer of curateur ad lites geadresseert te werden, mitgaders oock de notarissen aen te bevelen, dat se de seclusie van de Weescamer in de testamenten niet en sullen hebben te gebruycken als op 't expres begeeren der testateurs, gelyck mede de notarissen andermael ernstigh sal werden door de collegie van justitie aengeseght, geene instrumenten in vreemde talen die sy niet verstaan conform de vorige resolutie van 25 October anno 1675 te mogen passeren, gelyck dit alles by de resolutiën ende de daarin geinsereerde geschriften onder dato van heden in 't brede kan werden gelesen.

17 d^e. 's Morgens komt alhier de chialoup d'Orangieboom van Passarouan en Sourabaya over Japara, medebrenghende drie briefjenz, d'eerste van d'heer commandeur Jacobus Couper ende den raet uyt ons leger in 't verlaten hof van Troenajaya op Antangh van dato 16 December 1679, de tweede van den coopman Willem Bastiock en raet uyt Sourabaya van dato 27 December en de derde van den oppercoopman Cornelis Bartelze Marchier uyt de Quate voor Damsack in dato 8 December anno passato, alle aen Haer Ed^e. geschreven en met vele en diverse bylagen en documenten verselt, onder andere oock die van de heer (*) Couper met een contract, tusschen den oppercoopman Jeremiaa van Vliet en de verstroyde rebelle doch nu vernederde Macassaren in dato 19^{en} November 1679 tot Batne gemaeckt, behelsende d'eerste missive van d'heer Couper wyder in 't korte 't volgende:

den oppercoopman en treyameester Jeremiaa van Vliet had tot Barata met de volmachten van Grain Glisson en gevlugte Macassaren uyt Cacappar, als boven staet genoteert, een contract gesloten, dat Cruta Glisson en alle de Macassanese

(*) D^e Heer heb ik ingelaacht.

koninkinderen binnen 8 dagen met al haar volck hun voor de Comp^t. zouden verootmoedigen en voorts na beneden van Passaromah met Comp^t. schepen nevens Radja Palacca naar Macassar vortrecken, sonder onderweegs een eenige van des Sousouhoumangs onderdanen eenigh leet te doen, en wyders naar het oude Bonayse contract van 1667 hebben vast te houden en 't selve opdenwa moeten bevestigen, waarop den Istigen Troenajaja (van dese onderhandellunge berigt) zyn schoonsoon, den sieken voorsz. Crain Glessen, van Barata naar Antangh by sich had doen brengen, alwaar hy kort daaraan ellendigh was gestorven; en niettegenstaande de verdere Macassarse koninkinderen haar noch genegen thoonde te comen submitteren en noek reets over de 100 derselve naar Sourabaya en 900 Teuwadjouwers na Batou afgesackt waaren, soo had echter den doortraptu Troenajaja den meesten hoop noch al weten te verleyden, waarop den commandeur Couper benevens Radja Palacca met onse byhebbende magt om Troenajaja te vervolgen naar de negorye Calistouran aan de voet van den bergh Maiaugh by den E. capitain van Vliet opgetrocken waaren over de negorye Batou naar Barata, welken bergh redelyck sterck bevonden dogh sonder tegenstand beklimmen wiert, gemerckt den vyandt, onsen grooten sleep slende, des nachts de vlugt naar de hoogste steylte genomen had, zynde noch daar met twee sterke paggers versien en met eenige Maduresen geduurigh beset, die ter eerster aankomste op d'onse vuur gaven, doch naar eenige schermutselingh wet naar die vastigheden vermeerstert wierden ende den vyandt confuselyck op de vlugt gedreven, achterlatende eenige vooruzame dooden, 8 kassen en partye ammunitien, werdende door de Bonesen of onse Bougys noch vervolgt, alwaar se door de geheele magt van Troenajaja en voor twee sterke paggers gestut wierden, doch dangs daaraan waaren d'onse met 't geheele leger opgetrocken en uz (*) 't passeeren van drie paggers eydelinck tot Antangh, zynde het hof van Troenajaja, nengecomen, vindende deselve open en verlaten nytgenomen eenige Macassarse hoofden, die naar met 500 man en ruym sooveel vrouwen en kinderen op genaden aan de Comp^t. overgaven en 't gemaeckte contract goetwilligh teekenden; deesse wisten d'onse te berichten dat Troenajaja vandaar noch met ruym 2000 soo Macassaren als Maduresen naar een hoogh gebergte omtrent 1 1/4 myl gevlugt was;

den cappeteyn Renesse had ondertusschen omtrent Biara een van Troenajaja's aenhangh, genaemt Mancoufouda, met syne byhebbende 200 Maduresen en ruym sooveel Javanen opgealagen en was voort naar Bilitar vertrocken en hielt die pus aldaar beset om de vyanden het vlugten te beletten, waarom den commandeur Couper den vluchtige Troenajaja nu voorts tot op den bergh Coendjangan vervolgde, dewelcke op eenen veel hoogerren bergh, genaemt Rubhont Ponwan, daar regtgenover sterck begaggert lugh en door geen middel te beklimmen off in te nemen was, en dierhalven seer dicht om den vyandt uyt te hongeren beset gehouden wierde, terwylten men uyt verscheyde voorvallen den grooten noot der vyanden konde affmeten, en hadde onder d'hand met de Macassaren, noch by Troenajaja levanden, sooverre gehandelt datter op den 25^{en} December weder over de 2300 zielen by de

(*) Dit nu ontbreekt in het HS.

onse affquaamen en sich goetwilligh op de voorgestelde conditiën ⁽¹⁾ onder de Compt. submitteerden, doch den seer benauwdten Troenajaja, een kleen padt door het bos gekapt hebbende, was van den besetten bergh ontkomen en naar de negorye Pongar gevlugt, daar hem d'onse soo door de onbreekelycke bosschen en steyle bergen als gebreck van leeftogt niet wel langer konden volgen, doch verhoopte men dat hy den capiteyn Renesse omtrent Blitar in handen zoude vallen, en daarom had den commandeur Couper hem met de geheele magt weder naar Antongh begeven en om den vyandt het vlughten naar Madura te beletten oock alle zeeplaetsen laten besetten;

de groote discrepantiën tusschen den Sousouhouanagh Aman Courat en Radja Bone off Palacca scheenen dagelyck meer aan te groeyen, daaraf ⁽²⁾ het onophoudelyck rooven en ⁽³⁾ moorden der Bougyssen sonder onderscheyt de grootste oorsaack scheen en waertegens niets te doen viel, gemerckt dien grooten onbedingden hoop (zynde over de 9000 sterck) niet wel getemt ofte onder behoorlyck discipline gehouden konden werden, en derhalven soude het tot groote gerustheyt strecken dat deselve hoe eer hoe liever weder naar haaren lant op Macassar thuys te senden.

De tweede missive van d'E. Bastinck dicteerde hoedat tot Sourabaya twee gesanten van Coninck van Biema aengekomen waren om na zyn soon Crain Panaragan te vernemen, waren dese luyden in compaguie van 't jacht de Flaman al in November verleden met haar vaartuygh vandaar na Batavia offgestoken en omtrent p^o. Mandelique daarvan afgedwaelt zynde, onder Touhan in handen der Maduresen rovers vervallen, die haar vaertuygh overweldicht en meest alle 't volck daarop weghgeroert off dootgeslagen ⁽⁴⁾ hadden, uytgenomen de 2 gemelte gesanten met noch 10 van haar volck, die haar met swimmen gesalveert hadden;

soo was mede het vaertuygh van den Macassarsen burger Pieter Isaaks, van Grisse comende om na Macassar te gaan, omtrent voor Sofia ⁽⁵⁾ door die piraten affgelopen, en van 't eyland Madura wierd door sekere 4 geapprehendeerde Maduresen bericht dat die van de negoryen Sampan en Simanap tegens die van Arosbaya in oorloge waren geraackt, uyt oorsake den gouverneur van Arosbaya Aria ⁽⁶⁾ Singapadoc eenige Maduresen tot adsistentie van Troenajaja had willen presten, waertegens haar de hooftten Wangsadanoe van Sampan en Keey Demangh Soetajaja van Simanap hadden gestelt niet willen naarkomen, maar inclineerden sich voor den Sousouhouanagh te verootmoedigen:

uyt ons leger van d'E. Couper was tot Sourabaya nader bericht dat onsen Ambonesen capiteyn Joncker den gevlughten Troenajaja op eenen hoogen bergh soodanigh beset ⁽⁷⁾ hield dat nootsaakelyck in onse handen moete vallen ofte van hongersnoot vergaen, hebbende al tot verscheyde reyse passagie naar Balitar versoght

(1) Er staat: *contien*.

(2) Het HS.: *daar af*.

(3) Dit en laschte ik in.

(4) Er staat: *doorgeslagen*.

(5) Er staat: *voor sofia*.

(6) Het HS.: *Aria*.

(7) Er staat: *besit*.

en moettende sich reets met syne weynige byhebbende Macassaren en Maduresen van wortelen en wilde boomen by 't leven houden; en de derde missive van den E. Bartelsa tot Japara behelst eenlyck den goeden toestand en 't gepasseerde aldaar, gelyck alles breeder uyt de drie voorgeciteerde missives, in 't aencomend brieffboek en by 't verbael ingeschreven, in 't brede kan werden gesien en nagelesen.

Nademiddagh gewart ons per Malley's infants vaartuygh van Palembangh een brieffje, door den coopman en resident Egbert van Swenne en raat aldaar een Haar Ed^e, den 26 des voorleden maants geschreven, niets behelsende nodigh alhier aen te halen, gelyck by 't aencomend brieffboek en verbael kan werden beooght.

18 d^e. 's Morgens vertrekt uyt dese rhee de fluyt de Berckmeer over Amboina naar Banda, medenemende drie missives, d'eerste aen d'E. Heer Gouverneur Robbert de Vicq ende den raat ten casteele Victoria in Amboina, de tweede een particulier brieffje aen de respective gouverneurs ⁽¹⁾ der provincie Amboina en Banda ende de laaste aen den Heer Gouverneur Cornelis van Quaalbergh ende den raat ten casteele Nassau in Banda, alle drie van Haar Ed^e, op gisteren geteekent, gelyck den inhoud daarvan in 't afgaende brieffboek ampel staat uygedrukt en aldaar kan werden gelesen, gaande met geciteerde de Berckmeer oock weder terugge na Banda den Radja Annachilly, nu genaemt Salomon (den 22 October 1677 vandaar jongst hier van Japara gecomen) omme met zyn byhebbend volckje op Etter, Kisser off wel anders noch vooreerst in Banda na zyn welgevallen en waar het voor hem veyligst wierde geaght metterwoon sich tot nader dispositie over hem terneder te sotten, gemerckt de tyt en gelegentheyd van de Comp^e, alsoech niet toelaet om hem altoos vooreerst weder in syn ryck van Ade en Mantoeta te herstellen etc., gelyck sulcx in de resolutie van den 7 des voorleden maants oock nader staat aengehaelt, en habbende voorts de genoemde fluyt de Berckmeer aen coopmanschappen en andere behoeften eenlyck voor de provincie Banda weghgevoert:

16 pakken swarte brede bastas;

125 lasten Bengaelse rys;

16 kassen met Blitonae parrans, voorts noch verscheyde gedruckte boeken, materialen, schryffuygh, equipagie- en andere goederen, monterende met de ongeldten tsamen een somma van / 13275: 16: 9.

19 d^e. Even over de middagh komt hier ter rhee de fluyt Hoccieuw in China te retourneeren en aen te landen 't jacht Odyck en daarmede oock de ondercooplyden Adriaen de Man en Juriaen Muninck, aen Haar Ed^e, overleverende een missive, door den coopman Joannes Leeuwenson en den raet uyt Lamthay, de voorstadt van Hoccieuw, van dato 24 des voorleden maants, verselt met twee Chinese brieven van den veltheer en combon in Hoccieuw, d'eene aen de Hoge Regeeringe alhier en de andere aen hunne hier aenwesende ambassadeurs geschreven, dewelcke na desen op de inhalinge hieragter staen te werden geinsereert, en daarbovenus oock noch een rapport van haer beyde onder huydigen datum, behelsende haere verrichtingen en wedervaren in 't ryck van China en tot Hoccieuw, en onder anderen 't volgende nieuws:

(1) Er staat: Gouverneur.

dat haar aldaar in 't gemeen was verhaelt den Vorst Ousangny, waarvan hy de jongst ontfangen adviſen des voorleden maants zy gesprooken, zonde door gebreck van levensmiddelen genoodſaak geworden zyn ſigh met zyn leger uyt Huquan naar de provincie Queicheu te retireren en den Tartarsche Keyser een leger van 20000 man onder 't oppergesagh van den Contonsen Ouderkoningh Pinglamough derwaarts gesonden hebben om gemelte provincie Huquan weder onder het Tartarse jock te doen buygen etc.;

de ryxzeearmado, bestaande in 250 capitale joncken, nu eyndelyck zeylgeroet gemaect wesende, soo had den heer Throck Chiancong off ryxadmirael, die dese vloot stont te commandeeren, aen den Keyser om ordre versoght den vyand langs de east van China te gaan opsoecken, doch waarop Zyn Mayestayt soude geantwoort hebben dat, aengesien de Hollanders met haere oorloghscheepen ten dienste van dat ryck binnen den tyt van 8 à 10 maanden aldaar eluden te arriveren, beter te wesen sulcx tot de verscheyninge derzelver op te schorten om alsdan gecombineert den vyand aen te tasten en inwylen alles tegens de komste der Hollandse oorloghscheepen te prepareren, waarmyt klaariyck blyckt dat den Tartarsen Keyser aen Comp^t. adſistentie geen twyffel schynt te slaan, gelyck sulcx in 't breede by de geciteerde missive en rapport, in 't aencomend briefboek en ook kortelyck in 't verhaal ingeschreven, kan werden beoght, bestaands wyders de inladinge van 't jacht Odyck uyt Hoccieuw in de volgende coopmanschappen en eenige ongewilde terughgebraghte restanten als:

266 packen witte zyde;

4 kassen geblonde pansjes;

11 kassen diverse giolams;

4 kassen gerolde pelangs;

34 theylen swaerte woriel nisi;

5 kassen ongewilde stammen en

8 kassen dr. rouwe barnsteen, belopende met een wissel aen Limlacks en d'ongelden tesamen een somma van f 142637:—:5.

Een weynigh later tegens den avont gewert ons per expres Javaans vaartoygh van Bantam onder een kleen geleydbriefken, van den resident Caaff aldaar op gisteren aen Haar Ed^t. geschreven, een missive nevens de daartoe gehoorende bylagen, door den commandant Pieter Vorwer uitsgaders den raat uyt de stad Nagapatnam aen Haar Ed^t. geschreven in dato 22^e des voorleden maants January, zynde met het Deens schip Christiaanshaven van Nagapatnam over Tranquebare op Bantam aengebraght en van alsulcken inhoud als by 't aencomend briefboek en verhael zy te lesen, en onder anderen voor nieuws dicteerende dat de onstaene differentien noch als voorheenen met den landregent Egosie Ragie bleven trotteeren, zonder dat denselven tot een absoluut accoord te brengen was, alhoewel hy daartoe wel scheen te willen inclineeren;

de vorige gerugten dat de Francen over het opbouwen van een fortificatie in het zeedorp Calcooditschory aen de mont van de rivier Carcal met Egosie Ragie een contract aengegaen souden hebben, scheenen tot niet gelooopen, maar integendeel

wiert alsnu uitgestroeyt de Francken van een heymelyck contract met Egasie Ragie te hebben aangegaan om de stad Tranquebare gecombineert te water en te lande te besetten ende de Deense vrienden daaruyt te verdryven, 'twelck al eenigh gelooff meriteerde, aengesien den Noorder lantregent een opgesoghte questie tegens den grootvisiador Carte oft Rammenayck (die binnen Tranquebare onder de bescherminge der Deenen vermoreerde) gemoveert had en daarom met 500 paarden en 8 à 800 voetvolck omtrent een uur gaans van Tranquebare gecampeert lagh, waartegens de Deenen en gedagte Carte met het aenneemen van 4 à 500 pionss en eenige Toepassen haar in postuur hadden gestelt;

't genomen resentiment (*) van 't spolieeren der logie anno passato Trimelevaas door de onse op Garzal had soo grooten schrick omtrent de inwoonders langs den zoom der zee gebragt, dat de Zuyder lantregenten groote moeyte moesten aanwenden om de geflugte inwoonderen weder binnen haare woonplaatsen te brengen, maar die van Garzal en Trimelevaas bleven tot noch in 'thant verspreyt, geensints genegen zynde weder te keeren, voordat de Comp^s. met Egasie Ragie een vaste vrede getroffen hadde;

de fluyt de Lantman was op den 19de December 1679 met 1200 sacken salpeter en 800 sacken suiker in de bay van Gale komen te verbranden en gesprongen, doch 't volck op 6 à 8 man naar gesalveert, oock waeren d'heeren Jaques Caulier, gouverneur van Cormandel, op den 5 November passato tot Palliacalla en d'E. commandeur Willem van der Moolen tot Gale den 12 December des voorleden jaars na langduurige slechteus in den Heere gerust;

op Nagapatim en zuydwaarts tot aen Jallanapatim was den 5de November oock een groote storm en watersloot geweest, die veel schade soo alomme den menschen en huysen te lande en oock aen veel vaartoygen aen strand hadde toegebracht.

Heden namiddagh ter extraordinaria vergaderingh over eenige saecken raakende 't comptoir Palembang etc. is alreux geresolveert en goetgevonden als by 't resolutieboek deses casteels kan werden gezien en gelesen.

31de. Agtervolgens het besluyt van eergisteren soo wert heden voormiddagh de brief van den veltheer en Combou tot Hoccieuw, op den 19de deser per 't jacht Odyck aen Haar Ed^e. hier aengebragt, door den E. sabandar Ocker Ockersze, verselt met den coopman Jacob van der Plancken, de untercoupluyden Adriaen de Man, Juriaen Munick, Joannes Truytmans en den Chinese coopman Tenqua van boort ingehaelt, waarby oock de brief, van gemelte 3 hooftregenten te Hoccieuw aen de keyserlycke gesanten Lio en Lahanja alhier geschreven, bygelegd is geweest, staande de compagnie militairen deses casteels in volle wapenen van de hoofdwagt oft tot aen de puy van Syn Ed^e. wontage gerangieert, door dewelcke tot in de groote rancamer geguen en de brief aen Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael nevens den secretaris aldaar present overgeleverd zynde, soo wierden daarop drie munquades en van de punt den Diamant 7 canonschoten gedaen, luydende de brieven van den

(*) Er staat: *resentimen*.

voorz. Poy en Combon tot Hoccieuw aan Haar Ed^e. en aan de keyserlycke Chinese gesanten, die zy mede hebben toegestaan en oock verstaan zy alvorens door ons te doen translateeren, beyde na gedaene vertalinge uyt het Chinees in onse tale van woorde tot woorde aldus, en eerst het

Translaet van den brieff door den Poy en Combon, veltheer en stadhouder tot Hoccieuw, aan Haar Ed^e.

Sentock (dat is de Poy, veltheer) over de krygsmaghten soo te water als te lande in de provincien Hockjen, en Combongh (dat is stadhouder) over de ingeseten deser voornoemde provincie, beyde van de Keyser in Peking gequalificeert, leveren desen brieff in alle eerbied en bertelycke toegenegentheyt aan den Coninck tot Batavia.

Nademaal het in alle rycken ende staten van een Coninck vereyscht wert woorthoudende te zyn ende dat men op syne woorden moet vertrouwen, dierhalven heeft onse Keyser een groot vernoegeu op den Hollantsen Coninck, en hoevel onse landen door de verheyt van de zee afgeschuyden zyn, echter syn wy een land en volck; dierhalven heeft onsen Keyser om syne genegenheyt tot den Coninck van Battavia te bathoonen gesanten nellen u volck en brieven voorbeenen na Batavia afgevaardight om des Conincks zengesicht te sien ende onses Keysera goede wille aan deselve bekend te maeken. Wy vertrouwen niet anders of den Coninck tot Batavia sal voor den Coninck deser onse rycksgesanten gesien en reets bereytselen tot verdelginge onser vyanden met het toerusten van schepen, volck en ammonitie gemaecht hebben, gelyck voorbeenen was besproocken. Onsen Keyser heeft ons bevel gegeven dat wy op het spoedigste alle bereytsels tot het aquipieren der oorlogsjoncken als de tochten onser militie te lande moesten hyderhant nemen. Wy hebben alles wat daartoe was veruyschende vervaardight, en sullen Ayumay soo te water als te lande aantasten ende de vyandt soodanigh vordolgen dat se, daarvandaan vlietende, hun nest wederom zoeken moeten. Wy verwaghten tot dien eynde mede uwe hulpe van schepen en volck om dan tegelyck de vluchtende vyanden te vervolgen ende Tayowan wederom in besit te nemen, ende dit geluckende sullen die landen wederom in u handen gestelt werden. Ick sal my in desen niet schryven niet verder nythreiden, maar ick gebrage my aan mynen brieff, dien ick jongst aan den Coninck tot Battavia hebbe geschreven, ende vermits dit schip present vanhier na Batavia vertrekt, heb ick dese weynige eenlyck aan den Coninck willen bekentmaaken, verwaghtende uwe secoursschepen niet het kenteren des moussons.

(Terzyden in Tchiap staat)

Casby in 't achtthiende jaar zynen keyserlycker regeringe de twaelfde maan den 18ten dagh geschreven.

(Wat lager stant:)

Wy ondergeschreven, gecommitteert geweest tottet oversetten en translateren der bovenstaande missive van den Comben uyt Hoccienw aan Haar Ed^e. de Hooge Regeeringe tot Batavia, verklaren deselve van woorde te woorde na de vertalinge uyt het Chinees in 't Maleys, Portugees en Duyts gedaan, d'accorde bevonden te hebben.

(Daeronder:)

In 't Casteel Batavia 24 February 1680.

(Was getekent:)

OCKER OCKERSZEN,
JACOB VAN DER PLANCKEN en
JOANNES MELMAN.

(In margine stant:)

Door ons uyt het Chinees aan de nevenstaande gecommitteerdens vertaalt, datum alsvooren.

(Was getekent in Chinese characters . . . . en met Duytsche letters:)

G. THENQUA.

(Noch lager in 't midden stant:)

Ten overstaan van my voor de translatie geteekent

(Was getekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Volgt nu het tweede translaat van 't briefje, door den Comben in Hoccienw aan de twee keyserlycke Chinese gesanten Lio en Lilaupa alhier geschreven.

Door ordres die UE^e. van onsen Keyser tot verrichtinge van wigtige zaacken in vreemde landen zyn gegeven, die moeten by UE^e. werden gadegeslagen. Uwe gesontheyt ende het zaysoen het toelatende, kounen UE^e. tot ons wederkeeren (*).

In de twantide maant den 17de dagh is den Ryxadmirael Tetlock buyten dese rivier met onse nieuwe rycksjoncken vertracken, sullende de berastelde joncken volgens last van den Pouy voorall, ende na welkers vertreck ick in persoon met het gros der militie over den landwegh na Tongan meene te volgen, om de magten te combineren ende Aymoy aan te tasten en den rover, die alle dagen nieuwe haten bedenckt om ons ryck te benadeelen, t'eenemaal te verstryven; ende soo wanneer hy van Tayoan niet mede wert verdelgt, wy sullen noyt gedaan werck krygen noch van de vyanden ontslagen werden. UE^e. moet niet maelaten de Hollanders genoeghen te geven ende deselve dagelycx te versoeken dat se schepen gelieven te senden tot onse bystandt, ende hoe meerder hoe aengenameer het ons zyn

(*) Er staat: wederkeeren.

sal, ende hyaldien de hulpschepen komen, het sal met Aymuy in Teort godnen werck zyn, vanwaar wy na Tayowan sullen vertrecken om de vyanden te verdelgen. Versoeckt aen den Coninck van Batavia, dat de oorlogsbereytselen spoedigh mogen werden vervaardigt ende alles na wensch verrigtet wordende, twyfelt niet aen de gunstige vergeldingh onses Koysets, maar vooral laat niet na dit alles te versoecken.

's Avonds komt alhier per de chaloep 't Casteel Batavia van de becruyssinge uyt de Straat Sunda weder te verschynen den oppercoopman Jan van Leene, op 18 des voorleden maants January vanhier met 't schip Zirkzee derwaerts vertrocken, die des anderen dags

22 d^e. 's Morgens aen Haar Ed^e. overgelevert een rapportje van huydigen datum benevens een dagregistertje, door hem geduyrende syne becruyssinge in de Straat gehouden, behelsende niets anders als wat albereits hiervooren by den ontfangh van syn Ed^e. successive brieven aengehaelt staat, eenlyck daurby voegende dat de hoofden der Bantamse zeeroovers (bestaande in 12 a 13 vaartuygen) onder de namen van Kesy Aria Manjaja, Pangeran Wangen Patty, Pangeran Sewe ende noch twee Batou Bagussen bekend waren en wegens gedaene beloften aen de rebel Troemapsja en Crain Gilsson om d'E. Comp^e. allen affbreuck te doen door den ouden Sultan gefavoriseert wierden ect., gelyck dat alles by 'taencomend briefboek onder 't quartier van Battavia broder kan werden nagelesen.

Heeden vertrecken uyt deser rheede de fluyten Ysselsteyn en Saxenburgh benevens oock de sloop de Swarte Pot naar Palembang en daarmede den ondercoopman Pieter van der Vesteu om den coopman Egbert van Swenne by continueerende sieckte off vertreck in die residentie provisioneelyck te vervangen, medebrengende een missive aen gemelte E. van Swenne en den raat aldaar, op laiden geteekent en van inhoud als by 'tallgande briefboek staat uygedrukt, alwaar oock te vinden zy 't briefje, daarmede na oock door den hier aenwyzenden Macassaarsen (*) Crain Lingues met twee zyner dienaenen Dayen (†) hooft der verstroyde Macassaren tot Palembang geschreven op 'taenseggen der Hooge Regeringe, om te sien off men daardoor, als aen den anderen vermaegschap en bevriendt zynde, gemelte verstroyde en stropende overige Macassaren daardoor inderminne kan vandaar en na herwaerts trecken en alsoo voort weder na hant lant bestellen, om daardoor te voorkomen dat se niet weder hier off daar uyt en spallen en elders hier off daar by de rebelleyen komen te generen, daar se tot noch al, na 'tschyn, hun werck off comen te maken, en van welck briefje den inhoud hieronder zal volgen, hebbende geciteerde 3 bodems voor 't comptoir Palembang weghgevoert de volgende contanten, cooppuntschappen en behoeften ect. als te weten:

de Buyl Ysselsteyn:

8000 Spaanse realen;

(*) Er staat *Macassarsen*.

(†) Met leze; wel twee zyner dienaeren aen Dayen Nangika.

24 pakken diverse kleeden, voorts noch verscheide materialen, schryff-
nygh ect., belopende samen en somma van..... f 51981: 10: 14;

de Ruyl Saxenburgh:

8000 Spaance renlen;

14 diverse kleeden:

12 lasten rys, voorts noch eenige provisio, materialen,
equipagiegoederen, gereetschappen, ammunitien ect., monteerende
en somma van..... f 25656: 6: 11;

't welck tesamen bedraght met eenige ammunitien vooroff-
gesonden..... f 252: 10: —;
in beyde de bodems een somma van..... f 58850: 6: 9.

Volght nu het briefje van Crain Linques aen ⁽¹⁾ Dain Mangika.

Den 17 dagh van de maant Macharam grat dese myne brieff
aan Dayn Manhikat.

Uw. brieff heb ick ontfangen benevens de daarby gesondene 20
maasen swaarte een goud ende 1 p^r. clesl.

Wyders liet ick al, alsamen weten en Dayn Nissjoe, 't geene uw.
aen myn hebben geschreven, dat ick off van mynentwegen uw. soude comen
ontmoeten. Soo is myn door d'Ed^e. Heer Gouverneur Generaal ende de
Heeren Raden van India aenbevolen, dese myne brieff en gesanten aen uw.
toe te senden en seggen dat het soude beter zyn dat ghy den goeden raat
ende believen van Haar Hoog Ed^e. promptelyck sullen agtervolgen en hier
op Battavia over te comen, om aldan op het gevneglyckste weder naar
Macassar te vertrecken. Crain Bissey is naar Dermayoe met zyn soon
Casin en syn byhebbende volck, 't welck bestaende is omtrent 300 coppen,
alles wel versien met 's Comp^e. wapenen. Wyders maack ick uw. bekend
wegens den oorlogh op Capper: is d^e. plaats gantsch door de Comp^e.
vermeestert en Crain Gilleson is onlangs overleden en al de magt van hem
is afgesackt op Sourabaya, wel omtrent 3000 zielen, om daarvandaen met
Comp^e. bodems naar Macassar te vertrocken. Mamy is oock op Sourabaya;
oock maake ul. bekend dat Crain Paouraga en Poltive hier op Battavia
verschenen zyn, maar d^e. Crain is mede naar Crain Bissee toe ⁽²⁾ vertrocken;
syn vrouwen met zyn suster is hier op Battavia gebleven, insgelycx ons Mamy
is van haar man Dain Mangalle gescheiden ende woont by my.

Desen gaat met myn gesanten genaamt Mangedima en Garre Toeloes.

(1) Dit aen voegde ik in.

(2) Er staat: Crain bisselee.

Des voormiddags omtrent negen uyren komen de keyserlycke Tartarise Chinese afgesanten binneo by Zyn Ed^{de}. de Heere Gouverneur Generael, verault met den sabandaar Ocker Ockerse, den coopman Jacob van der Plancken ende den ondercoopman Adrian de Man, staande de soldaten in de hoofdwagt (*) eenlyck in 't ringet (**) sonder eenige verder uytterlycke stalle meer, werdende door gemelte Syn Ed^{de}. een deselve terhand gestelt 't brieffjen, den 19de deser per 't jacht Olyet hier aengebragt en door den Cambon uyt Hocoieuw een haar gesanten Lio en Lilouwa elhier geschreven en op gisteren agter de brieff van genoemde Cambon een Haar Ed^{de}. hiervoren geinsereert, waarop deselve gesanten naar den ontfangh van dien en een weynigh vertoevens en eenige complimenten na 't nuttigen van een glaasje wyn soodanigh als deselven gecomen waren weder naar haar logement ten half elven geenduyseert werden.

24 d^e. 's Nademiddags komt alhier weder te retourneren den burger vrybuyter Jan Pieterse de Groot, met zyn chialoup off vaartuygh op den 12de des voorleden maants met licentie van Haar Ed^{de}. vanhier om op de rovers te mogen cruysen vertrocken, hebbende omtrent Paralongan een Javaans vaartuygh van Qualiwongso veroverd en tot Tegael opgebragt, en vandaar alsnu medebrengende een brieffje, door den captain Jochum Michielse en synen raat uyt die plaats een Haar Ed^{de}. nu seven dagen geleden geschreven, dicteerende onder anderen hun aencomste alhier met Craio Bissin en al onse Marassaren op de geruchten dat de Bantamse off Kidolse rovers Tegael hadden willen aantasten, maar nu was daar alles wel bevonden en schoen agter die beweginge van onse maght sooveel ontsagh te haaren dat den ouden Sulthan en Pangiran Depatty tot Sirrabun derwaarts een d'onse een gesant hadden gesonden met mondelingh versoeck om door d'E. Comp^{te}. tegens (†) 't geweld der Bantammers te mogen werden geconsisteert;

omtrent Intissasem was seker Malayts vaartuygh, met boenders en zuyker van Japara na Batavia zeylende, door twee Bantamse zeerovers afgehoopen, en voorts alsulex in de togt van Indermayoe na derwaerts gepasseert als by den inhoud van gemelte capteyns schryve soo in 't verhael als 't aencomend brieffboek nader kan blyken.

25 d^e. Hedon heeft den Heer Extraordinaris Raal en Out Gouverneur van Cheylon Ryckloff van Goens de Jooge een Zyn Ed^{de}. de Heere Gouverneur Generael overgelevert een verloogh ofte rapport, door syn E. opgesteld wegens den toestandt van 's Comp^{te}. grooten ommeslagh op 't eylant Ceylon en desselfs verrigten, waarvan den inhoud, in 't aencomend brieffboek ingeschreven, onder huydigen datum en oock by 't verhael omstandigh kan werden nagelesen.

Desen voorleden nacht syn hier uyt de boeyens van Heeren Schepenen uyt hun gevangenisse uytghecroocken en gevlucht 7 inlandse gevangenen, waaronder 3 die op den halm sieten, sonder dat men deselve heeft konnen naspeuren of dat haer (†) den cippier Bartholomeus van Doornick is gewaar geworden.

(*) Er staat: *mede hoofdwagt*.

(*) Het H.S.: *int ringet*. *Ringet* is gelst.

(*) Er staat: *tegen*.

(*) Het H.S.: *hier*.

26 d^r. 's Namiddags retourneren hier eenige terughcomende provisie-vaartuygen van Tanjongpoera en (*) Carwan met schryven van den vaandrigh Jan Hervelt uyt Comp^t. velischans aan Haar Ed^e. op gisteren getekent en met eenige bylages versolt, behelsende eenlyck dat van den jongst gesondene rys aan de nootlydende Javaanse hoofden Wiera Zaba, Naya Bangra en Wiera Rjusa verstreckinge was gedaan, dewelcke haar daarover seer vergenoegt hadden geloont, gelyck 't selve en de verdere inhoud by 't aankomend briefboek en verhaal op zyn plaats staat genoteert.

's Avonds komt hier weder ter rheeden van de cruyssers in de Straat Sunda 't hoecker de Brantgans met schryven van den commandant schipper Harnien Ruyter en de verdere overheden der cruyssende schepen aan Haar Ed^e. op gisteren geschreven, dienende eenlyck ten geleyde van gemelte bodempte ende de daarin overgeschepte Bantamse rottangs uyt 't jacht den Alexander, gelyck 't selve by 't aencomend briefboek komt te blyken.

27 d^r. 's Namiddags komt alhier de fluyt Gaylant van Indermayoe, niet anders medebrengende dan alleen twee briefjes van den luytenant Johannes Ruys mitsgaders den raat uyt de pagger Bantam Dril aldaar aan Haar Ed^e. gedagteekent den 16de des voorlofen maant en den 14de deser met eenige aenhorende documentjes (†), als hebbende gemelte bodem door de harde westowinden niet eer kunnen vandaar geraacken, behelsende eenlyck 't vertrock van den captain Jochum Michelse en Craïn Bissie met de byhebbende Macassaren naar Tegael, en dat tot Canlaugauwer eenige Bantamse oorlogsvaartuygen waaren aengelant, die de onderdanen grooten overlast waren aendoende, sulx zy dagelyx wenschten onder 's Comp^t. bescherminge liever gerust te mogen leven als van soodanige tyranische beschutters geplaagt te werden, gelyck by 't aencomend briefboek en verhaal onder 't Indermayes quartier ampelder staat geëxpresteert.

's Avonds wert alhier per seeker Engelsman van Bantam aengebragt een cleen briefje van den provisioneel Engelschen heer agent Francois Bonwyar aan Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael den 14de deser geschreven en na gelone vertalinge uyt 't Engels in onse tale van inhoud bevonden als hier volgt:

Aan Syn Excellentie Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael van de Nederlantsche Oost Indische Comp^t.

Mynheer.

U Excellentie letteren van den 22de January jongstleden beherens een paar schutsels, waarmede U Excellentie my heeft gelieven te vereeren, hebbe ick wel outfangen, waarvoor ick danckbaar ben. Dese twee personen Robbert Knox en Steven Rutlant, dewelcke naar vele jaaren gevangenisse in Candy door gunst vandaar met UEd^e. schepen tot Battavia en nu door U Excellentie toestaan herwaerts aengecomen syn, hebben ons de behoorycke

(*) Dit en laschte ik in.

(†) Blijkbaar mankeert hier verouden.

character gegeven van 't vrundelyck onthaal der Nederlandtsche natie aan haar gedaen, maar noch veel duydelyker van dese besondere liberaliteyten van U Excellentie edelmoedigheyt ende de goetheyt van U Excellentie edelen soont, den jongen heer van Goens, ontfangen, welkers groot respect, vruntschap en heeleftheyt wy altoos naar uytterste vermogen sullen bevytigen weder in soodaniger voegen te kunnen vergelden, en vermits dese vrundelyckheyt de voornoemde personen heeft verplicht verre boven haar vermogen om eenige vergeldinge te kunnen doen, soo hebben zy onguarne U Excellentie met eenigh verder verriock willen ⁽¹⁾ moeyelyck vallen nogte ⁽²⁾ HEdt. scherpen met de ongelegenthyt wegens haere passagie naar Europa lastigh wesen, en dierhalven haar begeerte aan ons representeert, versnekkende met ons eygen schip de Caesar, 't welck alsou zeylvaardigh is leggende naar Engelandt, naar haar gehoorteplaats te mogen overvaeren, 't welk wy gehouden waren aan haar als Engelse en onderdanen van onsen aldergenadigsten Koninck alsmede dienaars van de Honorable Engelsche Oost Indische Comp^e. toe te staan, versoekkende U Excellentie goetheyt myn onvermogen wegens de dispensatie van U Excellentie begeerte over 't wederkeeren deser persoonen aan te sien, ende versekere U Excellentie dat ick seer ontstelt hen om voorgecomen te zyn te kunnen betuygen hoeveel ick hen

(Ouder stont:)

Mynheere,

U Excellentie seer ootmoedigen dienaar

(Was getekent:)

FRANCOIS BOWYEAR.

(Terzyden:)

Bantam den 14de Februarij 1679/80.

28 d^e. Alsoo op den 25 deser, als aldaer zy gonotsert, 7 gevangene delinquanten uyt de boeyen van Heeren Schepen door 't doorbreken der muuren syn losgeraeckt en weghgevlugt, soo is op haeden op 't voordragen en versoeck van Heeren Schepenen ter ordre van den Heere Gouverneur Generael ende de Raaden van India tot wederbecominge van deselve op de gewoonlycke plaatsen aengeslagen en geaffigeert 'tvolgende biljet off advertisement.

Op de gedane notificatie van Heeren Schepenen deser stede dat op den 25de deser maent February des nachts uyt het stadthuys ende de boeyens van gemelte collegie zyn losgebrooken en weghgevlugt zeven gevangen persoonen, als 4 hoofddelinquanten en 3 weghgelopen slaven, waarvan 4 eerste genaamt syn Mange van Macassar, Prana van Cheribon, Manga Tsoly van Macassar en Christiaan d'Abreeuw, Harinycker, van welken den tweeden, genaamt Prana van Cheribon, weder gevat, maar

(1) Er staat: willen.

(2) Er staat: mogte: nogte is: noch.

de andere tot noch niet aghterhaelt zyn, soo is 't dat hy desen nyt last en ordre van den Gouverneur Generael en Raaden van India aen een ygelyck wert bekendgemaakt dat alle die de voorschreven loeghrooke gevangenen mogten comen te ontmorten of weien te attrappeeren, deselve ten eersten wederom in handen van den baillieuw ofte landdrosten respectiva sullen hebben te leveren en onder belofte dat se voor de twee eerste delinquanten, met naamen Manga van Macassar en Manga Tsoly van Macassar, 't zy levende off doot connende werden gevangen, van Heeren Schepenen zullen genieten een veroeringe ter somma van hondert ryxdaelders en voor d'amlere 4 insgelyx na discretie werden beloont.

In 't Casteel Batavia 28^{en} February 1680.

(Onder stont:)

Ter ordonnantie van Haar Ed^e. den Gouverneur Generael en Raaden van India.

(Getoekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Den oppercoopman Dirck Thymonss de Jongh, gewesen opperhoofd van Siam en op den 22^{en} November anno passato met de retourvloot onder d'hoer Sybrant Abhema als schout-by-nacht vanhier vertrocken zynde, dogh by een nabrieffe van den 13^{en} December wegens de doenmaals overgecome advisen van suspecte handelinghe ten comptoire Siam geordonneert geworden tot nader ondersoek dier saken aen Caap de Goede Hoop tot nader ordre te moeten verblyven, soo is op het schriftelyck versoek, deswegen door den fiscoel van India m^r. Gualter Zeeman op heden in Raade van India ingedient, gortgevonden, denselven oppercoopman Dirck de Jong van genoemde Caap de Goede Hoop weder te ordonneren om herwaerts te comen en sich wegens de suspecte Siamse handelluge voor den Aghtharen Raat van Justitie deses Casteels te verantwoorden, blyvende ondertusschen syne hier op wissel geleide penningen ter montura van 18150 rd^r. onder d'E. Comp^t. gesequestreert.

In den avontstont vertoonde sich hier in de stadt ontrent de Middelpunt een Macassar off Maleyer die amock speelde, die een Nederlands soldaat nevens 1 à 2 Inlanders gequest heeft, sonder dat hy voor dees tyt kon geattrappeert werden, maar sich door de rivier mette vlucht retireerde.

29 d^r. Na de middagh wert ons alhier per infants vaartuygh toegebracht een out briefjen van den captain Jochum Michiels en raat tot Indermoyoe, aen Haar Ed^e. gearteert al in dato den 5 des voorleden maants January, behelsende niet noterens waardigh, als by 't aencomend briefhoek kan werden gesien.

's Avonts wert Haar Ed^e. nyt een particulier briefje, van den tweede resident Aarnout Grevinck nyt Tegael aen den burger Gohriel Nacken alhier geschreven, gedaghtekent den 17^{en} February, genoteleeert en gecommunicert hoe aldaar tydinge was gekomen van Java's Oostcust dat den hooftrebel Troensjaya eyndelyck gevangen gevat en ter ordre van den Sousohoumaagh voort gecrist en alho on veel sporingen eens aen zyn eynde geseekt was, waarvan erlange d'sekerheyt nader hope te hooren.

Deze afgewekene maant February syn alhier van diverse plaatsen sengecomen een getal van 80 verscheide vaartuygen, bemandi 450 koppen, die gesamentlyck hier hebben aengebragt de ondergenoemde coopmanschappen en waaren.

- 2 van Sourabaya met 10 mannen, 1000 bossen zuiker Zombar;
  - 9 van Japara met 56 mannen, 550 potjes met zuiker, 8000 diverse gedroogde visjens, 300 tinkans, 18 potten oly, 200 oude clappus, 1 last zout, 5400 bossen tamerinde, 3000 stux oude pinaga, 130 balkjens, 528 planken;
  - 6 van Tombahau met 24 man, 20000 stux oude pienangh, 2500 d^e. clappus, 1100 stux potten en treselen, 150 potten met kalek;
  - 7 van Paccalouge met 28 man, 1000 stux oude clappus, 12 lasten rys, 23 potten met oly, 400 bossen tamerinde, 2000 stux via pada;
  - 4 van Zamarangh met 29 man, 41 lasten rys, 100 stux balcken, 20 doodkistplancken, 42 potten oly, 250 bossen goemoetstouw, 500 oude clappers, 30 kistplancken, $\frac{1}{2}$ last zout, 30000 stux oude pienangh;
  - 4 van Tegal met 16 man, 9 lasten rys, 6 potten oly, 70 stux buffelshuyden, 2 zacken gingilynaal, 80 balkjens, 1000 bossen tamerinde, 200 stux oude clappus, 1600 bossen zuiker Zombar, 800 bossen pady;
  - 4 van Chirrebon met 16 man, 74 cannassers swarte zuiker, 900 bossen zuiker galja, 55 pikols konumikus, 15000 stux araxpullekens, 35 pleols zintoek, 800 bossen apayn;
  - 2 van Tangerangh met 150000 stux oude pienangh, 2 lasten zagon;
  - 1 van Damack met 6 man, 200 stux plancken, 1000 bossen goemoetstouw;
  - 2 van Grisse met 8 man, 51 potten oly, 400 stux oude clappers, 1 last witte boonties;
  - 12 van Indermayoe met 48 man, 31 $\frac{1}{4}$ lasten rys, 500 bossen pady;
  - 1 van Maccanw met 18 man, 80 cannassers met thee, 30 pakken offerpapier, 4 cannassers Chinese schoenen, 2 d^e. Chinese gaarn, 1 d^e. Chinese eetstockjes, 15 cannassers bedorven vrugten, 9 d^e. houte cammen, 10 stux roode zetscleeden, 10 cannassers roethout, 1 cannasser wortel gantj, 21 kasjes Chinese lantharens, 3 kassen Chinese wayers, 25 balys theekopjens en pierings, 1 kas met loode flessen, 5 kassen met Chinese inet, 6 balys met nanierack, 2 balys met roode verwe, 3 cannassers met rysmeel, 3 cannassers met medicinale wortels, 1 bos koopere heckens, 1 kas met offerlight, 400 bossen kleyne theepierings, 200 d^e. kleyne en groote coppen, 130 stux kleyne hantquitasols, 50 cannassers Chinese taback, 1 kas met Chinese maalden, 28 nesten ysere pannen en 576 stux spialter;
  - 1 van Patany met 4 man, 130 stux dekadjangs, 200 groote dammers, $\frac{1}{2}$ last zagon;
- 55 stux vaartuygen, transporteers.

83 stux vaartuygen per transport.

1 van Kayely met 6 man, 1000 stux oude clappus en 1200 bamboesen met oly;

8 van Biema met 36 man, $22\frac{1}{2}$ lasten rys, $1\frac{1}{2}$ picol wax, 427 d^{re}. sappanhout, 23 d^{re}. swavel;

4 van Rieauw met 27 man, 1050 deekcadjangs, 200 groote dammers, $5\frac{1}{4}$ lasten zagou, 2 picols thin, 800 stux gesoute viskuyten;

1 van Rabien met 4 man, $1\frac{1}{2}$ last zout, 500 stux gedroogde steenbraasems;

1 van Pahang met 12 man, 200 stux deekcadjangs, 12 picols thin, 3 d^{re}. wax, 4 lasten zagou;

1 van Pamalangh met 6 man, 2300 stux oude clappus, 6 potten oly;

6 van Baly met 33 man, 68 stux slaaven en slaafvrouen;

1 van Rimbangh met 4 man, 7 stux volwassen koerbeesten, 8 kalveren;

1 van Aetchin met 12 man, 20 picols wax, 1000 rd^{re}. aen contant;

1 van Sumor met 4 man, 5 lasten rys;

1 van Caroon met 8 man, 7 vloten met bamboesen;

1 van Sombar met 4 man, $\frac{1}{2}$ last rys, 1 d^{re}. zout, 400 bossen padje;

1 van Lampan met 4 man, 30000 wax oude pienanghs.

Somma 80 vaartuygen, die hebben in 'tgeneraal aangebragt soodanige goederen als hieronder staan gespecificeert, te weeten:

2600 bossen zuyker Zomban;
 380 pottjens met zuyker;
 3000 stux diverse gedroogde visjes;
 127 potten oly;
 4 lasten zout;
 4800 bossen tomerinde;
 380000 stux oude pienangs;
 310 d^{re}. balckjens;
 200 stux tinkans;
 328 d^{re}. kiateplancken;
 7900 d^{re}. oude clappusen;
 1100 d^{re}. potten en tressellen;
 119 $\frac{1}{4}$ lasten rys;
 2000 stux vis pada;
 20 d^{re}. dootkistplancken;
 1280 bossen goemoetstouw;
 230 stux kistplancken;
 70 d^{re}. buffelskuyden;
 2 sacken gingilymaat;
 150 stux potten met kalck;
 1700 bossen padja;
 74 cannassers met swarte zuyker;
 900 bossen zuykar gadja;

$1\frac{1}{2}$ p^{re}. swarte boontjes;
 36 d^{re}. kummukus;
 36 d^{re}. zintock;
 800 bossen njuy;
 15000 stux araxpollakens;
 $6\frac{3}{4}$ lasten zagou;
 1 d^{re}. witte boontjes;
 18 $\frac{1}{2}$ picol wax;
 427 picols sappanhout;
 26 d^{re}. swavel;
 1400 stux deekcadjangs;
 400 d^{re}. dammers;
 1200 d^{re}. bamboesen met oly;
 14 picols thin;
 600 stux gesoute viskuyten;
 300 d^{re}. gedroogde steenbraasems;
 68 d^{re}. slaven en slavinnen;
 7 d^{re}. volwassen koerbeesten;
 8 d^{re}. kalveren;
 1000 rd^{re}. aen contant;
 7 vloten met bamboesen;
 80 cannassers met thee;
 59 packen Chinees offerpapier;

4 cannassers d^e. schoenen;
 2 d^e. met d^e. gaarn;
 1 d^e. met d^e. eetstockjens;
 15 d^e. met bedurven vruchten;
 9 d^e. met Chinese houte kammen;
 10 d^e. met zoethout;
 1 d^e. met wortel ganty;
 10 stux roode seteleleeden;
 2 kassen met Chinese lantharons;
 8 d^e. met d^e. wayers;
 1 bos coopere beekens;
 1 kas met offerlight;
 400 hussen kleyne theepierings;

200 d^e. kleyne en grove koppen;
 5 cannassers met rysmeel;
 8 d^e. met medicinale wortels;
 150 stux kleyne bantquitasols;
 1 kas met loode flessen;
 5 d^e. met Chineesen inckt;
 6 balys met namrack;
 2 d^e. met roode verwe;
 25 d^e. met theekopjens en pieringhs;
 30 cannassers Chinese tabacq;
 1 cas met d^e. naelden;
 25 nesten ysere paanen;
 576 stux spjaulter.

Daarentegen syn in dese maent vanhier weder na verscheyde plaatsen vertrocken een getal van 56 stux soo groote als kleene vaartuygen, die gesamentlyck afgevoert hebben een somma van 5775 rd^e. in verscheyde coopmanschappen en waaren, namentlyck:

3 naar Resuw met 286 rd^e. aen diverse kleeden, 223 aen zyde;
 1 naar Patany met 30 rd^e. aen kleeden, 5 rd^e. aen out yser;
 1 naar Biema met 50 rd^e. porceleyn;
 20 naar de kust Java met 876 gesorteerde kleeden, 1500 amphion, 10 zoethout, 10 commyn, 60 laxa, 585 divers gouddraat, 14 poelsjoek, 80 wortel ganty, 75 koopere theeketels, 45 purperlaken, 100 wax, 50 Bengaels neusdoeckgoet, 71 arack, 50 stockzuyker, 27 out yser, 9 Japanse comptoirties, 60 Chinese tabacq, 15 d^e. offerpapier, 24 porceleyn, 15 meel;
 1 naar Langeray met 52 kleeden, 15 ysere parrangs, 15 porceleyn;
 1 naar Zumbauwa met 92 kleeden, 28 porceleyn;
 1 naar Passer met 36 koopere piliens, 204 diverse kleeden, 120 koperdraat, 36 porceleyn;
 1 naar Macassa met 108 koopere theeketels, 160 gesorteert porceleyn, 45 arak, 50 witte poeyerzuyker, 20 goommelack, 18 Chinees papier, 20 d^e. tabak, 500 diverse zyde;
 1 naar Kaywy met 51 aen kleeden;
 1 naar Tagal met 60 aen d^e.;
 5 naar Baly met 147 aen out yser, 30 commukus, 85 zintock, 162 diverse porceleyn, 60 aen kleeden.

Somma 56 stux vaartuygen, die in 't generael vanhier hebben vervoert soodanige goederen als hieronder staan gespecificcert, te weten:

1601 rd ^e . aen diverse gesorteerde kleeden;	10 rd ^e . aen zoethout;
523 " aen d ^e . zyde;	10 " aen konyn;
170 " aen out yser;	60 " aen laxa;
488 " aen gesorteerde porceleynen;	45 " aen purperlaken;
1500 " aen amphion;	100 " aen wax;

30 rd. aen Bengaels neusdoekgoet;	35 rd. aen d ^e . offerpapier;
116 " aen arack;	15 " aen yere parrangs;
50 " aen stockzuyker;	36 " aen koopere pityens;
15 " aen meel;	120 " aen koopendraat;
385 " aen divers gouddraat;	50 " aen witte poeyerzuyker;
14 " aen poetsjock;	20 " aen gommelack;
50 " aen wortel gant;	30 " aen kommukus;
181 " aen koopere theeketels;	85 " aen zintok;
9 " aen Japanse comptoirties;	somma rd. 5775 tesamen.
80 " aen Chinesees tabacq;	

Conform de opgèvinge der dootgravers syn alhier ter stede onder de Christenen met behoorlycke kennisse overleden en in dese maent ter aerde gebragt:

33 Comp ^e . dienaren;
5 burgers;
1 Nederlandtse vrouwe;
7 d ^e . kinderen;
3 Mardykens off inlantse burgers;
3 d ^e . vrouwen;
12 d ^e . kinderen;
1 slaef;
tesamen . . . . 65 coppon.

Sonder dat hieronder eenige heydensse off Mahometanse ingeselenen deser stede daaronder werden getelt, als waaroff geen aanteeckeninge wert gehouden. Daarentegen syn weder in de Christelycke gemeente deser stede ende kercken in de voorleden maant gedoopt:

11 Nederlandtsche;
3 inlantse off Maleytse;
19 Portugeesche;
tsamen . . . . 33 kinderen.

Oock zyn in de geciteerde kercken in den huwelycken staat getreden en bevestight:

8 Comp ^e . dienaren;
5 Nederlandtse burgers;
10 Mardykens;
5 slaven;
tsamen . . . . 28 paren.

Op den 10^e deser maant February is hy den Aghibaren Raad van Justitie deses Casteels publyckelyck gestraft den lyfdeygen van den opperstierman Lodewyk Gillis Henning, genaemt Ary van Macassar, te weten eerst zyn rechterhandt afgekapt

en voorts van anderen op geradebrakt over begaene moort aen zynes meesters slavinne, genaemt Ursels, en 't quetsen van zyn meester.

Den 7 deser maant February zyn door de heer waterdiscael Pieter Pauw uyt de fluyt Soesdycq, komende van Bengalen, aengelaelt:

3 packen zyde bariga.

Maert Anno 1680.

Primo Maert. Des avonds vertreeken nyt deser rhee de naar de Straat Sunda 't jacht Rammekens en de chialoup Orangie met een briefje van Haar Ed. aen den commandant schipper Harmian Huyter ende de verdere opperhoefden der cruysende vaartuygen aldaar, op heden geteekent, dienende eenlyck tot bekendmakinge dat dese bodems d'schepen Z. Zee ende den Alexander van 't cruysen aldaar sollen vervangen en in plaats derselver tot nader ordre blyven posthouden, gelyck by 't afgaande briefboek onder dato van heden breder komt te blyken.

2 d°. Voor de middagh wert het afgeleyde jacht Tulpenburgh ten huysse van den Chinesen capteyn Wanjoek ten overstaen van d'Ed. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman vercocht aen den Chinees koopman Tenghauw voor de somme van 660 rd°. onder borchtogt van de Chinesen Toslough ende syn macker, rynde van 2300 rd°. afgeslagen.

3^e Avonds vertreckt vanhier vooraff na Bantam en de Straat Sunda 't jacht Poulorum met een missive van Haar Ed. aen den resident Cafl aldaar, op heeden geteekent, dienende onder anderen meest tot bekendmakinge dat gemelte bodem de verversinge voor de twee laaste gereetleggende patrijsse retourschepen aldaar sal hebben in te nemen en dan voorts de gemelte retourbodems tot buyten 't Princeneylant te convoyeren, gelyck by 't afgaande briefboek onder huydigen datum kan werden gelesen.

De aangeleyde en nu gereetleggende schepen naar het lieve vaderlant 't Huys te Merwe en Ternaten, ter ordre van Haar Hoogh Ed. door den equipagiemeester Jacob Geus en gecommitteerden schippers en thamerlieden nauwkeurigh besightigt wesende, soo zyn deselve tot die reyse voltencomen bequaam bevonden en geoordeelt, gelyck sulcx by de resolutie onder huydigen datum kan blyken.

3 d°. Desen dagh is buyten den godsdienst niet bysonders voorgefallen dan dat de verjaardagh van den Ed. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman van zyn 33jarigen ouderdom by meest alle gequalificeerde en principale der gemeente niet geen eerna vrolyckheyt en vogt is gevierd.

4 d°. Des nademiddaghs wert ons per den Javaan Paker van Bantam toegebracht een briefje van den resident Willem Cafl, gisteren geschreven, dicteerende

hoe den Deensen heer agent Pauly dankbaar bleeff voor de bekendmakinge wegens den delinquant Christiaan Christiaensen, ende dat denselven op zyn versoek met onsen schepen naar Tranquebare stint versonden te werden;

den Maccassarsen gesant van Dayu Mangiku was weder tot zyn meester naar Palumbangh gekeert en desselfs versoek om op Bantam te mogen komen t'eenemaal afgeslagen;

de afgesondene Tangerangers door den ouden Coninck om den Baleyer Sacra Jonda boven Silintsin te bevegten en op Bantam gevangen te brengen, waaren weder tot Turtiassa gekeert met een grooten rooff van wel 3385 menschen, soo vrouwen als kinderen, en een goet parthye paarden, buffels en ander vee, dogh Sacra Jonda, tydigh ⁽¹⁾ veratendight, had sich met de syne bergwaart in na Boelougon op de vlugt begeven en gesalveert, en sistineerden St. Coafl en wy oock dat dit den rooff soude zyn waarvan hiervooren albereets gewagh was gemaect en dewelcke de Bantammers soo hadde verleckert, dat den Coninck noch 3 vaartuygen liet berusten om onder de naam van Indermayoe na ⁽²⁾ Craoan en die omgelegene plaatsen ter contrarie alleen op den rooff nyt te zenden;

de tweehondert nieuw geworvene Maccassaten, naar Indermayoe gedestineert, waaren op Turtiassa noch verbleven, vermits 't gerugt dat d'ouze door de Bantammers aldaar verslagen souden syn heel anders was comen nyt te vallen, en daarom de voornaemste bevelhebbers aldaar, Keey Aria Soerio de Marthas en eenen Wilerat, opontboden, met voornemen om die landen in 't geheel te verlaten;

onder de Bantamse grooten was geene kleine oneenigheyt ontsaen, sonder dat men de oorspronck daarvan soude weten, en had den Pangiren Coulong gevaar gehoopen om door den jongen Coninck gekrist te werden, hem alleyschende restitutie aller geroofde goederen van d'E. Comp^t. tot Andragire en hem noemende den voornaemsten belhamel te zyn dat de Hollanders aldaar soo schandelyck waren vermoort, hem voorts ten hove nytstootende, ende des jongen Conincks broeder, den Pangeran Pourbaya, oock hy hem onthoden zynde, soo vorderde hem redenen aff, waarom hy sich beroemt hadde dat Turtiassa hem quam toe te behooren, daar het noghtans een Zyn Hoogheyt van haer vader, den ouden Coninck, was geschoncken, en off hy oock niet begeerde self Coninck te willen wezen, en soo almede nyt het hof jaegende:

den ouden Coninck aen zyn soon, den jongen Sultan, om eenige duysenden metselsteenen tot 't versterken van Turtiassa versoght hebbende, soo was hem hetselve gweygert met voorgeven om deselve tot 't vastmaecken van de stadt Bantam selve te gebruyken en te benodigen, en dat de oude Mayesteyt syn woonplaats tot Bantam off ⁽³⁾ in 't gebergte wel konde houden;

den jongen Koninck had oock door eenen Keey Ranga Tonkoke (geheymen raadt van Pangeran Ardy) d'ouze laten afvragen waarom Comp^t. scheepen soo geruymen tyt aldaar voor Bantam bleven cruysen, 't welck hem beantwoort wiert

(1) Er staat: tydingh.

(2) Dit na laschto ik m.

(3) Het H.S.: off.

eenlyck te geschieden om te weeren dat de zeecrovers en schelmen geen leet aan onse heen en weder varende ⁽¹⁾ weerlose handelvaartuygen en ingesetenen souden doen en geensints om de Bantamse coopluyden schade toe te brengen, daarop dien bode dan diende dat den Coninck gaarne zoude sien onse vaartuygen tenminsten nyt 't gesigt van de stadt en blay vertrocken, 't welck naderhandt door den Pangeran Ardy mede wiirt voorgedragen, als sullende voor de gemeene rust best zyn, gemerckt den ouden Coninck reets belast hadde om integendeel onse vaartuygen alomme geweldelyck aan te lasten en vandaar te verdryven, en waartoe reets vier vaartuygen toegerust wierden:

gemelte Pangeran Ardy had mede versogt dat de Batavise ingesetenen mogt werden verboden de Bantammers 't moorden, aan d'onse begaan, niet meer te willen verwyten etc., als werdende daardoor onder de Bantammers maar een grooten haat verweckt, en verder belooft tot Comp^e. syn vruntchap, met versoeck dat zyn komste in de logie en zyn reden mogten werden gesecreteert;

het Deens scheepje Christiaanshaven had onder anderen 580 pakken geschilderde euseleiden van Tranquebare op Bantam gebragt, die voor seer civiele prys vercoft wierden;

verder doet de resident een relaas met byvoeginge van een specifieke memorie der voornaemste Bantamse grooten, Pangerans en Raton Bagusen die soo onder den ouden als den jongen Sultthan bescheyden en in wasen en in functie present waren, dewelcke niet onnoodigh geaght syn tot speculatie hierby te insereren, te weten de volgende:

Onder en by den ouden Coninck op Turtiassa,
Pontangh, Tanara en Tangerang.

Keey Aria Monyaja, principaelste raetspersoon;

Pangerangh Kidol	} broeders van den ouden Sultthan;
Pangerang Loor	
Pangerang Radya	

Pangeran Soeda, zoon van Pangeran Kidol;

Ratoe Bagus Jaya, broeder van den ouden Coninck van een concubine;

Ratoe Mamoe	} swagers van Pangeran Wangsa Pally;
Ratoe Zaeyl	

Ratoe Bagus Machmat;

den Macassaarsen priester Chee Isooph heeft onder zich 100 Macassaren;

Pangeran Abdul Aliem, zoon van den ouden Coninck;

Pangeran Singe Radya, dese heeft het gouverno op Pontangh;

Pangeran Soeria commandeert Tanara; dese twee hebben ons volck op 't eylant Rotterdam vermoort;

Pangeran Rakiel heeft boven Turtiassa 't commando;

(1) Dit varende heb ik ingelascht.

Keey Aria Soura die Marta	op indermayoe.
Keey Beman Lodra Antak	
Tommagen Lodra Mangala	

De volgende grooten syn onder den jongen Connick op Bantam.

Pangeran Jaya Ingerat, admiraal over de zeemaght;

Pangerangh Wira Smara;

Pangerang Soeta;

Pangerang di Wangsa;

Pangerang Roma Mangale;

Pangerangh Wiera Soeta;

Pangerangh Danoe Wangsa;

Pangerangh Prabangsa;

dese voornoemde 7 Pangerans syn alle kinderen van des ouden Conicks vaders broeder en syn oock de principaelste in alle haere vergaderinghe;

Pangeran Soenjalan;

Pangeran Ardy, broeder van den ouden Sulthan en secunde van den jongen Conick;

Pangeran Soeria di Wangsa is getrouwt met d'oudste suster van den ouden Conick en is veitbeer;

Pangeran Coeloung, broeder van den ouden Sulthan;

Pangeran Casoenjata;

d^e. Trangara;

d^e. Singasaria;

d^e. Jouchya

d^e. Pourbaya

| zoons van den ouden Conick;

Pangeran Soeria, die Comp^e. logie op Andragury heeft afgelopen;

Ratoe Bagus Radya Poera

d^e. Radya Soeta

| bastarden van den ouden Conick;

Ratoe Bagus Cadier, die d'onse op Andragiry heeft helpen vermoorden en is de broeder van Pangeran Soeria;

Ratoe Bagus Patra met den jongen Conings dochter getrouwt;

d^e. Wangsa Casoenma;

d^e. Wiera Nagara;

d^e. Patma Nagara;

d^e. Padoeraxsa;

d^e. Pityatanda;

d^e. Soela Moemita;

d^e. Tanoeyaya;

d^e. Wira Taroen;

d^e. Soeta;

Ratoe Singa Wairengon;

Keey Aria Soera die Wangsa:

d^e. Wangsa Nata:

Keey Damau Singi Wieprana na Surrebon:

Ratoe Bagus Wiarat Macka:

Keey Aria Soera Diprana:

Keey Ranga Tankoke, geheym raatspersoon van Pangerangh Ardy:

d^e. Wiera Sasmita, hofmeester in 't hof:

d^e. Nata Sadana, cassier en handelaer van Coninx peper:

d^e. Parmana na Surrebon:

Keey Loera Astra Tsiandra, een zeeheld:

Keey Neby Astra Wleyaja:

Keey Tommagon Nara Mangala, hooft van de boot:

sahandhaar Secradana:

Keey Maas Wangsa Doeta:

Keey Deman Nara Packsa:

d^e. Wira Packsa:

Tommagon Adie Wiracksa, hooft van de boom op Caranghantoe.

Dese aanvolgende zyn op Walas en Tanageraugh
onder den ouden Connik als:

Keey Depatty Soera Dielaha, hooft van Tanageraugh en daarby gelegen velden:

Keey Aria Wangsa Diradya:

Keey Deman Singha Wleyaja:

Keey Deman Sienganagara:

d^e. Marta Margala:

Keey Sajagaty:

Keey Nabry Jaya Wienata: dit is 't hooft geweest die Longy Tiega heeft
afgelopen:

Keey Tommagon Jenda Mangala, de broeder van Keey Depatty Soera Delaga:

Keey Neby Jangh Baya:

d^e. Pringa Baya:

d^e. Nala Jonda:

d^e. Danoel Dara:

d^e. Jangh Lapa:

d^e. Jangh Rana:

d^e. Wickara:

d^e. Jaya Wispacksa eet:

boven welcke alle voornoemde grooten er noch vele Keey Nebeys en
Tommagons waren die hier en daar gehruykt wierden;

uyt Bengalen was tot Bantam verschenen een Engels scheepje, genaemt de
Peerel, met 180 p^{de}. amphioen, eenige pocken fotassen en party potten boter;

en van Kanton het verwagte jonck van den sahandar Secradana met ruym
900 kisten koper, party spiaultier, radix China, thee;

met het Engels schip de Caesar, dat daags tevoren door den Engelsen agent afscheyt gegeven was, waren naa Europa off Engeland mede vertrocken die twee Engelse, jongst van Ceylon over Batavia aldaar met licentie van ons overgecomen, contrarie haer gedaene beloften aen Zyn Ed^{te}. alhier, dat se na 't besoecken hunner (*) vrunden op Bantam weder herwaerts keeren en met onse retoursehpen na Europa vertrecken zouden.

8 d^e. Even voor de middagh komt alhier van Japara de sloep de Jatyboom met schryven van den oppercooptman Cornelis Bartelszen Marchler en den raat aen Haar Ed^{te}. van den 21ste des voerleden maants, behelsende den goeden gerustigen toestand derwaartsover als op Samarangh etc.; oock had men nyt een briefje van den E. commandeur Jacobus Couper van den 8 January 1680 de volgende goede tydinge bekomen, waarvan hiervoren albereyts op den 17de passato oock iets zy gesproken:

na de veroveringh van Cappar Crayn Glisson na Antangh by Troenejaja gevlucht en aldaar overleden zynde, soo waeren de meeste Macassaren by d'E. commandeur Couper goetwilligh overgecomen, bestaende met vrouwen en kinderen nyt ruym 4000 zielen, die men alle op verscheyde tyden na Sourabaya afgesonden hadde, ondertusschen dat men den hartneckigen rebel Toenejaja vervolgde, die al vlyghende van d'eenre plaatse op de andere sigh ten langen losten op een bergh begaff, dewelcke hyn onbeklimmelyck was, omlrent een dagh reysens van Antangh, sulx men voor die tyt niet anders hadde konnen nytreghten als de passagien tot denselven bergh met de Javanen, die ten getale van 4000 mannen onder Aria Sindouradja ter adsisistentie van ontrent de Mattaram waeren afgecomen, op het allernauwste te besetten en dan tegelyckerhand te avancoren, 't welck met soo groot succes was geschiet dat hy, van alles sober versien, nadat alvorens aen d'onse en besonder captain Juncker tevergeeffs doortoght hadde versogt, nyt honger genootsaackt was geworden sigh met synre overige byhebbende 174 Maduresen en 68 Macassaren (die alleen van al syn volck tot duslange by hem gebleven waeren) op genade en ongenade in Comp^{te}. handen over te geven, hopende noch genade by den Sousouhoungaugh te sullen vinden, dat hem egter doch al weder nyt schelmerye off wel nyt list mislucht ware, want hy door Zyn Hoogheyt eerst wel aengenomen en hooglyck g'eert was, maar kort daaraan door zyn bevel gekrist en van 't leven berooft, en hoedanig mede met de voorgeciteerde Maduresen en schelme Macassaren, die hem tot 't laaste bygebleven waeren, gehandelt, want d'E. Couper deselve alle over de klingh had laten springen, en over welcke victorie en tydingen men tot Japara vrengdevuuren hadde laten aensteken:

den bekenden en snooden schelm en Maleytzen of Balyzen Abdul, anders nu genaemt Aria Locantara, voor een weynigh tyts tot Soca door den Sousouhoungaugh Aman Courat met dien eertitel verheerlyckt en nyt het leger van ontrent Sourabaya met een party gesubjugeerde aengerotte slaven van Grain Glisson wegh en te lande na de kant van Japara gevlucht, was eyndelyck door den luytenant

(*) Er staat: hunne.

Andries Hartman met eenige Nederlandtse soldaten op Damack agterhaelt en betrapt, bysselfe om den hals gebragt en noch 10 van zyn gevolg de voeten gespoelt, sulx er van die helhamers eenlyck 2 zwaarlyck gequeste met de vlucht waren ontkomen etc., gelyck dat en den verderen inhoud breder by 't aencomend brieffboek op zyn plaats omstandigh kan werden nagelesen.

Nademiddagh keeren van de becruyssinge uyt de Straat Sunda alhier terugge d'schepen den Alexander ende 't Wapen van Z. Zee sonder schryven, hebbende den schipper Harman Buyter 't gesagh over de cruyssende vaartuygen aldaer volgens ordre aen den schipper Cornelis de Zoute op Rammekens overgegeven en onse vaartuygen aldaar in goeden stant gelaten, sonder dat er nu eenige dagen herwaerts latwes van belangh were gepasseert.

Seckere Chinese anachodas, in de voorlede maant February met hare joncken uyt China over Japan met een quantiteyt gesamentlyck van 3972 kisten koper alhier ten handel aengecomen en volgens resolutie van anno 1678 't selve minerael nu weder by de Comp^e. aengeslagen off aengecopenen zynde, versoecken op heden ter ordinair vergaderinge om voor 't picol van 't voorsz. koper te mogen genieten 21 rd^e., en waarop na veel reedsacavelinge en om de luyden niet of te schrieken en van ons tot andere gebuiren of plaatsen tot groot nadeel van de Comp^e. te doen keeren, eyndelyck om verscheyde redenen verstaen zy de voorgenoemde parthey koper ditmaal weder te betaelen en aen te nemen tegens (*) 20 rd^e. yder picol, temeer self tot die prys geen groot voordeel door haar daarop kan werden behaelt ofte gewonnen.

Wyders is oock op 't nader versoeck van den inlants cranckbesoeker Nicolaes Bastiaense om eenigh genot van zyn geleden schade by 't doorbreken der dammen anno passado in 't uytdiepen deses castelsgragt aen de lantzyde volgens de opgestelde memorie van den E. fabryck Adriaen de Leeuw ter somma van 218³/₄ rd^e. te mogen erlangen, goetgevonden aen den genoemde Nicolaes Bastiaense de voorsz. 218³/₄ rd^e. te laten rembourseren en te betalen, sengesien hem sulx na redelyckheyt comt te competeren.

Conform het ingediende advys van den equipagiemeester Jacob Gens nevens eenige ervaren schippers over de reyse der 3 laatste gerede sware retourschepen in dit laate zaysoen na 't patria, soo is jegenwoordigh by Haar Ed^e. verstaen dat de voorsz. schepen om die reyse te spoediger te erlangen de Caap de Goede Hoop voorby en om te ververschen na 't eylant S. Helena sullen lopen off anders wel by nootsake op de custe van Brasil en voorts de reyse aghter Schot- en Yerland om te nemen, te weten indien zy voor den 10 September de hoogte van 30 graaden noorderbreete komen te bereycken, maar later daar verscheynende, dat zy alsdan de beste cours mogen kiezen die zy tot eygen behoudnisse sullen oordeelen naar zeemaanschap te vereytschen.

6 d^e. d'Herwaerde kerckeraet deser stede versoeck gedaen hebbende dat godeelte van het Nieuwe Testament, te weten het Evangelium Mattheu en de eerste aght capittels Lucs, zynde sooverre het vooreerst van 't gehele Nieuwe Testament,

(*) Er staet: *lyens*.

door den predicant Joan Pereira uit de Spaanse in de Portugese tale overgeset, by de Eerwaarde gecommiteerden des kerkenraets en broederen Cornelis Lindius en Theodorus Sas gerevideert en naargesien zy, op Comp^e. kosten tot dienst der gemeente alhier en elders in India te mogen werden onder d'perse gegeven en gedrukt, soo is na veele redencaveling zyndelyck goetgevonden 't selve toe te staan en noemde oock den catechismus in de Maleytse tale overgeset, jongsat uit Amboina overgesonden en alhier nu oock door 2 gecommiteerde onderlingen der Eerwaarde kerkenraets, in de Maleytse tale grondigh ervaren, gerevideert en met opmerkinge naargesien.

Soo is mede te deser tyt over de nu afgesane 2 retoursschepen 't Huys te Merve en Ternaten als commandeur gestelt en verkoren den oppercoopman Volekert van Goena, by resolutie van den 14 November anno passado albereyts om te repatrieeren geordonneert geworden zynde.

Voorts is noch goetgevonden het reglement met de nodige antwoorde en rescriptie, volgens resolutie van ultimo January jongstleden door d'E. Heeren Directeur Generael Cornelis Speelman en Joannes Camphuys tot satisfactie der Heeren Mayores en tot naerigt hier alomme in India opgesteld en beden is Raade van India door gemelte Haar E. volslagen beantwoort overgelevert, nsdat het met aendaght overwogen en geresumeert sy, soodanigh volcomen te approbeeren, te onderteekenen en agter de nu afgesane generaels missive als daartoe behorende aan d'Ed^e. Heeren 17 oock sendubbelde voor de respective cameren in 't patria over te senden omma de confirmatie en 't goetvinden der Ed^e. Heeren Principalen daarop of te wagten.

En is wyders aghtervolgens het voornoemde reglement oock verstaen noch verscheyde placaten ten tyde al vervolgens te emanereen en te publiceeren, als tegens den particulieren handel, 't dragen van juweelen buyten de heeren van de Regeeringe, 't genieten van 2 in plaats van 3 maanden gagie in de thuyseysse voor 't aghter Schot- en Verlaet om zeyleys etc.

Insgelycx is mede na den toeneur van 't geciteerde reglement ende de voorheen genomene resolutien verstaen, eenige Comp^e. dienaeren, soo gequalificeerde (*) als mindere pennisten hunne gagien te doen afschryven, sommige omdat se tegens ordre buyten licentie van haare plaatsen opgecomen, andre omdat se niet seer bequaam, te luy off wel onnut syn, namentlyck:

den oppercoopman Willem van Dam, den coopman Zacharias de Huysser, d'ondercooplyden Andries Poolman, Justus van Wyck en Johannes Schilhoorn en voorts de assistenten Hendrick van Zeelst, Jacob Possaart, Coenraat Schouw, Dirk Schorel en Thomas Hugo, zynde mede uit den hoofde van dickgenoemd reglement goetgevonden de ondergespecificeerde ministers etc. daartegens in haar functien te bevestigen en te verbeteren, als te weten:

d'E. Joan van Hoorn in de qualiteyt van absoluyt secretaris deser vergaderingh te bevestigen met een belooninge van hondert en vyftigh guldens ter maant;

d'E. Nicolaas Bankes nu eerste oppercoopman deses casteels vooreerst tot hondert en dertigh guldens;

(*) Er staet: *gequalificeerde*.

d'E. Jan Parve insgelycx te bevestigen in de q. van tweede oppercoopman deses casteels meede vooreerst 150 guldens, en soomsde den E. Martinus Pit vooreerst als visitateur generaal verbeterd tot 150 guldens:

Mattheus van Luchtenburgh cassier en coopman tot 70 guldens ter maant;

Joannes Caps soldyboeckhouder en coopman tot 60 guldens en

Benjamin Trigalo als steekentrooster hier ten castele tot 50 guldens ter maant etc., alles breder by 't resolutieboek te beoogen.

7 d'. 's Morgens vroegh volgens gewoonte van een à 2 maal des jaars het canon rontom het casteel, de stad Batavia etc. afgeblaas en losgebrant zynde, soo komt kort daarsen den E. capteyn Willem Hartsinck binnen by Zyn (¹) Edl. met een briefje off Javaanse loutor, van eenige hooffden omtrent Graoang geschreven, luydende na translatie aldus:

Translaathriefje, door Wangsa Naja en Sacra Youda aen Zyn Edl. nyt de Graoangse bovenlanden geschreven.

Desen brief is van Wangsa Naja en Sacra Youda, die beyde naar afleggingh van haare onderdanige groete wenschen dat God de Heer Generael in gesontheyt voeden en een langh leven geven wil.

Nademael mynheer my belast heeft alhier wagt te houden, daarom zie ik wel toe en verneem naar alles: capteyn Hartsinck magh oock seckerlyck op ons vertrouwen. Kingabey Santa Prana, ik en Sacra Jouda hebben met de Bantammers gevogten en een van onse medemackers met namen Sourapatty is gedoot. Wy hebben om des Tommagons bystant versogt, die ons niet heeft willen helpen, en op dat uir als wy vogten hebben wy Naja Doeta ontmoet, die ons zeyde dat van den Tommagon gesonden was. Terugh wederkeerende hebben wy opnieuws wederom veel schooten hooren doen, waarop volck afzonden om te verneemen wat dit beduyde, die aldaar ter plaatse comende, zagen dat 196 soo mans als vrouwen ternedergavelt en 3000 zinnen weghgevoert waeren, welcke 5000 zielen Naja Doeta is gevolgt.

8 d'. 's Morgens vroegh komt den sabandaar en licentmeester Ocker Ockersze binnen by Zyn Edl. de Heere Gouverneur Generael, rapporteerende dat eenige onser Batavise ingesetenen, niet haare prauwen heiden van 't steenhulen terughgekoert, omtrent de eylanden de Menschoeter en Combuys op gisteren 30 Bantamse oorloghsvaartuygen hadden gesien voorhyzeylen, en op de afvraginge van seekere Javaanse vissers vernommen dat se van Sirrebon waeren gecomen en van noch andere 20 vaartuygen stinden gevolgt te werden, waaruyt men soude mogen gissen dat se volgens de advisen van Bantam, hiervooren aengeroert, hun dessyden op en omtrent Indermayoe etc. scheen te willen verlaten.

9 d'. 's Namiddaghs komt alhier van Tegael en Indermayoe de fluyt de Beemster, medebrengende drie briefjens, d'eerste door de residenten Thomas Grinnel

(¹) Er staat: Zy.

en Aarnout Grevinck van den 25 met noch een byvoegsel van den laesten January deses jaars, en de twee laatste door den captain Jochum Michiels en raat, d'eerste mede uyt Tegaal ultimo January en d'ander ⁽¹⁾ uyt Indermayoe den 2 Maart anno stant, alle aen Haar Ed^e. geschreven, behelsende de togt van den captain Jochum Michiels met 60 Europeanen en eenige schoepies en sloepen item Crayn Bissee en Crain Panaragan etc. met hare byhebbende Macassaren na Tegaal om 't gewell der Kidolese rovers derwaarts af te waeren, zengusien deselve voornemens waeren geweest dat district te invaderen en reets daartoe een goet aental dier roovers op Cheribon versammelt om Tegaal vyandlyck aen te tasten, gemerckt sy oock reets de negorie Paccalongan naar eenige geringen tegenstandt van den sabandaar Miramjaja berooft en verbrandt hadden, waarheenen den captain met de gantse magt sich oock al meteen vervoegt hebbende, soo was den vyand voor de aankomste van d'onse al weghgevlugt en van den Sousoubounangh Aman Courat tot Paccalongan een gesant gecomen om na den toestandt dier landstreeke te vernemen, die d'onse de totale ruine en doot van den rebel Troenajaja had weten te verseekeren ect.:

den voorgewelte sabandaar Miramjaja wierd door den captain Jochum Michiels en de regenten tot Tegaal alsnu naar Batavia gesonden met beschuldiginghe als soude hy het met de Bantammers hebben gehouden, dewyle hy syn sabandaars plaats verlaten en sich op de Maleysse vaartuygen geretireert hadde:

tot Tegaal was een gesant van den ouden Coninck van Sirrebon by d'onse gecomen, versoeckende adsistentie tegens die Kidolese rovers, met voorgeven dat alle synes Conincks negoryen door 't onredelyck handelen dier schelmen t'eenemaal wierden geruineert, gelyck alles breeder in 't aencoment briefboek en oock by het verbaal van dat quartier staal aengetekent en geëxpressoert, doch dewyl ons oock noch nevens de papieren van den capitayn en by de syne is terhande gecomen een briefje van Crain Besse aen Haar Ed^e., daarin hy oock van syn wedervaren en verrigten etc. aldaar alom mentie maackt, soo wert na ordre en gewoonte 't selve hieronder geinsereert, luydende na translatie uyt het Maleys als volgt.

Translaatmissive, van Crain Bissee uyt Indermayoe aen Syn Ed^e. de Heere Gouverneur Generaal geschreven.

De groete uyt een zuivere opregte genegenetheyt van Crain Bissee comt aen den Heer Gouverneur Generael, die in grootheyt en staat verheven is; Godt de Heere wil hem en zyn gandsche familie zegenen met een langh leven en veel geluck op deser aarden, amen.

Verders maake aen den Gouverneur Generael bekend dat wy op Sondagh den 7de January ter rheede van Dornmayoe syn ten ancker gecomen en op Maandagh Jaarsenvolgende aen lant gegaen, alwaar ick den captain Jochum Michiels hebbe gevonden, dewelke zeyde dat op Indermayoe geen vyanden meer waren. Op den 9de January is Crayn Panaraga mede

(1) Er schijnt te staan: en dat die.

op de rhee de van Dermayoe gescomen, dogh is den captain te raade geworden dat wy naar Tegaal souden gaan, alsoo verstaen hebben dat aldaar vyanden waren; dierhalven zyn wy op Woensdag den 10 January l'scheep gegaan en op Donderdag den 11^{en} d^e. voor Tegaal geanckert, den 12 d^e. aen lant gecomen, wanneer de Javanen ⁽¹⁾ tegen ons hebben gesegt datter geen vyanden in Tegal waaren. Op den 13 January Maandaghy zynder gesanten van Paccalongan tot ons gecomen en om bystant versoght, alsoo de vyanden Paccalongan aen brand hadden gestookt en wederom waren vertrocken, maar den sabandaar zeyde dat se in het vaartuygh van nachoda ⁽²⁾ Hitam waaren ⁽³⁾, maar niet voor den dagh quamen noghts wilden vertracken; daarom ben ick met den capteyn te raade geworden om na Paccalongan te gaan. Dierhalven is den capteyn op dien eygensten dagh naar derwaerts vertrocken; ick ben hem op Dyngsdag den 16 January gevolght en hebbe doen Crain Panaraga en Dayu Matara over lant naar derwaerts gesonden, alwaar wy op Woensdag den 17 d^e. zyn gecomen. Doen heeft den capteyn tegens myn geseght dat den sabandaar en den nachoda Hitam selfs ons by den vyand soude brengen; dierhalven hebben wy op den 18^{en} d^e. alle de Javanen van Paccalongan by den sabandar onthoden en haar gevraagd off sy gesint waren om naar den vyant te gaen ofte niet, daarop zy antwoordende zeyde dat zy liever souden sien dat wy met haar tesamen den vyand tegengingen, anders souden sy haar niet maghtigh zyn, weghloopen, haere slaven verlaten en haere huysen met goede oogen moeten sien branden; daarom versoghte den sabandhaer dat wy gesamentlyck met haar naar den vyand souden gaan, en heeft doen alle cooplieden dis te vinden waeren byeenvergaderd om naar den vyandt te gaan; doen hebben de cooplieden tegens myn gesegt dat zy daarop een eed van getrouwighayt wilden doen; dierhalven heb ick se haar in getuygnisse van den sabandhaer en andere grooten afgenomen en het water van haar geweer laaten drincken, en hebben haar voorts tegen den vyant gereet gehouden. Ick en den captain hebben den sabandaar alles aenbevolen en zyn op Saterdag den 27^{en} January wederom tot Tegaal gecomen. Op dien selfden dagh isser mede een brieff van den ouden Sulthan van Chirrebon aen de grooten van Tegaal, almede een brieff van den sabandar aldaar aen den capteyn Jochem Michielsens gecomen; den inhoud van de twee brieven heeft den captain in zynen brieff bekendgemaect.

Na dit seggen maak ick noch aen den Heer Gouverneur Generaal bekenst dat van de tyt aff dat ick den captain Carangh bygestaan hebbe van Dermayoe aff tot Paccalongan toe geen vyanden meer zyn geweest, en ick hebbe sulcx aen de volckeren van Dermayoe, Tegaal en Paccalongan toe ⁽⁴⁾ gevraagd, dewelke myn tot antwoord geven dat zy daar geen vyanden

(1) Er staat: *Javanen*.

(2) Het MS.: *nachoda*.

(3) Versta: *den sabandaar zijden se dat . . . . . waare*.

(4) Dit toe is door den corrector verkeerd ingevoegt.

meer zyn geweest ⁽¹⁾, maar indien de Comp^e. iuderhaast geen oorlogsvolkeren naar Sirrebon send, sullen wy niet in ruste en vrede konnen leven, want daar en syn anders geen plaatsen daar quade menschen woenen als in Sirrebon, maar nu segge ick: indien de Comp^e. Sirrebon den oorlogh aendoet, sal het by gelykenisse syn een verlichtingh alsof een swaar pack van myne schouderen wierd genomen, ende dit is myns beradinge met Crayn Panaraga, Dain Matara, Dayu Mangimba en Dain Sitoudjoe, dat soo de Comp^e. Sirrebon den oorlogh niet aen en doet, dat wy hier niet in ruste connen wesen en onnoedigh zyn dat wy langer op dit lant Java woenen, alsoo der geen meer vyanden syn, ende noch versoeks ick, indien de Comp^e. Sirrebon den oorlogh wil aendoen, soo lant het maar op myn aencomen, want na 'tschynt soo is Sirrebon swack, en gelieft te geloven dat ick de Comp^e. trouw sal dienen.

Vorders vanwege de tydinge van Crayn Glissough heeft den capteyn in synen brieff UEd^{te}. bekendgemaakt. Myne nedrige groete comt oock aen alle de Raden van India alsmede die van Crayn Panaraga, Dain Matara, Dain Mangimba en Dain Sitoudjoe aen J^rHeer Gouverneur Generael ende Raden van India.

Geschreven op Tegaal op Dinsdag den 30te January anno 1680.

12 d^e. 's Morgens al vroegh verwoeght sich Zyn Ed^l. de Heere Gouverneur Generael, verselt met d^rheer Willem van Outhoorn en Ryckloff van Goens de Jonge alsmede den secretaris deser vergaderinge, d^rE. Joan van Hoorn, na de rheede om den E. Volckerus van Goens, geëligeert commandeur over de twee gereetleggende retoursehopen na 't patria, na luyt der commissie denselven voor te stellen en te authoriseeren, 'twelck dan op 't schip 't Huys te Merwede met de gewoonlycke plegtigheden volbragt, oock meteenen de notificatie of 't biljet wegens 't genieten van voortaan maar 2 in plaats van 3 maanden gagie voor 't aghter Yer- en Schotlant om zeylen in de thuyseyse op beyde de schepen ten overstaan van den equipagiemeester de Geus en de overheden dier schepen door den E. secretaris voornoemd gepubliceert wesende, soo komt welgemelte Zyn Ed^l. omtrent de middagh weder aen lant, luydende gemelte notificatie van woorde tot woorde aldus:

Den Gouverneur Generaal Ryckloff van Goens ende de Raaden wegens den Nederlantschen staat in India doen te weten:

Dat ingevolge van d'ordre der Heeren Bewinthebberen ter vergaderinge van Seventhiennen van den eersten November 1678 by desen een ygelyck die mette retoursehopen van de Comp^e. nyt India na 't vaderlant staan te vertrecken wert geadverteert en gewaarschouwt, gelyck op den 22 November voorleden op de jongst vertrocken retourvloot te deser rheede by monde zy geschiet, hoe voortaan by gemelte Heeren Bewinthebberen is goetgevonden en gearresteert, dat alle de thuyxvarende dienaren, soo officieren als soldaten,

(1) Deze twee laatste woorden zijn van den ouden corrector; er stond eerst: misten, wat vermoedelyk goed was; de corrector, die in de war was, heeft vervolgens op den rand nog eens de voorgaande regels (na het voorgaande zyn gewoest) bijgeschreven, die later weer doorgehaald zijn.

matroosen ect. voor de voorschreven thuyseijse en 't zeylen agter Yer-⁽¹⁾ en Schotlant om na de havenen onses lieven vaderlands in plaats van drie maanden, gelyck voorheen altoos zy in gebruyck geweest, voortaan niet meer en sullen genieten als twee maanden gagie, gelyck sulcx dan by desen aen allen en een ygelyck wert gewaarschouwt tot nareglinge, omme namaals in 't patria daarvan geen ignorantie te pretenderen, en ten welken eynde desen nyt onsen name door den E. waterfiscaal en gecommitteerden uyten Aghtharen Raat van Justitie op de retourschepen den volcke sal werden voorgelesen, gepubliceert en aldaar geaffigeert.

(Onder stont:)

Gegeven in 't casteel Batavia desen 9 Maart 1680.

(Was geteekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Ter zyde stont:)

Ter ordonnantie van Haar hooghemelte Ed^e.

(En bovendien 's Comp^e, segel in rooden lache gedrukt, en was ondertekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

(Lager stont:)

Dese bovenstaande acte van notificatie is in conformiteyt van d'ordre der Ed^e. Heeren Bewinthebbers van de Generaale Comp^e. op de retourschepen 't Huys te Merve en Ternaten op dato deser den volcke publyck voorgelesen en geadvertceert ende by alle deselve geacquiesceert en aengenomen.

In de scheepen 't Huys te Merve en Ternaten op Batavias cheede den 12 Maart 1680.

(Onder stont:)

't Welck ick getuyge.

(Was geteekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

De Heer Extraordinaris Raat van India Joannes Camphuys op heden in Raade van India overgegeven hebbende secker geschrifte, daarby versoekende vermits de storenke sinckingen op de oogen van syn gesigt, waardoor hem somwylen 't gebruyck daarvan t'eenemaal wierd benomen, van den dienst der E. Comp^e. met stilstand van gagie te mogen werden ontslagen, om zoodanigh alhier voor eenigen tyt te verblyven on de veranderingen ten goeden af te waghten oftewel met de schepen in 't haaste van dit jaar te repatrieeren, soo is dierwegen verstaen syn E. om desselfs heproefde ervarentheyt en noodsaakelyckheyt tot continuatie vrundelyck te versoeken, gelyck sulcx en 't verdere gebesoigneerde dierwegen by d'aparte resolutiën van den 6, 7 en 12 deser lopende maant, onder huydigen datum in 't resolutieboek deses casteels ingeschreven, zampel staat uygedrukt en aldaar kan werden nagelesen.

(1) Er staat: Yer.

d'E. Jacob Does en Matthieus van Luchtenburgh als crediteuren van den repatrieerende m^r Jan Bitter heden avont naar 't gebed in Raade schriftelyck versoeck gedaan hebbende, dat het versoghte en door den Aghtbaren Raat van Justitie deses Casteels aen de Hooge Begeeringe gerevoveerde arrest op den persoon van gemelte m^r. Jan de Bitter voornoemd door Haar Ed^e. mogt werden toegestaan en geacordeert, totdat se van hun agterstal, d'eerste ter montura van . . . . en de andere van . . . . (*) ed^e. ten vollen souden wesen voldaan en afbetaelt, soo is verstaan deselve dat versoghte arrest als tegen de ordres der Heeren Mayores t'eenemaal of te slaan en haar te revoveeren daar en soodanigh zy te raade sullen werden.

Op 't versoeck van den H. Volkert van Goens, staande gereet te repatrieeren, is denselven toegestaan een slaaf en een slavinne tot dienst van zyn E^d. huysvrouw en sware familie mede te mogen nemen, mits deselve op zyn kosten wederomme nyt 't vaderlant herwaarts sal hebben te bestellen.

Ingelycx is op de instantie van seker Affricaanse caffer genaamt Symon, anno 1673 aen 't eylant S^t. Helena van de Engelze in onse hande en anno passado van de Caap herwaarts gecomen, goetgevonden denselven mede naar 't vaderlant te laten overvaeren, omme door Heeren Majores by onder besendinge om slaven naar 't eylant Madagascar, alwaar hy bekend zy, te konnen worden gebruyckt ect.

13 d^e. Desen morgen en namiddaghe werden door Haar Ed^e. de afgegaane generaale brieven aen d'Ed. Heeren Bewinthebberen ter vergaderinge van Seventhiene benevens oock die aen de 6 respective cameren van de Comp^t. mitagaders de instructiën voor de opperhoofden deser 2 retoursscheepen voorts afgelesen ende in den avontstont deselve generale brieven, het geannexeerde opgestelde en beantwoorde reglement, benevens de verdere nodige papieren eysschen al meeneen in 't roud by Haar Ed^e. ider apart geteeckent om op morgen met de scheepen 't Huys te Merwe en Ternateu afgesonden te werden.

14 d^e. Desen namiddagh gewert ons per Javaan een klein briefje van den resident Caaff tot Bantam, op gisteren aen Haar Ed^e. geschreven, eenlyck diennende tot bekenmakinge dat aldaar 100 bhaaren peper waaren afgewogen en in drie gontangs gescheept, om tot een geschenck aen Haar Ed^e. door den jongen Sultan naar Batavia versonden te werden, en stonden oock nogh 7 koebeesten van den Pangoran Ardy mede te volgen, zynde voorts hier benevens dat advys daarby gewaest seker Spaans briefje met enige documenties, door den Gouverneur in de Philippinen off Manilhas, genaemt Don Vergas Furtado (sonder dat men de voornaam nyt de voorste letteren konde begrypen) aen Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael Ryckloff van Goens geschreven, gelaghteeckent den 13 January passado, en daarby almede noch eenige pacquesten Spaance brieven, naar Spangen ect. geaddressert omme met onse retoursscheepen vooreerst na 't patria voortgesonden te werden, gelyck oock verstaan zy te laten geschieden onder Comp^t. papieren, zynde deselve per 't scheep den Pangoran Couloungs nyt de Manilhas den 12de deser op Bantam

(*) Het H^o. laat beide getallen open.

aengebragt, en luyd geciteerde brieffjen aen welgemelte Zyn Ed. na gedaene vertalinge uyt het Spaans in 't Nederduys aldus:

Translaatbrieffje, door den Spaansen Gouverneur Vargas Hurtado in de Manillas aen Zyn Ed. de Heere Gouverneur Generaal geschreven.

Met het schip dat anno passato 1679 uyt Bantam in dese eylanden is comen negotieren en in handen desselven stierman heb ick een brieff aen UEd^e. gesonden, UEd^e. daarin communiceerende de bekendmakinge ofte clagten, welcken den Eerwaerden pater Hieronimo de Lebreros van 't Geselschap Jesus en een van de drie missionarissen, in 't ryck Siao resideerende, aen dese stadt hebben gesonden nangaende haar detentie en het geweld, dan aen deselve religieusen en aen de Spaans soldaten en Pampanger, die er in guarnisoen laagen, is aengedaen, deselve uyt dat eyland wegneemende, omdat se uyt derselver possessie desselven wetligen Konings, te weten die van Ternaten, hadde weghgestoten, welck het bovengemelte heeft uygevoert, daartoe geconvoyeert en geholpen van den gouverneur van Maleyo en de soldaten van de Hollantse natie, mysselyu wel persuadeerende dat myne voorhoudinge by UEd^e. die ten vollen geremedieert souden hebben, waaraff egter geen antwoord ontfangen hebbe, maar wil sulcx niet anders toeschryven dan dat misschien gesegde advys tot aen UEd^e. handen niet gecomen is, ende omdat de tydinge, die ick daaraff bekomen hebbe, nu grondiger en in de copyen die dese versellen begreepen zyn, alsmede uyt een brieff van gemelden gouverneur, waaruyt blyckt de communicatie en different, die gemelden gouverneur daarover gehadt heeft met den captain Andreas Serrano, opperhoofd van 't Spaans volk, hoe ernstigh hy hem de saake heeft voorgehouden en ten volle overtuygt, zoedat hy daardoor en andere voorgevallene redenen, die onse klagte rechtveerdigen, oock selfs bewogen wiert, soo wiert ick daardoor noch dies te meer aengemoedicht hetselve UEd^e. te openbaren, ende daaruyt sal UEd^e. wel connen besvoeden 't geene gepresumeert kan worden, van dat gemelde gouverneur de Ternataanen met volck, wapenen en vaerluysen gesterkt heeft en deselve met twee jagten geconvoyeert om in dat ryck in te vallen, zynde zyn loorn en klagte 't eenemaal ongefondeert, alleen quanswys ter oorsaacke van het houwelyck van desselven Coningh met een vrouw, van die van Ternaten gerepudieert, een (!) pretext waarlyck 't welcke meer tot breecke dan tot het oogmerk van zyn wraake schyn gekooren te zyn, ende schoon dit in een wederzydige vriendschap tegens die van Ternaten practicabel hadden geweest, soo en weete ick niet wat de reeden geweest mag zyn, dat sulcx niet gepractiseert en is met de Spanjarden welcke onbevreesst gemelde Coningh van Siao haar hulpe assisteerte, alsoo UEd^e. natie en de onse met al vrywat nauwer stricken en verpligten van vriendschap aen malcanderen verbonden zyn ende dat, den Coningh van Siao

(!) Er staat: en.

in de besittinge ⁽¹⁾ van zyn ryck nogh verblyvende, al die vrugt van die factie sulken pal blyven staan souden om de Spanjarden daaruyt te boenen en opdat de Hollanders desselven fortificatiën souden benaangtigen en haarselven daarin verstercken, sonder dat Ternaten daaraan part noch deel hebben souden, welke voor de eerste bewegende oorsaake gesupponeert zynde geweest, efter als een onderdaan is gebleven:

Daarenboven zoo syn geseyde religiëusen, soldaten ende resteerende volck van dese eylanden op Maleyo gedetineert, totdat de Koning van Mindanaw, onsen vrundt, oordre heeft gegeven om deselven derwaerts weder te senden, gelyck hy oock gedaen heeft met die hem overgelevert geweest syn: 't schynt dat dese oorsake geweest is in een conformite van het doemmaals cort volgende effect, te weten om gemelte religiëusen daarvandaen te ligten en alle communicatie te benemen. Naadat ick geïnformeert ben, zoo heeft oock gemelte gouverneur tot dien eynde haar met verscheyde beschuldigingen belast, 't welck voor een groot nieuws gehouden is geweest, alsoo haere eygene oeffeninge haere deugt uytroept, welke op onse maniere verstaan zynde met veel religiëuse daden gequalificeert is, en hierop sent hy haar over aen UEd^e. om deselve naar Holland te doen versenden en aldaar aen het oordeel van den seer doorluchtigen rigterstoel van UEd^e. Comp^e. en van denselven naar Rome om aldaar oortoff te vercrygen om alsdan keerende van Syn Heyligheyt wederom naar dese besendinge van den Apostolischen Stoel te mogen overkomen, en dat niettegenstaende dat myn Koningh en heer, die Godt bewaare, degeene is die geseyde confessie gesupponeert tot groote kosten van zyn konincklyck patrimonie deselve op dese eylanden stelt, en alsoo doende wil men deselve uyt haeren weghdryven, 't welck waarlycx grootelycx tot haar naadeel soude strecken. Om welke redenen ick UEd^e. verwoeke dat aengaende Siao met de herstellinge van dien, alsoo van onse zyde tot de minste beweginge van den gouverneur van Maleyo geen occasie is gegeven en dat hy dienvolgens tot soodanigen buyt niet en hadde behopen toegetreden ⁽²⁾ te hebben, voornementlyck nu, wanneer den naem en bystant van mynen Koninck en heer in dat ryck soo out is geworden en hy als soodaenigh hem hetselve wel hadde mogen wettelyck toeeygenen, UEd^e. daarvandaan gelieve te gelasten syn garnisoen te doen vertrecken, gelyck oock dat gemelte religiëusen aen dese eylanden wederom gerestitueert mogen werden, my ondertusschen waarschouwende van 't geene UEd^e. aengaende het een en het ander voorgenomen heeft te doen, opdat de saacke sooverre niet kome dat, dit regt geventileert en de redenen die ick aen myn zyde hebbe bekend zynde, UEd^e. werde belast met de schade die daaruyt staat te groeyen, waarop UEd^e. my volgens schuldigen pligt altyt bereyt sal vinden tot naecominge van gelycke correspondentie

(1) Het HS.: besettinge.

(2) Er staat: toe te treden.

alsmede tot dienste van UEd^e. in 't geene UEd^e. my gelieven zal te gebieden,
wien persoon de Heere gelucknalige jaare gelieve te bewaren.

(Onder stont:)

Manila (en) Jannachyns (*) den 15de 1680.

UEd^e. dienaar die UEd^e. handen kust

(Was getekent:)

VERGAS FURTADO.

Tegens den avond komen alhier aen per eygen vaartuygh van den Maccassaarsen
luitenant Dain Matara 27 syner Macassaaren van Indermayoc besettingh en
becruysinge te water, zynde door gebreck en hart weder herwaerts gedreven
sonder eenigh schryven van d'onse off ymant medegebragt te hebben, die dan ten
eersten sullen gerovictualizeert en al voort weder na derwaerts geordineert werden.

Soo komt oock een weynigh later van Malacca te retourneeren seker onser
Chineesen vaartuygh, hebbende alsmede geene advisen vandaar aen d'Hooge Regeringe
ons toegebragt.

15 d^e. 's Morgens met den dagerast vertrecken uyt deser rheede de
retourscheepen 't Huys te Merve ende Ternaten na de havenen onses beminde
vaderlands, geordineert, als eenige dagen geleden reets zy vastgesteld, om de Caap
de Goede Hoop voorby en over 't eylant S^t. Helena oftewel by onstantenisse van
dien by nootsaake over de kust van Brasil (omme de reyse zooveel te spoediger te
erlangen) de steven voort te sellen. God de Heere gelieve deselve een geluckige
en voorspoedigh behouden reyse te verleenen, staande gesamentlyck vanhier te
vervoeren een capitael van / 353300:18:14, bestaande in zoodanige retouren als
hieronder in 't breede wert aengewesen.

In 't schip 't Huys te Merve voor Zeelant-

- 469217 $\mathcal{R}$ swarte geharpte peper;
- 6215 $\frac{1}{2}$, $\mathcal{R}$ diverse Chinese rouwe zyde;
- 340 stux Chinese pansjes;
- 434 stux Chinese pelings;
- 630 stux Chinese gielams;
- 76 cattys muscus;
- 217600 $\mathcal{R}$ salpeter;
- 149127 $\mathcal{R}$ thin;
- 70783 $\mathcal{R}$ suppenhout;
- 3477 stux Japance porceleyne;
- 490 cattys berghsinohet;
- 26 stux Japance zyde rocken;
- 2804 stux Japans lackwerck;
- 983 cattys radix China en galiga;

(*) Te lezen zal sijn: Januarij.

146 $\frac{3}{4}$ cattys Chinese thee;

863 stux theepotjens, bedragende met de ongelden nevens 9 vaatjens
eris ongetaxeert een somma van / 207267:13:10;

in 't schip Ternaten voor Amsterdam:

550429 cattys swarte peper;

12671 $\mathcal{E}$ diverse Chinese rouwe zyde;

680 stux Chinese pansjes;

700 stux Chinese pelings;

6000 stux Tonquinse pelings;

100 cattys muscus;

600 cattys berghsinober;

699 stux Chinese gielams;

25 stux Japance zyde rocken;

5846 stux Japans lackwerck;

242257 $\mathcal{E}$ salpeter;

180303 $\mathcal{E}$ thin;

208688 $\mathcal{E}$ sappanhout;

6898 stux Japance porceleyne ⁽¹⁾;

931 cattys radix China en galiga;

545 $\frac{1}{4}$ cattys Chinese thee;

1658 stux theepotjens, monteerende met de ongelden en 29 vaatjens
mineraalerts ongetaxeert een somma van / 516951:17:11.

Voorts noch in 't schip 't Huys te Merve voor
de camer Delft haar portie:

2900 stux diverse witte Tonquinse pelings, ten bedrage met d'ongelden
van / 16286:11.

En soo oock in 't schip 't Huys te Merve voor de
camer Rotterdam haar portie:

5000 stux witte Tonquinse pelings, bedragende met d'ongelden een
somma van / 16824:6:14.

Waarop dan desen voormiddagh den commandeur der bovenstaende ⁽²⁾
retourschepen, d'E. Volckerna van Goens, naar boort affgaat, wordende door zyn heer
vader, Zyn Edl. de Hoere Gouverneur Generaal, verselt met de heer Willem van
Outhoorn en Rycklaaff van Goens de Jonge, tot hyten de Waterpoort deses castoels
uytgeleyt en voorts door eenige vrienden aen boort van 't schip 't Huys te Merve
geconduiseert, terwylen de schepen reets tot aen 't eyland Onrust affgezeylt waren,

(1) Er staat: porceleyne.

(2) Het BS.: bovenstaende.

gaande inmiddels den E. waterfiscael Pieter Pauw met de Huyt de Beemster en zyn zeylsloop de Brack mede nyt dese rhee de omme na gewoonte ten bywesen van 2 gecommiteerdens nyt den Aghibaren Haat deses Casteels, namentlyck d'E. Francois Tak en Abraham van Riebeeck, met den secretaris Jacob Overtwater over de retourschepen de monsteringe der vertreckende menschen na behooren te doen.

De generale brieven, facturen etc. met de daarby gehoorende respective boeken, stukken en documenten op gisteren in de kassen en paquetten afgepakt en nu beden middagh eyndelyck in 't geheel vaardigh geraackt, geslooten en verzegelt zynde, soo vertreckt den eerste klerck deser Generale Secretary Pieter van den Hoorn met 2 roeychialoupen en den onderequipagemeester, schipper Harman Lodewyck, even over middagh naar hoort omme de gewelte brieven, kassen en vordere papieren aen de retourschepen te bestellen en behooryck te verdeelen, en comt noch desen selven avont weder terugh, hebbende deselve alle behooryck op de schepen verdeelt, soos als hieronder nyt de notitie, ten dien eynde opgesteld, nader kan werden gesien.

Aen den commandeur Volckerus van Goens op 't schip 't Huys te Merwe:

een groot toegesloten en verzegelt packet papieren met de generale missive en 't reglement, geconsigneert aen d'Ed. Heeren 17, Middelhurg in Zeelant;

een groote kas met boecken en secretariale papieren, geconsigneert aen d'Ed. Heere Bewinthebberen ter camer Zeelant;

een klein geslooten packetje papieren, geconsigneert aen de Ed. Heeren Bewinthebberen ter camer Amsterdam;

iden een groot toegesloten en besegelt packet papieren met de generale missive en 't reglement, geconsigneert aen d'Ed. Heeren Seventhiens voor de camer Delft;

een geslooten kas met secretariale boecken en papieren voor de camer Delft;

een packetje gesloten papieren, geconsigneert aen d'Ed. Heeren Bewinthebberen ter camer Hoorn;

iden een groot gesloten en besegelt packet papieren met de generale missive en 't reglement, geconsigneert aen d'Ed. Heeren 17 voor de camer Rotterdam;

een kas met secretariale boecken en papieren voor de camer Rotterdam;

een klein packetje papieren, geconsigneert aen d'E. Heeren Bewinthebberen ter camer Euckhuysen.

Voorts losse scheepspapieren:

twee stux originele instructien, door Haar Ed. vervaandigt voor d'E. Volkert van Goens ende den breiden raad der retourschepen 't Huys te Merwe en Ternaten dato 15 Maart, om haar tot naerigt te dienen;

twee gesloten secrete seynen om geopent te werden in 't gesigt van Caab de Bon Esperance, in gevallen men door noot gedwongen wiert deselve aen te doen;

item twee instructien voor de opperhoofden der retourſchepen om hun daarna in 't binnenloopen van de Tafelbay oet. te reguleren;

twee placcaten voor de retourbodems wegens 't overnemen van particuliere goederen en wat daaraan verders dependeert;

item twee placcaten tegens de insolentien van 't gemeene volck op de thuyſeyſe en aan Laab de Bon Esperance.

Aan den ſchipper Willem Kemp op 't ſchip Ternaten:

een groote pacquet geſloten en beſegelt papieren met de generale miſſive en 't reglement, geconſigneert aan d'Ed^e. Heeren 17 voor de camer Amsterdam;

een groote kas met ſecretariale boecken en papieren, geconſigneert aan d'Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer Amsterdam;

een pacquetje papieren, geconſigneert aan d'Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer van Middelburgh in Zeeland;

item een groot pacquet, geſloten en beſegelt, met een generale miſſive en 't reglement etc., geconſigneert aan d'Ed^e. Heeren 17 voor de camer Hoorn;

een kas met ſecretariale boeken en papieren voor de camer Hoorn;

een klein pacquetje papieren, geconſigneert aan d'Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer Delft;

item een groot geſloten en beſegelt pacquet papieren met de generale miſſive en 't reglement, geconſigneert aan d'Ed^e. Heeren 17 voor de camer Euckhuysen;

een klein pacquetje papieren, geconſigneert aan d'Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer Rotterdam;

een kas met ſecretariale boecken en papieren voor de camer Euckhuysen.

In den avontſtont komt ingelycx d'E. waterfcaal Pieter Pauw en gecommitteerde met de Beemster almede terugh, hebbende de (1) retourſchepen 't Huys te Merve en Ternaten omtrent het eyland Amsterdam gelaten ende deselve naar gedaene exacte monſteringe in 't generaal bevonden bemant te ſyn met ſamen 508 perſoonen en ider ſchip in 't byſonder als volgt:

op 't Huys te Merwede:

1 den commandeur Volckert van Goens;

125 zeevarende;

25 militairen;

1 vrouw;

4 kinderen;

2 ſlaven;

somma 168 coppen;

(1) Er ſta . . .

en op Ternaten;

- 122 zeevaardende;
- 29 militairen;
- 2 ongeagieerde;
- 3 vrouwen;
- 1 kind;

somma 157 coppen.

17 d^e. Nademiddagh erlangen per Javaan van Bantam een advys, door den resident Caaff op gisteren aen Haar Ed^e. geschreven tot geleyde van een klein briefje van de opperhooffden van 't schip de Vryheyt, voor reequeningh van de camer Amsterdam den 2 Augustus uyt het vaderlant geseylt en over de Caap den 11 deser met gesont volck in de Straat Sunda gearriveert.

Een weynigh later wert ons alhier per den tolk en botelier Huygh Roey in geselschap van 2 afgesondene Javanen des jongen Conings van Bantam met twee coninxvaartuygen toegebracht een nader ampole missive van onsen resident Willem Caaff, almede gedaghtekent op gisteren, benevens en in geleyde van een missive van den jongen Sulthan aldaar, beyde aen Haar Ed^e. geschreven, waarvan het translaet hiernamaals op den dagh van de inhalinge staat te volgen, behelsende voorts de missive van S^r. Caaff 't volgende:

dat d'afgesondene des jongen Coninx, Keey Nara de Goeng, Keey Nara Dieta en Keey Manta Sraya, drie persoonen van aensien en 's Coninx peperleveranciers, met een brief en schenckagie van 100 bharen peper aen Haar Ed^e. wierden gesonden om de oude contracten tusschen Bantam en Battavia te vernieuwen en alles in rustigen stande te herstellen:

gemelte jongen Coninck, voor weynige dagen den resident Caaff by sich onthouden hebbende, had in serieuze termen verclaert niet te connen verstaan noch te lyden dat syner onderdanen vaartuygen met pasjes van de Comp^e. tusschen dit en Bantam souden moeten wesen versien, gemerckt er dogh geen oorlogh tusschen Syn Hoogheyt en de Comp^e. was, en dat hy diervregen oock met gommestagh had doen uytroepen geen Nederlanders op lyfstraff eenigh leet aen te doen, met versoek aen gemelte Caaff dat hy dat alles aen Haar Ed^e. wilde overbrieven en geen pasjes voortaan meer verleent, alsoo syner onderdanen vaartuygen in 't toekomende met des Coning chiap zouden werden versien;

van Chirribon en Indermayoe waeren aldaar 14 oorlogsvaartuygen met de oponthodene volckeren en ammunitie gearriveert, benevens een brief van den ouden Cheribonsen Pangeran aen den jongen Sulthan tot Bantam, versoeckende om adsistentie, aengesien hy nu na 't uflyren van Troenajaja bevreesd was dat de Hollanders hem den oorlogh souden willen aendoen, alhoewel de Bantamse grooten sustineerden dit maar een doekje voor 't bloeden en hy hem niet geextimeert te wesen;

de Bantamse roverse Macassaeren en Maleyers, onder den Keey Soera de Marta bescheyden, hadden van Paccalongen, nadat se deselve negorie hadden verbrant, ruym 100 stuk Paccalongers inwoonders op Bantam tot buyt gebracht, en stonden

gemelte Keey Aria de Marta mede ten eersten met de rest van syn volck vandaar op te breecken:

vyff onser weghgelopene Nederlanders waeren al wederom met 't Engelse schip de Caesar na Engelant vervoert. 't welke door onsen resident den jungen Sulthan met ernst nengedient zynde, had Zyn Hoogheyt hem weynigh daaraan gestoort off niet gelegen willen laten.

18 d. 's Morgens erlangen per de chialoup d'Orangie een brieffje van Indermayoe, door den captain Jochum Michiels en rast aldaar gedaghtleekent den 12de deser, mitsgaders noch een brieffje van Radja Gop ofte Crayn Bissee, waarvan het translaet hieragter sal volgen, beyde aen Haar Ed^e. geschreven, vervattende het eerste brieffje in 't kort 't volgende:

hoe den captain Jochum Michiels en, op Tegaal en daarommer alles in ruste gebracht hebbende, met Crayn Bissee, Crain Panaragan en haar volck per 't jachje de Smit, 4 chialoupen en andere vaartuygen weder vandaar vertrocken en voor Sirrehon ten ancker gecomen waren, alwaar eyndelyck des volgenden daags na eenige gedaene seynschooten drie afgesondene van de Pangerans off Princen by d'onse aen boort waeren verscheenen, te weten den Angehey Wiera Sasmita van den ouden Sulthan, Angaby Prana Sadana van den Sulthan Anom en Kentel Zouta Naya van den Pangeran Depatty off derde Prins, van dewelke d'onse soodanigh een stuck canon en 3 (¹) bassen, toebehoorende den Sousouhoumangh, hadden afgevordert als by de Bantamse Kidolosen tot Paccalongen was gerooff en op Chirrehon aengebragt, met bedreyginge, in gevalle zy sulcx niet na en quamen, te moeten affwagten 't resentiment dat d'E. Comp^e. en den Sousouhoumangh daarover te syner tyt souden komen te nemen, waarop tot antwoord van gemelte Princen volgde dat se daarover sich wilden beraaden, gemerckt de Kidolosen haar hadden bekentgemaakt van meeninge te weesen 't selve naar Bantam aen haeren Koninck te brengen; ondertusschen had Crain Bissee met toestaat van gemelte Cheribonsen afgesondene eenige van syn volck om water naar lant gesonden, dewelke ten eersten door de daar zynde Kidolosen en Macassaren waeren afgeweesen, dogh had den sabandaar Wiera Sasmita des nagts een vaartuygh met water aen Crain Bissee bestelt, ende vermits doen verder daarop van de Chirribonders geen oader bescheyd wierd vernomen, waren d'onse 's daags daaraan tesamen weder van Cheribon vertrocken en primo deser op Indermayoe geretourneert, doch wierden kort daaraan berigt dat omtrent 500 Kidolosen van Chirrehon naar Samadangh waren gevlugt en, soo men sustineerden, den Bantamsen Keey Aria (²) Soera de Marta met de rest der Bantammers na haer vorige woonplaatsen in 't lant boven weder verhuyst;

zeeker Javaans vaartuygh, komende van Battavia, was omtrent Cadangauwer bowesten Paccalongong door 10 Bantamse prauwen overvallen, 7 van de daarop vaerende Chinesen en 2 Javaenen dootgeslagen en 't vaartuygh overweldigt, hebbende maar twee Javanen haar met swimmen geredde, dewelcke ternauwernoot op

(¹) Er staet 5de.

(²) Het H.S.: Keey Ami.

Indermayoe waeren te landen gecomen: hierop hadden d'onse d'scheepjes ⁽¹⁾ Posthoorn, Griffioen, de Pauw, de Granaatappel en twee oorloghcontings onder den schipper Dominicus van Gayne en luytenant Jan Ruys uyigeset om die zeerovers des mogelyk te aghterhalen, maar tevergeefs, doch hadden die van de chialoup de Granaatappel egter een ander Kindo's roversvaartuygh veroverd, in den brand gestookt en in de gront gehoort;

vyftihien Kindolese vaartuygen waeren volgens bericht van Gharibon naar Bantam weder na huys vertracken: een derselver, daarvan terughgekeert, had weten te verhalen dat sy omtrent Cadanganwer tegens een Comp^t. chialoup slaags waren geweest, die hem syn mast en zeyl in stukken geschoten soude hebben etc., alles breeder nyt de afschriften der brieven an by de verhalen te sien, doch volgt nu het translaat van de brieff, door Crayn Bisse nyt Indermayoe hiernevens weder aan de Heere Gouverneur Generaal geschreven en met syn afgesondens en eygen vaartuygh in compagne van de sloop Orangie nu mede ontfangen, nyt het Maleys:

Desen brieff nyt een suivere opregte genegentheyt die t'allen tyden sal duuren van Crayn Bisse, die God wil brengen by den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens, die groot en aensienlyk is, God de Heere wil hem seegenen met een lang leven en veel geluck in dese warelt nevens syne kinderen en gemalinne en gantsche familie: almede de groete ⁽²⁾ van Crayn Bisse aen alle de Raaden van India.

Verders maake ick aen de Heer Gouverneur Generael bekend alsdat op den 28 dagh van de maant January, Sondagh, een brieff is gecomen van den Sultan Agongh tot Sirrebon aen Kiey Damang Sitia Goena tot Tagsal, alsmede een brieff van Wieraxmita, sabandaar tot Sirrebon, aen captain Karangh. Dit is nu het seggen van den Sultan tot Sirrebon:

Desen brieff van den Sulthan Agongh tot Sirrebon comt aen Kiey Damang ⁽³⁾ Sitia Goena, waarmede de geheele saake bekendmaake. Kiey Damang heeft myn gewaarschunt alsdat de Hollanders en Macassaeren van meyninge waeren om Sirrebon aen te doen, waarover ick seer verblyt ben geweest en bedencke daarover Kiey Damangh Sitia Goena, maar 'tgeene ick aen Kiey Damang versoeke is, dat se myn kant niet gelieven te verdistrueeren. De reeden waarom ick dit versoeke is Kiey Damangh bekend, alsmede dat ick hier myn woonplaetse hebbe: ick ben oock seer bevroest, alsoo die van Bantam en de Macassaeren van voorneemen syn om vanhier te vertrecken, maar 'tgeene ick aen Godt bidde is, dat Hy myn altyt hier gelieft te laten woenen in de plaatse welcke myne voorouders hebben gebouwt, en ben oock van voorneemen aen niemant die hier mogte komen overlant te doen, want ick geen magt en hebbe. Zy hebben veel van myn dorpen die aen de kant van de rivier leggen verdistrueert, myn volck

(1) Er staat: d'scheepjes.

(2) Er staat: de groote.

(3) Er schijnt te staan: Damamen.

dootgeslagen en eenige gevangen genomen, waarmede sy myn leet hebben gedaan: daarom maake ick dit aen Kiay Damangh bekend, off Kiay Damangh opregte genegenheit mogte hebben om myn vaders lant te herstellen, waarover God de Heere Kiay Damangh sal zegenen met grootheit en heerlyckheit. 't Geene ick verder in myn harte hebbe is Kiay Damangh bekend.

Dit is nu den inhoud van den brief van Ingabey Wira Smita, sabandaar tot Sirrebon, aen capteyn Carrangh:

Desen brieft wyt een suyvere opreghte genegenheit van Keay Ingabey Wiera Smita, sabandaar tot Cheribon, comt aen captain Carrangh, die God de Heere wil geven een langh leven en zegenen met veel geluck in dese werelt. Verders hebbe ick tydinge gehoort alsdat den captain van meeninge is om op Sirrebon te komen: dierhalven broeder, versoeke ick om Gods wil dat myn broeder myn een teeken gelieft te senden, opdat de Hollanders en 't volck van den Coningh van Goa myn huys en vrouw en kinderen niet mogen beschadigen, en indien myn broeder genegen is om een teken aen myn te senden, soo gelieft te doen met den bringer van desen brieft, want myne hoope is alleen op myn broeder; eynde.

Op den vierentwintighsten dagh van de maant February, Saterdagh, ben ick na hoort en Sondagh 's nagts van Tegaal onderzeyl gegaen en den 28^{en} 's Maendags voor Sirrebon gecoomen; doen heb ick een brieft aen Sulthan Agongh tot Chirrebon met een Chinees gesonden. Den inhoud was dit volgende, alsdat den Sulthan Agongh een brieft aen Keay Damangh Sitia Goena had gesonden, waarover hy seer verblyt is geweest, ondat Keay Damangh Sitia Goena den Sulthan heeft gewaarschout: dierhalven heb ick met den capteyn Carrangh Sirrebon aengedaen om den Sulthan bekend te maacken dat wy genegen syn den Sultan en zyn plaatsen t'allen tyden wel te doen, en soo den Sulthan genegen is den Sousoulhouanagh Amon Courat voor zynen heer te erkennen en vrundschap met d'E. Comp^{te}. te zoeken, soo gelieft aen myn en den capteyn Carrangh ymant aff te senden om daarvan te sprecken; noch maake ick aen den Sulthan bekend, indien de Macassaren niet van des Sulthans plaatse zyn vertracken, datter dan veele van gedagts sullen wesen dat den Sulthan de Macassaren en quade menschen de hant biedt en verbergt.

Soo heeft den Sulthan Agongh op den 27^{en} dagh van de maant February aen myn en den captain Carrangh den sabandaar Ingabey Wira Smita, den jongen Sulthan Ingabey Prana Sadana, alsmede Pangeran Depatty Kentol Soeta Naya gesonden, welke gesanten aen myn en capteyn Carrangh hebben gevraagd, seggende: wat is de meyninge van mynheer, captain Karang en alle de coningskinderen? Daarop heb ick en den capteyn Karangh geantwoort: De reden waarom wy Cheribon hebben aengedaen is, alsdat wy op Tegaal zynde hebben gehoort 't volck van Pangeran Kiedol de plaatse Paccalongon hebben verdistruert en de goederen met haar genomen, en dat gemelte goederen tegenwoordigh op Sirrebon zyn, want de goederen

van Pacalongan zyn des Sousouhouanagh Aman Kourats en die van den Sousouhouanagh Aman Courat syn 's Comp^e, alsoo in dese tyt de Comp^e. den Sousouhouanagh Aman Courat hulpe doet; dierhalven versoeke dat de goederen die door 't volck van Pangeran Kidol op Pacalongan zyn gerooft, wederom mogen gegeven werden, doch indien den Suliban niet genegen is gemelte goederen wederom te geven, soo sullen wy daarover een brieff aen den Heer Gouverneur Generaal en de Raaden van India schryven, en soo wanneer dan een bevel diessaangaande van gemelte heeren komt, laet het den Sulthan dan morgen off overmorgen niet berouwen, want de Comp^e. sal niet stilstien noch 'tquaal gedoonte van 't volck van Pangeran Kidol gedogen. De afgesondene hebben daarop geantwoort: 'tis goet mynheer, wy sullen dit alles aen den Sultan bekenntmaecken en morgen wederom voor mynheer en den capteyn verscheynen.

Op den 28^{en} dagh van de maant February hebben wy gesonden aen de Macassaren die op Sirrebon zyn, en lauten aenseggen dat sy op haeren heer, lant en woort souden dencken, 'tgeens zy op Indermayoe synde hebben beloofd, want ick ben hier nu praesent, waarop alle de Macassaren gesamentlyck hebben geantwoort: wanneer onsen heer alleen syn woort geeft, zyn genegen om te komen, hoever tmeer nu den Coninck hier selfs praesent is, maar omdat wy de schepen en chialoupen hebben gezien, zyn wy vervaert geworden. En op dienselfden dagh heeft den Sulthan Agoong van Sirrebon wederom syn gesanten aen myn en den capteyn Karang genaemt Ingabey Nata en ⁽¹⁾ Anga Prana, den jongen Coninck Kinay Damangh Marta Nagara en Pangeran Depatty Kenteol Soeta Naya gesonden, seggende: wy zyn van den Sulthan en desselfs 2 gebroeders tot mynheer den Coninck en den capteyn Karang afgevaardicht om U. E. bekennt te maken vanwegen alle de goederen die op Pacalongan zyn gerooft, dat sy daarover sullen beraden, doch de Macassaren en 't volck van Pangeran Kidol hebben geseyt dat sy de goederen die se op Pacalongan hebben gerooft niet willen wedergeven, maar sullen deselve aen den Sulthan van Bantam brengen; wilde de Sulthan die wederomgeven off niet, 't stint in syn welgevallen. Waarop wy aen de gesanten hebben geantwoort: wy conuen hier niet lang vertoeven om na den uytlay van de beradinge te wagten, alsoo wy door den Heer Generaal en de Raaden van India niet zyn gesonden om lange op Sirrebon te verblyven, maar sullen desen dagh noch vertoeven om de beradinge aff te wagten, en indien van desen dagh daarover noch niet beraden en is, laet het u dan niet berouwen.

Noch maake ick aen den Gouverneur Generaal bekennt, wanneer wy voor Sirrebon zyn aengecomen, hebben de gerugten aldaar gelopen alsdat den jongen Coninck ons daar heeft laten roepen, 'tgeens door den ouden Coninck is uytgestroeyt, waarover den jongen Coninck voor den Sulthan Agoongh en de groote van Sirrebon saer bevreest is geweest. Dierhalven

(1) Dit en heb ik ingelacht; denkelyk is ook een eigenaam in de pen gebleven.

heeft den jongen Koninck aen den sabandaar Hoogh en Anga Perdana gesegt, dat hy wel genegen was den Koningh en den capteyn te spreeken, maar nu soo vrago ick aen den Heer Gouverneur Generaal, indien ick door die volkeren van Chirrehon geroepen wierde om ⁽¹⁾ haar lant te bewaeren off 't volck van Pangeran Kiedol en desselle Macassaren aensaggen dat se vandaar souden vertreeken, en versoeke dat de Heer Generael myn gelieft te laten weten off ick sulx doen magh off niet, en indien het den Heer Gouverneur Generaals gelieft niet en is dat ick na Cherihon gaen om de volkeren van Pangeran Kiedol die daar noch zyn te verdryven, wat sal ick dan op 't lant van Java langer doen?

Verders wanneer d'afgesondenen van den Solihan Chirrehon tot myn waeren gecomen, heb ick haar gevraagt off wy wel water van lant mogten halen, die myn antwoorden: ja mynheer, sulcx moogt ghy wel doen; maar gelyck daarna myn volck aen lant om water te halen hebbe gesonden, noch niet aen lant zynde, zyn de volkeren van Pangiran Kidol en de Macassaren met geweer op haar afgecoomen.

Verders wat mynheers gevoelen nu deessengasende is, gelieft 'et myn met een blaasje geschrift te laten weten; alles wat mynheer myn gelieft te gebieden sal ick nakomen, Crain Panarakan, Dayus ⁽²⁾ Matara, Mengimba en Satoodjoe doen haere groete op 't nedrigste aen den Heer Gouverneur en Directeur Generael, en versoeke dat sy gezamentlyck alle by den anderen mogen blyven en niet gescheide werden, wanneer wy na een andere plaats mogten gesonden werden, alsmede off den heer ons gebied op Indermayoe te blyven. Daarom sende ick Kare Tako en den tolck Kare Gaja om voor mynheer te verschynen en desen brief te brengen; den Gouverneur Generael ende Raden van India gelieven dan over myn zaake in 't corte te beraden, opdat ick myn daarna magh reguleeren.

Geschreven op Dinsdagh den 12 Maart anno 1660 op Indermayoe.

Even voor de middagh komt alhier de chialoup ofte 't jachje de Hoop van Malacca met een missive van den heer gouverneur Jacob Jorisze Pitts ende den raat aen Haar Ed^e. In dato den 2 deser geschreven, behelsende den goeden toestand van Comp^e. waacken aldaar, van sodanigen verderen inhoud als in 't aenkomend briefboeck en verbael in 't breede staat ingeschreven en uytgedruckt, hebbende gemelte jachje wyders medegebragt 't volgende in ladinge:

62720 R tin;

37068 $\frac{1}{2}$ R spialuter;

4218 R camphur;

1568 R eliphantstanden;

45400 R sappanbout, bedragende tesamen met d'ongelden f 33618: 14: 6.

Des avonds gaet de boot van Orust na de Straet Sunda om eenige pacquetten

(1) Het HS.: om om.

(2) Er staat: Daguk.

particuliere brieven en papieren van d'Ed^e. Heeren Raaden van India etc. noch tydigh aan de retourfchepen te beftellen.

Heden ter extraordinaire vergadering na 't befoigneeren over de inhalinge van de affgefonde briefdragers oft peperwegers des Koninx van Bantam doet de heer Directeur Generael in Rade rapport dat de romp van 't affgeleyde fchip Outhoorn by openbare opveyfinge op 14 deser ten huys van den Chinezen capteyn Waujock zy verkogt voor de fomme van zeshondert en veertig ryxduelders aan den Chinees Tamsiako.

19 d^e. Des namiddaghs komen alhier uit Beogalen te arriveeren de fnytfchepen Buuren en Spauhroeck met een dubbele miffive en verfcheyde aanhoorende bylagen van den Heer Directeur Jacob Verburgh en den raat tot Ougly aan Haar Ed^e. de dato 20 January deses lopende jaars, behelende onder anderen 't volgende nieuws:

de Pattenose quellingen wegens den Ouglyfen thol blyven alnoch continueeren, werdende oock 't nieuw opgeftelde hoofteelt d'onse zoowel als de heydenen affgeelycht, doch was men van meyninge lever alle extremiteyten of te wagten dan hetselve in te willigen, als zynde een ongehoorde (*) en onredelycke zaakke en tegens Comp^t. zoo duur gecogte oude verkregen vrye coningsfirmans expres ftrydende:

den heer Bonser Commetchan was door d'onse oock tot Mierdaatpour verwelckomt, en had dien heer hem over de gedaene fchenckagie van 260 realen in den beginne wifnoot getoont, doch egter d'onse noch weder met 2 eerkleederen guregaleert;

tot Decca had men mede des Conings Duwan met een gefchenckje begroet, 't welck van soodanigen operatie was geweest dat gemelte heer d'onse den gepretendeerden thol op de lywaften hadde quytgefcholden en 's Comp^t. paycaars, die daarover reets waren vastgeftelt, uit haere detentie ontflagen, sulcx men vertrouwde voortaan daarvan alsmede van 't gepretendeerde hoofteelt wel betryft te sullen blyven;

den Ouglyfen gouverneur Melck Kassum had omtrent den heere Bonser Commetchan tot Decca niet alleen de carory ofte ontfangersplaats over Ougly voor syn soon Melck Sieneddy erlangt, maar oock tweeghgebragt dat gemelte heer Bonser Commetchan uit eygen motyff een perwanne en eerkleedt naar Ougly aan d'heer directeur Verburgh had gefonden:

't hoofteelt de heydenen tot Ougly affgeperst zynde, soo waren deswegen verfcheyde ingesetenen aldaar uit hun woonplaatsen weghgevlugt en de regenten daardoor genootfaacht de invorderinge van dien vooreerst weder te ftaken;

den Engelsen gouverneur m^r. Strytsjam Meister, van Madraspatnam den voorleden jaere ter visite in Bengale aengekomen, was, naardat zyne saaken tot Cassimahassar verrigt hadde, in den beginne van de maent January jongstleeden met 2 fchepen weder naar Cormandel gekeert, werwaerts een derde haare bodemus mede in korte ftont te volgen om vandaar dan tegelyck naar Engellant te retourneeren;

(*) Er fchijnt te staan: gehoorte.

den nabab Chaestachan, waarvan voorheen reets zy gesproocken, by de Mogol weder als viceroy van Bengale verkooren, was den 3 January passado met een groote suite reets tot Pattana aengecomen en oock vandaar weder naar Decca op reys geslagen, hebbende tot Pottena syne mildadigheyt in 't uytdeelen van eenigh gelt aan een partheye oude wyven willen doen blyken etc., gelyck dat alles en de verdersaaken van Comp^e. negotie breder in 't aencomend briefboek op syn plaats te sien en te lesen zy, bestaande wyders de aengebragte cargasoenen met gemelte bodens uyt Bengalen in 't volgende als:

in de Huyt Spanbroeck:

272000 $\mathfrak{R}$ salpeter;
 40 balen floretten gasren;
 1 canasser amphioen;
 5 packen kleeden;
 51 vaten gezouten speck;
 15 potten boter;
 85 $\frac{1}{2}$ lasten rys;
 200 kippen lont, voorts noch een party touwerken, andere goederen.
 bedragende / 36312:8:6;

in de Huyt Bauren:

201280 $\mathfrak{R}$ salpeter;
 20 balen florette gaarn;
 93 $\frac{1}{2}$ lasten rys;
 50 potten booter;
 294 kippen lont;
 51 vaten gesouten speck, voorts noch eenigh touwerk en andere goederen, monterende / 21927:10:2.

Heden ter ordinary vergaderinge weder gesproocken zynde hoedanigh men de brief en afgesondene des jongen Coninx van Bantam zoude dienen in te haelen, soo is deswegen na de gelegentheyt des tyts en de persoonen verstaan deselve briefdragers door de Heeren Raden Willem van Outhoorn en Joannes Camphuys de brief hares Koninx te laten affeyssen en ten buyse van gemelte heer ontfanger Outhoorn op de werff te ontfangen en in hun presentie te doen lesen, en daarbenevens af te vragen met wat last en commissie zy mogten wesen versien en wat se verder mondelinge te seggen hadden.

20 d^e. 's Namiddags omtrent de ordinaire parade komt hier uyt het lieve vaderlant een lant de opperhooffden van 't schip de Vryheyt, welcken bodem dan vervolgens op

21 d^e. 's Morgens hier ter rheede voor reequeningh van de camer Amsterdam over Caop de Goede Hoop uyt 't patria mede komt te arriveeren, zynde uyt Texel

geloopen den 2 Augustus 1679 met 183 zeevarende, 128 militairen en 1 predcant, van dewelcke 1 zeevarende en 7 militairen gedurende de reyse overleden mitsgaders 8 zeevarende en 15 militairen aan de Caap aen lant gegaen en daartegens 6 militairen en 12 zeevarende weder aen boort gecomen zynde, soo brengt deselve bodem hier noch te lande een getal van 506 personen, soo zeevarende als militairen en een predcant nevens 2 à 3 vrouwen en kinderen, bestaande wyders de medegebragte ladinge per de Vryheyt voor India in de ondergenoemde contanten, coopmanschappen, behoelten ect:

302552 guldens aen contanten;

25 kassen met herghgereetschappen;

98 hoet smeekolen;

15 masten;

80 leggers Spannce, France en Ruse wynen;

2 d^e. en 30 kehlens brandewyn;

50 vaten booter;

50 vaten zeement;

50 halffamen olyvenoly;

25 kassen met zojldoek;

1 kasje met rouwe barasteen, voorts noch eenigh berggereetschap, equipagie- en andere goederen, ter montura... f 271592: 8: 3;
belopende met 100 aemen traen en eenigh

vaatwerck van de Caap..... 1181: 10: —;

Somma in 't geheel..... f 272575: 18: 3.

Met gemelte bodem de Vryheyt wert ons van d'Caap de Goede Hoop toegebragt een missive, door den commandeur Simon van der Stel aldaar aen Haar Ed^e. geschreven, gedagteskent 18 December 1679, benevens soodanige verdere vaderlantse papieren en documenten als hieronder zy genoteert, te weten een originele generale missive, van d'Ed. 17 tot Amsterdam aen Haar Ed. tot Batavia geschreven in dato 19 May 1679, mitsgaders noch een particuliere missive van de cam^{er} Amsterdam gedateert 27 July en diverse bylagen daartoe behoorende, benevens noch een geslote missive, houdende aen Syn Ed^e. d'Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens.

22 d^e. Heden nademiddagh wert door de Heeren Raaden Outhoorn en Camphuys in vergaderinge overgelevert de originele translaet en (*) brief des jongen Sultans van voor 8 dagen per eenige syner hovelingen sengebragt, hebbende haar Ed^e. volgens resolutie van 19 deser deselve huydenmorgen ten huysse van de heer Outhoorn uyt handen van de briefdragers Kiey Nara di Goena, Marta en Nara Dita overgenoomen en op de gedaene afvraginge van deselve verstaen, dat sy buyten des geen ander last off eenige mondelinge bootschappen medegebragt hadden en alleen verclaert, dat in gevalls de Comp^e. yetwes op den Koning van Bantam off desselfs onderdanen te versoeken ofte pretendeeren hadde, men sulcx haeren Koninek soude bekendmaacken, omme daarover te connen confereren etc., daarnevens

(*) Dit door den ouden corrector ingevoegde en sal moeten staan na originele.

te verstaen gevende dat zy Syn Ed^l. de Heere Gouverneur Generael ende de Heeren Raaden van India eens gaarne persoonlyck wihlen sien en spreekken, waarop verstaan zy de voorsz. brief en briefdragers met geen nuytterlycke ceremoniën te doen inhakelen, zengesien zy sulx aan Comp^t. brieven tot Bantam, nu sedert eenige jaren geschreven, niet gewoon sijn geweest te doen, maar dat egter de briefdragers in geleyde van den E. sabandaar Ocker Ockersze wel eens by Zyn Ed^l. den Heere Gouverneur Generael en Raaden van India sullen mogen verschynen, zynde wyders de geciteerde missive na gedaene translatie nyt de Maleytse in onse tale bevonden te zyn van volgende inhoud:

Translatmissive des jongen Sulthans tot Bantam aan Haar Ed^l.

Desen brief van Padueca Siry Sulthan Aboen Nazari Abdul Cahar in 't coninckryck Bantam, die zyn regeeringe en hulpe heeft over alle menschen door de hant Godis met alle opregtigheyt soo 't behoort te water en te lande, die vreedzaam is over alle volkeren die onder zyn gebied staen, comt aan den Capteyn Moor Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India, die 't gebiet hebben in de stadt Batavia en seer beroemt sijn over haar verstandt en goede regeeringe over haere volkeren met alle kloeckmoedigheyt volgens haere gewontens, die veronffligh zyn te alle haar gedoentens en verstandigh om alle menschen in 't openbaar nae behooren te regeeren, de vromdelingen vryheyt gevende soo hier als daar, te water en te lande, die oock vermaart sijn over haere kloekheyt, stercke stede en goede weiten, welke gerugten tot haere vrunden overcomen, 't geene door UEd^l. vrunt Padueca Siry Sultan tot Bantam t'allen tyden niet vergeeten sal werden.

Dierhalven sende dit blaetje geschrift tot een teeken van een goede, opreghte en suvere genegentheyt, waarinne nytdrucke de meyninge van vrundschap en vrede met den Gouverneur Generael ende de Raaden van India, opdat alle de volkeren van beyde de plaatsen, soo Batavia als Bantam, in dese werelt in rust mogen leven en niet oorlogen, ende oock de contracten tusschen den Capteyn Moor en den Sulthan niet verandert werden, opdat alle menschen die quaet doen daarvoor bevreest mogen zyn, soo te water als te lande. Dierhalven schryft Padueca Siry Sulthan tot Bantam dit geschrift aan den Capteyn Moor, opdat de vrede tusschen Bantam en Batavia vast magh blyven. Ick maake aan den Capteyn Moor bekend, hoedat ick met den Sulthan Agoong en de grooten tot Bantam overeengecomen ben en met alle quade menschen en volkeren met gommesslagh verboden hebbe, dat alle degeene, 't zy Bantammers off Maleyers, die onder 't gebiet van den Coninck van Bantam staen, geen ingesetenen van Batavia, 't zy waar het oock soude mogen wesen, sonder onderscheyt ⁽¹⁾ overlast soo te water als te lande sullen vermogen aan te doen. Soo gelieft den Captain Moor daarin niet

(1) Er staat: *mogen wesen onderscheyt*.

bedugt te wesen, want den Sulthan sal deselve quade menschen straffen, verdelen, beroven en dootslaan, maar nu maake ick een den Captain Moor bekend, alsdat Keey Aria Soera Dimarta een van de oproermakers en quaetdoenders is, dewelcke door den Sulthan ontboden, maar tot noch niet op Bantam gekomen was. De reden waarom den Sulthan Kiay Aria Soera Dimarta geroepen heeft, is omdat den Sulthan met den Captain Moor in vrede is, welke vrede nu als voordesen hy den Sulthan sal gehouden werden, gelyck oock sulcx van den Gouverneur Generael zyde verhope dat deselve tusschen Bantam en Batavia niet zal verandert werden, soo hier ende daar, te water en te lande, alsoock wanneer men naar de Oost vertreckt, 'tzy na wat plaatsen het soude mogen wesen, als Murassar, soo om de Oost als om de West, waar het de Bantammers gelieven sullen te vaaren, dat haar dan door de Hollanders, waar maar (*) mogten ontmoeten, geen overlast aangedaan magh werden, maar dat integendeel de volckeren van Batavia die van Bantam als vrienden mogen bejegenen, gelyck de Bantammers een die van Batavia van gelycke zullen doen als voordesen, en den Capteyn Moor gelieft hetselve oock niet te veranderen, opdat alle volckeren hier en daar in gerustheyt haar kost mogen soeken.

Verders versoekt den Sulthan van den Capmin Moor Gouverneur Generaal om thien stuk met goud gecicileerde roers, 'tzy kort ofte langh. Noch versoekt den Sulthan een den Captain Moor alsdat den coopman Caaff, die op Bantam woont, geen brieffjens een eenige Bantammers die hier en daar vertrecken magh geven, want het komt niet de gewoonte niet overeen: hy gelykenis soude eenige volckeren van andere plaatsen, die op Batavia wonen, een de Hollanders wel mogen brieffjens geven; volgens des Sulthans gevoelen is sulcx niet behoortlyck; dierhalven gelieft den Captain Moor een den coopman Caaff te schryven en verbieden dat hy geen brieffjens meer een de volckeren van Bantam ofte Maleyers, die in de koopstadt Bantam wonen, en geef, opdat de vrede tusschen Bantam en Batavia soo te water als te lande in gerustheyt onderhouden magh werden gelyck voordesen. De goederen, die den admiraal en Jacob van Dyck hebben gesonden, heeft den Sulthan met genegentheyt ontfangen. Gelieft oock niet op te houden met de besendinge tusschen Batavia en Bantam, opdat alle volckeren bevrrest mogen syn om quaet te doen en hier en daar achterklap te brengen, ende dat daardoor alle arm hieden soo te water als te lande haar kost met een gerust harte mogen winnen, over welke goede beradinge alle quade menschen door onse magt t'ondergebracht en verdelt sullen werden, 'tgeene oock sal strecken tot welvaren van Bantam en Batavia hier en daar ende in alle plaatsen.

Verders soo heeft Paducca Ziry Sulthan Aboen Nazary Abdul Kahar een den Captain Moor Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, niet anders te senden als 20 bhaar peper en een den admiraal 40, gelyck mede een

(*) Het U.S. waar naar.

Jacob van Dyck 10 bharen. 't geene versoeken niet gelooft te versmaden, want het is een bloemtje op een steel dogh sonder reuck ⁽¹⁾ tot teken van opregte en zuivero genegentheyl van den Sulthan om de vrede te onderhouden met den Captain Moor.

(Ouder stant:)

Desen brieff is geschreven in de stadt Bantam op Maandagh den 7 dagh van de maant Maart.

(Noch lager stant:)

Noch versoeckt den Sulthan aen den Captain Moor en den admirael dat den Maleyer Bandoel genaemt op Bantam magh komen en niet verbooden werden, alsoo hy singen kan.

In den avontstont gewert ons per de sloep Orangie van Bantam een brieffje, van den resident Willem Caaff aldaar aen Haar Ed^e. op gisteren geschreven, benevens twee brieffjes, een van den Pangeran Ardy Cassoema en een van des Coninx priester aldaar Saidi Zeeg aen den Heere Generael geschreven, dewelcke hieragter te volgen staan, behelsende de missive van S^r. Caaff 't volgende:

voor eenige dagen was aldaar een Johoorse galey van Andragery aangelant met seekeren Radja Hollands soogenaemt en in gemelte Andragery woonaghtigh, welckers verrigtinge anders niet zoude syn als om den Pangeran Koolong nyt vrientschap te comen besoecken, alhoewel men gelooffde datter wel yets anders onder schuylen mogt:

van den ouden Sulthan tot Chirrebon was tot Bantam een gesant aengecomen, maar desselfs bootschap wierd secreet gehouden:

den oppersten priester van den jongen Sulthan, genaamt Saeyl Seach, Arabier, had aen den resident Caaff verhaeld, verstaen te hebben dat twee Mahometaanse priesters door onsen gouverneur in Ternaten herwaerts waeren overgesonden, daaronder een geboren Arabier, genaamt Hagie Bema Sahout, met versoeck denselven priester na Bantam mogt werden gesonden etc., gelyck alles breeder by 't aenkomend brieffbroeck en verbael zy te lesen, wyders de voorgementioneerde brieffjens na gedaene vertalingen nyt 't Javaans en Maleyts bevonden van volgende tenen:

Translaathrieffje des Pangerang Ardy tot Bantam aen Zyn Ed^e. de Heere Goens, Generaal.

Desen brieff van Pangeran Aria Ardy Cassoema in de stadt Bantam comt aen den Captain Moor, die Koninck is in de stadt Battavia en alhier beneden windt seer vermaant, alsmeede sagtmoedigh en oprecht van harte, gelyck oock groot is en kennisse heeft ende over syne oprechtigheyt in alle plaatsen gepresen werdt, die Godt voor altyt wil zeegenen met een langh leven, voorspoet en veel geluck in dese werelt.

(1) Er staat: *reuck*.

Verders send Pangeran Aria Arii Cassoema desen brieff nevens een geschenck van seven koeboesten aen den Captain Moor, die hy gelyckenis zy, oft ick selfs de trappen van mynheers huys, soolange den naam van mynheer in 't leven is, zie, en sal noek myn naam bekendmaacken soo langh ick leve, en indiender op de stranden van Bantam yets tot mynheers begeeren mogte wesen, want de stranden van Bantam onder myn gebiedt zyn gestelt, en soo mynheer het niet gelieve te geloven, can het aen den feter doen vragen, want alle myn zeggen weet den feter. Sonder dan iets by myn van mynheers wille is, geliefet aen den feter bekend to maacken. Eynde.

Volgt nu het translaat van 't briefje, door des Bantamse Königs opperste priester Saitdi Zeeg, Arabier, aen Zyn Edl. de Heere Gouverneur Generaal geschreven.

Desen brieff uyt een zuivere opregte genegenheyt en vrientchap van Zauddi Zeeg, gesprooten uyt het edel geslagte van den grooten Ouzin, waarna volgt Jachia ende na Jachia Achmat en Zayddi Zeeg, comt aen Ryckloft van Goens, Gouverneur Generael, die de regeeringe heeft over alle zaacken in de stad Batavia: Godt de Heere wil hem zegenen met een langh leven, gesontheyt en geluk, alsmede bewaeren voor alle quade achterklappers in dese werelt.

Verders versoeckt Zayddi Zeeg dat den Gouverneur Generaal de vrientchap gelieft te doen en zenden den Arabier, Hadja Achmat Iha Maschoet genaamt, herwaarts, omdat hy is gecomen uyt het land van Zayddi Zeeg, en indien den Heer Generael na die Zayddi Zeeg vraagt, hy heeft voor desen tot Bantam gewoont by Pamoeko in 't huys van Sultihan Aboen Nasari.

Voor dees tyt hebbe niet anders aen den Gouverneur Generael te zenden als wat dirigoens en mengistangissen tot teken van een zuivere en opreghte genegenheyt.

Daarbenevens wert ons noch per geciteerde chialoup toegebracht een cleen briefje, van den commandant schipper Cornelis Zouter uyt 't Jacht Rammekens, cruysende in de Straat Sunda, aen Haar Edl. op heden geschreven, behelsende niets van belangh, nodigh hier te annoteren, als hy briefboeck en verbaal kan blycken.

Tegens den laaten avond komt hier van Sumatra's Westkust aen te lande de stuyt de Geele Beer, medebrengende een missive door d'heer commandeur Melchior Hurt en raat tot Padangh, gedaghteecken ultimo February passado, en daarbenevens twee brieflies, door de meesters bergwerckers Francois Bilandre en Jacob van Agterbergh den 14^{en} February en 4^{en} Maart deses jaars aen Haar Edl. geschreven, dewelcke hieronder sullen volgen, behelsende d'eerste van d'E. commandeur Hurt 't volgende nieuws:

den oorlogh tussehen onsen Padangsen Panglima Radja en de rebelle Pauwers wierd alsnoch door den gesegde Panglima (hoewel wat onvoorsigtigh begonnen) driftigh voortgeset, alsoo dat hy de negerys Pauw met 4000 man gebloequeert hield, sonder eenigh voordeel maar wel door 't geduurigh te velde trecken den haet van syn eygen volck behaelt te hebben:

den 24de der voorleden maant February waaren tot Padangh van den Manicabonsen Keyser, gesaamt Jangh de Pertasogh Paducca Siry Sulthan Ardimitchie, aght afgesanten met een groote suite volck onverwagt aangekomen ⁽¹⁾, medebrengende een brieffjen van ged^e. Keyser aen d'heer commandeur Melchior Hurt met noch een briefje aen Panglima Radja uyt 't oude hof genaamt Negui ⁽²⁾, alwaar hy zyn residentie hielt, geschreven, behelsende in ⁽³⁾ substantie dat hy dese ambassadeurs afgesonden hadde om zyne successie in 't Manicabose keyserryck de onse bekend te maacken, de oude contracten, met syn voorsaal aengegaan, te renoveren en den commandeur Hurt in de eertitul van keyserlycke stadthouder te confirmeren, versokende daarbenevens den vryen handel voor syne ondersaten op de Javaanse kust en daarby voorts begeerende dat aen hem de jaarlyxe gerechtigheeden betaelt mogen werden, maar wat maght ofte autoriteyt desen successour mogte hebben off niet, was d'onse tot noch onbekent, soomeede off hy de Comp^e. eenigh nadeel conde toebrengen off niet etc., gelyck alles breder in 't aencomend brieffhoeck en verbaal kan werden gelesen, waar oock te vinden zyn de twee brieffjens van de berghmeesters Bilandre en Agterbergh, dewelcke egter nodig geoordeelt zy alhier van woorde tot woorde te insereren, doch luyt van 't schryven van den commandeur Hurt en raat stont het niet het werck der Sullidase gontumye nuchal sober en gants niet beter als tevooren.

Eerste brieffje, van de berghmeesters Francois Bilandre en Jacob van Agterbergh aen Haar Ed^e. uyt Sillida geschreven.

(Salv. Tit.)

Myne Heeren.

Wy hebben aen UEd^e. Hoogh Agthbare per het schip 't Wapen van der Goes remonstrantelyck te kennen gegeven, hoedanigh de usurpatien ⁽⁴⁾ toestant mitsgaders dat van UEd^e. Hoogh Agthbare dienaren was, oock wat voor onthalligh dienaengaende op de Sumatrase Westkust was geschiet, daariene vertoonende naecht en klaar, gelyck by het rapport sal comen te consteeren, aen de E. Heer Commandeur gedaan.

(1) Er staati aengenomen.

(2) Kan oock gelezen worden *Negin*. De copist van dit Dagregister zet wel eens boven de i den krul die boven de u hoort.

(3) Dit in onthreekt in het HS.

(4) Denkelyk te lezen: den *presenten*.

Synde aldaar met een opregt gemoet aangewesen hoedanigh wy, UEd^e. Hoogh Agthbare ondergeteekende dienaren, waeren noch niet voorgesteld en in haere officie gehouden, omme te genieten het subject waarvoor d'Ed^e. Heeren Majores ons hadden aangenomen ende volcomen door UEd^e. Hoogh Agthbare geconfirmeert, dierhalven oock in dees welbedroefde Westkust gesonden, waarvan seer demondigh den uytslag van dien tegemoet wert gesien, niet twyffelende off deselve sal soo billyck en in een opregte maet gestelt syn dat daardoor de regtvaardigheyt en eincere waarheyt is vertoont.

In welke remonstrantie mede vertoont is dat door (*) het slegt gevolg der mineralen op die tyt en nu noch tegenwoordigh niet anders als op hoop (magh gesegh worden) onse Heeren Mayores dienen te leven, connende den besten berghmeester die in ons lieve vaderlant of 't geheel Europa soude mogen wesen op dese Westkust niet anders als voor een leerlingh in preuue werden aangesien, ten opsigte dat hetzelfde als een nieuwe veranderinge soo in lucht, kost, drank, ongesonde climaat, mitsgaders de groote de meenigvuldige sieckte gedivaliseerde lichamen, die wel getempereert en alhier gedistempereert werden.

Waarby mede comt dat alle soort van spysingh als druck soo dier is en op soo hooghen maet van soume gecargeert, dat d'Europiaanse lichaemen haar voetsel niet en connen genieten, want omtrent een berghwercker vereyscht volcomen een sterck en gesont lichaam: sonder dat en can niet werden geseght dat deselve eenigh effect voor d'E. Comp^e. sal werden uitgevonden.

Vermits de dagelycx sterfte onder deselve luyden voor d'E. Comp^e. onse Heeren Majores slegtelyck vooralsnoch can werden aengesien, alhoewel op diverse plaatsen is besogt en in het gebergte ingeslagen, omme soo het mogelyck was het effect van eenige goudtaderen (die wel in de diepte connen syn) eenmaal nyt te vinden, omme d'E. Comp^e. voor haere sware en dierbaren uytshot enige versootinge van winst, was 't (†) mogelyck, nyt te vinden en om tot het uytvinden wel enige geruyne jaeren van nooden syn en alsdan gelyck voorsz. niet anders als op het geval des tyts soude connen werden geleest.

Dat immers soude connen werden gerekent tot naedeel van onse haere dienaren, ingeval wy salatigh waren geweest sulcx specifice te vertoonen, en hoven dat meede alle jaeren wel diende versche en nieuwe arbejtsluyden te wesen om het guld dat nu dagelycx sterft te vermeerderen en in volcomen stant te syn dat d'E. Comp^e. voor haar algereets gedaen en noch te doen onkosten mogten eenigh effect of belooning genieten, 't welck door slaven beurbeyt wordande, oock mede door het sware en wel teregt gessyde breuckaghtige arbeijt meede soowel sterfelyck syn als de Europeanen, die

(*) Dit door laschte ik in.

(†) Dit 't is in de pen gebleven. Er is echter aan dezen brief geen zelf te stryken.

dagelyx meede sieckelyck en ongesont uyt het werck moeten schoeyden, gelyck de ondervindingh ons tot leetwesen daarvan leert.

Willende dierhalven wel wenschen dat den besten en ervaren bergmeester de tyt die wy algeraets hebben alhier ter kuste gewent ons quam comen te vervangen omme te weten of de rechtvaardige waarheyt niet en was geremonstreert ende nu nochmaals vertoont wert, waaruyt consequentelyck volgt, dat gesegde niet en wert geschreven of het is de eincere en opregte waarheyt.

Wy hebben in onse remonstrantie sulcx eerbiedigh vertoont ende demoodigh aangewesen dat wy op die tyt niet meer als van alles waren onthouden geweest en dat wy alhoewel billiglyck versogt hebben gelykent heigene soe d'E. heeren Opdam ende Ten Rheyne seyden geen last te hebben omme door den secretaris ofte ordinaris bergschryver ons te laten voorlesen maar geloont dat hetselve niet tegens ons was, maar welberaemde en geslotene resolutiën, die in berghraaden waren gestatueert geweest, waaruyt volgt dat wy bliit syn gehouden ende tot deese ure toe gehouden werden.

Wat nu aengaet de soo hoogen gestimeerden Tamhangse gontmyn en can 'tmaendelyx vooralsnoch niet hooger profiteren voor d'E. Comp^e. als ten hoogsten hondert off hondert en taghentigh guldens, daar integendeel wy niet anders en worden gebruyckt om wat op te soecken, omme d'E. Comp^e. het effect van haere hooge onkosten soo het mogelyck was eenmaal in te brengen, en syn ons niet meer toegevoegt als alleenlyck het getal dat in de remonstrantie aen Haar Ed^e. Hooghaghtbare is vertoont, waarvan nu vele sieckelyck en onbegreepem zyn tot soo een swaeren arbeyt, moettende wy bovendien als afsonderlyck ider voor zynselven leven, synde geen collegiale vergaderinge niet meer als eens gehouden, soolange wy alhier geweest zyn, daar nochtans d'E. Pieter Bartsinck wel uytdruckelyck in zyn voorstel, aen onse Heeren Majores gedaen, waarvan wy een copye hebben gecregen soons den E. heere Ten Rheyne is veretrocken ende na Batavia geretourneert, wel expresselyck dicteert dat een collegie off berghraat sal werden gehouden door verstandige en haer des verstaande berghmeesters en met malkanderen rypelyck overwegen hoe het voorschreven effect voor d'E. Comp^e. conde werden voortgeset, 't welcke immers behoorde te wesen omme onse geordonneerde ordinantien van onse Heeren Majores haer wille en ordro na te comen ende te pareeren.

Waarmede wy dese sullen floeren, God de Heere biddende dat Hy Synen zegen over onsen swaeren arbeyt gelieve te doen stralen en dat UEd^e. Hooghaghtbare moogt continueren in lanckduurige gesontheyt en sterckte in haer hooghwigtige affairen, ende wy altyt syn en verbliven UE^e. Hooghaghtbare Welwyse Hooggeleerde Generouse en Magnifique Heeren

(Onder stont:)

Myns Heeren

UE. geringste dienaeren

(Was geteekent:)

FRANCOIS BILANDRE en
JACOB VAN ACHTERBERGH.

(Terzyde:)

In myns benedenpagger hoven Sillida den 14^{en} February 1680.Volgt nu het tweede ofte habriefje, van de berghmeesters
Francois Bilandre en Jacob van Achterbergh nyt Sillida aan Haar
Ed^e. geschreeven.

Hooghgebiëdende Heeren.

Wy hebben voortleden maant een UEd^e. Hooghachtbaarhedens
permissie genotificeert de slegte toestant van de Tambangse goudmynne, maar
naderhandt ondervonden dat deselve seer advanceert ende toeneemt, soodat
sedert deselve soodanigh is opgeklimmen dat seer demoedigh versoecken
daarvan voor sooveel dat schryven aengaat geëxuseert te zyn, ende gelieve
UEd^e. Hooghachtbaarhedens 'i selve dese als per voorval een te neemen.
Waermede etc.

(Onder stont:)

UEd^e. Hooghachtbare obedientie dienaren

(Was geteekent:)

FRANCOIS BILANDRE en
JACOB VAN ACHTERBERGH.

(Terzyden stont:)

In de mynspagger hoven Sillida den 4^{en} Maart 1680.

Nyt welck briefje contrarie 'i schryven van den commandeur den verbeterden
toestant van de Tambangse goudmynne weder eenigszints schynt te blycken; den
kenner aller harten verleenne d'E. Camp^e. de volle ontdekkinge van de regte hartader
van dit soo hooghbenodighde minerael, amen.

Hebbende wyders de voorgenoemde fluyt de Geele Beer van Padangh en
Poelo Chinco tot cargasoen alhier medegebragt:

636 teyl 14¹/₄ maas ingecogt goul en

90 halff elappusuly, bedragende tesamen een somma van... / 32148:14.

Des avonts laat komt de boot van Onrust nyt de Straet Sunda van de
retourvloot te retourneren, hebbende deselve omtrent liwers in de Wegh gelaten
met een goede wind om buyten te geraken.

25 d^e. Heden ter extraordinarye vergaderingh onder 't afhandelen eeniger
saken berakende de Oostcoast van Java en 'i nootsakelyck vertrecken van Badya
Palacca met syne roofgierige Bongysaan wederom van dit eyland Java naar Macassar
gesproken wesende van 's Comp^e. nytsettinge tot en voor Indermayoo etc., is
goetgevonden, aengesien aldaar geen vyand meer wierde vernomen, Crayn Bissen
met alle syne byhebbende Macassaren in geselschap van den captain Jochem
Michielsen en een goede troep Nederlandse militairen te lande over Pagadin off
Samadangh en Tanjongpoera herwaerts te laten retourneren om die ontroerde

landen van de Kidolse stroopers en rebellen te suiveren en onderlussen onse post en becruyssinge te water daar vooreerst ⁽¹⁾ noch te continueeren, doch de Charibonae Princen eerst op 't ernstigste ⁽²⁾ weder te laten aenseggen, dat se hun land en gebied van al het quaat geborfte l'eenemaal sullen hebben te suiveren ende de aldaar synde Macassaren in onse handen over te geven en by weygeringe van dien dat men dan met de gansche onse aanwezende Nederlandse en inlandse magt na voorsz. Charibon te water off te lande sal mogen optreicken, omme 't al met minne of geweld de Kidolleen en al de rovers vandaar te verdryven ende de Macassarise stropers daarvandaen te halen etc., soodanigh als by de resolutie onder haydigen datum omstandigh staat aengehaelt.

24 d'. 's Morgens schryven Haar Ed^e. per den burger Hendrick Kalat met zyn chialoup naar Malacca aen d'Heer Gouverneur Jacob Jorisz Pitt en raat aldaar, zynde een advysbriefje van soodanigen inhoud en substantie als by 't afgaande briefboek en verbael kan worden nagelesen.

Nademiddagh senden Haar Ed^e. per infants vaartuygh met den sergiant Malam en de afgesondene van Crayn Bisse een briefje aen den capteyn Jochem Michiels en raat tot Indermayoe, op beden geteekent, dienende tot notificatie der ontfange advysen vandaar etc., als by 't afgaande briefboek en verbael breder staat aengehaelt.

26 d'. Ingevolge van het besluit van den 22de deser, soo komen de briefbrengers van den jongen Sultan tot Bantam desen voormiddagh binnen 't casteel te verscheynen omme Syn Ed^e. de Heer Gouverneur Generaal in persoon te sien en te spreeken, werdende zonder eenige statie door den E. sabandaar Ocker Ockersze en den capteyn Maleyers Abdul Bagus by welgemelte Syn Ed^e. gebraght en na 't nuttigen van een glaasje wyn en eenige onderlingen discoursjes voorts ten huysse van d'Ed. Heer Directeur Generaal Cornelis Speelman geleyt, daar soowat met haar gediscoureert maar bevonden is dat se nergers toe gequalificeert waren om van te spreeken en sulff oock niet om, soo men eerst van terzyden was berigt, dat zy derven treden om eenige peper die tot Bantam in voorraet legt met de Comp^s. om te vercoopen te contracteren, etc.

's Avonds keert nyt de Straat Sunda van 't convoyeeren der retoursehopen weder terugh 't schip Poulerrun, helibende deselve op den 21de deses voorhy 't Princeneylant de Straat nyt in ruym zee zien lopen, medebrengende briefje, door den E. commandeur Volkerus van Goens en den coopman N. Koekebacker nyt 't retourschip 't Huys te Merwede in 't uytzeylen der Straat Sunda voorleden Dingsdagh aen Haar Ed^e. geschreven tot bekendmakinge van den goeden toestand op de 2 retoursehopen 't Huys te Merwe en Ternateu, alsmede ten geleyde van voornoemde Poulerrun en de by haar opgestelde zeynbrieff. Godt de Heere wil deselve bodems voorspoedigh en behouden met haare inladinge in den schoot onses lieven vaderlands arriveeren.

(1) Er staat: daar door eerst.

(2) Het HS.: ernstigste. Het loont eigenlijk de moeite niet al de schryffouten van dezen knoeier aan te wijzen. Wij zullen er maar weer eenige laten staan.

Den secretaris van de Weescamer deser stede Cornelis Mol heden ter ordinarie vergadering versoek gedaan hebbende omme por de aenstaande retourschepen met syn familie na 't vaderlant te mogen gaan, soo is hem hetselve geacordeert, en ten opsigte van syns veeljarige goede diensten vergunt om in (*) de qualiteyt van coopman en als hoofd op eene der retourschepen te repatriëren. Wyders is mede goetgevonden over seeker vonnisse, door den Aghtbaren Bast van Justitie in faveure van Heeren Weesmeesteren deser stede den 8 September 1678 gevolt tegens den (†) burgercoopman Cornelis Borenbergh voor en vanwege syn huysvrouw Anna Constantia Assenbergh op syn nader instantie als revisours tot 't affdoen van gemelte saecke te nomineeren d'E. Heer president Balthasar Bort benevens d'E. Jaques de Buquoy, Daniel van den Bolck, Francois Tuck en Andries Cleyer.

Aengesien den slegte aenbrengch des pepers van Palenbangh, de Westcust, Jamby als andere plaatsen soo tot retouren voor 't vaderlant als tot voldoeninge der inlandse eysschen desen jaars al verre staet leert te schieten, soo is tegenwoordigh verslaan, omme den toevoer en aenbrengch van dien korf alhier weder te doen wackern, een onse burgers, Chincan en andere ingesetenen te vergunnen omme met hun joncken en vaartuygen naar Bantam, Cheribon, Banjer en elders op Borneo te mogen voeren om aldaar den peper te negotiseren, mits dat dat graya dan hier alle aen de Comp^e. tot den gestelden prys werde geleverd, omme door dat middel oock meteenen de toenemende groote vaart en negotie onser Bantamse gebuiren sooveel doenlyck te divertieren.

Wyders syn noch in Raade van India geresumeert drie crimineele processen voor Heeren Schepenen gevallen van verseyden delinquanten, namentlyck:

1ste geintenteert door den E. baillaw Jacob Casonbroot op en jegens Paul van Bengalen, lyfseygen van den E. Jacob Does, over begaene schandelycke kinderkracht aen een meysje van 7 jaeren, genaamt Tryntie van Sumbawa, en by den raat van Schepenen deser stede gesententioneert omme daarover mette koorde aen een galge gestraft te werden datter de doot na volgt:

tweede by den E. Lourens Pit de Jonge, landdroost der Oostzyde, op en jegens Seranton, vrye Bandanees, en Siliram van Macassar, slave van den Baleyur Bappa Alas, omme over begaene verleydinge ende vervoeringe van twee slavinnen insgelycx heyde mette koorde ter doot gebragt te werden;

het derde proces, mede by voorsz. landroost Lourens Pit de Jonge geintenteert op en tegens Prana van Chirrebon, Tsitra van Cravangh en Maria van Cravangh, alle drie Javanen, om over begaene huysbraecke, dieverye en moort buyten deser stede in 't Javaanse quartier, d'eerste twee, Prana en Tsitra, op een radt gelegd en geledebraeckt, mitsgaders Maria almede aen een galge mette koorde ter doot gestraft te werden ende de lighamen der 3 laetgenoemde buyten ten spectakel van andere hoosdoenders aen gulg en radt opgehangen te werden.

Alle welcke processen en sententien door Heeren Schepenen over voorschreven 6 personen als wel en tenregten gevult soodaenigh syn geaprobeert.

(*) Dit in heb ik ingeroeght.

(†) Dit lidwoord laschus ik in. Er staat: tegens burger Coopman.

28 d. Heden vertrekt naar Indermayoe de chialoup Orangie met schryven van Haar Ed^e. aan den capiteyn Jochum Michiels en raat, op gisteren geteekent, en daarnevens een briefje aan den Radja Goa ofte Crain Bissee, onder dato van eergisteren in 't Maleys en Duyts afgegaen, sullende hieronder volgen en beyde van soodanigen inhoud en substantie als by 't afgaande briefboeck en verbael aangewesen kan werden, en volgt nu hier egter het

Briefje van Haar Ed^e. aan Zyn Hoogheyt Crayn Bissee tot Indermayoe geschreven.

Den Gouverneur Generaal Ryckloff van Goena ende Raden van India senden desen brief aan Crain Bissee, die sy bidden dat God de Heere in een langh gesont leven gelieve te sparen, opdat hy syne kinderen en kintskinderen magh sien groot werden tot zyn blytschap en vreugde, gelyck oock de Gouverneur Generael ende Raaden van India door desen brief aan Crain Bissee haere hartelycke en genegen groete laten doen en meteen bekenntmacken dat ons de brief, door uw gesanten herwaerts gesonden, wel is terhandt gecomen, alsmede degeens die Crain Bissee aan den admirael Cornelis Speelman heeft believen te schryven, synde alle beyde meest van eenen inhoud, hebbende onsen captain Jochum Michiels en ons mede togezonden de translaten van de olas off bladeren, die de Sulthan Agongh van Sirrebon aan gouverneur Dammang Tsitsia Goena op Tegaal en die den sahabdaar Wiera Sasmita aan den capiteyn geschreven hadde, alsoock 't goene den capiteyn aan denselven Sasmita met kennisse van Crain Bissee tot antwoordt gedient heeft, soodat ons nyt het schryven van Crain Bissee en van de capitain gehleecken is al watter op de togt naar Tegaal en voorts naar Paccalongan mitsgaders in het terughcomen naar Indermayoe voor de quale van Sirrebon gepasseert is, daar de Gouverneur Generael ende Raden van India haar vergenoegen in genomen hebben, te weten dat onse capiteyn en U Excellentie de drie Princen gebroeders op Sirrebon had laten bekenntmaken het schelmachtigh bedryf van de Kidolse en Macassarre rovers op Paccalongan, en dat deselve naar het afbranden van 't meeste gedeelte der stad en het besteeleu der ingesetenen haar niet ontsien hebben vandaar mede te nemen 10 swaere metalen camerstukken off grote bossen, daarvan de alderkleyinste wel vyff picol weegt, en dan noch twee yseren stukken, den Sousouboungan toebehoorende, en alsoo sy deselve op Sirrebon hadden gebragt, dat de Princen behoorden al die goederen en het canon voor reequeningh van de Sousouboungan in handen van de Comp^e. weder te doen overgeven, want dewyle de Comp^e. den Sousouboungan onder haere bescherminge heeft aangenomen, soo hebben Crain Bissee en de capiteyn seer wel gesegt, dat den Sousouboungans goederen oock voor Comp^e. goederen moesten werden aengesien, en soo dan die Princen die niet weder deden overgeven, dat men niet anders en soude kunnen dencken als dat de Princen het met de rovers hielden en haar in haar schelmstukken behulpsaam waren en de hand booden, alsooch sy

het contrarie voorgaven, maar het schynt dat de voorschreven Princen, off althoos de twee eerste van deselve, dese bootschap al soo weynigh in agtinge hebben genomen als al de voorgaande, die wy haar nu al verschoeyde maalen tot haar eygen beste zedert den tyt van ontrent twee jaeren soo vanhier als van Indermayoe hebben laten doen, behalven de goede vermaningen die haar vanwege den admirael Speelman, daen hy noch om de Oost was, uyt onse naame mede gedaan syn, haar althoos beroepende op haar onvermogen en dat se haar stadt en plaatse geen meeter syn, doordien de Bantammers off de Kidolse en Macassaarse rovers tot Sirrehon de magtigste waren en haar alsoo onder hun gewelt hielden, gelyck het oock gebeurt is dat die struykrovers, doen Crain Bissey zyn volck aen lande sonde om water te haalen, waartoe de afgesondenen van de Princen licentie hadden gegeven, deselve met geweld aen de wal hielden en haar niet toelaten wilde om aen landt te mogen treden, alhoewel de Macassaren op Crain Bisseys vermaninge dat zy op haar woort, 't welck zy op Indermayoe aen Daïn Matara hy geschrifte hadden gegeven, behooren te gedencken, hebben laten weten dat zy wel genegen waeren hy u over te comen, maar dat se door het gesigte van de Hollandtse chioloupen uyt vreesse terughgehouden wierden, 't welck wy niet anders als voor logenpraatjes comen aenmercken, en soo dunckt ons dat het met schryven en zeggen van de Sirrehonse Princen oock gelegen is, want soo het haar regte meeninge waere, dan souden de Cheribonae Princen met de Macassaren tesamen alle de Kidolosen gemackelyck den hals hebben kunnen breecken, wetende dat sy door onse magt, die onder den captain en Crain Bissee doen voor haar stadt lagh, oock kosten geholpen werden, soo sy dat maar hadden versogt; bovendien heeft het de Sirrehonse Princen oock aen geen gelegentheyd onthroocken, indien sy genegen waeren geweest haar onder Comp^e. bescherminge te begeven, hetselve door haar gesanten op de behoorlycke wyse alhier aen ons te laten versoecken, waartoe haar door den commandeur Couper en naderhand door den capteyn genoegsame aenleydinge is gegeven, en daarom hebben wy goetgevonden onse voorschreven captain en Crain Bissey hy desen te lasten weten dat zy op den ontfangh van dese onsen brieff twee Nederlandtse gecommitteerde aen de Princen naar Chirrehon sullen senden om deselve noch voor de laeste maal aen te seggen alle de Kidolosen en Macassaarse rovers uyl haar lant en gebiedt te doen vertrecken off met al haar gestolen goederen in handen van de Comp^e. over te leveren, 't zy dan soveel off soo weynigh als haar in de lontpalen van Sirrehon noch zyn onthoudende, off dat wy deselve met geweld selfs daarvandaan haalen en verdryven sullen, 't zy dan met off tegen haar danck, en dat sy haarselven sullen moeten wyten indien de Sirrehonae ingesetenen daardoor schade komen te lyden, tenwaere de Sirrehonse Princen, haarselve te swack kennende om die struykrovers met het gestolen goet aen ons over te geven off te doen vertrecken, daartoe Comp^e. magt onder Crain Bissey en de captain tot haar hulp versogten, 't welck haar dan toegestaan

sal werden, mits dat sy meede toonen haar best te doen en de zaak opregtelyck te menen om haar landt en onderdanen voor schade te bevryden. Oock sal Grain Bissey benevens de voorsz. gecommitteerde oock wel twee off drie van de zyne mogen voegen om de Macassaren, die op Sirrehon nogh mogte wesen, voor het laaste mede bekend te maacken, soo sy haar niet goetwilligh en sonder uytstel by u comen te vervoegen, dat men haar alsdan niet nalaten sal naar verdiensten te straffen als overtreeders van het verbodt dat met de Comp^e. op Macassar gemaect is en als verraders van haar eygen landt, synde het de meeninge van de Gouverneur Generael ende Raaden van India dat de Sirrehonse Princken in de tyt van 24 uren op de voorsz. bootschap sullen hebben te antwoorden, sonder dat onse gecommitteerde langer als die tyt daarnae behoeve te waghten, en soo het dan de waarheyt mogt wesen dat de Princken met makhalderen niet eenigh waaren en dat ymant van deselve, 't is dan de jongste, de middelste off de oudste off twee van haarluyden, genegen waaren onse redelycke vermaninge in aghtinge te nemen, die sullen wy onse hulpe en bescherminge, soo se daarom versoecken, niet ontseggen, maar off het nu gebeurde dat de Kidolosen en Macassaren met haare gerooffden huyt van Sirrehon naar Bantam al vertrocken waaren, gelyck alhier verstaen dat al geschiet soude zyn, en sulcx datter op Sirrehon niets te doen of te verrigten moght wesen, dan sullen evenwel onse gecommitteerde naar Sirrehon aen de Princken gesonden werden om haar van onseutwegen noch andermaal aen te seggen, dat indien sy naar desen weder ymant van die struyckrovers met haeren huyt in haar lantpolen comen te gedoogen sonder deselve als haere publike vyanden vandaar te verjagen, den huyt off te neemen en aen de Comp^e. te restitueren, dat wy het op haar sonder verder waarschouwinge zullen verhaelen en dat sy het haarselven dan moeten wyten, alswanneer voor den capiteyn en onse andere officieren met Grain Bissey, Panaraga, Mangemba, Matara en Sitoedjou tesamen dienen te overleggen off er in 't lantschap van Indermayoe noch yets gedaan ofte verrigt kan werden, en soo niet (¹), sal den captain op de schepjens die in de besettingh leggen mitsgaders een lant in de vestingh behoorlycke ordre stellen en dan voorts met een gedeelte van onse soldaten nevens Grain Bissey en de gantsche Macassarse mogt 't sy over Samadangh ofte Pagadeen naar Tanjongpoera mogen trocken, om die landen tusschen beyden van de struyckrovers te suiveren en de goede ingesetenen van al haar overlast te bevryden, vertrouwende dat de wegen daartoe nu al eenigszints bequame off teumfusten soo goet voor de onse als voor de struyckrovers sullen wesen, maar indien dese toghl voor Grain Bissey en Grain Panaraga het te ongemackelyck quame geoordeelt te werden, dan souden sy beyde met een van de schepjens herwaerts connen keeren en het gesagh over de Macassaren d'andere koninkinderen aanbeveelen, soals dat t'samen best sullen kunnen overleggen, doch het sal dan oock

(¹) Er staat: en soo men.

nodig zyn dat Crain Bissey sterke ordre onder het volck stelt dat se niemand van onse off des Souverainhange eygen onderdaanen enige overlast aendoen, want daardoor wert het volck gelyck als van de gehoorsaamheyt oltgetrocken, en de Gouverneur Generael ende de Raaden van India zyn genootsaecht Crain Bissey te laten weten tot haar leetwisen verstaan te hebben, dat de Macassarren op Paccalongan en Tegal seer onbetwyligh zyn geweest en de luyden aldaar niet beter getracteert te hebben als off sy haere vyanden waeren, sonder eenigh respect te draagen aen onse officieren en selfs niet aen den captain, 't welck wy niet gaarne en hooren, alsoe het de Comp^t. een quade naam geeft, en daarom is het seer hoogh noodigh dat door Crain Bissey en andere onse Macassarrie gesaghebbers daerin naar behooren wert versien, straffende degeene die qualyck doen; andersints souden de saaken in disordre vervallen, 't welck in den oorlogh niet geleden magh werden.

Geschreven in 't casteel Batavia op Jacatra den 26 dach van de maant Maert in 't jaar 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlandts India

(En was geteekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont 's Comp^t. zegel in roode lacke gedruckt, daeronder:)

Ter ordonmantle van Haar Hough Ed^e.

(Was geteekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

's Avonts verseylt na de Straat Sunda de hoecker de Grootvogel niet schryven aen den schipper commandant Cornelis de Stoute en de verdere cruyssers, op heeden geteekent, eenlyck dienende ten gelyde eeniger provisiën en medicamenten, als by 't afgaande briefhoeck staet te lesen.

29 d^e. 's Morgens wert hier per Chinoes vaartuygh aengebragt een briefje van den Pangeran Macaboeng nyt Palembangh, anders genaamt Diepa Cassoema, sullende translaet van 't selve op den dagh van de inhalinge in de toekomende maant geinsereert werden.

In dese afgeweekene maant Maert zyn alhier van verscheyde plaatsen aengecomen maar een getal van 21te diverse vaartuygen, bemant samen met 116

coppen, dewelcke in 't generael hier aengeliragt hebben

de ondergespecificeerde coopmanschappen en

leestogten etc., namentlyck:

1 van Kayely met 6 man, 1000 bamboesen met oly, 1600 onde clappus;

1 van Sourabaya met 4 man, 10 $\frac{1}{4}$ last ryx, 100 stux balcken, 100 stux plancken, 800 bossen pady, 5 potten oly;

4 van Reauw met 27 man, 1530 stux deekadjangs, 1600 stux dammers,

1 $\frac{1}{4}$ lasten sagon, 600 vissuyten;

6 stux vaartuygen transporteere.

6 stucc vaartuygen.

4 van Touloungbauwa met 16 man, 22000 stucc oude pienangs, 2500 stucc oude clappus, 2100 potten en tresselen;

3 van Palembang met 20 man, 2500 stucc aerde gurgelets, 1000 stucc gedrooge vis, 100 bossen rottings, 500 stucc deekadjangs;

1 van Japara met 10 man, 940 stucc plancken, 2 lasten rys, 4 d^{re}. zout, een d^{re}. boontjes;

1 van Indermayoe met 4 man, 2 lasten rys;

2 van Tegaal met 7 man, 1 last rys;

1 van Paccalongon met 4 man, 2 lasten rys, $\frac{1}{2}$ d^{re}. boontjes, 25 potten oly;

1 van Samarangh met 10 man, 200 stucc kleyne kistplanckjes, 2 piccols groene taback;

1 van Chirrebon met 4 man, 1000 bossen ayuyn, 800 d^{re}. tamerinde, $\frac{1}{4}$ last rys;

1 van Zumbouwa met 4 man, 1 last rys, 5 stucc slaven.

Somma 21 stucc vaartuygen, deweleke alhier in 't generael hebben aangebragt 't volgende als:

1000 stucc hamboesen;

4100 d^{re}. oude clappus;

21 $\frac{1}{2}$ last rys;

100 stucc balcken;

1040 d^{re}. plancken;

800 bossen pady;

30 potten oly;

1850 stucc deekadjangs;

1600 stucc groote dammers;

1 last sagou;

500 stucc viskuyten;

22000 stucc oude pienangs;

2100 d^{re}. potten en tresselen;

1000 bossen ayuyn;

2500 stucc aerde gurgelets;

1000 bossen rottings;

4 lasten zout;

1 $\frac{1}{2}$ last witte boontjes;

200 stucc kleyne kistplancken;

2 piccols groene taback;

800 bossen tamerinde;

5 stucc slaven.

Daarentegen zyn in dese maant vanhier weder affgegaan na diverse plaatsen een nomber van 56 soo groote als kleene vaartuygen, die tesamen hebben weggevoert een somma van 2288 rd^{re}. aen verscheyden coopmanschappen en waaren als:

1 naar Paccalongon met 50 rd^{re}. kleeden;

3 naar Tegaal met 90 rd^{re}. aen kleeden;

1 naar Amboina met 40 rd^{re}. aen massoy, 50 mom, 56 witte wyn, 50 Bengaelse hoter, 24 tabaxpypen;

14 na de kust van Java met 1280 rd^{re}. aen diverse kleeden, 22 porceleyn, 59 Chinees papier, 12 quitasols, 50 eustoraleen, 27 out yser, 10 nieuwe spykers, 20 vergult offerpapier, 22 kupers theeketels, 15 offerligt, 250 amphioen, 50 laxa, 10 soethout, 4 gingjers, 4 tsjoepoes, 10 Chinese taback, 50 d^{re}. gouddraat, 20 kommyn, 200 wax, 182 gesorteerde drankwaaren;

5 naar Biema met 514 diverse kleeden, 12 Bengaels neusdoekgootje, 3 porceleyn, 8 out yser;

22 vaartuygen transporteere.

22 stuex vaartuygen per transport.

1 naar Baly met 75 rd^r. aen out yser, 120 porceleyn gesorteert, 20 zintock:

3 naar Indermayoe met 65 rd^r. aen kleeden;

1 naar Japara met 20 dakpannen, 100 wax, 20 porceleyn, 200 gesorteerde kleeden, 20 laxa;

1 naar Chirabon met 20 kleeden;

1 naar Cottaringen met 12 rd^r. aen porceleyn, 25 Bengaalse neusdoecken, 6 d^e. armoeynen, 13 kleden;

1 naar Passir met 40 rd^r. aen porceleyn, 27 kleeden;

2 naar Palembang met 40 rd^r. aen kleeden, 9 amphioen;

1 naar Malacca met 64 rd^r. aen zout, 154 gesorteerde drankwaaren;

1 naar Samarangh 269 wax;

2 naar Reauw met 102 rd^r. aen diverse kleeden.

Somma 56 stuex vaartuygen.

Welckers generalen afvoer vanhier bestaat in de ondergenoemde goederen namentlyck;

422 rd ^r . aen diverse drankwaaren;	50 rd ^r . aen laxa;
2185 — „ diverse kleeden;	10 — „ soethout;
40 — „ massoy;	4 — „ gindjers;
50 — „ Bengaalse boeter;	4 — „ tsjoepoes;
24 — „ tobaxpypen;	10 — „ Chinesees tobaek;
217 — „ gesorteerde porceleynen;	80 — „ d ^e . gouddraat;
59 — „ Chinees papier;	260 — „ wax;
12 — „ hantquitasols;	37 — „ Bengaalse neusdoekgoetje;
50 — „ kustcoralen;	20 — „ zintock;
108 — „ out yser;	20 — „ dakpannen;
10 — „ nieuwe spykers;	8 — „ Bengaalse armoeynen;
20 — „ vergult offerpapier;	269 — „ amphioen;
21 — „ koopere theeketels;	64 — „ zout.
15 — „ offerligt;	Somma rd ^r . 4288 in alles.

Volgens de notitie door de dootgravers deser stede zyn in dese maant onder de Christenen alhier overleden en op de ordinary plaatsen ten grave gebracht:

32 Comp^t. dienaren:

1 burger;

3 Noderlantse vrouwen;

2 d^e. kinderen;

3 Marlykers off inlandse burgers;

2 d^e. vrouwen;

3 d^e. kinderen;

1 slaaff;

somma . . . . 49 coppen.

Zynde onder dit bovenstaande getal geene Moorse, Javaanse, Chinese off andere heydense ingezetenen deser stede gerekent, als van deweleke geen aenteekeningh wert gehouden.

Daarentegen zynder in dese gepasseerde maant Maart in de Christelycke kercken en gemeente weder gedoopt:

10	Nederlandtse kinderen;	
21	inlandse der Portugese	} gemeente;
3	inlandse der Malleyse	
tsamen.....	36 kinderen.	

Oock zyn in deselve tyt in genoemde kercken in den egten staat getreden en bevestigd:

2	Comp ^t . dienaars;
1	Nederlandse burger;
8	Mardyker;
tsamen.....	11 paren.

Den 29 Maert zyn door 't Eerwaerde Collegie van Heeren Schepenen over begaene misdryven publyckelyck gestraft de volgende deliquanten, als namentlyck:

Datan van Macassar, lyfleygen van Mahin Ahoe Loeboe, Amboinees, gegeselt, met een gloeyende kris dwers over zyn rugh gestreken en 2 jaaren in de kettingh by syn lyfheer:

Jan, Chinees van Batavia, met een strop om den hals onder de galgh gegeesselt, gebrantmerckt en voor al zyn leven in de kettingh aen de Caap gebannen;

Oeloe van Tangerang, Javaen,

Pieter van Malabaer, straff van de stalmeester de Ruyter zal^t., en

Anthony van Malabaer, lyfleygen van den Mardyker Augusty Mannels, alle drie met de strop om den hals onder de galgh gegeesselt, yder op de rechte wangh gebrantmerckt en voor 20 jaaren gebannen in de kettingh;

Wiera Javaen en

Sapton van Batavia gegeesselt en voor 6 jaaren in de kettingh gekloncken

Paul van Bengale, lyfleygen van d'E. Does, gehangen;

Prana van Chirribon, corporael der Javanen, en

Citra van Craoangh beyde geradebraakt;

Marten van Craoangh, Javaen, opgehangen;

Seranton vry Bandancees en

Siliran van Macassar, slaaf van Bappo Balyer, beyde opgehangen;

Sisa van Blma, lyfleygen van Bappo Boat, met den strop om de hals onder de galgh gegeesselt, gebrantmerckt en 20 jaaren in de kettingh.

Baro van Sumbauwa, slavinne van den Chinees Juou, en Jehat, slavinne van den Chinees Giekò, beyde gegeesselt en 2 jaaren in de kettingh;

Nango Tonjou, vry Macassar, gegeesselt en 6 jaaren in de kettingh.

Den 7 Maert zyn door de heer waterfiscael Pieter Pauw uyt de fluyt Sparendam aengehaelt 4 packen met amphioen, wegende 296 R.

April Anno 1680.

2 April. Laet in den avontstont vertrecken nyt deser reede de fluytschepen den Hasenbergh ende Sparendam, de laeste over Japara ledigh en sonder schryven naar Sourabaya ende d'eerste over Tegael naar Japara en voorts mede naar Sourabaya, retournerende daarmede oock den Paccalongsen sabandhar Miramjaja, synde den 9 jongstleden per de fluyt de Beemster door de regenten en den capiteyn Jochum Michielsen van Tegael over eenige suspecte bandelinghe, by 't aflopen van Pacalongen door de Bantammers voorgevallen, en daarhy van ontrouwe beschildigt, hem herwarts ⁽¹⁾ opgesonden, dogh weswegen hy sich alhier in sooverre heeft verschoont en verantwoord, dat die gepresupponeerde beschuldigingen niet valibel zyn geoordeelt, gaende daarmede alf twee missives, door Haar Ed^e. op ultimo des voorleden maants d'eerste aen de residenten Thomas Grinnel en Aernout Gravinck tot Tegael en de laeste aen den oppercoopman Cornelis Bartelzen Marchier en raet tot Japara gecarteert, alle beyde van inhoudt als by 't afgaende briefboeck en verhael onder huydigen datum kan werden beoogt, bestaende voorts 't weghgevoerde per de fluyt den Hasenbergh voor Japara en Tegael in de volgende coopmanschappen en behoeften:

voor Japara:

46 packen diverse cleeden;	
40 canassers amphioen;	
2 leggers Spaence wyn;	
4 leggers gesneden araq;	
5 potten Bengaelse boter;	
4 vaten spykers en eenige smeeekolen, bedragende tesamen een somma	
van	f 54003: 19: 2;
voorts noch eenige provisien voor Tegael ter montura van	689: 14: 2;
somma bedraagt het gescheepte in den Hasenbergh voor	
Japara en Tagaal.....	f 54693: 13: 4.

(1) Dit herwarts is door den ouden corrector ingevoegd ter vervanging van hem, dat hij echter vergat te schrappen.

Den E. Vincent van Moock, landdrost der Westzyde buyten deser stede, op den 26^{en} des voorleden maants voor sigh en verscheyde ingesetenen (*) deser stede overgелеvert hebbende een versoekschrift tot vercryginge van een openinge van een cleen poortie door deses stads westermuren tussehen de punten Westvriesland en Groeningen tot comoditeyt van de gemeente en ingelanden aen die kant behoorende, en heden staende de ordinarie vergaderinge weder daarom geïnsteert hebbende, soo is om verscheyde goede insigten goetgevonden, 't voorz. poortie omtrent de punt Groeningen te laten openen en met een behoorlyke wagt vanbinnen besorgen, vermits daartoe oock albereyts voor eenigen tyt door de versoekers een brugge over de stadsbuytengragt hegennen zy te maaken en in voorige tyden mode daar al noghmaals soodanigen openinge volgens uytwysinge der muren heeft geweest, gelyk sulx omstandiger in 't resolutieboek staat uytgedrukt, alwaar oock geïnserveert en te vinden zy 't geciteerde request, dogh egter noodigh geoordeelt 't selve mede hieronder te laten influeren.

Aan den Hoogh Ed^r. Heere en Heeren Ryckloff van Goens, Gouverneur Generaal, ende d'Ed. Heeren Raaden van India.

Vertoonen met alle eerbidigheyt uw Hoogh Ed^r. onderdanige ingesetenen en eygengeefde, woonagtigh aen de Westzyde soo binnen als buyten deser stede, hoe sy supplianten nu al een langen tyt geleden met groot verlangen hebben tegemoet gesien datter een kleen portie nevens de punt Groeningen soude werden geopent, terwyl al tot dien eynde nu eenige maanden herwaerts een brugge over de stadsgragt gereet is gemaekt; en alsoo hetselve een saak is waarmede haar supplianten niet alleen, maar de gandsche gemeente een groote commoditeyt en gerieff soude toekomen en niets kan bedagt werden dat dese stadt ofte d'E. Comp^s. daar eenigh hinder door soude lyden, maar ter contrarie door dat middel de erven en landen meerder bebouwt en gecultiveert werdende, excessive penningen van 's heeren gereghtheden in Comp^s. cassa jaarlyx soude toevloeyen, gelyk al in verwagtinge van hetselve by verscheyde ingesetenen is bebouwt en verbetering der erven by de hand genomen, om welke en and're goede redenen meer zy supplianten dienstuedrig versoeken, dat hetselve poortie tot een passagie in dese stadt mogt werden geopent, temeer dewyl hetselve met seer cleyne onkosten, die zy supplianten des noots zynde selfs seer gaarn willen dragen, kan geschieden ect.

(Wat geteekent:)

V. van Moock, P. van Leeuwe, Jacob van Dyck, 't merck A: J: Anthony Jacobse, 't merck HVp (1) van Manuel de Costo, 't merck ctr (2) van Jacob Rodenburgh, 't merck van ESL (3) Toesanbandee, G. F. Swart, Johanna Steenhoff, Oncko Jh (2) Chinee, Pieter Bonstoe ect. en nogh 71 soo Moorse, Chinee als andere ingeselen deser stede.

(*) Er staat: verscheyde nu gesetenen.

(2) Deze letterteekens zyn eens niet onverdientelike poging van den zetter om den krabbel weer te geven die in het H.S. staat.

Den ondercoopman Hendrik Canais zedert den 20^{en} October anno passato in plaats van den overleden oppercoopman Jan de Coninck provisioneel als winckelier deses canteels dienst gedaen hebbende, soo is denselven tegenwoordigh op zyn gedane versoeck volgens het reglement daarinne toegestaan de qualiteyt van coopman met sestigh guldens ter maent voor drie jaren.

Vourts is verstaen den eersten clerck Pieter Ryswyck in plaats van den secretaris van de Weeskamer deser stede Cornelis Mol vermits desselfs versogte en geaccordeerde vertreck na 't vaderlant weder tot secretaris van gemelte Weeskamer aen te stellen en te verkiezen.

Wyders is op 't versoeck van Fronika Wys, vrouwe van den weggelopenen burger Hans Jacob de Ryke, die sikh thans by d'Engelsen op Bantam is onthoudende, goetgevonden by missive aen onsen resident Caelf te ordonneeren, om by den Engelsen agent tot de restitutie van geseyden H. J. de Rycke aen te houden en by weygeringe ofte excuse deswegen als over het vervoeren van verscheyde andere Comp^{te}. onderdanen met hunne schepen te protesteren en den genoemden gevlugten de Rycke te instoueren sikh ten eersten herwaerts weder by syn vrouw te begeven.

Soo is mede op 't voordragen van d'Heer Directeur dienstigh gaagt verscheyden invendibele elden, lakenen, stoffen, cramieryn etc., by de packhuysen alhier lange jaaren gelegen hebbende, volgens de overgeleverde memorie by publyke opveylinge te laten vercoopen voor wat se gelden kunnen.

Aengaende wyders de te doene rescriptie op en met de briefdragars des jongen Sulthans tot Bantam alsmede raakende d'oostcust van Java is noch verder alsulx ⁽¹⁾ geresolveert als by 't resolutieboek onder dato van heeden staet aengehaelt.

3 d^e. 's Morgens verschynt den E. sabandar Ocker Ockerse by Zyo Ed^{te}. de Heere Gouverneur Generael met secker Chinees anachoda, voorleden Saturdagh met eygen vaartuygh van Palembang hier aangekomen, by sikh hebbende de brief en schenckagie van den Pangeran Macoeboemy, anders nu genaemt Diepa Cassoema, aen Haar Ed^{te}. staende de soldaten in de hoofdwagt eenlyck in 't rinquet, sonder eenige ceremonien meer, werdende gemelte Chinees na 't overleveren des briefs met een glaesja seck en pinaugs getracteert en voorts soodanigh weder na huyten geleyt, en is de voorsz. missive na gedaene vertalinge uyt 't Maleys in 't Nederduyts bevonden van volgende teneur.

Translaatbriefje door den Pangeran Diepa Cassoema tot Palembang aen Haar Ed^{te}. tot Batavia.

Desen brief van Pangeran Diepa Cassoema ten Palembang, waarinne uytdrucke myne suyvere en opregte genegentheyt tot Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India, die in 't koninkryck van Batavia wonen en haar gebied hebben over alle Hollanders hier beneden wints, die

(1) Er staat: als sulx.

seer wyl een groot ⁽¹⁾ van verstant syn in haar gedoentens en groote volmaakte raadslagen en oock in alle plaatsen over haare goetheden beroemt werden en oock een alle haere vrunden die naby zyn laten blyken, die hy gelyckenis zyn als water voor alle drooge lippen, alsmede santvastigh in 't onderhouden van hare contracten en vrundtschappen met alle Koningen, waarmede sy alsoock met alle raatsheeren naar wensch weten om te gaen.

Verders send Pangeran Diepa Cassoema dit geschrift uyt een opregte onverbreekelyke genegentheyt aen Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India, waarinne uytgedruckt wert het suyper opregt herte van Pangeran Diepa Cassoema tot onderhoudinge en vermeerderinge van onse bontigenoot- en vrantschap, alsoo tusschen Palembang en Battavia nu geen verschil meer is, en oock streckende tot onderhoudinge van kennisse met Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India.

Verders heeft Pangeran Diepa Cassoema een Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India tot teeken van een suyper opregte genegentheyt niet anders te senden als een kris met gont ingelegt, een hazegay, een half picol wasch, twee eliphantstanden van een half picols swaarte, twintighduysent draden met gaarn en vyffentwintigh cattys aguilhout, hetgeen Pangiran Diepa Cassoema versoekt Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India alsochoon van geen waarde is, niet gelieft te versmaeden. Ick soude wel peper hebben gesonden, maar de Hollanders dit tot Palembangh zyn willen sulx niet toestaen als alleenlyck aen Sultan Ratoe.

Desen dient tot geen ander eynde als de opregte en suyper genegentheyt van Pangarang Diepa Cassoema tot Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India.

's Namiddags werden de twee Chinesse Tartariache gesanten Lio Lauja en Li Lauja omtrent ten 3^{en} uren met 2 carossen uyt haar woningen door d'E. sabandaer Ockersze en diverse gecommitteerdens alsmede verscheyde onser Chinesen gehaelt en in de thuyt van Zyn Ed^l. de Heere Gouverneur Generael bloosten ⁽²⁾ dit casteel gebragt, wanneer daarop mede verscheenen d'E. Heeren Outhoorn en Camphuys, die haar dan op een collation van een maalyt ter ordre van Haar Ed^l. daartoe bereyt tracteerden en met wyn en mom als eenigh rooswater tot verkoelinge onthaelden en dese heeren ambassadeurs alsoo wat vormaecten, wesende hunne staetslieden Lappora en Limlakko ⁽³⁾ daar mede present, 't gunt alsoo tot outrent den avont geduurt hebbende, soo zyn d'heeren weder binnengecomen en de voorsz. Chinesse ambassadeurs met haar gevolg door den E. sabandar Ockersze mitgeders de verdere gecommitteerde en geunde vrunden na haar woningen thuysgeleydt.

(1) Denkelijk wordt bedoeld: seer wyl en groot. Verdere aflieden van dezen copist laten wij maar als zij zyn.

(2) De man bedoelt: bevoeten.

(3) Het HS.: Lappora en Kintana.

In den avondstont komt alhier uit de Straet Sunda te retourneren de boeker de Croonvogel met een klein briefken van den commandant schipper Cornelis de Zoute uit 't jagt Rammekens, cruyssende omtrent 't eylant de Groote Combuys, aan Haar Ed^e, op gisteren gedateert, dienende eenlyck ten geleyde en bekendmakinge dat 't jonck van den capteyn Maleyers Abdul Bagus hun was gepasseert en herwaartsaen gestoert etc.

4 d^e. 's Avonds verzeyl na voorsz. cruyssers weder 't frégatie de Tyger met een briefje aan den schipper Cornelis de Zoute, op heden geteekent, eenlyck tot (1) bekendmakinge dat gemelte frégatie, van zyn lekkagie gerepareert zynde, aldaar weder zoude blyven cruyssen en de lecke zhieloup de Vlieger daartegen weder herwaarts komen, breeder by 't afgaende briefboek en verbael onder dato van heden te sien.

5 d^e. 's Nademiddags gewert ons per Javaes vaartuygh van Bantam een briefje van den resident Willem Gaaff, op gisteren aan Haar Ed^e. gedateert, verselt met een extract daghregister zedert den 16de Maart tot den 5de deser, behelsende dat den jongen Sultan onder 't gesagh van eenen Keey Deman Singa Wleprana 52 oorlogsprouwen, bemant met ruim 1500 koppen, vandaar naar Cheribon had afgesonden om gesegde plaats in besit te nemen (alhoewel er gerugt en voorgegeven wierd, sulx maar gesiede om timmerhout te halen), aengesien den Sulthan bevreesd was de twee oudste Princken volgens de bekendmakinge van den jongsten Pangeran onder zyn onwettigh gebied haar niet langer wilden hougen maar de Comp^e. te sullen toevallen:

van Palembangh was op Bantam een gesant met een brief van den Manicabosen Coninck aangekomen, die gepresenteert soude hebben dat syn Koninck, wanneer de Hollanders de Bantammers den oorlogh quamen aan te doen, met 70 welbemande vaartuygen de Bantamse Sultan wilde seconderen en de Comp^e. alsdan op de Westcoast van Sumatra mede vyandlyck aan te tasten;

den thol op de kleeden die na de Oostenst van Java wierden vervoert, had den jongen Coninck tot Bantam van 5 tot 10 percento verhoogt ende de handelaarties tusschen Bantam en Batavia voor yder prauwe $\frac{2}{3}$ in plaats van $\frac{1}{4}$ voor 't visiteren van yder vaartuygh doen belalen;

seeker lamboy, met Maleyers en 2 à 3 Bantamse Javanen bemant, toebehoorende den sakaandaz Secredana, voorleden jare met cleeden en woopmanschappen van Bantam sonder pascedul naar Priaman verstrooken zynde, was voor weynigh dagen vandaar volladen met benjamin, camphur en een quantiteyt goud eet. tot Bantam weder geretoornert;

soo waren mede van Sillebaar en Lampun zedert 16de passato op Bantam aangebragt ontrent 500 bharen peper;

de Bantamse groote verlangden seer na den uitslag en 't verrigten hunner briefdragers na Batavia, oordeelende tot nadeel van 's Coninx respect te wesen dat daartoe syne peperleveranciers gehruyck zyn geworden, gelyck alles breder in 't aankomend briefboek te lesen zy.

(1) Et sicut: tot tot.

Secker Macassar genaemt Dain Mangala, zynde de broeder van den afgesetten Coniack van Gou Crain Bisse, doorgaens en nog jongst in 't attaqueren van Caccapper de wapenen onder de uylgewekene Macassaren en de hartneekige rebellen vyanden op Jara's Oostenst tegens de Comp^e, en den Soesouhoumangh gevoert hebbende en nu jongst met 't recoteren van gezegde nest in onse handen gevallen en door den heer commandeur Couper vandaar over Sourabaya met 't schip Japan herwaarts gevangen opgezonden zynde ende alsnoch aan boort van 't schip Courtious in detentie gehouden wordende, doet op heden door handen van onsen capteyn der Maleyers aan Haar Ed^e. overleveren secker geschriftje, daarby versoekende over syn quaal hedryft te mogen werden gepardonneert en weder op vrye voeten gestelt, waarop denselven op zyn iterative instantie en meest ten respecte van zyn broeder Crain Bisse nevens zyne domestiquen by provisie uit zyne detentie van boort verlost en onder het opzigt van Crain Bisse buyavrouwe in zyn campou ongewapent is bestelt geworden, omme aigh naar de verschyninge van syn broeder voor de Comp^e. te zyner praesentie nader te veroolmoedigen ende den eedt van getrouwicheyt te presteren en dan wyder over hem te disponeeren, luydende gemelte request van woorden tot woorden aldus:

Aan Syn Ed^e. d'Ed. Heer Ryckloff van Gouss, Gouverneur Generael, mitagaders Haar Ed^e. d'Ed^e. Heeren Raaden van Nederlands India.

Geeft andermael met behoorlyke pligt en schuldige eerbiedicheyt te kennen UEd^e. alderonderdanigsten dienaar Dain Mangala, hoe hy suppliant nu al omtrent agt maenden door 's Comp^e. dienseren oft militairu op Sourabaya in de vasticheyt genaemt Cappar zynde gevangen genomen, alwaar hy suppliant tot syner berouw en loetweesen den oorlogh tegens d'E. Comp^e. mede heeft helpen voeren, dogh niet sonder oproy van andere grooten, boven hem commanderende, dewelcke hem suppliant dan vermits zyn onbewuste jonckheyt tot soodanigen foul hebben verleyt en gebragt, maar Grootte Agthare Heer en Heeren, het hem suppliant (maar ach laey te laet) berout dat hy sulke vermeete stouticheyt heeft gepleegt. Des versoekt hy suppliant Zyn Ed^e. nevens Haar Ed^e. de E. Heeren Raaden van India dat Haar Ed^e. die bedreven foul hem suppliant dogh genadelyck gelieft te vergeeven om de wille Godes, belovende hy suppliant nevens de zyne naar desen d'E. Comp^e. met zoo grooten trouwe en genegentheyt te dienen als er oyt oprege dienaar zyn heer en meester kan dienen, oversulx hy suppliant aigh seer onderdanigh en deemoedigh gedrage aan UEd^e. Groot Agthare Heer en Heeren haar gunst tot hemwaerts, die eenwigh en altoos zal tragten UEd^e. goetheyt naar zyn uytterste vermogen te meriteeren; des sal hy capteyn Maleyer, alsoo ick selver niet present ben, myn voorspraak strecken.

(Onder staet:)

't Welk doende eed^e.

(En terzyden:)

UEd^e. onderdanigen en onwaardigen dienaar

(Daaronder het zegel in ronden licks en daernevens met Macassaarsse letters:)

DAIN MANGALE.

In Raade van India is op beden aen de opperhooffden van 't schip 't Wapen van Z. Zee de volle en aen die van 't schip Pouterus de halve premie voor gedaene uytroyse uyt het vaderlant, d'eerste voor de camer Zeulant en d'aander voor de camer Delft, toegelegd.

Wyders de Heer Ordinaris Raat Willem van Oudthoorn als commissaris in den kerckeraut in Raade overgelevert hobbende de opgemaecte reequeningh door Diaconen van de armenmiddelen deser stede des voorleden jaars 1679, soo komt daarby te blyken dat de uytgiften in dat geheele jaar zyn geweest. . . . . rd^e. 17683 : 13 : — ; ende daartegen de incomsten maar. . . . . rd^e. 14187 : 28 : — ;

soodat door de slechte tyden en verarmende gemeente ten agteren is geruekt rd^e. 5493 : 35 : — ;

alsoo dat het gantsche capitael op ultimo December 1679 noch quam te belopen rd^e. 34870 : 47 : — .

Voorte is noch raakende het nieuwe lasarishuys en 't algevallene stuck muirs op 't eylant Purmerent mitsgaders de sancken op Java's Oostcrust en de te doene rescriptie en schenckagie aen den Sousoenhoungh en Radia Palacca eet. alslex gehesoinneert en vastgesteld als hy 't resolutieboek deses casteels in 't breede staet geëxpresseert.

6 d^e. 's Morgens vroegh gewert ons per Chinees vaartuygh van Palembangh een brieffie door den coopman en resident Egbert van Swenne en raat aldaar aen Haar Ed^e. van dato 11^e des verstrekenen maants Maart, behelsende kortelyck ten deele 't volgende:

den onden Sulthan Batou scheen tot Palembangh met den Macassaarsen Dain Mangika en synen aenhangh seer verlegen, wenscheude door Haar Ed^e. toedoen van hem mogt werden ontslagen, want hy denselven om zyn soon den Pangeran Aria's off tweede Prinsens wille syn lant niet derfde ontsleggen; oock toonde dien loosen gast sich geensints gauegen die plaats te willen verlaten, temeer sy op 't lant al woningen gemaect en sich aldaar volcomen ternedergeslagen hadden, houdende doorgaens 6 4 7 welbemande vaartuygen in zee om te rooven en te stropen; gelyk zy in een maent tyts twee inlandise vaartuygen affgelopen en 't volk daarop alle dootgeslagen hadde;

den resident van Swenne had diverse malen aen Dain Mangika gesegde vaartuygen laten affyschen, gemerckt hy die weder liet tocrusten om op den rooff mede uyt te senden, dog telkens tot antwoord becomen dat de vaartuygen hem toequamen en den Coninck en de Comp^e. daar niets op te pretenderen hadden:

van Jamby was men berigt dat alles aldaar in rust en vrede en 's Comp^e. logie noch in weesen was, dagelyx veel peper van hoven affcomende, die meest na Jebhor vervoerd wiert; den Sulthan soude yorgegeven hebben, de Engelsen op haere wederkomst aldaar op eygen kosten een nieuwe logie in plaats van de

moorige afgebrande woonanigh weder te laten opbouwen, en alhoewel de Nederlanders tegen zyn wil stilswygende vandaar waeren verrocken, soo verlangde hy egter seer in derselver wedercomste, gelyk alles breeder by 't aankomend brieffboek en verbaal kan worden gezien.

's Avont gaat den tolek en bottelier Huygh Boey per Javaans vaartuygh weder terugh na Bantam met achryven aen den resident Gaaff, op beden getreken, en daarenbovens twee brieffkens, ter ondre van Haar Ed^e. door den sambandar Ocker Ockersze in antwoord aen den Pangeran Aria Ardi Cassoema en des Konincks opperste priester Saidil Zoeg tot Bantam geschreven, van inhoudt als hieronder staat te lesen, dienende 't brieffke aen S^r. Gaaff eenlyck tot rescripte van de vandaar ontfangen advisen wegens de Bantamse onlusten ende 't vervolgen van 's Compt. onderdanen door d'Engelsen etc., gelyk alles by 't afgaende brieffboek en verbaal te beoogen zy.

Met geciteerde Huygh Boey keeren dan oock weder terugga naar Bantam, nadat se huydenmorgen in geleyde van den sambandar Ockersze van Zyn Ed^e. en d'Heer Directeur hebben afscheydt becomen, des jongen Coninx drie brieffdragers, op 17 Maert hier verscheenen en yder met 2 stuk kleden gerolageert (*) zynde, met een missive van Haar Ed^e. aen denselven jongen Sultan, op gisteren in 't Maleyta en Nederduyts geschreven en by Zyn Ed^e. getekent, van inhoudt als by 't afgaende brieffboek zy te sien en egter hieronder oock staat geïnserceert, luydende aldus:

Missive van Haar Ed^e. aen den jongen Coninck tot Bantam geschreven.

Desen brieff komt van den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens en de Raden van India, die het gebiedt hebben over den Nederlandsen staat in dese landen, en wert gesonden aen Paduca Siry Sultan Aboen Massary Abdul Cahar, dit 't coninckryck tot Bantam regeert, die wyt vermaart is ende by desen wert toegewenst gesontheyt en een lang leven.

Met Uw Hoogheyts aenrouans Key Nara de Goena, Marta Saru en Mara Dito hebben wy wel ontfangen synen brieff van den 7^{en} der voorleden maant en nevens honder bharen peper, te weten 80 bharen voor den Gouverneur Generael, 40 voor de admiraal en 10 voor den capteyn van Dyck, alle hetwelke by den Gouverneur Generael ende de Raden van India met besondere aengenaemheyt is ontfangen, en den brieff geleesen synde hebben wy daarin gevonden U Hoogheyts genegenheyt tot hernieuwinge van de oude vrantschap en het gedaene verbod tot Bantam, dat voortaan geen onderdanen van den Sultan Agongh noch Uwe Hoogheyts noch alle de Pangerangs en grooten van Bantam ymant van de onderdanen tot Batavia sullen verinogen te beschuldigen ofte eenige overlast aendoen, 't welk een seer reghvaardigh en noodsaeckelyk verbodi is geweest om te doen ophouden de soo lange gepleegde roveryen, moordenaryen en veelderleys ongelycken,

(*) Versta: gerolageert.

die de Bantamse onderdanen aan de Batavise soowel te water als te lande hebben aengedaen en waaraf U Hoogheyt niet kan onbewust weesen, dewyle alle 't geroofde tot Bantam openlyck is aengebragt, op de passer omgedragen en verkogt, de gevangen menschen ellenigh en als slaven uyt haar wettige geboortelanden, die immediatelyck in de Iaccatrae jurisdictie behoorden, uytgejaagt en na Turtiassa en Bantam vervoert en die aldaar als slaven verkogt zyn, hoedanige onregtvaardige handelingen Godt de Heere niet kunnen aengenaem weesen, tenmeer omdat alle dese wreetheeden niet geschiet zyn aan eenige mannen of menschen die haar tegen soo grooten ongeluck en openbaar geweld te water ofte te lande konden verweeren ofte gewapent waren, maar tegen onnossele coopluyden, crammers, armē landbouwers, vrouwen en kinderen, die, haar niet konnende verweeren, dan oock nootsaakelyck onder soo grooten geweld hebben moeten buygen, en 't welk de eenige regtvaardige Godt verdrieten moet, die sulcke onregtvaardige actien te syner tyt sal tehuyssoeken. Daarom hadde hetzelfde verhoudt in den beginne dat (*) de boose menschen, onder U Hoogheyt's gebiedt wonende, so stout wiarden, al behooren te geschieden, om voor te comen dat zy het niet meer en deden en om soodanigh te toonen dat Uw Hoogheyt en zyn vader, den ouden Sultan, genegen waren het contract, tussehen Batavia en Bantam gesmaakt, niet te laten overtreden maar hetzelfde onverbreekelyk te houden, gelyck wy van onse zyde altyt heyligh en mal syn deelen (†) getrouwelyck gedaen hebben, waarvan de bewysen klaar en voor de heele werelt openbaar en bekent zyn, daar wy ons alomtigh aan houden en gedragen, sulx het maar aan U Hoogheyt en syn vader den ouden Sultan staat, om daarvan van (‡) haere zyde mede te doen blycken, maar of dat met enckels woorden te doen is, dat laten wy U Hoogheyt selfs bedenken, die wel weet hoeveel schade en nadeel de Comp^e. en haere ingeseten en oock haere hantgenooten in goet en bloet alreets geleden hebben, waarvan wy derhalven niet veel meer behoeven te seggen, want wy niet en konnen twyffelen of U Hoogheyt's vader sal soowel als U Hoogheyt selfs, gelyck regtvaardige Princken betaamt, daarover zyn gedagten laten gaan; en dat wy last gegeven hebben de vaartuygen, tussehen Bantam en Batavia varende en met hare kleyne neringe de kost mekende, brieffles van den salandaar alhier ende onsen resident Cauff tot Bantam te geven, 't selve is geschiet om voor te comen dat geen onnossele menschen van onse cruyssende schepen en oorlogsvaartuygen werden verongelykt ofte schaade aengedaen en de roovers die naar Andragiry en andere plaatsen ons geweldelyck verongelykt hebben niet gelyk te werden, want dese zeebrieffkens, die wy soodanigh verleenē, is de beste middel om de goede uyt de quado te onderscheyden, ende dese maniere is over de geheele werelt in practyck, opdat de coopluyden, crammers, vissers en andere uyt de roovers

(*) Er staat: in den beginne, die.

(†) Versta: en in al syn deelen.

(‡) Dit tweede van heb ik ingelascht.

en piraten soude kunnen gekent werden ende de goede met dese verzekeringe haar cost mogen soecken; sulx vaeren oock geene van onse onderdaenen sonder soodanige briefjes, en daarom sal 't nedigh wesen dat de briefjes gecontinueert werden, alsoo het ons voortverhaelde goede redenen soodanigh behoort.

Tot teeken van 't goede hart van den Gouverneur Generael soo sent hy een Sulthan Paducca Siry Sultan Aboen Nasary Abdul Cabar:

twes stux geborduerde Chinese ryde rocken;
 46 $\frac{1}{2}$ asta carmosynpurpur Hollants phelp aen een stuck;
 3 fyne vergulde wasphaenroers;
 1 blauw Persiaens gestrickt goulaken;
 1 corgie curieuse fyne moeris.

Alsmede van den admirael:

132 asta goude		passementen;
60 • goude en silvere		
66 • silvere		
8 groote goude kant;		
3 stux geborduerde rocken en		
20 dozyu goude knopen in Hollant gemaakt.		

't Welk den Gouverneur Generael en de Raden van India versoeken dat hy den Sultan met een goet hert magh werden ontfangen, God bewaerende den Sultan.

Geschreven in 't hooftcaasteel Batavia gelegen in 't coninckryck van Jacatra desen 8^{en} April 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(En was geteekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(En onder Comp^t, zegel in rode lacke gedrukt stont:)

Ter ordonnantie van hooghegennelle Haar Ed^e.

(En was geteekent:)

JOHAN VAN HOORN, secretaris.

Volgt nu het briefje, ter ordre van Haar Ed^e, door den sabandaer Ocker Ockerse alhier aan den Pangeran Aria Ardi Cassoema tot Bantam alleenlyck in de Maleyse tale geschreven.

Door last en bevel van den heer Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, die 't gebiedt heeft in de stadt Batavia, zendt den sabandaer Ocker Ockerse diesen brieff nyt een suivere opregte genegentheyl aen Pangeran Aria Ardi Cassoema, die 't gesagh heeft over de stranden van Bantam alsmede in groot aensien is by den Sulthan; Godt de Heere wil hem geven een langh leven en veel geluck in dese werelt.

Verders den brief met het geschenek van 7 koobeesten, die Pangeran Aria Ardi Kassoema aan den Gouverneur Generaal heeft gesonden, is met genegenheit ontfangen en blyft Pangeran Aria Ardi Kassoema daarvoor hartelyck danckbaar, gelyck mede voor de goede genegenheit van Pangeran Aria Ardi Kassoema, indien der alhier iets tot Pangeran Aria Ardi Kassoemas dienste mogt wesen, gelieft 't maar te laten weten, den Gouverneur Generaal sal het na vermogen doen.

Verders heeft den Gouverneur Generaal tot teken van opregte en suyvere genegenheit aan Pangeran Aria Ardy Kassoema niet anders te zenden als:

2 goude allegias;

6 osta swart phelp.

Geschreven in 't Casteel Batavia den 5ten dag van de maand April 1680.

Nogh volgt het briefje, door den esbandaar Ocker Ockersze ter ordra van Haar Ed^e, aan den oppersten priester des jongen Coninx tot Bantam Zaidi Zeeg mede allenen Malleyis geschreven.

Door last en bevel van den heer Rykloff van Goens, Gouverneur Generaal, die 't gebied heeft in de stad Batavia, werd desden brief nyt een zuivere en opregte genegenheit geschreven door den sambahar Ocker Ockersze aan Zaidi Zeegh, die groot in aensien is by den Sulthan tot Bantam; God de Heere wil hem gunnen een langh leven en veel geluck in dese werlt.

Verders den brief die Zaidi Zeegh heeft gesonden is door den Gouverneur Generaal met het geschenek van mangistangissz wel ontfangen, voor welke vrugten den Gouverneur Generaal danckbaar blyft.

Wat zengael den Arabier Hadia Achmat Jha Maschoer, is hier op Batavia niet te vinden, anders zoude den Gouverneur Generaal op het versoeck van Zaidi Zeegh hem overgesonden hebben, 'tgeens nu niet can geschieden, dogh son Zaidi Zeegh hem went aan te wysen, den Gouverneur Generaal zal hem een Zaidi Zeegh overstenden. Soo der yets anders tot Zaidi Zeeghs dienste mogte wesen, den Gouverneur Generaal zal Zaidi Zeeg behulpzaam zyn.

Geschreven in 't Casteel Batavia den 3 dag van de maand April 1680.

7 d. 's Middags keert de sloep de Vlieger nyt de Straat Sunda van de becruyssinge weder terugge sonder eenigh schryven van de overbieden aldaar te hebben medegebragt.

's Avonds gowert ons een briefje van Tenjengpoera te lande met eenige Javanen, van den vaendrich Jan Bervelt nyt 's Comp^e, veltachans aldaar aan Haar Ed^e, op gisteren geschreven, van inhonde dat den Bantamse Pangeran Kidol (volgens berigt van Goedoegoedook) met 5000 man over land en 1000 ter zee van Bantam

naar Bandon en Goulougao en Keey Aria Moujaja met 2000 Bantammers naar de Goulougao en Timbanganting vertrocken zouden weesen en de laatste reeks tot Piara Songilis by Sylangon aengecomen zyn om daar alomme te stroopen en de arme Comp^e. ingesetenen uyt de Craoangie bovenlands wegh te voeren, waarvan Goulougonsen gouverneur verwittigh wesende, sich tot tegenweer soude geroeitgemaect hebben; onderwyls bleven de rebellen Droppa Jaja en Chillovoidara in hun quaat voornemen noch als volherdende, rovende in de bovenlanden van Craoan tot aghter Indermayoe toe dagelyx veel volcx en hebbende jongst noch op Schischiat van Tannouw Kroya wel 40 paren menschen naar Pagagodia weghgevoert, alles nader te leesen by 'taenkomend brieffboek en verbael onder dat quartier. Voorgeciteerde Javaenen hebben insgelyx noch een klein Maleys briffie van den Balayer Wangsa Naja, woonende in de Cawangse bovenlanden, aan Haar Ed^e. overgebragt, 't welk na geleene vertalinge nytter Javaans in onse tale van groeten anderen inhoud is bevonden, als dat gemelte Wangsa Naja hem verclaart de Comp^e. in alle gelegenheden met de syne getrouw te willen byblyven.

9 d^e. In den avontstond 'erlangen alhier per Javaan onder een geleydbrieffie van den resident Willem Caaf tot Bantam aan Haar Ed^e., op gisteren geleeckt, een missive van commandant Pieter Vorwer en den raat tot Nagapatnam op Cormandel, dogh onder 't resort van Ceylon aan de Hooge Regeeringe van India den 21ste February 1880 geschreven, zynde per Doens scheepia de Golde Fortuyn op Bantam aengebragt, behelsende onder anderen 't volgende nieuws:

met den lantheer Egosia Ragie briff 't noch als voorheenen, genietende de onse doorgaens te lande een vrye negotie, en was denselven door eenige verwyderinge met den Nayek van Madure genootsackt geworden de belegeringe van voor Tranckebare op te breken en naar boven weder te trecken, blyvende de differentien tusschen Zyn Hoogheyd en den Madureesen noch als voorheenen swevende, welke partyen Suwagie Ragie tot zyn voordeel in balance en buyten feytelycke actien wiste te houden; den Teuverheer, daermode geïntresseert zynde, voynste den Madureer tegens Egosia Ragie te willen bystaen, en daardoor wierdt het awaerd wederzyds noch in de schede gehouden;

van Gale had men tot Nagapatnam berigt dat de hoeker de Swemmer, met een ladinge van 52 duysent lb peper en 20 corgie koehuyden van Malabaar comande, den 3de January voor Colombo met masy weder was comen te stranden, dogh al het volck en de ladinge ten meerendeel geborgen, item dat de Ceylonse reLOURschepen Terthoolen en Sumatra den 9de January passato uyt Gales bay over Gaap de Goede Hoop na 't patria 't zeyl geguen waren met een corguasoen samen ten bedrage van / 562180:5:4; God verleene deselve bodems mede een voorspoedige en behouden reyse, konnende 't verdere raakende de negotie by 'taenkomend brieffboek en verbael in 't breede werden gezien, en onder anderen mede 't behouden vaaren der kostelycke Noordse schepen en corguasoenen van Malacca op Cormandel, 't welk vandaar direct eerlange nader als te ontwaren.

's Avont laet vertrecken uyt deser rhaede de schepen Japan, Flaman en Mauritius Eylant naar Java's Oostcust of den treyn tot Sourabaya en daarmede

den E. capiteyn Jan Francaes Holsteyn mitsgaders den coopman Jan van Mechelen, gededineert in plaats van den coopman Bastiek tot resident op Sourabaya, versterkt met 106 Nederlandse militairen, zynde gesceide bodems geprojecteert te dienen tot overvoer en ten geleyde van Radia Palacca en synen Bongysen en Macassaren van 't eylant Java naar Macassar, tot welckers geleyde den voorsz. capiteyn en de Nederlandse militaire ook medegaeen omme, gelyk verhuopt en gemeent wert, op Java's Oostcust niet meer te verrigten en alleen een vertoninge gedaen hebbende, voorts tot recreit van 't garnisoen op Macassar te dienen, en besyden dien noch den Sourabassa ofte toll van Zyn Hoogheyt Palacca, laat in November (¹) passato per 't jacht de Flamm door Zyn Hoogheyt herwaerts gesonden, gaende met dese schepen aff drie brieven van Haar Ed., als een aen d'E. commandeur Jacobus Couper en den rant tot Sourabaya en voorts een aen den Sousouhouanagh Aman Courat Sinnapatty Ingalaga en eene aen den Radia Bone oft Palacca, op vertrouwe by uogh op Java's Oostcust sal zyn, hoewel egter de duplicata mede na Macassar mette diverse besendinge derwaerts sal gesonden werden, wesende alle op gisteren geteekent en van vordanigen inhoud als 't by 't affgaende briefboek staet geëxpressert, en waarvan de twee laeste aen den Sousouhouanagh en Palacca eghter nodig geoordeelt zyn in desen mede te laten influeren, luydende aldus:

Missive van Haar Ed. aen den Sousouhouanagh Aman Courat Sinnapatty Ingalaga.

Den Gouverneur Generaal Ryckloff van Goens ende de Raden van India stieren desen brief uyt een oijegte sayver herte aen den grootmaghtigen Aman Courat Sinnapatty Ingalaga, Sousouhouanagh van het Mattaramse ryck, 't grootste op 't eylant Java, dewelken een genegen vrunt is van de Nederlandse Comp^{te}. en bydien cloeckmoedigh en verstandigh; daarom hilden wy den groote Godt van hemel en van aerde, dat Hy hem believe hy te staen en te begaenigen met een geluckigh voorspoedigh leven en een dappere couragie, opdat hy alsoo met hulpe van de Comp^{te}. zyne vyanden, die tegenwoordigh noch al veel zyn, overwinnen en daarna zyn ryk in ruste besitten en rechtveerdigh regeren magh.

Den brief, die wy den 16de November (²) aen U Hoogheyt geschreven en nevens onse brieven aen den commandeur Couper gesonden hebben om aen Uw Hoogheyt te behandigen, daarin is alles geschreven geweest 't geene wy doemarels ten dienst van Uw Hoogheyt te schryven en tot bevorderingh van uw welstandt aen Uw Hoogheyt vaderlyck te vermanen hadden, en alsoo deselve door last van den commandeur Uw Hoogheyt met de daarby gevoegde vereeringe is toegesonden en daerna den inhoud van dien hy monde noch nader en uytdruckelycker is te verstien gegeven, zoo en sal het niet noodigh

(¹) Er staat oek met een kruel er boven, in plaats van 26. met de kruel. Men vergelyke Dagr. 1679 p. 541.

(²) Alweder op dezelfde verkeerde wijze geschreven als daarnet.

naar Banden en Goulongan en Keey Aria Monjaja met 2000 Bantammers naar d^e. Goulongan en Timbanganting vertrocken souden weesen en de laatste reels tot Piora Songilia by Bylangon aengecomen zyn om daar allomme te stroopen en de arme Comp^t. ingesetenen uyt de Graoongse bovenlands wegh te voeren, waarvan Goulongonsen gouverneur verwittigh wesende, sich tot tegenweer souden gereetgemaect hebben; onderwylan bleven de rebellen Drappa Jaja en Chivivoulara in hun quaat vooruomen noch als volherdende, rovende in de bovenlanden van Craan tot aghter Indermayoe toe dagelyx veel volcx en hebbende jongst noch op Schieschiat van Tannouw Kreya wel 40 paren menschen naar Pagagadin weghgevoert, alles nader te leesen by 'taenkomend brieffboek en verhael onder dat quartier. Voorgeleerde Javaenen hebben insgelyx noch een kleen Malcyts briellie van den Baleyer Wangsa Naja, woonende in de Cawangse bovenlanden, aen Haar Ed^e. overghebragt, 't welk na gelaene vertalinge uytter Javaans in onse tale van geenem anderen inhoud is bevonden, als dat gemelte Wangsa Naja hem vercliaert de Comp^t. in alle gelegentheden met de syne getrouw te willen byblyven.

9 d^e. In den avontstond erlangen alhier per Javaan onder een geleeydbriellie van den resident Willem Caall tot Bantam aen Haar Ed^e., op gisteren geteekent, een missive van commandant Pieter Vorwer en den raat tot Nagapatnam op Cormandel, dogh onder 'tresort van Ceylon aen de Hooge Regeeringe van India den 21^{en} February 1680 geschreven, zynde per Deens scheepie de Gulde Fortuyn op Bantam aengebragt, behelsende onder anderen 't volgende nieuws:

met den lantheer Egosia Ragie bleeff 't noch als voorheenen, genietende de onse doorgaens te lande een vrye negotie, en was denselven door eenige verwyderinge met den Nayck van Madure genootsaect geworden de belageringe van voor Tranckebare op te breken en naar boven weder te trecken, blyvende de differentien tusschen Zyn Hoogheyt en den Madureesen dogh als voorheenen swovende, welke partyen Suwagie Ragie tot zyn voordeel in balance en buyten seytelycke actien wiste te houden; den Teuverheer, daermede geïntresseert zynde, reynsde den Madureer tegens Egosia Ragie te willen bystaen, en daardoor wierdt het zwaerd wederayds noch in de scheide gehouden;

van Gale had men tot Nagapatnam berigt dat de hoeker de Swemmer, met een ladinge van 52 duysent 12 peper en 20 corgie koehuyden van Mallahaar comende, den 3^{en} January voor Colombo met moey weder was comen te stranden, dogh al het volck en de ladinge ten meerendeel geborgen, item dat de Ceylonse retourtschepen Terthooften en Sumatra den 9^{en} January passado uyt Gales bay over Caap de Goede Hoop na 't patria 't zeyl gegaen waren met een carguosoen samen ten bedrage van / 563180: 5: 4; God verleene deselve bodems mede een voorspoedige en behouden reyse, konnende 't verdere raakende de negotie by 'taenkomend brieffboek en verhael in 't breede werden gesien, en onder anderen mede 't behouden vaaren der kostelycke Noordse schepen en carguosoenen van Malacca op Cormandel, 't welk vandaar direct eerlange nader staan te outwaren.

's Avont laet vertrecken uyt deser rhee de schepen Japan, Flaman en Mauritius Eylant naar Java's Oostcust of den treyn tot Sourahaya en daarmede

den E. capteyn Jan Francou Holsteyn mitgeaders den koopman Jan van Mechelen, gestedineert in plaats van den compman Bastiek tot resident op Sourabaya, versterckt met 106 Nederlandse militairen, zynde gesegele bodems geprojecteert te dienen tot overvoer en ten geleyde van Radia Palacca en zyne Bougysen en Macassaren van 't eyland Java naar Macassar, tot welkers geleyde den voorsz. capteyn en de Nederlandse militaire ook medegaen omme, gelyk verhoopt en gemeent wert, op Java's Oostkust niet meer te verrigten en allere een vertoninge gedaen hebbende, voorts tot recreit van 't garnisoen op Macassar te dienen; en besyden dien noch den Sourabassa ofte tolk van Zyn Hoogheyt Palacca, laat in November (¹) passato per 't jagt de Flamma door Zyn Hoogheyt herwaarts gezonden, gaende met dese schepen aff drie brieven van Haar Edt., als eene aen d'E. commandeur Jacobus Couper en den raet tot Sourabaya en voorts een aen den Sousouhouanagh Aman Courat Sinnapatty Ingalaga en eene aen den Radia Bone oft Palacca, op vertrouwe hy noch op Java's Oostkust sal zyn, hoewel egter de duplicata mede na Macassar mette diverse besendinge derwaarts sal gezonden werden, wescnde alle op gisteren geteekent en van soodanigen inhoudt als 't hy 't allgaende briefboek staet geëxprimeert, en waarvan de twee laeste aen den Sousouhouanagh en Palacca egter nodig geoordeelt zyn in desen mede te laten influeren, luydende aldus:

Missive van Haar Edt. aen den Sousouhouanagh Aman Courat Sinnapatty Ingalaga.

Den Gouverneur Generaal Ryckloff van Goens ende de Raden van India stieren desen brieft nyt een opregte suiver herte aen den grootmaghtigen Aman Courat Sinnapatty Ingalaga, Sousouhouanagh van het Mattaranen ryck, 't grootste op 't eyland Java, denwelken een genegen vrunt is van de Nederlandse Comp^e, en hydien eloeckmoedigh en verstandigh: daarom bidden wy den groote Godt van hemel en van aerde, dat Hy hem believe hy te staen en te begnadigen met een geluckigh voorspoedigh leven en een dappere couragie, opdat hy alsoo met hulpe van de Comp^e, zyne vyanden, die tegenwoordigh noch al veel zyn, overwinnen en daarna zyn ryk in ruste besitten en reghtveerdigh regeren magh.

Den brieft, die wy den 16de November (²) aen U. Hoogheyt geschreven en nevens onse brieven aen den commandeur Couper gezonden hebben om aen Uw Hoogheyt te behandigen, daarin is alles geschreven geweest 't geene wy doemogels ten dienste van Uwe Hoogheyt te schryven en tot bevorderingh van uw welstandt aen Uw Hoogheyt vaderlyck te vermanen hadden, en alsoo deselve door lust van den commandeur Uw Hoogheyt met de daarby gevoegde vereeringe is toegesonden en daarna den inhoudt van dien by monde noch nadar en nytdruckelycker is te verstaen gegeven, zoo en sal het niet noodigh

(¹) Er staat: orb. met een krul ex boren, in plaats van 9b, met de krul. Men vergelyke Dagb. 1679 p. 541.

(²) Alweder op dezelfde verkeerde wyze geschreven als daarnet.

weesen van hetgeene daarin begrepen is nu weder op 't nieuw te spreken; oock en heeft den Sousouhounaugh tot onse verwonderinge daarop geen antwoord betteven te schryven noch te laten weten boedanigh de zaaken des (1) tot herstellingh van het Mataranse ryck haar quamen toe te dragen, daar nogtans sooveel in voorgevallen is en waertoe het den Sousouhounaugh oock een geen gelegentheyt ontbrooken heeft, maar evenwel hebben wy uyt de brieven, door den commandeur uyt het leger en de capteynen van de andere plaatsen aan ons geschreven, vervolgens vernomen de groote narastigheeden die met Camp^e machten geholpen door haare bontgenoten en insonderheyt den (2) werck ten goeden eynde te brengen zonder haar lyf en leven of eenigen arbeyt dagh noch nagt te ontsien, 't welk Godt de Heere ten laasten sooverre hadde betteven te zegenen dat het rooffnest Cacapper niet alleen met cragt en gewelt overwonnen, maar oock alle de Macassaren, schoon se tot op de hoogste bergen van uw ryck gevlugt waeren, egter gedwongen zyn haarselven voor de voeten van Camp^e bevelhebberen te vernederen en om lyfsgenade te bidden, onder beloften van alle met den anderen met Camp^e schepen naar Macassar te vertrecken en haar aldaar onder (3) onse gehoorsaamheyt teraender te stellen, zonder yets ter werelt van Uw Hoogheyt's lant te mogen medevoeren dat Uwe Hoogheyt ofte ymant van zyne onderdanen toequam, mits welcken oock weder gerestitueert zyn 2 stukken metael en 3 stukken yser canon, die tevooren door haar van uw geweldigh waghgenomen en tot haar versterekinge naar Cacappar gebragt waren, maar dat noch 't meeste is, heeft Godt de Heere voor Uw Hoogheyt zooveel goedtheyt gehad dat Hy door Zynen regtveerdigen toorn den oorspronck van alle het quaet, den verrader Troenajaja, eerst met de scherpe snerte van hongersnoot besogt en daarna in handen van ons doen vervallen heeft, om aan Uw Hoogheyt te mogen overleveren met al de schelmen die hem tot het laeste toe bygebleven waren, zoodat uw daardoor de gelegentheyt is gegeven om hem en alle de andere de straffe des doots te doen gevoelen die se wel thiendubbelt verdient hadden, verhopende dat den onden Mancajoda, die altoos en van den beginne aen een van de voornaemste uytvoorders van Troenajadja's schelmatucken geweest en soo dickwyls onse handen ontmaapt is, volgens de tydinge, die den commandeur van den capteyn Thielman uyt Cadiery of Brinsjoek ontfangen hadde, met syn aenhangh gelyck als de vliegen in de kaars gevlagen en tot onderdanigheyt of anders om het leven gebragt sal weesen, en zoo het noch al niet geschiet mogte zyn, soo vermeenen wy dat den Sousouhounan niet rusten noch stil magh staen zonder dat onkruyt uyt te roeyen, opdat goede zant te beter vrugten geven en door geen onkruyt, 't welk altyt weelderigh opgroeeyt (4).

(1) Vermoedelyk aan te vallen; des oortoghs.

(2) Denktelyk is hier iets uitgevallen, bygh.: *Comingh van Bone zyn zongewet om dat.*

(3) Dit onder heb ik ingevoegd.

(4) Er staat: *opgeroeyt.*

verstickt magh warden, maackende den Gouverneur Generael en de Raden van India in de onderwerpingh van het eyland Madura en al de inwoonders geen groote swarigheyt, alshoon den verlopen Maleyer Intche Candoer uyt de Maduresse provinciën van Simanap en Pamacassangh eenigen aenshangh geëregen en den Pangoran Adeputty Sacra Mingrat uyt de provincie Sampan tot in Balega doen retireren hadde, want wy hebben gelesen in een brief van den 24^{en} January, door den commandeur Couper naar Japara geschreven, dat hy van meeninge was des anderen daags met den Sousouhouangh en de Coninck van Bone raad te plegen en al ten eersten met het grootste gedeelte van de magt over te stekken om dien schielus (*) moetwilligheyt in de gehoorle te smoooren, waardoor dien opstant vorseker ten eynde gelragt sal zyn, alsoo wy niet en twyffelen aen den voortgauck van dat goede voornemen, en verwagten derhalven nu alle uiren de goede tydingh van de geluckige uyvoeringe, alswanneer wy naar de maniere der Christenen op een sekeren dagh in alle onse kercken den grooten Godt van gandscher herten dancken en loven (**) zullen over de onvordende genade die het Hem gelieft heeft aen 's Comp^r. en haere bontgenooten wapen te verleenen tot herstelling van het Mataramse ryck en de ruste van het volck die daaronder hooren, en waarvan Uwe Hoogheyt nu eerst magh zeggen in plaetse van zynen ouden vader als den oudsten scone weder Coninck en Sousouhouangh geworden te weesen, daar wy uw mits desen uyt getrouwer herten veel geluck met wenschen, met seckerer verwagtinge dat den Sousouhouangh noch geene van zyne nazaten soolange zon en maan aen den hemel schynen vergeten sullen de trouwe hulpe, die wy met Comp^r. magt onder de goddelijke bystand tot coste van sooveel Nederlantsch bloet nu bewesen en toegelragt hebben, want sonder onse adstantie can Uwe Hoogheyt niet ontkennen dat het gantsche land verhooren en in vreemde handen vervallen soude zyn geweest, tot een onvergelycklyk schande van des Sousouhouangs geheele geslagte, en alsoo dese geluckige herstellinge niemant zooveel en raecht als den Sousouhamang Aman Courat Zimépaty Ingulaga, zoo willen wy verhoopen, dat ghy oock in geen gebreecke sult blyven om in 't (*) gantsche land en voornementlyk in uw eygen herte Godt de Heere daarvoor te dancken en te eeren en vervolgens uw land en onderdanen zoo vaderlyck en rechtvaardigh te regeeren, dat den Almogende lawogen magh werden uw en uw onderdanen met vordere voorspoet te segenen. Wy verwagten daarom mede uyt de naeste brieven van den commandeur en die van synen raad te verstaen, hoedanigh zy en Uwe Hoogheyt naar verrichtier zaecke op Madura en naardat dat eyland onder geboortsaemheyt en onder goede gouverneurs zal wesen gestelt alsmede de oosterlykste gouvernementen op 't eyland Java, zullen hebben goetgevonden het werck verder aen te leggen,

(*) Er staat: *dans schelus*.(**) Het HS.: *beiden*.(*) Er staat: *door int*.

dat wel meest op Uw Hoogheyt's eygen goede raat, als hebbende daarvan de beste kennisse ende meeste ervarentheyt, uel overlegh van onsen commandeur en de verdere hooftofficieren zal hebben moeten samsamen om alles met de meeste voorsigtigheyt wel te bestellen en geen quade geesten agter te laten, waarop men eenigh quaet vertrouwen soude connen nemen. Altyt wy verheugen ons nyt de brieven van den capteyn Slost te lesen dat des Sousouhoumangs broeder, den Prince Pengar, en al de Mataramse grooten zeer genegen waeren den Sousouhoumangh als wettige navolger van zyn overleden vader voor haren heers als gehoorsame dienaeren in de Mataram t'ontfangen, en dat haar voornemen was in 't geselschap van den capteyn den Sousouhoumangh soeverre legemoet te raken als het uw selfs soude believen haar te bevelen, tot een teken van haar onderdanigheyt, 't welk wy verhoopen oock soodanigh geschieden sal, soo het voor den ontfangh van dese brieff noch niet geschiet en is, en dat den Sousouhouman alsdan synen broeder weder moedanigh sal bejegenen als des Sousouhoumangs belofte en voornemen ten tyde van den admiraal Speelman altyt geweest is, opdat alsoo de vrede ende ruste in 't ryck te bestendiger magh weesen, waarvan wy wat breeder tot bevorderingh van des Sousouhoumangs welstaet genegen zonde weesen te sprecken, maar dan soude desen brieff te langh vallen en wy zouden het door gebreck van bequame schryvers in de Javaanse taal zoowel niet connen oversetten als wel eygentlyck onse trouwe meeninge ten goede van den Sousouhoumang is, en daarom hebben wy den commandeur, die de Javaanse taal lesen, schryven en sprecken can, van alles onderrigt, en wy versoecken dat ghy dese onse brieff door denselven uw belieft te laten voorlesen om onse regte meeninge t'ower eygen beste te beter te mogen verstaen, connende den Sousouhouman niet vergeeten weesen de lesse, die uw ouden vader uw op zyn doothedde gegeven heeft, om in alles den goede raat van den Gouverneur Generael en Raden van India nae te volgen, gelyck den Sousouhoumangh soo menighmalen aen den admiraal Speelman, die hy voor zyn vader, ten tyde als hy op Japara was, rekende, verclaart heeft te willen doen.

Daarom soo moeten wy noch seggen en uw vermanen dat het niet onnodigh is voor de gemeene ruste van uw (') ryck aght te slaen op de quade bejegeningen, die ons ter ooren gecomen zyn dat Wisra Wiedieda den Prince Pongar in de Mataram aengedaen soude hebben, om daarvan in der hilycheyt te connen oordeelen, en dan zal het mede oock nodigh weesen te letten dat den slaaf Namjoet, die wy vernemen dat op Tsilinga een pagger zonde hebben gemaect, door des Sousouhoumangs volck vervolgt en verdelgt werde, insgelyx dat Carta Nagara, Carty Pada en Carty Nadje haar voor Uw Hoogheyt comen te verootmoedigen, om alle nieuwe onlusten daardoor voor te comen, welcken goeden raet den Sousouhoumangh

(') Doordat het oog van den copist van dit tweede om is afgedwaald naar het eerste, staan de woorden tusschen die haake in het HS. dubbel.

van den Gouverneur Generaal en de Raden van India voor een vaderlycke vermaninge gelieve oen te nemen, alsoo wy ons den welstandt van den Sousouhouanang syn lant en volck ter herten laten gaen, en op dese wyse zal het voor de heele werelt blycken dat het 's Comp^s gedagten noyt geweest zyn om haer door haere getrouwe bystandys meester van des Sousouhouanangs landen te maken, gelyck voortleeren de gemeene leyden door boose menschen wysgemaect wierd, 't welk eyter door uw wel heter begrepen en bevonden is.

Oock en sal het den Sousouhouanangh niet vergeten noch onbekent kunnen weesen, hoedanig de Rantamirre gedurende den gandschen tyt van Troenadjaja opstant met al haar vermogen getragt en gepooght hebben dien rebel staende te houden en, indien 't mogelyck waare geweest, denselven op den throon ⁽¹⁾ van uwe voorvaderen te stellen en selfs mede zonneel van uw landen en onderdanen te profiteren en onder haar te trecken als zy maar eenigzints kunne lewege brengen, gelyck soo openlyck gebleeken is in de lande een dees zyde Sirrebon gelegen, bestellende dagelyx volck derwaarts om de arme leyden te plagen, te beroven en te vermoorden, vrouwen en kinderen wegh te voeren enzoover, en zyn sonden gewis en secker niet alleen de voorsz. landen, maar oock verder een geen zyde Sirrebon de meeste roebavens al onder haar magt hebben gebragt, tenwaare de Comp^s door de besettingh op Indermayoe en op Tegal hetselve voorgecomen hadde, zynde noch onlangs door haere uytgesondene rovers de reestadt Paccalongon uytgeplundert, voor 't meerendeel verbrant en des Sousouhouanangs canon weghgenomen, daar het niet by gebleven soude zyn, indien onse capteyn van Indermayoe met onse Macassaren onder Grain Bisseu en Grain Pauraga haar met eenige scheypies, chialoupen en vaartuygen met de hiele ⁽²⁾ gevolgt was, hoewel se tot ons leetweesen het nog ontsnapt zyn en met haar roeff behouden op Cheribon gecomen, daar se eyter niet lange hebben derven toeven, maar haar gelegentheyd waargenomen om naar Bantam over te scheepen volgens de tydinge die wy hooren. Dogh onsen capteyn heeft last de Cheribons Princen een te seggen dat sy al de roovers, die in haar lant magten weesen, met haar byt oen de Comp^s zullen overgeven off sonder uytstel nyt haar gebied doen vertracken, off dat andersints hy met onse magt deselve tegen haeren danck weghhalen zal, waarop wy 't antwoort nu verlange tegemoet sien, beginaende de Coninck van Bantam, zedert dat hy gehoort heeft de veroveringe van de Macassaren en het omcomen van Troenadjaja, nu wat synder taal te spreeken en zyne roovers thyns te houden, maar het is een schandelycke blooertigheyt van de regenten op Paccalongan geweest, dat sy haarselven door niet meer als 150 van die schelmen zoo leelyck als jongens laten weghjagen, die zy andersints

(1) Er staat: thron.

(2) Denkelyk te lezen: met op de hiele. De woorden met en niet worden vaak precies gelyk geschreven.

gemackelyck tot den laesten man toe hadden kunnen dootslaen, en dewyle de Bantamners altyt gewoan zyn geweest haere vaartuygen, die se gebruycken en in dese laeste jaeren zooveel quaet niet ⁽¹⁾ hebben gedaan, in Uwe Hoogheys laet te laten maken, voornamelyck op Cahgawre, Terbayo, by en omlrent Touban en anders plaatsen meer, zoo dencken de Gouverneur Generael en de Raden van India niet ennodigh te weesen den Sousouhouanagh in bodencken te geven, off by haar dat gerief niet bekoorde te onthouden en daartoe ter bequamer tyt de behoortlycke ordre te stellen. In allen gevallen menen wy in reden te bestaan en met de billyckheyt overeen te comen, dat den Sousouhouanagh de verleende voorreghten aan de Comp^e. met autoriteyt staende houde, en volgens dien in alle zyne rezhavens de bevelhebbers op sivaere boete te doen aanbevelen, dat se geenderhande cleden noch amphioen concunteren binen te brengen en te vercoopen als alleen die van de Comp^e., en zonde tot uytvoeringh van dien noodzakelyck vereyschen dat Uwe Hoogheyt op alle de marktplaetsen door aemientlycke mannen ten bewyzen ⁽²⁾ van onse gecommitteerden met gummieslagh liet verhieden dat alle de passersitters geen cleden noch amphioen mogten vercoopen als die tevooren van de Comp^e. gecogt waren, over welke en andere saaken meer, den Sousouhouanagh en de Comp^e. aengaende, den commandeur met Uwe Hoogheyt nader spreken zal, om alles ten gemeene beste wel te overleggen, en daarom versoeken de Gouverneur Generael en de Raden van India dat den Sousouhouanagh alle hetgeens den commandeur van onsentwegen te zeggen heeft gelieft te houden alsoff het in diesen brieff geschreven was, vallende voor ons is verdrietigh dat de Bantamse handelaars met haare vaartuygen en roopmanschappen, voornamentlyck cleden en amphioen, geduurigh tot haar lust en believen in de havens toegelaten werden haar goet te vercoopen en dat de Comp^e. daarmede blyft sitten, 't welk den Sousouhouanagh selfs wel begrypen can alsoo niet te behoren en voor ons al te schadelelyck te weesen. Daarom twyffelen wy oock niet off den Sousouhouanagh zal hierop met aendagt regard nemen en zorg dragen dat wy in ons recht niet verkert werden.

En gelyck wy den Sousouhouanagh hiervoeren met zyne herstellinge veel geluck hebben gewenst, soo stieren de Gouverneur Generael en de Raden van India hooftens dien wensch tot een teeken van onse trouwhertige oprechte genegentheyt en vruntchap

5 stux seer costelycke koninghlycke geborduerde rocken, die wy versoekert zyn dat Uwe Hoogheyt noyt soodanigh gesien heeft en huyten twyffel seer aengenaem wesen sullen;

1 stuk syn rool schaarsaken;

15 stux heel fyne moerissen;

3 stux vergulde eltsen;

(1) Dit niet is blykbaar verkeerd en moet of wegraffen of (wat beter lijkt) versandert worden te met, samen met het voorgaande die wordt het dan: waarmoe.

(2) Versta: ten bywesen, d. i. in tegenwoordigheid van.

- 5 stuk versilverde chitsen;
- 10 stuk heel fyne gobars Mattaram;
- 1 stuk goude en zilvere cant, twee kassen rousewater;
- 1 stuk zilvers en goude kant, nogh een Souratse sierlycke caros en twee Souratse groota ossen daartoe.

Alle betwelke den Sousouhoumangh van zyne zyde oock met een genegen goede herte gelieve aen te nemen, zynde voor zynen soon, de Prince Adepatly, daar nogh bygedaen:

- 2 stuk vergulde pistoulen met haar hulsters;
- 2 fyne carbyns;
- 1 stuk vergulde en versilverde chitsen;
- 5 stuk gobars Mataran;

Item voor den Prince Pongar:

- 4 stuk van deselfde chitsen;
- 8 stuk fyne moerissen;
- 6 stuk gobara Mattaram;
- 2 stuk Persiaens flaweel;
- 1 kas rousewater;

't welk wy vertrouwe des Sousouhoumangs zoone en broeder mede aengenaem zal weesen.

Gescreven in 't Casteel Batavia op Jacatra den 5ten April 1680.

(Onder staet:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(Was geteekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont 's Comp^{te}. zegel in roode lache gedrukt, daerwaer:)

Ter ordonnantie van hooghgemelte Haar Ed^e.

(Was gescehent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Volght nu den brief, door Haar Ed^e. aan den Radja Bone off Palacca tot Sourabaya of wel op Macassar geschreven.

De Gouverneur Generaal Ryckloff van Goens en de Heeren Raaden van India seuden desen brief nyt een opregt snyerer genegenheyt den haeren getrouwen vrient en bontgenoot Radja Palacca, die oock Coninck is van Bone, Bontem en meer andere landen en is staet verheven boven alle andere Coningen die tegenwoordigh op het groote eyland Celebes wonen, by dewelke hy door zyne cloeckmoedigheyt en dappere oorlogedaden soewel op het water als op het lant door de getrouwe medehulp van de Comp^{te}. soewel gevreesd als bemint geworden is. God de Heere vergaue hem

verder een langdurigh, voorspoedigh en geluckigh loven op deser aerde tot meerder verheffingh van zyn reys en hooge naam.

Het briefken, dat U Hoogheyt een ons heeft believen te schryven, hebben de Gouverneur Generaal en de Raaden van India op den 29^{en} dagh van de maant November met Uw Hoogheyt tolck Patoto, in 't gesselschap van den capiteyn Jan Francen hier aengekomen, wel ontfangen en het is ons uitermaaten neugenoem geweest, want ons daaruyt met groot vermaekt is gebleeken, hoedanigh den grooten almachtigen Godt des Comp^s, en haere bontgenoten rechtvaardige wapen genadelyck had believen te zeegenen, sodat Cacappar binnen weynige dagen niet cragt en geweld en niet geen cleen verlies van de vyanden overwonnen is geworden, maar het heeft ons bedroeft dat Uwe Hoogheyt zooveel van zyn beste mannen verlooren heeft, 't welk egter in sulke heete gevechten als daar dagelyx, en insonderheyt op de posten die Uw Hoogheyt selfs waarmaam, voorviel, niet wel anders coude uytvallen, als zynde het lot dat de dapperste rarels en beste soldaten alder eerst en alder minst te leurt valt, waardoor oock haar naam en eere de heele werelt door comt te blinken en bekant te werden, gelyck die van Uw Hoogheyt daardoor onsterfelyck is geworden, want hy sighselve in de aldergrootste gevaaren minder ontzien heeft te wagen als een van zyn alderminste soldaten, zooals ons dat door den commandeur Couper en die van zynen raadt met groote loffen eere voor U Hoogheyt persoon is aengeschreven, behalven dat den capiteyn Jan Francen, die doorgaens in Radia's geselschap is geweest, mede in 't wyde en breede heeft weten te vertellen, dat de echande voor eenige van Radia's onderdanen, die hem niet getrouwelyck bygestaan maar haar liever met steelen en rooven beholpen hebben tot verdriet van de armen lantsuyden, te grooter en te strafbaarder maecht, en wy danken Godt de Heere met ons gelieele hert dat Hy Uw Hoogheyt in alle de periculen, zelfs tot sooverre in 't land om den chelmsen Troenajaja te vervolgen, soo genadelyck bewaart en dat het Syns almogentheyt belieft heeft dien grooten verrader van zyn heere en Koninck noch syndelyck met alle de schelmen die noch by hem waren in Comp^s handen te doen vervallen om aen zyn heere te mogen overleveren, van wien met al zyn laeste aenhang de rechtvaardige straffe des doots ontfangen heeft, die zy alle wel thiendulheid verdient hadden, en wy zullen oock niet nalaten dien grooten Godt met de alder eerste gelegentheyt voor syn bewezen hulpe en bystant op de Hollandse wyse in alle kercken van dese stadt te looven en te prysen en dan met eenen sodanigo toekenen van vreugde aen te regten als wy gewoon zyn te loopen over sulcken bevoeghten victorie, want wy twyffelen oock niet of het eyland Madura zal al kort daaraan onderdanigh gemaectt weesen en dien verloopen Malleyer Intche Candoer, dewelke sighselven uyt de lantschappen Simanap en Panacassangh met twee à drieduysent Madurezen sterck gemaectt hadde, om 't leven geraakt zyn, alsoo by tegen de magt van de Comp^s en Uw Hoogheyt niet zal hebben connen bestaan, wesende ten hoogsten nootsakelyck

dat zulke lantbedervers, en die daartoe geen andere redenen hebben als om haare lust en louere boosheyd te voldoen, ten exempel van andere ten alderswaerste ten werden gestraft, als men die in handen kryght, want de zoodanige met goetheyd te beyegenen, geven voor andere boose menschen maar aenleydingh tot quaetdoen.

En alsoe wy wel bedencken kunnen hoe nootsakelyk het is dat Uw Hoogheyd in persoon weder op Celebes behoorde thys te wesen, soowel om maar soveel arbeys en gelede ongemocken u eygen ruste te vinden als om Uw Hoogheys landen en onderdanen in behooryke ordre te kunnen houden, soo heeft ons goetgedagt, boven het schip dat ginder is en uw eygen vaartuygen noch gereet te maerken de schepen Flaman, Japan en Mouritius, daar Radia vanhier mede vertrocken is en waaruyt, zoo hy op Sourabaya ten ontfangh deses noch is, zyn keure sal mogen nemen, zynde bovendien daar noch bygevoegt de Duyten Hasenbergh en Sparrendam, daar groote ruymte in is, want wy uyt het schryven van den commandeur verstaen hebben, dat het volck van Radia Palacca met de menschen die (*) uwe onderdanen tot buyt gemaect hebben wel sesduysent mannen, vrouwen en kinderen sterck sullen wesen en dan noch wel ruym 5000 Maccassaren, zoo mannen, vrouwen als kinderen, die haar verootmoedigt hebben en derhalven door den commandeur met goetvinden van Radia in genade aengenomen zyn om onder opsigt van Comp^e. gecommiteerde en Radia naar Macassar overgevoert te werden, volgens het gemaecte contract, dat door de grooten en coninczkinderen neffens het contract van Banaya besworen is, maar wy schryven aen den president op Macassar dat se oock, als se daar gecomen sullen wesen, de nader contracten, in de maant van Maart met Radia Tello en in de maant van July naar de veroveringh van Samboppo met Radia Goa alle beyde in 't jaar 1669 gemaect, besweeren moeten, 't welk Radia neffens den president oock beliaft te helpen besorgen, alsmede dat dese uytgewekene en nu overwonnen volkeren naar haare comste op Macassar komen bestelt te werden ter plaetse daer se thys horen, gelyck als die van Goa op Goa en die van Tello op Tello, die van Toadja op Toadja ensoovoert, of andersints zoodanigh als den president en den raadt op Macassar met overlegh van Radja en de verdere Celebese hontgenooten tot bevorderingh van de meeste ruste en eenigheyt op het eylant Celebes bevinden zal te behooren, opdat de landen en steden op dat eylant eenmael in vrede en broederlycke vruntschap onder de hontgenoten tesamengebragt mogen werden, alswanneer God de Heere buyten twyffel Zynen zeegen daar oock byvoegen zal, maar indien dan wederom yemant van deselve sonder consent van den president van het eylant comt te vertrecken, dan moeten se weten datter noeyt meer genade voor haar wesen zal en dat Godt de Heere de Comp^e. altyt sal helpen om haar weder in handen te krygen en haar welverdiende straffe te doen gevoelen, dat den

(*) Dit die heb ik ingelasht.

president ten bywesen van Radja en al de bontgenooten haar uyt onsen name met den vereyschten ernst sal waarschouwen, niet twyffelende off Radja Palacca sal van zyne zyde hetselve als onse getrouwste bontgenoot oock altyt van gantscher herten tragten te bevorderen, gelyck hy altyt gedaen heeft, en alsoo het Radja niet onbekent kan weesen, hoe sware lasten de Comp^e. nu al souveel jaeren op het eyland Celebes gedragen heeft sonder daartegens eenige voordeelen van belangh genooten te hebben, zoo vertrouwen de Gouverneur Generael ende Raden van India dat Radja niet en sal willen naelaten mede zyn best te doen, dat niemant sonder passe van de Comp^e. eenige koopmanschappen aenbrengen die de Comp^e. alleen toecomen aldaar te verhandelen, want andersints zoude de Comp^e. op het eyland Celebes altyt schade doen, daar wy noghtans wel weten dat Radja van herten genegen is om de Comp^e. zoveel profyt te helpen toebrengen als maar eenighsints geschieden can. Oock hebben de Gouverneur Generael ende Raden van India den commandeur nu meteen aenbevoelen en de capteyn op Samarangh en Japara geordonneert dat se al uw volk, die aldaar gelegen hebben en nogh niet verrocken moghten weesen, mede naar Macassar soulen hebben te sturen tot den laasien man toe, om Uw Hoogheyt daarin vergenoegen te geven, 't welk wy besorgen zullen dat het soodanigh comt te geschieden, en sooder nogh al eenige nu overbleven, die zullen wy daarna doen volgen, daar Uw Hoogheyt sich op verlaten magh, en wat nu aengaet de saake hieromtrent, dat sal den commandeur op Sourabaya of den president op Macassar Uw Hoogheyt in 't brede mondelingh bekenntmaecken en laten lesen de brieven, die den jongen Conink van Bantam met kennis van zyn vader aen de Gouverneur Generael en Raden van India alsmede aen den admirael geschreven heeft, want om dat alles in desen te begrypen, dat soude den brief al te groot maeken en Radja verveelen om te lesen, wesende Crain Panaraga en al de zyne hier wel aengenomen en hebben haar voor de Gouverneur Generael en de Raden van India verootmoedigt, zynde met zyn soldaten nevens Crain Bissas en Dayn Mangjimha, zoone van Crain Linques, en Dain Sitoedjoe, die met eenigh volk van Bantam by ons is overgecomen, den 5^{en} en 6 January naar Indermayoe verrocken om de vyanden, die daar zeer sterck in verscheyde paggers lagen, te verdryven, dogh onse capteyn en Dain Matara hadden se voor haare comste al opgeslagen en veel om 't leven gebragt, zoodat aldaar niet meer te doen en viel, zulx zy gesamentlyck naar Tagael en Pacalongan de visite gingen doen, zonder dat die schelmse roovers zyn connen agterhaelt werden, die Pacalongan berooft en wel de helfte afgebront hadden. Nu staan Crayn Bissey en de andere coningskinderen van Indermayoe, zoo de wegen bequaam zyn, over lant herwaerts te comen en de rovers die se vinden moghten aen een cant te helpen, maar deselve beginnen haar schuyt en stil te houden, siende dat Godt de Heere de wapenen van de Comp^e. tegen haere vyanden om der gerechtigheits wille allerwegen zegent, 't welk die van Bantam oock wat voorsigtiger schynt te maaken,

dogh soo se tegen de vrede weder comen te vergrypen, dan zal het ons met Godes hulpe aen geen magt ontbreken, ons over haere trouwloesheyt te wreken, als zouden wy dan oock Uw Hoogheyt en de Celebese bontgenoten herwaarts roepen om haer volck het hert wat te laten ⁽¹⁾ ophaalen en 't Bantams gelt onder malcanderen te laten verdeelen, dogh wy vertrouwen dat se wyser wesen en het soo verre niet sullen laten komen. Dain Mangala en de ostagiens blyven noch versekert op de schepen te deser rhee, en dewyls Dain Mangala op Sourabaya in 't leven gespaert is, soo sullen wy hem op zyn verzoek en beede nu eerstdaags een lant laten comen om sich te verootmoedigen en te zien hoe dat hy sich alhier onder ons ooge comporteren zal, en wat de andere aengaet, die sullen wy haer gedoente noch wat nader ondersoeken en, soo se een ontrouw schuldigh zyn, deselve niet ongestraft laten. De Gouverneur Generael ende Raden van India zyn van herten wel genegen om Radja Palacca met eenige moeye ⁽²⁾ gewoeren tot een gedenckteeken van syn betoonde coninclycke grootmoedigheyt op het eylant Java en anders meer te beschencken, maar zy hebben tegenwoordigh niets dat zy waardig genoegh daartoe oordeelen en sullen het daarom liever uytstellen tot de comste van de schepen uyt het vaderlant. Evenwel hebben wy uytgesogt en bevonden eenige costelycke rocken, die de grootste Coningen hoerenswints in haare grootste heerlykheyt wel zoude mogen dragen, en die wy vertrouwen dat Radja voor hem en syns grootste vrouwen, de Princesse van Zopingsh Dain Talilla en Dain Marano, niet ongegenaem wesen sullen, bestaende derhalven in vier stux van verscheide couleuren, met gout en zyde geborduirt, daar het naavolgende noch bygevoegt is:

1 stuck goude en silvere kant;

6 stux goude en silvere chitsen;

10 stux syne witte brochias;

20 stux syne Tarnajamus;

20 stux syne cassa Bengala;

20 stux sarassa Chianw;

2 kassen roosewater,

latende de verdelinge aen Radja Palacca selfs bevelen om daarin na syns sindelyckheyt te handelen, zynde dese brieff tweemaal geschreven, gaande d'eene naar Sourabaya aen den commandeur en de andere, daar de schenckagie by is, aen den president op Macassar. Oock hebben wy aen de president nu bekendgemaekt 'tgeene tusschen den admirael en Radja wegens Radja Tamparung off Arou Vaqua, Radja's swager, versproocken is, om de differentie met Radja en met Radja Sopingh te verellenen en de voorgaende vruntchap te herstellen, zynde het oock onse meeninge om Crain Panaraga, als hy weder van Indermayoe gecomen zal wesen, met de eerste gelegentheyt naar Bima te bestellen, mits dat hy afvoeren met eede sal

(1) Er staat: *lapan*.

(2) Het HS.: *moeye*. Onze copist schrijft vaak en voor en bygh. neeyt onder op p. 161.

moeten sweeren het contract met d'E. Comp^e. noyt meer te overtreden noch buytenslands te vertrecken, ten waare de Compagnie zyne hulpe van nooden had en hem nevens de andere binnigenoten herwaarts quamen te onthieden.

Godt beware Uwe Hoogheyt en zyn gansche huys by gedunrige gesontheyt.
Geschreeven in 't Casteel Batavia off Cota Intangh op Jaccatra den 8^{en} dagh van de maent April in het jaar 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(Was geteekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyde stont 's Comp^e. zegel in roode lakke gedrukt, daaronder:)

Ter ordonnantie van Haar Hoogh Ed^e.

(Was geteekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Hebbende wyders de schepen Flaman en Japan voor Sourabaya en den treyn op Java's Oostcust weghgevoert de volgende coopmanschappen en behoeften als:

In de Flaman:

36 packen cleeden:
6 canassers amphioen:
112 stux vilthoeden, voorts verscheide provisien, schryylluygh, ammonitie, schenckagie, equipagiegoederen, bedragende tesamen met de on-
gelden..... / 28677: 2: 10;

In 't schip Japan:

44 packen diverse kleden:
6 canassers amphioen:
244 $\mathcal{E}$ swavel:
167 stux vilthoeden:
272 $\mathcal{E}$ salpeter, met noch diverse provisien, ammonitie,
schenckagie, equipagiegoederen ect. tesamen ter somma van... / 35260: 6: 1;
Monterende 't afgeschepte in dia beyde bodems voor
Soerabaya en den treyn een somma van..... / 63937: 8: 11.
Sonder Mouritius-eylant iets tot inladinge heeft medegevoert.

Een der drie Spaance padres Jesuiter order, genaemt Carlo Torcotti, met 't overgaen van 't eylant Ceauw vandaar naar Ternaten en voorts per 't jagt de Sampson den 18^{en} October anno passato herwaarts opgesonden zynde, heeft een zeeker soldaet, hier onder de naem van Galeazzo Visconte den 20^{en} Maart passato met 't schip de Vryheyt uyt 't vaderlant aengecomen, twee briefliens in 't Italiaens geschreeven, dewelke door geciteerde Galeazzo een een der heere deser vergaderinge op heden overhandigt wesende, soo werden deselve, als zynde van speculatio, naar translatie uyt het Italiaens nodigh geoordeelt hier te laten influeren, luydende aldus:

Eerst translaathrieffe, door den Spaansen pater Carlo Torcotti Societate Jesu aan seeker Italiaan, genaamt Galeazzo, alhier geschreven.

Heer Galeazzo.

Enige dagen geleden heeft myn de Neapelitaenache schildar geseyt, dat hy hadde hooren seggen dat UEd^e. waarlyck soowel als by nyt vreesse van de Inquisitie quam vlugtende. Soo 't alsoo is, soo prickelt my de affectie, die ick soo een landsman van UE. qualiteyt toelrage, UEd^e. te doen waten dat ick hier in India UEd^e. van alderley sonden, selfs van ketterie en hoogste excommunicatie, wel absolveeren ofte vrysprecken sal kunnen, ende hiermede sal UEd^e. sighselve met Godt wel kunnen reconcilieren en alsoo de saligheyt van UEd^e. zielen onder soovele gevaarlykheden versekeren ende tegelyck door hetselve middel UEd^e. goede gerugte ende eere wederom verkrygen, want wanneer ick maer als een ooggetuyge naar Italiën UEd^e. bekeringschryve, soo sullen alle UEd^e. bloetverwanten en vrienden daarmede seer getroost en gesticht worden, en wanneer UEd^e. naderhand wederom in Italiën keert, soo sal genoegh syn dat UEd^e. sighselve maer aen de prelaten (ofte kerckelycke overste) vertoont sonder tot yels meer verplicht te zyn, alsoo UEd^e. soodoende consciëntieshalven ten vollen genoeg gedaen sal hebben. Anders, soo UEd^e. in soo een quaden staat volherdert, geloofst my (en Godt gelieve dat ick myselve daaraan bedriege) dat UEd^e. wel huyden off morgen, en misschien sal het soolangh niet aenloopen, 'tgeene sal moeten seggen dat Hendrick de Aghste, Koningh van Engelant, eerst een uytstekende Catolyck daarnaar een Calvinist, geseyt heeft, te weeten dat hy benevens ons heyligh gelooff alles verlooren heeft, eere, leven en ('tgeene noch ergher is) de ziele. UEd^e. vergave my dese vrymoedigheyt, elogh, soo UEd^e. oordeelt myn waarschouwingen, arbeyt en dienst, die ick in desen UEd^e. opoffere, niet van noden te hebben, tenminsten sal UEd^e. myn goede affectie tegens UEd^e. persoon in danck aenneemen, als desgeenen die in dese onse berberginge heden 5de April 1680 verblyft

(Onder stont:)

UEd^e. aldergeaffectioneersten dienaar in Christi

(Was getesent:)

CARLO TORCOTTI, van 't Geselschap Jesus.

Volgt nu het tweede translaathrieffe, door gemelte Jesuiter Carlo Torcotti van de punt de Rubyn aan den soldaat Galeazzo geschreven.

Heer Galeazzo Visconte.

Eer UEd^e. vertreckt, doet my dogh de gunste van my cortelyck by geschrifte de voornaemste tydingen van Europa te communiceren, insonderhey t

de volgende, welke plaatsen de Koningh van Hispaniën in dese jongste oorlogh in Cataloniën en Vlaenderen ingenomen heeft, welke cardinales den nieuwen paus gecrefert oft ingestelt heeft, wie de viceroy van Siciliën is ende hoe de Messineesen haar tegens Hispaniën hebben gedraegen, met een woort, doet my de gunste van een uyre tyls te besteeden om my de aldetjongste en waetenswaardige Europische tydinge te communiceren, want wy hebben brieven van Manila ontfangen, alwaar wy in weynige maenden verhoopen te zyn, en ofter en weet men daar nog niet van de tusschen Hispaniën en Vrankryck geslooten vrede, en wilde Godt dan UE. met my naar Manila mogte vertrecken, waar men de geringste ofte elendigste soldaten, die in Vlaenderen gedient hebben, met de plaetse van capitainen versiet, hoeveel meer dan soo een ridder als UEd^e, die in Vlaenderen alreede captain is geweest en een heere van soo goede landen is als daer zyn Oleggio, Castellano etc. Waarlyck, in Manila kan UE. reeckeningh maken van niets verloren te hebben, daer UEd^e. (ick vreesse 't seer) alhier huyden oft morgen met Hendrick d'Aghste wel eens genootsaeckt sal syn te seggen: Omnia perdidimus, dat is, wy hebben 't alles verloren.

(Onder stont:)

UEd^e. aldergeaffectioneerste dienaar

CARLO TORCOTTI van 't Geselschap Jesua.

10 d^e. Heden voordemiddagh verzeylen noch naar Japara 't schip de Vrye Zee en de sloep de Jatyboom met een dubbel missive aen d'E. Commandeur Jacobus Conper ende den raed, omme vandaar ten spoedighsten over land naar Sourabaya versonden te werden, benevens soodanige bylagen als op gisteren vanhier per de schepen Flaman, Japan en Mauritius-eylant zyn afgegaen, waarby noek nu gevoegt zy een cleen briefje aen den oppercoopman Cornelis Bartelsen Marchier en raet tot Japara, op heden dubbel geteekent en van inhonde als by 't afgaende briefboeck en verhael staet geëxprasseert, sullende de Vrye Zee om syn houtlast spoedigh af te halen direct naar Rembangh gaen en, voor Japara comende, de geciteerde brieven en papieren aen de sloep de Jatyboom overgeven om door deselve aldaar bestelt te werden.

Een weynigh later komt hier van Indermayo weder terugge de sloep de Graanaetappel met schryven van den capteyn Jochem Michiels en raet en dato 27^e voorleden aen Haar Ed^e, behelsende dat den Bantamsen Key Aria Soura de Marta volgens berigt in de negorye Timbanantan omtrent Somadangh een pagger hadt opgeworpen, uyt vreesse door d'onse sdaer geattacqueert te werden;

seker Bantamier, genaemt Sera Mangale, ingeselen van Tangerang, had uyt district van Indermayoe reets over de 7000 man naar Bantam doen weghvoeren, zynde dagelyx met 't roven en stroopen dier arme ingezetenen noch besigh; die van de negoryen Tascundul en Taisanjur hadden tegen de Bantammers slaags geweest en nu 't verlies van twee haerer opperhooffden (welkers coppen op Cheribon waren opgebracht) de vlugt moeten nemen; soomede was Sacra Jouda in de

negery Goedagoedoe door de Bantammers overvallen, zynde volgens d'gerugten naar Tanjongpoutra gevlugt etc., alles breeder in 't aankomend briefboek en verhael onder 't quartier van Indermayoe te lezen.

Op den middagh gewert ons per Chinees vaartuyg van Malacca een briefje, waarvan d'originele nogh niet ontfangen zy, door d'Heer Gouverneur Jacob Jorisse Pits en raat den 9^{en} passato aen Haar Ed^e. alhier geschreven, dielerende onder anderen dat den p^l. schipper Juriaen Vryhoff, waarvan op 16 February passato zy zengeroert, door den Quedasen Coninck in arrest over een genomen vaartuygh gehouden zynde, met 't restitueeren van gennetode vaartuygh en 100 rd^r. voor d'vermiste goederen weder was gelargeert en met de chialoup de Winhont op Malacca aangekomen, gelyck sulx in 't aankomend briefboek en verhael omstandiger staet aangeeteekent, en welk bovenstaende Malacca schryven nog desen avont met een ander Chinees vaartuygh oock dubbel hier zy aengebragt.

11 d^e. Voordemiddagh komt den sahanuar Ocker Ockersen by Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael, rapporteerende van Bantam berigt te hebben ontfangen dat aldaar een Engelse scheepje, eygentlyck op die naam door den Sulthan van Bantam geëquippeert zynde, uyt Souratta was gecomen met ongeweer 60 lasten terwa, dewelcke tot Bantam niet vertiert souden kunnen werden, almede dat den gevlugten Batavias burger Willem Mouray (waarvan in 't afgeleyde dagregister van 't voorleden jaar dickmaels zy gesproocken) met genoemde scheepje tot Bantam weder was geretourneert, op welk berigt om redenen dan op heden in Rade van India goetgevonden zy te ordonneeren geen inkoop van gemelts terwa te laten doen en den burger Mouray d'Engelsen off te wysseken en by weygeringe van dien daartegen te protesteeren, hebbende verder ten dien eynde Haar Ed^e. ook op

12 d^e. 's Avonts per seker Engels vrymans m^r. Dales (zynde van desen morgen van Bantam gecomen) een briefje aen den resident Chafl laten afgaen van soodanigen inhoute als by 't uytgaende briefboek en verhael onder dat quartier staat gedepresseert.

Soo vertrecken oock desen avont d'fluytscheepen Spanbroek en Bauren vanhier over Indermayoe en Tegal naar Japara om houtwerken als parthye zout af te haelen, medenemende drie briefjes, d'eerste aen den captain Jochem Michiels en raat tot Indermayoe, de tweede aen de residenten Thomas Grinnel en Aarnout Grevinck tot Tegal en 't laeste aen den oppercoopman Cornelis Bartelse Marchier en raat tot Japara, alle drie op gisteren geteekent en van soodanigen inhoudt als by 't afgaende briefboek en verhael op haar plaats staat ingeschreven, hebbende de fluyt Bauren voor Japara en Tegal aen coopmanschappen en behoeften ingeladen 't volgende als:

151 pakken diverse kleden;

20 canassers amphioen;

100 stux hoeden;

2 kassen roosewater, voorts nogh verscheyde provisies, ammonitie, gereetschappen, equipagio- en andere goederen, bedragende tesamen / 72008:4:8.

Sullende nyt het bovenstaende carguasoën door de residenten tot Tegael sooveel mogen geligt als ten profyte van de Comp^e. aldaar konde vertiert werden.

15 d^e. 's Morgens vroegh konit hier van Java's Oostenst weder terugge de sloep de Zalm en daarmede den captain Abraham Daniel van Renesse van Sourabaya over Japara en Tegael, medebrengende vyf brieven, waarvan de twee eerste ⁽¹⁾ over lant naar Japara en de derde direct van Sourabaya, alle drie door de heer Commandeur Jacobus Couper en den raet, twee beyde van de 12^e en de laeste met een appendix van den 19^{en} January item van den 13^{en} Maart 1680, de vierde door den oppercoopman Cornelis Bartelsen Marchier en raet nyt Japara, gedateert 23^{en} Maart, en de laeste van de residenten Grinnel en Grevinck tot Tegael, gedagteekent 25^{en} Maart met een appendix van 2^{en} April 1680, alle een Haar Ed^e. gecarteert; en zynde hierhenevens ons nogh toegebragt twee missives, d'eerste door den Sousouhounaugh Aman Courat Sinnepatty Ingalaga en d'andere door onsen capteyn Joncker Manipa mede aen Haar Ed^e. geschreven, dewelke twee uytheemische brieven hieragter geïnserieert staen te werden, alvorens aengehaelt hebbende ⁽²⁾ 't principaelste nieuwa, in geciteerde missives van d'E. Couper vervat ⁽³⁾, zynde ten meerendeele maar een recit van 'tgeene wegens Troenajaja en de gesubjugeerde Macassaren hiervooren in verscheyde passagien al aengerocert staet, namentlyck dat naar 'tinnemen anno passado van de stadt Cacappar door 's Comp^e. en harer hontgenooten wapenen en 't affsterven van Grain Gillisson, heeft der vyandlycke Macassaren, by den rebel Troenajaja tot Antangh gevingt, de resterende rebelle Macassaren eerst in partytjes naar eenige nader onderhandelinge en eyndelyck meest alle gesamentlyck, excepto de weynige die hun by Troenajaja bleven ophouden, onder Comp^e. gehoorsaemheyt begeven hadden, alswanneer den E. Couper met 't geheele gros van Sooka opgebrooken en genoemde Troenajaja met syno byhebbende Maduresen naar Antangh, alwaar by syn hoff alsdoen hielt, gevolgt waere, dogh dese voor d'aencomste van d'onse 't selve verlaten hebbende, was nae veel omswervens door dicke en woeste boeschagien op 't gebergte Roebost Pohan gevlugt en aldaar ompaggert d'onse blyven affwagten, alwaar hy seer dicht wierd vervolgt dogh sich vandaar weder had weten te salveren, achterlatende eenige ledige paarden, sonder dat men voor die tyt conde ervaeren werwaerts hy sich mogt begeven hebben, waarop den commandeur Couper goetgevonden had van Antangh op te breeken, zedende de overgecomene Macassaren in geleyde van eenige Nederlandtse militie en een goet aantal Boegys naar Passourovon, opdat sich gesne derselver by de Balanbangse vyanden off over na 't eylant Madura souden begeven, en aengesien in die wilde gewesten, daar sich onse magt alsdoen bevondt, geen toevoor off leefloft te becomen was, soo trock den commandeur met het leger op naar Baya om met den Sousouhounaugh te aboucheeren; ondertusschen had Radia Palacca over Wlerasaba syn offlocht met 300 Boegysen na Sourabaya genomen, soodels den E. Couper met weynigh geselschap tot Baya in Comp^e. pagger denselven dagh by hem aenquam, alwaar hy verstont dat Troenajaja op den hergh

(1) Er staat: *waartvan de twee d'eerste.*

(2) Er staat: *hebben.*

(3) Het H.S.: *vervat.*

Limbangangh, een dagh reysens van Paya gelegen, gevugt en door den Ambonsen capteyn Joncker met 120 van zyn volk beset was, waaromme sich met den Sousouhouanangh hebbende beraiden, aenstonts alle wegen en toegangen door 2000 Javanen deed besetten en capteyn Joncker met 1000 andere Javanen nevens nogh parthys Amboneesen inderyl verstercken met ordre, om een kort eynde te maacken, den genoemde bergh tegelyck van drie plaetsen te naderen, gelyck oock geschiede, waardoor Troenajaja, uyt hongersnoot gedreven, eyndelyck schier buyten verwagtinge van zyn stylle afgecomen en sich met een geselschap van 174 Maduresen mans en ruym sooveel vrouwen benevens nogh 68 Macassaren onder den halstarrigen Toeloela op genade en ongenade in onse handen overgegeven hieldt, die dan tesamen door capteyn Jonckers voor den commandeur Couper gebragt wierden en Troenajaja op 't versoeck van den Sousouhouanangh aen Zyn Hoogheyt overgelevert, als wanneer 2 dagen daarna dancselven gevangen Troenajaja door den Sousouhouanangh niet alleene in genade aengenomen, maar daerenboven nogh met den titul van Adepaty Maleyo veroert en de helft van 't eyland Madura toegesegt wierd, dogh Zyn Hoogheyt den 2^{en} January bekend geworden zynde dat Troenajaja terslyck een kris had doen kopen en onder zyn hoofdkussen verborgen om nae des Sousouhouangs leven opnieuw te staen, soo was gemelte Sousouhouanangh in sodanigen gramschap ontstoken dat selfe zyn kris getrocken en Troenajaja daarmede een steek toegebragt had, alwanneer hy doen door de omstaende mantryn voorts om den hals gebragt wierdt, en welcken wegh men d'andere halstarroge Maduresen en Macassaren mede had voorigesonden, en dus was dien rebet, die nu over de vier jaeren langh sooveel sporrelings en spooks op dit eyland Java heeft gemaect en door de syne als Sultan Jutra Prista geintituleert wierd, aen zyn eynde en ondergangh geholpen, hebbende op syn parrasse voor den commandeur in presentie van alle des Sousouhouangs mantryn sich niet ontsien uyt te harsten dat hy alleen uyt ontsagh van Coup^e. wapenen sich hadde gevangen gegeven, wetende anders tot syn verschoningh seer weynig in te brengen; alle syne grooten behalven syn schoonvader Aria Anga Cassama, Wiera Drasa en Aria Mugatsary hadden hem in syne extremitteyt verlaten gehadt en den rebelligen Mankoujouda, met omtrent 800 soo Javanen als Maduresen haar in 't land van Blitar onthouden hebbende, was op 't aensenden eeniger militairen onder den capteyn Thielman sich mede voor den Sousouhouanang comen vernederen en in genade aengenomen;

na dese geluckige progressen was den commandeur Couper, alsoo geen vyand meer te hooren noch te vinden was, van Baya met de gantsche magt opgebroken en nevens den Sousouhouanangh den 6^{en} January passato tot Sourahaya aengecomen om het stropen en weghloopen der nieuw gesubjugeerde Macassaren en Bougys, tot een getal van 6 à 7000 menschen, te beter te beletten en meteenen 't eyland Madura op d'ren off d'andere wyse te subjugeeren, alwaar op den 8 daaraanvolgende den capteyn Rencasse en Ralja Bone met syne vrouwen mede arriveerenden;

ondertusschen hielden haar de t'onder- en medegebragte Capparese Macassaren seer stil, sich geluckigh agtende dat se in genaden aengenomen en niet gelyck haere halstarrige mackers om 't leven gebragt waeren, verlangende alsnu om weder

naar Macassar te mogen keeren; egter had seker Macassarzen Abdul alias Aria Locantara sich met een groot aantal slaven opnieuw tot rebellye weten op te maken en in 't land westwaart op wegh te jacken, daarlegen men na Japara en alom de nodige voorzieninge en ordre gestelt had:

den opgeworpen Derna Jouda hield sich nogh al schuyt op de bergen van Tingar, alwaar gezegt wiert dat wel 500 weghgevlugte en ontslope Macassaren en ⁽¹⁾ by hem soude hebben;

den Coninck van Bona off Radja Palacca nu op dit eyland Java alles in trouw en dapperheyt na zyn vermogen hebbende helpen uytvoeren wat aldaar ten principalen voor den dienst van d'E. Comp^e. en den Sousouhouanagh te verrigten scheen, en het weghlopen der overgecomen Macassaren niet wel lange sullende konnende helet worden, soo was hy den 24 ⁽²⁾ February van voor Sourabaya met 't schip 't Goet Begin en de fluyt Marcken nevens een vloot van 207 vaartuygen, behalven de Comp^e. dienaren ophellende over 9500 zielen, zoo Boegys als Macassaren met haar vrouwen en kinderen, naar genoomen beleefte afscheyt van den commandeur Couper en de voornameste onse officieren en inlandse hoofden weder naa huys na Macassar vertrocken, begeleyd werdende na derwaerts met de gecommitteerde coopluysden Willem Bastinck en Evan Jonas, om hem oock te zynen aencomste aldaar met behooryck fatsoen te doen ontfangen, dogh omtrent het eyland Madura waaren reets negen der Macassarzen en Boegysc vaartuygen van de vloot afgeweeken en eerst op Sampangh aangelant en, vandaar door den Javaensen gouverneur afgewesen zynde, de rivier Niplong een myl vandaar ingelopen, alwaar se met den eersten stonden verdreven te werden;

Pangeran Sampau, alias Tsiakra Ningrat, door den Sousouhouanagh na Madura afgesonden om dat eyland niet saghte middelen tot gehoorsaemheyt te brengen, soo waaren in 't eerst hem wel veele grooten toevallen, maar hy was egter van de gouverneur van Sumnap en Pannakassan met de wapens tegengestien en alsoo na Solia terughgedreven, dogh den capteyn Caspar Altmeyer, met ses compaguën van d'onse tot secours derwaerts gecommandeert zynde, had 1000 Maduresen uyt een vaste pagger opgeslagen en daar postgevat, en was doen onderwylen den gouverneur van Sumnap, Damang Matsiangh Woclongh, sich naar eenige onderhandlingh voor den E. commandeur en den Sousouhouanagh comen verootmoedigen en door Syn Hoogheyt, die hem in genade aengenomen had, met den certytel van Tommagon Jouda Nagara ⁽³⁾ vereert, en hiernede geloofde men dat nu alles voort oock op dat eyland Madura niet seer kleene moeyte tot een gewenscht zynde en ruste te brengen soude wesen, wanneer de Sousouhouanagh zyn eygen conduite maar ten besten voorts gedyde en over alle de landen goede en trouwe bevelhebbers gestelt wierden, wesende den Sousouhouanagh van meeningh tegen 't laast van April van Sourabaya naar de Mattaram op te trekken en sich solennelyck aldaar te doen inhalen en als erfheer van zyn vaders ryck te laten

(1) Denkelyk is hier uitgelaten Maduresen.

(2) Boven de 4 van dit getal staat een 8 geschreven, mogelyk als correctie.

(3) Het magisnaal extract noemt zyn nieuwen titel Nalla Jouda.

bevestigen, gelyk alles breeder by 't aenkomend briefboek en verbael kan werden beoogt, alwaar de brieven van Japara, Tegael mede te vinden zyn, dewelke niets byaonders in sich behelsende dat noodigh geoordeelt zy hier aen te roeren, sullende alsnu de brieven van den Sousouhouanangh en captain Joncker volgen, die (*) na gedane vertalinge uyt 't Javaans en Maleys in 't Nederduyts zyn bevonden van volgende tenour, en eerst die van den Sousouhouanangh:

Translatie, door den Sousouhouanangh Aman Courat Sinnepatty Ingalaga uyt Sourabaya aan Haar Ed^e. geschreven.

Desen brief uyt een suuyers oprechte genegenheit van den Sousouhouanang Aman Courat Sinnepatty Ingalaga en komt myn oudste oom den Gouverneur Generael en myn jonger oom den admiraal Cornelis Speelman, Raedt Ordinaris van India, die Godt wil zegenen met een lang leven en dat grooter en aensienlyker mogen werden, alles in oprechtigheit regeren en weldoen in dese werelt.

Verders maecht den Sousouhouanang aen de heeren bekend aldat mynheer den commandeur Couper, medehorende de magt van d'E. Comp^t., nevens India Bone heeft gesonden om te helpen alle myne vyanden onder te brengen en te verdelstrueeren. Die myn overlast aendoen zyn Macassaren en den rebelligen Troenadjaja nevens Dipatty Ourawan, Ingahoy Jangrana, die ick alle gecregen en nu behooren mede gehandelt hebbe, 't geene is geweest met mynheers hulpe. Ten tyde wannær Soka verovert was op den 12de dagh van de maent Rajas in 't jaar Djim, heb ick (†) den heer commandeur, die zyn krygsvolk monsterde en met Comp^t. werk besigh was, naar Crain Glisson tot Kakappar gesonden capiteyn Caspar en zyn luytenant, alwaar zy 5 dagen hebben vertoef en in 't wederomkomen medegebragt eenigo Macassarise afgesondene van Crain Glisson, die genaemt waeren Dain Mangale, Crain Rapotsene, Bambang, Sootama, Dain Mangempat, Care Roepa, Coodia Ouzin en Dain Masere, met haar medehorende 100 Macassaren, die alle met ysere rockjens gewapent waren en haar geweer aen den commandeur hebben overgegeven en 16de dagen respit versoekende, waarna den commandeur niet heeft willen wagten, alsoo het te lange soude aenloopen, dierhalven sulcx niet heeft willen aennemen, maar Soka verovert en met de geheele maght van de Comp^t. naar Kakappar vertrocken en over de revier Sondaar gecomen zynde een nacht aldaar verbleven, des anderen dags weder gemarcheert en des nagts by de kleine revier gerust, wanneer den commandeur selfs gesien heeft dat de Bougysen onse Javanen hebben komen rooven, 82 in 't getal, maar desolve zyn aen myn wederomgegeven. Daarna zyn wy voor de pagger van Kakappar gecomen en aen de westzyde van de revier gerust, en nadat wy aldaar 3 dagen hadden gewerst, heeft den commandeur na Kakappar gesonden den captain Joncker, om van de zaacke met Crain

(*) Et staat: de.

(†) Lees: ick en.

Glisson te spreken, en ick hebbe medegesonden om diessaengaenda met hem te spreken Ingabey Maria Soera, die de Macassaren buyten de pagger ontmoet heeft, alwaar Crain Glisson hem teweer stelden, soodat Ingabey Maria Soera wederom retourneren moest, en de Macassaren hebben dan op Comp^s. volck geschooten, waartegens zy haar wederom hebben teweer gestelt en lange tegens den anderen geschermtseert. Alsdoo heeft den commandeur om de west- en Radja Honey om de oostryde paggers laten maken en gedunrich soowel by nacht als by dage tegens den anderen geschooten en veel volck soo van Radja Honey, Javanen, als van de Comp^s. dootgebleven, en daar syn veel lieden die myn die tydinge onderwegen hebben gebragt, soodat ick tegens den commandeur hebbe gesegt, dat wy de Macassaren haeren wegh souden korten, maar den commandeur wilde sulcx niet doen en zeyde dat hy het aen de oost- en ick aen de westryde soude waarnemen, alsoe Crain Glisson soude gesegt hebben dat hy uyt die pagger niet wilde gaen, en alsoe de Comp^s, maar weynigh volck hadde, apparent tot uytrichtinge van die saecke niet genoegh soude weesen, soo hebben ick wederom aen den commandeur gesonden en versogt, dat hy de wegen om de Oost wilde duyten, 'tgeene hy niet en heeft gedaen, en nadat ick diverse maalen met den commandeur hebbe beraatslaagt, heeft hy 2 stuck geschut tot Sadakary laten brengen en voorts Cacappar aengedaen en veroverd, Crain Glisson op de vlugt gedreven na Kapanagoegan met Troenadjaja, wanneer ick mede na Kakappar ben gegaen, maar geen de minste middelen van gont off silver uyt de Mataram aldaar gevonden, behalve een silvere sadel en drie kleine copere en twee yserne stuckjes, 'tgeene den commandeur seght Comp^s. te weesen: dierhalven heb ick het in handen van den commandeur overgegeven. Daarna heb ick met den commandeur en capteyn Caspar tot Wierasaba beraatslaagt om de wegh te stoppen en tot Biara te verhlyven, en hebben de capteyns Joncker en Reynes naar Passoeroean gesonden, alwaar om te beraden niemant anders was als Crain Panaragan, in welken tyt hy noch niet tot Cappar was verschenen en alsoehy hy geroepen was, wilde egter niet komen als na vyff dagen, doen is hy tot Kacappar verschenen. Daarna heb ick met den commandeur beraden dat op Capar niet meer te doen en was, en ben doen met capteyn Caspar naar Wierasaba vertrocken en tot Toeroesan gerust en voorts gegaen, dat des nachts tot Babataek gecomen syn en vandaar naar Mengantor gegaen, alwaar vernagt hebbe, en zoolange ick daar geweest ben heb de landlieden aldaer tevredengesteld, maar 't volck van Wierasaba die haar huysen hebben verlaten en weghgelopen, syn door de Bougisse gerooft en haar vrouw en kinderen weghgenomen; van desgelycken hebben zy gedaen aen de volckeren van Panagongan en Passaroean, 't welck de reden syn geweest dat die lieden naa 't gebergte syn gevlugt. Den Sousouhouangh heeft gelust en niet verboden, wanneer de Bougysse quamen, dat zy haar rys en pady souden geven, maar zy coomen en nemen haar

kinderen mede, gelyck sy oock aan de vrouwen en kinderen van de volckeren van Sourabaya hebben gepleegt en niets wederom willen geven, maar ter schynl gekonden. Ick heb verscheide maalen tegen den commandeur gesegt vanwegen de vrouw en kinderen, die de Bougysse hebben weghgenomen, maar alschoon den commandeur daarover verscheide maalen heeft beraden, hebben sy daarna niet willen luysteren, en Dipatty Oerawan heeft vernomen hoereel volckeren de Bougysse hebben gerooft; is bevonden datter meer zyn dan 3000 coppen, en wanneer het op een veghten soude aengaan warenden niet meer dan 400 Bougys, 'tgeene selfs gesten hadde, alsoock dat Radia Boney selfs nevens dese 400 heeft gearbeyt. Voorwaar van sulcke volckeren waeren de meeste roovers, maar Radja Boney heeft my om de wille van de Comp^t. met een oprecht harte geholpen, dogh d'andere cleene volckeren hebben niet anders gedaen als vrouw en kinderen rooven. Verders ben ick met captain Caspar naar Pajap, leggende bezuyden Wierazaba en bewesten Biara, vertrocken, alwaar verstaen hebben alsdat den commandeur met de capiteyns Reynes en Joncker hebben beraatslaegt, dat se nae Passaroean souden vertrecken om haar aldaar by capteyn Caspar te vervoegen, met meyninge om tot Pajapan pagger te maacken; soo heb ick tegens de capteyns Reynes en Joncker en de verdere capteyns gesegt, dat Crain Glisson en alle de Macassaren naar Malangh nae Troenajaja zyn gevlugt, welke plaets een dag gaens van Pajap is gelegen, en 't volck van Troenajaja wonen alle op Badong, vanwaar zy westwaerts naar Gadongan syn vertrocken, zynde een dorp onder Cadiery gelegen, waarna ick de capiteyns Caspar en Joncker hebben gesonden en ick ben met capteyn Reynes tesamen gegaen om te oorlogen, als wanneer Mangajoeda is gevlugt en 12 dootgebleven syn, en wanneer den oorlogh geeyndigt was, zyn wy wederom tot Pajap gecomen, ende aldaar gecomen zynde heb ick geseght: myns gevoelens is, dat den weghgelopen Troenajaja niet op Pajap sal komen, omdat die wegh niet goet en is en 't volk van Troenajaja en Macassaren souden bederven, en omdat zy nyt Blitar wilden trecken heb ick capiteyns Reynes en Caspar gesonden om de wegh van Blitar tot Malangh toe te stoppen, en die in de pagger zyn gebleven ben ick en capteyn Joncker nevens 180 Comp^t. soldaten geweest. De capteyns Reynes en Caspar, verselt met de Javanen, hebben drie hofjongens van Troenajaja gekregen; nogh heeft den Sousoenhounang verstaen, alsdat den commandeur met de Macassaren en de volckeren van Tromedja de Maduresen van Troenajaja bevoghten hadden, waarvan vele Maduresen syn doot gebleven, 'tgeene Troenajaja is comen te weten, omdat de Macassaren naar 't gebergte Galimboer zyn gevlugt in de plaets Kodjangan, alwaar Crain Glisson hem by Troenajaja heeft vervoegt, maar in 't midden van de maent is Glisson gestorven en de Macassaren hebben haar voor den commandeur en Radia Bonee vernedert. Daarnaer is capteyn Caspar tot myn gecomen, door den commandeur en Radia Bonee afgesonden om myn bekend te maacken dat ick wederom naar Sourabaya soude vertrecken, omdat alle de Macassaren

haar hadden vernedert en dat Troenajaja met zyn vrouw en kinderen verspreyt was gevlugt, doch de tydingh liep dat hy noch niet doot en was. Den capteyn Thielman en van Vliet hadden tot Passoeroeran geen lyflogt meer, alsoo zy die onderwogen hadden geconsumeert, en aen de lieden om spyse versogt hebbende, zeyden volkeren van Balamboengan te wesen. Doen zyn zy vandaar na Sordapaxa en Diricngo vertrocken, alsoo de gameene man geen spyse en hadden, 'tgeene onderwogen groote moeylykheden heeft veroorzaakt, en Radja Bonee is van Wierasaba naar Sourahaya vertrocken, maar de middelen nevens de rys en pady van de lieden van Wierasaba waren alle wegh en verloren, diethalven zyn zy naar 'tgebergte gevlugt. Daarna hebben de wagthoudende Javanen drie staatsjongens van Troenadjaja becomen, wien ick gevraagd hebbe, waar de plaetse van Troenadjaja was (*), die my antwoorden dat de plaetse van Troenadjaja was gelegen aen de zuydwestzyde van 'tgebergte van Galimboer en dat de Macassaren en Maduresen, soo groote als kleyne die by hem syn, omtrent een duysent in getal waren: doen heb ick Depatty Ourawan nevens de drie hofjongens na capteyn Joncker gesonden om hem van alles onderrigtingh te geven, en nadat capteyn Joncker haar ondervragt heeft, sal ick daarnaar met capteyn Joncker beraden, wanneer hy dan derwaerts sal gaen en ick alhier verblyven om 's Comp^t. middelen te bewaren, gelyck capteyn Joncker oock is vertrocken, medenemende 122 Comp^t. soldaten, en heeft de plaets van Troenadjaja gevonden tot Gadongan l'oonsten de bergh door de weghwysingh van de jongens van Troenadjaja. Den capteyn in 'tgebergte comende, heeft de Maduresen en Macassarise volkeren 100 in 'tgetal ontmoet, tegens haar gevogten en in 'tgevegt vyf doot gebleven. Doen is den commandeur sieckelyck van Malangh gecomen nevens eenige van myn grooten, die genaemt syn Aria Sindooradja, Mashey Wira Laxana, Mantri Prana Rago alsmede Maria Wangsa met 8000 Javanen, waarvan de commandeur 1000 heeft genomen en is met Radja Bonee vandaar vertrocken, en Aria Sindooradja met 1300 mannen naar de bergh Galimboer en Wiera Laxana met 400 mannen naar capteyn Joncker, die de plaetse van Troenadjaja bekend zyn en deselve nevens Comp^t. volck belegert hebben, maar de wegh is zeer onbequaem geweest, alsoo zy de wegen gestopt hadden, soodan seer ongemackelyck om boven te comen was, gelyck zy haar tegens volck van capteyn Joncker teweer gestelt met steenen gooyde. Doen heb ick Depatty Oerawan na den commandeur gesonden, omdat ick myn hy capteyn Joncker wilde vervoegen, en doen seggen: wanneer den commandeur de Maduresen krygt, bindt se en geeft se aen Depatty Oerawan om door hem aen myn overgelevert te werden, dewelcke hebbe vergiffenis gegeven en gesonden om Troenajaja te roepen, en daarna, wanneer ick hebbe oorgesonden om capteyn Joncker te

(*) Het HS. heeft de woorden becomen tot Troenadjaja dubbel, zonder dat de eude corrector, die op de vorige bladzij een paar uitgeslagen woorden heeft ingevoegd, deze overblijfsel heeft geschrapt. De fout is veroorzaakt doordat het oog is afgedwaald van het tweede Troenadjaja naar het eerste.

vragen, toen vertoefde ik in 't dorp Conningh, alzo de plaatse van Troenadjaja nogh een halff uur verre was, 't geene capteyn Joncker wel wiste en hy gebreck van volck hadde. Doen hebbe ik Adepatty Oerawan en Marrangh Cassoema om by hem te verroegen gesonden, welke volckeren zyn op wie ik vertrouw, en ik wilde selfs gaen, maar zy hegeerden het niet ⁽¹⁾, maar wilde dat ik na Payap zoudt vertrecken, 't geene myn swaar viel en hebbe in 't dorp Coningh gewagt, alwaar hoorde alsdat Troenadjaja door capteyn Joncker gevadt was. Hebben daen Adepatty Oerawan, Nebey Narangh Cassoema, Aria Zindouraja, Nebey Wiera Larana en den Toumagon Matharam terugge onthouden en dat op Payap souden comen. Den tyt wanneer Troenadjaja is gevadt, is ⁽²⁾ geweest op Dynsdagh den 22^{en} dagh van de maent Dulchanda in 't jaar Imachier, en Troenadjaja is door capteyn Joncker op Payap gebragt en nevens Adepatty Ourawaangh, Nebey Narangh Cassoema en myne grooten Panjaangh aen den commandeur overgelevert, en by den commandeur comende, heeft hem nevens zyne volckeren met capteyn Joncker, capteyn Gaspar, den secretaris, den tolek Alim naa den Sousouhoumangh gesonden. De volckeren van Troenadjaja, bestaende in Madurissen, Macassaren, Matharammers en verderen aenhangh van Troenadjaja, soo mans, vrouwen, eien en groot, bestaen in 600, welke ik alle vergiffenis hebbe gegeven en de Macassaren aen den commandeur overgelevert, dogh allerhande slagh van geweer als crissen, hazagayen, gemajde rocken en musquetten hebbe mede alle aen den commandeur gegeven en by myn zyn verbleven drie silvere zadels, twee lomen, 10 musquetten en 4 gonde gebroken gordels. Dit is hetgeene ik genomen hebbe, alsmede Cili Poura Eatchik genaemt, en hebbe Troenadjaja vereert met de naem van Adipatty Maleja en in gelyk qualiteyt gestelt als Adipatty Zakra Ningrat, dog myns gevoelens is, dat hy 't selve met een ⁽³⁾ goet harte heeft aengenomen, alzo hy niet upregt tegens myn en een quaad mensch is, en hebbe hem met een cris (die verborgen hadde) gevonden, en weete oock wel dat zyn beradinge hy dagh en nacht is ⁽⁴⁾ als 't behoort met twee mantris van Troenadjaja; ik vertrouwe oock, dat hy geen afstandt sal doen om aen myn met syn herte quaet uyt te wercken; soo hebbe ik aen den commandeur gevraagt, waarop den commandeur antwoorde: indien hy den goeden raet van den Sousouhoumangh annaeemt ⁽⁵⁾, den Sousouhoumangh kan hem straffen; dit was het seggen van den commandeur; soo hebbe op morgen, zynde Dynsdagh den 29^{en} dagh van de maent, Troenadjaja gedoot en naa verdienste gestraft en alle de Macassarische volckeren heeft den capteyn versogt, die aen

(1) Alweder dezelfde vergissing, waardoor de woorden *maar* tot *niet* dubbel staan, en alweder heeft de oude corrector dit zoo gelaten.

(2) Dit tweede is heb ik ingelazicht.

(3) Blijkbaar verkeerd voor: *grom*.

(4) Vermoedelijk te lezen: *niet is*.

(5) Denkelyk te verstaan: *niet annaeemt*.

hem hebbe gegeven, maar daar was een vrouw van Troemuljaja wiens moeder een Madurese vrouw was, een Macassarise mixtys, die hebbe ick van den commandeur versogt: de reden waarom deselve hebbe versogt is, omdat zy van Javaense afkomst was en een Macassarsche gedaente hadde: die myn den commandeur heeft toegestaan, maar alle de Macassaren die in Cappar waren, die heeft captain Joncker alle versogt, en hebbe die in myn buys waren aan hem gegeven en ben daarna op Zourabaya wedergecomen en hebbe Adipatty Sacra Ningrat met de Madurese vrouwen en kinderen over na Madura gesonden en de verblevene zal byeen doen versamen, maar nu is Adepatty Sacra Mingrat op Paccourangh en drie deelen van de Maduresen hebben ⁽¹⁾ haar voor Sacra Mingrat vernedert en een van de groote raatsheeren, Zinjapo Adoe genaemt, gelyck oock veele van de clene, 't geen ick een myn oudise en jonger oom bekendmaacke, alsmede dat alle de plaatsen aan de stranden door het passeeren van de Bougys verdestroeyt syn, waardoor alle de Javanen naa 't gebergte zyn gevlugt, en omdat zy weghgelopen waren, hebben zy haar kinderen en goederen medegenoomen. Alsoo zyn de Javanen herooft, 't geene mynheere gelieven te laten ondersoeken, want ick vertrouwe op mynheeren, het gedoente van den commandeur, Radja Bone en de magt van de Comp^e.

Nogh make ick een mynheeren bekenet vanwegen het gedoente van de mayor Poleman, ten tyden den commandeur en Radja Bone nogh niet alhier waren verscheenen, aldat den mayor zyn volk in ordre stelden en van Zourabaya na Zaka is vertrocken, zynde Zondagh den 10 dagh van de maent Rabilulachir in 't jaar Imachir, en op Dingsdag op Zaka gecomen en aldaar hevig geoorloght, en den 8 dagh van de maent Joumadilauwel de pagger Sepadi verovert en den 9 dagh van de maent is den Tommagon Jaya Lalana nevens Willem ⁽²⁾ gestorven, en hebben doen een pagger op Zaka gemaect: daarna is de mayor Poleman weder op Zourabaya gecomen en 't selve aan den Zousouhouanangh bekenetgemaect, en is weder op Sondagh van Sourabaya na Zaka vertrocken. Den Zousouhouanangh hadde hem geantwoort dat alles wel gedaen was, en den Zousouhouanangh is met syn vrouwen in de velden gegaen om padi te snyden, waarmede hy hem niet heeft willen bemoeyen, dogh alle zyn gedoente is goet. Verders heeft Francis de rys van 12000 bossen padi na Zourabaya gebragt, en daar staat nogh 20000 bossen te volgen. Daarna is den mayor Poleman sieck geworden en is weder op Zourabaya gebragt en aldaar gestorven; doot zynde, heeft den captain van Vliet een luytenant en Abdul na Caccappar gesonden en hebben onderweegh op Zedecari de gesanten van Crain Gibson ontmoet, genaemt Carre Roepa, Carre Caluran, Codja Onzin, en zyn doen weder vertrocken, hebben op Pattabayan, alwaar de capiteyn van Vliet en Caspar vindende, hebben beraetslaecht: daarna is den commandeur, Radja Bone nevens alle de

(1) Dit hebben staat dubbel.

(2) De luitenant Willem van Hoytema, Dagreg. 1879 p. 290.

magt van de Comp^t. gecomen. Dit is het gedoente 'tgeens voor de comste van den commandeur is voorgevallen, wanneer in die tyt oock niet bedugt en misnoegt hen gewerst, want het gedoente van den mayor Poleman, dat ick gesien hebbe, heeft by niet kennisse gedaen en oock alles aen myn oudste en jonger oom bekendgemaekt.

Verders maect den Zousouhounsagh aen zyn oudste en jonger oom bekend, alsdat de Keys Demangh Jonda Nagara en Nili Praytja zyn die in een jaar voor de tollē van Damag tot Tegal willen betalen rierdaysent rû^t. Mynheeren gelieven na haar welgevallen diessengaeude te beraden, 'tgeens dan oock aen de Comp^t. zal betalen, en versoeck 't selve aen mynheeren, want daar zyn alle de volkeren aen de stranden, die d'een veel en d'ander weynigh geven; 't selve alle sal ick mede aen de Comp^t. betalen, dogh versoeke dat die tollē aen myn mogten voldoen en dat alle jaeren door myn aen de Comp^t. betaelt werden, want myn en alle de Javannen haar harte is nu zuiver en opregt, want by gelyckenis hen ick als een plante die uyt sproyt, en zal zoolange ick leve oft groot werde 't weldoen en 't herstellen van Java niet vergeten, versoeke dierhalve geen sware lasten mogen opgeleyt werden.

Verders alderhande Javaense coopmanschappen als rys, hout, zout, suiker en andere kleine waren, die alhier te becomen zyn, indien de Comp^t. deselve gelieven ⁽¹⁾, de Comp^t. kan se van myne grooten krygen en coopen voor de prys als se op Java vercocht worden, want hebbe in yder zoepplaats een van myne grooten gestelt om de Comp^t. in alles te helpen, dogh indien se van de gemeene volkeren iets gelieven te copen, zullen deselve na de prys aldaar moeten aenneemen, en wanneer Comp^t. middelen ⁽²⁾ alhier tegens coopmanschappen uytgeseet zyn, zullen deselve aen geen andere mogen geleverd werden, alchoon daar meer voor boden, en zoodanige grooten die sulcx toelaten, sullen aengesproken en gestraft werden, en indien ick weet wat de Comp^t. begeerte is, zal 't laten berogen en versoecken dat ik het van de gemeene lieden magh copen, want ik woonse alhier door de hulpe van de Comp^t., en 't sal oock niet van nooden wesen dat de grooten van de stranden over de coopmanschappen van de Comp^t. myn aansprecken, want 't selve hebbe aen haar gedefereert, en zal oock over Comp^t. middelen de wagt doen houden en alle coopmanschappen van in- en uytvoeren na het believen van de Comp^t. vry zyn, want door hulpe van de Comp^t. is het lant van Java in heerlyckheyt gestelt, en versoeke dat het magh weesen als voordesen en hen van meeninge sels by myn oude oom den Heere Gouverneur Generael en myn jonger oom den admirael Cornelis Speelman te comen tot een teeken dat noch in 't leven hen, dog onderwerpe myn het gelieven en wille van de Comp^t.

Versoeke vergiffenisse dat niet en zende, want mynheeren zyn myn

(1) Deze vier woorden staan weer dubbel in het HS.

(2) Na middelen heeft de oude corrector verkeerdelijk die ingelascht.

saaken alle bekend, alsmede dat nogh niet ben herstelt, en al myn seggen is in desen brieff gestelt.

Geschreven in de stadt Sourabaya op Saterdagh den 11^{en} dagh van de maant Dulcayda in 't jaar Jimachir.

Volgt nu het brieffje, door den capteyn Joncker van Haar Ed^e. uit Sourabaya geschreven.

Desen brieff uit een suivere genegentheyt van UEd^e. dienaar Joncker Matipa, waarmede myn verneders om zyne zaacken bekend te maaken voor de voeten van den Heer Gouverneur Generael, wiens regeeringe allier beneden wijs seer aensienlyck is, alsmede aan alle de Staten van India, die het gebiet hebben wegens de Comp^e. en door Godt met veel geluck in alle haare gedoente gesegent werden en dat ter eere van de Comp^e. en den Heer Gouverneur Generael, wiens dengdelycke naem door de geheele werelt geroemt wert.

Verders ten tyde wanneer mynheer synen dienaar gesonden heeft om met den commandeur Couper de vyanden van de Comp^e. te gaen soeken, namentlyck Radja Glisson en Troenajaja die alhier op 't land Java waren, heeft UEd^e. dienaar zyn heers last gevolgt, dogh indien er iets mogte wesen dat UEd^e. dienaar in den oorlogh na behooren niet heeft gedaen, bid ick om vergiffenis; maar na het gevoelen van UEd^e. dienaar hebbe gedaen volgens het gebodt van mynheer. Maar dat myn beswaert, is, dat ick de manieren van de grooten in den oorlogh niet versta, omdat nogh een nieuwingh en onwetende ben en gewent met oude lieden om te gaen alsmede lange gehoort en gesien, alsdat de wercken der oude lieden, wanneer zyn veel voor de Comp^e. hebben gedaen, altyt wel onthaelt en geëert werden. Dit hebbe ick lange bespeurt, maar die nu op dit eyland Java weldoet, die behaelt maer schande, dogh egter, omdat ick hebbe gesien dat de Comp^e. tot myn genegen is, hebbe mynheers ordre sooveel mogelyck is naargecomen en aghtervolgt en zal oock het gelieven van mynheer, alchoon bedroeft ben, na vermoogen fragten na te comen.

Verders na veel moeyte zyn myne wercken en des Comp^e. gedoente nogh gelucklygh uytgevallen, waartoe met een oprecht en zuyrer harte myn beste hebben gedaen alsmede tot bevorderinge van Comp^e. wercken, waarby ick altoos sal volharden, dogh indien UEd^e. dienaar nogh in mynheers gedagte is, gelieft hem nevens alle de Ambonnesen op dit land Java niet te laten blyven, maar dat ick inderhaest voor de voeten van mynheer magh verschynen. Nogh indien 't mynheers geliefte is, ons hier op dit land Java in droeftheyt nogh langer te laten blyven, wat sullen wy doen? Want UEd^e. dienaar gedencckt nogh aan de vriendschap van de Comp^e. Ick klage dit aan mynheer, omdat ick soudenige regeeringe niet gewent ben. Tot teeken van leven heeft UEd^e. dienaar niet anders te senden als myne geluckbede.

's Arouts komen alhier van Indermayoe ryff vaartuygen met 40 van Crain Bissée's volck, zynde gelicentieert om eenige behoeften en noodwendigheden voor genoemde Crain Bissée en syne Macassaeren off te haalen.

16 d. 's Morgens komen hier party vaartuygen van Palembangh met eenige afgesondene des ouden en jongen Conluct, tesamen medegebragt hebbende ontrent een quantiteyt van 4000 picols swarte peper etc., om alhier aen de Comp^e te leveren en te verkoopen etc.

Heiden namiddagh ter ordinarie vergaderingh gebragte weseude over de saken van Sumatra's Westcusi en wie men in conformiteyt der gedane beloften by 't jongst allgegane reglement naar 't patria als commissaris derwaerts diende al te vaerdigen, soo is eyndelyck na verscheide deliberatiën en nadat alvoreen d'Heer Ordinaris Raet Willem van Outhoorn, daartoe uyt dese vergaderinge by meerdere stemmen gesammineert weseude, sich deswegen geëxcuseert hadde, verstaen daartoe te verkiesen den K. Lourens Pit de Jonge, althaus landdrost der oostzyde buyten deser steeds, en met eenen L'ayner E. adalstantie als secunde der commissiën mede te laten gaen den oppercoopman Jan van Leene, item oock den coopman en eerste clerq unser Generale Secretary Pieter van den Hoorn, nevens de doctors Wilhelm ten Rhoyso en Harmanus Nicolai Grim en den ondercoopman Joannes Melman als Isaac nevens den assayeur Rathaser Frey en den boekhonder Adam Hendricxo Pen als secretaris, gelyck sulx en 't verdere resolutieboek en de daerin geinscreerde advisen der Heeren Raden over dese besendinge en commissie ampel staet gecouchteert.

Voorts naar 't affhandelen eeniger saken raakende 't comptoir Siam, item de directiën van Bengale en Cormandel gesproken weseude van de klagte ende tekortkomentheyt van Comp^e guederen en dat de suspitie daarentrent legt dat het veeltyts in de champans in 't lossen en laden door het daarop varende volck wert gepractiseert, onangeseien wat toeaigt om 't selve te beletten oock wert gebruykt, soo is op 't voordragen van d'Heer Directeur Generael alsnu best geagt eens een preuve te nemen, omme al het ordinaris volck daarvan off te ligten ende het lossen en laden met de champans door het volck van de schepen selve, die het inneemen off uytleveren moeten, te laten geschieden, sullende de schippers en opperhooffden daartoe mogen stellen alsulcke officieren en matrosen die se meest vertrouwen en alsdan geen uytvlugten van verschooning hebben voor te brengen.

17 d. Voormiddagh zyn de 2 Chinessen Tartarische ambassadeurs in geleyde van den sabandaar Ocker Ockorsen en coopman van der Plancken Syn Ed^{de}, op huij versoeck eens wesen begroeten en besoecken, werdende met de groote koets van staat van huys gehaelt en eerst binnen de vergadersael en doen na weynigh vertoevens in de camer by Syn Ed^{de} gebragt, doemte eerst een compliment van danckbaarheidt over de beleeftheden en goede tractementen die se van de regeeringh alhier hadden genooten, en daarna versoeckende dat op haere saken spoedigh mogte werden gedisponeert, dewyle sy seyden dat de tyt tot haar retourvertreck binnen 1 $\frac{1}{4}$ maant ronds aencomen, en wyders alsdoen overleverende een open

pon ⁽¹⁾ off geschrift in de Chinese taale, 't guut Syn Ed^{te}. aennam en aen den E. sahandar Ocker Ockersze intrageerde, omme ten overstaen van den E. ontfanger, als zynde d'E. Ockersen nevens syn E. tot die saken gecommiteert, door Tenqua en andere onse Chinesen te laten translateren en alsdan de translaten van 't versoeck in Raden van India voort te brengen, vragende den ambassadeur doen verder off haer Ed^{te}. met het jongste schip Odyck nyt China geen brieven van den Chombon off stadthouder nyt Hoccieuw hadden, waarop Zyn Ed^{te}. antwoorde van ja en dat sy gesanten maar gerust geheldden te weesen, en dat het guut in haer zaken te doen stont niet vertraagt soude werden, en dat sy inwylen zoo buyten als binnen de stadt, als 't haer gelegen quam, hier en daar geliedden te gaen vermaacken, waarvoor sy danckbaar bleven en doen seyden van op morgen den Heer Directeur Generaal ende soo vervolgens de verdere Heeren Raden oock eens te willen gaen begroeten, en waarmede sy dan, nadat er een glaasje op den Keyser van China en door haer wederom op des Heer Generaels gesontheit met Rinse en door haer Spaence wyn gedronken en eenigh zuykerbaquet en pinangh aen haer gevolgt omgedeeft was, affscheyt genomen en door d'E. Ockersze en van der Plaucken met de groote koets van staal weder thuysegeleyd wierden, staande 't hummer binnencouste en nytgaenck 't volk in de hooftwagt in 't rincket in ordre geraangeert, ende is nu wyders het voorgescreide overgeleverte geschrift der ambassadeurs nyt de Chinese in onse tale bevonden van navolgende perfecten leneur en inhoudt.

De gesanten Liolauja en Lilauja presenteeren dit geschrift aen den Coninck der Hollanders, residerende binnen 't castreel Batavia.

Wy gesanten, van onsen magtigen Keyser van China gesonden aen den Hollanden Coninck om nyt desselvs Mayesteyts name eenige gearmeerde schepen en krygsvolcken te versoecken, zyn hier in onse eldte mans den 13 dach behouden aengelant, als wanneer wy op onse aencomste groote beleefteden met statelycke ontfangingh, inhalinge, huysvestinge en toevoeginge van maendelyxe tractementen door Uwe Mayesteyt hebben genooten, niet anders in zenslen als off wy binnen onse eygen landpalen diergelycke outhalen waeren deelghetigh geworden. Wy sullen volgens onsen pligt oock niet naarlafen van ons wedervaren en de genotens oerbewysen by ons wederkeeren aen onse principalen daarvan omstandigh verslagh off rapport te doen, waaroyt onse Keyserlycke Mayesteyt sal kunnen begrypen, hoe grooten ja teideren toegengenthoyt Uwe Mayesteyt tot hem en syn ryck is toedragende.

Ende gemerckt wy gesanten nu eenige maanden hier vooralanogh vrugteloes hebben geresaldeert, sonder te kunnen weten wat Uwe Mayesteyt van resolutie soude mogen gewerden om op onses Keyzers versoeck en begeerte te beraetslagen, ende vernits daarvan met Uwe Mayesteyt te mogen spreekken de grote besigheden door 't vertreck der Hollanden scheepen naar Hollant ons als belet hebben, ende deselve nu vertrocken en het mousson in korten

(1) Het HS. om op en pon. Vergelyk Dagr. 1663 p. 97: de pon is karst ophanden.

aen 't kenteren zynde, hebben niet langer verbeiden kunnen om Uwe Mayesteyt door den voorsprack aller vreemdelingen, den licentmeester, te laten voordragen dat Uwe Mayesteyt ons nyt dien hooft audientie gelleide te vergunnen om dit ons versoek te mogen voordragen, gelyck wy dan doen by desen, dat Uwe Mayesteyt syne spoedige gedagten daarover wilde nemen om onzes Keyzers begeerte in te willigen.

Uyt den brief van den veltheer, Povy, en stedehouder, den Combon, ons jongst nyt Hoccieuw herwaarts nagesonden, hebben wy duydelyck begrepen dat de moederheyt der schepen de grootste vergenoeginge souden kunnen geven, temeer daarby gemeldet zy dat onse ryxjoncken, reets nyt de Hoccieuwae revier onder Tingay gebuckert leggende, eenlyck na de komste der Hollandse schepen vertoeven om dan gelyckelyck ende geconbineert de roofnesten van Ay- en Quemuy aen te tasten ende te verdelgen, invoegen als sulx by de keyserlycke brieff staet ytgedruckt, 't welck wy versocken dat by Uwe Mayesteyt in ⁽¹⁾ overdenkinge mogte werden genomen, ende wanneer sulx konde worden voltrocken en by Uwe Mayesteyt ingewilligt, onsen Keyser sal desen dienst grootelyc estimeren ende daaruyt beslyten dat de Hollanders het met China ende den Keyser wel meenen, ende desen vyandt met 't samengevoegde magten overwonnen zynde, zonden wy Tayouan niete tragten te herwinnen. Wat Uwe Mayesteyt hierop sal willen resolveeren, dient in haest te geschieden, vermits den tyt reets begint te naderen en de mousson te kenteren, wes hierop een spoedige antwoord en nytslag van Uwe Mayesteyt verwagten.

(Terzyden vont op 't oep gescreven:)

Door d'gesanten aen den Hollandsen Coninck tot Batavia in 't negenthiende jaar onses regeerenden Keyser Canhi, in de derde mane den negenthienden dagh.

Aghtervolgens het beslyt op gisteren, soo senden Haar Ed^e. desen namiddag per de boeker de Groenvogel na de Straet Sunda een kleen brieffjen aen den schipper Cornelis de Soule en de verdere kruysers, op beden geteekent, dienende eenlyck tot advertentie en opanbiedinge van 't jagt Rammekens nyt de becruyssingh om na de Westcoast van Sumatra gebruyckt te werden, sullende onderusschen den stierman Barent Harmensz op 't fregat de Tyger 't gesagh over de reesteerende cruyssers voor een tyt aenvaarden, gelyck 't selve by 't affgaende brieffboeck te lesen zy.

19 d^e. Heden morgen komen alhier noch van Palembangh eenige afgesondene met eygen vaartuygen met party peper van den Sultan Ratoo off ouden Koning aldaar.

Desen voormiddagh syn de 2 Chineesen Tartarische ambassadeurs Liolauja en Lillauja op hup versoek binnen 't casteel geweest en den Heer Directeur Generael wesen begroeten sonder van ymant te syn afgeschelt, en alwaar hy daarmede ⁽²⁾ een

(1) Er staet: en.

(2) Te lezen sal zyn: en alwaar zy dan mede.

compliment van danckbaarheid over 't goede tractement, dat hun wierde van Comp^s. wegen en door Haar Ed^s. gangedaen, lubbien afgelegd onder eenige discoursen van weynigh belangh, woudanig moest als op eergisteren omtrent Syn Ed^s. J'Heer Gouverneur Generael ware geschiet, ende syn alsdoen, nadat se met een glas wyn geschoncken en met wat hanquet en pinang getraceert waren, omtrent de middagh in hun palinquys off draag-toelen weder na haar logiement gekeert, gelyk se dan oock nu voorts de verdere heeren sullen gaan besoecken, sonder dat darroff als niet van belangh zynde eenige aentekeninge staet te werden gehouden.

Aengesien op gisteren door den E. facaal Gualter Zeeman hier buyten in de revier 17 troassen en 9 lynen, wegende samen 1596 w. by den Engelsman Mr. Jan Smit nyt seker Javaans vaartuygh, die deselve naar Bantam meende te voeren, syn egterhaelt, en alsoo hetselve contrabanda goederen syn en wel te presumeren dat se Comp^s. ontvreemt sullen wesen, alhoewel den Engelsman niets daarvan wil weeten, soo is tegenwoordig by Haar Ed^s. den gesegten Mr. Jan Smit nader te laten uytvragen en onderwylten soolange in gyseling te doen neemen, terwylten dat men oock alomme na de dieven ten nauwsten inquireren en den boes lyndrayer op presuntie by provisio tot nader examinatie in begtenisse doen setten (*) sal, blyckende sutz breeder by 't resolutieboek onder dato van heden.

20 d^s. 's Nademiddags komt den sabandaar Ocker Ockerse binnen by Syn Ed^s. met een missive van den coupman en resident Eghert van Swenne en raet tot Palembang aan Haar Ed^s. de dato 30 passato, zynde op gisteren door afgesondene des ouden Conings hier aengebragt en daarnaevens oock noch twee briefliken van den ouden Sultan Ratou en Pangeran Depatty tot Palembangh, die hieragter, wanneer deselve ingehaelt staen te werden, sullen volgen, en voorteerst alom aengeroert te werden 't geene nyt de missive van St. van Swenne te noteeren zy, hoe de twee afgesondene van den hier aanwezende Macassaren Crain Linques van Battavia aan Dain Mangika om hem totlet opbrecken van Palembangh te persnaderen, vrugteloos scheenen weder te sullen moeten vertreeken, alsoo Dain Mangika seer frivoool voorgaff den ouden Palembangse Sultan hem wegens eenigh 't achterheyl niet wilde largeeren, daar men nochtans seker wiste dat den Palembangger hem om syn schult, bedragende maar 4 à 500 rd^s, niet begeerde op te houden, maar veel liever soude sien dat hy syn biesen packten; ondertusschen waren de gesanten, van gemelte Dain Mangika naar Bantam jongst afgevaardigt met verzoek om daar wederom syn verblyf onder haere bescherminge te mogen neemen, onverrigter saake wedergekeert:

den aanchoda Bongsoe, macker van Dain Mangika, soo men rugte wel 60 à 70 vaartuygen met Macassaren en Malayers van Baly (waarvan hiervoren op den 17 January jongstleden zy gesproken) omtrent Suchdana aengebragt hebbende, hadden haar volgens berigt op 't eylandt Karrematta en 't vaste land van Borneo als onderdanen en ingesatenen met vrouw en kloderen ter woone nedergeheten, van dewelcke mede niet veel goets te verwagten stont, maar wel te doughten dat hy 't overlyden van den Sultan Ratou de twee geciteerde gasten, aengesien sy den

(*) Er staat: doen liden. De verdere liden laat ik staan.

tweede Prins van Palembang, Pangeran Aria, meer toegedaen waeren, mogten t'samenspannen om voor gemelte Prins om de Palembangse kroon te vechten en den eersten, Pangeran Depatty, die te ontsatten, gelyck sulcx en 't verdere raakende de negotie in 't aenkomend briefboek en verhael omatandigh staet ingeschreven.

Den heer Balthasar Bort als president van den Aghibaren Raet van Justitie deses Casteels brengt bedanavont ter extraordinaria vergaderingh in Rade voort een confessie, door den baas van Comp^t. lynhuu Carsten Willvaak gedaen, hoedat hy de op eergisteren aghterhaelde touwercken op 't versock en aenraden van seekeren vry stierman Jacob Jacobsen van Neuren uyt 's Comp^t. lynhuu genomen en met behulp van den soldaet Christiaan Christoffels van Polsdorp een den Engelsman Mr. Jan Smit voor 65 rd^t. verkogt en geleyert gehadt hadde, waaruyt blykende dat voorsz. aghterhaelde touwercken van d'E. Comp^t. schandelyck syn ontstolen, soo is goetgevonden den Engels capteyns mr. Jan Smit uyt syns civile gyselinge onder handtastinge wederomme te doen ontslaen, onverminderd nogtans de proceduren, die voor de justitie ten dien sijn tegens hem souden kunnen en mogen werden gehouden eet., gelyck sulcx in 't resolutieboek ampelder staat te beoogen.

21 d^e. Heden synde Paricha soo vertreckt 's morgens vroegh de Huyt Goylant vanhier naar Japara, sullende en passant Tegal aangieren omme, indien 't nodigh moegt wesen, seker genomen vaartuygh van Caliwangan van Tegal na Samarangh te gelayden, en voorts medaenemende een missive van Haar Ed^t. aen den opperman Cornelis Bartelso Marchiar en raet tot Japara, op gisteren geteekent, van inhoudt en substantie als hy 't aenkomend briefboek en verhael staet genotificeert.

's Avonts laet komt alhier uyt de becruyssinge uyt de Straet Sunda te retourneren 't jagt Hammekens, zynde door de hoeker de Groonvogel op den 17de deser opontboden, en welke hoeker de Groonvogel dan oock slant weder mede teruggekeert, beyde sonder eenigh schryven en alleen 't mondelingh rapport van den gewezen commandant schipper Cornelis de Zeule dat in de becruyssinge noch alles wel stinde.

Heden is extraordinary vergaderingh op 't nader rapport van den E. Raet en gecommiteerde uyt den Aghibaren Raet van Justitie deses Casteels verstaen den Engelsman mr. Jan Smit noch in soedanige staat als op gisteren vastgesteld zy te houden totdat de saack van het gestoolen touwerck, 't welk den baes lyndrayer reets hebben bekent, nader sal zyn geëxamineert; en alsoo daaruyt komt te blyken, dat de Engelsen het t'eensammel daarop schynen aen te leggen om Comp^t. onderdanen te debouclieren en haar soo kostelycke behoeften te helpen ontvreemden, soo is meteenen gearresteert over soodanige quade saken met de eerste gelegentheyte tegens den Engelsen agent tot Bantam te doen protesteeren, gelyck hy de resolutie daarvan genoomen breeder zy te beoogen.

22 d^e. 's Morgens vroegh gaan de heeren Blom en Camphuys metten secretaris en eenige gequalificeerde vrienden per de sloep 't Casteel Batavia en eenige roeyschuyten na de rivieren Maronda en Bacassy tot recreatie en vermaeck en oock om meteenen die landstrecke en posten eens te besighligen.

23 d. In den morgenstoet komt alhier van Indermayoe de chialoup Orangie en daarmede den luytenant Joannes Ruys, om eenige particulieren questie door den capiteyn Jochum Michielszen vandaar opgesonden, medebrengende een brieffje van geciteerden capiteyn Jochum en raat aldaar aan Haar Ed^e, op enregistreren geschreven, mitsgaders een rapport van den schipper Jan Mulder en vaendrigh Benjamin van der Meer wegens hun verrigten omtrent de drie Prinzen-gebroeders tot Chirrehon van dato 17de deser, behelsende in 't kort 't volgende:

den capiteyn Jochum Michielszen en Crain Bisse uitvaardigende de verdere Macassarren stinden gereet in korte dagen van Indermayoe naar Chirrehon te vertrecken om de Kidollesen vandaar te verstryen en die Prinzen tot de Comp^e te disponeren;

den 30de der voorleden maent waeren van Bantam tot Chirrehon noch aengecomen 12 Bantamse oorloesvaartuygen onder 't gesagh van de Keeys Aria Soura Diwangsa en Keey Demang Singa Wiprana, met voorgeven van den Coningh van Bantam gesonden te zyn om die plaats in possessie te nemen en aldaer post te vatten, en stinde den Pangeran Loor met nogh party vaartuygen te volgen, en soo waeren mede onder 't gesagh van eenen Angabey Wangts Dipria wel 30 à 40 vaartuygen, van den jongen Sultan en Pangiran Kidol afgesonden, aldaar gearriveert onder voorgeven van hout te kopen, alhoewel se soo nu en dan verscheide rooffgoederen publyck opveylden en te merkt bragten;

den rover Chitwidara onthielt sich volgens berigt met 60 Macassarren en Baleyers tot Pagadin, alwaar de bepagging door 't hooge water weghgespuelt was, hebbende nytgestroyt, sich met den verderen (1) Pangiran van Samodangh Ranga Gompol te willen vereenigen, om reden dat een van desselfs vrouwen ten wyve hadde genomen, ten welken eynde geciteerde Pangeran op de aenradinge van den capiteyn Michielszen en Crain Bisse mede voor goet keurde een brieffje aan den Chitwidara te laten afgaen om denselven door dat middel te krygen;

den afgesondene schipper Jan Mulder en vaendrigh van der Meer aen de drie Prinzen tot Chirrehon loadden op hunne wedercomste den 17de deser wegens hun commissie gerapporteert, dat se op haare verschyninge aldaar naar lang vertoevens ter ordre van den oudsten Sultan Siopo ten huysse van den sabandaar Wiera Sasmita geplacst waeren geworden en des volgende=daags door eenige gecommiteerde afgevraegt off se eenige brieven aen de Prinzen medegebragt hadden, 't welk met neen beantwoort zynde, soo gaven se te verstaen de Prinzen sonder brieven niet te konnen noch mogen spreekken, maar ingevalle zy mondeling yets wegens de Comp^e te seggen hadden, sulcx aen haar maar behoefde bekendgemaect te werden, waarop de onse repliceerden soodanigen ordre niet medegebragt te hebben, dogh dat se gecomen waeren om de Prinzen ten besten te raden en, indien zy daarna niet wilden luysteren, te verwagten souden hebben wat daarop stind te volgen, 't welk door drie der gecommiteerde Javanen den Prinzen bekendgemaect zynde, soo bragten deselve naar weynigh wagten tot bescheyt, dat de Prinzen by haar roeige resolutie persisteerde, vermits het by

(1) Less: verdreven.

haar in geen gebruik was, eenige afgesondene zonder brieven ter audiëntie te laten komen, met welk bescheyt zy weder terugh musten keeren, zonder eenige openinge van haere boodschap aan de Princen verder te kunnen doen;

den Tumagan Raxa Magara en syn schoonsoon, den sabandar Wiera Sasmita, hadden op de afvraginge wegens de genegenheyt en gelegentheyt der drie Princen d'ense 't volgende welen te seggen ⁽¹⁾, dat den oudsten Prins van Chirrehon, genaemt Sultan Siopo, tot d'E. Comp^e. ten vollen genegen was om sich onder derselver bescherminge te willen begeben, indien hy voor 't gewell van andere moghte blyven bewaert ⁽²⁾, maar geensints onder den Soudouhoumangh nogte andere Princen te willen staen, en, na men conde bemerken, wel tot Coningh van Cherihon door hulpe van d'E. Comp^e. met uytsluytinge van syn broeders vastgesteld woude weesen etc.; den tweede off jongen Sultan wel enigszints aan d'E. Comp^e. dogh meest aan de Bantamse zyde maar soude op d'aencomste van onse magt alhier gewilligt aan onse kant te huygen zyn; den jongsten off derde Prins, Pangeran Depatty Topatty, zynde de schranderste en cloekmoedigste van drieën, inclineerde in 't geheel tot den Soudouhoumangh, en als een vyandt der Bantammers onthrack 't hem maar een magt en een geen beleyt om deselve tegen te staen etc.;

in de haven van Cherihon en daarbuyten lagen alsloen noch 23 Bantamse prauwen, bemant met 500 roepen, daaronder getelt wierden 16 soogenoemde Kidoless vaartuygen en op deselve omtrent 50 Macassaeren verdeelt, dewelcke op de aanspraacke van den Macasaar Dain Boeranie om onder Grain Bissees haar te begeben, geantwoort hadden dat se d'E. Comp^e. en Grain Bissees om vergiffnisse hadden, maar dat se haere vrouwen en kinderen, die op Bantam woonden, niet konden verlaten etc.

Wylers zyn onder de bylagen met voorgeciteerde missive mede ontfangene een translaetiellie, door den captain Michielsz nyl name van Haar Ed^e. kort na die besendinge aan de Cherihonse Princen geschreven, 't welk geoordeelt zy hieronder te insereren, luydende als volgt:

Translaet eenes brieffs, door den capteyn Jochum Michielsz
aan de Sulthans naar Cherrehon geschreven den 10de January 1680.

Desen brieff comt van capteyn Carrangh en Radja Bissees nyl de naem van d'Ed. Heer Gouverneur Generael en d'Ed. Heeren Raden van India op Batavia en gaat aan den Sultan Sopo en Sulan Annon en Pangeran Depatty op Chirrehon, die Godt een lanck leven wil geven in dese werelt.

Wy maacken H^e. bekend, dat gy den Pangeran Kidol off zyn volk geen hulpe meer en zult bewysen, gelyck gyheden voordesen op Indermayoe hebt gedaen, nogh haar op Chirrehon niet meer te laten havenen, gelyck gyheden hebt gedaen, want ons is tevooren gecomen dat zy haeren

(1) Dit seggen heb ik ingelaecht.

(2) On bewaert is door mij ingelaecht.

schelmzen roof, die zy de handelaars tō water en de arme ingezetenen te lande afnemen, op Chirrehon verropen, welk wy aan U.E. versoecken dat ghylieden haar daar niet meer toestaat, en oock dat ghy haar niet meer toelaet onder het district van Chirrehon haar op te houden en oock haar geen hulpe bewyst, want alle die geenen opgeraapten hoop hulpe bewyst zyn vyanden van d'E. Comp^e. en de Sousouhouangh Aman Gourat.

Dit zy al in vrientschap voor dese maal gewaarschouwt, en byaldien al eenige geuagentheyt tot d'E. Comp^e. en Sousouhouangh hebt, soo een ons met een zoutwaggh een brieff op Indermayoe off na Batavia studen.

(Onder stant:)

Getranslateert, accordeert.

In Bantams Brill op Indermayoe den 20 January 1680.

Vermits op den 16de deser onder 't afhandelen van de sacken van de Westeust van Sumatra mede verstaen zy 150 Nederlandse militairen met den E. commissaris Lourens Pit de Jonge derwaerts te laten afgaen, soo syn daarover op heden ter ordinair vergaderinge aengesteld de volgende hooftofficieren, verdeelt in 3 compaganiën ider van 50 koppen, onder den captain Pieter Muller:

tot luytenants:

Hendrick van den Eeden;
Guilliam van der Stappen;
Joannes Roysch;

item tot vaandrighs:

Jacob de Rycke;
Ulrich Bergh en
David Gerlits p^r. d^r.

24 d^e. 's Morgens werden de afgesondene des onden Sultans Raton tot Palembang met de brieven en scheuchagis van denselven mitgaders van syn soon des Pangeran Depatty tot Palembang (op den 18 en 19de deser per vygen vaartuygen met peper hier aengecoemen) versalt met den E. sahandar Ocker Ockersen, de coopluyden Jan van Leene, Jacob van der Placken, Joannes van Heden, den ondercoopman Joannes Tryntmans en den capteyn Maleyers Abdul Bagus ingehaelt, staende de compagnie militairen deses casteels naar gewoonte in de wapenen van de hooftwagt aff tot aan Syn Ed^{de}. wooninge geraugieert, tusschen dewelke gepasseert en tot in de groote zaalcomer (alwaar Syn Ed^{de}. benavens den secretaris Joan van Hoorn reets verschenen waeren) begeleyt zynde, soo warden na overleveringe der brieven acustonts drie salvos musquettados en een de punt den Diamant 7 canonschooten gedaen, en zyn na tracteren met een roemer wyn op des Sultans gesontheyt en 't nuttigen van siry pinangh weder afscheyt gegeven, zynde wyders de geciteerde

brieven van den ouden en jongen Koningh na gedane vertalinge uyt 't Maleys bevoonden van volgenden teneur, en eerst die van den ouden Sultan Ratou:

Translatmissive door den Sultan Ratou, ouden Coninck tot Palembang, aan Haar Ed^e. geschreven.

Genegentheyt die onverbreekelyk is en oprechtigheyt die geen eynde sal hebben, verselt met suiverheyt, van Sultan Ratou, die het coninckryck van Palembangh regeert, komt aen Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India, die 't gebied hebben uyt den name van den Hollandsen Coninck en wonen in de stadt Batavia, die seer wys en groot van verstant syn in haere volmaecte raetslagen en seer vernuftigh om alle saaken naar wensch te dirigeeren, die oock seer opregt en vroom zyn tot alle haere vrunden ende seer standvastigh en getrouw in 't onderhouden van haar vrundschappen met alle Koningen, wiens deugdelycke namen daarover in alle plaatsen, soo verre als naby, seer beroemt wert en die het hooren op haar vertrouwen.

Verders sent Sultan Ratou Ingabey Derpa Mangala, Naya Widjana en Niti Sadana met dit geschrift van opregte genegentheyt die onverbreekelyk is, waarinne Sultan Ratou syn saake bekendmaecht, alsdat goederen ofte gelt van den capteyn heeft willen nemen, maar den capteyn ofte factor die tot Palembangh is heeft den Sultan Ratou deselve niet willen geven, want Sultan Ratou was van meeninge de goederen en gelt na boven te senden om daarvoor inderhaast peper te laten sikkomen. Ten tweeden soo wil den capteyn dagelycx peper wegen van de vier kooplieden, maar hy en wil deselve niet geen gelt ofte kleeden opstonts socals 't behoort betalen, zoodat hy nogh veel aen de vier kooplieden schuldigh is, en omdat den handel beter als voorheen magh gaen, soo maecht Sultan Ratou dit bekend. Ten derden alsmede vanwegen de schult van Pangeran Diapa, die Sultan Ratou heeft betaelt, soodat niet anders resteert als de schult van Ingabey Karti Outama 3050 rd^e. Indien Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, ende de Raaden van India genegentheyt tot Sultan Ratou draagen, versoeckt hy dat de schult van d'E. Comp^e, die 3000 bedraegt, daartegen magh werden offgerekent, opdat hy 't selve mede mag na boven zenden om peper te koopen, waarmede dan de schult van Karti Outama sal offgedaen werden. Ten vierden maecht Sultan Ratou de saake van den capteyn Johannes Schilhoorn, die van Palembangh vertrocken is, bekent, hoedat hy aen Sulthan Ratou 2000 rd^e. schuldigh is. Indien Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India goede genegentheyt tot Sultan Ratou hebben, versoeckt hy om de betalinge. * Alle 't geen Sultan Ratou te zeggen heeft is in desen zuiveren brieft vermeld, ende waarom hy 't selve bekendmaecht, is omdatter tusschen onse wederzyds bontgenoot- en vrundschappen geen verschil is.

Verder heeft Sultan Ratou niet anders aen Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raaden van India te senden als hondert picols

peper, twee picols eliphantstanden en 50000 draden garen, 'tgeent versoeke met goeder harten believen aen te neemen tot teeken van opregte en zuivere genegenheit.

Geschreven in de stad Palembang op Saturdagh den 21st Maart ⁽¹⁾ in 'tjaar 1005 ⁽²⁾.

Volgt nu het tweede transtantbriefje van den Pangiran Depatty, jongen Coninck tot Palembangh.

Pangiran Adipatty, die 't gebiet heeft over alle zaacken in de stad Palembangh, zendt zyne opregte en zuivere genegenheit aen Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raaden van India, die regerders zyn over alle Hollanders son boven als beneden wints en die in de stad Batavia woonen, die groot, magtig en heerlyck zyn, oock seer wys en vernuftigh alsmede standvastigh en getrouw in 't onderhouden van haere contracten en vriendschappen met alle Coningen, die oock zeer verstandigh zyn in alle haare volmaecte raadtalagen ende weten met alle Coningen en raadsheeren naar wensch om te gaen.

Verders maect Pangiran Adipatty zyn zaack bekend vanwege de duysent rdt. die hy schuldigh is, dewelke hem door Loers Arsa Widjana zyn terhandt gestelt, en hy heeft deselve met een goet harte ontfangen om de vriendschappen van Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raaden van India, maar nu heeft Pangiran Adipatty deselve aen den capteyn die tot Palembangh is betaelt volgens 't begeeren van Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raaden van India.

Verders heeft Pangiran Depatty niet anders aen Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raaden van India te zenden als dertigh picols peper, die versoeke met een goede harte tot teeken van vriendschap gelieft aen te neemen.

Geschreven in de stad Palembangh op Saturdagh den 21st dagh van de maent Maart in 'tjaar 1005.

Des middags wert ons per een veroverde gonting over Ourust toegebracht een briefje, door den stierman Barent Harmapae en de verdere hoofden der cruyssende vaartuygen op gisteren aen Haar Ed^{de} geschreven, dieteerende dat onse cruyssers nu drie dagen verleden met het fragat de Tyger, de hoecker de Baars en chialoup de Massanghoom het baytje van de Grootte Comluya willende inzeylen om de lecke sloep de Massanghoom wat te repareren, aldaar een Javaanse gonting hadden gevonden, waarop door een welbemaende schuyt haar posse wierd afgebrucht, doch geen konnende thoonen gaven seer stout en weerbarstigh ten antworde, geen posse van noden te hebben, doch op 't nadere onser vaartuygen vry beter koop, en wierd voort den anachoda met nogh 6 van zyne byhebbende Javanen aen 't boort van de

(1) Er staat: maent.

(2) Lees: 1605, het Javanache jaartal.

Tyger gebragt, die men acoustouts de krissen ofnaam en, nader ondervraegt zynde, bleven by 't'voorige antwoord persisteren, te weten geen pas te hebben noch te behoeven, vermits zy Bantammers en vrienden des Konings waeren ende naar Baly meenden te vaaren, dogh de onse nyt de vloedinge en gedoente bemerkende alsmede nyt eygen getuyghnisse verstaende dat zy ⁽¹⁾ een hoop t'soemgeraapt gehoefte en rovers waren, temeer seker weghgelopen staaff, op de cruysers van Bantam gebragt, hetuygde deselve wel te kennen dat 't'schelmen waeren en om de Oost op d'onse voorleden jaar gerooft en een chioloup afgelopen hadden, soo had men se alle 21st aan hoort laten komen en voor Kidolse rovers nu de andere werelt gezonden, zynde genoemde vaartuygh met 10 metalle bassen, 3 roers, 21 pieken en assagayen en ruim 100 R buscruyt versien geweest, waaruyt wel sekerlyck te presumeren zy dat liet rovers en geen handelaars zyn geweest, aengesien dese inlandse natie noyt gewoon zyn soo sterck gearmeert ten handel te vaaren, gelyck sulcx by 'taencomend briefboek breder zy te lesen.

Heden middagh komen de herren Kom en Camphuyt met de chioloup 't'Gasteel Batavia weder teruggy van de Maronda en Bacassy.

25 d^e. 's Namiddaghs erlangen per Jacaans vaertuygh schryven van Bantam van den resident Willem Caaff, op gisteren aan Haar Ed^e. gecarteert, met 't'bygevoegde extract daghregister van 't'voorgevallene aldaar zedert den 2. deser tot heden toe, behelsende in 't'kort ten principale 't'volgende:

dat aldaar verscheyde vreemde scheepjens waeren aengecomen, te weten den 7de deser van Madraspatnam over Portonovo een Portugees scheepje, genaemt St. Francisco de Asies, met 140 packen diverse kleden en daags daeraen van Tranquebare het Deens scheepje de Gulde Fortuyn met 150 packen kleden, en 't'Bantams continxschip de Bomlayu had den 10 deser aldaar aengebragt 2000 sacken tarwe, 500 packen diverse kleden nyt Suratta, welkers opperhoofden hadden gerelateert dat twee Comp^{te}. schepen vanhier in Suratta voorleden jaar behouden waren gearriveert: Item van Chiam een coningsjonck met party thiu, clappusoty ten bedrage van omtrent 10 daysent rd^e, alsmede den 12 deser een Portugees scheepje nyt Macauw, genaemt Noos Sinjers de Piadadi, met 1000 kisten Japans staalcoper, 2000 picols spjaalter, voorts aluyn, porcelayn en zydestoffen, en daarmede noch 't'Engels scheepje St. George nyt Macauw mede met een party spjaalter, aluyn, cooper en porcelayn, zynde genoemde bodentie gedistincteert daarmede voorts naar Souratta te gaen; oock waeren van Sillebaar tot Bantam met 8 vaartuygen 200 bbaar peper aengebragt:

den langhverwagten Keey Aria Soura Dimarta was eyndelyck tot Turtiassa met 300 synar byhebbende volkeren van Chirrehon aengecomen sonder eenige roof medegebragt te hebben:

den weghgelopen Batavias burger Haas Jacob de Rycke was oock eyndelyck door de onse op 't'Engels schip Formosa steekelyck gevonden, dogh had op de afvraginge verklaert goensints van meeninge te weesen weder naar Batavia te

(1) Er staat: dat hy.

keeren, waarop den p. Engelschen agent F. Bouwjaar over 't restitueeren van geciteerde Hans Jacob Ruycke mitsgaders oock wegens den uyt Souratta aldaar geretourneerden Batavias burger Willem Mouray door S^r. Caaff aengesproocken zynde, soo had geciteerde agent verclaart den eersten wel in onse handen te willen overgeeven, maar den laatstgenoemde niet, aengesien zy, een gehooren Engelman en haeres Gooijngs onderdaen zynde, tottet restitueren van den denselven onbevoegt meende te zyn:

den Keey Aria Mengonsadana had den jongen Sultan in plaats van den ouden Secradana (die syn fabrixybedieninge weder soude waarnemen) tot sabandaar gestelt:

gemelte jongen Sultan den Deensen agent Joan Joachum Pauly by sich ten hove onthouden hebbende, soo had Zyn Hoogheyt de originele missive, jongst in 't Nederlandts van Haar Ed^e. aen hem geschreven, geciteerde Pauly om te lesen gegeven en daarop syn E^d. goetduncken afgeleesch, off de mening van de Regeringe tot Batavia met den inhoud van desen brief wel soude accorderen om met hem in goede rust en vrede tot welstant der wederzyde ondersaten voortaan te willen leven, en sulcx door den E. Pauly geaffirmeert wesende, soo had Zyn Hoogheyt verclaart, 't selve mede uyt de Maleysee missive, die hy daarnoeven ontfangen had, niet anders te conuen begrypen, en was doen voorts gemelte Pauly op d'aenradinge van den jongen Coninck naar Turtiassa gegaen om de visite by den ouden Sultan, zyn vader, oock eens af te leggen, die dan almede syn gevoelen en oordeel over de geciteerde missive van Haar Ed^e. wilde hooren, dogh hem misnoegt toonde datter in deselvr van staatszaken soo weynigh gewagh wierd gemaect:

op de helft der goederen, die jongst met de Bombay uyt Suratta en ter ordre van den jongen Sultan aen land waeren gebragt, hadden de gemagtigde van den overleden Engelschen agent Parcker eenige pretensie willen maacken, dogh waeren van den Sultan afgewesen, met voorgeven hy d^e. bodem alleen op des Engels agents naam had laten vaeren, omdat doormaals bevreest was geweest met de Comp^e. off de Hollanders in openbaeren oorlogh te geraaken, en dat hy haar alsu deswegen niets te wille was:

oock had Syn Hoogheyt onsen toelck Huygh Booy by sich laten komen en voorgehouden, off dat de teekenen van vriendschap tusschen de Comp^e. en hem waeren dat onse cruyssers een syner onderdaenen vaartuygh, 't welk naar Baly om te handelen meende te vaeren, omlant d'eylanden offgelopen hadden, waarop Huygh Booy repliceerde dat men de goede uyt de quade niet konde onderscheyde, wanneer se niet geen behoorycke passe waeren versien:

van Chirrebon waeren tot Turtiassa 7 vaartuygen volladen met hout aengecomen met een brielle van den Pangeran ofte tweede Prince van Chirrebon, waarby denselven van den Bantamse Sultan adsistentie soude hebben verzogt om de Hollanders, die aldaar post gevat hadden, te verdryven, en ten dien eynde was door den Keey Deman Singa Wiprama mede om durtigh welkemande oorlogsvaartuygen op de naam van hout te haelen van den Sultan getenteert:

diverse Bantamse grooten als Pangeran Kidol, Keey Aria Monjaja en Pangeran Pourbaya door den ouden Sultan van Turtiassa gesonden zynde omme syn soon, den jongen Sultan, als raatsluyden op desselfs versoek bygevoegt te werden, soo

had Syn Hoogheyt deselve aenstoont weder aan syn Heer Vader terughgesonden met bedankinge voor syne goede genegenheyt, sonder meer warchx daarvan te maacken;

daarop had Pangeran Pourbaya, zynde des jonge Sultans broeder en schoonsoon van den ouden Keey Aris, voor zyn vertreck aan onsen resident Caaff klagender wyse verhaelt hoe den jongen Sultan hem een syner hywyven en noch 200 man syner ondersaten hadde afgenomen, en dat hy Pourbaya oversulex wel van meeninge soude wessen Bantam eens te verlaten en naar Batavia te vlugten eet., gelyck alles breeder in 't aencomend briefboek en verhael staet aangewesen te werden.

In den avontstont gewert ons noch een briefje van Indermayoe per infants vaartuygh, door den capteyn Jochem Michielsen en raet uyt de veltschans de Bantamse Brill aan Haar Ed^e. gedateert op eergisteren, behelende eenlyck een bekentmaeking dat hy met de gantsche magt sich gereet maecte vandaar naar Cheribon op te breeken om de Kidulesen daarvandaen te verdryven, versoeckende ten dien eynde met nog eenige militairen van Batavia gerecouteert en met party ammonities etc. versorgt ⁽¹⁾ te werden, gelyck den inhoud en substantie 't aencomend briefboek en verhael omstandiger kan uytwysen.

Heden ter extraordinarie vergaderinge onder 't lesen van 't conceptbriefje naar Malacca, is verstaen voortaan geen Armoenders, Mooren off andere negotianten de vaart door de Straat van Malacca te beletten ofte oock passen te weygeren op plaetsen daar de Comp^e. selve geen handel drijft off schade by lyden kan, en wyders op de outfange advyzen van Indermayoe goetgevonden de hoeker de Groenvogel met den vaendrich Frans van Kyode en 20 Nederlandse militairen neffens party behoelten derwaarts off te zenden in gezelschap van 3 vaartuygen met 40 van Grayn Bissoe's volck, voor eenige dagen berwaarts om eenigh nootdriften gecomen, gelyck 't resolutieboek onder dato van heden sulcx en 't verdere dierwegen dicteert.

26 d^e. 's Voormiddags erlangen per Maleys vaertuyg van Sumatra's Westcoast een missive van den heer commandeur Melchior Hurt ende den raet van dato 4de deser benevens een Maleys briefje van onsen Panglima Radja, beyde uyt Padangh aan Haar Ed^e. geschreven, sullende de laetste in translaet hieronder volgen en vooreerst 't vervattende nieuws in de missive van d'E. Hurt kortelyck aangewesen werden:

den Palaegsen Panglima Radja tot verscheyde malen om eenige assistentie van Nederlandse militairen tegens de rebelle Pauwers versogt hebbende en niets konnende obtineeren, soo was denselven (als aan Comp^e. vrundschap wanhoopende) eyndelyck nytgeborsten dat hem al voor ses jaeren een aansienlycke krygsmagt beloofd was, dat tot noch toe geen effect gesorteert hadde en, nu hy den haat van alle de omleggende gebuuren vanwegens de Comp^e. sich op den hals had gehaelt, men hem in de pekel scheen te laten stecken, waarop eyndelyck goetgevonden wierd een vertooning van een Nederlandse troepie militairen, versterkt met Panglima Radja en zyn Maleysers, voor de negorye Pauw te doen om deselve maar een vrees aan te jagen sonder yets hasardens te beginnen, en ingevolge van 't welke dan den commandeur op den 18de Maart in persoon met 70 Europeaense, daaronder

(1) Er staat: *uuroogl*.

11 te paart, en 77 Chinesen copen gecombineert met de magt van Panglima Radja, bestaende in ruym 1000 Maleyers, tegens de rebellige Pauwers en den schelmzen Radja Poety te veld. getrocken ware, dogh des vyands wercken genadert zynde, wierde d'onse van alle de Maleyers en oock de Chinesen, ja Panglima Radja selfs verlaten; egier bleef men daar stanthouden; den commandeur met de cavallerye en 7 à 8 Mardykens mitsgaders eenige slaven tot outrent des vyants retrenchement om te recognosceren geapprocheert zynde, vertoonde sich aldoen een klein troepje volcx van verre, met alle sorte van ootmoet op haare wyse en vergiffenis biddende, onderwylen den commandeur al verder avanceerde tot op een bequame vlakke even buyten schoots van des vyants borstweeringh, alwaar zyn E. met de byhabbende weynige militairen halte hielt en 2 à 3 personen naar den vyand, die gesuyrigh noch sombaeyde, loesont. met ordre, ingevalle zy volgens haere mynen vrede begeerden en hun wilden verootmoedigen, ymand van haere pougelous souden senden off den commandeur binnen haere pagger en vrantschap laten komen, waarop zy ten antwoorde dienden geensints van meeninge waeren tegens de Comp^t. te oorlogen maar hun voor zyn E. geerue verootmoedigen wilden, dogh dat de Padangers daarbuyten souden moeten blyven, sulx den commandeur met omtrent 50 à 55 Nederlanders de vastigheyt tot op 6 à 7 voeten naderde en haar belaste het geweer neder te leggen, 't welk met alle soorte van nedrigheyt en ootmoet, soo 'tscheen, geschiede, maar onder dit parlementeren met dese was den vyandt met een groot geraas uyt het omleggende bosschagie (alwaar zy in embuscade gelegen hadde) op d'onse comen uytvallen, dogh wierden nu veruogen geresisteert tot in haere vastigheyt, daaruyt sy doen weder even furieus op d'onse chargeerden, sulcx in dese rencontre een onse zyde 5 Nederlanders en 1 Mardyker doot bleven en een des vyands kant 6 à 7; hierop resolveerde den commandeur, om voor verder affent bevryt te blyven, met fatsoen te retireren en teruggs na Padangh te trecken, gelyck geschiet was, en gesegt wiert dit verract door den rebel Poety gesmeet te syn, vermits denselven door d'onse in des vyants troepen gesien ware, gelyk sulx en 't verdere deswegen in 'taenkouend brieffboeck op zyn plaats can werden gesien, alameede dat het met de gouthyne noch al even sober gestelt ware ect.

Volght nu het translaatbrieffje, van Panglima Radja uyt Padang aan Haar Ed^e. geschreven.

Den eenigen Godt van den Hemel sy gepreessen en alle lof die onverbreeckelyck is en genegentheyt die geen eynde heeft, verselt met opregtigheyt, van Oranglikaya Panglima Radja, die Godt wil brengen by den Heer Gouverneur Generaal Ryckloff van Goens en alle de Raden van India in de stadt Batavia, die met wysheyt en groot verstandt alle vrunden en onderdanen van de Comp^t. soo te water als te lande weten te beschermen, die grootmoghich zyn van veel duysende scheepen en stene castelen, ende oock als een versoeckplaetse voor alle ma haar begeren, Godt de Heere wil haar segenen, opdat zy alle vrunden en onderdanen van de Comp^t. soo boven als beneden wints mogen regeeren,

Verders maackt uwen dienaar zyn saake aen den Heer Gouverneur Generael bekend, alsdat hy dese prauw naar Batavia heeft gesonden, waarop nachoda Intja Chatieb om eenige kleinigheden te coopen als pierings, commen, quitasollen, spiegels, pannen, gouddraat, cassumba, Chinese zyds en taffas en verder 'tgeene tot cledinge der Maleyers is dienende. Nogh maackt HE. dienaar aen den Heer Gouverneur Generael bekend en versoekt hem gelieft te helpen dat in dese prauw twintigh cojanghs zout magh geladen werden. Nogh versoekt hy dat alle de volkeren van Padang, die op Batavia off op 't land Java zyn, wederom tot Padangh mogten gesonden werden, omdat het land van Padangh nu in swarigheyt is, doordien nachoda Poety alhier aen de volkeren van Padangh groot quaet doet en door zyn list veel gestorven zyn, en hy versoeckt met die van Bantam te vereenigen en vruntchap te houden.

Voor dees tyt heeft HE. dienaar niet anders tot een teken van oprechte genegentheyt te zenden als twee groote matten. Kynde etc.

's Avonds zonden Haar Ed. per Chinees vaartuyg na Malacca een klein aftrysbrieffje aen d'Heer Gouverneur Jacob Joorise Pitts ende den raat aldaar, op heden geseekent, behelsende sondaigse advertentien als hy 't aencomend brieffboek syn te lesen.

De Chinese Tartarische ambassadeurs seker geschrifte op den 17de deser (alwaar 't translaet in 't Nederduyts geïnscreeft te vinden zy) aen Syn Ed. de Heer Gouverneur Generael overgelovert hebbende en hetselve door (*) welgemelte Syn Ed. op heden ter ordinary vergaderinge verhoort zynde, soo is daerop goetgevonden nyt dese vergadering te committeren de Heeren Raaden Balthasar Bort, Willelm van Outhoorn en Joannes Camphuys omme met voorsz. Tartarische gesanten over haar medegebragte brieven des Keyzers en de Roccheuse regenten en hun verdere last en versoecken te spreekken en te confereren, en daerall matten eersten een begin te maken en te ervaren hoedanigh zy buyten de voorsz. brieff omme met ons over de verangte assistentie van schepen te handelen mogten gequalificeert en off zy nogh van eenige andere mondelinge last off hoedschappen mogten voorzien syn, ende alsdan nader daarinne na vereysch van tyt en saake in te disponeren.

Aghtervolgens 't besluit op den 3° deser omme op bekendmaakinge en 't versoeck der aennemers hat ingestorte ende nogh staende gebleven metselwerck van 't nieuw onderhandse lasarusshuys op 't eyland Purmerent door gecommiteerde schepenen en ingenieurs te laten besichtigen, soo is, nyt de alre overgeleverde schriftelycke verklaringe derselver gecommiteerden gesien wesende, dat de instortinge van 26 a 28 roeden lengte muurs door de wydte der vacken en dal die met de balken na behooren niet souden wesen verbonden was veroorzaect, en wel principaellyck door de magerheyt en ondengentheyt der metselcalck met te veel sant vermengt, son is deswegen dan verstaen, de aennemers van 't voorsz. werck na de vorige aanbestede conditien alles opnieuw weder te laten vollrecken en de toezigt daarover voortaan aen Heeren Schepenen deser steele t'eenmael op te dragen en aen te bevelen etc.

(*) Dit door hen ik ingelasscht.

Voorts naar 't afhandelen eeniger zaaken rakende de kust Cormandel en de te doene besendinge na derwaarts is oock verstaen den gewoosten sabandar van Bantam, Key Nelay Secradama, op zyn gedane versoek door onsen resident Caafi en om diverse goede redenen en insigte met een pascedul voor zyn joncke van Bantam naar Canton en de kust van China te accomoderen, mits gemelte joncke in 't terughkeeren van China directe naar Batavia sal moeten komen op poene van aenhaefinge en confiscatie, onder borghtocht van 2000 rd^r. die by overtredinge der passe sonder figure van proces sullen weesen verbeurt.

Soo is mede aen onsen Chinesen sabandar Oeypinco tot Japara een passe voor zyn jonk naar de kust van China toegestaen, mits deselve vanhier sal moeten werden geëquippeert en vertrecken en in 't retourneren op geen andere plaatsen als te deser reede mogan havenen etc.;

zynde voorts mede vastgesteld voortaan de vaart op de kust van China aen de Chinese en andere inwoonderen alhier oock wederom te licentieren, dewyl sulcx tot nut en beste van de Comp^s. en insonderheyt van dese stadt en gemeente komt te strecken ect.

Alsoo door Comp^s. gesegende wapenen nu eyndelyck niet alleene de bertneekige rebellen en stropende Macassaren op Java's oostermusten hunne hooftplaats Caccapper zy vermoestert en zylieden zedert gedwongen geworden hun allesamen in Comp^s. handen over te geven, maar oock eyndelyck den hooftrebel en Prince Troenajaja in persoon sigh met al zyn landaten vyandlycken aenhangh op genade en ongenade heeft moeten overgeven en door dessells wettigen heer, den Sousouhouanagh, over syn menighvuldige quaden metter doot is gestraft geworden, gelyck oock de verdere ontroerde rebellen van 't eylant Madura sigh voor den Sousouhouanagh, haren Vorst, hebben verootmoedigt en alsoo het lant van Java onder 't Mattaramse gebiet eens wederom van alle vyanden en rebellen schynt te zyn gesuyvert en in ruste herstelt geworden, waarvan ons de nadere bescheyden op 13 deser met de chinaloup de Salm zyn overgebracht, soo is op heden in Rade van India gearresteert en verstaen, omme over dien laughgewenschten uytslagh van dat emportante werck te deser stede te doen houden en celebreeren een algemeene danck- en bededagh tegens Woensdagh sonstaende, den eersten der maant May, omme Godt de Heere over Zyne verleende zegningen en victorien van herten te loven en te danck ect., sullende meteenen des avonts na gewoonte 't caann van 't casteel en de stadt en eenige schepen losgebrant en matige vreugdevuuren nengestoken werden, waarvan op overmorgon publyck waarschouwinge in de Christelycke kercken deser stede sal werden gedaen ect., gelyck sulcx alles by 't resolutieboek onder dato van heden staet geëxpresseert.

27 d^r. 's Avonts naar 't gebedt vertreckt vanhier naar Indermayoe de boecker de Groenvogel en daarmede den vaendrich Frans van Eynde met 20 Nederlandse militairen, gaande daarbesyden insgelyx mede derwaarts terugge de 6 Macassaarse vaartuygen van Crain Bissae met 48 van syn volck, te weten 4 gontings van Crin Bissae onder haar hooft Angebandang met 31 coppen, 1 prauw van Dain Mangimba onder Mangemandoe en 1 prauw van Dain Sitoedjou onder Mangenassa yder met 5 coppen, op den 16 deser van Indermayoe alhier gecomen,

inledenemende twee eensluydende *originals* missives van Haar Ed^e. aan den capteyn Jochum Michielsens en raat tot Indermayoe, op heden geteekent, van alsulken inhoudt als by 't affstaende briefboek en verhael amptel staat aangehaelt, alwaar meede in gemelte missive geinsereert te vinden zy seker concept ⁽¹⁾ geschriftie, 't welk aldaar in de Jayaense of Maleyise tale overgeset en op de naem van den capteyn Jochum Michielsens vanwegens de Hooge Regveringe alhier briefsgewys aen de Princen van Chirrehon sal werden offgesonden, luydende 't selve van woorde tot woorde aldus:

Dit briefte komt nyt een goet getrouw herte van den capteyn Carangh en Crain Bissen aen haare goede vrienden, de drie Princen van Chirrehon, in handen van ons expressen afgesonden N. N. om haar vrundelyck bekend te maacken nyt de naem en vanwegen de Gouverneur Generael ende Raden van India, die altoos blycken van haere genegentheyt aen de Princen getoont hebben en die oock nogh genegen syn mel haar altyt in vruentschap te leven, dat sy haar hebben bedroeft dat de Princen soodanigen vryen toegaugh geven in haar stadt en landen aen alderhande slagh van rovers, van Kidolosen, Maleyers, Boleyers en Macassaren, die Comp^e. en des Sousouhoumanghs onderdanen te water en te lande berooven en vermoorden en het geroofde goet in de stadt Chirrehon tot haar lant en believen komen vercoopen, en aldaar voort blyven huyshouden totdat se weer op den roeff uytgien. Daarenboven hebben de Princen toegelaten, dat haar onderdanen met al die Kidolose rovers Comp^e volk op Indermayoe hebben beoorlogt en nogh jonst aen die schelmen vergunt het geroofde canon van den Sousouhoumangh op Paccatongan en 't gestoole goet van de ingesetenen tot Chirrehon te brengen, sonder dat de Princen hetselve op ons gedaen versoek, doen wy voor Chirrehon lagen, hebben willen wedergeven, ja oock niet toelaten dat ons volk daar aen lant quam om water te halen, 't welk noghtaus door uw afgesonden toegelaen was, daar de Gouverneur Generael en de Raden van India seer over verwondert syn geweest, die sulcke overlusten niet langer koman ⁽²⁾ verdragen en daarom ons belast de Princen door desen brieft voor de alderlaatste wyse te doen weten, dat se al die Kidolose en Macassarose rovers nyt haar lant en gebied gelieven te doen vertrecken off met al hare gestoole goederen in handen van de Comp^e. over te leveren, 't zy dan een veel off soo weynigh als haar in de lantpalen van Chirrehon nogh zyn onthoudende, off dat wy deselve met geweld selfs daarrandaen halen en verdryven sullen, 't zy dan niet off tegen danck van de Princen, en dan sullen haar de Princen selfs moeten wyten, indien haere stadt en ingesetenen daardoor schade koman te lyden, maar soo het in uwe magt niet en is om die struyckrovers met haar gestoole goet aen ons over te geven off nyt uw lantpalen te doen vertrecken, dan hebben

(1) Er staat: *concept*. De oude *p* en *c* hebben soms veel van elkaar.

(2) *Less koman*, want zeer gewone vergissing.

wy last van den Gouverneur Generael en de Raden van India om u by te staan, soo gy het op ons versoekt, mits dat gy dan mede nallens ons uw beste doet en belooft getrouwe vrienden van de Comp^e. te weesen. En hoort dit maaken wy door last van den Gouverneur Generael en de Raden van India nogh bekent dat, soo der eenige Bantammers, dienszen van den ouden off den jongen Sultan, op Chirrebon mogten weesen, dat de Princeu haar in desen brief laten lesen dat sy haar niet de Kidolse en Macassarise rovers niet en bemoeven, want de Comp^e. met de Coningen van Bantam geen vyandschap heeft, en daarom hebben die Coningen aan de Gouverneur Generael en Raden van India geschreven, dat se alsulke rovers maar zouden dootslaen daar se gevonden wierden sonder onderscheit van plaetse; en soo dan de Bantammers die op Chirrebon syn haar met die scheimen bemoeven, dan sullen wy se mede als rovers neusien en als rebellen van haar Koningh aentasten.

Hierop verwagten wy sonder uytstel ten eersten uw antwoordt, om te weten wat ons te doen staet, en soo het niet datelyck en komt, tenminsten binnen de tyt van 6 uren, dan sal de Comp^e. onschuldigh wesen aan al het quaat datter uyt voortcomt.

Aangesien by de gevelde sententie hyden morgen over 't gestoolen touwerok togena 's Comp^e. haes lyndrayer en syn medehulpers alsmede het rapport, door d'E. Heer Balthasar Bort als president van den Aghtharen Raat van Justitie in Rade godard, ten laste van den Engels captain M^r. Jan Smith niets zy uitgevonden, soo is alsnu by Haar Ed^e. verstaen, denselven kost- en schadeloos weder te ontslaen en 'teenmael uyt syne civile gyselinghe op vrye voeten te stellen, gelyck by 't resolutieboek breeder staet aengeroert.

28 d^e. 's Namiddags wert ons per den Engelsman M^r. Jan Dalls met Javnaa vaartuygh toegebragt een brieffje, door onsen resident Willem Craff tot Bantam aan Haar Ed^e. op gisteren geschreven, dicteerende dat 's Comp^e. logie aldaar ter ordre des jongen Sultans door den Keey Aris Mongonsadana nevens de Keey Nebeys Astrajaja en Natasadana mitgeders nogh 7 à 8 andere hovelingen met omtrent 400 Javanen, daaronder 250 met piecken, soo van binnen als van buyten beset was geworden, verbiidende in 't geheel d'onse den in- en uytgangh, en sulcx, na men rugte, tmeer omdat sy voor seker wisten dat onse cruyssers een Bantams vaartuygh (waarvan hiervoorm op 24 en 25 deser staet aengeroert) affgelopen en 't volk daarop dootgeslagen hadden, aengesien seker Pangeran, die uytgesonden was geweest om na de waarheyt daarvan te verneemen, een welbekende Bantams Javon teruggebragt, welkers aengesigt een stucken was gecapt en die hy omtrent de Menscheeter op een klip gevonden hadde; bovendien waren aldaar drie Javanes vrouwen van Batavia aengecoomen, welkers volk oock becragtigen dat se genoemde vaartuygh in de Bataviasc rivier lodigh hadden sien leggen, 't welk op Bantam onder de gemeente groote ontsteltensisse hadde gebaart, en daarop zoude den jongen Sultan, soo gesegt wiert, 20 welbemande oorlogsvaartuygen met een aensienlyck hooft om revengie te

neemen in zee gesonden hebben, gelyk sulx omstandigh in 't aencomend brieffboek en verbael kan werden aangewesen.

29 d^r. Heden naidemiddagh gewert ons per Javaens vaartuygh van Bantam weder een brieffje, door den resident Gaaff aan Haar Ed^e. op gisteren geschreven, met advys dat den jongen Sultan tot Bantam in volle vergaderingh besloten soude hebben, den nieuw gennechte Keey Aria Mongonsadana als ambassadeur aan Haar Ed^e. tot Batavia met 15 vaartuygen aff te senden om de Hooge Regesinge alhier de reden van 't afllopen van 't vooraenghaelde Bantams vaartuygh off te vragen en meteenen den oorlogh tegen de Comp^e. te declareren, en met denwelken, soo men zeyde, den resident Gaaff een keer na Batavia zoude mogen doen:

den Pangeran Ardy was van den ouden Sulikan op Turtinssa tot Bantam aangekomen met ordre dat den jongen Sultan met de middelen en goederen van syne drie gebroeders, de Pangotangs Abdul Alim, Joeekja en Poarlhaya na believen en welgevallen soude mogen handelen, waarvan Zyn Hoogheyt reets een begin hadde gemaect met hun party af te nemen, en waarover gezegde Prinzen, soo men zeyde, den desperaten gedagten te speelen.

30 d^r. Op 't becomen advys op eergisteren van Bantam dat den jongen Sultan vast voorgenomen hadde noch 20 roeffvaartuygen op nieuw in zee te senden om d'onse overal aan te tasten, alsmede 't geresolveerde op gisteren dierwegen in Raade van India, soo vertreeken van desen morgen vochtier tot versturckinge onser cruyssers na de Straet Sunda de schepen Odyck en Pynacker nevens de ahlaloupen Orangishoom en Zalm om alle aflrenten voor te comen en 't vaarwater hierontrent te beveyligen (sullende de fluyt Swanenburgh noch van desen avont volgen), medenemende een dubbelt elken brieffje van Haar Ed^e. aan den stierman Harent Harmense op 't fregat de Tyger en de verdere hoofden der cruyssers, op gisteren geteekent, behelsende dat gezegde stierman 't gesagh over de cruyssers aan den schipper Reynier Reyniersze op de fluyt Swanenburgh zonde hebben over te geven, met ordre om hun alle op de voorige gegeven bevelen soo ten reguarde van 't becruyssen van vaarwater als omtrent de rovers en Bantams als andere handelaers te blyven reguleren, gelyk dan ingevolge van 't voornoomde beslyt desen avont mede na de Straet noch affgaet de fluyt Swanenburgh met een missive, door Haar Ed^e. op heden aan den resident Willam Gaaff tot Bantam geteekent, dewelke door 't jagt Odyck voorts nyt de becruyssinge na Bantam en aan onsen resident voornoomd bestelt sal werden, dienende geciteerde missive tot rescriptie van syne ontfangene advisen, met ordre dat den resident 't vermoesteren van 't roversvaartuygh omtrent de Groote Combuys wel openbartigh aan den Sultan sal mogen te kennen geven en daarby verklaren, hoe sulx niet alleen zy geschiet nyt cragte van 't algemeene regt der volkeren, maar oock op het vorigh eygen versoek en begeren van den jongen Sultan selve ten reguarde der rovers aan d'heer Speelman geschreven, dat men alle sulcke rovers vryelyk mogten dootslaen, en dat onse gedane nytsettinge en becruyssinge alleen geschiede tot beveylinge onser onderdonen voor sulcke hooswigten, ende wyders, ingevalle zy dierwegen ons den oorlogh sonden willen aendoen, wy ons sulx souden moeten getroosten en met de hulpe Godes haar

naar vermogen tegenstaen eet., gelyck sulcx in 't affgaende brieffluoek, verbael en resolutieboek onder dato van gisteren en cergisteren ampelder staal gespecificeert.

In dese verstreckene maant April sijn alhier van diverse on- en afgelegene plaetse in dese schabereuse tyden aengecomen een getal van maar 21 stux vaartuygen, bemant met 119 mannen, die in 't geheel maar hebben aengebragt de ondergespecificeerde coopmanschappen, behoeften en leeftogten eet. als:

- 1 van Zancoor met 4 man en $1\frac{1}{2}$ last rys;
- 5 van Chirrabon met 12 man, 18 picols sintock, 8 lasten zout;
- 1 van Beauw met 8 man, 1600 stux groote dammers, 100 d^m. deekadjaugs;
- 1 van Indermayoe met 4 man, $2\frac{1}{2}$ lasten zout;
- 4 van Palembangh met 24 man, 1700 stux aerde gurgelets, 250 bossen rotiangs, 100 stux deekadjaugs, 600 stux gedroogde steenbrassen, 300 stux gedroogde stompneusen, 1800 stux gindis;
- 3 van Samaraggh met 18 man, $1\frac{1}{2}$ last rys, 350 stux plancken, 66 potten oly, 15 picols boontjes camiry, $21\frac{1}{2}$ lasten zout, $1\frac{1}{2}$ last camiry, 1200 bossen goemoetouw, 300 stux gedroogde vis pampus, 500 stux rysmantjes;
- 1 van Padangh met 12 man, 4000 stux oude cleyne clappus, 20 corgies fyns matten;
- 1 van Tambalangh met 4 man, 2800 stux oude clappus, 12 potten oly;
- 2 van Tegaal met 8 man, 5 lasten rys;
- 1 van Malacca met 8 man, 2 picols anys, 10 d^m. geele verwe, 200 stux Tonquinse hockjes;
- 1 van Bantam met 6 man;
- 1 van Linga met 3 man, 3 lasten rys;
- 1 van Paccalongon met 4 man, 1200 stux oude clappus;

tesamen 21 stux vaartuygen, dewelke in 't geheel hier hebben aengebragt soodanige goederen als hieronder staen aangeteekent, te weeten:

10 $\frac{1}{2}$ lasten rys;	15 p ^a . boontjes camiry;
18 p ^a . sintock;	$1\frac{1}{2}$ last d ^m ;
29 $\frac{1}{2}$ lasten zout;	1200 bossen goemoetouw;
1600 stux groote dammers;	300 stux gedroogde vis pampus;
200 stux deekadjaugs;	500 d ^m . rysmantjes;
1700 stux aerde gurgelets;	7700 d ^m . diverse oude clappus;
250 bossen rotiangs;	20 corgies fyne matten;
600 stux gedroogde steenbrassen;	20 p ^a . anys;
300 stux gedroogde stompneusen;	10 d ^m . geele verwe;
1800 d ^m . gindis;	200 stux Tonquinse hockjes;
350 d ^m . plancken;	3 lasten zagou.
66 potten oly;	

Waartegens weder naar verscheide plaatsen vanhier vertrocken zyn insgelyx een getal van 21 soo groote als kleine vaartuygen, oamentlyck:

- 1 naar Zombar met 40 rd^r. aen kleeden;
- 1 naar Indermayoe met 4 rd^r. aen zintoek, 10 Chinese tobäck, 16 arack;
- 4 naar Palembang met 98 rd^r. aen diverse kleeden, 12 Bengaelse neusdoeckgoetje;
- 3 naar de kust van Java met 100 rd^r. aen wax, 24 porceleyn, 12 out yser, 25 benjuyn, 7 geale verwe, 100 gesorteerde kleden, 13 radix ganti, 5 medicinale wortels, 20 Bengaelse neusdoeckgoetie, 7 zyde patholen, 3 swarte Tonquinse stollens;
- 2 naar Renuw met 106 rd^r. aen kleeden, 25 zyde patholen;
- 2 naar Malacca met 100 rd^r. aen zout, 780 geale verwe, 20 goemoetstouw, 15 porceleyn, 30 Chinese papier, 15 witte poeyerzuyker, 10 laxa;
- 1 naar Tegael met 60 rd^r. aen kleeden;
- 1 naar Andragiry met 21 rd^r. aen out yser;
- 1 naar Samarangh met 13 rd^r. aen out yser, 40 kleeden, 15 porceleyn;
- 3 naar Baly met 174 aen out yser, 122 diverse porceleynen, 30 wierook, 90 verscheide kleeden, 9 kommukus, 10 soethout, 66 gesorteerde ysere pannen, 4 zintoek, 6 horreberry.

Somma 21 stuk vaartuygen, welkers generale affvoer vanhier na verscheide plaatsen niet meer en bedraagt als volgt:

634 rd ^r . aen diverse gesorteerde kleeden;	100 rd ^r . aen zout;
8 — " zintoek;	20 — " goemoetstouw;
10 — " Chinese tobäck;	30 — " Chinese papier;
16 — " arack;	15 — " witte poeyerzuyker;
32 — " Bengaelse neusdoecken;	10 — " laxa;
100 — " wax;	9 — " kommukus;
170 — " diverse porceleynen;	10 — " soethout;
207 — " out yser;	66 — " diverse ysere pannen;
25 — " benjuyn;	6 — " horreberry;
787 — " geale verwe;	
13 — " radix ganti;	Somma 2226 rd ^r . in 't geheel,
5 — " medicinale wortels;	zynde wyders alleen onder behoortlycke
32 — " zyde patholen;	passo noch drie stuk vaartuygen ver-
10 — " wierook;	trocken, welke volgens opgevinge niets
5 — " swarte Tonquinse stollens;	hebben medegevoert.

Volgens de gehouden notitie der dootgravers zyn in dese maent April onder de Christelycke gemeente deser stede overleden en op de gewoonlycke begraefplaatsen ter aerde gheragt:

- 41 Comp^s. dienaren;
- 5 burgeren;
- 4 Nederlandse vrouwen;
- 6 d^s. kinderen;

4 inlandse burgers;	
2 inlandse vrouwen;	
14 d ^e . kinderen;	
3 slaven en slavinnen;	
tsamen.....	77 cuppen.

behalven de Heydense of Mahometaense, Chineese en alle andere vreemde ingezetenen, dewelke hieronder noyt werden gerekent en waarvan mede geen aenteekeningh wort gehouden.

Daarentegen syn weder in die tyt in de Christelycke kercken deser stede gedoopt:

12 Nederlantse kinderen;	
42 inlandse der Portugese gemeente;	
7 inlandse der Malleytse gemeente;	
tsamen.....	61 kinderen.

Wylers syn van dese maant alhier in de eght getreden en in de voorgenomde Christelycke kercken getrouwt:

13 Comp ^t . dienaren;	
1 Nederlants borger en	
5 Mardyckers;	
in 't geheel.....	17 paaren.

Mey Anno 1680.

Primo Mey. Des morgens vroegh senden Haar Ed^e. na Bantam per Javaans vaartuygh het dubbel copiebrieffje aen den resident Willem Gaaff, waarvan d'originele op gisteren met de fluyt Swankhurgh na de cruyssers zy afgegaen om voortz door 't jaght Odyck na Bantam bestelt te werden.

En des namiddags erlangen per Javaens vaartuygh weder een brieffje van denselven resident Willem Gaaff tot Bantam, op gisteren gedateert, dicteerende dat 't affsenden van den ambassadeur Key Aria Mongosadano naar Batavia noch voor eenige dagen contrarie 't vorigh geadviseerde was opgeschort, omdat den ouden Sultan van Turtinssa belast hadde, alle fortificatiën en het gesluis rondom Bantam t'eenemaal gereset en in postuur souden moeten wesen voor desselfs vertreck, en dat onsen resident, al was 't schoon dat so den oorlogh tegens de Comp^e. quamen te declareren, daar nochtans in verseekeringe souden moeten blyven, hoewel de meeste grooten sustineerden zy het tot goen openbaren oorlog zouden laten comen, maar wel dat geciteerde ambassadeur gesonden soude werden om 't afflopen vaartuygh en goederen te reclamoren ⁽¹⁾ en de Bantamse visschers en handelaartjes van Batavia weder op te roepen;

's Comp^e. logie wierd noch alle nagten door 4 keesys en 60 à 70 Javaenen beset gehouden, alhoewel de resident sustineerde sulcx maar geschiede om d'onse een schrick op den hals ⁽²⁾ te jagen ofte wel 't vlugten te beletten; ondertusschen dat sulcx egter mede diende om voor den overlast van 't gemeene grauw bevryt te blyven.

Ingevolge de resolutie van den 26 des voorleden maants hadden voor en naar de middagh de vastgestelde dank- en hededag over de bevogte victoriën op Java's Oostcust soo tegens de uyigeweekene Macassaren tot Caenpper alsmede de geluckige overwinnings van den ontflylden Prius Troenajaja en synen laesten aenhangh mitsgaders de herstellinge van 't eylant Madura in alle de vier kercken deser stede plegtelyk gecelebreert en voltrocken zynde, soo verscheynen in den avontstont omtrent 6 uuren binnen 't casteel ten huysse van Syn Ed^e. verscheyde Comp^e. gequalificeerde dienaren en burgerofficieren, met haere vrouwen na gewoonte

(1) *Er staat: reclameren.*

(2) *Er staat: haas.*

op een collation genoodigt wesende, alwaar nevens de Heeren Raaden van Indië mede present waren de 2 Chinese Tartarische ambassadeurs met haar gevolg met de groote wagen van staat door d'E. sabandar Ocker Ockersse en den coopman van der Plaucken gehelt, item de Ternatesen Prins Rotterdam met syn vrouw, met de wagen van Syn Ed^{de}, gehelt door d'E. captain François Tack en den coopman Matthens van Lugtenburgh nevens de juffrouwen Ockersse en Tack, alsmede de huysvrouw van den Macassasarsen Crain Biasco, gehelt door de huysvrouwen van den E. secretaris Joan van Hoorn en den boeckhouder generael Jaques de Buquoy met de wagen van d'Heer Directeur Generael Speelman nevens Crain Linques en Dain Maleeuwva, voorts de officieren der Chinesen en Maleyers deser stede excepto den captieyn der Maleyers, die boven in 't bosch was, waarby ook waeren offgeroepen de 2 gedetineerde Spaanse padres, in October voorleden uit Ternaten herwaerts opgesonden en anno 1678 aldaar op 't eyland Ceauw (mettel veroveren van dien door de Ternataanen) in Comp^{te} handen gecomen, zynde hunderde confrater siekelyck, dewelke dan alle tesamen in de groote vergadersaal even naar het ordinairye gebeth wat gegeten en eens gedroncken hebbende, soo gingen de heeren en Hoge Hegeringe en verdere gequalificeerde met de juffrouwen diengundschen stoet buyten het casteel, uytgenomen Syn Ed^{de}, de Heere Gouverneur Generael, wegens eenige onpasselyckheyt binnen blyvende, nevens d'Heer Ordinaire Raat Balthazar Bort, sulcx den Heer Directeur Generael Cornelis Speelman mette Heeren Raaden Hurdt, Blom, Outhoorn, van Sloens de Jonge en Camphuys mevrouw Generaels en 't gendtsche verdere geselschap met een groot gewier en gewoel van menschen buyten geleiden ontrent half negen onder 't luyden van alle de klokken en 't losbranden van 39 canon, soo van de 4 puncten van 't casteel als de hooftpuncten in de stadt, wordende de wegh genomen regtuyt van 't casteel tusschen 26 brandende pecktonnen en een groote stapel hout, van Comp^{te} wagen op 't groote pleyn voor 't casteel aen wederzyden van het breede padt op staaken in ordre gestelt, en soo voorts over de brugh de Heerestraat deur, alwaar verschoeyde borgeren en ingesetenen ook eenige, hoewel as den slogten tyt weynige, vuurwerken en picktonnen voor haar huysen quamen te branden, naar het stadthuys, voor 't welke op 't pleyn alsmede 38 pecktonnen en een weynigh terzyden noch 6 groote raten aen yder zyde, alle met peckkransen en hout gevult, nevens noch 2 groote stapels hout helder brandeden, alwaar men de compagnie van den bergercaptain Abraham Struys ter wederzyden gerangieert vondt, opgevoert by den luytenant Pieter Schippers, door 't welke dan as binnen en voorts na boven in de groote raedkamer van Heeren Scheepen gepasseert zynde, sagh men aldaar twee tafels wel opgedischt staen, en wierden alsdoen de heeren en juffrouwen door d'Heer Ordinaris Raadt en president Anthony Hort nevens de verdere heeren Scheepen aldaar verwillekomt en eens lustigh omgedroncken, terwylten men sich met het aenschouwen van de groote monichte menschen op het pleyn en 't branden van noch een party Chinese vuurwerken ende de picktonnen oet^{er} quam te vermaken, waarmede de tyt tot ruim 11 uren in der nagt doorliep, alswanneer welgemelte heeren met 't verder geselschap vandaar na de Tygersgragt hun begaven, slaende de westzyde op tot

over de brugh onder de stallabinnegracht en komende de oostryda weder af onderweegs door verscheyde aldaar gehuyveste gequalificeerde vrunden aengehouden en onthaelt werdende, soo liep den tyt wel genoegte voorby tot 3 uyren in de namagt eer men weder langs d'oostzyde der Tygersgragt in 't casteel geraackte, en sommige 't snover niet lusten te brengen, wanneer doen voorts metiet thuyabringen van mevrouw Generaals als de Haeren Raden van India onder elkanderen den dageraet aenbrack eer yder wederom tot ayn rusten geraackte, in welker manieren dan dit viereu over de erlangte victorie tegens de nytgeweecken Macassaren, Maduresen en andere rebellen op d'oostkant van dit eylant Java sonder eenigh voorgevallen ramp off ongeluck onder al dat gewoel van menschen en vuuren een eynde genomen heeft. Godt Heere zy geboden ten meesten beste van de Comp^e de saacken op gemelte Java's Oostenst met verdere goede progressen en volle herstellinge te bekroonen en te zegenen, amen.

3 d^e. Voor de middagh bekomt den sabandar Ocker Ockersze per den Javaen Vlamingh een cleen advishiaffir, door onsen resident Willem Caaff tot Bantam op aergisteren geschreven, met berigt dat den Coninck hem volgens gedrage licentie van Haar Ed^e. geensints wilde largieren een sprongtochje naar Batavia te doen, en dat seeker Key Demang van Karang Antangh naar herwaerts was gegaen om uyt 's Conings ordre alle Bantamse vasschers en andre vaartuygen vanhier op te roepen, met noch al een gemeen gerugt dat sy ons den oorlogh wilden aenseggen en 't zenden van een afgesant na Batavia weder offgeraecht zoudt zyn etc.;

van terzyden was den resident berigt dat seker Batavias Moors ingeseten genaamt Aly Afidao, met behoorlycke passe aldaar verscheenen en diekwyls op Bantam heen en weder varende, al het passeerende tot Batavia den jongen Sultan aldaar soude bekendmaachen; oock liep er gerugte datter na 2 à 3 dagen geen vaartuygen meer vandaar naar Batavia zouden mogen vertrecken.

Heden ter ordinair vergaderinge is onder 't besighnaren van verscheyde saecken rukende de negotie in Siam, item 't verleenen van een passe aen Tsienuenqua Chinoes, 't pardon aen den haas lyndrayer, 't biljet tegens 't ontvreemden van Comp^e. goederen door haar ontrouwe diennaren geannancert, alsulcx geresolveert als by 't resolutieboek in 't breede staet ternedergesteld.

4 d^e. 's Namiddoghs verschynt hier een expres cleen inlants Javaans vaartuygh, door onsen capteyn Jochum Michiels en synen raat van Chirribon afgesonden met een Nederlants stuurman, een souron van Crain Bisse en daarnevens oock een afgesonden van den oudsten Sultan Sopo van Chirribon aen Haar Ed^e., hebbende en passant oock onse bezetlinge voor Indermayoe aengegiert (*) en oversulcx genoralyck medegebragt 3 briefkens, als te weten: een van den capteyn Jochum Michiels en raat als gesegt uyt de stad Chirribon van den 2 April met eenige bylaegjes en daaropder een briefje van den oudsten Prince, Sultan Sopo, item een van Crain Bisse in 't Maleys, waarvan de translaten hierna sullen volgen, mitagaders eens van de residenten Thomas Grinael en Aernout Grevinck uyt Tegael van den 25^{en} April, zynde de laaste met het jaghje Mallebaar

(*) te staet: aengegiert.

vandaar op Chirrebon ontfangen, en eyndelyck noch een cleen brieffje, den 2 dezer door den schipper Beyer Visch, voerende in absentie van den captain Jochum Michiels 't gesagh in de post op Indermayoe, uyt het loekar de Graanvogel van voor die rivier geschreven, behelsende ten meerendele kortelyck 't volgende in substantie, en eerst die van den captain Jochum Michielzen uyt Chirrebon (welke stadt, Prinzen en volkeren hun op de verschyninge van onse magt aldaar seiffz op eygen versoeck onder Comp^s, bescherminge en gebiedt overgegeven hadden) in volgender manieren en wyse, als te weten:

den captain met onse als de Macassaarse magt, samenkerck . . . (1) coppen, van Indermayoe te water den 24te April vertrocken en den 29te daaraenvolgende tot Cheribon aengecomen wesende, was door den sabandar Wiera Sasmita uyt name van den Sultan Sopo off eersten Prins noch aen boort al met hylschap verwelkomt, daerop gemelts Sultan versoght hadde dat men Syn Hoogheyts persoon aen laet comende op den alon alon als hoof van Cheribon wilde voorstellen en de wapenen van de twee anders Prinzen, zyne gebroeders, die met hem, soo 'tscheen, niet heel eens waren, aen hem te doen overgeven, waartoe men uyt bedugtinge van broedertwist niet conde resolveren; insylen was men niet het gros der magt gelant en een strabt wederom van den sabandar ingehaelt, en soo voort op den alon alon by den ouden Sultan gebragt, alwaar de twee jonge Prinzen mede te voorschyn quamen, wanneer den captain Michielzen haar in ordre liet afvragen hoedanigh sy gesint waren, waar vooreerst den ouden Sultan antwoorde met de Comp^s, te willen leven en sterven; den tweede repliceerde dat hy het met de sterckste hield; daarop den captain verder vragende wien hy voor sterckste agte, soo antwoorde denselven, indien de Comp^s, haar op Chirrebon vast maachte, dat hy alsdan die de sterckste agte te sullen wesen, maar integendeel meende hy andersints en hy weder vertreck van d'onse vandaar Cheribon bedurven te zyn, waarop men hem berigte daar alleen gecomen te wesen om den welstant en het gemene beste van Cheribon en haers onderdanen te bevorderen en in 't werck te stellen; doch ten lesten zeyde den jongsten off Pongeras Depatty sigh met het goetvinden van zyne ouders gebroeders te confirmeren, wanneer zy doen alle drie eenparigh resolveerden en verclaarden haar onder Comp^s, bescherminge te willen begeben en deswegen oock een schriftelycke acte passeerden: 't welk verrigt zynde, had den capteyn ter eeren van de Comp^s, en dese Prinzen op dese nieuwe soo gemackelyke introde drie carsies musqueciados laten doen; doch den oudsten Prins liet kort daaraan den capteyn aendienen dat, hoewel zyne broeders de acte ende 't verbont tot de Comp^s, mede hadden goetkent, nochtan tot de Bantammers meer als de Comp^s, gegeven waren, ende dat d'selven jongsten noch wel 50 Kidolesen in zyn huys verborgen hadde, en hoe hy oordeelde best te zyn dat geheel Cheribon maar van een hoof geregeert wierde: insylen waren de Kidolesen en Bantammers al stilltjens vooral van Cheribon te lande en ter zee weghgerugt, en onsen capteyn nu voornemens aldaar met 's Comp^s, magt post te blyven vallen en al te wagten, watter ten meeleen nulle van dit prinsdom te verrigten souden wesen tot nadre ordre;

(1) Het HS. laat het cijfer open.

den ouden Sultan verzogt hy een Javaans briefje en een afgesondene nevens desen uit synen name aan Haar Ed^e. om nogh eenige magt, alsoo hy voor 't noder overcomen der Bantammers bedugt was. 't welk door des capteyns voorstellinge mede verselt wierd, aengesien de bezorgte en ontroek van Cheribon in tyt van attacque off ontroerie met de byhebbende magt al vry groot om te beschermen soude weesen en daartoe nogh wel 10 à 12 stua lang kanon benoodigt.

het tweede briefje door den schipper Visch uit 't hoecker de Groonvogel van voor Indermayor dateerde ⁽¹⁾ eenlyck, dat men met 't vertreck der Bantammers uit 't Cheribonse district bedugt was nu aldaar door deselve te sullen werden gemolesteert, hoewel er tot nogh geene vernemen wierden, ende de derde missive van de residenten tot Tegal behelst niets nodig hier aan te toeren, gelyck uit den inhoud van de geciteerde missives hy 't afcomend ⁽²⁾ briefboek en verhael onstandigh staet te lesen.

Volgt nu het translaet van het Maleys briefje, door den ouden Sultan tot Cheribon aan Haar Ed^e. geschreven.

Desen brief uit een zuivere opregte genegenheyt van den ouden Sultan die komt aan den Gouverneur Generael en alle de Raden van India in de stad Batavia.

Verders maacke ick aan den Gouverneur Generael bekend vanwege het gedoente tot Seribon. Indien de Comp^e. het niet regt met myn gemeent hadde, wat soude het met myn tegens de volkeren van Bantam geweest hebben? Want den jongen Sultan en Pangeran Adipatty zyn voorwaar in oprechtheyt tot de Comp^e. niet genegen, alsoo ick gesien hebbe dat den jongen Sultan en Pangeran Adipatty de Bantamse volkeren, wiens vaartuygen tot Zeribon door de Macassaren genomen waren, aangehouden hebben. Dierhalven versoecke aan de Comp^e. alsdat de plaatse van Cheribon alleen onder myn gebied magh staen, wanneer myn dan oock onder het gesagh van de Comp^e. sal hegeven, en versoecke om thien hoofden nevens volkeren tegens die van Bantam, alsmede dat se inderhaast mogen coomen, alsoo den jongen Sultan en Pangeran Adipatty maar wagten op de komste van de Bantammers om myn te verdeigen. Myn versock is alleen aan de Comp^e. om Gods wille, dat se aan myn en Cheribon gelieven wel te doen en dat er maar een regeerder magh weesen, want inlander vele zyn, kan 'k de Bantammers niet tegenstaen, dogh soo ick inderhaast de regeeringe van Cheribon kryge, soo kan ick myn tegens de Seribonders en Bantammers defenderen, en die haar onder de Comp^e. niet willen hegeven, sal ick verdistrueren, want ick ben allyt tot nu toe (soo lange de Bantammers hebben gesien) tot de Comp^e. genegen geweest, gelyck de Comp^e. volkeren oock wel weten het goet dat ick aan de Comp^e. hebbe gedaen, en die het

(1) Er staat: dicterende.

(2) Versta: noncoment.

landt aen de Comp^t. heeft gegeven, Radja Bissee en captain Carrangh aen lant laten komen en het seggen van de Comp^t. agtervolgt, ben ick alleen, en segge ook neren myn versoeck dat ick alleen onder de Comp^t. magh staen.

Volgt nu noch tweede translaathrieffin door Crain Bissee nyt Indermayoe aen de Heere Gouverneur Generaal.

Desen brieft nyt een suyyvere oprechte genegentheyt, verselt met voele deughdelycke grootenisae en vreugde, van Crain Bissee en comt aen den Heer Gouverneur Generaal, die groot en heerlyck is: Godt de Heere wil hem een langh leven in dese werelt geven. Oock komt myn nedrige groete aen alle de Raden van India.

Verder maacke ick aen den Heer Gouverneur Generaal bekend, dat ik op den 25 April Donderdagh 's nachts van Indermayoe naar Sirrebon ben veretrocken en op den 29 dits Maendaghs aldaer ter reede gearriveert, en op den 30 d^e. is den sabandar van den ouden Zultan van Sirrebon by ons verscheenen. Doen ben ick gesamentlyck met den captain Karaugh na landt gevaren en by de 3 broeders, de Sulthans van Chirrebon, verscheenen, en wanneer ick en den capteyn tegens haar geseyt hebben dat wy nu de magt en 't volck van de Comp^t. alhier aengebragt hadden en om in alle goede meyninge met de 3 gebroeders, de Zultans van Chirrebon, en desselfs grooten te spreeken, en dat het goet soude zyn dat zy haar onder 't gebiedt van de Comp^t. begaven, en dat alle diegeene, dewelke onder desselfs regeringe niet wilde staen, onse vyanden souden wesen, maar degeene die haar onder 't gesaght van de Comp^t. wilden buygen soude het goet wesen dat zy sulcx met eede voor Crain Bissee en den captain Carangh in alle oprechtigheyt bevestigden; waarop de drie gebroeders, de Sulthans van Sirrebon, hebben geantwoort: die de magt heeft, van onse pleetse regeeren; waarop wy wederom hebben geantwoort, dat alle degeene die haar onder de Comp^t. niet wilde buygen, vyanden van ons zonden zyn, en alle degeene dewelke haar daaronder wilden begeven, sullen groot geagt werden. Soo hebben de drie gebroeders, de Zultans van Chirrebon, geantwoort: al wat den heer Coningh en den capteyn tot onsen beste goetvinden, dat sullen wy naemen. Daarop hebben wy wederom gerepliceert dat alle 't geene de drie gebroeders, de Zultans van Sirrebon, hebben gesegt, sal goet voor de Comp^t. syn, gelyk oock de drie gebroeders dat seggen hebben aengenoemen en nagekomen, en daarop wederom gevraagt: is dit het zeggen van de drie gebroeders den Sultan van Sirrebon? zult ghyliedens dat stantvastigh onderhouden, soo geeft u^r. handteekeningshen daarvan, tot teeken dat ghyliedens u zeggen zult nacomen en aghterfolgen, gelyk sulcx oock in 't midden van de passabazn is geschiet, welke haniteekeninge ick nu sende aen den Gouverneur Generaal en de Raden van India, en de Macassaren die tot Sirrebon waren syn alle tot myn en den capteyn gecomen en haar

voor de grootheyt van de Comp^t. geboogen en om vergiffenis gebieden, gelyk wy het haar ook hebben vergeven, waaronder 8 voornaame personen waaren, die door den Bantamse Sulthan veresert syn met de name van Narapatty, maar nu hebben wy een vastigheyt aan de mont van de revier van Sirrehon gemaekt, en den ouden Sultan van Sirrehon heeft versogt dat de regeringe maar door een persoon magh werden rygevoert, daarop ick en captain Karangh hebben geantwoort dat wy ons daarover niet regt oonden beraden sonder voorweten van den Gouverneur Generael en de Raden van India, dierhalven gaatter een afgesondene om hem voor den Heer Gouverneur Generael en de Raaden van India te verschynen ⁽¹⁾.

Datum den eersten dagh van de maant May op Woensdagh anno 1680.

Des avonts senden Haar Ed^t. de sloop de Granaatsappel naar de Straat Sunda met een klein brieffie aan den commandant schipper Bernier Reynierse op Swanenburg en de verder cruyssers, op heden geioekent, dienende ten principalen tot oponthiedinge van 't fregat de Tyger en de sloop de Saltm, om nevens gemelte Granaatsappel naar Indermayoe en Chirrehon tot beveylinge dier landstreeke voor de Kidolese en andere rovers versonden te werden, als by 't afgaende brieffboek kan werden gesien.

In den avontsond erlangen per Javaans vaartuyg van Bantam een klein advise door den resident Caaff aen den sabbandar Oekerse, op gisteren gedateert, meldende dat den Keey Daman Adie Wjato, denwelken voorleden maant met 30 vaartuygen naar Chirrehon vertrocken zynde, vandaar weder was geretourneert met berigt dat d'onse die ⁽²⁾ plaats in possessie hadden genomen en dat zy Bantammers als vlugtelingen haar vandaar hadden moeten weghpacken, waarop heden ter extraordinarie vergadering raekende Cirebon alsulcx gehoosigneert en gearresteert zy als by 't resolutieboek onder buydigen datum en ook met 't afgaen der rescriptie en ordres naar derwaerts staat en sal werden geëxprimeert.

8 d^e. Alsoo heden voormiddagh ons alhier wort berigt, dat seeker Moleys vaartuygh hier buyten by d'eylanden (willende na Bantam reyen) een onser cruyssers sloepen afgelopen, ons volk gemassacreert en door het snedig zeylen daarmede ontkomen en de ledige sloop op Bantam opgehragt zonde syn, soo senden Haar Ed^t. daarop desen avont de fluyt Oosterbloeker na de Straat ⁽³⁾ om omtrent 't eylant de Groote Combuys en daaromher ⁽⁴⁾ tot beveylinge der Batavise hont- en steenprauwen te kruyssen, medenemende een instructie voor den schipper van gemelte fluyt, behelsende in substantie hoe op het verzoek verscheyder onser ingesetenen, die haar met het halen van hout als anders aen de eylanden hieromher erneren, dat er een schip tot bescherminge derselver omtrent het eylant de Groote Combuys tegens het overvallen van alle roovers en booswigten voor een tyt mogte

(1) Lees: te verschynen.

(2) Dit d'is heb ik ingelacht.

(3) Lees: na derwaerts.

(4) Er staat: en daarom het.

werden gesonden. Haar Ed^e. op eergisteren goeigevonden hebben, dese Ruyt Oosterbloeker daartoe voor een tyt te gebruycken, dewelke met de medegaende steenpuuwen derwaerts zal zeylen en nigh op zodanigen plaats als door de steenhielders zal werden aangewesen, onthouden, en telkens alsoe volladen sullen wesen, haar weder tot kunnen Oprust conveyeeren en hem dan daar saclange blijven wagten, tot se vanhier weder comen, en inwylen alle vreemde vaartuygen van haar te weeren en by voorsal en noot alle hulpe tegens de ezerovers te bewysen, dog dat den schipper egter by verschyninge ontrent onse andere cruyssers de ordres van derselver commandant ten gemeenen besle mode sal observeren en nakomen, en alle voorzichtigheyt gebruycken dat geen van ons volk esc^t. byten de magt der schepen off 't canon van dien werde gesonden off vertrouwt, om voor afronten bevryt te blijven, gelyk alles breder by 't afgaende briefboek zy te lesen.

7 d^e. Heden voormiddagh zynde de tyt, by den Aghibaren Raet van Justitie vastgesteld omma het gewysde tyt te voeren over de personen Carsten Wiltvanck van Lubeck, haes van Comp^t. Iyndrayerye, Item Jacob Jacobsz, vry stierman, ende Christiaen Christoffelse, soldaat, soo werden deselve na de voorafgegaene formaliteyten ter plaatse gehragt, daar men gewoonlyk de criminele justitie van Comp^t. wegen administreert op 't groote pleyu voor 't casteel, alswanneer zy, hunne sententie hebbende horen lesen en gerechtsteende omma haere verdiende straffe te ontfangen, op d'ernstige voorbede hunner vrouwen en verdere redenen van eenige mitigatie in soeverre door Haar Ed^e. geparolomeert en de gecondeleende straffe gemitigeert syn als het beschuyt, desweegen in Raade van India op 3de deser genomen, dicteert, 't gunt hy extract resolutie even voor de executie der justitie en sententie door den secretaris Joan van Hoorn gesloten aen een helmhardier van Zyn Ed^e. behandelt en daarmede na 't schavot gesonden is, gesuperscribeert aen d'hoer president Balthasar Bort, 't welk dan hy zyn Ed^e. en den Aghibaren Raet van Justitie ontfangen en gelessen zynde, naar de pronunciatie der sententien door den secretaris van den Aghibaren Raet van Justitie insgelycx publiquelyck afgelesen zy, luydende van woerde tot woerde aldus:

Extract uyt de Generale Resolutie des Casteels Batavia, genomen op Vrydag den 5de May 1680.

Te deser vergaderinge verschynende Mensje Vastricks als moeder van Christina Verkuyt, ende gemelte Christina Verkuyt als huysvrouw, nu veertien dagen geleden getrouwt met Carsten Wiltvanck van Lubeck, haes van Comp^t. Iyndrayerye, Item Grietje Menon, huysvrouw Jacob Jacobsz, vry stierman, en Anna Pietersz, huysvrouw van den soldaat Christiaen Christoffelse, alle drie tegenwoordigh 's heeren gevangen wegens hun schandeleuse begaene dieveryen en faulsen, als te weten: den haes Iyndrayer Carsten Wiltvanck over dat hy op de aenbrydinge en in presentie van Jacob Jacobsz en Christiaen Christoffelse seventien troseen en negen lynen van de 's Comp^t. goederen uyt de lynbaen, die hem was aenbetrouwt, dieffagtigh gestoolen en aen sekeren

Kingelsman m^r. Jan Smit voor de somme van vyftientestig rd^r. verkogt heeft, ende Jacob Jacobsz en Christiaan Christoffelsz over dat zy den baas lyndrayer tot die dieveryn aanleydinge gegeven, hy den verkoopt der gestoole goederen present geweest en yder van der lyndrayer zyn ontfangen loon der gestoole touwercken ses rd^r. voor hare portie genoten hebben, weshwegen deselve personen ofte delinquanten by den Aghiharen Raad van Justitie wel en ten reghten gecondemneert zyn alle drie gebragt te worden ter plaetse waar men gewoon is criminele sententie te executeren om, aldaer de scherpraghter overgelevert zynde, eerstelyk den gemelte lyndrayer Carsten Wiltvanck met roeden strengelyk gegeesselt te worden en voor ses jaeren in de kettingh na Sumatra's Westcüst gebannen te blyven, mitgaders Jacob Jacobsz en Christiaan Christoffelsz heyde met roede in de armen aan de kaeck te staeu en de justitie aen te sien en dan voort oock den eenen drie en den anderen 2 jaeren in de ketting naar Sumatra's Westcüst gebannen te werden.

See is 't dat wy op de ernstige voorbede van gemelte vrouwen en om goede redenen en insigten ons daartoe moverende by meerderheyt van stemmen zyn bewogen geworden voor ditmaal in desen gratie voor rigeur te gebruycken en de regtvaardige vonnissen en executie van gemelte Aghihare Raad van Justitie tegen de voorschreeven drie delinquanten Carsten Wiltvanck, Jacob Jacobsz en Christiaan Christoffelsz by forma van pardon soverre te altereren ende te mitigeren, dat zy alle naar het hooren voorlesen hunner sententie van de verdere publike straffe op het schavot en sommede van de kettinghbanden zullen zyn en blyven bevryt, ende den eersten in plaats van ses drie jaeren, den tweeden in plaats van 3 een en een halff, en den laesten in plaats van 2 een jaar op Sumatras Westcüst in de geulmynen sonder loon voor de Comp^s. (*) zullen moeten dienen, sonder dat eghter dese onse gratie en mitigatie naar desen by inwant in eenige consequentien sal mogen werden getrokken.

(Onder staat:)

Gecollationeert, accordeert.

In 't Casteel Batavia den 7^{en} May 1680.

(En was geteekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Synde wyders tenselven eynde tot uytroyinge en afschrick van alsulcke en (†) alle andere frauden en dieveryen van 's Comp^s. goederen alsmede op 't versuk en voorstel van d'Heer President van Heemraaden Dirck Blom tegens 'tschenden van boonen op heerenwegen eel., omtrent de middagh na 't volbrengen der justitie van de puye van Zyn Ed^h. woninghe binnen den castoel en daarna oock van 't stadthuys door den advocaat fiscal Gualter Zeeman en gecommittieerdens uytte

(*) Denkelijk is te lezen: voor de cost.

(†) Er staat: in.

Raai van Justitie gepubliceert en wyders al meteen tot plaetse daar 't behoort geaffigeert het naevolgende placcaet, omme niet alleene alhier tot Batavia maar oock in ander quartier van India onder 's Comp^{te}. jurisdictie insgelycx gepubliceert en nagecomen te werden, van inhoud en substantie als volgt:

Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, mitsgaders de Raaden wegens de Generale Nederlandsche Geestroyeerde Oost-Indische Comp^{te}. in India allen dengeenen die desen sullen sien ofte hooren lesen, saluyt, doen te weten:

Alsoo niettegenstaende de veelc geëmaneerde goede ordres en placcaeten tegens alle frauden en dieveryen van Comp^{te}. coöpmansschappen, provisien, equipagiegoederen en andere materialen en behoeften bevonden wert dat eenige eer- en oetvergeleene hare diemaren en andere, die met haere trouwe aen d'E. Comp^{te}. verpligt zyn, hem niet en ontsien om de Comp^{te}. in haere aenvertroude administratie te benadeelen en te besteeleu, ja zelfs eenige goederen, die se van haeren wettig heer kumen te ontfreunden, noch aen vroeinde in prejuditie van Compagnies welvaren te verallieueren, schelmagtigh te verkopen en alsoo sich als dieven van hun eygen aenbetroude administratie kumen aen te stellen en de Comp^{te}. alsoo op 't alderhoogste en kragtigste in haar noodwendigste nootsaekelyckhayt, die deselve niet missen kan, te verkorten, hoedanighe vyale dieverye synde van te pernilleuse gevolgen en waardoor de E. Comp^{te}. van de soo nodige behoeften niet alleen ontroof en zelfs soude moeten tot gebreck vervallen, maar oock in handen van vroeinde en vyanden tot Comp^{te}. diepste prejuditie comen te geraken, waarvan de exempelien noch vers syn, en hoedanige groote fouten en boosheden dan oock na alle welgereguleerde ordres met de swaerste straffe dienen en moeten werden gecorrigeert, agtervolgt en uygeroeyt:

Soo is 't dat wy, omme na desen daninne op 't alderernstigste te voorsien en alle morseryen, frauden en dieveryen van Comp^{te}. middelen en diebaere goederen voor te comen en te verhiinderen, naevolgens de goede intentie en ordre onser Heeren en Meesters goetgevonden, geresolveert en beslooten hebben, by dit expresse placcaet op 't alderscherpste te interdicieren en te verbieden, dat alle die na desen aen eenige fraude off dieverye van eenige Comp^{te}. coöpmansschappen, equipagiegereetschappen, provisien, materialen off andere volumineuse waaren, hoe die oock genaemt off waar die oock verbergen mogten wesen, egono uytesomdert die onder haar gestelt en yder in syue administratie aenbetrouet zyn, aen het trouwloos verallieueren werden schuldigh bevonden, gelyk mede die hun aen eenige goederen in 's Comp^{te}. schepen, jachten, chistloopen, chianpans, waaronder expres haar ingeladen goederen inde verstaen werden, off andere vaartuygen van d'E. Comp^{te}. kumen te misgrypen en daarin agterhaelt werden, sonder aensien van personen ofte eenige dissimulatie rigoneuselyck sullen werden gestraft met de dood ofte tenminsten met openbaere geesselinghe, brandmerk als banissement, naar

exigentie en bevindinge van zaaken, opdat alsoo die snoode vytligheden mogen uytergeroeyt en gemortificeert werden.

Einde dewyle in dese dagen ook gebleecken is, dat brooddrancken quade menschen haar niet ontsien jae oock dagelyx moedwilligh te schenden de nieuw aengestelde plantagie op 's Heeren wegen, de stadscingels ect., die tot merckelycke kosten en mei geen minder moeyte wert beverdart, soo heeft ons tot weeringe en voorkominge van dien nu al meteen mede goetgedagt daarinne te voorsien en door dit placckaet bekenit te maken, dat degeene die daaraan schuldigh bevonden, aghterbaelt en geattrappeert werden, sonder eenige conniventie off uytsonderinge van perzoonen aan den lyve sullen werden gestraft naar de importantie van haere insolentie en misdryff, en waaromtrent de respectieve officieren van de Justitie en oock alle andere ministers en dienaren ten hooghsten wordt aenbevoelen, met sooveel ernst als eenighsints mogelyk en practicabel zy, op privatie van haere respectieve ampten, soo daeromtrent komen te nuchialeren ⁽¹⁾, haven verder correctie naar gelegentheyit van de verschuymenissen, te leiten.

En sal dit placckaet niet alleen hier op Batavia, maar oock alomme in de respective quartieren van India onder des Comp^s gehiet door de fscalis en gecommitteerden werden gepubliceert en geaffigeert daar het behoort, opdat een ygelyck sigh voor schande en schade magh hoeden en niemant eenige ignorantie, onder wat pretext het oock mogte wesen, sal hebben te pretonderen.

Gegeven in 't casteel Batavia op 't eyland Groot Java, den 5^{en} May, en door den Advocaet-fiscael van India hier aan lant alsmede door den E. waterfiscael op de schepen ter rheede gepubliceert en geaffigeert den 7^{en} en 8 der voorsz. maant Mey in 't jaar sesstienhondert taghtigh.

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyde staet 's Comp^s zegel in roode lache en daeromder:)

Ter ordinantie van hooghgewelte Haar Ed^e.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Na de middagh erlangen per den Javaan Wiera Tauva een brieffie van Tanjonpoera, door den vaendrig Jan Bervelt nyt 's Comp^s pagger aldaar aan Haar Ed^e den 4^{en} deser gedateert, benevens eenige bylaagjes, daeronder 3 Javaens olex off brieffjens daar nyt het lant, die hieronder sullen volgen, en vooreerst 't geen noterenswaardigh nyt greiteerde brieffie van St. Bervelt aangemerket zy:

den Tommagan Natta Jouda, present tot Goedoegoedoe, die alles sonder communicatie verrigte, met de hoofden van Patimoang, Wiera Baya en Zinga Derpa, onseus geworden zynde, soo waren die laeste stilswygens vandaer vertrocken

(1) Et stat: nuchialeren.

en tot Tanjongpoera aengekomen, klagende seer over de straffe (*) handeling van Tommagon en dat hy de inwoonders in de bovenlanden meer als oyl onder den Souzouhoumangh met schattingen beswaarde, en hebben deselve, soo men voorgaff, over de 1000 rd^r. afgeperst; oock had den vaandrigh Hervelt tot diverse maalen eenige brieffjes of oles (†) die, soo men rugte, door den Bantansen Pangeran Kidol en Naya Doets aan den Tommagon zouden syn geschreven, van hem laten afleyschen, wanneer, eerst doorgaens geengeert hebbende desulcke ontfangen te hebben, eyndelyk twee derselver met de hoofden Waga Jouda en Tamhachbaya had overgesonden, waardoor hy sig al vry suspect maackte, temeer hy nu geen vermaninge hegerde te luysteren.

Zinga Derpa had hem na de negorye Iatche Carangh begeren om sich aldaar metterwoon volgens licentie neder te zettē; den rover Schilividara bleef ondertusschen omtrent Pagady in syn roveryen noch continueeren, hebbende alweder van de negorye Tsistsarab eenige wyven en 50 coppen van Keey Danning Soera Bikarra weghgevoert.

Volgt nu het translaat van 't brieffje, door den Pangeran Kidol uit de Wattas aan den Tommagon Natta Jouda item Wiera Saba en de verdere hoofden omtrent de rivier Graangh geschreven.

Dezen brieff gaat aen Deputy Goelungangh, aen de hoofden van Galoe en Kiay Satta Anga en Kiay Badagara en aen alle andere grooten, Tommagon Natta Jouda en Klogebay Wiera Saba, dit is de brieff van myn, Pangeran Aria Kidol. Ick roep nu naar Bantam, om voor den Sultan nu te verootmoedigen. Soodra als ghy dese myne brieff maar ontfangen zult hebben, moet ghy opstant affcomen, en als ghy niet en doet gelyk ick nu segge, soo maakt nu stercke klaar en nu gragten hert en diep genoegh; Ik sal niet naarlaten nu by te comen. Ik ben tegenwoordigh in de Wattas.

Volgt nu het tweede brieffje, door Naya Doets aan den Tommagon Natta Jouda tot Goedoegedoe en de verdere (‡) Graanghso hoofden geschreven.

Dezen brieff gaat aen den Tommagon Natta Jouda, Kingabey Wiera Saba, de hoofden van Galoe en alle andere regenten en aen Keey Deputy Goelungangh. Ick sal niet na Bantam gaen, terwyl Djaja Djirana en Pangiran Kidol aen alle de grooten die in het oosten woenen brieven hebben gesonden. Ick ben oock verseekert, dat den Sultan van het weste tot het ooste syn wagten heeft doen uytsetten en dat hy naar naar droogen

(*) Er staat: slaffe.

(†) Dit is: oles door die.

(‡) Er staat: verdodo.

tyt wagt, wanneer voornemens is op te trecken, en daarom weet wel op uw hoede en loet het metterhaest aan de Heer Gouverneur Generael weeten. Dit is myn teeken, Naja Docta.

Volgt nu het derde briefje, door den Kingabey Wangsa Tanne, opperhoofd op Pagagadingh, aan den vandrigh Jan Bervelt tot Tanjongpoera geschreven.

Desen brieft comt van Kingabey Wangsa Tanne en gaat met myn oeff de zorg. Wangsa Soela een mynheer op Tanjongpoera. Gelieft my niet qualyck af te nemen 'tgeen ik gedaen hebbe, te weeten dat ik naar het volk van Bantam ben wezen kyken. Ik maack voornamogh geen pagger, omdat Elliwidara hieromrent nogh bezig is met stroopen en vernielen van 't gemeene volk; wat myn aenbelangt, ik sal noeyt veranderen en den Sousouhoussangh Mankonrat, mynen heer, getrouw blyven.

Even voor de ordinairie parade komen alhier uyt de Straet Sunda weder van 't knysseu terugge 't jaghje de Tyger en de chialoupen Granaatappel en Zalm, medebrengende een briefje, door den commandant schipper Reynier Reyniersz op gisteren aan (*) Haar Edt. geschreven uyt de fluyt Swaenburgh, behelsende 't volgende nieuws:

Op den 5 deser had men seker Javaans jonckje achterhaelt en eerst 2 derselver hoofden aan de fluyt Swaenburgh gebragt, die op de afvrago verclande geen passe te hebben, maar onderdanen des Konings van Bantam en van Succadana gecoomen te syu, dogh op 't visiteeren van 't vaartuyg bevonden zynde, dat se met 18 à 20 man en ryckelyck geweer versien waren en oversulz tot geen goede intentie affgerigt, temeer sy woygerden haar geweer over te geven, soo had men daarop weder eenige bemande schuytjes daarnantoe gesonden om de resteerende Javanen te ontwapenen en aff te halen, dogh inmiddels de chialoup de Orangieboom 'telve vaartuygh onvoorsightigh een hoort klampende, terwylen de helft van ons volk dier chialoup na de fluyt Swaenburgh om ordre van den commandant te haalen waren geversen, soo waren dese rovers alle in een furie in chialoup d'Orangieboom overgesprongen, vermoordende den stierman Isaack de Rycke en drie matroosen en de rest van 't volk door verbaestheyt buyten boort haar met swimmen salveerden, als wanneer dese scholmen met ons eygen stukjens uyt de Orangieboom 2 schooten op de fluyt Swaenburgh deden, daardoor en 2 man, daaronder den ondercompinan Arent Suyck, quatsten en doen voort al snedigh met de veroverde Orangieboom voor de wind en de kant van Bantam afseylden, doch wierden van 't fregat de Tyger en chialoup de Zalm aanstonts vervolgt en omtrent 't rif van Pontangh een de sloep als 't vaartuygh weder achterhaelt, alwaar doen de Javanen buyten boort sprongen en haar met swimmen naar de wal begaven, wanneer men in 't geciteerde Javaans jonckje niets als gewaer en vond en daarop gemelte vaartuyg in de gront hoorde;

(*) Er staat: op gisteren en een.

den requesten ondercoopman Suyck met nogh 11 uitroosen, in de rencontre getroffen, benevens den jongen genaamt Pieter, die de Bantammers op de veroverde goetinh, waarvan op den 24 April staat aengeroert, voor schelmen erkent hadde, wierden alsnu opgesonden, gelyck sulcx tesamen in 't aencomend briefboek breeder wert gepericuliarisvert.

Aengesien den E. Dirck de Haes, jongst gewesene opperhoofft in 't ryck van Japan, op desselfs gedaen versoeck den 3 deser alsnu ter ordinarij vergaderingh van die functie voor dit jaar is goetgevonden gecreuseert, soo is nu daarop beden nademiddagh meteen verstaen wederom tot opperhoofft van den importanten handel in 't ryck van Japan tegens het aenstaende jaar 1681 uyt die haer duertoe reets hebben aengehouden te verkiesen den coopman Isaack van Schinne, die zedert 4 jaeren herwaerts de secunde plaats aldaar ten genoegen heeft waargenomen, en welkers plaats van secunda wederom dan meteen gesuppleert zy met den ondercoopman Constantyn Hanat de Jonge, hebbende mede zedert eenige jaeren herwaerts in Japan geverseert en jongst de plaats van negotieboekhouder aldaar bekleet, en uyt dien hoofde verders dan oock den eersten is geadvanceert ⁽¹⁾ van coopman met 60 tot oppercoopman met 100 guldens voer drie jaeren, en de lousie van ondercoopman met 40 tot coopman met 50 guldens by halveringe, om syn tyt uyt te dienen, gelyk sulx by 't resolutieboek onder huydigen datum zy terneergesteld.

8 d. Den Chinezes coopman Tengelauw uyt name van den Chinesen anachoda Tsienuenqua op den 3 deser versoeck gedaen hebbende om met syn joncke, groot omtrent 100 lasten, van Bantam, daar deselve nu is leggende, na China en Japan te mogen vaeren, mits conditie dat in 't aenstaende zaysoen met coopmanschappen en goederen weder herwaerts en in plaats van Bantam te deser rhee de sal moeten keeren, soo is hem sulx om verscheyde redenen toegestaan en op beden een pascedul ofte zeebrief dierwegen verleent, als by 't miscellaneboek ⁽²⁾ staat ingeschreven, onder borgtogt van een somma van 2000 rd., die voor de Comp^e. verbeurt sullen syn byaldien hy sich op syn retour naar elders anders als Batavia komt te begeren, en verdere boete van nogh 500 rd., alsnu vooraff hier in cassa te voldoen, over dat dit jongste zaysoen in February verleden op syn retour uyt Japan in plaats van hier na Bantam is gelopen en gehavent.

Na de middagh ontrent de klok 4 uren komt alhier van Bantam met Javaens vaertuyg onverwagt te verschynen den resident Willem Coaff, en al soo onverwagt in compagnie van denselven oock te deser rhee twee expresse aensienlycke ambassadeurs van den jongen en nu regeerenden Connick van Bantam, genaemt Keey Aria Mongonsadana en Keey Nebey Astradjaja, met 10 haerer Javaense vaartuygen off contings en een gevolg daarop van ontrent 400 coppen, daaronder tot statie van haer ambassadeurs 10 mantrys off edellieden, 10 langharige Javanen off hovelingen en 30 pleckdragers des Coninx, behalven de swite van haer diensaren en

⁽¹⁾ Er staet geadvanceert. Verdere slotheden van onzen scribent, die niet al te kinderlyk zijn, laten wij overvarend.

⁽²⁾ Het BS. i miscellaneboek.

verder gevolg, en waarmede en in compagnie van dewelke hy St. Caaff ⁽¹⁾ op gisteren van Bantam ware verloochen met mondelingh preallabel berigt, dat deselve ambassadeurs door den jongen Sultan expres herwaarts gesonden wierden om het oude vredecontract, in den jaare 1839 tusschen de Comp^e. ofte de Hooge Regeeringe alhier en het ryck van Bantam ofte met desen jongen Connix vader, den oulen en noch in waesen synde Sultan Agon, gemaekt ende gesloten, te vernieuwen en een nieuwe alliantie van goede vruntschap op te rigten etc., en dat den Sultan hem St. Caaff ⁽²⁾ ten dien synde oock mede herwaarts gestiert en aluit aengesegt hadt als hieragter volgen sal. Op welko becomen kundschap en berigt van gemelte Caaff dan omtrent 5 uren den E. ambadar Ocker Ockersse nevens voorsz. St. Caaff naa voorsz. heeren Bantamse ambassadeurs, leggende met hun vaertuygen even buyten en bewosten de rivier, zyn gedimutteert om deselve ydt name der Hooge Regeeringe vrundelyck te verwilckomen en meeleen aen te seggen dat men haar ter eerster gelegener tyt en sonda mogelyck soude met behooryck fatsoen doen inhaleen en ontfangen en de reden van haar komste ende intentie van haere meeninge en verrigten verwayten te verstaen, en inwylen het nodige tot haere inhalinge prepareren, 't welk dan soodanigh geschiet wesende, soo hebben zy haar sulx wel laten gevallen en Haer Ed^e. doen bedancken, zynde meeleen door gemelte E. Ockersse met wat sircuplaang en eenige vrugten geregaleert, en waarvan denselven met den resident Caaff des avonts in 't gebet behooryk rapport gedaen heeft, als wanneer tegens morgen al ordre gestelt zy om de nodige preparatie tot die inhalinge te maacken, weswegen op morgen mider staet te werden geresolveert, inmiddels dat oock al ten eersten zy verstaen, soo tot bewaringe der voorschreve ambassadeurs, dat hun van niemant eenige overlast mogte aengedaen werden, als om een wakent oogh op en over deselve te houden, opdat zy insgelyx (hoewel tegen vermoeden) niet ytwes quets mogten ondernemen, omtrent en ter wederzyden haerar vaertuygen vooreerst te doen posthouden en ter wagt leggen de chisloupen de Zalm, Orangieboom en Granaatappel, totdat men van hun intentie en verrigten nader sal wesen verchert en oock verder in gedisponeert, en dient nu wyders tot het mondelingh rapport van den resident Willem Caaff hiervoor geciteert van de hoedanigheyt zynes vertrecks en afscheyt des Connix van Bantam de onderstaende natitie, door denselven aan den secretaris van Haer Ed^e. volgens zyn berigt gedaen, als:

den Coninck heeft hem daags hevorens 's avonts ten agt uren, nadat zy tot die tyt in de logie waren beset geweest, laten roepen en toegestaan met een vaertuygh, schip off sloep off met zyn gesanten naar Batavia te mogen vertrecken; en daags daeraen heeft hy thien vaertuygen doen clarrmaacken en Keey Aria Mongonsadano en Keey Nebey Atradjaja zyn brieff aen Haer Ed^e. overgegeven in presentie van de Bantamse presente grooten en met groot ginyg van gommen en ander gepsel de rivier off doen brengen, quando den Coninck doen met syn grooten te voet na zyn Coninxpunt, alwaar de vaertuygen voorby passerende, had

(1) Er staat: hy pr. Caaff.

(2) Er staat weer; hem pr. Caaff.

hy 't cannon van die punt en oock van zyne twee aldaar ter rheede leggende scheepjes driemaal doen losbranden, en 't welk gedaen zynde, is hy weder na zyn hof gegaen, ontbindende alsdoen den resident Caaff, hem bekend makende dat hy Keey Aria Mongonsadana als zyn principaelste ambassadeur naar Batavia was zedende om de zaken off oneenigheden, tusschen Batavia en Bantam althans fluctuerende, te vereffenen, en 'tgeens dat betorens met roven als anders van wederzyden was voorgevallen, dat men sub niet geliefte te gedencken, maar alles wyderzyfts te vergeven en te vergeten en de oude contracten te vernieuwen, gelyck het hy tyden van zyn voorvaderen hadt geweest en waartoe hy van zyn zyde verklaarde 'teenemaal genegen te weesen, en dat hy oock derhalven reets even tevooren by openbaare gommesslagh op Bantam hadde doen uytroepen, dat niemand van syn onderdanen op de onderdanen van de Comp^s. en Batavia eenige maleste ofte roveryen meer soude mogen doen, op poens des doots off tenminsten banissement naar Lampon, gelyck hy dan versogt dat hier op Batavia van onse zyde in gelycker voeger mede by openbaare clockegeluy ofte bekendmakinge mede mogte geschieden tot welstant van wederzyds onderdanen, cooplyden en arme menschen: ende verder dat hy dese zyne ambassadeurs was afzendende tegens het goetvinden en de intentien van alle zyn Pangerans en grooten tot Bantam, en dat hy verhoopten deselve ambassadeurs met alle eer en respect by den Heer Generael en den admiraal Speelman souden werden ontfangen en zegenoomen, gelyck hy ⁽¹⁾ den resident Caaff nader recommandeerde sulx nyt zynen naame oock aan Haar Ed^l. te willen versoecken, alsoo 'them anders by contrarie ontmoetinge van herten leet soude weesen: versoeckende doen wyders door ons met twee passen voor twee zynre schepen, hem toechorende, 'teene naar Manilla en 'tander naar Suratta te mogen werden gerieft en daarmede op 't spoedigste te werden voorsien en geaccommodeert, lieveelende hem resident vorders van dan toestant op Bantam aan Haar Ed^l. opregt rapport te doen, voorts op het afscheytnemen met een Sourate-stoffe beschoencke ⁽²⁾, waarmede doen voorts gemelte resident Caaff met een sport vaartuygh herwaerts vertrocken en tegelyck met de ambassadeurs hier ter rheede verschenen is.

Op heden naardemiddagh zyn de twee Tartarische gesanten binnen 't casteel ter audientie en conferentie geweest, voor d'eerste maal gehaelt zynde door den E. ghandar Ocker Okerse, den coopman van der Placken, nevens de ondercooplyden Spanbroek en Meiman met de koets van staat, verselt met de raatslyden Lappora en Lacro en onser Chinesen schryver Gantbenqua. Het volk in de huifwagt stont buyten met volle geweer, en warden sy naar een weynig wagtens binnen de groote raadkamer gebracht, daar de gecommiteerde Heeren Raaden Bort, Outhoorn en Campluyers nevens den secretaris Joen van Doorn present waren, aan de linkerhand van d'ordinary raadtafel op 2 stoelen, daar de drie heeren tegenover saten, geset en den secretaris op 't eynde, zynde de verdere ordinary stoelen van Haar Ed^l. wezenomen. Lappora, Lacro en Teagus saten agter de gesanten tegen de muir

(1) Ex staat gelyck hy

(2) Dit frans woord heet de oude corrector ingeroegd.

aen op een banck, en de S^r. Ockersze, van der Plancken, Spanbroek en Melman op een andere banck, die dwers beneden voor de vergader tafel stondt. Geseten zynde, wierd de conferentie voor d'eerste maal begonnen en deselve gesanten vooreerst voorgehouden den inhoud van des Keyzers brieff, en haar daarop gevraegt off onse gedane translatie met de eygentlycke sin van den Keyser overeenquam, daar zy op verclaarden van ja, dogh dewyle in deselve brieff stont nygedruckt dat de versogte assistentie soude moeten geschieden het aenslaende seyssoen, son wiert daarop gevraegt off sulx eygentlyk van de meeninge des Keyzers was, daar zy op verclaarden van ja, hoe eer hoe liever, alsoe des Keyzers vloot reets greef lagh, wagtende na onse hulp en assistentie; wesende doen verders haar gesanten mede voorgehouden den inhoud van haer overgeleverde versoeckschrift in de Ghiniese tale op den 17^{en} voortleden maants aen Zyn Ed^h. de Heer Gouverneur Generael, namentlyck off de gedane translatie met den sin van haere meeninge overeenquam, daar sy dan mede van jaa op verclart hebbende, soo is haar wyders afgevraegt off zy buyten de voornoemde brieff des Keyzers oock last hadden met ons yets te handelen ofte te contracteeren, daar zy weder op antwoorden, het versoeck en begeeren des Keyzers in syn brieff begrepen te zyn en dat zy niet anders en hadden te versoecken als dat op die saeken ter spoedigsten mogte werden gelof. Hiermede de heeren gecommiteerde verclart hebbende voor dese maal geen vordere last te hebben om mit haar gesanten zelwes anders te besoegeeren, son zynder wyders voorgevallen eenige particuliere discoursen, die haar alvorens wierden geseft dat oock soodanigh moesten werden aengesien off ⁽¹⁾ aangenomen, namentlyck vooreerst off zy wel wisten dat wy hier althoos van geen meer schepen en vloeg versien waeren als men voor Comp^s. dienst en handel alomme in India nodig hadde, en dat men, eenige mochten van doen hebbende, die eerst nyt Holland moesten onthieden; dat daartoe dan oock tyt quam te vereysehen om deselve te maeken, te coopen of te huuren, 't gunt zy zeyden soo mede wel condien begrypen, maar by den Keyser noch by hantlieden noyt tevooren bekennt geweest en gemeent te zyn dat Holland en Batavia een lant en plaetse en dat oock den commandeur Martinus Colser ⁽²⁾ in Hocksienw by zyn aenwesen by monde en geschrifte de Hockstruse regenten hadde verclart dat hier altoos schepen genoegh, jaa tot 40, 50 à 60 toe by de hant waren, en als den Keyser sulx mochte versoecken, die door de Negeringe tot Batavia haar genoegsaam ronde bestelt worden, 't gunt zy egter nu eerst na haere aankomste en verscheyninge alhier wel anders luiden gesien en vernomen en dat het daar anders mede gelegen was, dewyle wy onse schepen en volk van soo verre nyt Holland moesten overcrygen, daer er veel van sterven en alomme ten dienste van Comp^s. staet selfs benodigden. Waarop haar dan wyders godient wiert dat het voornoemde zeggen van den E. Caesar wel waar was, dat hier souwylen een eloecke partye schepen op Batavia waeren, maar dat men die alomme tot Comp^s. handel en groote ommeslag selve quam te benodigen, waarop zy weder repliceerden dat in voortyden, in den jare 1662, 63 en 64 ten tyde van de Heer Admirael Bort,

(1). Ex staat: off.

(2). Versta: Coenar.

op de versoeken van den Keyser door de Hocksiense regenten ten eersten wel soo cloecke vlooten en magten waeren derwaerts bestelt, 't welck weder wiert beantwoort, dat men doormaels al bevoorens na 't vaderlant van de oorlogh met de Coxinders kennisse gegeren en daarop soo grooten magt erlangt en buytendes met de Portugeesen en elders meer oorlogen gevoert en daaromme soo groote vlooten ten versten by de handt gehadt hadden, en tot veragteringe van die en andere saecke den Keyser en het Tartarisch ryck bereytwilligh hadden ten dienste gestaen, waarop gemelte Tartarische ambassadeurs niet anders en antwoorden als dat se cunde volstaen met des Keyzers lust en bevelen ontrent dese Hegeringe volbragt en tot het obtinieren van de versogte adsisentie haere devoirs gedaen te hebben, versoerkende dat wy in onse brieff den haeren Keyser en Hocksiense regenten wilde bekend maken de redenen, waarom het in Comp^e. vermogen niet en was, den Keyser soo tydigh met de g'eyste vloot schepen l'haren adsisentie te connen byspringen, maar dat het echter Syn Mayesteyt aengenaem souden zyn indien wy om schrick onder de Coxinse vyanden te haeren een (*) mindor getal, al was het maar tot 6 à 7 schepen, quamen derwaerts off te stieren; daar hun weder op gedient wiert dat sulx onse gewoonte niet en was, maar wel om de saack met ernst en eyste macht by de hant te nemen ende nyt te voeren, om geen schande te behaalen, en dat wy dan alleen met onse schepen sonder hulpe off adsisentie van de Tartarische magt siffisant genoeg waeren om de vyanden te verdryven van de eylanden Ay- en Quemuy ect., gelyk syn wisten dat wy beverens oock hadden gedaen, onder welck discours haar dan oock meteenen wierde gevraegt, hoe het was bygecomen dat sy de doormaels vandaar verdreven vyanden op voorsz. plaatsen weder hadden laten nestelen; en gaaven sy hierop ten antwoord dat sulx waere geschiet en bygecomen ten tyde van den grooten Onderkoninck Usangeny in de bovenprovincien en de zoone van den Viceroy Huguamogh in Hockieuw voor 3 à 6 jaeren door peur verraat, als dewelke den Keyser in het Tartarische ryck doormaels waeren afgevallen en l'hunner adsisentie dese rovers en vyanden ingeroepen en versogt en alsoo weder op voorsz. Ay- en Quemuy en ontrent off in de provincie van Fockjen doen nestelen hadden.

De Tartarische ambassadeurs hiermede volgens haar verklaringe genoegsaem onderrigt zynde van de tyt, die er quame te vereyschen om een siffisante macht tot verdelginge van de gemeene Coxinder vyant by malkander te krygen, soo wiert haar wyders almede by discours en onder verclaringe dat men egter daartoe geen speciale ordre had, afgevraegt of sy (**) wel en wisten, dat tot het nytrusten en equiperen van soodanigen costelycke vloot oock veel gelt quamen te vereyschen, 't welck sy verclaerden mede wel te connen begrypen, en naar eenige discoursen onderlinge met malkanderen ende haar bygevoegdens Lappora en Limlaeco gehadt te hebben, soo scheen het alsoff sy wilden te kennen geven ordre te hebben om met ons dierwegen te spreeken en te contracteeren, maar dit geschiede vry wat

(*) Er staat: den.

(**) Deze laatste vier woorden heb ik ingelacht.

huw en niet resoluut. Ondertuschen den avont gevallen en de ambassadeurs geïnclineert zynder om weder nae huys te keeren, is dit hier voorts soo by gebleven, gevende op het nemen van haar afscheyt een request over om haar origineele credentiebrief, die zy op hun eerste inhalinge in onse vergaderinge overgeleverd hadden, wederom te mogen hebben, alsoo se anders niet voor haar Keyser sonder dien derifden verschynen, welk request, als aan de vergaderinge in 't generael hoorende, aen hun wedergegeven is om een Syn Edelk^t. off (*) de vergaderinge self te doen presenteren, en daarmede is dese eerste conferentie dus ten eynde gelopen en syn sy gesanten, nadat sy een copie tee en een picnangh genuttigt hadden, in 't vallen van den avont weder na huys gegaan met de caros van staet en weder begeleyt door d'E. van der Plancken, Spanbroeck en Mahman, dewyle den E. sabandaer Ockerse middelerwylen tot de aengecome ambassadeurs van Bantam was gecommitteert moeten werden.

's Avonts om 't gebet komt den E. sabandaer Ocker Ockerse binnen, rapporteerende een vaartuygh, geladen met 400 picols peper, met een afgesant en brief van den Pangeran Aria, tweede zoon en Prins van Palembang, aen Haar Ed^t. gecomen te zyn, waarvan 'tnader op den dagh van de inhalinge dies briefte aangeleekent staet te werden.

Van desen avont senden Haar Ed^t. per Maleys vaartuygh van Intche Soloon, Pattanees, woonagtigh tot Andragiry, nogh een origineel briefte in 't Maleys en Duyts aen den Connick tot Andragiry Jang de Pertuan benevens een notitie in 't Maleys van de verblevene 's Comp^t. goederen in onse logie aldaar, luydende gemelte briefte van woorde tot woorde dusdanigh:

Briefte aan Jang de Pertuan en syne broeder, Koningen tot Andragiry.

Den Gouverneur Generaal Ryckloff van Goens en Raden van India tot Batavia zenden desen haeren vriendelycken brieft nevens haare groetenisse en veel geluckwensching aen Jangh de Pertuan ende zyn broeder, Koningen tot Andragiry.

Den brenger deses, Intje Soloon, Pattanees en woonagtigh tot Andragiry, onlangs met zyn vaartuyghe hier op Batavia verschenen, heeft ons mondelingh weten te berigten, dat Uwe Hoogheden in haar bewaring hebben gelieven te nemen des E. Comp^t. logie nevens de coopmanschappen en goederen, daarinne verbleven volgens de hier bygevoeghte inventaris als ons volk daaruyt vertrocken zyn en die verlaten hebben, uyt vreesse, soo se voorgeven (*). als onse chialoup vandaar terugh naar Batavia zoude gesonden zyn ende zy dan tot Andragiry verbleven, haar wel eenigh groot quaet overcomen mogt. 't zy door de onderdanen van Uwe Hoogheden selfs die quaetwillig en

(*) Er staat: om een syn off.

(*) Er staat: verlaten hebbende uyt vreesse loes voorgeven.

ongehoorsamen zyn oftewel door de Bantamers, indien se wederom tot Andragary quamen in verschynen, gelyk er gerugt wiert, om andermaal 's Comp^t. logie te overvallen, ons volk te vermoorden ende de goederen te roven, gelyk zy jongst zeer trouwmoedlyck hebben gedaen, sonder dat Ue. Hoogheden d'onse zyn te hulpe gecomen, als Uwe Hoogheden voor desen omstendlyc aengescreven is, om welk gernaer den te myden de onse in 't geheel opgebracht ende hier op Batavia gecomen zyn tot onse groote verwonderingh, niet willende verhoopen dat Uwe Hoogheden van soodanige intentia zouden zyn geweest, maar veel eer dat d'onse door d'een of d'ander qualyck sullen zyn onderrigt geworden, misschien op hoop van eenige profijt daarmee te doen, 't welk wy des te verder zoudt conuen geloozen, zoo het waar is dat Uwe Hoogheden als gesegt Comp^t. logie en goederen in hun bewaringh genomen hebben, en 't welk ons aengenaem om te verstaan is geweest en oec bewogen heeft Uwe Hoogheden dit vooroff by desen onsen brief te maecten, niet twyfelende of Uwe Hoogheden, indien desen man ons de waarheyt gesegt heeft, sullen op den ontfang van dit briefken ywant van de hoere of herwaerts of naar Malacca sende, daar het Uwe Hoogheden best gelegen count, om 't rendement van de goederen, so se verkocht zyn, of anders de goederen zelfs ons toe te brengen of wel om reekening daarvan te doen, 't welk ons dan zoudt conuen bewegen onse dienaeren weder naar Andragary te stieren en aldaar gelyk tevooren onder de bescherminge van Uwe Hoogheden onsen handel te dryven, zoo ons een bequamer en zeeckerder plaetse wiede aangewesen om te wonen en daar wy beter van overlasten ende roeryen dergene die van huyten komen bevryt en bechermt condon zyn.

In 't Casteel Batavia ady 7de Mey 80.

(Onder stant:)

Den Gouverneur Generaal van Nederlands India

(Was getekent:)

RYCKLOFF VAN COENS.

(Terzyde stont 's Comp^t. zegel in ronde lache gedrukt.)

(Was getekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

's Arons vertreckt uyt deser rheedt 't schip de Veluwe vanhier na Siam en Japan, medenemende twee missives, d'eerste aan den oppertkoopman Aernout Pau en den raat in Siam en de laesten, zynde een kleen preadviaat, aan Albert Brevinck, opperhoofd in Japan, beyde op heden getekent en van inhonde en substantie als by 't afgaende briefboek en verhaal omstandigh staat aengehaelt, hebbende genoemt schip de Veluwe wyders een contanten, coopmanschappen en behoeften vanhier medegevoert 't volgende, als voer Siam:

102500 guldens een contanten;

976 R rompen;

5 kassen met rooswater, vooris nogh verscheide provisiën, materialen, gereetschappen, schryfftiuygh, equipage- en andere goederen, bedragende tesamen een somma van..... f 104004: 8: 5:

en voor Japan:

100 balen Bengaalse zyde gesorteert en

60 balen florette gaarn, bedragende met d'ongelden f 53396: 4: 15:
somma monteert 't afgeschoepte in desen bodem voor

Siam en Japan samen..... f 189309: 13: 2.

Staende de brieven aan den Siamsen Coninck en Oya Berquelang mette naeste besendinge apparent eerst in Augustus en de principale rescriptie na Japan met de directe schepen en 't niet verkoren opperhoofd in 't best van Juny te volgen.

9 d'. 's Morgens ontrent ten seven uren is den E. spandiar Ocker (Ockerse met den resident Caiff nyi name en ordre van Haar Ed. de heeren Bantamse ambassadeurs, Keey Aria Mangosadana en Keey Nebey Astra Djaja, in haar vaartuygen andermael wesen begroeten en hun aenbieden dat se sich geliefden gerêet te houden om volgens 't iader genome beslyt op syn gedane rapport van gisterenavond tegens morgenvroegh een laut en himen 't caesteel voor Haar Ed. Hooge Begeertinge ter audientie geleyt te werden, en dat se met statie nyi hun vaertuygen stonden te werden afgehaelt, dat sy sich oock wel lieten gevallen en aennamen als 't Haar Ed. geliefde te sullen paraat zyn om te verschynen.

Heden en gisteren ter extraordinary vergadering wegens de inhalingh van de 2 Bantamse ambassadeurs gehesoligneert wesende, soo is besluit geresolveert als by 't project daarvan, in 't resolutieboek onder dje datums ingeschreven, omstandigh staat gespecificeert.

10 d'. De Bantamse gesanten Keey Aria Mangosadana en Keey Nebey Astra Jaja op eergisteren in de namiddagh hier verscheenen ende aldoen verstaen wesende deselve op heden te laten inhaalen ende met het overloeren van de brief hare Coninx ter hoger vergaderinge van Haar Ed. ter audientie te verscheynen, soo is daarover op gisterenavond geresolveert na de presente constitutie des tyts en om een gerne beleeftheden aan onsen zeyde te laten gebreeken, de voorsz. inhalinge met behoortlyke ceremonien te laten geschieden in navolgende maniere.

Memorie wegens het inhaalen van de Bantamse ambassadeurs Keey Aria Mangosadana en Keey Nebey Astra Jaja:

d'E. Ockersze merens den Bantamse resident Caiff en onsen captain der Maleyers sullen des morgens ten seven uren van de werff afvaren om de gesanten van hoort off nyi hun vaertuygen te haelen met 2 groote boom. arembayen nevens agt roeschyten;

een hondert man van hun volq sal met hem een laut mogen comen en niet meer, maar sooveel minder als 't haar goetdunckt;

de 2 chialoupen, omtrent hun vaartuygen leggende, sullen op 't instappen van de gesanten nyt haar in onse vaartuygen rondom haar stuckjes losschieten:

't volk van de boom en de hooftwagt van 't Viercant sullen op 't incomen en aen lant treden van de gesanten in 't geweer staen en (*) aldaar van militie voor die tyt verdubbelt werden;

aen 't Viercant sullen sy ambassadeurs voor de hooftwagt nyt de vaertuygen ontfangen worden door d'Heer Ordinary Raed en Ontfanger Generael Willem van Outhoorn, verselt met:

2. d'heer fiscaal Zeeman;
5. d'heer fiscaal Pauw;
8. den landdrost Pit;
4. den landdrost van Mooek;
7. d'E. Issacq Loosmans (*);
0. d'E. Jacob van Dyck;
9. d'E. Abraham Struys;
12. d'E. Pieter van Leeuwen;
15. d'E. Joan Wynans;
6. d'E. Buquoy;
11. d'E. Luchtenburg;
14. d'E. Canzias;
10. d'E. Jacob Does,

alle als gecommiteerden staatshyden, dewolke daartoe sullen werden onthouden tegen 7 uren te comen by de heer ontfaenger Willem van Outhoorn in zyn E. gewesen woonhuys op de werff, en geordonneert by gebreck van Comp^r. paarden elcq een gemonteert paert selve mede te moeten brengen;

en by 't genoteerde gebrek van paarden van de Comp^r. soo sal men tot het inhalen van d'ambassadeurs gebruyken:

- de groote wagen van staet;
- de wagen van Zyn Ed^l. de Heer Generael en
- de wagen van de Heer Balthazar Hort,

nevens 2 a 5 van de beste roypaarden van stal, zooder zyn, met den stalmeester en hun met de koetsen tegen uren (*) aen 't Viercant voor de werff te laten comen:

de connixbrieff sal van den ambassadeur eerst worden overgenomen voor deses casteels poort, door een helmhardier van Zyn Ed^l. in een silvere schotel met de gewone gele quitasol daarover;

den ambassadeur sal door d'heer Outhoorn de hogerhant werden gegeven;

de wegh van 't Viercant te reyden na 't casteel, sal men nemen door de Jonckersstraet en gragt na de Middelpunt en voort na de Diestpoort voorby 't steckenhuys en de Nieuwepoort langs de oostzyde der Tygersgragt weder na 't stadtshuys en over dat peleyu voort door de Princestraet regt nae 't casteel;

(*) Dit en laschte ik in.

(*) Lees: Soolmans; en sub 11 en 14: Luchtenburgh en Canzias.

(*) Sic.

de compagnie ⁽¹⁾ des casteels sal in de wapenen zyn na gewoonte, en sullen op het overleveren des briells drie chergies musquettados en op de twee eerste chergies yder eens ende dan vervolgens op de laeste chergie noch negen, oft zesamen elf schooten gedaen worden van des casteels punten;

de gesanten sullen door d'heer Outhoorn voort binnengebragt en door Zyn Ed^l. in de groote vergaderzael ontfangen werden, ter presentie van alle de Heeren Raden;

en sullen de gesanten nevens onse gecommiteerde geset werden op stoelen sonder leuninghen, maar d'heer Outhoorn sal in de zaal van hun oftreden en op syn E. plaats in ordre cassie nemen;

nien sal de ambassadeurs in keur geven naar de audientie omme weder na hun vaertuygen te gaen off wel aen lant elders gedefroyeert te blyven, en aen lant gelievende ⁽²⁾ te blyven, sal men de ambassadeurs logieren met haar suyte buyten de westzyde deser stadt over de punt Groeningen in de pedacken van d'Heer Directeur Generael Spoelman;

en sullen sy (des begerende) haar vaertuygen mede mogen binnen doen schieten en in de stadsgragt voor de pedacken off in 't dock ⁽³⁾ mogen leggen; zullende de gesanten nyt het casteel weder werden afgeleyt, 'tzy na de bestelde logimenten ofte na haar vaertuygen, door d'E. Ockersze, Laeff en den capteyn der Maleyers;

d'E. Heer Directeur Generael sal door onsen capteyn Maleyers hem van sirypinagh en eenige andere behoeften doen versorgen en defroyeeren;

de 30 ruyters deses casteels sullen met haar wapenrustinge en carabynen staen ter wederzyde in de corte galdery voor de vergaderzael van Haar Ed^l;

de 12 oppassers van d'Heeren Raden sullen hun in de groote voorzael aen wederzyden rangieren en haar geweer presenteren;

daar sal een sergiant en een corporael nevens 20 soldaten nyt het casteel na 't Viercant gaen om ter wederzyden van de carossen by de ambassadeurs en gecommiteerden hun te vervoegen en te voet te geleyden tot binnen 't casteel, wanneer se sullen voorgaen en zich voor de penye rangieren, en welke soldaten dan voort met de gesanten weder sullen affgaen en hun nae huys geleyden, om voor een guarde van staat voor deselve gedurende haar aenwesen te blyven dienen.

Ingevolge van welk arrest en project dan 's morgens ten seven uren den E. sabandar Ocker Ockersze, geadsisteert met onsen Bantamse resident Willem Caalf, in geselschap van d'3 ambassadeurs herwaarts gecomen, benevens onsen captain der Maleyers Abdul Bagus sikh met de geordonnoerde 5 orengbayen en 8 roeychialoupen nae boort van de Bantamse vaertuygen, alsoech even buyten dese rivier leggende, begeven en aldaar de voornoemde ambassadeurs nyt Haar Ed^l. name geconplimenteert hebbende, soo zyn gemelte ambassadeurs met hem in onse prauwen en roeychialoupen overgetreden en met een gevolg van ontrent 100

(1) Er staat: d'E. Comp.

(2) Het HS.: gelieven.

(3) Het HS.: dock.

coppen, soodanigh het hiervooren by Haar Ed. oore was geprojecteert, bestaende in de 2 gesanten, 10 mantrys off edelluyden des Coninx, 10 souranagares off langhalsrige Javanen en hovelingen, lancers 60 à 70 pieckdrogers ende noch 10 Javansche musquetiers, in 't geel gekleet, en voorts eenige domestiquen, toebereyden karypinangdragers, met welke stoet men naer binnen is gevaren, wanneer van de 2 reychialoupen 't Casteel Batavia en Zalm, die buyten en binnen de Bantamse vaartuygen op de wacht hebben gelegen, met haar stuckjes rondoom losgeschooten wiert, te weten van de chinaloup 't Casteel Batavia 6 en van de Zalm 6 schoten, komende alsoo ontrent ten halffneegen uren binnen de wacht van 't Viercant (die voor dees tyt ⁽¹⁾ verduubelt en alle, gelyc oock de soldaten op de boorn, in 't volle geweer daar gerangieert waeren), alwaar men doen uyt de prauwen en sliepen een landt gestapt wesende, soo wrieden de gesanten door d'Heer Ordinaria Raad en Ontfanger Generael Willem van Outhoorn, geadisteert met de hiervooren geordeneerde heeren gecommiteerden (diwelke middelerwyls sich op de werff by gemelte heer Outhoorn hadden laten vinden en yder volgens ordre zyn eygen paart medegebragt), andermael vriendelyck verwelcoemt en na weynige complimenten na de bestelde carosse, die voor 't pleyn van 't Viercant gerentstonden, geleyd ⁽²⁾, gevende gemelte heer Outhoorn den eersten ambassadeur zyn hoogerhandt, tredende alsoo in de groote carosse van staet:

den eersten gesant Key Aria Mongasadata;
d'E. Heer Ordinaria Raet Willem van Outhoorn;
d'Heer fiscaal Guulter Zeehan;
d'Heer waterfiscal Pieter Pauw;
d'E. landdrost Lourens Pit de Jonge;
d'E. sabandar Ocker Ockersze;

waerop in de coets van Syn Ed. volgden

den tweenden gesant Key Angahy Astrajaja;
den borgercaptain Abraham Struys;
den weesmeester d'E. Jacob Does;
den coopman Hendrick Cassius;
den captain der Maleyers Abdul Bagus;

wylars:

den coopman d'E. Jacob van Dyck;
den borgercaptain Pieter van Leeuwen;
den borgerritsmeester Jan Winans en
den Bantamse resident Willem Caaff;
deze vier ⁽³⁾ alle te paert, zynde de overige vier genomineerde gecommiteerden,

(¹) Er staat: door dees tyt.

(²) Het HS.: geleiden.

(³) Er staat: de vier.

als d'E. landrost Vincent van Moock, de boeckhouder generael Jaques de Bouquey, den vicoprees van Schepenen, d'E. Isaacq Soolmans, en den coopman Mattheus Luchtenburgh niet bey de hand noch in desen present geweest.

Hierna quam de derde koets (zynde die van d'heer Balthazar Bort), in dewelke zich volgepropt begaven een deel der Javaense mantrys en zouranagara's en de overige derselve stapten tot omtrent ... (1) in 't getal te paarde, van die onse gecommiteerdens als gesegt volgens ordre yder voor sich medegehragt hadden, en de rest te voet tot omtrent 60 à 70 man alle met piecken, rydende soo volgens 't project de stadt in door de Jonckerstraet en gracht tot aan de inlantse kerek en langs de Middelpunt na de Diepvoort en vandaar voorby 't sieckenhuys en de Nieuwpoort tegenover de stadsvesten langs de oostzyde der Tygersgragt en soo over 't pleyu voor het stadshuys door de Princestraet regtloos na het casteel, gaende een sergiant met 21 Nederlandse soldaten ter wederzyde van de wagens daer de ambassadeurs inne saeten en voor deselve 10 Javanen van de ambassadeurs, mede met musquetys voorsien en in 't geel gekleet, en voorts oock by en ter wederzyde van deselve de Javaensche pieckeniers tot 60 à 70 in 't getal, nevens de toebacq- en sirypinanghdragere als andere domnestiquen.

Voor 't casteel incomende traden sy aen de poort uyt de wagens en wiert aldaar de brief des Coninx van Bantam, dewelke den eersten gesant Key Arin Mongasadania tot hiertoe in een kleen silver schoteltye, met geel damast overdeekt, by sich gehadt hadde, door een helhaerdier van Zyn Ed^e. in een groot silvere schotel overgenomen en alsoo agter een corporaelschap van Nederlandse soldaten uyt het Vierkant onder de gewoone geels schenckagiequitasol vooruyt na binnen gebracht, waarop in ordre volghden d'Heer Ordinary Raed Willem van Outhoorn, hebbende den eersten gesant aen zyn rechterhand en wel thien à 20 van syn Javaense domestiquen, als toebacq-, lantern-, siry en pinanghdragere voor sich heenen, daarop den tweeden gesant Key Nebey Astrajaja met de heer Isaac Zeeman en d'heer waterfiscael Pauw, alsdoen den E. landrost Pit, den E. sabandaer Ocker Ockerten en doen den coopman van Dyck met den resident Willem Caalf, nevens de E. borgercapiteyns Abraham Struys en Pieter van Leeuwen, d'E. Jacob Does, den coopman Hendrick Causius en den borgerritmeester Joan Wynas en onsen capiteyn der Maleyers, waarnevens en achter doen quamen de Javaense suite alle door malcanderen, die sich binnen de hooftwagt aen de linckeryde voor de woningen van d'heer Bort en Camphuys met hun corte en lange piecken, musquetten en ander geweer in drie à vier apparte troepjes verdeelden en aldaar staen bleven, maar den sergiant ende 21 man van ons volck bleven buyten de poort staen, gaende de gesanten met hun domestiquengesleep nevens onse heeren gecommiteerdens door de gewapende compagnie soldaten des castels (die na gewoonte van de poort ende hooftwagt tot Zyn Ed^e. woninge wedyrsyts gerangieert stont) alsoo de penye op tot in (2) de groote voorzael, in dewelke door ordinary passagie 12 oppassers van de Heeren Randen in volle geweer gestelt waeren en waarhy een weynigh moeten

(1) Het HS. laat het getal open.

(2) Er staat: de penye tot op in.

vertoeven, doordien hun vroege binnencomste, die men in plaats van negen met thien uren had tegemeetgesien, veroorzaekte dat de Heeren Raden ten huize van Zyn Ed^l. noch niet waeren overgecomen, doch dewelke niet lange daarna verscheynende en in ⁽¹⁾ ordre aen de gewoone vergadertafel, dogh alle ter rechterzyde van den Heer Generael geseten zynde, soo liet men alsdoen de gesanten met hun gevolg en onse gecommiteerden binnenkomen, alwaar oocq in de korte galderye na de vergaderzaal de 30 ruyters deses casteels te voet met haar carrabyes en pistoolen ter wederzyden gerangieert waeren. Binnen de raadcamer tredende quam de helmbaerdier met des Coninx brieff in een silvere schootel, die hy op tafel voor Zyn Ed^l. nederzette, vooruyt en daarop gevolgd d'heer Oulboorn met Keesy Aria Mongasadana aen zyn syde, tredende nu d'een in de zaal ⁽²⁾ van hem off na zyn E. stoel en plaetse, wanneer d'E. sabandar Ockersze de beyde gesanten voorts opleyde en, nadat se d'Heer Generael begroet hadden, op haar plaets woen, zynde op roode stoelen sonder leeningen, omtrent $\frac{1}{3}$ roede aen de zlinkerzyde van de vergadertafel en wat beneden die van de Heeren Raden, die daartegenover aen deselve tafel en den secretaris op ⁽³⁾ leynde van dien geseten waeren, wanneer nae de 3 gesanten hun zitplaats vervolgens op de stoelen namen: d'E. Isaac Zeeman en Pauw, den landrost Laurens Pit de Jonge, de sabandaer Ockersze, den Bantams resident Willem Cauff (aengesien alsmede van des Coninx van Bantams wegen gecommiteert), den E. Jacob van Dyck, d'E. Abraham Struys, d'E. Pieter van Leeuwen, d'E. Jacob Does, d'E. Hendrik Gauxius en den K. Jan Wynas, alle na malkanderen en achter welkers stoelen tegen de vensters aen stonden 3 bancken, daer de Javaense edellieden en suite wierden gewesen en op gingen sitten, maar waeren soo sterck van volk, dat sy haer dadelyck aen d'overzyde agter de Heeren Raden op de stoelen en bancken, die daar stonden en egter voor haar niet gededineert waeren, mede sonder vraegen begaven en voegden, behalven de resterende dienaren en beteldragers, die omtrent de deur doch mede binnen de zaal bleven staen. Soosals se dan geseten waeren, werden er 3 chergies van de compagnie des casteels met musquetten en daaronder vervolgens 11 canonschooten met scharp volgens de gestelde ordre van de punt Diamant gedaen, na welkers ophouden d'Heer Gouverneur Generael de brieff des Sulthans uyt de schotel nam en die opende (zynde d'selve in een couvèrt op de Europiaense wyse toegemaect en met lack verzegelt, doch sonder opschrift), wanneer Syn Ed^l. deselve aen onsen capteyn der Maleyers (die nevens off terzyden agter Zyn Ed^l. stond) overgaaff, dewelke die doen na gewoonte pullycq in de Maleytse taale, daer se in geschreven was, overluyt las en weder aen Syn Ed^l. overhandigde, wesende van alreken inhoud als hier even achter uyt de translatie zal kunnen blyken, en dewyle uyt het hooren lesen derselver brieff aangemerckt wiert, dat daarinne de name des ouden Sulthans van Bantam nergens wierde gemelt off yis van hem vermaent, soo was daarop d'eerste vraege door de mont van onsen capiteyn der Maleyers aen de gesanten, hoe sulcx by- en waaruyt dat voortquam dat de brieff niet soowel uyt den ouden als jongen

(1) Er staat: *verscheynt ende en in.*

(2) Denkelyk te lezen: *na binnen de zaal.*

Sulthans name waers geschreven, waarop Key Aria Mangasadana doen verklaerden en ten antwoort diende, dat nu 7 dagen ⁽¹⁾ voorleden den gemelten ouden Sulthan Agon de gantsche regeringe en bestieringe van Bantams ryck aan zyn soone, den jongen en present regerende Sulthan Aboen Nassar Abdul Cahar, hadde overgegeven en t'eenemaal opgedragen, en dat den ouden nu niet meer als regerende Sulthan by alle Bantause onderdanen wierde erkent; waarop hem nader gevraegt zynde hoedanigh en in wat maniere, ordre en wyse sulx waere geschiet en toegegaen, soo verclaerde hy, dat den ouden Key Aria Monjaja en Pangiran Kiedol ent^l door last des ouden Sulthans op Bantam alle de ryxgrooten hebbende doen byeenkomen, de regeringe aan den tegenwoordigen jongen Sulthan nyt zyns vaders name t'eenemaal in 't openbaer opgedragen en alle outhoriteyt hem overgegeven hadden. Wanneer hem doen verders wiert voorgehouden, off dan den ouden Sulthan en Key Aria Monjaja als Pangeran Kiedol evenwel niet in staet en magt bleven om over 't afsenden van enige krygsmachten, volkeren off vaartuygen hier off daer en elders te disponeren en bevelen te geven, en off d'regeringe van Turtiassa, daar den ouden Sulthan resideerde ⁽²⁾ met syn grooten van die tot Bantam van den jongen Sulthan afgescheyden ofte gedeelt waren, doch verclaerde hy daarop gantschelyk van neen, maar dat alles nu een ⁽³⁾ en onder 't Bantause ryck als volkeren begrepen was, 't gunt nu alle onder 't absolute gebiet van den jongen en regerenden Sulthan Aboen Nassar Abdul Cahar sorteerde ⁽⁴⁾, en dat Key Aria Monjaja als Pangirangh Kiedol mede alle haere gezagh en regeringe t'eenemaal afgelegh hadden en van haere diensten gelicentieert en ontslagen waeren, sulx dat noch den ouden Sulthan, noch Key Aria Monjaja, noch Pangiran Kiedol, noch niemant het vermogen hadden om selfs een prauw off vaartuygh off eenigh volcq na elders te mogen versenden ofte ytwee te doen off by der hand te nemen sonder ordre, licentie en toestaan des jongen Coninx, maar ter contrarie, dat den ouden Sulthan, Key Aria Monjaja, Pangiran Kiedol en andere die by dien Sultan op Turtiassa resideerden nu niet anders als private personen wierden erkent en aengesien, die op hun landen en lusthoven woonden sonder in de saecken van de regeringe des ryx te werden gekent en gemoeyt, ende gevolgelyk ⁽⁵⁾ nu alles nyt de naem en bevelen des jongen regerenden Coninx voortquam en geschiede door hem Key Aria Mangasadana, die de Koning tot minister van staat in plaetse en in 't bewint van den ouden Key Aria Monjaja gestelt hadde en sulx alles beoorgen en beschikken moete, wat ⁽⁶⁾ binnen en buyten 't ryck alsmede te water en te lande voorviel; waarop gevraegt wesende de hoedanigheyt en staet dan van den Pangiran Ardy, soo antwoorde hy daarop dat denselven wel de tweede off naeste aan den Koning was, doch egter niet als in de saecken der gemeente en die binnen 's lants onder

(1) Er staat: dat in 7 dagen.

(2) Het HS: *residerende*.

(3) Het HS: *alles in een*.

(4) Er staat: *sorterende*.

(5) Het HS: *gevoeglyk*.

(6) Er staat: *want*.

de Bantamse Pangirangs en grooten voorvlieden 't gesagh en de directie soerde, alle betwelve van onsen resident Willem Caaff (door Zyn Ed^e. geroepen en gevraegt) weisende off hy daar ook van wiste) wiert geconfirmiert en geaffirmeert soodanigh geschiet en oocq waer te zyn, wanneer doen verders den ambassadeur wierde gevraegt off zy oocq eenige brieven van credentie medebragten. 't welk hy antwoorden dat de brief des Coninx zyne credentie was, maar dat hy volcomen last en autoriteyt hadde om met d'Comp^e. van een vaste vriendschap en vrede te mogen contracteren, versoekende verder alleen dat hy spoediglycken mocht werden gedepecheert en over zyne saken gedisponeert, waarop hem wierde geantwoort dat men de brief synes Coninx eerst prefect soude laten translateren en alsdan van de verdere conferentie in de aenstaende week na de Sondag spreucken, als wanneer haer door den capiteyn der Maleyers nyt Zyn Ed^e. name alypinaogh, op de Javaense off Maleysche wyse toegemaect, wiert gepresenteert en ondertusschen na de gesontheyt des Coninx van Bantam gevraegt, die zy zeyden wel te wesen, en doen eyndelyck off sy gesanten geliefden hier een landt in een bequaem logement ofte liever in haar vaartuygen gedurende hun aenwesen gedefoyeert te blyven; soo zeyden hy Kiay Aria (die alleen het woort dede) sulx te stellen in Haar Ed^e. believen, maar dat hy al soo gaerne syn defoyement in zyne vaartuygen soude houden, en waarop dan oocq op hun voorslag ordre gestelt en toegestaan zy, deselve alle te laten hinnenschieten en leggen in het dock even buyten den boom aen de westsyde tusschen de punten Nuytenburgh ⁽¹⁾ en Zeelant, tegen een de stadtbuytengracht, wanneer hiermede dess audientie wiert beslooten, nemende de gesanten en insonderheyt Keyy Aria Mangasadana van Zyn Ed^e. de Heer Generael als d'heer directeur Speelman en alle de heeren met handgevinge van beleef en vrundelyck afscheyt, en keerden alsoo weder nae buyten in geleyde van den E. sabandar Ockerse, den resident Willem Caaff en den capiteyn der Maleyers, daartoe genomineert en geordonneert, gaende de verdere heeren gecommittirendens voorts yder naer zyn huys, en wanneer cort daarop oocq de vergaderinge van den anderen zy gescheyden. De compagnie des casteels was inwylen soolange in de wapenen gebleven, maar hadde sich middelerwyl, buyten 't volg die in 't rinkel der hooftwagt en in de poort stonden geraugteert, in volle front herstelt aen de oostzyde voor de woninge van d'Heer Ordinaris Raad Anthonio Hurdt en troek, nadat de gesanten buyten waeren, doen voort weder aff. In 't uytgaen gingen de suite van de ambassadeurs, soowel de 10 Javaense musquetiers als de 60 à 70 piekeniers, voor haar heem na de Javaense mode soo in koppelen, en traden buyten de poort den eersten gesant Keyy Aria Mangasadana met den sabandar Ockerse en onsen capiteyn der Maleyers weder in de caros van staet en den hygoevoegden tweede gesant Key Neby Astradjaja in de kuets van Syn Ed^e. met den resident Willem Caaff en voorts eenige der Javaense hovelingen te puerde en de rest te voet, rydende en gaende alsoo na het huys van onsen capiteyn der Maleyers Abdul Bagus, op de Jonkersgragt staende, die volgens ordre voor hun op de Javaense wyse een tractement hadde

(1) Er staat: Nuytenburgh. De zijkere punt heet Zeelburg, niet Zeelant.

opgedischt en alwaar se dan ten bywesen van den E. sabandar Ockersze en den resident Cuall werden onthaelt en met een glaasje wyn soo voor haar als haer sulte beschoncken, wanneer se doen wel getraecteert ten 3 of 4 uren weder in haar vaartuygen, die al in 't dock geschooten waeren, door gemelte sabandar, Sr. Cuall en den capiteyn der Maleyers gecondulseert wierden, en daarmede oom dese statie van inhalinge een eynde. God geve dat er maar voor d'E. Comp^s. en dese stad Batavia een gewensd eynde van die Bantamse moetwillen en soo achadelijken quellingen mach volgen tot Syns heyligen naems eere en ons gemeene besten, amen. Zynde nu vorders de voorgementioneerde missive des Bantamsen Coninx naar translatie in onze tale in substantie van woorden tot woorden bevonden te luyden als volgt:

Desen brief van Paduera Siry Sultan Aboen Nassar Abdul Cahar, die Coningh is van Bantam en alles datter onder sorteert en die alles verrigt door de hulpe des Heeren, die genaemt is den barmhertigen ende alles door syn wysheit sou nytdrukelyk weet te bestieren en regeren en raedspelynghe met alle de grooten van Bantam; en om te bethoonen onse oprichte en suivere wedersydse genegenhoeyt gelyk voor desen en die oecq onveranderlyk blyven zal, wert desen tegenwoordigen aen den Capitain Moor Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende de Raden van India gesonden, die gebieders zyn over Batavia en aenlevende van dien, die rechtvaardiglyk alle haar onderdanen soo te water als te lande met verstandt regeren en voorsichtich ⁽¹⁾ zyn in al haer geloenten, wiens kloeckmoedigheyt in alle stede welbekent is, daerom zyn sy oecq in alle steden en plaatsen soo hier als daer seer beroemt vanwege haere standvastigheyt in 't onderhouden van haere contracten, gelyk sulx is tusschen Bantam en Batavia; dierhalven is het tusschen ons beyde soo helder en Maer.

Vorders soo geeft Paduera Siry Sultan Aboen Nassar Abdul Cahar aen den Capitain Moor Gouverneur Generael en de Raden van India te kennen, alsdat de schepen en de ehielopen van Batavia een Bantams vaartuygh hebben verdestreert, 't volcq vermoort en de goederen gerooft, welck vaartuygh naar Baly wilde vertreeken, maar is by Poelo Lantjang off de Grooté Combuys aengetast, waarop syn geweest 20 mannen. Dierhalven sendt ick tegenwoordigh een ambassadeur Key Aria Mangousadana en Key Nahay Astrajaja ⁽²⁾ aen den Capiteyn Moor Gouverneur Generael Ryckloff van Goena ende de Raden van India om bekend te maken vanwege alle de Bantamse vaartuygen die door 't volcq van Batavia zyn verdestreert, als by exempel de prauwen die op Chirribon syn genomen, dat waeren alle Bantamse vaartuygen. Wat is nu de beradinge van den Capiteyn Moor daerover? Want den Sulthan en heeft tot noch toe en op geene tyden de

(1) De oude corrector, die deze zinrede heeft bijgevoegt, schrijft voorachtich en het volgende haer dubbel.

(2) Er staat: *key nahayo astrajaja*.

vrede niet gebrooken, maer is genegen om in eenigbeyt te blyven soolange hy in de werelt leeft, en den Capteyn Moor gelieft desgelyck amtreut myn mede te doen ende niet te veranderen. Indien den Capitain Moor Gouverneur Generael genegen is om in vrede met myn te continueren, sou gelieft den Capteyn Moor Gouverneur Generael myn daarvan een bewys off teeken te geven, waaruyt ick sal kunnen sien dat den Capteyn Moor Gouverneur Generael byekloft van Goens ende de Baten van India met myn vrendtschap willen houden ende dat Batavia en Bantam lange mogen eens zyn, opdat aldan alle de volkeren hier op dit eylant Java in rust en vrede haer kost mogen soecken.

Geschreven in de stadt Bantam op Maendagh den 5^{en} May.

11 d. Agtervolgens 't geresolveerde op 4^{en} en 7 deser son vertrecken desen voormiddagh 't jaghje de Hoop, 't fregat de Tyger, nevens de chialoup Granaetappel en Brack vanhier naar Indermayoe en Cheribon, samen bemant boven de 105 zeeluyden met 88 fluxe Nederlandse militairen en medenemende een missive van Haar Ed^e. aen den captain Jochem Michielso en raat, op heden geteeckent, met ordre omme Cheribon noch vooreerst eenigen tyt in besit te houden en dat men de Bantammers off andere, met eenige magt daar off daaromher verschynende, niet sal gedogen, maar by aencomste insinueren vanhaer te blyven, omdat die plaatsen op 't versoek der Princeen wegens den Sousouhouough nu onder des Comp^s. bescherminge zy aengenomen, off dat men integendeel tegens deselve vyandelyk sal ageren, gelyk sulcx breeder by de geciteerde missive staet geestendeert.

En keeren met de voorgenoomde bodenis alsnu oock weder mede terugge derwaerts de afgesondene briefbrengers van den eultaten Sultan van Cheribon, genaemt Angahay Natangaprana, mitsgaders oock Grain Bissie's sauroon, doch sonder eenig schryven aen haer principalen medegenomen te hebben en alleen met mondelinge boodschap dat de nodige antwoert aen haer heeren en meesters by de overgaende brieven aen den capitain Jochem Michielso nyt Haar Ed^e. name stonden vervalt eet^e.

12 d. Heden avont komt hier ter rheeds nyt Zouratta over Mallahaar en Ceylon te verscheynen 't schip Coovorden en daarmede de weduwe van d'heer directeur Daniel Parre Z., met welker bodem ons dan nyt die quantieren zyn toegebracht vier missiven met haare aenhorende bylagen, d'eerste door den oppercoopman de E. Joan Kel en verdere raat nyt Zouratta van dato 25^{en} February, de tweede door den commissaris Marten Huysman de dato 11^{en} Mart particulier over zyn commissarisship, benevens nogh een derde van geciteert commandeur Marten Huysman mitsgaders den raet dato 13 Mart nyt Conchin en de laeste door den eerste commandeur en Ceylon p^r. gezaghebber Lourens Pyl en den raet nyt 't casteel Colombo van dato 23^{en} Maart deser jaars 1680, alle aen Haar Ed^e. gecarteert en versalt met soodanige documenten als by de respectieve registers yder op zyn plaats en den inhoud daarvan in 't aencomend briefboek en verbael in 't brede genoteert en geparticulariseert staen te beooghen, behelsende d'eerste missive van

d'E. Joan Kel en raet in Zouratta onder anderen 't gevolgde nieuws, 't gunt ons goetgedagt heeft in desen tot speculatie nen te roeren:

naar 't overlyden van den E. Daniel Parve op den 6^{en} November anno passato had den E. Joan Kel die directie (volgens de laeste dispositie van d'heer Parve Z.) aengevaardigt en 't bewint op sich genomen tot nader ordre:

de stuyt Grootenbroek, in May anno passato van Couchin seer loek en onbequaem in Zouratta gekomen, was met groote moeyte gelost en op een sagie modderyge gront om vertimmerd te werden ghaelt, zynde 'teenemaal vergaen en verrot bevonden, sulx dat men genootsaecht ware geworden deselve te laten sloopen en 't gereedschap daaroff te gebruyken en te verorberen:

met de welgeslaagde negotie van de Comp^t. desen jaare in Zouratta was men maghtigh geweest met 't geeyste content voor Ceylon en Mallabaar off te schepen in 't schip Coevorden een capitaal van / 708802:

het Zouratse ryck was 'teenemaal in allarm en den Koning selfs in persoon tegens de Raspoeten tusschen Agra en Amadabath te velde getrocken om haer weder tot gehoorsamenheyt te brengen, spruytende haar myytinatie ten principale daaruyt, dat gemelte Mogol hy 't overlyden van den Jessousing desselvs broeders soen tot een Vorst der Raspoeten hadde aengesteld, die zy daarvoor niet, maar weld'eygens soone van Jessousing wilden erkennen en aannemen, dogh durfden geen volslaghe met den Koninck wagen, want wanneer den Coninck op haer aenquam achuylden se in 't geberghie en wanner hy terughkeerde quamen zy weder op de baen, waardoor de wegen tusschen Agra en Amadabath voor den coopman seer onveyligh gehouden wienlen, waarby noch quant de stroperyen van den vermaerden rover Suwagia Ragia, die op den Brampoursen wegh met branden en roven van verscheyde steden en dorpen niet weynigh ageerde, en vreesde men hy zyn cours om een goede buyt te halen onck wel eens weder na Zouratta moght nemen:

den Hertogh Mameth Amynchan, al eenigen tyt met den Koning te velde gelegen hebbende, was na 'tscheen hy de Mogolse Mayesteyt in groote agtinge geraecht, zynde met een kostelyck hooftciernaal beschoncken en syn incomsten merckelyck vermeerderd, alhoewel de gerugten ook weder liepen dat den Mogol hem met een vergiftigh eerkleedt had begiftigt om hem van kant te helpen, dogh de operatie van dien door den opperschirurgyn Dupre gestut zynde, soo was denselven Dupre door den Mogol dierwegen met een oerpan geregaleert, met voorgaven sulx geschiede omdat hy den Hertogh hy 't leven had gehouden, dogh soude hy Dupre kort naar 'taentrecken van die oerpan doen selve overleden wesen:

wegens 't weygeren van passen aan d'Moorse schepen hadden d'onse in Zouratta veel moeyten en verdriet ontmoet en waren eyndelyck door den gouverneur op 't hart aendringen der Moorse cooplyden tottet verleenen derselver na de Manilhas, Atchin en Siam gecoustringeert geworden, welke handelinghe die natie seer tegens ons verbitterde, daar de Engelse en Franco integendeel met 't goetwillig verleenen van hun passen haer voordeel wisten te zoeken en hun credit te vergrooten:

de Francoen hadden 't voorleden jaar uyt Vrankryk in Zuratta 2 schepen becomen, te weten de President en Le Soleil ⁽¹⁾ d'Orient met een ontaet van 300 duysent roepia aan goud en silver, party koper, meny, aluyn; loot en yzer tot ballast, waardoor se in den handel weder wat begonden te leven, maar aan haere crediteuren wierdt seer weynigh betaelt: haar schip de Vailtour ⁽²⁾, nu al vier jaeren staende den oorlogh in de Zuratae revier beset gelegen hebbende en omtrent 80 duysent roepia daeruen vertiinnert geworden zynde, hadden se na de Malabaarsse kust versonden met maar weynigh amphioen, cattoen en eenige Benjaense vrachtgoederen, en stinde dien bodem dan voorts over Zuratta naar Cormandel versonden te werden: hun schip de President hadden zy in December anno passato weder naar Vrankryk ⁽³⁾ offgedepescheert met party eloden, salpeter en segellack, zynde goederen die in Zuratta al hangen tyt verpant hadden gestaen, en 't schip Le Soleil d'Orient (in de maent January deses jaars naar Persia met eenige vrachtgoederen gesteyent zynde) waeren zy van voornemen in 't eynde van Maert met haeren commissaris M^r. Bureau wyders naar Bantam off te senden:

de Engelse hadden desen jaars drie rykgeladene schepen, namentlyck het Gulde Vlies ⁽⁴⁾, George Landres en de Succes uyt Engeland in Zuratta gecregen met een capitaet van 1500 duysent ropia, bestaende hunne ladinge boren de constanten in party lakenen, sergiën, koper, thin, quicksilver, vermillioen, barusteen, couchenille, tackoraet, loot, eet., en waren dese drie schepen, nadat soo een togt nae Malabaar om peper hadden afgelegt, op den 4^{en} February passato weder naar Engeland vertrocken met een groote quantiteyt allerhande elden, item indigo, lack, aloë, toetsia, kaliander, mirabolanen, tarbentyu, wierook, heujuyn, casuwa, eet.;

met voorgeciterde schepen hadden d'Engelse geen militairen becomen, alhoewel haere stadt Bombain seer sober van guarnisoen versien en eenlyck met de lyfschuiten van den Engelsen president eenlyck was verstreect geworden;

den beheimden Suwagio had seker eylandtje tusschen Chaul en Bombain in possessie genomen en een sterck casteel daar opgeworpen, met 800 man beset, tot groote praedjuditie der Engelschen, die sulx vergeefs getragt hadden te balotten, en in twee schermutsels 6 blaucke en 7 Ierlandse ⁽⁵⁾ coppen verloren hebbende, waren met schand moeten retireren, en Suwagio soodanigh daerdoor vergramt dat hy in 't Nagiampourse ryck alle Engelse ministers in arrest hadde doen nemen en hunne effecten versegelt, leggende 't selve casteel op sodanigen bequamen plaets datter uyt off in Bombain niets konde gebragt werden off 't moeste ⁽⁶⁾ onder zyn gesicht passeeren, en tegens 't welke nu den Mogol zyn admiraet Zydy Cassem belast hadde eenige schepen off te senden om 't selve te water te blocqueren:

(1) Er staat: *le soleil*.

(2) In margin: *Vailtour*.

(3) Het H.S.: *Vrankryk*. Andere minder hinderlijke fouten laten wij maar voor staan.

(4) Er staat: *slies*.

(5) Zoo schijnt er te staan; misschien is te lezen: *Ierlandse*, evenals Dagreg. 1825 p. 173: „Europische ofte Ierlandische natien“; 1661 p. 47: „kinderen, zoo Duyts als Ierlandse“.

(6) Het H.S.: *moede*.

van Bantam waeren in Zuratta drie Engelse scheeppiens verscheenen, aus de Salamita en noch 2 particuliere d^{rs}, hebbende party copor, spianlter, thee, peper, quicksilver, porceleyen, agullhout, verniltuen, sandelhout, eliphantstanden, schilpadshoorn, camphor, suyker en rattangs aengebragt, en soo was mede noch een Engels scheepje aldaar in February passato uyt China (1) gearriveert met party copor, quicksilver, aluyn, suyker, thee eet^r.

het lighten van 't nieuw hoofgelt aller inwoonderen in 't Mogolie-ryck buyten de Mahometanen, waarvan op 15^e February hiervooren zy gesproocken, was door 't geheele ryck al in gebruyk en met sulcken gestrenghet ter executie gubragt, dat yder manspersoon boven de 16 jaaren out, jaarlyx geen 15 ropia konnende ophrengen, na de Mahometaanse wet moeste beaanded werden, welke schattingen de Armenische Christenen almede hadden moeten betalen, doch wiert gerugt dat de Europeanen daarvan zouden bevryt blyven maar daartegen voortaan een verhooghden tol van 5½ per centó van alle aankomende en uytgaende goederen moeten uytkeeren eet^r.

Uyt de Ceylonse missive hiervooren geciteert wort 't volgende aengetekent: den Koning Ragia Zinga in Candia hield sich thans vry stiller als wel voorheen, doch egter, soo men zeyde, noch al verscheyde grooten om 't leven latende brengen, van dewelke men de volgende wist te noemen, als:

Oedegampay Hoeloe Waddene Rale, gewesen camerdienaar van den Coninck;
Battoene Rale, tafeldienaar;

Oldowellis Appohamy, dessave van Oewa;

Oedegammo Appohamy, dessave van Malule;

Pajagella Rale, dessave van de 7 corles;

Toedegolle Appohamy, opsiender van de eliphanten;

den gesant Jan de Buquoy, anno 1677 den 18^{en} January door d'Heer Gouverneur van Goens de Jonge van Colombo met een missive en een leeuw naar Candia aen Ragia Singa opgesonden, was met licentie des Conincks galargert en den 20^{en} Maart deses jaars tot Colombo teruggegecomen, rapporteerende onder anderen dat den leeuw uyt manouement van genoegsaem versorgde noiriture niet verre van 't hof was komen te sterven en ter ontre van den Koninck de huyt afgestroopt en nevens den gesant voorts tot op een half quartier uits van 't hof den 22^{en} November 1677 geplaelst, alwaar tot den 11^{en} May 1679 hadde moeten verheyden, als wanneer eerst voor den Koning gebragt wierd, staende Syn Mayesteyt op een verbeven plaats, throonsghawys van wit linnen gemaakt, hebbende een stock van massieff gont in zyn handen, zynde geheel in 't wit gekleedt met een witte vierkantige muts op 't hooft, latende na gedaene eerbewysingh den gesant Buquoy aenseggen dat de veel besolignes van Zyn Mayesteyt oorsack waeren geweest dat niet eerder voor hem hadden konnen verschynen, doch wel voornamentlyck dat den gesant op een quade nure van Colombo vertrocken was, en daerom had den leeuw oock in 't leven niet konnen blyven; daarop den gesant repliceerden dat manquement van genoegsaame spys d'oorsack van des leeuws doot was, doch ingevallo Syn Mayesteyt eenigh favour aen hem

(1) In margine: van China of Japan.

gelleefde te toonen, sulx middel afsenden der Nederlanders aldaar in geselschap van enige syner gesanten gevoeglyk soude kunnen geschieden om met de Comp^s. te tracteren, dewelke niet soude nalaten Syn Mayesteyt alle satisfactie te geven; gelyk sulx yst zoo menigte brieven aan hem geschreven quam te bycken en ook hem gesant belast was Syn Mayesteyt voor te draegen, daarop den Koningh liet seggen dat 't hem aengenaem was den gesant goet Zingalees sprack, doch wel bysonder dat hy om sulx aan hem te seggen last hadde, met byvoeginge 't selve van tevoren niet te hebben geweten, doch dat hy den gesant des volgenden daags breder daarvan soude spreken en ook den medegebragten brieff alsdan lesen; daarop egter niets voor den 22^{en} Jony daaraan was gevolgt, alswanneer den gesant voor Ragia weder gebragt wierde, hem vindeude voor den genoemde gemaekten throon (*) in de open lugt met een partisaentje in de hand en een goude houwer op zy, den gesant in presentie van Jan Baptista de Rees, die anno 1671 mede na boven was opgesonden, en den desjaave van Mature Cornelis Mlicklant afvragende off hy wel oyt eliphanten hadde sien vangen, waerop met neen geantwoort zynde, soo vervolgde den Coninck dat den gesant sulx nu konde sien, alsoo men besigh was om eenen wilden eliphant te vangen, hem meteenen belastende voortaan tegens gewoonte met gedeckten hoofde en met syn rydtgeweer by hem te verschynen, en alsoo wierd dien dagh met 't vangen van dien eliphant deurgebragt. 's Avonts liet den Koningh den gesant weder voor hem comen, seggende datter dien dagh geen tyt was geweest om met den gesant yets van de saacken van d'E. Comp^s. te verhandelen, doch dat hy hem des anderen daags weder soude doen roepen en den brieff hy hem laten brengen, en alsdan den gesant met brieven en een schoonen getanden eliphant, die hy met de vingeren wees, aan d'heer gouverneur na Colombo soude afsenden en aan hem mede een wylliseliphant geven en vele andere geschenken en vertekenen meer, dat daarover verwondert soude staen, waarop den Coninck den gesant Buequoy voor 't laast noch vragde off (**) de heer gouverneur van Colombo ryck en off hy een woon van den admirael was eet', wanneer hy voort naar zyn logiement wiert gebragt; en alsoo sedert dien tyt niets verders daarop was gevolgt, soo had hy eyndelyck na 't sterck aanhouden om na beneden keeren permissie van den Koningh erlangt, met die excuse dat, aengesien den gesant van syn indispositie aldaar niet conde gecureert werden en niet gesint was langer te vertoeven, soo wierd hem van Zyn Mayesteyt toegestaan te vertrecken, hoewel Zyn Mayesteyt gesint was de andere Nederlanders met brieven en zyn eygen gesanten aan d'E. Heer Gouverneur met een eliphant na Colombo af te zenden, waarop den gesant Buequoy eyndelyck weder van 't Candies hof vertrocken en den 20 Maart passato tot Colombo behouden aengecomen was;

Egolie Ragie, lantheer op Nagapatam, had de Comp^s. over 't schandigh afflopen der Tranleraece en Carcalse logie noch geen satisfactie gegeven, maar prepareerde sich om den Madurcer den oorlogh aan te doen;

het afpersen van gelt en andere plagen gingen daar noch als van outs in

(*) Er staat: *thoon*.

(**) Er staat: *off*.

zwang en soomede 't ligt en van hoofdgelden en lantrenten na de nieuwe beschryvinge, waardoor dat lant van Tausiouwar soodanigh uytgeput wierd, dat het soo voortgaende in lange tot geen vermaal soude geraaken;

voorts stonden 's Comp^s. saacken op 't geheele eyland Ceylon in goede welstande, 't welk Godt geve lange magh duuren, hebbende voorts geciteert schip Coevorden alhier aan contanten, coopmanschappen en verscheyde behoeften aangebragt 't volgende, te weten:

van Souratta:

7000 guldens aen contant ropien;

677 diverse packen kleeden;

2528 sacken tarwe;

60 packen poetsjock;

5 kisten met medicinale droegen;

1 pack zyde patholen, voorts noch eenige andere nootwendigheden,
bedragende tesamen een somma van..... / 249380:16: 7;

van Ceylon:

5 kisten met medicamenten, belopende een somma van 568: 2: —;

somma bedraegt het cargasoen, met het schip Coevorden

van Souratta en Ceylon aangebragt..... / 250148:18: 7.

Met voorgeeelte bodem is ons nogh mede toegecomen een kleen advysbriefje van den schipper commandeur Reynier Reyniersze uyt de fnyl Swanenburgh, cruyssende in de Straet Sunda, op eergisteren aen Haar Ed^e. gecarteert, dicteerende dat 2 roversvaartuygen, bemant met 16 cuppen gemengelt gehoefte, van Chirrehon comende sonder passe en met 6 bassen en (¹) goet party handgeweer versien, door haar achterhaelt, 't volk de roeten gespoelt en d'vaartuygen in de grant geboort waeren eet^e., gelyck sulx by 't aencomend briefboek zy te lesen.

In den avontstont erlangen per den Chinees Linko met eygen vaartuygh een missive van Macassar, door den heer president Cops an den raet uyt 't casteel Rotterdam aen Haar Ed^e. gedateert den 2 deser, behelsende 't volgende nieuws:

hoe Radja Pahcca den 15 Maart passato ten castele Rotterdam op Macassar met zyn geheel geselschap van Zourabaya was verschenen in geleyde van de cooplieden Bastick en Evan Jonas, hebbende de medegebragte verootmoedigde Cacapparse groten, te weten Crain Ratoetchiniy, Crain Mamampang, Dain Matadjam, Crain Manjewoy, Dain Massoere, Dain Macassie en Tocammo met Dain Marannoe, suster van Radja Tello en weduwe van Crain Glisson, nevens 't soontjen van Crain Panaragan, in 't geheel met slaven en slavinnen maar 216 cuppen, aen den heer president Cops overgelevert ende verclaert zyn last van d'E. commandeur Couper daarmede voldaan te hebben, welk volcq daarop verstaen wierdt weder onder haere vorige en wettige hoofden yder te laten sorteren:

(¹) Dit en laschte ik in.

de belhamels van Maros onder den rebelligen Mangetany onafgesien het jongst geslote contract met haar, waeren weder 't gebergte Kabako ingetrocken en, daar hun sterck bepaggert hebbende, quamen de onleggrude negoryen met raven en stroopen seer te becommerden, daartegens eenige hulpe byeengebragt zynde, soo was den capiteyn Ploen met eenige Nederlanders benevens den Aron Manipa met paribye Tondjers, geadisteert van die van Maros, te velde getrocken en had die rebellen belegerd en de opgeworpen paggers stormenderhand veroverd en den gevlugten belhamels Mangatany nevens den Galarang Malewagh met al heuren aenhangh achterhaelt en gevangen genomen en tot noch in heytens gehouden om hunne verdiende straffen te ontfangen, en waeren nu de inwoonders op Maros door 't verstooren van dat nest weder tot ruste gebragt:

de naeste aen de croon van Goa, genaemt Crain Ballo, was op Macassar nevens Dain Sara, dochter van Crain Songo, op Bontuale en den eenden Crain Poppo op Biema overleden, gelyk sulx alles breeder in 't aencomend brieffboeck kan werden gelesen, zynde ons onder de Macassarische bylagen mede geworden een missive, door den Conluck van Boeten met 2 zyner grooten off koninkie van Wawangy en een mantrys, genaemt Canekjouda, aen d'E. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman alhier geschreven, die nu gedaene translatie uyt 't Maleyts in onse tale bevonden is van volgende teneur.

Translatie missive, door den Conluck van Boeten aen d'E. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman geschreven en den 3 November anno passato met den Coning van Wawangy en den mantry Canekjouda op Macassar aangebragt:

Naar menighvuldige complimenten was geschreven als volgt:

By desen maack ick aan myn vrunt de heer Speelman bekent, hoedat den tolek Lahamby met zyn Ed^e. beveelen aen myn alhier behouden aengecomen is, en segh ick daarop dat ick van tevooren daarvan geheel onbewust ben geweest, als eenlyck dat myn van de Heer Gouverneur van Tornaten Robertus een missive toegecomen is, waarby hy my liet weten hoedat het volk van Wawangy en Caroony 2 chialoupen affgelopen en hun volk vermoort hebben, en ick hebbe daarover ten hoogsten verwondert geweest en hebbe daarom aldaar ter plaetse laten vernemen, en alsdan ondervonden waar te zyn dat het volk van Caroony een chialoup volk dootgeslagen hadden, doch het volk van Caroony hebben verklaert dat zy geen witte menschen gedoot hadden maar wel 8 persoonen, zynde Boegies en Baleyers, en ben ick nu nauw ondersoek antwaar geworden, hoedat het goet, dat zy uyt die chialoup gerooft hebben, omtrent de 400 rd^e. waardig is geweest, en hebbe ick volgens ons lantsgewoonte dierhalven gevormist dat zy de waarde van dien slamede van de vermoorde menschen weder souden restitueeren, en sende dierhalve tot voldoeningh van het geroofde goet 10 stuk slaven voor 400 rd^e. en tot voldoeningh van de

8 vermoorde menschen 8 andere en tot een boete 7, en maken alsoo tesamen 25 slaven.

Doch wat die van Wawany aengaet, die ontkennen absoluyt dat zy een chialoup affgelopen off eenigh volk vermoort zouden hebben, maar ick hebbe verstaen dat het volk van Ceram, eenen Orenkaay Juma gesterckt met eenen Laynewy, een chialoup volk vermoort hebben, en hebbe ick op Wawony voorsz. niet het meeste daarvan kunnen vernemen noch eenigh teecken daarvan ontwaar werden, en daarom hebben wy Radia Carony oock alleen dierwegen teregt kunnen stellen en in een zuiende gecondemneert en hem oock daarenboven van zyn ampt en waardigheyt afgeset, doch byaldien hy eenige wille menschen vermoort hadde, zoo zouden wy hem dan oock met de doot gestraft hebben.

Het volk waar de heer Speelman my door Calibes van laeten weten heeft, gaen tegenwoordigh mede en zyn omtrent 150 sterk onder het beleyt van 2 van myne lantsgronten, zynde den eenen den Koning van Wawangy en den anderen den mantary ⁽¹⁾ genaemt Cauchjouda, die ordre hebben om de heer Speelman te gaen ontmoeten. Oock soo sende ick den tolk Lahamby om het restant van myn schult, daar 45 slaven op voldaan hebben noch 5 op ten achteren staen, te betaalen, doch ick kan der ⁽²⁾ present niet meer magtig worden dan eenelyck vier, doordien ick door het verbranden van myn huys en het afsterven van myn vrou en kint in groote swarigheyt ben, en versoecke daarom betaelve my geliefst ten besten te houden. Noch maack ick een myn vriendt den heer Speelman bekend, hoedat ick een myn tolc Lahamby ordre hebbe gegeven om naar Bantam te gaen om myn zoon Dain Manopo vandaar te gaen haelen, gelyck ick dan oock versoecke dat de heer Speelman een den gesegde tolc daarin behulpzaam geliefst te weesen, tencynde Dain Manopo voorsz. op Bantam niet en blyve woenen maar dat hy sich liever op Batavia onthoude off, byaldien hy ⁽³⁾ tot het laeste niet en mochte inclineeren, dat hy dan weder naar Boston retourneren.

Noch maecti Padoeka een de heer Speelman bekend en versoeckt daarbovens dat hy gelieve myn zoon, genaemt Ladate, en Dain Manopo met den tolk Lahamby met een schip, dat off naar Ternaten off naar Ambon te gaen staet, naar herwaerts gelieve te senden, opdat ick daardoor oock van dit westermousson met hun tydigh van Batavia becomen mach.

'k Hebbe voor present niets waardiges om te senden dan eenelyck een jongen tot een teecken van myn oprechte genegentheyt.

Voorgenoemde Chinees Lincho heeft ons noch van Macassar toegebragt een cleen brieffje, in 't Macassars door de Macassaren, aldaer omtrent 't casteel Rotterdam remorerende, een haren gewesen Coninck van Goa, genaemt Crain Bissee,

(1) Er staat: *matary*.

(2) Er staat: *dir*.

(3) Het H.S.: *het*.

alhier geschreven, 't welk vermits desselfs absentie door den Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman is bewaaringe genomen zynde, alwaar en oock ter Generale Secretary den inhoud, wanneer het nodigh moegt komen geoordeelt te werden, by zyn Ed^e. kan werden vernomen.

15 d^e. 's Morgens komt hier weder van Japara terugge de fluyt den Hasenbergh benevens een op Rambang nieuw gemasekte chialoup genaemt d'Orangiespruyt off nu den Arent, medebrengende een missive, door den oppercoopman Cornelis Bartelse Marchier van voor (*) Damack aen Haar Ed^e. op den 7 deser gedateert, diestellende kortelyk 't volgende:

tot Japara waeren onlangs eenige Javanen met een party volck aengescomen, voorgevende door den Sousouhoungang afgesonden te syn met ordre om de Javaense hoofden Damangh Tsitsia Nala, Nara Paxa en Tsitsia Jouda (dewelke alle de Comp^e. toegedaen waeren) naar Lagonder te vervoeren om aldaer eenige woningen roof den Sousouhoungangh op te rechten, dogh hadden eenige derselver ontdeckt, die ordre voornamentlyk lagh om Nara Paxa buyten Japara off nyt 't gesicht van de onse te doen kritsen, omdat hy de Comp^e. aanwysinge hadde gedaen waar de meeste en beste houtwercken te becomen waeren, doch de wente van hun quaet voornemen gecregen hebbende, was hy 't bylyts ontweeken, en omdat hy niet te vinden was, hadden zy zyn woninge in de asche gelegt en daarop oock Tsitsia Nala met vrouwen en kinderen vermoort. De waarom van dat stuck, gaven zy seer frivool voor, was, dat hy zeker aenbevolen doghtertje des Sousouhounganghs door toerye om 't leven hadde gebragt, doch dit quaat soude, soo men rugte, door eenige der Javaense regenten en de weduwe van den schandar Intie Japara, item Souranata's wyff ontrent den Sousouhoungangh gebrouwt zyn geweest, en waardoor de Comp^e. overal daaromtrent de voet dwars geset en de Calangers op lyfsstraffe verboden wierd eenigh hout aen de Comp^e. te leveren, werdende oock daardoor de houtcappers afschrickt, 't welk niet te heteren stont zoolange dat Souranataise gebroedsel daar yets te seggen hadde, gelyck sulx en 't verdere aengaende de negotie by 't aencomende briefboek en verbael onder 't quartier van Japara staat geparticulariseert, hebbende wyders gemelte fluyt den Hasenbergh en de nieuwe sloep d'Orangiespruyt van Damack medegebragt de volgende houtwercken:

In den Hasenbergh:

600 stux swalpen;	
160 stux anckerstocken;	
300 p ^e . tinbaas;	
80 stux huyschalcken;	
400 stux riemhouten, bedragende tesamen met noch 200 stux riemhouten ongetaxeert een somm van	/ 1067: 8:—;
Transportiere	/ 1067: 6:—;

(*) Er staat: van door.

Per transport..... / 1067: 8:—;

en in de chialoup d'Orangespruyt:

481 $\frac{1}{2}$ picols swarte zuucker:

3080 stukx gedroogde cabosvissen;

400 p^s. tinchans;

241 p^s. kistplancken, beloopende tesamen..... / 2152: 12: 8;

Somma monteert 'Laangebrachte met den Hasenbergh en

d'Orangespruyt..... / 3189: 17: 8.

Naar de middagh gewert ons per Javaens vaartuygh van Bantam een briefje, door den assistent Gerrit van Loveren aan den resident Willem Caaf, alhier voor tegenwoordigh hem noch onthoudende, geschreven, gedateert op gisteren, hoe den jongen Sulthan, naar Turtiassa vertrocken zynde, den tolck Huyg Boey door een syner hovelingen met expres vaartuygh daar hy sich ontboden had en beleefdelyck onthaelt, hem bekendmakende nyt de brief van synen ambassadeur Aria Mongasodana met verheuginge verstaen te hebben desselfs heerlycke inhalinge tot Batavia, wel wenschende mede die eere aan een onser ambassadeurs tot Bantam te mogen en kunnen doen, gelyck hy oock verhoopte volgens out gehruyck dat zonde geschieden, wyders verhaellende Haar Ed^e. synen ambassadeur te hebben afgevraegt of denselven oock met toestaen des ouden Conlax ende de verdere raatslieden gesonden en gevolmagtigt ware om alle saacken tusschen Bantam en d'K. Comp^s. te verstellen, waarop Zyn Hoogheyd verders vervolgde, dat alhoewel den fettoor of onsen resident Caaf niet onbekent was, dat alles wat synen ambassadeur tot Batavia mogte komen te verhandelen by hem voor welgedaen soude werden aengenomen, soo versogt hy nogtans Haar Ed^e. sulx nyt synen naeme door den tolck Huygh Boey andermael mogt werden aangedient, met versekeringe dat hy niet tot den oorlogh maar wel om met de Nederlanders in vrede en goet verstant te leven genegen ware, wenschende te mogen weten off de intentie van Haar Ed^e. oock soodanigh lagh, en soude hy met aengenaemheyd tegemoetsien wat verseeck Haar Ed^e. aan hem geliefden te doen, alswanneer zich bereyt soude thoonen alle Macassar en onder hem remorerende in handen van de Comp^s. over te leveren, de Maleyers nyt syn lant te bannen en syn koninkryck van alle soodanige vreemdelingen, daar hy dogh maar van bedrogen wierd, te zuiveren, en aengesien zyn heer vader alle magt en autoriteyt behalven noch 300 man aan hem overgegeven hadde, soo soude hy die Pangerangs en raatspersoonen die altyt tegens hem geweest en zyn heer vader tot den oorlogh aengeport hadden tegenwoordigh een anderen dans doen speelen, 'twelke waaren de volgende, als: Pangeran Kidol, Pangerangh Loor, Ratoe Bagus Jaja, den hoogenpriester Chee en Keey Aria Monjaja etc.:

den Pangerangh Soera Dirangsas hadde dan Connick om 100 vaartuygen met ontrout 5000 man versogt, waarmede hy versekering wilde doen, Cheribon in Syn Mayesteyt handen leveren, dogh sulx was hem afgeslagen, vermits den jongen Sultau hem met Chirreban, Samadangh en de andere plaatsen om de oost niet meer

wilde bemoeijen en ⁽¹⁾ verheugt scheen van die moeyelykheyt ontalagen te wesen; oock had Zyn Hoogheyt een kris met aght diamanten van 2300 rd^r. waerdye met noch veel andere gesteentens meer laten verzieren, omme dan Sousouhouanagh Aman Court daarmede te beschencken; voorts verclaarde den jongen Sultan alom en Turtiassa was verrocken om syn heer vader voor 't ryxtransport aen hem gedaen te bedancken en denselven voort vandaer naar Bantam te brengen, om aldaar byten regeeringe in stilligheyt en gerustheyt te leven, en daarom mochten Haar Ed^r. vry versoekert wesen van zyne opregte genegentheyt, ende dat se met zyn gesonden ambassadeur maar alles geliefden te bemiddelen datter te verrigten mocht wesen, versoeckende meteenen dat den resident Gaaff Haar Ed^r. zyn inclinatie tot de Comp^r., die hem noyt onbekent was geweest, naar waarheyt wilde openbaren, en wydere op 't afscheytnemen van Huygh Boey verhalende dat al weder een vaertuygh door onse cruysers omtrent Poelo Baby genomen, aght daarop zynde Javanen verduystert en de negende alleen, die den Comock sulx bekend hadde gemaackt, door een vissertje geborgen was geworden, en voorts hem in 't oor luysterende zeyde: Jerostelus off tolk Huygh, wat dunck uw, indien de Hollanders myn den oorlogh aendeeden, hoe zoude het met myn vergaen? waarop Huygh gerepliceert hadde: Sultan, ick gelooff dat ghy uw lant daardoor quyt zoud geraacken, waarop den Sultan vervolgde: ja, soo ben ick mede van becommeringe; daerom sal ick my met d'E. Comp^r. fragten in vrede te houden en bethonen dat ick sal zyn dien ick altyt heb gesegt te wesen, insonderheyt nu ick de geheele magt en zorge des ryx op myne schouderen geliden hebbe oet^r., zynde voorts Huyg Boey met eere van den Sultan verrocken, die hem een zyner hovelingen hadde medegegeven om te zien dat al het voorverhaelde op 't papier gebragt en Haar Ed^r. dienselven avont noch bekendgemaackt wiert, gelyk sulx in 't aenkomend brief boeck omstandiger staet te lesen.

14 d^r. Naar de middagh ter ordinarie vergaderinge is door den Chinesen tolck of ⁽²⁾ staets- en raatsman der hier aenwesende Chinese Tartarische ambassadeurs in Raade van India uyt name ende vanwegen deselve ambassadeurs ingedient en overgelevert seker geschriftte ofte versoeck in de Chinese ende daarbeyden oock van eenen inhoud requestsewyse in de Duytse tale geschreven, tenderende om haere originele credentiebrief, die sy nevens de andere brief haere Keyzers l'hunner inhalinge den 28 December voorleden jaars op de afvorderinge van Haar Ed^r. aen deselve hebben overgelevert, wederomme te mogen hebben, gelyk zy derwegen soo selve als door andere meermalen al diverse reysen by monde instantie hebben doen doen, luydende voorsz. versoeckschrift van woerde tot woerde aldus:

Aan den Hoogh Ed. Heer Ryckloff van Goens, Gouverneur Generaal, sampt de presente Ed^r. Heeren Raaden van Nederlands India.

Verthoont met schuldige eerbiedigheyt Lienlanja en Lilanja, gesanten van Zyn Keyserlycke Mayesteyt van China, hooft zyhyden supplianten op

(1) Off en heb ik ingelacht.

(2) Er staet: op.

hunne aenlandinge ⁽¹⁾ en intrede alhier UEd^e. hebben overgegeven en geleverd hunne credentiaellbrief, welke apparent alsnoch onder UEd^e. berustende is. En dewyle de supplianten sonder deselve wederom mede te hebben niet en durven thuyskeeren, veel min voor Zyn Keyserlycke Mayesteyt verschynen, oversulx hoogh nodigh deselve wederom dienen te hebben, soo keeren zy haar reverentelyck tot UEd^e., seriauselyk versoeckende UEd^e. (ten opsiane van 'tgeene voorsz. is) hunne voorsz. overgeleverde credentiaellbrief aen haar wederom gelieven te overhandigen, opdat zylnyden alsdan onbeschroomt daarmede weder thuyskeeren mogen: hierop verwagende UEd^e. favorable dispositie.

't Welck doende ect^e.

Waarop dan gelet wesende, by Haar Ed^e. verstaen zy de bovenstaende versogte originaele credentiaellbrief de ambassadeurs voor derselver vertreck wederomme te doen terhand stellen, omdat zy sich daar sooveel aen schynen gelegen te laten, mits gemelte credentiaellbrief alvorens benevens dit voorstaende request, daartoe tenderende, alhier in de Chinesse tale beyde van woorde tot woorde sullen werden gecopieert en soo by een notaris als eenige onser voornaemste Chinesen geteekent en alsoo door haar ambassadeurs daarenhoven by 'telve oock niet alleen mondelingh maar schriftelyck verclaert, dat den inhoud een en deselve zy en daarmede volcomen komt te accorderen, om dan de authentique copie, soo in 't Duyts als Chinees by den anderen geschreven ect^e., alhier ter Generale Secretarie bewaert te werden.

Ingevolge van 't besluit, op heden genomen, soo gaet desen avont de chialoup de Vlieger met een briefje naar den commandant schipper Reynier Reyniersze op de Duyt Swanenburgh en de verderz hoofden der cruyssende vaartuygen in de Straat Sunda, behelsende behalven de rescriptie op de ontfangene adviezen vandaar 't volgende:

dat dowyle den jongen Coninck van Bantam op den 8de deser twee ambassadeurs met een groote statie naar Batavia hadde gesonden om met de Comp^s. van nader vrantschap en een vaste vrede te spreken en te versoecken, derhalven by desen wiert geordonneert tot nader ordre (staende de handelinghe van geciteerde ambassadeurs) in 't achterhalen en aenhalen der passeerende vaartuygen alle omsigtigheyt te gebruycken en de handelaars met passen vernien in geenem deele te beschadigen, en andere, die sich met haar geweer gewillig overgaven, alleen in goede verseekeringe te houden, doch alle publike rovers ofte die de onse souden trachten te laederen ⁽²⁾ sooveel mogelyck alsnoch te ruineren, gelyck sulx in 't afgaende briefboeck en verhael wyders zy te beoogen.

Wyders is ter vergaderinge op heden onder 't besloigneren van verscheide saacken alsulx rankende den ommeslagh in de presidie op en omher Macassar gearresteert en vastgesteld als by 't resolutieboeck staet genoteert.

15 d^e. Des morgens werden de afgesanten met de brief en schenckagie voor eenige dagen per eygen vaartuygh van den Pangeran Aria, tweede Prins off

(1) *Er staat: aenlandinge.*

(2) *Het HS.: laederen.*

soon des Coninx tot Palembangh, by indispositie van den sabandar Ocker Ockerze alleen door den capteyn Maleyza ingehaelt en by Zyn Ed^{de}. geconduiseert, staende eenlyck de soldaten in de hooftwagt in 't rinquet sonder verder ceremonien, werdeude de (*) gesanten met een glaesje Spaence wyn en pynang na 't overleveren des brieffs getracteert, die na gedaens vertalinge nyt 't Malayts in 't Nederduyts bevonden zy van volgenden teneur.

Translatmissive door den Pangeran Aria ofte tweede Prins tot Palembangh aan Haar Ed^{de}. tot Batavia.

De oprechte en suyvere genegentheyt van Pangeran Aria in de straet (2) Palembangh comt aan den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende alle de Raaden van India, die het gebiedt hebben nyt den name van den Hollandsen Konincq in de stadt Batavia, die seer verstandigh ende wiens beraadinge volmaeckt zyn in alle haar gedoente, die met alle Koningen en grooten naar wensch weten om te gaen en haere contracten en vrundschappen onveranderlyck te onderhouden.

Verders zendt Pangeran Aria Naya Derpa en Raga Wangsa om desen brieff van opreghte en suyvere genegentheyt aan Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raaden van India te brengen, waarinne bekend maecte dat alle de peper die aan haar overgelevert is, den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens en de Raden van India daarmede gelieven te doen na haar eygen welgevallen, en dat tot teeken van bontgenoot- en vrientschap, omdat Palembangh en Batavia als een lant syn sonder onderscheydt.

Verders heeft Pangeran Aria geen ander geschenck aan Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India te zenden als twee luezagayen, die tot Palembangh gemaect zyn, vier groote matten, een (3) pisol wax en thiendaysent stux gatigamber, 't geene versoeke met een goedi herte tot teeken van een opreghte genegentheyt gelieft aan te nemen.

Geschreven in de stadt Palembangh in 't jaar 1003 op den 2de dagh van de maent April.

's Namiddags komen alhier te verschynen per eygen ofte Coninx ionckie twee ambassadeurs ofte afgesondene, genaemt Poeranja Mantri en Intche Noman, van den Koningh van Stampa, gelegen benoorden 't ryk van Combodia, medebrangende een brieff, een stuck calemback, wegende 59 $\frac{1}{2}$ reaal awaarte, tot schenckagie aan Haar Ed^{de}, sullende translaet van gemelte brieffle hierna op den dagh van de inhallage volgen.

's Avonds wert ons per Jávæn van Bantam toegebracht een cleen brieffle, door den adsistent Gerrit van Loveren aan den resident Willem Caaff alhier op

(*) Dit de heb ik ingelascht.

(2) Lees: stadt.

(3) Er staat: en.

eergisteren gedateert, dicterende dat den ouden Keey Aria Monjaja ende den Pangeran Loor door den jongen Coninck den 12^{en} deser naar Lampon op een plaats genaemt Siampa gebannen en al vervoert geworden waren, en stonde den Pangeran Kidol, soo 'tscheen, mede te volgen; oock zonde de ordre desselven Coninck reets leggen dat den hoogenpriester Chee met al syn Maccassaarsen aen haer (¹), bestaende wel in 300 coppen, insgelyx almede van Turtiasa en elders uyt 't Bantamse ryck hem zouda hebben moeten begeven, doch dit was onseker:

den jongen Coninck had mede zynen hufmeester Keey Demangh Depanga Aria (²) gedeporteert, alles afgenomen en na Lampon gelannen, soodat 't nu scheen alsoff den ouden Sultan niet veel meer te seggen hadde:

door de Engelsen waaren alweder 5 Nederlanders gedebancheert, die haar op 't schip van den Engelsen capitain Tellaert onthielden, gelyck 't voorverhaelde in 'taencomend brieffboeck en verbael breder werdt aangewesen.

16 d^e. Heden morgen erlangen weder een briefflie van eergisteren per Javaen, door den adsistent Gerrit van Loveren tot Bantam aen den resident Willem Caaff geschreven, dienende ten principale ten geleyde van een missive, door den p^r. gesaghebber d'E. Joan Kel en den verderen raat in Zouratta aen Haer Ed^e. op den 15^{en} Maart passato gedateert, zynde tot Bantam met 't Franse schepsje Tayoun uyt Zouratta aengebragt en niets bysonders in sich behelsende dat noodigh zy gaegt alhier te laten influenceeren, dicterende wyders 't Bantams briefflie van den adsistent van Loveren 't volgende:

den jongen Sultan, eenige Bantamse groten naar Lampon gecondemneert hebbende (waervan op gisteren aengehaelt staet) continueerde (³) alnoch in dat voornemen, na men bericht was en dat de volgende noch mede derwaerts stinden gebannen te werden, als: Keey Aria Soeri de Marta, Keey Nebey Jaughpatty, Keey Nebey Lodra Antaca en Tommagon Lodra Mangala, en zonde den jongen Coninck hem soo verbittert hebben getoont, dat in presentie van zyn vader zyn kris hadde getrocken om den ouden Keey Aria en Pangiran Loor te doorboren, doch hadde noch ten respecte ende beede van den ouden Sultan sulcx nagelaten, als die ernstelyck om derselver pardon hadde versogt, en werdende nu naar den uytalagh maar gewagt, off hy se pardonneren wilde off niet, met verder berigt dat den Pangeran Kidol hem met een groote somma gelis zouda hebben affgecocht, alhoewel geseg^t wiert dat het egter almede zyn beurt zouda vallen:

tot Bantam wiert de gantsche stadt door scherpe wagt gehouden tegens de brantstigtige Macassaren, die op 15^{en} deser te veldwaart in omtrent Bantam een geheele negorye in de asche hadden gelegt, willende, nu deselve aengeseg^t waren 't lant te moeten ruymen, voor haar vertreck nogh schade doen, gelyck den verderen inhoud van beyde geciteerde brieven by 'taencomend brieffboeck en verbael kan blyken.

's Namiddaghs komt alhier uyt de Straat Sunda terugg^e de chialoup de Vlieger met een briefflie, van den commandant schipper Reynier Reyniersze gisteren

(¹) Lees: *anhang*.

(²) Lees: *Dipa Nagara*.

(³) Er staet: *continueerde*.

aen Haer Ed^e. gedateert, ten principalen ten geleyde en tot overhrenginge van 6 stuex Malleyse vrouwwhayden, dewelke met 't wederhercomen van onse afgelopene chinloup de Orangieboom daerinne gevonden waren, die tot nader ordre nu aen 't schip 't Wapen van Alckmaer gebragt zyn.

Een weynigh later verschynt te deser rbeede van de cust Cormandel de Huyt Croonenburgh, medebrengende twee brieven, d'eerste door den E. Willem Hartsinck en raat uyt Pallacatta van dato 28 February passato en de tweede door de Masulipatnamse opperhooffden Hendrick van Onthoorn en Pieter Moutmaaker in dato 16 Maart voorleden, beyde aen Haer Ed^e. alhier geschreven, waarby onder de verdere bylagen gevoegt zy geweest een copiamissive van de residenten Abraham Lefebber en Alexander Wigmans tot Wingurla, in dato 17de February aen den genoemt p^t. gesaghebber Willem Carel Hartsinck tot Pallacatta geschreven, behelsende de eerste van voorgeciteerde Cormandelse missives 't volgende nieuws in 't kort onder veel andere materien:

tot Pallacatta was den 3de January passato met groote statie afgecomen den groot gouverneur der Carnatikase landen, genaemt Lingosie Sangrase, die d'onse ofte den E. Hartsinck komen besoecken en om (1) zyn groote vermogentheyt op desselfs intrede in de logie met een schenckagie van 880 guldens geregaleert was:

tot de vrede tusschen den Grooten Mogol en Visiapourder verthoonden sich goede apparentien, gemerckt ten dien eynde den Prins Sultan Moasem, stadhouder in Orangalath, van zyn heer vader, den Mogol Onrangsieoph, ordre had ontfangen om by den Golcondasen Coninck te versoecken dat den Nabab Chalielulachan tot middelaar tusschen beyden mogte werden gehruykt, en waartoe verscheyden grooten hun niet ongenegen lieten mercken, om aldan den Suwagie, die men zeyde veel van ammonitie en victualie onthloot (2) was, legelyk op 't lyf te vallen, doch daar wert doorgaens meer van gerugt als gedaen;

't Portugees scheepje van St. Emanuel Tsixero, genaemt St. Anthony, en 't Deens scheepje Christienschaven waeren tot Pallacatta uyt Atchin, mitsgaders 't Deens infants jaguin de Noorlse Leeuw uyt Bengale tot Portorovo aengecomen, en stinden de twee laeste gereet om met 't scheepje van den Engelsman Mr. William Jearsey, 't welk hy jongst van den Zouraisen Moor gecoft had, de reysa naar Bantam volladen met cleeden aen te nemen:

met de 3 jongst vertrocken Engelse schepen 't Gouds Vlies, George Londres en de Succes van de cust na Eugelant waeren alweder 7 à 8 onser Nederlandsche weghgelopene matroosen, daaronder een schieman, vervoert, en waartegens geprotesteert zynde, had men dogh geen restitutie derselver konnen erlangen.

By de Masulipatnamse missive wert genoteert dat in den grooten storm off orankan, waarvan hiervooren op den 3de February reets gesproocken zy, tot Masulipatnam in October anno passato voorgevallen, by nader ondersoek was

(1) Dit om laschte ik in.

(2) Er staat: onthloot.

bevonden datter omtrent zesthienduysent menschen het leven en de Comp^e. / 4861 aan cooptmanschappen by verlooren en schade gelseden hadden eet^e;

de Buyt Swartsluys, uyt Arrakan over Bimelapatnam naar Palleacatta verzonden gesteevent, was op den 21ste January passade door een abusive aanwysing van de kaert op de klip voor Cannara, leggende 5½ mylen buyten de wal, op de kust van Orens verzeeylt en met 176 lasten rys verongeluckt, zynde al het volck en rondhout, alsoo het moy weer was, geborgen en tot Bimelapatnam opgebragt, wesende dierwegen door den schipper Willem Krygsman en de andere opperhoofden een verklaringh belegt, waaruyt de hoedanigheyt van 't blyven van dien bodem omstandigh kan werden beoogt, luydende aldus:

Compareerde voor my Juriaan Heere, boeckhouder in dienst der E. Comp^e., jegenwoordigh bescheyden op het fluytschip Swartsluys, de ondergenoemde getuygen, dewelke ten versoeke van den schipper Willem Isbrantsen Krygsman en opperstierman Pieter Heemskerck en onderd^e. Hendrick van Staden en derdewaeck Pieter Pieterse, allesamen bescheyden op de voornoemde bodem, verklaarde:

dat op den 20de January 1680 peylden met sonne-ondergaugh de hoeck van Carlingapatnam Noorde ten Westen by gissinge 2½ myl van ons op de diepte van 23 vaden steckgront; hadden het luchje oostelyck en quamen nae verloop van 2 glaasen in de eerste wagt ten ancker op 22 vademen steckgront, vermits het stil wiert en niet meer conden avanceren; hadden de wint 's nags noordelyck met labberkoelte.

Den 21ste d^e. 'smorgens met sonnenupgank peylden de hoeck van Carlingapatnam Noord 4 6 myl en 't hooge land van Coenare West ten Zuyden 8 myl by gissinge van ons, hadden d'wint noorderlyck met een kleen luchje, lichten ons ancker en gingen onderzeyl, stelden onse coers Westzuydwest, waarop omtrent drie mylen zeylden en alswanneer op 15 vaden sandgrond quamen, stelden alsdoen de coers Z. Z. West om versekert te weesen buyten het rif om te loopen, en ghebruyecten sonder eenigzints te vertoeven het diepboot, doch een half glas by de Z. Z. Weste coers gezeeylt zynde, wert het loot op 13 vaden opgehacht; zaten terstond op het rif vast met vallend water, waarop wy alle behulpzame middelen aanwenden om met het schip vlot te raken. Aengesien wy dan sagen hoe dit werck geschapen was, bragten alle de anckers en werps voor en agter om alsoo het schip van het droge aff te wenden, doch alsoo de wint uyt den Zuydoosten verheffen hand over hand, soodat er verscheide anckers een stukken braken. Hierop niet vertoeft, bragten een swaar ancker agteruyt, maar alsoo de zee hol aenschoot konde deselve geen voordeel hybrengen. Bevonden alsdan met het laagste water 15 voet zand met vlakke klippen, maar ter contrario met het wassende water begon het schip seer awaarlyck te stooten en wies drie voet boven het onderste dek op zyn hoogste. Peylden alsdoen de hoeck van Sikakol Noorden ten Oosten en het hooge land van

Canaro West wel soo zydeloek van ons, en waren alsdoen by gissinge 4 myl buyten de wal. Den 22 deser de wind alsvooren vielen de groote masten overboord en scheiden het schip van malcanderen; waeren alsdoen genootsmaect op dusdanige wyse God beter 't namiddagh het schip te verlaaten.

Alle 't welcke zy voorsz. attestanten verklaren de opregte en einsere waarheyte te syn, willende ketselve des nodig en daartoe versogt zynde met eede bevestigen.

Aldus gedaen in 't fluytschip Swartsluys ady 22 January 1680.

(Was geteekent:)

Jan Willemse hoogbootsman, Andries Danielsen constapel, 't merck van Dirck Huyberthen van dor Goes schieman, 't merck van Hendrick Vermeeren quartiermeester, Jan van Hecke bottelier, Pieter Lourensze constapelsmaet.

(Terzyde stont:)

My present

JURRIAEN HEERE.

(Lager:)

Accordeert.

Masulipatnam den 16 Maart anno 1680.

(En was geteekent:)

THEUNIS CARSTENSE, Eerste clerck.

Uyt Golconde had men tot Paleacatta berigt, dat het Mogolse leger voor 't casteel van Visiapour noch te velde ligh en soo nu en dan in eenige voorgevallene schermutselingen doorgaens de meeste klop hadden geeregen, lydendo groot gebreck van levensmiddelen;

Suwagie had met een vliegend leger van omtrent 6000 ruyters daaromher veele steden en dorpen uytgeplundert en verbrant, en ondertusschen den Mogel syn leger van voor Visiapour weder opontboden en tot vergoedinge off restauratie van de gedaene oorloghsomkosten een groote somma gells van zyne onderdanen laten afleysschen, die zynen veltheer Dillichan tot 500 duysent ropia toe in de landen Carnatica meende te vinden, maar dien landheer zeyde hem liever zooveel kogels te willen schencken en soudenselfen metreenen toe een snoor van 600 afgesneden neusen, met bedroyginge dat hy by aennaderinge noch meerder getal van de zyne sodanigh zoude te verwagten hebben etc., gelyk sulcx en 't verdere de negotie raakende by 't aencomend briefhoeck en verbaol ten volien staet uytgedruckt.

Hebbende wyders de fluyt Croonenburgh tot inladinge alleen direct van Masulipatnam hier aengebragt de volgende coopmanschappen en goederen, ala:

1026 packen diverse cleeden;

2 packen roggevellen;

2413 stux goensyzacken;

42000 π spykers in 700 kistens;

3453 @ hoefpyaer in 454 staven;

1300 @ claverstael in 132 martavaenpottjens;

900 @ arial;

2000 stuxx roode leere velletjes in 4 packen;

27 heele martavaenpotten;

76 lasten rys, bedragende tesamen met de ongelden een somma van
/ 427613 : 10 : 13.

's Avants erlangen per Javaans vaertuygh weder een nader briefje van Bantam, door den assistent Gerrit van Loveren aen den resident Caaff alhier op heden gecarteert, vervattende dat men door seekeren Keey, genaamt Wangsa Praya, van terzyde was berigt, dat ten tyde wanneer den jongen Koning in een vergramt gemoet den Pangerangh Loor en den ouden Keey Aria Monjaia meende te krispen met 't uytwerpen van dese woorden: jou honden en schelmen, die myn vader en broeder oprockenen en de ooren geduurigh duslange hebt volgeblasen, ick heb uw schelmstukken nu bespenrt, hy jongen Sultan selfs alsdoen bycans door den Pangerangh Pourbaya, zyn broeder en schoonsoon van Keey Aria, doorsteeken was geworden, indien hy door den Pangerang Jongia niet was verhindert, dewelke, Pourbaya om den hals vliegende, had gesegt: wat wil je (!) doen! verschoont den Coninck, totter tyt wy sullen zien hoedanigh het sijn wil toedragen met diegeene die hy verbannen wil eet., waarop Pourbaya bedaert was en, soo men d'ouwe wysmanecte, besloten hadde met syne noch twee gebroeders een goude briefje aen Haar Ed^e. op Batavia te willen zenden, en tegens syn schoonvader, den ouden Keey Aria, en syn oom Pangeran Loor gesegt, dat zy maar naar haar gebannen plaats zouden gaen, hy wilde hem onder de bescherminge van de Comp^t. begeven en dan zoude hy deselve wel weder van Lampon verlossen; in somma, de saeken stonden althans in 't Bantamse ryk en regeringe mede in 't generaal seer verwart, den jongen Coninck tegens de grooten en de grooten weer tegens den Coninck, en daerom wierd den jongen Sultan seer sterck bewaard, alsoo men bevreesd was dat hy in desen tweespalt wel eens mogt werden vermoort en dat nyt dit werckje wel verder een binnenlantsen oorlogh te verwagten mogte zyn;

den ouden Coninck bleeff alnoch by zyn voornemen om na 't vertreck van zyn soon den jongen Sultan na Bantam aldan van Turtiassa naar 't gebergte te willen gaen, om aldaar zyn leven als een cluyssenaar te eyndigen, en zoude den Pangerangh Ardie in desselfs disgratie vervallen zyn, 't welck hy weynigh agtende, verheugt was dat den jongen Sultan het nest Turtiassa sodanigh begon te zuiveren, en met den Pangerangh Kidol, die sijn thans stilbleef, stond het nogh aen 't wankelen, niet wetende wat zyde te kiezen, gelyck sulcx hy 'taencomend briefboeck mede verder staet gemelt.

's Avants laet senden Haar Ed^e. na Tanjongpoura off onse post op de rivier van Carwangh met 2 vaertuygen, volladen met behoeften voor dat garnisoen, onder den ondercoopman Jan Reeps om de nodige verstreckinge aldaar behooryck te doen,

(!) Er staat: *wel wils*.

een briefje aan den vaendrig Jan Bervelt, op heden getoekent, dienende ten principale tot rescriptie van de ontfangene advisen vandaar en met (*) advertentie dat alann niet nodigh gegagt wiert de besettinge aldaar met eenigh meer volk als er bereets waren vooreerst te verstercken, en soomede niet alnoch weder eenigen landtocht te laten geschieden, alsoo gemeent wiert dat middel subjogeren van Chirrehon als anders en de hoope van de vrede met Bantam de rovers in de Cracangse hovenlanden nu vanselfs wel sullen verdwynen en het meest op een goede intelligentie en directie onder de Javaense hoofden aldaar sal aankomen, 't welck den vaendrig Bervelt belast wert te behertigen.

Wyders is heden in Raade van India goetgevonden de conferentien met de hier aenwesende Bantamse gesanten door d'Ed. Heer Directeur Generael Speelman en d'E. Joannis Camphuys in de groote vergadersael te doen houden en op morgen daarmede een begin te doen maacken, gelyck by 't resolutieboek breder te beooghen zy.

17 d. Ingevolge van 't genoomen besluit onder dato 10 deser en op gisteren d'E. Heeren Directeur Generael Cornelis Speelman en Joannes Camphuys versogt en uyt de vergaderingh van Haar Ed^e. gecommiteert synde tot de onderhandelinge en conferentien met de hier gecome Bantamse ambassadeurs Keey Aria Mongonsadana en Keey Neboy Astrajaja en Haar E. B. buyten andere occupationen tegenwoordigh daartoe vacant wesende, soo syn deselve Bantamse ambassadeurs tegens gisteren namiddagh geappointeert, doch vermits het weder wat regenachtigh was en oversult de tyt wat laet viel, zoo wiert hun in kenre gelaten om aldoen ofte op heden morgen te verschynen, en gemerckt zy (onder verclaringe evenwel van l'allen tyden, al was 't oock ter middernacht, gereet en bereyt (2) te syn als 't Haar Ed^e. belieffde te compareren) inclineerden van liever desen morgen te (2) komen, zoo syn deselve dan voormiddagh ter eerster audientie geweest voor de bovengemelte heeren Speelman en Camphuys, geselschteert met den secretaris Joan van Hoorn, namentlyck in deser voege.

Zy wierden door den E. captain Francois Tack, lidt in den Aghtharen Raad van Justitie, om de indispositie van den schandaar Ocker Ockerse nevens den resident Willem Caaff en den captain der Maleyers uyt hun vaartuygen omtrent 8 uren gehaelt met 2 carossen die aen 't Viercant gereet stonden, hebbende by hun een gevolg van omtrent 150 coppen, daaronder 50 piecken. In 't casteel komende, stonden de soldaten der hooftwagt, die van de punten verduubelt waren, met hun staende geweer in 't rinckel, en gingen zy soo tot in de voorzael, die met de 50 ruyters ter wederzyde was beset, wanneer de heeren gecommiteerdens bovengenaemt, die altoorens hinnengegaen waren, haar door den secretaris lieten binnenhaelen nevens d'E. Tak, S^r. Caaff, captain Maleys die haar hadden geconduiseert, alwaar zy dan in ordre saten als jongst de Chinese ambassadeurs, doch in 't reguard der gecommiteerdens anders en nu sodanigh, als te weten; d'heeren Speelman en

(*) Er staat: men.

(2) Er staat: bereyt.

(2) Dit te heb ik ingelaacht.

Camphuys zaaten ter rechterzyde van de ordinary vergadersaal op 2 Chinese verlackte stoelen en wat beneden haar Ed^e. den secretaris, zynde Zyn Ed^e. en de verdere stoelen der Heeren Raaden weder, aan een cant en tegens de muuren aan geset, en waartegen aan de linkerhandt des tafels tegenover de heer Speelman stonden 5 vaderlantse stoele met roet bekleet zonder leuninghen, daar eerst de 2 ambassadeurs en vervolgens d'E. captain Tack, Sr. Canfl en captain der Maleyers nevens haar vervolgens zaeden, sonder datter ywant meer in de zaal was ofte quam, en nadatter een complimentteus discours naar vernysch van zaacken bygebragt en voor 'leerste de ambassadeurs naar haar welstant en off zy oock ietswes nieuws van Bantam hadden nader gehoort gevraegt was, soo gingen onse drie gecommitteerden een weynigh buyten, en wiert hun alsdoen voorgehouden den inhoud van de translatie des briefs van den jongen Coninck, hiervooren op 10 deser geïssereert en door haar medegebragt, met verdere aufferinghe off zy buytendes oock, gelyck onder ons en andere volckeren gebruyckelyck waere, met een credentiebrief waeren voorsien met qualificatie omme met ons in alles te mogen tracteren, gelyck zy jongst op haere introductie volcomen hadden verclaert, want wy terooren 2 Sulthans, als den ouden Sulthan Agon en den presenten jongen Sulthan Anom, hadden gekent en in alle voorsallen gemelt en genoemd gesien, en dat men van de ⁽¹⁾ ambassadeurs op haar inbalinge wel mondelinge hadt gehoort, den ouden Sulthan Agon 7 dagen bevorrens de gantsche regeringe aen zyn soon, den presenten jongen Sulthan, hadde overgegeven, maar dat sulx echter by des laestens ontfangene brieven geensints quame te blycken, hoewel wy haar gesanten in haar respectievenselycke qualiteyten genoegsaem aensagen en erkenden en oock ten vollen geloofden: daarop zy dienden dat de voorsz. medegebragte brief des Sulthans haar tot een credentie en in plaats van dien was dienende en oock na haar wyse genoegsaem goet en valid, waarop gerepliceert wesende dat sulx wel soo waere, maar dat het niet quaet ware sulx expresseer by geschrifte ware verclaert, dewyl er op Bantam veel Pangerangs en grooten waere die men haar intentie en inclinatie soo niet in een begrip konde smelten off weten, tenzy men daarvan versakeri waere, en off het oversulx tot haar gesanten eygen gerustheyt en onthastinge niet beter soude wesen dat zy sich van den volcomen credentie off volmagt des Conincks en alle de ryagrooten quamen te voorsien, om onderhandt, als zy met ons hier in onderhandelinge quamen te treden en te sluyten, geen ondanck by haar eygen meesters en volcq te behaalen, want zonder hun volle credentie off volmagt de conferentien en onderhandelinge wederseyts maar voor nodeloos en onnut zonden wesen te aghten en hun selven te schade comen comen te strecken ⁽²⁾, met ondervraginge wat zy selve daarvan quamen te oordeelen: waarop zy repliceerde sulx mede wel te sonnen begrypen, dat een aparte en volcomen credentiebrief tot hun genoegsaame mondelinge last en ordre voor ⁽³⁾ haarzelver beter en geruster waere, en dat zy de heeren gecommitteerde voor de zorge, die se tot haere personen als anders

(1) Er staat: van het.

(2) Er staat: te strecken.

(3) Er staat: van.

droegen, wel hoogelyck bedanckten; wanneer de 2 gezanten wat onder den anderen gediscoureert hebbende, soo zeyde d'eerste, Keey Aria Mangasadana, dat hy zyn dienst presenteerde, aennam selve terugge naar Bantam te gaen om sodanigen vollen credentie te haelen en dat hy den Sulthan daaraff tot Haar Ed^e. genougen wel zoude induceeren, waarop hem door de Heer Directeur gesegt wiert, sulx voor en onder sodanigen groote personagien ⁽¹⁾ in sodanigen commissie als by nu was geen geluyck noch fatsoen hadde, maar dat de gezanten onder ons en andere in sulcken geval yuant van haar naeste en vertrouwste weder naar haer principalen om nader ordre committeerde ect^e., en dat syn vertreck onafgedaene saecken en ⁽²⁾ gantsch geen respect geven noch passen zouden, daarop zy met haar beyden weder wat in 't Javaens gediscoureert hebbende, soo zeyde Keey Aria Mangasadana dat syn confrater Keey Nehy Astradjaja met Haar Ed^e. gelieven weder naar Bantam zoude keeren om sodanigen vereyste nader credentie van den Koninck en Bantamse regeringe te haelen, 't welk sodanigh geapplaudeert en aengenomen wiert, met aensagginge dat wy hun die woorden tot die text en de noodsaecke tot een credentie en volmagt wel zouden doen opgeven en dat zy die zodanigh in de brieft, deswegen door haer aen den Sulthan te schryven, konden laeten influenceeren, 't welk zy aennemen te sullen doen en ten eersten daarmede te spoeden, wanneer noch een weynigh gediscoureert en gevraegt wiert off sy oock iets nieuws van Bantam en van de trouwelen onder de grooten hadden, gelyck ons was gerucht, waarop zy antwoorden van neen, anders als oock uyt geruchten, maar dat haar gewoonte was sodanige off andere gerugten, daer se geen sekerheyt van wisten, niet te achten ofte voort te verhaelen ect^e., waarnaes onse dry gecomitteerde weder binnengeropen wierden en doen weynigh meer gediscoureert en hun gesegt zynde dat het de gewoonte onder ons niet on was in conferentien van saecken van belangh en staetsaacken malkanderen ergens mode te tracteren, maar dat men daartoe aparte gelege tyden zoude gebruycken, soo excuseerden en approbeerden sulx beleefdelijck en namen daarmede een vriendelijck affacheyt, werdende door gemelte E. Tack, S^r. Caalf en den capteyn der Maleyers met de wagens weder thuyt en voorts in hun vaertuygen gebragt, zynde doen de heeren Speelman en Camphuys by Zyn Ed^e. gegaen om 't voorenstaende te communicateeren en aldaarop Zyn Ed^e., welgevallen te verstaen, dewelke sich daarmede geconformeert hebbende, is daarop ten eersten het naervolgende opgesteld:

Wy syn van daegh meteenen ⁽³⁾ binnengehaelt en verscheenen in de groote zaal, daar wy de eerste maal ontfangen wierden door den admirael Cornelis Speelman en d'heer Joannes Camphuys, die met ons seer vrundelijck en openhertigh hebben gesproocken, zeggende dat zy den Coninck en ons volcomen gelooff gaeven en aen onse woorden geen twyffel sloegen, maar omdat het in de geheele werelt gebruyck is dat ambassadeurs verzegelde

(1) Onse copijal schrijft hier toowaar: *sodanigen groote personagien*.

(2) Dit en laschte & in.

(3) Misschien te lezen: *met ooren*.

brieven vertoonen tot teeken van haar volmagt, soo zeyden ze dat zy hetselve in den brief van den Coninck niet conde vinden, en hebben ons daarom voorgeslagen off het niet beter waere dat wy ymant aen onsen Coninck oversonden om te versoecken dat hy ons soodanigen volmagt gheleefde te stieren, waarin dient gesegt en uygedruckt te werden dat den Coninck door zyn heer vader de geheele regteringe van het gantsche coninckryck is opgedragen en dat hy zynselven daar niet mede bemoeyt en daarom den Coninck ons herwaerts hult gesonden, en dat al hetgeene wy met den Gouverneur Generael en Raaden van India quamen te besluyten, vast en bondig zoude wesen, even alsoff het door den Konink selfs nevens al de grooten van Bantam met d'E. Comp^s. beslooten was, en dat oock de Conings ambassadeurs in 't jaar 1659 soodanigen volmagt met die eygen woorden gehad hebben, 't welk ons docht in reden te bestaen, en daarom zoude Keey Aria Mangasadana selfs bey den Koninck verscheenen zyn (*), maar die heeren zeyden dat niet en paste voor de grootste ambassadeur. Daarom hebben wy tesamen verstaen dat ick Keey Neby Astradjaja noch van desen avont zouden vertrecken om dit den Koninck bekend te maecten.

't Welk soodanigh eerst aen Zyn Ed^h. en daerna in Raade van India verthoont en voor goet aengesien waende, van woort tot woort in 't Maleyts overgeset mitsgaders door S^r. Cuaff en den captain der Maleyers nyt Haar Ed^h. name de gesanten toegebracht is, die het haar oock wel lieten gevallen om in haere missive te insereren, bedanckende de heeren gecommitteerde voor haere gedrage zorge in haar reguardt, zynde noch desen avont per Keey Neby Astradjaja met een hunner vaartuygen aen Haar Coninck naar Bantam afgesonden.

's Voormiddags erlangen per Javasus vaartuyg een briefje van Bantam door den adsistent Gerrit van Loveren aen den resident Willem Cuaff alhier van gisteren, dicteerende dat de gebannene Bantamse grooten, Pangeran Loor en Keey Aria, waarvan hiervooren staet aengehaelt, seer armelyck met een bloot kleetje om haar lichamen en zonder crissen en lampen waren versonden, en wilde de jongen Koninck alsnu weten wie den Engelschen agent Arnold With anno 1677 hadde vermoort, 't welk ligt gesustineert wierd op Kidols kop (†) zoude aendrayen. Pangeran Pourhaya had self aen d'onse klagenderwyse verhaelt, dat het thans op Turtlaza soodanig gelegen was, dat de grooten niet wisten off zy 't leven hadden off niet, en scheen den ouden Coninck over al dit werck als in de hersenen geslagen en voornemens te zyn na 't geborgte te gaen en (‡) als een kluyse naar zyn leven eyndigen;

den jongen Koninck hadde oock na den Pangeran Coeleng laten vernemen, doch hield hem verborgen nyt vreesse hem 'tselcide als d'andere mogt te heurt vallen, gelyck dat alles by 't aankomend briefboek verder te lesen zy eel.

(*) Er staat: zy.

(†) Er staat: kop.

(‡) Dit en laschte ik in.

Des avonds verzeylen de chialoupen Orangie en Vlieger na de Straat met provisien voor onse cruyssers en een briefje aan den schipper Reynier Reyniersze op de fluyt Swanenburgh, op beulen getekent, dienende eenlyck ten geleyde der overgezondens provisien, met recommendatie om de geciteerde chialoupen ten eersten weder herwaarts te laten komen, gelyck by 't affgaende briefboek verder kan werden bedogt.

De heer Joannes Camphuys heden ter ordinairye vergadering voortgebragt hebbende eenige notulen, dienende tot rescriptie en ordres na Bengalen, soo is alsult diervwegen afgehandelt en vastgesteld als by de resolutie, onder dato van heden daaraff ingeschreven, werd aangewesen.

18 d^e. Den resident Willem Claaff door Syn Ed^l, de Heere Gouverneur Generael gecommitteert geweest zynde na 't hoort van 't schip 't Wapen van Alckmaar omme seekeren ses slavinnen, te weten een oude vrouw, 4 jonge d^e. van 20 jaaren op een meysie van 12 jaeren, jongst met 't veroveren van een roversvaartuyg door onse cruyssers op den 3 deser in onse handen gecomen en herwaarts opgesonden, eens nauwkeurigh te ondervragen met wat vaartuygh, wat voor natie en waarvandaen zy gecomen, en off deselve geen Bantammers oft rovers waren en off zy onse logie tot Andragiry niet mede helpen afflopen hadden ect^e, soo rapportesert gemelte Claaff op heden deswegen dat de genoemde vrouwens niet anders hadden weten te berigten, als dat de daarop varende Javanen Bantammers waeren, van Succadana op Borneo gecomen en die hunlyden als slavinnen aldaar gecogt en vervoert hadden, sonder eenigh verder uaricht van derselver gedoente te konnen geven, en waarop doen verder gearresteert zy dese vrouwen, als selven verklarende slavinnen te wesen, tot taxatie te doen vercoopen en de penningen van dien aan de veroveraars van 't vaartuygh te laten goetdoen.

Omtrent negen uren voor de middagh werden de gezanten en de brief en scheuckagie van den Coninck van Tsiampa, op den 18 deser per eygen gorah (*), groot omtrent 40 lasten, hier gecomen, ingehaelt en binnen by Zyn Ed^l. gebragt door den E. sabbandar Ockerse, verselt met de cooplayden Jacob van der Plancken en Joannes van Heden, item den ondercoopman Traytman en den captain Maleyer, staende de compagnie militairen deses casteels in volle wapenen van de hoofswagt tot aan Zyn Ed^l. woninge naar gewoonte, tusschen dewelke gepasseert en de puye op tot in de vergaderzaal, alwaar Zyn Ed^l. nevens den secretaris Joan van Hoorn reets waeren verscheenen, gecomen zynde, zoo wierden der naa 't overleveren en oplesen des briefs onder 't nuttigen van een glaasje seck en pinangh door de musquetiers 3 salvos en van de punt den Diamant 5 canonschoten gedaen, waarna kort daarop zy gezanten weder door d'E. Ockerse nytgeleyt wierden na 't Vierkant, alsoo se in hun vaartuygh meest hebben huysgehouden, luydende voorts de missive des Konings van Siampa na gedaene vertallinge nyt 't Maleys in onse taale van woorde tot woorde aldus:

(*) Er staat: gorah.

Translatmissive door den Coninck van Siampa aan Zyn Ed.
de Heere Gouverneur Generaal.

Desen brieff uyt een suuyere oprechte genegentheyt, die onveranderlyck ⁽¹⁾ sal blyven, van Paducca Siry Sulthan tot Siampa, die Oranghkaya Poeranja Mantri en Intie Noman sendt om diesen brieff van Siry Sultan te brengen aen den Captain Moor Gouverneur Generael, die Godt de Heere wil gunnen een lang en voorspoedigh leven in dese werelt.

Verders omdat Paducca Siry Sultan zyn vertrouwen op den Captain Gouverneur Generael stelt en aen syn genegentheyt en goetheyt niet en twyfelt, sendt Paducca Siry Sultan zyn vaartuygen en volckeren om op Batavia te handelen en eenige goederen na myn behagen met geliefte van den Captain Gouverneur Generael, soo aldaar te becomen zyn, te coopen, namelyck goede metale stukken, goet laken, goet phelp, goede robeynen en saphiersteenē, indien Paducca Siry Sulthan hetzelfde na zyn sin en becomen, alsoo het niet wesen sal om te negotieren maar alleen tot Paducca Siry Sulthans eygen gebruyck, waardoor sal comen te blycken de genegentheyt van ⁽²⁾ den Captain Gouverneur Generael tot Paducca Siry Sulthan. Paducca Siry Sulthan heeft ⁽³⁾ aen den Captain Gouverneur Generael tot geschenck niet anders te senden als een catty en thien thaylen calembacq, 'tgeene niet en gelieft te versmiden maar annemen als een bloempie op een steeltie, en indien den Gouverneur Generael genegentheyt tot Paducca Siry Sultan draagt, soo gelieft zyn afgezondene in der spoet wederom herwaerts te senden, opdat hy magh hooren het goet en quaet dat op Batavia is. Eynde.

Desen nademiddagh vertreckt na langh wagten nydelick na Macassar door de Straet van Madura de Duyt Delfshaven met een seer atipel schryven van Haar Ed^e. aen den Heer President Jacob Cops en raat ten casteele Rotterdam, op heden geteekent en van alsulcken extensie als 'tafgaende brieffboeck omstandigh kan uytwyzen, en keeren daarmede nu oock weder derwaerts na bys de Macassaren Crain Linques en Dain Maleeuwa met een gevolg van omtrent 30 haerer dienaren en dienaressen, en senden Haar Ed^e. byziden veele nodige bylagen en schriftuuren noch huyten 't pacquet hiernevens mede aff 4 brieven aen de Koningen van Sumbauwa, Tambora, Dampo en Bima, alle in de Duyts en Malleytse tale geschreven en by Zyn Ed^e. en de secretaris onderteekent, omme in passant, ingevalle het op de reyse mogte te passe comen, aen deselve overhandigt oftewel anders door den Heer President op Macassar derwaerts geschickt en bestelt te werden, behelsende de voorgeciteerde vier koningsbrieven, die geoordeelt zyn hieronder te laten insereren, het volgende en vooreerst die aen den Coninck van Sumbauwa.

(1) Er staat: veranderlyck.

(2) Er staat: aen.

(3) Deze vier woorden heb ik ingulacht.

Briefke van Haar Ed^e. aan den Koningh van Sumbauwa.

Den Gouverneur Generaal Ryckloff van Goens en de Raaden van India op Batavia zenden desen brief aen den Coninck en de grooten van Sumbauwa, deselve groetende met genegenheit, haer toewanachende van goeder herte langduurige gesontheit, rust en voorspoet in haere regeringe.

Voorts maacken den Gouverneur Generael ende de Raaden van India bekenet aen de Koningen ende grooten, dat wy uwen brief met Intche Boelagh mede voorleden maant November wel hebben ontfangen en daarin gesien, dat ghy het gecontracteerde sappanhout tegen Maart en April op de Straat van Lambauwa ⁽¹⁾ gereet zoude hebben, en daarom isser ordre gestelt om hetzelfde van ginder aff te haelen, in ⁽²⁾ dat vertrouwen dat wy niet weder geabuseert werden en de schepen tevergeeffs komen zullen, want dat zoude verdriestigh vallen en ons niet aengensaem kunnen wesen; en wat aengaet het verzoek van de Coningh en de drie grooten om weder opnieuw noch 10000 picol sappanhout tegen de voorige prys van $\frac{7}{8}$ rd. 't picol met de Comp^e. te contracteeren, daartoe en hebben wy geen genegenheit, want de Comp^e. voorsert geen hout meer van nooden heeft, en 't is de Coningh zoowel als de drie grooten op Sumbauwa bekenet dat de Comp^e. behalven 't geene alhier en op Japara aen Raaden Ingaby ⁽³⁾ Goerongh Palassangh en Godja ⁽⁴⁾ Derwis verstreect is, en waarop noch niet meer als 2000 picol volgens u eygen schryven betaelt zyn, van outs, off sedert dat den capiteyn Jan Francen daar geweest heeft, oock hebben moet 800 rd. en dan noch 15000 picol sappanhout van de Salapparangers, daar een afgesaetten Coningh borge voor staet, zulx het redelyck en billick is, dat de tegenwoordige Coninck en de drie grooten van Sumbauwa zorge dragen om de Comp^e. aen 't haere te helpen, en als dat comt te geschieden, dan zouden wy wat meer vertrouwen op de vrintschap connen nemen en daernaec met u weder opnieuw te vrymoedigh negotieren, doch niet tegens $\frac{7}{8}$ rd. 't picol maar tot zulcke prys als men hetzelfde aldaar van ydereen coopen can, want wy en zyn niet ongenegen het volck van Sumbauwa, als zynde mede Comp^e. bontgenooten, in haer verlegenheit ⁽⁵⁾ te hulp te komen, als wy maar van ons gelt verseekert mogen wesen en daarna zoo lang niet behoeven te wachten als nu alreede geschiet is. Bovendien zoo syn de Gouverneur Generael en de Raaden van India zeer verwondert dat de Sumbauwers toelaten dat de Macassarren, die door haar lant verspreyt woonen, haer volck tot slaven maken, de buffels rooven en 't een en 't ander vercoopen, dat gyluyden behooren te connen voorkomen, gelyk

(1) Denkelyk te lezen; op de strand van Sumbauwa; vergelyk Dagreg. 1679 p. 512.

(2) Er staat: en.

(3) Er staat: Raaden in gaba. Vergel. Dagr. 1679 pag. 511, waar hij *Jouror Palasan* en *Jourou Palasan* heet.

(4) Er staat: Godja.

(5) Het HS.: *verlegenheit*.

het oock al voorgekomen zoude syn, indien gy naar onsen raet geluystert en de Macassaren in u landt niet gedooft maer van u (*) aff en naar huys gewesen hadde, daertoe het u aen de macht niet en ontbrack, als het maar anders van herten wel gemeent wiert. Nu verstaen wy mede nyt een brieff van onsen coopman op Bima dat den onrustigen Romissorra hem begeven hadde in de negorye Hampan en deselve tot zyn hulpe genomen, beidryvende niet anders als alles quaets tegen Hadja Tambora daar hy een onderdaen van is, en alsoo dese negorie Hampan onder Sambauwa staet, soo behoort de Coningh en de drie grooten niet te verdragen dat zy soodanigh boosheden tot behulp van Romissorra aenregten, want gyliden met die van Tambora, Dampo en Bima op een lant wonen, tesamen hontgenooten en onder Comp^e. bescherminge syn, sulx gy malcanderen in sulcke en andere gelegentheyt getrouwelyck behoorde by te staen tot voorstant van u eygen vryheyt, en dan zoude het gantsche eylant van Sambauwa wel zuiver konnen gehouden werden, dat er geen weghgeloops Macassaren en andere geboeften huys quamen houden om anders niet als quaet en aen u onderdanen alle overlast te doen. Het sal dan goet wesen, soo Romissorra noch in de negorye Hampan is, dat de Coningh ende grooten hem by de kop laten vatten en aen den president op Macassar oversenden om hem aldaar te verantwoorden.

Meer hebben wy tegenwoordigh niet te schryven en laten desen brieff meteen dienen tot een teeken van onse sprechte en zuivere genegentheyt.

Geschreven in 't Casteel Batavia op Jaccatra den 14 dach van de maent Mey in het jaar 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(Was geteekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzijde stont 't Camp^e. zegel in roode lache gedrukt; daaronder:)

Ter ordinantie van Haar Hoogh Ed^e.

(Was geteekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Volght nu de missive van Haar Ed^e. aan den Coninck van Tambora ect^e.

Den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende de Raaden van India hier op Batavia senden desen brieff aen den Coninck van Tambora en zyne grooten, deselve groetende met genegentheyt, haar toewenshende van goeder herten langduirrige gesontheyt, rust en vrede en voerspoot in haere regeeringe.

Vorders na dit maacken de Gouverneur Generael en de Raaden van India aen Hadja Tambora en zyne grooten bekend, dat ons twee brieven over den wegh van Macassar op diverse tyden van u zyn toegescomen, en

(*) Dit u heb ik ingelascht.

daarbenevens noch een die door u tesamen aan den admiraal Speelman geschreven was, en hebben wy soo daaruyt als uyt het schryven van den president op Macassar in 't brede verstaen de moetwilligheden die Bomisorra tegens u gepleecht heeft, sighselfs sterck makende in de negorye Kaloekon op een bergh dicht aan zee gelegen, soodan den coopman van Dalen met 2 chialoupen en eenigh volck van Macassar tot uw hulpe is moeten toegesonden werden, waarmede het sooverre gebragt wierd dat de sterke voorts door de Coningen van Bima en Dampo veressent zoude werden, maar nu onlangs hebben wy uyt een brief van den resident op Bima verstaen dat hy het al weder in de wint geslagen en de negria Hampan aan zyn syde gekregen hadt, daar wy ons over verwonderen, want het behoorde wel in u vermogen te wesen om zoo eenen Boemi als desen Bomisorra is te dwingen en tot zyn plicht te houden, als het maar ernstigh gemeent en by der hand genomen wierden, gelyck wy aan de Coningen van Biema, Dampo en Sambauwa tegenwoordigh daarover oock soodanigh hebben geschreven en den Coninck van Sambauwa noch bovendien gerecommandeert, indien hy zigh noch in de negrye Kampon onthieldt, denselven by de kop te doen vatten en naar Macassar te stieren om hem aldaar te verantwoorden. In allen gevalle behooren de Koningh ende grooten van Tamboera selfs daertoe den meesten ernst te gebruycken, alsoo het u voor de ruste van u lant en onderdanen meest zengaet, en volgens het schryven van den resident op Biema soo zouden Radja Dampo hebben hoeten vragen wat ⁽¹⁾ hy met Bomisarra doen zoude, daaruyt wy ⁽²⁾ besluyten dat hy geen swarigheyt maect om hem in handen te krygen en dat hy derhalven voor den ontfangh deses ⁽³⁾ zal by de kop gevat en met kennisse van den president op Macassar nae verdienste gestraft sal wesen, want dit is het zeggen van de Gouverneur Generael ende de Baaden van India in haere brieven aan de Coningen op Sambauwa, dat het in reden en billickheyt bestaat dat zulcke moetwilligheden en ongehoorsamenheden als Bomisorra gepleegt heeft niet ongestraft en lhyven om andere boose menschen te doen vreesen en van diergelycke misdaden af te schrieken, en hebben wy noch aan alle dieselve Coningen van Biema, Dampo en Sambauwa geschreven, gelyck wy nu mede doen aan de Coning en grooten van Tamboera, dat gyluyden aankunderen in diergelycke en andere gelegentheden gelyck als trouwe bontganoolen behoorden te hulp te roemen, alswanneer gyluyden niet en zouden behoeven te lyden souveel moetwilligheden en overlasten als de Macassaren welke van haar lant verloopen waeren op het lant van Sambauwa soowel tot Biema als elders wel hebben aangeregt, en gelyck uw gebaeren nu noch al verdragen moeten, dat zeecker voor de Coningen van Biema, Dampo, Tamboera en Sambauwa geen ere maar een groote schande is, dat zy niet teessmenspannen en

(1) Er staat: want.

(2) Het H.S. by.

(3) Er staat: dese.

met haar gesamentlycke machten, die groot genuch zyn, die roofigierige Macassaren niet en verdryven en haar land daarvan zuiveren, maar het acheynt dat men het altemaal op de Comp^e. wil laten aankomen, dat zoo niet en bekeunt, want gy behoorden altemaal te gedencken dat wy u naast Godt op vrye voeten geset en alsoo van dienstbaerheyt bevrjyt hebben, die gy derhalven behoort voor te slaen ⁽¹⁾ en te bewaren als de appelen in uwe ogen. Voorts is ons aengenaem geweest in u eerste brieff te lesen de betuyginge van uwe genegentheyt, en dat Radja Tambora ten aensien van zyn onderdom met bewilligingh en vergenoegen van al zyn grooten alsmede van onsen fiscoel en resident op Biema als gecommitteerde vanwegens de president op Macassar zynen soon in plaetse gestelt en tot Coninck verkooren hadde, 't welk wy, omdat het soodanigh geschiet is, volgens de maniere van contract oock approberen en wenschen daarom den jongen Konineq veel geluk in zynre regeringe, waarin hem Godt de Heere lange jaren met gesontheyt gelieft te laten continueeren, in vertrouwen dat hy zyne onderdane rechtmatigh regereen ende het contract van de Comp^e. zonder daarvan off te wycken getrouwelyck onderhouden zal en dat hy hem onsen goeden raet en die van den president op Macassar nu en naar desen altyt zal laten ter herten gaen: en alhoewel wy mede niet ongenegen zouden wesen Radja Tambora te zien, soo dunckt ons echter best dat hy niet herwaarts come, want dat soude maar ⁽²⁾ moeyte en ongemack bybrengen, alsoo hy de zee niet gewent is, en het is oock veel dienstiger en nodiger tot ruste van zyn land en onderdanen dat hy daar blyft, sonder dat het oock nodigh is moeyte te doen tot inkoop van vaertuygen om ymant van zynentwege herwaarts te stieren ⁽³⁾, want de brieven, die hy aen ons gelieft te schryven, connen met Comp^e. schepen die daar passeeren off andersints over Macassar wel beslelt wierden, en dient Radja Tambora dan oock niet te vergeten de betalinge van de vierhondert picols aappenhout die de Comp^e. noch hebben moet; maar zoo het evenwel de genegentheyt van Radja Tambora is nu off dan herwaarts te stieren, dat wert hem niet verboden, want het wort maar gesegt om de moeyte ende kosten te spaaren.

Voorts bedanke de Gouverneur Generael ende de Raaden van India Radja Tambora voor de twee paarden, aen ons gesonden, nevens noch twee paarden aen den admirael Cornelis Speelman, en zenden tegenwoordigh wederomme tot tecken van onse genegentheyt en tot vergeldingh van deselve:

- 2 goede suaphanen, een voor de vader en een voor de zoon;
- 3 ellen fyn laacken;
- 2 fyne cassa Bengale;
- 1 goudo slegie.

(1) Het HS.1. voorstellen.

(2) Er staat: nauw.

(3) Er staat: stieren om.

Geschreven in 't Casteel Batavia op Juecrus den 14^{en} dagh van de maent May in 't jaar 1680.

(Onder stant:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(En was getekent:)

RYCKLOFF VAN GORNS.

(Terzyde stont 's Comp^s. zegel in roode lakke gedrukt en daaronder:)

Ter ordinaantie van Haar Hoogh Ed^e.

(Was ondertekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Volgt nu noch het briefje van Haar Ed^e. aan den Coningh van Dempo.

Den Gouverneur Generael Ryckloff van Gorns en de Raaden van India hier tot Batavia senden desen brieff aan den Coningh van Dempo, deselve als hontigenoot van de Comp^s. groetende met genegentheyt, hem toewenschende van goeder herten langdurige gesontheyt, ruste en voorspoet in syne regeringe.

Vorders maeken de Gouverneur Generael en de Raaden van India Radja Dempo bekend, dat ons synen brieff op den 12^{en} dagh van de maent November in het jaar 1679 door handen van Godja Boelme en uwe verdere afgesonden wel is toegebracht, ons verheugt habbende over uwen weistant en uwe goede genegentheyt die gy ons toedrecht, en het was oock de Gouverneur Generael sengenach dat Radja Dempo hem in dese zyn hooge bedieninge hestoken en groeten liet. Daarom willen wy oock niet naarlaten de goede vrintschap tusschen ons en Radja Dempo als onsen hontigenoot door een brieffjen te onderhouden. Evenwel moeten wy bekend maeken, dat het ons leet is en dat wy ons verwondert hebben te hooren de moetwilligheyt ende hertaeckigheyt van Bonisorna tegens Radja Tamparang, daar hy nochtans een onderdaen van is, en dat Radja Dempo, zynde de naeste gebuur van Radja Tambora, niet een minder yder (*) en ernst denselven heeft trachten te vernaderen, zoodat de president op Macassar noch genootsackt is geweest den fiscuel met 2 chialoupen en enigh volk tot hulpe van Radja Tambora te zenden, 't welk niet zoude behoeven als de Coningh op het eylant Sambauwa, die noest Godt door de Comp^s. op vrye voeten gestelt en van diensbaerheyt bevryt zyn, makanderen in dien gelycke (†) en andere gelegentheden gelyck als trouwe hontigenoten te hulpe quamen, als wanneer zy oock niet en zouden behoeven te lyden zooveel moetwilligheden en overlusten als de Macassaren, welke van haar lant verloopen waren, daar

(*) Lees: met geen minder yder; vergelyk hierboven p. 250.

(†) Lees: in die gelycke.

wel hebben aangebragt (*) en die het volk op Sambauwa van deselve noch al verdragen moeten, en het is zeker geen oere maar wel een groote schande voor de Coningen, dat zoo een enkelen Bemisorra zooveel kromme sprongen maekt en dat het gelyk als met goede ogen noch wert aengesien, daar nochtans u niet onbekent is, dat al in 't jaar 1677 op Macassar door den raed gecondanneert is geworden dat hy op Biema met zyn vrouw en kinderen soude blyven woonen onder het land van Tambora meer te moeyen, dat hy niet gedaen heeft, en nu joogst op het vertreck van den Israël van Dalen hadde Radja Dempo en Radja Biema aengenomen desselven onder devotie te stellen en te besorgen dat Radja Tambora door hem in vrede gelaten wiert, maar nu hooren wy weer opnieuw ayt de brief van onsen coopman op Biema dat dien onrustigen gast hem in de negorje Hampan begeven en deselve tot zyn hulpe genomen hadde, bestryvende niet als alles quets. En alsoo dese negorje onder de Koning ende groenten van Sambauwa staet, hebben wy in onsen brief aan deselve daarover oock vermaen gedaen en gerecommundeert desselven, zoo hy daar noch was, hy de kop te doen vatten en naar Macassar te stieren om hem aldaar te verantwoorden, 't welck wy de Koning van Dempo mede vermaenen te doen, zoo het voor den ontfangh van dese onse brief niet al gedaen mocht wesen, gelyck wy vertrouwen van yae, zoo andersints Radja Dempo syn best heeft willen doen, want dan kan het hem een de macht niet ontbreken om Biemasorra in handen te krygen en 't land van Tambora van overlast te bestryden. Het bestaat oock in reden en billichheyd dat sulcke moetwillicheeden en ongehoorsamenheden als Biemasorra gepleeght heeft niet ongestraft en blyven, om andere hoose menschen te doen vreesen en van diergelycke misdaden sif te schrieken.

De Gouverneur Generael en de Raaden van India dedaecten de Coningh van Dempo voor het last cadjaugh, tot vereeringe gesonden, en stieren nu weder tot vergeldinge:

1 moye anphaen;

1 goude alegie;

2 fyue cassa Bengale, 't welk Radja Dempo mede tot onderhondinge van vrientchap gelieft aen te nemen.

Geschreven in 't Casteel Batavia op Jacatra den 14^{en} dag van de maent May in het jaer 1680.

(Ouder stent:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(Was geteekent:)

HYCKLOFF VAN GOENS.

(Terayden stent Comp^t. zegel in rooden lache gedrukt, daervander:)

Ter ordonnantie van Haar Hoogh Ed^t.

(Was geteekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

(*) Verzet aengerocht.

Noch volgt het vierde briefje door Haar Ed^e. aan den Coninck van Biema.

Den Gouverneur Generaal Ryckloff van Goens ende Raaden van India hier tot Batavia stieren desan brieff aan den Coninck van Biema, deselve als hontgenoot van de Comp^e. groetende met genegentheyd, hem toewenschende van goeder herten langdurige gesontheyd, ruste en voorspoet in zyne regeeringe en insgelycx aan Turilla Gampo.

Verders maacken den Gouverneur Generael ende Raaden van India aan Radja Biema en Turilla Gampo bekend, dat wy tot leetwesen verstaen en niet geen minder verwonderinge gehoort hebben de moetwilligheyt van Bomisorra tegens Radja Tambora, daer hy nochtans een onderdaen van is, en dat de Koningen van Biema en Dempo en oock Radja Tambora zella niet geen minder yver en ernst dusselvan hebben helpen tragten te vernederen, zoodat de president op Macassar ongh gemutsaecht is geweest den Iscael met 2 chialoupen en eenich volck tot hulpe aan Radja Tambora te senden, 't welck niet zoude behoeven, als de Coningen op het eyland Sambauwa, die naest Godt door de Comp^e. op vrye voeten gestelt en van dienstbaarheid bevryt sijn, elcanderen in diergelycke en andere gelegentheden gelyck als trouwe hontgenooten te hulpe quamen, alswanneer zy oock niet en zouden behoeven te lyden zooveel moetwilligheeden en overlusten als de Macassarren, welcke van haer lant verloopen waren, daer wel hebben aengerecht en die het volck op Sambauwa van deselve noch al verdragen moeten, en het is zeecker geen eere maar wel een groote schade voor de Koningen, dat soo een enkelken Bomisorra sooveel kromme sprongen maect en dat het gelyck als niet goede oogen noch wordt aengesien, daer nochtans u niet onbekent is, dat al in 't jaar 1677 op Macassar door den raad geordonneert is geworden dat hy op Biema met syn vrouw en kinderen zoude blyven wonen, zonder het lant van Tambora meer te moeyen, dat hy niet gedaen en nu jonst op het verreck van den Iscael van Dalen hadde Radja Bima en Radja Dempo aengenomen denselven onder devotie te stellen en te bezorgen dat Radja Tambora door hem in vrede gelaten wierden, maar nu hooren wy weer opnieuwe uyt de brieff van onsen coopman op Biema, dat dien onrustigen gast hem in de negorye Hampan begeben en deselve tot zyn hulpe genoomen hadde, bedryvende niet als alles quaets, en alsoo dese negorye onder de Coningh ende groeten van Sambauwa staet, hebben wy in onse brieff aan deselve daerover oock vermaen gedaen en gerecommandeert denselven, zoë hy daer noch was, hy de kop te doen vallen en naar Macassar te stieren om hem aldaar te verantwoorden, 't welck wy de Coningh van Biema en Turilla Gampo mede vermanen te doen, zoo het voor den ontfangh van dese onse brieff niet al gedaen mogt wesen, gelyck wy vertrouwen van jae, zoo anderstints Radja Bima en Turilla Gampo haar best hebben willen doen, want dan kan het haar aan de macht niet ontbrecken om Bomisorra

in handen te krygen en 't land van Tambora van overlast te bevryden. Het bestaat oock in reeden en billickhey: dat zulke moetwilligheden en ongehoorsaemheden als Bomiserra gepleeght heeft, niet ongestraft en blyven, om andere boose menschen te doen vreesen en van diergelycke misdaden al te schriicken.

Het zal de Coningh van Bima en Turilia Gampo oock wel bekend geworden wesen, hoedat eydelinge: de uylgeweerde Marassaren, die tot Cacapper op de eust van Java tesamenegerol waren, voor de wapenen van d'Comp^e. en haere bontganuten hebben moeten laygen, alwaar Radja Bone groote daden gedaan heeft zonder zyn lepen voor het gemeene best te ontzien, hebbende (¹) Radjas soone Grain Panaraga na de veroveringe van Cacapper sich van Passaurocan op Sourabaya voor de commandeur Couper komen verthoonen om genade te versoecken, die hem tevooren zoo dickwils gepresenteert was, maar hy heeft het altoos dan door dese dan door geene uylflugten tot op het laetste laten aencomen; evenwel om uwentwil heeft hem de commandeur aangenomen en herwaerts met zyn volck aen ons gesonden, daar wy hem oock als Radjas soone ontfangen en aengesoomen hebben, naardat hy hem verootmoedicht hadde, versorgende voor hem en voor zyn volck van al 't gene haar tot onderhoud benodigt waere, dat al een goede somme gells monteert, gelyk wy de Coningh naar desen met reekeningh zullen laten weten, ende nu is hy met eenige van de zyne ontrant 80 eoppen sterck nevens onsen captain op Chirribon, alsoe hy zyn diensal gepresenteert hadde om mede teekenen van zyn getrouwey te toonen, zynde zyn vrouw en zyn zuster en dan noch verscheide andere hier verbleven, maar wy (²) vertrouwen dat hy eerlange herwaerts komen zal, daartoe wy voornemens zyn ordre te geven, om hem alsdan met al de zyne met een van Comp^e. schepen den Coningh en Turilia Gampo toe te zenden, waarbenevens wy dan ander aen u zullen schryven. En alsoe wy dese genade aen uwen zoonen bewesen hebben, zoo twyffelen wy oock niet of den Coningh en Turilia Gampo zullen mede betoonen van haere zyde, dat se genegen zyn het contract, met de Comp^e. gemaect, lieylig te onderhouden. Den Gouverneur Generael ende de Raaden van India achten onnodigh, den inhoud van 't contract nu weder te verhalen, alsoe het in de handen van de Coningh en Turilia Gampo mede berust, zoodat hy het alle dagen en alle uren conuen lesen om niet te vergeten, en daarom geloven den Gouverneur Generael ende de Raaden van India dat de Coningh en Turilia Gampo al 't geene dat daarin vervat staet tot onderhoudingh van vrundschap getrouwlyck in agt nemen zullen.

Radja Bone is al in February van Sourabaya vertrocken met 2 van Comp^e. schepen en 207 inlandse vaartuygen, maar hy is wel met de 2 schepen in de maent van Maart op Macassar aengecomen en nevens

(¹) Er staet: hebben.

(²) Er staet: wy.

hem niet veel meer als ontfant 70 of 80 vaartuygen, zoodat een groote partijte achtergebleven zyn met naam al de nytgeweke Macassaren, zonder dat wy noch weten kunnen waarheen deselve haar begeren hebben, en daarom wordt de Coning en Turilla Gampo by desen vernam, alle die daar verscheynen zullen niet aan te houden, maar deselve ten eersten naar Macassar te stieren, daer se thys hooren en volgens geslanten oed in handen van den commandeur Couper gehouden zyn haar toe te vertrocken, maar of zy daartoe ongewilligh mogten wesen, dan zal het goet zyn dat den (1) Koningh hetzelfde aen den president op Macassar bekend maect en daerbenevens een memorie stiert van al de namen dergeent (2) die niet vertrekken willen, en vermanen (3) de Coningen van Dempo, Tambora en Sambauwa van onsentwegen dat se mede zoo doen, opdat dan de onwillige daertoe gedwongen werde, waartoe de Coningen Comp. bondgenooten op 't eylant Sambauwa alle met mekanderen dan mede gehouden zyn haar hulpe te bewyzen, gelyk wy vertrouwen dat zy in sulken gelegenheyt niet en sullen naelaten. Oock hebben den Gouverneur Generael ende de Raaden van India versien met verwonderinge dat Grain Bontesongo en Grain Lecquobodo en dan noch verscheide andere luyden van Macassar op Biema haar onthouden, dat immers soo niet wesen mach, gelyk hetzelfde in het 4 articul van 't contract zoo duydelyk nygedruckt staet; daarenboven heeft den onderscoopmen Prins in 't jaar 1877, doen hy op Biema was, en den Raad van Dalen noch het verleden jaar den Coningh en Turilla Gampo die saecke, in het 4 articul vervat, nog helpen indachtigh maecten, alswaaneer door u tesamen beloofd wierde op Biema niemant te sullen ontfangen als de soodanige, die paase van de Comp., 't zy dan van de president op Macassar of van ons op Batavia, quamen te verthoonen, 't welk op die wyse tot u eygen meesten gerustheyt zal strekken, en omdat den Gouverneur Generael en de Raaden van India de landen en bondgenooten zoowel op Celebes als op het eylant Sambauwa gaerne in vrede en eenigheyt saken, daarom hadden oock te liever dat yder by de zyne was, in plaetse van overal te zwerven en anders niet als quaet te doen, 't welk de Coningh en Turilla Gampo voor zooveel het haar aengaet derhalven oock in achting dienen te nemen.

Noch moeten den Gouverneur Generael en de Raaden van India zeggen, dat het haar seer vreut en buyten verwagtinge is ter kennisse gecomen, hoe de Koningh op Biema besigh was een steene fort te maecten, daar hy nochtans wel weet volgens het 14 articul van 't contract dat hetzelfde geensints wesen magh, tenzy daartoe van onsentwegen consent gegeven werde, 't zy dan door de president op Macassar of wel door onsen of zynen last door den resident op Biema, als ons of hem gbleeken zal wessen dat het nootsaackelyk tot uwe bescherminge tegens eenige vyanden veroyacht, en soo is het oock

(1) Het HS.: dat een.

(2) Er staat: dan al de namen dergeent.

(3) Er staat: zullen, vernamen.

gelogen met het derde en het vyfde articul van het voorn. contract, waarin bedongen is dat geenige (*) natien van boven af benedenwylts op Biema eenige negotie mogen dryven als alleen d'Comp^e, ten waere ymaant door 's Comp^e, maar daartoe licentie vergunt was, zoodat de Koningh en Turilia Gampo mitagaders al d'andere grooten volgens den inhoudt van die articulen verplicht en verbonden sijn, alle zucht te luyden, die geen passe van ons off van den president op Macassar kunnen vertoonen, af te wysen en in haere havenen niet te laten ankeren, en voornamentlyck diegene welke eenige elden off andere voornamte coopmanschappen en ammonities van oorloge aenbrangen, daartoe wy geen passe verleenen, en als de Coningh en de grooten niettegenstaende de aenmaninge van den resident in gebreke en onwilligh blyven die luyden buyten haer havens te houden, soo werd de Comp^e, daarmede ongelyck gedaen, en dan heeft onsen resident last en ordre dat hy na vermogen sells moet trachten te doen met de vertoninge van ons contract, om te bewyzen dat het de Comp^e, alleen is toegelieten. Dan het scheynt dat de resident hy n zooveel macht en vrygheyt niet moet vergunt werden, want wy sien en 't blyckt ons dat er niet alleen Portugezen in u land op Biema woenen, maar dat deselve daar oock haere vrye negotie dryven, hebbende den Koningh noch onlangs aen den admirael Speelman veroght om voor syn reequening 504 rld^r. aen den Portugees Merthino Antonio te betaalen, en dat noch voor kleeden die hy van Bantjan aldaar had aengebragt, 't welk immers gansch niet en betaemt, en alle weleke dingen die hiervooren verbaelt staen t'eenemaal strydigh sijn tegen het verbodt dat d'Comp^e, met Biema gewaecht heeft, en insgelyx oock met de Coningen van Dempo, Tambora en Sambauwa, gelykende daarom geensints naar eenige tekenen van genegentheyt om de vriendschap met d'E. Comp^e, onverbreeckelyck te onderhouden, daar wy nochtans vanwege d'Comp^e, alles getrouwelyck achtervolgen en hovendien in alle voervallende saecken, daar het ons tot noch toe maar versogt is, alle hulpe en bystant bewysen, verwachtende van de Coningh en Turilia Gampo dat se het voortann van haere zyde oock betrachten zullen en dese onse vrundelycke en ernstige aenwysinge en vermaninge haar ter herten laten gaen, als wanneer de vrede en vrundschap zoolange staet te duuren als son en maen (**) aen den hemel schynen, zynde de president noyt in gebreecke gebleven naar Biema zoodanige elden te stieren, als daar van nooden waeren off ordonnarie getrocken worden, en zoo men andere begeert (*) hadde, die zoude hy oock wel gesonden hebben, maar men heeft 'et niet geseoght en altyt de kleden gecocht van andere vrunde coopluyden, die daar niet comen mogten, en alhoewel in het 7 articul mede bedongen is dat het Hollants gelt op Biema zoudt gangbaar wesen, zoo werd dat almede niet achtervolgt,

(*) Het HS.: eenige.

(**) Er staat: als sonen maar.

(*) Er staat: rugert.

en men zoude wel gaerne hebben dat d'Comp^e. alles met Spaens gult betaelden, 'tgeene almede in geen reden bestaat, hebbende den admiraal Speelman noch evenwel om d'eere des Coninx niet te verminderen de voorspenningen beloofd te voldoen, gelyck hy sels daarover aen de Coningh nader zal schryven, en, zoo hy tyt heeft, off anders met de narste gelegentheit, xoodat de Coningh daarin wel gernaet magh weesen, en wat aenmaet nu hetgeene waarover den Coningh en Turilia Gampo met 2 brieven in 't voorgaende jaar 1678 aen ons hebben geschreven, te weten de prys vanwegen het sappanhout, 'tis waar dat wy altoos uyt goede gelegentheit aen de Coningen een reael voor het picol betaelt hebben, maar die prys en is by het contract niet vastgesteld, gelyck in het 8 artikel kan werden nagusien, en alsoo het sappanhout zoo slecht is en noch hoe langer hoe slechter word, zoo hebben onse Hooge Heeren uyt 'et vaderlant geschreven dat se daarvan niet meer hegeeren, en hier in India is het oock niet meer getrokken, om zyn slechtheits wille, en dat is de vorsaack dat wy niet graaght zyn om hetselve te coopen, anders zouden wy het nevens andere van de gemeene luyden op Biana, Gampo, Tambora, en Sambauwa voor veel minder gelt connen crygen, doch wy mogen wel lyden dat het aen andere cooplyden, die aldaar met onse passe komen, vercocht⁽¹⁾ wert, mits dat zy het herwaarts brengen en niet elders heenen. De cassilingua gebruyckt d'Comp^e. niet, en die laten wy oock niet toe alhier te vercoopen, zynde oock een goet dat weynigh belangt en op het lant van Biana sels niet en valt, en daarom zagen wy liefs dat in dien handel niet gedaen en dat het door u volck van Mangray niet gebaelt en wierde, want het is de moeyte en den arbeyt niet waardigh en het can oock tegen 't verderff niet bewaart werden.

Wegens den aanschoda van Pedro Alvis, daar hebben wy no vernoomen, maar hy was doen uwe brieven hier quamen hier niet present, en het is Pedro Alvis verboden denzelve derwaarts niet meer te gebruycken, off dat wy hem daarover straffen zouden, doch evenwel is het de Coningh en Turilia Gampo bekent dat wy wel passen naar dat eylant geven mogen, en oock is het nu⁽²⁾ niet vergaeten, wat dienaengaende alhier op Batavia al eenige jaeren geleden met Godja Roebor, die van uwentwegen hier was, versproocken is, en als dan de Coningh en Turilia Gampo sels geen sorgo dragen om dat eylant onder gehoorsameit te brengen, soo kan men juyst altyt de cooplyden daar niet vandaen houden, hoewel wy, om de Coningh en Turilia Gampo vrundschap te doen, onse ingesatenen nu en dan passe geweygert hebben.

Voorts waten wy te dees tyt boven het voorstaende niet andersints te schryven, als alleen dat wy de Coningh en Turilia Gampo tot een besluit andermael vermanen dat se haar dit alles tot onderhoudinge van vriendschap ter herten believen te laten gaen.

(1) Er staat: vercocht.

(2) Lees: u.

Geschreven in 't Casteel Batavia op Jaccatra den 14de dagh van de maand May in het jaar 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(En was geteskent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzijde stont 's Comp^{te}. zegel in rooden lachs gedrukt en daaronder:)

Ter ordinantie van Haar Hoogh Ed^{de}.

(Was ondertekent by:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Hebbende wyders de voorgescreide Buyt Delfshaven voor de presidie van Macassar vasthier op den eysch afgevoert de volgende contanten, coopmanschappen, behoeften en andere goederen en de presente sobere voorraet alhier, als te weten:

84000 guldens aan contanten, te weten met eenige gelden die door Polacca en andere Bongyse Coningen aldaar aan de Comp^{te}. zullen moeten betaelt en alhier een haar geleent syn;

121 pakken diverse kleeden;

5 kassen met crumeryen;

200 R swarte peper;

100 R nagelen, 80 R canned;

12 lasten zout;

4 lasten tarwe;

3 $\frac{1}{2}$ legger Rinsse, Franse, Spaanse en brandewynen;

8 vaten mom en laentjesbier;

2 kassen Persische wynen;

20 loggers arack;

6 kassen rosewater, voorts noch verscheide provisien, materialen, ammunitie, yserwerck, medicamenten, schryfstuygh, schenckagie- en andere goederen, bedragende tesamen een somms van..... / 141192: 8: 8;

Item voor Banda, zoo dien bodem noch de vorige
geprojecteerde reyse kande doen, daar
't nu al te laat toe is:

50000 stucx kluskersteeenen;

10 vaten sement en voorts noch eenige andere goederen,

ter montura..... / 1244: 15: 2;

Somms beloopt het ingescheept in de Buyt Delfshaven

voor Macassar en Banda..... / 142447: 1: 7.

Den Chinees anachods Nio Boucho, inwoonder tot Bantam, anno passato van ons een passe erlangt hebbende omme daarvan met syn joncke naar China te vaeren, mits weder direct herwaerts soude komen, doch doenmaels 't gemelte

vaartuygh door den Sultan van Bantam oengeslagen en daarvan gefrustreert gebleven synde, syn beloften niet had kunnen volbrengen, sulx op den 14^{en} deser in Haaden van India syn versoek gerenoveert hebbende, soo is alsdaen verstaan, hem nu opnieuw met een andere pascadulle te voorzien, gelyck hem dan opboden eene wert verleent, dochmits dat altoorems borge sal stellen voor een somma van 2000 rd. tot verseekeringe dat hy met syn jonck in 't retourneren van China nergens als tot Batavia off Malacca sal mogen havenen, op poene van confiscatie dier penningen sonder figure van proces.

19 d. 's Morgens vroegh vertracken vanhier voor de eerste besendinge naar Bengale de costelyck geladene schepen 't Huys te Cleeff, Soesdyck, Stryen en de Beemster, medenemende een vierdobbelde missive van Haar Ed. aen den Heer Directear Jacob Verburgh en den raat tot Ougly, op gisteren geteekent, synde de vlagge over dese vier bodems gedeclareert aen den schipper Adriaan Hubregtse Stentel op de fluyt Soesdyck, hebbende wyders gemelte schepen vanhier aen contanten, coopmanschappen en andere goederen weghgesleept 't volgende, als te weten:

in 't schip 't Huys te Cleeff:

137446 guldens aen contanten;

625 kisten staalfcooper;

100 picols spialter;

15280 £ sappanhout, voorts noch verscheyde provisien en andere goederen, bedragende een somma van ..... / 183608: 6: 16;

in de fluyt Soesdyck:

138631 guldens aen payment;

2949 $\frac{1}{2}$ £ quicksilver;

625 kisten Japans staalfcooper;

100 p^h. spialter;

6000 £ infants harpuys, voorts noch verscheyde provisien, equipagiogoederen eel. ter montura van ..... / 184815: 15: 14;

in de fluyt Stryen:

140909 guldens aen contant;

126 kisten Japans staalfcooper;

100 picols spialter;

2951 £ quicksilver, voorts noch eenigh houtwercken,

belopende met de angelden ..... / 187824: 3: 11

in de fluyt de Beemster:

138769 guldens aen gelt;

625 kisten Japans staalfcooper;

Transportere ..... / 356146: 4: 14;

Per transport..... / 556145: 4: 14:

100 picols spinultor;

13250 R sandelhout, voorts noch eenige medicamenten,

schryftuygh, materialen en andere goederen ter somma van / 184169: 3: 3;

munteerende 't geschepte in d'vier bodems voor Bengale

in 't geheel een somma van..... / 740515: 8: 3.

Naamiddags omtrent de ordinary parade ⁽¹⁾ komt den resident Willem Caaff binnen by Syn Ed^e met een briefje, door den assistent Gerrit van Loveren uit Bantam op gisteren gecanteert, welkers inhoud hieragter in de volgende te houde conferentie in syn geheel geïncorporeert staat te volgen.

Den tweeden ambassadeur Keey Nebey Astradja, op eergisterenavond met de nader bootschap van Haar Ed^e en om ⁽²⁾ een nader last en pouvoir tot het ⁽³⁾ contraheren van vrede met de Comp^s. van den Sultan ⁽⁴⁾ en alle de grooten van Bantam te luelen op eergisterenavond conform en na luyt der gehoude hiervoorestaande conferentie op dien dato met een hunner eygen vaartuygen naar derwaerts vertrocken synde, komt desen avond seer spoedigh wederom binnen dese revier te verschynen met berigt en bekendmakinge aan den sabandaar Ockerse, hoedat hy van den jongen Sultan een nader briefje, behoorende ⁽⁵⁾ aan den eersten en voornaemsten ambassadeur Keey Aria Mangonsadana hadde medegebragt, daariens het nodige op 't gerequireerde van de Hooge Regeeringe alhier stant geschreven en gemelt, en dat den Sultan daarby expres hadde begeert en versogt desdels briefje sou gesloten door haar beyde ambassadeurs in volle vergaderinge van Raade van India uit desselfs name mogte werden overgegeven en geopent, en van welke terugkomste en bootschap den sabandaar Ockerse dan oock ten eersten na 't ordinare gebodt aan Haar Ed^e berigt en rapport gedaen heeft.

20 d^e. 's Morgens keeren de chialoupen Orangie en Vliager weder terugge uit de Straat Sunda van onse cruyssers met een briefje, door den commandant schipper Reynier Roynierse uit de fluyt Swanenburgh aan Haar Ed^e op gisteren geschreven, eenlyck ten galeyde van gemelte sloepen, gelyck by 't briefboeck kan werden aengewesen.

Gemerekt gisteren omtrent het vallen van den avond rapport gedaen is van de wederkomst van Keey Angahay Astradja van Bantam, werwaerts hy volgens de gehouden notitie jongstleden Vrydagavond vertrocken was, medebrengende de gerequireerde nader credentie, gelyck dat door den assistent Gerrit van Loveren, present op Bantam residerende, aan den resident Caaff omatandigh wert geadviseerd, soo syn de heeren gecommiteerde nu tesamen by Syn Ed^e gegaen om te mogen weten hoedanigh de voorsz. nader credentiebriefje zoudt werden overgenomen ⁽⁶⁾ en

(1) Het was een Zonlag.

(2) Er staat: op.

(3) Dit tot het is door mij ingevoegd.

(4) Dit Sultan laschte ik in.

(5) Beter zou wezen: houdende, d. i. geadresseerd.

(6) Er staat: overgenomen.

ontfangen, 't zy in volle vergaderinge off wel door hun E. als uyt den hoofde derselve gecommiteert en volgens dien de Hooge Regeringe representerende, suallneerende besyden dijn dat het laeste sufficeerde, ten aensien oock door hun E. qualitate qua de nader qualificatie off credentie gerequireert was, 't welck Zyn Ed^e. oock evensoo begrypende, soo is ordre gestelt om de heeren ambassadeurs noch heden desen naarmiddagh te ontfangen, gelyck deselve ten halfvier uren op de voorgaende maniere met (*) 2 carossen gehaelt en door den E. sabandar Ockersze, Sr. Gaaff mitsgaders den captain van de Maleyers binnengebragt zyn, habbende by hun een gevolg van wel 170 Javanen, daaronder ontrent 70 met piecken, en waeren de Heer Directeur Generael Cornelis Speelman en Joannes Camphuys besyden den secretaris Joan van Hoorn weder altoorens hun komste in de vergadersale gemeten, en de soldaten van de hoofdwagt verdubbelt met staende geweer in 't rinckel en 12 ruyters met haar carbyns in de voornel, in gelycker voegen als voorleden Vrydagh, daar oock den Javaensen adel wel tot 60 in getalle bleef zitten, doch de staathouders en pieckdragers in hun ordte voor op het pleyn, hebbende Keey Neby Astradjaja in zyn slinckerhand een zilvers schotel met goultaecken overdeekt en nader missive des Conings van Bantam, verzegelt in geel slegt versilvert Zurata papier en voorts op wit Hollants papier geschreven, van alsulcke opschrift en inhoud als het translate hieronder kan vertoonen, die gemelte Keey Neby in handen van den Heer Directeur Generael overgaaff, alswanneer de heeren door den sabandar Ockersze in de Maleytas tale lieten seggen, dat op 't ontfangen rapport van de wedercomste van hem Keey Neby met nader last en qualificatie des Conings voor hem gesanten om met de Comp^e. uyt de naam der Bantamse Coningh en Regeringe met volle magt te mogen handelen, de Hooge Regeringe haar E. hadde gequalificeert en volmagt om de voorsz. nader missive en volmagt des Konings uyt handen van haar gesanten te mogen ontfangen en openen, 't welck sy seyden wel en haar aengenaem te wesen, en alswanneer de voorsz. missive door de Heer Directeur Speelman wierde geopent en voorts door onsen captain der Maleyers overluyde gelesen, 't welck geschiet zynde, soo wiert weder door den sabandar Ockersze haar gesanten gesecht, dat men de voorsz. coninghsbrieff aenstonts soude doen translateren en eladen deselve op morgen ter ordinarie volle vergaderingh van Haar Ed^e. te sullen overleveren om die aldaar te lesen, alswanneer men dan zonder eenig uytstel soo haest doenlyck met de conferentie met haar ambassadeurs zonde voortgaen, 't welk zy haar wel lieten gevallen, waerom doen voorts discoursgewyse aen den Keey Neby wiert gevraegt off den Sulthan van Bantam noch gesont was, 't welck zy seyden van ja, en hoe den Sulthan zyn wedercomste en commissie aldaar hadde befallen en wat nieuws sy daar hadde gehoort, waerop denselven antwoorde dat den Sulthan aenstonts voorleden Saturdaghmorgen op zyn verschyninge aldaar alle de Pangerangs en grooten van Bantam by den anderen hadde doen vergaderen, daaronder oock Pangerangh Pourbayn en de verdere broeders des Sulthans, niemand uytgesondert, en die by de bootschap van

(*) Dit met laschte ik in.

hem en de overgebrachte brief van Keey Aria Mangonsadana hadt voorgehouden, en naar genomen deliberatie verstaen daarop zoodanigh te rescriberen en sonder uytstel te expedieren als den inhoud hierogter zal aanwysen, 't welck openlyck voorgelesen en alle in 't bysonder zoowel als in 't generael afgevraegt wesende, off zy daar oock iets tegen hadden en off zy hem niet voor haren absoluyten en eenigen Koninck en kenden, was hetzelfde eenparigh toegestemt, geconfirmceert en geapprobeert.

En doen wyders gevraegt zynde wat grooten off heeren datter naar Lampon gesonden waeren, zyde hy zulex te syn den ouden Keey Aria Monfaja en des Conings oom Pangerangh Loor, die in zyne voornemens in 't regard van de ryksaeken niet hadde willen bewilligen en hem waeren tegengewest, en dat den ouden Zulthan, zyn vader, den Koninck hadde gelast om niet al die kigh tegen hem stelden nae zyn wille te mogen handelen, ja niet de doot te straffen; waerna noch gevraegt wiert na den Macassaerschen priester Chee Issoph, en off die, na de tydinge die men hier hadde, nevens alle de Macassaren door den Coningh uyt het ryck van Bantam uytgeseggt waren, daarop zy zyden van neen, maar dat gemelte priester Chee alsooch omtrent Pontangh op zyn landt met planten van pedy en piasang eet¹, sigh was onthoudende. Waernaes andermael gerepeteert wesende, dat men des Konings brief ten eersten zouden doen translateren eet², soo wiert de gesanten naar omtrent een half uur zittens een vrendelyck afschyt gegeven en zy door de E. Ockersse, Caaff en den captain der Maleyers weder niet de coetsen naar 't Viercant en voorts in hun vaartuygen geleyt, wanneer de Heeren oock metoenen scheyden, wesende ditmael d'E. Ockerse, St. Caaff en captain der Maleyers doorgatens binnen nevens de gesanten geseten en present gebleven, en voorts de missive off credentie des Conings van Bantam aen en voor zynen ambassadeur Keey Aria (¹) Mangonsadana noch desen avont in onse tale uyt het Maleytis getranslateert, wesende bevonden van volgende inhoud:

Desen brief van Paducca Ziry Sultan Aboen Nassar Abdul Cahaer, die het gehele gebiet heeft over het gantsche ryck van Bantam, en comt aan Keey Aria Mangonsadana, die Godt in alle zyn gedoente in dese werelt en toecomende eeuwen wil bewaaren.

Vorders laet ik aen Keey Aria Mangonsadana weten vanwege de saecken van den Captain Moor Gouverneur Generael en den admirael Cornelis Speelman, die Keey Aria gelast hebben een snael antwoord van my te eyschen. Dit is dan het finale antwoord, welck Keey Aria aen den Capteyn Moor en den admirael zal geten, te weten dat Paducca Ziry Sultan Agough de stad Bantam tot Tangerang toe en alles watter onder is en dependeert, steden en volck, my volcomentlyck heeft overgegeven, alsmede dat hy onder myn magt heeft gestelt Keey Aria Mangonsaja, Pangerang Kidol, Pangerangh Joegsja, Pangerang Abdul Alicm, Pangerang Loor,

(¹) Er staat: Keey Aria.

Pangerang Aria Soura Diwaegsa, Pangerang Perbangsa, alle de Pangerangs en grooten alsmede 't gemene volk, niet ten uytgesondert. Oock heeft den Sultan Agongh sich verbonden myn goetdinken te volgen aengaende de vrede tusschen Bantam en Batavia zonder ymants tegenspreken, en zy hebben alle heilich en sich verbonden myn te volgen, en indien ('t) er iemand mochte wezen die ten contrarie dede, als by exempel eenige Nederlanders ofte ymant van de inwoonders van Batavia eenigh leet ofte geweld aendelen, zal ik haar straffen. Voor tegenwoordigh heb ik alle rechtsaacken in de stad Bantam en Batavia en alle diergelycke t'ensumel Pangerangh Aria Ardy Cassoema en Keey Aria Mangonsadana haar welgevallen aenbevolen, en 't geene zy daarin zullen doen zal naar myn zin zyn, sodat tegenwoordig den Captain Moor Gouverneur Generael en den admiraal zullen gelieven met Keey Aria Mangonsadana vanwege de saeken tusschen Bantam en Batavia volgens den inhoud van 't oude gemachte verhoed te contracteeren, alsoo icq de vrede tussen Bantam en Batavia Keey Aria 't eenemaal hebbe aenbevolen gelaten, en alle de verdere saecken Bantam raakende, tot een gracie en satisfactie indults, is alles in dispositie van Keey Aria. Ik heb hem in alles volmagt gegeven, want dat Keey Aria op Batavia is gecomen, is oft ik selfs aldaar present waeren. Den Captain Moor gelieft over Keey Aria niet bedugt te wezen. Verders heb icq alle dese myne woorden in presentie van den schryver Gerrit van Loveren en den schryver Huyg Boy geschreven, opdat zy getuygenis zouden dragen van desen myne woorden aen den Captain Moor Gouverneur Generael Ryckloff van Goen.

Desen brief is geschreven in de stad Bantam op den 16^{en} dach van de maent May op Saterdaghuismiddagh.

Het buytenopschrift op de brief is hyda als volgt:

Desen brief van Paduca Siry Sultan Aboen Nasar Abdul Cahar aen Keey Aria Mangonsadana om over te geven aen den Gouverneur Generael en aen den admiraal.

Comende het voorsz. soo ten principalen te accordeeren met 't geene den adjuvant Gerrit van Loveren in voorgeleerde zyn brief uyt de mont ende last des jongen Sultana door vertalinge van Huyg Boy had aengetekent, 't welck wy derhalven hieronder geëxtraheert hier mede laten volgen.

Copiebrief, door den adjuvant Gerrit van Loveren uyt Bantam aen den resident Caaff tot Battavia geschreven in dato 18 Mey anno 1680.

Den Koninck heeft Huygh en my desen nomiddagh by hem doen roepen en zeyde, zyn ambassadeur Mangonsadana hem per den Keey Nchy

(') Er staat en dien.

Astrajaja desen morgen geschreven te hebben, waarby hem bleeck alsdat Haar Ed^{de}. niet coeden geloven dat gesejde Mangonsudana zoodanigh was gemauthoriseerd, om alle questien die tussen Batavia en Bantam stonden te comen offmaecken en te beslissen, maar dat zy een bewys en chiap des Conings begeerde; zoo heeft hy dan ons versogt dat wy doch aan Haar Ed^{de}. geliefden te schryven den inhoud van zynen brief, die hy desen nacht van sins is met gesejde Keey Neby naar derwaerts te senden, dewelcke hy ons opleesde, en moeste oock deelde in zyn presentie opstoets, voor zooveel Huygh my kon vertolcken, uytgeschryven, welkers inhoud is alsdat Haar Ed^{de}. hem dog geliefden te gelooven dat hy nu de eenigste Coninck is, die het geheele ryck van Bantam regeert, alsoo hem den vader alle zyn vermogentheyt overgegeven heeft, ja tot de landen van Tanara, Tanagerangh en Pontangh met alle de oude Conings broeders en zoons, welkers name alle in zyn brief gespreetiseerd staen, somma alles datter is nu t'eenemaal voor hem moet luygen, en niet anders is genegen als met een zuyvere oprechte genegenheyt met de Comp^{te}. te continueeren, en dat Haar Ed^{de}. vry mogen gelooven dat hy zyn ambassadeur Mangonsudana zoodanigh heeft gemachtigt, dat alles dat hy doet om de gesejde questien die er mogten zyn tusschen Bantam en Batavia t'eenemaal met behave van Haar Ed^{de}. te besligte, en sal wesen gedaen, alsof den Koninck er selfs in presentie waer, en dat hy oock versogt, nadat alles bygelegd zou zyn, dat zyn onderzaten weder over en weer op de kust van Java ten handel mogten vaeren als vanouts; en seyde mede dat hy gesejde Mangonsudana nu naast Pangerangh Ardy in regeringe voor alle raatspersoonen hadde gepraesentiert, en zoo hy Koninck er agter comen, 't zy niemant nytgessonderd (*), die de Hollanders weder eenigh molest aen quamen te doen, dat hy se metter doot, of tenninsten als hy zyn oom en den ouden Keey Aria nu gedaen heeft, zoude straffen.

Hy seyde noch op ons afficheyt dat zyn meeste raatspersoonen vandaagh hem in vergaderinge hadden gesecht: Zultan, wy gelooven dat de Hollanders, die uwen ambassadeur nu soo wel hebben ingehaelt en tracteeren, het niet anders en geschiet als met een gevynustheyt om nu maar met goede woorden zoolangh te payen, totdat het noch niet met ons zal gaen als met Cherribon, daar hy dan op diende, sulx niet te comen gelooven, maar wel, als de Hollanders eenigh quaet met hem in 't zin hadde, dat se sulx niet en zoude verwygen maar veel eerder openbaeren.

Hiermede oet^{de}.

(Onder stont:)

UE. onderdanigen dienaar

(Was getekent:)

GERRIT VAN LOOVEREN.

(In margino stont:)

Bantam in de Nederlantse logie ady 18 May anno 1680.

(*) Lees: 't zy wie 't zy, niemant nytgessonderd.

21 d°. 's Namiddags schryven Haar Ed^{de}. per Chinees vaartuygh naar Malacca een klein advysbrieffje aan d'Heer Gouverneur Jacob Jorisse Pits en den raad aldaar, op heden geteekent, van inhoudt als by 't affgaende briefboek en verbael staat uytgedruckt.

Heden ter ordinario vergaderingh naar het affhandelen van eenige saaken rakende China en Bantou en wegens de gehouden confereentien met derselver Conluges ambassadeurs, door d'Heer Extraordinaris Raal Joannes Camphuyt overgegeven zynde een klein verwoeckschriftje wegens zeecker stukje landts, toebehorende de d'E. Comp^{te}. aan 't uytterste noordoosteynde der voorstad, daar de vervallen redout Massant op staat, om 't selve in volle gebruyck en possessie te mogen nemen, soo is zyn E. sulx inegestaen, mits de gront ofte het land egter aan de Comp^{te}. sal eygen moeten verblyven, gelyck by 't resolutieboek en 't daarin geinserrerde request onder huydigen datum te beoogen zy.

22 d°. 's Voormiddags zyn de 2 Chinese Tartarische ambassadeurs wederom binnen ter audientie gelacht en gebracht nevens haar bygevoegde raatslyden Lappora en Limacca, met 2 carossen door d'E. Ockerse met de ondercooplieden Cornelis Sprankbroeck en Joannes Melman nevens onsen Chineesen vaendrygh Tenglauw en den schryver Gantenqua, staande 't volck in de hooftwagt met haar geweer in 't rincequet buyten, blyvende d'ordinaris Chinese suite op de voorzale sitten, en wierden de gesanten weder in de vergaderzael geleyt, daar de gecommitteerde Heeren Raaden Bort, Outhoorn en Camphuyt nevens den secretaris Joan van Hoorn hun bevonden, en geplaatst in gelycker maniere als op den 8 deser sy geschiet en hiertoor omstandigh staat genoteert.

't Eerste dat de ambassadeurs dan door heeren gecommitteerden door de mond van den ondercoopman Melman en den Chinese Limacca wierd voorgehouden was, naar 't affleggen der ordinary complimenten en van wederzyls door de heeren als de gesanten naar elcanders gesontheyt gevraegt zynde, dat de heeren gecommitteerden van het gehesigneerde met haar gesanten op den 8ten deser beoortyck rapport aan den Heer Generael ende de verdere Raden hadden gedaen, en dat men nu van onse syde volcomen gereel waeren om vanwigen haere saecken en des Keyzers versoekten principalen te spreken en te handelen; dat wy oock genegen en bereytwilligh waeren den Keyser en het Tartarische ryck met de versogte schepen en magt ten spoedigsten te assisteren, en waarvan wy in de verledene jaeren van 62, 63 en 64 met dry machtige scheepsvlooten onder den heer admiraal Bort zoo voorneme preuen en blycken, en dat niet soo sware lasten en costen, hadden gegeven, en van welcke oncosten dier dryjarige assistentie, belopende omtrent de 36 tonnen gouts ofte ongeveer thienmaal honderd duysent theylen, de doormaals gewese Hoccianse regenten, namentlyck den ouden Conink Singlamongh en den veitbeer Lipovy, oock hadden verclaringe en beloften gedaen dat d'Comp^{te}. van den Keyser satisfactie en vergoedinge soude erlangen, met dese woorden: wy en connen de Hollanders de dienst, die zy ons ryck hebben gedaen tegen de Coxinse vyanden, niet vergelden, maar onsen Keyser zal sulx niet nalaten te doen, en welcke gedane beloften en vergeldinge wy dan oock alnoch van de genereusheyt des Keyzers

blijven verwagten, zonder 'tzelve evenwel alom van haar gesanten eygentlyck te pretenderen, maar dat men alsom over de middelen van de versogte nader assistentie zoude moeten spreken en beraden. Waarop zy ambassadeurs ten antwoord diende, van die gepasseerde saaken en beloften geen kennis te hebben, maar wel dat den Keyser, doormaals noch jonck ende een kind geweest zynde, door voorna. Huccieuse regenten en andere groten niet ter goeder trouwe gediend maar bedrogen was geworden, en dat hem sulx echter gelts genoech gekost en voor te reekeningh gebracht was, en dat zy echter aennamen den Keyser deswegen openinge en rapport te zullen doen, gelyk oock door ons by geschrifte zonde geschieden, daarop men hun diende, dat wy absoluut sulx oock geloofde en altoos gehoopt hadden dat den Keyser die saaken, en wat diensten wy aan hem en zyn ryk gedaen hadden, eens zoudt ten kennisse geconnen zyn, maar tot noch tevergeefs daerna hadden gewagt; waarlegen zy ambassadeurs doen verclaerden laat ende macht te hebben omme met de Comp^s. over de onkosten, die men voor de assistentie, dewelcke zy nu waren comen versoecken, mogte pretenderen, te handelen; op 't welcke haar wierdt gesegt, sulx een goede sake te wesen, omme geen tyt te verliesen en hoer hoe liever de gerequireerde macht nyt het vaderlant te connen aanbieden, en daartoe alsdan te beschikken ofte besorgen zodanige middelen alser van nooden waren en souden comen te veruysschen. Op welcke reden van de assistentie nyt Hollandt te aanbieden, de gesanten zeyden en verclaerden, dat de door haar versogte hulpe en schepen voor den Keyser noch desen jaere zonde moeten geschieden en in 't werck gestelt werden, en dat dat de eygentlycke meeninge des Keyzers ware, dat den E. Martinus Caesar in Heekieu een de regenten aldaar hadde gesegt, wanneer den Keyser omme hulpe mochte comen te versoecken, wy die hem niet en zouden weygeren en datter somwylen wel 40, 50 & 60 schepen altoos op Batavia gereet waeren leggende, mitgaders dat op die hoope en verwagtinge des Keyzers vloot, bestaande nyt 550 joncken, onder Tinhay en oock een magtigh leger te lande gereet waeren gemaect, en die dan echter, 't zy dat onse schepen en assistentie quamen ofte niet, den vyant zonden moeten aenlasten en trachten te verdryven en oversulcx onse hulpe, indien het niet wesen soude, oock mogelyck in aenstaande onbedigh soude zyn.

Waarop haar gesanten wederom wierde voorgehouden onse bereytwillichheit om den Keyser te dienen en dat het voorgesleerde seggen van d'E. Caesar en omme opperhooffden een den Huccieuse regenten met de waarheit en onse intentie overeenquame, en het verschil deswegen maar alleen in den tyt bestont, want dat somwylen hier wel een groot getal schepen ter reede waren maar echter geen meer als men tot vervolg van Comp^s. handel nodigh en van doen hadde, en dat zy selve wel konden zien en begrypen dat wy huyten noodnackelykheit geen oorlogsvloot konden gereethouden, en (*) zonder eenigh nut daeraff te iraken zoo swaere onkosten te doen, en dat deselve schepen en vele gevolgelyck altoorens expres daartoe nyt het vaderlant moesten onthouden werden en overcomen, en dat het de nauwste verbonden en grootste blycken van trouwe vrientschappen waeren,

(*) Dit en laschte ik in.

als den eenen vorst den anderen met zyn macht te hulpe quame, maar dat sulx oocq tydigh moeste werden versogt en de veruyachte middelen daartoe versogt, om waarvan te spraken men dan, als hiervoor reets staat gesegt, nu principael by den anderen gecomm waren.

Doch op dit propooet songen sy ambassadeurs haar anden sangh, van dat den Keyser onse adsistentie dit jaar was verwagteude en dat zy geen last ofte macht hadden om van de toecomende tyd en een macht die noch uyt Holland moeste werden onthouden te connen handelen; maar dattet bevolen bleef een de wille en het welgevalle des Keyzers, wanneer hy uyt ons of te senden schryven ('t gunt zy gesanten versogten wat duydeluyck en onstandigh mochte werden geëxprimeert, en dat zy in haar devoiren niet hadden gemanequeert) zoudt comen te verstaen en te ontwaaren, waarom wy Syn Mayesteyt desen jare niet de versogte macht niet en hadden connen assisteeren, als 't welck alleen en eygentlyck de bootschap hadde geweest waarom zy gesanten expres herwaerts waren gesonden geworden, en dat den Keyser off Hoccieuse regenten bevoorens niet beter geweten hadden off de adsistentie, als se versogt wiert, zoudt desen jare genoegsaem hebben connen gereset syn en voortgaen, en dat de onse in Hoccieuw haerleiden daar anders en niet sonderigh van moesten hebben berigt; waarop haer wederom wiert tegemoet gevoert dat de Hoccieuse regenten sulx inderdaet wel anders en beter wisten, als zy wilden, en dat, soo onse opperhooffden haer daaronderent mochten hebben willen misleyden off bedriegen, 't gunt evenwel geen schyn van waarheyt en comde hebben, dat het dan van de Chinese en insonderheyl de messieurs Limlaccen en Lappora (te dier tyt geweest synde tolcken der regenten en nu als staats- off raatspersoonen in de commissie met haer gesanten herwaerts gecomen, en dewelcke in alten gevalle van lange jaeren wel beter waren gejudiceert, als hebbende den eersten, Limlacco, selfs in voortyden in de stadt lange jaeren gewoont en genegotieert) huinen plicht hadde behooren gevoest te zyn, om den Keyser en bysonder de Hoccieuse regenten en grooten, zoo die al onkundigh mochte hebben geweest, leken te maecten hoe het eygentlyck met dese zake en onsen toestand gelegen waere, om hun meesters niet te bedriegen. 't Welck de ambassadeurs meest niet stillswygen lieten voorhygaen en daarop weder voorstelden; byaldien geen 20 schepen comde zenden, dat men er dan maar 10, al was 't maar 6 à 7 zoudt zenden om de ryanden een schrick aen te jagen, ende dat hy last hadde omme met ons te tracteren, hoeveel sy voor yder schip dat beschadigt, verongeluckt off verlorant wiert, zoudt moeten betalen en dat hy, son zomder eenige assistentie van schepen altoos thuiscomende, niet veel dank off eer by synen Keyser zoudt behaalen en ligt vergesien werden alsoff hy zyn devoiren in 't procureren van de verhogte adsistentie niet genoegsaem en hadde gecontribueert, waarop men hem antwoorde dat hy syn plicht en devoir allesints ten besten hadde betracht en dat men oocq te synen versoecke zulcx geerne in onse brieven aen den Keyser en Hoccieuse regenten onder anderen zoudt aytdrukken, maar dat onse gewoonte ware een saack, als men se begonde, met crast aen te vallen en sodanigh dat men die oocq comde uytvoeren, daar wy nu, met 6 à 7 schepen comende en van alles niet behooryck

ten oorlogh gemonteert zynde, misschien maar schande zoude comen te behalen, doch dat het ons noch aan wil noch aan magt quame te onthreicken om, als vooren meer genoteert, den Keyser te adslateeren, als men maar tydigh gewaarschouwt en van het daartoe nodigh gelt versorgt wierde om deselve te connen ontbieden, en dat zy gesanten geliefden voor haar te sden en te weten, byalden nu onse adslentie, dewyl men se haar dit jaar niet conde beschaffen, wierde gdeclineert, en dan daarom den Keyser (wanneer de vyanden zoo ten eersten niet verdreven en uytgeroeyt werde) andermael onse adslentie moechte doen solliciteeren, dat hy dan wederom zooveel langer zoude moete wachten totdat men die nyt Holland quame te eysschen, daar tenminsten $1\frac{1}{2}$ à 2 jaren mede besleef, en 't welk alsdan de schult van de Regeringe alhier niet zoude wesen maar van haerlieden selve, en wierde haar alsdoen verclaert onse eygentlycke meninghe te syn om, met den anderen alhier over 't point der versochte schepen in accoord en handelinge getreden zynde, dan tot ratificatie van dien een bequaem Nederlander, die van onse intentie wel was onderrigt, met weynige suite nevens haar naar Petkin op te senden om de ratificatie van die handelinge en adslentie en de penningen daartoe van den Keyser selve te erlangen en, die tydinge noch voor 't vertreck der aenstaende retourschepen hier comende, gelyck gemakelyck geschieden conde, dat men daarop dan de vereyschte magt van schepen en volcq ten spoedigsten nyt het vaderlant zoude ontbieden en seckerlyck binnen den tyt van $1\frac{1}{2}$ à 2 jaaren verwagten.

Hierop begonden zy te spreken dat den Keyser de Hollanders zooveel genegenthelyt reeds hadde gotoont omtrent het stuck van den gepermitteerde en verleenden vryen handel in Hoccieuw en dat hy nu daarentegen, in de versoghte adslentie door haer ambassadeurs l'ecennuel afgewesen werdende, sulx misschien wel quallyck mogte opnemen, en wiert hun daarop gelient dat het point des handels een andere zaacke waere, en als zy gesanten daarvan wilde spreeken, dat zy geliefden te weten hoe de negotie, die wy successive en doorgaans tot noch toe altoos in Hoccieuw hadden gedaen en genooten, zeer weynigh hadde beschooten, en dat wy daarmede altyt sodanig waren gehandelt en betougelt, ja bedrogen, dat wy in al die tyt met die negotie eer schade als voordel hadden bemaeren en dat, schoon wy al meerder of volcomen vryheyd quamen te genieten, den vertier tot Hoccieuw zou geringh was, dat wy jaarlyx met negotieren niet konden overwinnen de intresten van de hiervoer gemelte capitale somme van omtrent 56 tonnen gonts, die den Keyser wegens de voorheen gedaene adslentie onder den Heer Admiraal Riort anno 1662, '63 en '64 aen de Comp^e. noch schuldigh stont en derwegen zoude behooren te vergoeden; bovendien, dat wy oock noyt geen vryen handel, als men ons wel wilde wysmaecken, hadden genooten, maar altoos alleen met de factours der regenten moesten negotieren, die alleen de goederen aenmaamen welcke hun aenstonden en daarvoor niet meer betaelden als hun goetdachte, wanneer de Comp^e. de resteerende die hun niet aenstonden tot haer overgroote schade moest teruggevoeren en oversulx, als gesegt, hy den Chinasen handel vry meer schade als proffyt hadde gedaen, ende dat wy oversulx alleen daar hadden gecontinueert

om de vrentschap van den Keyser (*) en 't Tartarisch ryck te cultiveren op hoopes dat hy, eenmaal van onse goede intentie kennisse krygende, daarin de behoortlycke ordre zouden stellen, doch alles tevergeefs. Waarop den eersten ambassadeur volmondigh verklaarde dat sult waar was en den Keyser in 'treguard van onse negotie wierde bedrogen, en indien hy wiste hoedanigh het omtrent ons daarmede toeging, dat hy de sodanige zoude met de doot straffen, 'tgunst dan versogt wiert zy in gedachten geliefden te houden en, als se boven in Peekin quamen, daarvan kennisse aen de Mayesteyt te willen doen. Hierentussen saten de messieurs Limacca en Lapora, die in dit spelletje van den Hoccieusen morshandel niet weynigh geïntresseert zyn, zeer stil en kleecken; en zeyden de ambassadeurs doen verder dat wy alles in onse brieven, aen den Keyser te schryven, konden voordragen en wat omstandigh te kennen geven om daarop dan zyn believen aff te wachten, en dat het in ons belagen stond om die brieven, 'tzy door een van de onse, die men moet hun naar Peekin wilde opzenden, ofte aen haar conde ter hant stellen off wel oock door onse opperhooffden aen de Hoccieuse regenten doen bestellen, zoo 't ons belieffde, want zy by een Chinese gelykenisse verhaelden op 't propoost dat men haar de adisientie dit jaar niet conde bestellen, dat zy wel wisten wy hier alomme present sêlve met oorlogen geobruceert waeren en oock met den Bantammer in geen goede intelligentie stonden, en dat het daarom oock niet passen zoude off wesen conde als ymant op een stoel radt, dat hy op een anders verzoek om een anders wille daarvan zoude opreysen en die laten zitten en dan zelve staen kyken, en dat zy verder eyndelyck maar versochten, dewyl de winden en 't mousson tot haar retour begonden een te comen, dat se doch tydich naar huys mochten werden bestelt, en metenuen vragende off er oock al een schip off schepen daartoe waren aangelegt.

Waarop gedient wiert, dat het aen die surge om haar falzoen en zoo haest mogelyck naar huys te bestellen niet zoude haperen, maar dat daartoe noch geen schepen waren geprojecteert en die noch uyt het vaderlant en van elders wierden verwacht, en dat alle schepen tot het vaarwater naar China niet even bequaem waeren, alsoo die nieuw en sterck moesten zyn. Waarop de ambassadeurs, terwyl zy al van haar stoelen opgestaen waeren, diende dat de beste en sterckste schepen hun 'taengenaemste zonden zyn en dat zy de heeren voor die goede voorsorge voor haar hartelyck bedonckten en verder al lachende, indien er geen schepen toe waeren om derwaerts te gaen, dat zy dan oock hier bleven eusoovorta, wanneer zy wyders onder cleanderen wat gediscoureert hebbende, zoo wiert haar gesegt, dat dewyle zy tot en wegen de adisientie voor 'taenstaende geen macht off ordre hadden, wy dan niet meer met haar hebbende te beraden, van het gepasseerde aen Zyn Edl. en de Raaden van India zonden rapport doen, en versogten zy eyndelyck weder spoedige depesche naar huys mochten erlangen en metenuen beleefdelyck haar afscheyt nemende, wiert haar gesegt, dat se inwylen hun alomme wat geliefden te vermaecken, 'tgunst met een compliment haarentwegen besloeten wesente, zoo syn se daarmede omtrent haelf elft uren wederom naar huys gekeert, en in

(*) Er staat: *hervor.*

gelycker voege als se gehaelt waren door d'E. sabandaar Ockersze nevens de ondercooplieden Spanbroek en Melman en de Chinezzen Tenglau en Thanqua met 2 coetsen daar gebragt.

De Heeren Directeur Generaal Cornelis Speelman en Joannes Camphuys op gisteren naarmiddagh in vergaderingh rapport gedaen hebbende van het gepasseerde in de 2 gehoude conferentiën met de Bantamse ambassadeurs Keey Aria Mangonsadana en Keey Neby Astrajaja met exhibitie van het translaet der nader credentie des Bantamse Coninx voor genoemde Keey Neby Astrajaja, overgelevert in sulcker voege als de gehoude notitie onder dato 17 en 20 deser omstandigh ⁽¹⁾ aenwysen, en daarop alsdoen in Raade van India verstaen wesende de voorsz. nader credentie en volmagt des Bantamse Coninx voor volcomen van waarde aen te sien en aen te neemen, en dat sulx oock de bovengemelte twee gecommiteerde heeren mette onderhandelingen omtrent en met de voorsz. Bantamse gesanten souden gelieven voort te vaaren, ende beseyden dien Sorge te dragen datter wal tyt gewonnen wierde, off misschien uyt 't vaderlant tusschenheyde zyn ⁽²⁾, off meer schepen, die noch dagelyx op handen staan, te voorschyn comen mogten, die iets molebragten dat ons in desen te staede conde comen, soo zyn Jaarop al tenersten deselve tegens heden nademiddagh ten 4 uren gepointeert en weder in voorrige maniere met 2 carassen uyt hun vaartuygen afgehaelt en binnen in de groote zaalcamer gebracht door d'E. sabandaar Ockersze, den resident Chafl en onsen captain der Maleyers Abdul Bagus, staande het volck der hoofdwacht verdubbelt als tevooren met volle geweer in 't ruckel van dat se binnenquamen totdat se weder buytengingen, en 12 ruyters met haar colliers en carrabys in de passagie der groote voortaal, alswanneer sy op haar voorrige wyse en plaetse gelyck op 17 en 20 deser geseten synde, naedat in beleefde termen ⁽³⁾ complimenten van wederzytse welvarentheyt waaren afgeleyt, soo wiert haar voorterst door de Heer Directeur Generael in 't Malleyts gesecht, dat het nader becomen schryven ofte de credentie van den Sultan door haar Heeren Gecommitteerden in Raade van India was vertoont en aldaar oock gehouden en aengenomen voor een genoegsaem blyck en howys van des Sultans vererege macht en authoriteyt, en dat hem door zyn vader de geheele regeringe van het Bantamse ryck t'eenemaal waere opgedragen en overgegeven ⁽⁴⁾, alsmede dat zy gesanten Keey Aria Mangonsadana en Keey Neby Astrajaja daarby genoegsaem gequalificeert waren omme met ons alhier te handelen en tracteeren van alsulcke zaacken als waartoo den Sultan haarlieden last gegeven hadde etc., alswanneer een weynigh stilgeswegen synde, gingen d'E. Ockersze, St. Chafl en captain Maleyers een weynigh buyten en wiert doen verder de gesanten voorgehouden, dat dewyl by Keey Aria noch nieuws in de regeringe tot Bantam gestelt en door den Coninck vercooren was, het noodig sende zyn dat hy commissie hadde van 't gemaecte contract tusschen Batavia en Bantam in den jaere 1030, 't welck gevraegt wiert off zy het oock meegebragt en by hun hadden, syden se neen maar dat het op Bantam was, alswanneer door

(1) Er staat: standigh.

(2) Er staat: den.

(3) Het H.S.: vergogen.

(4) Er staat: formen en.

den Heer Directeur Generaal haar hetzelfde oude Bantamse contract uit het originele resolutieboek deses Casteels van 1659 van point tot point in de Maleyise taal wiert voorgehouden. 't gunt zy met aandacht aanhoorden en seyden wel te begrypen, en oock te weten dat zulx met het contract 't geen sy op Bantam hadde quame te accordeeren, waarnaas haar oock wiert gesecht dat zy den inhoud van 't selve wilde ter harte nemen en oock wel othouden, omdat het omtrent de saecke daar verder van gesproocken stonde te warden, zonde te passe comen, zynde doen verders hun oock andermaal voorgehouden den inhoud van des Coninx brief, door haarlieden medegehragt, en hoe denselven daarin was wettelike makende en syn gravamina tegens ons inbragte over seker vaertuygh dat, van Bantam naar Baly willende, door onse cruyssars aan 't eyland de Grootte Combuys was afgelopen, en insgelycx wegens de vaertuyghen die, van Cheribon naar Bantam comende, mede door onse cruyssers zonde wesen aengefast, met brede verclaringe hoedanigh het sich met de saecken van 't veroverde vaertuygh omtrent de Grootte Combuys naar waarheyt hadde toegedragen, hysyden omstandige aanwysinge hoe wy nooyt tegens de Bantammers off Cheribonders eenige hostiliteyten hadde gebruyckt off doen gehruyken, maar deselve doorgaens en alomme als vrienden aengesien en alleen getracht onse ingesetenen ende onderdanen voor de geweldnaryen ⁽¹⁾ van de roovers en stroopers, die door Pangeran Kidol en andere grooten van Bantam daartoe doorgaens waeren uytgesonden, te schermen, en voor hoedanige wy altoos hadde aengesien ende naem gegeven van Kidolse roovers desulcke vaertuyghen off lanttroepen die hemant waeren en bestonden uit Javanen, Macassaren, Malleyers, Boleyers en andere ⁽²⁾ gemengde volckeren, dewelcke uit de Bantamse handelprauwen seer licht te onderscheyden waeren en dewelcke den jongen Sultan al voor desen in zyn brief aan den admiraal Speelman zelfs geschreven ende den resident aan de Heer Generaal en Raaden van India gelast hadde te schryven dat maar vryelyck aantasten, wechnemen en dootslaen zonde, sonder aensien van personen, al was 't oock zyn eyge broeder, oom off anders. 't gunt met hoofteinckinge door de ⁽³⁾ gesanten genoegsaem geacquiesceert wierde: voorts dat wy nu oock eens souden naesien en opstellen en haar gesanten dan voorhouden wat ongelycken, schaden en moorderyen door die Kidolse en andere rovers, onder Bantam sorteerende en daar woonachtigh synde, successive schelmachtigh aan de Comp^e en haar onderdanen waeren geschiet, en wat gravamina wy dientwegens oock weder hadde in te brengen. Dogh hierop antwoorden de gesanten dat het wel geschieden con, maar dat het genoteerde in des Coninx brief van 't vaertuygh omtrent de Combuys en de vaertuyghen omtrent Cheribon naar gesallegeert was om daarmee te kennen te geven dat het gepasseerde ter wedyrside most vergeven en vergeven syn, en dat men voortaan de vrede te kragtiger en getrouwer maecken en onderhoude zonde, synde doen voorts door d'E. Heeren Gecommitteerde aegenompen ten allen overvloede het oude contract tusschen ons en Bantam door den zabander ten eersten in de Maleyise taal te doen translateren, om haar alsoo in de meeste

(1) Het H.S.: *geweldnaryen*.

(2) Er staat: *ande*.

(3) Uit de laatste ik in. Voor *hoofteinckinge* zal *hoofteinckinge* wel beter zijn.

t'samenkomst tot versterkinge van de memorie noch andermaal te doen voorlesen, omdat se des te bequamer en duydelycker begrypen mochten 'tgeens wy zouden aanwysen waar en in welke punten het contract aan de zyde van Bantam niet naar behooren onderhouden maar verbrooken en overtreden was, sonder dat de oude noch jongen Coningh daarvan onthewust conde wesen, en is doen oock met eenen discoursgewyse van 'tongelyck dat de Comp^t. door de Francken, Deenen, insonderheyt door de Engelse natie, tot Bantam-residerende, oock onder haar publyque ministers off bevelhouders door het vervoeren onser dienaren selfs in grooter getale wierde aengedarn, 't welck gesustingeert wierde dat den Sultan gehouden was te verhinderen al soowel als die vrienden met onse residentie onder zyn bescherminge daar woonden en sulx daarin behooren met authoriteyt te protegeert te werden, gelyck zy beyde even resoluyl en rond verklaarden in reden en billickheyt te bestaan, en dat den Koninck oock niet nalaten zoude daarin te voorsien. Maar wanneer doe almede by vervolg van discours vertoond wierde dat niet alleen dat weghvoeren onser dienaren door de Europische natien voorschreven voel en vrymoedighoeyt gaf aan alle moetwilligers, die hier misdaden bedreven, om haarselven naar Bantam te begyven en alsoo haar verdiende straffe te ontlopen, doch dat daartoe oock veel hielp dat sulcke misdadige by den Koninck selve aangenoumen en aanwylen oock tegen haar danc besneden wierden, dat tegens het contract was, soo was daarop het antwoert der gesanten soo vlott niet, maar zouden 'tlegter t'hinnen comste op Bantam haeren heer mede bekend maeken, versoekende wyders (1) dat doch ten spoedigsten met de saecken moet worden voortgevaeren en deselve tot een goet eynde gebraght, temeer en principael dawyle den Coninck hem in syn nieuw begonne absolute regering des rix, daarvan hy nu terens Pangeran Arif de nanste was, ten hoogste beoogde en dat de Sulthan hem oock de sorge en opvoedinge over zyn 2 jonge kinderen aanbevolen hadt, die sagelyx na hem vertoogde, waarop hem eyndeligh wiert tegemoet gevoert dat wy haar selfs niet begeerde op te houden, maar de saecken souveel spoeyden zouden als mogelyck waere, want met de vele besognes van de Comp^t. en de depesches der scheepen en saecken van Comp^t. ommezighe naar alle quartieren de Hooge Regeringe alhier oock niet weygh de handen val werex hielden, 'tgunt zy seyden mede wel te wesen; ende hiernede een vriendelyck affscheyt nemende, syn alsoo ontfrent 5 uren weder naar haar vaartuygen gekeert en door d'E. Ockerse, St. Cass en captain Maleys met 2 carossen, daar se mede gecomen waeren, weder derwaerts geconduiseert etc., mitsgaders de E. Ockersze gerecommandeert de articulen van 't oude contract ten eersten in de Maleytse tale naar de letteren met behoerlycke circumspectie over te setten, alsoo het originele Maleytse contract, in den jaere 1659 geschreven zins vice versa soo tot Bantam door den Coninck als hier door de Hooge Regeringe onderteeckt, niet te vinden is en nevens veel anderen importanten originele papieren vermist wiert.

's Avonds komt alhier van Palembang te retourneren 'tschip de Geercoonde Vreede met een missive van den koopman en resident Eghert van Swenne en raat aan Haar Ed^t. den 5 deser gedaghteeckt, bevattende onder anderen dat den

(1) *Er staat de wyders.*

Macassaren Dain Mangoka onaengesien ⁽¹⁾ aen hem gedaen (welkers afgesondene Margejyne ende Carré Toulus nu weder terugh herwaarts keerden, sonder dat men had kunnen ervaren wat bescheyt zy van dien hoogbdravenden gast hadden ontfangen) even hertoeckigh bleef continueren, sonder de minste genegentheyt om Palembang te verlaten, maar ter contrarie d'E. Comp^t. met scherpe dreyygwoorden vergeldende en onder de handt tusschen Palembang en Jamby alst veel goets ⁽²⁾ en niet als roven ter zee, welcke hem en synen aenhangh tot onderbont verstreecten, leggende voorts, soo men mernde, op zyne luyden, om by gelegentheyt verder nyt te spatten: de Macassaren en Maleyers, door desselfs confrater den anachoda Bonckoe, die, soo men rugte, van Baly met 60 à 70 vaartuygen naar Succadana waren gebracht, waarvan hiervooren onder 20 der voorleden maant nengeroert stant, hadden hem soo nu en dan met parbyties naar 't eylant Karrematta onder der inwonderen ⁽³⁾ bescherminge metterwoon begeven en in korten soo sterck aengegroeyt dat se sonder eenigh bewys van vrydschap meester van 't selve eylant waeren geworden, en hun alsnogh daar onthielden:

tot Jamby wat alles in rust en stinde den assistent Sibrand Sybrantse binnen weynige dagen van Palembang na derwaarts te vertrecken om 't Comp^t verlostene logie tot Jamby weder in besit te nemen, gelyk sulx hy 't aencomend briefboek en verhaal breeder komt te blycken, hebbende 't schip de Geuroonde Vrede voorts van Palembang alhier aengebragt de volgende compmanschappen als:

500000 oft 5000 picols swarte geharpte peper en

750 stuex cadjansmatten, bedragende met de oogelden een somma van f 63875: 10: 9.

25 d. Nademiddagh wert ons per Javaen van Bantam een brieflie toegebragt, door den assistent Gerrit van Loveren aen den hier aenwesende resident Caaff op gisteren gecarteert, dicteerende dat de omenigheden onder de Bantamse grooten en den jongen Sultan noch al verder schenen in te wortelen, nengesien Syn Hoogheyt de jonge Sultan in zyne proceduren voortgineck, willende syn broeder den Pangeran ⁽⁴⁾ Abdul Alim mede naar Lampen bannen, en den onken Sultan als mistroostigh bereyde sich naar 't gebergte te gaen en was door geene redenen te persunderen syn verhluyfplaats tot Bantam te nemen, waarop den jongen Coninck verclaerd hadde, zoo doende zyn ampt te willen nederleggen en sich gereet te maacken om naar Morcha te vertrecken, sullenden den nytslag van dit werckle wyders door den tyt ontdeckt moeten werden.

's Avonts komt alhier van de east Cormandel oft Paliacatta aen te landen 't schip 't Huys te Spyck, en daarmede oock over de weduwe van den Heer Gouverneur Jaques Coulter nevens den predikant Nathanael de Pape, zyde ons daarmede gewerde een missive door E. president Willem Carol Hartsinck en den verderen

(1) Hier is d'ijfbaar het een en ander uitgevallen betreffende de zending aan hem, zie hierboven blz. 84 en 182.

(2) Alweer is iets uitgevallen.

(3) Het H.S.: der inwonderen en.

(4) Het woord *Pangeran* laschte ik in.

raat tot Paleacatta aan Haar Ed^e. gedagteekent den 28^{en} der voorleden maants Maart, verselt met verscheyde aenborende documenten en bylagen en behelsende onder andere 'tvolgende nieuws:

de koninkelycke hoofdstadt Vislapour door een heyr van 50000 Mogolders zeer nauw gebloequeert en de belegeraars tot de uytterste langeranoet en overgave gebragt zynde. soo had den Coningh van Golconda tot darselver spoedigh ontsiet den Vorst Suwagin door groote sommen gelts getragt te bewegen om de nootlydende bylyts te hulpe te comen, en aengesien (gelyck geoordeeld (*) wierd) 't behout van het Golcondase ryck en 'twelveren van den Vorst Suwagin daaraan dependende. soo wierden alle crachten op hoop van goet succes daartoe ingespannen, temeer den Vorst van Maysiour ontrent groot Bellapoer tegens de principaelste Vislapourse troepen op zyn laymen te valde ligh en na den uytshigh van genoemde belegeringh wagt; soo was mede de afkomste des veltheers Bagoemad Pandito naar Tegenepatnam gestut door een inval van een tweede krygsmagt des Maysjours in 't hertogdom van Madure, wiens Vorst, daardoor in noot gebragt zynde, door belofte van emportanten penningen dien veltheer hawogen had met zyn byhabbende magt weder na hoven te trecken en hem te hulp te comen, gelyck sulx en oock wat vreemde schepen van Masulipatnam en Madraspatnam vertrocken en aengecomen en 't verdere rackende de negotie in 'taenkomend brieffbosc en verhael in 'tbrede stant te lesen, hebbende gemelte schuytschip 't Huys te Spuyck wyders aengebragt de volgende kleeden en coopmanschappen, als:

1148 packen diverse kleeden;

20400 rouwe arduine vloersteen:

8 packen roggevellen;

5 packen guinees lywaet tot monster dragende tesamen een somma

van / 538454 : 19 : 8.

24 d^e. 's Morgens heel vroegh hebben de hier aenwesende Chinese Tartarische ambassadeurs door eenige haerer dienaren aan den E. schanlar Ockerse doen behandigen (**) een gesloten Chinees geschrift om nyt haere naam en van hantentwegen aan Haar Ed^e de Hooge Regèringe overgelevert te werden, gelyck dan gemelte E. Ockerse daarmede terstont binnen 't casteel is gecomen en, nadat het door Zyn Ed^e was geseent, ordre gestelt om 't selve geschrift met eenige onser bequaemste Chinesen in onse tale te doen translateren, 't welck dan oock ten eersten geschieft en noch desen naarmiddagh in translaet in Raade van India overgelevert en gelesen is, waar dan geresolveert en verstaen zy, haar ambassadeurs op naergen voor de gecommiteerde Heeren Raaden Bort, Oulhoorn en Camphuyz wederom te laten ter conferentie comen om deselve nader daarover als anders te hooren, luydende voorsz. geschrift van woerde tot woerde als volgt, en 't geen hier in margine staat, zynde, dat haar door de Heeren Commissarissen daarop tegengeworpen en aengefeket is.

(*) Er staat: gelyck te oordeeld.

(**) Er staat: behandigen.

Nader verloopgschrift, overgegeven door den Tartarische ambassadeurs Lio en Lihouja aan den subdinar Ockersze, om voorts ingelevert te werden aan den Ed. Heer Gouverneur Generaal tot Batavia.

Soolange ⁽¹⁾ den Tartarischen Keyser in 't ryk van China heeft geheetracht, is nogt enige hulpe van cryghenden van uytheemsehe volckeren verzogt geweest, maar als jegenwoordigh daartoe werden bewogen vermits onse ryxyyanden, die niet alleen Tayou maar oock andere nabylgelegen eylanden tot haar schuytplaats gehouden ende deselve van jaar tot jaar blyven besitten, aler deselve vandaar gedreven werden, en alsoo wanneer hun die verblyfplaatsen ontrocken wierden, souden sy geen landen hebben om daarin haar stoel van regeringe te vesten, en zouden voorts geen overlast konnen toebrengen aen onse strandvolckeren, en dewyle dese ryxyyanden mede uwe ryanden zyn, die voor eenige jaaren door hulpe van uwe schepen verdreven en van dese strandlanden gejaegt zyn, soo is daarop gevolgt, dat ewen commissaris Martinus Caesar aen onsen Keyser heeft laten weten, byaldien den Keyser eenige hulpe of bystant van schepen van de Hollanders quame te hegeeren, dat hetselve in syn brieff aen d'Ed. Heer Gouverneur Generael most werden geschreven. Op dese aenschryvinge ende gedaene toezegginge is onsen Keyser bewogen geweest, om hulpe van schepen en volck te verzoeken, opdat niet alleen de hygelegen eylanden verovert, maar de ryanden gheslyck mogten werden uytgeroeyt, ende den seerover ondergebraght synde ⁽²⁾, zal 't eylant Tayou de eyhemers wederom toevallen, waarby de Hollanders groote voordeelen kunnen vercrygen ende die by den Koningh ende syne raden behoorden betract ende in agt genomen te worden. Voorleden jaar in de sevende maand den 23 dagh zyn uwe schepen met uwe bevelhebbers onder Tinhay verscheenen, die onse regenten niet alleen den goeden welstant van den Coninek tot Batavia hebben aengedient maar oock verskert, dat sonder de keyserlycke brieff op Batavia zonde zyn aengebragt, dat de hulpschepen neustoots souden werden affgemardigt en dat in de negende mane den 25 dagh een der aanwezende schepen na Batavia moste worden afgesonden

(1) In margin was hier het volgende bygeschreven:

Note. In het tweede veranderde geschrift, door de ambassadeurs overgelovert, is anders geen veranderinge van zin of woorden, dan alleen dese onderstaande, die daar op de ghewone conferentie van den 22^{en} May door voorsz. ambassadeurs tot uitspraak onder zyn byzondere en op den 4^{en} Juny van de tweede maal in handen van den heer Bart deen overleevden, naamelyck: Soolange den Tartarischen Keyser in 't ryk van China heeft geheetracht, is nogt enige hulpe van cryghenden van uytheemsehe volckeren verzogt geweest dan alleen van d'Hollanders.

Wat in den tekst vander cursiel gedrukt is, geeft het HS. onderstreept.

(2) De coplist verdeelt dese woorden aldus: *ende den seer over onder gebraght synde*. Dit is een sterk voorbeeld van een voortdurend blijvende gewoonte, die het onmogelyk maakt dergelyke archiefstukken letterlyk zoo te drukken als zij geschreven sijn.

om den Keyserlycken brief tot dien eynde over te brengen. Den stedsghouder in Hockienw heeft dit rapport, van de uwe ontfangen, aan den Keyser bekend gemaackt, maar noyt is hem onderrigt gedaen dat de schepen eerst uyt Holland moeten gesonden ende dat die ten oorlogh uytgerustet vandaar moete versocht ende verwagt werden. Dierhalven versoecken de gesanten voornoemt dat den Coninck en zyne raeden haar daarover gelieven te beraden off se 't versoeck van Zyn Keyserlycke Mayesteyt gelieven toe te staen met hulpschepen te zenden, ende byaldien men wagtten moete op de sendinge derselver uyt Holland, daer toe werden ten langsten noch twee jaeren tyts veroycht, in welken tyt alles moet en dient affgedaen te zyn. Onse oorloghsjoncken en soldaten zyn in een groot getal tot onder Tienan versamelt, gelyck uwe schepsvolckeren, jongst vandaar vertrocken, kunnen getuygen; wy twyffelen off deselve niet alreets vandaar naar Ay-on Quemuy zyn vertrocken, dat de plaatsen van de vyanden reets sullen gesuyvert zyn, mitsgaders dat men in 't aenstaende jaar geen hulp benodigen. Ende overmits de Hollanders hieromtrent noch eenige vyanden hebben, tegens dewelcke zy haere schepen moeten gebruycken, versoecken (*) zy gesanten dat den Coninck met die van zynen raede op 't versoeck van den Keyser gelieven te bemaetslagen en voor dit jaar eenige hulpschepen af te zenden, al waar 't schoon dat den geheelen eyssch van Zyn Keyserlycke Mayesteyt in Peekin in dese gelegenheyt des tyts niet voldoen wierde. De vyanden ende haere joncken zyn present soo formidabel niet als wel vaarchenen, ende als deselve de gecombineerde (**) magten comen te vernemen, zy (***) moeten voltyugtig werden, ende dan zonden de Hollanders haar conincs reconqueren van de geledenen swaert en schade van deselve ontfangen; 't welck onsen Keyser een aengenaeime tydinge zyn soude om te hooren, doch wat aengaet de ongelucken en costen, die tot het uyrusten der schepen mogte comen te benodigen, die moet nae alle lullichheyt onsen Keyser betaelen, ende wanneer Uwe Mayesteyt in staat syn onsen Keyser eenige hulpschepen te zenden, hy sal niet alleen de voorsz. ongelucken georne dragen maar oock de onderdanen van Uwe Mayesteyt meerder gunste bewyzen, waarvoor wy ons durven als horge stellen, ende in Hockienw wederom in gesontheit verscheuen zunde, sal den volkeer en stedsghouder dit alles den Keyser aenschryven en bekentmaecken, waarop zigh Uwe Mayesteyt vast mag verlisten. Alle hier omleggende volckeren, verstaen hebbende dat onsen Keyser van den Coninck tot Battavia hulp en bystant van volck en schepen versoect, sullen daaruyt meerder ontsagh en vreesse voor haere wapenen hebben, als siende dat deselve andere volckeren in magt verre overtreffen, en dese bystant onsen Keyser ontstarende, sullen oordeelen dat de Hollanders geen magt van schepen en volckeren hebben om

(*) Er staat: gebruycken en versoecken.

(**) Er staat: gecombineerde.

(*) Het HS.: zyn.

dese bystandt te doen. Zyn Mayesteyt gelieven sich met die van zynen raade daarover te beraden en ons versoeck te behartigen.

Geschreven aan den Hollantsen Coninck tot Batavia in 't 10de jaar onser keyserlycke regeringe (*) in de vierde mane den 25de dagh.

Heden voordemiddagh komt den sabandar Ockerszu met zeecker Chinees anachoda, op den 20de Maart passato met eygen vaartuygh van Palembangh gecomen, binnen by Zyn Ed^{de}. de Heere Gouverneur Generael, werdende denselven terhandt gestelt een brieffie in 't Maleyts en Duyts aan den Pangeran Diepa Cassoema, van Haar Ed^{de}. in antwoord van 't medegebragte van denselven te dier tyt van Palembangh geschreven en op heden geteskent, beyde in de Duytse en Maleytse tale geschreven, luydende van woorde tot woorde aldus:

Brieffie van Haar Ed^{de}. aan den Pangeran Diepa Cassoema tot Palembangh.

Desen brieff komt van den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende alle de Raaden van India, die 't gebiet voeren over den staat der Vereenighde Nederlanden in dese landen, neffens haere zeer genegen groete en gaet aan den Pangeran Diepa Cassoema, die in 't land van Palembangh woont, met loewensinge van alle heyl, voorspoet en prosperiteyt op aarden.

Den brieff, die Pangeran Diepa Cassoema aan den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens en alle de Raaden van India geschreven heeft, hebben zy voor 34 daagen met groote genegenheyt ontfangen en gaerne gesien de inclinatie tot vriendschap, die den Gouverneur Generael en Raaden van India van haar zyde noyt zullen breken, en waarop Pangeran Diepa Cassoema vryelyck magh vertrouwen ende hem verlaten en dat de contracten oock oprechtelyck zullen onderhouden werden, 't welck dan van den Pangeran Diepa Cassoema mede sooveel in zyn vermogen is verwacht werden.

Het overgesonden geschenk, bestaende in een eris, de bovenste randt met gont ingeleyt, een hassegay, een half picol wasch, een half picol elephantstanden, 20 duysent draden gaeren en 25 catty aguilhout, hebben den Gouverneur Generael en Raaden van India met eere en aengennemheyt ontfangen en zenden nu weder:

- 3 elle groen phelp;
- 2 1/2 elle scharlascken;
- 3 p^{de}. lyne bithilles en
- 2 p^{de}. Bengaelse armesyntyens;

't welck den Gouverneur Generael en Raaden van India versoecken dat Pangerangh Diepa Cassoema als een teecken van oprechte vrantschap en

(*) De sukkel schryft waer: regeringe.

als een blom gelieft te ontfangen. God bewaare Pangeran Diepa Cassoema en alle heyl en voorspoet.

In 't Casteel Batavia 24te Mey 1680.

(Ouder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(Was getekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyde stont 's Comp^t. zegel in roode lache gedrukt, daeronder:)

Tet ordinaantie van Haar Hoogh Ed^h.

(Was getekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Desen voormiddagh is de weduwe van d'heer Gouverneur op Cormandei Jaques Caulier zaliger, op gisteren met het stuytschip 't Huys te Spyck vandaar alhier overgecomen, door ordre van Haar Ed^h. met de groote roey-orembay van boort gehaelt en aen land gebragt ten huysse van Zyn Ed^h. d'Heer Gouverneur Generael door de juffrouwen van Hoorn, de Jonge, Bankes, Tack en Vosburgh nevens den secretaris Joan van Hoorn en den oppercoopman Gulmer Vosburgh, werdende door Zyn Ed^h. en mevrouw Generaels vriendelyck verwelcomt en wyders die vrienden met haar E. des avonts door Syn Ed^h. ter maaltyt geïnterent.

Op den middagh komt alhier van Japara ofte directe van Rimbaugh terugge 't schip de Vrye Zee, volladen met hout, eenlyck medebrengende een klein adrysie van den resident Sebald Eyckbergen aen Haar Ed^h. op den 15 deser gedateert, dienende eenlyck ten geleyde van gemelte bodem, als by 'taenkomend briefboek en verbael te lesen zy, bestaende wyders de medegebragte houtwercken in de volgende sorteeringe:

545 p^t. gesorteerde swalpen;

9190 p^t. 1¹/₂ duyma gesaagde plancken;

187 p^t. kleine knies en kromhoutjens, bedragende tesamen / 7824.

's Avonts keeren hier van Tanjongpoera weder terugge twee ledige provisievaartuygen met den ondercoopman Jan Reeps, medebrengende een briefte, door den vaendrigh Jan Bervelt uyt 's Comp^t. veltichans aldaar aen Haar Ed^h. op gisteren gedateert, behelsende niets van belangh, nodig hier aen te roeren, als dat Singa Derpa sich metterwoon tot Schekarrangh had nedergeheten en was 't hoofd van Gidonkolt, genaemt Naya Bangsa oft Wiera Baja, op 22de deser overleden, gelyck by 'taenkomend briefboek nader is te lesen.

Heden ter ordinairie vergaderinghe naar 't allhandelen einiger saaken rakende de conferentiën met de Chinase en Bantamse ambassadeurs en 't geresolveerde dierwegen is goetgevonden de scheepsoverheden van de verongeluckte stuyt Swartshuys door den fiscaal van India over 't verlies van dien bodem te laten aansprecken en sich verantwoorden, gelyck alles breder by 't resolutieboek onder huydigen datum wel geëxtendeert staat te lesen.

26de. Desen naarmiddagh syn de 2 Chinese Tartarise ambassadeurs omtrent

de klokke halffvier uyren voor de derde maal binnen 't casteel ter audientie en conferentie gebracht in de groote vergadersaal, verselt met hun staatslieden Limlacco en Iappora beyden onse Chinesen Tengelaanw en Gantenqua, ende in gelycker voegen gehaelt en gecondulscert als op 8-en 22 deser door d'E. sabandnaar Ockerse, den koopman Jacob van der Plaucken nevens de ondercooplyden Spanbroeck en Melman, alwaar te dier tyt sich weder lieten vinden d'heeren Bort, Outhoorn en Camphuys benevens den secretaris Joan van Hoorn, dewelcke gesanten dan wel behoortlycke beleeftheyt als bevorens ontfangen hebbende en geseten synde eenige wederzytse complimenten afgeleght wesende, zoo was d'eerste aanspraacke der Heeren Gecommitteerden tot de ambassadeurs door vertalinge van den onderkoopman Melman en Chinees Limlacco dat men het geschrift, van haar op gisterenmorgen aen den sabandnaar Ocker Ockerse behandicht, hadde ontfangen en na translatie noch denselven naarmidtsgh in Raade van India gelesen, en dat men het translaet desselfs nu oock alhier present hadde omme hun gesanten voor te houden, om te sien off sulx met haar eygentlycke meeninge en intentie daarin vervadt quamen te accordeeren, waarop zy antwoorden dat se daarby bleven persisteren en verder verwagteden te verstaen, wat de Heeren Gecommitteerden daarop zouden gelieven te antwoorden en hun verder nyt de name der Regeeringe voor te draegen, als wanneer hun voorerrat wiert voorgestelt, hoe in den aenvangh van voornoemde geschrift stonde gecertert, dat de Tartarische Keyser, soolange denselven het ryck van China hadde beseten, noyt om hulpe off adisistentie van eenige buytenlandsche volkeren en hadde versoght, en dat sulx met de waarheyt niet ooreenquame, dewyle daartoe in voortyden van de jaaren 1662, 63 en 64 door de toenmaals gewese Hocoense regenten Singlamongh en Lipovy nyt name des tegenwoordigen Keysera Conghy nochmaals aen ons versoeck en door ons oock zoo crachtige dadelijke adisistentie aen 't ryck van China waere gedaen en geschiet, en dewyle wy genegen waaren den Keyser de ronde waarheyt van onse saacken te notificeren en bekend te maeken en oock aen te schryven, dat wy derhalven met hun gesanten daarinne niet en dienden te discreperen, op 't welck zy wederom verhaelden den Keyser noyt eenige buytenlandse hulpe als aen ons Hollanderen hadde versoght ofte begeert, ende dat van ons bovengementioneerde voorheen gedaens adisistentie in hun geschrift, op gisteren overgelevert, mede stont vermaant, 't gunt dan op dat seggen nogmaai nagelesen zynde, wiert sulx daar niet in bevonden, maar albeuylck dat hare Cozine vyanden bevorens met de hulpe van onse schepen oock waren verslagen geweest, tegens hetwelck zy weder inbragten van het voorige versoeck in 't regard onser gedaene adisistentie geen kennisse te hebben, maar wel dat men haar sulx inderdaat betoont had, doch off het met off sonder weten des Keysera ware geweest, couden zy niet raden, en off het den ouden Koningh Singlamongh en velthoer Lipovi, zoo 't al mocht versoght zyn, niet alles op hun eygen authoriteyt hadden gedaen, dewyle den Keyser, te dier tyt noch een kind geweest zynde, de regeringe niet hadde in handen off zyn eygen bestier gehad, en oversulx en hadden zy ambassadeurs dat point in 't geschrift niet anders connen stellen, maar naemen aen, dat point onser voorlede adisistentie aen den Keyser 'thunner retour te sullen

rapporteeren, met verders discours dat haeren Keyser desbegerende van andere vreemde natien, als onder anderen de Portugesen van Maccatur etc., oock wel hulpe zoudt hebben kunnen erlangen, maar dat om het groot betrouwen dat denselven op de Hollanders hadde, derhalven sulx alleen zyn ons hadde gedaen. Op 't welck dan van onse zyde weder gediensd wesen, onder andere wederleggingen, dat zy dan in hun geschrift niet positve en 'leenemaal als negerenderwyse hadden moeten stellen, datter tot noch by 't gebiet van den Tartarische Keyser over 't ryck van China geen hulpe van eenige buytenlanders was versoght, zoo was weder des ambassadeurs antwoord, dat hy van alles 't gunt hem wiert voorgehouden, en onder anderen oock insonderhayt dit point, goede en pertinente notitie zoudt houden en den Keyser sulx voordragen, die hy nu nader seyde dat voor desen van onse hulpe en gedoente in zyn minderjarigheyt niet geweten hadde en derhalven oock naderhand, als hy selve in zyn regeerlogt en 't bestier van saeken quam, vele en verscheide ryxraaden en grooten om hunne bedriegeryen en valscheden hadde doen ombragen en doodt, en persisterden noghmaals dat al 't geens den oulen Singlamough en Lipovy voor desen hadden in 't werk gestelt, den Keyser onbewust gebleven en van al 't selve hen ambassadeurs in Peekin off elders nooyt iets geseght geweest te zyn. seggende verder den Keyser wel iets hadde geweten, dat wy syn volck off die van Hoccienw in 't verdryven en ruinen der Coxindens doemaals hadden geholpen, maar niet hoedanigh wy daartoe gecomen en off het niet veel off weynige schepen geschiet waere, en dat deswegen den Keyser te dier tyt voor die bewezen dienst en hulpe hy een brieff als anders de Comp. hadde doen bedanken en den heer admirael Balthasar Bori daartoor oock doen beschenken, en dat men wyders alles deswegen alsu in de brieff, door ons aan den Keyser al te senden, conde voordragen. Op 't welcke dan weder van onse zyde gerepliceert zynde, off den Keyser ofte by zyn minderjarigheyt de regenten in Pekin te dier tyt onbewust somen geweest syn, hoe de Tatarise zedmagt met onse vloot geconjungeert geweest en self in zee gegaen was, zoo hielt hy sich daaroff niets te weten en dat hem verders, als zynde om assistentie door den Keyser herwaerts gesonden, van de oude tyden en voorvallen niets bewust was, dogh dat den Keyser in Pekin door 't schryven van d'E. Caesar als andere onderrigtingen nu van onse gelegentheyt, toelant en gedoente hiet berigt waere. Waarop hun weder wiet legengeworpen, dat de Hoccienw regenten in de voortyden volgens de daaroff zynde klycken onse assistentie nyt name des Keyzers hadden versoght, en byaldien men die niet (*) conde off mogte geloven, dat men dan niet wiste wie men geloven zoudt, en dat zy dan na desen oock wel weder zouden mogen en kunnen negeren haar ambassadeurs aan ons naar herwaerts gesonden off door hun eenige assistentie weder alsu versoght te hebben eet.

Op welke redenen en motiven zy weder dienden, dat hunne medegebragte brieff en 't daarby gedaene versoeck eygentlyck aff- en voorquam van den Keyser selve, 't welck niet en conde genegert werden, maar dat sulx in 't regnard van 't voorheen gepasseerde zoo niet en ware geweest. Hierna vroegen de ambassadeurs

(*) Dit niet heb ik ingelacht.

off de Heeren Gecommitteerde noch yetwes meer te seggen hadden, daarop men hun zeyde dat het voorverhaalde van onse vorige assistentie een point van groot belangh waere en dat, indien zy Tartaren onse hulpe voor desen niet zouden versoght hebben, de Hooge Regeeringe alhier in sulck geval onse Heeren Meesters in 't vaderlant derwegen dan niet schryven te hebben bedrogen, op 't guet zy wederom alsooreen verklaerden niet te kunnen weten off de Comp^e. tot de voorse gedane assistentie van de Tartarise regenten versoght waere off niet, maar dat zy alleen wisten dat sulx in effecte was geschiet, en daarom in zoodanige termen by geschrift door haar gestelt geworden, dogh dat zy geloofden den Keyser in vorige tyden van 't versoeck om onse hulpe geen kennisse hadde gekant. Wanneer men hun antwoorde het een andere saack was, als zy seyden sulx niet te weten, en weder een andere saack 'tgeene zy by geschrifte (1) positieve stelden, dat sulx noyt van ymant versoght nochte geschiedt was, op 't welcke het originael geschrift, by hun overgelevert, door den secretaris nochmaals gekant en by haar gesanten met onse Chinesen na- en overlesen zynde, soo seyde op die aangewese getranslateerde periode van voor desen noyt van ymant hulpe versoght te hebben, sulx te meenen dat het van geen andere natie waere geschiet als van de Hollanders alleen en dat zy dat na die uytlegginge in 't voorsz. originele geschrift oock geerne wilde veranderen, met versoeck dat wy sulx in het translaat desselfs oock wilden doen etc.. 't welck soo wat bleeff stecken en niet eenige over en weder redenen wiert gedebatteert, terwyl den Heeren Gecommitteerden haar doen daarop veelder lieten voorhouden dat hetgeene zy voorselden wegens het schryven van d'E. Martinus Caesar zaliger aan den Keyser, dat wanneer hy Comp^e. hulpe van noden hadt, die maar conde versoecken, wel waere geschiet in zoodanige termen by 't versoeck van diverse pointen over de Comp^e. langh gedesidereerde negotie in China, doenmaals weder voorgedragen en versoght (2), en daarby gesocht, dat, sulx toegestaan wordende, hy oock niet en twyffelde, als den Keyser onse hulpe van Batavia versocht tegen de Coxinders, al die souden hem beschickt werden, sonder te behooven off seggen dat hetselve anstante soude geschieden, als zy maar spracken, waerin de ambassadeurs wat beset synde en sulx debatterende, erogen voor den dagh een Chinees geschrift, waarby zeyden te blycken dat de heer Caesar zaliger de voorsz. assistentie hadde beloofd en dat huytendes oock poech den coopman en 't present opperhoofd in Hoccieuw, d'E. Joannus Leeuwenson, de regenten en grooten insgelyx naar dat had beloofd, als de ambassadeurs op Batavia verscheenen, zy aldaar wel 100 schepen gereel zonden vinden en genoegsame assistentie connen vercrygen.

Daartegen hun weder wierde gediend dat byaldien sy nyt het schryven van d'E. Caesar sulx al anders als het was mochten hebben begrepen en oock door d'E. Leeuwenson grabuseert zyn van onse anstante gerede hulpe, dat dan desniettemin de messieurs Limlacco, Lappora en sooveel andere ervaren Chinesen en grooten van Hoccieuw sulx echter wel beter hadden geweten en oock van haar plicht

(1) Er staat: by geschrift te.

(2) Verast: versoght.

geweest waar sulx ander te onderfragen, en voor haar niet min om den Keyser en Hoochieuse regenten deswegen naar waarheyt te onderigten, want Lacco en veel andere (*) Hoochieuse ingeselenen, bevorens hier zelfs gewoont en lange gefrequentleert behhende, des Comp^t. gelegentheyt en dat onse schepen en volkeren uyt Hollandt moesten overnemen ten vollen moesten bewust geweest zyn, en matenmen dat hier in India op verscheyde plaatsen verspreyt wel ongeveer 100 soo grooten als kleine schepen waren, doch alle niet bequiem, en dat het in Hollandt daar niet een gebrack, maar daar moet, als voor gemelt, eerst zyt syn die te eyschen en te doen geroet maecten.

't Welk sy beantwoorden niet te seggen dat sulx maar buyten redenen en discours waere, maar dat sy sich deswegen gedroegen en hielden aan de schriftelycke beloften, door den E. Caesar zaliger in Hoochieuse gesien geweest, dat den Keyser oft het ryck binnen den tyt van 6 maanden nadat het versoeck daartoe uyt China of Hoochieuw afgingh, ten eersten met de vereyde macht en adstantie gecoehaem zonde connen worden bygesprongen en geholpen.

Wanneer hun weder wiert gedient dat sulx niet en conde wesen en dat d'E. Caesar in allen gevalle wel van spoedige adstantie hadde connen spreucken, maar geensints soo corten tyt daartoe stipuleren, behalven dat het oecq in syn macht niet waere om sulx te connen beloven, doch hielden sy gesanten hun hierop al weder aan d'E. Caesars beloften en seiden by gelykenisse dat den Keyser deselve beloften met de versoecken van d'E. Caesar door de Hoochieuse regenten waeren voorgedragen en daarop soo favorable bevelen des Keysers in ons reguard van den handel als anders gegeven, en dat, byaldien gemelte E. Caesars beloften nu niet aengenomen oft nagecoomen wierden, sy ons in toecomende niet zoudt mogen geloven oft sulx maar discoursen oft saecken om na te comen waeren. Waarop gealligeert wiert dat d'E. Caesar wel eenige versoeckpoincten tot versoeck van den Keyser voor de Comp^t. aan de Hoochieuse regenten had opgegeven, maar niet kunnen weten oft en hoe deselve door gemelte Hoochieuse regenten verzandert en oft se wel eens naar Peking gesonden waren, want volgens desselvs gedaene rapport hy maar eens terloops had gehoort gehadt datter maar eenige van de poincten van syn gedaene versoeck aan den Keyser voorgeschiekt waere. Waarop sy dienden dat ten belange van d'E. Caesar gedaene versoecken anno 1678 in Hoochieuw de regenten aldaar voorsz. versoeckpoincten om de veelheyt van dien en ondalder sommige en eenige van te geringen en cleenem belang onder waren om den Keyser voor te dragen, alleen wat hadden verkost en vermindert, als onder anderen die sy noemden van 't poinct van den godsdienst, van 't gebruyck der coelys en van 't oecnemen en afsetten van tulken tot gebruyck van onsen dienst en saecken aldaar. Hierop wiert haar van onse zyde weder gedient dat het onder ons en by andere vorsten in geen gebruyck en waere eenige versoecken oft schriftelyke voorstellinge van ymant te veranderen ofte te vercoerten, maar dat sodanige schrifturen daar en aan wien gesaditresceert mochten zyn, oecq soodanigh als se waeren moesten

(*) *Ex-stant: anders,*
PAG-REKISTER ANNO 1660.

voorgeschied en voorgedragen werden, omdat degeene aan wien de verzoeken hoorden van des anders intentie onbewust noch onbequaam mochte zyn, sich daarop naar vereysch te kunnen beraden en verclaren. 't gunt den ambassadeur betuygde en zeyde een goede maniere en usantie te wesen; en doen wyders hem ambassadeurs noch ander verclaringe gedaen zynde van het misverstant off de abuyzen, die den Keyser in 't regard van onse saken en de beloofde assistentie waeren wysgemackt, soo zeyden sy van niemant in China beter te zyn onderricht geweest, maar dat sy, nu alhier beter ervaren en gesien hebbende, sulx den Keyser oock zouden rapporteeren, en 't zy dan dat sy de versochte assistentie van een vloot schepen en volck quamen te erlangen ofte niet, dat sy evenwel in allen gevallen haaren Keyser van alle hetgeene haar was voorgedragen en by haar self gesien, gehoord en oock ondervonden, getrouwe openinge en kennisse zouden geven.

Na dit wiert noch nyt haar geschrift voorgehouden hoe sy in hetzelfde oock mentie hadden gemaect, dat met de te doene assistentie van een vloot schepen aan den Keyser van China de Comp^t. in die gelegentheit sich meteenen souden kunnen wreken aan de Coxlose vyanden en het land van Tayoan haar weder comen afhandigh te maken en in ons besit nemen, maar dat sy belieffden te weten dat gemelte Tayoan ons tegenwoordigh niet en benodigde en oock niet con te sul comen, als wy geen handel en negotie op de custe van Siboa konde verkrygen en frequenteren, en dat wy andersints, indien het soo noodigh waere geweest, 't voorsz. landt van Formosa wel souden hebben kunnen recupereren, en derhalven, indien niet Tayoan 't zy tesamen en met hulpe der Tartaren off alleen niet onse magt quam aan te tasten en te vernietigen, dat sulx eenelyck soude zyn en geschieden op het verzoek en tot dienste van den Keyser van China, nadien er noch andere landen genoegh in de werelt te vinden waeren, daar het ons, als men die quam te benodigen, niet aan soude manqueren deselve te kunnen in besit nemen.

Op welk voorstaende de ambassadeurs wederom zeyden dat Tayoan, ja oock Ay en Quemuy, landen en plaatsen waeren van de cust van China afgelegen en gescheyden (*), maar evenwel soudenigh dat het ten allerhoogsten vereyste en nuttigh waere dat de Coxlose rovers vandaar alomme wierden verdriven en t'eenemaal uytgeroeyt, doch dat het by sulcken gevalle dan altyt evenwel aan het goetvinden en behagen van d'Comp^t. stinde om het meergenoemde land van Tayoan en Formosa wederom in besit te nemen ofte niet, witsgaders dat syhoyden onse intentie deswegen, en dat wy ons aan Formosa niet gelegen lieten, niet waere bekend geweest en dat sy andersints dat voorstel en 't gene daaroff in haar geschrift genoteert stont, wel souden hebben nagelaten, doch dat sy haar tegenwoordigh alhier van de Comp^t. intentie en gedoente vry beter onderricht hielden.

Na dit wiert haar vervolgens gesecht dat op het nader verzoek, by haar jongste geschrift ternerogesteld teneynde dat, indien geen twintich, tennintien maar thien off acht schepen tot assistentie van haaren Keyser noch desen jaere mochten gesonden worden, in Raaden van India typelyck godesibereert en vervolgens cyadelyck op gisteren geresolveert was, sengesien het Comp^t. staet en gelegentheit

(*) Er staat: geseyden.

present niet toeliet om haar zoodanige assistentie te doen, evenwel twee groote en een klein schip desen jaare naar Hockienw te demitteren om haar gesanten met behoorlyck latzoen wederom thuis te geleyden, en dattet oock verder de intentie deser Regeringe waere om met en nevens haar een satsoenlyck persoon van Comp^s. wegen met een cleene suite van insar (*) 4 u 5 man daarbysyden te laten medegaan om met en nevens haar en met onse te sendene brieff aen den Keyser na Peekin op te reyse en dieselve aen Zyn Mayesteyt te bestellen, zonder dat denselven van onsentwegen ietses met de Hockiense regenten soude mogen doen ofl aan haar yet te seggen hebben; wanneer de ambassadeurs (ofl den eersten, die doorgaets het woort meest alleen dede) daarop repliceerde dat sulcke maniere van doen met de wetten van 't Chinese ryck niet overeen en quame ofl daar in gebruyck waere, en dat het oversulx sodanigh niet wel aende coupon in 't werck gestelt werden, want by haar de mode en 'elants maniere was dat, ymant een brieff aen den Keyser willende opzenden, deselve alvorens aen de Hockiense regenten most werden gecommuniceert, en die den inhoud ende intentie daaroff wetende en verstaande, 't selve dan alvorens aen den Keyser in Peekin mosten overschryven om Syn Mayesteyts goetvinden over ofl te wachten, ofl zoodanige persoon ofl afgesondene met de brieff soude mogen naar boven reysen ofl niet, en dat het andersints buyten die ordre en kennisse der Hockiense regenten niet soude connen wesen ofl ymant van de onse naar boven reysen mogen, gelyck zy vermeynden wel eenige van d'onse, die in China en Peekin geweest hadden, soude bewust wesen, en dat hy sulx nu alhier vooraff Haar Ed^e. bekeni maakte en notificeerde dat op zoodanige wyse niemant van d'onse toegelaten worden in Peekin te comen, opdat men hen anderhant niet mochte beschuldigen by zoodanigen ondervindingen dat hy ons van de constumie in China niet hadden gewaarschouwt ofl elders in verabuseert.

Daarlegens hem dan weder gediend wierde dat wy dan ontfrent ofl aen den Keyser om onse bereytwilligheyt tot synen dienst te betonen niet meer en conden doen, en noodseckelyck soude gelooven moeten dat dan den Keyser niet nae behooren wierde gediend en het int de regerings ten reguarde van Syn Mayesteyt seer quolyck gestelt was en oocq ten reguarde van ons selve ofl d'E. Comp^s, want wy absoluyt mosten verklaren en nader uyten met de Hockiense regenten niet meer te connen te doen hebben ofl langer daar met haar te handelen, maar alms van deselve, gelyck bevorens en tot noch zy geschiet, weder te sullen misleyt en bedrogen worden (**). Wanneer den ambassadeurs, siende dat door de Heeren Gecommitteerden wat ernst wierde gebruyckt, onder dese en gene discoursen zyde dat hy, om het desseyen der Regeringe alhier mettet opsenden van een persoon en brieff aen den Keyser te doen voortgaan, best achte en voorleeggh dat men dan een hem alhier naar een afschrift van de brieff aen den Keyser wilde terhandt stellen, wanneer hy zyn best daarentrent allesints soude helpen betraechten; daer men op liet antwoorden dat den gantschen inhoud van onsen brieff aen den Keyser hem wel soude

(*) Er staat: man.

(**) Het HS.: gemorden.

werden bekendgemaakt, maar dat onze meeninge waars de Hoccioense regenten sulx niet behoefden noch diende te weten, dewyle wy, soo menigmaal door deselve misleyt en bedrogen zynde met pretexten van Keyzers ordres en veel quellingen, dorkalven genootscaakt zoudt wesen deswegen aan den Keyser te clagen en onze saacken naar waarheyt te verhoonen; wanneer den ambassadeur weder met jyer (¹) antwoorde dat de jegenwoordige regenten in Hoccieuw de Comp^t. en Hollanders alle soo genegen en toegedaen waaren dat men geen zedens behoorden te hebben over haar te clagen, omdat sy ons in de negolie als anders naar vermogen quamen te favoriseren, gelyck onse vandaar gecome opperhoofden en suppoosten zelfs conuen en souden monten gefuygen, en dat derhalven sulcke klagte ongeroymt zoudt wesen en wellicht een quaado nodrucht veroorsaacken. Waartegen hem weder wiert tegemoetgevoert, dat het wel mochte zyn zy ambassadeurs sulx van die heeren regenten geloofden, maar dat wy nu soo lange en alsmoet sulx anders en contrarie quamen te bevinden, en dat wy in onse saecken openhertigh en resoluyl wilden gaan en met den Keyser selve te doen hebben en onse saecken en intentie aldaar aan 't holl doen voordragen. Waerop dan vorders vielen eenige redenoverelingen hie 't voorstel om onse brieven gesloten en direct aan den Keyser op te senden tegen de Chinese en Tartarische maniers conde strydigh zyn, naullen de brieven van desen selven regerenden Keyser en ryxvraeden anno 1667 d'heer ambassadeur Pieter van Hoorn in Peekin gesloten terhandt gestelt zynde, wel expres op den hals verboden wierde deselve onderwegen noch nergens te oogen openen, maar die sonder yets van den inhoud te weten aan den Generael op Batavia te moeten overleveren, gelyck Limbarco, die de ambassadeur doormals selfs als toley hadt bygewoont, gants niet onbewust waere. Waarin zy haar wat bedrayt bevindende, seide daarop tot een blaue excuus dat de brieven des Keyzers doormals maar waeren geweest van weynigh belangh en alleen in antwoord van die aan d'Heer Generael en wgens de ambassade, maar dat het nu andere saecken en tyden waeren zyt, alwanneer verder in de discoursen de ambassadeurs wiert gesecht dat de intentie der Regeringe overwel ligh en bloeff om ymant van Comp^t. wegen expres mode te senden om onsen brief selfs in Peekin aan den Keyser te bestellen, en niet connende sulx effectueren ofte na de intentie naar hoven reysen, dat denselven aldan met de briefs ter eerster gelegentheyt weder zoudt hebben herwaerts te comen, dat wy dan van onse zyde niet meer en cunden toebrengen oft wisten wat te doen, en verseeckert waren voor den Keyser, d'E. Comp^t. en onse eygen gerustheyt voor ons selven ons beste te hebben gedaen, dat dienvolgende alle vorders aan te wenden middelen tot dat goede ooghemerk tevergeefs zoudt moeten achten en onden, doordien wy, als gesecht, soo menigmaal in Hoccieuw in alle saacken schandigh waeren misleyt, den Keyser, als voer gesecht, onse goede intentie en gevegentheyt om hem in zyn ryx ten dienste te zyn en hoe het daarmede eygentlyck en nae waarheyt gelegen was niet connende bekentmaecken, en dat het by weygeringh van direct aan den Keyser een brief te mogen opzenden altyt aan 't behagen en de humenren der Hoccioense regenten stonden om onse saacken en billicko versoecken voor Zyn Mayesteit te verbergen ofte niet.

(¹) Er staat: *pder*.

Op welk den ambassadeur weder 't woort opvallende, zeyde hoe de Hoccienne hooge regenten, indiender een persoon met een brieff aen den Keyser gezonden wierf, d'elve brieff en den inhoud doch per force alvorens zonde begeeren te sien en te weten, aler se daaraan aen den Keyser zonden advertentie geven off oock de opreysse van onse gedeputeerde connen geschieden, en wanneer men haar van die kennisse wilde onthouden en zy sulx niet mogende weten en die lesen, dat zy dan oock gansch niet zouden gedoogen, deselve brieff en persoon naar boven naar Peekin quame op te gaen, maar by sodanigen weyperingh van lectura sekerlyck meenen datter eenigh bedroggh mogte achter schynen. Verder verhaelde off zeyden gemelte ambassadeurs hoedat sy jegenwoordigh vyff maanden geleden met een brieff des Keyzers hier aengecomen waren en dat, byaldien den Keyser mit de daarby versoogte schepen ter assistentie wierde geholpen en gedient, in sulken gevalle het opsenden van imant van Comp^s. wegen met een brieff aen den Keyser naar hun oordeel zonde goet wesen, maar jegenwoordigh (nu gaach geen assistentie van schepen op haare versoeken zoudem werden heetel) ter contrarie gansch niet passen en misschien apparentelyck by den Keyser off tot de reyse naar boven niet eens geadmilleert werden. Waarentrent weder over 't belangh en onse goede meninghe van die na boven besendinge en te schryvene brieff soowel over en weder gesproocken wordende, soo zeyden de ambassadeur nader, dat het zenden van dien ende van imant ⁽¹⁾ van onsentwegen persoonlyck naar Peekin wel goet zonde connen wesen, maar dat aldan meteenen de voorige beloften van assistentie, door den E. Caesar zaliger gedaen, wederom door de Regeringe alhier en onse opperhoofden zoudem moeten tegengesproocken en t'eenemael geannulleert werden, willende ons meteenen na 't scheen ten besten raden, hoe het niet ⁽²⁾ senden der versoekte assistentie schepen en volck desen jaare by de brieven aen den Keyser als anders op andere manieren in der bester voegen zonde connen werden geëxecuteert en verschoont, namentlyck datter nu juist alhier by de Comp^s. geen schepen ten oorlog aen de handt ofte overigh waare, dan die men alomme tot Comp^s. groote onmetelick en negotie selve quame te benodigen en datter veel schepen om te verchten en tot het vaeren naar China te out en onbequaem waaren en alsoovoorts.

Op welk proposat en redenen haar tot naricht ten antwoordt wierf toegepast hoe onse meyninghe was hetgeen d'E. Caesar ⁽³⁾ zaliger voor desen in Hocciau hadde beloofd aldan oock vanhier selve nader aen den Keyser naar waarheyt bekent te maeken, zonder ⁽⁴⁾ om eenige redenen te willen liegen; als wanneer den ambassadeur opnieuw verder verclarende dat hy, hier ter stede nu soo lange geweest en geresideert hebbende, selve wel hadde connen sien en bemerken dat het de Comp^s. aen volck noch schepen niet gelegen quame om den Keyser van China met de versoogte assistentie nu ten eersten by te springen off te helpen, uitsgadors dat hy niet zonde mancoeren sulx alles en wesmeer getrouwelyck aen syn Keyser te

(1) Er staat: het zenden van dien eynde van imant.

(2) Het HS.: niet.

(3) Het HS.: d' Caesar.

(4) Er staat: zonde.

rapportceeren en kennisse van te geven, waarop hun geantwoort zynde dat wy zulk van haar ambassadeurs bescheydentheyt wel en geerne wilden geloven en verwachten, maar dat wy egter huytendes dat alles oock daaruvean geerue alve in geschrift aan den Keyser zouden willen doen verloozen en te kennen geven, daarop zy verclaarden oock alles nae haare waere berindinge en 't gont hun waere voorgecomen nae onse intentie als den inhoud van de te (*) schryvende brief te zullen rapportceeren.

Hierentusschen weder telwes gesproken zynde van dat, ingevalle onse meninge met het opzenden van een brief en persoon direct aan den Keyser en 't Peckinsse hof niet con werden bereykt, dat men aldan voort sijn souw moeten geruststellen en alle verder vergeeffen moeyte en onkosten laeten stecken, zoo vroegen de gezanten wel expres en een weynigh ernstich, off wy dan op en in Hoochieuw niet meer en zouden vaaren, en waarop hun toegepast wiert, dat zulk het seggen en de meninghe voorafnoch niet en waere, maar dat wy dan gelyck havoorens patientie zouden moeten nemen, tot soe lange de tyden eens ten besten quamen te veranderen en den Keyser onse smacken en goede intentie vandegeen en recht moeten bekend werden: wanneer wederom door de ambassadeurs geropsteert zynde 't geene hiervan staat geseght van haar lants manieren, byaldien er ywant van onseuwegen aan den Keyser mochte comen mede te gaen, stellende hy ambassadeur vast dat hy in allen gevallen d'selve optesenden brief des Keyzers alvorens hier soude dienen te lesen en een pertinent offschrift van te hebben, niet verder vrage off de Hoochieuwse regenten den inhoud daarvan oock niet zouden mogen weten off bekentgemaect werden, waarop hem de Heeren Gecommitteerde den lieten vragen in wiens handen de brief die wy mochten zenden soude mogen verblyven, daarop zy dienden in handen van de Nederlanders, onse ministers, daar de Heeren Gecommitteerde wederom als toetoonen (†) op diende dat die besendingh alleen soude geschieden, gelyck havoorens reets verhaelt en uytgelecht zy, om den Keyser van onse goede en oprechte intentie en inclinatie duydelyck kennisse te doen.

Waarop nochmaals door den ambassadeurs wiert verhaelt, dat hy van al 't geene hem was voorgecomen spreght en getrouw rapport soude doen naar onse intentie, wanneer hem naar den inhoud der afstesende missive aan den Keyser mochte werden medegedeelt, en wyders dat men hem een brief met de excusen van en over niet senden der verzoghte assistentie van schepen aan den Keyser soude kunnen medegeven tot antwoord van desselfs gedane versoek, en dat men dan wyders noch een andere brief met de versoeken en voorstellen, die aldan bey de Hooge Regeringe alhier van Comp. wogen mochten werden nodig geacht voor te stellen, in handen van onse gecommiteerde die wy naar Peekin aan den Keyser wilden schikken konden offtieren.

Daerjegens haar weder wierde geantificeert dat het onse maniere off fatsoen noyt en ware 2 brieven tegelyc aan eenen Vorst off Keyser te schryven, maar alles 't geene men nodich (‡) oordelste in eenen brief te begrypen, doch wel dat eenige

(*) Dit te lanchts is in.

(†) Er staat; alsoe weeren.

(‡) Het HS.; men noch.

gezanten of gecommiteerde, elders heenen gecommiteert wordende, met een apart credential welken voorzien tot betuyginge van haere commissie en afzendinge, ende verder dat de Hoochense regenten in hare brieven aan den Keyser en self den Keyser aan de regenten en oock aan de Regering alhier, in een brief wel van diverse saacken als van 't verzoek om assistentie en oock voor onsen handel en uogalie hadde geschreven, en dat wy overales oock wederom alles tot antwoord en 'tgeene men voor te dragen hadden in eenen brief vermaynden te begrypen en op te stellen, als niet conuenie sien dat het strydich ware tegen de reden noch de gewoonte in China.

De ambassadeurs dienden hierop weder dat sy als gezanten met haeren Keyzers brief en verzoek aan den Gouverneur Generael intsgaders de Regeringe waaren afgesonden en oock hier aangenomen, en byalden er nu ymant van onschietwegen mede naar China en naar Pekingh die het antwoord daarop medenam, dat sy dan als sonder eenigh bescheyt of verrigten en met ledige handen voor haeren Keyser zouden moeten verscheynen, en dat zy derhalven om die redenen bovenverhaelt nochtmals vermeenden onse saacken in twee brieven dienden begrepen en opgesteld te worden, namentlyk in d'eene brief, die in hare handen zoude gaen, het antwoord op des Keyzers verzoek om assistentie, als saackende haar commissie, en in d'andere brief, die met d'onse saule gaen, hetgeene wy mochten voor te dragen en te versoecken hebben, en van welke laesten sy meenden dat haar oock kennisse gedaen en lectura verleent behoorden te worden; over welke twee punten en voorwerpen de Heeren Gecommitteerden dan wennaamen onder het doen van rapport met de Hooge Regeringe nader te sullen sprecken, dat zy seyden soo goet te zyn en dat sy oock voor al 't gebesogneerde en gepasseerde met de Regeringe en de gecommiteerde alhier pertinente notitie en aenteekeninge moesten houden.

Wanneer sy ten laesten andermaal met het Chinees geschrift, hiervoren aangeroert, wegens de beloften die door d'E. Caesar (*) in Hoochieuw zonden gedaan syn voor den dagh quamen en versochten dat hetzelfde tegen de papieren van den E. Caesar eens mochten nagaan en geconfronteert werden, vragende of die Chinese minuten niet overgesonden en by ons berustende waren, daarop eerst door d'E. van der Plancken en self oock Lambaeco verclart wesende dat die minuten of eladden in 't Chinees van de vermecken, die door d'E. Caesar oet. in Hoochieuw aan de regenten waaren gedaen en voorgedragen, althoo onder de Chinese schryvers en tolcken aldaar waaren blyven berusten, soo wiert haar ambassadeurs sulx oock toegedient, maar dat wy Duytse minuten van alle de overgegeven geschriften van d'E. Caesar wel pertinent hadde, dogh dat by ons de Chinese eladden niet konden te passe comen ofte gelezen worden, 't welck haar vrecmt scheen te seeren te comen, menende dat de waarheyt van de beloften, door de Heer Caesar gedaan, daarby soude en moeste blyken, 't welck d'Heeren Gecommitteerden tegenspracken, vaststellende dat het Nederlands geschrift getuyge van de waarheyt ende de intentie van gemelte heer Caesar moeste zyn, met verdere vrage of sy van haar overgeleverde

(*) De naam d'Caesar.

Chinees geschriften oock hadden en behielden de translaten in 't Nederduyts, daar se op antwoorden van neen en dat die oock niet en konden lezen; woe en connen d'onse (seyden de Heeren Gecommiteerden) oock niet lesen de translaten uit 't Duyts in Chinees, maar om inleanderen wel te versiaan en geen aluysen te begaen, is het de gewoonte der Nederlanders de sancten van belangh, daar duytscherij en twyffelingh onder mochte comen te schuylen, nader te examineren, gelyck sy ambassadeurs bevonden en gelesen hadden dat gedurende de conferentie met haar niet alleen ten reguarde van hunne eygen overgeleverde geschriften maar oock selve van des Kayzers brieff waere geschiet, daar meergemelte Chinese Tartarische ambassadeurs niets op wisten te antwoorden, oock nu 'tscheen haar al wat in bedrayt vonden. Ende nadien het met omstandich en breed over 't voorverhaelde te discurreren al laet, duyster en ontrent half acht uren geworden was, son namen sy gesanten haar afscheij en wierden met de carossen sonals so getaelt waeren door d'E. Ockersze, van der Plancken, Spanbroeck, Meelman oet, wederom naar haar logiment geleij.

's Avonts vertreckt de chialoup d'Orangie na Indermayoe met een brieffle van Haar Ed^e aen den capteyn Jochem Michiels en raet aldaar, op heden geteekent, dienende ten principale tot oponthirpinge van de hoecker de Groenvogel en de chialoup de Brack, gelyck by 't afgaende brieffboek en verbaal staat gefextendeert.

Synde verder desen namiddagh staande de conferentie met de Chinese ambassadeurs door d'Heer Directeur Generael Speelman op de groote binnenplaats ten huysse van Zyn Ed^e naar alonds gewoonte uytgedeeft cleeden aen alle des Comp^e slaven ten overstaen van de opperecooptieden deses casteels en den fabryck Adriaen de Leeuw, onder wien alle deselve sorteren.

26 d^e. 's Morgens al vroegh treckt de militie naar de Westcust van Sumatra naar hoort, bestaende in 3 comp^e. Nederlanders, sterck 170 coppen, onder den capteyn Pieter Muller met de luytenants Guiliam Labout, Guiliam van der Steppen en Joannes Ruyt. Item de vaandrigh Ulrich Bergh, Jacob Jacobse de Rycke en Davidt Gerlitz, en bovendien noch 60 infantse Mardykens en andere gemengelde soldaten onder den infanta p^e, luytenant Adriaen Soubra, omme op overmorgen de Europeanen met 't Huys te Velsen en de inlanders op 't jacht Rammelens naar Padaogh met d'E. Commissaris Lourens Pit d'louge aff te gaen.

27 d^e. Heden morgen ontrent 8 uren caet Syn Ed^e, de Heere Gouverneur Generael verselt met d'E. Heer Blom, Outhoorn, Ryckloff van Goema de Jonge en den E. secretaris deser vergaderinge welken verscheijde andere vrunden naar 't hoort van 't schip 't Huys te Velsen omme den E. Lourens Pit de Jonge als gefligeert Commissaris naar de Westcust van Sumatra te autoriseeren en voor te stellen, nadat men tot Syn Ed^e op een collation wat onbeten en een glas van affscheij en behouden reyse gedroncken hadde, komende Syn welgemelte Ed^e met 't verdere respectieve geselschap ontrent de middagh weder terugge aen lant, nadat se aldaar wat gegeten en aigh vervrolyckt hadden.

Een weynigh later erlangen per Javans vaartuyg een brieffle van Bantam, door den adsisistent Gerrit van Looveren aen den hier aenwesenden resident Willem

Laaff geaddressceert en op eengisteren gedagteekent, niets van belangh inhoudende als dat men door seker vaartuygh van Palembang komende had verstaen, hoe den aldaar zynden Marussuar Dain Mangeta met 1000 man van syne volkeren op vertreck stont naar Saccadana op 't eylant Borneo om den regeerder aldaar te adsereren;

tot Bantam was mede een vaartuygh van Saccadana gekomen met party goet, pedro de porras en pedro boucinwa, toebehoorende den overleden Engelschen agent Robbert Parcker, hebbende hunne heengebragte coopmanschappen, bestaande in anphioen, kleeden en buscruyt, tot een goeten prys vertiert;

den Pangeran Ardy had van den ouden Coninck ordre ontfangen om al het geschut goreaet te houden en te syner aencomste las te braeden, doch waeren by sich weynigh hadde laten gelegen zyn; voorts en hoorde men thans niets aenwaaerdighs passeren, aengesien des ouden Coninck voornemen tot noch onbekent bleef eef.

Even voor de middagh komt den capteyn Willem Hartsinck binnen by Zyn Ed. de Heere Gouverneur Generael met een brieffe, door den Tommagon Natta Jouda nyt de Craoangse hovenlanden per eenige Javaanen over lant aen geciteerden capteyn Hartsinck gesonden, dienende ten geleyde van drie brieffians, door den rover Chilividara aen den Tommagon voornoemd en de hooftten omtrent de rivier Craoange geschreven, dewelke na gedaene translatie nyt 't Maleys in onse tale zyn bevonden van volgende lencur ende tot speculatie nodigh geaght hieronder te insereren.

Eerste translaathrieffe van Chilividara aen den Tommagon Natta Jouda.

Dit is myn brieff, Depatty Sacradilaga (alias Chilividara) aen den Tommagon.

Tommagon, de laode van den Sultan begeert dat ghy naar Bantam komi soodra als ghy de pady sult gesneden hebben en oock soo sult ghy Tommagon niet vermogen een gesant of te senden, en indien ghy selfs niet naar Bantam kunt gaan, zoo komi met al het volck van Tommagon Soura Dikara by my, en begeeft uw niet onder de Hollanders.

Tweede translaathrieffe van Chilividara aen de grooten van Galoe eef.

Desen brieff gaat aen Depatty Goelongoeh en aen alle de grooten van Galoe, Kiay Badagara, Kiay Soeta Nanga, oock aen Nelt Zoura Dikara, Kiay Tommagon Natta Jouda, Kingebey Wierastah. Dese is myne brieff Depatty Sacradilaga (alias Chilividara) en den desen sult ghy also ontfangen. Iek segge datter een hodo van den Sultan Bantam is gecomen, die uw belast naar Bantam te gaan, en hyal dien ghy niet en gaat, zoo maect uw vastigheden vry sterck en uw gragten diep genoegh en uw wapenen klaar, iek sal nint nalaten selfs UEd. by te coomen. Dit is myn teeken.

Volgt nu het derde translaatiebrieffje door Chilividara aan Wangsa Naya.

Dit is myn brief Depatty Sacradilaga (alias Chilividara) aan Slaga Jouda (is Wangsa Naja).

Daar is een bode van den Sultan Bantam, die uw belast naar Bantam te gaen, soodra ghy de pady sult gesneden hebben, en als ghy oevens Sara Prana (off Saran Tacka) en al uw*, onderdanen my niet gehoorsamen en ghy uw onder de Hollanders begoven wilt, so siet wel toe.

's Avonds gewert ons noch een ander brieffje per Javaans vaartuygh van Bantam, door den adsisent Gerrit van Loveren aan den resident Willem Cauff op gisteren gedateert, van geen bysonderen inhoud, als dat den ouden Coninck voornemens was op Bantam te komen woenen en een nieuw logieuent een weynighje boven 't presente paleys te laten oprichten en inwylm syn nieuwigemaakte Turtiassa door eenen Ratos Bagos off Radingh Mandaraka te laten gouverneeren.

Desen dagh (1) is hier voor Zyn Ed^h. binnen- en teutoogebragt een seer grooten tyger, den voorleden nacht door eenige ingezetenen hier niet seer verre vandaan gevangen, en waarvoor die luytjes na ouder gewoonte met een cleen vereeringtie syn voorsien.

28 d^e. Na de middagh erlangen per Javaans vaartuygh een brieffje van Bantam, door den adsisent Gerrit van Loveren aan den resident Willem Cauff alhier gedateert op gisteren, dicteerende niet sonderling anders als 't vorige, dan dat men daar seer na de terughkomste harer ambassadeurs alsnoch was verlangende, want daar divers van gesproocken en door de Europeess vrunden al niet veel goets onsentwegen onder gesmeet wiert.

Hedenavont begeven hun den E. Commissaris Laurens Pit de Jonge, den oppercoopman Jan van Leene, den coopman Pieter van den Hoorn, de doctors Willem ten Rhyne en Nicolaes Grim, mitsgaders den ondercoopman Joannes Melman, nadat den E. Commissaris alle syn schrifturen en papieren even voor middagh uyt handen van Zyn Ed^h. hadde ontfangen, na hoort en gaan oock voorts na de Westcust van Sumatra met de scheepen 't Huys te Velsen en Rammekens onderzeyl, zynde boven het ordinarie en extraordinary daarop gestelde zeevolck bemant met 170 Nederlandse militairen om ter Westcust daar 't nodigh komt geoordeelt te werden tegen de rebellen gebruyckt, en medenemende een ampele memorie tot syn E^d. en desselfs raats naregt over de generale Compt. saken en 't werck der gontmyne, mitsgaders een missive aan den commandeur Melchior Hurt en den gewoonlyken raat tot Padangh, alle op beden geteckent, benevens noch een geslooten secrete ordre off resolutie van Haar Ed^h. om by overlyden van den E. Commissaris Pit door den raat geopent te werden, en bovendien verscheyde andere bylagen, daaronder mede seecker origineel Maleys brieffje van den Radja Jamby, soon des Indrapourisen Keysera, ons per Chinees vaartuygh in 't lest des voorleden jaars van Malacca

(1) Er staat: den dagh.

toegekomen, behelsende d'instructie voor d'E. Pit en de missive aan d'E. commandeur Hurl soodanige ordres en considerationen als by 't afgaande briefboek en verhaal onder date van gisteren omstandigh staat geëxtendeert, en hebbende wyders gemelte bodens voor de commanderye van de Westcust afgevoert de navolgende contanten, coopmanschappen, ammunitien, behoeften en noodtykheden, berghgeraetschappen en andere goederen, namentlyck:

In 't Huys te Velsen:

50000 guldens aen contanten;	
348 pakken diverse cleden;	
810 $\frac{1}{2}$ diverse koper;	
12 lasten Zouraise tarwe;	
49 kaasen met bergwerckers- en amlaghtsgeraetschappen, voorts noch verscheide provision, ammonitien, materialen, yserwerck, schryftuygh, medicamenten, equipagio- en andere goederen, bedragende een somma van.....	f 185031: 8: 1:

in 't jaght Rammekens:

81 pakken cleden;	
80 balen cattoen;	
60 stuk lichte swalpen, voorts party paardetuygh en noch andere goederen ter montura van.....	f 26691: 18: —:
somma beloopt 't algescheepte in 't Huys te Velsen en Rammekens voor de Westcust van Sumatra samen.....	f 208723: 6: 1:

Heden morgen hebben de Chinese Tartarische ambassadeurs wederom aen den sabandar Ocker Ockersze, die se by hun hadden versoght te komen, terhanden gestelt een (*) nader geschrift, in de Chinese tale gescreven en naa haare gewoonte toegemaackt, met versoeck dat hy hetselve aen Syn Ed^{de}. d'Heer Gouverneur Generael en de Heeren Raden van India geliefde te overhandigen, gelyck sulx door denselven dan oock gedaen zy, maar op 't goetvinden van Haar Hoogh Ed^{de}. dat dit en soodanige geschriften der voorsz. ambassadeurs dusdanigh oneygentlyck en buyten ordre aen voorsz. E. sabandaar Ockersze waaren doen terhand stellen en haar adressen en versoecken directe eerst aen de Heeren Gecommitteerde Raden, die genomineert en gestelt waaren om met haar te handelen en te confereren en bereets oock sooverre in de gehoude conferentien besigh geweest zynde, soo is hetselve geschrift soodanigh als het ontfangen en gebragt zy den voornoemde E. sabandaar Ockersze wederom overgelevert en gelast soodanigh aen de Chinese ambassadeurs oock insgelyck wederom toe te brengen en daarby aen te seggen, dat zy hetgeene se voor te dragen en te versoecken hadden, in ordre eerst aen de gestelde Heeren Commissarissen off Gecommitteerde Raden van India moesten voordragen, overleveren

(*) Ez staat: en.

en bekendmaacken en die alsdan, als daartoe gestelt, daarop haar 't nodigh berigt en bescheyt souden geven ende laten toecomen, mitsgaders daarvan aan de vergaderinge rapport doen, 't welk door msergenoemde E. Ockers oock soudanigh volbragt en haar ambassadeurs aengesegt wesende, zoo hebben zy daarop niet veel geantwoort, maar des anderen daags op

29 d^e. Namiddags het voorengesleete geschrift van gisteren alom door hunnen staatsman, den gewesen tolck Limlacco, doen binnenbrengen en aan de Heer Ordinary Raat Balthazar Bort als eerste dat gecommitteerde t'synen E. huysc doen presenteren en overleveren, om wyders door syn E. en de verdere Heeren Commissarissen haare adresse verder te erlangen en ter vergaderinge van Haar Hoogh Ed^e. ingedient te werden, gelyck dan oock na voorgaande translatie uyt het Chinees geschiet en datselve bevonden is van inhoute van woorde tot woorde als volgt, daarby oock is gevoecht 't geen dan daarop en over in de volgende met haar gehoude conferentie door de Heeren Commissarissen gededuceert, beantwoort en aengemerckt is, als te weten:

Geschrift overgegeven door den tolck Limlacco uyt de naam van de Tartarische ambassadeur Lou en Lilouja op 29de May anno 1680 aan den Ed^e. Heer Balthazar Bort, Raadt Ordinaris in India.

De ambassadeurs van den Tartarische Keyser Loulaja en Lilouja verthoonen dit geschrift aen den Coninck van Batavia. 't Geene te seggen en versoeken hebben gehad, is voordesen by request al verthaont, dierhalven onnoodigh agten daarvan weder te verhalen.

1. Dit siet op het voorgaande aluys dat de Keyser van niemant hulp zonde verzogt hebben.

2. Versoeken dat wy 't geen geseght hebben aen den Keyser zullen schryven,

Op sekeren avont by de Heeren Gecommitteerde verscheenen en in conferentie gecomen zynde vertrouwen wederuys den anderen niet wel zullen verstaen hebben (¹), derhalven zyn bedugt dat Zyn Keyserlycke Mayesteyt met onse wedercomste geen behoorlyck en regt rapport zullen kunnen doen; daerom remonstereen dese letteren om alles bekend te maacken, opdat hierna geen foute begaan, door Haar Ed^e. nagesien en daarover beraden mogte werden, gelyck dan oock versoecken een schriftelych antwoord hierop te mogen erlangen.

(¹) De hier en verderop gecursiveerde woorden sijn in het HS onderstreept.

en dat haar daarvan kennisse magh werden gedaan om met maleänder d'accorde te gaan.

3. Dit hebben wy aan de heeren ambassadeurs doen blyken met het 15 artikel van de poincten, primo September 1678 aan de Hoochmo regenten overgelyvert, en oock met het daghregister onder dato 5 derwylve maant, dat het absolute logrus waeren en Caesar noyt absolute beloften van assistentie hadde gedaan, maar dat het soude staan aan de dispositie van de Hooze Regeringe alhier, en sonder dat zyn E. heeft connen worden gedisponeert om eenige zake toezegginge te doen, protesterende de Heeren gecommitteerde dat de Comp^e. onzer en schande wierde aengedaan met sulx te schryven, alsoe noyt gebleecken was dat wy in onse beloften oyt hadde gemanqueert: dat se wel conde seggen gehoort en in 't Chinees geschrift gesien te hebben dat de heer Caesar sulx soude hebben beloofd, maar niet positive te seggen dat hy het hadde beloofd. Zy hadden, seyden sy, dit geschreven in voldoeningh van haar plicht en om ons te bewegen tot de versogte assistentie; wy daarop dat se dat niet geen onwaarheden moesten behelpen. Hierop kon men geen woorden van haar krygen; sy bleven by haar vorige seggen, dat geschreven was meest geschreven blyven, sy conden haar geschrift niet veranderen; wy conden an den Keyser daarover schryven dat ons goetdacht.

4. De gewesen Coninck van Batavia was doot, dat en raackt de sache niet; d'heer Caesar is afgezonden van den tegenwoordigen Generaal. Sy seyden niet beter geweten te hebben.

't Is nu eenige jaaren geleden, als dat de Comp^e. diverse schepen heeft gesonden, welke Que- en Aywoy hebben 'ondergebragt en verstruert, 'tgeene een groot werck is geweest, gelyck oock alle de volkeren mo binnen als buyten het ryck van China wel weten dat een verrigtinge van den Hollandsen Coninck is geweest. Den commissaris Martinus Caesar, in Hoochieuw komende, heeft by geschrifte hetselve alsmede zyn veraoech aan de regenten aldaar bekendgemaect, waarop zy doen ook een brieff diesaenguaende aan den Keyser hebben geschreven. Zyn Mayesteyt, de groote hulpe van de Comp^e. daaryt levende, heeft het veraoech van Martinus Caesar in alles toegestaan, d'Ambassadeurs, medebrengende een brieff van den Tartarischen Keyser, zyn alhier verscheenen, versookende van de Comp^e. hulpe van schepen en volck, niet twyffelende of zouden door den Hollandsen Coninck daarmede geassisteert werden, maar nu bespeuren wy de Comp^e. de belofte van Caesar niet gelieft na te comen en antwoorden dat Martinus Caesar zoodanigen toezegginge niet heeft gedaan, dierhalven vertrouwen, indien de Comp^e. eenige gesanten na 't ryck van China nu ofte hierna wilden afsenden en aldaar yets te versoecken hebben, dat haar geen gelooff zal gegeven werden, maar nu is Martinus Caesar en de gewesen Coninck van Batavia doot.

Wy hebben mede van de Heeren Commissarissen verstaen dat de Comp^e. aan Tayoan haar niet gelegen hiet, maar hoe is 't nu met Hoochieuw, alwaar den Keyser het veraoech van M^r. Caesar heeft ingewilligt te negotieren, een logie te maken en nu welgevallen te comen en te vertrecken sonder daarvan verhindert te werden; waarvan 2 brieven zyn gemaect, d'ene is na Batavia gesonden en d'ander

5. Wegens de negotie die den Keyser ons heeft toegestaan hebben wy haar gezegt, dat wy se niet en genieten. Lamlacca hout het contrarie staande; de ambassadeurs seggen daar niet veel op, apparent merckende dat het schelmerye is.

6. Dit slaat op het 5. point.

7. Wy sullen daarvan in Raade van India sprecken en de heeren ambassadeurs bescheyt laten weten.

in Hoccieuw verbleven om altyt te betonnen hetgeene den Keyser van M^r. Caesar heeft toegestaan. In de verdere clerne sachen, die Caesar heeft ingelevert en niet noodigh waren den Keyser te adviseren, hebben de Hoccieuwe regenten de Comp^s. de behulpzame hand geboden, en alsoo nu den vryen handel in Hoccieuw is toegestaan, doch niet gelyck die van Macassar, welke met groote nauwte en zwaarigheyt moeten handelen, vertrouwen wy dat Hoccieuw een groote negotieplaats voor de Comp^s. sal wesen.

Wy hebben oock van de Heeren Commisseries verstaen aldat Martinus Caesar zodanigen toezegginge niet heeft gedaan; dierhalven versoeken wanneer vertrieken een brieff diesaengaende te mogen bekomen, want indien ons geene daarvan medegegeven wert, by onsen Keyser weder verscheynende, wat sullen wy dan seggen? want hy sal ons geen geloof geven en vertoornt wesen. Dierhalven versoeken wy dat den Batavischen Coninck hierop gelieft te letten en beraden.

Geschreven aan den Huijantsen Coninck tot Batavia in 't 19^e jaar de vierde maan de 29^e dagh van de keyserlycke regeringe.

(Lager stont:)

Getranslateert uyt het Chinees door den sabandiar Oekers; (*) in 't bywesen van Lamlacco, Tinghlaaw en Tenqua.

Heden namiddagh de Bantamsse heeren ambassadeurs Keey Aria Moongossodana en Keey Nebey Astrindjaja wederom in maniere alavoren opgehaelt uyt hun vaartuygen en met 2 carossen binnengebragt ter audientie en conferentie door d'E. sabandar Oeker Oekersis nevens onsen resident van Bantam Willem Caaff en den Capteyn der Maleysers Abdul Bagus, omtrent de klokke ½ vier uren ter groote vergadermaal voor de Heeren Directeur Generael Cornelis Speelman en Joannes Camphuys, verselt metten secretaris Joan van Hoorn; alwaar haar E. geseten

(*) Vergelyk hierboven pag. 83.

en de wederzytse ordinairie complimenten afgelegd wesende, soo sijn deselve ambassadeurs articuleriter voorgehouden als de poincten van 't oude gemaakte contract tusschen ons en Bantam in den jaare 1639, en waarinne hetzelfde al van den beginne aan van haere zyde niet en was nagekomen ofte aghtarvolgt, en wat vergoedinge, satisfactie en reparatie de Comp^s. voor haar en haeren onderdanen derhalven dewegen quame te pretenderen en wat verdere poincten en versoeken sy alsom oock wyders noch op nieuw van den Sultan van Bantam quamen te requireren conform de resolutie en 't arrest, op gisteren daarover op de voorstellingen van de heeren Speculman en Camphuys genomen, en van welcke resolutie als dese conferentie mette antwoorden van de voorschreven ambassadeurs daarop en 't geen oock wyder daarin als van onse voorgestelde contra-ambassade van 3 aensienlycke personen aan den Sultan van Bantam by Haar Ed^e. goetgeonden wesende een generale resolutaire ampele aanteeckeninge te nemen en die oock als een formele resolutie om verscheyde redenen in 't resolutieboek te insereren, soo sullen wy het gebesolgneerde van beiden mette vooraf genomen resolutie en 't geen er noch verder in gedisponeert en gebesolgneert sal worden hieragter altesamen byeen op zyn tyt insereren en ons daartoe by desen refereren.

Voorts is in Raaden van India op 't voordragen van d'E. Heer Ordinaris Raat Anthony Hurt als President van Schepenen verstaan, dat gedurende de absentie van den na de Westkust vertrockenen landdrost (*) der oostzyde Laurens Pit de Jonge die functie tot zyn E^e. wederomste sal waargenomen en bekleet werden by en door den landdrost der westzyde Vincent van Moock, als voorhepen door hem in vorige tyden oock was gedaan geweest.

Sekere twee Javanen, genaamt Ragil en Caloerhan, in den voorleden jaare door den Pangeran Pongar off eenige grooten uyl de Mattaram afgesonden zynde na Batavia om voor Zyn Hoogheyt parthye diamanten en om andere goederties op te copen met last om in passant tot Wanacarta een pascedul van den R. capteyn Sloot innde te nemen, soo hebben gesegde afgesondene sulx niet in agt genoomen maar hun direct naar Paccalongan begeven en vandaar naar Pamaoekau, alwaar se onderweegs door onse Indermayoese cruyssende vaartuygen als sonder passe aghterhaelt en deselve als gevangen opgebracht zyn geworden, waarvan den Pangeran Pongar off zyne groote kundschap getregen hebbende eerst den R. capteyn Sloot door een briefje hadden versocht Haar Ed^e. sulx voor te dragen en om vergiffenis en restitutie syner dienaar en goederen te insteren, dogh gemelte Ragil naderhand in de Mattaram teruggekommen maar geen goederen medegebragt noch geen behoorlyek rapport konnen doen hebbende, soo presumeerde Syn Hoogheyt dat zyn afgesondene t'hunner aanwezigheit tot Batavia sulx aan Haar Hoogh Ed^e. niet hadden bekendgemaekt, sulx dierwegen nu andernmaal den voornoemden Ragil nevens oock 4 andere Javanen, genaamt Timba, Key Boeko, Naya Soeta en Loor, met een schenkagie van een kris en pieck door Zyn Hoogheyt of uyl desselvs naame door eenige der grooten uyl de Mattaram naar Batavia afgevaardight wierden om de

(*) Er staat: vertrockenen en landdrost.

restitutie dier verloren goederen te versoeken, welke afgesondene dan op heden alhier, hijsen 't caasteel by Zyn Ed^{de}, de Heere Gouverneur Generael zyn kunnen te verschynen sonder eenige ceremonien in geleyde van den sabbandar Oekersze, overleverende met een Javaans brieffje, als boven gesegt uyt de naam van den geciteert Pangeran Pongar in geleyde van haar aen Haar Ed^{de} geschreven, 't welck naar gedaane vertalinge uyt het Javaans in 't Duyts is bevonden van volgende inhoudt.

Translaathrieffje, uyt de naam van Pangeran Pongar uyt de Mataram aen Haar Ed^{de} geschreven.

Desen brief van Kley Ingahey Diajawieria, waarmede myn vernedere voor den Heer Gouverneur Generael tot Batavia, die Godt wil geven een goet religie tot in de ewigheyt ende zegenen met een langh leven, getrouwigheyt en magh in dese werelt om dit lant Java te herstellen. Verders de lieden van Jaccatra brengen dese afgesondene, om voor den Heer Generael met desen brieff te verschynen, die genaemt zyn Imba en Boekou, om bekend te maacken dat mynheers broeder den Sousoubouangh Ingala om te handelen gesonden heeft Ragil, Calocraban, Loor en Naya Soeta, die medegenomen hebben 1800 rd^{de} om daarvoor diamanten te eytschen, en nu zende ick deese lieden om voor mynheer te verschynen en stelle alles in zyn believen. De lieden, die dat capitaal hebben gebragt, zyn nu sieck, en 't staet in mynheers believen wanneer hy zyne dienaars metgesellen de cooplieden wederom gelieft te zenden, ende die nu naar Batavia gaan, is Loor en Naya Soeta. De reeden waarom den Sousoubouangh geen grooten heeft gesonden, is omdat het maar een kleene swark is, doch egter werden dese lieden door de grooten veel vertrouwt, en dit staet oock in de belieft van mynheer, maar uwen dienaar versoeckt seer demoodelyck om vergiffnisse, alsoo hy niet anders te senden heeft als een eris, genaamt patipati, en een pieck. Gelieft uwen dienaar dit ten besten te houden, alsoo het geringh is, en 't geene uwen dienaar verder in zyn harte heeft is Imba en Boekou bekend.

Synde verders met geciteerde afgesondene Javanen des Pangeran Pongars ons noch mede toebragt een missive off brieffje, door den capiteyn Joan Albert Sloot en luytnant Taalbeek uyt ons leger op Wanacarta aen Haar Ed^{de} alhier geciteert in dato den 6 deser, ten principale tot geleyde van de voornoemde afgesondene en met advys, dat alles in en omtrent de Mataram in gerustigen staende continueerde (¹), verlangende den Pangeran Pongar en de andere Mataramse grooten seer na de ruste des Sousoubouangs Aman Courat, zyn broeder, om denselven tegemoet te mogen trecken en te verwillecomen:

Den Pangeran Pongarya was door Pongar in plaats van den na Bataveen gehannenen Aria Mandalika gestelt, en had Zyn Hoogheyt op 't gerugte dat den rebel Namroet met een partye isaeingeraept geboefte sich tot Sellanga zoude onthouden

(¹) Er staat: continuerende.

om de negorje Bagulven te overrompelen, vijf sonrouangs derwaarts gesonden om na de waarheyt en gelegentheyt nader te vernemen en den E. Sloop kennisse daarvan te geven ect., gelyck sulx en 't verdere narres by 't aencomend brieffboek en verhael onder 't quartier Japara of Java's Oostenst breder staat geëxprimeert.

Desen avond ter extraordinarie vergaderinge door Zyn Ed^{de}. de Heere Gouverneur Generaal voortgebragt zynde de nominatie, by 't Collegie van Schepenen deser stede op eergisteren naar (*) oude jaarlyke gewoonte gedaen, van een dobbel getal Comp^{te}. almanen als borgeren, omme tegens morgen, zynde den dagh van Batavia's veroveringe, nyt te continueren ofte opnieuw te verkiesen een getal van 9 bequaame mannen tot Schepenen deser stede, soo is daarop en over vooraff gedelibereert, hoe het getal van Schepenen den voortleden jaare 1679 by resolutie van 26 May in plaats van 7, gelyck het bevorens altoos en doorgaens zy sterk geweest, met noch 2 leden ware vergroot, nyt redenen en inzigte, dat de processen ect., dagelyx onder de gemeente in deser stede almede door verval en armoede vermeerderden en oock dat het (2) besorgen der begonnen ringsloote en de opzicht over Batavia's ommelanden was gemeent Haer Eerwaarde aan te bevelen, doch dat sulx tegens vermoeden doemals door Haer Eerwaarde was geëxecuteert en gevolgelyck (3) by resolutie van 13 October passado dat werck aan een apart collegie van Heeren Heemraden aenbevolen geworden: sulcx dan dat voornemen agtergebleven en niet voortgegaen wesende, soo is derhalven alann goetgevonden en vastgesteld het Eerwaarde Collegie van Heeren Schepenen tegenwoordigh met dese verkiesinge vooraff wederom op den alouden voet en ordre van 7 persoonen te reduceren, ende waardoor dan voor tegenwoordigh na de ordinarie methode geen nieuwe zyn verkooren, maar nyt de oude naar 't alffman alleen van d'E. Isaacq Solimans, gewesene vice-preses, voorts gecontinueert d'ondergenoemde persoonen als:

d'E. Heer Ordinaris Raat Anthony Hurt als president;

d'E. Cornelis Swart als vice-preses by optredinge (*);

d'E. Jacob van Dyck;

d'E. Abraham Struys;

d'E. Albert van Brengel;

d'E. Jan Soury en

d'E. Adriaen van Beekom nevens

d'E. Jacob van Dam, continuerende secretaris.

30 d^e. Heden zynde Hemelvaartsdagh en oock meteenen de gewone gedagtenisse van de overwinninge deser plaatzs, soo werden na oude usantie 's morgens met het aenbreecken van den dageraat de vaandels, vlaggen en standaarden sus van de belwerken der stadt en het casteel, hem de borgers en inlandse comp^{te}. en ingesatenen alsmede van de hier ter rheeke liggende schepen nytgestooken en de heughelycke gedagtenisse van de veroveringe van het coninckryck Jacatra

(*) Er staat: naal.

(*) Dit het laschie is in.

(*) Er staat: gevolgelyck.

(*) Het H.S.: optredinge.

en dese stadt Battavia geviert, zynde nu 61 jaaren geleden dat God almachtigh de Vereenigde Oost-Indische Nederlandsche Comp^t. met die overwinninge heeft gelieven te zegenen om een vaste colonie in dese gewesten te planten en stigten, en die in de voorsz. tyd na de afgelegentheyt van plaats en de constitutie en toevallen van zaacken door Godes genadigen zegen al tot zeer verre zy geavanceert, dogh nu zedert een tyt herwaerts door toevallige incidenten vrywat gedeclineert geweest: God de Heere bevestigte haaren staat in dese hoofdstadt meer en meer, en kroone deselve met gedesidereerden successen en voortspoet ten besten van 'talgemeen. intrest van de Comp^t. en harer onderdanen ruste en welstant, amen.

Voor de middagh komt de sloop de Brack van Chirrehon weder terugge met een brieflie, door den capteyn Jochum Michielsz en raat nyt 'a Comp^t. vestingh de Beschermingh aldaar aen Haar Ed^e. geschreven den 23 deser, behelsende niet van belangh waardigh hier aen te tekenen, als dat den Sousouhouangh den Pangeran van Samadangh opentboden hadde, dogh wilde denselven niet vortrecken buyten licentie en ordre van Haar Ed^e. alhier; voorts was alles tot Chirrehon in gerustigen stande, gelyck by 'taancomeint briefhoeck en verbael nader zy te beooghen, wesende met voornoemde sloop de Brack hier oock overgecomen eenige Macussaren en diensuren van onsen Macassaren Grain Bissas met een eien complement-brieflie van denselven aen d'Heer Directeur Generael Cornelis Spielman tot bekentmakinge van zyn toestand, verrigten en gedaente aldaar, sonder verdere notabele zaacken en daarom oock niet nodigh gesicht hierin te melden.

's Namiddaghs verschynt oock te deser rhede van Japara de luyt Spanbroek met den koopman Jan de Harde en 4 comp^t. Batavise Mardykens en Javanen, ten deele in haar eygen vaartuygen gecombineert onder de capitains Caga, p^r. d^r. Matabal, luytenant Nanda, sterck 258 koppen, medebrengende twee missives, d'eerste van den opperkoopman Cornelis Bartelme Marchier en raat tot Japara aen Haar Ed^e, gedateert den 19de deser, en de tweede door de residenten Thomas Grinnel en Aarnout Grevinck nyt Tegal van dato 25 deser, zynde de Tegalse van geen bysonderen inhoudt en behelsende d'eerste Japarse 't volgende nieuws:

dat den Panambahan Maas Giery, ten tyde van den overleden Sousouhouangh en successive tot nu toe door de Javanen voor een grooten heylligen geagt en zedert de troubelen op dit eyland van 't jaar 1670 aff en staande de rebellijs van Troenajaja en andere syn rol en personagie al vry lang en breed onder den schyn van heylige heerschappye gespeelt en niet veel goets voor 't gemeene beste en voor de Comp^t. gebrouwen hebbende, gelyck daarvan by de ondervindingen van d'E. Mayor Poleman anno 1676 en van d'Heer Directeur Generael Cornelis Spielman anno 1677 is geblecken, sich op de onthiedinge voor den tegenwoordighen Sousouhouangh Amen Kourat niet hebbende willen vernederen, met voorgeren sulx noyt voor syn heer vader gedaan te hebben, Zyn Hoogheyt den Sousouhouangh soo verre in gramschap had verweckt dat hy eyndelyck deed resolyeeren hem met zynen geestelycke aanhangh met gewelt en behulp van Comp^t. wapenen aen te tasten en t'eenemaal t'onder te brengen, gelyck oock door onse magt ter assistentie van den Sousouhouangh was geschieft en al dien oproerigen hoop, die sich

dapper te weer stelden, in de pan gehackt met verlies van onsen capteyn Casper Altmeyer en noch 16 Europeanen, in deze attacque, die al wat scherps was gevallen, gesneuveld;

de V'saengerotte Macassaren, Maleyers en parthy Chamlanders in de negorye Balanbangangh waeren insgelycx door den opperkoopman en capteyn Jeremias van Vliet nevens den Amboinesen capteyn Joncker tot 500 in getalle nyt dese werelt afgedepescheert, sodatter nu byna in 't Mattaramse ryck off op 't land van Java noch Madura geen vyanden aen die nootant meer te vinden waren, doch hier niet ver vandaen tusschen Soembar en Paccalongan onthielden sich noch soo eenige vyandelijke roofprauwen met een parthy V'saangersep behoefte van 't overgebleven Kidofs gespuys, als tot Chirebon, Indermayoe noch daar elders geen schnypleats off herbergh meer hebbende, en soo waren mede tot Marabaya even heestien Tegsal noch ettelycke Macassarise off Bougyse vaartuygen, dewelke 't alle dapper op roven en steelen aenleyden en eenige Javaanse vaartuygen afgeelopen en 't volck als gevangen weghgevoert hadden:

omtrent de negorye Bantangh hadden eenige Macassaren, Maleyers en Bantammers een nieuwe negorie ⁽¹⁾ opgehout, die noch dagelyx vergroot wierde, nyt dewelcke zy de inwoonders tot Bantangh en daaromher met roven en stelen niet weynigh becommerden, waartegens by de Paccalongers wel getwes was grattentoeft om die stroopers ⁽²⁾ te doen verhuysen, doch niets uytgeragt en oversuix door eenige hoolden dier geroofde inwoonderen versoght, om onder de bescherminge van de E. Comp^e. te mogen werden op- en aengenomen, en ten welken eynde dan evenwel, schoon men daartoe soo gereet niet kon treden, de fluyt Gooylant inpassant aldaar eens soude aengieren om die rovers te helpen verdryven:

den capteyn Jean Albert Sloot onthield sich noch met een cken legertie op Wannacarta niet verre van de Mattaram om aldaar den Sousouhouangh Amen Court off te wagten en alsdan na de Mattaram verder te helpen conduiseren, gelyck men op Japara oock alles prepareerde om Zyn Hoogheyt met de vereyschte eere in te halen, ten welken eynde oock den voorafgesondenen gouverneur van Japara, Taitsis Napera reets aldaar was aengecomen:

den E. Couper was noch tot Sourabaya en besigh om de infantse militie die op Batavia thys hoorde en in den treyn nu al een geruyman tyt van 2 en 3, 4 jaar gesworven ⁽³⁾ hadden, op haar eeuwighe bedden weder herwaerts te demitteeren ect., gelyck sulx in 't aeneomend briefboek en verbaal onder 't quartier Japara omstandigh staat geparticulariseert, hebbende wyders de ⁽⁴⁾ fluyt Spanbroek tot inladinge aengebragt de volgende constanten en andere goederen als:

24000 Spaanse realen;

226 $\frac{7}{8}$ rd^e. aen gont;

1498 stuex diverse soorten houtwercken, bedragende tesamen / 75434 : 7 : 8.

(1) Er staat: een in nieuwe negorie.

(2) Het HS.: *sproopers*.

(3) Er staat: *gesworven*.

(4) Dit de lichte ik in.

Even na 't eyndigen van d'agtermiddaghpredicatie komen de aanwezende heeren Schepenen binnen 't raastee, waarvan dan, nadat ee alle eerst voor haare gedaene diensten zyn bedanckt en den eet van purge hadden afgeleght en daarmede eenlyck den afgaande E. vico-president Isaacq Solomans syn depasche becomen, soo zyn de andere overige 7 alle gezamentlyck in tegenwoordigheyt van Haer Ed^e. In de groote vergadersaal onder den vorigen redt gecontinueert en bevesticht en gelucktgewenscht, na hetwelcke deselve alle nevens oock den afgaanden E. Solmans volgens oud gewoonte dan voorts op de groote binnenplaats van Zyn Ed^e, woninge onder de tamerindenboomen op een collation werden onthaelt, gaande alsoo na haer wat ververscht hebbende metot vallen van den avont ider weder na huys en zyn logieuent.

31 d^e. 's Namiddagh komt alhier ter reede weder van Timoor off Larentique en passant aenglieren een Portugues schoepie, Nesse Siahora de Secoura, den 27 January vanhier met een na-advishrieffe aan Comp^s. opperhoofd en raat op Coepan derwaerts afgegaen, sonder nochtans 't minste antwoord van d'E. Wyckkeraloet medegebragt te hebben.

Heden ter ordinairye vergaderinge is in Raede van India gelesen secker extract resolutie, by d'Eerwaarde Kerckenraat deser stede 27 April passato genomen tot weeringe der Moorse tempels en Chinesen duyvelsdeusten, almede tegen het speelen van comedien onder de Christenen deser stede, daarop verstaen gemelte Kerckenraat mondelinge te laten antwoorden dat men in de voorsz. saake de nodige voorsieninge doen en de behoorlycke ordre stellen zal etc.

Dese verstrekenen maant May zyn alhier van verscheydene ont- en afgelegene plaatsen aengecomen een getal van 108 stux vaartuygen, tesamen bemant

met 480 koppes, hebbende aengebragt soedanige coopmanschappen,

behoefden, provision en kleenigheden als hieronder

staet gespecificeert, als namentlyck:

- 6 van Toulougbauwa met 24 man en 50000 stux oude picnangs, 2800 d^e. oude clappas, 1800 d^e. potten en tresselen, 56 picols gedroogden areecq, 1600 potten kalk;
- 7 van Cheribon met 28 man en 1400 bossen diverse suiker, 900 d^e. ajoyn, 56 canassar swarte suiker, 26 p^e. commukus, 5 potten oly en 5½ last rys, 2½ lasten boontjes, 16000 stux arcequullekens;
- 2 van Damack met 8 man en 220 stux plancken, 50 d^e. riemen;
- 29 van Tegal, 78 man en 4800 bossen suiker Somber, 600 d^e. pady, 8 potten oly en 36½ lasten rys;
- 4 van Griase met 24 man en 130 stux buffelsvellen, 7 p^e. harteveesch, 93 potten oly, 817 stux buffelsvellen, 1½ last rys, 11 p^e. oude picnangh, 400 stux buffelshoorn, 4½ lasten zout, 128 stux hartevelen, 500 stux clappas en 600 stux ryzantijena;

48 vaartuygen transportere.

48 vaartuygen per transport.

- 1 van Canton met 30 man en 240 pakken medicinale cruyden, 60 roode cassien met thee, 18½ strootjes theepierings, 15 cassien theepotjes, 22 pakken Chineses papier, 12 canassers met thee, 20 bossen groote en kleyne quitasollen, 282 stuk spulter, 330 pakken aluyn, 131 canassers radix China en 5 d^m. laackwas;
- 2 van Padangh met 28 man en 100 corgies matten, 20 p^b. swarte henjuy en 300 bossen rollangs;
- 5 van Namhangh met 12 man en 460 stuk plancken, 2½ lasten zout, 60 stuk buffelschuyden;
- 10 van Samarangh met 40 man en 122 potten oly, 2000 bossen goemoets, 28 canassers swarte suiker, 9¾ lasten rys, ¼ last vrugten camiry, 3300 stuk tamarinda, 80 d^m. kleyne kistplancken, 90000 stuk oude pienangs, 2 p^b. buffelsmeer, 2 d^m. zintok, d^m. 30 swarte suiker;
- 3 van Palembangh met 24 man en 600 bossen rollangs, 1400 stuk sarded gurgolts, 2 p^b. 2 p^b. cattoen, 200 stuk deekcadjangs, 6 p^b. swarte henjuy en d^m. harpuys;
- 11 van Sombar met 44 man en 17½ lasten rys, 3800 bossen suiker Sombar en 15 lasten zout;
- 1 van Packelange met 4 man en 1½ last rys, 80 stuk plancken en 80 stuk buffelschuyden;
- 1 van Japara met 6 man en 700 stuk plancken, 100 d^m. balken, 100 d^m. buffelschuyden;
- 2 van Malacca met 28 man, 41 p^b. wax, 12 d^m. suys, 300 bossen rattangs, 10 callys camphour, 1 p^b. vogelaesjes (*), 30 d^m. gattaganher en 40 d^m. henjuy;
- 1 van Ziani met 6 man en 90 p^b. swarte mycker, 60 potten oly en 5 lasten zout;
- 2 van Indermayo met 7 man en 2½ lasten zout;
- 6 van Bantam met 24 man en 23 p^b. radix China, 4 d^m. tobacq, 800 potten kalk, 300 stuk oude clappas, 40000 d^m. oude pienangs, 8 p^b. wax en 1 d^m. thee;
- 12 van Tangaran met 36 man en 3 lasten gingilymaat, 488 bossen pisangh, 316 stuk hoenders, 400 stuk oahis, 2½ p^b. groene tabacq, 25 stuk pampoer (*), 1 p^b. aarikera, 7 stuk gytshocken, 24 zakken gingilymaat, 1 p^b. gember, 30 mantjeus groene tabac en 1 p^b. saffraan;
- 2 van Calsuwew met 14 man en 500½ p^b. peper;
- 1 van Zingnap met 4 man en 300 stuk hartevellen en 10000 stuk gezoute vis bantam;

106 vaarluygen transporters.

(*) Er staat: vogel regia. Andere fonten van onze taboes laten wij maar wiet zoals ze zijn.

(*) Boven de laatste lettergreep van dit woord staat eene horizontale streep, die de afkorting aanduidt; en de beneden volgende lijn blijkt dat pampoene bedoeld worden.

106 vaartuygen per transport.

1 van Tanara met 4 man en 2000 bossens zwarte zuycker;

1 van Beauw met 4 man en 2300 stuk gesoute vischkuyten;

somma 108 vaartuygen, dewelke in 't generael sondainge koopmanschappen en behoeften hier ter markt aengebragt hebbe als hieronder in 't largo gespecificeert wert, namentlyck:

160000 stuk oude pienangs;
 3300 d^{re}. d^{re}. clappus;
 1300 d^{re}. potten en tresellen;
 58 p^{de}. gedroogde areeck;
 2400 potten kalek;
 1400 bossen diverse zuycker;
 900 d^{re}. ajuyt;
 114 canassars swarte zuycker;
 26 p^{de}. communikus;
 287 potten oly;
 72 $\frac{1}{4}$ lasten rys;
 1430 stuk plancken;
 30 d^{re}. riemen;
 150 d^{re}. diverse balcken;
 8300 bossen zuycker Sombat;
 600 d^{re}. pady;
 150 stuk buffelsvellen;
 7 p^{de}. hartevleesch;
 1087 buffelshuyden;
 11 p^{de}. oude pienangh;
 600 stuk rysmantjens;
 23 $\frac{1}{4}$ last zout;
 240 pakken medicinale kruyden;
 60 roode cassen met thee;
 182 strooties theepierings;
 15 cassen theepotjens;
 22 pakken Chinese papier;
 12 canassers met thee;
 232 stuk spijltuer;
 330 pakken alluyt;
 2000 bossen goemoetstouw;
 $\frac{1}{2}$ last vrugten camiry;
 3300 stuk tamarinde;
 60 d^{re}. kleyne kistplacken;
 2 $\frac{1}{2}$ lasten ragouw;
 300 stuk dekadjangs;

2 p^{de}. buffelsmeer;
 2 d^{re}. zintock;
 1400 bossen rattangs;
 1400 stuk aarde gurgelets;
 2 p^{de}. cattoen;
 66 d^{re}. swarte benjuyt;
 12 d^{re}. harpuys;
 2 $\frac{1}{2}$ lasten Chinese boontjens;
 16000 stuk arracypullekens;
 55 p^{de}. wax;
 12 d^{re}. aonyt;
 10 cattys camphuur;
 1 picol vogelnesiens;
 30 d^{re}. gattaganber;
 90 d^{re}. swarte zuycker;
 6 $\frac{1}{4}$ p^{de}. tabacq;
 1 picol thes;
 $\frac{1}{2}$ last gingilyzaet;
 24 zakken d^{re}. d^{re}.;
 488 bossen pisangh;
 215 stuk boenders;
 400 d^{re}. ohisen;
 25 d^{re}. pampoenen;
 1 picol aartkers;
 7 stuk geylebocken;
 1 picol gember;
 1 d^{re}. saffraen;
 500 d^{re}. peper;
 423 stuk hartevellen;
 12000 stuk gezoute vis hantam;
 2000 bossjens swarte zuycker;
 2300 stuk viskuyten gezoute;
 400 buffelshoorns;
 100 corgies matten;
 184 canassers radix China;
 5 d^{re}. lancquas.

Daarenlegens ryu weder na verscheide om- en afgelegene plaatsen vertrokken een getal van 75 soo groote als cleene vaartnygen, dewelcke daar voorleden maant tesamen vanhier hebben afgevoert aen verscheide coopmanschappen en andere goederen een somma van 17458 rd^r, gelyck hieronder staat gespecificeert, te weten:

5 naar Cheribon met 140 rd^r aen kleeden en 13 out yser;

41 naar de kust van Java met 100 rd^r aen wax, 116 benjyn, 80 out yser, 45 commyn, 60 galuolen, 26 radix ganty, 775 amphioen, 2647 diverse cleeden, 30 witte zyde, 15 out thin, 170 contant, 51 aracy, 77 poetsjock, 12 radix China, 10 Chinees papier, 37 copere theeketels, 5 lancquas, 10 Chinese kammen;

1 naar Indermayoe met 54 rd^r arack;

1 naar Kanton met 548 rd^r loot, 3631 gesorteerde laeckenen, 2240 barnsteen, 3000 kallataurenhout;

1 naar Damack met 60 rd^r kleeden;

1 naar Beauw met 70 rd^r diverse kleeden;

2 naar Rimbaugh met 40 rd^r kleeden;

4 naar Zamsaugh met 205 rd^r verscheide kleden, 6 out iser, 10 tarwemeel, 10 radix ganty, 30 benjyn, 6 harpuys;

2 naar Polembaugh met 40 rd^r kleden, 140 gesorteerde porceleyn, 10 radix China, 20 laxa, 20 kandyzyker, 5 witte poeyerzyker, 40 thee, 28 copere theeketels, 5 zoethout;

1 naar Johoor met 40 rd^r aen diverse cleeden;

1 naar Ziantaugh met 4 rd^r aen cleeden;

8 naar Tegaal met 310 rd^r gesorteerde cleeden, 10 contant, 6 out yser, 10 porceleyn;

4 naar Zombar met 310 rd^r verscheide kleeden;

2 naar Malacca met 90 rd^r zout, 283 copere theeketels, 330 thee, 288 out iser, 40 Chinees papier, 40 kandyzyker, 444 gesorteerde porceleynen, 10 Chinees offerligt, 20 d^r offerpapier, 18 kommukus, 40 laxa, 17 arack, 10 Chinese salacq;

1 naar Ziam met 200 rd^r contanten;

2 naar Kalauwen met 435 rd^r aen diverse kleeden, 80 zout;

somma 75 vaartnygen, hebbe gesamentlyck vanhier vervoert soodanige coopmanschappen en leefftuchten etc^r als hieronder in 't brede staat uytgedrukt, namentlyck:

4397 rd ^r aen diverse gesorteerde cleeden;	13 d ^r out thin;
392 d ^r aen out yser;	83 d ^r arack;
100 d ^r wax;	10 d ^r tarwemel;
146 d ^r benjyn;	580 d ^r contanten;
45 d ^r kommyu;	77 d ^r poetsjok;
60 d ^r galuolen;	22 d ^r radix China;
56 d ^r radix ganty;	70 d ^r gesorteerde Chinees papier;
775 d ^r amphioen;	524 d ^r koopere theeketels;
30 d ^r witte zyde;	5 d ^r lancquas;

10 d°. Chinese kammen;
 5531 d°. gesorteerde lakenen;
 348 d°. loot;
 2240 d°. barsteen;
 5000 d°. kalitoureuhout;
 60 d°. harpuy;
 894 d°. gesorteert porceleyen;
 60 d°. laxa;
 60 d°. kandyzuycker;

3 d°. witte poeyer d°;
 570 d°. thee;
 3 d°. zoethout;
 10 d°. Chinese offerlight;
 10 d°. kommekus;
 140 d°. zout;
 10 d°. Chinese tsack;
 17458 rd°. in 't generael.

Conform 't ophrengen der dootgravers deser stede syn alhier in dese maant onder de Christenen overleden en met behoortlycke kennisse ten grave gebragt:

26 Comp°. dienaaren;
 5 burgers;
 4 Nederlandtsse vrouwen;
 15 d°. kinderen;
 4 inlandse burgers;
 2 d°. vrouwen;
 10 d°. kinderen;
 9 slaeven en slavinnen;

tsamen . . . . 77 coppen.

Sonder dat onder de voorenstaande eenige Heydense oft Mahometaansse eet°. ingesetenen deser stede daaronder werden gestelt, als waaraff noyt aantekeninge wert gehouden.

Daartegens syn in de Christelycke gemeente hier ter stede en de kercken in deselve tyt weder gedoopt:

13 Nederlandtsse;
 22 inlandse
 1 inlandse der Maleytse } gemeenten;

in 't geheel . . . . 56 kinderen.

Oock syn in de voornoemde kercken in dese maant in den houwelyxen staat getreden en met de gewoonlycke ceremonien daartoe bevestight:

8 Comp°. dienaaren;
 5 Nederlandtsse burgers;
 4 Mardyckers;
 3 slaaven;

tsamen . . . . 20 paaren.

By den Agtheren Raat van Justitie syn op den 7 deser maant over begaene misdryven oopenlyck gestraft de volgende delinquanten, namentlyck:

Carsten Wiltvaack van Pomeran, hoes lyndrayer, over 't stelen van Comp°. touwwerck;

Christiaan Christoffelse van Poladorp, soldaat, en

Jacob Jacobsen van Veuren, vry slierman, over dat se genoemde baas lyndruyer in 't stelen behulpzaam zyn geweest, zynde desdve naar 't onthooren hunner sententien van de publike straffe op 't schavot in de kottlingh gepardonneert en na de Westcüst gebannen:

Pieter Raeman van Stockholm, soldaat, en

Enoch Goltwater van Amsterdam, bosschietser, over bedreve moetwil in 't uytroeyen van jonge geplante boomtjens op 's Heeren wegen met roeden in de armen een groen tack boven 't hoofd en een jaer in de kettingh gekloncken.

Door den heer waterfiscael Pieter Pauw zyn op den laasten deser maent Mey uyt het fluytschip 't Huys te Spyk aengebaelt de volgende particuliere goederen, namentlyck:

een kist gemerckt lett^r $\frac{B}{AC}$ daerin:

18 corgies taffachelas gingams;

een d^o. gemerckt n^o. $\frac{W}{AC}$ daerin:

10 corgies taffachelas gingams;

een d^o. gemerckt n^o. $\frac{X}{AC}$ met

$4\frac{1}{2}$ corgies taffachelas gingams;

een d^o. gemerckt n^o. $\frac{G}{AC}$ met:

$11\frac{1}{2}$ corgies taffachelas gingams;

een d^o. gemerckt n^o. $\frac{N}{AC}$ daerin:

12 corgies taffachelas gingams;

een d^o. gemerckt n^o. $\frac{Y}{AC}$ met:

$6\frac{1}{4}$ corgies taffachelas gingams;

- een d^o. gemerckt n^o. $\frac{H}{AC}$ met:

$8\frac{1}{2}$ corgies taffachelas gingams;

een d^o. gemerckt n^o. $\frac{B\&}{AC}$ (1) met

$8\frac{3}{4}$ corgies taffachelas gingams;

een d^o. gemerckt n^o. $\frac{M}{AC}$ met:

13 corgies taffachelas gingams;

(1) De zutter heeft geprobeerd hier te verder de merken die in het HS. staan weer te geven met drukletters.

een d°. gemerckt n°. P& daerin:

4 corgies taffachelas gingams;

een d°. gemerckt L^{re} $\frac{X}{DJ}$ met:

8 corgies taffachelas gingams;

een d°. gemerckt op de gonne NP en op 't dekzel CR met:

6 corgies taffachelas gingams;

een kist gemerckt $\frac{AU}{X}$ n°. AX met:

16 corgies en 19 stux taffachelas gingams;

een d°. gemerckt op de gonne L° WDJ en op 't dekzel MX9 met:

12 corgies taffachelas gingams;

een kist gemerckt n°. $\frac{DX}{AU}$ met:

3 corgies taffachelas gingams;

8 corgies geruytte en gestreepte chelassen;

1 $\frac{3}{4}$ corgies bethilles Ternatanes;

een d°. gemerckt $\frac{QR}{AU}$ met:

2 corgies taffachelas gingams;

2 corgies groote cambayen en

3 corgies cleene d°.

een d°. gemerckt A. C. daerin:

2 corgies taffachelas gingams;

een d°. ongemerckt daerin:

2 corgies taffachelas gingams;

een d°. gemerckt $\frac{S&}{AC}$ met:

13 corgies groote taepjes en

10 corgies en 16 stux cleene d°.

een d°. gemerckt $\frac{Q}{AU}$ met:

12 corgies bethilles Ternatanes en 1 versilverd chits;

een d^o. gemerckt $\frac{IX}{AC}$ met:

8 $\frac{1}{2}$ corgies diverse bethillies;

een d^o. gemerckt $\frac{V\&}{AC}$ met:

6 corgies bethillies;

een d^o. gemerckt $\frac{Q\&}{AC}$ met:

16 corgies cambayen en

1 corgie geruyte chelas;

een d^o. gemerckt n^o. $\frac{O}{CAC}$ met:

10 corgies moerissen;

een d^o. gemerckt n^o. $\frac{K}{AC}$ met:

12 corgies en 17 stux bethillies Ternatanes;

een d^o. gemerckt n^o. $\frac{L}{AC}$ met:

11 $\frac{1}{2}$ corgies bethillies Ternatanes;

een d^o. gemerckt $\frac{E}{AC}$ met:

9 corgies en 12 stux moerissen;

een d^o. gemerckt $\frac{C}{AC}$ met:

5 corgies moerissen;

een d^o. gemerckt $\frac{S}{AC}$ met:

3 corgies en 13 stux cambayen en

2 corgies allegias;

een kist gemerckt n^o. $\frac{Y\&}{AC}$ daerin:

3 corgies moerissen;

een kist gemerckt N met:

14 corgies en 3 stux sarassa gobars;

een d^o. gemerckt n^o. $\frac{B\&}{AC}$ met:

1 $\frac{1}{2}$ corgie moerissen;

$\frac{1}{2}$ corgie bethillies Ternatanes;

een d^o. gemerckt n^o. $\frac{X\&}{AC}$ met:

4 corgies bethilles;

6 corgies laepjes;

een d^o. gemerckt n^o. $\frac{C\&}{X}$ met:

10 corgies laepjes;

een d^o. gemerckt n^o. $\frac{T\&}{AC}$ daerin:

15 corgies laepjes;

een d^o. gemerckt L^o. $\frac{F}{DJ}$ met:

5 $\frac{1}{2}$ corgies bethilles;

1 corgies sarassa en

10 corgies laepjes;

een d^o. gemerckt $\frac{K\&}{AC}$ met:

52 corgies en 18 stux cambayen;

een d^o. gemerckt L^o. $\frac{G}{DJ}$ met:

4 corgies laepjes;

een d^o. gemerckt AC daerin:

4 corgies en 4 stux laepjes;

een d^o. gemerckt AC met:

4 corgies en 18 stux laepjes;

een kist gemerckt n^o. $\frac{D}{AC}$ daerin:

7 corgies en 17 stux diverse Masulipatnamse allegias.

een d^o. gemerckt n^o. $\frac{A}{AC}$ met:

1 corgie en 11 stux bethilles;

een d^o. gemerckt n^o. $\frac{N\&}{AC}$ met:

2 corgies moerissen;

2 corgies parcallen;

een d°. gemerckt n°. $\frac{B}{AC}$ met:

1 corgie en 7 stux salampoerisaen;

een d°. gemerckt P. 1 met:

5 $\frac{1}{2}$ corgie bethilles Tarnatanes;

een kist gemerckt n°. $\frac{FX}{AL}$ met:

7 corgies en 17 stux taepjes;

een d°. gemerckt $\frac{V}{NP}$ met:

10 corgies cambayen;

3 corgies sarassa gubaers en

7 stux taepjes;

een d°. gemerckt $\frac{2}{NP}$ met:

10 corgie taepjes;

een d°. cauassartie gemerckt NP. met:

5 corgies en 18 stux taepjes;

een kas gemerckt $\frac{CX}{AC}$ met:

10 corgies taepjes;

11 $\frac{1}{2}$ corgie cambayen;

een kist gemerckt n°. $\frac{G}{AC}$ met:

31 corgie en 18 stux cambayen;

een d°. gemerckt n°. $\frac{BX}{AC}$ met:

8 corgies cambayen en

6 corgies diverse bethilles;

een d°. gemerckt n°. $\frac{EX}{AC}$ met:

4 $\frac{1}{2}$ corgie bethilles Tarnatanes;

een d°. gemerckt n°. $\frac{AX}{AC}$ met:

4 corgies cambayen;

23 corgies en 19 stux diverse bethilles.

Juny Anno 1680.

Primo Juny. 's Morgens gaat na de Straat Sonda de chialoup de Vlieger sonder schryven en zentyek met mondelinge ordre om 't cruyssende jacht Odyck vandaer omtrent Bantam op te roepen, om tot de besendinge naer de kust van China gebruyckt te worden.

's Namiddags verschynt alhier onverwacht van nyt de besettinge tot Indermayoe de chialoup de Pauw sonder schryven, zynde het hoofd off den stierman daerop, genaamt Dirck Helt, buyten ordre en kennisse van zyne gesaghebbers opgebroken en herwaerts geseyllt, voorgevende daertoe door de harde, quaataerdige en tyrannique boose proceduuren en tractementen van den commandant schipper aldaer Beyert Visch genootsaecht te zyn geworden, gelyck hy met zyn sloepsaleq oock seyde te kunnen doceren, 't guut evenwel als een saecke van quaden gevolge, gelyck zy, ingesien wesende, soo is hy provisie tot nader ondersoek van saecken daerop verstaen denselven levens zyn quartiermeester oenstonts door den E. fiscoel van India hy provisie in gyselinge te doen nemen, omme dan wyders over 't verlaten van zyn post etc na bevindinge van saecken voor den Achtbaren Raet van Justitie tegens hun beyde geprocedert te werden.

's Avonts gewert ons een briefje van Bantam per Javaans vaertuygh, door den adsistent Gerrit van Loveren aldaer men den resident Coeff present hier tot Batavia geschreven, den 29^e Mayus gecarteert, bevattende 't volgende:

28 Macassaren, daeronder 6 gequeste, met een roversvaartuygh van Intchiassem op Bantam aengelant en door den jongen Sulthan ten hoof onthoden en geexamineert en wyders op de afvraginge verclaart hebbende met een onser chialoupen omtrent Chirrebon slaegs gewoest te zyn en voort sonder passe bevonden wesende hy den Konineq, soo had Syn Hoogheyt deselve alle voor schelmen verclaart en op poene des doots nyt zyn landt gebannen:

den tolek Huygh Boy was door den jongen Sulthaa ten hoof onthoden en op verscheyninge door Zyn Hoogheyt gerraecht na de oorsaecke van de lange tardance zyner ambassadeurs tot Batavia en waerom de saecken niet spoediger wierden afgedaen, versoeckende de Hooge Regeringe tot Batavia te notificeeren om een kort eynde daervan te maeken en zyne ambassadeurs weder naer huys te

depescheren, en vermits er oock party Macassarers van Dain Mangika's volck op Lampon etc. soer begonnen te rooven en te steelen, soo versocht hy verder Haer Hoogh Ed^e, daerin oock gellaffien te voorsien ende hem van die belhamels te helpen ontfasten, met belofte dat hy die alle op 't Alfeysschen aan haaren Konincq Crain Bissee wilde doen intrageren:

de Engelsz en andere Europeansen vanden alle devoiren bestedende om by den jongen Sulthan een mistrouwen tegens d'E. Comp^t, te verwecken en onder anderen dat 't goet tractement der Bantamse ambassadeurs en derselver statieuse inhalinge tot Batavia maer uytterlycke luyken en ten geenen anderen eynde streckende waren als om de Bantammers in den slaep te wiegen, terwylan dat de Hollanders tyt konden winnen om den Sausouhoennaugh op te blitzen en oock selfs machtigh worden om tegens de Bantammers offencive te ageren, en 't welck door Zyn Mayesteit onsen tolcq Huygh Boey voorgehouden zynde, had denselven daerop vrymoedigh gedient of Zyn Mayesteit soodanigen leugenpraatjens nochtal voor de waerheyt begeerde op en aan te nemen, daer hy nochtan soo diekwils van die natie by de nous gevoert en bedrogen was, doch dat Zyn Hooghheit sich maer gellaffie gerust te stellen en te verscekeren dat alle 't goet door Haer Ed^e, tot Batavia gehandelt en besloten wierde vast en ongekrucht souden werden onderhouden:

de landen van Tanara, Pontangh en Tangerangh waeren (soo men van terzyden was berigt) door den ouden Sulthan weder in besit genomen, en begeerde dien ouden heer niet dat die landen buyten synen kennisse en authoriteyt souden werden gegouverneert noch oock niet dat den Pangeran Joughja ofte eenige van des jongen Sulthans grooten eenigh gebiet over Turtiassa soude voeren:

den jongen Prins tot Chirribon, Pangeran Depatty, had volgens 't aenbrengen van den hofspion door een brieffjen aan den jongen Konincq tot Bantam bekendgemaect, dewyle hy niet genegen was onder 't Comp^t, gebiet te staen en uyt de Mattaram oock advis hadden ontfangen dat vandaer na Chirribon een groote macht stinde af te komen om 't selve 't onder te brengen en hun alle van 't leven te beroven, dat om sulx te verhoeden door den Bantamsen Konincq als hunnen wettigen broeder met een goet aental volcx moghte werden geadsisteert om soodanigen macht te connen tegenstaen, doch daerap was noch geen antwoord gevolgt, alsoo het scheen den jongen Sultan sich met de plaetzen om de oost van Java voortaan niet meer hegerde te bemoejen:

soo wiert mede gerucht dat er 150 vaertuygen des Sausouhoennaugs tot Samarangh zeylreut lagen, sonder dat men wist waerheen:

den na Lampon gebaenen Keey Aria Soura de Marta, die hem 't soeck hadde gemaect, was alsnu weder uyt het gebergte op Bantam verscheenen om voortaan maer als een slaef den Konincq te mogen dienen:

het Frans scheepje genemt Tonkin was uyt Souratta verscheenen, en stinde haren Soleil (*) d'Orient eerstdaags met hunnen commissaris m^r. Bonreau mede te

(*) Er staat: *lovelol*.

volgen en op Bantam te verwagten, en soo was mede een Portugees scheepje genaemt St. Joan van Timor gearriveert.

den ouden Sultan had hem zeer misnoecht getoont dat zyn zoon geene der Pangerans off grooten als ambassadeurs na Batavia hadde gezonden, vermenende de slechte kennisse van Keey Aria Mangonsudana in staatsaacken de oorsaecke te wesen zyner lange iardance tot Batavia etc.

Heden ter extraordinaris vergadering door de Heer Ordinaris Raat en president Anthonio Hart overgegeven zynde de nominatie, by Heeren Scherpen desen voormiddaghs gedaan en opgesteld van een dubbel getal soo Comp^s. dienaren als burgers, omme uyt deselve na jaerlyx gebruyck te verkiezen off van de oude te continueren de burgercollegien van Weesmeesteren, Commissarissen van houwelyxe en cleene saecken, Boedelmeesters van Chinese en andere vreemde sterfhuyzen, item Regenten van 't vrouwenluchthuyzen mitagaders oocq van het Lasarshuyzen hier ter stede, soo zyn in ordre tot alle deselve uyt de oude ten meerendeelde gecontinueert en oocq opnieuw verkooren de volgende personen, als voorerst:

tot Weesmeesteren:

d'E. Heer Extraordinaris Raat Johannes Camphuys als president by continuatie;	
d'E. Dianys Kelek als vice-preses by optredinge;	
d'E. Roeloff Witwout.....	mede alle by continuatie;
d'E. Pieter van Leeuwen.....	
d'E. Mattheus van Lugtenburgh.....	
d'E. Jan Lambertze Radder.....	
en d'E. Gabriel Nacken alleen nieuw verkooren in plaats van den afgegaanen vice-praetes d'E. Jacob Does;	

tot Commissarissen van houwelycke en cleene saecken:

d'E. Gerrit Vrelant als president	alle by continuatie;
Pieter Schippers vice-praetes...	
Robbert Lindzay.....	
Cornelis Berenbergh.....	
Jan Vrouwlingh.....	

tot Boedelmeesters van Chinese en andere
vreemde sterfhuyzen:

d'E. Ocker Ockersze als president	alle by continuatie
Adriaen Adriaense.....	
En uyt de Chinesen:	
Koetko.....	
Quedsieugua.....	

tot Buyteuregenten van 't vrouwenlughthuys:

Capteyn Dideloff van der Beeck	by continuatie;
Bartel Claassen	

en tot Buytenregenten van 't lazarushuys:

baas Albert de Reus	almede by continuatie;
en Hermanus Barmans	

alle welke collegien dan op morgen na d'agterniddagspredicatie naer gewoonte in de groote vergaderzaale sullen werden geciteert, d'oude affgedaecht en de gecontinueerde en (1) nieuwe wederom aangenomen en bevestigd etc.

Gemerckt den doolgraver der Nederlantze kercke Adriaen de Heger door 't niet opbrengen der dooden en 't meerder genot van penningen der graven als hy aen de kerck quame goet te doen, daerdoor de kerckenmiddelen merckelyck schynt verkort te hebben, soo is heden op gedaene notificatie deswegen van de E. Heer Willem van Onthoorn uyt name van kerkmeesteren verstaen, den gemelde de Heger van 't vooruemde ampt off te setten en te deporteren en over zyne quade gangen door d'E. Bailuw in regten te doen betrecken, ende meteenen tot doolgraver der Nederlantse kercke weder in syn plaas aen te stellen den burger Lubbertus Indyck.

2 d. 's Morgens vroeg ten 7 uyren de Bantainse heeren ambassadeurs Keey Aria Mongonsadana en Keey Nabey Astradjaja wederom na gewoonte uyt hun vaertuygen opgehaelt en door de E. sabandaer Ockersze en capteyn der Maleyers in de groote vergaderzael voor de Heeren Gecommitteerden Speelman en Camphuys verselt met den E. secretaris Joan van Hoorn gebragt synde, soo syn deselve ambassadeurs na afgelegde wederzyde complimenten bekendgemaect het besluit, van haer Ed. op gisteren genomen, om een aansienlycke ambassade aen haeren Koninck aff te vaerdigen en meteenen in keure gegeven, off zy vooraff naer huys wilden keeren dan off zy liever zoolange belieffden te wagten, om teffens met onse ambassadeurs te vertrecken, en off 't haer goet dachte inant uyt haer gevolg aen den Sulthan haeren heere te stieren om daerop zyne ordre aff te wachten, waerover de gezanten haer wel vergenoegt toonende versochten vooraff naer huys te mogen vertrecken etc., gelyck 't verlore largo gebesogneerde, in dese taamenkonste voorgevallen, hieragter in de geinsereerde formele resolutie gecompandieert op zyn uyt breder staat te werden aengehaelt.

's Namiddags naer het eyndigen van den gewoonlycken godtsdienst de op gisteren gecontinueerde en verkorene burgercollegien in de groote raatcamer binnen 't casteel verschenen wesende, soo zyn deselve alle in ordre, te weten Weesmeesteren, Commissarissen van houwelyxe en cleene saecken, Boedelmeesteren en Regenten van 't vrouwenlucht- en van 't lazarushuys, nadat se eerst voor haere diensten waeren hedanckt, op den voorledenjaerze eet wederom aangenomen en bevestigd, uytgenomen den burgerweesmeester Gabriel Nacken, die den eedt alleen

(1) Dit en lichte ik in.

opnieuw in handen van Zyn Ed. den Heere Gouverneur Generael heeft gepresteert, 't welck volbragt en gedaen wesende, soo zyn Haer Ed. alsdoen na oude gewoonte met dese nieuwe collegianten onder de groote tammarindeboomen gegaen, alwaar een collationnelle vervaerdigt stont en men sich tot den avond soo tamelyck wat vervrolykte en als wanneer doen ider weder na syn huys keerde.

Namiddags wat later komt uyt de bekruyssinge in de Straet Sunda hier terugge ter rhee de 't oponthode jacht Odyck nevens oock de chialoupen Calcoen en Vlieger met een cleen adviabriefje, door den ⁽¹⁾ schipper Reynier Reynierse uyt de fluyt Swanenburgh aen Haer Ed. op bedengecarteert, eenlyck tot bekendmakinge dat 5 Javaense vaertuygen, van de oostcust komende met passen van onse residenten tot Tegal en 2 tot Samarangh om naer Batavia te gaen, voornemens geweest waeren in plaetse van dien Bantam aen te doen, waerom deselve dan door onse cruysers omtrent de riviere ⁽²⁾ Pontangh agterhaelt synde, aldaer Bataviawaerts opgesonden wierden, sonder dat haer egter eenigh overlaet van d'oost aengedaen was.

In den avontont komt alhier van Sourabaya ofte den treyn op Java's Oostcust over Japara te arriveeren 't jachje de Javaense Bode met drie missives en verschaide stucken en bylaegen, d'eerste van den E. commandeur Jacobus Couper en den raat tot Sourabaya van dato 14^e May passato, de tweede door den Sousouhouanagh Aman Courat Sinnepatty Ingahaga mede uyt Soerabaya in 't Javaans, waervan translaet in zyn geheel hieragter staat te werden ingeschreven, de laatste door den opperkoopman Cornelis Bartelse en raat uyt Japara in dato 28 desselven voorleden maants, alle aen Haer Ed. geschreven, behelsende d'eerste van d'E. Couper onder anderen de volgende noves, zynde ten deele een geëxtendeert verhael van 't geene ons over Japara in corte reets is geadviseert geworden, namentlyck dat de saecken op 't eylant Madura zodert eenigen tyt ten besten geschickt en alle de grooten voor den Sousouhouanagh verootmoedigh en gewilligh onder de regeringe van den Pangerangh Tsacra Ningrat tot gehoorsaemheyt gebragt zynde, soo had den E. commandeur Couper de militie onder den capteyn Altmeyer van Coanjer weder terugge naer Sourabaya onthoden;

van de vertrockene vloot Maccassaren en Bangyssen met Radja Palacca op den 28^e January passato van Sourabaya naer Macassar waeren 20 der Maccassaerse vaertuygen van de rest moetwilligh afgegiert en op eylant Madura aengelant, dewelcke na gedaene insinuatie ronduyt hadden verklaert liever te willen sterven als weder na Macassar te retourneren, sulx den E. Couper ten dien eynde onder de capitainen Jeremias van Vliet en Joncker 12 gontings en 2 chialoupen met 79 Europaense en 115 Amboinese militairen derwaerts hadde afgezonden om die meeneydige gasten te agterhaelen en van kant te helpen, dewelcke dan oock sulx volbragt en 532 dier schelmen geattrappeert hebbende, deselve alle sonder rumoor na de andere wereldt hadden afgevaerdigt, soodat die geen spoox meer souden maecken etc.;

(¹) Er staat: dooden.

(²) Er staat: rivièrre.

den Sousouhoenangh Aman Gourat had zich naer vele frivole voorgetena (¹) om naer Camal over te scheppen, eyndelyck met zyn geheele suite naer Grissee begeven om den geestelycken Mahometuensen Panambahan Mas Giry (waervan op den 30e jongstleden maant rees vermaan zy gedaen) van de negory Giery by zich te onthieden omme met denselven Panambahan (alsoo hy wegens zynen hoogen onderdom naer de Mattaram niet soude kunnen medegaen) innerlyck wegens de gemeene ruste des ryx en de vrentschap met zynen broeder den Pangeran Pongar te beraden, hoednigh Zyn Hoogheyt voorteen best met denselven in broederlycke vrede soude kunnen leven etc., dogh gecleerde paap den Ponombahan tot drie reysen toe seer minnelycq met betuyginge van geen het minste leet over zyn vorige telleguelle en veranderlycke conduites te sullen werden aengedaen, onthoden zynde, soo had denselven egier niet alleen geweygerd al te comen, maer bovendien noch laten weten, dat indien den Sousouhounang hem tot affkomste soude willen dwingen, hy ten besten mogelycq sich met de zyne terweer wilde stellen en leeren vegten, wanneer over dese trotse woorden den Sousouhounang gautsch was verloornt en van Grisse niet te krygen geweest, waerom dan den E. Couper met den coopman van Meehelen van Sourahaya oocq naer derwaerts met onse magt overscheepten, die dan aldoen nochmaalen vier voornamen mantris na Giery afdepercheerden om dien heyligen Javaense priester nyt naam van de E. Comp^e, en den Sousouhoenang tot 'talloomen te persuaderen, gumerckt Zyn Hoogheyt denselven als syn vader erkende en zyn sentiment over verscheyde emportante ryxsaecken gaerne begeerde te hooren, terwyl het hem nochte aen kennisse noch ervarentheyt ontbreken konde om Zyn Hoogheyt ten besten te raaden, doch dien hooghmoedigen paap liet d'onse soowel als den Sousouhoenangh ten antwoorde weder brengen, dat den ouden Sousouhoenang in zyn leven hem hadde belast naer desselfs doot geen ander Koningh meer te mogen erkennen, en dat oocq by den heer admiraal Cornelis Speelman hem was opgelecht, dat zy van Giery niet te wycken maer zyn gelooff aldaer voorstaen moete, 'twelcq hy oocq verineende te doen, temeer den Sousouhounangh Ratou (wiens graf hy bewaerde) sulx niet en begeerde; hy hadde geen Keninek; wat hy dan by den Sousouhounangh doen zoude, en veele andere frivole prantjens meer; op welck wreveligh bescheyt om de quade consequentie en 'taenhouden des Sousouhounangs den E. Coeper met den raat (aengezien den Zousouhounang sonder dien halsterrigen Panambahan onder zyn magt gebragt te hebben, naer (²) Sourahaya met reputatie niet konde teruggekeeren) geresolveert hadden den Sousouhounang daerinne met onse aldaer presente macht van 450 Europeanen, vermits hy hem geensints op zyne eygene Javanen conde verlaten, te assisteeren en dat weerbarstige paapsgesinde gespuys en aenhangh, die 't nu al soo menigmael verkorven en reets Daumang Sidajou en noch een mantrys om 't leven gebragt hadden, t'eenemaal onder te brengen; sulx men ingevolge van dien voorts met onse troupes, onder negen vaendels verdeelt, met noch 1100 des Sousouhounangs Javanen tot dicht by zyn schuythoeck aen de voet van een bergh opgetrocken en

(¹) Het H.S.; *voorgevena*.

(²) Er staat: *maer*.

genadert synde, soo had den Panambahan met zyn geheele geslagte, die wegens zynen hoogen ouderdom, als zynde reets 80 jaaren out, al vry veel waeren, nevens alle de Gieryse ingeselenen een furieusen uytval op d'onse gedaen, nadat hy deselve altoorens op een vreedende maniere hadde aangemoedigt, stekende vooreerst een becken met benjuwin opgevult in den brand en onder 't roocken binnensmonte een tyllangh gepruntelt hebbende, eyndelyck met dese woorden uyberstende: ick hebbe den Koning der vrye geesten in d'roock gesproocken, die myn belooft heeft datter op 1der van myne zoons 1000 geesten sullen passen, soodat geen vyant deselve sal connen deeren; daerom meugt ghy vrymoedigh en sonder eenige vrees de vyanden tegens en tekeer gaen, want uyt myn geslagte sullen de Koningen van Mattaram spruyten, 't welc dese blinde Javanen, als nemende ⁽¹⁾ dese voorsegginge voor heyligh aen, tot sodanigen yverige defentie en offantie aangeport hadde als er noch oyt om de Oost in desen Javaensen oorlogh, soo d'E. Couper zeyde, was voorgefallen, aengesien zy in dese actie geen schieten off stooten agteden maer als desperato op 't roepen geduurig van zmoeken (steek se doot) door den ouden Panambahan, die op alles overal persoonlyck ordre stelde, op de onse met sulcken furie aen alle kanten aenvielen, dat niet 't verlies van 8 Europeaense en 10 Javaense coppen met noch party gequesten des Sousouhoenangs Maduresen en Javanen in sodanigen confusie op malcanderen gedrongen de vlugt gesomen, dat se meteenen oec twee onser blancke compagnien t'eenemaal in disordre ende de derde aan ⁽²⁾ 't vlugten brachten, waarop den R. commandeur, d'onse in de pekkel siende, met eenige in reserve gehoudende compagnien insgelycx ordentelyck op en den vyant tegemoet marcheerden en soo delfigh daerop inbrack en brandede ⁽³⁾, datter partye harer hoofden en mindere in de kaars vloegen en zy wel soo geswind als se aangekomen waeren weder de reitret ende vlucht namen en van de onse tot in een enge passagie vervolgt wierden, en hoewel zy die attacque niet lange daernaech nochmaels hervatteden, soo waeren deselve nochtans alweder naer weynigh chargerens teruggen en beschwaert in gedreven, hoewel in desen heeten aenval den manhaften capteyn Caspar Altemeyer met noch 16 Europiaenen gesneuveld en al veel onser Europeanen waren gequest geworden; niettemin wiert den heyligen Panambahan, die twee swaere wonden in 't rechterbeen gecregen hadde, opnieuw ten uyttersten op de vlugt vervolgt en des volgenden nachts by hun heyligh genoemde graf met zyne hyhebbende bloetverwanten (als zynde meest van al 't verder gemeene volc, nu se gesien hadden dat se niet onsterfelyck gemaakt waere, verlaten geweest) door partye Maduresen beset gehouden om deselve alle van kant te helpen off gevangen te nemen, gelyck dit laatste oec welhaest geschiede en hy met 25 zynen zoons, schoonzoons en neven en byna 't geheele geestelycke geslacht buyten noch vry veel gemeene en 50 gequesten voorts ter ordre des Sousouhoenangs alle sonder onderscheyt om den hals gebracht zyn, uytgenomen d'oudste zoon, haddeen Winata, die op de goede getuygenisse veeler mantrye wegens zyne onschuld door den Sousouhoenangh

(1) Er staat: nemen.

(2) Er staat: van.

(3) Het H.S.: brandende.

gepardonneert waere geworden, en waarmede die paapse regeeraucht tot de wortel besnoeyt en haer vermogen gekrencht zynde, soo was men aldoen met de gantsch macht weder na Sourabaya afgesackt en op primo May passato nevens den Sousouhouanagh aengecomen etc: Inwylen kreeg men daer doen weder berigt dat party Maduresen op dat eyland Suminap en Sampan uyt last des verdelgden Panambahans weder gerevolteert en in de wapenen vergaderd waeren, daertegen den den Maduresen gouverneur Jouda Nagara op die verwittiging met zyn volck (*) derwaerts wierde gesonden om die rebellen te dampen en dat eyland tot volcomen ruste weder te brengen ect*:

de laatste missive en 't geschenck, van Haer Ed^e. op den 9^e April passato aen den Sousouhouanagh Aman Courat afgevaerdigt en ondertusschen aldaer aengecomen (†) zynde, was corts na Zyn Hoogheyts wederkomste tot Sourabaya seer statieus neu lant gebragt en op de Javaense wyse met een seer nedrige beleeftheit door hem selfs ontfangen, die seer goet genougen in 't geschenck schepte en den brieff vervolgens in presentie van alle zyne grooten publycq liet lesen en op 't point raekende de voorrechten, aen d'E. Comp^e. verleent en daerinne vervat, oocq een goet genougen liet blycken, volmondigh en publycq verclarende dat hy die verleende voorrechten aen d'E. Comp^e. overal op dit eyland Java soude mainfesteren en deselve in alle zyne reehavens ect^e. met openbaere gommestigh ten overstaen van wederzyts gecommitteerde laten proclameren, betuygende daerby dat hy hem eerst alsdan geluckigh soude agten, wanseer hy gelegentheyt gevonden hadde, die genotene weldaden aen d'E. Comp^e. te verschulden, met veelde tedere expressien meer, maer aengaende den Pangerang Pongar was hy seer bekommerd dat alle de schoone beloften, door hem aen de Comp^e. gedaen, niet uyt hertensgront gemeent waren, hem seeckerlycq inbeeldende dat hy sonder aenstoot in de Mattaram niet soude werden aengenomen, doch van zyn vorigh voornemen om na Mocha syn leven te gaen eyndigen rept hy nu niet meer, noch oocq niet dat zyn throon verder als tot Wanscarta soude werden verplaat, alwaer alles tegens syn komste vaerdigh gemaect wierde en reets een menigte wyven met Batou Zingasarie voorafgesonden hadde:

aengaende den overlast, door Wiera Widigda in de Mattaram gepleegd, daertoe meende Syn Hoogheyt de Mataramse grooten selfs oorsaecke waere geweest, alsoo se op desselfs aencomste alder 't groot geschut, Gountour Gumie gemaect, hadden doen losbranden, 't welck na de oude Mataramse gewoonte noyt plach te geschieden als om drierhande redenen: 1 om de gemeente op de been te brengen, 2 des Sousouhouanags toorn wanneer hy eenige syner grooten list ombrengen te kennen te geven en 3 hy groote sterfte syner onderdanen; voorts thoonde den Sousouhouanagh oocq bevreest te zyn dat den E. capteyn Sloot sich door schoone woorden der Matarammers en grote oerbewysinge soude laten verleyden, gemerckt hy niet en wiste hoe vals en geveynst de Javanen haer couden aenstellen, geen soude naor haer oude seggen maakende om de Christenen te bedriegen; daerenlegen spraken de Hollanders haer hart rouwt, en daerom wierden zy oocq in al haer

(*) Er staat: na 't zyn volck.

(†) Er staat: aengemenen.

doen van God de Heere gesegent en keurde Zyn Hoogheyt (zyn gelooff als aen een zyde stellende, soo dit voor een verhael geschreven wart) alom die methode voor de beste etc.:

den rebel Derna Jouda agter boven Bilitar onthield sich alsnoch in het gebergte, hegerende niet af te komen maer zyn leven als een cluysnaer aldaer te eyndigen, waarmede den Sousouhoungang niet tevreden zynde, hem andermaal onder drygamenten van zyn ongenade door zyn eygen broeder hadt lieten onthieden om af te komen:

den Maccassaersen rover Namroet, in desen laesten Javaensen oorlogh op dit eylant hier bewesten, Japara mede omtrent de gemeene ruste als een quaat instrument al vry veel geravagiert hebbende en zich, nu 't werck tot een gewenst eynde begon te raacken, in de klem vindende, had den Pangeran Pongar in de Mattaram met een paerdetoorn, pieck en een bisjen verzeert, met versoeck om onder zyn bescherminge aengenomen te werden, 'twelcke hem volgens de geringte toegesocht soude zyn, met intentie egter om dien opgeworpen rover van kant te helpen, 'twelcke, gelyc het zeer apparent was, misluckende, soo was den H. Cuiper oec van voornemen denselven evenwel ten uyttersten te vervolgen:

den Sousouhoungang had soo nu en dan verscheyde gouvernementen met zyne getrouwste en bequameste grooten versien, als namentlyck:

Pangeran Tsacra Ningrat als grootgouverneur van 't eylant Madura;

Angebekie Jan Grana tot grootgouverneur van Sourabaya;

Angabekie Angadjaja, desselfs broeder, tot gouverneur van Passouran;

Adipatty Toemappel grootgouverneur van d'Zispaugh met den titel van Adopatty;

Nalladyks gouverneur tot Grisse met de titel van Demang Jouda Prana;

Damangh Zidajou, soon van Soeta Mangala, in zyn overleden vaders plaas gouverneur van Zidajou;

Aria Touban hieff in 't gouvernement van Tonban continueeren;

Adypatty Oerawan bekleede de plaets van eerste ministers van stant omtrent den Sousouhoungang,

en Zoura Wicrana was zyn secretaris van staat etc.

Volght nu de translatmissive, door den Sousouhoungang Aman Courat Sinnepatty Ingalaga uyt Sourabaya aen Haer Ed. tot Batavia geschreven en nu mede als vooren gesecht ontfangen.

Desen brieff, waerinne uytgedrukt wert d'opregte en suyvere genegentheyt van den Sousouhoungang Amang Courat Sinnepatty Ingalaga, komt aen den Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende alle de Raaden van India, die oprecht in haere regeringe en seer beroemt zyn over haere hulpe aen alle die overlast werden aengedaen, voor wien haere vyanden soo boven als benedenwints herreest zyn, die mede zyn gelyc de sonne en maene, welcke deuchden van de Comp. gelyc als broeders icq

noyt sal vergeten, en oock de dencken aan mynen vader bewezen zyn nu oock tot zyne kinderen gecomen, 'tgeene icq de Comp^s. sal soecken te vergelden. God de Heere wil den Heer Gouverneur Generael en de Raden van India seggen met veel geluck en een langh leven in dese wereldt.

Verders den brieff, die aen my is gesonden en door den capteyn Jan Fransen gebragt, heb icq wel ontfangen nevens het geschenck van 3 vergulde Japause rocken, een stuck rood laecken, 13 p^t. witte fyne moerissen, 5 vergulde en 3 versilverde chitsen, 10 p^t. gobaars Mataram, een bondel goude en een d^r. silvere kanten, een Suratsc ciroc, desselfs toebehorende nevens 2 ossen en 2 kisten rooswater, alsmede voor Pangiran Dipatty een paar met gont gecisillierde pistoolen en haere holsters, twee pees anaphaenen, 2 p^t. vergulde chitsen en 3 pees gobaars Mataram, voor welcke genegentheyt tot Pangiran Dipatty icq mynheeren grootelycx bedancken, en het gesondene aen myn jongste broeder Mas Pongar off den Sousouhoumangh Ingalaga, namentlyck 4 p^t. goude en silvere chitsen, 8 p^t. fyne moerissen, 6 p^t. gobaars Mataram, twee stuck Persiaens phelp en een kas rooswater, hebbe icq nevens een brieff van myn na de Mataram gesonden, 'tgeene hy seer eerbiddiglyck heeft ontfangen, en die icq met het geschenck hebbe gesonden is geweest Sindoo Radja, doch met voorweten van den commandeur Couper.

Verders soo hebbe icq den inhoudt des brieffs van den Gouverneur Generael wel verstaen en hebbe daarover met myn raadsheeren in presentie van den commandeur om hetselve beter te begrypen beraden, waerinne mynheeren my hebben gelieven indagtigh te maecken vanwegen dat icq niet haer geschreven en 't nieuws van hier hebbe bekentgemaect. De redenen daarvan syn geweest dat icq doen in swarigheyt was: twyffele niet off mynheeren sullen het my vergeven. Alle het werck datter tot noch toe gedaen is, hebbe ik geschreven. Eerstelyck ten tyde wanneer den majoor na Soocka vertrock is Willem (*) en Djaja Lalana gestorven, waarvan mynheeren raadslieden den commandeur Couper, Radja Boney, capteyn Joncker nevens alle de crygsvolckeren van de Comp^s. kennisse hebben, alsmede hoedat Crain Glisson in 't veroveren van Cappar gevlucht en Troenadjaja met zyne macht van boven het gebergte afgecomen; siende het volck van de Comp^s. is hy bevreesd geworden en heeft vergiffenis gebeden, doch hebbe hem laten dooden, 'tgeene icq in den grooten brieff hebbe aengeteeckent en deselve aen den commandeur Couper ter hant gestelt. De reden dat icq sulx in der spoet niet aen mynheeren hebben laeten weten, is, omdat het doen ter tyt een westewint was. Daerna heeft den commandeur my met een briefken onthoden en icq ben op 't eylant Madura by hem verscheenen. Dit maecte icq aen mynheeren bekend, omdat het eylant Madura noch niet recht voor my hadde gebogen; dierhalven hebbe icq met den commandeur, Radja Boney en alle de raadsheeren van de Comp^s. beraetslaecht en goetgevonden om Madura met de macht van de Comp^s. voor my te doen buygen, maer die van Madura

(*) Er staet: *willer*. Vergelyk hierboven blz. 172, 176.

zyn nu tot Sourabaya in presentie van veele verscheenen; dierhalve hebbe geen besendinge meer derwaerts gedaen, maer hebbe haer op (*) Sammanapi en Pamaugcasang gestelt onder 't hooft van den Tomnagon Joeda Nagara, maer die van Pangerangh hebbe haer noch niet recht onder my vernedert, daeromme hebbe ick het aen Dipatty Satar Ningrat noch niet overgegeven.

Verders heeft den commandeur beraetslaecht en gesonden om te sien wat Macassaren hier noch om d'Oost waeren, welcke Macassaren dat horende hebben aengepomen deselve alle met Radjo Boney naer Macassar te sullen doen vertrecken. Daerna zyn der veele Macassaren tot Pondo Cangjan wederom gecomen, waerop capiteyn van Vliet en capiteyn Joncker zyn gesonden en hebben becomen 332 Macassaren, dewelcke alle dootgeslagen zyn, en vandaer zyn de capiteyns van Vliet en Joncker naer Balambangan overgesteken om aen den Tauwang Alon te waerschoonwen dat hy op zynen heer den Konincq soude gedagtigt zyn en van denselven een brieft cysschen. Doentertyt zyn de volkeren van Balambangan tot Padjaracan gaen wonen, doch die van Taemupa Moncki en Toncki zyn tot Djiliango gecomen, wanneer doen oocq de capiteyns van Vliet en Joncker aldaer zyn verscheenen; daeromme zyn de volkeren van Balambangan die tot Padjaracan waeren alle gevlucht. Daerna heeft Tauwang Alon een brieft aen my geschreven om vruntschap te soecken en haerselven aen my over te geven, welcq seggen van Tauwangh Alon tot my wel goet maer ontstaet alleen dat hy voor de Comp^e. betreest is, want hy en heeft tot noch niet opgehouden met rooven en steelen der dorpen en desselvs volkeren.

Verders hebben mynheeren aen my bekendgemaect vanwegen Ingahey Wiera Diddaha, die in de Mattaram heeft quael gedaen; dierhalven hebbe ick nu gesonden en na zyn goet en quael laten vernemen. Noch heeft myn broeder Mas Pongar en de raetsheeren in de Mattaram tegens capiteyn Slaat gesecht dat den Heer Generael goet was en dat sy alle seer genegen waren haer onder de bescherminge van my te begeten, 'tgeene my seer aangenaem was dat wy eens souden wesen, maer daervan is noch geen bewys, want ten tyde doen ick op Soka was, heeft hy brieven aen andere geschreven, waerinne hy volgens myn bevolen qualyck heeft gedaen; daerna heeft hy laten weten dat hy sieck was en sterven wilde. Hoedanigh soude ick dan zyn genegentheyt conuen aennemen, d'wyl er geen teecken van broederlycke liefde is? En ick hebbe tegens hem gesecht: broeder Pongar, gy zyt niet dwaes, gy conde nwen broeder wel enige goede tydinge laten weten, want broeder Mas Pongar, gy zyt een goet man, en behoort gy een u broeder niet te godsacken? gelyck gy hadde laten weten aen de volkeren van den dienaar Namrut om een paggor tot Tselenga te maeken. 'tgeene ick hebbe gehoort, alsmede dat gy seeckerlycq aen de raetsheeren die tot Tselenga woonden gesonden hebt, 'tgeene my noch niet bekend is. Verders

(*) Er staat: *meer*.

heb ick hem bekendgemaect datter noch volckeren van Cajoran in de Mattaram zyn, met namen Carty Nagara, Carty Nady en Carty Pada, en wanneer het land in vrede is en ick met gezondheid weder in myn ryck come, dat zy by gelyckenis alsdan haerselven ter doot voor u quame vernederen en by u aengenomen wierden, sal u seggen niet naecomen, doch ick kan niet doen als Radja Bony, die seeckerlyck de Comp^e, wel gedient en geholpen heeft, alsmede een my, geen macht noch dagh alsoocq geen swaer werck ontsiende, en die oec onveranderlyck blyft tot vreugde van my in 't sien hoe kloetmoedigh zyn volck hem navolgt, gelyck oock de mynn altoos by hem hebben gedaen, soolange hy gevochten heeft, en die hem volgden oock geen duysent waren; d'andere syn maer gegaen om te rooven en hebben veel van myn dorpen ledigh gemaect. 'tgeene door de goede hulpe van den commandeur Coupar, die wel het werck van de Comp^e, doet maer tot mynen heste, is gestut en my en myn volckeren geholpen, dat zy de goederen die de Honginesen hebben gerooft wederom hebben gecregen, soovele als den commandeur heeft connen becomen, en heeft deselve als een my overgelecht.

Noch (*) hebben mynheeren my gelieven bekend te maeken vanwegens de Bantamse roovers met haere vaertuygen tot Packalongan, die hrant geslicht en myn schietgeweer hebben genomen, en myn gelt dat by 't volck van Packalongan was nevens haere vrouwen en kinderen wilden zy oocq nemen, maer d'selve syn door de spoedige hulpe van de Comp^e, door de wacht tot Indarmayoe als door Crain Bissey en Crain Panaragan (die Packalongan hebben geholpen) behouden en de schelmen syn met haren roofhuys naer Bantam gevluht. Soe heeft den Coninc van Chirribon gevraecht, offer oocq eenige quade menschen tot Chirribon waeren, dat men deselve sonde laten vatten en voor den Heere Generael brengen, gelyck zy sulx oocq aengenomen heeft te doen, 'tgeene ick oocq geloove dat hy na myns oordeels oocq volgens het begeerte van de E. Comp^e, sal verrigten; ende vanwegen de vyanden van de West, Oost en Zyden syn nu al wech, maer die van de Z. west sullen sonder Comp^e, hulpe niet kunnen afgekeert werden, want soe de Comp^e, Packalongan en de andere plaetzan hier om de West niet hadde geholpen, sy soude al verlaoren en door de Bantammers genomen syn geweest, en wat aengaet het maeken van d'oorlogsprouwen tot Kalibonar en Kallibetom, soe ick behoort hadde, sal oyt laten roepen en myn raadsheeren seggen dat zy sulx een iegelyck alomme verbieden, met aenseggen, indien inandt van de grooten eenige prouwen een Bantammers mogte vercoopen, dat ick die zal straffen na behooren, en indien eenige geringe lieden sulx mochte doen, dat ick haer met de doot sal doen straffen.

Verders op het gelieven van mynheeren vanwegen de Fransen die hier met haere kleeden, amphloen als andere coopmanschappen op de

(*) Het H. leest: doch en liet dit doorloopen aan den voorgaanden zin.

stranden komen om te handelen, soo hebben tot Samarangh en Japara aen alle de grooten en raatsheeren doen aenzeggen, dat zy geen kleden, amphioen off andere coopmanschappen van de Françen mogen copen, als alleentlycq van de Comp^e., want al hetgeens icq met de Comp^e. hebbe gecontracteert, heb icq met verheuginge myns herte gedaen, maer icq vraege nu, indien de Françen in de Mattaram, Samarangh ofte tot Japara komen en myn begeerten willen agtervolgen, betalende 12 percento voor thol, want de Comp^e. haere coopmanschappen kopen, wat dencken myne heeren daeroff? Dierhalve durve icq nu soo stoutelyck van dat gedoente spreken, gelycq voordesen mynen vader den admirael Speelman, wanneer hy tot Japara was, tegens my heeft gesecht, en noch is myn versoeck dat alle de volckeren van d'overseyde geene amphioen en kleden sullen mogen verkopen als alleenigh de Comp^e. ofte die desselfs passe medebrengen; sulx hebbe icq mede aen alle de hooftden op de stranden uyt de name van den commandeur Couper bekendgemaect, maer dat alle myne eygen volckeren soo in haer eygen plaetse als anders na behooren mogen handelen, te weten met Javaense coopmanschappen, en wat coopmanschappen zy dan mochten wederom brengen, 'tzy kleden off amphioen als anders, dat de Comp^e. haer dan in geen swarigheyt en helpt. De reden waerom icq soo stout spreke is, opdat dit lant Java niet verderven mach blyven maer als voordesen floreren, opdat icq in corten de macht mach hebben om het wercq van de Comp^e. te doen, en na myns oordeels syn de coopmanschappen der Javanen van een groot belangh, wuerdoor de coopmanschappen van de Comp^e., gelyck den amphioen en kleden, echter niet sullen blyven leggen. Maer nu verhaele icq vanwege de snecke van myn oom Mas Girey, die icq nevens zyne kinderen door de geliefte Godes in de Mattaram hebbe laten roepen, omdat hy de gelegentheyt van Java bekend is, en wanneer ymant tot Coninck wert gemaect, soo werden alle grooten en geestelyke persoonen in de Mattaram geroepen om te bidden, maer hy heeft tot my niet willen comen, alchoon icq aen hem noch hebbe geschreven, en daer zyn veel lieden soo van Grisseo, Sidayoe, Sourabaya en Calangh die noch onderdanen zyn van Giry, en die van Madura maecten oock veel stribbelingen en drygementen. Icq hebbe de gesant van Giry gesproocken, maer die en was niet vast in zyne woorden. Daernaes hebbe icq tot Pangeran Giry met veel volcx gesonden, namentlyck Paman Dipatty Sourabaya, Damangh Sidayoe, Tammagou Wienarongh en 't volcq van Kalangh, en 't geene icq verwacht hebbe daer zyn de Prinçen van Giry tegen geweest, en doen syn se Paman Dipatty Sourabaya, Tammagon Wienarong en Damang Sidayoe haer geweer medenemende gevolght, soodat de gemeene lieden zyn verstroyt geworden en wechgelopen, en Damang Sidayoe is mede gevolght van zyn volcq met een pieck dootgesteecken alsmede een Loera en een van Sourabaya dootgebleven; soo heb icq op Sondags 's morgens den 27^e April in 't jaer aliff met den commandeur en 't volcq van de Comp^e. borsatslaecht, seggende dat icq genegen was na Giry te gaen,

maer indien icq na Giry was vertrocken, souden sy gesecht hebben dat icq volgens die saecke met den commandeur en zyn volcq overeen was gecomen. Dierhalven hebben wy goetgevonden dat icq en den capteyn Jan Francen uyl de syde van Patoskungan souden comen, nevens myne raadsheeren Dipatty Oerawang, Ingabey Naracassoema, Tommagon Soera Nata en Ingabey Diajung Rana, en dat den commandeur en Capiteyn Caspar van de groote wech souden komen nevens myne raadsheeren Aria Sindon Radja, Tommagon Wanga, Ingabey Marta Wangsa en Tommagon Joeda Nagara van Samanap. Soo is myn oom Mas Giery nevens syne kinderen uytgacomen en op het volcq van Samanap en Pamangeassan gevallen, die gevlucht en verstrooyt syn. Daerop is het volcq van de Comp^t. maer alle de soldaten noch niet gecomen en hebben die van Giery verdestruert en haer op de vlucht geslagen, die haer in de wildernissen hebben verschuyt, maer den commandeur en Capiteyn Caspar hebben wederom soldaten na haer gesonden, alwaer den Capiteyn Caspar door de vyanden die in de wildernissen schuylden met een piek wiert doorstoocken en veele soldaten syn gestorven, oock is Mas Giery nevens syne kinderen door schietgeweer van de Comp^t. swaerlyck gequast en 't volcq van Giery syn alle gevlucht, maer veele zynder gequest en gestorven, maer icq nevens den Capiteyn Jan Francen waeren besigh tegens Singasarie, Prince van Giery, die op capiteyn Jan Francen is ingevallen en gevochten, alwaer hy met een piek is gestooten, maer doen is Singasarie nevens zyn soons gestorven, oock synder veele van syne volkeren gequest en gestorven. Daerna isser op Dingslach een afgesondene van den oudsten soen van Mas Giery met kennisse van den commandeur by my verscheenen, en hebbe hem zyn cris, genaemt Calamoenjagh, door den Tommagon Joeda Nagara en myn staatsjongen laten afleysschen: daeromme is hy wechgelopen en heeft niet syn kris, maer zynen sone overgegeven: om hem aen den Sousouhoungang t'overhandigen, die icq hebbe laten visiteren off hy oock een cris by hem hadde, en hebbe hem wederom laten gaen, om met zynen vader tot Griasse te comen, alwaer hy met 8 mannen is verscheenen, die icq alle met hem hebbe laten crissen, en Tommagon Joeda Nagara heeft Mas Giery nevens alle zyne gequeste kinderen, behalven 7 die'r in den strydt gebleven zyn, mede gedoot: daarna isser noch een Prince met 11 mannen als gesant gecomen, die almede gedoodt zyn, 't welcq de straffe Godts is over Giery, die nu t'eenemaal ondergebracht syn en niet meer dan een oude Prince van overgebleven is die icq het leven hebbe geschoncken, en hebbe daarvan niet anders te seggen als 't geene myne heeren weten, en omdat de stadt Batavia verre vanhier is gelegen, can icq UEd^t. niet meer laten weten, want alles is mynheeren bekent.

Noch heeft den commandeur my te kennen gegeven, datter volcq van myn vader den admiraal is gecomen om een duysent rd^t. voor den croon te eyschen, die myn voorouders heeft toegecomen, en wanneer Cadiry veroverd is heeft den admiraal my deselve gegeven. Hierop sal

icq het antwoord alleen van mynheeren verwagten, en ingevalle dat icq sooveel niet en hebbe, sal icq het echter soecken om de kroon te betalen. Degeene die UEd^e. dienaar hetselve op zyn versoek heeft gegeven, is den admiraal Anthony, die my sulx oecq beloofde te doen wanneer Cadiry veroveri soude zyn, en icq heb niet anders van Cadiry gecregen als partye wyven, schietgeweer en 2 kleine gommen, die icq gecocht hebbe van de lieden die deselve nevens de kroon tot buyt hebben gekregen, en my wiert door de man die de kroon hadde gekregen gevraecht off icq deselve voor dryzent r^d. wilde hebben off niet; icq hebbe deselve genomen, en indien icq gemelte penningen can soecken, sal ick se betalen.

Verders is myn seggen niet anders als 'tgeene in desen brieff vermeld staet.

d'Verdere derde off laaste missive van den E. Bartelse en raadt tot Japara, met voorgeciteerde jachje de Javaense Bode ontfangen, beheist boven 'tgeene de negotie raakt niets nodigh hier aen te haelen, hebbende voorts alleen gemelte bodempje uyt den tryn alhier terughgebracht de naervolgende ammonities en instrumenten van oorloge, soo goet als ontramponeert, te weten:

16375 R buscruyt;

101850 stuk diverse musquets- en andere vogels;

1075 kippen lout;

809 musquets;

76 saaphaens;

18 ruyterwapens;

2 donderbossen;

22 carbyns;

22 pistolen;

2 hellebarden;

1 slagswaard;

381 houwerklingen;

21 patroontassen;

5 lange parrings;

50 draegbanden;

1 trompet;

1 hantlantlaarn;

5 trommels;

5 paar stocken en

164 handeliars, alles ongetaxceert.

In den avontstont comt hier ter reede van Banda over Bima aen te landen de fluyt de Bereckmeer ledigh en zonder schryven van d'Heer Gouverneur en raad in Banda, omdat zy over Bima om sappanhout waeren gesonden en 't jacht 't Wapen van der Goes in korte dagen direct derwaerts stout te volgen, en eenlycq een klein advysje van den resident Willem Eyckmans tot Biema overbrengende aen Haer

Ed^e. van dato 21^e May, alleen tot bekendmakinge dat aldaer geen sappanhout in voortraet noch oocq geen seeckere tydinge van den Moor Godjs derwaerts van Sombauwa aengebracht was, en oversultx gemelte fluyt ledigh naer Batavia moest vertrecken, gelyk by 'taencomend briefboecq ouder 't quartier van Macassar zy te beoogen.

3 d^e. Heden morgen werden alhier binnen 't casteel voor Haer Ed^e. tentoongebracht 2 levendige kaymans off crocodillen, door eenige ingesetenen gevangen, d'eenre maer cleen en gemen, maer d'andere van meerder groote en ruym 15 voeten langh.

4 d^e. 's Morgens speelt seecker Javaen van 't gevolg der Bantamse ambassadeurs hier even byten de boom onder hun vaertuygen, daer zy mede in 't dock leggen en hun residentie op houden, den desperaten off smock, die dan, alvorens 2 à 3 syner medemackers gequest hebbende, door deselve Bantammers onder toeloop en omcingelinge oocq van party van ons volcq voorts gekrist en aenstonts gedoot is geworden, waeromtrent de heeren ambassadeurs sich redelycq en na behooren quamen te dragen.

Op primo deser by Haer Ed^e. goetgevonden wesende, de heeren Bantamse ambassadeurs Keey Aria Mangonadana en Keey Aria Nebey Astradaja met haer gevolg voor derselver vertreck ytt name van de Comp^e eens te tracteeren en alsoo alle genougen toe te brengen wai met fatzoen en sonder krenckinge van Comp^e. achthaerheyt en respect can geschieden, soo syn ingefolge van dien deselve heeren ambassadeurs, by haer hebbende een gevolg van omtrent 100 man, heden middagh outrent de clocke elf uyren door den E. sabandaer Ocker Ockersze en onsen Bantamsen resident Willem Caell als onsen capiteyn der Maleyers Wan Abdul Bagus ytt haere vaertuygen gehaelt en met 2 koetsen door de stadt gebraght in de thuyt van Syn Ed^e. de Heer Gouverneur Generael even beoosten 't casteel, alwaer dan mede genodight en verschenen waren de heeren Iscaels Gualter Zeeman en Pieter Pauw, de oppercocpluyden des casteels Nicolaes Haukes en Jan Parver, d'E. Daniel van den Bolek, lit in den Achtbaren Raet van Justitie, de coopluyden Jacob van Dyck, Mattheus van Luchtenburg en Hendric Causius, Item de messieurs Jacob Does, Joannes Cops, Steven Schorer, Martinus van Ingen, Hendric Boulan en David de Vicq, dese laatste alle genomineert omme met de heeren Zeeman en Ockersze, welcke, als hieragter op morgen ytt de samengestelde conferentien redert 29 passado in 't brede sal blycken, tot ambassadeurs zyn genomineert en varkooren omme van Comp^e. wegen weder aen den Konincq en regeringe van Bantam aff te gaen en onse saecken en pretentien aldaer voor te dragen en daerop, soo deselve daerinne quamen condescenderen, de vrede te vernieuwen etc., mede als raet- en staatslieden na derwaerts zyn geprojecteert, verloevensde de heeren ambassadeurs mettet geselschap van voorsz. heeren en vrunden in 't groote huys van Zyn Ed^e. aldaer tot omtrent de clocke 12 uyren, alwanneer de Heeren Directeur Generael Cornelis Speelman, Willem van Outhoorn en Joannes Camphuys, tot dit tractement gecommitteert, met den secretaris der vergaderinge Joan van Hoorn sich ytt het casteel te voet mede na voorsz. thuyt begaven en aldaer de heeren Bantamso

ambassadeurs nyt name van de Hooge Regeringe vrundelyck verwillecomen, en wiert alsdoen na weynigh vertoovens opgeschact in een grote bamboese loots, even agter het huys daertoe geprojecteert, te weten op onse maniere, hoewel voor de heeren ambassadeurs en haeren adel oocq op de Javaense wyze met bullelavlees als anders op 't beste door onsen capiteyn der Malysers was opgedischt, gaende men niet lange daarna omtrent ten een uyren aen de taefel, en sat den Heer Directeur Generael bovenaen en ter wederryden nevens hem de heeren Outhoorn en Camphuys en aen haer Ed^l. wedersyts de 2 Bantamse heeren ambassadeuren en daeraen voorts wedersyts den secretaris en onsen gequalificeerde vrunden en doen voorts vervolgens daeraen den Bantamsen Javaensen adel der ambassadeurs tot omtrent 30 à 60 persooenen, sodat de taefel ter wedersyts vol, doch voor desen adel (als gesecht) op hunne wyze opgedischt was, wardende gedurende de maelyt vervelt met 't geluyt van een goet getal violisten en daer somwylen eenige trompetters en trommels tot recreatio sich mede onder lieten hooren, gelyck oock al vry eenige glaasjes met Rinse wyn, seck en mom omgingen, daer de heeren Bantamse ambassadeurs bysonder in de Rinse wyn al vry goede smaecq begonden te krygen, meest onder een chergie van musquetten door een troepe van 40 man, die tot statie van dit tractement onder den vaandrig deses casteels Jacob Gast aldaer bestelt was en zich even buyten die loots geraugieert hadt, en nadatter 2 oft 3 binnon waeren hun glaasjes voort nydroncken gelyck oock hunnen adel, doch welcke alleen met Spaance wyn en mom beschoncken wierden, maar die waeren vry gretigh en lieten soowel van 't eeten als 't banquet en vrugten niets overigh, selfs dat voor onse heeren en messieurs stont almede packende en alles dat se niet eeten konden aen haer dienaers die agter haer stonden toeryckende.

Gedurende de maelyt saten het gevolg der ambassadeurs van staat met hun piecken etc. in troepjes voor en rontsom agter de loots in de thuyt, alwaer zy oocq op 't gras neder op pisangblaederen na haere wyse opgedischt en met een glaasje wyn beschoncken wierden. Nadat men dan dus tot omtrent 4 uyren aen taefel geseten en sich vry vervrolyckt hadde, stelden den Heere Directeur Generael in, eerst de gesontheyt van den Coninc van Bantam en daarna van onse Heeren Souverainen als Zyn Hoogheyt den Heere Prince van Orangi, die beyde al staende soowel van d'onse als de heeren ambassadeurs en haeren adel, die zeer net op haer wencken pasten, gedroncken wierden, en op d'welcke dan telkens op een geordonneert zeyn van een musquetschoot 9 canonschooten met scherp van de punten des casteels de Robyn en Zaphyr gedaen wierden, na welckers volbrenginge men noch een weynigh geseten en wat gediscoureert habbende, soo stont men omtrent ten 5 uyren van de taefel op, en wierden de heeren ambassadeurs doen met praten en vrolycq zyn in de thuyt noch wat vermaeck en doen eyndelyck al staende in 't ronde in de thuyt door d'Heer Directeur Generael Speelman nochmael ingestelt voor 't laeste de goede vruntchap tusschen Batavia en Bantam en 't welvaren van de Comp^e. en van Bantam tesamen in een, op welck glas dan wederom noch 11 canonschoten van de punten Robyn en Zaphyr volgden, waermede dan de tyt al tot omtrent 6 uyren verlopen zynde, soo wierden de voorsz. heeren ambassadeurs,

om gelycq doorgaens voor den doucker en tydigh met haer volcq in hun vaertuygen te zyn, op haer dancksegginge een frondelyk afscheyt gegeven en zy door de heeren en al de vrienden tot aan de carossen buyten de thuyt geleyt, daer zy nevens den E. Ockerssen, Caelf en den capiteyn der Malayrs weder insaptten en na 't Vierkant reden en alsoo door deselve weder in hunne vaertuygen gecondulseert wierden, gevolcht van al hun adel en byhebbende dienaren te voet en wesende de ambassadeurs al vry wel getracteert en bestoven, terwyl dat se verscheide beluygingen van haere genegentheytt hadden geuyttot tot een goede vrede en vrundschap tusschen de Compⁿ. en Bantam en hun over dit heerlyck onthael en de eere, die haer daerby aengedaen was, ongemeen danckbaer en vernoecht sich betoonden, waernaer de heeren met onse genode gasten noch een glaasje genuttigt hebbende, soo gincq men gesamentlyck van daer uyt de thuyt wederom metten danckeren naer het casteel de Waterpoort in, en bragten also de Heer Directeur Generael Speelman met alle man van d'onse l'huys en namen doen voorts ider afscheyt na syn huys, zynde oocq alle meest wel getracteert en tamelyck ruym ververscht, als wanneer d'Heer Directeur mette heeren Outhoorn en Camphuys van dit tractement aan Zyn Ed^l. rapport hebben gedaen, sonder datter onder de maeltyt off dit tractement eenige discoursen syn voorgevallen en verhandelt, nodigh in desen te insereren, alsoo al 't aemmerkenswaardige by de hiervoor staande en noch te volgen conferentien omstandigh staat uytgedrukt en geuoteert.

De Chinese Tartarische ambassadeurs Lialouja en Lilaaja bey de jongst gehoude conferentie met de 3 Heeren Commissarissen der Hooge Regeringe volgens den inhoud van dien op de redenen en motiven, die haer ten reguarde van hun overgeleverde geschrift op 24^e der voorlede maent May door haer E. waeren voorgehouden en tegengeworpen, onder anderen belooft hebbende zoecker notoir en voornaem abuys daerin en by vermeld (bestaende in dese woorden der inleydinge ofte in het beginsel: *zoolange den Tartarischen Keyser het ryck van China heeft beheerscht is noyt hulpe van crysbenden van eenige uytheemsche volcheren verzocht geweest*) te sullen veranderen, omdat men hun 't contrarie wegens onse bewese assistentien in de voorige jaeren van 1662, 1663 en 1664 ter ernstigen versoecken van de doenmaels gewesene Hoochieuse hoofstregenten Singlamong en Lipovi uyt naeme des Keyzers hadde voorgedragen en aangewesen, zoodanigh het onder dien dato in 't brede staet ongetoekent, soo hebben gemelte heeren ambassadeurs ingevolge van dien desen middagh uyt lieren name door haaren staatsman, den tolcq Limalacco, het voorrx. geschrift, zooals het doen den 24^e is overgelevert, andermael na haere weyke geschreven en toegemaect ten buyse van de Heer Ordinaris Raad Balthasar Bort aan gemelte zyn E. doen brengen en terhand stellen, die 't selve dan oocq aangenomen en voorts des namiddags in Raade van India gebracht en verthoont heeft, 't welke dan geopent en al voort aan den sahandaer Ockersse overgelevert en door denselven met eenige onser ervarenste en bequaemste Chinesen tegen het eerste ingeleverde geschrift van den 24 passato naegesien en geconfronteert wesende, bevonden is met deselve inhoud van het geschde voorige t'eenemael te accordeeren en alleen by dese hiervoor gespecificeerde woorden,

over 'tversoeck des Keyzers om eenige uytheemse hulpe en cryghenden, in dit nu ingediende geschrift daerby gestelt: *dan alleen van de Hollanders*, 't welck soodanigh aengeneimen en voor notitie hier aengeleeckent en oocq in margine van 't selve togeleverte geschrift onder dato van den 24^{en} May genoteert zy geworden, als aldaer mede zy te lezen.

D'aengecome Javaense briefbrengers van eenen Ingabey Djaja Wiera, uyt naeme van den Pangiran Pongar uyt de Mattaram herwaerts afgesonden en op 29 passada alhier verschenen en hiervoor onder dien dato aengeroert dat se doenuaels oocq by Zyn Ed^l. ter audientie waren geweest, hebben haren brief, die hiervooren aldoen mede zy geinsereert, niet voor heden voormiddach in geleyde van den sahandar Oekerse nevens een geschenek van een pieck en een cris in de groote vergaderzaale aen Zyn Ed^l. overgalevert ten bywesen van den secretaris Joan van Hoorn en zyn sonder eenige uyttaarlycke statie, nadat se met een glas wyn beschoncken waeren, weder na buyten geleyt en den inhoud des briefs hiervooren als gesecht te lesen.

5 d^e. Even voor de middagh gewert ons per infants vaertuygh van den infants luytenant Aly met 2 soldaten een briefje, door den vaendrich Jan Bervelt uyt 's Comp^{te}. veltchans tot Tanjongpoura aen Haer Ed^l. op heden geschreven met eenige bylaagjens verselt, waeronder seecker Javaense die door de afgesanten des Sousouhouangs uyt Tanjonghpoura mede aen Haer Ed^l. alhier, waervan 't translaet hieronder staat te volgen, dieterende wyders de missive van den vaendrich Bervelt dat aldaer aengecome waren 5 afgesondene mantrys des Sousouhouangs Aman Courants, met namen Mantra Cassoema, Soura Dieta en Mas Praya de Wangsa met 15 vaertuygen en een swite van ruym 300 man om Zyn Hoogheyt's schoonmoeder, die haer daeromtrent soude onthouden, op te wecken, zynde deselve ten dien eynde met een vrygeleytsbriefje van d'E. commandeur Coupar van dato 28 Maerti pasado versien geweest en voorgevende vorders ordre van den Sousouhouangh te hebben om alle de hooftten der Cravangse landen hyeen te doen comen en tot schuldige (!) gehoorsaemheyt aen te manen en om 's Comp^{te}. besettinge met alle nooddrift te versorgen, 't welck den vaendrich dan hadde doen naecomen en deselve in Compagnies pagger verschenen wesende sulx voorgehouden, waarop zy gesamentlyck opnieuws wederom getrouwigheyt aen d'E. Comp^{te}. en den Sousouhouang Aman Courat belooft hadden, gelyck sulx broder in 't aencomend briefboeck staat te lesen.

Volght nu het translaetbriefje, door de gemelte afgesondene des Sousouhouangs uyt Tanjongpoura aen Haer Ed^l. geschreven.

Desen brieff comt van myn die het werck van de groten doe nevens Radia Maria Cassoema, Radia Paria di Wangsa, Mas Soura Dieta en alle de grooten, die myn gelast hebben om met den admirael tot Carrawang te beraetslagen, omdat die van Carrawang haer noch niet voor den Sousouhouang hebben gebogen, want zy en zyn niet gelycq die van Samadung en Tegal,

(?) Er staat: *niddige*.

die haer seeckerlyck onder de Comp^e. hebben vernedert. Dit was myn beradinge met den admiraal tot Carrawangh, die myn als heeft over de grooten keeft gestelt en hebbe vyftihien volckeren om te beraden gesonden.

Desen voormiddagh zyn de 2 Bantamsa heeren ambassadeurs Keey Aria Mangonsadana en Keey Nebey Astradjaja, naelst deselve op gister in de thuyt van Zyn Ed^e. wel feestelyc zyn getracteert, gelyc hiervooren in 't brede en specifice staet vermeldt, en alsnu op haer versoeck gereet staen omme voerall wederom terugge naer huys te keeren, omtrent acht uren binnen 't casteel verschenen in geleyde van den E. sabandar Ocker Ockersze en hebbende alsnu maer een cleen gevolg van haren adel en suite van maer 20 à 23 man by sich, gaende eerst by Zyn Ed^e. en vervolgens by den Heer Directeur Generael en de verdere Heeren Raaden van India een vrundelyc afscheyt versoecken en nemen om Haer Ed^e. altesamen en ider in 't particulier voor de geaoten beloefteden en goede tractementen geduurende hun aenwesen alhier vrundelycken te bedancken, 't welc dan omtrent de middagh in 't ronde geoyndigt wesende, zyn se (¹) na de stadt en na de heer Willem van Outhoorn zyn wooninge gegaen, daer dan oock wat onthaelt en wyders door de sabandar wat vermaeckt wesende, zyn se na een weynigh rustens conform het gearresteerde en 't besprek met hun van huydenmorgen des naermiddags over de klokke 4 uren voor 't laaste nochmael binnengeweeft en aldaer gebragt door den mengemelte E. Ocker Ockersze en onsen Bantamsen resident Willem Caell en capteyn der Malleyers Abdul Bagus, welken hun meest doorgaens ter audientie hebben geleydt, omme nu haer affscheyt finalyc te nemen en te erlangen, werdende eerst gebracht in de middelkamer van Zyn Ed^e. wooninge, terwylen de Heeren Raden noch alle niet over in de raadkamer en by Zyn Ed^e. verscheuen waeren; 't welc nae verloop van ruym een half uur geschiet en de heeren compleet by den anderen in ordre aen de groote raat tafel geseten zynde, soo wierden voorsz. gesanten met onse gecommiteerde, die hun geleyden, alsdoen door den secretaris versocht binnen te comen en aldaer oock gebragt en geset in sulcker voegen en met dat fatsoen en ordre invoegen als tevooren en doorgaens onder en staande de gehoude conferentien met haer ware geschiet, waerna een roemer wyn in 't ronde tot affscheyt wierde gedroncken, bedanckende de ambassadeurs nu andermat de heeren in 't generael hooglyc voor het loflyc tractement, 't gunt hun geduurende haer aenwesen alhier was aengedaen; als wanneer doen verder na een weynigh siliens eenige reden over en weder van weynigh belangh voorvielen, en op hun vrage in hoeveel daegen onse gecommiteerde ambassadeurs aen haeren Sulthan wel stonden te volgen, wierde gesecht in 8 à 10 dagen apparent ten langsten sulx stont te geschieden, 't gunt zy zeyden gaerne te willen weten, opdat haren Koninc tegens die tyt alle apperentie tot de inhalinge en ontfangh derselve met alle fatsoen dan oock mochte prepareren etc., ende doen wiert aen haer gesanten door Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael overhandigt twee geschriften (²), op

(¹) Ex staet: zynde.

(²) Het Hs.: *geschriften*.

Hollands papier in de Maleysche taal geschreven en getranslateert, waervan het eene waeren de copien oude vredensartikelen, den 10 July des jaers 1659 tusschen de Compagnie en 't ryck van Bantam gesloten en gealooten mette illucidation en nadere verclaringe van 't geene tot naomlinge en voldoeninge derselver de Comp^{te}, alsnoech gerechtelyck quame te compuloren en oocq alsoen wierde gepretendeert en het andere zynle een memorie van de nieuwe wyschen en pretention, die de Comp^{te}, op den Coningh en regeringe van Bantam boven en behalven de effective renovatie en genoegdoeninge van 't voorszende oude contract van anno 1659 alsnu nader quame te versoeken en te vereytschen, omme tezamen alsoen in de vernieuwinge van een vreedeverhoop bedongen te werden, beyde van alsulcke inhoudt als haer ambassadeurs op 28de passato articulenter en in 't breede duydelicq en omstandigh door de Heeren Commissarissen Speedman en Camphuis waer voorgehouden en zooals die onder en in de lopende conferentie taderst 28 May tot dato deser hieragter omstandigh staet gedeclareert, en oocq 't gunt dese ambassadeurs doemmans op 't een en 't ander tot antwoert hebben gedient, en daeruyt klaer magh blyken dat se met geen alsulcken machi nochte pouvoir van haeren Konincq en verdere grooten zyn voorsien oft gevalmachtigt als zy op haere aankomste wel hebben voorgegeven en wy oocq volgens het nader ontfange schryvens des Coninx een den eersten gesant Keey Aria Mangonadana hebben vertrouwt en gemeent gehadt, welke twee schrifuyren hun dan overhandicht en daerby gesicht zynde, dat zy die haeren Konincq geliefden over te leveren en dat ons antwoortschryven een denzelven na 't ordinaire gebruyck in de werelt met onse ambassadeurs soude werden gesonden, soo namen zy die zoodanigh aan en beloofden desolve den Sulthan en verdere grooten te sullen overleveren en van alles 't geene hun door Haer Ed^e. alhier was aengesicht, voorgehouden en voorgecomen getrouwe openinge en rapport te sullen doen, met verdere verclaringe oocq haer best en devoir te sullen toebrengen, dat alles in der minne mogte verallent en tot een goet accoord en nieuwe vaste vrundschap metten jongen Sulthan gebracht werden, waerna doen (den avond al beginnende een te comen) de ambassadeurs opstonden en na weder met sirypinang vereert te zyn met beleeftheit en modestie, gelyck sy in al hun gedoentens sich doorgaens al verre boven de ordinaire Javaense wyze hebben bethoont, een vrundelyck affcheit met hantgevinge van alle de haeren namen en alsoen mer buyten gingen, verdunde door d'E. Ockersze en capiteyn der Malayers tot in haer vaertuygen geleyt en daer oocq affscheit en een behouden reysse na huys toegewensacht; inwylen dat doen onsen resident Caelf door Haer Ed^e. verder mondelinge 't nodige zy geordonneert en de geschriften, die de gesanten in 't Maleysche zyn behandigt, oock in de Duytse taal medegegeven, om den Sulthan daeruyt van 't geene met de gesanten hier was gekesogneert te connen berigten etc., en wanter hy dan op morgen met de chialoup de Vliet in geselschap der Bantamse ambassadeurs met haer 10 vaertuygen naar Bantam onder zeyl staet te gaen, medenemende tot guastus van dat comptoir en verversinge voor de schepen als tot inkoop van rottang etc. een somma van 5000 stuk constante Spaense realen. Wat nu hierop volgen sal en hoedanigh dese schrifuyren de Bantamse regeringe sullen

voorcomen, moet ons de tyt leeren, en sal nu hierogter noch per nobilis werden gennleest, wanneer onse genomineerde ambassadeurs, d'E. Zeeman en Oekersse, de reyse volgens 't project na Bantam komen aen te nemen mettet geene daeromrent dan nodigh sal requireren gesecht en sijngetoeckent te werden etc.: Godt de Heere bestiere dese saecken ten meesten beste van de Camp^e, en tot ruste en welvaren van haer en haere goede ingeselenen, amen.

Nademiddag wert ons van Crain Bissay tot Chirribon per syn ordinary souroan met nygen vaertuygh toegebracht een brieffje, door syn Ex^t, in 't Macassiers vandaer aen Haer Ed^t. op den 27 des voorleden maants May geschreven, dat na gesiene oversaetlinge in onse tael bevonden van inhoudt als volcht.

Translaathrieffje, door Crain Bissay nyt Chirribon aen Haer Ed^t. tot Batavia geschreven.

Desen brieff van Crain Bissay verselt met veel groetenissen die onverbreeckelyc sy, soo by nagte als by daege, comt aen den Gouverneur Generael, die groot van heerlyckheyt en in staat verheven is. Godt de Heere wil syn persoon bewaren tot in der eeuwigheyt, opdat alle Coningen hier beneden wints een plaets mogen hebben om haere saecken aen deselve bekend te maeken, die oec aen alle plaetsen over syn goet- en vromigheyt beroemt is, almede over zyne raadtelingen zoo te water als te lande, wiens dencken Godt de Heere wil vermeerderen en hem gunnen een lang leven in dese werelt. Oec comt myne groetenisse aen alle de Raden van India.

Verders maecte icq aen den Heer Gouverneur Generael bekend en versoecke aen den Heer Generael en alle de Raden van India om weder op Batavia te mogen comen, omdat alle de wyanden van dit lant Java wech syn, en nu de Hollanders op Chirribon wonen is alles wel. Noch maecte icq aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India bekend 't hartseer van alle de coninxkinderen. De reden vanwegen het gadoente van den capteyn eerstelyck is waerom alle de coninxkinderen hartseer hebben en by myn komen klagen, dat zy de wercken van den capteyn niet langer kunnen verdragen, want alshoon zy geen schult hebben werden echter uytscholden, en wanneer zy niet quacts en doen wert haer echter de schult gegeven. Noch hebben alle de coninxkinderen tegens myn gesecht, indien het niet om mynentwille en waer geweest zy souden alle zyn vertrocken en den capteyn hebben verlaten, en waeren oock bevreesd voor de Camp^e, dat op haer vergramt soude zyn, want zy alle vol hartseer waeren, en icq, dat siende, was mede nevens de coninxkinderen zeer bedroeft over het gadoente van den capteyn. En ooch maecte icq aen den Heer Gouverneur Generael en de Raden van India bekend, alsdat een slaef van Crain Panaraga een Javien heeft dootgeslagen op den eersten dagh van de maent Mey, zynde een dienaar van den jongen Koninck van Chirribon, die myn hetselve heeft laten aenseggen en bekendmaeken, die alsdoen mede hebbe laten

dooden. Noch maecte ick den Heer Gouverneur Generael ende de Raden van India bekend, alsdat op den 5 May seven Maleyers, die tot Bantam woonagtigh waeren, in den dienst van de Kidolleses zyn getreden; daerom heb ick sulx den capteyn laten bekendmaecken, die gesecht heeft: 't is wel, laet se vallen en binden, gelycq ick oocq hebbe laten doen, en den capiteyn heeft doen de seven Maleyers nevens haere goederen genomen. Verder isser een Chinee op Bantam woonagtigh, die den capteyn heeft laten binden en op de punt in 't block geseth op den 25 dagh van de maent Mey Donderdagh 's nachts, maer ten 2 uren daeraen is hy loogeraeckt. Noch maecte ick aen den Gouverneur Generael en de Raden van India bekend, alsdat op den 18 dagh van deselve maent Zaturdagh hier een schip en chialoup is gecomen, en den 20^e daeraenvolgende is de brieff van de Comp^e, op de parabaen in presentie van de drie gebroeders de Coningen van Chirribon gelesen: sulx gedaen zynde, hebben de drie gebroeders de Coningen van Cherabon gesecht: wy nemen dit zeggen van de Comp^e, aen, en Pangiran Dipatty heeft doen tegens ons gesecht dat zynen oudsten broeder tweehondert volckeren van 1000 mannen na hem heeft genomen, 'tgeene wy den ouden Pangiran van Cherabon hebben laten vragen, die gesecht heeft dat de 200 volckeren onder niemant stonden noch bescheyden waeren, en dat ten tyde wanneer hy na de Mattaram alameda naer Bantam is vertrocken zyn zy uyt haer eygen vryen wille met myn medegegaen, doch alsoo den capteyn en Tuan Radja alhier zyn gekomen, wil ick gaerne 't gebiet van de Comp^e, myn onderwerpen en de 200 mannen zyn doen hy myn verschenen, 'tgeene alle de volckeren van Cherabon genoech bekent zyn, dat se uyt haer eygen wille tot myn zyn gecomen. Dierhalven hebben wy aen den jongen Conincq van Cherabon gevraecht off het waer was dat zyn oudste broeder het volcq van Pangeran Dipatty heeft genomen, die antwoorde dat dese 200 volckeren onder niemant stonden, maer dat over de 1000 mannen thien hoofden gestelt waren, en doen ick naer de Mattaram en Bantam ben vertrocken, zyn zy uyt eygen wille my gevolcht en door den Bantamsen Sulthan aen Pangiran Dipatty gegeven. Ondertusschen naerdal lange daerna dese 1000 mannen by Pangiran Dipatty waren geweest, zyn van die 1000, 200 afgescheyden en hy den Sulthan van Bantam verschoenen: doen heeft Pangiran Dipatty daerover aen den Sulthan van Bantam geschreven, maer hy hadde daerop geen antwoordt gegeven. Soo hebben wy wederom aen den jongen Conincq van Chirribon gevraecht hoeveel slaven Pangiran Dipatty altyt heeft gehad, daerop hy antwoorde: maer vyftien, die myn vader aen hem heeft gegeven en gelast my 't agtervolgen. Van gelycken hebben wy oocq aen den ouden Conincq van Chirribon gevraecht hoeveel slaven zyn broeder Pangiran Dipatty altyt heeft gehad, die antwoorde: maer 30, die myn vader aen hem heeft gegeven en heeft hem gelast my 't agtervolgen. 't Zelve hebben wy oocq aen Pangeran Dipatty gevraecht, dewelcke zeyde van 300, die zyn vader hem hadde gegeven, en nadat zy lange

by ham waren geweest, hadde zyn broeder daarvan een 500 en andermael 100 genomen, soodatter maer 100 waeren overgebleven, en dese 100 sogte hy mede tot hem te trecken. Soo heb icq en den capiteyn tegens de 5 gebroeders gesocht dat wy haer nu hadde hooren spreekken en dat het goet zoude wesen dat zy vooreerst met den anderen te vreden waeren, totdat wy een brieff aen de grooten op Batavia schreeven en verwagten 'tgeene zy ons gelieven te geheden dat wy sullen nacomen. Dit is ons seggen geweest. Indien den Heer Gouverneur Generael inderhaest dese sake van de drie gebroeders de Coningen van Cheraban wil laeten afdoen, zoo gelieft hier inant te senden die kennisse heeft om sodanige saecken te verrigten, maer geene die de oogen blind zyn off de ooren dooff genaeckt kunnen werden met eenige middelen; den Gouverneur Generael gelieft dan ymant tot Cheriban te senden om dese saecken af te doen.

(Was geteeckent:)

GRAIN BISSEY.

GRAIN PANARAGA.

DAIN MENGIMBA *en*

DAIN SITOLDJOE.

(Agter op de brieff staat:) Op den 27 dagh van de maent May 's Maendags heb icq desen brieff gegeven in handen van Mangehoeron.

Hiervooren tot verscheyde maelen en onder diverse datums ons gedragen hebbende aen 'tgebesoigneerde tusschen de Heeren Gecommitteerden Speelman en Camphuys en de Bantamse ambassadeurs wegens 'toudt contract van anno 1659 en 'tverdre gepreteendeerde, deselve ambassadeurs articulswyse voorgehouden, mitsgaders de antwoorden van haerluyden daerop, zoo zyn deselve conferentien en poincten van besolingies der heeren Speelman en Camphuys ingevolge van het besluit van de vergaderinge door den E. secretaris Jean van Hoorn in een generaele resolutie tesamengesteld, geformeert en in Raade van India onder huydigen datum voortgebracht, dewelcke oocq alhier nodigh geordonneert ⁽¹⁾ zy van woorde tot woorde soodanigh te laten influenceen, luydende als volcht.

Aparte resolutien, genomen op Dynsdagh den 28^{en} May, Woonsdagh den 29, Donderdag den 30 May, Saturdach primo, Sondach den 2 en Woonsdagh den 6 Juny 1680 successive.

Hebben de Heeren Gecommitteerden Speelman en Camphuys tot voldoeninge van Haer E. commissie in de saecken van Bantam ingevolge van haer gedaene beloften op Vrydach jongstleden overgebracht de articulen van het laaste contract, tusschen de Comp^e. en Bantam in den jaere 1659 gemaect en gesloten, sustinerende by dien dat het tot te beter verklaringe van saecken in desen requireerde geinscreert te werden, gelycq volgens dien hieronder geschiet.

(1) Lees: geordnelt.

In den name van den enigen, eeuwigen, almachtigen en barmhertigen Godt.

Articulen op welke de Gouverneur Generael ende Raden van India tot Batavia ter eene ende Paducau Siry Sulthan ende de grooten tot Bantam ter andere zyde door meditatie en tusschenspreken van de heeren Klay Damang Ibra Dawangsa en Klay Ingsby Marta Sidana, gezanten van Zyn Hoogheyt de Pangeran de Jamby, met malcander overeengekomen zyn ende een eeuwige vaste vrede besloten hebben.

1. Eerstelyc is overeengekomen en besloten dat alle de onderdanen van Batavia die tot Bantam ofte elders onder het gebiet van de Sulthan zyn, soo vrye luyden als lyfseyyenen, van wat natie ofte geslacht die oecq sullen mogen wesen, soo die gedurende dese laatste oorlogh als daer tevooren gevangen ofte overgelopen zyn, door de Sulthan sullen losgelaten, wederomgegeven en gerestitueert werden, gelyck mede door de Gouverneur Generael ende de Raden van India van haere zyde alle de Bantammers die tot Batavia gevonden worden, nytgesondert alleen dat de Sulthan degeens die haer tot Bantam tot het Moorse gelooff begeven hebben en besneden zyn niet gehouden en sal zyn te dwingen weder na Batavia te keeren, maer sullen alleen op haere vrye voeten gestelt worden om te vertrecken ofte te blyven nadat haer sal goet duncken sonder insmitsverhinderinge, te weten diegeens die al geruymen tyt, teuminsten voor drie maanden herwaerts, sullen bevonden worden besneden geweest te zyn, maer die na deselve tyt ofte binnen drie maanden herwaerts besneden zyn, sal den Sulthan wederomgeven ofte doen betalen aan de eygenars tot

Op de twee eerste articulen is de heeren gesanten onstandigh aangewesen dat genoegzaam geene off immer geen naamwaerdige satisfactie was gedaen, doch dewyle

dit derde artikel denoteert dat van de 2 eerste contentement genomen moet zyn geweest, doen de besettinge voor Bantam opgelicht wierde, soo en hebben de Gecommitteerde daer verder niet op gestaen en haer E. E. vergenoucht met de voorsz. gedaene aanweysinge hoedanig die van Bantam van haere syde in dien deele almede in gebreecke gebleven waere.

Nota: anno 1664 heeft den Coninc ten tyde van de resident Ockersse de Comp^e. de gront gegeven en melken in keure off de Comp^e. self houwen wilde off dat hy daer een logie setten soude, 't welcq doen verstaen is op Coninx costen te doen en dat den Koninck maendelyx 40 rdl^r. voor huys genieten soude, zynde doonmaels te verder geampleteert, omdat men door de naam van Coninxwoninge vry en onbekommerder conde woonen; te urgeren op de voorige vryheyt van huysuur ofte tenminsten tot behoortelycke reparatie van de presente woning, als zynde bouwvalligh en sonder eenige commoditeyten, mits dat den Conink dan

sondanige somme als se sullen getaxeert worden tot Batavia waerdigh gewaast te zyn, en degene die staende dese onderhandelinghe ofte na de tyt dat de heeren mediateurs van Jamby d'oorste maal van hier tot Bantam zyn aengecomen Moors geworden en besneden zyn, sullen in alle manieren en sonder eenige exceptie worden wedergegeven, hetzy met off tegen haer danck sonder onderscheyt, gelyc mede alle de lyfslaygenen die tot Batavia Moorse ingesetenen syn toebehorende.

5. Dat voorts de Sulthan van Bantam sal doen restitueeren en wederomgeven alle de koebeesten en buffels, die zyn volc van den bodem van Batavia wechgevoert hebben en nu voorhanden zyn.

3. Dat wanneer dese satisfactie gedaen sal zyn, de schepen die tot besetting van Bantams rheede gebonden werden door den Gouverneur Generael en Raden van India sullen opgeroepen en deselve rheede vry en opengesteld sal werden en dat voorts soo te water als te lande wederseyts van alle hostile acten afgehouden en voortaan een eeuwige en onverbrekelycke vrede tusschen Bantam en Batavia g'observeert en onderhouden sal worden.

4. Dat den Gouverneur Generael ende de Raaden van India weder als voordesen tot Bantam sullen mogen houden een continuele residentie om haere saecken waer te nemen, en dat daertoe weder ingeruypt sal werden de plaas die zy jonst voor 't onstaen van de onlusten hebben beseten, sonder dat den Gouverneur Generael ende de Raaden van India daertoe eenige gront ofte huysuur sullen betalen ofte schuldigh zyn, maer sal deselve haer eens voor al quytgescholden en geremitteert zyn.

oocq het vacq ⁽¹⁾, tegenwoordig met een hamboese pagger besloten, mede met een muur werde vastgemaekt tot meerder bevrydinge.

Op 't 4 en 5^e articul. Hierop hebben de Heeren Gecommitteerden gemeent dat aen de Comp^s. behoorde restitutie gedaen te werden van de nytgeschootte huyprenningen, maer de ambassadeurs zeyden daertoe niet gequalificeert te wesen om sulcke beloften te doen; namen aen hetselve haaren Conincq bekend te maecten, alsmede dat voortaan de Comp^s. pretendeerde geen huur meer te betalen, doch wat de reparatie aengael, die heeft Keyy Aria beloofd: maer behooren te besorgen ende het vacq dat met een hamboese pagger beslooten is met een muir op te haalen.

Tegenwoordigh en wert door de Conink geen wacht ontreut de logie gehouden maer door ons volcq selfs bewaecht.

Dit point wert beloofd te besorgen, doch 't is genoegsaem in 't voorige 4e en de notitie daerop gedaen begrepen.

Anno 1668 zyn eens eenige tusschen de 60 à 70 meest afgeleefde menschen gerestitueert van 't volcq die al voor 't contract daer huysgehouden hadden.

Anno 1672 by tyde van de resident Caëff noch eens 10 stucc van den Marylander Louys de May etc., nadat se daer 3 à 4 maanden waeren geweest, waertegen van hier gelargeert wierden 2 langhairige Javanen, 's Conincx dienaeren; anno 1674 zyn oocq de slaven die de Isaac Snoeck om 't leven gebracht off gequest hadden overgegeven en hier gerecht.

Volgens de kennisse van St. Caëff onthouden haer de wechgelopen slaven meest op Turtlassa, Tannara, Tangerang, Bantam, Anjer, Seringen ensooveert door 't heele land, werdende oocq wel nae Lampon gebracht off aen de Lamponders verkogt; de gemelte ⁽²⁾ op Bantam soude willich genoeg wesen de slaven vanhier verlopen voor den dagh te brengen om de overlast die se van haer lyden ⁽³⁾.

Geens besnedene zyn oyt overgelevert gedurende de residentie van de S^r. Ockersze nu Caëff, als alleen een diamantslyper die daer misdaen hadde.

Present zynder noch drie besnedene op Bantam volgens de kennisse van Caëff, te weten: een metselaer, die nu Keyy Loera gemaect is en heeft daer nu

(1) Er staat: het volcq.

(2) Lees: de gemelte, d. i. de bevolking.

(3) Er staat: van haer lyden.

vyff à ses jaeren geweest; een Mexico, de zoon van Warnerus Nys, onlangs daer gecomen; een matroos, Hans Christoffel, nyt Comp^e logis overgelopen ongeveer 7 à 8 maanden geleden.

Nota: te pretenderen dat ons niet alleen de lyfslaygenen en besnedene maer oock alle de debiteuren, vanhier sedert anno 1639 verlopen, sullen gerestitueert en dit articul in dier voegen gestant godaen werden, in zyn geheel, gelycq wy hetselve altoos van onse kant religieus onderhouden hebben.

Op dit poinct hebben de gesanten en insonderheyt Keey Aria gesecht dat zy wel gequalificeert en geïnstrueert zyn om vanwegens haren Conincq verseeckerings te doen en te beloven dat alle articulen, in dit contract begrepen, voortaan getrouwelyck en volgens haer inhonde sullen nageromen en achtervolcht werden, doch wat het gepasseerde belanght, dat zy daerin niet anders kunnen doen als haeren Conincq te rapporteeren 'tgeens door den Gouverneur Generael ende Raaden van India vanwegens de Comp^e. gepretendeert wert, namentlycq de restitutie van alle de wechgevoerde, wechgehoopde en gestolen slaven en vrylyuden, 'tzy waer deselve in 't Bantamse gebiet haer sonden mogen onthouden, item alle besnedene Europeanen en Indianen, onder Comp^e. gebiet thuyshoorende, voorts alle debiteuren, successieve na Bantam en onder dat gebiet nyt Batavia derwaerts verlopen, soo Europeanen, Chinesen, Mooren off wat natie het zyn mach, sonder onderscheyt van personen, mitsgaders alle buffels, coebeesten etc., van onsen bodem successive gestolen en wechgevoert, en hebben de heeren gesanten oock aengenomen en belooft vanwegens de E. Comp^e. haren Conincq voor te dragen en bekend te maecken dat hy behoorde sorge te dragen en voor te komen dat de Europise natie, in zyn gebiet remorerende onder haere respective bevelhebbers, voortaan geene van 's Comp^e. dienaren, die hier van Batavia off elders en oock van de schepen successive nae Bantam komen te lopen, niet meer aengehouden, verborgen, beschermt en veel minder de Comp^e. ontvoert comen te werden, want het noyt van onse zyde in 't regard van haere diensaren geschiet: en verders dat oock den Conincq volgens de uytgedruckte woorden in dit articul geene van 's Comp^e. dienaren off oorderanen, 'tzy Europeanen off Indianen, om geene reden sal mogen aennemen off besnyden, onder wat pretext het oock wesen mochte.

Anno 1663 off 1666 heeft de E. Ockersze aengehaelt 3 sacken nagelen en 1 sak nooten, die hem met geweld weder ontnomen en by den Conincq gebracht zyn door 60 à 70 gewapende Javanen, op welcken tyt den Conincq Ockersze liet weten dat hy sich niet meer en soude verstouten eenige vaertuygen, van Batavia off elders comende, te visiteren, veel min eenigh goet daeruyt te haelen, redert welke tyt onse residenten sulx oock niet hebben derven onderstaen, soodatter nu

7. Omdat voor desen van tyt tot tyt is bevonden dat veele gestoole en verbode goederen ende koopmanschappen van Batavia tot Bantam worden aengebracht, streckende tot zeer groote schaade en nadeel van de Nederlandse Comp^e. en ingesetenen van Batavia, soo sal om hetselve voor te comen de voorsz. residenten tot Bantam geoorloft wesen alle vaertuygen, van Batavia tot Bantam comende, te visiteren ende te besoecken, en eenige gestoole off verbode goederen ofte whaaren

geen vaartuygen meer werden gevisiteert.

Dat dit point insgelyx allenthalven weder in pratyck gebracht en door den Koninck gemainteneert sal werden, hebbende de ambassadeurs en insonderheyt Keny Aria Mangonsadana, als zynde van zyn administratie, aengenomen en beloofd te observeeren en te maintainen.

By tyde van St. Ockersze tot het jaer 1669 is betaelt $\frac{1}{4}$ rd^r. voor ider prauw en $\frac{1}{4}$ rd. voor de staert van ider beest; sedert by St. Caëff in anno 1673 is 't prauwgelt gestelt op $\frac{1}{4}$ rd^r. en een rd. voor ider beest: 't laeste continueert noch en is door Klodal ingevoerd en 't prauwgelt is weder van $\frac{1}{4}$ op $\frac{3}{4}$ rd^r. gestelt.

Dat de Comp^e. volgens den text van dít articul van de voorsz. betalinge vry en onbeschroomt sal hlyven en dat den Coninck wederom behoort te restitueren, 't geene tegens den inhoudt van dít articul tot noch toe uytgeschoten en betaelt is.

De ambassadeurs, insonderheyt Keny Aria, zeyden daer niet tegens te hebben, ingevalle dít articul oock soodanigh in 't contract dat op Bantam is uytgedrukt staet, 't welck hy aldaer soude nasien, immers voor de nakominge (*) in 't aenstaende gaff hy verseeckeringe, latende de restitutie van 't geene reets uytgeschooten was niettemin aen de dispositie van zynen heer en Koninck.

Deze limiten zyn te verstaen van de eenre zee tot de andere (*), 't welck te kennen gegeven wart lidenevens in den text met de woorden: van de zee kant aff tot in en over het gebergte, dat is: van de mont der rivier Ontang Java tot sooverre als se loopt met haer bochten en cromheden en van de oorsprongh van deselve aff, oft daer se haer begin neemt, voort op de rechte stroecq van Zuyden en Noorden tot in de Zuyder zee toe, mits welcken ons in der billichheyt moeten geresitueert werden alle menschen en beesten, nyt ons district, soodanigh als voorsz. gelysingueert, naer 't gemaecte contract

in deselve vindende, die mogen scabouden ende na hem nemen sonder inants oppositie, maer sullen de dienaers van den Sultkan gehouden wesen haer daerin te bieden de behulpzame hant, en sullen voor gestoole aff verbode goederen gehouden worden alle 't geene dat tot Batavia niet behoortlyck vertolt ofte aangegeven sal wesen.

8. Voor de verversinge, die de gemelte residenten sullen willen bestellen aen de passerende schepen, en sal geen thot ofte gerechtigheyt betaelt werden, gelyck van outs is in gebruyck geweest.

9. Voorts is verdragen ende beslooten dat de scheydinge der limiten tusschen Bantam ende Batavia sal wesen de rivier Ontang Java van de zee kant aff tot in ende over het gebergte.

(*) Er staat: nakominge.

(*) Er staat: van de eenre zee tot andere; boven zoo heeft de corrector geschreven: zee.

geschooten ⁽¹⁾ en vervaert, insonderheyt zedert 5 jaeren herwaerts, misgaders dat oec den Coninc onse limiten en landen zal moeten suyveren van zyne onderdanen, deselve thuyseropende op poene van de doot, sonder eenigh onderscheyt van personen te maecten, opdat alsoo 's Comp^e. landen van de Bantammers ongemoeit mogen blyven en 's Comp^e. onderdanen daerin woonachtig hoer ruste belevén; en om te bewysen hoedanige overlasten onse onderdanen kunnen te lyden, soowel in 't geborgte als elders lieden de voorsz. onse limiten, soo zyn aan de gesanten verthoent 4 Javanees orginale loutors, die volgens den inhoud door Pangiran Kidol en Adepaty Sacraditaga aan onse bevelhebbers gescreven soude zyn, om haer te ordonneren dat se hun van de Hollanders onttrocken en de Bantammers onderdanig wesen soude, onder groote drygementen soo zy het niet en deden, gelyc dat in de voorsz. loutors, die de gesanten hierbenevens mede zyn terhand gestelt, claerlyck blyckt.

Wat de luytscheydinge aengaet van d'eenre zee tot d'andere, dat wert door de gesanten soodanigh bekent en buyten disputy gestelt, en derhalven oec aengenomen voortaan te besorgen dat Comp^e. bodem en onderdanen door de Bantammers onbekommerd sal blyven, dat oec de Bantamse onderdanen sonder uytstel en sonder onderscheyt van personen thuysergeroepen sullen werden op poene van de doot, maer ten belange van de begeerde restitutie zeyden zy almede niets te kunnen besluyten en niet verder gequalificeert te wesen als om daarvan te rapporteeren en den Coninc haren heer dienaengaende kennisse te geven.

Dat dit artikel volgens den inhoud, deweleken duydelyck en omstandigh genoeg is uytgedruckt, getrouwelycq onderhouden ende gemaintineert sal werden en dat oec dienvolgende geene Bantamse vaertuygen herwaerts sullen comen, als degene die het siap van den Koninck en daeronder de aenteekeninge van den

10. Ende opdat de ingesetenen wederzits te geruster mogen wesen van alle moorderyen en strooperyen die in de bosschen en ruygten door quade menschen soude kunnen geschieden, soo sullen die van ⁽²⁾ Bantam niet vermogen te comen op den bodem van Batavia nochte in eenige rivieren ofte kreecken van deselve, anders

(1) Lees: *gestoelen*.

(2) Er staat: *ban*.

resident alsmede vanhier gaende een he-
wys van onsen sabandaer, gelyc nu in
gebruyck is om de goede van de quaade
te coonen onderscheyden, welc point
door de heeren gesanten soodanigh beloest
is voortaan te sullen onderhouden werden,
en insgelyc dat alle de prauwen die
over en weder vandaer ⁽¹⁾ gelyc boven
gesecht met suleken siap en kenteecken
sullen moeten voorsien wesen.

dan tot Batavia selfs ofte ten ware nyt
eenige noot, nochte ⁽¹⁾ oec van de andere
zyde die van Batavia op den boem van
Bantam ofte in eenige rivieren ofte kre-
ken van deselve anders dan tot Bantam
selfs off ten waere insgelyc nyt noot,
off dat als ryanden sullen mogen werden
aengelast, gevangen genomen, off, soo haer
ter weer stellen, dootgeslagen, sonder dat
dese vrede daardoor gevioleert ofte ver-
broocken sal werden; doch aengaende de
rivier van Ontongh Java is verstaen ende
beslooten, dat deselve sal mogen bevaaren
ende gebruykt worden snowel by de in-
woonderen van Batavia ⁽²⁾, mits dat zy
altyt sullen moeten by haer hebben een
teecken, te weten die van Batavia van de
Gouverneur Generael en Raden van India
en die van Bantam van den Sulthan mitsga-
ders oec van den Nederlantschen resident
die den Gouverneur Generael ende Raden
van India tot Bantam sullen houden,
om daerby gekent en de goede van de
quade onderscheyden te werden.

11. Ende opdat dese articulen te
religieuser mogen onderhouden werden,
soo sullen deselve by den Gouverneur
Generael ende Raden van India ter eenre
ende by Paducca Siry Sulthan ende zyne
naeste raden tot Bantam ter andere zyde
ondertekent werden.

Op artical 11 en 12 is niet anders te seggen off te verclaaren als dat ze
zyn en blyven in haer geheel, daer se door d'heeren gesanten van Bantam oec
voor gehouden werden.

12. En sal dese vrede onderhouden
en naergecomen werden niet alleen by
den tegenwoordigen Gouverneur Generael
ende Raden van India ende de tegen-
woordige Paducca Siry Sulthan ende
grooten tot Bantam maer oec by haere
respective secessseurs en nakomers.

(1) Het HS.: *nachte*.

(2) In plaats van *vanhier* schijnt te lezen: *voeren*.

(3) Te lezen: *van Bantam als van Batavia*.

Waerop hy hun E. E. gemaeckt zyn soodanige notulen als in margine van ider articul aengeteeckent staet, en waerbenevens noch meeleen zyn voorgebracht soodanige poincten als ⁽¹⁾ hun E. E. maynden tot voorstant van de Comp^e. van de gemeente en van Comp^e. hontgenooten tot ampliatie van het voorstaende contract (opdat het in aenstaende tyden te bondiger, te vaster en te duydelycker mochte wesen) te behooren, namentlyck:

Eerst dat aen de Comp^e. door den Conincq en regeringe van Bantam sal moeten vergoet en gerestitueert werden een somma van 8254 ryxdaelders voor de goederen en effecten, die den Pangiran Aria Souria en zyn broeder Ratou Bagus Souria met haere complices in 't afllopen van Comp^e. logie te Andragiry op den 21 en 22 April des voorleden jaers 1679 soo van de Comp^e. als haere dienaren by nachte en ontyde niet alleen schelmachtigh gerooft en gestoolen,asser oecq daerenboven de naervolgende persoonen grouwelyck vermoort hebben, te weten Jan van Aasendelft, gewesen opperhoofd aldaer, en Matthys Lucassen van Amsterdam, matroos, huyten het questen van verscheyde andere, die hun door de duysterheyt des nachts in de naestbygelege ruytens ⁽²⁾ etc. noch hebben weten te verbergen, mits welcken boven vergoedinge der effecten oecq met recht gepretendeert wert, dat de hoofden der moordenaers hiervoren genoemd en oock de moordenaers selfs tot afschrick van andere over soo grooten schelmstuck door den Conincq met de doot gestraft off anders in handen van de Comp^e. om haere straffe te ontfangen overgelevert sullen werden;

Item de vergoedinge van de borgerchialoup, komende van Malacca, door het volcq van Intche Zayt onder zyn schoonsoon Intche Amal, tot Bantam remorende, op den 4^e January laastleden ontrent het eylant d'Groote Combuys affgelopen, 't volcq vermoort en de ingelade goederen gerooft, die door de eygenaers volgens het herigt van een getachiapeerde mextis ten alderminsten bedroegen de somma van 24000 realen, soo een goet als goederen, gelycq de moordenaers omme daermede te proncken op Bantam oecq selfs niet minder hebben voorgegeven, en boven de restitutie van dien de straffe die de moordenaers over hunne begaene moort aen soodanige weerloose menschen, die soowel als Comp^e. dienaren op Andragiry van geenigh quaet en wisten, volgens alle goddelycke en wereltlycke wetten hebben verdient, 't zy dat den Conincq die selfs ter doot verwyse off aen de Comp^e. ten dien eynde overgeven;

alameda de dootstraffe in eygener maniere als voorsz. aen de 2 broeders Ratou Bagussen van Pontang met haere complices, die des Comp^e. hoecker de Swaertvisch aen 't eylant Rotterdam, by de Bantammers genaemt Poulo Bamboe, onverhoets overvallen en sooveel Nederlanders, die t'eenemaal ongewapent en besigh waren om zant ⁽³⁾ te halen, seer schendigh hebben vermoort, boven de vergoedinge van de schade, aen het voorsz. hoecker door het aen brant steecken derselve geleden,

(1) Er staat: als by.

(2) Er staat: ruyters.

(3) Het HS.: zan.

en die de Comp^e. altoorens hetzelfde is konnen geropareert werden tennintien 1000 ryzdaelders gecost heeft:

noch een chialoup, -die ontrent Pannaoekan in de maent July voortleden jaers affgelopen, in de gront gehaekt en daerenboven 2 dienaren van de Comp^e daerop vermoort zyn door Toungon ⁽¹⁾ Ardiwinata, nu genaemt Krey Aria Souria Dimaria, die daerover door den ouden Konincq openbaerlyck met een quitasol vereert en meteen gelast is, voortaan geen Hollanders bloet te spaaren; behalven dat oecq den ouden Konincq openlyck hadde laten vereendigen in de maent December laastleden, dat een igelyck die een Nederlants hooft ophragte 20 rd^r, en dat voor een infants Comp^e. onderdaen 10 rd^r. tot een vereeringe genieten soude:

voorts noch de straffe over de moort, aen 7 Comp^e. dienszen door den Pangiran Jaja Ingerat in 't affloopen van het vaertuyg, 't welcq van Bacassie na Batavia en van Batavia weder na de Maronde en Bacassy vaert, gepleecht, almede aen menschen die om geen quaet en dachten en gewoon waren ongewapent dagelyck dat vaerwater te gebruyken:

noch vyftihien karren met haere buffels en partye slaven, door het volcq van Tangerang van onsen bodem in de maent September voortleden jaers nyt de suykervelden van Batavia gerooft:

item over het affbraeven van het dorp Santiga en 't vervoeren van 20 vrouwen en kinderen met 40 buffels, in December des gepasseerde jaers 1679 door het volcq van Turtiassen gedaen:

van alle welke poincten geen ignorantie gepretendeert werden, ten aensien alle de saecken op Bantam voor de oogen des Conincx en alle de grooten openlyck geblescken zyn, en de mindadigers haer niet ontsien hebben, door gansch Bantam openbaerlyck haer over die fadeten te beroemen en met den geroofden buyt te pronck te loopen, deselve onbeschroomt te coop veylende ⁽²⁾ aen degeene die daerinnē gadinge hadde mochte:

en alhoewel noch seer vele vaertuygen, Comp^e. ingesstenen en onderlarenen toebehorende, in 't gaen en comen na en van de Oostcrst van Java affgelopen, 't volcq vermoort, de gonderen gerooft en soo tot Bantam als elders vercocht zyn, soo door de Bantamse als de Kidolae rovers, soo en wert daervan in desen geen specificatie gedaen, soo ten opsigte dat ons de namen van degeene die het bedreven hebben soo eygentlyck als de voorenstaende niet bekend zyn, als om meteen daarmede ten allen overvloede voor de geheele werelt te doen blyken, dat de Compangie allenthalven tot de continuatie der vrede met Bantam genegen is gebleven, en geen oorsaacken altoos van haere zyde heeft willen geven tot het verbreken van deselve, waertoe tot een onwederspreckelyck getuygenis can dienen dat de Comp^e. noch nyit over al de voors. ende noch sooveel meer geleden ongelycken als in desen kortheytsalven overgeslagen worden, sich niet heeft willen bewegen, maer integendeel door haere lytsamheyt getracht haere gebuuren, de Coningen van

(1) Er staat: tounggan.

(2) Er staat: weylen.

Bantam, te overluygen van al het quaet dat door haere onderdanen de Comp^e. en insgelyx haere houthenoten, die haer onder des Comp^e. bescherminge begeven hadde, in spelle den Sousouboung Mattaram, was aengedaen, latende overgelyx de straffe over soodanige onrustige en quade menschen, die by den Konincq niet onbekent konnen zyn, tot voorkominge van diergelyke loose quade daden in 't aenstaende hun aenbevolen, gelyck van haere billycke rechtveerdighayt dan oecq nist anders verwacht en werdt.

Ten tweeden, dewyle de Prinzen van Chirribon haer met haere landen en onderdanen onder des Comp^e. bescherminge begeven en wy deselve op haer versoek onder onse bescherminge oecq aengenomen hebben, dat derhalven den Conincq en grooten van Bantam voortaan die Prinzen, landen en volkeren ongemoejt laeten en haerluyden mede in de vruntchap als houthenoten erkennen sullen, sonder haerluyden in ernigen deelen te verongelycken ofte ergens mede te beswaaren, en indien hetselve ter contrarie door eenige van de Bantamse onderdanen quamen te geschieden, dat se daerover door den Koninck ende de grooten sullen werden gestraft, alsmede dat de Prinzen en de Comp^e. als haeren beschermheer vry sal staen, de soodanige als vyanden aen te tasten, te vernielen en te dooden, sonder dat de Bantammers hetselve haer sullen mogen aantrecken, off oecq dat de vrede en vruntchap tuschen de Comp^e. Bantam en Chirribon daerdoor in 't alderminste vermindert en verbroecken sal werden.

Ten derden, dat oecq de Coningen en grooten van Bantam sullen Sorge dragen, dat geene van haere onderdanen, 't zy Bantammers ofte andere die onder haere gehoorsaemheyt woenen, de landen des Sousouboungs en alle degeene die daerinne woenen (als staende mede onder des Comp^e. bescherminge) geen de minste overlast, ongelyck off schade komen aen te doen, 't zy dan op wat wyse het oecq wesen mach, directelyck noch indirectelyck, ende dat bovendien de schade die de Bantamse en Kiedolse rovers, 't zy met off buyten kennisse van den Conincq, soo door 't wechvoeren van menschen als vee in de gewesten tuschen Crawang en Sirribon tot aen de Zuydsee en t'oosten Chirribon op Pacalongan en elders reets toegebracht hebben, sullen werden vergoet ende gerestitueert, immers althoos sonder uytstel de menschen, geene oytgeamulert, die haer tegenwoordig onder 't geliet van Bantam noch mochten bevinden, insgelyx 't canon, soo van Pacalongan als van Samadang vervoert, ende dat onvermindert de lyfstraffe aen de soodanige, insonderheyt de hoofden ofte bevelhebbers, die de landen tegens den vrede ontriefte, berooft ende beslooten hebben, zelfs met publycke en openbare besettinge van onse pagger op Indermayee, witsgaders dat de Konincq ende graven van Bantam sonder uytstel alle degeene die hun van harentwegen noch in die landen bevinden off met haer vaertuygen langs de custen swerven, sullen doen thynscomen, op poene van de dood, en dat het den Sousouboung en de Comp^e. sal vrystaen de soodanige doot te slaen daer se achterhaelt werden, sonder daermee tegens de vrede te misdoen;

item dat evenwel de pretensien, die den Sousouboung tegens Bantam soo over de gedaene adasistentie aen den rebel Troenadjaja als anders noch boven het

voorsz. mochte hebben in te brengen, tegenwoordigh open blyven, om dewelcke te verlessen de Comp^e. als beschermheer des Sousouhouangs haer gaerne tot onpartydige tusschensprake sal laten gebruycken, en soo het daarnaer noch quame te gebeuren dat eenige der Bantause onderdaenen, 'tzy met off huyten kennisse van den Conincq en de grooten, den Sousouhouang, syn landen off onderdaenen eenigh ongelyck off schade quamen aen te doen, sal het de Comp^e. vrystaen als beschermheer den Sousouhouang en zyn onderdaenen te adslisteren, sonder almede daerdoor tegens den vrede te misdoen;

ende opdat de vrede en vrientschap tusschen de Comp^e. en bontgenoten die onder haere beschorminge staen en Bantam des te bestendiger en onverbrekelycker mogte wesen, soo beloven den Conincq en de grooten van Bantam mer desen aen geene Coningen off Princen, die met de Comp^e. off haere bontgenoten in oorlogh zyn, insonderheyt aen geene rebellen, die gelyck Troenaljaja tegen haeren wettigen heer opstam, eenige besendinge, veelmin de aldergeringste adslistentie te doen, op wat wyse het oocq wesen mach, ten waere zyluyden (des versocht zynde) tot besligtinge der opgerese verschillen haere mediatie employeerden en oocq anders niet;

en om voort alle soorten van verschillen naer uytterste vermogen te vermyden, soo hebben den Gouverneur Generael ende Raaden van India oock niet willen naerlaeten den Conincq ende de grooten van Bantam kennisse te geven, dat den Sousouhouang de Comp^e. alleen vergunt ende toegestaan heeft, met uytsluytinge van alle andere natien soo boven als benedenwints, den vercoep van alderhande elden en amphioen in de landen onder zyn gebiet sortierende, 't gunt de Comp^e. dienvolgende uyt den boellde van dat verkregen recht gaerne soude genieten en maintineren, in vertrouwe dat derhalven den Conincq en de groote van Bantam daeroutrent de Comp^e. geen nadeel sullen willen toebrengen en ten dien eynde haere onderdaenen verbieden in de landen des Sousouhouangs eenige van die coopmanschappen aen te brengen, en soo het evenwel quame te geschieden en deselve uyt kragte van Comp^e. recht afgewesen wierden, dat hetselve niet en sal gedyen tot verminderinge van de vrede en vrientschap tusschen de Comp^e. en Bantam off oocq niet tusschen den Sousouhouangh en Bantam, want het alle Vorsten in de werelt vrystaat in haere landen aen inant die het haer goetdunckt soodanige privilegien te vergunnen als het haerselve belieft, sonder dat sich een ander dat can off mach aentrecken.

Ten vierden soo en sullen de Coningen noch de grooten van Bantam geene Macassaren, Bougies, Bimanesen, Sumbauwers etc., als eygentlyck onder de Comp^e. gehorende, op Bantam mogen inlaten 'tzy ter negotie of om te wonen off oock andersints, tenzy deselve daertoe met Comp^e. pascodullen toonen gelicentieert te wesen, alsmede dat alle de Macassaren, Bougys etc. die tegenwoordigh noch op Bantam woonagligh zyn, onder Comp^e. macht sullen werden gestelt omme naer Macassar off Sumbauwa overgebracht te werden, daer se thuyshooren.

Ten vyfden, dewyle de Sumatrase Westcyst van Sillebaer aff tot Sinkal toe eygentlycq mede onder de Comp^e. sorteert, soo sullen de Coningen en de groten van Bantam oocq geene van haere onderdaenen permissie vergunnen de plaatsen

tusschen beyde gelegen te bevaaren, en soo het egter quams te geschieden, sal de Comp^e. vrystaan de sodanige als vyanden te tracteren sonder den vrede daarmede te vercoorten, latende Sillebaer en Banchoela aen de Bantammers, die daer zedert veele jaeren den handel gedreven hebben, tot haere dispositie, sonder dat oecq de Comp^e. haer daerins wil verhinderen.

Alle 't welcke in Raade geresumeert wesende, soo is hetzelfde wel voor genoegsaem aengesien en gemeent dat er niet meer behoefden gepretendeert te werden, maar nam Syn E. desniettemin aen, zyne gedachten daerover wat nader te sullen laten gaen en de Heeren Gecommitteerden morgens alvorens de naderte houdene conferentie met de gesanten van zyn bevindinge kennis te geven.

Woensdach den 29^e May 1680 voormiddags en namiddags hebben de Heeren Gecommitteerden Speelman en Camphuys den secretaris Joan van Hoorn ontrent ten 1/2 elf uyren aen Zyn Ed^e. gezonden om te versoecken off Zyn Ed^e. haer geliefde kennis te geven van zyne bevindinge op de voorgestelde poincten, ten eynde de (1) conferentie met de Bantamse gesanten ten naermiddag syn voortganck hebben mogten, en geliefde Zyn Ed^e. tot antwoort te laten weten, dat hy de poincten bevonden hadde opgesteld te zyn met goede opmerckinge, doch dat naermiddagh Syn Ed^e. de Heeren Gecommitteerden syne genome remarques soude communiceren.

's Naermiddags de Heeren Gecommitteerden ter generale vergaderzael gecompareert wesende om de gesanten van Bantam te ontfangen, heeft Zyn Ed^e. hun E. E. by zich laten comen en toebant gestelt de remarques, by Syn Ed^e. genomen, van den naervolgenden inhoud:

dat de auteurs van de voorsz. moorden en zeeroveryen, op den voorsz. gepleecht, aen ons sullen werden overgelevert ofte by haerzels met de doot sullen gestraft werden;

dat de Bantammers niet dan over zee te water en geensints te lande na Chirribon off andere plaetzen om de oost sullen mogen reysen ofte vandaer wederkeeren volgens 't voorige articul;

dat geen schepen, jachten, joncken, chisloupen off andere vaertuygen buyten Lampen, in de Straat Sunda en Sillebaer op de Westcost gelegen over zee sullen vermogen te vaeren sonder daertoe alvorens paspoorten van Batavia te obtineren;

dat geen vaertuygen van Bantam na Batavia ofte van Batavia naer Bantam sullen vermogen te vaeren sonder een licentiebriefje alhier van den ontfangor en licentmeester en vandaer van den resident Caelf en den sabandaer.

Welcke opstellinge door de Heeren Gecommitteerden geresumeert en geconfronteert wesende, soo hebben hun E. E. gemeent 'teene en 't ander in de ampliatie van de oude articulen ende de nieuw opgestelde poincten ten overvloede begrepen te wesen, behalvens dat het genoegsaem in practyck is dat de Bantammers voor haere vaertuygen die buyten de Straat Sunda etc. vertrecken (except naer Sillebar) passen van de Comp^e. versoecken, en sustineerden mitsdien (2) dat dat poinct niet verder behoefde aengeroert te werden.

(1) Dit de lichte ik in.

(2) Er staat: niet sijn. Andere Outen laten wy niet sijn.

Omtrent de clocke halffvier uyren dan de Bantamse afgezanten op de ordinarie voorige wyze door den sabandar Oekertze, den resident Caelf en den capiteyn der Maleyera opgehaelt en in de raadkamer verschoenen en geseten wesende, van zyn na verwisselinghe der gewoone complimenten de vertoelde articulen van 't oude contract den capiteyn der Maleyera in handen gestelt en met distinctie articulatum de gesanten nader voorgelesen en vervolgens duydelijc en omstandigh op ider point aangewesen hoedaenigh deselve al van den beginne naer het sluyten van den vrede in den jaere 1639 successive waren gevolgt en van de zyde van Bantam in geenen deelen onderhouden, besejden ernstige verhooringe dat de Comp^e van haere kant nooyt en hadde gemancqueert, en hebben de gesanten, 't een en 't ander volgens haere eyge verclaringe wel begrepen en verstaen zynde, daerop gesicht 't guene hiervoor op elcq point uyt haere mont aangesteekent staet, wesende haere generaele verclaringe dat de qualificatie, door haren Heer en Coninck haer herwaerts medegegeven en zedert toegesonden, eygentlijc niet verder g'extensiert soude werden als om te beloven, dat de geciteerde oude articulen by forma van renovatie voortaan getrouwelyc na den inhoudt van deselve broederlyc naergecomen en achtervolcht soude werden, dat de intentie van den Coninck haren meester voorts was, om al hiutgeens voorheenen tot nu toe gepasseert waers vergeven en vergeten soude wesen, sonder daeran meer te gedencken, sulx dat zy door haeren Heere noch geïnstrueert noch gequalificeert waeren om te tracteren en noch minder om te beloven van eenige restitutie, die de Heeren Gecommitteerden vanwegen de Comp^e, quamen te pretendeeren, maer dat zy niettemin hetselve gaerne wilden overnemen om aen haren Heere den Sulthan ende de grooten vanwegen de Comp^e, te verhoonen, voegende insonderheyt Keny Aria Mangonsadana daerby, dat hy tot bevorderinge van den gemeenen welstant omtrent zyn Heere meer doen soude en wilde als hy nu dorste seggen en belooven, omdat het hem niet en paste hem te engagieren, doch dat hy danckelyc accepteerde de onderrigtinge die hem de Heeren Gecommitteerden in de saecke hadde gedaen, want hy sich daervan omtrent den Sulthan te bequamer soude connen dienen, voornementlyc indien hem 't een en 't ander by geschrifte in de Maleytze taale wierde terhandt gestelt, om te verstrecken tot zyn speculatie en versterkinge van de memorie, 't welcq hun E. E. geen swarighoyt maeckten absoluyt toe te seggen, onnodigh oordelende verder te urgeren teneynde de gesanten tot voldoeninge van de opgestelde saecken enige nader beloften souden doen, en temeer naerdien het doch huyten haer vermogen was, gelyc zy selfs zeyden, schoon zy al ietwos deden, hetselve te presteren, daer het derhalven by gelaten is; en deden vervolgens de gesanten ernstigh versoeck omme te mogen geëxpulieert werden, en vreegen meteenen off het oocq van de intentie was om wederomme 't zy torens met haer off na hun vertreck ambassade aen haeren Konink te dimitteren, en indien jae, dat ze daervan kennis mogten hebben, om dienaengacende in voldoeninge van haere ordre den Sulthan preadvientie te geven, waarop geantwoort wierde dat daerover noch niet gedisponeert en was en dat hetselve nu eerst soude konnen geschieden, als de Heeren Gecommitteerden aen de Hooge Regeringe rapport van 't gepasseerde in dese conferentie quamen te

doen, 'twelcq niet voor aenstaende Vrydag ter ordinary vergaderinge konde geschieden, ten aensten den dag van morgen jaerlyx by ons geviert moet worden, en dat men dan 't zy op Saterdag off Sondag aenstaende haer van het besluyt der Hooge Regeringe berigt soude kunnen doen, waermet zy haer wel vergenoegt hielden en naer het alleggen van de ordinaire complimenten 's avonds ten halff agten weder na haer vaertuygen keerden en als bevoorens in voegen als zy gelaet waeren geconduiseert wierden.

Donderdag den 30^e May 1680 namiddags naer het creden van Schepenen (*) hebben de Heeren Gecommitteerden Speelman en Camphuis het bovenstaende gepasseerde in de conferentie met de Bantamse gesanten by monde kortelyck gerapporteert, en heeft voorts Syn Ed^e den Raadt in bedencken gegeven, off oocq ambassade gedimiteert en indien ja, wie daertoe verkoren ende gecommitteert soude werden, omme op morgen ter ordinaire vergaderinge met te mēderd omsigtigheyt daerop besluyt te mogen nemen.

Saterdag den ersten Junius anno 1680 naerniddags hebben de Heeren Gecommitteerden cortelyck gerepoteert haer gerapporteerde op eurgisteren, alswaener doen voorts nae verscheyde deliberatien is geattesteert van onse zyde wederom een aensienlycke ambassade aen den Coninck van Bantam te expedieren in gelycker voege als zy met 2 ambassadeurs aen ons hebben afgeschickt, wanneer alvorens in serieuus overlach zy gebragt, omme de saecken met temmer luyster en ontsach voor te setten, inant van de leden deser taffel tot eerste derselver commissie te versoecken en te employeren, doch eyndelycken eenparigh geoordeelt wesende, dat men alhier tegenwoordigh niet genouchsaem voorsien zyn, om buyten andere nootsaecken van volcq als anders soodanigen aensienlycken swite en omslagh van toestel byeen te brengen en nyt te maecken als by het aenmen en de presentie van een lith nyt dese hooge vergaderinge in sulcken geval wel soude comen te vereysschen, omme die met het behoorycke volle latsou en statie nae vereyseh van saecken en gelegentheyt der presente tyden te zonnen depecheren; sulx dan wyders gemediteert synde wie men dan nyt de aenwesende gequalificeerde ministers daertoe soude connen gebruyken, soo zyn eyndelyck tot die vooraz. commissie als onse ambassadeurs naer Bantam tegenwoordigh vastgestelt en daertoe verkoren d'E. M^r. Gualter Zeeman, advocaet-liscael van India, en den E. sabbandier Ocker Ockersze, dewelcke met soodanigen behoorycke swite en statie sullen werden geaccompagneert als men na de presente gelegentheyt sal kunnen bybrengen en nodigh agten en nader sal komen goet te vinden, en is metoenen verstaen dat de geseide Heeren Gecommitteerden ter eerster gelegentheyt hoe eer hoe liever van dit ons besluyt aen de Bantamse gesanten kennisse souden doen, om haer in keure te geven off zy vooraf naer huyz keeren wilden dan off zy liever soolange gelieliden te wachten, om tevens met onse bovengenomineerde ambassadeurs te vertrecken, dan off het haer goetdachte inant nyt haer gevolg aen den Sulthan haren Heere te stieren, om daerop zyne ordre af te wachten, hebbende na het scheyden van de vergaderinge de Heeren

(*) Er staat: een schepen.

incommitteerdens voorts die ordre gestelt om tegens morgenvroech ten seven uren de heeren gesanten op d'ordinarie wyse op te haelen, gelyck ingevolge van dien op Sondag 's morgens den 2 Juny geschiet is, alwanneer het voorestaende haer gesanten bekendgemaect zynde, toonden zy daerover zeer vergenought te wesen en versochten, terwyl 't haer in keure gestelt was, ten eersten voorall te mogen vertrecken, ten aensien zy wisten dat het haeren Conincq sodanigh best befallen soude, 't welck haer mitsdien ⁽¹⁾ volgens de intentie van de Hooge Regeringe is gepermitteert, met toeseegginge dat den resident Caell met een Comp^{te}. chialoup hun naer huys geleyden soude, waertoe is geprojecteert de sloep de Vlieger, en in gevallen zy oock tot haer transport van een bequaem schip geliefden gediend te zyn, dat men er alsdan daertoe een soude doen prepareren, 't welck door haer beleeffdelyck gedeclineert ende gedecuseert is, zeggende Keyy Aria dat hy te liever ten spoedigsten voorall giuck om zyn konincq middelerwylen tot hervorderinge der saecken ten gemenen beste tegen de konste onser ambassadeurs te bequaemer (immer naer syn uytterste vermogen) te disponeren en onderusschen de saecke te prepareren, om onse vooraz. ambassadeurs naer behooren te mogen ontfangen en te logieren, versoeckende mitsdien ⁽²⁾ op morgen zyn afscheyt te erlangen, 't gunt de Heeren Gecommitteerdens hun E. beleeffdelyck aenwesen niet wel te kunnen geschieden, ten aensien het onse mode was gesanten van haer qualiteyt alvorens eens te tracteeren, en dat zy derhalve hun dat mode wel geliefden te laten gevallen, omme volgens het besluyt, dat deswegen te deser tyt reynparigh zy vastgestelt, tegens overmorgen off Dynsdach den 4 deser op een afscheytmaelyt in Zyn Ed^{de}. thuyt hier beoosten 't Casteel nyt name van de Comp^{te}, te verscheyten, en om welck tractement hy te wonen dan zyn versocht de Heeren Commissarissen Speelman en Camphuys voornoemt, die de besognes met de ambassadeurs hebben gehouden, nevens de Heer Ordinaris Raad en ontfanger generael Willem van Outhoorn en den secretaris Joan van Hoorn, nevens eenige andere der gequalificeerste ministers, en dat men dan om de gesanten evenwel niet op te houden al metenen sal aenseggen dat zy voorts geliefden gereet te syn daegs daeraen ofte op Woonsdach haere demissie te ontfangen.

Ende dewyle de ambassadeurs naer Bantam vastgest zy ⁽³⁾, soo hebben de Heeren Gecommitteerdens in 't vervolg van haer gebesogingende tot besluyt van dit haer rapport mede opgestelt het onderstaende project tot een suite voor de ambassadeurs hiervooren van gesproocken met de vereyschte statie te sullen doen versellen, menende daertoe te vereyschen:

twee welgemande en gemonteerde schepen, die dan zyn genomen op Coevorden en Nieuw Middelburgh, item 2 zeylchialoupen 't Casteel Batavia en d'Orangieboom, nevens een roey-orembaey en een groote roeyerschuyt met roode tenten, en voorts op haer E. voorstel oock tot swite der ambassadeuren onsen capiteyn der Maleyers Wan Abdul Bagus;

(1) Er staat weer: mitsdien.

(2) Te lezen sal zyn: Ende dewyle de ambassade naer Bantam vastgesteld zy.

den E. Jacob Does;
 den coopman Johannes Gops, en in ordre:
 den coopman en resident Willem Caelf;
 den coopman Steven Schurer;
 den luytenant Martinus van Ingen;
 m^r. Hendrick Baulan

en den ondercoopman David de Vick tot secretaris, besnyden noch 2 à 5 schribenten tot vollentaire en edelhuyden, 1 vaendrigh met 30 uytgalese kloecke soldaten, 2 aergianten en 2 corporaels, nevens een tamboer en 2 trompetters, alle in 't rood laecken gekleet en voorts wel gehabitueert, welcke voorstaende opgestelde conceptbesolugies over de Bantamse saecken, mitsgaders de resolutaire positien deswegen dan soodanigh ter ordre van de E. Heeren Commissarissen Cornelis Speelman en Joannes Camphuys by den secretaris deser vergaderinge Joan van Hoorn uyt haer E. naeme en ter generaele vergaderingel ingedient en overgegeven synde, soo is naer nadere aendagtige resumptie der voorenaengehaelde en geciteerde gevallen deliberation met eenparige stemmen verstaen, betaelve in zyn geheel soodanigh te approberen ende te laten voortgaenck nemen, 't welcq is geschiet en geresolveert

op Woensdach den 5^e Junius anno 1680 naermiddags, alswanneer niet lange daernaes terselver tyt de heeren Bantamse ambassadeurs Keey Aria Mangasadana en Keey Nehry Astradjaja, nadat se op gisteren in de thuyt van Zyn Ed^e. de Heer Gouverneur Generael door de heeren Speelman, Outhoorn en Camphuys tot een affacheyt uyt naeme van de Comp^e. wel hofelycq en wel vergenoucht waeren getracteert en onthaelt, als voorheen opgehaelt door d'E. sabandaer Ockersia, den Bantamsen resident Willem Caelf en onsen capteyn der Maleyers, ontrent de cloecke halffers uyren in dese raedcamer syn gebracht om een vriendelyck affscheyt van dese Hooge Regeringe te nemen en alsoo noch desen aenstaenden nacht in geselschap van S^r. Caelf wederom terugga naer Bantam te keeren, alswanneer deselve na eenige complimenten van danckbaerheyt door den Heer Gouverneur Generael wierden inhandicht 2 geschriften, op Hollants papier in de Maleytze tael geschreven, en daerby hun aengesicht dat sulx waeren het een d'articulen van 't oude vreedcontract, in Juny anno 1639 tuschen de Comp^e. en den tegenwoordigen ouden Sulthan Agon van Bantam gemaect ende gesloten, mette elucidation en nader verclaringen van hetgeene tot voldoeninge van hetselve de Comp^e. gerechtelyck alnoch compateerde en oocq ingevolge van dien tegenwoordigh van den Koninck en grooten van Bantam uyt naeme van de Generaele Comp^e. wierde gepretendeert, ende voorts het andere een memorie van de verdere nieuwgeformeerde pretensien, bestaende in 5 puncten, op den Koninck en regeringe van Bantam wegens de restitutie van des Comp^e. geleden ongeluckyen (*) als verdere nodige saecken en advertentie boven ende behalven de renovatie als de effective genoech- en voldoeninge van 't voorgementioneerde contract des jaers 1639, 't gunt dan deselve heeren

(*) Er staat: gelede en ongeluckyen.

ambassadeurs beuhamen en beloofden haer Koninck en verdere ryxgrooten te sullen overleveren en verder oock van alle buitene hun was voorgehouden en verklaert getrouw rapport te doen etc., naer 't welcke zy dan sodanigh syn gescheyden en vertrocken, en tenselver tyt wyders geresolveert dat de missive, die met onse te volgende heeren gesanten aan den jungen Coninck van Bantam sal afgaen, alsmede de instrantie en ordres voor deselven tot verder volvoeringe van dat werck insgelyx mede by de E. Heeren Directeur Generael Speelman en Camphuyzen sullen worden opgesteld en gecopieert ⁽¹⁾ na 't belang en den toedragt der reets voorgevallene besmingues in dat werck en de verdere intoutie deser vergaderinge, omme dan naer absolvatie by deselve nochmalen geresumeert en met onse approbatie bekrachtigt te werden etc.

U d. 's Morgens al vroegh vertrocken de Bantamse ambassadeurs Keey Aria Mangonsadana en Keey Nelay Astradjaja met haer vaertuygen en gevalgh (op den 8de des voorleden maents May hier aangecomen) weder na haeren Koninck tot Bantam, zynde al dickwyls met de Heeren Gecommitteerden Speelman en Camphuyzen in conferentie geweest en onse pretentien voorgehouden en op gisteren hofteelyck in Zyn Ed^{de}. thyns ter presentie van gemelte heeren en diverse andere gequalificeerde getraecteert, gelyck hetzelfde seer omstandigh en door de E. secretaris wel geëxtendeert opgesteld hiervooren onder diverse datums en werden gelesen, en gaet daarmede in compagnie van gemelte ambassadeurs met de chialoup de Vliger oock weder derwaerts onsen Bantamsen resident Willem Claess al schielende uyt dese revier, staende de heeren Gualter Zerman, advocaat-fiscaal van India, en den sahanthaer en licentmeester Ocker Ockerste als ambassadeur van onse zyde nevens noch eenige messieurs als raat- en staatspersonen, item een vaendrygh met 30 fluxe soldaten en 1 trompetters ontrent over 12 à 14 dagen met de scheepen Coevorden en Middelburgh en 2 à 3 mindere vaertuygen derwaerts te volgen.

Achtervolgens het beslyt en gegeven licentie op gisteren in Raede van India op 't vermeeq van eens der 3 hier aanwezende Spaanse papen, in 't voorleden jaar mettet jacht de Sampson uyt Ternaton herwaers gesonden, soo vertreckt denselven gemelte Jeronimo de Cebros van Mexico desen morgen nevens 4 van zyns dienaeren met een Portugees scheepje, voorleden weeck van Timor hier verschenen, alom na Macanw om alsoo wederom naer de Manilhas, daer se thyns hooren, te mogen geraken, vermits sy de Comp^{te}. hier naer tot een last en oock niet nodig off randsaem geoordeelt zy deselve na 't vaderlant te senden.

Jegens den avont komt alhier uyt Banda te arriveren 't schip 't Wapen van der Goea en daarmede alhier over de huysvrouw en familie van d'Heer Gouverneur Cornelis van Quaalbergh met een missive, door gemelte heer Gouverneur Quaalbergh en den raadt ten eastele Nassou, mitsgaders noch een particulier briefje, door d'heer Gouverneur voornoemt aan Haer Ed^{de}. op den 18 May passato geschreven en ⁽²⁾ geslachteekent, benevens verscheide andere bylaegen daartoe specterende, behelsende onder anderen 't volgende nieuws:

(1) Vorsta: gecompieert.

(2) Dit en lechte ik in.

't notengewasch was dit jaer door verscheide toevallen aldser al wederom maer laetelyck geshagt.

den Radja Amuchilly off Salamon, op den 18^{en} February passado met de fluyt de Berckmeester van Batavia over Amboina naar Banda vertriecken, was aldaer behouden sengcomen en had na dickwyls gekoude conferentien, zengezien hy alnoech in zyn ryck niet conde weder herstelt werden, eyndelyck geresolveert, soo lange op 't eyland Etter te blyven residieren totdat de tyt off gelegentheyd het anders ofte beter soude comen toe te laten; op 't eyland Kisser begoerde hy niet voor den Radja Backer, die aldaer als op zyn eygen lant domicillium hout, in ruugh te nederen, menende op Etter met de 6 toegesochde "Camp", inlandse militairen tot zyn sauvgarde sich legens de attentaten der Portugesen wel te sullen kunnen beschermen etc.:

zeecker Bandanees perckenier, genaemt David Bartelare, met 3 syner en verselt met noch 3 andere vaertuygens, ider maer met 2 man bemant, ongewapent en legens ordre te verre in zee daeromher om te vissen hun begeven hebbende, waeren van een cleene Papoese roolcorcorre, met 30 coppen bemant, sonder de minste tegenweer afgelopen en oevens 12 Mardyckers en slaven gevangen en den geciteerde perckenier alleen weder gelargeert, met voorgeven dat se geen Hollanders begeerden leet aen te doen, doch de rest wechgevoert, waarop den heer Gouverneur onder opsicht van den E. Keyts 't jachje de Roek ende de chialoupen Hamburg en Rosingyn welbemannt na Keshagh afgezonden hebbende, waren de onse mit 8 der gewese gerauens weder geratourneert, doch de rovers, de komste van ons volcq gewaer geworden synde, hadden haer inderhaast wechgeparkt:

de inwoonders van de negorie Toewory, leggende omtrent de zuydkant van Arou, met een corcor aen 't vaertuygh van seecker Mixties burger, genaemt Carsten Jansze, gecomen en hem met noch eenige andere borgers ter maeltijt gesodigt hebbende, waren deselve uyt bedagtinge van eenigh onheyl bedanckt, doch 2 derselver burgers, met name Jonet Bartelsze Poolman en Etienne Marchier, tegens alle goede vermaninge stapten met een pistool en kris voorzien ander voorgeven voor die scholmen niet beyreest te syn in de corcorre en voeren daarmede naar lant; maer om de horeq van seecker berg en uyt 't gesicht van d'onse gecomen synde, hadde men 2 schooten hooren doen, waeruyt gepresumeert wierde gemelte borgers gemassacreet te wesen, temeer daerop acnstonts 3 corcorren volpropt van gewapent volcq van de wal naar 't bergervaertuyg toequamen, die hen in 't naderen al roepende weder aen lant nodigden, doch merckende dat se niet begeerden te comen, begonden die scholmen seer vinnigh met pylen en hasagaeyen te schieten, die doch alle in de combaersen, waarmede 't vaertuygh voorall intyts behangen was, bleven stoucken, waarop zy door d'onse weder met een chergie van scherp geladene musquetten begroet xynde, namen die fielten de vlucht etc., gelyck en in 't verdere raeckende de toetant van dat gouvernement hy 't aencomend brieflboeck en verbael geëxteendeert staet te lesen, hebbende voorts gemelte schip 't Wapen van der Goes hier aengebracht de volgende speceryen als:

30313 cattys llanda nootenmascaten;

10934 cattys Banda foely off maris, nevens

8 p^r. halve leggers gopoeckelde notenmuscaten, bedragende ⁽¹⁾ samen met d'ongelden een somma van..... / 81983:18:13.

7 d^r. 's Morgens verschynt alhier mede noch uyt Banda 't jochje de Spieringh eenlycq ⁽²⁾ medegebracht hebbende 48 lasten swavelaerde ter waerdys van 530 guldens nevens een dubbelde missive, door d'Heer Gouverneur Cornelis van Quaalbergh en den raadt ten casteels Nassau gedateert den 18 May passato, waarvan reets d'originele op gisteren per 't schip 't Wapen van der Goes aangebracht en oocq 't nieuws daarmede onder dien datum aangeleekent en te vinden zy.

Desen voormiddagh is juffrouw Quaalberg, op gisteren met 't schip 't Wapen van der Goes van Banda alhier overgecomen, ter ordre van Haer Ed^h. van boort gehaelt en een lant ten huys van Zyn Ed^h. de Heer Gouverneur Generael gebracht door d'heer Hurt, d'E. Bolcq en docter Cloyer, item de juffrouw Hurt, van Hoorn de Jonge, Baukes, van den Bolcq en Cloyer, werfende door Zyn Ed^h. en mevrouw Generael vrundelyck ontfangen.

's Avonts comen alhier eenige afgesondens met eenigen Javaens vaartuygh met een briefje van den jongen Sultan tot Chirribon, waarvan het translaat op hier namaels op zyn tyt staet te volgen.

Wyders is heden ter ordinair vergaderinge goetgevonden de gagien der officieren en matrosen van de verongeluckte Huyt Swartslays in 't begin deses jaers, komende uyt Arrakan, op een klip omtrent Masulipatnam, van de tyt dat se hier verscheenen syn wederom te laeten ingaen, uytgenomen den schipper en stuurluyden, welckers maentgelden almoch sullen blyven gesurcheert tot affdoen dier saecke by de Justitie wegens 't blyven van 't schip by moy weder en helders daege.

Wyders is door d'heer Anthony Hurt als president van Schepenen in Raade voortgebracht de nominatie van een dubbelgetal persoonen omme daeruyt te verkiezen en ⁽³⁾ van d'onde te continueeren de burgerkrygsofficieren der borgerschutterye ende de cavallerye deser stede, bestaende in 2 comp^s. te voet en een te paert, en zyn uyt deselve na deliberatie gecontinueert en nieuw genomineert en verkoren de volgende persoonen, als te weten:

voor de compagnie van de Oestryde:

Pieter van Leeuwen tot capiteyn.	} alle by continuatie;
Adriaen van Hosten luytenant....	
David Disponteyn raeddrigh.....	

tot sergeanten:

Carel Krab by continuatie:

⁽¹⁾ Er staat: bedragende.

⁽²⁾ Het HS.: eenlycq.

⁽³⁾ Het en laschte ik in.

Cornelis de Jager		nieu verkooren:
David Aldertaen van der Mey		
Hendricq Damman		

voor de compaignie van de Westzyds:

Pieter Schippers tot capiteyn in plaats van d'E. Abraham Struys die afgaet		by optredinge nieuw vercoren.
Willem Moubach lieutenant in plaats van d'E. Pieter Schippers		

Cornelis Knol vaendrigh nieuw vercoren in plaats van Willem Moubach:

tot sergeanten:

Hendrick Labey		by continuatie:
Franck Bernardus		
Pieter Bruynzeels		
en Jan de Vry nieuw vercoren;		

voor de borgercavallery:

Jan Wynasse ritmeester		alle by continuatie:
Eduard Pittavin luytenant		
Jan Thyse van Flesbagh cornet.		

tot quartiermeesters:

Gerrit Kroon		mede by continuatie.
Francois Penneman		

Dewelcke dan alle op overmorgen na de achtermiddaghpredicatie in de groote raatcamer deses Casteels sullen werden onthoden, de oude voor haere diensaten bedanckt en de nieuwe onder den daertoe staenden eedt opnieuw weder aengenomen en bevestight.

8 d^e. Voor de middagh keert alhier uyt de Straat Sunda van 't kruysen weder terugghe de chialoup Orangieboom sonder schryven, zynde maer mondeling opentboden om in compaignie en met onse al te sendene ambassadeurs naer Bantam te verzeylen en tot statie en gebruyck derselver te dienen.

In den avontlant retourneert hier van Sirrabon en Indermayoe 't hoecker de Kroonvogel en geworden ons daarmede twee briefjes, 't eene door den capitain Jochum Michiels en raat tot Chirribon van dato 4^e en 't ander van den schipper Bayert Visch en den raat tot Indermayoe van dato 7 deser, beyde aen Haer Ed^e. geschreven, behelsende het laaste van Indermayoe niets aennoterens waardigh ende 't eerste van Chirrabon eenlyck dat de onse aldaer de schoon- en opgemeeckte

punt off schanse gedoopt hadden en vereert met de naame van de Bescherminge, als op de aenmaninghe en bevorderinge der drie Chirribouse Princeen gebroeders die plaetse op den 4 May passato voor de Comp^e. in possessie genomen hebbende, en eenig canon daerop geplant met volle genougen en behaegen dier Princeen en ingesetenen des lants, die sich nu hierdoor van de Bantamse stroperyen en prang ontslagen vonden:

den Pangeran Aris Natta Mangala en den Angabey Sostjock, opperhoofd van de negurye Mayne Raye, hadden hun oecq onder Comp^e. bescherminge aldaer begeven:

nyi 't rapport der twee wechgelopene slaven, door den Tomnagon Raxanagara een d'onse gerestitueert, had men erraeren wat voor Batavise wechgelopene slaven tot Chirribon sich alsoech onthielden, gelycq dat en 't verdere in 't aencomend briefboeck onder 't quartier van Indermayoe en Sirribon breder staet gespecificeert, zynde onder de bylaegjes van voorgeleerde missives ons mede onder anderen toegebracht een Javaens loonhoor ofte ole, door Depatty Sacra Ingalaga, anders genaemt den rover Chilliwidara, nyi de bovenlanden aen den verdreven Pangeran Samadangh tot Sirribon geschreven, 't welcq na de vertalinge nyi 't Javaens in 't Duyts van volgenden teneur zy bevonden.

Translaathrieffje, door Dipatty Sacra Ingalaga alias Chilliwidara aen den Pangeran Samadangh geschreven.

Desen brieff met geluckwenssingh comt van uwen jongsten broeder Sacra Ingalaga, waermade my vernedere voor myn oudsten broeder Dipatti Samadangh.

Verders heeft myn broeder een brieff aen myn gesonden, waarin by versocht heeft om te heraden, 'tgeens icq sekerlyck sal doen, want icq hilde vooreerst Godt, ten tweden synen propheet en ten derden om de zegen van de waere engelen dat zy daervan geluygen mogen zyn. Indien myn broeder in den beginne zyn saecke weckerlyck hadde g'openbaert, soo zoude icq Niay Maes wel hebben connen versoecken, want Singa Mangala heeft myn outmoet en icq soude niet beschaemt zyn geweest hem de saecke te openbaren. Daernaes is myn suster Niay Maes sels myn outmoet en icq hebbe met haer weynigh tyts gesproocken. 't Geene icq te seggen hebbe staet in desen brieff vermeld. Eynde.

Wesende in geselschap van de hoecker de Groenvogel oecq van Chirribon hier verschenen een vaertuygh met eenige afgezondene van de jongen Sulthan off tweden Prince aldaer en een brieff van denselven aen Haer Ed^e, die hieragter, wanneer die van d'andere broeders volgens d'advisen vandaer hier mede verscheenen en ontfangen zyn (*), in desen geinaereert staet te te werden.

U d^e. Heden den dach van Pinxteren, soo zyn na de agtermiddagspredicatie de Nederlandse borgerlycke krygswallieren deser stede, op cergisteren gecontinueert

(*) Er staet hier mede verschoenen ontfangen en.

en vercooren, binnengekomen en nadat de oude en d'afgaende door Haer Ed^e. de Gouverneur Generaal en Raden van India in de groote raantraanier eerst van hunnen diensten waren bedanekt, alsdoen bevestigd, doende die van de Oost- en Westryde opnieuw weder den gebruykelyken eedl aan handen van Zyn Ed^e., doch die van de cavallerie syn op den voorledenjaersen eedl gecontinueert geworden, na hetwelcke dan het geheele geselschap op de groote binnenplaats van Zyn Ed^e. woning onder de tamarindenboomen op een collation wierdt othaelt, gaende voorts ider in 't vallen van den avondt weder naar huys.

's Namiddags comt hier te verscheynen seecker Chincees met zyn jachje uyt Amboina sonder schryven en eenlycq met mondelinge tydinge dat hy op den 21de der voorleden maent May met 5 Comp^{te}. schepen volladen met nagelen vandaer tegelycq was afgesnylt, die Godt geve in corte dagen hier mogen verscheynen.

In den avontstont comt alhier van Japara te retourneeren de fluyt Sparendum met een brieffje van den opperecoopman Cornelis Bartelsz Marchier en raad aldaer, aen Haer Ed^e. op 3de deser gecarteert, behelsende niets nodigh hier aen te teekenen als alleen dat alles daeromher. in ruste was, gelyck by 't aencomend brieffboek onder 't quartier van Japara zy te lesen, zynde door genoemde fluyt maer neugebracht:

200 coyangs sout en

460 p^{te}. riembouten ter montura van / 1288: 13;

en waren daer met een Mindanauws vaertuyg mondelinge gerugten uyt Ternaten dat de saecken en onlusten met den Conick alhier door onse vanhier gegaene gecommiteerdens souden vereffent zyn, dat Godt geve waer mogte wesen en ons daerall eerlange een goede tydinge toecomen.

10 d^e. 's Morgens gewert ons per Javaen een cleen advisbrieffje van Bantam, door onsen resident Willem Laeff aldaer aen den sabandar Ockeraze op eergisteren geschreven, eyndelyck (*) tot bekendmakingh dat hy resident nevens de vanhier geretourneerde Bantamse ambassadeurs aldaer aangelant waren en hun wedervaren tot Batavia haren Heere den jongen Sulthan bekendgemaeckt hadden, item dat in 't hof aldaer alles wierd gereetgemaeckt om onse al te sendene ambassadeurs met eere en respect te ontfangen etc.

Even over de middagh komen hier ter rheede Gode lof uyt Amboina aen te landen de ryckgelade nagelschepen Couwerve en de Voorsigtigheyt mitsgaders de fluyt Westeramstel, medebrengende een dubbelde missive, door d'Heer Gouverneur Robbert de Vrieq ende den raad ten zasteete Victoria aen Haer Ed^e. gedagteockent den 22de des voorleden maents May, verselt met diverse bylagen, mitsgaders noch een particulier brieffje, door gemelte Heer Gouverneur de Vrieq des daags daerna mede aen Haer Ed^e. gecarteert, bevattende onder andere Comp^{te}. saecken en belangen aldaer 't volgende nieuws:

't uogelgewasch was desen jaere noch rycker als men gegist hadde door Godes segen bevonden en de boomen noch met veel vrugten beluden, sulx boven een quantitoit van 941504 R., die met de schepen Couwerve. Voorsigtigheyt en

(*) Lees: eenlyck.

Westeraanstel alnu voorafgevoert wierde noch wel 2 à 300000 R met de laeste besendinge na gissinge te volgen stonden, dat secker geen klein renfort voor Comp^{te}. staat in dese beswaarde tyden comt te geven etc.;

de Papoese zeeroovers langs de kust van Ceram in 4 corcorren haere piraterijen weder goeffent, party menschen gerooft en alomme geravagieert hebbende, waren door de Oost-Ceramers nagejaecht en op de noordkust van Ceram geëscapeert, doch wederom oostwaert aen tot aen de negorye Quana gealvanceert zynde, wierden door desselfs Orangkaey (van haer schelms bedryff bewust) met het aflopen van eenige slaeven voor 't merendeel aen lant gelooft, ondertusschen dat de noch najagende Kessingers, hiervan verwitticht zynde, met eenige gearmde vaertuygen op die roovers aenvielen en met de assistentie van die van de negorye Quana 67 derselver gemassacreet, twee corcorren veroverd en 14 der sielten gevangen, genomen (en bovendien noch 24 geroofde menschen gelost wierden), dewelcke bekenden van den Tidorezen Prince Ceram ordre te hebben gehad, om alles wat haer maer voorquam te rooven sonder de Comp^{te}. off inant te ontzien, en vermeende men dat dese 4 corcorren d'eenigste waren die zedert eenige jaeren herwaerts anveel spul daer (1) alomme in 't roven hadden gemaakt, aux men tegen de resterende rovers alomme belast hadde scherpe wacht te houden en de burgers etc. geanimeert op die rovers te equipperen, doch zedert eenigen tyt van haer gedoente niet veel meer gehoord;

de Sepaense (2) rebellen hielden haer tot noch (3) gansch stil en binnen hun schulp, met groote jaloosie over 's Comp^{te}. macht en mogentheyd, werdende gerelateert dat den hooft-orangkaey Owanno Patti en den helhamel Sapoce overleden zouden zyn etc.;

van de Ternataense trouhlen had men nyt de Moluccos wel eenigh advys ontfangen, doch soude tot noch toe weynigh noterenswaardigs aldaer gepasseert etc. en verrigt wesen etc.;

den aertverrader en apostaat Jan Pattylima, waarvan anno passade in 't breede zy gesprooken, had eyndelyc in Amboina zyn verdiende loon door 't ledebraken en 't vierendeelen zynes lichaems ontfangen etc., gelyck 't verdere harre en de belangen van Comp^{te}. zoeken etc. hy 't aencomend brieffboek en verbaal geparticuliseert breder te beoogen zy, hebbende voormelte bodems wyder aengebracht de volgende rycke nagelspeceryen etc., als namentlyck:

in 't schip Courwervan:

330000 R gariöffelnagelen, bedragende met de ongelden een somma	
van	/ 106848 : — : — :
Transporters	/ 106848 : — : — :

(1) Er staat: der.

(2) In margine: Sepanese.

(3) Er staat: tot het noch.

Per transport: . . . . . f 106848 : — : —;

in de fluyt de Voorzigtigheyt:

336504 R garioffelnagelen;

275 R coellit lawan, belopende met d'ongelden. . . . . f 108906 : 5 : 14;

en in de fluyt Westeramstel:

275000 R garioffelnagelen, monterende met d'ongelden . . . . . f 89040 : — : 4;

Somma bedraagt 'taangelragie nagelcarguozoen in de
voornoeude drie hodeins van Amboina in 't geheel . . . . . f 504794 : 5 : 2.

's Avonds comt alhier nyt de Straat Sunda van onse cruyssers terugge 't hoecker de Haers met een advysbrieffje, door den commandant schipper Reynier Reyniersze nyt de fluyt Swaenhurz een Haer Ed^e. op eergisteren gedateert, daerby eenlyeq versoekende mits hun gebreck met provisien en medicamenten opnieuws versorgt te mogen werden.

11 d^e. Heden morgen komen 3 onser Chinese ingezetenen binnen by Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael, rapporterende dat seecker door haer uytgerust vaertuygh van de Bantammers niet verre van hier was afgeloopen, 't welc daerop vermoort en 't vaertuygh naer Bantam opgebracht.

Heden ter ordinary vergadering naer het lesen eeniger translaethieven van Sourabaya en Chirribon etc. is op de instantie des jongen en regerenden Sulthans tot Bantam en omdat wy met danselve tot vernieuwinge van contract staen te treden gongevonden gemelte Koninck met een passe voor zyn schoepje de ⁽¹⁾ Bonavontura (groot 100 lasten onder 2-Moorse anachodas, genaemt Tadjia Moedeljaer en Oese Marita) naer de Manilla te gerieven en hem die door onsen resident Caelf te laten behandigen etc., gelyck zulx by 't resolutieboek onder dato van heden staat gespecificeert.

12 d^e. 's Morgens comt alhier van Bengala over Pegu en Malacca te arriveeren de fluyt Aerdenburg met 2 brieffjens, d'eerste door den Heer Directeur Jacob Verburgh en den raad tot Ougly in Bengala van dato 21^e February en d'andere door de Heer Gouverneur Jacob Jorisse Pitts mitsgaders den raad tot Malacca in dato 15^e May passato gedagteekent, beyde aen Haer Ed^e. alhier geschreven en verselt met verscheyde andere bylaagjens, behelsende 't eerste brieffje van d'E. Verburgh niets van belangh nodigh hier te annoteren, als dat den coopman Geleyn van der Schopen den 10 February passato tot Pattana was overleden en de onverdragelycke gewelden aen d'onse aldaer mits de absentie van den Nabab noch bleven continueeren, dewelcken door een antwoordbrieffje d'onse wegens 't betalen van 't hooftgelt drie maanden tyt had vergunt om inmiddels een bewys van den Coninck te erlangen dat wy daervan vrygekent waeren, en wegens den op- en afvoer der coopmanschappen

(1) Er staat: schoepje en.

gelast dat d'ouwe telekens een briefje van Ongly moesten brengen den thol daarvan tot Ongely betaelt was, etc.

De tweede missive van den heer Pitts en raat tot Malacca niet onder anderen 't volgende:

den 20^e April passido waren van boven de rivier tot d'ouwe voor Pera afgecomen eenige Perase gesanten met een conincklycke acte, waarby 't opperhoofd Asriann Wylant, in de mont van de Perase rivier leggende, geauthoriseert wierd alle Maleytse vaertuygen onvoorsien van chiap oft die op de ontbiedinge van d'ouwe men hoort weygerden te comen, ryandelyck te mogen aantasten etc., dewelcke acte niet onnodigh geoordeelt zy hieronder te insereren, zynde beronden van volgenden tenour:

In 't jaar 1092 op Sondagh ten een uure, zynde den 11^e dagh der maent Rabul Awel oft April, heb ick van Paducca Siry Sultban Mahometza Lilulla Filalem, Coningh in 't lant van Perach, myn landara Paducca Siry Mahoradja en de verdere grooten als 't hooft der couplieden des Coninx, Orancaya Paducca Radja, den sicael Orancaya Tommagon Siry Mahoradja, Lilla Orancaya maniry, Siry Pordana maniry, 't hooft van de Sitterja Orancaya Radja Bandara, Radja Manawarsz, 't hooft van des Coninx palleys Orancaya Paducca Siry Truan, Mahoradja Lilla hooft der militaire, Orancaya Laxamann, 't hooft der secretaris Abintara Mahoradja Dary Oudana en 't hooft der raadpriesters oft Packy Maly Releyer, 't versoeck van de Heer Gouverneur voorgehouden, 't welck door ons met waerheyt is bevestight en daarvan een 't opperhoofd die in (*) de mont van de Perase rivier leyt een gesegelt contract verleent, waarin wy hem volcomen authoriseren om alle diegeene, die uit Perach vertrecken willen sonder eenigh teeken van den ontfangh te kunnen thoonen, hy deselve vryelyck mach aantasten en gevangen houden, edoch soo 't quame te gebeuren sy hunselve wilden toeweer stellen, mach hy ze vryelyck doen dooden, en desen zegel is in der waerheyt van my, des lants Coninck. Goec hebbe ik een den Dato Bandara Paducca Siry Nara, den secretaris Siry Lilla Wangsa en alle myne grooten ordre gegeven om 't bovengenoemde na te doen comen.

(Was geteechent:)

RADDJA SITTA MOEDA.

(En boven een 't hooft stont het zegel van den Coningh met swarten inck gedrukt).

Van Atchin was tot Malacca eenen Intche Raja, dienaar van Radja Ameth in Siaka, met 47 gorgie diverse cleden etc. ongecomen, relaterende dat alle de Moorse, Deense, Engelse en Portugese scheepjes aldaer ten handel gelegen met groot verlies haare kleden hadden moeten afstaen en dat alles binnen Atchin

(*) Dit de ontbroekt in het IIS.

weder in ruste was, hebbende de bovenlanders sich gehoorsaem weder onder de Conjugins en de ryzgroeten gesubmitteert;

den Engelsman m^r. Valentyn Peyu was met 'tscheepje des Coninx van Bantam, genaemt Salameth, van Macrauw den 2 April passato tot Malacca aangelant, aengegeven hebbende 1000 picols spinalter, 500 p^r koper en 500 picols alayn, en weder vandaer den 6 daersenvolgende over Madraspatnam naer Bengale vertrocken:

den 9^e April passato was mede den Engelsman Gulljam Biswyen met 'tscheepje de Phenix van Maculipatnam met 500 packen gesorteerde kleeden op Malacca comen te arriveren en den 11^e d^e. weder na Siam vertrocken eet^e. gelyck alles breder en 't verdere rakende de negotie in 'taenkomend brieffboeck en verhael grêxtendeert en in substantie te lesen zy, hebbende gemelte fluyt Aerdenburgh wyders van boydo die quartieren medegebracht de ondergenoemde koopmanschappen als:

van Bengalen:

122 lasten ryz à 3000 R , bedragende met de ongelden / 2842:5:8:

van Malacca:

302467 $\frac{1}{2}$ R Malax ihin:

136081 $\frac{1}{2}$ R spinalter;

10687 $\frac{1}{2}$ R Japates staelfoep, belopende met de ongelden

een somma van . . . . . / 136738:8:14:

somma bedraegt het aengebrachte carguaoen met de fluyt

Aerdenburg van Malacca en Bengalen. . . . . / 159580:9:6:

Met vooraengelogen fluyt Aerdenburgh is ons noch mede onder de Malaxe bylagen toegecomen een briefje, door de adisient Antonis Cramer etc. tot Arrakan aan Haar Ed^e. op 10^e Maert passato gecarteert, nevens een missive van den Coninck in Arrakan mede aan Haar Ed^e. alhier in de Arrakanse en Portugeese taale, waervan het translaet op den dach van de inhalinge hierachter staet te volgen, zynde dese 2 geciteerde brieven per een Malax burgereschiloup van Reynier Bronke, de Pellkoen genaemt, den 10^e April van Arrakan tot Malacca aengebragt, bevattende onder anderen dat het nieuw opperhooft S^t. Thomas Stael op 10 February passato dese werelt mede was overleden en zyn voorsiet S^t. Balthassar Hinlopen zaliger gevoleht, hebbende 't bestier aldaer maer 5/m waergenomen etc., gelyck sulx en 't verdere by 'taenkomend brieffboeck en verhael onder dat quartier te beoogen zy:

dienende hier verder noch tot notificatie, dat de fluyt Aerdenburgh, nyt Bengalen geordonneert naer Pegu om aldaer party restantep van Comp^e, effecten te helpen affvoeren, aldaer oec in 't begin der maent was verscheenen, doch bevonden alle Comp^e. suppoosten en oomeslach al cenigen tyt bevorens vandaer opgekraemt en nae Cermandel vertrocken waeren, sulx zy daar met de onbesuyste Peguwers veel spuls hadden en met schip en al bynae in arrest genomen waren

geweest, doch met behulp van een aldaar aanwezigt Deens schipper Wilken Wighers noch sonder veel ombragten (*) eyndelyk weder vandeer weghgeraecht en nae Malacca voortgestevent.

13 d^e. Des namiddags heeft den tweden Tartarischen Chinesen ambassadeur Lilauja mits indispositie van zyn eerste confrater Liolauja na voorguende bekendmakinge ten clocke drie uyren binnen 't casteel xgh vertoecht in geselschap van haaren staetman, den tolek Limlacco, en zyne ordinary suite by den Heere Ordinaris Raad Balthazar Bort, hebbende met zyn E. onder 't drincken van een copje thee etc., eenige discoursen, streckende al tot nader instantie en versoeck, datter doch eenige meer schepen op 't versoeck en ter assistentie van den Keyser van China met haer mochten naer Hoochieuw desen jaere werden gesonden, al was het oock maer tot 3 à 4 à 5 toe, en dat zy ambassadeurs voor de betalinge derselver te doene onkosten wel borge en 1 van hun beyds te dien eynde alhier in ostagie blyven wihlen ensoort, en leverende eyndelyck wederom aan gemelte heer Bort over een noch nader geschrift in de Chinese taale om ter Hooge Regeringe (als daer gehorende) ingelevert te werden, en als wanneer gemelte Lilauja tegens den avondt wederom naer zyn logiement keerde, zynde, mits van zynselven geconien was, niet door inant opgehaelt en alsoo weder met zyn palemquin ofte draaghstoel nae huys vertrocken, ende wyders hetselve geschrift naer translatie door den secretaris deser vergaderinge Joan van Hoorn mette Chinesen Tenglauw, Bonsiqua en Gantenoua bevonden van eygentlycke substantie en inhoude als hieronder staet uytgedrukt:

Translaatgeschrift der 2 Chinesse Tartarische ambassadeurs Lantouja en Litongtie aen de Heer Gouverneur Generael en Raaden van India en door den tweden gesant aen de Heer Ordinaris Raad Balthazar Bort overgelevert op den 13^e Juny 1680.

Dit seggen wy mede onse manier te zyn, maer dat het met haer contrarie heeft gheleeken.

Dat bekennen wy.

Wanneer de Hollanders, die in Hoochieuw comen en aldaer zyn (*), iets te versoecken hadden, 't zy van eenen off groot belangh, al was het oock driemaal op een dach, soo crugen zy daerop ten eersten bescheyt.

Zy ambassadeurs waren en hier op Batavia gecomen om een groote raecke en bootschap van den Keyser voor te dragen en te versoecken, dat anders, indien zy niets te verrigten hadden, niet soude geschiet noch nodigh geweest zyn.

(*) Er staat: minbrigen.

(*) Er staat: zy.

't is soo, wy willen al doen wat wy kunnen.

Dit seggen de ambassadeurs qualyck te zyn getranslateert en dat het moet verslaen worden van de jongst voorgaende brief.

Dit zeggen wy sodanig te zyn.

Dit is qualyck getranslateert en moet zyn: wie weet het off de Comp^e. ons sal kunnen helpen off niet.

Soo is 't.

Sullen haer laten vertrecken soo haest als 't mogelyck zy.

Den E. Martinus Caesar hadt in Hockieuw verclaert, wanneer er een brief van den Keyser naar Batavia wierde gesonden, dat daarmede veel soude kunnen werden nyttigewerckt en verkregen.

Sy waeren nu hier soolange geweest en hadden verscheyde geschriften en verzoeken aen den Generael en Raden overgegeven, 't welck nu ruym $\frac{1}{2}$ maent was geleden en waarop zy tot noch geen bescheyt hadden gecregen en waerom zy de intentie van de Regeringe alhier niet en konden weten.

Met het laeste Comp^e. schip dat nu jongst desen jaere nyt Hockieuw hier op Batavia was aengecomen, hadden zy ambassadeurs brieven van den Povy en Combon aldaer bekomen, daerby zy haer aenschreven datter veel schepen, hoe meer hoe liever en dat haestigh, naar Hockieuw moesten gesonden werden, en was nu al een half jaer geleden dat zy ambassadeurs hier op Batavia waeren sengelant, sonder dat zy alsnoch wisten off de Comp^e. haer met de versogte assistentie van schepen desen jaere zoude kunnen off willen helpen ofte niet.

Wanneer den Hoer Generael haer off den Keyser met de versochte schepen en soldaten sonde willen adsisieren, al was 't dan oec noch een maent laeter, soo zoude daer niet veel aen gelegen zyn en zy daer wel na kunnen wachten, maer byaldien de Comp^e. den Keyser met de versogte schepen alsnu niet conde helpen en haere schepen eelve tot eygen saken mochten comen te benodigen, soo versochten zy spoedigh te mogen naar huys vertrecken.

Want indien zy de versochte hulpe van schepen en volck niet en quame te verkrygen en duslange alhier zonder iets te obtineren of te verwachten te vertoeven,

Hebben haer bescheyt wech op dit geschrift.

Wert gevruengt off se yets meer te seggen hebben.

Seggen voor alre niet, maar 't goen se mochten te versoecken hebben dat se dat by geschriften soude doen, opdat het altyt mach blycken.

Zy versoecken nu dat se mogten hebben lectura van 't goene wy aen den Keyser en Hoochmoedse regenten sullen schryven, en soo de brieff wat sacht en niet discretie was ingestelt, soo zoude zy ons helpen, maar enige harde en aristotelycke termen gebruyckt werdende, genootsaecht syn haer gravamina daertegen in te brengen, daer haer op geantwoort is dat wy sulx aen de vergaderinge sullen voordragen en bekentmaecken.

's Avonds komt alhier van Cheribon en Indermayoe nyt de besettingen aldaer te retourneren 't jachje Mallehaer met 2 briefjes, 't eerste door den capteyn Jochum Michielisz en raet nyt Cheribon van dato 8 deser en 't laeste door den commandant schipper Bayerl Visch en raet gedagteekent 11^e deser nyt Indermayoe, beyde aen Haer Ed^e. geschreven, behelsende niets besonders nodigh hier aen te teekenen, als by 't aenkomend briefboek zy te ontwaeren, komende in compagnie van geciteerde jachje alhier mede met enige eygen inlandse vzeruygen te verschynen enige afgesondens gesanten van den ouden Sulthan off eersten item van den derden Prince tot Cheribon, genaemt Sulthan Sopo en Pangiran Depatty Tepatty, met schryven van beyde die gebroeders aen de Hooge Begeringe alhier, dewelcke hiernaer, wanneer deselve getranslateert en binnengebragt syn, geinsereert sullen werden.

14^e. 's Morgens vroeck erlangen per den infants corporael Gabriel Cardoso met een jockon te water een briefje van Tanjungpoura, door den rendrig Jan Bervelt nyt Comp^e. veltichans aldaer aen Haer Ed^e. op gisteren gecarteert, dieterende dat de afgesanten des Soudanhouangs aldaer weder nyt de hovenlanden verscheenen waeren met (*) Zyn Hoogheyt's schoonmoeder Batus genaemt, die se tot Patimoangh gevonden hadden, daende de gesanten, op voorgeven ordre daertoe te hebben, alle Cracangse hoofden byeencomen en afvragen onder wiens gebiet zy stonden, daerop door (2) alle

soo souden zy deswegen by den Keyser en grooten in China beschuldicht en sulx haer te laste gebracht werden.

Op alle welcke voorstaende saken de ambassadeurs dan een spoedigh antwoort en bescheyt by dit geschrift zyn versoeckende.

Dit geschrift is geschreven aen den Gouverneur-Generael ofte den Hollandsen Coninck in het 19 jaer de 6^e maene den 16 dagh van de regeringe des Keyzers Couchi.

(Onder-stant:)

Getranslateert door den secretaris Joan van Hoorn door vertalinge van de Chinesen Tengclauw, Bon-siqua en Gantenequa op den vyftiende en nochmaels overaen ten overstaen van de heeren Speelman en Camphuys den 16 Juny 1680.

(*) Dit ontbrekende mede is ingevoegd overeenkomstig het marginaal extract.

(2) Dit door heb ik ingelacht.

de hoofden volmondigh gerepeteert was onder de Comp^e, ende den Samouhouanagh te staen en dersulver bevel en ordre altoos wilden gehoorsamen, belastende voorts de gesanten een gemelte hoofden dat se Comp^e, besettinge aldaer met alle nooddruff gelyc op Japara geschiedt souden moeten versien, en dat yder umbol umbol na advenant 5, 6, 8 ofte meer man onder de schans te wonen souden zenden om doorgaens by de wercken te blyven en 't voervallende te verrigten, hebbende doen wyders den vrendria Berveli bekendgemaect, de ordre van haren Keyser volbragt te hebben en alnu inzer te verwagten Haer Ed^e, bevelens ofte zy naer Batavia souden komen ofte maer weder na haren heere tot Sourabaya keeren, gelyc sulx byeler in 't aankomend brieftboek staet gespecificeert.

Desen voormiddaghi werden de twee afgesondene, te weten den sabondar Wira Sasmita en Ingahay Nidapa, met hunne brieven van den oudsten Sulthan Sopo tot Chirribon met eygen voertoygh op gisteren hier aengekomen, door den E. sabondar Ocker Ockersze en den capiteyn der Maleyers Abdul Ragus binnen 't casteel gebracht en vermits indispositie van Zyn Ed^e, door d'Heer Directeur Generael verzelt metten secretaris Joan van Hoorn in Zyn Ed^e, camer ontfangen en de brieven van den Sulthan aan Zyn Ed^e, mitsgaders den Heere Directeur Generael afgenomen en na een weynigh discoucerens, dat men haer ter gelegener tyt nader soude hooren en spreeken, en 't nuttigen van sirypinangh sonder eenige verdere ceremonien weder zoodanigh naar huyten geleyt en in een huys in de Jonckersstraat van des Comp^e, wegen gedefroyeert, zynde de geciteerde missives nae gedaene oversettinge uyt 't Javans in onse taele bevonden van volgenden inhonde.

Translatmissive des-ouden Sulthans tot Chirribon aan Haer Ed^e, geschreven.

Desen brieft uyt een suivere oprechte genegenheit van den ouden Sulthan Zeribon komt aan ⁽¹⁾ den Gouverneur Generael Rycklof van Goens en alle de Raden van India in de stadt Batavia, die God de Heere wil gunnen een langh leven en veel geluec in dese werelt, opdat hy alle arme en nooddruffte mogen helpen.

Verders sende icq Ingahay Wiera Smita en Ingahay Nidapa om de snecken van de afgesondene van den Generael, den capiteyn Jochem Michielsze en Grain Bissey, die de macht en 't volcq met haer geweer van de Comp^e, hier hebben aengebracht tot hulpe van Zeribon, ruste en trybeyt van myn woonplacete, bekend te maeken. Icq ben seer verbyd geweest doen icq den inhonde van Comp^e, brieft hebbe verstaen, waarvoor icq den grooten Godt duysentfouf bedauke, alsoo icq de denckden van de Comp^e, niet can vergoeden, maer Godt de Heere sal sulx voor my en de Comp^e, doen, doch indien het can wesen, soo versoecke icq om Godts wille aan den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India dat hy het landt van

(1) Er staat: van.

Chirribon met de macht van de Comp^s. wederom gelieven te herstellen, gelyk het myn vader en voorouders voor desen hebben bewoont, en datter maer een regeerder in 't koninckryck van Sirribon mach wesen, 'tgeene oock met Godts wet overeenkomt, maer sonde oock behoorlyck wesen dat de Comp^s. myne broederen mede wat volck en onderhout gaff, en wat my aengaet hebbe geen andere daer myn vertrouwe soo by daege als by nacht op stelle als op den Generael en alle de Raaden van India, want Godt is als myn vader en de Comp^s. als myn moeder. Daerom bidde icq om Godts wille dat de Comp^s. al het volck van Sirribon mach beschermen. 'tgeene icq verder te segge hebbe is Ingabey Wiera Smita en Ingabey Nilapa aanbeyoelen alsoff icq selfs by de Comp^s. quame, en tegenwoordigh hebbe niet anders aen den Heer Generael te senden als 3 coeyangs rys en 2 ronde paerden, dat een teeken is van myne vriendschap met de Compagnie.

De missive van den ouden Sulthan voorneemt aen de Heer Directeur Generael Cornelis Speelman is van een en denselven inhoudt als 't voorenstaende aen Zyn Ed^e. bevonde, behalven dat tot schenckagie aen gemelte zyn Ed^e. wert gesonden 2 lasten rys en een paert.

's Avons komt alhier van Bantam te retourneren de chialoup de Vlioger met een briefje, door den resident Willem Caëff aen Haer Ed^e. op gisteren gedagtekent, dicteerende dat de Bantanse ambassadeurs Keey Aria Mangonsadana en Keey Nabey Istradjaja aldaer den 6 deser thuysgekeert en met over de 80 eerschooten van de ter rheede leggende schepen ingehaelt waeren en den Conincq hun wedervaren gerapporteert en de Maleytze geschriften van Haer Ed^e. overgegeven hadden, die voor de grooten excepto Pangiran Ardi en Keey Aria Tanekoke secreteel gehouden wierden; den Conincq had hem verheugt en vergenoucht getoont te zyn over haer heerlycke inhalinge tot Batavia en was verlangende na de comste onser beloofde ambassadeurs aldaer; op de verachtyng van onsen resident Caëff ten hove had den jongen Sulthan hem afgevraecht off Haer Ed^e. (aengesien hy geen antwoord met zyne ambassadeurs hadde ontfangen) zyne missive wel soude willen beantwoorden etc., begerende voorts te weten de namen en qualiteyten der verwagt wordende gecommiteerden, tegens welckers comste 't huys van den sabandaer Mangonsadana tot haer logiment en de straten om met karos en paerden te connen ryden bequaem gemaect wierden, en den ouden Conincq wilde oock voor derselver comste naer Turtiassa niet weder vertrekken;

de gebannene ouden Keey Aria Monjaja en Pangerangh Loor op Lampon wierden vry hart getracteert, hebbende den jongen Conincq deselve van alles ontbloot, jae oock hun woninckjes op Lampon onder hun voeten aff doen breecken niet verdere lust dat wis van de Lamponders haer eenige assistentie quamen too te brengen aen den Iyre soude werden gestraft;

den jongen Conincq insteerde alsooch seer ernstigh om de versochte passe voor zyn schepje de Bon Avontuyra nae de Manillaz; de twee Chinese joncken, de eene van den gewesen sabandaer Seereilana en het ander jongst uyt Japan aldaer

aengecomen, waren met verscheyde coöpmanscappen na Canton en na Japan weder vertrocken, en soo was mede 't Portugees schepje St. Joan, jangst van Timor gecomen, weder nae Macauw affgeseylt, hebbende boven zyn ladingh noch party sandelhout en peper ingenomen;

het Engels schip de Retourneer, uyt Souratta den 29^e April vertrocken, was den 13 deser ter reede Bantam aengecomen, gelyck sulx en 't verdere in 'taenkomend brieffboeck zy te lezen.

Hedenmorgen extraordinaire vergaderingh belecht zynde, soo is naer het afhandelen eeniger saecken rakende Cormandel en Japan item na de resumptie der verklaringen van de bequaemheyt der schepen 't Huys te Spynq, 't Wapen van der Goes, Couwerve, 't Huys te Cronenburgh en Courtjeene, alsmede de onbequaemheyt van 'thoeckerboot de Baars, 'tgunt daerop oock verstaan zy al te leggen, wyders des namiddags ter ordinary vergaderingh op 't versoek verscheyde onser ingesatenen (soo Nederlandse als inlandse) aen deselve toegestaan in geselschap onser ambassadeurs een toetje mede naer Bantam te mogen doen tot wederbecominge hunner wechgelopene slaven vanhier als andere verrigtinge hunner saecken, doch met die precautie dat se buyten kennisse en (*) toestaan der voornoemde ambassadeurs Zerman en Ockerste aldier aen lant niets sullen mogen verrigten ofte byderhandt nemen.

Seven Kidolse Maleyers, door de Cherihonders aen onsen capiteyn Jochum Michielsze overgegeven en mettel jachje Mallebaer op gisteren gedetineert hier aengebracht, syn jegenwoordigh vooreerst in handen van den Achbaren Raet van Justitie gestelt omme geëxamineert en alsdan nader over haere personen en gesequesteerde goederen gedisponeert te werden.

Zynde wyders wegens 't eylant Ceylon en de valuatie der pagoden tot Nagapatnam alsmede 't afstesendse cargussoen naer Hockieuw in China desen jaere oecq noch aluix gearresteert en gehoeligneert als by 't resolutieboeck van huydigen datum staet sengeroot.

18 d^e. 's Morgens vertreckt de fluyt Oosterblocker (zynde op eergisteren van 't convoyeren der hout- en steenprauwen alhier teruggekeert) weder na de Straat Sunda met oecq party provisien, medicamenten en water voor onse schepen Swanenburg en Pynacker, item de sloep de Massangboom, kruyssende alnoch tusschen Batavia en Bantam, medenemende een brieffje van Haer Ed^e. aen den commandant schipper Reynier Beyniersze op de gemelte fluyt Swanenburg, op heden geteeckent, dienende ten principale ten geleyde van dien bodem en 't ingeschepte, sullende Oosterblocker op zyn wedercomste 't convoyeren der steenhaelders eel^e weder waarnemen, gelycq dat by 't afgaende brieffboeck oock te boogen zy.

Insgelyx keert den infants corporael Gabriel Cardosa weder, met zyn joekon op gisteren hier gecomen, naer Tanjongponra met een brieffjen van Haer Ed^e., op heden aen den vaendrigh Jan Bervelt aldier geschreven, dienende tot rescriptie van zyn jongst ontfangene advizen met ordre (ingevolge 't goeresolveerde (2) op gisteren)

(*) In plaats van en staat er: te.

(2) Er staat: geresolveerde.

om de afgesondene des Sousohouangs aldaer aen te seggen, gemerckt zy onse onderdenen scheenen willen te willen voorschryven en te veel autoriteyt gebruyken, dat se hier met de Graingae landen zelfs tot Pamanookan, Intehiassem en Indermayoe toe niet en souden hebben te bemoeven, maer de sorge en 't bestier derselver aen de Hooge Regeringe alhier bevoelen laten, ende dat voorts wert geaprobeert dat 't volck van den overleden Naja Bangsa op Godenkoly mach blyven wonen, om de landen daeromher te cultiveren en dusselvs soone in de vaders plaatze te doen succederen etc., gelyck sulx en 't verdere by 't afgaende briefboeck en de resolutie oock breder staet tennedergesteld.

Heden voormiddagh komen de afgesondene des jongen Sulthans off tweede Prince van Cheribon, genant Jugabey Warga Cartica en Wadjangapatty, op 8 daser met eygen vaertuygh hier gearriveert, binnen 't casteel met den zandhaer Ocker Ockeraze en den capiteyn Maleyers by indispositie van Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael voor de Heer Directeur Generael ten bywesen van den secretaris Joen van Hoorn in de groote raatkamer te verschynen met de missives van haeren m^r. aen Syn Ed^e. en de Heer Directeur Generael, die kuuluyden den naer verwelkominge afgenomen en voorts geopent en gelesen is, en nadat zy met wel siry en pienangh getracteert waeren, soo werden deselve sonder statie sodanigh als zy binnengecomen syn weder na huyten en na haer vaertuygen gebracht, luydende dusselvs medegebragte missives naer gedaene vertalinge nyt 't Javaens in 't Duyts als volgt.

Translatmissive des jongen Sulthans off tweede Prince tot Chirribon, aen Zyn Ed^e. de Heer Gouverneur Generael geschreven.

Desen brieff nyt een zuivere oprechte genegentheyt verselt met vele groete van den jongen Koning van Cheribon, die zynselven overlevert aen den almachtigen Godt en de Comp^s., comt aen den Heer Gouverneur Generael Rykloff van Goens, die altyt in grootheyt en heerlyckheyt verheven is, seer wys en vernuftigh in alle zyne gedaente soo te water als te lande, wiens denckde seer beroemt syn en die oock cloeck is in 't oorlogsveld, makende door zyne stoutmoedigheyt dat alle zyne vyanden na haer aem anicken; Godt de Heere wil hem tot in der eeuwighheyt hewaeren, opdat alle grote en cleene Koningen hier benedenwints een schaduwplaatse mogen hebben, en die in noot en swarigheyt zyn oen trooster. Oock comt myne vele groete aen alle de Raden van India.

Verders maecte aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India bekend dat de afgesondene van den Gouverneur Generael, Radja Goa en capiteyn Carrangh, op den eersten dag van de maent May Dingsdagh hier wel zya aengecomen, medebrengende veel volx van de Comp^s., waerover icq seer verchyt ben geweest, alsoo bospourt hebbe den zegen van Godt en d'hulpe van de Comp^s. over Cheribon.

Verders is Radja Goa, capiteyn Carrangh en andere grooten nevens haere volckeren aen 't land gecomen en wy drie gebroeders zyn voor haer

verseheenen, wanneer Radja Goa en capteyn Carrang tegen ons hebben gesecht; wy zyn hier met de macht en 't volck van de Comp^s. verschaenen om in alle vruntschap met de 3 gebroeders de Sultkhan van Chirribon te spreken, namentlyck dat het goet zoudt syn wanneer sy (1) haer onder het gebiet van de Comp^s. wilden begeven en haer volgen, en dat alle degeene die onder 't gebiet van de Comp^s. niet wilde buygen vyanden van haer souden syn, maer die sulx anplectenden souden groot geacht werden. Daerop hebben wy drie gebroeders geantwoort dat diegeene dewelcke macht hadde, ons daeronder souden begeven, en ludien dat hetselve seggen van de Comp^s. was sullen wy het agtervolgen, doch hetgeene wy aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India versaecken is, dat zy ons geen swaare saecke off wercken gelieven op te leggen, alsoo wy swacq zyn, en geven onselven over aen Godt en de Compangia.

Noch maecten wy aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India bekent, dat ten tyden wanneer den ouden Sousoubouangh Mattaram noch leefde hy goede genegentheyt en medolyden met ons heeft gehad, omdat hy gezien heeft dat wy verlate menachen waeren; daerom heeft hy het gehele lant Zeribon als weeskinderen geschoncken op den 10 dach van de maent Saffir, Dinsdag in 't jaer Bâ, en degeene die hy heeft gesonden ont hetselve aen ons te geven is den Sousoubouangh Amang Courat, doenmaets genaemt Pangiran Dipatty. Lange daeraer is den Sousoubouangh Mattaram gestorven, maer nu is de Comp^s. in zyns plaetse gesuccedeert als een vader en moeder over oos en onse landen. Daerom sende wy dit blaetje geschryft nevens Ingabey Warga Cartika en Wadjanga Patty, twee van onse beste raatshoeren en trouwe lieden, die wy gesonden hebben om voor den Heer Gouverneur Generael ende Raden van India te verschynen. 't Genee verder ootmoedelyck versaecken is, dat myne heeren op desen brief gelieven te antwoorden, opdat mynselven daernaech mach reguleren.

Na dit seggen hebben niet anders aen den Heer Gouverneur Generael te senden als een last rys, twee coebeesten, wat loock en ajryn, 't gene niet gelieve te versmaden, want het is een bloempje op een steeltje tot teeken van oprechte myvere genegentheyt en erkennisse van myn vader en moeder.

Heden voorniddag vertrecken uyt deser rhede na Cormandel de ryckgeladene schepen Hollandse Thuyt en Poulerun vooreerst langs de zoon van d'oostcant van Ceylon direct naer Nagapatnam, sullende 't eerste voorts alleen naer 't overleveren onser papieren aen den commandant Pieter Verwer en raat ablaer (om wyders door denselven ten spoedigsten te lande aen den Heer Commandeur Laurens Pyl en raat op Colombo, aen wien se eygentlyck gehören, gedispecheert te werden, mitsgaders het dubbelde pacquet voor Palacatta, 't welck almede ten spoedigsten

(1) Er staat: hy.

over laut sal werden voortgeschikt) de stevenen over de zuydercomptoiren Tegene- en Zadrangapatnam (*) hebben te wenden naar Pallacatta en vandaer wyder tydigh na Masulipatnam. Item de Thuyt van Nagapatnam, nae 't nodige aldaer gelest en geladen te hebben, direct naar Pallacatta, waermede syn affgevaerdigt twee dubbelde missives met de daer toe behoorende hylagen, d'eerste een presavis van de heer Eerste Commandeur Laurens Pyl en den raat op Colombo over Nagapatnam, en de tweede en principaels aan den E. President Willem Carel Hartsinck mitgaders den raat tot Pallacatta, beyde op beden geteekent en van soodanigen inhoudt en substantie als by 't uytgaende briefboek en verbael in 't brede staet gespecificeert en aengehaelt, hebbende gemelte bodems vanhier voor de east Cormandel en Nagapatnam wechgesleept de volgende constanten, coopmanschappen en andere goederen, namentlyck:

In 't schip de Hollandse Thuyt voor Cormandel:

211584	guldens aan divers gemunt en ongemunt goud;
247750	ƒ Japans staelfcooper;
22650	ƒ benjuwijn;
50000	ƒ garioffelnagelen;
5080	ƒ loely;
14675	ƒ rompen;
585	bessen Japans gouddraat;
765 1/4	ƒ quicksilver;
501	ƒ vermiljoen;
6	stuck laeckenen;
20	stuck deurspiegels;
13731	ƒ sluyt;
1656	cattys camphur;

2 loggers seck en voorts noch verscheyde provision, schryftuygh, gereetschappen en andere goederen, bedragende een somma van / 543571: 3: 2.

En in 't jaght Pouleron voor Cormandel:

211809	guldens aan gemunt en ongemunt goud;
250000	ƒ Japans staelfcooper;
22350	ƒ benjuwijn;
50000	ƒ garioffelnagelen;
5082	ƒ loely;
24193	ƒ rompen;
766 1/4	ƒ quicksilver;
557	ƒ vermiljoen;

Transportere..... / 543571: 3: 2.

(*) Er staat: Zadranganam.

Per transport . . . . . / 548871: 8: 2.

9 stux diverse laeckenen:

15572 R alayn:

1716 cattys Japance camphur:

2 leggers seck en voorts noch verscheyde provisieu.

schryftuyg. equipagie- en andere goederen ter somma belopende / 358824: 6: 4

Noch in 't schip de Hollandse Thuyn
voor Nagapatnam:

124250 R Japans staelfcooper:

6000 R garioffelnagelen:

1252 R soely, bedragande met de ongelden een somma

van . . . . . / 51519: 6: 1.

somma monteert 't geheele cargasoen in de beyde voortmelt

bodems voor Cormandel en Nagapatnam . . . . . / 735114: 17: 3.

In conformiteyt van het geresolveerde in Rade van India op 11de deser verstaen zynde omme den jongen Conincq tot Bantam met een passe te versien voor zyn scheepje genaemt Bonavontura, groot ontrent 100 lasten, tegenwoordigh met de anachodas Tadjia Moedelaar en Oese Marica, beyde Mooren, ter reede Bantam reylreent leggende om na de Manillas te steyenen ende vandaer weder direct na Bantam te retourneren, soo is Zyn Hoogheyt op heden deswogen soodanigen passe off vrygeleydsbrieff verleent als hieronder van woorde tot woorde staet geïnserceert.

Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, mitsgaders de Raaden wegens den Staat der Vereenighde Nederlanden in India, allen dengeenen die desen sullen sien ofte hooren lesen saluyt, doen te weten, alsoo den tegenwoordigen regerenden Konink van Bantam Paducca Siry Sulthan Aboen Nasser Abdul Cohar aen ons versocht heeft om een pas voor Zyn Mayesteyts scheepje genaemt Bonavontura, groot ontrent 100 lasten, daerop anachodas zyn Tadie Moedelaar en Oese Marica, beyde Mooren, tegenwoordigh ter reede Bantam volladen en zylvaerdig leggende, vandaer na de Manillas te mogen vaeren om aldaer handel te dryven en vandaer met de genegotieerde goederen weder direct na Bantam te retourneren, soo is 't dat wy om goede redenen sulx gaverne hebben geaccordeert en daertoe Zyn Mayesteyt dese onse passe hebben verleent, versockende derhalven alle Coningen, Vorsten en Hoeren met dewelcke onsen Staat in alliantie, verbont en vrientschappen is staende, mitsgaders haere respective onderdanen en subjecten en ordonneren en beveelen alle gouverneurs, commandeurs en alle hooge en laege officieren, item soldaten, matrosen, borgers, ingesetenen en onderdanen in (*) het gebiet van d'Edele Hoog Mogende Heeren Staten Generael der Vrye Vereenigde

(*) Dit in ontbrek is het HS.

Nederlanden etc. ofte die het mogten bejegenen ofte ontmoeten, 't voorsz. scheepje met desselfs volck en ingeladen goederen vry en onbeschadigt te laaten passeeren en repasseren en desnoots zynde alle hulpe en faveur te bewysen.

(Onder stont:)

Gegeven in 't Casteel Batavia op 't Eylant Groot Java
desen 18 Juny 1680.

(Was getoekent:)

R. v. GOENS.

(Terzyden stont 's Comp^{te}. zegel in rodeu lach gedruckt en daeronder:)

Ter ordonnantis van hooghgemelte Haer Ed^{te}.

(Was getoekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Heden extraordinary vergaderingh belecht zynde wegens de saecken en belangen in en ontrent 't ryck van China ende vooreerst alle de gehoude conferentien onser Heeren Gecommitteerden met haer ambassadeurs en verdere Chinese geschriften doorgelesen wesende, soo is verstaen de Chinese ambassadeurs door de voormelte Heeren Commissarissen eenige ahuysen en verkeerde poincten, in sommige hunner ingegeven geschriften zanghaelt, voor te houden en aen te wysen ende deselve hun daerop nader te doen verantwoorden, en voorts dat men oecq nevens haer twee bequaeme personen met een propere swite onsentwegen naer China expres sal afsenden om naer Peekin op te reysen om onse brieff aen den Keyser en ryxaerden aldaer persoonlycq te bestellen etc., en waertoe dan al meteen vercooren zyn de capitainen Abraham Daniel van Renesse en p^r. d^e. Hendricq van den Eeden, gelyck sulx en 't verdere raeckende de gesantschap etc. naer China by 't resolutieboek onder huydigen dato welgeextendeert kan worden beoogt.

16 d^e. 's Morgens segge 's middaghs senden Haer Ed^{te}. per den jurabassa ofte tolek van Crain Bisse met hun eygen infants vaertuygh een advisbrieffje aen den capteyn Jochem Michielsz en den raat tot Chirribon, op heden getoekent, dienende ten principale ten geleyde van gemelte tolek en notificatie der ontfangene advaen vandaer, gelyck by 't uytgaende brieffboek kan werden gelesen.

17 d^e. 's Morgens zyn de afgesanten des Pangeran Depatty oft derde Prius tot Chirribon met een gevolg van 40 à 50 Javanen, op den 12 deser met eygen vaertuygen hier aengecomen, door den sabandar Ocker Ockersz binnen 't casteel en in de groote vergaderzaal gehragt, overleverende mits (*) d'indispositie van Zyn Ed^{te}. de Heere Gouverneur Generael haer meesters brieff aen handen van den Heere Directeur Generael Speelman, geadsateert met den E. secretaris deser vergaderinge Joan van Hoorn, synde de voormelte missive van Haer Ed^{te}. naer gedaene vertalinge bevonden van volgenden teneur.

(*) Er staat: niet.

Translatie van de Pangeran Depatty of derden Prince tot Chiribon aan Haer Ed^{de}.

Dezen brieft nyt een zuiver oprechte ganegentheyt nevens veelde groete van Pangiran Depatty comt aen den Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens en alle de Raaden van India, die altyt in grootheyt en staat verheven syn, seer wys en verstandig in alle haere gedoente soo te water als te lande, die over haere goetheden aen alle plaatsen heroemt syn, alsmede over haere stoutmoedigheyt in den veldde des oorlogs, dat alle haere vyanden nyt vreesse na haeren asem swacken. Godt de Heere wil haer daerby lasten continuieren, opdatter een schaduwphietze mach wesen, daer alle armen en noodtdructige haren toevlucht mogen nemen: die mede oprecht syn om alle saecken der swacke en onmachtigen te beraden, daerover Godt de Heere haer en haere familien sal zegenen en gunnen een lang leven in dese wereldt.

Verders maecte aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India bekend, dat Radja Goa en den capiteyn Carangh op 29 dagh van de maent April 's Maendags voer Chiribon zyn gearriveert en Dingsdach daerheen aen lant gecomen, medebrengende de macht en 't volcq van de Comp^{te}, waerover wy drie broeders seer verblift syn geweest, alsoo gezien hebbe de genade Godts en d'oprechte hulpe van d'Comp^{te} over Chiribon en temeer de Comp^{te} ons soeckt wel te doen.

Noch maecte icq aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India bekend, dat den brieft van de Comp^{te}, die den capiteyn van 't schip heeft gebracht, op den 20 dag van de maent May in 't midden van de passchaen is gelesen, hoedat de Comp^{te} genegen was om Chiribon te herstellen en wel te laten regeren tot ons eygen ruste. Dit hoorende zyn wy over den inhoudde van de Comp^{te} brieft seer verheugt geweest, by gelykenis als een mensche sieck synde medicine verkrygt; diorbalven sal het begeren van de Comp^{te} doen en naevolgen, alsoo de Comp^{te} oprecht en goet is; daerom sal icq daervoor seckerlyk danckbaer zyn. Verders 't geen icq aen de Comp^{te} versoecte is, dat de Comp^{te} haere genegentheyt aen myne nakomelingen mede gelieven te thoonen en dat de Comp^{te} het lant Chiribon altyt tot welstant wil beschermen. Oock maecte aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India bekend, dat ten tyden wanneer myne twee broeders onderdanen van Troenadjaja zyn geworden, doen heeft den Sousouhouangh Aman Courat aen myn gesonden den Tommagongh Soera Nata, Tommagongh Bitoerough en Ingaby Nitagara om myn het geheele lant van Chiribon in presentie van alle de grooten die by den Sousouhouangh waeren over te geven, en myn vereert met de naem van Pangiran Dipatty Taka Paty nevens een bosset, een matje en een quitaal van staet. Daerna zyn myne twee broeders wederom van Candiry gecomen en den Sulthan van Bantam heeft 7340 van de Chiribonse volckeren, die tevooren onder

myn hebben gestaan, van myn genomen en een haer gegeven, sodat hy my noch 2800 zyn gebleven; lange daarnaer heeft den Sulthan noch 800 coppen tot zyne eygen dienaers van Gambia genomen; naderhand heeft hy noch 1000 van myn volkeren genomen en een myne twee gebroeders gegeven, sodat die, hy de andere 800 gureeckent zynde, maeken 1800 coppen die den Bantamsen Sulthan een myn heeft genomen, dewelcke den Sousouhoumangh Aman Courat een myn gegeven hadde. Daerom versoeck icq nu een den Heer Generael en alle de Raaden van India, dat icq in vrede magh wederom hebben degaene die my den Sousouhoumangh Aman Courat heeft gegeven, want daer icq myn vertrouwen nu op stelle, is de Comp^e. alleen, die sulx om Godes wille gelieven te beraden, alsoo een weeskint ben die onmachtigh is.

Noch heeft myn oudsten broeder 200 van myn volkeren genomen, wanneer Radja Gor en den capteyn Carang hier zyn gecomen, welcke slaven vyfduysent ⁽¹⁾ zyn genomen, sodat het getal van duysent, soveel myn gedeelte was, nu vermindert is. Oock waren der 500 slaven die myn vader selfs een myn heeft gegeven, waarvan myne twee broeders 400 hebben genomen, sodat hy myn noch maer een hondert zyn gebleven; daarvan hebben zy oock door hulpe van de Bantammers ettelycke genomen. Daerom versoecke icq dat de Comp^e. daerover in alle deucht en oprechtigheyt gelieft te helpen beraden. Nu sende icq Nity Pradia en Prana Soeta om met dit blaetje geschrift voor den Heer Gouverneur te verscheynen. Vorders heb icq tegenwoordigh niet anders een den Heer Gouverneur Generael te senden als 2 harteboesten, die niet en gelieft te versmaden, want het is een blomtje op een steel tot teecken van oprechte zuysers genuegentheyt en erkenntisse van myn vader en moeder in dese werelt, want al myn gedoente goet en quast maecte in dese den Heer Generael bekend.

's Avonds senden Haer Ed^e. een brieffje per burgerchialoup van Hendrick Timmer naer Malacca. Item met een inlaats vaertuygh de duplicata van dien, beyde een den Heer Gouverneur Jacob Jurisze Pitts ende den raat aldaer, op heden geteeckent en van soodanigen inhoudt als hy 't alfgaende brieffboeck en verbael staet oengeroert.

18 d^e. 's Namiddags komt hier weder uyt de Straat Sunda te retourneren de fluyt Oosterbloeker met twee inlandse vaertuygen en een cleen brieffje, door den schipper Reynier Reyniersz etc. uyt de fluyt Swanenburgh, cruyssende aldaer, een Haer Ed^e. op gisteren gedateert, dienende eenlycq ten geleyde van gemelte fluyt en 2 achterhaelde vaertuygen, waarvan d'eene met een passe van den E. Hartoise tot Japara en d'andere sonder pascedul comende van Sambas, doch beyde redelycq met geweer verzien zyn geweest etc., die zy, als naer Bantam willende, hadden achterhaelt en ter dispositie van Haer Ed^e. herwaerts opsenden.

(1) Misschien te lezen: uyt duysent.

Heden ter ordinary vergaderingh is goetgevonden op 't versoeck van den notaris Joannes Mauris mits zyne veelmaelen indispositie synen soone, genaemt Joannes Mauris de Jonge, als publyck notaris alhier te mogen admitteren, doch mits dat de vader en soon niet meer als een comptoir sullen mogen houden en waernemen en nadat gemelte Joannes Mauris de Jonge by den Achtbaren Raat van Justitie sal wesen geëxamineert en daertoe bequaem bevonden.

En alhoewel da vyff in wesen zynde notarissen deser stede by requeste hebben versocht dat aengesien dese presente slechte constitutie der tyden geen meer van die functie en mogten werden gemaect, son is nochtans om goede reden en insigten en om ider derselve temeer tot naerstigheyt op te wecken verstaen, wederom in plaats van den overleden Reynoldus Brouwerius na voaraf te doene examinatie van bequaemheyt voor den Raat van Justitie oock noch tot notaris op zyn versoeck te promoveren den bouckhouder Christoffel van Outers, sullende zyn gagie dan daermee van heden aff cesseren.

Wylers onder 't affhandelen einiger saecken raeckende 't affsenden onser ambassadeurs ende de mede te gevene ordres naer Bantam mitsgaders de te doene rescriptie naer Japan, gesproken wesende van de aengelaelde goederen uyt 't schuytschip 't Huys te Spyck, comende van Coromandel, door den E. waterfiscael Pieter Pauw, soo is oyndelyck om verscheyde goede redenen verstaen eenige weynige dier aengelaelde en gereclameerde goederen aen de eygenaren supplianten, juffrouw Gaultier en D^r. Nathanael de Pape, te releveren en te restitueren, gelyck by 't resolutieboek en de geïnseereerde inventarissen van dien omstandig kan werden allgespreuleert, blyvende 't verdere buyten des aen de despositie van den Achtbaren Raadt van Justitie bevolen.

19 d^r. 's Morgens erlangen per Javaens vaertuygh met den burger Jan Bruyn een klein briefje, door den resident Willem Claess tot Bantam aen den sabandaer Ocker Ockersze op registreren gecarteert, dicterende dat hy de verleende passe voor 's Coninex scheepje na de Manillas Zyn Hoogheyt geïntrageert en eert aenstaende vertreck onser ambassadeurs van Batavia bekenigenizeekt hebbende, was sulx dien Vorst seer aengensaem geweest en liet voorts alles tegens derselver inhalinge gereetmaken etc.

20 d^r. 's Morgens komen de Bantamse genomineerde heeren ambassadeurs Gualter Zaeman en Ocker Ockersze met haer staatsluyden, de capteyn Maleyers, d^r. E. Jacob Does, de zoopluyden Jan Cops en Steven Schorer, den luytenant Martinus van Ingen, S^r. Hendricq Boulan mitsgaders den ondercoopman David de Vicq gesamentlycq blinnen 't casteel met haere geordonneerde swite van 2 trompetters en daerop den vaendrich Gast met een tamboer en 2 gelederen off 8 soldaeten en 1 sergeant daeragter vooruyt, daerop de voornoemde heeren ambassadeurs met haer swite by paaren, hebbende ter wederzyden 6 lyllwagten, en doen voort agter noch twee gelederen ider van 4 soldaten en daerby een sergeant die de troep sloot, komende alsoo ten huys van Zyn Ed^l., maer bleef de voorsz. militie en trompetters voor de puyt gerangeert staen, wanneer doen de Heeren Raden niet lange daervae mede overquaamen except de heeren Blom en Camphuys, en doen een weynigh by

Zyn Ed^e. genuttigt en ontbeten en daerop eens op 't goet succes der Bantamse saecken gedroncken wesende, soo gingen eerst voorsz. heeren ambassadeurs met de briefs des Coninx vooraff na hoort in dusdanige manieren: de briefs lach in een groote silvers schotel met een geel cleet overdeekt, en gingen de Heeren Ordinaris Raden Hurt, Outhoorn tot geleyde van dien uyt Zyn Ed^e. gallerye vooraff tot convoy derselve tot boyten de Waterpoort mede, en insgelyx den secretaris Joan van Hoorn terzyden de briefs, die door den helmardier Jan Pieterse de Vries, mede na Bantam gaende om de overleveringe aldaer oock aen den Conineq te doen, gedragen wiert onder het geel zyde schenckagiequitasolletje en waeragter de heeren ambassadeurs Zeeman en Ockersze en voorts haere roets- en slaetsluyden volgden met haer swite in ordre, deswelcke aen de Waterpoort in de groote roey-orembay embarqueerden en vooraff naer boort voeren, terwylen de heeren Hurt en Outhoorn doen wederom na binnen by Zyn Ed^e. gingen, alwaer een weynigh vertoeft hebbende, soo ginck denselven Syn Ed^e. omtrent een groot half ure daernae in persoon nevens de Heeren Raden Bort, Hurt en Outhoorn, besyden den secretaris en d'E. Bonquoy met de roeyschuyt van den equipagiemeester mede na boort, alwaer doen even tevooren in 't schip Coevorden overstapten de heeren ambassadeurs Zeeman en Ockersze met haer swite, als wanneer ter eeren van de briefs aen den Bantamsen Conineq onder 't geklanck van trommelen en trompetten van gemelte bodem en van 't schip Nieuw Middelburgh 32 canonschooten gedaen wierden, wanneer de medegaende sloepen 't Casteel Batavia en d'Orangieboom, item 't vaertuygh, dat den capiteyn ommer Maleyers met ontrent 40 à 50 van zyn volcq is medenemende, oock met haer stuckjes en basjes losbranden en daerop van 't admiraelsschip ter rhesde de Burgh van Leyden met 5 schooten geantwoort wiert, 't welcq volbragt wesende, soo quamen Zyn Ed^e. en de byhebbende heeren met de roeyschuyt, die 't soolange een weynigh op de riemen hadden laeten dryven, mede op 't schip Coevorden over, alwaer van de ambassadeurs Zeeman en Ockersze verwillekomt synde, soo liet Zyn Ed^e. cort daernae de klok luyden om de voorsz. ambassadeurs publyck den volcke voor te stellen, gelycq dan geschiede, en nadat de commissie, daertoe op voorsz. heeren Zeeman en Ockersze gedeceerneert, door den secretaris van Haer Ed^e. waere voorgelesen, soo wierden sy daermede veel geluck en een goet succes van saecken toegeweent, na 't welcke men weder agter ginck, alwaer men doen een weynigh nuttigde en een dronck van afscheyt deede, waermede de tyt tot ontrent de middag doorgeloopen synde, soo nam Zyn Ed^e. en de heeren van onse ambassadeurs een ⁽¹⁾ vrundelyck afscheyt en voeren ⁽²⁾ wederom naer landt, blyvende de ambassadeurs voorts met hun swite en gevolg aen boort.

En vertrecken 's avonts met de scheepen Coevorden en Nieuw Middelburgh mitsgaders de sloepen 't Casteel Batavia en Orangieboom nevens de groote roeyschuyt van de Heer Directeur Generael en een groote roeyprauw vanhier nae Bantam nevens noch een infants vaertuygh van den capiteyn der Maleyers, als hiervooren

(1) Er staat: en.

(2) Het HS.: werden.

staet genoteert, werdende (*) deselve onse ambassadeurs ter handt gestelt een secrete instructie ofte ordre voor haer, door Haer Ed^e. op beiden geteeckent, dienende tot narecht van hetgeene Haer E^e. omtrent den Koninck van Bantam, genaemt Paducca Siry Sulthan Aboen Nazar Abdul Cahar, sullen hebben te verrigten, specterende ten principalen op het gebesongneerde en genoteerde van 't geene by de 'tsamengestelde resolutie van den 28, 29 en 30 May, liam primo, 2 en 3 Juny passato, hiervoren geinsereert, simpel staet aenghaelt en vervat, en gelyck nader en breder by 't afgaende briefboeck onder dato deser can werden ontwaert, en eyndelyck volgens Haer Ed^e. intentie en besluit daarop uytcomende, dat dickgeciteerde onse ambassadeurs, hoedanig de saecken oock komen uyt te vallen, van geene der opgestelde pretensien het minste uyt hunselven en sullen vermogen te dispanceren, maer liever vrymoedigh te kennen te geven, niet anders gequalificeert te zyn als hunne antwoorden en aanbiedingen daerop aen te hooren en ons die alsdan communiceren ende 't nader goetvinden daerop te verwagten, doch evenwel dat zy het oude contract van anno 1639, indien het den Koningh in 't een en 't ander sodanig als het zyne ambassadeurs Keey Aria Mangonsadana en Keey Nebey Astradjaja pertinent is opgegeven (en hiervooren in de geciteerde resolutie van den 28 May tot 3 Juny geinsereert) mochte komen goet te vinden in effecte oock sodanig te voldoen, sullen vermogen te vernieuwen etc. Godt geve dat zy ten beste en dienste van de Generaels Comp^e, wat goets mogen uytwerken en dat de Bantammers de Comp^e. van alle haer geledenen schaden en ongelycken de vereyste satisfactie mogen comen te geven, amen.

De missive, van Haer Ed^e. aen den jongen Sulthan van Bantam in 't Maleys en Duyts op geel Surats papier geschreven en van Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael en den E. secretaris deser vergaderinge onderteeckent en aen de voorgeciteerde onse ambassadeurs nevens verscheyde andere papieren terhandt gestelt en nu mede afgaende, luydt van woorde tot woorde als volgt.

Briefje van Haer Ed^e. aen den jongen Sulthan tot Bantam geschreven.

Desen brief komt uyt een suyer en oprecht herte van Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, ende de Raaden van India aen Paducca Siry Sulthan Aboen Nazar Abdul Cahar, die Koninck is van Bantam en alles datter onder sorteert en zyne onderdanen regeert met groot verstant en wysheyt, ende dewelcke den almachtigen Godt daerby wil laten continueeren ende hem zegenen met gesontheyt, voorspoet ende een lanck leven op deser werten.

Voorts maken den Gouverneur Generael ende de Raaden van India den Sulthan Aboen Nazar Abdul Cahar bekend, dat ons synen brief, met de ambassadeurs Keey Aria Mangonsadana en Keey Nebey Astradjaja herwaerts gesonden, niet alleen wel toegebracht maer oock zeer aengenaem is geweest,

(*) Er staat: worden.

gelyck wy dan oock deselve op den 10^{en} dagh van de voorleden maent May tot een bewys van onse genogentheyd toltet onderhouden van een onverbreeckelycke vrede en vrientschap met sooveel eere en statie hebben overgenomen en ontfangen, als den Sulthan buyten twyffel door zyne ambassadeurs omstandig bekenctgemaect sal wesen, alsmede hoedanigh zyluyden gedurende haer aenwesen alhier door ons onthaelt en getracteert syn geworden, mitsgaders dat den Gouverneur Generael ende de Raden van India al ten eersten oer de komste van de ambassadeurs expres gecommitteert hebben den admirael Cornelis Speelman en de heer Joannes Camphuis, Raet van India, omme met deselve tot continuatie van den vrede, in den jaere 1659 gemaect, te handelen, ten welken eynde in de groote vergaderzaale verscheyde byeenkomsten gehouden zyn, waerinne door onse Heeren Gecommitteerden de ambassadeurs van den Sulthan duydelyck en klaer is aengewesen hetgeene waerover de Comp^{te}. met recht en billickheyd te klagen hadden, dat tegens den inhoudt van 't contract doorgaens en van den beginne aen dat het geslooten is geworden door die van Bantam tot nadeel en schade van de Comp^{te}. soowel als van haere ingesetenen en onderdanen toegebracht en gedaen is, van al hetwelcke de ambassadeurs mede schriftelycke aanteeckeninge in de Maleytse taale is terhandt gestelt, opdat zy het aen Paducca Siry Sulthan Aboen Naaar Abdul Cahar l'hummer wedercomste op Bantam te perfecten wouden mogen verthooven, en 'twelck wy t'nodiger hebben geoordeelt, omdat deselve ambassadeurs verclaerden door den Sulthan niet verder volmachticht te wesen ala om het oude verbout soosls het sacht te vernieuwen, en geensints om buyten dat eenige beloften tot vergoedinge van Comp^{te}. geleden schade off die van haere onderdanen en ingesetenen te wogen doen, maer alleen om den Gouverneur Generael ende de Raden van India te verseeckern dat den Sulthan en alle de grooten genegen waren van nu voortien al hetgeene in de oude articulen begrepen stont getrouwelycq. te doen naerkomen en agtervolgen, 'twelck den Gouverneur Generael ende de Raden van India al wat vrent voorquam, ten aensien den Sulthan in zynen brief, met Keey Nebey Astradjaja en Keey Aria Mangensadana geschreven, uytdruckelyck gesecht heeft dat alle hetgeene zy ambassadeurs met ons alhier quamen te verhandelen en te contracteren, van even gelycke kragt soude wesen alsoff het inschen Paducca Siry Sulthan en den Gouverneur Generael ende de Raaden van India selfs beslooten en overeengecomen waere, gelyck dat oock soodanige door den Sulthan op Bantam aen onsen assistent Gerrit van Looveren en den tolck Huygh Boey mondelinge gesecht en gelast was aen den Gouverneur Generael ende de Raaden van India over te schryven en bekenct te maken. Evenwel vermits de ambassadeurs, gelyck hierboven gesecht, verclaerden buyten de articulen van 't oude contract niet te derven treden, soo hebben den Gouverneur Generael ende de Raaden van India haer oock niet verder willen beswaaren en liever terreden willen zyn met de beloften die zy

deden omme onse pretentien Paducca Siry Sulthan volgens den inhoud van de schriftelycke aenteeckeninge getrouwelyck bekend te maecten en de aenteeckeninge selfs aen den Sulthan over te leveren, ende om den Gouverneur Generael ende de Raaden van India vanwegen de Comp^e. noch te meerder en te claerder mogten doen blycken de oprechte genegeniheyd, die wy altoos hebben gehadt en noch hebben om de vrede met Bantam altyt en onverbreeckelyck te onderhouden soolange son en maene aen den hemel schynen sullen, soo is de ambassadeurs in de laeste byeencomste oocq hekentgemaect dat den Gouverneur Generael en Raden van India vastgesteld hadden wederomme een aensienlyke ambassade aen Paducca Siry Sulthan Aboen Azar Abdul Cahar naer Bantam te doen, en deselve soo haest gereet te maecten als geschiede conde. Daerom wierde de ambassadeurs in keure gegeven off zy geliefden soolange alhier te vertoeven om met onse ambassadeurs tevens te vertreeken, dan off zy liever vooraff wilden gaen; doch alsoo zy seyden last te hebben om ten spoedigsten wederom naer huys te keeren, soo en hebbe wy deselve oocq niet willen ophouden, maer met eere en fatsoen op den 8^e van dese maent haer afscheyt gegeven en door onsen resident Willem Caell laten vergeselschappen, gelycq denselven Paducca Siry Sulthan al bekendgemaect heeft. Ende alsoo onse ambassadeurs nu mede gereet geworden syn, soo heeft ons goetgedacht haer sonder uytstel te laten vertreeken, met namen Gualter Zeeman, synde den eersten en hoogsten fiscael van India, en Ocker Ockersza, sabandaer en voorspraak der vreemdelingen, layden van verstant en vertrouwen en by ons in groot aensien, geadsisteert met onsen capteyn der Maleyers Wan Abdul Bagus en noch verscheyde andere aensienelycke personen, gaende met 2 schepen, 2 chialoupen en 2 groote roeyvaertuygen tot haer gebruyck. Wy willen niet twyffelen off Paducca Siry Sulthan sal deselve oocq voor soodanig ontfangen en aensien als ambassadeurs, door den Gouverneur Generael ende de Raaden van India vanwegens de Comp^e. aen Paducca Siry Sulthan afgesonden, synde onsen last die wy haer hebben gegeven, om Paducca Siry Sulthan Aboen Nazar Abdul Cahar uyt onsen naeme van goeder herten te begroeten en geluck te wenschen met het absolute gebiet over het gansche Coninckrycq van Bantam, alsoo ons gebleecken is uyt de briefs die Keey Nebey Astradjaja, doen hy om vader last naer Bantam vertrocken was, van den Sulthan aen Keey Aria Mangonsadana alhier overgebracht en aen ons verthoont heeft, alsmede uyt haer mondeling berigt en oocq uyt het seggen van onsen resident Willem Caell, hoe den ouden Konincq van Bantam, des Sulthans vader, het gebiet ende de regeringe van Bantam afgelecht en om voortaan syn ruste te believen t'eenemael aen Paducca Siry Sulthan Aboen Nazar Abdul Cahar overgegeven ⁽¹⁾ hadde, waerinne wy wenschen dat Paducca Siry Sulthan altyt gelukkig en voorspoedigh wesen, alsmede dat den ouden Sulthan

(1) Er staat: overgegen. Voor believen is beleven misschien beter.

syn vader volgens syn hegeeren en wenachen noch langen tyt gerustelyck leven mach: en dan voorts syn onse ambassadeurs gevolmagtigt het onse contract, waertogens van Comp^e. wegen noyt yets gedaen is 't welcke tot nadeel van Bantam ofte de Bantamse onderdanen soude hebben kunnen gedeyen, te vernieuwen met vermeerderinge van soodanige poincten als een de ambassadeuren van den Sulthan schriftelycq syn opgegeven, benevens de vergoedinge van de schade die ons is aengedaen en de restitutie van menschen en vee die ons ontnomen zyn, en sulx meer als de ambassadeurs by geschrifte, gelyck boven noch eens gesecht, is bekentgemaect, 't welck wy daerom in desen brieff in 't breede niet nader en verhaelen. En dewyle alle die saecken niet alleen billicq maer oock redelyck en rechtvaardigh zyn, soo en twyffelen wy niet off den Sulthan Aboen Nazar Abdul Cahar sal oocq als een voorstaender van de rechtvaardigheyt de Comp^e. haere onderdaenen en bontgenoten daerinne een billicq en redelyck vergenougen laeten toecomen en insonderheyt in geen gebreken blyven de openbaere moordenaers die onder uwe macht zyn naer verdiensten te laeten straffen, om alsoo mede te bethoonen, gelyck als wy doen, dat den Sulthan soo genegen is als den Gouverneur Generael ende de Raaden van India omme de vrede en vrantschap tusschen Bantam en de Comp^e. ten jongsten dage toe heyligh en getrouwelycq te onderhouden. En versoecken voorts den Gouverneur Generael ende de Raaden van India dat Padueca Siry Sulthan Aboen Nazar onse ambassadeurs soo spoedigh als geschieden kan weder gelieft te laten herwaerts koomen.

Geschreven in 't Casteel tot Batavia, hoofvestinge van 't coninckryck van Jaccatra op 't eylant Groot Java den 20 dagh van de maent Juny in 't jaer 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont 's Comp^e. zegel in roode lacke gedruckt, daeronder:)

Ter ordonnantie van Haer Hoogh Edeles

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

21 d. Heden ter ordinary vergadering naer 't afhandelen eeniger saecken raekkende de pryseringe van 31 packen aengehaelde taffachelas gingams nyt 't snytschip 't Huys te Spyck (om des fiscaels Pauws portie daeruyt te vinden), mitsgaders 't versoghte en geaccordeerde appel van den capteyn Christiaen Govertse Buick, soo is wyders op 't voordragen van de Heer Ordinary Raat Dirck Blom als president van Heemroden goetgevonden de begonnen ringslote aen de westzyde boven off agter Anckee en Vyffhoeck in de hooge landen, daer se nu met graven doende zyn, mits de swaare moeyte en kosten voor een gedeelte in plaats van de vorige vastigestelde 3 roeden nu maer twee roeden wyt te laeten graven, doordien

sulx met de hoogte van de op te werpene aerde aldaer al even soo dienstigh en defentyff by Haer E. wert geoordeelt. En alsoo seeckere 6 inlandse vrouwlieden (waervan hiervooren onder dato 18 May passato staet aengeroert) uyt een Kidols off Malleyis roveravaertuygh, door onse kruysers in de Straat Sunda verovert, naer examinatie bevonden zyn eygentlycke slavinnen te wesen, die de rovers op 't eylant Borneo hebben genegotieert, soo is op heden goetgevonden deselve voor de Comp^e. tot buyt te verklaren en de waerde daervan na taxatie aen de verovernaars te laten goetdoen, gelyck sulx omstandiger in 't resolutieboek staat te beoogen.

23 d^e. Heden middagh is ten huysse van den Chinesen capteyn Wanjock alhier ten overstaen van de Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, verselt met den oppercoopman Jan Parvee, by opveylinge vercocht de romp van 't affgeleyde hoecker de Baers voor de somma van veertigh ryxdaelders aen den Chinees Tsiongwancko.

In den avontstont komt alhier van Palembang te retourneren de fluyt Saxenburgh en daermede den coopman en gewesen resident Egbert van Swenne, overleverende een rapport wegens den toestant van Comp^e, seecken aldaer, op heden getoeckent, mitsgaders een missive, door hem ende den raat uyt Palimbangh den 5 deser aen Haer Ed^e. gecarteert, benevens noch eenige verdere papieren daertoe gehorende, behelsende behalven 'tgeene de negotie is raakende niets nodich hier aen te roeren, als dat den Macassaers Dain Mangika alnoch met zyn roven daeromher bleeff continueren sonder sich te willen removeren, hebbende jongst weder syne gesondene roofprauwen onder 't brantstigten omtrent Banjermassingh, Succadana en elders 70 stux slaven gecaapt en hem tehuysgebracht, en vermeenden d'onse syn verblyff aldaer ten principalen soude tendeeren om den jongsten Palembangse Prince Pangeran Aria by overlyden van zyn vader, den ouden Sulthan Ratonw, de kroon op 't hooft te setten, zynde dien ouden Sulthan met gesegden Mangika en Maccassaren seer geembarasseert en egter deselve om de onlusten tusschen zyne beyde soons te weeren niet vyandelyck dervende aentasten etc.:

naer Jamby hadden de Palembangse residenten op de nodiginge des Coninex den adsistent Sybrand Sybrandse afgesonden om 's Comp^e. logie aldaer, die noch in redelycken stande soude zyn, weder in possessie te nemen, gelyck sulx en 't verdere in 'taencomend briefboecq en verbael staet aangewesen te werden, hebbende wyders gemelte fluyt Saxenburgh van Palimbangh hier overgebracht een ladinge van:

510300 cattys swarte geharpte peper, bedragende met de ongelden een somma van f 39129:2:8.

Namiddags keert hier van 't convoyeren en cruysen op de hout- en steenprauwen weder ter rhee de fluyt Oosterblocker, die nu soo om de 10 à 14 dagen met haer na 't eylant de Combuys en de Menscheter over en weder vaart.

24 d^e. Des morgens vroeck wert Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael Ryckloff van Goens eerst door de Heeren Raaden van India Speelman, Bort, Hurt, Blom, Outhoorn, Ryckloff van Goens de Jonge, Camphuys als oocq de oude heeren

Laurens Pit en Pieter van Hoorn nevens (¹) den secretaris Joan van Hoorn en daarna oock door de respective collegien deser stede en meest alle de voornaemste gequalificeerde, mitsgaders oock door de heeren haere gemalinnen en verdere voornaemste juffrouwen etc. gefeliciteert met Zyn WelEd^e. geluckige verjaringe, tredende in het twee en 'tsestigste jaer synes ouderdoms; den Almogenden gelieve Zyn Ed^e. in voorspoet noch een reeckx van jaeren met gesontheit te zegenen ende syne schouderen in de regeringe van Comp^e. staat in dese landen te ondersteunen tot vermeerdering Synes heyligen naems eere en 'tbeste van d'E. Comp^e. en dese verarmende gemeente, amen, werdende 'tgeheele geselschap 's middags en des avonts met een gastmael door Zyn Ed^e. off mits desselfs indispositie door Mevrouw en d'Heer van Goens de Jonge zynentwegen bedanckt en getraeteert.

Tegens de middagh komt hier uyt de besetting van Cheribon over Indermayoe terugghe 't fregatje de Luyper, 't welc vermits leckte aenstonts aen 's Comp^e. timmerwerff alhier wert opgekort, medebrengende twee briefjes, d'eerste door den capiteyn Jochum Michielsz en raat tot Cheribon op den 18 en 't laeste van den schipper. Beyert Visch en raat uyt Indermayoe op den 21 deser maent beyde aen Haer Ed^e. gedagteceekent, hebbende 't laeste van Indermayoe niets noterens waardich en 't briefje van d'E. capiteyn Jochum uyt Chirribon eenlyck 't volgende:

dat partye onser Macassaren aldaer met gemalyde rockjens den jongsten der 5 Cheribonse Princen Pangeran Depatty geweldige overlast aengedaen en zyn huys beset hebbende, soo had den capiteyn Jochum Michielse op desselfs Princen instantigh versoeck den vendrigh Benjamin van der Meer met 1 sergeant en 10 soldaten daernaetoe gesonden, ter welckers aencomste die aldaer 't samengerotte Macassaren ten eersten de vlucht namen, uytgenomen een die met een kris in de hant amock speelde en nae 't quetzen van den sergeant door denselven met een pistool dootgeschoten en des anderen daags eene van Crain Panaragans volck bevonden wiert, en soude, na men rugte, Panaraga selfs onder die belhamels mede geweest en in 't wegvlugten wel driemaal gevallen syn, daerop den capiteyn Jochum Michielse denselven ernstigh hadden gereprocheert en Panaraga, sulx niet konnende ontkennen, beterschap beloofte;

Sacra Jouda was aldaer op Sirribon over lant van Goedoegsdock by d'onse gecomen, versoeckende een vrygeleydbriefje en enig ammonitie, aengesien hy volgens syn voorgeven voornemens (²) was, syne wyven en kinderen van de bovenlanden te haelen om naer Chirribon te brengen en daer te comen wonen, 't welc hem egter, vermits het eenigh suspitie haerde, tot nader ordre niet soude werden ingewillight;

de 5 Princen gebroeders tot Chirribon scheenen nu beter overeen te connen komen als wel voorheenen, doch wiert alnoch aen de oprechtigheyt van dien seer getwyffelt etc., gelyck sulx breder by 't aencomend briefboeck onder 't quartier van Indermayoe en Sirribon staet uygedrukt;

(¹) Er staat: *noemens*.

(²) Er staat: *voornemen*.

zynde onder de bylaagjens van Cheribon mede aengebracht 2 translaetbriefjens, door den rover Chiliwidara aen den ouden Sulthan tot Cheribon mitsgaders door Crain Bissey uyt gemelt Cheribon in antwoord aen de Maccassaren onder Chiliwidara geschreven, dewelcke als van geen belang niet nodigh geoordeelt zyn hier te insereren.

's Avonts komen alhier van Sourabaya met 6 prauwen te verscheynen den infants Maleyts luytenant Intche Zeleman en 2 vaendrighs, beyde genaemt Intje Mara, met noch 109 infantze soldaten, zynde van onse Batavise Maleyers, nu een tyt langh in den tryn en beroerten aen d'oost op dit eylant ten dienste van d'E. Comp^e. gesworven hebbende, die weten te verhaelen dat d'E. commandeur Couper op haer vertreck noch tot Sourabaya ende den Sousouhounang op Grisse was en dat deselve in karten t'samen naer Japara stonden voort te gaen, soo wanneer en soo haest maer den Sousouhounang, die vry traagh en langsaem in zyn eygen saken bleeff continueeren, sich vaerdigh bevinden soude.

25 d^e. Heden ter ordinary vergaderinge naer 't afhandelen einiger besoinnes concernerende de Westcust van Sumatra alsmede 't comptoir Palembangh etc. is verders verstaen de Heeren Directeur Cornelis Speelman en Anthonio Hurt te committeeren omme de saecken rakende de drie Prinzen gebroeders tot Cheribon, die naer onse genomen possessie met haer eygen bewilliginge te dier plaatse eenige haerder afgesondene met brieven aen ons hebben afgeschickt met verscheydene versoeken wegens hun lant en regeringe, met voorsz. gesanten en 't verder nodige daerontrent te verhandelen ten meesten beste van de Comp^e. en tot ruste dier lantstreecke etc., gelycq by 't resolutieboek deses casteels onder huydigen dato omstandiger staat gespecificeert.

26 d^e. 's Namiddags erlangen per Javaens vaertuygh van Bantam een advisbriefje, door den resident Willem Caell aldaer den 25 deser aen Haer Ed^e. getaetert, dienende ten principaelen ten geleyde van een missive, door den prov^e. gesachhebber d'E. Joan Kal en verderen raat in Souratte aen Haer Ed^e. geschreven van dato 6 April passado, zynde per 't France schip Le Solil d'Orient van Souratta over Goa en Mallabaer op Bantam aengebracht, behelsende in sich niets dat nodigh zy hier aen te roeren, ende verders 't briefje van Sr Caell wyders eenlyck dat den lang verwagten Françen commissaris monsieur Bourauw op den 21 deser op Bantam met het schip Le Soleyl d'Orient was comen te arriveren, mitsgaders dat 't France scheepje Tonquin, mede jongst uyt Souratta aengelant, binnen 5 à 6 dagen direct naer Tonquin slinde te vertrecken, gelyck in 't aenkomend briefboek broder kan worden gelesen.

's Avonts wert ons door de jongste soon van den resident Willem Caell, die met onse ambassadeurs Zeeman en Ockersze mede van hier op den 20 deser met 't schip Couwerden naer Bantam zy vertroocken en mits sieckte weder herwnaerts opgecomen, nader mondelinge bericht vandaer toegebracht, dat onse geciteerde ambassadeurs voorleden Maendach nademiddagh met de gantsche swite behouden aldaer aengecomen en door den Keeys Nebeey Astradjaja en Natta Sadana uyt naeme des Konings verwellectomt en beleefdelyck afgerraecht waren door wiens ordre sy ambassadeurs gedopecheert en ten welken eynde daer gecomen waeren en off zy van den Ed^e. Heer Gouverneur Generael en d'Ed^e. Heeren Raaden van India

eenige brieven hadden medegebracht en aan wien deselve waren luydende, mitsgaders hoe sterck onse schepen en vaertuygen gemant en met hoeveel geschut versien en hoe sterck de swite onser ambassadeurs aan land verschynen souden etc., 't welck door d'onse beleefdelyck na waarheyt beantwoort synde, soo waeren die Javaense gecommiteerdens 's avonts weder naer landt gevaeren en daerop gerught dat onse ambassadeurs den 27 deser statieus ten hove by den jongen Konincq stinden ontfangen te werden.

27 d. 's Voormiddags wert de brieff des Konings van Arrakan, op den 12 deser per de fluyt Aerdenburg van Malacca alhier en aldaer per borgervaertuygh van Ryntje Broncke ontfangen, ingehaelt door de coopluyden Jacob van der Plancken, Joannes Besselman en Joannes van Heden, item den cassier Joannes Truymans metten schipper van Aerdenburgh, staende de compagnie militairen deses casteels na gewoonte gerangieert van de hooftwacht aff tot aen Zyn Ed^l. woninghe, tusschen dewelcke tot aen de puye gepasseert en in de groote vergaderzael (alwaer Zyn Ed^l. geedsisteert met den E. secretaris Joan van Hoorn verscheuen waren) begaleydet, ende de missive des Coninckx aen Zyn Ed^l. de Heere Gouverneur Generael overgelevert zynde, soo wierden daerop aenstonts van de compagnie militairen drie musquetados en van de punt den Diamant 8 canonnados gedaen, alswanneer doen voorts de missive na voorgaende vertalinge uyt 't Portugees, synde in die en oock de Arrakanse off Moogse tael geschreven, in onse tael bevonden is van volgenden teneur.

Translaetmissivie des Conincks van Arrakan aen Haer Ed^l.

De grootmogends en seer beroemde Koning van Arrakan, welcke onder de wereltse Koningen blincken gelyck de son onder de lighten des hemels, wiens groote macht by alle ontzien, altyt victorieux over zyne vyanden, heer van den gouden hof ende van Seriaijse Pure ⁽¹⁾, Senda Sudorma Raza aen den groolen, vernuftigen, verstandigen ende als de vinnige serpente cloeckmoedigen over zee, den Gouverneur Generael van India, op het Casteel Batavia residerende, Ryckloff van Goens.

By dese occasie van 'taencomen en vertreck van een vrymansschip en hebbe icq niet willen nalaten dese regulen te schryven om UE. daermede te verpligten my met de aanstaende mousson tydinge te laten weten van UEd^l. gesontheyt, welcke naer wensch zynde ⁽²⁾. De capteyn Thomas Stael is alhier overleden ende in zyn plaetse blyft den coopman Anthony Cramer, alsoo hy dese verleden jaere alhier in dienst van de Comp^e. geresideert heeft, en icq verstae oock dat hy deselve plaetse sal comen te becleden.

Den 22 February anno 1680.

28 d. 's Morgens komt den Maleysen luytenant Intje Zelman, op den 24^e deser met 6 prauwen uyt den treyn van Sourabaya opgecomen, alhier binnen

(1) In het Dagr. van 1677 p. 129 heet dit: *Siria Jaza Poura*. Misschien: *Seri Ajoeta Poera*.

(2) Hier is denkelyk iets weggelaten.

't casteel met zyne medegebragte 109 Maleyers, bestaende in 2 vaendrigt, 2 sergeants, 35 musquettiers, 42 met piecken en hasegayen, en de rest met gomgommen en ander speeluygh, treckende met zyn compagnie het pleyn ront, Syu Ed^e en de heeren haer woningen voorhy en soodanigh in ordre weder daerna nae buyten en ider na zyn woninge, sullende ten tyde van haere verdiende maentgelden op Java's Oostcust tot nu toe voldaan werden.

Desen naermiddag omtrent de clocke 3 uyren hebben de Chinese Tartarische ambassadeurs Liolauja en Lilauja met haere gewoone swite en byhebbende staatslieden Lappora en Limlacco naer voorgaende bekendmaeckinge hun vervoecht binnen 't casteel ter visite by den Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman en aldaer na eenige onderlinge complimenten en gedaens onthellinge aen syn E. voorgehouden de volgende versoeckpoinctjes:

dat zy ambassadeuren ider met zyne swite apardt op een der aengeleyde schepen mochten werden geplaatst en wederom naer Hockxieuw vertrecken;

dat zy een quantiteyt van 500 picols peper tot de ordinary prys voor haer selven van de Comp^e. alhier mogten copen en met onse schepen naer Hockxieuw medevoeren;

dat sy uyt Comp^e. slavenkwartier alhier mogten coopen 3 Papoese slaefjes ende die medenemen om tot een rariteyt voor haeren Keyser te dienen;

en eyndelyc oock dat zy het eylant Onrust en des Comp^e. scheepstimmerwerff alsmede de groten wapencamer deses casteels eens mogten besigtigen.

Welck een en ander dan door de Heer Directeur Generael ter vergaderinge bekendgemaect en voorgedragen wesende, soo is om verscheyde redenen en insigten (en op de verwagtinge en hoope, die men noch mochte hebben, dat zy in China wederom de saecken van de Comp^e. volgens haere beloften sullen favoriseren en onse nu made te gaene gesanten oocq van gelycken aldaer alomme sullen trachten de behulpsaeme hant te bieden en in haer saecken daer zy conuen voort te helpen, als om haer in alle beleeftheden sooveel 't in ons vermogen en redelyck is te voldoen en te vergenougen) naer deliberatie by Haer Ed^e. goetgevonden gemelte Chinese Tartarische ambassadeurs de voorsz. versoeckpoinctjes toe te staen en te accorderen en haer de twee versochte Papoese slaefjes in plaetse van verkopen aen yder eene te doen vereeren, met welck besluyt den gemelte Heer Directeur Generael dan wederom by voorsz. ambassadeurs (die hun inwylen ten zynen E. huysse mol een collation wat vermaeckten) is gegaen en haer oocq doen al voort op de wapencamer heeft geleyt, die se dan besigtigt en daerinne genoegen genomen hebbende, soo zyn se, nadat door den Heer Directeur Generael ten byzyn van eenige gequalificeerde ministers met wat fruyten, rooswater en een roemer wyn wel waeren getracteert, in den avontstont alsoo weder met de carosse van gemelte Ed^e. Heer Directeur wederom na haer logimenten gebragt, hebbende na de Chinese mode zyn E. oocq al voort des anderen daags morgens met een complimentbrieffje doen bedancken en begroeten.

Even over de middagh erlangen per Javaens vaertuygh een brieffje van Bantam, door onse heeren ambassadeurs Gualter Zaeman en Ocker Ockersze nyt

't schip Couvorden, leggende ter rheede aldaer, op eergisteren aen Haar Ed^e. gecarteert, meldende dat zy ambassadeurs den 24^e deser ter rheede Bantam aengecomen en hunne pousse met 17 canonschooten van 't schip Coeverden en van Middelburgh met 18 schoten behalven de chialoupen die rontsom losbranden beteeckent hadden en daarop door de 11 aldaer ter rheede leggende soo France, Engelse, Deense als andere vreemde scheepen bedanckt waeren:

den resident Willem Caëff was ter eerster aencomste aen boort by de ambassadeurs verscheenen en soomede de Keey Nebeya Astradjaja en Nattasadana met hun gevolg in 4 groote vaertuygen des avonts om d'onse op 's Coninx rheede ter ordre van Zyn Hoogheyt te comen begroeten en verwellicomen, varende deselve nae alleggen eeniger complimenteuse discoursen en 't drincken eeniger gesontheden des avonts weder naer lant:

op 't berigt dat de fluyt de Pynacker een party particuliere peper soude hebben ingenomen, soo hadden de heeren ambassadeurs eenige uyt haere swite derwaerts gecommitteert, dewelcke het soodanig inderdaat oock hadden uytbefonden, waarop de Pynacker ter rheede Bantam was ontboden en deselve tot de quantiteyt van ruym 100 picols uyt de gemelte Pynacker in 't schip Coevorden overgescheept, sonder dat men noch wiste door wiens toedoen sulx in absentia van den schipper was geschiet off toegelaten:

aen het France schip de Le Soleyl Orient, op den 22^e deser uyt Souratte gecomen, waeren 20 stux konincksvaertuygen aen boort gevaeren om de brieven, daermee voor den Sulthan overgebracht, af te haelen, wanneer korts daeraen aen Couvorden by de ambassadeurs weder verscheen den resident Willem Caëff met de Keey Nebey Astradjaja en Natta Sadana, bekendmakende dat de heeren ambassadeurs hun in gereetheyt souden moeten houden om op morgen by hunnen Koningh ter audientie gebracht te werden etc., gelyck sulx in 't aenkomend briefboek geëxtendeert nader staat te beogen.

Den Chinesen tolck Limlacco, den voorleden jaere in December met de Tartarse keyserlycke gesanten van Hoccieuw in derselver swite als tolck en staatsman herwaerts weder overgecomen synde, dient op heden ter vergaderingh in seetker request om eenige beloninge voor syne voorhene gedaene diensten in Hocksieu aen des Comp^e. dieaaren zedert eenige jaren als tolck te mogen genieten, luydende 't zelve request ('t welck geoordeelt zy alhier te insereren) als volcht:

Aen de Ed^e. Hoogh Aghibare Heeren Ryckloff van Goens,
Gouverneur Generael, en Raden van India.

Met behoorlyck respect en reverentie geeft te kennen Limlacco Chinees, hoedat hy de Comp^e. als maeckelaer en tolck in de provincie Hocksieuw in China vier jaeren achter den anderen trouwelyck gediend en geholpen heeft in alle haere verhandelungen, koopen en verkoopen van coopmanschappen, inmanen van penningen ende voorts in alle gelegentheden van het minste tot het meeste dat aldaer te verrigten ende te doen stont voor de E. Comp^e.

en haere dienaren, soodat hy daermee sonder ophouden geoccupeert ende met alle yver en trouwe omgegaen ende besich is geweest met sonderlinge omsigtigheyt tot nootsaekelycke nut van de E. Comp^t. en goet genougen van derselver opperhooffden ende administrateurs in China ten tyde van zaliger St. Gillis van Breen, item St. van Schagen en mede zaliger d'Heer Martinus Caesar en voorts ten tyde van d'E. Sⁿ. Louis de Keyser, Adriaen de Man, Juriaen Munick, Cornelis Spanbroeck mitsgaders noch den E. Jacob van der Plancken, die oocq de directie aldaer hebben gehadt en alhier loco present synde souden connen en moeten getuygen wat onvermoeide en vigelante dienste den suppliant in den tyt van vier vervolgende jaeren continuelycken gedaen heeft met haer aller belofte en toezeggingh dat d'E. Comp^t. hem suppliant (op Batavia comende) daervoor wel soude beloonen, ende heeft hy suppliant van zaliger d'heer Caesar maer genoten en ontfangen twe stucken root laecken sonder van alle de andere iets genoten te hebben, ende want hy suppliant jegenwoordigh met de heeren Tartarise ambassadeurs alhier in Batavia is gearriveert, soo comt hy eerbiedigh UEdⁿ. 't voorige remonstreren, dienvolgens bidden en versoecken dat believen hem suppliant voor zyne voorige vierjaarigen dienst naer derselver goede discretie de beloninghe toe te voegen.

't Welck doende etc.

Waerop voor jegenwoordich by Haer Edⁿ. niets en zy gedisponeert, 't gunt egter ten tyde hieragter staet te werden genoteert etc.

Aengesien by 't jongst opgestelde reglement in Maart voorleden wegen de vaste gagien van meest alle de permanente subalterne ministers en dienaeren hier tot Batavia en alomme van den baas lyndrayer alhier niets zy gesproocken, soo is op heden ter ordinary vergaderingh op 't versoeck van den jegenwoordigen baas Pieter de Lange van Maeslantsluyt goetgevonden denselven vooreerst van 10 tot 20 guldens te verbeteren en voor dien baas voortaan tot een vast tractement toe te leggen 20 off uytterlyck 25 guldens ter maent met adsistentencostgelt.

Wyders is verstaen den predicant Fredericus Guenjer van Orangie, de Maleytze gemeente alhier bedienende, op zyn nader ingedient versoeckschrift het ordinaris predicantentractement te laeten goetdoen zedert 30 November 1671 tot 4^e Augusto 1674, in welcken tyt hem niet meer als 60 guldens goetgedaen zyn geworden; voorts is op 't versoeck van den E. capteyn Abraham Daniel van Renesse, den 15 deser tot eerste affgesant nevens den capteyn Hendrick van den Eeden naer den Tartarischen Keyser in China genomineert, goetgevonden syn E. wegens desselfs continuerende swaare indispositie en onvermogen van die commissie te excuseren en daerop dan wyders vastgesteld dat gesantschap naer China alleen aen den capiteyn Hendrick van den Eeden te defereren en te laeten uytvoeren en hem tot desselfs adsistentie tot secretaris en tweede der commissie by tevoegen den ordinaris clerq onser Generaele Secretarye Jan Jacob van Merwede, die dan meteenen om hem wat temeer aensien te geven geadvanceert zy tot ondercoopman

met 40 guldens ter maent voor vyff jaeren, met intentie om denselven by overlyden van den capiteyn van den Eeden de commissie in zyn plaetse op te doen nemen en uytoeren en daertoe een acte van survivance te verleenen, en voorts den capiteyn Hendricq van den Eeden 500 en den secretaris Jan van Merwede 150 rd. voor haer uytrustinge derwaerts uyt Comp^{te}. cassa toe te leggen, mitsgaders hunne verdere switte oocq te monteeren yder met een dubbel pack laeckene kleeren en verder toebehooren, latende haer wyders oocq noch huytendes van Comp^{te}. wegen mette nodige behoeften voorsien, gelyck sulx en 't verdere gebesoigneerde rakende de saecken van China en de keyserlycke ambassadeurs etc. by 't resolutieboek geëxtendeert te lesen zy.

29 d^e. 's Morgens komen de affgesanten des Koninks van Siampa (op den 18^e jongstleden maants met eygen vaertuygh, een brieffje en een geschenck van een stuck calembac van een catty en 10 leylen swaerte, getaxeert op 120 rd., uyt name hares Coninx hier verschenen wesende) binnen 't Casteel om hun afscheyt te nemen in geleyde van den cassier Truymans en werdende deselve door Zyn Ed^h. de Heere Gouverneur Generael alsdoen terhant gestelt een missive, in 't Maleyts en Duyts op geel Surats papier aen haren Heere en Koninck in antwoord geschreven, mitsgaders oock overhandigt een wedergeschenck in recompens van het genoemde stuck calembac aen denselven, 't welcq zy ontfangen en eens op desselfs gesontheit gedroncken hebbende, syn daermede vertrocken met eygen vaertuygh gelyck se gecomen zyn, luydende de missive als hieronder volgt.

Missive van Haer Ed^h. aen den Koninck van Siampa.

Den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens en alle de Raaden van India zenden desen brieff aen Paducca Siry Sulthan tot Siampa, die Godt wil geven een langh, gesont en voorspoedigh leven en victorie over zyne vyanden.

U Hoogheyt gesanten, Orangcaya Poeranja mantri en Intchie Noman, hebben den Gouverneur Generael en Raden van India wel overgelevert synen brieff, daerin zy gezien en gaerne gelesen hebben U Hoogheyt genagetheyt tot onderhoudingh van oprechte vrintschap, dewelcke de Gouverneur Generael en Raden van India van haere zyde met alle Coningen en Prinzen en besonderlyk mede met Uwe Hoogheyt onderhouden, als die den vrede en vrantschap met alle Vorsten beminnen, opdat daerdoor de kooplyden en wedersytze onderdanen door traffycke en handelinge wel mogen vaeren. Wy hebben voorsz. uwe gesanten gaerne toegestaen sulx te koopen en voorsz. U Hoogheyt met zyn vaertuygh over te brengen als tot Batavia by haer conde gevonden werden U Hoogheyt aengenaem te wesen, en daeronder mede twee metsels stucken, die wy willen vertrouwen U Hoogheyt aengenaem sullen wesen en tot zyn gebruyck dienstigh zyn. Het stucq coelambac, een catty thien theyl, hebben den Gouverneur Generael en Raaden van India met genagetheyt ontfangen, en senden nu wederom aen Paducca Siry Sulthan:

16 ellen root scharlaken;

3 rollen groen phelp;

10 Ɔ nagelen;

2 Ɔ foely;

8 Ɔ notenmuscaet. 't welc den Gouverneur Generael en Raaden van India versoecken dat door U Hoogheyt met soo goeden hert mach ontfangen werden, als hetselve door haer tot onderhoudinge van vrintschap gesonden wert. Wat tydingen alhier van alle plaetsen zyn, sullen Uwe Hoogheys gesanten wel rapporteren, die wy hoopen een spoedige reyse na Chiampa sullen gewinnen.

(Onder stont:)

In 't Gasteel Batavia 29^e Juny 1680.

(Lager:)

Den Gouverneur Generael van Nederlants India

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont 's Comp^{te}, zegel in roden lache gedrukt, daeronder:)

Ter ordonnantie van hooghgemelte Haer Ed^e.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Des naermiddags omtrent halffvier uyren syn de 2 Tartarise Chinese ambassadeurs wederomme ter audientie geweest nevens haere raatslieden, de messieurs Lappora en Limlacco beseyden onsen Chinesen vaendrigh Tenglauw, gehaelt met de carossen in manieren als tevooren en geleyt door de messieurs van der Plancken, Cornelis Spanbroeck, den cassier van den ontfangh Johannes Truytmans by absentie van den E. sabandhar Ockersze, werdende in vorige wyse en ordre binnen de groote vergaderzael gehragt en geset, daer de Gecommitteerde Heeren Bort, Outhoorn en Camphuys nevens den secretaris Joan van Hoorn present waeren, als wanneer naer voorafgegaene ordinary complimenten met aen elcanders gesontheyt te vragen volgens het genomen besluyt in Raade van India van den 15 deser een aenvang wierde gemaeckt om articulariter te beantwoorden haere overgegeve geschriften op 29^e May en 13 deser, mitsgaders haer aen te wysen hunne abuysen en verkeerde stellingen in deselve, indien het anders aen de gedaene translatie niet en quaeme te haperen. En was het eerste, dat haer op het geschrift van den 29 May gevraecht wierde off zy de Heeren Gecommitteerdens in de jongste conferentie van den 25^e May verleden niet wel en hadden verstaen, gelyck in 't selve geschrift stont aengehaelt ofte uytgedrukt, waerop zy gesanten tot antwoord dienden, dat dit alleene sacht en specteerden op het voorgaende abuys, hetgeen door haer naderhand verandert en geredresseert was, namentlyck dat den Keyser van China niemant oyt eenige hulpe soude hebben versocht, sulx dit poinet na haer eygentlycke meninge en intentie niet en was overgeseth ofte getranslateert.

Ten tweden wiert haer gesanten voorgehouden en gevraagt off zy op het voornoemde eerste geschrift van 29^e May een schriftelyck antwoord van Heeren

Commissarissen begeerden, daer se almede op antwoorden: indien het soodanigh getranslateert mochte zyn dat sulx met haere meninge niet overeen en quame, maer dat se versochten dat de Regeringe aen haren Keyser wilde schryven de redenen waerom de versochte adsistentie niet soo gereet en was ofte nu desen jaere conde gesonden werden, ende dat haer van 't gene wy aen haeren Keyser souden schryven lectura gegeven ende kennisse gedaen mochte werden, omme in saaken van soo grooten belang niet te differeren maer d'accorde te gaen, 't weleq hun gesecht wiert dat agn de vergaderingh soodanigh soude voorgedragen ende haer daerop nader bescheyt gegeven werden.

Waerna het derde en oocq wel het gewigtigste poinet wierde by de hant gevat en haer gevraegt off de woorden, by het gemelte hun geschrift aengehaelt en uytdgedrukt, met haere meninge en intentie overeenquamen, te weten:

dat zy ambassadeurs hier gecomen waren, medebrengeude een brieff van den Tartarise Keyser, versoeckende van de Comp^e. hulpe van schepen en oocq niet twyffelende off se souden door den Hollandsen Koninck daermede geadsisteert werden, maer dat se nu bespeurden dat de Comp^e. de beloften van d'E. Martinus Caesar zaliger niet geliefde nae te comen met te antwoorden dat d'E. Caesar zaliger sodanige toeseegginge niet en hadde gedaen etc., daer se rondtuyt op verclaerden dat desen sin wel getranslateert ende sulx haere intentie was, absoluyt seggende en daerby blyvende dat de Heer Caesar zaliger soodanige beloften niet alleen hadde gedaen maer oocq wel uytdruckelyck daerby gevoecht dat deselve adsistentie, wanneer den Keyser die maer quame te versoecken, noch datselve jaer en gevolgelyck, dewyle zy nu ten dien eynde hier verschenen waeren, noch desen jaere als buyten disput soude syn en hebben connen volgen mitsgaders hem toegeschickt werden, waerop de Heeren Gecommitteerden van de Generaele Secretaryste lieten haelen de poincten en articulen, door meergemelten E. Caesar opgesteld ende den eersten September des jaers 1678 aen de regenten der provincie van Fockien ofte Hockziewu overgegeven omme daerop te versoecken de approbatie van den Keyser in Peckin ⁽¹⁾, haer ambassadeurs daeruyt voorlesende het 15 articul van deselve poincten, luydende van woorde tot woorde als volgt:

Eyndelyck dan dit alles voor althoos verkrygende, sullen wy in alle getrouwigheyt als oprechte vrunden den Keyser en deses ryckx welstant tragten te bevorderen en ten dienste zyn, gelyck meermaelen op het versoeck van den overleden Viceroy Singlamong, Lipovy Betetock en Hayticon tot drie distincte reysen gebleken en bekend is, waertoe altoos sooveel sullen tragten te contribuëren als in ons vermogen zyn sal, mits dat sulx naerder become ratificatie van Zyn Keyserlycke Mayesteyt uyt Peckin, byaldien Zyn Mayesteyt hetselve van onse Hooge Regeringe moghte comen te begeren ⁽²⁾, alswanneer de wyse en maniere van dese begerende dienst altyt blyven

(1) Er staat: *Fockin*.

(2) In het HS. staan de woorden *naerder* (in plaats van hetwelk aldaar gelezen wordt: *naer de*) tot en met *begeren* tusschen haakjes.

soude ter dispositie van d'Ed^{le}. Heer Gouverneur Generael en d'Ed^{le}. Heeren Raaden van India.

't Welcq van haer seggen en voorgeven veel quame te verschillen, nadien daerby gesecht wort dat, den Keyser adsistentie van ons begerende, de wyse en maniere van deselve begeerde dienst altyt blyven soude ter dispositie van den Gouverneur Generael en de Raaden van India, ende welcq articul, by haer mede in 't Chinees getranslateert en door d'E. Caesar ons benevens het Duytze soodanig toegebracht, gelesen zynde, soo verclaerden zy ambassadeurs dat hetselve point nopende de adsistentie soodanigh door de Hocksieuse regenten aen den Keyser niet en was overgeschreven, noch oock dat haer ambassadeurs op hun vertrecq nae herwaerts van dat gemelte point door deselve regenten geensints sodanigen kennisse waere gedaen, maer wel ter contrarie voorgehouden de absolute beloften hiervooren geciteert en daer zy gevolgelyck telckens weder vast op bleven staen.

Hierop wiert haer ambassadeurs door onse Heeren Gecommitteerdens weder voorgehouden het gepasseerde tusschen d'E. Caesar zaliger en de tolcken Koko, Limlacco, Tjerco ende Hoko mitsgaders een Chinees schryver op 5 der voornoemde maent September 1678 en sulx vier dagen na het overgeven van de bovengemelte pointen en articulen aen de Hocksieuse regenten, op welcken tyt zy tolcken door den siancon en combon afgesonden waeren om den E. Caesar te disponeren off liever te persuederen om belofte van absolute adsistentie te doen, dat na haere intentie doennaels niet en was comen uyt te vallen, gelyck by het onderstaende extract (dat haer, daer het ter materie conde dienen, voorgehouden wiert) comt te blycken:

's Avonts ten acht uyren compareerden in Comp^{te}. logie de tolcken Koko, Lacco, Tjonco en Hocco, by haer hebbende een Chinese schryver, expres ter ordre van den siancon en combon medegebracht omme by syn E. niet alleen te onderstaen 't geene hieronder in 't largo influeert, maer 't selve opgeschreven zynde te laeten onderteekenen, waerom dan een begin van haere commissie makende, stelden zy voor dat, ingevalle den Keyser in Peekin mogte comen toe te staen en onder syn zegel onse versochte en opgegevene pointen te ratificeren, off d'heer commandeur sich by geschrifte wel wilde verplichten aenstaende jaer op 't versoeck van den Keyser sodanigh navale crygsmacht alhier te doen overcomen als tot vernielinge en verjaginge van de Coxinders van de eylanden Ay- en Kemuy nodich badden, gelyck ten tyde van den overleden Singlamon, Lipovy Betetock en Heyticon geschiet was, waerop zyn E. antwoorden daertoe niet gequalificeert te zyn en dat de dispositie van de oorlogssaecken althoos gereserveert bleeff aen 't goetvinden van d'Ed^{le}. Heer Gouverneur Generael en d'Ed^{le}. Heeren Raaden van India, waeraen wy 't selve in ons 15 articul oock mede renvoyeren. Hierop voegden zy ons tegemoet (onder verscheide debatten ter materie dienende) dat de regenten onse saecken ten hoove op de hovenbegeerde

verzeekeringe zouden uytwercken en den Keyser door de beloofde adsistentie tot het teekenen onser articulen bewilligen; dat zyn E. voor de tweede mael ons onmogelyck zynde declineerde, haer nader onderrechtende over zyn E. nonqualificatie van dit hooghwigtige point, met byvoeginge dat sulx naer bestemminge van onse pointen door den Keyser versocht werdende, van Haer Ed^h. Hoogh Aghthare tot Batavia moet werden afgewacht, aen wien dit versoerq diende gedaen, als wanneer zyn E. geensints twyffelde off onse hooge gebieders (door geen bysondere toevallen daervan beleth werdende) zouden gaerne 'tgeene in haer vermogen is tot des Keyzers ryx welstant contribuieren, doch dat dese verzeekeringe door zyn E. absoluyt niet conde geschieden.

Dit quam de heeren ambassadeurs naer 'tscheen al vrywat vreemt tevooren en Limiaco, alsdoen tolcq geweest en nu staats- en raatsman van de ambassadeurs zynde, vout sikh hierinne wel het meeste verlegen en wist niet wat hy soude antwoorden, onderwyl en dat de Heeren Gecommitteerden aen de ambassadeurs lieten presenteren om het voornoemde 15 articul van de voorensengeroerde E. Caesar overgeleverde pointen mitsgaders het bovenstaende (1) extract uyt de E. Caesars daghregister alhier perfect uyt de Nederlandse in de Chinese taale te laten translateren ende haer sodanig te behandigen, opdat ze duydelyck souden connen zien wat van de waerheyt was en hoedaenige beloften den E. Caesar eygentlyck hadde gedaen, daer de ambassadeurs niet veel op antwoorden en oocq door Limiaco niet op gesecht wiert (ongetwyffelt om de verkeerde translatie van deselve tolcken niet claerlyck ontdeckt te sien); en wiert doen al voorts door de Heeren Commissarissen tegen de ambassadeurs geprotesteert over het ongelyck en de achande die se d'E. Comp^t. soo onverdient en buyten alle reden aendeden met in haer geschrift en oocq by monde te seggen dat de adsistentie absoluyt door de heer Caesar saliger was toegesecht ende dat wy die alnu niet en wilden off belieffden naer te comen, 'twelcq zy wel condon seggen in Hockzieuw van de regenten soodanigh behoort en verstaen te hebben, maer niet positive dat het de heer Caesar hadde belooff, daer zy ambassadeurs weder op dienden dat dit sodanigh en wat ernstigh geschreven was in voldoeninge van hunne pligt ende om ons tot de versochte adsistentie te eerder te bewegen, ende wanneer de Heeren Gecommitteerden haer daerop antwoorden dat se zich dan niet geene onwaerheden mosten behelpen noch de Comp^t., die noyt in haere gedaene belofte hadde gemanqueert, onschuldigh beschuldigen ende een vuyle schantvlecke aenvryven, soo en conde men geen andere woorden van haer crygen als die se tevooren gesecht hadden, eenelyck daer byvoegende: dat geschreven was moet geschreven blyven en dat zy haer geschrift niet weder condon veranderen, daer haer weder op wierde tegemoetgevoert dat wy alsdan genootsaeckt souden zyn, sodanigen noutoren onwaerheyt by ons schryven aen haeren Keyser selve bekend te maecten om te toonen, dat wy dienaengaende

(1) Er staat: bovenstaen.

buyten redenen en waerheyt belast jae gelastert wierden, daer zy weder op zeyden dat wy aen haeren Keyser schryven mochten wat ons geraden en goet dachte, haer in dese saecken naer het bleecq al vrywat verwart en verlegen vindende, niet wetende over wat boech zy het best souden wenden, onderwylen dat door de gecommiteerdens al gedurigh geprotesteert wierde van het ongelyk, dat zy de Comp^e. by dese hunne verkeerde stelling en met te seggen dat de Comp^e. haere gedane beloften door de E. Caesar niet en geliefde naer te comen, quamen aen te doen.

Ende dewyle de Heeren Gecommitteerdens geen andere redenen off bescheyt van de ambassadeurs condon crygen als telckens het oude en 't selldes, waarmede het al diep in den avont en doncker geworden was, soo wiert

het vierde point by der hant genomen, te weten haer seggen off schryven dat den gewesen Konincq van Batavia (denoterende daarmede de Heer Generael Joan Maatsuycker L. M.) nu doot was, 't welcq de Heeren Gecommitteerde seyden dat in dese saecke niet te pas quame, alsoo den E. Caesar zaliger (die zy niet onwaerheyt voorgaven dat de adsistentie soude hebben beloofd) niet en waere afgesonden door ofte ten tyde van den overleden Heer Gouverneur Generael Joan Maatsuycker, H. L. M., maer wel ruym 6 maanden naer Zyn Ed^{de}. overlyden en staende de regeringe van den tegenwoordigen Ed^{de}. Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens, 't welcq de ambassadeuren zeyden niet te weten en bovengenoemde Limlacco wel expresselyck sochte te ontkennen, maer als hem niet alleen door den coopman Jacob van der Plancken wierde gesecht, dat sulx de Hockzienwse regenten door vertolckinge van hem Limlacco wel duydelick ter eerster aencomste van d'Heer Caesar aldaer waere bekendgemaect en aengedient, en dat oocq de Heeren Gecommitteerdens hem overtuygden met de brieven, door dese Regeringe alsdoen met d'E. Caesar aen de voormelte Hockzieuse regenten geschreven, in dewelcke de naem van genoemde Zyn Ed^{de}. den Heere Ryckloff van Goens wel duydelick stont uytgedrukt en die deselve oocq hadde onderteeckent, soo zeyde hy Limlacco sulx niet te connen verbeteren, omdat hem sulx doenmaels door de regenten noyt en waere gevraegt; dat oocq den Keyser in Peekin noch van 't overlyden van den vorigen Heer Generael Maatsuycker H. L. M. noch van de successie van den tegenwoordigen regerenden Heer R. v. Goens geen kennisse en hadde gehad, en hiermede mosten d'Heeren Gecommitteerdens haer vergenougt houden, die alsdoen weder een aenvangh maeckten met:

het vyfde aenmerckenswaerdige point, vervat in het voorgeciteerde geschrift, in dato 29^e May door gesechde Tartarise gesanten overgegeven, waerin zy handelen van den vryen handel die ons door den Keyser was toegestaen, daarvan seggende aldus:

maer hoe is 't nu met Hockziew, alwaer den Keyser het versoeck van m^r. Caesar heeft ingewillight, te negotieren, een logie te maecken, naer welgevallen te comen en te vertrecken sonder daarvan verhindert te werden, waarvan 2 brieven zyn gemaect; de eene is naer Batavia gesonden en d'andere in Hocksiew verbleven om altyt te betoonen hetgeene den Keyser aen m^r. Caesar heeft toegestaen; in de verdere cleene saecken die Caesar heeft ingelevert en niet nodigh waren den Keyser te adviseren hebben d'Hocksieuse regenten de Comp^e. de behulpsaeme handt geboden,

en alsoo nu den vryen handel in Hockzieuw is toegestaan, doch niet gelyck die van Maccauw, welcke met groote moeyte en swarigheyt moeten handelen, vertrouwen wy dat Hockzieuw een groote negotieplaats voor d'E. Comp^e. sal wesen.

Om betwelcke te beantwoorden niet veel woorden zyn gemaect en eenlycq maer is gesecht, dat dienaengaende by vorige conferentien met de heeren ambassadeurs omstandigh gesproken en gehandelt was, en dat wy tot Hockzieuw niet en genoten soodanigen handel als wy vaststelden dat ons door d'Keyser was vergunt en toegestaan, maer dat wy de goederen moesten affstaen een weynige personen, die het scheen en genoegsaem bleek dat daertoe van de regenten om haer eygen gewins wille alleene waeren gepriviligeert off uytgemaect, mitagaders dat andere cooplieden, die wel gaerne met ons en wy met haer souden handelen, daerinne wierden verhindert en van onse logie afgeweert, 't gunt Limlacco meermaelen genoemt wel expresselyck en onbeschaemt in presentie van het aldaer gewesen opperhoofd d'E. Jacob van der Plancken dorst ontkennen, seggende dat de onse tot Hockzieuw met geen gemeene off cleene cooplieden, die om 10 picols peper off cleene quantiteyt goederen quaemen, wilden te doen hebben, 'tgeens door gemelte van der Plancken alsmede den ondercoopman Spanbroek ontkent ende tegengesproocken wiart met te seggen dat zy aan hem Limlacco selve wel minder quantiteyt peper hadden moeten leveren en toewegen, 't gunt de ambassadeurs (die by vorige conferentie bekenl en verclaart hadden dat sulx geschiede buyten kennisse van Zyn Maijestyt haren Keyser ende dat denselven, sulx te weten comende, de schuldige soude doen dooden) alsnu met stilswygen lieten voorbygaen, aparent door gemelte Limlacco onderricht zynde om daarvan soo ruym niet te mogen spreken indien zy vrunden van de Hockzieuse regenten wilden zyn; waermede dan het gemelte vyfde point afgehandelt most blyven.

Van het sesde point, dat mede van opmerckinge sy ende waarby deselve ambassadeurs zeggen:

wy hebben oocq van de Heeren Commissarissen verstaen alsdat M^r. Caesar zodanigen toesegginge niet en heeft gedaen,

is onnodigh geacht te spreken, omdat het een herhalingh is van dat derde point, daermede t'eenemael overeenlaende en daerop geen ander antwoord als op hetselve wierde verwacht ofte door haer stonde gedaen te werden.

Zynde haer ambassadeurs door de Heeren Gecommitteerden op het sevende point, waarby zy versoecken om, wanneer zy comen te vertrecken, een brieff diensaengaende, te weten wegens de toesegginge die door den E. Caesar zoude syn gedaen en de oorsaeck van ons onvermogens om deselve jegenwoordigh na te comen, eenelyck ofte niet anders geantwoort ofte haer ambassadeurs toegepast, als dat sulx door Heeren Gecommitteerde in Raade van India soude werden bekenlgemaect, gelyck hiervoor op het tweede point mede staat genoteert en aengeteeckent.

Ende hiermede dan afgehandelt zynde de 7 pointen die in het meergerepeteerde geschrift van den 29^e May, door de heeren ambassadeurs overgelevert, waren ternedergastelt en geoordeelt zyn van emportantie en belang te wesen, zoo wierde weder een aenvangh gemaect met het door haer nader overgelevert geschrift op

15^e deser maent, in hetwelcke vooraff ende als tot een inleydinge door de heeren ambassadeurs wort gesocht, wanneer de Hollanders die in Hockzieuw quamen en aldaer yets te versoecken hadden, 't zy van cleen off groot belangh, al was het oocq driemaal op eenen dach, zy daerop ten eersten bescheyt kregen, 't welcq dan by de Heeren Gecommitteerdens opgenomen zynde voor een beschuldigenge en verwyf alsoff haer gehoor geweygert wierde, zoo is haer gevraecht off zy dienaengaende oock hadden te clagen, daer se op antwoorden van neen, als alleen ten reguarde van het jongst voorgaende overgegevene geschrift van den 29 May meer geciteert, dewyle zy daerop tot noch geen antwoord hadden becomen, alswanneer de Heeren Gecommitteerdens haer daerop diende, dat het de gewoonte van de Hollanders was alle personen, hoe geringh dat se oock mogten wesen, te woort te staen, jaeselve tot slaven incluyt, gelyck zy ambassadeurs dan oock altyt de vryheyt hadden gehad om by Zyn Edl. en de Heeren Raaden in 't particulier soo diemaal te comen als zy het souden comen goet te vinden en van haere saecken te spreken, gelyck mede by andere personen van minder qualiteyt, maer dat zy oocq beliefdten te weten dat op saecken van sulcken grooten belangh als daer zyn degeene die sy te versoecken en voor te draegen hadden, soo terstont als zy het wel begeerden niet en conde werden geantwoort, zoo omdat daer tyt van beraet op quaeme te vereyschen als omdat de Regeringe veeltyt met andere besuignes groocupeert waere, 't geen zy oocq wel conden begrypen soodanigh te wesen: en wat aengingh hun voorgoven dat de Hocksiense regenten de Hollanders zoowel in saecken van groot als cleen belangh al was 't oocq driemaal op eenen dach bescheyt souden geven, dat het daarmede soo hreet niet gelegen was, alsoo ons de ondervindinge diemaal en maer al te veel ⁽¹⁾ het contrarie hadde geleert, specialyck in 't reguarde van de heer ambassadeur Pieter van Hoorn, by wiens aenwesen door de tolcken eenige daegen agter den anderen audientie omtrent den Povy off veltheer versocht zynde, daertoe niet alleen geen antwoord off licentie waere erlanght, maer selfs door die tolcken eet^e, de coelys verboden om de palenquins van niemant der opperhooffden te mogen dragen, met voorgeven daerenhoven dat door de regenten oocq verboden was d'onse niet binnen de stadt te laeten comen, hoewel den Povy sich daernaer (wanneer gemelte ambassadeur hem te voet sonder gestut te werden naer desselfs hof begall om de redenen daervan te weten) t'eenmael daervan oncundig hielt en sulx op de messieurs tolquen quam te schuyven, en hoedaenige en diergelycke passagies niet alleen doentmaels maer oocq d'E. Caesar by zyn aenwesen anno 1678 meermaelen waeren ontmoet en voorgecomen, en dat noch meer is, selve aen den heer Baltazar Bort in den jaere 1665, alsdoen zynde admirael over een aensienelycke scheeps- en crygsmacht, tot hulpe ende adssistentie van den Keyser vanhier afgesonden, dewelcke alsdoen door den Viceroy Singlamong in Comp^e woninge twee daegen in arrest gehouden en met eenige gewapende ruyters en voetvolck is bewaect geworden sonder te mogen uytgaen voor en alcer hem sulx door denselven Viceroy wederom wierde toegestaen en vergunt, daerop by de ambassadeurs niets

(1) Er staal: en meer meer altewel.

geantwoort en mogelyc sulx haer door de tolcken niet eens, na het scheen, bekendgemaect wiert.

Voorts wiert het seggen van gemelte ambassadeurs by voorschreven haer laeste geschrift dat se hier op Batavia gecomen waeren om een groote saecke en een bootschap van den Keyser voor te dragen en te versoecken, mitsgaders dat anders, indien zy nyets te verrigten hadden, sulx niet zoude geschiet nochte nodigh geweest zyn, beantwoort met te seggen dat sulx de waerheyt was en by de Heeren Gecommitteerde oocq soodanigh begrepen wiert.

En alsoo zy ambassadeurs daerop vervolgens in haer voornoemde geschrift oocq zeyden dat den E. Martinus Caesar in Hocksienw hadde verklaart, wanneer er een brief van den Keyser naer Batavia wierde gesonden, dat daermede veel soude connen werden uytgeworckt en vercregen, zoo is door de Heeren Gecommitteerden daerop geantwoort dat dit veel beter met de waerheyt overeenquame als 't geene zy in haer jongstvoorgaende geschrift hadden ternedergesteld, namentlyck dat den E. Caesar absoluyte toesegginge van adsistentie, en dat zoo spoedig, soude hebben gedaen en dat de Comp^e. genegen, bereytwilligh en oocq machtigh genoeg was om den Keyser te dienen en de versochte hulpe van schepen en crygsvolc toe te senden, wanneer daertoe van Zyne Mayesteyt de nodige en vereyste middelen wierde bestelt ofte besorcht, waermede wy deselve schepen en crygslieden in Holland souden connen laten besorgen en aennemen, daer weder eenige discoursen op vielen nopende de tyt die daertoe souden werden gerequireert, die haer oocq meteenen wierde bekendgemaect, te weten van nu aff aen noch omtrent de 28 à 30 maenden, daer sy seyden niet na te connen wachten, en haer weder op tegemoet wiert gevoert dat zy wel condon besellen hoe onmogelyc en oocq hoe onnodigh het was dat de Comp^e. hier in India buyten employ souden houden soo grooten macht van schepen en 't volc als by haeren Keyser wierde geëyscht, en dat in een tyt van vrede off immer (*) dat wy geen swaere en emportante oorlogssaecken hadden uyt te voeren; dat oocq, schoon de macht van den Keyser van China de Coxinse vyanden nu al dit jaer van haere custen quamen te verdryven en op de vlucht te slaen, deselve verstroeyde vyanden daerom echter niet en souden nalaten by malcanderen te rotten ende niet alleen het jaer daeraen maer oocq vervolgens weder te comen en alsoo 't ryec van China in gedurige becommeringe te houden, ende dat daerom Comp^e. macht, schoon se wat later quam als den Keyser sich mochte hebben ingebeelt, echter niet te onpasse soude comen om den gemelte vyant t'eenemaal te verdelgen en te verslaen, dat zy ambassadeurs mede soodanig wel condon begrypen, maer verclaerden ronduyt niet gequalificeert te syn omme dierwegen met ons in onderhandelinge te treden; ende wiert haer ambassadeurs alsdoen gevraegt off zy op haer ingediende geschriften geen antwoord hadden becomen, nadien se sulx by haer jongste geschrift scheenen te kennen te geven,

(*) Het HS. leest: *ymant*, dat, naar het schijnt, door den ouden corrector veranderd is als boven. Vergelyk *Dagr.* 1644 p. 147: „gezien deselve aldaer immer soo sterck ... als hier ... te become ware”; 1676 p. 169: „En immer soo slecht was het mettet lantliger insgelijc afgelopen”. Toch dunkt immers mij beter.

ende wiert dit by haer beantwoort met te seggen dat sulx qualyck getranslateert was en zy niet en hadden gesproocken van verscheyde geschriften maer alleen van het jongste voorgaende geschrift. hiervooren verhandelt en in dato 29^e May ingedient, daer hun (gelyck het waer zy) tot noch toe geen antwoord op waere gegeven.

Voorts seyden sy ambassadeurs dat den Povy en Combou haer met het jongste gecome Comp^{te}. schip uyt Hocksieuw, namentlyck het jacht Odyck, aengescreven hadde hoe dat er meer schepen en hoe haestiger zy quaemen haer het aengenaemste soude zyn, soodat die sin, dewelcke haer uyt het gemelte geschrift voorgehouden wiert, met haer ambassadeurs intentie en vorige gedaene instantien overeenquam.

Wyders in haer gemelte laaste geschrift aengemerckt zynde hoe daerby gesecht wert dat zy nu al een halff jaer geleden hier op Batavia waeren aengelant sonder alsooch te weten off de Comp^{te}. haer met de versochte adsistentie van schepen desen jaere soude connen helpen ofte willen helpen off niet, soo is haer gevraegt off haer wel niet duydelyck en was aengesecht dat het niet en was in Comp^{te}. vermogen haer met de versochte scheeps- en crygmacht desen jaere te assisteren noch oock niet voor en aler deselve uyt het vaderlant onthoden ende alhier gecomen soude syn, daer se rondtuyt op verclaarden van jaen en dat haer sulx aengesecht was, dat se oock by haer geschrift in dier voegen niet en hadden gesproken off geschreven, soodat het qualyck overgeset waere en eygentlyck ⁽¹⁾ dusdanigh moste zyn:

wie weet het off de Comp^{te}. ons sal connen helpen off niet? ende al was 't dan oock een maent later, soo sullen wy ons een een maent daerna te wachten niet veel laten gelegen zyn, maer als de Comp^{te}. den Keyser niet en conde helpen, soo versoecken wy spoedigh te mogen naer huys vertrecken.

't Welck by de Heeren Gecommitteerdens soodanig en als qualyck getranslateert aengenomen zynde, is haer aengesecht, dat men haer vertrack soo haest zoude laten geschieden als het eenigsints mogelyck waere en de besoignes der Regeringe alhier het souden connen toelaeten, daer zy dan oock mede tevreeden waeren, onder verclaringe van nu op gemelte haer 2 geschriften antwoord becomen te hebben en dat se vooreerst niet meer te versoecken hadden, doch hetgeen se naemaels noch mochten goetvinden en nodigh ⁽²⁾ achten voor te dragen, dat se dat souden doen by geschrifte, opdat het altyt conde blycken, waerop haer door de Heeren Gecommitteerdens geantwoort wierde, dat se dat dan spoedigh en hoe eer hoe liever wilden doen, om daerop intyts te connen delibereren en disponueren, 't gunt zy oock aennamen te sullen achtervolgen ⁽³⁾, versoeckende eyndelyck en ten laesten met bysonderen ernst dat se mochten hebben lecture van de brieven en 't geene wy daerinne met haer en onse gesanten aen den Keyser in Peekin alsmede aen de Hockzieuse regenten sullen schryven, daerby voegende, indien wy de saecken wel sacht en met discretie handelden en instelden sonder de regenten van Hockieuw in

(1) Er staat: *eygent*.

(2) Het HS.: *onnodigh*.

(3) Er staat: *achtoolgen*.

't een off 't ander te beschuldigen, als van welckers goede inclinatie tot de Comp^e. en haeren handel zy ons alweder opnieuw wilden versoekeren, dat zy ambassadeurs ons aldan in alles de behulpzame hant souden bieden, maer ter contrarie eenige aenstotselycke termen in onse brieven influerende ⁽¹⁾ en gebruyckt werdende, dat zy dan oocq genootsaecht souden wesen haer daertegens te wapenen en haer gravaminas in te brengen en die oocq aen ons te sullen vertoonen; waarop haer niet anders en is geantwoort als dat sulx door de Heeren Gecommitteerden harentwegen in vergaderinge van Raade van India soude werden voorgedragen en bekendgemaect, halbhende zy altoorens en onder het bediscoreren van de voornoemde saecken ten laesten toe noch al getracht ons te informeren ofte te induceren hoedaenigh en op wat wyse wy de Hocksiense regenten by den brieff aen den Keyser over het niet senden van de meergemelte versochte hulpe en macht souden connen en behoorden te excuseren en byten suspitie te houden dat zy Zyn Mayesteyt daervan niet behoorlyck en hadden geïnformeert, namentlyck dat wy ons presente onvermogen daertoe souden schryven ⁽²⁾ op de ontstaene onlusten en revolten in Tarnaten als andere umbragien van de Comp^e. hier alomte, die zy seyden haer bekend te syn en dat daertoe al een goede quantiteyt schepen waeren moeten geëmployeert werden, mitsgaders dat zy gesanten andersints tottel procureren van deselve onse assistentie geene debvoiren hadden gespaert en omtrent de Regeringe alhier alles hadden toegebracht wat van hunne plicht en veruogen waere geweest, gelyck dat laeste oocq van harentwegen wierde beloofd en geacquiesceert. En hiermede den tyt tot om omtrent by thien uyren in den avond doorgebracht wesende, soo syn deselve ambassadeurs zoodanigh als zy recomen waere door de S^r. van der Plancken, Spanbroek en Truytmans wederom naer haer logiment geleyt.

Comende by het bovenverhaelde ende oocq het voorige gebesoingeerde genootsaem blycken dat deselve ambassadeurs gelyck alle andere Chinesen geen swarigheyt te ⁽³⁾ maecten haer publycque geschriften te verdrayen en een anderen sin te geven, als het met haer intrest en voornemen overeencomt, en oocq bevonden dat zy ambassadeurs veenemaal scheynen af te hangen van de meergementioneerde Hocksiense hooftheregenten, liever de waarheyt voor haeren Keyser willende verborgen houden als te sien, dat deselve regenten in de Mayesteyts ongunst souden comen te geraecken, 't welcq soo heel vreemt niet is te agten, dewyl den tegenwoordigen Viceroy in Fockiu, genaemt Sinongh, is een eygen oom van den tegenwoordigen Keyser en derhalven te meer by haer ontsien, het zy dan dat gemelte Sinongh zyn personagie seiff omtrent ons ofte de Comp^e. mede comt te spelen, off dat hy sich door den Povy, Gombou en andere Hockziense Chinesen daertoe laet verleyden en ten reguarde van onse saecken (als een Tartar een oorlogsman en juist geen loos Chinees coopman zyns) nae haere inclinatie en machinatien hem comt te voegen en te reguleeren.

(1) Het HS.: *influencerende*.

(2) Denkelyk te lezen: *schryven*.

(3) Dit te moet geplaatst vóór blycken.

's Avonds vertreckt vanhier na Sumatra's Westenkst de fluyt de Geels Beer met een cleen briefje aen de heeren Laurens Pith, commissaris en Melchior Hurdt, commandeur mitsgaders den raat aldaer, op heden geteekent, dienende eenlycq ten geleyde van gemelte bodem ende de daerin geladene 217 lasten Javaens zout ten bedraege van f 1785: —: — totten handel aldaer ter custe, gelycq by 't uytgaende briefhoeck staat ingeschreven.

Noch senden Haer Ed^e. een weynigh later een cleen briefje met 't jachje de Kat aen den commandant schipper Bernier Reyniersz eel^e. op de fluyt Swanenburgh, cruyssende (1) tussehen dit en (2) Bantam in de Straat Sunda, dienende ten principaelen omme onse cruyssers aldaer van eenige noodwendigheden te versien, alsmede de lecke ebialoup de Massangboom te vervangen en metoenen den opperstierman van de fluyt de Pynacker over 't innemen van 100 picols peper van particuliere, die door den E. fiscoel Zeeman voor Bantam daeruyt syn aangehaelt, te laten herwaerts opcomen om sich voor den Achtbaren Raet van Justitie deswegen te verantwoorden eel^e. blykende omstandiger by 't uytgaende briefhoeck onder huydigen datum.

30 d^e. Heden ter extraordinary vergaderingh onder 't afhandelen eeniger (3) saecken raeckende 't vertreck der schepen naer Japan en de verwagte Bengueise schepen mitsgaders 't affsenden ten dien eynde van (4) de fluyt Westeramstel in compagnie der Japansverders naer de Straat Banca, soo is oocq geaprobeert 't proces crimineel, by den E. waterfiscoel Pieter Paauw geïntenteert op en jegens Anthony Fonteyn van Maestricht, timboer in dienst der E. Comp^e., over begaene manslach aen den soldaet Jan Bartelse nyt het stift Bremen, en de sententie van den Achtbaren Raet van Justitie daerop gevolgt omme metten swaerde gestraft te werden datter de doot na volcht.

Dese verelopene maent Juny zyn alhier van verscheyde om- en affgelegene plaetsen aengecomen een getal van 103 stucx inlandse groot en cleene vaertuygen.

tesamen bemant met 377 coppen en gesamentlyck hebbende aengebragt

soodaenige coopmanschappen, behoeften, leeftochten en andere

kleenigheden als hieronder gespecificeert

staet en te sien, namentlyck:

30 stucx vaertuygen van Tegael met 120 mannen, met 66½ lasten rys,
200 bossen pady, 4 picols buffelssmeer, 300 bossen suycker Zombar
en 30 stucx hoenders;

1 d^e. van Beauw met 6 man, 100 stucx dekadjangs, 1000 d^e. dammera,
2 lasten zagon en 2 picols thin;

31 stucx vaertuygen transporteere.

(1) Er staat: cruyssen.

(2) Het HS.: in.

(3) Er staat: eenige.

(4) Dit van laatste ik in.

51 stux vaertuygen per transport.

2 d^e. van Indermayoe met 8 man en $3\frac{1}{2}$ last rys;

1 d^e. van Banjar met 4 man, 3 picols wasch en dits 47 en 22 cattys peper;

1 d^e. van Grisse met 4 man, 5 lasten zout, 4 p^t. oude pinangs, 400 stux buffelshuyden;

2 d^e. van Sombar met 8 man en $2\frac{1}{2}$ lasten rys;

17 d^e. van Toulougbauw met 65 man, 4 picols wasch, 1 d^e. lym, 4 d^e. groene tabacq, 9 d^e. swarte suyer, 5 sacken met gedroogde visch, 2 d^e. met suyer, 18 canassars met thee, 4 picols groene gembar, 3250 stux potten en pannen, $1\frac{1}{2}$ picol rosynen, 200 stux bantrattangs, 400 d^e. potten met calck, 20 corfen met lancen, 3700 stux oude clappus, 6000 stux Tonckinsen copjens, 2 picols poetslock, 1 d^e. soethout, 6 canassars papier, 10 sacken zeevroos, 6 d^e. gingilizael, 7 canassars oude pinangs, 1 picol capere loyans;

6 d^e. van Packelonge met 24 man en 14 lasten rys;

5 d^e. van Rambangh met 12 man, 250 stux plancken en 70 stux balckjes;

2 d^e. van Tanjongpouara met 4 man en $\frac{1}{2}$ last rys;

14 d^e. van Zerribon met 55 man, $7\frac{1}{2}$ lasten rys, 105 canassars suyer, 5650 gesorteert suyer, 155 potten oly, 12 picols zappanhout, 700 potten en tresellen, 6 stux hartevellen, 2600 bossen ajuyn, acht corgies grauw leer, 30 stux huyden zoolleer en 5000 stux aracxpullekens;

2 d^e. van Japan met 155 man, 5972 kisten Japans staellooper, 8384 bossen gesorteerde porceleynen, 506 kisten met laca, 265 d^e. met theeketels en kandelaers, 155 p^t. groote ysere pannen, 52 pakken met papier, 54 sacken tarwe, 11 pakken met medicine, 25 p^t. groote Japanse comptoiren, 35 d^e. kleene, 2 canassars met Chinese tabacq, 1116 baloys met konnemon, pruymen, vis, soya en sackje eet^e, 5 balys met verscheyde porceleynen, 7 d^e. met offerlight, 1 paer schutsels, 8 stux stoelen, 5 d^e. taelen en 145 kassen met keyssersackje;

2 d^e. van Pamanoukan met 8 man, 280 stux balckjes en 30 d^e. kistplanckjes;

6 d^e. van Samarangh met 32 man, $5\frac{1}{2}$ lasten rys, $1\frac{1}{2}$ last sout, 22 potten oly, ... (*) stux buffelshuyden, 1 canassar ajuyn, 2 d^e. Javaense toeback, 13 stux kleene kistplanckjes, 1200 bossen suyer jatty, 57000 stux visch pada, 5 corgien matten en 5 picols kapock;

2 d^e. van Caliwonge met 8 man, $1\frac{1}{2}$ lasten rys, 2800 bossen ajuyn, 2000 stux gesorteert gesoute eyeren, 800 bossen tamarinde en drie sacken kapock;

1 d^e. van Malacca met 20 man, 80 picols wax en 200 bossen rottangs;

1 d^e. van de kust Java met 4 man, $2\frac{1}{2}$ lasten rys;

95 stux vaertuygen transporteere.

(*) Oningevuld.

95 stux vaertuygen per transport.

1 d°. van Damack met 6 man, 180 stux kistplancken en 80 balckjes;
1 d°. van Sampit met 6 man, 750 bossen rottangs met 12 picols harpuys;
6 d°. van Japara met 31 man, 400 rottangs, 400 hamboesen met klappusoly, 750 stux plancken, 7 lasten rys, 30 canassars swarte suycker, 20 lasten zout, 1000 bossen goemoetstouw, 180 stux buffelshuyden en 55 picols harpuys;

1 d°. van Tarhaya met 4 man, 10800 stux p°. pada;

1 d°. van Canton met 12 man, 184 canassars met thee, 35 balys met d°, 15 d°, met theepotjes, 43 balys copjes, 4 canassars met theepotjes, 5 cassen met d°, 2 balys met porceleyne kalckjes, 39 pakken Chinees silver offerpapier, 13 losse bossen met d°, 1707 strootjens gesorteert porceleynen, 17 pakken zoethout, 2 balys met spiegels, 1 stroo commyn, 2 d°. bintgaren, 9 d°. Chinees toeback, 2 d°, met d°. zaet, 4 potten met dito, 2 balys met d°, 6 d°, met Chinees inck, 7 canassars met offerlicht, 2 d°, verlacte en tinne gefigureerde doosjes, 52 picols alluyn, 109 nesten ysere pannen, 1 canassar radix China, 3 d°. houte Chinese cammen, 140 paren Chinese clompen, 3 canassars met trateo, 4 d°. met wayers en schoenen etc., 1 d°. met drooge dadeis, 2 packjes met roode zitcleeden, 150 stux hantquitasollen, 3 canassars Chinese drogus, 8 porceleynen potten, 2 bossen koperdraat, 6 stroyen gesoute radix, 5 potten souterisch, 4 potten araq, 4 balys lynguins, 10 manden d°, 2 potten met confituuren, 2 baalen meel en 13 kissjes met plunderagien etc. van de matroosen.

Somma 105 stux vaertuygen, dewelcke in 't generael soodanige roopmanschappen en behoeften hier ter markt aengebracht hebben als hieronder in 't largo gespecificeert wert, namentlyck:

106 $\frac{1}{8}$, lasten rys;
200 bossen pady;
4 picols buffelssmeer;
500 bossen suycker Sombar;
50 stux hoenders;
100 d°. dekadjangs;
1000 d°. dammers;
2 lasten sagoe;
2 picols thin;
86 d°. wax;
47 lasten zout;
11 picols oude pienangs;
1 d°. lym;
6 d°. groene taback;
144 picols swarte suycker;
18 canassars met thee;

5 zacken met gedroogde visch;
2 d°. met suycker;
4 picols groene gembar;
3950 stux potten en pannen;
1 $\frac{1}{2}$, picol resynen;
200 stux hantrottangs;
400 d°. potten met kalck;
30 corfjes met lançen;
3700 stux oude clappussen;
6000 d°. Tonquins copjens;
2 picols postaloek;
1 d°. soethout;
6 canassars papier;
10 zacken zeekroos;
6 d°. gingilyzaet;
1 picol copere loyangs;

- 980 stux plancken;
 500 d^{re}. balckjens;
 5550 bossen gesorteert suycker gadjas;
 157 potten oly;
 12 picols sappanbont;
 3400 bossen ajuyn;
 8 corgie grau loer;
 6 stux hartevellen;
 50 d^{re}. huyden zoolleer;
 5000 stux araxpullekens;
 3973 kisten Japans staelfcooper;
 3359 bossen gesorteerde porcelynen;
 506 kisten met lacksa;
 265 d^{re}. met theeketels en kandelaers;
 165 p^{te}. groote isere pannen;
 52 pakken met papier;
 54 sacken taruw;
 11 pakken met medicine;
 25 p^{te}. groote Japanse comptoiren;
 55 d^{re}. cleene. (1) d^{re}.;
 2 canassars met Chinese taback;
 1116 balys met konnemon. pruymen,
 visch, zoya en sackje etc.;
 3 balys met verscheyde provisiën;
 7 d^{re}. met offerlicht;
 1 paer schutsels;
 8 stux Chinese stoelen;
 5 d^{re}. tafels;
 145 kassen met keyssersackje;
 350 stux buffelsbuyden;
 1 canassar ajuyn;
 248 stux kistplancken;
 1200 bossen suycker zaty;
 07800 stux gesorteerde visch pada;
 8 corgien matten;
 3 picols kapock;
 2000 stux gesoute eyeren;
 800 bossen tamarinde;
 51 sacken kapock;
 1350 bossen rotlang;
 47 picols harpays;
 400 hamboesen met clappusoly;
 1000 bossen goemoestouw;
 184 canassars met thee;
 53 balys met d^{re}.;
 15 d^{re}. met d^{re}. potjens;
 45 d^{re}. met copjes;
 4 canassars met theepotjes;
 5 cassen met d^{re}.;
 2 balys met porcelynen keekjes;
 59 pakken Chinees versilvert offer-
 papier;
 15 losse bosse met d^{re}.;
 1707 strootjes gesorteerde porcelynen;
 17 sacken soethout;
 2 balys met spiegels;
 1 stroo commyn;
 2 d^{re}. met binigaern;
 9 d^{re}. Chinees toeback;
 2 d^{re}. met Chinese saet;
 4 potten met d^{re}.;
 2 balys met d^{re}.;
 6 d^{re}. met Chinese inck;
 7 casjes met offerlight;
 2 d^{re}. verlacte en tinne gefigureert
 doosjes;
 52 picols alluya;
 109 nesten ysere pannen;
 1 canassar radix China;
 5 d^{re}. houte Chinese cammen;
 140 paren Chinese clompen;
 5 canassars met tratee;
 4 d^{re}. met wayers en schoenen etc.;
 1 d^{re}. met drooge dadels;
 2 pakken met roode siikleeden;
 150 stux hantquitasollen;
 5 canassars met Chinees drogus;
 8 porcelyno potten;
 2 bossen coperdraat;
 6 stroyen gesoute radix;
 4 potten arack;
 3 d^{re}. soutevisch;
 4 balys linquys;
 10 manden d^{re}.;

(1) Er staat: cleete.

2 potten met confituren;
2 baalen meel;

15 kisjens met plunderagien etc. van
de matrosen.

Daerentegen zyn in dese maent vanhier weder nae verscheide plaetzen afgegaen 92 soo groote als kleene vaertuygen, die tesamen hebben wechgevoert een somma van 44538 rd^r, waarde aen verscheide koopmanschappen, provisien en andere waeren als te weten:

- 45 stux naer de kust Java met 81 rd^r. aen arrack, 4368 aen gesorteerde kleden, 17 d^o. offerpapier, 20 portelyn, 90 out thin, 15 out loot, 115 henjuyn, 1312 amphioen, 14 portsiock, 105 out yser, 50 meel, 5 p^r. suycker, 1 loukasyn, 56 kopere theeketels, 60 contant, 40 Chinese loebacq, 200 Bengaelse zyde neusdoucken, 10 zoethout, 8 Zuratse zeep, 8 radix China, 5 d^o. Bengaelse boter, 10 lacca en 50 massoy;
- 1 d^o. naer Indermayoe met 40 rd^r. aen kleden;
- 2 d^o. Packelonga met 60 rd^r. aen kleden;
- 1 d^o. naer Reauw met (*) 15 rd^r. aen Blitouse byljens, 12 sandelhout en 70 kleden;
- 2 d^o. naer Caliwonge met 6 rd^r. aen kleden;
- 1 d^o. naer Sombar met 5 rd^r. aen out silver en 60 kleden;
- 15 d^o. naer Tegal met 750 rd^r. aen diverse kleden;
- 1 d^o. naer Rimlaugh met 20 rd^r. aen diverse kleden;
- 10 d^o. naer Chirrihon met 490 rd^r. aen verscheide kleden, 37 Chinees papier, 10 candysuycker en 50 out yser;
- 5 d^o. naer Malacca met 80 rd^r. aen kleden, 120 Spaense wyn, 54 olyvenoly, 50 zoolleer, 50 klateplancken, 20 candysuycker, 35 kopere theeketels, 160 zout, 6 tabacxpypen en 50 porcelynen;
- 1 d^o. naer Siassem met 20 rd^r. aen kleden;
- 1 d^o. naer Sampit met 80 rd^r. aen kleden;
- 5 d^o. naer Samarangh met 90 rd^r. aen kleden, 250 amphioen, 50 witte komyn en 16 arrack;
- 2 d^o. naer Tzinzieuw met 460 rd^r. aen sagou, 550 rd^r. (2) 664 oude pinangs, 168 out yser, 360 thin, 240 buffelssmeer, 50 zeevroos, 6 catloen, 65 aguilhout, 510 Javanse bintrottangs, 156 gesorteerde fyne matten, 75 Chinese medicynen, 72 kapock, 24 sandelhout, 700 zappand^o, 20 gimitters, 350 wax, 200 gingilizaet, 265 peper, 276 zintock, 16 lancquas, 2815 gesorteerde suycker, 295 buffelschuyden, 16 d^o. hoorns, 296 hartevellen, 10 vischblasen, 75 Javanse kardimom, 75 oude pinangsschellen, 4 bereyt zoolleer, 68 goemoetsien, 120 swart leer, 4960 gesorteerde kleden, 600 gielangs, 880 pelangs, 12 komyn, 50 gemaecte waxkaarsen en 5630 garioffelnugelen;
- 86 stux vaertuygen transporteere.

(*) Er staat: men.

(2) Dankolijk is hier overgeelagen: rys.

86 stuex vaertuygen per transport.

2 d^e. naer Canton met 1568 rd^e. aen gesorteerde kleeden, 97 buffelshuyden, 81 hartevellen, 18 rogged^e., 62 Javaense bintrottanghs, 620 zappanhout, 80 goemoetstouw, 30 zintock, 50 fyne matten, 20 buffelshoorns, 220 medicinale bladen, 290 gommelack, 3 bast van pienangs, 27 kapock, 3200 diverse kleeden, 70 sagou, 120 rys, 10 gingilyzaet, 900 loot, 600 kalialtorenhout, 972 zandelhout, 72 oude pienangs, 80 zeekroos en 6450 garioffelnagelen:

1 d^e. naer Aatchin met 64 rd^e. aen radix China, 200 Chinees gouddraat, 230 gommelack, 300 garioffelnagelen, 65 notenmuscaten, 60 bruyne poeyerzuycker, 60 out yser, 60 fyne matten, 126 kopere theeketels, 100 zout en 20 porcelyn;

1 naer Terbaya met 50 rd^e. aen kleeden;

2 naer Pamanoeckan met 80 rd^e. aen kleeden;

somma 93 stuex vaertuygen, hebbende gesamentlyck vanhier vervoert soodanige coopmanschappen en leefflochten eet^e. als hieronder in 't breede staat uytgedrukt, namentlyck:

14456 rd^e. aen diverse gesorteerde kleeden:

217 d^e. . . . . (1) d^e. dranckwaaren;

34 d^e. Chinees papier;

70 d^e. porcelyn;

430 d^e. nien en out thin (2);

913 d^e. — en out loot;

116 d^e. benjuyn;

1762 d^e. amphioen;

14 d^e. poetsiock;

236 d^e. out yser;

50 d^e. meel;

1788 d^e. gesorteerde suycker;

3 d^e. Bengaelse holter;

1 d^e. tonakasyu;

207 d^e. kopere theeketels;

60 d^e. contant;

200 d^e. Bengaelse zyde neusdoucken;

40 d^e. Chinese toeback;

10 d^e. soethout;

72 d^e. Suratse zeep;

8 d^e. radix China;

10 d^e. lacca;

60 d^e. massoy;

15 d^e. Blitouse byltjes;

1008 d^e. sandelhout;

350 d^e. zagouw;

450 d^e. rys;

736 d^e. oude pienangs;

6 d^e. kattoen;

240 d^e. buffelssmeer;

110 d^e. zeekroos;

63 d^e. aguilhout.

572 d^e. Javaense bintrottanghs;

246 d^e. gesorteerde fyne matten;

293 d^e. Chinese medicamenten;

99 d^e. kappock;

1520 d^e. zappanhout;

20 d^e. gimitters;

330 d^e. wax;

270 d^e. gingilisact;

263 peper;

326 sintock;

16 lancquas;

390 buffelshuyden;

36 d^e. hoorns;

(1) Deze stippeltjes aldus in het HS.

(2) Er heest gestaan: out yser. Dit laatste is doorgehaald en thin daarachter gezet, hetgeen overeenkomt met de opgaven hierboven.

377 hartevelen;	50 klateplancken;
10 vischblasen;	200 zout;
76 Javaense cardumon;	600 kataltourhout;
76 oude pinangschellen;	200 Chinees gouddraat;
4 berayt zoolleer;	540 gommetack;
148 goemoetstouw;	18 roggevellen;
120 swart leer;	6 tabaxpypen;
600 gielangs;	somma 44538 ryxdaelders in
880 Chinese pelangs;	'tgenerael, zynde buytendes maer een
50 gemaecte waxcaersen;	ledigh vaertuygh met behooriycke passe
42 komyn;	naer de oostrust van Java affgegaen
12500 gariolfelnagelen;	dat volgens aengevens niets met allen
63 notenmuscaten;	heeft medegevoert.
54 olyvenoly;	

Volgens 't opgeven der dootgravers zyn in dese afgewoeckene maent Juny na haer gehouden notitie binnen deser stede onder de Christenen overleden en op de ordinary begraffplaetsen ter aerde bestelt:

40 Comp ^{te} . dienaeren;
3 burgers;
4 Nederlandtze vrouwen;
12 d ^e . kinderen;
3 Mardyckers off inlandse burgers;
6 d ^e . vrouwen;
22 d ^e . kinderen;
5 slaven en slavinnen;
somma . . . . 94 coppen.

Sonder dat onder dit getal eenige Moorse, Javaense, Sineese offte andere heydense inhabitanten werden gereekent, als waeraff geen notitie wert gehouden.

Daerentegen zyn in deselve tyt in de Christelycke kercke en gemeente alhier weder gedoopt:

14 Nederlandse kinderen;
22 inlantse d ^e . der Portugese gemeente;
5 inlantse d ^e . der Malleytze gemeente;
somma . . . . 39 kinderen.

Oock zyn in de gemelte kercken in dien tyt in den echten staat getreden en bevestight:

4 Comp ^{te} . dienaren;
4 Nederlandse borgers;
7 Mardyckers;
• slaven;
in 't geheel . . . . 15 paaren.

Den 2 deser maent Juny zijn door den advocaet fiscael van India Gualter Zeeman uyt de sloep de Zalm aengehaelt de volgende particuliere goederen, als namentlyck:

10 stuck lansols;

42 — rambotyns en een parthye galonooten.

Bij den advocaet fiscael van India Gualter Zeeman en Ocker Ockersze syn uyt de Ruyl de Pynaeker in 't gesigt van Bantam aengehaelt:

ontrent 100 picols peper.

July Anno 1680

Primo July. Den 28^{en} den voorleden maent May door den Chinees Limlacco, tolcq en staatsman der hier noch aenwesende Chinese Tartarische ambassadeurs, seecker versoeckschrift om vergoedinge syner gedaene diensten aen onse opperhooffden en volkeren in Hocksieuw als tolcq sedert 5 à 6 jaeren herwaerts, dewyl van zyn diensten in oude tyden al voor die tyt redelycq is gebeneficeert, in Raade van India ingedient hebbende en 't selve request alsdoen door Zyn Ed^l de Heere Gouverneur Generael aen de messieurs Jacob van der Plancken, Cornelis Spaulbroeck, Adriaen de Man en Jauriaen Munnick, die successive aldaer geresideert hebben, ter hant gestelt zynde omme daerop in geschrifte te antwoorden 't geene haer dienaengaende mochte bekend zyn, soo hebben deselve desen morgen aen welgemelte Syn Ed^l overhandigt seecker vertoochje deswegen, 'twelcq geoordeelt zy hier te laten influenceeren van volgende inhoude.

Vertoogh off antwoord op 't request, door den Chinesen tolcq Limlacco aen Haer Hoog Ed^l overgelevert.

d'Ed^l. Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ons ondergeschreven ter hant gestelt hebbende bovengemelte request om daerop schriftelyck te antwoorden, dewyle gemelte Lacco sich daerin op onse getuygenis beroept, soo sullen UEd^l. Hooch Agtbare in antwoord dienen, dat voornoemde tolcq Limlacco geduyrende ons en zyn aenwesen tot Hocksieuw sich heeft laten gebruycken als taelman soo van de hooftse als negotiesaken, voor welke diensten sedert de comst van den E. van Breen tot de heer Martinus Caesar beyde saliger hem door gemelte heer Caesar ende raat tot Hocksieuw op zyne clagte en om hem ten dienste van d'E. Comp^{te}. te animeren den 9 February anno 1679 is toegelicht geworden 2 stucken schair stametten, 'tsamen laagh 85³/₄ asta, en aen zyn soon 1 stucq bastart schair d^o., lanck 24 asta, waarmede voornoemde Lacco doennaels. soo wy niet anders weten, tevreden is geweest. Aengaende zyn comportedement in Comp^{te}. negotie, daarvan hebben wy genouchsaem preuve gehad alsdat hy

sich met dien lantaerts haetsucht soodanigh heeft weten te voegen, dat buyten dat op verscheide manieren zyne voordelen wist te bejagen. Het is evenwel zeker dat meergemelten Lacco ons wel meest van alle ten dienste heeft gestaan en jegenwoordigh den bequameste (by gebreck van beter) dier wy aldaer hebben is om Comp^t. saken te verrigten. Dit is 't geene wy Ed^l. Hoogachtbare Heeren van hem connen getuygen.

(Onder stont:)

Ed^l. Ernsteste, Welwyse, Voorzienige, Hoogh Achtbare
Gebiedende Heeren, UEd^l. Hoogh Achtbare schuldige dienaren

(Was gteexhent:)

JACOB VAN DER PLANCKEN.
CORNELIS SPANBROEK.
ADRIAEN DE MAN.
JURJAEN MUNNICK.

(In margine) Batavia den 1st July anno 1680.

2 d^e. 's Voormiddags wert den oppercoopman Isaacq van Schinne volgens resolutie van den 7 der voorleden maent Mey en desselfs op heden verleende commissie door d'E. secretaris Joan van Hoorn in geselschap van verscheide andere vrienden op 't schip Courtjeene hier ter rheede als opperhoofd van 's Comp^t. importanten handel en ommeslach in 't ryck van Japan voor 't toekomende jaer 1681 in plaetse en als vervanger van den E. Albert Brevinck behooryck den volcke voorgesteld en geauthoriseert. komende doen des middags weder aen lant om haer afscheyt en papieren van Haer Ed^l. te ontfangen.

's Namiddags erlangen per Grain Bissees perticulier vaertuygh met zyn ordinairen jourabassa een briefje, door den capiteyn Jochum Michielse en raat uyt Comp^t. vestinge de Beschermingh tot Chirribon aen Haer Ed^l. den 30st Juny passato geschreven. behelsende eenlyck dat de soon van den gouverneur Wiera Loddera tot Indermayoe, genaemt Centol Wierantacka, van Cheribon over lant na derwaerts was vertrocken om de gevugte en wechgevoerde Indramayoese ingesetenen daeromher op te soeken en weder tehuis te brengen etc.:

den gouverneur van Brebes, genaemt Carta ⁽¹⁾ Martalaja had een gesant aen d'onse tot Cheribon gesonden, versoeckende t'zyner adsistentie met 60 blancke coppen te ⁽²⁾ mogen werden ondersteunt, alsoo den rover Namroet zyne negorye boven in 't lant geheel uyt te plunderen en 't volck wechgevoert hadde ect^e. en gemerckt onder geciteerden rover veel Maccassaren hun onthielden, soo had Zyn Exc^l. Grain Bisse een briefje in 't Maccasaers derwaerts afgevaerdicht om zyne lantsluyden van hem te ontrecken en tot 't affcomen na Chirribon onder hem te bewegen, waarvan 't translaat onder de overgesonde bylaagjes bevonden zy van volgenden inhoud:

(1) Dit Carta is eene niet doorgeschrapte lout voor 't volgende Marta.

(2) Er staat: te te.

Translatmissive, door Crain Bissee uyt Cheribon aen de Macassaren van Namroet geschreven.

Ghy alle Macassaren die myn tot nwen heere willen aannemen en om haer lant dencken, come herwaerts tot my en bid de Comp^e. om vergiffenis voor den capiteyn Karang en my, waarvan dan alle Princen die by myn zyn getuygenisse sullen geven, opdat gylieden alsoo vergiffenis van de Comp^e. mooght hebben: en oft gylieden niet resolveren condit om hier te comen, daer is geen peryckel, en indien gylieden desen brieff sult hebben gelesen sult gy immers voor u leven zorge draagen. Daerom comt in der spoet tot my, en indien gylieden nu op myn onthiedinge niet wilt comen, soo sult gylieden geen vergiffenisse van de Comp^e. meer conuen krygen: doch aliedens wille is, om die twee plaetzen in 't gebergte te bewaren; dat sal soolange zyn als ghy macht sult hebben, maer die tot ulieden sullen comen ben icq en den capiteyn Karangh om ulieden te verderren en doot te slaen ofte andere penitentie sendoen, ende indien uw woorden stout syn, sal het uw eynde wesen, maer indien gylieden bevreesst syt om herwaerts tot my te comen, vertrouwt op ons, het sal u vergeven werden, soo gylieden tot my comt. Eynde.

(Onder stant:)

Op den 25 dag van de maent Juny heeft Crain Bissee desen sendbrieff den Jaraen Nata Soeta geïntrageert

Voorts syn noch drie translaathrieffjens overgebracht onder de bylaachjens, als een door Ingabey Wangsa Tanoe aen den capiteyn Joehim Michiels tot Cheribon, twee door Pangiran Maas Toppa uyt Tegal aen den jongen Sulthan en 3 van Radinayoe (1) aen den voornoemden jongen Sulthan tot Cheribon geschreven, alle drie van geen bysonderen inhoute en daerom onnodigh geoordeelt hier te insereren.

's Avonts vertreckt uyt deser rheede d'E. Isaack van Schinne met de kostelycke kloecke schepen Courtgeene, Couwerpe en 't Huys te Croonenburgh als gedestineert opperhoofd na Japan en den coopman Constantin Ranst de Jonge als secunde, alsnu tesamen medevoerende behalven 't schip de Veluwe, den 8 May passato vooraff over Ziam vertrocken met een cargasoen van / 106598 : 4 : 15, een capitael van / 618226 : 15 : 15, verdeelt in maniere als hieronder staet gespecificeert, zynde de missive, door Haer Ed^e. daermede aen het tegenwoordige opperhoofd de E. Albert Brevinck en den raadt tot Nangasacky driedubbel op oergisteren geteeckent, en soomede het drievondigh apart secreteert brieffje wegens den inkoop van 't cooper alleen aen de 2 opperhoofden, d'E. Brevinck en van Schinne geaddressseert, beyde van soodanigen inhoute als by 't nytgaende brieffboeck en verbaal kan werden beooght, hebbende wyders gemelte bodems voor Japan ingeladen de volgende coopmanschappen en goederen als:

(1) Er staat: Radinayoe.

in 't schip Courtgeene;

6556 $\frac{1}{4}$ R	Chinese witte rouwe zeyde:	
23038 $\frac{1}{4}$ R	Bengaelse zeyde:	
5186 $\frac{1}{4}$ R	florettegaren:	
292	packen diverse cleden en lynwaten:	
2	packen Bengaelse armosynen:	
9	kassen Chinese pelangs en gielams etc.	
2	kassen Tonckinse pelangs:	
25	packen roggevelen:	
12	packen met laeckenen en rassen eet*.	
17	packen poetschock:	
1667	R garioffelnagelen:	
1667	R rompen:	
3535	R catechia:	
45000	R Bimas sappanbont:	
342	R mummie:	
2	kassen met rosewater:	
2	kisten Suratse seep:	
4 $\frac{1}{2}$	leggers Spaanse en France wyu:	
6	aemen brandewynen:	
1	vat mom:	
5	vaten haantjesbier en voorts noch verscheide provisien, specerijen, medicamenten, schryfftuylg en andere goederen, belopende een somme van.....	/ 224304: 4: 4;

Cauwerre:

6240 $\frac{1}{4}$ R	witte Chinese rouwe zyde:	
24583 $\frac{1}{4}$ R	Bengaelse d°:	
5186 $\frac{1}{4}$ R	Bengaelse florettegaren:	
276	packen diverse cleden en lynwaten:	
27	packen roggevelen:	
9	kassen Chinese gielangs en pelangs:	
1	d°, Tonckinse pelangs:	
2	packen Bengaelse armosynen:	
368	R momie:	
12	packen laeckenen en rassen etc.:	
17	packen poetschock:	
1667	R garioffelnagelen:	
1667	R rompen:	
3535	R catechia:	
45000	R sappanbont:	

transportere..... / 224304: 4: 4;

per transport..... f 224304: 4: 4;
 12238 $\frac{1}{2}$ £ namrack, bedragende met de ongelden een
 somma van..... f 199376: 16: 14:

Croonenburgh:

6170 $\frac{1}{2}$ £ witte Chinese rouwe zyde;
 23038 $\frac{1}{2}$ £ Bengaelse d^e.;
 3186 $\frac{1}{2}$ £ florettegaarn;
 261 packen diverse cleden en lynwaten;
   1 kas Bengaelse armosynen;
 27 packen roggevellen;
 11 kassen laeckenen en rassen;
 348 £ mommie;
   4 packen Chinese gielams en pans;
   2 packen Tonkinse pelangs;
 16 packen poetsiock;
 1686 £ garioffelnagelen;
 1866 £ rompen;
 5333 £ caatchia;
 48000 £ sappanhout, belopende met de ongelden..... f 194343: 14: 11;
 Soodat het cargasoen met geciteerde drie bodems voor
 Japan monteert een somma van..... f 618226: 15: 13.
 En 't geheele cargasoen, desen jaere nae Japan afgaende, als de Veluwe
 over Siam daarby gerekent wert met het gecalculceerde Siamse vallecapietael
 ontrent..... f 775622: —: 12.

Soo vertreckt mede 's nachts uyt dese rheede de fluyt Westeramstel met
 den E. Abraham van Riebeeck, lith in den Achtbaren Raat van Justitie deses Castoels,
 en den coopman Joannes Besselman, jongst geweest opperhoofd in Tonkin, als expresse
 gecommitteerde in geselschap en geleide van de Japansvaerders naer de Straat
 Banca tot aen 't eynde derselver om by ontmoetinge van de langhverwagte fluyten
 St. Janskerecke en de Stadt Graeve uyt Bengala, oft zy misschien de reyse over
 Malacca hadden genomen, daeruyt te lighen en aen de voornoemde Japanse schepen
 tot verryckinge van 't capitael derwaerts over te geven soodanige goederen en
 coopmanschappen in zyde, florettegaren en eenige cleden als tot den Japansen
 handel dienstigh en by de medegegeve instructie van Haer Ed^e. onder huydigen
 datum voor gemelte gecommitteerden, d'E. Riebeeck en Besselman, nevens 't verdere
 nodige gespecificeert zyn en almede in 't breede by 't affgaende briefboeck te lesen,
 sullende andersints by missinge der voornoemde Bengaelse schepen ten eynde van
 de Straat Banca van de Japansvaerders afscheyden en ten spoedigsten terugge
 herwaerts keeren, etc.

3 d^e. 's Avonts gaet de chialoup de Vliger vanhier naer de Straat Sunda
 met een briefje van Haer Ed^e. aen den schipper Steven Claerbout en de verdere

opperhoofden van 't schip de Betuwe, comende uyt Suratta, daervan men particulier berigt over Bantam heeft gekregen, eenlyck tot bekendmaeckinge dat se Comp^{te}. brieven en papieren mits hunne tardance in de Straat per de geciteerde chialoop ten eersten herwaerts sullen hebben te bestellen en met 't schip soo haast mogelyck oecq dese rhoude trachten te bereyken etc.

Aengesien 's Comp^{te}. groote gelicassa alhier present wat sobar van harde silvere spetien zy voorsien, soo is heden ter extraordinaire vergaderingh goetgevonden de voorhandse nodige besendinge na de comptoiren Palimbangh, Siam en Tonquin tot medio off den 20 Augusto aenstaende te dilayeen en de comste eeniger vaderlandse schepen ofte wel ten minsten van 't schip de Betuwe uyt Souratta op te schorten, off daer party silver ropias mochten in wesen, gelyck by 't resolutieboeck breder wert aengehaelt.

4 d^e. 's Namiddags erlangen per Javaens vaertuygh een missive, door de heeren ambassadeurs Gualter Zeeman en Ocker Ockersze uyt 't schip Coeverden ter rhoude Bantam aen Haer Ed^e. op oergisteren geschreven, verselt met eenige aenhoorende hylagjes, kortelyck behelsende 't volgende:

loe den 27 des voorleden maents des Sulthans gecommiteerdens Keey Deman Nagara Mangala met 25 koninxvaertuygen, alle met roode tenten opgepronckt, de roeyers met verscheyde colouren en gemalyde rocken versien, 's naermiddags by haer E. aen 't schip Coeverden verscheenen waeren, omme onse ambassadeurs nevens derselver staatsluyden en verder gevolg mitsgaders de missive aen haeren heere den jongen Sulthan af te haelen en naer lant ter intrede en audientie te brengen, daerop deselve ambassadeurs nae eenige onderlinge complimenten op 't versoeck der gecommiteerdens in een der daertoe geordineerde coninxvaertuygen, welckers mast met elstergout beslagen en daervan een coningsvlagh wayende was, ingetreden zynde in geleyde van onse zeylchialoupen en mindere vaertuygen onder 't geduurigh cannonneren soowel van onse als d'andere ter rhoude leggende vreemde schepen mitsgaders oecq van 's Coninx vestingen naer lant voeren tot binne de boom voor het Deens packhuys, alwaer op een nieuwgemaekte steyger de ambassadeurs door den Keey Tommagon Razamala uyt name des jongen Sulthans verwelkekomt en nevens de voornoemde Keeys aen een kleen karosje geleyt wierden, waerin de ambassadeurs met Zyn Ed^e. helmhardier, die de missive aen den Sulthan in een silver schotel met een geel zyde kleet overdeckt op zyn handen droegh, getreden zynde door 25 Javanen voortgetrocken wierden, vermits de daertoe geordonneerde paerden, die sulcken geswier en geluyt van trommel en trompetten niet gewent waeren, aen 't hollen raackten, daerop doen volgden een Suratsse kar met de gecommiteerde Keeys, den E. Jacob Does en onsen capiteyn der Maleyers, 't welcq almede door Javanen moesten werden voortgetrocken, voorts noch den Tommagon met verscheyde Keeys en onse gansche suite, alle t'paert, en vooraen marcheerden 100 Javaense musquettiers en agteraen onse troep militairen, passerende alsoo de straten, doorgaens met gewapende Javanen aen wederzayden gerangleert, onder een grooten toeloop en confluentie van aenschouwers tot aen 't groote pleyn voor 's Coninx paleys, op 't welcke onse ambassadeurs alweder door verscheyde Javaanse

grooten gecomplimenteert en verwelkomt en onder een daertoe gemaekte ⁽¹⁾ roode tent, met alcayven belecht, geconduiseert en voor den Coninck op d'aerde te zitten belast wierden: den Sulthan sat ontrent 10 treeden van de ambassadeurs op een verheve en met zyde alcayven overdeekte plaats, verselt met een groot getal Javaense adel en grooten en verdere swier etc.; daarop dan nedergeseten zynde, quam den Keey Aria Mangensadana de missive uyt naam des Koninck d'onse afleyschen, die dan uyt handen van Syn Ed^e. behaardier door d'heer Zeeman aen voornoemde Keey Aria overgereykt en soodanigh met schotel en al door denselven aenstonts aen den Sulthan gepresenteert wierde en door hem geopent en gelezen en doen voorts aen synen present zynden Maluytsen schryver overhandigt; de wedyrsytze complimenten daarop afgelecht zynde, wierden de ambassadeurs met sirypinang, clappus, orangieappelen etc^e getracteert en op de gesontheyt van den Sulthan alsnode op Zyn Hoogheyt versoeck van Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael en d'Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman onder 't geduurigh losbranden van 't canon en 't klackehussen der Javaense musquetten door de ambassadeurs al staende gedroncken, alswanneer men naer verloop van een uurtje tyts daermode afscheyt van den Coninck becomen hadden en naer het huys van den gewesenen sabandaer wierde gekragt, alwaer d'onse uyt name des Coninx met thee getracteert en aldaer gedurende hun aenwesen tot Bantam om te verchlyven gecomplimenteert en versocht wierden, 't welck met beleeftheyt geExcuseert zynde, begaven zich de ambassadeurs met de geheele stoet 's avonds weder naer hun boort, werdende het getal der Javaense wapendragers, in die actie en statie gezien, nae gissinge begroot op 300 musquettiers en 4000 pieckeniers, daarvan 't meer getal der musquettiers met hun geweer al behaendicht wisten om te gaen etc.;

den 29^e daeraenvolgende, zynde Saterdagh, wierden de ambassadeurs door Keey Nebey Astradjaja met 2 vaertuygen weder van boort gehoelt en naer 't pleyn voor 's Coninx paleys onder een tent gebracht ende op 2 stoelen neder te zitten genodigt, zynde de Engelse en Deense vrienden ter rechterhand in een anders tent geplaatst, waarop den Konincq in een roshaer van Javaanen gedragen ten voorschyn quam, passerende de ambassadeurs en voorts het geheele pleyn tot twemalen toe rontom onder 't chargeeren van musquetten, blyvende alsdoen in 't midden met zyn gevolg staen en van zyne musquettiers omringht, belastende aen zyne voornaemste Pangirangs dat se te paart ⁽²⁾ souden sitten en op haer maniere tournoyen, seggende meteenen dat sulx geschiede ter eeren en ten respecte van den Ed^e. Heer Gouverneur Generael en Raaden van India. 't Spel ten eynde zynde, vertrieck den Sulthan onder 't losbranden van eenige princestuckjens weder naer zyn paleys en kort daeraen wierden de ambassadeurs door Keey Aria Mangensadana naer onse logie geconduiseert en also dien dach met vergenougigh ten eynde gekragt, en alhoewel de ambassadeurs des volgenden daegs daeraen hun debvoir hadden gedaen om ter conferentie te mogen komen, soo had sulx niet connen geschieden voor primo deser, alswanneer den Keey Nebey Natta Sadana Haer E. 's morgens

(1) Het HS.: *een der toegemaekte*.

(2) Er staat: *te paat*.

van boort quam haelen, brengende deselve ten huysen van den ouden overleden sabandaer Caytaoe, alwaer se na wedersyts gepleegde eerbewysingen met Keey Aria Mongonsadana en Keey Nobey Natta Sadana voornoemt in conferentie syn getreden, werdende naer eenige wedersyts discoursen door Keey Aria Mongonsadana een Javaens geschrift vertoont, 't welc zy verklaerden te wesen d'antwoorde van hunnen Coninck op de gedaene pretentien van Haer Hoogh Ed^e. en waervan hy in geenderhande maniere vermoende af te wycken, noch dat noyt tot overleveringe der wechgelopenen en Moors gewordenen soo Europeanen als slaven soude connen verstaen, off veel min condescenderen tot eenige vergoedinge der geleden schade door de Bantamse rovers etc., met byvoeginge dat alle die gepleegde roveryen en moorderyen etc. tegens malcanderen gecompenseert souden moeten zyn en blyven, waerop onse ambassadeurs de ongerymtheit deser poincten in 't breede wederleyt en verthoont hebbende, sonder dat de Javaense gecommiteerdens yets ten laste van de Comp^e. integendeel wisten in te brengen, soo dienden se evenwel daerop dat den jongen Coninck onmachtigh was yets anders toe te staen noch oock niet souden geloogen, als strydende tegens den Alcoran off hun Mahomethaans wetboek, met verder verseeckeringe dat, byaldien al door den jongen Sulthan yets anders wierde gecondescendeert off geapprobeert, dat sulx by de Bantamse grooten etc. wel heileh en tegengehouden soude werden, vervolgende voorts noch van den jongen Sulthan ordre te hebben d'heeren ambassadeurs in 't corte bekend te maecken van geen andere saecken te willen noch te connen spreeken voor en aelter de twee voornoemde poincten wegens de weglopers en vergoedinge van geleden schade wierden afgestaan en haer ingewilligt, onder andermael hooge betuyginge dat buyten dien in de opnieuw te makene tractaten niet anders te doen was, maer deselve 2 saecken toegestaan werdende, soude den Sulthan ende de grooten tot de verdere poincten hun gemakelyck behoonen, en daarmede halde die conferentie een eynde genomen. Hierop wierden des volgenden daegs 's morgens onse ambassadeurs door den jonge Sulthan weder schielyck ten hof onboden, doch eerst 's naermiddags laat binnen 't paleys ter audientie gelieten, vindende den Coninck verselt met vele Pangerangs en grooten op een balleye sitten, en de ambassadeurs op 't nodigen des Coninck hun oecq nedergeseth hebbende, soo repeteerde den Sulthan ten meerendeels 't geboisgnerde met zyne gecommiteerdens daags tevooren, met een nader explicatie dat volgens hunnen wethboek geen tractaten onder de Javanen langer als thien jaeren konden stantgrypen off gemaectt werden, ten waere deselve inmiddels wederom vernieuwt wierden, en dierhalven vermeende hy sedert 't expireren van dien tyt onses vorige contract met Bantam van 1639 niet gehouden te zyn eenige vergoedinge wegens de gepretendeerde aengedaene ongelucken aen ons te doen; waerop door de ambassadeurs Syn Hoogheyt tegemoet wort gevoert dat den Turcksen Keyser, die na 't selfde wetboek luysterde en leefde en van een en 't selfde gelooff met haer was, egter syne oprechte (1) contracten met diverse Christen potentaten wel voor lange tyden en oock heyliglyck observeerde

(1) Denkelyk te lezen: *opgerichte*, evenals Dagr. 1679 p. 388: *het verbondt, tuschen onsen staat en beyde die kroonen opgericht*.

sonder in 't minste daarvan te wycken, en wederom by de Mayesteyt ⁽¹⁾ gerepliceert dat een Coninck syn wetboek wel konde overtreden, maer dat hy egter geensints genegen was sulx te doen etc., en op de allvraag der ambassadeurs wegens 't restituereen der weghgelopene Europeanen en slaeven verclaarden den Sulthan wel te inclineren om naer 't vernieuwen van 't oude contract alle fugativen die maer condon werden aangewesen en noch niet Moors geworden zynde te doen restituereen, gevende voorts duydelyck genoeg te kennen, sich niet verder te willen inlaten als maer 't oude contract simpelyck te vernieuwen, en 't welcke dan oocq telckens na 't verloop van thien jaeren weder soude moeten werden gerenoveert, en alswanneer 't selve by hem ende de syne in alle poincten en deelen punctueel soude werden naergecomen en achtervolcht etc. Inwylen wiert doen voorts door den Keey Aria Mangonsadana in presentie des Sulthans en alle Bantamse grooten voorgelesen en aen onse ambassadeurs inhandigt seecker geschrifte van de substantie als gemelte Keey Aria etc. d'onse eergisteren in de conferentie hadden voorgehouden, 't welck naderhand naer gedaene oversettinge uyt 't Javaens in onse taale bevonden zy te luyden van woorde tot woorde in substantie als volgt.

Translat van een Javaens brieffje, door Keey Aria Mongonsadana de gesanten op 3^e July 1680 in presentie van den Sulthan en alle syne grooten voorgelesen en overgelevert, waerop den Sulthan verclaerde 't selve te wesen zyn wille en begeeren, te weten:

Desen brieff is het bageorte van den Sulthan, waermede den Hscael, sahandaer en ten derden aen capiteyn Maleyers bekend maect dat voor desen het quaat, door de Bantamse volckeren gedaen, als tot Andragiry, aen de hoecker chialoup, de chialoup die van Malacca is gecomen ende het verdere door de Bantammers gepleecht is huyten weten en kennisse van den Sultan, ten anderen ⁽²⁾ soo te water als te lande doodende, en vanwegen alle de wechgelopene volckeren van Batavia van allerhande soorte, alsmede van de Bantamse volckeren die buffels, bocken, paerden, ossen en andere goederen hebben gestooten, daernaec hebbe ick in 't Mahometaense wetboek gesocht en bevonden dat het niet betamelyck was wedergegeven wierde, waeraen my oocq gedraege, want hetgeene gedaen is gepasseert ende voorby, en de Conincq als medeparty, synde de regeerder van een plaetse, is verwisselt. Myn genegentheyt is wel, indien tot accoord gelleeft te comen, dat het goet sal wesen het contract vernieuwt wiert.

Naer alle 't welcke de ambassadeurs, op zyn Javaens door den Sulthan wat onthaelt en getracteert zynde en haer afscheyt erlangt hebbende, weder naer voort voeren etc., gelyck alles omstandiger in 't aencomend brieffboek onder dato van heden by de Bantamse advisen staet gespecificeert en te lesen.

(¹) Er staat: by de Maleytse.

(²) Misschien te lezen: den anderen, d. i. elkander.

Gemerckt Syn Excellentie Crain Bissac door zyn vertroude souraans den Heer Directeur Generael Speshman by monde uyt Sirribon heeft laten aendienen en waerschouwen dat syn halve broeder Dain Mangala (den 3 April passato hiervooren aengerouert en aldoen op zyn iterative smeeckinge etc. van zyn detentie, daerin hy als een oorlogsgevangen van Java's Oostcust is opgesonden, ontslagen) niet veel diande vertrouwt te werden, alsoo hy gelegentheyd vindende wel ietwes quaats mochte beginnen off oocq wel na Bantam off elders vlugten, soo is (ingefolge van het besluyt, deswegen op gisteren genomen) denselven Dain Mangala hedenmorgen sonder veel gerugt door den capteyn Francois Tacq wederom in verseeckeringe genomen en andermael aen hoort van eene der schepen bestelt tot nader dispositie, doende syn E. desen namiddagh daervan aen Syn Ed^e. behoorlyck rapport.

3 d^e. 's Morgens comt uyt de Straat Sunda te retourneren de chialoup de Massanghoom met een briefje van den commandant schipper Reynier Reyniersze uyt de fluyt Swanenburgh aen Haer Ed^e. van primo deser, dienende eenlyck ten geleyde van gemelte chialoup en dat daermede den opperstierman Sievert (¹) de Jongh van de fluyt de Pynacker wiert opgesonden om sich wegens de ingelade particuliere paper, door d'E. Isaac Zooman op Bantam aengehaelt, te verantwoorden, gelyck by 't aencomend brieftboeck nader is te beoogen.

's Avonts keert alhier oocq uyt de Straat weder de sloep de Vliger met de briven van 't schip de Retuwe, uyt Souratta overgebracht, die dan in vergaderinge geopent wesende bevonden syn twee missives, beyde door den p^r. gezachhebber Joan Kel en den raat in Souratta aen Haer Ed^e. geschreven van dato 15 April en 3 May dezes jaers, verselt met diverse bylagen, zynde de eerste maer een copie, waervan d'originale met 't schip China (dat noch over Ceylon verwacht wert) staen te ontfangen, behelsende gemelte advisen het volgende nieuws:

de inlandse handelaers wierden door de Chindische roovers, Arabieren en Portugessen veel overlast en schade in hunne vaert ter zee aengedaen, als zynde door deselve verscheide schepjes afgeloopen en de goederen met geweld daeruyt gehaelt, en daerom hadden de coopluyden oock ernstigh om een Comp^{te}. bodem tot overvoer hunner coopmanschappen versocht;

den oorlogh tusschen den Mogol en de Raespoeten begon hoe langer en meer in hevigheyt toe te nemen en de Ragiapoeten, soo machtigen Konincq niet connende tegenstaen, hadden haer met list soecken te behelpen, waerdoor se den Mogol somtyls groote schade toebragten, want op seeckeren tyt besloten zynde omme malkanderen een openbaere slag te leveren en ten dien eynde te velde gecampeert leggende, hadden de Raespoeten (om geen agterdocht van haeren aenslagh te geven) des nachts een groote menigte brandende sackels in de aerde geplant, waertegens den Coninc met zyn gansche lager opbrack, doch de Mogolders geavanceert zynde, soo waren de voornemde Raespoeten met sulcken furie uyt hyn embuscade van achteren aengevallen dat het geheele Mogolse leger door verbaestheyd ter vlucht geraekte, doch den Conincq naderhand de Ragiapoeten

(¹) Er staat: *Sievert*.

vervolgt hebbende en zy hun door den Konincq genadert stende, hadden al het verlatene wechgevoert en haer nae 't gebergte begeven; waardoor 't Mogolse leger, zynde wel 200 duysent man sterck, in hongersnoot gebragt was, zoodat se genoodsaecht wierden op te breken en de stadt Ondegaer vooreerst maer in besettinge te houden om die Rasipoeten naderhant weder te connen vervolgen ⁽¹⁾ etc.:

den befasmden rover Suwagie was met een leger van 2000 ruyters en 3000 voetknechten de stadt Souratta wederom tot op 40 eos off omtrent 50 myl genadert geweest, 't welcq onder de inwoonderen alhaer soo grooten vreesse hadde veroorsaecht dat er een groot gedeelte sich op de vlugt begaven en veele der principaelste gereet stinden om op 't nader approcheren ten eersten die stadt te verlaten, en de Engelsze, desen grypvogel niet veel goets toetrouwende, hadden hun met sack en pack, vrouwen en kinderen nae Soualys strandt geretireert, waardoor d'onse almede in becommeringe geraakt waeren, doch desen alarm duurde niet langh, vermits cort daeraen gemelte Souagie met zyn leger weder afgeweken was, hoewel desselfs groote progressen ⁽²⁾ in 't aenstaende weynigh beterschap deswegen belooffden:

de Francken woelden noch even stercq, hebbende ⁽³⁾ hun schip de Le Soleil d'Orient met den commissaris Boursau naer Bantam afgervaerdicht en noch een ander scheepje bevragt om over Bantam naer Tonquin te versenden en soomede hun scheepje de Voultoir nevens noch een gehuurt bodempje naer Cormandel, vanwaer 't eerste naer Siam stont voort te gaen; oocq stoffen ⁽⁴⁾ zy seer van een groot capitaal dat hun in September uyt Vranckrycq soude werden toegebracht, maer daer was op haer voorgeven A uso soo weynich staet te maecken als op de veranderlycke Moorse en andere gerugten etc.:

de Engelse vrunden hielden sich present stil en stonden in korten een scheepje naer Bantam off te depecheeren, doch waren hun vry hemoeyande om naer Cormandel, Bantam, Bengale, Aetchin, Siam etc. in 't perticulier te equipperen, 't welcq voor hunne Comp^e. niet als tot nadeel moeste strecken etc.:

op den 10 April jongstleden was neffens 's Compangies alphantigo aen Soualy strant een schieliecken brant ontstaan, waardoor over de 12 huysen in de aache gelecht doch noch door de onse bytyts weder geblust waeren, alsoo dat 's Comp^e. packhuysen aen 't dack maer alleen eenigzints beschadigt waren etc.

Uyt de tweede missive van den E. Kel en raat van dato 3 May bevinden maer 't volgende om aen te haelen:

't gerugte hooftgelt (waervan hiervooren diekwyls zy gewach gemaeckt) dat den Mogol van d'Europoor soowel als alle de Heydenen in syn ryk soude willen pretenderen, was door een bevelschrift, uyt 's Coninx naem van den Ryxcancelier Assetchan opgesteld, alsnu aen den stadvoogt in Souratta gelast de Europeanen t'eenemaal quyt te schelden, maer daerentegen weder ingevoert den verhoogden thol van 2 tot 5¹/₂ percento aller incomende en uytgaende coopmanschappen,

(¹) Het H.S.: *vervolgen*.

(²) Er staat: *progrezen*.

(³) Het H.S.: *hebben*.

(⁴) Er staat: *stoffen*.

sullende sulx aenrank nemen met primo November 1679, en had oocq dien verhoogden thol reets van eenige Comp^{te}. koopmanschappen moeten werden goetgedaen, doch stinde men ten naesten daeroff 't verder gevolg nader te ontwaeren:

van Queda was in Souratta een Engelsch vry schespie met thin, koper en spianlter aengelant, 't welc wel eenige dalinge in die koopmanschappen soude veroorsaecken etc., gelyck sulx en 't verdere raackende de negotie by 't aencomend briefboek geëxtendeert en by 't verbael in substantie kan werden aangewezen.

Des avonts omtrent seven nyren gewert ons per Javaens vaertuygh van Bantam een briefje onser ambassadeurs Gualter Zeeman en Ocker Ockersze, nyt 't schip Couvorden aldaer op gisteren aen Haer Ed^e. gecarteert, behelsende ten principaelen 't volgende:

onse ambassadeurs tot verscheyde malen naer lant gevaeren synde omme by ontmoetinge ofte anders gelegentheyt eenige der Javaense grooten 's Comp^{te}. rechtvaardige pretentien voor te kunnen houden, soo had sulx doch niet willen lucken, temeer men seecker berigt waere dat den Conincq liever den oorlogh soude willen afwagten als tot eenige restitutie der weghloopers ofte vergoedinge der geledene schade verstaen, en schoon Zyn Hoogheyt oocq al daertoe soude mogen inclineren, dat evenwel syn grooten sich daertegens wilden kanten, want de saecken stinden tot Bantam ten hoove al vry seltsaem en vol intrigues, so soodanig dat men de waere geschapentheyt derselver niet had kunnen ervaren, sommige voorgevende dat alles door de directie des ouden Sulthans geschiede, daer integeendeel de soodanige die met onse ambassadeurs nyt naeme van den jongen regerenden Vorst quamen te sprecken verseeckerden dat den ouden met geene saecken des rys meer te doen hadde; voorts konde men wel bemerken datter al vry eenige diffrentie tusschen den jongen Conincq en sommige zyner grooten in swaugh ginck, en daerom hadde Zyn Hoogheyt oocq om by deselve niet suspect te zyn onse ambassadeurs ten hove laten roepen en in volle vergaderinghe zyne grandes laten hooren al 't geene wat daegs tevooren tusschen zyne gecommiteerden en onse ambassadeurs in de gehouden conferentie was voorgevallen; echter scheen den jongen Sulthan een Vorst van miusamen ommevang, hem altyt omtrent d'onse vrundelyck verthoont hebbende, maer datter aen 't Bantamse hof veele verinogende quaat geintentioneerde tot en tegen 's Comp^{te}. welvaren waren, conde men niet als al te wel in veele dingen bespeuren, en daeronder wel voor de voornaemste scheenen te zyn d'Pangerangs Pourbaya, Zouria de Wungsa, Probangsa en Kidol, waarvan de laaste voor een rechte stockebrand van al het quaat omtrent de E. Comp^{te}. wel mogte gehouden werden, wetende seer den geveynsden te speelen; den jongen Sulthan had mede door opebaer gommelagh aen alle ingeseten en van Bantam laeten waerschouwen wel op hoede te syn en een goede wacht te houden op peene van 50 rd^e., onder voorgeven de aenwesende Hollanders voorgenomen hadden brandstigtighe aldaer aen te rigten; oocq waere onse ambassadeurs door den jongen Conincq op de varckensjacht om haer te vermoecken genodigt, dogh sulx telckens beleefdelyck afgeslagen, aengesien men voor eenigh quaat attentiaet, en dat

na scheen niet sonder reden, by soo een occagie bedugt was, als zynde d'onse daervoor gewaerschoot geworden:

de aldaer residerende Europiaenae vrienden bragten oecq noch al alles by om den Sulthan van alle tractabele met ons middelen ⁽¹⁾ af te houden, gelyck oock de apparentien sich seer slecht verthoonden om dien Vorst tot eenige redelykheyt te brengen, vernieuende evenwel onse ambassadeurs dat de Bantammers geensints den oorlogh tegens d'E. Comp^s. soude willen beginnen, maar lever soecken de saecken dus vloerende te houden omme ondertusschen onder den duym hunne roveryen en moorderyen noch te mogen plegen ect^e, gelyck sulx in 'taencomend briefboek nader staat gespecificeert.

Hedenmorgen ter extraordinary vergaderinge onder 't afhandelen einiger saecken raeckende den toelant en onse commissie tot Bantam verstaen zynde by de voorige opgestelde en aen onse ambassadeurs overgegeven wetlige pretentien te persisteren sonder daervan in 't minste af te wyken, doch ondertusschen de saecken wat te temporiseren, totdat ons volgens hoope inwylen de nader ordres der Heeren Mayores uyt het vaderlant sullen toecomen, gelyck sulx en 't verder van dit werq in de te doene rescriptis naer Bantam sal werden geëxteendeert en waertoe de Heeren Directeur Generael Speelman en Camphuys zyn versocht geworden etc.; weyders is noch goetgevonden tegenwoordigh onder anderen de beloofde placaten, in 't reglement tegens de pracht en kostelykheyt als 't houden van carossen ect^e. na den teneur van de bevelen der Heeren Meesters belooft, alsmede dat tegens den particulieren handel, soodanigh het van de aengecomene vaderlandse schepen gedrukt is in handen gecomen, alhier te laten drukken en affigeren, gelyck sulx by 't resolutieboek en 't geïnserieerde staat te beogen en welckers inhoudt hiernamaels mede op zyn plaats staet te volgen, sullende meteenen oecq ingevolge der ordre van de Meesters en 't geciteerde by 't reglement werden onderstaen het verpachten van alle aencomende sterkedrancken en eetwaaren onder de swaar poene, by d'Ed^e. Heeren Meesters daertoe gestatueert, om te sien off daer iets van sal willen vallen en van te profiteren zyn.

's Nachts comt alhier uyt Souratta ter rheede aen te landen 't schip de Betuwe, medebrengende de volgende contanten, coopmanschappen en andere goederen als hieronder volgt, synde 's Comp^s. papieren reets op gisteren met derselver opperhoofden per de sloep de Vlieger hier aengehragt, gelyck aldaer aengeteekent staet te beoogen.

In de Betuwe uyt Souratta:

302461 guldens aen contante silvere ropyen:

296 pakken diverse Suratse cleeden:

29260 R indigo Bima ⁽²⁾:

1780 sacken taruw:

966 R zegelfack:

(1) Denkelyk te lezen: met alle practicabele middelen van ons.

(2) Lees: Biana.

95 pakken gecaltoonneerde deeckens;

6 pst. groen laecken;

28 kurven ajuya, partly onbequaem equipagiegoet ongetaxeert, bedragende te samen een somma van / 491012 : 18 : 11.

6 d^e. Agtarvolgens het geresolveerde in Raade van India op gisteren, son senden Haer Ed^e. van desen avont de sloep de Vlioger naar de Straat Sunda met twee briefjens. 't eene aen den cruyssenden commandant schipper Reynier Reyniersze op de fluyt Swaenburgh, dienende eenlyck ten geleyde van de twee missive aen onse heeren ambassadeurs Zeeman en Ockersze ter rhaede Bantam op 't schip Coevorden, sullende 't selve door de fluyt de Pynacker uyt de becruyssinge voorts naar Bantam gebracht en aen de voornoemde ambassadeurs gestelt werden, behelsende ten principale 't volgende:

dat den opgesonden opperstierman van de Pynacker Siewert de Jongh wegens 't innemen van ontrent 100 piecels particuliere peper tot zyn verschoninghe had welen in te brengen, dat sulx maer was geschiet tot accomodatie van een burger-vaertuyg, 't welck tot sinckens toe leek soude geworden zyn, weswegen den E. Haesael Zeeman gerecommendeert wierd onder nauwkeurigh ondersoeck te doen, om de rechte waarheyte te ontdekken:

voorts had men uyt d'ontfange missives gezien de aancomste en introductie ter audientie by den Sulthan onser ambassadeurs, 't welck stations genoeg seheen, konnende het excusaeren van stoelen tot uitplaatsen voor de ambassadeurs niet wel misduyt werden, ten aensien het aldaer en der Javanen gebruyk zy op maten off alcatyven te sitten, vallende verders op de introductie ten hoove niet veel te seggen, maer de verklaringe des Koninx, door de gecommitteerden eerst in geschrift met Javaense letters gethoont en naderhand in presentie des Koninx aen onse ambassadeurs overhandigt, was seer onredelyck en sonder fondament jae bespottelyck bevonden, vermits tot hunne verschoninghe het geallegheerde uyt den alcoran niet soude kunnen dienen, gemerckt in 't oude contract van anno 1659 tusschen ons en Bantam wel duydellyck stont uytgedruckt dat het voor eeuwig gemaeckt en gesloten waere, temeer daerhy door het laeste articul wierd bekrachticht dat het verhoort niet alleen syn kracht behouden soude onder den alsdoen regerenden Conink van Bantam en den Gouverneur Generael int Batavia, maer oock onder het gebiet van haere naervolgers, behalven dat onder alle Mahometaansehe vorsten hier in India soodanige ongerymtheden noyt waeren te berde gebracht, sulx onse ambassadeurs den Koninck en grooten daerop ten antwoorde konden dienen, dat wy alnoch by de voorige opgestelde poincten in 't geheel bleven persisteren sonder in 't minste daarvan te connen affwycken, tenzy de ambassadeurs quamen goet te vinden, datter in 't point van de restitutie der fugativen die het Mahometaanse gelooff bevorens hadden aangenomen eenige mitigatie te vinden soude wesen, als wy dan maer in de reste vergenoegen konden erlangen, streckende 't oochmerck daerheenen om de saecken noch wat trainerende te houden tot de comste der vaderlantse schepen en daarmede verwagte nader ordres der Heeren Meesters, moetende ondertusschen in de Bantamse secreten van staat sooveel doenlyck gepenetreert werden etc., gelyck sulx en de

verdere kragtige reden en motiven dienaangaende tot ordre en naerigt in 't afgaende briefboek wel uitgedrukt breder te beoogen zy.

Heden ter extraordinary vergaderingh is raekkende de rescriptie en saecken van Bantam noch soodanigh gesprooken als by 't resolutieboek onder huydigen datum te ontwaeren.

7 d^e. Na de middagh comt te deser rhede van Timor te verschynen seecker Portugees schieppe, genaemt Nosse Signora de Segoura, zynde den 27 January passato vauhier nae derwaerts gesterent, sonder eenig schryven van onse residenten aldaer en niet als mondeling bericht van den toestand van Comp^{te}. saaken en ommeslagh mede te brengen.

's Avonts omtrent het gebeth keert uyt de Straat Sunda terugge de sloop de Vlioger met een klein advisbrieffje, door den commandant schipper Reynier Reyniersze op de fluyt Swanenburgh aen Haer E. op heden geschreven, eenlyk ten geleyde van gemelte sloop en bekenmakinge dat 't parquet aen onse ambassadeurs per de fluyt de Pynacker aenstonts naer Bantam gedepescheert was geworden.

Heden ter extraordinary vergaderinge Haer Ed^e. gebesoingneert (1) hebbende over de saecken en 't werck van China en wegens eenige reesterende poinctjens waerop by de gehouden conferentien van 29 Juny passato nadere dispositie was vereysschende, soo is daerop jegenwoordigh onder anderen verstaen dat onse originele brieven aen den Keyser in Peking als aen de 3 hoofstregenten in Hockleuw door onsen afgesant, den capitayn Hendricq van den Eeden, persoonlyck sullen werden bestelt, om onse genegenheyt en antwoorde daerby wegens de versochte adxistentie als anders na de waerheyt te beter alsoo te connen bekenmaken, ende dat men de hier aenwesende Chinase ambassadeurs lectura oftewel afschriften dier brieven desbeagoerende sal verleenen, om met haar niet bedekt maer open en ront te gaen etc., gelyck sulcx in 't brede by 't resolutieboek deses casteels almede de gehouden Chinase conferentien seer duydelijk en wel geextendeert staat aengehaelt en te lesen.

Wyders is mede in 't brede by het resolutieboek te beoogen 't gebesoingneerde en gearresterde onder huydigen dato wegens de te doene besendingen nae Tonquin en Palembang en 't nodige ten dien eynde op heden in Raade van India voortgebragt.

8 d^e. 's Morgens gewert ons per een Javaans joekum met den infants corporael Gabriel Cardosa een briefje van Tanjongpoura, door den vaendrig Jan Bervelt uyt Comp^{te}. veltschans aen Haer Ed^e. op gisteren gedateert, dicterende dat de Javaanse afgesanten nevens de schoonmoeder des Sousoubounangs op den 24^e des voorleden maants vandaer weder naer Sourabaya naer haaren heere geretourneert waeren, en hadden deselve nae de bekenmakinge van Haer Ed^e. ordre haar met de Craoangse ingelanden (2) doen verder niet meer bemoeyt;

de Craoangse hoofden, Haer Ed^e. ordre bekenigmaeckt zynde om 's Comp^{te}. munte in die landen gangbaer te moeten maecken, soo hadden se na nader beloofte hun devoir daertoe te contribueeren;

(1) Er staat: *geboingneert*.

(2) Het *US.*: *ingelanden*. Evenzo Dagb. 1625 p. 145: *de ingelanden* van Formosa.

den Keey's Mas Pougier had den vaendrig versocht dat een hooft van des Tommagons volck met hun naer de bovenlanden mochte gaen om de Preangers off dorphoofden tot haer gehoorsaemheyt te brengen, aengesien zy onder malcanderen seer oncenigh waeren, waerop oock den Tommagon een syuer hooft derwaerts gesonden hadde, en ten dien fine is ons nu oock noch mede terhand gecomen een Javaense ola, door den voornoemde Mas Pougier wegens de Preangers aen Haer Ed^e. geschreven, 't welcke uyt 't Javaens in onse taale bevonden zy van volgenden tenour.

Translaatbriefje, door den Tommagon Mas Pougier uyt de Graoangze bovenlanden aen Haer Ed^e. geschreven.

Desen brief van uwen dienaar Mas Pougier Carti Deria Badra Casar tot Onkor, waarmede my vernedere voor mynheer den Gouverneur Generael. Verders soo het mynheers gelijft is om de stadt Graoang tot zich te nemen, hy kan zyn wille daarmede doen, maer gelijft alle volckeren van Prayangan tot Tanjongpoursa te doen vergaderen, omdat alle het volck van Prayangan by den anderen zyn, en myn versoeck is dat zy de plaetze gelieve te bewaecken daer de Bantammers zyn en de wegen stoppen daer deselve door soude connen komen, dat is de plaetze Sedasi, opdat 't selve niet verdestruert en werde; daerom gelijft mynheer daervoor goede zorg te draegen en die plaetze te laten stoppen. Dit is myn versoeck, en 't volck van Pryaman zeggen dat zy de plaetze Soelamaya wel connen bewaacken. Eynde.

Voordemiddagh comt alhier uyt den treyn op Java's Oostcst van Sourabaya over Japara, Tegal etc. met eygen vaertuygen te retourneren een compagnie Batavise Balyers onder den capiteyn Tyben, sterck 86 weerhaere en van de Comp^e. gegagieerde coppen, hebbende al een gennymen tyts met het leger op de Oostcst van Java onder onse troepes gesworven, sonder eenigh schryven van de heer commandeur Coupar off eenige andere residenten van de Comp^e. mede te brengen.

9 d^e. 's Naermiddags erlangen per eenige nader off tweede afgesondene des jongen Sulthans off tweden Prince tot Cheribon met eygen vaertuygen oock een briefje, door den capiteyn Jochum Michielsz en den raat aldaer aen Haer Ed^e. op den 6 deser gecarteert, behelsende niets nodigh in desen aen te haelen, gelyck by 'taencomend briefboeck en verbael can werden gesien, sullende de translaat van de medegebragte Javaense brief des jongen Sulthans hieragter volgen, doch 't tweede van den Pangeran Maas Tappa aen den onden (¹) Sulthan Sopo geschreven en onder de bylaagjes overgesonden, is niet nodigh geagt hier te insereren als zynde van geen belangh.

Een weynigh later gewert ons mede per 2 inlandse vaertuygen met den Batavise Balyen vaendrig Bielal Padadakan, by hem hebbende 19 man, zynde van Sourabaya uyt den treyn afgesonden, besyden het dubbel bovenstaende schryven van den capiteyn Jochum Michielsz uyt Cheribon een briefje van den commandant

(¹) Er staat: *ouden ouden*.

schipper Bayeri Visch en den raat tot Indermayoe, daer by empassant onder andere plaatsen mede heeft aangeweest, op gisteren aen Haer Ed^l. geschreven, dicterende eenlyk dat de afgesondene des Sousouhouangs met desseifs schoonmoeder Ratouw Ibo van Tanjongpoura op Indermayoe waeren aengecomen en voor yder der ambassadeurs vyf Spaense realen van den Javaensen gouverneur Wiera Loddero afgeëyscht hadden, doch niet connende obtineren hadden zy wyders hun reyse te lande over Cheribon naer Sourabaya voortgeset, gelyck by 't aencomend briefboeck in 't breede staet gespecificeert.

Heden ter extraordinarie vergaderinge onder 't lesen der briefjens, van de Princen van Cheribon ontfangen, is aen den Chinees inwoonder en boedelmeester deser steds Djieuwko toegestaan een chialoup off joncke ten handel naer Siam te mogen senden.

's Nachts comt hier noch van Sourabaya met eygen inlandse vaertuygen te retourneren den Batavischen Balyen luytenant Pangokiraogh, by hem hebbende een compagnie Batavise Baleyers sterck 78 gegagieerde coppen, alsmede een tyt lang in den treyn op Java's Oostcust gebruyckt geweest zynde.

10 d^e. 's Namiddags werden de afgesanten en 't briefje des tweeden Prince off jongen Sulthan tot Cheribon, op gisteren hier aengecomen, in geleyde van den ondercoopman en cassier van den ontfangh Joannes Truytmans, staende de soldaten eenlyk in volle wapenen in 't rinqst, en hiinen in de groote vergaderzael by Zyn Ed^l. reets verscheenen zynde overleverden de briefjens van haer meester en na een weynigh discourerens met een glaesje seck en pienangh getracteert zynde en eens op de gesontheit van haeren Prince gedroncken hebbende, gingen zy weder na buyten en wierden aen haer vaertuygen gebragt, ende zyn de voorsz. Javaense briefjens aen Zyn Ed^l. de Heere Gouverneur Generael en d'Ed^l. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman naer gedaene vertalinge in 't Duyts bevonden van eenen inhoudt en luydende aldus.

Translaatbriefje des jongen Sulthan off tweden Prince tot Cheribon, aen Zyn Ed^l. de Heere Gouverneur Generael geschreven.

Desen brief van den jongen Sulthan van Cheribon, die zynselven overgeeft aen Godt en de Comp^a. en uytdrukt hiermede zyne suyyere en oprechte genegentheyt tot den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens, die in grootheyt en staet verheven is, seer wys en verstandigh in alle zyne gedoenten soo te water als te lande en wiens deuchden seer beroemt zyn, die mede stout en kloekmoedigh is in den velde des oorlogs en maect dat alle zyne vyanden hevrees werden en na haeren asem snicken; Godt de Heere wil hem daerinne stercken tot in der eeuwigheyt, opdatter altyt een schaduwplactse mach zyn voor alle Koningen en grooten hier benedenwints; die oocq zyn goedertierentheyt aen alle arme en nootdrullige laat blycken. Godt de Heere wil hem en zyn gansche huysgesinde gunnen een langh leven in dese wereldt. Oocq comt myne veele groete aen alle de Raden van India.

Verders maecke aen den Heer Gouverneur Generael bekend vanwegen de saecke des oprichten brieffs van de Comp^t., die voor ons drie gebroeders den 20 May Maondags op de passabaen tot Cheribon is gelesen, en wy drie gebroeders hebben tesamen met vreugde het seggen en de laringe van de Comp^t. daeruyt verstaen en zyn daerover welgemoet en 't lant Cheribon in ruste. De leeringe van den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India is, dat de drie gebroeders Koningen van Cheribon niets tegens anderen souden misdoen, maer in alle saecken eens zyn, 't geene van tevooren tot nu toe noyt myn wille is geweest om het lant Sirribon eenigh quant aen te doen, maer integendeel althoos alle deucht, om een vruind van de Comp^t. te mogen blijven.

Noch heeft den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India gesecht dat wy drie gebroeders Koningen van Cheribon elcq zyn regeringe selfs in het lant Seribon souden hebben. Icq hebbe niets in myn herte waarmede icq de Comp^t. daerover soude konnen bedancken als myne oprechte en suyvere genegenthey, met bekendmakingh dat wy drie gebroeders vrunden van den Sousouhouangh Aman Kourat, waerover icq mede seer verblyt heu, alsoo den Sousouhouangh Amang Courat van outs aff tot nu toe als onsen oudsten broeder en ons altyt toegenezen is geweest.

Noch hebben den Gouverneur Generael en Raaden van India gesecht dat wy tegens de Comp^t. en den Sousouhouangh Aman Courat niets souden misdoen, 't geene Godt ons niet in het herte sal geven om ons tegens de Comp^t. off den Sousouhouangh yets te misdoen, alsoo wy in dese tyt geen andere hebben daer wy ons vertrouwen op stelle en die ons in noot can helpen als de Comp^t. en den Sousouhouangh Aman Courat. Daerom sende icq dit blaetje geschrift met Damang Marta Nagara en den jongsten sabandaer tot Cheribon Ingabay Wiera Prayo. Verders hebb icq tegenwoordig niet anders te senden als 2 coeyangs rys, 2 koz- en 2 hartebeesten, 't geene niet en gelooft te versnaden, want het is een bloempje op een steel, tot teecken van myne oprechte suyvere genegenthey en erkennisse van myn vader en moeder.

Vermits de 2 noch hier aanwezende Spaanse padras Manuel de Espanjol en Charles Torcott, na de veroveringh van Ceauw anno passado van Ternaten herwaerts opgesonden, heden ter extraordinary vergaderingh onder 't affhandelen einiger saecken wegens de Chinese ambassadeurs versocht hebben om met hun gevolg, bestaende nyt noch 16 coppen, met 't Portugees scheepje Nosse Sinjora de Souroura vaahier naer Maccauw te mogen vertrecken, soo is goetgevonden haer sulx toe te staen, aengesien deselve de Comp^t. hier maer tot een last syn en oocq om redanen niet raedtsaem graght zy haer naer 't vaderlant te senden, zynde hun confrater Jeronimo de Cebros reets op den 5 Juny jongstleden vaahier met 't Portugees scheepje S^t. Pedro en S^t. Paulo rooraft mede naer Macauw gegaen, gelyck alles breder in 't resolutieboek deses Casteels geëxtendeert zy te ontwaren.

11 d^r. Agtervolgens de gedaene beloften by 'tjongst in Maert opgestelde reglement en 'tgeresolveerde in Raade van India op den 8^e deser is heden voormiddag een preuve genomen mettel publyck verpachten van alle gepermitteerde aencomende Europese sterckodrancken en eetwaeren etc., en ten welken eynde tot die te doene pacht mede op den 8 deser ter gewone en behoorlycker plaats en geaffigeert zy het ondervolgende biljet, en dat op alsulcke voorwaerden en condition als agter geciteert biljet gainsereert te behoogen zy, luydende als volcht:

BILJET.

Den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende de Raaden van India maecten by desen een igelyk bekenl dat ingevolge van de intentie ende expresse ordres der Heeren Bewinthebberen ter vergaderinge van de XVII in Raade van India voorgenomen en gearresteert zy omme aen de meestbiedende op te veylen en te verpachten den aenbreugh van allerhande Europese drancken van wynen, bieren, mommen, montkosten van baringh, backingh, salm, olyven, kappers, ansloves etc. en wat dies meer mochte wesen, welckers inbreugh altoorens niet mochte zyn ofte werden verboden en die van Bantam off elders van de Françon, Engelsze, Deenen off andre vrienden gekocht en hier aengebracht werden, en dat op alsulcke voorwaerden en condition als van dese nieuw aen te oemen pacht sullen werden opgesteld en te vinden ende te lesen zyn ten huys van den heer Outfanger Generael, item tot den Zahandhar en oock ten huys van den Chinesen capteyn Wanjoecq.

Dengeenen die daerin gadinge mochten hebbèn, die come aenstaende Donderdach den 11e deser lopende maent voormiddags ten clocke 10 uyren op de groote voornaele deses Casteels, alwaer de opveylinge sal geschiede en nae 't voorlesen der condition yder zyn proffyt kan behartigen.

In 't Casteel Batavia desen 4e July 1680.

(Onder stont:)

Secht het malkanderen voort.

Condition waerop door den Gouverneur Generael ende de Raaden van India ter ordre van de Heeren Principalen in 't vaderlant op aenstaende Donderdach den 11 deser maent July aen de meestbiedende verpacht sullen werden alle Europese eet- en drinckwhaaren dier hieronder genoemt ende uytgedruckt staen.

1. Om alle fraudation van thollen en licenten der Europese eet- en drinckwhaaren in alle maniere voor te comen en te verhoeden, is op ordre der Heeren Mayores in Raade van India goetgevonden en gearresteert, op 11^e deser maent July 1680 deselve aen de meestbiedende in 't openbaer te verpachten en sulx by de maent, ingaende primo Augusty aenstaende en eyndigende ultimo December daernaenvolgende.

2. De pachtpenningen sullen opgebracht en betaelt werden twee maanden gereet off op de hant voor den aenvauck van de pacht en dan voort alle maanden precys sonder eenigh uytstel.

3. De pachter sal gehouden wesen terstont en alleer hy buyten 't Casteel sal mogen gaen te stellen 2 sulliciente borge, elck in solidum verbonden onder renunciatie der beneficien divisionus et excusionus, tot genoeg van den ontfanger en licentmeester.

4. Die eenigh bodt na voorsz. pacht doet off desselfs verhooght, sal gehouden wesen 't gestant te doen tot en soo lange dat deselve tot contentement van den voorsz. ontfanger en licentmeester aen ymant anders sal gelaten zyn, niettegenstaende die hy een ander noch verhoogt ofte tot meerder prys in 't afslaan gemeynt mochte wesen.

5. Byaldien de pachter in gebreecken blyft behoorlycke borge te stellen off de pachtpenningen op de geconditioneerde termynen op te brengen, 't zy in 't begin van de pacht off daerna, soo sal deselve weder opgehangen en andermael aen de meestbiedende verpacht werden tot laete van den voorsz. eerster pachter voor sooveel minder sal comen te gelden, sonder dat hy echter, soo se hooger comt te loopen, daarvan yets te eysschen sal hebben.

6. En sal tegen voorsz. pachter mitsgaders oock zyne borgen voorts geprocedeert werden met gereede en dadelycke executien soo op haer goederen als personen, sonder eenige vorder sommatie off rechtsplegings en niettegenstaende eenige provocatie en onvermindert deselve.

7. En opdat de sluyckeryen te beter geweert mogen werden, is de pachter toegestaan den geheelen dagh van dat de boom open- tot deselve toegaet op de tholplaats zysselfs off ymant anders zyuentwegen te verblyven om acht te nemen op alle incomende soo Comp^{te}. als burger- en andere particuliere vaertuygen geene uytgesondert.

8. Deselve nevens een der Comp^{te}. boomwagters exactelyck te visiteren sonder daerin door imant verhindert te werden op arbitrale correctie van die zich daertegen in eenige maniere sal gestelt hebben.

9. Eenige der voorsz. Europese eet- off drinckwaeren daerin vindende, sal 't selve den ontfanger en licentmeester acustonts bekendgemaect werden, die dan een biljet daarvan sullen verleenen met expressie daerin van den thol off gerechtigheyt op ider soort gestelt, om deselve daerop te mogen invoeren, altoorens voorsz. gerechtigheyt aen den pachter betaelt wesende.

10. Als namentlyck:

voor een pyp off vat met Engels hier à 60 stuyvers.....	rd ^r 60;
een vat met mom.....	* 50;
een vat Deens hier.....	* 30;
een d ^o . met haantjesbier	} 't vat ..... * 15;
een d ^o . met Serpster d ^o .	
een d ^o . met Delfs.... d ^o .	
een d ^o . met Luyks... d ^o .	

en voorts andere Europise bieren, namentlyk drinckbaer zynde, maer versuurt off eenigermaten onbequaem ter taxatie van den ontfanger en licentmeester;
 voor een aem van 90 kannen met Ryuse wyn..... rd^r. 30;
 met Spaense wyn off Kanarise seck..... * 30;
 met claret..... * 30;
 met foutinjack..... * 30;
 met muscate off muscadet..... * 20;

en voort. andere wynen en vaetwerck van meerder off minder begrip en inhoud na advonant, drinckbaer zynde, maer versuurt off eenigermate bedorven yder ter taxatie alsvooren;

voor een aem van 90 kannen met Keulse off Nantise brandewyn..... * 30;
 een kolder met 15 flessen met voorsz. drank..... * 4;
 een d^o. met Hollandse gedistilleerde waateren..... * 4;

ensoo voort, meerder en minder sustagie der kannen en hottels gereeckent na advonant 't voorsz. aem;

voor een vat Deense, Engelse off andere hoter van 100 q Hollandis... * 8;

die van cleender off minder gewicht pro rato gerekent;

een vierendeel Leytze, Delfse off diergelycke Hollandse hoter..... * 4;

kleender off grooter sustagie naer advonandt;

voor een Engelse kaas groot off klein..... * $1\frac{1}{2}$;

een Parmesaense..... * 6;

een Stolkse kaas..... * $\frac{1}{2}$;

een gecomynde d^o..... * $\frac{1}{2}$;

een groens d^o..... * $\frac{1}{2}$;

een petersely..... * $\frac{1}{2}$;

een saffraen..... * $\frac{1}{2}$;

een Edamse groot off klein..... * $\frac{1}{2}$;

voor een groote boersham..... * $\frac{1}{2}$;

een ordinary Westphaelse d^o..... * $\frac{1}{2}$;

een geroockte tongh..... * $\frac{1}{2}$;

een stuck geroockt vlees..... * $\frac{1}{2}$;

een d^o. paterstuck genaemt..... * $\frac{1}{2}$;

een sousys de holonje..... * $\frac{1}{2}$;

voor een vaetje met ansiovis van gewoonlycke groote..... * $\frac{1}{2}$;

een kenneken met pekelharingh..... * 4;

een met d^o. salm..... * 4;

grooter en kleender vaetwerck naer advonant gereeckent;

een geroockte salm..... * $\frac{1}{2}$;

een loode busse off porceleyne flesse met caveaer..... * 4;

een vaetje met 100 buckings off geroockte haringh..... * 1;

een d^o. met sooveel sprout..... * 1;

de vaatjes van meerder off minder getal naer advonant gereeckent;

voor een groote loode busse met olyven..... * 5;

een d ^e . cleene.....	rd ^e	1 ¹ / ₂ ;
een kelder met 15 flessen met deselve.....	•	5 ;
van minder na advonand de flesse gereeckent;		
voor een groote loode busse met kappars.	•	5 ;
een cleene d ^e	•	1 ¹ / ₂ ;
een kelder van 15 flessen met deselve.....	•	5 ;
van minder na advonant de flesse gereeckent;		
een kelder van 15 flessen met braamkappars.....	•	5 ;
van minder na advonand de flesse gereeckent;		

yets anders van voorsz. waaren dat hier niet gespecificeert is ingevoerd werdende, blyft alsvooren ter taxatie van den ontfanger en licentmeester.

11. In 'tverderen van welckere thol en gerechtigheyt den ontfanger en licentmeester mitsgaders de suppoosten van den boom voorsz. pachter de vereyste adssistentie sullen bieden en hun daarin behulpsaem wesen.

12. En byaldien de pachter eenige der voorsz. waaren uyt de scheepen off vaertuygen, daarmede op dese rheeде aengebracht zyn, in een ander gelost in eenige kreecken, rivieren off oocq in 't overlant draegen buyten de groote rivier en gewoonlycke tholplaats gepasseert te wesen mochte achterhaelt hebben, soo sal hy 't selve anstonts den ontfanger en licentmeester bekendmaecken, om door ons de facto sonder forme van procederen de confiscatie daarvan gedeceerneert te werden.

13. Ingevolge van 't welcke dan de voorsz. goederen met den aldereersten op voorengedagte tholplaats ten overstaen van den ontfanger en licentmeester mitsgaders de pachter in openbaer aen de meestbiedende (alvorens door beekenslag een yder daarvan verwittight zynde) voor contant sullen verkocht werden.

14. Te verdeelen een derde van die van den ontfanger en 2 derde voor den pachter.

15. En sal de pachter niet vermogen de voorsz. sluyckerye te verswygen noch eenige der waaren achter de hant te houden off met de contraventeurs en fraudateurs dierwegen te composeren, op soodanige poene als met de volgende woorden door de Heeren onse Principalen in het 30 artical van Haer E. reglement daerop gestelt zy, namentlyck; sullen (te weten de pachters off die by haer als opsienders zyn gestelt) gestraft worden met de doodi, en over negligentie en versuym met openbaere geesselingh en andere swaere straffe nae verayech van saccken.

16. Maar van voorenopgestelde thol- en gerechtigheytbetalingh sal excomit en vry blyven alle hetgeene van de gespecificeerde waaren d'overcomende vrienden uyt het vaderlant by billiet van de Heeren Meesters off Haer Ed^e. gecommitteerdens doceren sullen hun geconsenteert te zyn om met haer derwaerts over te voeren, en welck billiet den ontfanger en licentmeester sal moeten overhandight werden om telckens van den invoer daerop aenteekeningh te doen etc.

Op welcq voorstaende biljet en voorstaende conditien dan desen voormiddagh op de grote voorsaele deses casteels ten overstaen van Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael, den Heere Directeur Generael Cornelis Speelman, nevens de heeren Bort,

Hurt, Blom, Outhoorn en Camphuis; item den secretaris deser vergaderinge Joan van Hoorn nevens den baillu, den landrost en 2 gecommitteerden metten secretaris van Schepenen als de hoofden onser Chinesen die nieuwe verpagtinge publyck opgeveylt en afgeslagen zy van 1000 ryxdaelders ter maent, doch tegens hope maer egter niet buyten verwagtinge deselve tot twee en vyftich rd^r. afgeloopen zynde sonder dat ymant nog eenige genegenheyt daertoe behoonde, soo is verstaen die gemeynde verpagtinge verder om de cleenen afloop te staaken ende die saecke en aenbrengh van drancken en cleenigheden te laten, gelyck as tevooren en tot noch geweest en oocq by de Regeringe alhier niet qualyck na de constitutie van tyden en saecken geoordeelt is.

Na de opveylinge van de boveugeciteerde misgiste pacht der vreemde drancken en eetwaeren etc. zyn oocq ingevolge van het geresolveerde op 5^e deser mede de gedaene beloften in 't reglement almede na de intentie der Ed^e. Heeren Mayores tegens den pracht en kostelyckheyt alsmede tegens het houden van carossen en overdeckte calessen mitsgaders oocq daerbeyden de extracten nyt het reglement der Ed^e. Heeren XVII van den 16 October anno 1676, in verscheyde opsigten by forma van placcaet in 't vaderlant gedrukt en mette gearriveerde scheepen in December en January jongstleden vandaer onder de schespapijeren by geval de Regeringe alhier in handen gecomen en door Haer Ed^e. nader geresumeert en in 2 placcaten tesamengesteld en doen drucken, wesende deselve beyde placcaten getekent en gesegelt noch desen middag omtrent elf uyren nae voorgaende klokengeluy van de puye van Zyn Ed^e. woning, item oocq van voor 't stadshuys door den fiscoel van India Gualter Zeeman en gecommitteerden nyt den Achibaren Randt van Justitie afgelesen en gepubliceert, gelyck sulx op overmorgen door den fiscoel Pieter Pauw en gemelte gecommitteerde op de rheeide en voerts naderhant oocq op alle comptoiren van India insgelyx staat te geschieden, luydende deselve van woorde tot woorde als volght, en eerstelyck dat tegens de pracht en kostelyckheyt.

PLACCAAT.

Byckloff van Goens, Gouverneur Generael, mitsgaders de Raaden wegens de Generaele Nederlandse Geootroyeerde Oost Indische Comp^e. in India allen dengeenen die desen sullen sien ofte hooren lesen saluyt; doen te weten:

Alsoe de Heeren Bewinthebberen der Generaele Vereenigde Nederlandse Geootroyeerde Oost Indische Comp^e. gecommitteert ter vergaderinge van XVII tot Amsterdam by Haer Ed^e. ordre en reglement van den 16^e October 1676, mitsgaders Haer Ed^e. brieven van den 21^e October derselver jaers, item primo November 1678 ons serieus belast en aenbevoelen, mitsgaders seer expres en ernstelyck gerenvoeyert hebben tot den inhoudt van Hun Ed^e. generaele missive van den 25^e November des jaers 1651, sprekende om de pracht en overdaet in te binden ende te besnoeyen, het houden van carossen ofte overdeckte calessen af te schaffen, gelyck mede het draegen van eenige peerlen, diamanten ect^e. te verbieden, soo is daerop in Raade van India serieus

geleth zynde, in naerkominge van Haer Ed^{de}. ordres goetgevonden te doen publiceren en affigieren de naervolgende extracten uyt gemelte reglement en Haer Ed^{de}. brieven, om agtervolgt en naergekomen te werden op soodanige poene als by deselve staen nytgedrukt, luydende van woorde tot woorde als volgt:

Uyt het reglement van den 16 October 1676 articul 32.

Ende gemerckt tot Batavia en eenige andere plaetsen van de Comp^{te}. de pracht en kostelyckheyt seer de overhant heeft genomen, sullen den Generael en Raed een serieuze besoigne hebben aan te stellen op hoedaenigen wyse en door wat middelen deselve sal connen werden ingebonden en besnoeyt, ende sal tot dien zynde vooraff werden verboden, eerstelyck het houden van karossen ofte overdeckte calessen, verstaende buyten den Gouverneur Generael mitsgaders de Raaden Ordinaris, aen dewelcke sulx alleen by desen wert gepermitteert.

Uyt de generaels missive der Ed^{de}. Heeren XVII van primo November 1678.

Het houden van carossen off overdeckte calessen hebben wy by onse voorsz. missive van den 21 October 1676 en 't bygevoegde reglement, buyten degeene die sulx daerby specialycken wert toegelaeten, mede verboden en somer dat wy eenige de minste reden vinden om daervan eenigermaten te dispensereren; ter contrarie verstaen wy alnoch dat sulx praesize sal moeten werden geëxecuteert en naergekomen.

Uyt het reglement van den 16de October 1676 articul 34.

Ten tweden, by renovatie van 'tgeene by missive van de vergaderinge in November 1651 na India is geschreven en geordonneert, het dragen van eenige peerlen, diamanten off anders kostelycke gesteentens, voorts silver en goude kanten, item knopen ofte andere geïnventeerde wercken off dragten van gout off silver, welcken aengaende in de gemelte missive van den 23de November 1651 aldus geschreven en geordonneert wert:

Uyt de generale missive der Ed^{de}. Heeren 17 van den 25de November 1651.

En alsoo wy van verscheide personen onderricht werden, is de pracht onder een igelyk aldaer (te weten in India) soo groot, dat zy daer al haer welvaren aen hangen, sulx dat wy verstaen 't selve als een pest in Batavia en over geheel India voorgekomen moet werden met een reglement en ordre tot voorkominge souveel mogelyck van alle excessen en hovaerdyen,

't welc^q ons heeft doen resolveren UE. te ordonneeren op groote straffe te verbieden, dat geene dienaers off andere vryluyden van Batavia, uyt dese landen met schepen van de Comp^s. overgecomen, vermogen sullen te draegen juwelen, diamanten, goude kettings, gout off zilver passement, op de verbeurte van deselve en daerenboven naer gelegenthey^t van saecken daerover gestraft te werden.

Uyt de brief^f van de Ed^{de}. Heeren 17 van den 21ste October anno 1676.

By de voorsz. brief^f (te weten van den 23 November anno 1651) wert seer geklaecht over de groote pracht en kostelykheyt die toenmaels op Batavia en andere plaetsen van ons gebiet was dominerende, en 't welke wy van dese tegenwoordige (¹) tyden mede wel mogen seggen, ja houden deselve noch vry hoger als doen gesteygert te wesen. Wat wy in opvolginge van de goede ordres, doosmaels daertegens beraemt, tot gelycke inbindinge en besnoeyinge van dien hebben ternedergesteld, wort in 't voorsz. reglement mede nader gedeclareert.

Zynde alle de bovenstaende de eygentlycke woorden en inhoud van 't voornoemde reglement ende brieven der Heeren XVII, ingevolge van dewelcke wy by desen verstaen dat niemant eenige carossen ofte overdeckte calessen sal mogen houden als alleen den Gouverneur Generael ende de Ordinaris Raaden van India; dat oecq niemant uytgesondert den Gouverneur Generael ende de Raaden van India, soo Ordinaire als Extraordinaire, mitsgaders haere vrouwen, kinderen en weduwen, die wy verstaen dat dienaengaende uytgesondert sullen zyn en blyven, sal moogen dragen eenige juweelen ofte soodanige andere kostelyckheden als hierboven staen gespecificeert, ende dat mede op deselve poenen als Hun Ed^{de}. Hoog Agthare daerby hebben doen uytdrucken.

(Onder stont:)

In 't Casteel Batavia den 5 July anno 1680, mitsgaders gepubliceert en geaffigeert den 11 daeraenvolgenden.

(Lager stont:)

Gedruckt tot Batavia by Abraham van den Eeden, Comp^s. en. stadsdrucker.

(En was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont 's Comp^s. zegel in roode lache gedrukt en daeronder:)

Ter ordonnantie van hooghgemelte Haer Ed^{de}.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

(¹) Er staat: *tenwoordige*.

Volgt het tweede placcaat tegens den particulieren handel, soosls het uyt het vaderlant is overgekomen.

Ryckhul van Goous, Gouverneur Generael, mitsgaders de Raaden wegens de Generaels Nederlandse Oost Indische Comp^e. in India allen dengeenen die desen sullen sien ofte hooren lesen saluyt; doen te weten:

Alsoo ons uyt het vaderlant uyt de schespedoosen is toe- en in handen gecomen een gedrukt extract uyt de ordre en 't reglement, ter vergadering van de XVII, representerende de Generaels Vereenigde Nederlandse Geootroyeerde Oost Indische Comp^e., opgesteld ende gearresteert op den inlandsen handel in India etc., item tot weringe van den particulieren handel van 's E. Comp^m. ministers etc., soo is in Raade van India goetgevonden en vastgesteld hetzelfde alhier mede te laten publiceren en aenstaen, mitsgaders naer alle comptoïren van India af te senden om achtervolgt en naergecomen te werden op soodanige poene als daerby staat geëxprimeert en uytgedrukt, luydende van woorde tot woords als volgt.

Extract uyt de ordre en reglement, ter vergaderinge van de XVII, de Generaels Nederlandse Geootroyeerde Oost Indische Comp^e. representerende, opgesteld en gearresteert op den inlandsen handel in India etc., item tot weringe van den particulieren handel van Compagnies ministers etc.

16. Voort sal op poene des doots, tenminsten van publycque geesselingh en bannissement worden verboden aen de schepen, uyt het vaderlant in de Straat Zunda off omtrent Batavia comende, eenige vaertuygen te admitteeren anders als die met speciale ordre off consent van de Regeringe zyn afgesonden, veel min aen deselve over te geven eenige kassen, pakken, vaten, bieren, brieven off wat des meer soude mogen wesen.

18. By arrivement van eenige schepen 't zy tot Batavia off in eenige andere landen, plaatsen off steden van Comp^m. gebiet, sullen (*) de fiscoels haer exatelyek hebben te informeren soo by de officieren als gemene volck off in deselve, 't zy ter plaetse daer zy haere ladinge hebben ontfangen off onderwegen, oock eenige goederen, waeren off coopmanschappen buyten die van de Comp^e. zyn geladen off overgenomen, om in cas van jae tot confiscatie van die whaeren en straffe tegens d'overtreders van de placcaaten naer alle rigeur te procederen.

25. Oock wort den gouverneur, commandeur off opperhoofd aen de Cabo de Bona Esperance by desen mede gelast zich nauwkeurigh te informeren by visite der schepen en examinaatie der officieren en gemeene maets, uyt het vaderlant daar aencomende, off oock eenige waeren, coopmanschappen off provision in de voorsz. schepen zyn ingenomen off

(*) Et staat; nullumie.

aen boort gebragt, 'tzy gedurende derselver leggen in de havenen van 't vaderlant, buyten soodanige waarvan speciaal consent sal moeten werden verthoont, off oocq wel buytengaats; in Engelant off onderwegen.

26. De voorsz. ingelade particuliere goederen in de schepen van de Comp^e, buyten ordre off consent, 'tzy van de Bewinthebberen in 't vaderlant off van den Generael ende Raaden tot Batavia off van den gouverneur, commandeur off opperhoofd van de plaats van derselver ladinge, die alsvooren sullen komen achterhaelt te werden, sullen alle werden geconfisqueert en een derde daarvan genoten by den aanbreyger, een derde by den fiscael en een derde by de Comp^e, des dat den naem van den voorsz. aanbreyger sooveel doenelyck sal werden gesecreteert en daerenboven op desselfs advancement vavorabelyck gelet.

27. Gelyc sulx mede sal werden genoten by alle diegeens die eenige particuliere handeligh, by dienaers van de Comp^e, gepleecht, sullen comen aen den dag te brengen, hoe groot de somme by verkopinge van die aengehaelde off ontdeckte goederen na voorgaende confiscatie te porcederen oocq souden mogen wesen.

28. Byaldien de voorsz. particuliere goederen, buyten ordre off consent alsvooren in de schepen van de Comp^e, geladen, souden mogen aengaen en ingenomen zyn by een officier van 't selve schip off ymant daarmede overvarende, sal deselve werden gestraft met de doot, tenminsten met openbaere geesselingh naer exigentie van saecken.

29. En voor sooveel belangt de officieren, die ordre tot de inladinge off overneminge van de voorsz. particuliere goederen hebben gegeven off d'inladinge of ⁽¹⁾ overneminge derselver niet en hebben geweert, getracht te weeren off ter plaatze van haer eerster noncomste sulx in maniere als hierna breder wert gesecht niet aengegeven, sullen deselve mede werden gecorrigeert en gestraft, 'tzy by deportement off anders naer bevindinge van saecken.

30. Tot welcken eynde alle officieren, matroosen en soldaten gehouden sullen wesen, ingevalle ende wanneer zy kennisse sullen hebben becomen dat eenige particuliere goederen buyten ordre off consent alsvooren in de schepen van de Comp^e, zyn geladen off buytengaats en onderwegen overgenomen, soo in 't gaen nae Indien als in 't wederkeeren vandaer, mitsgaders in Indien selfs off oocq buytengaats off onderwegen uyt de schepen van de Comp^e, gelost ⁽²⁾ en aen andere overgegeven, sulx te openbaren en aen te geven, verstaende onder genietinge van soodanigen premie als hiervooren staet vermelt, te weten in 't vaderlant aen den Bewinthebber off Bewinthebberen die tot het ontlossen van deselve aen boort sullen koomen, tot Batavia aen den Generael ende Raaden, op Cheylon aen den gouverneur off 't opperhoofd van de plaats daer zy souden mogen arriveeren, aen de Cabo de Bonna Esperance aen den gouverneur, commandeur off 't opperhoofd

(1) In plaats van of staat er: over.

(2) Er staat: gelast.

aldaer, en voort in India aen den gouverneur, commandeur, directeur off ander opperhoofd op de plaats van haer eerste aencomste, en dat alles op poene van deportement op de uytreyse off ginder in 't lant in 't reguarde van de officieren, en ten aensien van de gemeene maats soo in 't gaen derwaerts als keeren naer 't vaderlant mitsgaders de thuyscomende officieren op de verbeurte van 6 maanden gagie en voort arbitrale correctie nae exigentie van saecken.

31. Oock sal niemant, in dienst alsvooren naer Indiën gaende, vermogen te weygeren getuygenisse der waarheyt te geven, des versocht off daertoe aengemaent zynde, van alle 't geene hy wegen de voorsz. sluyckeryen, en verboden handel gesien off verstien heeft, op poene van deportement in 't reguarde van de officieren die auls in India souden mogen comen voorgehouden te werden en haer daerin weygerigh thoonde, en voort ten aensien van alle anderen als wederspaninge op poene van arbitrale correctie en dat se egter na steyl van rechten daertoe sullen werden geconstringeert etc.

(Onder stont:)

Aldus gedaen en gearresteert ter vergaderingh van de XVII in Amsterdam den 16^e October 1676.

My present

(Was geteeckent:)

WILLEM VAN DAM.

(Lager stont:)

Gedruckt tot Batavia by Abraham van den Eeden, Comp^{re}. en stadtsdrucker, mitsgaders aldaer gepubliceert en geaffigeert den 11^e July 1680 soodanigh heiselve (gelyck hiervooren gesecht) ons uyt het vaderlant is toegecomen.

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont 's Camp^{re}. segel in rooden lakke gedrukt en daeronder:)

Ter ordoonantie van hooghgemelte Haer Ed^{te}.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

's Avonts gewert ons van Bantam een briefje, door den resident Willem Caell aldaer aen den secretaris deser vergaderinge d'E. Joan van Hoorn op 8 deser uyt naeme van Haer Ed^{te}. gecarteert, dicterende dat den 22 der jongstleden maent van Bantam naer Tonequin was gestevent 't Engels scheepje genaemt Tonequin met

520 picols geraffineerde zalpeter;

50 à 60 packen met wit lynwaten;

80 duysent Spaence realen en noch eenige stukken lakenen etc.;

Item den 26 daeraen 't Engels hoeckertje d'Advis mede naer Tanckin met 100 picols swarte peper;

55 duysent Spaense realen aen contanten en noch party laeckenen, croonrassen en perpetuuen;

zynde met dit hoeskertje als passagier mede vertrocken den bekenden Samuel Baron, eenlyck met een paer duysent rd^e. aen capitael.

Heden ter extraordinary vergaderingh is wegens het verpachten der Europische drancken en eetwaeren etc., alssulx gearresteert als by 't resolutieboek deses casteels staet te beogen, waarvan de substantie hier door de insertie ⁽¹⁾ der placcaten al staat aengeroert, namentlyck dat men het mits de slechten oytvall van die gemeente verpachtinge daerontrent by de tot noch gewoone costumie sal laten continueren.

12 d^e. Omtrent de middagh komen hier binnen 't Casteel ben ⁽²⁾ verthoonen den Balyen Capiteyn Tyben met syn comp^e. Batavise Balyers sterck 86 coppen, den 8 deser van Sourabaya uyt ons leger met eygen vaertuygen herwaerts opgecomen, mitsgaders noch een comp^e. onser Balyers onder den Capiteyn luytenant Pangokirangh, sterck 78 coppen, mede daegs daeraen van Java's Oostcust gearrovert, treckende alsoo beyde in ordre het groote binnenpleyn ront Haer Ed^e. wooninge voorby en doen voorts weder naer buyten ider na syn huys en wooninge.

Des middags gaat de chialoup 't Casteel Batavia nevens noch 1 à 2 zeylsloepen met de twee Chinese Tartarische ambassadeurs Liolauja en Lilauja naer 't eylant Ourust om een speelreysje te doen en meteenen Comp^e, timmerwerff aldaer uyt curiosheyt te besigtigen, in geleyde en geselschap van den coopman Jacob van der Planken en ondercooplieden Cornelis Spanbroeck en Adriaen de Man, kerende 's avonts weder wel vergenoegt terugge.

Voorts is den Capteyn Christiaan Bulck heden op syn versoeck in Raade van India geaccordeert 't lighen eeniger extracten van de Generaale Secretaris ten synen behoefte, en soo oock aen Heeren Schespenen toegestaan 't dragen van haer ordinaire voorige zydgeweer met goude en silvere vercierselen alsoo die mogten wesen, onvermindert 't g^eemaneerde placcaet dato 11 deser gepubliceert tegens de pracht en kostelykheyt, en heeft noch wyders d'Heer Ordinaris Raadt Willem van Outhoorn als opperkerkmeester ⁽³⁾ ingedient eenige consideratien, by den burger kerkmeester deser stede Dionys Kelek op 't papier gebragt tot aenwysinge van de incomsten der middelen van de Nederlandse groote kerck en de nodige reparatien van dien, luydende deselve notitie als volgt:

Verscheyde consideratien wegens eenige diverse poincten der Nederlandse kercke, die door kerckmeesters aen de Ed^e. Heer Gouverneur Generael en d'Ed^e. Heeren Raaden van India werden voorgedragen omme Haer Hoogh Ed^e. Achtbare goetvinden daerop te ⁽⁴⁾ erlangen, als namentlyck:

de dootkleeden werden verhuurt in dese volgende pryzen:

N°. 1 lang 9 ellen realen 7½, ofte nu..... rd^e 6;

(1) Er staat: *insetie*.

(2) Er staat: *en*.

(3) Het BS.: *als opperkirchen*.

(4) Het BS.: *ter*.

N ^o . 2 lang 7	ellen realen 6	rd ^s	6;
5	$6\frac{2}{3}$		4;
4	$6\frac{2}{4}$		3;
3	$6\frac{2}{4}$		$2\frac{1}{2}$;
6	$6\frac{1}{2}$ synde		

een slecht kleet voorgo-
ringe burgerlycke per-
soonen

NB. de huurgraven ofte kelders in de kerck realen 25

de dootgraver syn salaris

in de kerck, de graven ofte kelders diverse personen toebehoorende:
voor de kerck. realen 2 off nu rd^s $1\frac{3}{4}$;

voor het lighten en toeleggen van de sark. 4 $3\frac{1}{4}$;

de dootgraver alsvooren. $1\frac{1}{2}$ $1\frac{1}{4}$;

de huurgraven ofte kelders:

voor het kerckhoff. 20 16;

de dootgravers salaris. $1\frac{1}{2}$ $1\frac{1}{4}$;

op het kerckhoff voor bejaarde personen, jonge-
lyden als kinderen;

aen de kerck voor een aerde graf. 1 $-\frac{2}{3}$;

aen de dootgraver. $-\frac{2}{3}$ $-\frac{3}{4}$;

die in 't hospitaal komen te overlyden;

aen de kerck voor het kleet en 't graf. $1\frac{1}{2}$ 1;

aen de dootgraver alsvooren. $-\frac{2}{3}$ $-\frac{3}{4}$.

Ofte het versuiff naer het model UEd^{te}. Hoogh Agtbare verthoont syn voortgank sal nemen;

wert mede versocht het alagthuys agter de kerck ten aensien het vergaen is mocht werden wechgenomen om alsdan de wal te beschoeyen;

ende alsoo kerckmeesters genegen zyn een nieuwe kaart van de graven (diverse personen in de kerck toebehoorende) te laeten maeken, off niet die personen haer graven met sufficiente getnygen ofte bewysen sullen hebben aen te weysen, alsoo kerckmeesters die niet wel weten uyt te vinden, ende daer geen erfgenamen van zyn onsecker (*) termyn van tyt, naer het goetvinden van UEd^{te}. Achtbare op het aenslaen van placeaten behoorlyck bekend gemaect synde, die graven niet sullen zyn en blyven vervallen aen de kerck;

off de dootgraver voor het Agtbare Collegie van Heeren Schepenen niet sal hebben den zel van getrouwighydt aff te leggen, soo in het opbrengen van de overlodene als van de inkomsten der penningen voor de kerck, mitsgaders de reekeningen onder de ingesetene niet meer op te brengen als daertoe staet, alsoo dese drie poincten de fugativen dootgraver Adriaen de Heger van hem Deonys Kelk voorgehouden synde (die niet alleen de kerck soo merckelyck heeft vercort,

(*) Misschien te lezen: op secker, en verderop: door het aenslaen.

maer oecq met het verswygen van sooveel overledene personen in kas van erfenisse heeft ontvreemt en van de ingezetenen swaer voor light gelt heeft ontfangen) hem Deonys Kelck tot antwoord gaff: icq hebbe daer myn eedt niet voor gedaen.

Ende alsoo de gemeente noch dagelyx staet meer ende meer los te nemen en dienvolgende de kerck te klein sal worden, stellen kerckmeesters voor, hoven den ingauck van yder deur van de kerck een galdery voor het manvolcq te maecken. 't welcq Haer Hoog Ed^{de}. Achtbare in deliberatie gelieven te nemen.

(Onder stont:)

Batavia ady. 8 July 1680.

(Was getekent:)

DEONYS KELCK.

Over welck voorstel van kerckmeesteren dan ter deser tyt by Haer Ed^{de}. vooreerst het volgende zy gedisponceert, als te weten:

1. Dat men het beschieten der kercke van buyten sal defereren en bevolen lasten aen het goet overleeh van kerckmeesteren.

2. Dat men in plaetse van de graven onder de gestoeltens in de kerck, dewelcke door het versetten geschonden en gebroocken werden, de eygenaers dier graven in plaetse derselver andere sal geven en aenwysen, dewelcke bereets door den tyt aen de kercke zyn vervallen.

3. Dat men de eygendommen der graven door de luyden sal doen bewysen binnen den tyt van drie jaeren, van primo January aenstaende aff, op poene andersints de eygendom daarvan te verliesen: ende sullen de kerckmeesters werden gequalificeert biljetten dierwegen te mogen aanslaen.

4. Dat men de dootgravers na desen den eedt van getrouwigheyt voor Heeren Schepenen sal laten doen.

5. Dat men kerckmeesters sal qualificeeren onme mits het aengroeyen der gemeente 2 galderyen, hoven de 2 kerckdeuren te mogen laten maecken en

6. Wyders dat het salaris der dootgravers item dat van het verhuuren der graven en rouwmantels voortuen sal werden genomen en gestelt op swaer in plaetse van light gelt, gelyck het tot noch zy geweest.

7. Item dat de varkenshal agter de kerk agtervolgens de reets genomen resolutie by dese Hooge Regeringe deswegen in dato 16 December 1672 sal werden weghgenomen en ter geordonneerde plantze omtrent de vleeshal weder opgetimmerd, om dan de wal agter de kerk oecq te connen beschoeyen en ophaelen, en welcke verplaatsinge dan nu maer ten eersten ter executie sal moeten werden gebraght.

Gelyck sulx dusdanigh by 't resolutieboek deses Casteels onder huydigen datum ternedergestelt komt te blyken, en soumede 't gebesoigneerde rakende de officieren en matroosen van de verongeluckte fluyt de Lantman in de lhaay van Gaede op 19de December anno passato, mitsgaders wegens de rescriptien naer Palembang en Tourquin, item dat de geëxamineerde 2 nieuwgemaecte notarissen Joannes Maurus de Jonge en Christoffel van Outers voor de Raat van Justitie sullen werden beoedight etc.

15 d^e. Volgens 't arrest van den 7 deser mits het kort aenslaende teruggekeeren der Tartarische Chinese gesanten Liolauja en Lilauija naar Hocksienuw zyn op heden deselve met haere swite nyt naeme van de Comp^e. op een afscheytmael getraceert in de Ihuy van Zyn Ed^e. den Heere Gouverneur Generael, alwaer zy dan omtrent elf uyren met 2 carossen uyt haer woningen wierden gehaelt door den cassier van den ontfangh Jan Truymans en boomwagter Jacob Oldenvliet besyden de geleyde van den coopman Jacob van der Plancken en d'ondercooplieden Cornelis Spanbroeck, Adriaen de Man en Juriaen Munnick nevens onse hoofden der Chinese natie deser stede, Capteyn Wanjok, Luytenant Litsoecko, Vaendrigh Tengelsauw etc. en gebracht, wanneer cort daerop oock aldaer verscheenen de genodigde gasten, als d'E. fiscael Pauw en oppercooplieden des Casteels, den boeckhouder en visitateur generael, eenige leden uyt den Raadt van Justitie ende verdere heeren en vrienden die by de inhalinge op 28 December voorleden jaers zyn present geweest en eenige andere, tot omtrent 25 personen, nevens oock de hoveaengenoemde officieren der Chinese natie deser stede en de verdere voornaemste inhabitanten uyt deselve, mede tot een getal van 20 à 25 personen, gaende de ⁽¹⁾ heeren Bort, Outhoorn en Camphuys omtrent ten half twaelf uyren mede derwaerts, terwylen dat alles tot de maeltijt bereyt wierde in een opgeslaege bamboese ruyme louts, met eadjangh gedeckt en met plancken gevloert en met groente na de mode deses louts aan alle kanten behangen (zynde deselve plaetse daer op 4^e der voorlede maent Jony de Bantamse ambassadeurs doenmaels oock zyn onthaelt geworden), waerna omtrent 12 uyren Zyn Ed^e. de Heer Gouverneur Generael verselt met de Heer Ordinary Raad Anthonio Hurt en den secretaris Joan van Hoorn sich daer mede liet vinden, en nadat de ordinary complimenten door de afgesanten en wedyrsyts afgelecht ende de maeltijt vaerdigh waere, zoo ging men ten eersten in de voorsz. louts aan taefel zitten, Zyn Ed^e. bovenaan na de cant van de stadt en aan zyn rechterkant een stoel open blyvende voor de Heer Directeur Generaal, die noch niet wel conde comen; zoo sat voort aan syn linkerzyde de Heer Ordinaris Raad Balthazar Bort en daerop ter wederzyden over malcanderen de 2 heeren Chinese oft Tartarise ambassadeurs en vervolgens de Heeren Raaden Hurt, Outhoorn en Camphuys en verdere gequalificeerde ter wederzyden vervolgens in ordre, en ⁽²⁾ wierde onsen gecommitteerden gesant, den Capteyn Hendrieq van den Eeden, in dese gelegentheynt in qualiteyt van onsen eersten afgesant geplaeft naast den E. visitateur generael, ende desselfs genomineert secretaris en tweede, den ondercoopman Jan van Merwede, almede ten dien eynde naest aan de leden uyt den Achtbaren Raad van Justitie, en voort na de Nederlandtse heeren en gasten saeten doen wyders aan deselve taefel mede al vervolgens de staatslieden Lappora en Limlacco en onse Chinese officieren Wanjok, Soeco en Tengelsauw en voort de verdere van de gequalificeerde uyt haere natie te deser stede, vallende de ambassadeurs lustigh aan 't eten en somwylen daerby een glaesje voegende met Rynse wyn, die zy naar 't scheen zedert hun aenwesen alhier al seer wel hebben leeren drincken

(¹) Er staat: *gaende door de*

(²) Dit en laschte ik in.

en nu liever als oenige sacky off yels anders te meugen, hoewel zy van ons bier, mom etc^a. oocq gansch niet vies vallen en die by de Chinesen beneden aan de taefel meest geincorporceert wiert onder 't maenspel en oocq eenige trompetters en tamboers, die gedurende de maeltijt by beurten en door malcanderen lustigh opspeelden, bliesen en trommelden, sulx onse vreugde al redelycker wyse voortgingh, en omtrent 5 uyren begon Zyn Ed^l. in te stellen de gesontheyt des Keyzers van China, die al staende van alle de gasten en oocq Zyn Ed^l. selfs als de ambassadeurs gedroncken wiert en daerop ter eeren van denselven op 't zeyn van een musquetschoot 15 canonnados van de punten Robyn en Saphyr deses Casteels wierden gedaen, gelycq dat zoodaigh van de middagh voor 't begin der maeltijt by de heeren was verstaen en beslooten, wanneer cort daerop den Heer Directeur Generael Cornelis Speelman daer mede verscheen en zich aan taefel settede en door de gesanten verwellevcomt wiert. Doen wiert er niet langh daernaer weder gedroncken de gesontheyt onser Heeren Souveraynen en Syn Konincklycke (*) Hoogheyt den Heere Prince van Orangien onder 't losbranden wederom van 15 gelycke canonschooten, en cort daerop vervolgens eerst op de gesontheyt van den Koninck Sinongh en verdere hooftregenten in Hocksieuw en doen weder op die van Zyn Ed^l. de Heer Gouverneur Generael yder mael 11 canonnados van de voorroemde casteelspunten Robyn en Zaphyr, naer welckers volbrenginge men voor de eerste mael van de taefel opstindt en Zyn Ed^l. zich doen voort weder binnen naer 't Casteel begaff, terwyle dat den Directeur Generael en de andere heeren de heeren ambassadeurs in den thuyt en met discoursen als anders gelyck mede de verdere vrunden hun wat vermaeckten en naer 't vallen van den avont weder aan taefel sich begaeven en daer oocq van alle banquet doen opgedist stont, 't geen tot omtrent $\frac{1}{2}$ negen uyren geduurt hebbende, wierden er oocq eenige Chinesen verworcken tot recreatie der ambassadeurs en gasten onder een redelycken toeloop van kykers aengesteken en verbrant, 't welck gedaen en daerop noch een frissen roemer à 2 gedroncken zynde, bedanckten de ambassadeurs wel hertelyck den Directeur en verdere heeren voor soo grooten eere en onthael, en keerden met de koetsen die haer 's morgens gehael hadden omtrent halff thienen buyten om de Rotterdammer poort in weder welvernoucht na haere logiementen, en hebbende de hoffmeester van Zyn Ed^l. en de dienaers die op de taefel gepast hadden na de Chinese wyse doen verceeren voor haere moeyte 100 rd^r. in roode Chinese briefjes toegemaek, gelyck dat in hun landt de mode en methode is, alswanneer den Heer Directeur Generael Speelman met de verdere heeren en gequalificeerde ministers en present gewesene gasten d'Waterpoort in binnen 't Casteel quamen en zich naer gedaene rapport zyn Ed^l. doen voorts noch 'tzyuen E. huysse wat vermaeckten; en daarmede nam de statelycke maeltijt van afscheyt der Chinese Tartarische ambassadeurs een zynde.

15 d^e. De Chinese Tartarische ambassadeurs op eergisteren off Saturdach voorleden in de thuyt van Zyn Ed^l. door denselven ende de Heeren Raaden van India als verscheyde gequalificeerde ministers en burgeren getracteert en onthaelt zynde geworden, gelyck hier even te vooren aengehaelt zy, soo heeft den Heere

(*) Er staat: *Koninklycke*.

Directeur Generael Cornelis Speelman deselve tegens hedenmiddagh oocq tot een aensienlycke afscheytmaeltyt doen nodigen en versoeken in de thuyt van den E. landdrost Vincent van Mook even aan de westzyde buyten dese stadt omtrent de poort Uytrecht, alwaer zy ambassadeurs omtrent 11 uyren uyt haer woningen met 2 carossen van gemelte Heer Directeur wierden afgeluert en gebragt door de ondercoopliden Cornelis Spanbroeck en Johannes Truytmans met haer staatsknyden, de messieurs Lappora en Limbacco, en verselt met haere ordinary swite van staat, en alwaer dan nevens hun in geselschap waeren versocht behalven de Heeren Raaden van India omtrent een getal van noch 40 der gequalificeerste ministers en borgeren nevens oocq omtrent 50 stucc van de oudste en aensienlyckste onser Chinese inhabitanten en ingesetenen deser stede, daeronder oocq alle die voorleden Saturdach in de thuyt van Zyn Ed^l. 't geselschap doormaels made hadden bygewoont, doch bleef Zyn Ed^l. de Heer Gouverneur Generael thuis. Daer gecomen zynde, was de thuyt rontsom vol menschen en eenige Javaense en Balyse gespelen en dansers tot recreatie aldaer bestelt, gaende men omtrent een uyre aan taefel sitten in de groote roorgallery off zaal, te weten aan de rechterhand aan een taefel alle de heeren en Nederlandse vrunden besyden de 2 Chinese heeren ambassadeurs, die wederzyds als jongst geplaatst wierden naast de Heeren Raaden Bort en Hurt, dewyle de Heer Directeur Generael hier 't hoger eynde van de taefel bekleede, en ter linkerzyde van gemelte zaal saeten aan een evengelycke taefel alle de Chinese messieurs en onsen ouden Capiteyn Wanjoek boven, en ter wederzyden van hem de staatslieden der heeren ambassadeurs Lappora en Limbacco en soo voorts onse voornaemste ingeseten Chinesen na haer graden en wyse.

Naer de maeltyt omtrent vier uyren namen de heeren ambassadeurs in geselschap van d'Ed^l. Heere Directeur Generael en andere hun vermaeck zoo wat in de thuyt, dat wel een van de beste en aensienlyckste is die om dese stadt Batavia tegenwoordigh zyn gelegen, en wyders oocq met eenige Javaense vrouwhieden en Balyers te sien dansen en zagelillen, waarmede den avond gevallen zynde, terwyle datter oocq met 4 à 5 violen doorgaens wiert opgespeelt, soo wierden omtrent 8 uyren eenige Chinese en Hollandse vurwerken ongesteken en verbrant, 't welck gedaen wesende gingh men wederom ter maeltyt op wat avondspyse en oesters, crabben, garnalen en vrugten als caes en broot, inwylen dat oocq zoo des middags het drincken der gesontheden van den Keyser van China, onse Heeren Souveraynen als Zyn Hoogheydt den Heere Prince van Orangien, de Hoochiense regenten, de Heer Generael en andere conditien ter materie dienende niet wierden vergeten, en soo quam dit geselschap verder des nachts omtrent ten twaelf uyren welvernougt te scheyden en yder naer zyn logiement te keeren, en wierden de heeren Chinese ambassadeurs weder gelyck so gehaelt waeren met de coetsen van de Heer Directeur en door deselve messieurs thuytgeleydet, hebbende zy hier al wederom een present off geschenck van ernigh gelt naer 't aflopen der maeltyt voor de dienaers door een van haere dienaers doen terhand stellen, 't welck oocq aengenomen wiert, omdat het soo de Chinese costamen schynen te wesen en om hun alsoo deswegen geen aensloot te geven.

's Middags komt alhier van Tanjongpoura een te landen met eygen vaertuygh den infants Luytenant Aly sonder schryven van den vaendrich Bervelt mede te brengen en alleen omdat hy heeft voorgegeven een wyle tyt onpasselyck te zyn geweest en daarom licentie tot zyn opcomste van Zyn Ed^e. vergunt geworden, mondelinge eenlyck relaterende daer alles noch in goeden stant was etc.

Nademiddagh verschynt wederom alhier van Bantam met Javaens vaertuygh onsen resident Willem Claess en in zyn geselschap oock de staattmessieurs Hendrick Bollen en Arnoldus Blom besyden den helmbardier van Zyn Ed^e., met de ambassadeurs alle derwaerts vertrocken, medebringende een missive, door onse heeren ambassadeurs Zeeman en Ockersze byt 't schip Coevorden van voor Bantam aen Haer Ed^e. op gisteren gecarteert, dicterende 't volgende:

de heeren ambassadeurs tot verscheide maelen door den jongen Sulthan terleurgesteld zynde, waeren eyndelyck den 10 deser 's morgens van denselven Sulthan al wat inciviel ten hooft ontboden en by Keey Aria Mangonsadana in 't achterpaleys door verscheide duystere straatjens in seecker vertreckje gebraght, alwaer den Coninc op een stoel aen een taefel met een wit ammelaecken overdeckt geseten was, werdende de ambassadeurs van Zyn Hoogheyt ontfangen en mede op stoelen aen de taefel genodicht, alswanneer 't compliment van congratulatie wegens de geboorte van den jongen Prins, synen soone, door onse ambassadeurs afgeleght wesende, soo had by Sulthan onse finale oft uytterste resolutie raeckende de gepretendeerde twee poincten, soo om de restitutie onser wechgelopene slaven als vergoedinge der geleden schade begeert te mogen weten en te ervaeren, waarop door onse ambassadeurs gerepliceert wierde dat Haer Ed^e. op Batavia by het geproponeerde volcomentlyk bleven persisteren sonder daervan af te kunnen wycken: soo had Zyn Hoogheyt seer ernstigh hervat dat het contract van den jaere 1659 al voor lange geëxpireert en by diervwegen ongehouden waere het gepasseerde ten tyde van zyne predecessurs te verantwoorden, als oock dat het tegens hun religie was strydende en dat men opnieuws moete tracteren; datter niets soude noch conde gehandelt werden, ten waere men van onse zyde geheellyck van de twee voorsz. by haer gerejecteerde en noghtans voornaemste poincten desisteerde, en dat sulx hun laaste resolutie waere, betuygende onder hooge protestatien noyt daervan te sullen afwycken; en alhoewel onse ambassadeurs de ongerymheden van die redenen Syn Hoogheyt hadden aangewesen, soo was den Sulthan echter by die slotreden blyven voortvaren, van dat het niet anders wesen kon etc.; waarop dan den E. Ockersze eyndelyck Syn Hoogheyt sonderende afvraegde of hy Sulthan dan wel genogen was het oude contract van anno 1659 in de g'extendeerde termen te ampteereen, daerop den Sulthan aennam sich met zyne ryxraaden daerover te willen bedencken en hun meyninge alsdan by geschrifte aen ons nader te sullen declareren; waerna dan 2 dagen daeraen seecker Maleys geschrift, by den Coninc opgesteld, aen d'onse aen lant wierd inhandicht, inhoudende elft articulen van Zyn Hoogheys intentie, met syn conincklycke cachet versiegelt, met versoeck aen onse ambassadeurs sulx ten eersten Haer Ed^e. tot Batavia te willen toezenden en byvoeginge daerinne soodanige poincten te hebben opgesteld als hy en zyne grooten

oordeelden in de opnieu te maecten tractaten souden moeten influeren en geobserveert werden, zynde voornoemde geschrift nae gedaene accurate vertalinge aldaer op Bantam uyt Maleys in onse taale, soodanigh het van beyds ⁽¹⁾ ons overgesonden zy, bevonden van volgenden teneur.

Translaet van de 11 articulen in 't Maleys geschreven en door den Sulthan Aboen Nazar Abdul Cahaer aen de heeren ambassadeurs Gualter Zeeman ende Ocker Ockersze op den 12 July anno 1680 overgeleverd.

(Bovenaan staat 's Conincx zegel in rooden lacke gedrukt en daeronder voorts:)

Desen brieff is een contract van vrede en overeencominge opnieuws van den jongen Conincq aen den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens alsoocq de Raaden van India in 't jaer 1091, genaemt Ghiem, op den 15^e dagh van de maent Joemadie Achier ofte den 11^e July, zynde Donderdagh, des 's morgens in 't opgaen van de zon geschreven, aenvanck nemende met het jaer Ghiem, welcq contract met 10 jaeren ⁽²⁾ sal comen te eyndigen, wanneer weder moet werden vernieuwt ende dat vervolgens van 10 tot 10 jaeren. Dit is den inhoud van het eerste articul.

2 Articul. Wanneer eenige volckeren van Batavia naer Bantam comen wech te loopen, byaldien d'selve 't Moors gelooff noch niet hebben aengenomen is 't behoorlyck dat den Paducca Siry Sulthan d'selve ofte de waerde van dien aen den Gouverneur Generael wederom geve, ende insgelyx oocq de volckeren die van Bantam naer Batavia comen over te lopen en het Christengelooff niet hebben aengenomen is 't hetamelyck dat den Gouverneur Generael deselve ofte de waerde van dien aen den Paducca Siry Sulthan wederom overgeeft. Dit is begrepen in 't vredecontract tusschen Bantam en Batavia.

3 Articul. Indien eenige Bantammers en alle andere cooplyuden die binnen de stadt Bantam woonagtigh zyn hier en daer naer alle andere plaetzen vertrecken om haeren handel te dryven, soo sullen de ingesetenen van Batavia aen d'selve geen overlast vermogen te doen, wanneer sy een rechte Sulthanspas comen te verthoonen, waerby de goede van de quaade moeten gekent worden; dit is het contract van den Paducca Siry Sulthan en den Heer Gouverneur Generael tusschen Bantam en Batavia.

4 Articul. Indien eenige volckeren van alle andere plaetsen op Bantam comen haren handel dryven, sullen de volckeren van Batavia aen deselve geen overlast vermogen te doen. Dit is begrepen in 't vredecontract tusschen Bantam en Batavia.

(1) Misschien: van ginda.

(2) Hierna moet blykbaar volgen wat voorafgaat: aenvanck nemende met het jaer Ghiem.

5 Articul. Dat het niet sal verboden worden, byaldien eenige Hollandse schepen uyt het vaderlant mogte comen, dat den Paducca Siry Sulthan van dese soude vermogen te copen buscruyt, geschut ofte eenige andere waren, dewelcke den Sulthan soude comen aen te staan ofte gevallen, omdat hy getreden is in vredecontract tusschen Bantam en Batavia.

6 Articul. Alle joncken die uyt China tot Bantam comen ofte weder na derwaerts keeren, alsoecq schepen die van haer plaetzen 't zy op Bantam comen ofte wederom vertrecken, dat d'selve geen overlast mogen aengedaen worden, omdat een vredecontract is geslooten tusschen Bantam en Batavia.

7 Articul. Byaldien der eenige ingesetenen van Bantam schuldigh mogte zyn aen andere ingesetene (1) van Bantam ofte eenige vreemde cooplyden binnen Bantam woonagtigh, dewelcke schuldigh waere aen de ingesetene van Bantam en naer Batavia mogte comen te vlugten, ende bewesen wert de schult rechtvaardigh te wesen, dat alsdan de Gouverneur Generael gehouden zyn d'selve schult te laten voldoen ofte de personen aen derselver crediteur ofte crediteuren over te geven; van gelycke mede byaldien eenige ingesetenen van Batavia mogte schuldigh syn aen andere ingesetenen van Batavia ofte alle vreemde cooplyden binnen Batavia woonagtigh, ende naer Bantam comende te vlugten, bewesen werdende de schult rechtveerdigh te zyn, den Sulthan sal gehouden wesen de voorsz. schult te doen betalen ofte den perzoon over te geven in handen van den schuldeysser. Dit is begrepen in 't contract van vrede tusschen Bantam en Batavia.

8 Articul. Byaldien eenige Bantamse volkeren comen te steele buffels en coehesten, dewelcke noch in wesen bevonden werden en claerlyck blyet by twee getuygen, dewelcke het gezien en uyt dien hooft daervan goede kennisse hebben, mitsgaders genegen zyn met eeden te verclaaren d'selve gestoolen te zyn, is het behoerlyck dat den Sulthan die doet wedergeven aen den Gouverneur Generael, en op gelycke wyse wederom den Gouverneur Generael aen den Sulthan. Dit is 't contract van vrede tusschen Bantam en Batavia.

9 Articul. Byaldien eenige volkeren goederen, door den Sulthan verboden, tot Bantam steelswyse gecocht en naer Batavia vervoert hebben, dat deselve, in de mont van de Batavise rivier gecomen zynde, l'eenemael verlooren en daerop niet verder te pretendeeren sal wesen; insgelyx mede van de verboden goederen op Batavia gecocht en tot Bantam gebracht. Dit is het vredecontract.

10 Articul. Wegens de lantscheydinge tusschen Bantam en Batavia strect die van Bantam tot aen de rivier van Anckee, doch sal den Sulthan verbieden dat geene van zyn volkeren over de rivier van Outangh Java sullen vermogen pady te planten, thuynen te maken ofte haer woonplaats te nemen, en insgelyx sullen die van Batavia in geenderley manieren vermogen over de rivier van Anckee eenige huysen te maken, pady te planten veelmin

(1) Er staat: ingesene.

haer woonplaats te nemen, doch sal het echter betamelyck zyn dat die van Bantam, medebrengende een behoorlyck teken van den Sulthan, vermogen in die velden voor quade menschen de ronde te doen, ende insgelyx sullen die van Batavia, medebrengende een diergelyc teeken van den Gouverneur Generael, op gelycker wyse deselve vermogen te doorcruysen, doch in geenderley manier van wederzyde woonplaats te nemen, pady te planten ofte thuyt te maecten. Dit is begrepen in 't vredecontract tusschen Bantam en Batavia.

11 Articul. Dat de volkeren dewelcke van Bantam naer Batavia en van Batavia naer Bantam comen te vertrecken sullen moeten versien zyn die van Batavia met een teeken van de E. Compangie ende die van Bantam met een d^e. van Keey Aria Mangouzanana om de goede uyt de quade menschen dusdanigh te connen onderscheyden. Dit is begrepen in 't vredecontract tusschen Bantam en Batavia.

Dit contract van vrede is geschreven in de vestingh van den Sulthan genaemt Soero Soean.

Wydere is het seggen van den jongen Paducca Siry Sulthan aen den Gouverneur Generael dat dit de meninghe van het contract, ende verdere hetgene de goede en quade Bantams volkeren als oock de goede en quade Batavias volkeren den een den anderen voordesen hebben aengedaen, moet blyven gepasseert, als willende den Sulthan dierwegen niet meer gedencen, veel minder hem beraden, alzoo het volgens de wet zyns geloofs soude sonden syn. Dierhalven moet 't geene voordesen tusschen Batavia en Bantam gepasseert is verwerpen, temeer dewyle het niet ons Mahometaens gelooff niet overeencomt, en volgens hetwelcke het betamelyck is dat icq opnieuws contractere met Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Baaden van India, ende dat tot een teeken van een oprechte suvere vrientschap en genogentheyt van vrede tusschen Bantam en Batavia.

(Ouder staat:)

't Voorenstaende is door ons ondergeschreven (') uyt de Maleytse taale aldus in 't Nederduyts getranslateert.
Bantam in 's Comp^{te}. logie den 15 July anno 1680.

(En was geteeckent:)

OCKER OCKERSZE.

ABDUL BAGUS, Capteyn der Malleyers (in
Maleytse letteren).

JOANNES COPS en

WILLEM CAEFF.

Dese voorstaende articulen dan dusdanigh na de gesegde gehoude conferentie met den jongen Conincq onse ambassadeurs terhant gestelt zynde, soo had men

(') Er staat: onder der gez.

geobserveert, dat dien Konincq en zyne grooten voor en naer de conferentien, met onse ambassadeurs gehouden, telkens daerop langwyligh met de Françe, Engelse en Deense vrienden gebesoigneert hadden, en gelyck men van verscheyde voor de waerheyt van ter zyden was berigt, soo souden de Franzen door brieven nyt Souratta den Coninck hooge belofte van adsistentie hebben gedaen, ingevalle hy met de Comp^e. in oorlogh mochte comen te geraecken, en werdenle door de twee laetste natien insgelycx groote moeyten aangewent om dese onse handelingen te beletten, en soude den ouden Conink volgens 'taenbrengen van den hofspion self wel voorgeslagen hebben, onse ambassadeurs daer aen lant te doen massacreren. Inwylen had nu den jongen Sulthan niet alleen den toegangh in Comp^e. logie verboden, maer oock dat niemant van de Bantammers met 't volcq van onsen Capiteyn Maleyer Abdul Bagus, denwelcken van de Javanen oock dickwyls in 'tuytvaeren van de rivier met scheltwoorden en 't werpen van steenen geaffronteert en gemoeyt ware, mogten spreken;

de Engelse inlandse bodems, de Kings Jaffer ende Bon Arontura, waeren beyde naer de Manillias vertrocken, d'eerste voor reequeningh van de Mooren en d'andere voor den Bantammer;

soo was mede 't Deens schepje de Gulde Fortuyn voor haer eygen reeckeningh naer Tranquebaers op Cormandel vertrocken, gelyck sulx en 't verdere in 'taencomend brieffboek onder 't quartier Bantam breder staat gespecificeert.

16 d^e. 's Morgens erlangen per 't vaertuygh van den Chinees Houko van Macassar een brieffje, door den heer president Jacob Cops en raat ten ⁽¹⁾ casteele Rotterdam aldaer aen Haer Ed^e. gecarteert den 2 deser, dicterende dat de uytgewekene ⁽²⁾ Bougys van Radja Palaccas swite en eenige der Princen op Biema aengecomen synde, het aldaer soodanigh hadden gemaect dat dien Konincq hem genootsaecht vont daerover aen Haer Ed^e. klagtigh te vallen, temeer Aron Teko al diverse vaertuygen berooft en 't volcq daerop vermoort hadden;

den wreveligen Boumisoro bleeff hem noch even hartneckigh tegens den Koning van Tambora opposeren, hebbende eenige negoryen aen zyn zyde weten te krygen;

de gevangene hoofden der Marosse rebellen waren alle mette doot gestraft;

Radja Palacca was den 6 may naer Bony vertrocken, geïncommodeert met een accident in de neus, 't guat hem den adem seer beswaerde en dat men vreesde wel een knacker te wesen, sulx hem yets menschlyck overcomende, dat misschien op Macassar wel groote veranderingh mogte veroorsaeken etc., gelyck by 't aencomend brieffboek breder wert geparticulariseert.

Met voorgeslaerde Chinees Houko gewert ons mede van Japara, daer hy oock heeft aengeweeest, een brieffje, door den oppercoopman Cornelis Bartelsze en raat aldaer aen Haer Ed^e. op 11^e deser geschreven, verselt met verscheyde bylaagjens, waeronder twee brieffjes, van den E. captain Joan Albert Sloot en raat tot Wannacarta na Japara geschreven dato 26 Juny en 3 July 1680, behelsende 't volgende nieuws:

den veltoverste Sindouradja, van Sourabaya nevens drie gesanten des

(¹) In plaats van ten staat er: en.

(²) Er staat: uytgewekene. Voor Biema laschte ik op in:

Sousouhoungangs op Wannacarta gecomen synde, was aldaer hy den E. Sloot verbleven en had die gesanten na de Mattaram by den Pangeran Pougat, daer se aen gesonden waeren, alleen laeten vertrecken, welcke gesanten t'hunner terugkomst met een brief van Pangeran Pougat aen den Sousouhoungang rapporteerden dat se geen reden hadden gevonden om den Pangeran Pougat te mistrouwen, vermits hy alles goets tot de gemeene ruste des Mattaramsen ryks beloofd hadden te sullen contribueeren, en dat de oorsaack van 't wederzyts misnouden niets anders waere geweest als de valsche rapporten waerdoor se beyde misleyt en bedrogen zyn geworden;

de Padjangers onder den rebel Cartipada hadden de hoofden en 't gemeene volck van Caddos doen vligten, hebbende zyn woninge in 't hof des Sousouhoungangs genomen, en alhoewel men eenige onser Javaenen met party Macassaren en Hongys daertegens had heengesonden, soo waren se niet magtig genoeg geweest den vyand te verdryven, maar door de Padjangers teruggeslagen met verlies van 30 man; om die bloothartige Javaenen nu te seconderen, stont den E. captain Sloot ten eersten derwaerts op te trecken, hegerende ten dien eynde noch eenigh assistentie van volck etc.;

de heer commandeur Couper was reets tot Rimbangh aengecomen, alwaer men den Sousouhoungang, die noch seer sieck op Touban lagh, soude afwagten om met hem dan voort na de Mattaram op te reysen om den Prince Pougat te ontmoeten en den Sousouhoungang Aman Courat aldaer als wettigh Keyser en erfheer van zyn vaders ryk te bevestigen, dat den Almogenden geve soo ten goede sonder meer sporrellingh magh uytvallen etc.;

het octroy, door den Sousouhoungang Aman Courat wegens de prerogativen in den handel op Java's Oostcrust aen de Comp^e. verleent, was tot Sourabaya, Grissee, Touban, Damack, Japara en Samarangh op de basaers door den Sousouhoungangs afgesanten ten overstaen oecq van 2 onser gecommiteerdens behoortlyck gepubliceert met bygevoegde dreygementen dat, wie daertegens quame te pexeren, de rechterhand soude worden afgekapt; gelyck sulx in 't aencomend briefboek onder 't quartier Japara geëxtendeert staat te leesen:

den capiteyn Jan Francon was van Sourabaya even voor 't vertrecq van den commandeur Couper mettet jacht de Flaman en een troep van 100 Nederlandse militairen over Bima etc. na Macassar voortgegaen.

Volgt nu secker translaet bonshoir (*), in 't Javaens uyt de Mattaram naer Japara geschreven en onder voorgeciteerde bylaegjens van Japara ontfangen.

Van den tyt aff dat uwe dienaeren Soeta Carti en Soeta Gatty by onsen heer zyn verscheenen hebben wy het swaert, daer hy tevooren recht mede heeft gedaen, tot syn gedagtenis geborgen even off onsen heer persoonlyck by ons waere. Godt de Heere wil uw helpen en segenen met een lang leven en veel geluck op deser aerden.

(*) Denkelyk te lezen: *lonthoir*; hierboven pag. 347: *lontoir*, pag. 362: *lonthoor ofte etc.*

Verders den brief, die onsen heer met de Maccassaren aen ons heeft gelieven te senden, hebben uwe diensers wel ontfangen, waerinnē UE. ons gebiet dat wy nae alle de getroude lieden souden verneemen. Wy maken nu bekend dat wy haer al lange tot Sourabaya hebben gevonden, die haerselven aen ons hebben overgegeven, maer wy maecten noch bekend dat den Sousouboungang over dat gebiet van onsen heer niet wel vergenoegt is en dat den commandeur hem gesecht heeft, dat hy niet misnought soude zyn en Keey Nara Paxa wederom conde krygen, alsmede dat hy den Sousouboungangh dierhalven op den Tommagon Narang Paxa niet quaet soude zyn en hem niet laeten dooden, want dat was het versoek van den commandeur; waerop den Sousouboungang hem heeft beloofd niet te sullen laten dooden maer wechsenden. Dit is het seggen van den commandeur geweest en wy senden dese tydinge mede over aen onsen heer, te weten hetgeene in desen brief geschreven is. Eynde.

's Avonts vertreckt vanhier direct naer Tonquin de hoecker de Croonvogel, medenemende drie briefjes, de eerste aen den ondercoopman en resident Leendert de Mooy en den adsistent Joannes Sibens, mitsgaders de tweede aen den ouden en de laeste aen den jongen Conincq in Tonquin, door Haer Ed^{de}. op heden geteeckent, gelyck den inhoud en substantie duervan by 't affgaende briefboeck en verbael omstandigh can werden aangewesen, doch sullen de 2 coninxbrieven echter hieronder van woorde te woorde mede volgen, hebbende gemelte bodem totten handel en presenten cleenen omneslagh voor dat comptoir wechgevoert de volgende contanten, coopmanschappen en andere goederen, als:

108976 guldens aen contante realen, ropias en out silver;

3000 stux Japanez porcelynen;

100 kopere keetels;

84 stux copere hantbeckens;

40 stux gebleekte guinees lynwaet;

20 stux goude laeckenen, voorts noch party provisien, schenckagiegoederen, schryftuygh, medicamenten, equipagie- en andere goederen, bedragende tesaemen een somma van..... f 113318:—:—.

Volght nu de missive, door Haer Ed^{de}. den ouden Conincq van Tonckin geschreven.

Den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende de Raaden van India senden desen brief nyt een oprechte genegentheyt en tot onderhoudinge van vrundtschap aen Annam Kockon, den vermaerden Konincq van Tonckin, denselve nae hertelycke groete toewenschende gesontheyt, voorspoet en een langh leven hier op der aerden, mitsgaders victory over zyne vyanden.

De jongste brief, die Uwe Mayesteyt in handen van den gewesen capitain Johannes Besselman aen ons heeft gelieven te senden, hebben wy

wel ontfangen ende met soodanigen eer ingehaelt als wy gewoon zyn groote Koningen aen te doen. Voordesen; doen wy niet 't zenden van coopmanschappen na Tonquin eenigh voordeel behaalen ende de onkosten gecompenseeren konden, hebben wy noyt in gebreeke gebleven te besorgen en te voldoen de goederen die by onse capitainen successive wierden geëyscht, maar dewyle ons nu reder eenige jaeren gebleken zy dat daermede tot Tonquin schade in plaets van winst behaelden en 'tgeene wy gezonden hebben lange onvercoft in de packhuysen is blyven leggen, gelyk daer oocq tegenwoordigh noch berustende zyn verscheide coopmanschappen die op andere plaetzen met goet en behoorlyk voordeel souden connen vertiert ende tegens andere wharen omgesetht zyn geworden, soo sal Uwe Mayesteyt na zyne hooge wysheyt wel kunnen besellen dat het onmogelyk is in dese tyt ende soolange wy geen behoorlyk voordeel kunnen behaalen, soveel ende soodaenige coopmanschappen te zenden als wy voordesen plagten te doen, wanneer den alltreck groter en de winst noch eenigermaten passabel was, mitsgaders doen wy het procedido ofte 't bedragen van deselve konde besteden in dienstige retouren, daer nu geen aparentie toe en is en niet wesen zal, soolange den handel niet en betert en wy op de aen te brengen coopmanschap geen behoorlyk voordeel connen doen, zynde Uwe Mayesteyt het voorleden jaer bekongtemaeckt de redenen waerom wy genootsaecht syn geweest te slaecken den inkoop van de rouwe zyde, in Uwe Mayesteyts landen vallende, namentlyk omdat den Japansen Gouverneur tot Naugasacky, daer wy die zyde weder moeten vercoopen en alleen connen vertieren, ons nu tzedert eenige jaeren daervoor sulcken geringen prys heeft betaelt, dat daerop de risico ter zee niet dragen ofte mede bestaan kunnen, 't welc wy wel anders wensten en hoopen mogen dat in corten veranderen en beteren zal, opdat wy weder als voordesen soowel verkoop als inkoop in Uwe Mayesteyts ryk mogen doen, werwaerts wy nu weder eenelyk afsenden een klein scheepje met de nodige behoeften voor ons volck, die onder Uwe Mayesteyts gebiet resideren en woonaghtlyk zyn, en dan oocq eenigh silvergelt tot inkoop van weynige zyde stoffen, die wy van doen hebben ende tot ons gehruyk connen dienstigh zyn. Volgens Uwe Mayesteyts voornoeemde jongsten schryven, soo sullen wy geen geschut, cogels, zalpeter, swavel en andere oorlogsgereedschappen na Tonquin zenden voor en aler die door Uwe Mayesteyt worden g'eyscht, doch believe Uwe Mayesteyts oock verdacht te zyn, dat wy alsdan het geschut ende cogels niet sullen connen stieren dan omtrent 30 maenden na die tyt, omdat se uyt het vaderlant moeten comen en vandaer ontboden worden. Voorts is het ons uyt Uwe Mayesteyts schryven aengenaem geweest te lesen de verclaringh van Uwe Mayesteyts dat de Hollanders boven alle andere vreemdelingen in Uwe Mayesteyt gunstie staen, meerder eere genieten, als eygen ingezetenen werden geëstimeert, waerdoor wy ons verplicht aghten niet alleen ⁽¹⁾ Uwe Mayesteyts seer eerbiedigh en genegentlyk te bedancken,

(1) Er staat: niet alle.

maer oock Uwe Mayesteyts onderdanen in hooge agting te houden mitsgaders allesints daer wy connen en gelegentheydt vinden behulpzaam te wesen, daer Uwe Mayesteyt ten volle van gelieft versoekert te syn. Jegenwoordigh hebben wy niets om aan Uwe Mayesteyts tot vereeringh te senden dan de naervolgende cleenigheden, die wy versoeken dat Uwe Mayesteyts niet en gelieft te estimeeren na de waarde, die kleen en geringh is, maer na de genegentheydt van den Gouverneur Generaal en Raden van India, die groot en oprecht is, te weten:

5 stucken carnosynroot laecken;

15 stucke fyne salempoeris;

15 stucke bitthillis;

15 stucke fyne moerissen.

(Onder stout;)

Batavia in 't Casteel 16^e July anno 1680.

Den Gouverneur Generael van Noderlandts India

(Was gteekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden Comp^r. zegel in roode lakke gedrukt, daeronder:)

Ter ordonnantie van Haer Hoogh Ed^e.

(Getekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Volght nu de missive, door Haer Ed^e. aen den jongen Koninck in Tonquin geschreven.

Den Gouverneur Generael Ryckeloff van Goens ende de Raden van India senden desen brieff aen den jongen Koninck ende mederegeerder van het Tonckinse ryck, deuselveu toewenschende lanck leven, gesontheit en voorspoet hier op der aerden, mitsgaders victorie over zyne vyanden tot welstant van het Tonckinse ryck en dat hetselve van vader op zoon voorterven en Batavia daermede in vrinchtschap en vrede als van outs leven mach zoo langh als son en maen haer schynsel sullen geven.

De jongste brieff die Uwe Hoogheyts heer vader Annam Kockon, de Koninck van Tonkin, ende Uwe Hoogheyts in handen van den gewesen captain Johannes Besselman aen ons hebben gelieven te senden, hebben wy wel ontfangen en met soodanigen eer ingehaelt als wy gewoon syn brieven van groote Koningen aen te doen. Voor desen, doen wy met het senden van coopmanschappen na Tonkin eenigh voordeel behaelen en de oncosten goetmaecken konden, hebben wy noyt in gebreecken gebleven te besorgen en te voldoen de goederen die by onse capitainen successive wierde g'eyscht, maer dewyle ons nu tzedert eenige jaeren gebleecken zy dat daermede tot Tonckin schade in plaats van winst behaelen, en 'tgeene wy gesonden hebben linge onverkogt in de packhuysen is blyven leggen, gelyck daer oock jegenwoordigh noch berustende zyn verscheyde coopmanschappen, die op andere plaetsen met goet en behoorlyck voordeel soude connen vertiert

en tegens andere whaaren omgeseth zyn geworden, soo zal Uwe Hoogheyt na zyne hooge wysheyt wel kunnen beseffen dat het ons onmogelyck is in dese tyt en soolange wy geen behoorlyck voordeel kunnen behaelen, sooveel en soodanige coopmanschappen te senden, als wy voor desen plagten te doen, wanneer den afstreck grooter ende de winst noch eenigermaaten passabel was, mitsgaders doen wy het procedido ofte bedragen van deselve condon besteden in dienstige retouren, daer nu geen apparentie toe is en niet wesen zal, soolange den handel niet betert en wy op de aen te brengen coopmanschappen geen behoorlyck voordeel conuen doen, zynde Uwe Hoogheyt het voorleden jaer bekendgemaect de reden waerom wy genootsaeckt zyn geweest te staaken den inkoop van de roudo zyde, in Tonckin vallende, namentlyck omdat den Japanzen Gouverneur tot Nangasacky, daer wy die zyde weder moeten vercoopen en alleen kunnen vertieren, ons nu tzedert eenige jaeren daarvoor sulcken geringen prys heeft betaelt, dat daerop de risico ter zee niet dragen ofte mede bestaan kunnen, 't welcq wy wel anders wenschten en hopen mogen dat in corten veranderen en beteren zal, opdat wy weder als voordesen soowel vercoop als inkoop in Tonckin mogen doen, werwaerts wy nu weder eenelyck afsanden een kleen scheepje met de nodige behoeften voor ons velcq, die onder het Tonquinse gebiet resideren en woonagtigh zyn, en dan oocq eenigh zilvergelt tot inkoop van weynige zydestoffen, die wy van doen hebben ende tot ons gebruyk conuen dienstigh zyn. Voorts is het ons nyt UEd^h. Hoogheys schryven aengenaem geweest te lesen de verklaringh van Uwe Hoogheyt dat de Hollanders boven alle ander vreemdelingen in Uwe Hoogheys gunst staen, meerder eere genieten en als eygen ingesetenen werden g'estimeert, waardoor wy ons verplicht agten niet alleen Uwe Hoogheyt seer eerbiedigh en genegentlyck te bedancken maer oocq de onderdanen van Tonckin in hooge agtingh te houden, mitsgaders allesints daer wy conuen en gelegentheyt vinden behulpzaam te wesen, daer Uwe Hoogheyt ten vollen van gelieft verseeckert te syn. Jegenwoordigh hebben wy niets om aen Uwe Hoogheyt tot vereeringh te senden dan de uervolgende kleynigheden, die wy versoecken dat Uwe Hoogheyt niet en gelieft te estimeren naer de waarde, die kleen en geringh is, maer na de genegenheyt van den Gouverneur Generael en de Raaden van India, die groot ende oprecht is, te weten:

- 2 stucken carnosynroot laecken;
  - 10 d^o. fyne salempoerissen;
  - 10 d^o. bethillis en
  - 10 d^o. moerissen.
- (Onder stont:)

Batavia in 't Casteel 16 July 1680.

Den Gouverneur Generael van 't Nederlands India

(Was getoekken:)

R. V. GOENS.

(Terzylde stont Comp^{te}. zegel in rooden lacke gedrukt, daeronder:)

Ter ordonnantie van Haer Hoogh Ed^{de}.

(Geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

's Avonts vertreckt van hier naer Palimhang tot affhael van peper 'tschip den Eendragt, medenemende een missive van Haer Ed^{de} aen de residenten Pieter van der Vesten en Willem Sabelaer, op heden getekent, alsmede eene in antwoord aen den ouden Sulthan Ratou, beyde van soodanigen inhonde als by 'tallgaende briefsboek staet te lesen, sullende egter die aen den Sulthan hieronder mede volgen, hebbende gemelte bodem voor dat comptoir ingelaaden de volgende contanten en cooptmanschappen, als:

26000 stuex Spaense realen;

79 packen diverse kleeden;

1 cas roosewater, voorts noch verscheide schienckagiegoederen voor den ouden Koninck, provisien, schryftuygh en noch anders goederen, belopende tesamen een somma van f 93478:15:8.

Volgt nu de missive, door Haer Ed^{de} aen den ouden Koninck Ratou tot Palimhangh geschreven.

Dezen brieff comt uyt een goede ende oprechte genegentheyt van den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende Raden van India op Batavia aen Sulthan Ratoe tot Palembangh, die wys, verstandigh en voorsigtigh is, welcke God Almagtigh gelieve te bewaaren by goede gesontheyt, welstant ende voorspoet, mitsgaders een geluckige ende vreedige regeringh in zyn coninckryk te verleenen, gelyck Sulthan Ratoe van den Gouverneur Generael en Raden van India van herten toegewenst ende voorts bekendgemaect wordt:

dat den brieff nevens het geschenck van 2 oliphantstanden, 20000 draden garen, aen den Gouverneur Generael ende Raden van India nu ses maanden geleden met een van Comp^{te}. schoepen gesonden, met behoorlyck respect, eere en aengenaemheyt ontfangen is, hebbende uyt denselven brieff met genoegen verstaen dat Sulthan Ratoe den inhoud van ons jongste schryven seer wel begrepen en aengewuert had het geschut, gelast aen Sulthan Ratouw te vercoopen, namentlyck 6 stucken en daernovens 75 kogels en 15 vaten buskruyt, waerby Sulthan Ratou gelieft te laeten bernsten, sonder uyt Comp^{te}. logie meerder geschut te begeeren, dewyle den oorlogh tusschen Jamby en Johoor door Godes beschickingh nu al eenige tyt geleden in een goede vrede verandert is, en gevolgelyck Palembangh vandaer voor geen quaet te vreessen heeft, blyvende den Gouverneur Generael ende Raden van India danckbaer voor de goede onveranderlycke genegentheyt, die Sulthan Ratou haer is toedragende, die oecq van haere zoyde noyt sullen in gebreecken blyven sulx aen Sulthan Ratoe te bethoopen. Den Gouverneur Generael ende

Raden van India hebben oocq alsvooren met aengensemheyt ontfangen den brief, die Sulthan Ratoe met Ingabey Darpa Mangala, Naya Widiara en Niti Sadana per eygen vaertuygh na Batavia gesonden heeft, welckers inhoude in de Hollandse taels overgeselt synde beronden is te bestaen in 4 saecken, die Sulthan Ratou goetgedacht had aen den Gouverneur Generael en Raden van India bekend te maken, welcke daerop met een goede gelegentheyd tot antwoort dienen, dat den Hollandscen capiteyn ofte coopman, die als hooft vanwege de Comp^e. tot Palimbang resideert, bywyle aen Sulthan Ratou noch goederen noch gelt vooraff om na de bovenlanden te senden en daervoor peper te doen affcomen, gelyck van hem begeert had, verstrecken can, omdat hy daervan niet althoos ruym versien is ende maer eenelyck sooveel heeft om de peper die dagelyx geleverd werd te kunnen voldoen. 't welck Sultan Ratou oocq genoech by syn brief te kennen geeft, seggende dat den capiteyn van de 4 bestelde conpluyden dagelyx peper ontfangen maer deselve met geen kleeden ofte gelt betaalen wilde opstondt, soocals 't behoort, soodat hy noch veel aen de coopluyden schuldigh was. Aen zyn goede wille om deselve te voldoen als hy het vermogen heeft, moet het niet gebreecken, ofte hy soude tegen de nytdruckelycke ordre van den Gouverneur Generael ende Raaden van India misdoen en daerover niet ongestraft blyven, welckers begeerte altoos is, dat hy de peperleveranciers datelyck prompt voldoen sal, als hy daertoe de middelen aen de hant heeft, maer die niet hebbende, soo behoort hem 't selve ten besten affgenomen ende evenwel met het peper leveren niet opgehouden te werden, als wetende dat haer daarnaes met de komste van een schip van Batavia geen betaling onstaen sal, welck schip somtyts wel soo tydigh als nodigh is met de vereyschte contanten en kleeden voor Palembangh van Batavia niet can werden versonden, overmits deselve op verscheide andere plaatsen mede te bestellen ende mitsdien althoos daervan geen genougsaemte voorraet hebben, insomderheyt de Spaence realen van 8^e, die, soo se goet sullen zyn, eerst uyt Hollandt moeten coomen, zynde onderdanen van Sulthan Ratouw op deselve al wat te curieus en precys, nytsonderende soodanigen slaghe die niet na hun zin en nochtans deugtsaem van silver en wigtigh syn, daerinne Sulthan Ratouw gelieft te voorsien ende de nodige ordre te stellen, ten eynde alle soort, goet ende swaer genoech synde, mogen ontfangen werden ende oock gangbaer gemaect de Hollandse rd^e., wanneer Palimbang des te ruymmer van contanten sal kunnen besorcht en buyten clagte gehouden worden, habbende den Gouverneur Generael ende Raaden van India al enigsints reeden om te twyfelen off se tot degene die by hun gedaen zyn, al wettige oorsaecken hebben ghadt, nadien onsen capitain Eghert van Swenne, jongst van Palembangh door zyn sieckte hier weder op Batavia gecomen, claght dat de 4 bestelde hooftleveranciers doorgaens gelt en goederen vooraff willen hebben eer se eenige peper begeeren te leveren, niettegenstaende sy weten dat het aen contanten en goederen in Comp^e. logie niet en ontbreect, en dat se nae gedaene leverantie oocq

aenstonts voldaan werden, dat met de gegeeve ordre van den Gouverneur Generael ende Raden van India overeenkomende is, maer niet om aen haer verstreckingh vooruyl, gelyck se begeren, te doen, alsoo de Comp^e. voor desen soo tot Palimbang als op andere plaetzen daerby te veel schaden geleden heeft, als Sulthan Ratou niet onbewust kan zyn, en daerom niet qualyck gelieft te nemen dat het uytborgen met goede insigien verholden is, wende in 't bysonder groote klagten gedaen over den Chinees Intle Damar Paya, een van de 4 hooffteveranciers, teweechbrengende datter somtyts door andere geen peper in Comp^e. logie gebracht noch gewogen mach werden, en dat op een tyt als de schepen tot Palimbaugh zyn en daernaeg leggen wachten, voorts oock hem doorgaens tegens de Hollanders quaatwilligh aenstellende, ja gepoocht hebbende onsen capitain van Swenne het leven te benemen, dat ontydelyck is, en daerom Sulthan Ratou by dese ernstigh versocht werd, dat hy van syne voorz. dienst magh afgestelt ende een ander bequamer en beter gehumeort man in syn plaas geseth, en hem geordonneert werden sich met de saecken der Hollanders niet meer te bemoeien, om verdere onlusten die daeruyt souden connen reysen voor te comen. Aengaende de schult van Pangeran Dipa, die Sulthan Ratou betaelt heeft, daerover houden den Gouverneur Generael en Raden van India hun vergenoegt, en wegen de resterende debet van Ingabey Karty Outema, bedragende 3060 rdt., hebben ordre gegeven dat tegens de 3000 rdt. peperthol sal werden veroffent volgens de goede meningh van Sulthan Ratouw, aen dewelcke Johannes Schilhoorn, gewesen capitain tot Palembang, 2000 rdt. soude schuldigh zyn, gelyck den brief van Sulthan Ratou daervan mede gewagh maakt, waerop denselven Schilhoorn in de tegenwoordigheyt van de afgesondene van Sulthan Ratou hier ondervraagt en gehooft zynde, doen blycken heeft aenwysinge te hebben gedaen van soodanige middelen daeruyt Sulthan Ratou volcomen konde voldaan zyn geworden en noch betaelt worden can, indien het reets niet geschiet is, waarvan de afgesanten van Sulthan Ratou noeder opening ende verhael sullen connen doen, gelyck oock het misnongen dat den Gouverneur Generael ende Raden van India gegeven wert over het vervoeren van den peper in merckelycke meerder quantiteyt als by het contract bedongen is, en waerover den Gouverneur Generael ende Raden van India by haere brieven meermaels hun clagten serieuselyck (*) aen Sulthan Ratou gedaen hebben en nog onlangs by die van den 28 Augusto 1679, dat nu 11 maenden geleden is, welcke klagten by desen brief vernieuwt werden, als synde hier in de verlede maenden April ende May 8 Palimbangse vaertuygen verscheenen, die ruym 5½ duysent picols peper aangebragt hebben, behalven noch een vaertuygh dat voornoemde Intle Derma Paja volladen met peper na Bantam gesonden heeft, dat geensints magh gedooft worden, noch oock niet dat eenige peper door de Palimbangse ingesetenen ofte andere naer

(*) Er staat: *seriuselyck*. Andere louten, die niet zoo blinderlyk zyn, laten wy maar staan.

Aetehin wert vervoert, gelyck den Gouverneur Generael ende Raaden van India vernemen dat mede geschiet, ende daervoor cleden ende amphioen tot Palimbangh gebracht wert, regelrecht streydende tegens het contract, sulx den Gouverneur Generael ende Raden van India voortaen van mening zyn op alsulke vaertnygen, met peper na Aetehin en Bantam vertreckende, te laten passen ende, 't zy in 't gaen off keeren deselve aontreffende, die alsdan te laten bemagtigen, herwaerts te brengen ende met de geheele ladingh te confiscueren, daervan Sulthan Ratou syn volck gelieft te waerschouwen ende haer de vaert na derwaerts te verbieden, opdat se, het contrarie doende ende schade komende te leyden, daerover niet geen recht noch reden soude connen klagen, comende oocq niet het contract geensints overeen datter sooveel peper, 't zy dan voor reeckeningh van Sulthan Ratou, de Pangerangs ende groeten des lants ofte de Palembanghe onderdanen op Batavia gebracht wert, ende het gedyd oocq tot schade van de Comp^e, omdat se een costelycke logie tot Palimbangh doorgaens houden eenelyck om peper te negotieeren en die dan niet schepen vandaer te haelen, welke daerdoor geen genoechsaeme ladinge soude cunnen becomen en oversulx ledig ofte wanladen moeten terugkeeren, invoege Sultan Ratou sorge gelieft te dragen dat sulx voortaen niet meer geschiede maer het contract volcomen onderhouden en naergecomen wert, zynde by desen 2^e brieff van Sulthan Ratouw oock tot schenckagie geweest 100 picols peper, 2 picols eliphantstanden en 500 draden gaaren, die by den Gouverneur Generael met aengenaemheyt geaccepteert en waervoor se oocq danckbaer zyn, versoeckende hetgeene by desen haren brieff oocq uyt een goede genegenheyt gevoccht is, mede soodanig magh aenvaert werden, bestaende in:

2 p ^e groene	phelpen;
2 p ^e carmosyne	
15 @ root scharlaecken;	
10 @ groen laecken;	
3 p ^e goude Souratse allegias;	
3 p ^e silvere Souratse d ^{re} ;	
10 p ^e fyne moerissen gobl ^e ;	
10 p ^e salempoeris gebleeckt;	
15 @ garioffelaegelen;	
5 @ foely;	
10 @ rompen;	
2 cussen met roosewater;	
1 picol sandelhout.	

(Onder stont:)

In 't Casteel Batavia op 't eylant Groot Java desen 18^e

July 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont 's Comp^t. zegel in rode lache gedrukt, daeronder:)Ter ordonnantie van Haer Hoogh Ed^lo.

(Was geteekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Heden ter ordinary vergaderinge is den onderkoster der Nederlandse kercq Jan Cavin op zyne aanbiedinge tot coster van de inlandse off Portugeesse kerecke aengesteld, vermits den tegenwoordigen koster der voorsz. inlandse kereck Jan de Bomeny door ouderdom versocht heeft daarvan te worden ontlagen.

18 d^e. Voormiddagh zyn de twee Chinese Tartarische ambassadeurs Liolanja en Lilaaja op hun versoek binnen 't Gasteel geweest ter audientie by Zyn Ed^l. de Heer Gouverneur Generael ende oock vervolgens in 't particulier by d'Heer Directeur Generael als by de Heer Ordinaris Raat Anthonio Hurdt, synde de Heer Bort niet binnen 't Gasteel, in geleyde van den ondercoopman Cornelis Spanbroeck, principael hunne bootschap zoowel by Syn Ed^l. als d'andere heeren wesende tot een gereytereert en meermaels voorgestelt versoek datter doch 2 brieven aen haeren Keyser mogten werden geschreven en zy met eene derselver tot antwoord op die zy van Zyn Mayesteyt hadden medegebraght werden voorsien, alsoo se anders niet en souden derven weder by Syn Mayesteyt verscheynen, jas veel liever wilden hier blyven en sterven, schynende hun daerna alsoo ten uyttersten gelegen te laten, met verder supplicatie men wilde daerop achtneemen en oock over de honge Hoccieuse regenten niet elagtig vallen, opdat onse saecken in China, waervan zy alsnoch veel voorgaeven, daerdoor niet mogten veragteren en verhiindert werden, want die regenten waeren daer meester en souden andersints na haer gevoelen geensints gedogen dat onsen nu mede te gaenen afgesant mette brieff aen den Keyser naer 't hof van Peekin quamen op te reysen etc. Daerop haer gedient wiert dat men daerop soude letten en haer ambassadeurs communicatie van de te schryven brieven geven door de Heeren Gecommitteerden over haere saecken en met wien zy dan verder konden spreken, mitsgaders dat hun vertreck na Hoccieu nu eersdaags stinde voort te gaen, daermede men dan van dit propoost afbrack, en merdat ze met wat banquet en een glas wyn waeren onthaelt zyn se alsoo op den middagh met de caros van Zyn Ed^l. weder naer hun logement gekeert.

's Namiddags keert uyt de Straat van onse kruysers terugge de fluyt Oosterbloeker met een klein advisje, door den commandant schipper Reynier Reyniersze etc. uyt de fluyt Swanenburgh aen Haer Ed^l. op gisteren gecarteert, dienende eenlyck ten geleyde van gemelte bodem.

19 d^e. Laet in den namiddag erlangen per Javaens vaertuygh van Bantam een brieffjon, door de heren ambassadeurs Gualter Zeeman en Ocker Ockersze uyt 't schip Coevorden aen Haer Ed^l. op gisteren geteeckent, bevattende kortelyck 't volgende:

dat de jongste Bantamse gedaene ambassade in de persoonen van Keey

Aria Mongonsadana en Keey Nebey Astradjaja naer Batavia volgens become berigt tot geen ander eynde door den Sulthan soude geschiet zyn als om tyt te gewinnen, totdat se hunne verwagte schepen en vaertuygen van diverse quartieren onbecommert tehuis hadden mitsgaders haer in volcomen postuur van voor- en tegenweer te connen brengen:

den Pangeran Inningorat en voele andere grooten hadden hun misnoegen getoont over dat den jongen Sulthan noch sooveel werex van de Hollanders scheen te maecten, daerop den ouden Konincq hun verseckert soude hebben sulx alleen geschiede om d'onse in slaap te wiegen en dat men by den uytslag wel soude bevinden wat van de saacken waere etc.; en wist men nu, na 't scheen, al wat seecker dat soowel al 't gedoente van den regerenden Sulthan als de importantste affaires van 't ryck alle noch door 't bestier des ouden Conings beschickt wierden, en gelyck men van alle kanten wiert berigt soo souden den Koninc en meeste grooten soo weynig inclinatie tot den vrede hebben, dat, schoon men all van de bewuste twee poincten, als de restitutie der wechgelopene slaven mitsgaders vergoedinge der geleden schade, desisteerde, zy al egter nu geensints genegen souden wesen het oude tractaat bij vernieuwinge te ampecteeren; den ouden Sulthan had mede opentlyck verelaart onse ambassadeurs noyt eenigen toegang tot hem te sullen vergunnen voordat zy de Engelse vrunden hadden wesen begroeten, 't gunt belachellyck scheen, etc.;

na de antwoorde die met onsen resident Caelf van Batavia wierde verwagt op de overgesondene onredelycke articulen verlangden de Bantammers seer, als hebbende den Sulthan diervwegen aen d'onse belast op 't arrivement van gemelte resident Caelf 't zy by dagh ofte nacht ten eersten ten hove te moeten verscheynen om hem van alles openinge te doen etc.;

door de geheyme uubringers was ervaeren dat den ouden Conincq ter aencomste onser ambassadeurs voornemens soude zyn geweest deselve schelmagtigh te laeten vermoorden, doch dat dit heylloos voornemen door den jongen Sulthan tegengesproocken waere geweest, als reecknende sulx voor te grooten schande, doch was evenwel niet al de rest niet seer veel te betrouwen;

de quade stoockeryen der Europeesche vrunden tegens ons verminderden geensints, hebbende, soo men rugte, by tyde van oorlooge tegens de Comp^e. den Konincq belooft haere hulpe in geenem deele te sullen ontrecken;

ook hadde den jongen Sulthan onsen Capiteyn Maleyer Abdul Bagus soecken te dechaucheren en hem eyndelyck voorhoudende dan maer alleene naer 't vertreck onser ambassadeurs sich op Bantam noch wat te vermaecken, 't welck door hem was afgeslagen en gesecht dat hy, onder Comp^e. gebiet staende, sich oecq met en nae onse ambassadeurs moeste rigten en gehoorsaemen;

van Lampon was eenige daegen herwaerts een goede quantiteyt peper op Bantam aengebragt, gelyck sulx en 't verdere brader in 't aencomend brieffboeck onder de Bantamse papieren te beoogen zy.

's Avonts gaet de fluyt Oosterbloeker met een brieffje en party provisien voor de cruyssers aen den commandant schipper Reynier Reyniersze weder na de

Straat Sunda, 't voorsz. brieffs eenlyck dienende ten geleyde van gemelte bodem (¹), gelyck by 't afgaende briefsboek is te sien.

Heden ter ordinair vergaderinge onder 't afhandelen eeniger Chinese saecken ende wegens de te doene rescriptie na derwaerts, is verstaen op 't request van den Chinesen toleq Limlacco, den 28 des voorleden maants ingedient, om vergoedinge voor zyn gedaane diensten aen d'onse in Hocksiouw zedert 5 à 4 jaeren herwaerts, hem alenn met die pretentie aff te wysen, doch met toezegginge dat men by goot succes onser saecken en negocie en nu voorgenome commissie in China hem na billickheyt sal bedencken, omme te ervaren off hy alsoo, hoewel van weynigh verwagtinge, noch wel yets ten besten van ons soude komen te doen en toe te brengen.

Wyders is mede goetgevonden de schenckagie, jongst door de Hoccieuse regenten aen den coopman Jacob van der Plancken, de ondercoopliden Adriaen de Man en Jurjaen Munnick mitsgaders den schipper Harmen Ruyter op hun vertreck uyt Hoccieuw geslaen, haer in eygendom te laten behouden als van weynigh belang en in consideration van zyn onkosten gecompenseert, gelyck sulx by 't resolutieboek in 't brede staat te heoogen.

20 d. Achtervolgens het geresolveerde op 16 deser verzeylen desen ogten in geleyde van de sleep de Panw naer Tanjongpoura off de rivier van Craangh tot afhalinge der gereede pady etc. 8 lantise vaertuygen tot vermydinge van onkosten, met eenige matrosen van de schepen te deser rhee de voorsien, medevoerende een brieffs aen den vaendrig Jan Hervelt in Comp^{te}. veltschans aldaer, op heden geteeckent, behelzende kortelyck:

aengesien de afgesondene des Sousouhouangs de Carwangse ingelanden eenige wetten hadden willen stellen, doch nu vertroocken waeren, dat men na desen alle de inwoonderen daeromtrent soude moeten gewennen naer niemant als de Comp^{te}. te luysteren en alleen onse beveelen te gehoorsaemen, en daerom souden de hoofden oock moeten versorgen de Nederlandse munte by haer daer overal ganghaer wiert gemaekt, en verder die van boven Tanjongpoura genodigt en by verscheyninge tot gehoorsaemheyt en trouwe aen de Comp^{te}. en onderlinge ruste en vrede aengemaent, en dat se alle soorte van rovers vryelyck mogten afwysen en dootslaen en geen vreemt geboefte in haere lantpaelen gedoogen, onder belofte wy haer dan oock tot een gooden schermheer sullen strecken, en dat zy wyders alles aen den bevelhebber op Tanjongpoura moeten voordragen, sonder dat zy sich na Cheribon off elders buyten onse expresse ordre behoeven te begeben, gelycq sulx en 't verdere raakende 'tmaecken van lout aldaer etc. in 't afgaende briefsboek breder is te lesen.

De Chinese Tartarische ambassadeurs Liolauja en Lilauja, op eergisteren voormiddag by den Heer Gouverneur Generael als oock by de Heer Directeur Generael etc. op hun versoeck ter audientie geweest zynde en alsulcke reden-cavelingen gevoert hebbende als onder dian dato staen aengeteeckent, hebben desen morgen wederomme by den Heer Directeur Generael hun vervoecht en cort daerop

(¹) Er staat: boden.

oock by den Heer Balthazar Bort, zynde ditmaal sonder ymants geleyde en met hun eygen draagstoelen binnen verschoenen, versoeckende om mits haer cort aenstaende vertreck over eenige saecken en ten reguarde van de brieven, die door de Hooge Regeringe alhier aen den Keyser in Peekin als aen de hooftregenten in Hocksiuw, namentlyck den Sinong, Povy en Combon stonden te werden geschreven, yets te mogen spreeken en voordragen. En dewyle de voorsz. conceptbrieven na resumptie en approbatie van Haer Ed^{de}. reets onder de sorgs van d'Heer Ordinaris Raadt Willem van Outhoorn door onse Chinese ingesetenen Tengelan en Bonsiqua in minut off kladder uyt onse in de Chinese taele zyn overgeset en getranslateert, soo is daerop (mits de laetheit des saysoens gansch geen uytstel meer vereyscht om hun reyse naer China te doen tardecen) met communicatie en goetvinden van Zyn Ed^{de}. en d'Heer Directeur Generael verstaen, de Heeren Raaden Bort, Outhoorn en Camphuis, die als commissarissen de saecken en conferentien met de voorsz. Chinese ambassadeurs doorgaens hebben bygewoont en uygevoert, te versoecken omme alnu de facto deselve gesanten nochmael voor het laaste te hooren ende haerlieden dan oock meteenen volgens resolutie van 7 deser communicatie te geven van de voorsz. getranslateerde conceptbrieven, aen den Keyser en regenten van Hocksiuw alnu in handen van onsen al te gaenen gesant, den capiteyn Hendrik van den Eeden, in compt. van haer Chinese ambassadeurs te schryven, en te vernemen wat gravaminas off redencavelingen sy daertegens mogten in te brengen en te seggen hebben. Ingevolge van 't welcke dan voornoemde heeren ten huysse van de Heer Ordinaris Raad Balthazar Bort by den anderen gecomen zynde, daer inwylen de voorsz. Tartarise gesanten met haer raatslieden Lappora en Limlacco reets verscheenen en oock onderentusschen de Chinese Tengelan, Bonsiqua, Tencqua en Tesiong met de kladder off minut Chinese translaten der al te senden brieven aen den Keyser en regenten van China mede ontboden waere, soo wiert naer eenige weynige preallable complimenten en discoursen (') dese conferentie begonnen met aen de gesanten te laeten lesen, vooreerst de conceptmissive aen den Sinongh in Hocksiuw 't welck soo terloops door haer volbragt wesende, zeyden zy ten eersten daerop, den inhoud van die brieff soodanigh als se geschreven waere niet te connen verstaen noch te begrypen, alsoo er van sommige saecken en onder anderen oock van d'E. Caesars gedaene beloften wegens de te doene assistentie van schepen en crygsvleeg aen den Keyser wel drie à vier maelen en voor en agter in de voorsz. brieff van gesproocken wiert, en dat zy oversulx veel liever souden sien dat men van ider saeck en belang apart en bysonder handelde, gelyck de Chinese maniere van schryven medebrengt; waerop haer door de Heeren Commissarissen wierde gediend dat sulx wel haere maar dit soodanigh onse maniere, methodé en gewoonte van schryven waere om van de dingen en saecken te spreeken en te schryven, daer en soo se te passe quamen; naer 't welcke in 't overlesen en discoureren onder malsanderen over sommige perioden in de brieven vervat, soo scheenen sy ambassadeurs hun daerover al vrywat te ontsetten, en begonden

(') Er staat: *discoursen*.

soo eenige swarigheden voor te werpen, met ernstigh versoeck datter doch 2 brieven mogten geschreven werden en zy doch maer met eene aen haeren Keyser mogten werden voorsien, die alleen diende tot antwoord op zyne gedaene versoeck ten reguarde onser adsistentie van schepen etc., en waerom die alsnu niet was connen gesonden werden etc., 't welcq dan beantwoort zynde, als in de voorige conferantien mede wytlopigh genoech staet genoteert, dat sulx tegens onse maxime van doen en oock de reden was strydende, dat men op een tyt over een ende deselve saecken en aen den Keyser twederhande brieven souden schryven, maer dat wy tot antwoord op de ontfange keyzersbrieff op alle de saecken, daervan in deselve gemelt stonde, oocq weder de nodige antwoord by desen eene brieff begrepen en laten souden, op welcke antwoorde zy dan, als uyt de voorige gehoude besoignes onderrecht zynde dat de door ons te schryven brieff oocq in handen van de door ons af te sende gesanten soude werden bestelt en medegegeven en zyluyden alsoo sonder brieven vanhier vertrecken, soo verclierden daerop rondtuyt dat se sonder ⁽¹⁾ een brieff off eenigh schriftelyk bescheyt van hun aencomste en verrigten van den last haeres Keyzers te desen plaetse niet weder voor denselven haere heere souden derven verscheynen en dat zy, die met een brieff gecomen waeren, oocq weder met een antwoordt daerop behoorden te werden gedient, men conde dan in de brieff, door onsen gesant te senden, soovele saecken wegen den handel als andere versoecken stellen als men gelliefde. Hierop zeyden de heeren commissarissen dat sulx in alle landen van de werelt de gewoonte waere dat, wanneer der imant als een afgesant off ambassadeur gesonden wierde, dat die oocq de brieven, schriften en versoecken van haere meesters quamen mede te nemen, en dat wy derhalven nu oock onse antwoordbrieven, zoo aen den Keyser als Hoccieuse regenten te schryven, in handen van den persoon die wy geresolveert hadden tot aanbiedinge van onse dienst en te versoeckene saecken aen de Keyserlycke Mayesteyt naer Peekin op te senden, te intrageren en mede te geven, sonder dat sulx by haer qualyck conde werden gedoyt, temeer dewyle de keyzersbrieff, door haer gesanten hier gebragt, al in 't begin van 't jaer 1679 even naer 't vertreck van d'E. Martinus Caesar zaliger, uyt Hoccieuw aldaer afgecomen zynde, doenmaels maer simpelyck aen den coopman Jacob van der Plancken was behandigt om aen Haer Ed^{te} tot Batavia te bestellen, doch denselven door de laetheyt en 't verloop des noordersaisoens doenmaels met de hoecker de Brantgans weder terugh nae de rivier en stadt Hoccieuw hebbende moeten keeren, soo hadden de Hoccieuse regenten daernae eerst aen den Keyser voorgedragen om tot bestellinge van de brieff selfs 2 personen als ambassadeurs na herwaerts te senden, en 't welcq in Peekinse hoff oocq geapprobeert zynde, dat men doen eerst daerna ons gemelte opperhoofd d'E. van der Planken de voormelte keyzersbrieff weder afgeeycht en afgenomen hadde; waerop en over weder eenige discoursen en redenkavelingen wederzyts gevallen zynde, soo is by haer in de voorgeworpe swarigheden wegens haere personen gepersisteert, sonder oocq selfs in de van terzyde gedaene vraege off zy dan niet een duplicata van onsen aff te senden brieff aen den Keyser souden gedient en tevreden zyn, sich te genougen

(1) Er staat: souden.

maer absoluyt sulx te declineren uyt redenen, naer 't scheen, en voor haer niet sonder oorsaack, datter in de brief, welckers principaële substantie hun buyten twyffel (soo uyt die aen den Zinongh als de verklaringen onser Chinesen die de translatie hebben gedaen) al voor 't meerendeel zal bewust en bekend zyn, verscheyde redenen en poincten stonden, daarvan haren Keyser ignorant gehouden en geblinthoel zynde en eens de rechte kennisse krygende, sulx wel groote ontroerten mochte veroorsaecken en wel copen costen, daerin dat zy vaststelden dan almede niet te sullen misdobbelen en de schult veel op haere schouderen gelecht werden, en derhalven door hun eyndelyck niet sonder antstellenisse volhert te uyten dat se sonder eenige brieff ofte schriftelyck bewys deser Hooge Regeringe van haer aencomste en verrigten ten dienste haares Keyser alhier geensints dorsten terugge naer huys keeren ofte van hier gaen, al wilde men hun oecq geboeyt na hoort brengen, want zy doch in sulcq geval naer Chinese wetten absoluyt haere hoofden soude quyt syn, en derhalven al soo lief hier als daer sterven wilden, met nader reytieratie dat doch d'Heeren en Regeringe der stadt van haer saecken en persoonen geliefden te considereren en haer tot betooninge van hun debvoir en verrigten alhier met eenigh geschrift tot antwoord en verantwoordinge voor den Keyser te voorsien, al was het oecq maer op 't fatzoen van een credentie, soodanigh zy er van hunnen Keyser een medegebragt hadden, sonder dat daerinne iets behoefte geschreven off gemelt dan alleen waeromme de versochte assistentie van schepen ditmael niet was connen gedaen en gesonden werden, thonende sich allesints zeer verlegen en alsoff zy vaststelden haer leven al half quyt te wesen, en niet min de messieurs Lappora en Limlaco, die eyndelyck (en bysonder den laesten) klagende wyse begonden te seggen, dat in de brieven aen den Keyser stont aengehaelt van de tolcken en off zy Syn Mayesteyt en de Comp^e. ter quader trouwe gedient off ten minsten quade vertalingen gedaen hadden, en dat sulx voor den Keyser komende ten eersten haer copen soude kosten, sulx men wel conde zien zy in 't gantsche wercq nu geheel verseth stonden, seggende alsnock zy dorsten by de regenten in Hoccieu sooveel niet sprecken dan men hier wel meynde dat zy couden en mogten doen, en inagelyck de ambassadeurs dat in Hoccieu de regenten meester waeren en zy daer oecq niet te seggen hadden, twyffelende off dat by voortganck onser brieven en clagten over de Hoccieuse regenten onsen af te senden ambassadeur ons ooghwit al stonde te berycken om naer haven naer Peckin op te reysen ofte oyt voor den Keyser daermede te sullen verscheynen. Naer welcke redenen en discoursen over en weder dan eyndelyck by de heeren commissarissen in overleech genomen zynde (mits de ernstige instantie en 't argeren der ambassadeurs op 't poinct van een brieff mede te mogen hebben en dat zy oecq al vrywat verbaest scheenen te wesen) omme dan ietwes tot een middelwech daeromtrent uyt te vinden sonder evenwel van de voorige intentie der Hooge Regeringe af te wycken, soo is daerop gemeent dat men tot derselver gerustheyt en eenigermaten voldoeninge een geschriftje by forma van een acte soude connen opstellen van 't betoonde debvoir en verrigten der heeren Tartarische ambassadeurs gedurende hun aenwesen alhier, zoodanigh men meende dat men aen haer met communicatie en approbatie

der Regeringe soude connen medegeven, en hetwelcke ingevolge van dien dan oocq aenstonts by de heer Joannes Camphuys is geschiet en geconcipieert, van inhoudt als volgt:

Den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende Raaden van India geven dese acte van betoont devoir aen de heeren ambassadeurs Litaluja en Litaluja, door den wytheroemden en grootmagtigen Keyser van Tartarien en China afgesonden aen deselve Haer Hoogh Ed^{de}. tot Batavia.

De keyserlycke ambassadeurs hierboven genoemd tot Batavia aengekomen zynde, hebben den brieff van Zyn Keyserlycke Mayesteyt aen den Gouverneur Generael ende Raaden van India behoorlyck overgelevert en oocq gedurende haer aenwesen tot Batavia naer haer vermogen bohertigt ten dienste van denselven kunnen Heer den Keyser, en dewyle den Gouverneur Generael en Raden van India naer 't lesen van gemelte Zyn Mayesteyts brieff goetgevonden hebben 2 van haere gesanten aen Zyn Mayesteyt naer China af te senden, soo is oocq met eenen verstaen de brieff, die tot antwoord sal dienen op gemelte Zyn Mayesteyts brieff, ter handt te stellen aen deselve Hollandse ambassadeurs om tot Peckin aen Zyn Keyserlycke Mayesteyt overgelevert te werden, in dewelcke dan oocq alles is begrepen en vervat 't geen den Gouverneur Generael ende Raaden van India aen den wytheroemden en grootmagtigen Keyser van China hebben goetgevonden by hetselve hun antwoord bekend te maken, te versoecken en aen te bieden, en specialyck om wat reden de schepen en het krygsvolcq, dat Zyn Mayesteyt van den Gouverneur Generael en de Raden van India geeyscht en versocht heeft, soo spoedigh niet en connen gesonden worden als Zyn Mayesteyt sich schynt in te beelden dat soude connen geschieden, waervan oocq met deselve Zyn Mayesteyts ambassadeur omstandigh is gesproken en gehandelt, daer zy oocq Zyn Keyserlycke Mayesteyt uyt eygen ondervindinge mondeling soodanig bericht en rapport van sullen connen doen als in deselve brieff, die de Hollandse gesanten aen Zyn Mayesteyt sullen overleveren, omstandigh staat uytgedrukt.

Gegeven tot Batavia in 't Casteel den 20 July anno 1680.

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont Comp^{te}. zegel in roden lacke gedrukt en daeronder:)

Ter ordonnantie van hooghgemelte Haer Ed^{de}.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

't Welck soodanigh op de beste maniere aen de Chinesen Tengelauw, Bonsika en Thencqua door vertalinge uyt het Portugees gesecht ende by haer in de Chinese taele opgeschreven zynde, soo wiert het doen voorts soo in clacde de ambassadeurs

voorgehouden, onder dese verclaringe en precantie dat de heeren commissarissen op de door haer voortgebrachte redenen en verdere gewisselde discoursen sulx nu t'hunner satisfactie en genougen soodanigh hadden opgesteld en gemeent tot een acte van delvoir off soodanigh men het dan noemen mochte de ambassadeurs te sullen connen medegeven en terbandt stellen, doch dat haer E. echter daer noch niet seeckers van condon belooven (¹), tenzy het alvorens by Syn Ed^l. en de verdere leden van de Hooge Regeringe oock soodanigh wierde geapprobeert ende voor goet gekeurt, 'tgunt zy wel condon begrypen, waerinne dan gemeent zy dat het voornemen (om den Keyser de waerheyt van alles wegens onse intentie tot zyn dienst en 't poinct van den handel en hoedanigh wy daeromtrent in Hoccienw wierden getracteert door den brief, met onsen gesant den capiteyn van den Eeden een den Keyser aff te schicken, bekend te maecken en voor oogen te stellen) geensints sal werden gehindert, ende waermede dan naer genome lectura de voorsz. Chinese off Tartarise ambassadeurs sich hebben vergenoucht en tevreeden gehouden en verclaart het soo dan te sullen wel wesen, inwylen dat zy doen, mits het al wat laat over middagh was geworden, het hert wat sterckte en aeten, alawanneer het omtrent vier uyren geworden zynde, is den secretaris Joan van Hoorn over by Syn Ed^l. de Heer Gouverneur Generael gesonden om 't gepasseerde met de gesanten en oock den inhoud van 't bovenstaende geformeerde geschrift Zyn Ed^l. bekend te maecken en desselfs goetvinden daerover te vragen en te hooren, die daerop sulx geapprobeert en t'eenmael voor goet aengesien hebbende, gelyck Zyn Ed^l. seyde dat reets gisteren ten vergaderinge by discourse mede wel hadden gedaen en dat men die ambassadeurs inderdaet niet wel sulx con weygeren off sonder eenigh schriftelyck bewys off teecken van de Regeringe alhier weghstieren, soo is den secretaris al voort oecq doen meteen gesonden by den Heere Directeur Generael Cornelis Speelman, denwelcke dan insgelycx het gepasseerde met de ambassadeurs gehoord hebbende, seyde dat het ten principalen accordeerde en overeensloech met hetgeene zylieden op eergisteren in het besoeck omtrent zyn E. by discoursen oecq al hadden greallegeert, en dat zyn E. sich wyders met de voorstaende forma van acte ofte geschrift tot contemplatie van haer ambassadeurs oecq wel volkomen conde confirmeeren, met meninge dat zy sich daermede nu oecq gansch wel tevreeden souden houden, naer 't welcke dan, mits de vorder Heeren Raaden Hurt en Blom niet binnen 't casteel waeren, dese approbatie en confirmatie van 't meergenoemde geinsereerde geschrift ofte acte voor haer ambassadeurs haerlieden is aengesocht en bekendgemaect, deswegen zy dan de heeren commissarissen bedanckte, en zyn alsoo jegens den avont even nae vyff uyren met een beleeft afscheyt wederom naer huys gekeert in hun draegstoelen, gelyck zy van de voormiddagh gecomen waeren.

's Avonts komt alhier van Malacca te verschynen de sloep Duyvenburgh met een briefje door de Heer Gouverneur Jacob Joris Pits en raat aldaer aan Haer Ed^l., onder dato ultimo May passato gedagteeckent, van geenen inhoude nodich

(¹) Er staat: gelooven.

in desen aen te haelen, invoegen tott'el aencomend briefboecq onder 't quartier Mallacca wert gerefereert, spreekende ten merendeels van 't aengehaelt Armeens Sourats scheepje van den Armeender Gosia de la Croux, weswegen hieragter ten tydo 't nodige wel sal werden genoteert.

21 d^r. Heden voordemiddagh is alhier ter stede na omtrent 8 daegen sieck geweest te zyn in den Heere outslapen juffrouw Louysa Brassar, buysvrouwe van de heer Ryckloff van Goens de jonge, Extraordinaris Raad van India en out Gouverneur van Ceylon, en weswegen dan 's namiddags na de predicatie de gesamentlycke tegenwoordige Heeren Raden van India nevens de oude Heeren Laurens Pit en Pieter van Hoorn collegialiter (1) de condoleance van Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael hebben afgelecht, alsmede uyt name van d'Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, als die door seecker accident sulx in persoon niet heeft connen doen.

22 d^r. Tegens den avont wert de buysvrouw van de Heer Extraordinaris Raad van India Ryckloff van Goens de jonge statious in de Nederlandse kerk deser stede ter aerde bestoet, werdende 't gevolg door de hier noch aenwesende heeren Chinese Tartarische ambassadeurs, die naest aen de Heeren Raden van India en in geleyde van den secretaris Joan van Hoorn gingen, nevens veele der gequalificeerste deser stede verselschap etc.

23 d^r. Op gisteren in Rade van India gearresteert en verstaen zynde, omme de Chinese Tartarische ambassadeurs Liolauja en Lilauja heden morgen haer afscheyt te geven en haere medegebragte credentie op hun ernstige instantie benevens de acte van hun betoont devoir (almede t'haren versoecke opgesteld ende hiervooren in de gehoude conferentie onder dato 13 deser geinsercert) 'in volle vergadering te overhandigen en insgelyx alsdan voorts onse brieven aen den Keyser in Peekin en de hooftregenten in Hoccieuw aen onsen g'elikeerden afgesant, den capiteyn Hendrik van den Keden, meteenen ter hant te stellen en dan voorts tesaemen alsoo haer afscheyt naer hoort te geven, soo is haer sulx noch desen middagh door den coopman Jacob van der Plancken nevens de ondercooplieden Cornelis Spanbroeck en Johannes Truytmans als onse Chinesen Soeko, Coeko en Ganthenqua aengedient en bekendgemaect dat se zich daertegens geliefden te prepareren en gereet te houden omme met statie afgehaelt en alsoo door gecommiteerde met eenige carossen binnengeleyt te werden, op welke gedaens hootschap zy dan soodanigen versoeck van uytstel etc. hebben gedaen als uyt het onderstaende schriftelyck gerapporteerde der voorsz. gecommiteerdens can blycken.

Wy ondergeschreven syn ter ordre van de Edele Heer Gouverneur Generael en d'E. Heeren Raden van India geordineert nevens de Chinesen Litsoeko, Koeko en Toysion te gaen ter logiementen van den ambassadeurs Liolauja etc. hun aen te dienen dat se haer in alles hadden vaerdig te maken, de bagagie etc. aen hoort te senden, omme op morgenogtent door gecommiteerdens afgehaelt, in 't casteel en by Haer HoogEd^e. in de

(1) Er staat: collegialert.

vergaderzael gebragt, daer de brieven off geschriften te ontfangen, afscheyt te nemen en dan naer hoort geleyt te werden.

Waerop haer E^r. ons in antwoord diende, dat se welgenoecht waeren op morgenogtent omtrent Haer HoogEd^e. te verscheynen, versoeckende de brieff off geschriften, die voor haer soude dienen, open te ontfangen en deselve t'haren huysse te brengen, aldaer een dagh over te houden om op overmorgen uyt haer logiement met deselve aen hoort gebracht te werden.

De reden dat haer E^r. een dagh uytstel versoecken is, omdat se hun behoorlyck afscheyt van dese en geens vrienden etc. gaerne soude willen nemen.

(Ouder stont:)

Batavia 25 July 1680.

(Lager:)

UEd^e. gansch nedrige en gehoorsaame dienaeren

(Was geteeckent:)

JACOB VAN DER PLANCKEN.

JOHANNES TRUYTMANS en

CORNELIS SPANBROEK.

Welck rapport en versoeck dan door Syn. Ed^e. in Rade des namiddags gecommuniceert wesende, soo is daerop goetgevonden genoemde Chinese ambassadeurs haer versoeck in soo verre te accordeeren, dat men hun het begeerde uytstel tot overmorgen oghlent sal toestaan en in keure geven om de acte van hun betoont devoir, die zy sullen medenemen, op morgenogtent uyt handen van Zyn Ed^e. de Heer Gouverneur Generael als uyt haer selven te mogen komen ⁽¹⁾ ontfangen, ofte wel dat men anders hun deselve t'haren huysse door handen van den secretaris deser vergaderinge sal doen toebrengen, omme dan echter voor overmorgen naer 't voorige arrest door gecommiteerden binnengehaelt en, nadat so de overleveringe der brieven des Keyzers en Hoccieuse regenten aan onsen gecommiteerden afgesant, den capiteyn Hendrik van den Eeden, in behoorlycke maniere sullen hebben bygewoont, verder afscheyt gegeven en tesamen wyders door de gecommiteerden naer hoort geconduiseert te worden: met welcq bescheyt de voorz. E. van der Plancken en Spanbroek nevens de Chinesen weder naer voorz. Chinese Tartarische ambassadeurs hun hebben vervoegt, die daarmede nu alsoo wel vergenoucht en tevreden waeren en versochten dat haer de acte van betoont devoir ofte de geschriften die zy souden medenemen op morgen vroech mogten werden t'haren huysse toegebracht en by haer ontfangen, en dat zy dan tegen overmorgen souden connen gereet syn, om als het Haer HoogEd^e. belieffde voort te connen vertrecken.

's Avonts erlangen per Javaens vaertuygh een brieffje, door onse ambassadeurs Gualter Zeeman en Ocker Ockersze uyt 't schip Coevorden voor Bantam aen den resident Willem Caelf alhier op gisteren geschreven, behelsende eenlyck dat 'thoekertje de Boode van 't Leylant Mauritius in de Straat Sunda was verscheenen

(1) Er staat: können.

en ten hoove op Bantam alles noch op den ouden voet beenen liep en den Konincq noch weynigh onderscheyt scheen te maecten off het oorlogh ofte vrede met de Comp^e. wierde, doch al het wagten ten hoove was maer na des resident Caells terughecomste mette antwoorde van Haer Ed^e. op hun overgesonden geschrift ect^e.

't Engels schip de Falcon was uyt Engelandt in de Straat Sunda gepareseeert met tydinge en passant dat de saecken tusschen onsen staat en Engelandt alsmede Vraeckryk noch wel gestalt waeren, doch de 2 laaste op hun vertrek uyt Engelandt eerstdaegs met den anderen stinden te breecken, en hoe den capiteyn Wildy van Bantam in Engelandt had tydinge overgebracht datet reels oorlogh tusschen ons en die van Bantam was geweest ect^e.

Heden is ter ordinary vergadering by Haer Ed^e. raeckende de saecken van China ende de verleende acte van betoont devoir aen die ambassadeurs mitsgaders 't terughsenden der Palimbangse gesanten alsmede de geconcepieerde instructie voor 't collegie van Heeren Heemraden en hunnen geformeerden eedt etc. alsulx gebesoigneert en geresolveert als by 't resolutieboecq onder huydigen dato omstandigh staat te lesen.

24 d^e. Ingevolge van het hiervooren genoteerde en gepasseerde met en omtrent de Chinese Tartarische ambassadeurs, soo zyn heden voormiddagh omtrent 11 uyren den secretaris deser vergaderinge Joan van Hoorn terhaant gestelt de acte van betoont devoir, voor gemelte Chinese Tartarische ambassadeur (om door haer medegenomen te werden) opgesteld en op gisteren door Zyn Ed^e. en den secretaris uyt naeme van de Regeringh geteeckent en in de Duytse en Chinese taels geschreven, besyden oocq de originele credentiebrieff van haeren Keyser voor haer ambassadeurs, op 28 December voorleden jaers op gedaene allvorderinge te deser vergaderinge overgeleyert en op diverse harer iterative sollicitation goetgedacht, naerdal se autentiecq gecopieert en ten overstaen van den notaris Jan Keyzers tot verscheyde onser voorneemste Chinesen, die voorsz. credentie hebben gecopieert en getranslateert, door haer selve voor de waerheyt van de gelycke inhoud geteeckent zy, die dan in een zilvere schotel, met een geel zattyne cleet met zilvere canten overdeekt, wierden gelecht en door een helmhardier van Zyn Ed^e. gedragen, en waarmede dan gemelte secretaris, in geselschap van onse hoofden der Chinesen, Wanjocy, Litsoeko, Tengelauw, Koeko en Ganthencqua, die alle met haer staatslederen waeren toegetakelt, met de carasse van de Heer Ordinary Raadt Balthazar Bort na de woninge van den eersten ambassadeur Liolauja is gereden, alwaer gecomen zynde naer een weynich wachtens binnentraden en agter op de plaats door de 2 voorsz. ambassadeurs Liolauja en Lilauija ontfangen wierden onder 't gespel van haere pypers en blasers, werdende achter in de zaal de acte van devoir door den helmhardier met de schotel op de taefel geseth en cort daeraen deselve door den secretaris daernyt genomen en aen den eersten ambassadeur Liolauja uyt Haer Ed^e. naeme nevens Haer HooghEd^e. gebiedenisse overhandigt en door de mont van de Chinesen Tengelauw en Tencqua wyders gesocht dat deselve was het geschrift 't gunt voorleden Saturdag opgesteld en ten huysse van d'Heer Ordinaire Raadt Balthazar Bort by haer al gelesen was, om voor haer te dienen en medegenomen

te werden, alswanneer voorsz. eerste ambassadeur versocht en begeerde dat den secretaris 'telve geschrift uyt de lap geel damast, daer het in gebonden was, zoude losdoen en dat hy het open mocht ontfangen, zien en lesen, gelyck dan voort geschiede, en naedat hy het doen terloops eens overlesen en oock aen zyn tweede confrater Lilauja verthoont hadt, zoo verclaarde het daarmede wel en hy nu gerust te wesen om te connen vertrecken, leggende doen 't gemelte geschrift weder in het geel damast op een cleen verheven schutseltje, alswanneer zy ambassadeurs en onse Chinesen eenige redenen onder malcanderen voerden, en wierden doen voort in de zael eenige lappen Chinees roet pylaeken gespreyt, alswanneer de ambassadeurs sich ter wedyrsyden van de taefel daer de brieff op stont in een Chinees compliment-postuur satteden, terwylen dat onse Chinesen Wanjock, Soeko, Tenglauw, Koeko en Tencqua op de roode laeckanse lappen doen na de Chinese wyse sich recht voor de brieff stelden en sich tot negenmael na de Chinese wyse ter aerde hogen en oock sooveel maalen knielden in 3 reysen, telckens drymael, 't gunt door de ambassadeurs statigh al staende aengesien en niet een compliment van hoofd- en handenbuysinge soo staend beantwoort wiert, terwyl den secretaris in 't midden bleef staen sulx aensien, en naer welckers volhrenginge de Chinesen Tenglauw en Thencqua seyden dat sulx geschiede ten respecte van Zyn Ed^l. d'Heer Gouverneur Generael, van wien als haeren Koningh de brieff afgingh, en sulx de Chinese zeden medebragten. Doen nam den 2den ambassadeur Lilauja het geschrift van voorsz. schabelletje op taefel staende in beyde zyne handen en bracht die soo boven op zyn hoofd houdende onder 't gespel van haere toeters en de 2 quitasollen der beyde ambassadeurs, die midden op de plaats geopent stonden, naer boven naer haer camer en quam doen ten eersten wederom aff, terwylen dat door den secretaris doen oock de credentiebrieff der ambassadeurs van haeren Keyser uyt de schotel genomen en inagelycx mede aen den eersten ambassadeur Lilauja overryckt wiert, die hy aennam en aenstonts liet bergen, en versoeckende doen den secretaris en onse Chinesen om wat te sitten, plaatsende onse Chinesen nevens malcanderen aen de linker- en haerselven metten secretaris aen de rechtersyde, van achteren te roecken, en voor den helmbardier oock een stoel settende even buyten off voor die zael, waanneer inwylen den tolcq Limlacco daer mede verscheen en sich naest Thencqua op een stoel sette, alswanneer een copje thee wiert geschoncken, en doen begonden de ambassadeurs onse Chinesen te verhaslen zoeckere questie off voorval van een hunner dienaeren, die gesecht souden hebben dat zy ambassadeurs de penningen, die door de Comp^s. voor haer en haer volck maendelycx gegeven waeren, hadden opgestoocken en hun niet van medegedeelt, daerin zy seer gegraveert scheenen en veel woorden in 't Chinees over en weder maeckten, versoeckende en seggende dat zy versochten onse Chinesen en den secretaris daarvan kennis wilden dragen dat soo een fielt dat hadden derven voorgeven en nu ontkende, en dat zy als haer eer (') daerby vercoort meenden te zyn, 't welc wat lang durende, seyde den secretaris dat sulx een saeck was die ons niet en raacte en dat zy van de haere

(') *Maschinen betent als (d. i. en) hant Heer.*

die quaat deden condon straffen en dat hy weder moeste gaen, wanneer die historie begon op te honden en zy hem noch wat tot zitten versochten, laetende doen Chinese dranch voor den dagh comen en bragten doen soo in haeste de gesontheden van de Heer Gouverneur Generael als de Heer Directeur en de verdere Heeren Raeden van India, waernaer, mits het op de middag was, den secretaris zyn afscheyt nam en haer andermel liet seggen off haer nu noch yets manqueeerde off haperde ⁽¹⁾ om morgen te connen vertrecken, daerop zy van neen antwoorden en alleen zeyden ofte vroegen dat zy desen naermiddag tegen 3 à 4 uyren gaerne afscheyt in 't particulier en als voor haerselven van Zyn Ed^l. en de Heeren Raeden van India wilden nemen, 't welck beantwoort wiert dat zy dat op de ordinary wyse wel conde doen en dat men sulx Zyn Ed^l. soude bekend maecken, wanneer noch eens gedroncken wiert, en nadat de helmhardier de schotel en 't kleet daer de brieff in gelegen hadt weder genomen hadde, soo nam den secretaris van de ambassadeurs een beleest afscheyt en deden zy Haer Ed^l. bedancken en stapten doen met onse Chinesen, soons men gecomen was, nevens den helmhardier weder in de koets van de heer Bort en reden wederom naer 't casteel, doende aen Zyn Edelheyt d'Heer Gouverneur Generael omtrent halff een uyren van dit gepasseerde rapport, en gingen gemelte Chinesen doen ider weder naer zyn huys, hebbenden op de licentie en 't bescheyt van Zyn E^d. aengenomen de voorsz. Chinese ambassadeurs te laeten weten dat zy als 'thaer geliefde na de middagh tegen vier uyren condon en mochten binnencomen, gelyck zy dan oecq omtrent de clocke vier uyren gedaen hebben, sonder datter eenige discoursen van merite zyn gepasseert, als hebbende niemant veel om te vertolcken by hun als de messieurs Lappora en Limlacco en de soon van onsen Chinesen capitain Wanjock, Toesiong, sulx sy dan, nadat met wat hancquet en een glas wyu getracteert waeren, sich in geleyde van den secretaris, die hier mede present was, naa de Heer Directeur Generael begaeven, van daer se mede naer eenigh onthael sich na de heer Bort en d'andere heeren die binuen waeren begaeven en alsoo eyndelyck omtrent ruym 6 uyren sich weder na de stadt na haer woninge transporteerden.

's Avonts erlangen per Javaens vaertuygh een briefje van onse ambassadeurs uyt 't schip Coevorden van voor Bantam, op gisteren aen Haer Ed^l. gecarteert, behelsende nogmaels gelyck dat van gisteren aen S^t. Caëff dat 't Engels ⁽²⁾ schip de Falcon uyt Engelant in de Straat Sunda verscheenen was etc.:

de saecken ten hove tot Bantam ten reguarde van de vreedestractaten met onse ambassadeurs hadden zich noch geensints verbeterd, werlende van d'E. Comp^e. en haer gedoentens allenthalven onder 't Bantamse grauw en grooten seer onwaerdigh gasproocken, jae ⁽³⁾ wilde men daer ten hove reellen dat ingevallen op de Bantammers hunne onredelycke voorgestelde poincten geen behaegelycke antwoorde van Batavia en volgde, dat zy alsdan onsen resident ofte wel de ambassadeurs in

(1) Er staat: *haperde*.

(2) Er staat: *Engels*.

(3) In plaats van: *jae* staat er: *icq*.

verseeckeringe souden willen nemen, gelyck sulx by 't aencomend briefsboek nader staat geparticulariseert.

Besyden en met bovengerciteerde Bantamse brief is ons mede geworden een kleen advisje, door de opperhooffden van 't schip China, comende uyt Souratta, in de Straat Sunda op eergisteren aen den resident Caelf tot Bantam gescreven, dienende eenlyck tot bekentmaeckinge van hun arrivement uyt Persia en Souratto over Tutucoryn in goede gestalte etc.

25 d^r. Ingevolge van 't gedaene versoeck en 't daerop gearresteerde en 't gelicentieerde van eergisteren aen en in 't reguarde der Chinese Tartarische ambassadeurs Liolauja en Lilauja, naerdat se op gisteren namiddagh aen den heer Generael en Raden etc^o, in 't particulier haer afscheyt hadden genomen, zoo zyn zy ingevolge van het doennaels genomen beslyt en opgestelde project om deselve op heden haer (¹) linael affscheyt omtrent met soodanigen falsoen en statie, als zy op 28 December anno passato zyn ingehaelt, te geven en hun alsoo totten eynde toe met alle eer en respect, gelyck doorgaens gedurende hun oenwesen alhier zy geschiet, te onthaelen ende te bejegenen, soo hebben desen morgen vroeck de ondergenoemde heeren en messieurs, nadat se ten huys van den heer Frederick Lambertsz Bent volgens ordre by den anderen gecomen waeren, omtrent de clocke half seven off seven uyren sich vermecht naer de woning van den eersten Chinesen Tartarischen ambassadeur Liolauja, daer zyn macker en twede Lilauja nevens hunne raats- en staetslieden Lappora en Limlacco sich mede lieten vinden, namentlyck:

d'E. heer Frederick Bent voornoemt, Out Directeur van Persia;

d'E. fiscael Pieter Pauw;

d'E. oppercoopliden deses casteels Nicolaas Bankes en Jan Parvee;

d'E. Marten Pit, visitateur generael;

d'E. Dirq de Haes, out opperhoofd van Japan;

d'E. Francois Tacq, capteyn en lit in den Archibaren Raad van Justitie;

den coopman Jacob van der Plancken, geweest opperhoofd in Horcieuw;

den ondercoopman Cornelis Spanbroek

en den ondercoopman Joannes Truytman, verselt met onse hooffden der Chinese natie alhier remorerende, als te weten:

den capteyn Wanjoek;

den vaendrygh Tengelauw;

Koeko;

d'Jenco;

Ganthencqua en

Tosjongh, hebbende (²) den luytenant Litsoeko om eenigh verschil en quaet vertrouwen dat de Chinese ambassadeurs op hem scheenen genomen te hebben over 't wechloopen en fugatieff stellen (³) van een harer dienaeren, hoewel sich daerall t'eenaemael onschuldig verclaerde, versocht en licentie gecregen om sich van dese

(¹) In plaats van haer staat er: naer.

(²) Er staat: hebben.

(³) Er staat: stelen.

afhalinge en statie om bestwille te excuseren, zynde voorsz. Heeren Gecommitteerden tesaemen van huys van de heer Bent naer voorsz. ambassadeurs gereden met 5 carossen, als te weten:

d'groote wagen van staat;
de carosse van de heer Directeur;
de carosse van de heer Bordt;
de carosse van de heer Hurt
en de carosse van de heer Outhoorn,

die daertoe al vroeck naer derwaerts waren bestelt, en soonde voor de woninge van de Chinese ambassadeurs de 50 ruyters deses casteels te paerde benevens de comp^e. soldaten garde ⁽¹⁾ van de Diespoort sterck . . . ⁽²⁾ coppen onder den capiteyn Harman Egbertsz.

By voorsz. ambassadeurs de gecommiteerde dan statelyck gecomen zynde, soo traden zy uyt de koetze en vervoechden sich gesamentlyck naer binnen agter de zael, alwaer zy sich wut te oeder setten en d'messieurs ambassadeurs bleven affwagten, die naer ontrent een half quartier uyr wagtens van boven quamen en haer E. altesaemen verwelcomden, wanneer haer van de heeren Bent en Pauw door de mont van de Chinesen Tengelauw en Thencqua nochmael wiert aengesecht dat zy gesamentlyck daer nu gecomen waeren om haer ambassadeurs respectie af te haelen en alsoo binnen 't casteel ende dan verders oec naer becomeen afscheyt der Hooge Regeringe al meteen wyders naer boort te geleyden, als wanneer zy de voorsz. heeren en vrienden noch tot een weynigh sittens en het drincken van een copje thee versochten, 'tweleq volbragt wesende en inwylen de stoet en dienaeren der ambassadeurs sich al t'eenmael vaerdigh en 't huys leech gemaect hebbende, wyl al haer goet en ommeslagh al vooraff en 't laeste desen morgen met prauwen naer boort bestelt was, soo traden de ambassadeurs vooruyt met de gecommiteerden uyt haer huysen in de costaen, voegende zich vooreerst in de groote waegen van staet de twee Tartarische Chinese ambassadeurs en daerby de heeren Bent en Pieter Pauw;

daerna in de wagen van de heer Directeur d'E. Nicolaes Baukes en Marten Pit, item in de wagen van de heer Bort, d'E. Dirck de Haes, Francois Tack en ondercoopman Joannes Truytmans;

en in de wagen van de heer Hurt den ondercoopman Spanbroek met de messieurs staatslieden Lappora en Limlacco, onsen capiteyn Wanjoek en den vaendrig Tengelauw;

en eyndelyck in de wagen van de heer Outhoorn de Chinesen ⁽³⁾ Tencqua, Koeko, d'Jenke, Toslong en de soon van Limlacco, die dan alle dusdanigh geseten zynde, reed eerst de ruytery des casteels met opgesteken trompet vooruyt, gevolcht van den capiteyn Harman Egbertsz met zyne comp^e. soldaten en wyders de 12 Nederlandse oppassers der ⁽⁴⁾ Tartarise ambassadeurs onder hun sergeant ten wederzyde

(1) Misschien te lezen: de *compagnie soldatesque*.

(2) Het H.S. laat het getal open.

(3) Het H.S.: *Chinezen*.

(4) Er staat: *de*.

van de groote caros, die soo in ordre malcanderen volgden en daer tusschenbeyde en agter de overige swite der voorsz. ambassadeurs mede te voet, en dat onder een toeloop van een groot getal kyckers. De wech wiert dan volgens ordre van Zyn Ed^h. genomen van haer wooninge aff voerby de Diestpoort en door de straat van Camp^h. zieckenhuys de Heerestraat in naer het pleyn van 't stadtshuys, dat men schynyn oversloech en alsoo de Princestraat in, recht door na 't Casteel, alwaer zy omtrent de clocke acht uyren verscheenen zynde, soo traden de ruyters voor de lantpoort van haer paerden en verwoechden zich aenstoets met haer carbyns en pistoolen binnen ter wederzyde in de corte galdery voor de groote vergadersaal, en bleef de comp^h. soldaten met capiteyn Egberts staen ter sliickersyde voor de brugh van het Casteel, totdat de ambassadeurs met de koetsen gepasseert en binnen waeren, alswaaneer hy wederom aff en naer syn post marcheerde.

De Heeren Raden van India dan tydigh door een ruyter van de aencomste der ambassadeurs met dese statie gewaerschout zynde, verwoegden zig daerop even te vooren alle tesaemen nevens den secretaris in de groote vergaderzael by den Heer Generael (behalven de Heer Directour Speelman, die sich een weynig besciert hebbende niet conde overcomen) alwaer alles in gelycker maniere als ter inhalinge deser ambassadeurs op 28 December voorleden jaers zy geschiet, in ordre geschickt ⁽¹⁾ en geseth was, en aen het westaynde van de zael stont nu oocq een taefel gedeckt met een collation van wat broot, koeckjes en boter, voorts oesters, krabben, garnalen en een stuck Hollants gesoute vlees en speck. De ambassadeurs dan voor de poort uyt de waegens tredende, quamen alsoo omtrent ten halff negen uyren met onse gecommiteerde en al haer gevolg en eenige Chinese pypers vooruyt binnen, staende de soldaten in de hooftwacht, die verdubbelt waeren, in 't rincket ter wederzyde met haer geweer gepresenteert, en quamen alsoo zy ambassadeurs met de gecommiteerden en eenige van haer dienaarsen tot aen de grote voorzael en op 't aemlienen van een helmhardier dat zy daer waeren oocq al ten eersten binnen, inwylen dat de Heeren Raden Willem van Outhoorn en Joannes Camphuys doen naer buyten traden en haer op de puye van Zyn Ed^h. ontfangen en alsoo yder hy de hant tot binnen de vergaderzael geleyden en haer plaats aenwesen en doen weder in ordre gingen zitten, blyvende hun verdere swite en oocq haer Nederlandse lyffwacht voor op de stoep en 't pleyn haer onthouden. Onse genomineerde gesanten aen den Keyser van China, den capiteyn Hendrick van den Eeden en ondercoopman Jan Jacob van Merwede, waren ondertusschen mede al voor een wyl binnengecomen en hun in de galdery van Zyn Ed^h. huys opgehouden hebbende, traden met het binnecomen der Chinese ambassadeurs volgens ordre tegelycq off even achter haer en voor onse heeren gecommiteerde tesamen mede na de raetkamer, daer zy dan in ordre, als gesecht, gelyck in December voorleden recht tegenover de Heeren Raaden van India aen Zyn Ed^h. linkerzyde (waeraghter rontsom aen de oostzyde van de zael na ordinary gewoonte de 8 helmhardiers van Zyn Ed^h. met hun helmhaerden stonden en terzyde achter de stoelen der Heeren Raaden Zyn Ed^h.

(1) *Ee staat: geschiet.*

hoffmeester) een weynigh van de taefel aff plaats namen. De Chinese Tartarische ambassadeurs werden ⁽¹⁾ geseth in 2 groote Hollandse leuningstoelen en naast haer onse genoemde genomineerde gesanten van den Eeden en van Merwede, en daeraen vervolgens de heeren Nederlandtze gecommitteerde hiervooren genomineert, alle op roode phelpen stoelen. Den secretaris Joan van Hoorn sat weder aen een apart tafeltje met een alcatyff en pen en inkkoocker voor hem, even beneden en wat achterwaerts de ⁽²⁾ taefel van de Regeringe, en wat beneden denselven op banken dwers over de sael onse Chinese messieurs en staatslieden Lapparo en Limlacco. Geseten zynde, wiert de ambassadeurs gevraecht off zy nu gehoud klaer waeren om te vertrecken en off haer oocq yetwes manckeerde, daerop zy seyden van jae, sonder veel andere aenmerkelycke discoursen off redenen, des Syn Ed^l. al ten eersten den secretaris by hem riep en eerst de keyserlycke brief, die in een gontlaeckens sackje, met goude litskoort en quasten aerdigh toegenaeckt, en in de Duytze en Chinese taale geschreven, mitgaders de Duytsche door den Heer Generaal als oocq uyt name der Regeringe onder 't segel van de Comp^{te}, door den secretaris geteeckent en niet cleen van inhout was, mitgaders in een groote silvere schotel, met een geel saltyn cleet met silvere kant omboort gedeckt, achter Zyn Ed^l. op een taefel tegen de muur van de oostzyde der sael stont, eyschte, dewelcke den secretaris dan in zyne handen met ondeckten hoofde overbragt aen Zyn Edelheyt en die door ⁽³⁾ denselven op de taefel terneder zettende, latende door den Chinees Tengelauw aen de Chinese ambassadeurs seggen dat hetzelfde de brief was, die de Hooge Regeringe alhier alsnu met onse medegaeude gesant aen haeren Keyser was schryvende, en daerop den capiteyn Hendrick van den Eeden by zich roepende, nam Syn Ed^l. de voorsz. brief over endt uyt de schotel en seyde dat hem van den Eeden als expres allgesant van Comp^{te}, wegen die brief aen den Grootmachtigen Keyser van China wiert medegegeven om ⁽⁴⁾ volgens haer Ed^l. ordre en intentie deselve persoonlyck in Peckin aen Zyne Mayesteit off dasselvs gecommitteerde te gaen bestellen, leggende die doen weder in de schotel en soo deselve aen gemelte van den Eeden met schotel en 't cleet daerover gedeckt inhandigende, die deselve dan al staende en met eerbiedigheyt ontfingh en volgens ordre voortis weder op de vergulertaefel recht voor de plaets daer hy sat nedersettende, en doen weder nevens oocq den ondercoopman en secunde Jan van Merwede, die mede opgestaen en voor Zyn Ed^l. geweest was, op hun plaetsen gingen sitten.

Alswanneer corl daerop Zyn Ed^l. in gelycker voege als des Keysers brief van den secretaris oyschte de brieven der 3 Hocksieuse hooftregenten, namentlyck: den Sinong, Povy en Combon, alle mede in 't Duyts en Chinees evenals des Keysers brief geschreven en oocq by Syn Ed^l. en den secretaris onderteeckent, die tesamen insgelycx in een silvere schotel, met een geel damast ongehaort cleet overdeckt, achter op de taefel stonden en voor Zyn Ed^l. gebragt en nedergeseth

(1) Het HS.: weder.

(2) Er staat: te.

(3) Misschien beter: voor.

(4) Er staat: en.

zynde, soo riep Zyn Ed^e. andermael den capitain van den Eeden en den ondercoopman van Merwede by zich en nam de 3 brieven in zyn handen, seggende daer beseijden, gelyck oocq vooraff aen de Chinese ambassadeurs wiert vertaelt; dat zyn onse brieven aen de regenten in Hoccieuw, die UK. nyt onsen naeme aen haer nevens onse groete sult bestellen, en gaff se, nadat ze weder in de schotel gelecht en overleecht waeren, al sittende aen den capiteyn van den Eeden en die weder deselve aen syn secunde Jan van Merwede over, dewelcke se dan mede op de vergadertaefel tegenover zyn plaats wat beneden en achter des Keyzers briell nederzette en doen weder met den capiteyn van den Eeden andermael op hun plaatsen gingen sitten, waerna niet veel discoursen meer met de Chinese ambassadeurs voorvielen, dan alleen dat Zyn Ed^e. haer liet seggen dat voornoomde onse medegaende gesant Henric van den Eeden en zyn secunde Jan van Merwede waeren 2 mannen van verstant en van de aensienlykste geslagten in Hollandt, en dat den capiteyn van den Eeden 't verlies van zyn vingers aen zyn rechterhant door ongeluck in den oorlogh hadde geeregen, en dat hem sulx daerom niet conde deeren off in China eenige aenstoot mochte geven, gelyck alhier door sommige was gerucht dat sulx volgens 't voorgeven van haer ambassadeurs andersints by den Keyser wel mochte geven; en mer dit discours en eenige reden door sommige der Heeren Raaden daerontrent over en weder gevoert werdende, soo stont Zyn Ed^e. en meteenen 't geheele gesselschap op en gingen na de taefel aen 't westeynde der zael, die met een collation gedeckt stont, daer men dom wat begonde te eeten en de ambassadeurs wat voordrondte, die nevens haer twee staatslieden vooral niet vies daarvan vielen, doch wanneer zy Chinese ambassadeurs inwylen begonnen te spreekken, hoedatter vier van hun gemene swite wiarden gemist en, zoo zy meenden, sich soeckt gemeeckt in meninge om hier te blyven en niet weder met haer naer China te gaen, en datter daeronder een soude wesen die onsen Chinesen luytenant Litsoecko op desselfs lant naer haer seggen soude hebben versteecken, en dat Soeko daeraen seer qualyck gedaen hadt en dat men Soeko daerover behoorde aen te spreekken en te straffen, en aenstonts ordre te stellen dat zy de voorsz. 4 wechgelopene van haer volcq wederkregen en dat zy anders hoer niet wilden vertrecken, want haer de voorsz. swite door den veltheer in Hoccieuw pertinent waeren medegegeven en aen wie zy deselve dan oocq, sonder inant daarvan te mogen missen, t'hunner retour verscheyninge aldaer alle weder moesten overleveren; en hoewel hun door Zyn Ed^e. en d'Heeren hierontrent wierde tegemoetgevoert dat men al ordre hadt gegeven en souden stellen om de voorsz. haer vier wechloopers zoo haest mogelyck op te soecken, maer dat het gansch niet en conde passen noch voegen dat zy, nu tol vertrock gereet staende en de tyt des moussons al vry laat ten eynde gelopen zynde om de reyze naer Hoccieuw te gewinnen, nu om soo geringe saecken souden langer toeven off enig nytsel nemen, en dat men onsen Chinesen luytenant Litsoecko op haer seggen niet en conde bewysen dat hy inant op zyn lant hadde versteecken, temeer hy deswegen albereyts sichselven van de morgen vroegh ten hoogsten hadt wesen ontschuldigen en sich over soodanigen blame t'onnreden geloont, zoo bleven zy Tartarische ambassadeurs gedurende de maeltyt al gestadigh

hy dien ouden teem, hun wechgelope 4 man en dat men die haer behoorde ten eersten weder te bestellen, gelycq zy, hoewel seer leugnachtig, dorsten voorgeven dat in Hoccieuw iemant ⁽¹⁾ van onse Hollanders off slaven wechlopende en sulx aen de regenten bekennt gemaeckt werdende, de soodanige aenstonts wierden opgesocht en aen de onse weder gerestitueert, zoodat dit getoem soo al durende ⁽²⁾ (terwylen dat op haer behouden rys een glaasje seck off twee gedroncken wierde) Zyn Edl. cyndelyck begoude te verdrieten, en haer andermael belooft hebbende dat men alle davoer soude aenwenden om de wechlopers weder te becomen en dan, 't zy nu off aenstaende jaer, gehoeyt na Hocksiu te sullen oversenden etc., soo gingh Zyn Edl. weder naer de vergaderingtaffel en liet het eeten wechnemen en meenden haer soo voort na boort te depecheren, latende de brieff des Keyzers en die der drie Hoccieuwe regenten ten dien eynde in de schotels door twee helmbaradiers van de taffel opnemen, om door haer tot in de vaertuygen en voorts aen boort gedragen en dan aldaer by den capiteyn van den Eeden weder overgenomen en geborgen te werden, inder als men doertoe gereet stont, zeyden de Chinese ambassadeurs oocq eerst afscheyt van den Heer Directeur Generael, die in zyn E. huys was, wilden gaen nemen, 't welcq het voornemen om soo voort met de statie na de Waterpoort te gaen, wat versette, en in corte om 't eynde goet al goet te maecten, haer ingewilligt en verstaen wiert hun door de Heeren Raden Outhoorn en Camphuys derwaerts te laten geleyden, gelyck aenstonts geschiede, terwyl Syn Edl. d'Heer Gouverneur Generael met de verder Heeren Raden en de Gecommitteerden als onse Chinese soolange bleven wagten, wanneer zy doen naer verloop van omtrent een quartier uys by de Heer Directeur Generael haer afscheyt genomen en een roemer wyn gedroncken habbende, weder in de vergaderzael verscheenen, en doen menende hun voort naer boort te geleyden begoude den eersten ambassadeur Liolauja al weder een gebaer te maecten dat zyn lyfjongen, die op hem paste, vermiste en meende dat hier in 't casteel door d'een off d'ander weghgestoolen was, met soo vrywat onfatsoenlycke actien en voorwendinge hoe hy nu vertrecken souw, en soo rantsom lopende, hoewel men hy navraginge bevont dat by gemelte zyn jongen, die oocq datelyck weder te voorschyn quam, selve naer de stadt noch voor 't laest by eenige Chinesen om een bootschap gesonden, 't welcq by de heeren met reden soo wat euvel opgenomen wiert, alsdat zy ambassadeurs om een jongen soo hooge personagien daer dorsten op en te wachten houden, en soo viel doen voorts het afscheyt cort, gevende Zyn Edl. d'Heer Gouverneur Generael haer Tartarische ambassadeurs gelyck oocq onse medegaende gesant den capiteyn van den Eeden aen de deur van de vergaderzael de hant van afscheyt en oock de Heeren Raden Bort, Hurt en Blom, en daarmede ging men voort op wech en van de puye van Zyn Edl. woninghe aff tot de Waterpoort, alnu ter wederzyden door de comp. soldates guarde deses casteels met vandel en slaende trommen, als dewelcke zich, terwyle de ambassadeurs hoven in de vergaderzael waeren, volgens ordre aldaer gestelt en gerangieert hadde.

(1) Er staat: niemant.

(2) Het HS.: duurde.

De ambassadeurs des Keyzers van China gingen vooruyl, by de hant geleyt door de heeren Outhoorn en Camphuys en gevolgt van onse gesanten van den Eeden en van Merwede, en daarop achter elcanderen 2 helmhardiers van Zyn Edl., de eerste dragende de keyzersbrieff en de anderen de drie van de Hoccieuse hoofregenten in 3 silvere schotels met geele elden overdeekt, als voor reets zy geseht, en de keyzersbrieff onder een geele zyde doch d'andere onder een regenquitasol, en ter zyden van dewelcke gingh den secretaris Joan van Hoorn en daarop vervolgens de Heeren Gecommitteerden en onse Chinesen, die haer hadden gehaelt, alsmede de staatsleden, de messieurs Lappora en Linlacco, onder 't gecrielt van een groot aental menschen, tredende de heeren Outhoorn en Camphuys nevens den secretaris met de twee Chinese ambassadeurs en onse gesanten, den capiteyn van den Eeden en ondercoopman Jan van Merwede, mitsgaders de twee helmhardiers mette brieven aen den Keyser als de Hoccieuse regenten in de grote roeyprauw en voorts de andere gecommiteerden en Chinesen in de andere prauwen en chialoupen, die daertoe een goet getal vervaerdigt en geroet laegen, item oocq de militaire lyffwagt der Chinese ambassadeurs, die haer gedurende hun aenwesen alhier in haer woninghe zyn hygevoecht geweest.

Alswanneer men afgesteken zynde, soo wierden van de casteelspunten de Peeri en Saphyr 15 canonschoten met scherp gedaen en soo roeyde men met een heele karreinelevloot van sloepen en vaertuygen, daer onse Chinesen oocq al eenige van de haere met vaantjes en gespellen om de ambassadeurs mede met eenen uyl te lyden nevens noch een groot getal Chinesen selve hygevoecht hadden, de rivier uyl naer de rheede, en voer eerst na 't jacht de Alexander, die nevens Odyk en de Brantgans all wat afgedreven waeren, alwaer men gecomen wesende, traden eerst (*) de ambassadeurs en alsoo de heeren vervolgens over, gelyck mede de andere gecommiteerden en vrienden, die al omtrent tegelyck aen boort verscheenen, gaende gesamentlyck ten eersten na de cayuyt, daer de bagagie van den tweden Chinesen ambassadeur Lilaufa, die op desen bodem geordonneert is en zyn residentie sal houden, in stont en een taefel door den schaffmeester Jan de Vlamingh op Comp^{te}. kosten gedekt was met wat boter, broot, koeckjes, oesters, crabben, garnael en een varcken als anders, doch een weynigh daer geseten zynde en daarop volgens ordre van de Alexander 15, van 't jacht Odyk 15 en van de hoecker de Brantgans 5 canonschoten gedaen, mitsgaders oocq van 't admiraelsschip ter rheede de Burgh van Leyden met vyf gelycke schooten geantwoort zynde, soo seyden d'hoeren tegen de ambassadeurs off zy mede geliefden boven te gaen en te sien voorlesen de commissie voor onsen capiteyn Henric van den Eeden als onsen gesant naer den Keyser van China en boest deser schepen, als die mede op dit jacht d'Alexander nevens zyn secunde Jan van Merwede geordonneert en de vlagge te voeren by instructie aenbevolen zy, 't welc dan ten overstaen van haer Chinese ambassadeurs volbragt en daarop de commissie door den secretaris Joan van Hoorn publyck (2) voorgelesen en voorts gemelte E. van den Eeden daermede veel gelux en een goet

(*) Er staat: *cert*.

(2) Er staat: *Joan van Hoorn dewelcke publyck*.

succes toegewenst wiert. Doen verhoogden sich de heeren met de ambassadeurs en onse gesanten alsoocq de gecommiteerden en onse Chinesen wederom beneden nae de cayuyt en gingen zoo al staende en sittende wat aen 't eeten, daerby ondertuschen somwylen een glaesje moom en Spaençe wyn naer de schaersheyt van dien in den tegenwoordigen soheren tyt gevoecht wiert, wesende de Chinesen ambassadeurs gansch niet traagh in 't toetasten, maer vulden hun maeg wel zodanigh niet off ze van den morgen tot Zyn Ed^e, al eens gegeten maer off se wel dry dagen gevast hadden, 't welc omtrent een nyrtje geduurt hebbende, lieten de heeren aen de Chinese ambassadeurs seggen off zy nu mede naer 't jacht Odyk geliefften te vaeren en alsoo den eersten ambassadeur Liolauja aldaer op zyn schip te bestellen, 't welc dan nae noch een glaesje van afscheyt gedroncken te hebben geschiede, gaende den tweden Liolauja weder mede, en mer men in gelycke ordre als tevooren, alwaer aen boort en in de cayuyt gecomen wesende, men mede evenals op de Alexander een taefel gedeet vont, en nadat doen wederom van Odyk 18, van de Alexander 15 en van de Brantgans 5 canonschoten gelarn, mitsgaders weder 8 van 't admiraalsschip ter rhede g'antwoort waeren, soo wierden zy voor 't laeste hier al wederom wat getracteert en namen noch al een redelycke maeltyt hinnen, dat met een glaesje van afscheyt besloten en cort afgemackt wiert, alsoo desen eersten ambassadeur Liolauja hier de cayuyt met vry wat meer bagagie als zyn confrater op de Alexander opgevult en belemmert hadt, soodat het hier al vrywat benauwt en warmtjes viel, alsmede dan weder omtrent een nyrtje doorgebragt hebbende, zoo namen de heeren Outhoorn en Camphuys aen de valreep van de Chinese Tartarische ambassadeurs als oocq van onsen gesant d'E. Hendrick van den Eeden een cort en vrundelyck afscheyt, en latende hun seggen dat onse gecommiteerden zyn tweden confrater Liolauja weder aen desselfs schip de Alexander souden geleyden, 't welc zy excuserende en voorgevende met den anderen aldaer noch wat te beraeden en te seggen hadden, soo traden de heeren met den secretaris alsoocq onse gecommiteerden en Chinesen wederom in de vaertuygen en voeren soo gesamentlyck van 't jacht Odyck direct wederom naer lant, alswanneer tot een laeste adieu nochmael van 't jacht Odyck 18, van de Alexander 15 en van de Brantgans 5 canonschoten volgden en van 't admiraalsschip ter rhede weder met 8 gelycke schooten beantwoort wiert, comende alsoo namiddags ten 2 uyren gesamentlyck wederom aen lant, en gingen de heeren omtrent 5 uyren dit afleggen van haer laeste commissie in de suecken deser Chinese Tartarische ambassadeurs Zyn Ed^e. d'Heer Gouverneur Generael rapporteren. En hiermede heeft dit gedoente en den omneslagh met deselve, die ons hier sedert een tyt herwaerts al niet weynich moeyte heeft bygebracht, een eynde genomen en het defroyement derselver met haere swite gedurende haer aanwesen den tyt van 7 maanden allhier in 't geheel de Comp^e. gecost noch al een mooye stuyver, 'samen tot / 11634:9:—: als te weten:

in contant:

7 maanden defroyement in gelt, haer by resolutie in Rade van India toegeleecht,
 PACU-BERICHT 1890 1080.

beginnende met den eersten February tot nu toe à 500 rd ^r . ter maent,	rd ^r . 2100 : —
aen Joannes Vlamingh voor tweemaal defrojeren van de ambassadeurs van China, op haer aencomste alsmede wanneer ter audientie zyn gebracht.....	* 90 : 12
aen Petit Seiljeer over sooveel in 't traecteren van de Chinese gesanten aen wyn is geguasteert.....	* 12 : 24
aen de speellieden die op de aencomste van voorsz. ambassadeurs gespeelt hebben.....	* 8 : —
aen Jan de Vlamingh voor zyne gedaene verstreckingh tot het afscheytmael in de Heer Generaels thuyt volgens reeckeningh	* 202 : 12
voor het collation zoo aen lant als aen boort op haer laeste afscheyt aen denselven betaelt als anders.....	* 100 : —

uyt Compagnies maguasyu verstreckt gedurende
haer aenwesen alhier:

444 kannen Spaense wyn à $\frac{5}{8}$ rd ^r . de can, comt	rd ^r . 277 : 50
21 d ^{oe} . ryuse wyn à 1 rd.....	* 21 : —
12 d ^{oe} . mom " " $\frac{1}{2}$ ".....	* 6 : —
20 d ^{oe} . haantjeskier à $\frac{1}{2}$ rd.....	* 10 : —
14 potten 2 kannen lompoly à $\frac{1}{4}$ rd. de can	* 24 : 50
150 cattys caersen à $\frac{1}{4}$ rd. d'catty.....	* 50 : —
100 steenbroessens.....	* 5 : 50
23 $\mathcal{C}$ Hollandse boter à 1 quart rd. 't $\mathcal{C}$ ...	* 6 : 15
2 waterleggers à 10 rd ^r . yder.....	* 20 : —
	* 421 : 5

item tot provisie voor de reyse ten behoeve van
den eersten ambassadeur:

op het jacht Odyck:

1 last goede witte Javaense rys hier ingecocht	rd ^r . 58 : —
1 cas rooswater.....	* 20 : —
2 stuk guinees lynwaet à $4\frac{1}{2}$ rd ^r	* 9 : —
2 $\mathcal{C}$ soety à 64 stuyvers 't $\mathcal{C}$	* 2 : 8
2 $\mathcal{C}$ noten à 24 stuyvers 't $\mathcal{C}$	* — : 48
2 $\mathcal{C}$ nagelen à 56 stuyvers 't $\mathcal{C}$	* 1 : 52
1 vat speck.....	* 50 : —
1 nem strag apy.....	* 7 : 50
1 d ^{oe} . Spaense wyn.....	* 53 : —
50 kannen Hollandse azyu.....	* 10 : —
Transporters.....	rd ^r . 2953 : 55

	Per transport.....	rd ^r . 2953:55
21 cattys waxcaersen.....	rd ^r . 7:—	
voor 8 stux levendige varckens, eenigo hoenders, eenden, gansen en groente....	* 95:30	
		* 291:57

voor de tweede ambassadeur per
den Alexander:

1 last goede Javaense rys, hier ingecocht...	rd ^r . 38:—	
1 cas roosewater.....	* 20:—	
2 stux guinees lynwaet als boven.....	* 9:—	
2 $\frac{1}{2}$ loely ad idem.....	* 2: 8	
2 $\frac{1}{2}$ nagelen idem.....	* 1:32	
2 $\frac{1}{2}$ noten idem.....	* —: 48	
1 vat speck idem.....	* 50:—	
1 aem araq apy.....	* 7:30	
1 d ^r . Spaense wyn.....	* 52:—	
30 kannen Hollandse azyn.....	* 10:—	
21 cattys waxcaersen.....	* 7:—	
voor 8 stux levendige varckens, enige hoenders, eenden, gansen etc.....	* 87:13	
		* 285:49
7 maenden en 10 daegen huur voor het huys daer de eerste ambassadeur in gelogiert heeft, toebehorende de huysvrouw van lache Lansing Cambodja, A 30 rd ^r . ter maent, cont.....	rd ^r . 220:—	
7 maenden en 10 dagen huur voor het huys daer den 2 ^{de} ambassadeur in gelogiert heeft, toebehoorende juffrouw de Meer, A 20 rd ^r . ter maent.....	* 146:30	
		* 366:30
het buscruyt etc. op haer tractement en afscheyt geconsumeert ongereekent.....	* —:—	
	Somma.....	rd ^r . 3878:9.

Compt à 60 stuylers per rd. / 11654:9. Godt de Heere zy geboden dese en sooveel swaere voorheen gedaene onkosten tot verkryginge van den langh gewensten handel in 't groote ryck van China d'E. Comp^e. eenmael ten tyde wederom met een gewenschte eynde in die negotie sevenvoudig te doen overwinnen en scouysseren ⁽¹⁾, amen.

En hoewel hiernede al de passagien van 't voorgevallene met de Chinese ambassadeurs en de gehoudt conferentjes en besoignes met deselve alhier een eynde comen te nemen, soo heeft dese taemelyck onbeschofte messieurs ambassadeurs

(1) Misschien bedoeld als: *jouissances*.

echter noch belijft over de saecke van haer 4 wechgelopen dienaeren alhier (weswegen zy reets van de morgen op tijpe van hun vertreck ten huysse van Zyn Ed^e. vry wat spoock en spuls hebben gemaect, ongesien alle gedaene beloften men haerlieden dat men alle devoirs tot het wederkrygen derselver fugativen soude aanwenden en die, na hun vertreck te voorscheyn comende, 't aenstaende jaer wel verseeckert naer Hoccieuw men de regenten doen oversenden) desen avoot door handen een onser Chinese ingesetenen aan Syn Ed^e. noch te doen bestellen een geschrift in de Chinese taale yst haere naeme, in gelycker voegen als hun voorige geschriften toegemaeckt, 'twelc al vrywat absurd zynde en niet nodigh geacht werdende, present yets verder op te antwoorden, na translatie in onse taale bevonden is van inhoud als volcht:

Copie translaathrieff, door de Chinese ambassadeurs aan Haer Ed^e. geschreven.

Liolanja en Lilanja senden desen brieff aan den Ed^e. Heer Gouverneur Generael en d'E. Heeren Raden van 't Nederlands India.

Wy als ambassadeurs van Syn Keyserlycke Mayesteyt van China naer Batavia vertrekkende, is ons door Zyn Mayesteyts crygsoverste in handen gestelt alle de soldaten en 't volc die met ons op Batavia zyn gecomen; dierhalven durven oec geen van haer ergens laeten blyven, maer op onse wedercomste aldaer een gemelte veltoverste wederom intrageren. En vermits wy alhier op Batavia ses maanden lang hebben vertoef en nadien alhier veel Chinesen zyn reinerende, hebben zy 4 personen van ons volck met soete woorden als andersints aangelockt en geraeden haer fugatiell en absent te worden, die zylieden oec hebben verborgen, onder welke 4 personen een is, genaemt Limgiock, die nu omtrent 1 maent voorleden door den Chinese Litsoeko in Ancke is gebragt, alvaer de vader van voornoemde Limgiock is wonende, wanneer oec voornoemde Litsoeko ons heeft versocht dat wy hem wouden licentieren om alhier by zyn vader te mogen blyven, 'twelc redelyck is dat een soon daernaech tracht. Maer vermits wy op 't aenvaerden derselver soldaten haere namen aldaer hebben moeten laeten senteecken, soo hebben wy 't niet durven bestaen, doch hy heeft sich echter op ons vertreck 'tsoeck gemaect, 'tgeen wy UEd^e. oec hebben bekendgemaect en versocht deselve te laten opsoecken. Het doet ons groot wonder dat UEd^e. Litsoeko sooveel toelaet en tot het overleveren der voorsz. soldaet niet eens gelieve te constringeren, maer wat aengaeet in Hoccieuw, zoo wanneer maer een boodtschap van 't opperhoofd wegens de Comp^e. aldaer met elagten mogten comen, datter ymant van haer volck ofte tyffeygenen waeren weggelopen, deselve datselyck wiert opgesocht, gevat en overgelevert. Den genoemden Litsoeko en heeft sich gansch niet ontsien ons volck (die mede als Comp^e. eygen volc moeten gereckent worden) te verbergen, 'tgeen seer onbehoorlyck van hem is gedaen, en als UEd^ele de vader van

genoemde Lingloek gelieven te ondertragen, die is het wel bekend waar zyn soon is; de namen van de andere drie personen zyn Theisiau, Theeoyhoek en Tiohay, waeromme UEd^e. by desen seer reverentelyck werden versocht en gebeden, dat UEd^e. deselve gelieven te laeten opsoeken en, gevonden zynde, soo lange in de kettingh te laten slayten totdat de schepen naer Hocksionw vertracken, en haer daarmede gehoeyt oversenden. Dit doende sullen wy conuen bemerken dat UEd^e. tot Zyn Mayesteyt genegen zyn.

En hiermede sullen wy andermael dese saecken der hier geweest zynde Chinese Tartarische ambassadeurs Lio en Lilauja mitsgaders de besoignes en conferentien, met deselve gehouden en gevallen, beslayten en haer met onse schepen en velck een voorspoedige reyse en de Comp^t. een goet succes in onse voorgenomen desseyuen, mitsgaders een beter negotie dan tot noch toe toewenschen.

's Namiddags gewest ons per Javaens vaertuygh van Bantam een brieffje, door onse ambassadeurs Gualter Zeeman en Ocker Ockersze uyt schip Coevorden aan Haer Ed^e. op gisteren geschreven en gedateert, behelsende 't volgende in substantie:

de saecken onser ambassadeurs ontfrent de Bantammers stonden noch in voorrige terminis sonder naemwaerdige veranderinge, en was ten hoove alsnoch groot verlangen na de antwoorde van Haer Ed^e. op de geproponeerde articulen der Bantammers;

't Engelsche schip de Falcon was uyt Engelandt daer ter reede gearriveert, zynde den 25 November anno passato van Londen en eerst den 15 February deses jaers uyt Duyts zeyl gegaen, relaterende uyt Europa voor nieuws dat hun Indiaens retourscheepje de Phenix in 't Canaal was gesneuveld, doch de meeste goederen geborgen;

In January jongstleden hadden se een grooten storm in 't Canaal vernomen, waerdoor veel schepen verongeluckt waeren en by die van 't voorsz. schip kort na dien tyt wel 80 wracken in zee sien dryven etc.;

de saecken tusschen onsen staet en Engelandt als Vranckryck bleven noch in vrede berusten, doch scheen 't dat de croon Engelandt wellicht eersdaegs met Vranckryck mogte comen te breecken, werdende wederzyts schepen ten oorlooge uytgerust;

tot Londen had men gerugt datter tusschen Batavia en Bantam een openbaren rupture was gecomen;

de Engelse equipagie naer India soude bestaan in noch 8 schepen, waarvan er 2 naer Souratta, vier naer de cust Cormandel en 2 naer Bantam gedestineert waeren;

den Koninck van Engelandt had eenige millioenen ponden sterling van 't Parlement geeycht, doch sulx hem gewaygert zynde, soo had Zyn Mayesteyt 100 drysent ponden sterlings interim (*) van de Engelse Comp^t. gevorderd, die 't selve sonder borch van 't Parlement niet begeerden te stellen, en waerom de gemeente den Koninck sooveel contenten hadden aengepresenteert als Syn Mayesteyt moght van noden hebben, mits dat dan het Parlement soude werden afgeschafft;

(*) Lees: interim.

Zyn Mayesteyt van Engeland soude mede aen eenige particuliere cooplyden hebben toegestaan naer Oost India te mogen equiperen, en ten welken eynde by haer 't bekende schip de Expectaion was ingecocht; oock gaven dese messieurs voor dat den Coninc aen d'Oost Indische Comp^e. soude belast hebben doorgaens een hunner schepen ter rheede Bantam met Zyn Mayesteyt vlagge van boven te moeten laeten leggen etc., maar gemerckt de Engelse tydingen ordinaire en veelmaelen na haer mode ten merendeele vertiert komen tyt te vallen, soo sal op 't meeste van al 't voorenstaende weynigh seeckeren staat te maecken syn;

in Nederlandt stont 't alles wel, doch wiert noch van eenige oude corruptie gemompelt; de Hooghmogende Staaten nevens Syn Hoogheyt den Prince van Oranje hadden gesanten naer Engeland gesonden om die Mayesteyt voor 't bestieren van de gemaecte generaels vrede te bedancken, dat dien Konincq en 't Parlement wel scheen te bevallen;

de Nederlandse van hier gegaene Oost Indische retourschepen in February 1679 waeren behouden alle gearriveert en hun cargo bekend, dat seer hoogh getacxeert wiert;

Spangie begeerde de stad Maastricht wederom, en sustineerden Vranckryk dat 't soo behoorde te wesen, doch Hollant, daerdoor gedroogen, was tot de restitutie gereet, mits dat Spanjen eerst vergoede de vorige onkosten, aen de vlooten naer Sicilien verschoten etc. en daerby dan oock noch 't geene de stad Maastricht de Nederlandsen staat gecost hadde ect.;

oock was den Spaensen Monarch met de Frances Mademoiselle d'Orleans getrouwt, kort naer welck gehouden bylager den Conincq van Vranckryck ordre hadde gegeven om alle Spaense schepen voor de Franco te doen strycken, doch was sulx echter op 't versoeck der pairs van Vranckryk tot noch voor eenigen tyt opgeschort;

den Prins van Beyeren soude de Infanten van Portugal trouwen en Italien soolange bewoonen totdatter veranderingh in de regeringh voorviel en alsdan de croon van Portugal nenvaerden;

den Dauphyn van Vranckryk en de Princesse van Beyeren hadden hun huwelijcxcontract ten overstaen van den groot Frans ambassadeur monsieur Colbert gesloten;

den Don Joan van Oostenrycq, een bastaartsoon van den ouden overleden Conincq van Spangjen, was schielijck gestorven en hadde zyne nagelatene middelen, die seer groot waeren, vermaect $\frac{1}{2}$ aen den Conincq, $\frac{1}{2}$ aen de Coninginne Regente en $\frac{1}{2}$ aen d'ouden Coninginne;

de noorder cronen van Deenmarcken en Sweeden waren nu oock eyndelijck door bemiddeling van Vranckryk vereenicht etc.;

de onlusten tusschen den Conincq van Deenemarcken en de stad Hamburg waren mede bygeleght en de stad Hamburg 200 duysent rd^e. aen den Deense Mayesteyt moeten nytkeren;

den Groot Czaar van Moscouw versocht assistentie van alle Christen potentaten tegens den Turck, maer sulx was afgeslagen, doch de croon Polen mede in actie geweest en 2000 Turcken door derselver hulpe gesneuveld etc.;

dit hiervooren geannoteerde was onse heeren ambassadeurs tot Bantam dusdanigh wel gecommuniceert, doch sal den tyt en onse vaderlandse schepen t'hunner aentomste alhier ontdekken off het Engelsche off Duytsche en waere tydingen zyn geweest off niet, waarvan erlange hoopen gediend te zyn.

Een weynigh later na de middag komt alhier van Caap de Goede Hoop over 't eyland Mauritius ter rheede te verscheynen 't boecker de Boode met twee missives, d'eerste door den E. commandeur Symon van der Stel en raat aen de Caap van dato 29 January, dienende ten principaels ten gelayde van gemelte bodemte, en de laaste van 't opperhoofd Isaacus Joannes Lamotius en raat op 't eyland Mauritius van dato 30 April passato, beyde aen Haer Ed^e. alhier gecarteert met weynige aenhorende bylaechjes, behelsende die van St. Lamotius 't volgende in 't corte ter notificatie:

met de nieuwe en soo lange onderhandse gewese ebbenhoutse zaagmoolen ginck het noch even traag voort, maer met de plantagie van Turcxse boontjes, taback, suyckerriet en het branden van arrack etc. vry redelyck;

de groote brant, den 15 Augusto anno passato aldaer des middernaghs schielijck ontstaan, had alle huysinge met de effecten in de assche gelecht, in welken brand des opperhoofs beswangerde huyschvrouw nevens noch een dogtertje was comen te snevelen, hebbende deselve de Comp. f 4845:19:4: schade toegebracht; wat nu noch eyndelyck van dese onlangs weder gestabuleerde sohere colonie werden sal, moet den tyt nader doen ervaren, dogh wort aen een goet succes al wat getwyffelt, om vele redenen en inconvenienten ende 't cleen belang; 't verdere in geciteerde missive aengehaelt staet by 't aencomend briefboeck onder 't quartier van Cabo de Boa Esperance gespecificeert.

's Avonts komt alhier uyt Amboina met eygen chialoup aen te landen den borger Marinus Gabrielsz, medebrengende een missive, door de heer Gouverneur Robbert de Vick en den raad aen 't castele Victoria aen Haer Ed^e. alhier nu 13 dagen geleden gecarteert nevens diverse aenhorende bylaegjens, behelsende onder anderen kortelyck 't volgende nieuws soo uyt de missive als de daerby onfangene documenten, principael raeckende eenigh bericht van den toestand in 't onroerende (?) Ternaten;

na 't voelen van 3 à 4 aertbevinge was in die proventie van Amboina een nieuwe sieckte ontstaan, waarmede de menschen beyangen werdende aenstonts buyten verstant raakten en in 2 à 3 daegen met schudden en beven en treckinghen in groote passien quamen te overlyden, sonder dat de chirurgyns veel kennisse van die sieckte hadden en veel min raat om te genesen wisten etc.;

op de custe Hitoe was eenigen tyt oocq de sieckte en gevolgelycke sterfte onder de Europeanen geweest, doch die met 't dempen van seeckere quaataerdige waeterput en 't verbieden van 't waeter uyt de rivier te genieten weder merckelyck opgehouden had eet.;

de questie over het barotgelt op gemelte cust Hitoe was tot vergenouginge

(?) Lees: *inroerde*.

van beyde partyen bygeleyt, sullende de hoofdorangkayen nyt gemelte recogittie $\frac{1}{4}$ van haer part en de kleene na advenant werden afgetrocken, de rest voor de negerys marinyes blyven;

den oppercoopman Willem van Zyl was van Ambolna naer Banda vertrocken om 't provisioneel gesach naer 't vertrick van den Heer Gouverneur Qasaibergh aldaer in die provincie volgens ordre, van hier gegeven, aen te voerden;

nyt Ternaten had men advys becomen onder dato 8 Juny dat den Konincq Amsterdam en syn Ternatsen seuhangh in haer hartneckigheyt in de bocht van Jelolo, alwaer onse macht reets onder den E. Mayoor S^r. Martin geposteert lagh, bleven volharden en oversulx apparent niet als met de wapenen die onlusten te redresseren souden wesen, sodat men voornemens was den Prince Ceraui, oudste soone des Tidorsen Conincx Layfoedin, te syner derwaerts komste na den fugativen Conincq en grooten van Ternaten aff te senden om hun voor 't laeste nog te tragten te bewegen by d'onse aff te comen om de ontroerde saecken in der minne by te leggen en alzoo met deser Comp^e. oudsten en getrousten bantgenoot weder in vreedige harmonye te geraecken, maer sulx niet willende gelucken, lag de intentie by den Gouverneur Padbrugge, daer zy haer seer aen schenen te stoten, die hartneckige met onse en de gesamentlycke Tidorese en verdere bantgenoten macht hun eerst tot Jelolo vyandlyck aen te tasten en voorts ten uytersten te vervolgen ect^e. gelyck sulx in de geciteerde missive en bylaegjens geëxtendeert in 't aankomend briefboek onder de quartieron van Amboina en Ternaten staat te lesen. Gult geyt outrent dat verwarde en losse begonne emporianten werck een kort en heylzaam eynde en behoeft de Comp^e. genadelyck voor die en wederom onghen.

Des nachts vertrocken nyt deser rheede de schepen Alexander, Odyck en 't boecker de Brautgans naer Hocoieuw in China met onsen gesant, den E. capteyn Hendrick van den Eeden, benevens den ondercoopman Joan Jacob van Merwede als secretaris etc., item de hier aangewese Chinese Tartarische ambassadeurs Liolanja en Lilauja met alle haere verdere swite, nemende onsen gesant behalven de keyserlycke missive item die aen de Hocoieuse regenten noch mede een instructie benevens vele andere documenten en geschriften om hun tot narigt te dienen, mitsgaders den noch een drydubbelde missive aen den coopman en opperhoofd Joannes Leeuwenson en den raad aldaer present in Hocoieuw, alle van Haer Ed^e. op eergisteren geteeckent en sodanigen inhoudt en substantie als by 't afgaende generael Indisch briefboek en verbael in 't hreds staat te outwaeren, hoewel echter nodigh geoordeelt zy de brieven aen den Tartarischen Keyser tot Peekin item aen de drie Hocoieuse hoofregenten hiervoor geciteert hieragter van woorde tot woorde te laten influeren, hebbende wyders gemelte drie bodems voor 't comptoir Hocoieuw en tellen handel aldaer, soo der wat van mogte vallen, eenlyck afgevoert de volgende coopmanschappen en goederen, als te weten:

in 't jacht den Alexander:

1008 $\frac{7}{10}$ picols swarte peper:

81792	ƒ groot loot;
9150	ƒ zandelhout;
5262 ¹ / ₂	ƒ poetsinck, voorts noch eenige provisien en medicamenten en 247 picol loot en 130 picols peper voor de Chinese ambassadeurs, bedragende te samen met de ongelden..... f 26988:18:11:

in 't jacht Odyck:

1107 ¹⁷ / ₃₂	picols swarte peper;
82420	ƒ groot loot;
9150	ƒ zandelhout;
3081 ¹ / ₂	ƒ poetsinck;
156 ¹ / ₂	ƒ lacqcoraet;
5	packen kleden, voorts noch party speceryen, seep, rosewater, schryftuygh en 130 picols peper voor de Chinese ambassadeurs en andere goederen, bedragende met den anderen..... f 28706:14:3:

en in de boecker de Brantgans:

250	picols peper;
18500	ƒ loot, bedragende met de schenckagiegoederen etc. tesamen..... f 5858:9:2:
Somma monteert 't gehele cargosoen in de drie bodems voor Hockzieuw maar alleen..... f 61634:1:16,	
omdatter soo slechte negotie doorgaans nu eenige jaeren sy geweest, en alleen om te sien off er noch enige beterschap mogte te hoopen off verwachten zyn.	

Volght nu de missive, van Haer Ed^e. aan den Groten Chinesen
Tartarischen Keyser tot Peekin geschreven.

Aan den Doorlugtigen Hoogeboren ende Wytheroemden Keyser van
China en Tartarien werd desen brief geschreven door den Gouverneur Generael
Ryckloff van Goens en de Raaden over de Nederlandsen staat in Indien,
deweleke Zyn Mayesteyt met alle eerbiedighayt toewenschen gesontbeyt,
voorspoet, lang leven, een gerust en vreedige regeringe, mitsgaders victorie
over zyne vyanden.

Het voorleden jaer hebben wy naar Hockzieuw, een provincie
sorterende onder Uwe Mayesteyts gebied, afgesonden 2 schepen met weynige
coopmanschappen om door onse dienaeren, die aldaer onder Uwe Mayesteyts
gebied overgebleven waren, verhandelt en tegens andere waeren in 't Chipse
ryk vallende ongeseth te werden, met een van welke schepen in 't laeste van
't selve jaer alhier tot ons zyn overgecomen 2 afgesanten ofte ambassadeurs
van Uwe Mayesteyt, d'eene genaemt Liolauja en d'andere Lilaufa, oyt wiens

handen wy wel ontfangen hebben de brief, die Uwe Keyserlycke Mayesteyt aen ons hebt gelieven te schryven, en dat met soodanigen respect en betoning van eere als deselve Uwe Mayesteyts gesanten, die sulx hebben gesien ende bygewoont, sullen connen getuygen, en oock mede dat zy sedert haer aanwesen alhier hebben genoten vry woninge, 300 ryxdaelders ter maent benevens meer andere goederen tot haer behoef en gebruyck, en dat sy allenthalven door ons zyn gehouden in soodanigen aensien en respect als men gesanten van sodanigen magtigh en vermaerden Keyser soude connen bewysen en bethonen. Ende is ons nyt deselve Uwe Mayesteyts brief seer aengenaem gebleecken dat van de 16 articulen ofte pointen, die onsen commandeur Martinus Caesar nu twee jaeren verleden ten belange van Comp^{te}. handel in China aen de Heeren Regenten tot Hocksieuw hadde overgelevert om Uwe Mayesteyts toestemminge en approbatie te versoeken, enige door Uwe Mayesteyt aen de Comp^{te}. gunstelyck waeren toegestaan, namentlyk:

dat wy onse coopmanschappen in Uwe Mayesteyts ryck tot Hocksieuw souden mogen aenbrengen en vercoopen na ons welgevallen, sonder daertoe telckens nyt Peekin ontfre te versoeken ofte afwagten;

dat wy weder souden mogen incopen alle soort van goederen en coopmanschappen uytgesondert diegene, die door Uwe Mayesteyt verboden waren;

dat wy niet onse schepen weder souden mogen vertrecken naer ons welgevallen ende als de tyt en het saeysoen sulx quamen toe te laeten;

ende eyndelyck dat ons oocq wierde toegestaan een stuck lants om een logie op te bouwen tot bergingh van onse aen te brengen en in te copen coopmanschappen, ten eynde deselve voor brant mochte hevyrt blyven.

En voor welcke bewesene gunste wy niet en connen nalaten Uwe Keyserlycke Mayesteyt by desen seer eerbiedelyck te bedancken, wel wenscheude dat wy deselve vergunde vryheden naer Uwe Mayesteyts goede intentie quamen te genieten ende niet genootsaeckt waren te verklaaren ende Uwe Mayesteyt te kennen te geven hoe wy tot noch toe met onsen handel op China in plaats van voordeel te behaalen merckelycke schade hebben geleden, nadien altyt en oocq selve nog het voorleden jaer, nadat Uwe Mayesteyts brief, aen ons geschreven, al tot Hockieuw was afgecomen, onse coopmanschappen hebben moeten afstaen tot een seer slechten en geringen prys, sonder dat ons is toegelaten met andere cooplyden te mogen handelen als alleen eenige weynige, die tot dien eynde licentie hadden in onse logie te mogen comen, en na 't scheen alleen tot den inkoop van onse beste en meestgewilde goederen waeren gepriviligeert, en voor dewelcke zy, als gesecht, een geringen prys hebben betaelt, ons latende behouden degeen die haer niet aen en stonden ofte soowel als d'andere niet conde worden vertiert, en die wy dan noch met schade hebben moeten afstaen off weder terughvoeren, gelyck met veel al versochte reysen is geschiet en ongetwyfelt niet en soude hebben behoeven te geschieden, indien ons in nakomingh van Uwe Mayesteyts gunstige

beveelen ten reguarde van onsen handel waere toegelaten geworden met alle cooplayden sonder onderscheyt te mogen negotieeren na ons welgevallen en sonder dienaengaende aan eenige uytgesonderde persooenen gebonden te zyn, gelyck wy verhoopen dat ons noch eyndelyck eens sal werden toegelaten en dat Uwe Mayesteyt, kennisse krygende dat wy de vergunde vryheyt niet en conen te genieten, ondersoeck sal laeten doen naer degeene die ons daerin hinderlyck zyn, en voorts soodanigen ordre stellen als tot de naecominge van zyne bevelen sal komen te vereytschen, gelyck wy sulx dan oocq by desen seer gediensatelyck syn versoeckende, ons verseckert houdende van Uwe Mayesteyts goede wille en genogenthey, en die wy oocq altyt met danckbaerheyt naer ons vermogen sullen tragten te erkennen en te beantwoorden, ons leet zynde dat wy Uwe Mayesteyt niet en conen toesenden de adsistentie van 20 cloecke oorlogsscheepen, door Uwe Mayesteyt van ons geeycht, om, gevoecht zynde by Uwe Mayesteyts zeemacht, den vyandt gelyckerhandt aen te lasten ende, waere 't mogelyck, t'eenemael te verdelgen. En dewyls deselve Uwe Mayesteyts ambassadeurs ons hebben te kennen gegeven, dat Uwe Mayesteyt geen andere staat en maecten als dat noch desen jaere door ons soodanigen scheeps- en crygsmacht soude by malcanderen gebracht en tot Uwe Mayesteyts dienst afgesonden konnen werden, gelyck sulx oocq by Uwe Mayesteyts brieff, aen ons geschreven, schynt te blycken Uwe Mayesteyts intentie te zyn, soo vinden wy ons genootsaecht te verklaren ende te kennen te geven, dat Uwe Mayesteyts van onse gelegenthey in dese landen geen behoerlycq ofte duydelcky berigt en zy gedaen, en dat, indien sulx geschiet waere, Uwe Mayesteyt de versochte adsistentie soo spoedig niet en soude hebben verwacht, en hoewel Uwe Mayesteyts ambassadeurs nu selve ondervonden hebben en oocq genoechtsaem onderricht zyn, hoedanigh het met onsen staet alhier in India gelegen is, soo hebben wy het echter nodigh geoordeelt Uwe Mayesteyt daarvan by desen mede waere en oprechte openinge te doen ende daarvan vooreerst te seggen, dat wy hier in India wel zyn voorsien van een goet getal soo groote als cleene schepen, waer evenwel van geen meerder als wy nootsaekelyck tot het dryven van onsen handel en negotie op soo vele en soo verre van malcander gelegene plaetsen van doen hebben, en sal Uwe Mayesteyt oocq wel conen besellen dat het onnodig soude zyn in tyde van vrede en buyten hooge nootsaekelyckheyt vele oorlogsscheepen aen te houden, behalven dat het ons te lastigh ende swaer soude vallen om te dragen de onkosten die daertoe werden vereyscht, soodat wy, oorlogsscheepen en crygsluyden van noden hebbende, deselve moeten ontbieden uyt Hollandt, ongeveer 3600 mylen gelegen van Batavia, zynde de hooftplaetse die wy alhier in India besitten, en uyt hetselve Hollandt conen wy dan oocq volcomen voldoen krygen soodanigen vloot en getal van schepen als by ons werd geeycht, en mits dat daertoe de tyt dat deselve op Batavia conen wesen, werdende ordinair gereeckent op 20 maanden, moeten oeffachten; alvorens besorghi en benevens den eysch daertoe

affgesonden hebbende sooveel gelt off koopmanschappen als tot het bouwen off huyren der schepen comt te vereyschen, en op soodanigen wyse hebben wy mede gehandelt met de vlooten, die wy tot dienst van Uwe Mayesteyt in den jaere 1662, 3 en 1664 vanhier hebben afgestiert, te weten het eerste jaer 12, het tweede jaer 16 ende het derde jaer 13 schepen, tot welckers uytzendingh wy dan oock (op verwagtinge van restitutie en vergoedingh, volgens gedaene belofte van Uwe Mayesteyts dienaaren, de alsdoen regerende regenten tot Haccieuw) voor reeckeningh van Uwe Mayesteyt hebben verschoten en uytgegeven een somma van over de 36 tonnen gouts ofte ongeveer thienmael hondert duysent loyl silver, waarvan wy de restitutie tot nu toe hebben verwacht en alsnoch van Uwe Mayesteyts generousheyt verwagten sullen, gelyck wy van deselve ofte gedaene dienst aen Uwe Mayesteyt en het ryk van China dan oock kennisse hebben gegeven aen borengenoemde Uwe Mayesteyts ambassadeurs, die ongetwyfelt daervan oock aen Uwe Mayesteyt behoorlyck rapport sullen doen. Deselve Uwe Mayesteyts gesanten, met onse gecommitteerde aengaende de assistentie van schepen en volck, die Uwe Mayesteyt nu weder opnieuw heeft versoekt en begeert, in conferentie getreden zynde, hebben wel duydelyck verclaert en gesocht dat se niet en waeren gegualificeert om te handelen van een macht die noch uit Holland moest werden geeycht, maer wel van soodanig een, die gereet was en tersont conde affgesonden werden, gelyck sy seyden dat wy in den jaere anno 1662 hadden gedaen, welken aengaende wy hier nu waarheyt hebben doen berichten, namentlyck dat wy alsdoen met de Portugesen in oorlogh waren ende de schepen, die wy alsdoen tegens haer soude gebruycken, naer China tot Uwe Mayesteyts dienst syn geemployeert geworden, tot veragteringh van 'tgeene wy op die vyanden meenden te ondernemen, ende dat wy, het jaer daerom meerder macht bekomen hebbende, weder besendingh na China tot Uwe Mayesteyts dienst hebben gedaen, en soo vervolgens oock het derde jaer, sulx wy het vermogen alsdoen niet en souden hebben gehad om Uwe Mayesteyt soo spoedig te assisteren, indien wy daertoe niet en hadden gebruycht de schepen, die ons om tegens onse vyanden de Portugesen te oorlogen bevorens uit Hollandt waeren toegenomen, ende dat wy oock te raede geworden waere alsdoen ons eygen belangh terug te setten en 'tgeene tot Uwe Mayesteyts dienst quam te vereyschen te laeten voorgaen, gelyck dan oock met deselve onse vlooten van assistentie te diere tyt sooreel is uytgewerckt (*), dat de vyanden de eylanden Ay- en Kemuy hebben moeten verlaeten mitsgaders eenemaal uit der zee en op de vlucht geslagen syn. Voorts hebben Uwe Mayesteyts gesanten ons verklaert hoe tot Haccieuw bericht waeren en niet beter en wisten als dat den commandeur Martinus Caesar op zyn aenwesen aldaer nu ongeveer (†) twee jaeren voortleden absolute toeseggingh en belofte soude hebben gedaen, wanneer Uwe Mayesteyt van

(*) Er staat: uytgewerckt.

(†) Er staat: ongeden.

ons quamen te versoecken oft te eyschen een macht van schepen en krygsvolk tot verdelgingh der vyanden, dat wy aldan terstont mogtigh en gereet souden konnen zyn om deselve af te senden, ende dat Uwe Mayesteyt oock op die gedaene beloften vast staat hadde gemaect: waerop wy Uwe Mayesteyts gesanten almede naer waarheyt tot antwoord hebben gedient, dat soodanigen toeseggingh niet alleen strydich soude zyn geweest tegens de last, die hem Caesar van ons gegeven was, maer oock tegen zyn beter weten ende de mogelyckheyt, en dat sulx genoechsaam bekeent was by veel van Uwe Mayesteyts onderdaenen tot Hocksieuw, die aldaer met de Hollanders omgaen, en wel specialyck degene die hier tot Batavia gewoest en oock eenigen tyt gewoont hebben, die wel wisten dat onse schepen hier in India tot de negotie nodigh en oock degene die wy by vooryallende gelegentheyt tot den oorlog quamen te gebruycken alle in Hollandt gemaect en vandaer nae Batavia gesonden moesten werden, sulx, ingevalle den commandeur Caesar al moghte belooft hebben meer als hy wel wist dat wy vermogens waeren te voldoen ('t welck geensints te dencken oft te gelooven is), de voornoemde Uwe Mayesteyts onderdaenen tot Hocksieuw, en wel besonderlyck degene die de heeren Hocksieuwse regenten en den commandeur Caesar als tolcken hebben gedient, verplicht en gebonden souden zyn geweest de waarheyt te connen gevan, om also voor te komen dat Uwe Mayesteyt door abusive berigten geen onnodige onkosten mogten comen (¹) te doen, en ofschoon wy voor ons selven genoechsaam verseekert zyn van niemant ter werelt niet de waarheyt beschuldigh te connen werden, daer wy noyt in gebreken gebleven zyn onse gedaene beloften op het spoedigste dat ons doenslyck zy geweest na te comen en te volbrengen, soo hebben wy ehter niet connen nalaeten ons het seggen van Uwe Mayesteyts gesanten aen te trecken en ter herten te laten gaen, onder protestatie dat ons niet sulx voorgeven van gedaene beloften door den E. Caesar ende dat wy die niet nae en quamen ongelyck ende oneers wiert aengedaen, ende verklaeren wy by desen in oprechtigheyt aen Uwe Mayesteyt dat, indien het in ons vermogen waere geweest by malcander te brengen soodanigen magt, waermede wy den vyandt mannelyck hadden connen onder de oogen sien en kleeckmoedigh vervolgen ('t welck met een cleen getal schepen en waynigh krygsluyden niet en can geschieden en waermede wy den vyandt te stonter maken, Uwen Mayesteyt ondienst doen en selve schaade behaelen souden) wy niet souden zyn in gebreke gebleven, soodanige sullisante macht tot dienst van Uwe Mayesteyt af te senden, onder vast vertrouwen dat Uwe Mayesteyt ons de gedaene onkosten soude hebben laten restitueren en voldoen, gelyk in alle landen van de werelt gebruyckelyck is, te weten dat hontgenoten en vanden malcander wel helpen en bystaen, doch dat degene die de hulpe eyscht ofte versoeckt oock niet eenen moet besorgen de middelen, die tot het verkrygen van

(¹) Er staat: com.

deselve werden vereyscht, kunnende wy niet twyffelen off Uwe Mayesteyt sal met alle Keyzers, Coningen, Princeen en Vorsten dienzaengende van een gevoelen zyn en niet anders kunnen oordeelen als dat sulx met de reden en billicheyt overeencomt. maer nadien wy op verre na niet vermogens zyn geweest soodanigh een magt als tot het beoorloogen van de vyanden comt te eysschen by malkanderen te brengen, soo versoecken wy dat Uwe Mayesteyt ons onvermogen ten beaten en na de waarheyd belijft te duyden en op te nemen, en waeraen wy te minder zullen twyffelen, wanneer Uwe Mayesteyt sich gelijft te erinneren dat het afschaffen van onse oorlogalasten en ongelden eygentlyck zyn de vrugten van een langgewenste vrede, die wy nu in dese tyt alhier in India beleven, geen andere onlusten ofte oorlogen hebbende als seer geringe ende die onder het dryven van negotie oock met onse coopvaerdyscheppen genoegsaem kunnen worden beslight en veressent, sulx wy als gesecht vaststellen en verseeckert zyn, dat Uwe Mayesteyt na zyne hooge wysheyd en kennisse in oorlogssaecken wel sal kunnen beseffen en begrypen dat wy het vermogen niet en hebben Uwe Mayesteyt te besorgen soodanigen macht van scheepen en volck, als tot verdelgingh van den rover Kimsia en synen aenhang wert vereyscht, en dat wy oversulx genootsaecht sullen zyn daervan eysch uyt Hollandt te doen, indien het soodanigh met Uwe Mayesteyts goetvinden en behagen mochte overeenkomen, maeckende wy geen staat dat deselve vyanden, schoon al op de vlucht gedreven zynde, soo ten eersten sullen achterblyven, maer wel dat se tesamenrotten en wederkomen sullen om Uwe Mayesteyts onderdanen aen de stranden alle mogelycke schade en affbreuck aen te doen, soodat se uyt haer schuythoecken gejaecht en tot het uytterste versolgh sullen moeten werden, om waervan met Uwe Mayesteyts te spreeken en meteenen versekeringh te doen, dat het ons noch aen de wil noch aen het vermogen zal ontbreeken om Uwe Mayesteyt en het ryck van China te dienen, soo wanneer Uwe Mayesteyt daertoe op het spoedigste belijft te laten besorgen, hetgeene tot uyt rusten van soodanigen scheeps- en krygsmacht comt te vereysschen, wy goetgevonden hebben aen Uwe Mayesteyt af te senden 2 personen van de hoogste, oudste en aensienlyckste geslagten uyt onse landen, genaemt Henric van den Eeden en Joan Jacob van Merwede, d'eerste zynde een oorlogsmans van beroep, die daervan de blycken kan bethooven en het sich oock niet en sal ontsien by voormallende gelegentheyd zyn lyf en leven te waegen om Uwe Mayesteyt te dienen; den anderen giet als secunde om by overlyden van den eerstgenoemde dese besendingh aen Uwe Mayesteyt te voltrecken en uyt te voeren, 't geene anders door hun beyde soude moeten werden verricht, ende hebben wy hem gestelt ofte verkooren tot secretaris, als zynde een persoon die van zyn jeucht aen tot het beschryven van politycque oft staatsaecken onder ons oock en op de Generaële Secretarje is gebruyckt, ende welke voornoemde onse afgesanten wy versoecken dat Uwe Mayesteyt in soodanigen qualiteyt en voor soodanige personen als se inderdaat zyn believen aen te nemen,

gaende eenelyck verselt met een kleene suite van 8 Nederlandse en 2 inlandse dienaren, omdat ze te spoediger tot Uwe Mayesteyt souden connen opreyzen en onder het overleveren van dese onse brieff Uwe Mayesteyt verseeckeringsh te doen van onse genegentheyt en bereytwilligheyt om alles tot dienst en welstant van Uwe Mayesteyt en desselfs ryk te verrigten, 't geen in ons vermogen sal syn, tot welcken eynde wy dan oock versoecken dat Uwe Mayesteyt haer gehoor en gelooff gelieft te geven, mitsgaders metten eersten benevens 't geene tot besorgingh van een scheeps- en krygsmacht wert vereyscht weder tot ons af te senden om noch, waere 't mogelyck, binnen de 7 maanden weder hier op Batavia te couben syn, om ons van Uwe Mayesteyts welstant en eygentlycke intentie rapport te doen, alswanneer noch dat saysoen daarvan berigt en kennisse na Hollandt soude konnen werden gegeven met de schepen, die outrent die tyt na derwaerts staen af te gaen.

Uwe Mayesteyts gesanten Lilolaja en Lilauja hebben oock met ons gesproocken van het eylant Formosa ofte Tayoan, alwaer de vyanden hun met haer meeste macht hebben teroeder gestelt, en dat, wanneer zy door de Hollandse schepen ende Uwe Mayesteyts joncken vandaer gedreven waren, Uwe Mayesteyt ons hetselve eylant Formosa wederom doen in besit nemen, 't welck Uwe Mayesteyts dienaren de regenten tot Hockleuw ons mede in dier voegen hebben aengeschreven en bekendgemaect, sehynende dienvolgende met voornoemde Uwe Mayesteyts gesanten van opinie en gevoelen te wesen dat wy ons aen hetselve eylant ten hoogsten gelegen laten syn, waerop wy haer tot antwoord hebben gediect dat, wanneer de macht gesamentlyck gereet zy om de vyanden aen te tasten, en Uwe Mayesteyt alsdan oock comt goet te vinden sulx mede op Tayoan ofte Formosa te doen, dat wy ons (¹) alsdan daertoe al son gewillig sullen laeten gebruycken als tot het verdryven derselver vyanden van Ay- en Kemuy, mitsgaders de verdere plaetsen daer se haer mochten comen te onthouden en te verschuylen, doch 't een soowel als 't ander op het begeren ende tot dienst van Uwe Keyserlycke Mayesteyt, en geensints opdat wy ons weder op Formosa souden teruersetten mitsgaders hetselve in besit nemen, gelyck wy voor eenigo jaeren hebben gedaen gehat, ende 't welck dan oock alleen geschiet zy niet om het eylant in sich selven, dewyl het ons aen geen landen en comt te onthreicken, maer eenelyck omdat wy aldaer den handel genoten uyt het ryck van China, buyten dewelcke ons dat eylant t'eenmael onnut en tot last zoude zyn geweest, gelyck het nu oock voortaan soude doen, connende veel beter en gerader met onse schepen in 't ryk van China ende onder Uwe Mayesteyts gebiet comen handelen, wanneer wy maer mogen genieten sodanigen vryheyt als Uwe Mayesteyt ons heeft believen te vergunnen en toe te staen, en 't welck wy hoopen en vertrouwen dat in naekoming van Uwe Mayesteyts beveelen voortaan geschieden

(¹) Dit ons laschte ik in.

sal en dat onse coopluyden geen meer oorsaeq sal gegeven worden daerover te klagen, helievende Uwe Mayesteyt desen aengaende oetq te weten, dat wy geen genegentheyt noch voornemen hebben eenige landen in besith te nemen, maer alleen tragten naer een vryen en onbedwoogen handel in alle landen en plaatsen, voornamentlyck in 't vermaerden ryck van China, opdat wy de inwoonders van hetselve souden mogen dienen van de goederen en coopmanschappen, die se van nooden hebben en nyt andere landen moeten werden aengebracht, en dat wy daerentegen van Uwe Mayesteyts onderdanen mogten werden gerieft met soodanige die onder Uwe Mayesteyts gebiet vallen en te becomen zyn, om onselven daervan te dienen en andere te conuen mededeelen, en op soodanigen wyse wort met den overvloed van hetgeen het eene lant nytgeeft vervult 't geene 't andere lant comt te ontbreecken, tot onderhoudingh van vrientschap en bevestigingh ⁽¹⁾ van de gemaeckte verbonden, nadien den Schepper des hemels ende aerde de menschen niet en heeft geschapen om op haerselven te bestaan maer om malcanderen na vermogen behulpzaam te zyn.

Van de voornoemde Uwe Mayesteyts ambassadeurs ofte gesanten Liolsuja en Lilauja konnen en moeten wy by desen getuygen dat se tot het becomen van de meergemelte scheeps- en krygsmacht tot dienst van Uwe Mayesteyt en het ryck van China omtrent ons alles hebben gedaen en aengewent wat in haer vermogen is geweest, zynde dienvolgens daerin luyten haer schult ongeluckig dat se met het g'eyschte en begeerde van Uwe Mayesteyt niet en conuen terughkeeren, gelyck ons dat selve ongeluck daerin allmede comt te treffen, omdat Uwe Mayesteyt, van onse galegentheyt niet wel berigt zynde, deselve adistentie veel eerder heeft verwagt als het in onse macht zy deselve te senden, waertoe wy noechmaal verklaren seer genegen en beroydwillig te zyn, indien Uwe Mayesteyt daertoe spoedigh ordre belieft te geven, mitsgaders al te wachten de tyt, die daertoe nodigh zy, en te besorgen de middelen die tot deselver worden vereyscht, waarvan ende van andere saecken de voornoemde adistentie aengaende onse gesanten Uwe Mayesteyt openinge doen ende volcomen genaugen geven sullen.

Geschreven in 't Casteel Batavia op 't eyland Groot Java den 23^e dagh van de maent July des jaers onses Heeren 1680.

(Lager stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(Getoeckent:)

R. V. GOENS.

(Terzyden op 't spatium was gedruckt Comp^{re}. zegel in roden lacke. Daeronder stont:)

Ter ordonnantie van opgewelde Haer Hoogh Ed^h.

(Was getoeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

⁽¹⁾ Er staat: *tenesticht*.

Volgt noch de missive, van Haer Ed^e. aen den Kon Cenongh, Viceroy, tot Hoccieuw geschreven.

Den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende de Raaden van India senden desen brieff nyt een oprechte genegenheyt aen Kon Cenongh, gebieder ende Onderconingh over de vermaerde provincie Hoccieuw in 't groote ryck van China, daeselveu toewenscheude een gesont langh leven en overwinninge tegen des Keyzers en zyne vyanden.

Met de aencomste van het eerste schip nyt Hoccieuw alhier tot Batavia hebben wy wel ontfangen de brieff, die Uwe Hoogheyt daermode aen ons hebt gelieven te schryven, en daeruyt geerne gelesen van 't geen de (*) Keyser tot Peekin ons ten belange van den handel hadde believen toe te staen, daer wy van herten danckhaer voor blyven en noch krachtiger betuyginge van souden kunnen doen, indien wy van Syn Mayesteyts gunst tot Hoccieuw de vrugten mogten genieten, ons leet zynde dat wy het contrary nyt het schryven van onse opperhooffden aldaer moeten verstaen, en dat zy niet alleen in voorige jaeren, maer oock selfs het jongst gepaaserte jaer en na het affcomen van des Keyzers brieff hadden moeten lyden veel vexation en ongelycken, die haer aldaer in den handel wierde aengedaen, geen coopmanschappen van belang konnende vercoopen nocht incoopen als van weynige persooen, die tot dien eynde alleen by haer te comen wierden toegelaten, sulx zy de goederen verre beneden de vygentlycke waarde in China moesten afstaen en overlaten, en oocq weder aennemen tot hooger prys soodanige Chinese wharen als zy daervoor weder na herwaerts souden senden, 'i welc wy verseeckert zyn dat gansch niet overeen en compt met de intentie van Zyne Keyserlycke Mayesteyt, tot wiens dienst wy ons altyt hebben getoont genegen en bereydwilling te zyn, gelyck wy dan oocq nu, om Zyn Mayesteyt daervan noch nader verseeckering te geven, gaelgevonden hebben af te senden twee persooenen, geboren nyt de aensienlyckste, hoogste en oudste familien van ons lant, die haer met de saecken tot Hoccieuw niet en sullen hebben te bemoeien, maer belast zyn op int alderspoedigste na Peekin op te reysen omme aen Zyn Mayesteyt t'overhandigen onsen brieff, die haer medegegeven is, en oocq om meteenen bekend te maeken om wat reden wy zoo spoedigh niet en kunnen affsenden soodanigen scheeps- en crygmacht, als Syn Mayesteyt van ons g'eyscht en zich ingebeelt heeft dat terstont soude kunnen geroet zyn, ende waervan Uwe Hoogheyt oock believe te weten dat den commandeur Martinus Caesar noyt laat van ons heeft gehad soodanigen toezegginge te doen, en die hy oocq niet gedaen heeft, als wel geweten hebbende dat wy sodanigen macht niet by de hant en hadden, en als se den Keyser quam te versoecken eerst nyt Hollandt moesten werden g'eyscht, zynde wel waer dat denselven E. Caesar gesecht en te kennen gegeven heeft niet te connen ofte te willen twyffelen off wy souden alsdan Zyn

(*) Er staat: want geende de

Mayesteyt op het alderspoedigste doenelyck adssisteren ende ten dienste syn, gelyck wy alsnoech verklaaren ons daertoe seer genegen ende bereytwillig te sullen laeten vinden, wanneer het Zyne Mayesteyt belieft daertoe te laten besorgen 'tgeene tot uytrusting van soodanigen aensienlycken scheeps- en krygsmacht ⁽¹⁾ sal comen te vereysschen, maer soodanigen toesegging van spoedige adssistentie en konnen ons niet verplichten tot onmogelycke dingen en tot het zenden van schepen die wy niet aan de hant en hebben en, als gesecht, eerst nyt Hollandt moeten ontbieden, sullende Uwe Hoogheyt, die van oorlogssaecken genoegsaeme kennisse heeft, wel konnen beseffen dat het een- ofte gereethouden van sulcken macht veel soude comen te kosten, behalven dat se oock in tyde van vrede, off datter geen importante crygssaecken te verrigten zyn, l'eenemaal onnut en onnodig soude wesen. Oock weten Uwe Hoogheyt dat het afschaffen van alle oorlogslasten de vrugten zyn van een langgouwenste vrede, soodat wy, tegenwoordigh soodanige tyden belevende, geen meer schepen hier in India aenhouden als nootsaeckelyck werden vereyscht tot het vervolgen van onsen handel door geheel India, en met welke schepen wy dan oock genoegsaem machtig zyn te dempen ende te besligten de vyanden en geschillen die ons soo nu en dan op verscheyde plaetzen van ons gebiet conuen over- en voorcoomen, en dit hebben wy nodigh geacht Uwe Hoogheyt bekend te maecken, temeer omdat de keyserlycke gesanten alhier verklaert hebben tot Hoochieuw onderricht te zyn, dat den E. Caesar voornoemt absoluyte belofte soude hebben gedaen dat wy noch van dit jaer souden konnen afsenden soodanigen macht als den Keyser tot verdelgingh der vyanden mochte goetvinden te versoecken ofte te ontbieden, 't welcq niet alleen soude strydich zyn tegens zyn E. beter weten maer oock tegen den last, die hem dienaengaende gegeven zy, en oock mede tegen de mogelyckheyt, waarvan veel van Uwe Hoogheys onderdanen niet onbewust konuen zyn, en wel specialyck niet degeene die hier tot Batavia geweest ende gewoont hebben, ende wien het niet onbekent kan wesen dat alle de schepen die wy gebruycken in Hollandt gemaect en vandaer herwaerts gesonden moeten werden, sulx, schoon den E. Caesar al meer mochte toegesecht hebben als ons mogelycq zy te besorgen ('t welck niet te geloven is), soo zouden veel van Uwe Hoogheys onderdanen en oock selve de volcken, die dagelycx in de logie verkeerden, geboulen zyn geweest de waarheyt aen Uwe Hoogheyt bekend te maken, om alsoo voor te comen dat den Keyser dienaengaende niet en wierde geabuseert, gelyck wy nu bemerken en oock verstaen hebben dat zy geschiet, ende 't welck wel anders te wenschen waer, hoewel wy onsselve daarvan versoeckert houden en volcomen gernststellen ⁽²⁾ dat niemant ter werelt ons niet onwaarheyt ⁽³⁾ sal conuen beschuldigen; dat wy oyt gemanequeert hebben off in gebreecke gebleven zy van na te comen 'tgeene door ons is toegestaen en beloofd geworden.

(1) Er staat: *scheeps en krygs krygs macht.*

(2) Het H.S.: *gernst instellen.* (3) Lees: *met waarheyt.*

Uwe Hoogheyt heeft oock in zyn gemelte brief, aen ons geschreven, believen gewag te maeken van het eyland Formosa ofte Tayoan, namentlyck om hetselve weder met gecombineerde macht te helpen winnen en ons in besit te doen nemen, waarop Uwe Hoogheyt by desen tot antwoord believen te weten dat, wanneer den Keyser sal comen goet te vinden een macht van schepen en volck nyt Hollandt te doen eyschen, wy alsdan oock bereyt sullen zyn om daermode benevens de ryxjoncken over te steecken na hetselve eyland Formosa om de vyanden weder vandaer te dryven, soowel als van de eylanden Ay- en Kemny en meer andere plaecsen daer se haer kunnen onthouden en verschuylen, doch alles op de ordre ende ten dienste van de Keyser en geensints dat wy souden tragten om hetselve eyland Formosa ofte Tayoan in besit te nemen en ons daer weder op te vasten, gelyck bevoorens hebben gedaen, ende dat alleen om de frequentatie ende den handel met ende nyt het ryck van China, sonder dewelcke ons dat eylandt onnut soude zyn geweest en nu voortaan oock maer tot een last soude strecken, als konnende veel beter en gereder in China selve comen en handelen, wanneer ons aldaer maer wert gegeven en toegelaten de vryheyt, die ons den Keyser heeft believen toe te staen, gelyck wy hoopen dat voortaan sal comen te geschieden, en onse opperhooffden geen meer reden sullen ontmoeten om ons het contrarie bekend te maeken en daerover te klagen, en waertoe wy versoecken dat Uwe Hoogheyt het aen zyn vermogende hulpe en gunste t'onswaerts niet en gelieft te laten ontbreecken.

De gesanten van den Keyser hierboven genoemd hebben het niet laeten manqueren aen haere debvoiren om ons by alle gelegentheden aen te manen en te versoecken tot het senden van een schaeps- en krygsmagt ten dienste van Zyn Mayesteyt en het Chinese ryck, sulx het soowel haer als ons ongeluck is, dat se van 's Comp^{te}. gelegentheyt hier in India bevoorens niet beter en zyn geïnformeert geworden, ende dat oock den Keyser in een gevoelen is gheragt dat wy terstont gereet en vaerdigh souden zyn, hem toesendende schepen en krygsluyden, die zy ambassadeurs nu wel weten dat eerst nyt Hollandt moeten worden goeyscht, en waer zy Uwe Hoogheyt speciale versceckeringe sullen connen doen, gelyck mede dat wy niet in gebreken souden zyn gebleven Zyn Mayesteyt te assisteren en by te staen, indien (*) wy vermogens waeren geweest sooveel schepen en volck by malcanderen te brengen, waarmede wy buyten gevaer van het ryck meer nadeel als voordeel te doen en selve meer schande als eere te sullen behaelen den vyandt mannelyck hadden mogen onder d'oogen sien en kloeckmoedig vervolgen, om welcke macht te besorgen en nyt het vaderlandt te ontfieden wy alsnoch verclaeren gereet ende bereytwillig te zyn, wanneer het Zyn Keyserlycke Mayesteyt sal behaegen daertoe last te geven en oock meteenen te beschikken de vereyschte middelen, gelyck in alle landen van de geheele werelt gebruyckelyck is, dat vrunden malcanderen nae vermogen alle hulpe

(*) Er staat: *indie*.

en assistentie bewysen, mits dat door degeene die deselve van noden heeft de betaeling geschiede, gelyck wy ons dan oock van Zyn Mayesteyts genereusheyt niet anders en kunnen inbeelden off hy sal 't selve benevens alle Keyseren, Koningen, Princen en Vorsten oordeelen billicq en redelyck te syn, en sulx geensints in gebruecken blyven van aen ons mede te betaelen hetgeene wy in de jaeren 2, 3 en 1664 aen het equiperen van soo groote vlooten te costen gelecht, geguasteert ende voor Zyn Mayesteyts reeckening uytgeschoten hebben, 'twelcq, hoewel geschiet zynde ten tyde dat Zyn Mayesteyt noch geheel jough was, nu by denselven nader ondersocht en seeckerlyck geweten kan worde, soo 't waer is dat ons d'ambassadeurs verklaart hebben, namentlyck dat hy daervan onkundigh zoude zyn, 'twelcq ons te meer verwandert, omdat zy naderhant betuygden dat onse gedaene assistentie alomts door 't Chinese ryck rugthaer en bekend was. In allen gevalle, d'ouwetentheyt des Keyzers dienaengaende tot noch toe en kan geensints vrugteloos maecten onse bethoonde genegentheyt, noch oock vercorten ons recht om met alle beleeftheyt weder te eyschen de penningen die wy daertoe uytgeschoten hebben, en waerin wy mede versoecken dat Uwe Hoogheyt ons belieft gunstigh en behulpsaam te zyn, 't welck wy niet en souden begeeren, indien wy ons niet en dorsten verseeckeren dat Uwe Hoogheyt sullen verstaen ende bevragen kunnen onsen eysch niet buyten reden maer gefondeert en rechtmatig te zyn. Met dese schepen vertrecken dan weder terugh Zyn Keyserlykke Mayesteyts gesanten Lialanja en Lialanja mitsgaders tegelyck met haer twee van d'onse, die maer een kleene swite medeneemen, bestaende buyten haer in niet meer als 8 Nederlandse en 2 inlandse dienaeren, om niet alleen te spoediger nae Peckin op te connen reysen en aldaer Zyn Mayesteyt onsen brief te overhandigen, maer oock met het bescheyt op deselve te eerder vandaer tot Hockzieuw en vervolgens oock alhier tot Batavia te connen wesen, mitsgaders alsoo te belooopen de schepen, die niet later als van nu aff over 7 maenden maer Hollant kunnen wedergesonden worden, aengaende welke ons gesanten wy dan oock aen Uwe Hoogheyt hebben te versoecken, dat se deelagtigh mogen zyn aen Uwe Hoogheyt's goede genegentheyt en gunste, soo ten reguarde van haere commissie en de spoedige voltreckinge derselver als van haere personen in 't bysonder, gelyck wy dan oock voor 'tlaest aen Uwe Hoogheyt recommanderen ons opperhoofd over de negotie tot Hockzieuw ende de verdere dienaeren, die aldaer met en benevens hen overgebleven zyn.

(Onder stont:)

Geschreven in 't Casteel tot Batavia op 't eyland Groot Java den 23^e dach van de maent July in 't jaer onses Heeren 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(In margine stant *Comp^r*. zegel in rooden lacke gedrukt, daervander:)

Ter ordonnantie van hooghgemelte Haer Ed^h.

(Geteckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Volght nu de missive, van Haer Ed^h. mutatus mutandis aen den Povi off veltheer mitsgaders den Combon off stedehouder in Hockzieu geschreven.

Desen brieff wort gesonden van den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende de Raaden van India aen Haere Syn Exellentie den veltheer en den stedehouder ⁽¹⁾ tot Hockieuw in de provincie van Fockin, deselve naer hertelycke groete toegenschende gesontheyt, voorspoet en een langh leven hier op der aerden.

Met 2 schepen, het voorleden saysoen alhier nyt Hockzieuw behouden gearriveert, hebben wy ontfangen soodanige twee brieven als Uwe Exellenties daermede aen ons hebben gelieven te schryven, en is ons daeruyt tot genougen gebleecken de gunste, die den Keyser tot Peekin ons heeft gelieven te bewysen ten aensien der belangen ⁽²⁾ van 's Comp^r. handel in syn ryck, daer wy hertelyck danckbaer voor moeten zyn, en omtrent Uwe Exellenties noch kragtiger betuygingh souden kunnen doen, indien wy tot Hockzieuw mochten genieten de vrugten van de vryheyt, die Zyne Mayesteyt aen ons heeft vergunt, ons leet zynde dat wy het contrarye van onse opperhoofden aldaer moeten verstaen, schryvende deselve dat ze niet alleen in voorige tyden, mer oock het jongst gepasseerde jaer, ja selve na het alcomen van den keyserlycken brieff, hadden moeten lyden en verdragen vele vexation, onredelyckheden ende oogelycken, die haer daer in den handel wierden aengedaen, verclarende dat se geen coopmanschappen van belang couden verkopen noch incopen, als alleen van weynige personen, die toegelaten wierden tot dien eynde by haer te mogen comen, ende dat alle andere cooplieden van onse wooningh soo afgeweert als tot yets te kopen beschroomt gemaect wierden, sulx sy ⁽³⁾ de goederen verre beneden de eygentlycke waerde moesten affstaen en oecq weder tot hoger prys aennemen soodanige Chinese waaren als se om herwaerts te senden weder moesten incoopen, 't welck waerlyck verdrietigh valt, en wy verseeckert syn dat t'renemael stryft tegens de meninge en goede intentie van Syn Keyserlycke Mayesteyt, tot wiens en des ryx dienst wy ons altyt en van over vele jaeren seer genogen en bereytwilligh hebben betoont, gelyck wy dan oock nu, om Zyn Mayesteyt daervan noch nader verseeckeringe te geven, goatgevonden hebben aff te senden twee personen van hooge geboorte

(1) De woorden *Haere* en *den stedehouder* staan in het H.S. binnen rechte strepen.

(2) Er staat: *te bewysen te belangen*.

(3) Er staat: *og*.

mitsgaders uyt de oudste en aensienlyckste familien van ons landt, die haer niet de saecken tot Hoccieuw nocht de negotie aldaer niet en sullen hebben te benoeven, maer belast zyn op het spoedigste nae Peking op te reysen; om onsen meelgoende brieff aen den Keyser te overhandigen en Zyn Mayesteyt oocq meteenen bekent te maeken om wat reden wy soo spoedig niet en konnen afsenden sodanigen scheeps- en crygsmacht als Zyn Mayesteyt van ons geeycht en sich ingebeelt heeft dat terstont soude konnen gereet zyn, en waervan Uwe Exellentie oocq believe te weten dat den commandeur Martinus Caesar van ons noyt last geladt heeft sodanigen toeseggingh te doen, 't welck hy oocq niet gedaen en heeft, als wel geweten hebbende dat wy sulcken macht niet by de handt en hadden en, als se den Keyser quam te versoecken, eerst uyt Hollandt moeste werden geeycht, synde wel waer dat gemelte E. Caesar gesecht en te kennen gegeven heeft, niet te willen twyffelen off wy souden Syn Mayesteyt op het spoedigste doeneelyck assisteren ende ten dienste zyn, daertoe wy ons alnoch verklaren seer geneegen ende bereytwillig te sullen laten vinden, wanneer het Zyne Mayesteyt belieft daertoe te laten besorgen 'tgeene tot uytrustingh van sodanigen groote macht sal comen te vereytschen, maer kunnen ons niet verplichten tot onmogelycke dingen en tot het souden van schepen, die wy niet aen de handt en hebben en, als gesecht, eerst uyt Hollandt moeten onthieden, sullende Uwe Exellentie, die van oorlogssaecken genoegsaeme kennisse hebben, wel connen beseffen dat het een- ofte altyt gereethouden van soo een macht veel soude comen te costen en dat se oocq in tyden van vrede, off als er geen importante crygssaecken te verrigten zyn, 'teenmael onnut en onnodigh soude wesen. Oocq weten Uwe Exellentias dat het afschaffen van alle oorlogslasten de vrugten van een langgewenste vrede zyn, sodat wy, tegenwoordigh sodanige tyden belevende, geen meer schepen hier in India aenhouden, als tot onsen handel door geheel India werden vereyscht; en met welke schepen wy dan oock magtig genoegh syn onse vyanden te dampen, die ons soo nu en dan op verscheide plaatsen van ons gebiet connen over- en voorkomen; ende dit hebben wy nodigh geacht Uwe Exellentie bekent te maeken, temeer omdat de keyserlycke gesanten alhier verclaart hebben tot Hoccieuw onderrigt te syn, dat den E. Caesar voormelt absolute belofte soude hebben gedaen, dat wy noch van dit jaer souden connen afsenden sodanigen macht als den Keyser tot verdelginge der vyanden mochte goetvinden te versoecken ofte te onthieden, 't welck niet alleen soude strydigh zyn tegens zyn E. beter weten, maer oock tegen den last, die hem dienaengaende gegeven zy, en oock mede tegen de mogelyckhey, waervan vele van Uwe Exellentias onderdanen niet onbewust kunnen zyn, en wel specialyck niet degeene die hier tot Batavia gewoest ende gewoont hebben, en wien het niet onbekent kan wesen dat alle onse schepen in Hollandt gemaect en ons vandaer toegesonden moeten werden, sulx, schoon den E. Caesar al meer mochte hebben toegesecht als ons mogelyck zy te besorgen ('t welck niet te geloven is).

soo zouden de tolcken, die dagelyx in de logie verkeerden, gehouden zyn geweest, de waarheyt aan Uwe Exellenties bekend te maecten, om soo voor te comen dat den Keyser dienaangaende niet en wierde geabuseert, en 't welck wel anders te wonschen waere, gelyck wy nu bemercken en oock verstaen hebben dat zy geschiet, hoewel wy onszelven vulcomen versoeckert houden en gernststellen, dat niemant ter werelt ons niet waarheyt sal comen beschuldigen dat wy oock gemancqueert hebben ofte in gebreke gebleven zyn van niet nu te comen 'tgeene door ons is toegesicht en geloofft geworden.

Uwe Exellenties hebben oock in hunnen brief, aan ons geschreven, believen gewacht te maecten van het eylant Formosa ofte Tayoan, namentlyck om ons hetselve weder in besit te doen geven, waerop Uwe Exellentie by desen tot antwoord believen te weten dat, wanneer den Keyser sal komen goet te vinden een macht van schepen en volck uyt Hollandt te doen eysschen, wy alsdan oock bereyt sullen zyn om daarmede benevens de ryxjoncken na Formosa over te steecken om de vyanden vandaer soowel als van d'eylanden Ay- en Kemuy en meer andere plaatsen, daer se haer connen onthouden en verschuylen, te dryven, doch alles op de ordre ende ten dienste van den Keyser en geensints dat wy zouden tragten om hetselve eylant Formosa off Tayoan in besit te nemen en ons daer weder op te vesten, gelyck bevooren hebben gedaen, en dat alleen om de frequentatie ende den handel met ende uyt het ryck van China, sonder hetwelcke ons dat eylant onnut soude zyn geweest ende nu voortaan oock maer tot een last soude strecken, als konnende veel beter en gerader in China selve komen en handelen, wanneer ons aldaer maer wert gegeven ende toegelaten de vryheyt, die ons den Keyser heeft believen toe te staen, gelyck wy hoopen dat voortaan sal comen te geschieden en onse opperhooffden geen meer reden sullen ontmoeten om ons het contrarie bekend te maecten ende daerover te claagen, en waertoe wy versoecken dat Uwe Exellenties ons (*) hunne vermogende hulpe en gunste gelieven te bewysen. De gesanten van den Keyser hierboven genoemt hebben het niet laten manqueren aan haer dehvoren, om ons by alle gelegentheden aan te manen en te versoecken tot het sende van de versochte scheeps- en crygsmacht ten dienste van Zyn Mayesteyt en het Chinese ryck, sulx het soowel haer als ons ongeluck is, dat se van 's Comp^{te}. gelegentheyt hier in India bevoorens niet beter en zyn geïnformeert geworden en dat oock den Keyser in een gevoelen is gebracht, dat wy terstont geroet en vaerdigh zouden zyn, hem toe te senden de schepen en krygshuyden, die zy ambassadeurs nu wel weten dat eerst uyt Hollandt moeten werden geoycht, en waervan zy Uwe Hooghoyt speciale verseeckeringe sullen connen doen, gelyck mede dat wy niet in gebreke zouden zyn gebleven Zyn Mayesteyt te assisteren en by te staen, indien wy vermogens waren geweest sooveel schepen en volck by malcanderen te brengen, waarmede wy buyten gevaer

(*) Er staet om.

van het ryck meer nadeel als voordeel te doen en selve meer schade als eero te sullen behaalen, den vyand mannelyck halden mogen onder d'ooogen zien en kloekmoedig vervolgen, om welke macht te besorgen en uyt het vaderlant te ootbieden wy alnoch verklaren gereet en bereytwillig te zyn, wanneer het Zyn Keyserlycke Mayesteyt sal behaagen daertoe last te geven en oock meteenen te beschikken de vereyste middelen, gelyck in alle lande van de wereldt gebruyckelyck is dat vrunden malcanderen na vermogen bystaen, mits dat de betaelinghe geschiede door degene die de adisistentie comt te vereysschen, gelyck wy ons dan oock van Zyn Mayesteyts generousheyt niet anders en connen inbeelden oft hy sal 't selve benevens alle Keyseren, Koningen, Princen en Vorsten oordeelen billicq en redelyck te zyn, en oversulk geensints in gebreecken blyven van aen ons mede te betaalen hetgene wy in de jaaren 2, 5 en 1664 aen het equiperen van soo groote vlooten voor Syn Mayesteyt hebben te kosten gelecht ende geguasteert, 't welck, hoewel geschiet synde ten leyde dat Zyn Mayesteyt noch geheel jongh was, nu hy denselven nader ondersocht en sekerlyck geweten kan worden, soo 't waer is dat ons d'ambassadeurs verklaert hebben, namentlyck dat hy daervan onkundig sonde zyn, 't welck ons te meer verwondert, omdat sy naderhant betuygden dat onse gedaene adisistentie alomme door 't geheele Chinese ryck rugthaer en bekend was. In allen gevalle, de onwetentheyt des Keyzers dienaengende tot noch toe en can geensints vrugteloos maaken onse bethoonde genegentheyt noch oock vereerten ons recht om met alle beleeftheyt weder te zyschen de penningen, die wy daertoe uytgeschooten hebben, en waerin wy mede versoecken dat Uwe Excellencies ons gelieven gunstig en behulpsaem te zyn, 't welck wy niet en souden begeeren, indien wy ons niet en dorsten verseeckeren dat Uwe Excellencies sullen connen verstaen, onsen eyssch niet buyten reden maer gefondeert ende rechtmatigh te zyn.

Met dese schepen vertrecken dan weder terugh Zyn Keyserlycke Mayesteyts gesanten Liolauja en Lilaaja witsgaders tegelyck met haer twee van d'onse, die maer een cleene suite medenemen, bestaende buyten haer in niet meer als 8 Nederlanders en 3 inlanders dienaeren, om niet alleen te spoediger na Peekin op te kunnen reysen en aldaer Zyn Mayesteyt onsen brieff te overhandigen, maer oock met het bescheyt op deselve te verder vandaer tot Hockieuw en vervolgens oock alhier tot Batavia te kunnen wesen en alzoo te belooopen de schepen, die van nu over 7 maenden nae Hollandt staen gesonden te werden. Ondertusschen hebben wy Uwe Excellencies oock te versoecken, dat dese onse gesanten delachtigh mogen zyn aen Uwe Excellentie gunste en genegentheyt, soo ten reguarde van haere commissie en de spoedige voltreckingh dersolver als van haere personen in 't besonder, gelyck wy dan oock voor 't laeste aen Uwe Excellentie recommanderen ons opperhoofd over de negotie tot Hockieuw ende de vordere Hollanders die aldaer met en benevens hen overgebleven zyn.

Geschreven in 't Casteel Batavia op 't eylant Groot Java den 23 dagh van de maent July anno 1680.

(Onder stant:)

Den Gouverneur Generael van Nederlandts India.

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(In margin stant Comp^e. zegel in rode laske gedrukt; daeronder:)

Ter ordonnantie van hooghgemelte Haer Ed^e.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secrétaris.

Aengesien volgens resolutie van 15 October des voorleden jaers een nieuw gereformeerde collegie van Heemraden over Batavias ommeslagh wederomme de novo zy aengesteld geworden, en naderhandt goetgevonden hetselve collegie met een instructie tot narigtinge, wat hun te doen en te laten staet, te muniëren en te voorsien, opdat de saaken der landeryen naer behooren mogten worden versorgt en behertigt, soo hebben de Heeren Raaden Anthonis Hurt en Dirck Blom, als presidenten van Heeren Schopenen en Heemraaden daertoe genomineert geweest, nu op eergisteren in Raden van India overgelevert een conceptinstructie voor hetselve collegie van Heemraden, by haer E. op 't papier gebragt, dewelcke dan geresumeert wesende wyders soodanig verstaen zy te approberen om ten tyde oocq te werden onderteeckent, doch met die praecautie dat deselve in tyt en wylen soodanigh sal werden verandert, geamplieert off verbeterd, als na bevindinge van saaken en gelegentheyd der tyden ten besten van 't algemeen geoordeelt sal werden te behooren, luydende deselve ampele instructie van woorde tot woorde als volgt.

Instructie voor de Heemraden.

Aengesien door merckelycken achwas deser stadts en lants colonie veele verre en afgelege landeryen dagelyx meer en meer onder culture werden gebragt en by ervaringe ondervonden is, dat sommige eygenars van dien, onder pretext de erfbrieven van deselve te hebben geobtineert, hun besit en beslagh merckelyck wyder hebben oytgebreyt als hy inhouden van gewelte brieven hun wert vergunt en toegestaan, waerdoor niet alleen de E. Comp^e. van haere gronden ontsiet, de Hooge Regeringe in 't verleenen van nieuwe grontbrieven aan andere meermalen geabuscert, maer onder nabuurige ende aangrensende landbesitters voeltyts hevige differenten en confusie over een yders eygendom is geresulteert; dat oock tot een voyliger en gereeder toegaengh der wyd en zyd omher gelege bebouwde landen als om meer andere nodige en nutte insigten verscheyde bequame wegen, bruggen, slooten en gragten dienen gemaeckt en reets begonnen voltrocken, mitsgaders de opgemaecte verbeterd en met noodige reparatie onderhouden en versorgt moeten werden, en wyders hoognodig zy tot weringe van gedagte usurpatie der landeryen, conservatie en behoudt van des E. Comp^e. recht en eygendom van haere noch

onuytgegeve gronden, afdoeninge en besligtinge van de differenten, onderlinge tusschen de ingelanden over de linietscheydinge geresen, en wel insonderheyt tot den voortgaangh der te maacken nodige wegen, dycken, slooten, dammen, bruggen met de onderhoudinge derselver als anders.

Zoo is 't dat den Gouverneur Generael en Raaden van India tot voortsettinge en bevorderinge van desen allen dienstig en nodigh hebben geacht op te rigten en aen te stellen een collegie van praesident en Heemraaden, aen welckers trouwe, vigilantie ende expeditie de besorginge van dit geheele werck met de appendentien desselven gerustelyck mogte werden opgedragen ende aenbevoelen, ende ingevalge van dien goetgevonden 'tgemelte collegie tot maintienne van desselvs respect als eygen ontlastinge te munieren met de navolgende instructie ⁽¹⁾, waeruas gemelte president en Heemraaden aen d'een zyde en de goede ingesetenen ten platten lande aen de andere zyde hun respectieve zullen hebben te reguleren, namentlyck:

In den eersten sal dit collegie bestaen uyt een praesident, die een Raad van India sal zyn, en vier leden, onder den titul van president en Heemraden, en sullen dess vier leden gehooren ⁽²⁾ werden, te weten een uyt Comp^m. dienaeren en dry uyt de borgery, welcke tot meerder acquisitie van kennis jaerlycx niet en sullen verwisselen maer permanent zyn, ten waere de burgerleden tot Schepen deser stede, waertoe altyt nominabel blyven, en de dienaeren tot hooger bedieningen g'employeert wierden, in welcken geval zy ⁽³⁾ van hun heemraatschap sullen mogen werden ontslagen.

Het collegie van president en Heemraaden sal zyn rangh hebben naast dat van ..... ⁽⁴⁾ en sal in hunne vergaderinge onder de leden soodanigen ordre werden gehouden, dat naast aen den praesident altyt een burger sal sitten, daernaec een Comp^m. dienaar en na hem de twee resterende burgerleden volgen, doch alsoo den E. Jacob van Dyck met het afsterven van den dyckgraaff Hans Helt zaliger in July des voorleden jaers de besorginge van den voortgaang der onderhandse wercken is aenbevoelen geweest en nu alsnogh onder hooger opsigt van den president deselve is waernemende, soo zal hy geduurende zyne tegenwoordige bedieninge als Heemraad zyne sessie naast den president blyven behouden.

Ende dewyle met het aanstellen van dit collegie 't ampt van dyckgraaff verstaen is te mortificeren, soo werd aen den persoon van den president deselve macht, autoriteyt en expeditie gedaferiert, die voordesen aen gemelte dyckgraaff tot voortsettinge van de gearresteerde wercken en anders was staende, doch met sooveel hoger respect als desselvs character in eminentie die van opgemelte dyckgraaff surpasseert.

De leden van dit collegie zullen malkanderen in maag- off swagerschap niet nader mogen verstaen als in 't reguard van Schepenen soo hier als in 't vaderlandt wert geobserveert.

(1) De woorden: met de navolgende instructie ontbreken in het H.S.

(2) Leen: gekooren.

(3) Er staat: zyn.

(4) Hier vertoont het H.S. eenen open ruimte.

Zullen oock geen aennemers off modestanders moegen zyn van wercken die by haer collegie werden opgeveylt off aenbesteedt.

De praesident en Heemraden sullen eenmael ter weecke, naemntlyck den Dingsdags, vergaderingh houden, om alsdan audientie te geven aan een igelyck die voor haer collegie te doen heeft, waertoe het uur en bequaeme plaats by hun sal werden beraamt en uytgeseien.

Doch sal den praesident autoriteyt hebben om buyten dien gestelden dagh oock extraordinaire vergaderinge te beleggen, 'tzy op de ordinaire aengestelde plaetse oftewel om de haest die saecke mogte hebben in zyn eygen huys.

In 't aflloen van geschillen, die tusschen ingesetenen en ingesetenen over saecken (hieronder nader te specificeren) voor dit collegie syn hangende, sullen Heemraden niet minder als met vier leden mogen besoiuueeren ofte concludeeren, en sal by gelyckheyt van stemmen den praesident 't geschil met een dubbelde stemme overhaalen en beslegten.

De landdrosten respective sullen, des versucht werdende, gehouden wesen op de ordinair vergaderdagen van praesident en Heemraden hun in derselver raatsvergaderinge te laten vinden ⁽¹⁾, de besoiuues bywoonen, van haere kennisse in voorvallende zaacken dienen, sonder nochtans als een stemment lath te concluderen.

President en Heemraden sullen op de intrede van haer ampt den eedt aan de Hooge Regeringe doen en deselve voorts alle jaaren in cas van purge wegens giften en geschencken vernieuwen, conform het formeliet dat daertoe opgesteld sal werden.

Tot dienst van hun collegie sullen Heemraden hebben een secretaris en een camerclionaer, den laastigenocmden onder den titel van Heemradenboode.

Het offitie van den secretaris sal zyn, alle placcaten, ordonnantien, keuren en resolutien, die voor desen by den Generael en Raden van India op 't subject der Ommelanden zyn genueckt en noch staen gearresteert te werden, en waarvan den president en Heemraden zullen oordeelen hun collegie de kennisse nodich te zyn, op te soecken, byeen te trecken en in een permanent boeck onder een register te insereren; item alle vergaderingen, soo ordinair als extraordinair, naerstigh by te woenen, de resolutien van president en Heemraden op te stellen, en die nae resumptie in te schryven om onderteckent te werden.

Desgelyx mede de rolle van dinghtalen tusschen partyen proces hebbende klaar, kort en beknopt in margine nevens de presentatien te houden, de appoïntementen als andere judiciele acten van parthyen deshegerende onder gelycke salaris, als de secretarissen der respective gerechtsbancken alhier genietee, nyt te geven en voorts in alle verdere poincten van zyn offitie zich te reguleren nae inbouden van 't geene de Batavise ordonnantien op 't stuck der secretarissen der respective bancken van justitie is dicterende, voor sooveel op dese bedieninge applicabel zy. Denaelven sal oock op de aenvaardinge van zyn ampt den eedt van getrouwigheyt en secretesse doen.

Den boode sal telckens als den president vergaderinge laat beleggen de leden waerschouwen en oock alle andere luyden citeren, welcke off door praesident en

(1) Het Hs.: te laten doen.

raaden off door haere partyen ⁽¹⁾ op de rolle staende nytroepen, voorts alle gerechtlycke exploitien en executien in saceken, voor president en Heemraden hangende, doen en sal in alles zyn ampt aengaende wel ⁽²⁾ een gerechtsboode gelooff gegeven werden en zalaris van zyne dagementen en exploitien genieten, gelyck als de bodems ⁽³⁾ van de gerechtsbank is toegeleyt, waeromme oock op 't aanvaerden van zyn offitie den eedt van getrouwigheyt in handen van president en Heemraaden doen mitsgaders borge ter somme van ..... ⁽⁴⁾ stellen tot verhael van degeene die by zyn versuym beschadigt mogte werden.

In 't doen van zyn gerechtlycke exploitien off dagementen (doch daerbuyten niet) sal den boode soowel als andere gerechtsboden een executoirstockje in de handt hebben, oock altyt een silvere plaat ofte schildt aen zyn linckerborst dragen, waerop tot onderscheyt der andere bodems gesneden sal staen een klappusboom, van een opgaende son bescheenen, als sullende wesen 't wapen van 't collegie van praesident en Heemraaden.

Het district, waerover haer bewint en jurisdictie zich uytstrekt, is het gantsche platteland, zooverre hetselve onder 't gebiet der E. Comp^e. buyten dese stadt is staende en gelegen, doch sal de zuydervoorstadi, zooals d'selve door de stadtsgracht en groote rivier omloopen werd, hierin niet werden begrepen, maer onder haer voorige jurisdictie blyven sorteeen.

Praesident en Heemraaden zullen van alle de landeryen, onder haer jurisdictie staende, by eerste gelegentheyt doen maaken een generaals pertinente caarte, waerin de landen met derselver gemeeckte en noch te maaken wegen, sloeten en graghten klaar en onderscheyden leggen affgeset ende ontworpen in haere belendinge en groote, met aenwysinge van yder eygenaar syn naem, streckende van de stat soo hooge zuydwaerts op en ten wederzyden soo breed oost- en westwaert uyt als gevoegelyck zal connen geschieden, welcke caarte oock seer dienstig sal zyn om daeruyt perfectelyck te connen vinden hoeveel een yder Ingelande tot den ophel, reets geprojecteert ende die nochmaels in Raade van India soude mogen werden geconsenteert, voor zyn quota sal moeten dragen, alsmede om alle questien ende geschillen der Ingelanden, zoo onder malkanderen als tegens d'E. Comp^e., over stuck van limitscheydinge te vereevenen, waertoe oock, des begeert werdende, yder ten allen tyden gehouden blyft aen Heemraaden zyn caarte, criff- ofte coopbrieff te verthoonen.

Wyders sullen praesident en Heemraaden goede sorge dragen dat de wegen, bruggen, grachten, dycken, dammen, slooten, die er reets soo in 't geheel als ten deele opgemaaekt zyn en noch opgemaekt staan te werden, behoortlyck onderhouden, de onderhandtse sooveel doenelyck voltrocken ⁽⁵⁾ zyn, nae vermogen en tytsgelegentheyt

(1) Blykens N.-I. Plakaatboek III, 55, 13 is hier uitgevallen: in vergadering geroepen werden, de partyen.

(2) Lees: *als*.

(3) Versta: *bodems*.

(4) Het H.S. heeft hier eene open ruimte.

(5) Blykens het Plakaatboek is hier uitgevallen: en de geprojecteerde welke nog niet begonnen.

metten eersten tot bequaame passagie zoo te paart als te voet by der handt genomen worden, doch in cas van merkelycke voorvallen, die in de onderhanse wercken onverwacht ende tot schaade ofte verachteringe mochten voorkomen, alsoocq van nieuwe aen te vangene wercken die van importantie zyn, sullen praesident en Heemraden tydlige kennisse aen onse vergaderinge doen, om derselver goetvinden en dispositie daerop aff te wachten, mitgaders tot hun ontlastinge en verantwoordinge resolutie approbatoir off disapprobatoir daervan te lichten.

De lantmeeters, opsienders, werck- en timmerluyden, slaven, houtwercken ende alle andere materialen, tot dit importante wercq gerequireert, sullen by praesident en Heemraden geloont, gehuurt, gekocht ende by omkosten ofte quade comportementen wederom gecasseert werden, soodanigh als haren goeden raadt ten minsten costen en meesten nutte van 't gemeene besten gedragen zal.

De penningen, die tot het onderhouden ende maken van bruggen, wegen, grachten en wal dies meer is werden vereyscht, sullen uyt heffingen ende ommeslagen, te doen over de landeryen, moeten warden gefourneert, welcke heffinge ende eenders quota by ons pro rato de situatie en waerdye mitgaders incomsten der landen sal warden begroot ende gemodereert.

Welcke penningen in handen van Heemraden tot bekostinge van de dagelyxe wercken zynde gestelt, sullen gehouden zyn van den ontfangh en uytgave derselver eenmael des jaers ten overstaen van twee off meer by ons daertoe te nomineren gecommiteerdens publycke reeckening, bewys en reliqua te doen.

Oock sullen president en Heemraden goede agtinge nemen op de gemeene affwateringen en rivieren, zoo van Jaccatra (als anders de groote rivier), Crocot, Gregol en alle andere publicque stroomen, vaerten en wateren, dat deselve niet geen riolen, afleydinge, timmeragie, plantagie ofte andersints verhindert, belet ofte verstoep werden, almede dat 's heeren wegen en slooten niet het inspringen van opstallen niet becommert, nochte door buffels ofte ander viervoetich vee vertreden en bedorven werden, maer sullen alles 'tgeene berinden dat reels aen deselve eenige becommeringe toebrengt ofte na evidente appaerantie toe te brengen staat, door den eygesser doen wechnemen, opruyven en intrecken, ende by onwilligheyt sulx 'tzyne costen laten doen.

Ende opdat hierinne dies te beter in toecomende mocht werden versien, als zynde een saecke waeraen den welstant der buytenlanden ten hoogsten is gelogen, soo sullen praesident en Heemraden daertegens warden gemuniceert met placcalen, by welcke den ingesetenen alomme op seeckere (¹) peene sodanige becommeringe ende becommeringe van publycke wateren en wegen sal warden geinterdicteert, en sullen praesident en Heemraden de overtreders van voornoemde en andere placcalen, tot praeservatie van de gemeene wegen en wateren etc. gelmaniceert, inhoudende eenelyck interdictie onder seekere geltboete sonder corporele straffe, door een der landdrosten, wien de calangie competeert, doen betrecken en tegens deselve tot condemnatie in voorseyde geltboete concluderen, mitgaders cort en de plano by

(¹) Er staat: seecke.

arrest recht doen, sonder dat van 't gewysde eenige provocatie tot hooger rechter sal vallen.

Doch alle misdieten van bossenderyen ⁽¹⁾, moorderyen, spolie, vee- off slavendieveryen, branstigten, fuge off verleydinge der slaven en voorts generalycken en specialycken alle soodanigen transgressien, ten platten lande voervallende, tegens welke by de gemeene rechten, statuten en placaten eenige lyff- off dootstraffe wert gestatueert, sullen staen en blyven ter judicature van den ordinaris competenten rechter, niettegenstaande de delinquanten door Heemraden by presentie al waren geapprehendeert, in welken gevalle zoodanige misdaders sullen werden overgegeven aen den officier der justitie daar 't behoort, die deselve sonder eenige contradictie in verscekeringe nemen en voor haer competente vierschare te rechten stellen sal.

By voorkominge van eenige transgressien, mesusen ende contraventien, ten platten lande grasserende, waertegens wel een scherpe inbindinge ende bepalinge soude werden vereyscht, sullen president en Heemraden hun adresseren aen onse vergaderinge en by remonstrantie van de schadelijke gevolgen, die door lange continuatie van het grasserend quaet staen te resulteren, versoecken soodanige ordonnantie als ten gemeeynen beste der buytenlanden wordt gerequisiteert.

Doch om te praevenieren alle misverstant, welke tusschen die van de stadsgerechten en Heemraden over 't stuck van jurisdictie en judicature respective soude kunnen ontslaen, soo wert alhier tot parigtinge dit volgende gestatueert, waernae hun sullen hebben te gedragen.

Verschil ontsaende tusschen ingesetenen en ingesetenen over de breete, lengte en belendinge einiger landeryen, sal de judicature van dien verblyven aen president en Heemraden, als bestaende de decisie daerover ten principalen in een nametinge van 't lant in questie, waertoe vooral inspectie onbair van gecommitteerde Heemraden wert vereyscht.

Doch alsoo somtyts de wedersydse gronthieven der landeryen in questie niet te vinden en zyn en de decisie van dien nyt getuygen ofte by hooger navorsinge moet werden ghaelt, soo sal in sulck geval niet de plans werden geprocedeert, maer wel soo beknopt en sommierielyck als sonder krenckinge van 't recht en defentie van partyen can geschieden, en sullen partyen haere eygen saecks waernemen, sonder dat door procureur off bedienaer der gerechtshancken sullen mogen werden bedient, alles om de geringe waerdie der ⁽²⁾ landen in questie, welke soo langen troyen noch kosten van een ordinaire rechtshanche niet soude kunnen lyden.

Om welcke redenen oocq van Heemradenvonnissen, inhoudende condemnatie ofte ontsegginge beneden de waerlye van 80 rd^l, geen appel off andere soort van provocatie plaetse hebben sal, maer met de executie voortgegaen werden, als van een vonnis by arrest gewesen ⁽³⁾, doch boven de 80 rd^l, bedragende, sal het partye die sich daerby beswaert vint crystaen binnen 10 dagen na de pronociatie ofte dat het vonnis 'tzyner kennisse gecomen sal syn, voor den Raat van Justitie mogen

(1) Versta: bosschschenderyen.

(2) Dit der laschte ik in.

(3) Er staat: wezen.

appelleren off binnen een jaer in reformatie comen, mits uanptiserende een boete van 20 rdt. voor 't vol appel.

Maer van sententies, gevallen in materie possessor, niettegenstaende boven de 80 ryxdaelders bedragende, sal geen appel off eenige andere soort van justitie toegestaan werden, doch den succumbant in cas voorneemt zyn recht voor praesident en Heemraden mogen vervolgen in juditie petioir, soo 't hem goetdunckt.

Sententien van president en Heemraden sullen executabel wesen den tyt van een jaer, na welckers expiratie deselve sonder renovatie niet sullen mogen ter executie werden gestelt.

Wat vaders de maniere van executie van praesident en Heemradenvonnisse belangt, daerin sal gevolgt werden, 'tgeene in 'treguard van Schepenvonnissen by de Batavise ordonnantie op 't stuck van executie is gestatueert.

Geene aecten off processen, waerover voor het oprichten deser ordonnantie bereyts een gewysde van den Raadt van Justitie off Schoepenen is gegaen, sullen voor praesident en Heemraden mogen werden verheft off rouwelyx geintenteert vermits deselve litis finitie.

Gelyk oock niet die reets voor gemelte haucken litis pendent zyn, welke aldaer sullen moeten werden gedefluceert.

Questie ontstaende over coop, vercoop, huire, gebruyk, eygendom, erffnisse, verpandinge van landeryen ende generalycken over alle 't geene de mate en belendinge derselver niet concerneert, sal door partyen ter eerster instantie sonder bekreuninge van praesident en Heemraden voor den dagelycken rechter daer 't behoort werden gebracht.

Voor elke oculaire inspectie, die Heemraden ter requisitie van partyen comen te doen, zal yder gecommitteerde voor syn salaris genieten, indien de visite binnen de fortien geschiet, dry, en indien boven de fortien ses ryxdaelders, te weten voor elke visite die binnen een dach afgedaen can werden, andersints, meer dagen toe requirerende, tot arbitragie van den praesident, welke penningen by partyen die de inspectie versoeckt op costen van ongelucky voor off onder den secretaris sullen moeten worden geconsingueert.

Insant bevonden werdende meer lants van d'E. Comp^t. onder sich geslagen en in besit genomen te hebben als syn donatie off coophrieff inhoud, sullen Heemraden by oculaire inspectie en nametinge als anders hun exactelyck informeren en van haere bevindinge by rapport in Raade van India kennisse geven en onse dispositie daerop verwagten, sonder inmiddens provisie van outroyminge off eenigerhande beswaarnisse tegens de besitters van dien te verleenen.

Diegeene welke voortaan eenigh landt, d'E. Comp^t. toecomende, by wege van donatie van d'selve sal willen versoeken, sal sich eerst hebben te adresseren an president en Heemraden en pertinente aenwysinge van 't begeerde landt doen, welke dan, door gecommitteerdens inspectie oculair van 't geseyde landt hebbende genomen, sullen van desselvs situatie en waardye aen ons perfecte kennisse en informatie doen.

De regeringe en bemoeyinge over de Javanen en alle andere inlantse nation,

onder deser stede jurisdictie remorerende, sal blyven gelyck so van outs is geweest, te weten onder hun expres daertoe gestelt opperhoofd ende de landdrosten respectie, mits dat deselve officieren gehouden sullen wesen in cas van noodt, 't zy by-schielycke en heftige opwateringe uyt de rivieren en bovenlanden om openinge elders te maecten, oft wel eenige andere onvermydelycke vereyste behulpzaamheden, op de hageerte van den praesident de naast aen de handt zynde Javanen opstoats te ontbieden ende deselve tot het requireerde noodige werck ordonneeren, mitsgaders daermiede spoedelyck doen voortvaaren, doch voor welken dienst gemelle lieden dan oock na discretie en goetvinden van praesident en Heemraden sullen geloont werden.

Doch sullen by de landdrosten specialyck en voorts generalycken alle andere officieren van justitie alsoock by voorvallende occagie die van de militie gehouden zyn den president ende Heemraden alle mogelycke adsistentie en kragtadige behulpzaamheyt in cas van hun officie toe te brengen en ⁽¹⁾ hunne personen tegen alle quade ontmoetinge en moetwillige menschen te protegeren.

Wyders sullen alle ingesetenen, welke van praesident en Heemraden in haer vergaderingh werden geroepen, ten allen tyden gehoude zyn te compareren, op verbeurte van d'eerste rys dat absent blyven van een quart rd., voor de tweede maal een halve rd. ende de derde niet comparerende sullen deselve gemulcteert werden na discretie van den persoon en saake, doch in cas van proceduyren ymandt door zyn partye ter rolle geciteert zynde en niet comparerende, sal vervolgens in cas van defaulten tegens deselve geprocedeert werden volgens ordonnantie deser stede, by de respectie rechtbanken gebruyckelyk.

Eyndelyck wert den president en Heemraden by desen specialycken geauthoriseert en gequalificeert om getuygen, die in saecken, voor ⁽²⁾ haere vergaderinge in proces hangende, hebben gedefoseert, den eedt te mogen afnemen, mitsgaders, de saeck intricant zynde, deselve partyen te imponeren.

Welcke bovenstaende instructie en ordonnantie wy verstaen dat soodanigh achtervolgt en nagecomen sal werden, behoudende nochtans an ons de nader applicatie ofte alteratie van dien, daer het by errarenthoeyt sal werden bevonden te vereysschen.

Aldus geresolveert en geapprobeert in Raade van India op den 23 Joly deses jaers 1680.

Eedt voor praesident en Heemraden.

Ik beloove en sweere den Staat ⁽³⁾ der Vrye Verenigde Nederlanden ende wegens deselve den Ed^l. Heer Gouverneur Generael ende Raaden van India hier te lande gehouw en getrouw te wesen, dit ampt van Heemraatschap over Batavias ommelanden oprechtelyck te bedienen, het recht en de gerechtigheden van d'E. Comp^s. getrouwelyck voor te slaen, de secreten van dese camer aen niemant te openbaaren, van niemant

(1) Dit en lichte ik in.

(2) Er staet door.

(3) Het H.S.; staet.

die voor dit collegie processe heeft ofte apparent hebben zal eenige giften ofte geschenken directelyck noch indirectelyck te ontfangen, ofte onses wetens door ymant van onse onderhoorige te laten ontfangen, het welvaaren deses republieque in 't gemeyn en ten platten lande in 't byzonder te helpen bevorderen, mitsgaders goet cort recht aen een ider die voor desen raadt te doen heeft te administreren en expiditie te verleenen, gelyck vroomse rechters en getrouwe regeerders toestaat en betaemt, alles achtervolgens den generalen articulbrieff en placcaten, mitsgaders de instructien en ordres, van de Heeren XVII, onse Principalen, als oock den Gouverneur Generael en Raden van India g'emanoeert en noch te emaneren.

Soo waerlyck helpe my Godt Almagtich.

Eedt voor den secretaris van Heemraaden.

Ik beloove en sweere den Staat der Vrye Verenigde Nederlanden en wegens d'selve den Ed^e. Heer Gouverneur Generael en Raden van India hier te lande gehouw en getrouw te wesen, dit ampt van secretaris oprechtelyck te bedienen, de secreten van dese camer aen niemant te openbaeren, den president en Heemraaden en een igelyck mat welck icq in myn ampt te doen hebbe vroomelyck te dienen, voorts my in alles volgens de ordonnantie, op dit ampt beraamt en noch te beraamen, te gedragen, als een neerstigh en getrouw secretaris toestaat en betaemt. Dit sal icq niet nalaten om eenige gunst, haat, proffyt en schade.

Soo waerlyck helpe my Godt Almagtich.

26 d^e. 's Morgens komt den capiteyn Willem Hartsingh binnen by Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael met de Crawanse hooftten der Javanen Singa Derpa en Wangsa Naja, medehringende een brieffjen, van onsen Tommagon Natta Jouda tot Goedoegoedoe aen Haer Ed^e. geschreven; 't welck uyt de Javaense in onse taale bevonden zy van volgenden teneur.

Translaatbrieffje, door den Keey Tommagon Natta Jouda uyt Goedoegoedoe aen Haer Ed^e. geschreven.

Desen brieff van Keey Tommagon Natta Jouda, waarmede my vernedere voor den Heer Generael en make bekend datter dry gesanten van den Sousouhounang Aman Courat, genaemt Radin Marta Cassoema, Radin Pera Diwangsa en Radin Sera Dita tot myn zyn gecomen, maer een isser onderwech gestorven, die genaemt was Radin Wiera Soeta, dewelcke dan zyn gesonden om uwen dienaers Iant Carrawaugh te eysschen, waerop uwen dienaar alle zyne grooten en volckeren op Tanjongpoura byren heeft doen vergaderen en dat landt aen mynheer gegeven, maer nu staet het in de geliefte van den Heer Generael off icq onder hem ofte onder den Sousouhounang sal staen, alsoo het myn al eens is, gelyck icq tegenwoordigh segge, sooder iets tot mynheers dienste is, dat icq het nevens 't volck van Parayaman⁽¹⁾

(1) Versla: *Parayangan*.

gaerne sal doen, dewyl ick op Tanjongpoura met mynheers vrendrigh vrant geworden ben.

De 50 duysent bossen pady en buffels, die mynheer Generael heeft geeyscht, can ick hem niet accomodeeren, alsoo der niet veel buffels zyn die dat werck doen, en schade door brant hebbe geleden; dierhalve versoecke excuus. Eynde.

Des morgens keert de fluyt Oosterbloeker van 't conveyeren onser ingesetenen steenprauwen na de eylanden weder hier ter rheede sonder eenigh schryven off iets nieuws mede te brengen.

Soo wirt ons oock desen morgen toegebracht met den borger Theunis Glaesze Soet met zyn chialoup uyt Banda een briefje, door de Heer Gouverneur Cornelis van Quaalbergh mitsgaders den raat ten castele Nassouw een Haer Ed^e. alhier in dato den 12 deser gedateert, dielerende voor 't principaelste dat den oppercoopman Willem van Zeyl op den 5 deser aldaer uyt Ambon was aengescomen omme na 't vertreck van d'Heer Gouverneur Cornelis van Quaalbergh dat gouvernement ende 't bestier der saecken volgens Haer Ed^e. ordre by provisie waer te nemen toldat het verwarde werck in Ternaten ten eynde gebracht en den nieuwen en geëligeerden Heer Gouverneur Robbertus Padbrugge van daer in Banda gearriveert sal wesen etc., gelyck sulx by 't aencomend briefboek en verhael breder staet geperticulariseert.

Nademiddagh komt alhier uyt Persia over Souratta, Mallabaer en Tutucoryn behouden een te landen 't schip China, medebrengende vier brieven met haere respective aenhoorende documenten, d'eerste door de Heer Directeur Reynier Casemhroet mitsgaders den raat tot Gamron in Persia van dato 4 Meert, de tweede, zynde maer een dubbelde, uyt Souratta de dato 5 May, waervan de weergae op 8 deser met 't schip de Betuwe reets aengebracht zy, de derde een largo missive door den heer commandeur en commissaris Marten Huysman ende den raadt tot Couchin van den 28 April, ende de laeste door den oppercoopman Thomas van Rhee etc. uyt Tutucoryn van den 10^e May jongstleden, alle een Haer Ed^e. geschreven, behelsende d'eerste van den Heer Directeur in Persia onder anderen dat den Gamronsen Hartoeh, sich ruym 2 jaeren geabsenteert en door groots schenckagien ten hoove zyne beschuldigers de voet dwers geseth hebbende, in December anno passato in Gamron weder was ten voorscheyn gecomen omme 't bestier der saecken gelyck voorheen waer te nemen, hoewel d'ingesetenen op de tydinge van zyn terughkomste uyt vrese voor zyne tyrannige regeringe van de omleggende dorpen 8 à 900 mannen by malcanderen hadden versamelt om hem het hooft te bieden en het incomen te beletten; doch dien onrustigen hoop door zyne schone beloften van minsaamer regeringe beredigt en gerustgesteld zynde, soo had hy ondertusschen getragt de hoofden ofte voornaemate aenvoerders van 't grauw by de kop te vatten, en ten welcken eynde hy oocq 4 à 500 soldaten uyt de fortresse geligt en deselve besett hadde, alswanneer zyne tegenstrevers, haer omcingelt en hun nakend gevaer siende, dapper waren ingevallen, alsoo dat een wederzyden eenige doot en gequest en des Hartoghs

volck aen 't retireren raackte, waardoor doen d'aandere raymte kregen om zyne vrede handt te ontvlugten, en waarmede dan dien inlandsen oorlogh sonder verder geveleth soodanigh was blyven berusten; zedert hadt gemelte gouverneur sich echter tegens de gemeene man vry reckelycker en vreedfamer aengesteld als voorheen, soodat maer te wenschen waere het Persiaense ryck (door de wreeds tyrannye en quade gedebaucheerde regeringe des Koninx dusslange verdruckt geweest) weder eens tot voorrige ruste, luyster en florissante negotie mochte herstelt werden;

voor de Europaense natien was ten hoove in Spahan niets te obtineren, gelyck by de Engelse vrunden noch jongst quam te blycken, dewelcke in October 1679 een aensienelyck geschenck ⁽¹⁾ aen den Koninck hadden gedaen en evenwel daerdoor op haer versoeckpoincten niet alleen geen apostil verkrugen, maer ⁽²⁾ noch seer verachtelyck onthaalt waeren;

't France schip *Le Soleil d'Orient* was uyt Souratta aldaer met party vrugtgoederen, Bantamse peper en Souratse kleeden etc., alles van weynigh belangh, aengecomen;

d'Engelsen hielden haer stil, sonder dat se eenige schepen tot noch in Persia verwagtede waeren: een ryeggeladen cassila met 40 duysent thoman aen contanten was omtrent Irrewaen al weder gespoljeert, 't welck de wegen seer onveyl en de cooplyuden bevreest maackte eenige capitalen te lande meer te hasardeeren, spruytende dit almede uyt de quade regeringe des Coninx, waardoor dat verwart en soo out gerenomeerde ryck light in corte jaeren tot zyn ondergange stont gebracht te werden etc., gelyck sulx en 't verdere raackende de negotie en 't aydecontract by 'taencomend brieffboeck in 't brede kan werden aangewesen, en soomede den inhoudt van de derde missive van de Heer Commissaris Marten Huysman etc., dewelcke boven 't geene de negotie als anders raet in sich behelst 't volgende nieuws;

de Engelse vrunden al diverse reysen geattenteert behhende om in 't lantschap van Atingen een logie te bouwen, soo had die Coninginne eyndelyck haer ten antwoorde verleent, dat ingevalle d'Engelse machtiger waeren als d'E. Comp^e. en haer lant voor derselver macht condon beschermen, dat zy sulx alsdan soude willen toestaen;

tusschen die van Teckenkour en Berekenkour, beyde landen waer wel een gedeelte van den eersten Mallabaersen peper valt, waeren eenige onlusten reets tot seytelyckheyt geraeckt, en vermits men presumeerde sulx geschiet te wesen door de instigatie des Couchinzen Koninx, soo had men denselven door redenen soo verre gebracht dat hy beloofde alle middelen te sullen aenwenden om die verschillen by te leggen, alhoewel 't met zyne regeringh en incomuten slecht beschapen stont, zynde de Princen en hovelingen onder malcanderen mede seer oneenigh, en waardoor alles sonder veel sorgs off opsicht van des Conings gunstelingen gedirigeert wierde etc.;

door seecker Maldives-vaerder Malun Hassem was den E. Commandeur Huysman bekendgemaeckt dat zyn heer off Coninck van Malative, genaemt Sulthan

(1) Er staat: *gescheek*. Of de lezing *October* goed is, darf ik niet zeggen.

(2) Het Hs.: *maeck*.

Iscander Ebrahiem Hazy, liet zeggen wel genegen te wesen met d'E. Comp^a. een nader vrentschap off verbondt aen te gaen, indien hy tegens den Moorsen Cananoorsen regent Adersia, die overal de meester wilde speelen, conde werden beschermt, 't welck gelyck hy vermeende door 's Compangies ontsach licht te verrigten soude syn, verhalende gemelte Hassen verder dat aen Malative jaerlycx soo uyt Maccan als Aetchin, Bengale en Souratta wel vyftihien schepen etc. met een goede quantiteyt areek en rys van Ceylon en Mallabaer aenquaemen, welcken handel zy met de Comp^a. selfs liever begeerde te doen, ect^e.

de oorlogen in de boyenlanden omtrent Wingurla en Canara etc. bleven noch al continueeren, zynde de soon van Suwagie, die een wyle tyts van hem by 't Mogolse leger was ontweecken, weder by zyn vader onder goede beloften gecomen, en soude den Mogol die van Visiapour (den jongen Kanioek overleden zynde) alnu tegens Snagie willen adisteren; doch dien snoden roofvogel, diep in des Mogols lant gedrongen zynde, hadde uyt een vermaerden stadt een ongelooftlycken schat by provisie gerooft en wechgevoert:

de chialoup Baypin, versien met 8 stuckjens en 20 mannen, was den 12 April passato omtrent Cananoor van 2 groote roofvaertuygen, yder met 300 koppen bemant, aengetast en naer een dappere tegenweer vermeestert en tot Bargaara opgebracht, alwaer den gevangenen p^a. ondercoopman Schoors met noch eenige van ons volck meer door 't beloofde gelt aen de wachters uyt hun handen waren geraeckt en behouden weder by d'onse gecomen; op de rhyede voor Basseloor was mede onse boot de Lastdrager van 6 roofvaertuygen vyandelyck aengetast, doch hadden die schelmen met schande moeten afwycken, ect^e.

Uyt de laaste missive van den E. Thomas van Rhee tot Tutocoryn valt eenelyck te noteren dat alle de Marruss door den Teuverkeer op poene van ongenade terugge waeren opontboden, seggende geen ordre tot het conquesteren van eenige landen besuyden Baypaer gegeven te hebben, en daerdoor waren de buytenlanden van een deel schuymers en rovers gesuyvert en te wenschen dat dese ongenadige gasten, die de inwoonders sooveel quaats aengedaen hadden, voortaan (') mogten achterhlyven etc., invoegen alles breder in 't aenkomend brieffboek te lesen zy, hebbende wyders de inladinge van gemelte schip China aen constanten, coopmanschappen en andere goedaren, alhier medegebracht, bestaan in 't volgende, als te weten:

uyt Persia:

- 7085 stux Spaonse realen;
- 634 haalen Persiaense zyde;
- 58 p^a. gecouleurde fluwelen;
- 622 stux Kirmans porceleyne schotels (2);
- 24953 R diverse drooge tafellruyten;

(1) Er staat: *verstaen*.

(2) Het HS.: *schotels*.

130 R thuyenzaaden, voorts noch party fruyten etc. en medicamenten voor D^r. Cleyer en de banquetlacker, bedragende tesamen een somma van..... / 367082:19:10;

uyt Souratta:

64 pakken diverse kleden;
 52 p^r. gecattoeneerde deeckens;
 3036 R root zegellack;
 9062 $\frac{1}{2}$ R poetsloock;
 1750 sacken tarruw;
 125 R camphur Baros;
 476 corven diverse verruuen;
 23 corven uyten, monterende met de ongelden.... / 48082:17:8;

somma 't gescheepte uyt Souratta en Persia voor Batavia

in gemelte bodem bedraagt in 't geheel..... / 656103:17:2.

Wesende met dat schip van Mallabaer oocq herwaerts overgecomen de ondercooplyden Abraham Bonden en Dirck Joncker, den laesten ter verantwoordinge eeniger saecken en den eersten om te dienen in de saecken en processen van d'heer Lobs, waerin hy in en ontrent de commissie van den commissaris Marten Huysman jegens gemelte heer Lobs als fiscael heeft geageert.

Heelen ter ordinaire vergaderinge is wegens de saecken van Cormandel, Bengale en Mallabaer en de derwaerts aangeleyde schepen etc. alsulx by Haer Ed^e. gebesoligneert en gearresteert als by 't resolutieboek ampel staet gespecificeert.

27 d^e. 's Morgens komen de gesanten van den Sulthan Ratou, item de Pangerans Patty en Aria, den 20 April en 13^e May passato met eygen vaertuygen van Palimbang hier aengecomen, by Syn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael in geleyde van den ondercoopman en cassier Joannes Truytman, werdende deselve eerste gesanten terhaant gestelt een originele missive aen haeren heer den ouden Sulthan Ratou, zynde reets nochmaels per 't schip den Eendragt den 10 deser (alwaer deselve hiervooren geinsereert te vinden zy) onder en met Comp^{te}. papieren besyden oock de schenckagie voor denselven vooraff derwaerts geschickt, ende is oocq aen de andere 2 gesanten ider een antwoordbriefje mede aen hunne meesters de Pangerans Patty en Aria, alle in geel damast henneyt, overhandight, dese twee laatste op gisteren geteekent en van inhoudt als hieronder staet te volgen, welcke gesanten dan van Zyn welgemelte Ed^e. affgodepecheert en eens beschoncken zynde, soo gaen deselve mede by den Ed^e. Heer Directeur Generael Speelman om van zyn Ed^e. in gelycker voegen haer afscheyt te nemen en alsoo op morgen tesamen met hun eygen vaertuygen weder naer huys te connen keeren.

Volgt nu het briefje, door Haer Ed^e. aen den Pangeran Depatty tot Palimbang geschreven.

Desen brieff sendt Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, ende Raaden van India tot Batavia aen Pangeran Depatty tot Palembang, die aldaer

over alle saecken 't gebiet heeft ende met wysheyt, verstandt en voorsigtigheyt begaeft is, houdende met zyne bontgenoten goede eenigheyt en vruntchap, welke Godt geeve dat altoos duuren en Zyn Hoogheyt daerbenevens in goede gesontheyt en voorspoet leven mach, dat hem van den Gouverneur Generael en Raaden van India nyt een goede genegentheyt toegewenscht ende oock vrundelyk gegroot.

mitsgaders voorts bekendgemaect wert dat se den brieff, die Pangeran Depatty jongst aen haer heeft gelieven te schryven, met alle respect en eere ontfangen en daerby met aengenaemheyt gesien hebben de goede affectie, die Zyn Hoogheyt den Gouverneur Generael en Raaden van India toedraecht, waervoor se danckhaer zyn, alsmede voor 't geschenck van 50 picols peper, by den brieff gevoecht, hoewel die niet hier gebracht zyn, als wesende het vaertuygh daerin se gescheept waeren in 't herwaerts comen met de verdere peperladingh verongeluckt, dat den Gouverneur Generael en Raaden van India van herten leet is om de schade, die Pangerangh Depatty daerby misschien sal comen te lyden. Wyders schryft Zyn Hoogheyt dat hem de 1000 ryxdaelders, hier 't voorleden jaer door d'E. Comp^e. aen Loera Arra Widjana verstreckt, wel waren overhandicht en oock betaelt aen den Hollantsen capiteyn tot Palimbangh, 't welck geensints met zyn schryven en oock mondelingh verhaelt, hier in de tegenwoordigheyt van Pangeran Depattys volck gedaen, overeencomt, betuygende deselve dat die noch onvoldaen zyn en apparent hier voldaeen souden zyn geworden, ingevalle Zyn Hoogheyt's vaertuygh met peper behouden was overgecomen, maer dat nu niet geschiet wesende, soo gelieft Zyn Hoogheyt te versorgen dat de betalingh niet langer uytgesteld maer nu aen de Hollandse hooftresidenten tot Palimbangh gedaen werde, waerop den Gouverneur Generael haer blyven verlaten, ende tegenwoordich eenelyck tot nader bewys van haere goede genegentheyt tot Pangeran Depatty by desen brieff gevoecht hebben, gelievende Zyn Hoogheyt 't selve met soodanige goede effectie aen te nemen als 't gesonden wert:

- 1 p^r. Persiaens groen fluweel;
- 10 p^r. neusdouck patholen;
- 2 stuk sarasse gobaers;
- 6 st^{ck} gesorteerde speceryen.

Geschreven in 't Casteel tot Batavia op 't eyland Groot Java den 28 daech van de maect July deses jaers 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India
(Was geteekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyslen stont 's Comp^e. zegel in rooden lacke gedrukt, daeronder:)

Ter ordonnantie van hooghgemelte Haer Ed^e.

(Was geteekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Volgt nu noch 't briefje, door Haer Ed^e. aen den Pangeran Aria tot Palimbangh geschreven.

Ryckloff van Goens Gouverneur Generael van India senden desen brief uyt een goede genegentheyt en vruntchap met veel geluckwensingh en groetenisse aen Pangeran Aria tot Palimbangh, die Godt Almagtigh een langh, geluckigh en voorspoedigh leven op deser aerden gelieve te verleenen.

Den brief van Uwe Hoogheyt, jongst met Naya Derpa en Ranga Wangsa gesonden, nevens 2 hazagayen, 4 groote matten, 1 picol wasch en 10 stuk gatty gambar, hebben den Gouverneur Generael en Raden van India nae gewoonte met eere en respect ontfangen, zynde den inhoudt van de brief haer bysonder aengenaem geweest, dawyle Uwe Hoogheyt daerby heeft doen blycken syn oprecht hert en goede genegentheyt tot den Gouverneur Generael en Raaden van India om de vruntchap en alliantie tusschen Batavia en Palembang althoos onverbreeckelyck te onderhouden, waertoe den Gouverneur Generael en Raaden van India oock van ganscher herten genegen syn, en 't welck zy geduurigh behooven sullen, mits dat van de jongste contracten niet afggetreden ende geen meer peper van Palimbangh vervoert wert dan daerby toegelaten is, waerover den Gouverneur Generael en Raden van India jongst oock aen Ratou Sulthan omstandig geschreven hebben, ende nu aen Pangeran Aria versoecken dat het goet recht ende privilegie, by de contracten in 't stuck van coophandel aen de E. Comp^e. vergunt en bedongen, mach voorgestien en nagecomen werden, synde dese mael noch toegelaten dat den peper van Uwe Hoogheyt, door Naya Derpa en Ranga Wangsa hier aengebracht, aen d'E. Comp^e. (*) gelsvert en tegens den Batavisen prys ƛ ƛ rd^e. 't picol betaelt is geworden, 't welck versoecken Uwe Hoogheyt hem wel gelieft te laten bevallen, gelyck oock de cleenigheden, by desen brief uyt een goede genegentheyt gevoecht, bestaende in:

1 p^r. Persinens groen fluweel;

6 neusdouck patholen;

2 sarassa gohars;

6 ƛ gesorteerde speceryen.

In 't Casteel Batavia den 26 July anno 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont 's Comp^e. zegel in roden lacke gedrukt, daeronder:)

Ter ordonnantie van Haer Hoogh Ed^e.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

(*) Er staan: aen d'E. Comp^e.

Dezen avond verseylt 't fregat de Kater van hier na de becruyssinge in de Straat Sunda met een briefje aan den commandant schipper Reynier Reynierze etc. op de fluyt Swanenburgh, dienende eenlyck om de fluyten Swanenburgh en (*) de Pynacker vandaer herwaerts op te roepen, als die onder meer andere schepen tot de besendinge naer Bengalen syn gecomineert, sullende den schipper Reynier van Swanenburgh 't commando over de cruyssers aan den stierman Jan Nooteboom op de Kater overgeven, als die nevens de Kat de becruyssinge volgens de voorheene successive gegevene ordres vooreerst sal hebben waer te nemen, gelyck sulx by 't affgaende briefboek nader te lezen zy.

28 d. Agtervolgens 't geresolveerde van den 25 deser het collegie van Heemraden op de alsdoen geaprobeerde en hiervoor geinsereerde instructie geciteert en heden nademiddag na de predicatie en parade in de groote raatcamer hinnen 't Casteel verscheenen wesende, soo hebben den heer president Dirk Blom nevens de verdere leden van 't selve collegie, namentlyck Jacob van Dyck, Pieter van Leeuwen en Jan Wynasse den eedl (volgens 't formulier, op den 25 deser achter de instructie in desen geinsereert) behoortlyck aan handen van Zyn Edl. gepresteert en afgeleght, en terselfertyt den E. Jan Lambertse Radder om geallegueerde redenen van zyn heemraadschap versocht g'excuseert en ontslagen te mogen zyn, gelyck dan na deliberatie hem sulx oock zy toegestaan, temeer hy noch in de weescamer oocq is verseerende, en is vervolgens van zyn heemraadschap ontslagen en bedanckt geworden.

29 d. 's Namiddach erlangen per Javaens vaertuygh van Bantam een briefje, door onse ambassadeurs Gualier Zeeman en Ocker Ockerze uyt 't schip Coevorden op gisteren aan Haer Edl. geschreven, meldende dat den regerenden Sulthan van Bantam op den 27 deser aan 't boort van 't jongst aengecomene Engelsch schip de Falcon sich vervoecht hebbende, onse ambassadeurs Zyn Hoogheyt te dier tyt mede aan ons schip Coevorden hadden genodigt, alwaer hy buyten verwagtinge oock verscheen, besienende het gantsche schip van onderen tot boven en nemende groot behaegen in 't cannonneren, versocht oock dickwils eenige schoten met scherp mogten werden gedaen, 't welc geschiet zynde, had Zyn Mayesteyt besonder acht op 't toedragen van de kogels genomen, en zich dan daarmede een paar uren tyts vermaecht hebbende, was voorsz. Sulthan wel vergenougt weder naer 't Engelsch schip gekeert en de meeste tyt van de nacht aldaer verbleven, 't welck men zeyde noch noyt van eenigh Bantams Koningh soude zyn geschiet etc., gelyck sulx en 't verdere by 't aencomend briefboek staat te beoogen.

Onder couvert van geciteerde Bantamse missive gewert ons mede een briefje door de opperhooffden van 't schip den Blauwen Hulck, comeade van Cabo de Boa Esperanca, werwaerts het van hier over Ceylon in 't best des voorleden jaers is vertrocken, van dato 21 deser, dienende eenlyck tot bekendmaeckinge hunner behouden aenkomsten in de Straat Sunda en dat op hun vertreck van de Caep na herwaerts den 4 Juny passado aldaer noch geen schepen uyt het vaderlant tot verwonderinge waeren verscheenen etc.

(*) Dit en laschte ik in.

30 d^e. Heden ter ordinary vergaderinge is in plaats van den E. Jan Lambertsz Radder, die op eergisteren 't synen versoecke van 't heemraatschap zy ontslagen, daertoe weder neogesteld den burgercoopman Jurgen Schults, ende meteenen alnu verstaen, dat de nominatie by defect ofte veranderinge van eenige leeden van Heemraaden verstaen ⁽¹⁾ by gemelte collegie selve op haer E. voorstel en versoeck sal geschieden; en hetselve oock geen jaerlycke verkiezinge gelyk alle andere burgercollegien subjeet sal wesen, en aengesien voorsz. Heemradencollegie tot noch van geen secretaris syn voorsien geweest, soo is daertoe meteenen te deser tyt uyt verscheyde versoeckers genomineert en verkooren den borger Cornelis Barenberch, althans commissaris van huwelycke en cleene saecken, mitsgaders oock noch tot bode van Heemraden den borger Meyndert Maas, die al een wyle tyt by haer E. p^l. zy gebruyckt.

Wyders is verstaen in plaats van den E. Anthony van Voorst, op den 20 deser overleden, weder tot een ordinaire lth in den Achtbaren Raat van Justitie verkoren den E. Jacob van Dyck, tegenwoordigh schepen en heemraad deser stede.

Soo zyn oock te deser tyt behalven de schepen Borg van Leyden, Alckmaer, Prins Willem Hendrick en Oostenburgh, op den 26 Maert en 30 Juny passado aengelecht, op heden mede noch daerbeyden totte besendinge voor 't patria geprojecteert en genomineert de schepen China, Mauritius Eylant en den Blauwen Hulck.

Eyndeligh is noch wegens den Armeniesch coopman Albertus de la Croux zyn aengehaelt scheepje Jerusalem tot Malacca, mitsgaders wegens de todoene rescriptie naer Cormandel en de noch fluctueerende verschillen over de limietscheydinge tuaschen die van Nagapatnam en die van Cormandel alsmede de todoene rescriptie aen onse ambassadeurs tot Bantam etc^e. in 't een en 't ander by Haer Ed^e. alsulk gebesolgneert en gearresteert als by 't generaele resolutieboek ende de daerin geinsereerde advisen in 't largo en welgeëxtendeert staat te outwaaren.

31 d^e. 's Morgens komen de oponthode fluytschepen Swanenburgh en Pynaacker uyt de becruyssinge in de Straat Sunda te deser rhoede omme nevens diverse andere bequaeme bodems tot de besendinge naer Bengalen te werden geëmployeert, zynde ons daermede niet nieuws tevooren gecomen en eenlyck van den gewesen commandant schipper Reynier mondelinge berigt gedaen dat hy de becruyssinge in goeden doen gelaten en 't commande volgens ordre aen den stierman Noteboom overgegeven hadde.

's Namiddags gewert ons per de sloep de Pauw en vier infantse vaertuygen met pady een brieffje van Tanjong ⁽²⁾, door den vaendrigh Jan Bervelt uyt Comp^e. veltschans aldaer aen Haer Ed^e. op heden geschreven en geteeckent, dienende ten principaale ten geleyde van gemelte vaertuygen en pady, bestaende uyt 3400 bossen, ter somma van 50 rd^e. komende te costen, met advys dat den Balier Sacra Jouda van Chirribon aldaer te lande weder teruggo was comen te arriveeren, verhaelende dat hy, den capiteyn Jochum Michielsz aldaer om adassistentie tegens den rover Chilividara versocht hebbende, door denselven aen ⁽³⁾ ons opperhoofd tot Tanjongpoura

(1) Lees: voortaan.

(2) Versta: Tanjongpoura.

(3) Dit aen laschte ik in.

gerenvoeyert was geworden, en dat oocq eenige afgesondene van gemelte Chiliwidara tot Chirribon waeren geweest om vruntchap te versoecken, dewelcke echter in hunne terughreyse vandaer na haer meester onderwegens alles weder berooft en wechgevoert hadden etc., gelyck dat breeder in 't aencomend briefboek onder 't quartier van Batavia staat te beoogen.

's Namiddags laat comen alhier van Samarangh en uyt den treyn op Java's Oostkust een te landen 't schip Mauritius Eylant, de hoecker de Goutvink en 't luytje de Vliegende Swaen, mitsgaders de sloepen Mangusboom en Nachtegael, en daarmede 100 onser Nederlandse en 7 inlandse impotente militairen, item den Ambousen capteyn Joncker met 143 syner in dienst zynde Ambonosen alsmede 44 Mardykerys onder den luytenant Anthony Anthonysze, mitsgaders 66 Balyers onder den luytenant Manibal, monterende in 't geheel 480 coppen met de siecken en impotente, alle een geruyme wyle tyts in den Javaensen oorlogh op dit eylant gesworven hebbende, zynde ons daarmede toegebracht een dubbelde missive, door den heer commandeur Jacobus Couper en den raat uyt Samarangh den 27 deser aan Haer Ed^e. geschreven, behelsende onder meer anderen saaken en rescriptien cortelyck 't volgende nieuws in substantie:

des Sousouhouangs trouwe mantry genaemd Adepatty Maes Toemappel door toedoen van zyn schoonvader, den gedooden Maas Giery, vergift bygebracht zynde, was na een lanchwylige sieckte op Dzipangh overleden, hebbende den Sousouhouang in erkentnisse van zyne getrouwe diensten de weduwe in 't gouvernement van Ziepangh bevesticht en belooft haer een soodanigh een persoon uyt te huwelycken die dat gouvernement te bestieren waardig geacht wierde;

door de spade afkomst des Sousouhouangs en andere toevallen waeren op 't eylant Madura weder eenige nieuwe onlusten ontstaan, veroorsaect door het noch overbleven gebroeders van den gedooden Panambahan Maas Giery, welken wederspannigen hoop door den Tommagon Jouda Nagara met sodanigen succes tegengegaen en 't hooft geboden was geworden, datter na een scherpe rencontre 23 van de voornaemste belhamels om 't leven geraecken en alsoo alle de trouwelen aen d'Oostkant van dit eylant nu meest scheenen gedaen te zyn; des had men de militie van Passarouan doen intrecken en was 't (*) wachten der onse nu eenelyck na de komste van Jouda Nagara, om dan verders met den Sousouhouangh, die op Toeban aen een vehemente koortze lach, als hy wat beterde na de Mattaram op te trecken en middelerwyle te overleggen hoedanigh men desselfs broeder, den Princee Pongar, aldaer 't zy vooreerst met een brief off wel persoonlyck soude ontmoeten;

dat het prinsdom Cheribon door d'E. Comp^e. in besit genomen was om alle verdere roveryen der Bantamse piraten te verhoeden, scheen den Sousouhouangh seer aangenaem, en alhoewel den sabandaer Wirasasmita door een briefje om 't souverain gebiet over dat prinsdom voor den ouden Sulthan Sopo tot Cheribon had versocht, soo wilde Zyn Hoogheyt den Sousouhouang egter daerover noch niet disponeren, hoewel men denselven evenwel van sentiment bevond en oordeelde

(*) Het HS: en vast.

te wesen, dat ingevalle Cheribon van 't Mattaramse ryck soude werden afgesondert, die plaats aldan alleen tot een aanloop off schuythoeck van struyckrovers en ontrustinge van 't Mattaramse ryck soude strecken, en vermits deselve Serihonse Princen in verscheyde occasien hun als vyanden van den Sousouhouanangh en de Comp^e. hadden getoont, soo meriteerden zy geene verschoninge, doch ingevalle Haer Ed^e. het soo verstonden, was hy Sousouhouanang bereyt de Cheribonders alle weder in genade aen te nemen, mits dat se haer quamen voor hem te verdoenoodigen en van haere trouwe in 't toecomende verseeckeringe deden, versoeckende oock de Hooge Regeringe tot Batavia hem dieswegen in zyn recht te willen mainetineren etc., kommende verder daerop en ontrent echter al wederom syne malle grillen niet laten, met te uyten, dat hy outrent Samarangh naer een bequaeme plaats hadde doen nytsien om zyn leven aldaer als een heremit te eyndigen sonder sich meer met de wereldt te willen bemooyen, vermits het hem toescheen het Mattaramse ryck noyt in volle ruste te sullen besitten, en diergelycke superstitionse phrensien meer, daervan den E. Couper echter hem na vermogen hadt getragt te diverteren, doch 'tschynl ons toe datter de beste harmonie en vruntchap tusschen den commandeur Couper en gemelte Sousouhouanangh niet en moet wesen, dat echter wel anders te wenschen was; de verscheyde rapporten op de aencomste van d'onse tot Samarangh uyt de Mattaram waren soo veranderlyck datter geen seecken staat op te maecten was, de eene verklarende dat den Pangeran Pongar bereyt was den Sousouhouanangh voor zyn wettigen heer en Keyser goetwilligh te erkennen, daerentegen andere weder dat Pongar de soete naem van Sousouhouanangh en 't bewint, sulcken geruymen tyt selve soo vreedsaem genoten, niet soude willen quiteeren etc.:

voorts was den E. Coupar van voornemens met d'aencomste des Sousouhouanangs aenstonts van Samarangh na de Mattaram met 't gros van 't presente volck, bestaende in 139 Europeanen en 171 inlanders, op te trecken, en waarmede men oordeelde alles onder Godes zegen met force wel te sullen kunnen uytvoeren etc., gelyck dat en 't verdere hy 't aencomend brieffboek en verbael omstandig gedeclareert zy te beoogen, hebbende wyders dese bodems uyt den tryn en Japara op Java's Oostenst aengebracht de volgende goederen en onnodige als beschadigde en onbruyckbaere behoeften en ammonitien zec, als te weten:

't schip 't Eylant Mauritius:

1	pack gestreepte gingams;	
9	packen zoyldoeck;	
80	geatoeneerde deeckens;	
4	cassen grauwe villboeden;	
1800	℥ swarte peper;	
605	℥ swavel;	
373	℥ zalpeter, voorts noch eenige provisien, ammonitie van oorloge, medicamenten, gereetschappen, equipagie- en andere goederen, bedragende tesamen.....	f 9797: 10: 9;
	Transporteere.....	f 9797: 10: 9;

Per transport..... / 9797:10:9;

in de boecker de Goutvinck:

141 p. cromhouten;

225 p. riemhouten, monterende een somma van..... + 162: 2:8;

Somma in 't geheel..... / 9939:15:1.

'sAvonts naer 't gebeth vertreckt vanhier weder terugge user Malacca de sloep Duyvenburgh met een missive van Haer Ed^e aen de Heer Gouverneur Jacob Pils en raat tot Malacca, op heden geteeckent, behelsende ten principalen een rescriptie wegens de ontslaginge van 't gearresteerde scheepje Jerusalem, toebehorende den Armeren Albertus de la Croux, welckers anachoda Salamon nu oock mede weder na Malacca keerde, gelyck sulx an 't verdere by 't affgaende briefboeck ampel te lesen zy.

Heden ter extraordinary vergaderinge rakende de rescriptie naer Malacca en 't scheepje van den Armeens coopman Albertus la Croux is alsulx gehesoigneert als hy 't resolutieboek etc. is te ontwaren.

Dese verlede maent July syn te deser stede van verscheydene om- en afgelegene plaetsen aengecomen een getal van 126 stux groot en cleene vaertuygen,

bemant tesamen met 870 coppen, hebbende aengebracht

soodanige coopmanschappen, behoeften, provisien,

klenigheden etc., gelyck hieronder staen

gespecificeert, als te weten:

- 15 van Pachelongan met 60 mannen en 29½ lasten rys en 5000 stux visch pada;
- 6 van Terhaya met 24 mannen en 50000 stux pees pada, 3 lasten zout, 50 stux kistplancken en 1 last rys;
- 1 van Tangarangh met 3 mannen en 1 picol groene tahack, 200 bossen pady en 15 mantjes cranjanghvrucht;
- 1 van Sambar met 6 mannen en 500 bossen rottangs en 1½ picols waex;
- 6 van Somar met 24 mannen en 9 lasten rys en 2500 stux visch pada;
- 2 van Dermayo met 7 mannen en 4 lasten rys;
- 4 van Tabara met 14 mannen en 70 bossen swarte suycker, 20 sacken gedroogde visch sapsap, 150 stux kuyckens, 1200 d^{re}. oude klappers, 12 picols swarte suycker, 2 d^{re}. gedroogde buffelsvlees en 20000 stux oude pienangs;
- 14 van Samarangh met 63 mannen en 22200 stux vis pada, 10 lasten zout, 26½ d^{re}. rys, 6 picols zintock, 550 bossen rottangs, 72 potten oly, 1 picol coperdraat, 1 d^{re}. copere becken, 2 d^{re}. oude gommen, 250 stux plancken, 1½ last groene cadjangh, 50 stux balcken, 58 canassars swarte suycker, 4000 stux gesoute visch d^{re}. 15 dootkistplancken;
- 49 stux vaertuygen transporteere.

49 stux vaertuygen per transport.

19 van Zirribou met 94 mannen en 3400 bossen ayujn, 3400 d^{re}. zuycker gadja, 30 picols sintroek, 200 stux aerde tresellen, 55 lasten zout, 8¹/₄ lasten rys, 126 canassers swarte suyker en 150 stux hoenders;

1 van Damack met 4 mannen en 1 last rys en 200 stux plancken;

18 van Tegal met 82 mannen en 34⁷/₈ lasten rys, 100 stux suyker Zombar en 100 d^{re}. hoenders;

2 van Grisseo met 8 mannen en 2100 stux gesonte herders, 600 stux hertevellen, 12 potten oly en 1000 stux steenbrassens;

1 van Zingenap met 4 mannen en 600 stux hertevellen, 1¹/₂ lasten groene cadjaugh, 1 d^{re}. sout en 7 potten oly;

10 van Toulongbauwa met 40 mannen en 10400 stux oude clappus, 2200 potten kalk, 35 picols swarte suyker, 2400 potten en tresellen en 10500 stux oude pinangs;

5 van Japara met 20 mannen en 20000 stux cabelyntjes, 730 d^{re}. plancken, 130 d^{re}. musquetsladen, 3 lasten rys, 800 stux vis pampus en 6 potten oly;

1 van Maccauw met 50 mannen en 2916 stux spialuter, 50 canassers radix China, 27 d^{re}. thee, 25 sakken alluyn, 8 d^{re}. lancquas, 520 stux roode gefigureerde theepotjes, 200 d^{re}. groene potjens, 460 d^{re}. swarte kontjens ⁽¹⁾, 5 paaren papiere poppetjes schutsels, 24 stux groote quitasols, 840 d^{re}. heele cleene handid^{re}., 9400 d^{re}. gesorteerde coppen, 350 d^{re}. pierings, 6600 d^{re}. theed^{re}., 26800 d^{re}. copjens, 130 d^{re}. swarte verlacte theebackjens, 38 potjens confituren en 4 vergulde stoelen;

8 van Palimbangh met 193 mannen en 3617 picols 81 cattys peper;

5 van Pamalangh met 12 mannen en 7 lasten rys;

1 van Malacca met 6 mannen en 400 bossen rottangs en ses lasten zout;

2 van Baly met 16 mannen en 22 stux slaven en slavinnen;

1 van Rimbangh met 10 mannen en 1 last ryst, 5 d^{re}. zout, 850 stux plancken en 12 picols oude pienangs;

1 van Amboina met 17 mannen en 5 picols massoy en 1000 bossen gedroogde sagoe;

3 van Bantam met 12 mannen en 22 stux volwassene koebensten en 5 d^{re}. geytebocken;

1 van Tzinxieuw met 100 mannen en 259 canassers Chinees taback, 11 d^{re}. candyzuyker, 50 cassen Chinees gouddraat, 131 canassers vergult Chinees offerpapier, 27 d^{re}. met thee, 270 bossen slechte Chinees offerpapier, 25 canassers met gefigureert porceleynen, 6 d^{re}. met schoenen, 2 d^{re}. met gedroogde visch, 2 d^{re}. met vischanaren, 1 paar verniste comptoiren, 1 d^{re}. vergult schutsel op papier, 150 stroyen Japanse schootels, 40 porceleynen potten met decksels, 28 pakken soo groot

120 stux vaertuygen transporteere.

(1) Lees: kontjens.

126 stux vaertuygen per transport.

als cleene quitasollen, 12 bossen copere ringen, 4 d^{re}. coperdraat, 50 d^{re}. copere beekens, 6 balys geconfyte appeltjes, 2 d^{re}. met radissaet en 263 potten met aetsiaer:

Somma 126 stux vaertuygen, dewelcke in 't generael soodanige coopmanschappen en behoefsten hier ter markt aengebracht hebben als hieronder kortelyck wert aangewesen:

124 ³ / ₄ lasten rys;	25 d ^{re} . sacken aluyn;
95600 stux gesorteerde gesoute vissen;	8 d ^{re} . lanquas;
68 lasten zout;	520 stux gefigureert cleene roode thespotjens;
50 stux kistplancken;	200 d ^{re} . groene potjens;
1 picols groene taback;	460 d ^{re} . swarte hontjens;
200 bossen pady;	6 paren papiero poppetjes schutsels;
18 mantjens cranjansvrucht;	24 stux groote quitasollen;
1250 bossen rottangs;	340 d ^{re} . heele cleene hantd ^{re} .;
1 ¹ / ₂ picol wax;	9400 d ^{re} . gesorteerde coppen;
70 bossen suycker;	580 d ^{re} . grove pierings;
209 picols swarte suycker;	6600 d ^{re} . theed ^{re} .;
28 sacken gedroogde sapsap;	26800 d ^{re} . copjens;
180 stux kuyckens;	150 d ^{re} . swarte verlacke theebackjens;
11600 d ^{re} . oude clappus;	5617 picols en 81 cattys peper;
2 picols gedroogde buffelsmeer;	22 stux slaven en slavinnen;
50800 stux oude pinangs;	5 picols massoy;
56 picols sintock;	1000 bossen gedroogde sagoe;
99 potten oly;	12 picols oude pinangs;
1 picol coperdraat;	22 volwassene koebesten;
1 d ^{re} . copere beekens;	5 stux geytebocken;
2 d ^{re} . oude gommen;	239 canassars Chinees taback;
3 ¹ / ₄ lasten groene cadjangh;	11 d ^{re} . candysuycker;
50 stux baleken;	50 kassen Chinees gouddraat;
15 d ^{re} . dootkistenplancken;	151 canassars vergult Chinees offerlicht;
5400 bossen ayuyn;	27 d ^{re} . met thee;
3400 d ^{re} . suycker gadja;	270 bossen slechte offerpapier;
2600 stux aerde tresellen;	55 canassars gefigureert wit porcelayn;
250 d ^{re} . hoenders;	6 d ^{re} . met Chinese schoenen;
1800 d ^{re} . plancken;	2 d ^{re} . met gedroogde visch;
100 stux suycker Zomber;	2 d ^{re} . met snaaren;
1200 d ^{re} . hartevellen;	1 paer verniste comptoiren;
1000 d ^{re} . steenbrasems;	1 d ^{re} . vergult schutsels op papier;
2200 potten kalck;	150 stroyen Japans schootels;
180 stux musquetladen;	
2915 d ^{re} . spiaulter;	
80 canassars radix China;	
27 d ^{re} . thee;	

40 porceleyne potten met deksels;
 28 packen soo groot als cleene quitasollen;
 12 bossen kopere ringen;
 4 d^{rs}. koperdraat;

50 d^{rs}. d^{rs}. bekkens;
 6 halys geconfyte appeltjes;
 2 d^{rs}. met radix China;
 255 potten met setziaer.

Waertegen wederom van hier in dese selve maent na diversche quartieren zyn vertrocken 121 stucc soo groote als cleene vaertuygen met soodanige coopmanschappen en provisien, samen geschat ter monture van 27539 rd^r., als hieronder vervolgens aengewesen wert, naemntlyck:

- 7 naer Pakkelonge met 250 rd^r. aen gesorteerde kleden, 50 porcelyn;
- 1 naer Zambas met 70 rd^r. aen gesorteerde kleeden;
- 1 naer Bantam met 150 rd^r. verlaete Japanse comptoiren, 150 mont en 50 klaten plancken;
- 16 naer Tegal met 350 rd^r. aen verscheyde kleeden;
- 57 naer de cust Java met 4285 rd^r. aen verscheyde kleeden, 25 Tonckinse anys, 28 poetsiock, 15 ged^r. hartevices, 10 galnoten, 50 Blitons yser, 75 benjuy, 18 radix China, 180 out yser, 10 Chinees papier, 25 zamzoepoljes, 8 aracq, 8 porcelyn, 500 amphioen, 50 out koper en 20 Bengaelse armozynen;
- 5 naer Terbaya met 85 rd^r. aen cleden;
- 1 naer Benkalis met 40 rd^r. aen zout;
- 1 naer Pamalang met 20 rd^r. aen kleeden;
- 1 naer Indermayoe met 50 rd^r. aen kleeden;
- 6 naer Cheribon met 155 rd^r. aen diverse kleden en 18 out yser;
- 1 naer Japara met 50 d^{rs}. aen contant;
- 2 naer Zamrangh met 100 rd^r. aen verscheyde cleden;
- 1 naer Macassar met 100 rd^r. aen haantjesbier, 105 aracq, 40 manocken taback en 45 aen hyden zoolleer;
- 4 naer Maccanuw met 160 rd^r. aen zappanhout, 7200 sandelhout en 290 Javaense bintrottangs;
- 1 naer Canton met 1140 rd^r. aen loot, 15 buffelshuyden, 27 zee kroos, 1200 kalialtourhout, 500 zandelhout, 8 oude pinangs, 90 Javaense bintrottangs en 40 fyne matten;
- 8 naer Palimbang met 6905 rd^r. aen gesorteerde kleeden, 60 gontdraat, 500 Bengaelse zyde armozynen, 40 zyde allegias en 50 Bengaelse neusdoucken;
- 4 naer Zombar met 140 rd^r. aen diverse kleeden;
- 1 naer Bliton met 20 rd^r. aen sout en 55 kleden;
- 7 naer Padangh met 585 rd^r. aen sout, 250 ongetwarnde zyde, 70 kopere loyangs, 40 koperdraat, 18 alluyn, 60 gommelack, 10 kopere kopjens, 25 out kopar, 15 cassumba, 4 radix China, 56 copere theeketels, 15 isere pannen, 28 kandysnycker en 105 diverse porcelynen;
- 119 stucc vaertuygen transporteere.

119 stucc vaertuygen per transport.

1 naar Siam met 20 rd^e. aen Javaes bintrottangs, 600 gariosselnagelen en 528 notenmuscaten;

1 naar Malacca met 60 rd^e. aen sout.

Somma 121 stucc vaertuygen, hebben gesamentlyck van hier vervoert soodanige koopmanschappen en leeftochten ect^e. als hieronder in 't brede staat nytgedruckt, namentlyck:

12623 rd^e. aen diverse gesorteerde cleden;
 141 — aen diverse gesorteerde porcelaynen;
 150 — aen verlackte Japanse comptoire;
 130 — aen mom;
 50 — aen kiathe plancken;
 25 — aen Tonckinse anys;
 75 — aen benjuyn;
 23 — aen radix China;
 168 — aen out yser;
 115 — aen arrack;
 500 — aen amphioen;
 55 — aen out koper;
 28 — aen poetsiock;
 14 — aen gedroogt hartevloes;
 10 — aen Chineses papier;
 25 — aen samsoepotjens;
 10 — aen galnoten;
 520 — aen Bengaelse armosyuen;
 50 — aen Blitons eyser;
 505 — aen sout;
 50 — aen contant;
 100 — aen haantjesbier;
 40 — aen monocken taback;
 48 — aen huyden zoolleer;
 150 — aen sappanhout;

7500 rd^e. aen zandelhout;
 400 — aen Javaense bintrottang;
 1140 — aen loot;
 18 — aen buffelshuyden;
 1200 — aen kaliatourenhout;
 27 — aen zeskroos;
 8 — aen oude pienang;
 40 — aen fyne matten;
 60 — aen gouddraat;
 40 — aen zyde alegias;
 50 — aen Bengaelse neusdoucken;
 230 — aen ongetwernde zyde;
 70 — aen copere loyans;
 40 — aen d^e. draat;
 18 — aen aluyn;
 60 — aen gummelack;
 10 — aen copere kopjens;
 18 — aen kassumba;
 56 — aen kopere theeketels;
 15 — aen ysere pannen;
 28 — aen kandysuycker;
 600 — aen gariosselnagelen;
 528 — aen notenmuscaten.

Somma 27359 rd^e. in 't geheel, zynde wyders noch onder behoorycke passe oecq vier vaertuygen vertrocken welcke volgens opgevinge niets hebben wechgevoert.

Conform de gehouden notitie door den dootgraver deser stede, soo zyn alhier in dese maent onder de Christenen overleden en met behoorycke kennisse ter aerden besteed:

56 Comp^{te}. dienaaren;
 4 horgers;
 5 Nederlandse vrouwen;
 12 d^e. kinderen;

4 inlandse borgers off Mardyckers;	
5 d ^e . vrouwen;	
20 d ^e . kinderen;	
4 slaven en slavinnen;	
t'samen	90 coppen.

Sonder dat onder de voorenstaende eenige heydense, Mahometaense off andere vrunden etc. (1) ingesetenen werden gereeckent, als van dewelcke geen aenteekeninge wert gehouden.

Daertegens zyn in de Christelycke gemeente hier ter stede in deselve tyt in de kercken weder gedoopt:

10 Nederlantse kinderen;	
49 inlantse der Portugese gemeente;	
4 inlantse der Maleytze gemeente;	
te samen . . .	63 kinderen, maer wat vremde, Moorse, Javaense, Chinese, swarte en andere inlandse en slaven-kinderen wel werden geboren, is niet te seggen, maer moet in 't gros aen de jaerlycke opneminge van wykmeesters gedefereert blyven.

Wyders zyn oocq noch alhier in dese maent in den hawelycken staat getreden en in de voornoemde Christelycke kercke getrouwt:

11 Comp ^{te} . dienaren;	
1 Nederlantse borgers en	
7 Mardyckers;	
2 slaven;	
in 't geheel	21 paaren.

Op den 2 deser maent July is door den Agtharen Raat van Justitie Anthony Forteyn van Maastrigt, tamboer, opentlyck onthalt over begaene manslagh.

Door den E. waterfiscael Pieter Pauw syn uyl de sloep de Salm aengehaelt den 22 deser 4 packen off 280 R amphien.

(1) Lees: off andere vremde, evenals hierboven blz. 200.

Augustus Anno 1680

Primo Augustus. 's Morgens komen alhier binnen 't casteel hun te verthoonen een comp^e. onser Batavise Mardyckers onder den luytenant Anthonys Anthonyssze, op gisteren met onse schepen uyt ons leger op Java's Oostcust van Sourabaya aengekomen, sterck 40 weerbare coppen, dewelcke dan, 't groote plein van 't casteel rontgevoert zynde, weder naer buyten vertrecken.

2 d^e. 's Middags gewert ons per inlaats vaertuygh een brieffje, door den capteyn Jochum Michielse en raat tot Cheribon aen Haer Ed^e. op den 28 der voorleden maant gecarteert, behebende eenlyck dat de mantrys, met des Sousouhouangs moeder van Carwangh gecomen, daer aangeweest en weder na Tegaal vertrocken waeren;

de onderlinge twist en nydigheyt onder de drie Princeen gebroeders tot Cheribon vermeerderde noch dagelycx, alsoo dat men vreesde 't wel tot yets quaats mochte uytharsten, en vermits den jongen Sulthan Annom (soo men rugte) twee hondert paerden met gedroogde poelut ofte vette rys landwaert in had gesonden (1), praesumeerde men dat hy misschien wel van voornemen soude wesen na elders te vlughen, sonder te waten waerheenen, gelyck dat en wesmeer breder in 't aencomend brieffhoeck onder 't quartier van Indermayoe en Sirribon staat gespecificeert.

Wyders is beden by Haer Ed^e ter ordinaris vergaderingh wegens de dedoene rescriptie naer Cormandel en Nagapatnam alsulx geresolveert als by 't resolutieboek deses Casteels staat te beoogen.

3 d^e. 's Morgens komen alhier van Java's Oostrust oft Zourabaya met drie eygen inlantse vaertuygen terugge den Batavisen lieutenant Catul Mamhal met zyne onderhobbende comp^e, sterck 66 Baleyers, hebbende nevens andere een wyle tyts in ons leger aldaer mede gesworven.

Over de middach retourneert van de Straat Banca hier ter rhaede de fluyt Westeramstel met de gecommitteerde, d'E. Abraham van Riebeeck, ordinaris lijt van den Aghtharen Raat van Justitie, en den coopman Joannes Besselman, gewesen opperhoofd in Tonckin, hebbende de Japanse vertrocke schepen tot daertoe geconvoyeert en medebrengende een klein advishrieffje, door 't gestedineert opperhoofd Isaac van Schinne uyt 't schip Couwerren aen Haer Ed^e. den 7 July gecarteert, en

(1) Er staat: gesonden an.

daerbenevens noch overleverende een haarer rapportje onder huydigen datum, beyde van geenen anderen inhoud als dat se de verwagtene Bengaelsche schepen tusschen dit en de Straat Banca niet hadden ontmoet en alzoo hun commissie en gedaene devoirs vrugteloos waere uitgevallen, gelyk by 't aencomend brieffboek onder 't quartier van Japan en Batavia neder staat te lesen.

Nademiddagh comt alhier van Cabo de Boa Esperance te verachynen 't schip den Blauwen Hulck, medebrengende twee missives, d'eerste door d'Heer Extraordinaris Raat en Admiraal der retourvloot Sybrand Abbema van dato 27 Maert en de laeste door den commandeur Simon van der Stell en raat van de Caap, gedateert ultimo May 1680, beyde aen Haer Ed^e alhier geschreven en 't volgende cortelyck behelsende:

de retourvloot, bestaende in 6 capitale schepen onder de vlagge van den heer Sybrand Abbema, in November vorleden van hier gesterent en 23 December buyten de Straat geraeckt, waren den 20 en ⁽¹⁾ 21 February daeraenvolgende en soomede de schepen Tertholen en Sumatra (den 9 January van Ceylon affgezeylt) den 6 Maert passato behouden sonder eenig rampen in de Taefelbay verscheenen en den 26^e Maert gecombineert naer 't vaderlant voortgegaen; den Almogende ⁽²⁾ geleyde deselve voorts salvo in de havenen onses vaderlants, en soomede de schepen 't Huys te Merwede en Ternaten, voor de laeste besendinge den 16 Maert jongstleden onder de vlagge van den E. Volckert van Goens derwaerts gesterent, en dewelcke, soo men presumeerde, van de Caapse uytkyckers op den 23 Mey waeren sien voorbyzeylen;

het France fregat den Praesident, den 25 December anno passato nyt Souratta vertrocken, was 21 February aen de Caap oocq aengeweest en den 26^e daeraen na genotene verversingh voorts naer Vranckryk gestevent;

't Huyscheepje de Juffrouw Cornelia was bevoorens mede na een driemaendige reys van Ceylon aen de Caap gearriveert en den 10 February passato na 't patria voortgezeylt;

met den landbouw aldaer ginck 't noch redelyck, manequerende alsnu maer aen de neerstigheyt der coloniers, waerom men al goede hoope begon te scheppen, aengesien de ingesetene nu ryckelyck met treckbeesten versien waeren, en bovendien had men in de maent November jongstleden thien à 11 uyren gaens landwaerts in ontdeekt een groot stuck landts van eltelijke 1000 morgen groot, seer bequaem tot den landbouw en met een versche rivier versien, werwaerts haer reets eenige der Caapse vrylynden metterwoon begeben hadden om den landbouw aldaer yverigh voort te setten;

met de Hottentots leefde men legenuwoordig in goet verstaet, die veel onser wechgelopene slaven aen 't fort quamen weder te brengen etc., invoegen als dat en 't verdere by 't aencomend brieffboek omstandiger affgespeculeert kan werden, hebbende de Blauwen Hulck eenlyck tot inladinge van de Caap hier overgebracht:

2 leggers Caapse wyn;

105 halfflaemen traen;

20 lasten zout;

(¹) Er staat: etc.

(²) Het HS.: den almogende.

4 mudde nieuwe rogge;

22 sackjens thuynsaden;

13 vaten vlees en 50 vaten speck, samen ter somma van / 6789:10:—.

5 d. 's Morgens komt den capiteyn der Oostzyde buytenforten en Javanen Willem Hartzinck binnen by Syn Edl. de Heere Generael met eenige Javanen, uyt de Craoangse bovenlanden door Depatty Galongong afgesonden met een Javaans (¹) briefje, 't welck na gedaene vertalinge in 't Duyts bevonden zy van volgende inhoud.

Translaathriefje, door Depatty Galongong uyt de Craoangse bovenlanden aen Haer Edl. geschreven.

Met desen brief vernedert Dipatty Galongong hem voor den Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens, die seer beroemt is en in de stadt Batavia resideert, wien icq navens den Sousouhounang Aman Coerat voor mynen heer erkenne. Verders make bekend dat Kiay Maas Miha Nagara en Kiay Soeta Nanga, die tot Koesin wonen, na 't schynt voor den Sousouhounang Amang Courat niet willen verschynen, gelyck mede de volckeren van Siawoer, Timbanghantan, Menambang en Silalayangh Meroeyangh. Nu can mynheer daerover heraden, en die met desen brief voor mynheer comen verschynen syn twee personen, die genaamt syn Kiay Ingubey Deria en Kiay Ingubey Wangsa Tanoe: voorts is alle myn seggen in desen brief geschreven. Eynde.

Een weynigh later voor de middlagh erlangen per mardyckervaertuygh een briefje van onse residenten Thomas Grinnel en Aernout Greinck tot Tegaal aen Haer Edl. van dato ultimo July met een appendixje van primo Augusto 1680, dicterende ten principalen dat den Keey Angabey Taera Jouda aldaer was aengecomen om 't Tegaelse gouvernement aen te vaerden, wesende door den Sousouhounangh Aman Courat daertoe gestelt in plaats van den ouden Daman Tsitsia Goena, die by den Sousouhounangh sigh onthielt; desen nieuwen gouverneur thoonde sich daer tot de Comp^e. seer genegen, en wiste tot syner onderdanen genoege in zyne regering tot noch toe beter ontsach als syn voorsael te voeren;

't octroy van 's Comp^e. verleende voorrechten door den Sousouhounangh in alle syne havenen was tot Tegaal door zyne gesanten nevens Comp^e. gecommiteerdens den 7^e Juny naer voorgaende gommesslagh op de basaer publycq afgecondight, gelyck sulx en 't verdere by 'taencomend briefboeck onder quartier van Japara staat geparticulariseert est^e.

Den Amboinsen capiteyn Joncker Manipa, zedert voorleden July 1679 in den treyn op Java's Oostcust tegens den hoofdrebel Troenadjaja en de uytgeweeckene Maccassaren tot Cocappar en elders overal onder Comp^e troepen gesworven en manhaft gequeten hebbende en na het sloepen van dien rebel (²), die hy oock selve levendigh gevangen genomen heeft, uyt het leger van Sourabaya op ultimo July passado met zyne onderhebbende comp^e. Amboinesen alhier terugge per 't schip

(¹) Er staat: *jaanes*.

(²) Het HS.: *van die rebellen*.

Mouritius Eylant gecomen wasende, comt heden voor de middag binnen 't casteel met zyne Amboinese krygers, sterck 148 weerbare coppen, voerende deselve 't groote pleyu Haer Ed^h. woningen voorby in ordre rontom en voorts weder naer buyten, ider na hun bescheyden plaats.

8 d^e. 's Morgens vroeg comt alhier van Chirribon en Indermayoe terugge 't fregatje de Tyger en daarmede oocq geboeyt over den gedetineerden rover Zornangala, en zyn ons daerbesyden toegebracht 4 brieffjens, d'eerste door den capteyn Jochum Michielse en raat uyt Comp^{te}. veltchans de Bescherminge tot Chirribon van dato 5 deser. verselt met eenige aenhoorende stuckjes, de tweede door den commandant schipper Boyert Visch en raat tot Indermayoe van den 4 deser, de derde door Grain Bissee uyt Chirribon dato 2 deser en de laeste door den Macassaerssen lieutenant Dain Matara, alle vier aen Haer Ed^h. geschreven, sullende de twee laeste op zyn tyt na gedaane translatie uyt 't Macassaers hieronder volgen, altoorens maer aengemerckt hebbende 't weynige voornaemste uyt de missive van den capteyn Jochum Michielse te noteren:

den Tommagon Poerha Nagara en Deman Angessassa de onse geadverteert hebbende dat den Macassaerssen rover Zara Mangala op de Chirribonsen passar door haer was gesien, soo had men Syn Excellentie Grain Bissee daarvan advertentie gedaen, die wel van meninge was dat men dien sielt behoorde te pardonneeren om de andere rovers temeer tot sich te tracken, doch had men desnietjegenstaende echter goetgevonden denselven te laten verseeckeren, dewyle d'onse van terzyden bericht wiert dat dien schelm des nagts met de Maleyers raat gepleecht en geuytlet hadde dat, alhoewel hy van Grain Bissee pardon verkregen en van den capteyn mede om vergiffnisse meende te gaen versoecken, hy nochtans van sints was al de Baleyers en Maleyers van zynen aenhanck uyt de hovenlanden allengskens te onthieden ende, zyn slagh waernemende, d'een off d'ander tyt amock te willen komen speelen, op welcq bericht dan dien stouten gast op t'zyner verscheyninge in Comp^{te}. vestinge met zyn byhebbende Macassaren, van d'welcke drie (die sich ter weer stelden) sneuvelden, waere gevangen genomen en soodanigh nu na Batavia afgesonden wiert ect^e.

't Tweede brieffjen van schipper Visch ect^e. tot Indermayoe is van geenen inhoudt andigh hier na te teecken, gelyck sulx hy 't aencomend brieffboek onder 't quartier van Sirribon en Indermayoe staat te lesen.

Volgt nu het translaethrieffje, door den Macassaerssen Grain Bissee uyt Chirribon aen Haer Ed^h. tot Batavia geschreven.

Desen brieff comt van Grain Bissee, verselt met zyne nedrige groete, die onveranderlyck sal blyven soolange de sonne, de mane, de dagen, de nachten den anderen sullen volgen, nen den Heer Gouverneur Generael, die in hoogheyd en staat verheven is; Godt de Heere wil hem daerby laten continueeren en een langh leven in dese werelt gunnen, opdat hy steeds een hulper en als een schaduwplaetse mach zyn voor alle arme, swacke en nooddriftige.

Verders maecte aen den Heer Gouverneur Generael bekend datter een Baloyer is, genaamt Sermangala, die den heer capiteyn secht een van de volckeren van Chiliwidara en Siboeiling te wesen en dat het goet soude zyn dat icq hem het binden; daerop icq den capiteyn antwoorde dat icq gehoort hadde hy van meninge was de Comp^e. om vergiffenisse te bidden; voorts hebbe ick gesecht dat het goet zoude zyn, soo wy hem vergiffenisse gaven, indien wy door hem alle de quade volckeren konden krygen, daerop den capiteyn zeyde: 't is wel: al wat den Tonwan Radja goetvint dat kan hy doen. Dierhalven heb icq gesecht dat icq hem soude laten roepen, daerop den capiteyn wederom seyde: 't is goet. Soo heb icq hem, te weten panghono Sermangala, die geseint was Keey Damangh Waoghsa Jonda, laten roepen, en by myn verscheenen synde heb icq hem gesecht, indien syn voornemen seecker was om vergiffenisse van de Comp^e. te versoecken, dat het goet soude zyn dat hy Kiay Damangh anderspoet met zyn voornemen voortginge, en hebbe hem doen by den capiteyn laten brengen, hy wien Kiay Damangh vergiffenis heeft geboden en gesecht: al wat mynheer myn gelieft te gebieden sal icq nasomen, doch soo mynheer myn niet en gelieft te geloven, sal icq een eed sweren, en soo den capiteyn myn vergiffenis geeft, daer syn 50 personen die nevens myn te rade syn geworden om het werck van de Comp^e. te doen, 't geene ons maer gelast sal werden. Daerop heb icq geantwoort: 't sal goet voor Keey Damangh wesen, soo hy daertoe genegen is. Maer des anderen daags ochtens is Dain Matara tot myn gecomen, die afgesonden was door den capiteyn, met aenseggen dat den capiteyn de verleden nacht gehoort hadde, dat Radja de Balineesen, mackers van Sermangala, heeft laten roepen en zyn volcq doen versamelen en datter gerncht wert, wanneer Kiay Damangh en de verdere Balineesen vertrouwt wierden, sy amock souden spelen en den capiteyn en Crain Bissas den hals breecken. Daerom heb ick ordre gegeven om haer te vatten, alsoo de Javaen die ons sulx had gewaerschoot een vertrouwt man was. Daerom heb icq tegens den capiteyn gesecht: icq ben genegen om haer eerst te doen vergaderen en tot ons laten comen, om te sien wat quaat sy sullen doen, opdat wy haer met recht mogen dooden, maar den capiteyn seyde bevreesst te syn om haer te doen versamelen, alsoo hy daertoe geen ordre hadde en, wanneer het haer vergeven en sy aengenomen wierde, naderhand seeckerlyck amock over ons souden spelen en zoodanig den eenen Prins ofte den anderen ofte eenige blancken vermoorden, en dan soude het ons omtrent den Heer Generael berouwen. Dierhalven hebbe ordre gegeven om die van Sarmangala te binden, maar Kiay Damangh is gevlucht: 5 synder door ons volcq dootgeslagen en vier gevangen gekregen op den eersten daech van de maent Augusto Donderdaegs. Verders versoeck icq aen den Heer Generael, dat hy gedagtig gelieft te wesen om myn wederom tot Batavia te roepen in dese maent Augusto, want dat icq hier langer tot Sirribon blyve is onnodich, want het sal maer 't verderff van de Maccassaren zyn, want dese Javanen syn groote leugenaers en de Maccassaren

konnen hier de kost niet genoeg krygen: hy gelyckenis als ons volck iets eysschen, soo hebben se de naem van rovers, en de Javanen hebben eenige blancken gebonden gelyck mede 2 van myn lyfshutten, die maer wat hoenders geeycht hebben: daerom bid icq hertelyck om naer Batavia te mogen gaen, want soo wy hier langer blyven, sullen sy de blancken al soowel als de Macassaren quellen, want myns gevoelen is dat de Hollanders nochte de Macassaren geen schult en hebben en hier maer geplaecht werden.

Nae dit seggen heb icq voor dees aen den Heer Gouverneur Generael niets anders te senden als een jongen, 'tgeene niet en gelieft te veragten maer tot teecken van een suyvere oprechte genegenheyt aenemen als een bloempje op een steel.

Geschreven op Zirribon den 2^e dagh van de maent Augustus anno 1680.

Nota. De brief van den Macassaers lieutenant Dain Matara, op heden met de voorsz. papieren ontfangen, wert alhier niet geinsereert, vermits deselve niet getranslateert sy.

's Aronts senden Haer Ed^e. per 't hoecker de Goutvinck naer Bantam met en in handen van den resident Willem Caaff een missive aen onse heeren ambassadeurs Gualter Zeeman en Ocker Ockersze, op heden geteeckent, behelsende ten principaelen dat de N. redeloose en door den Koninck opgestelde en aen onse ambassadeurs overgeleverde poincten niets van waerdye in sich bevatten, daer nodigh geoordeelt wiert nader over te delibereren, mits welken Haer Ed^e. alsooch by den inhoud der medegegevene instructie en het nader geordonneerde persisterden, en in gevalle op soodanigen voet niet verders konde werden verhandelt, soo wierden onse ambassadeurs gelicentieert in der beste voegen vandaer op te mogen breecken en weder herwaerts te keeren, gelyck sulx en 't verdere die materien rakende in 't breede geextendeert by 't affgaende briefboek onder huydigen datum is te ontwaeren.

Heden ter ordinarye vergaderingh onder 't affhandelen eeniger saecken raeckende Malacca en de rescriptie na derwaerts, soo is onder anderen vastgesteld, het jongste opnieuw geslotene contract tusschen d'heer Jacob Jorisse Pils en raat aldaer vanwegens de Comp^e. ter eenre ⁽¹⁾ ende de hoofden en volckeren van Nanningh ⁽²⁾ en Rombouw met de dependantien van dien ter andere zyde, onder dato 23 January en 13 February deses jaers 1680 ahlzer beeedigt en bevestigt, na aendaglige resumptie in zyn geheel soosals 't lecht te approberen en voor goet te keuren, en tot bekragtinge van dien de volgende acte van ratificatie agter 't voorsz. overgesonde originale contract in 't Maleyts en Duyts te voegen en dan alsoo weder terugge na voorsz. Malacca te senden, gelyck dat dan op heden onderteeckent zy en luydende van woorde tot woorde aldus.

(1) Er staat: *ter eere*.

(2) Het HS.: *manningh*.

Den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende Raden van India tot Batavia residierende doen te weten, dat by ons met aendagt geresumeert wesende het contract van vrede ofte de voorstaende articulen en conditiën, by renovatie geacordeert en besloten tusschen den Heer Extraordinaris Raat van India en Gouverneur Jacob Jorissze Pits en den raat tot Malacca ter eenre, mitsgaders Siry Maradja Beginda Molana, soonen van Radja Mhera en gemagtigde van haer vader, Sittia Ouloubalangk, hooft van de volcken in 't lant Tiga Batur, Radja Bagagar, hooft van de volckeren uyt Somma Liogang, Siry Rara Garangk, hooft over de volckeren uyt Batou Ampar, en Che Abdul Backy, hooft van 't volck datter aengroeyt, alle gesanten van den hooftgebieder Nanningh Radja Mhera, mitsgaders Sitty Ouloubalangk, sabandar tot Rombou, Pa Intje Gagat, hooft van 't volck uyt Moncal, Pa Intje Lilla, hooft van 't volck uyt Johor en gesonden in plaats van den capteyn tot Rombouw, Paducca Bangra in plaats van Marrabangsa, capteyn van 't volck Payacombo, Marra Plawangk, hooft van den aengroeyenden volcke, Mantry Oulabalangk in plaats van Sitta Maradja, hooft van 't volck van Batu Ampar, en Goulou Cassumba voor Che Bassaar, hooft van 't volck van Tigabator, alle gedeputeerde van Rombou mette onderhorige dorpen ter andre zyde, gemaackt ende gesloten binnen de voorsz. stadt en fortresse Malacca den 25 January, en beeedigt en wederzyts onderteeckent den 15 February deses jaers anno 1680.

Wy, als representerende het hoogste gebiet wegens de Generaële Nederlandse Geootroyeerde Oost-Indische Comp^e, in dese landen, om te betoonen onse vredelievendheyt en bewogen door mededogendheyt tot onse oude vrienden en hontgenoten, deselve articulen en conditiën van vrede en vruntchap met de volckeren van Nanning en Rombouw, als die aen en onder haer sorteren, mede na aendagtige deliberatie hebben goetgevonden te approberen en te ratificeeren, gelyck wy doen by desen, belovende deselve van Comp^e. wegen onverbreeckelyck te onderhouden en doen onderhouden, gelyck wy van de boolden, regenten en volckeren van Nanningh en Rombouw dan mede verwagten. Tot bevestinge van 't weleke wy dit instrument met onse gewoonelycke onderteykeninge en het zegel van bovengemelte Generaële Vereenigde Nederlandse Oost Indische Comp^e. hebben becragtigt.

(Onder stont:)

Aldus gedaen in 't Casteel Batavia op 't eylant Groot Java den 6 Augusto 1680.

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS,
CORNELIS SPEELMAN,
BALTHASAR BORT,
ANTHONY HURT,
DIRCK BLON,
WILLEM VAN OUTHOORN en
JOANNES CAMPHUYS.

(Terzyden onder Comp^r. zegel, in rooden lacke gedrukt, stont:)

Ter ordonnantie van welgemelte Haer Hoogh Ed^e,

(Was geleekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

(En was in d'eene zyde in onse taale alsoo geschreven en onder 't Maleys mede onder Comp^r. zegel andermast genoteert:)

Ter ordonnantie van Haer Hoog Ed^e. in den hoofde dases genoemt en by nevenstaende onderteeckeninge bekrachtight

(Geleekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

De drie hooftofficieren der burgercavallery deser stede klagtigh gevallen zynde over de twee ⁽¹⁾ cartiermeesters derselver cavallery met namen Gerrit Kroon en Francois Penneman wegens eenige ongehoorsaem- en moetwilligheden, soo is deswegen op haer versoeck goetgevonden deselve 2 quartiermeesters van die hunne ampten de facto te deporteren en een nieuw nominatie door de hooftofficieren aen Schepenen van 2 andere bequaeme personen daertoe te doen opstellen.

Oock is op 't versoeck van den oude schipper op Swaneburgh Reynier Reyniersen toegestaan dat hy als tweede schipper naer 't patria sal mogen retourneren.

Gelyck mede den schipper Hendrick Geus van de fluyt 't Huys te Spyck als regerende schipper op 't retourchip 't Wapen van Alekmaer is gestelt om daarmede te repatrieeren.

Wyders is noch wegens de dedoene besendinge naer Siam, Item Souratta en Persia almede Mallabaer mitsgaders de sacken berakende onse ambassadeurs tot Bantam alsulx geresolveert en vastgesteld als by 't resolutieboek omstandig staat geexpresseert etc.

Aengesien den E. Jacob van Dyck op den 30 voorleden maants tot een lith in den Raat van Justitie genomineert zynde, soo is alsnu by Haer Ed^e. in desselfs plaats weder tot schepen deser stede verkosen den E. Dirck de Haes, oppercoopman en laast gewesen opperhuoft in Japan.

7 d^e. 's Morgens vroeck vertrecken uyt dese rheede de schepen Vryhuyt, Vrye Zee en 't Wapen van Zirckzee voor de laaste directe besendinge deses jaers naer de cust Cormandel met driedubbeld origineel schryven van Haer Ed^e. aen d'E. praesident Willem Carel Hartink en verderen raat tot Palliacatta mitsgaders noch een brieffje van gemelte Haer Ed^e. dubbelt aen d'E. commandant Pieter Vorwer en raat tot Nagapatnam, op gisteren geleekent, sullende ⁽²⁾ de Vryhuyt direct naer Pallencatta seylen, doch onderweega de zuydercomptoiren en passant oongieren om 't brieffje aen d'E. Vorwer te bestellen, en 't schip de Vrye Zee vooreerst naer Nagapatnam en wyders, 't nodige aldaer verricht hebbonde, naer Portonovo, Tegene- en Sadrungapatnam de steven wenden om de aldaer geroet leggende retourren op die plaatsen in te nemen en naer Pallencatta af te saken, mitsgaders

(1) Er staat: de 2 twee.

(2) Het H.S. sullen.

't schip 't Wapen van Zirkzee van hier direct naer Palleacatta om ten eersten wyders om de Noort nae Masulipatnam te verseylen, synde de medegegevene missives van soodanigen teneur als by het afgaende brieffboecq en verbael omstandig staet te beoogen, hebbende wyders dese schepen niet anders van hier afgevoert dan alleen de Vrye Zee een kist en 't Wapen van Zirkzee 2 kisten medicamenten voor de cust, en 't schip de Vryheyt nevens eenige medicamenten noch:

5000 stuxx goude ducaten, belopende samen een somma van / 21190:10:0.

's Avonts komt alhier van Persia over Wingurla, Couchin, Tutucoryn en Gale te arriveeren 't jacht de Pyl, brengende mede 4 missives, d'eerste door den directeur Reynier Casembroot en raat tot Gamron in Persia de dato 13^e April passado, d'andere van Ceylon, als eene door de Heer Commandeur Laurens Pyl en den raat tot Colombo dato 18 Juny, en de twee laeste door den E. oppercoopman en dessave Michiel de Geus en raat tot Gale van dato 21 en 22 Juny jongstleden, alle aen Haer Ed^e. geschreven en verselt met verscheyde aenhoorende documenten en bylagen, behelzende d'eerste (behalven de saecken van Comp^e. handel en ommeslag in 't ryk Persia) niet veel dat nodigh geoordeelt zy hier aen te roeren, en soomede niet de 2 Gaetse brieffjes, doch de Colombose missive van den E. Pyl kortelyck 't volgende:

met den handel op de cust van Madure gingh het na wensch, doch vreesde men sulx niet lange soude duuren, vermits den landregent al te slap en indispoost in de regeringe bevonden zynde, eenen anderen, genaemt Gelsekiriayen, van 't hof van Tritchenapaly afgesonden was ⁽¹⁾, en vermits men rugte denselven een man van seer goede kennisse soude syn, soo hadden d'onse een tolecq met een geschenck van 200 rd^r, naer 't hof gesonden, om licentie tot het bouwen van een nieuwe logie op Ponneckail te versoecken, doch was den toleck eyndelyck (naerdal se hem lange trainerende hadde gehouden) met bescheyt terugghe gekeert, dat sulx by haer niet wel conde werden toegestaan ⁽²⁾, voordat men permissie van den Nayk daertoe geobtineert hadde, en dat oock de Comp^e. langs de stranden van genoechsame woningen en kercken waeren versien etc.; nochtans beelden d'onse haer in dat men sonder die voorgaende permissie tegenwoordig wel mogte onderstaen mette nieuwe logie op Ponneckail voort te gaen, teneer omdat den Nayk van Madura de handen althans vol tegens den Nayk van Masuer hadde en den Teuverheer (volgens de gerugten) met een leger van omtrent 30 duysent mannen in de landen van Madure langs de zee was ingevallen, sonder dat hem eenigh tegenstandt tot noch wiert geboden, doende evenwel geen andere overlast als de thollen ophellen, doch byaldien sulx tot de fytelykheyt quamen uyt te borsten, stond die heele landstreecke teenemael als verwoest en de negotie, die nu soo treffelyck aen de gāgh geraeckt was, als tot niet gebracht te werden;

den Vislapoorder en den Mogol souden oocq vastgesteldt hebben Suwagie Bagie gelyckerhant te beoorloogen, en ten welcken eynde reets een magtig leger te veldt aen 't marcheren geraeckt was;

(1) Er staat: was om.

(2) Het HS: toegestaan.

oock wierde noch in de landen van Cusier groote preparatien tot tegenweer gemaect en scheen de saecke nu ernst, aengesien Suagies oppervelti heer syn vrouwen, familien etc. naer de stad Tansjouer had laten brengen om voor onheyl bevryt te blyven;

Ragia Singa, hoewel hy eerst van syn sieckte begon te genesen, ginck noch al soo gerugt wiert, in wreetheyt voort en soude al weder verscheyde syner hovelingen om 't leven hebben doen brengen;

den commandeur Pyl had die Mayesteyt eenen seer eerbiedigen brieff en geschenck opgesonden. 't welck hem seer aengenaem en bovallig scheen geweest te syn, alhoewel hy hem over 't sluyten der zeehavenen voor zyne vaertuygen by een brieff, door onsen gesant aen 't Candise hof Jan Baptista de Rees aen d'heer Pyl tot Colombo geschreven, seer misnongt hadde getoont en daerby eenige drygementen geuytlet, doch echter hoopte men noch eenmael tot een goet verstant met hem te mogen comen, en ten dien eynde had men oocq reets ordre gestelt om syne vaertuygen met rariteyten als anders voortaan niet te molesteren of te verhinderen tot ontfang van Haer Ed^e. nader ordre derwegen etc.;

men rugte oocq wel dat den Tenverheer tegens de E. Comp^e. yets feytelycks soude willen ondernemen, ingevalle hem voor syne vaertuygen weder paspoorten wierden gweygart, en soude hy ten dien eynde reets 4 à 5000 krygers bysengebragt hebben, doch waeren d'onse geresolveert, indien het daertoe mochte comen, hem met kragt tegen te gaen en ten besten mogelyck te defendeeren;

van Aetchin waren tot Nagapatnam aengecomen twee particuliere scheepjes met solpher, benjuyn, camphur, harpuys, sappanhout, radix China, riekende bladeren, bangy, gout, paerden etc.;

en sooneda tot Jaffanapatnam 4 Moorse schepen met ryst uyt Bengalen, daeronder eenige oocq met party lywaaten en amphioen gecargeert;

voorts stont het op Nagapatnam en moest het geheele eyland Ceylon met de negolie en den landbouw redelyck wel, gelyck sulx in 't aencomend brieffboeck onder 't quartier Ceylon in 't dreedde staal te lezen, hebbende wyders gemelte jacht de Pyl alhier van Ceylon overgebracht:

800 packen canneel;

50 stux slaven en slavinnen, bedragende tesamen met 40 stux ongetaxeert iser canon etc. / 4048: 10: 5;

item oock uyt Perzia:

100 cassen Persiaonse wyn;

100 R tutia;

180 $\frac{3}{4}$ cassen roosewater, bedragende met de ongelden tot - 5954: 14: 6:

Somma monteert 't aengebragte met 't jacht de Pyl van

Ceylon en Perzia. / 10001: 4: 11.

9 d^e. 's Morgens erlangen per infants vaertuygh een cleen brieffjen van d'opperhooffden van 't fregatje de Kater aen den equipagiemeester Jacob Geus,

op gisteren geschreven, eenlyck van inhoudt datter somtyts noch al eenige zeerooversvaertuygen daer in de Straat wierden vernomen, self die onse cruysers derfilen besigtigen, en dat onder anderen eene derselver, met veele bassen en ander geweer voorsien, nagejaecht zynde sich wacker ter weer stelde, doch naer een wylo chargeerens tegens malcanderen tot voorby 't eylant de Menscheeter gevlucht en vervolgt zynde, had men dien schelm door een ongeval aan onse zeylen niet connen achterhaelen.

Op de ingebragte nominatie van de heer Hurt als Praesident ⁽¹⁾ van Scheepenen syn beden ter ordinaire vergaderingh (in plaats van de gedeporteerde Gerrit Kroon en Francois Penneman op 6 deser) weder tot quartiermeesters over de borgercavallery aangesteld Joannes de Vlamingh en Hans Christoffel Haneman.

Aengesien het stadhuyt deser stede soo van buyten als binnen volgens 't voordragen der heeren praesidenten ⁽²⁾ van de Raat van Justitie en Scheepenen Bort en Hurt seer bouwvallig wert bevonden, soo is tegenwoordigh verstaen, gemelte heeren praesidenten ⁽²⁾ vooraff te recommanderen het gemelte stadhuyt door den fabryk Adriaen de Leeuw, meester timmerman en meester metselaer met gecommiteerde nyt haer E. collegien eens nauwkeurigh te laten visiteren en alsdan van de bevindinge perfect rapport by geschrifte daervan te doen, teneynde de vereyste en nodige reparatie noch wisschien dit drooge mousson off met gelegentheyt daeraen mach werden gedaen.

En vermits door het sterck afwateren der rivieren by stercke regenmoussons, als noch jongst zy bevonden, de haven alhier bynaer innavigabel wert gemaect om op en aff te vaaren, alsoo dat te dien eynde een uytsondinge in zee, omtrent de gelyc aen de westzyde van de stadt uytcomende, door herren Heemraaden jongst waere gemaect, 't welck dierwegen alsmede wegens 't onderloopen der lande om dese stadt van goede operatie zy bevonden, soo is op het voordragen van d'Heer Ordinary Raadt Dirck Blom nyt naems van Heemraaden nu oock noch goetgevonden mede een soodanige openinge aen de oostzyde van de haven recht over de brugh van de buytensingel besyden 't casteel, mitsgaders noch een ander een weynig verder naast aen het waghthuyt elcq van twee roeden wyt te laten graven en doorsnyden en aen 't eynde van yder der voorsz. drie openinge een ebbstuys te laten leggen, om in 't toekomend voor 't toespoelen van de modder ⁽³⁾ bevryt te blyven etc., gelyck alles breder by 't resolutieboek deses casteels geextendeert staat te beoogen.

Namiddags verschynen hier eenige sourouans en dienaeren van den Macassaers Crain Bissee met eygen vaertuygh van Sirribon om eenige behoeften als anders voor denselven te haelen, medebrangende van gemelte haer meester een cleen briefje in 't Macassaers en Malleyts soo aen Haer Ed. als aen d'Heer Directeur Generaal Speelman, 't welcq als van weynigh belang en eenlyck tot een begroetinge streckende niet nodigh gescht is in desen verder te relateren.

(1) Er staat: *praesident*.

(2) Er staat: *praesidenten*.

(3) Het HS.: *madder*.

10 d'. 's Morgens vertrekken vanhier weder te lande naer huys de afgesondene Javanen van Depatty Goulongongh, op den 5 deser met een briefje aengekomen, werdende deselve alleen door den capiteyn Hartsinek sonder antwoortschryven gedemitteert, met bekendmaeckinge uyt name van Haer Ed^e. dat 't geene nodig mogte wesen hareutwegen te rescribereen door onsen capiteyn Jochum Michielse, 't zy in zyn lantreyse van Sirribon over Pagadin en Tanjongtpeera ⁽¹⁾ na herwaerts ofte wel anders van Sirribon selve, als niet verre vandaer gelegen, soude werden geordonneert.

Voorts vertrekken desen voormiddagh agtervolgens het besluit op gisteren, de chialoupen Vlieger en Pauw na de Straat Sunda tot versterckinge onser cruyssers, vermits daer in 't vaerwater weder eenige zeerovers waren vernomen, medenemende een briefje aen den opperstierman Jan Noteboom op 't fregat de Kater, eenelyck ten geleyde van gemelte chialoupen en de nu overgesondene behoeftigheden, sullende oock noch 't jacht de Pyl op morgen volgen almede ten selven eynde, tot versterckinge onser cruyssers, gelyck dan voorsz. jacht de Pyl oock op

11 d'. 's Voormiddags mede uyt dese rhee de derwaerts afgezeylt met een dubbel briefje van gisteren aen den opperstierman Jan Noteboom geschreven, sullende gemelte stierman Noteboom van de Cater 't commando aen den schipper van de Pyl hebben over te geven omme gesamenlyck in 't vaerwater tot de hoeck van Pontangh voor alle rovers te veyligen na de vorige ordres etc.

Voor de middagh wart ons toegebracht een memorie ofte pasje, door den E. sabandhaer en ambassadeur Ocker Ockerse tot Bantam aen den Kesy Braasana etc. verleent omme seecker Portugees van Maduras, genaemt Jan Frere, alhier op te speuren, die de huysvrouw van seecker Moor Seidenina Maru van Bantam soude hebben wechgevoert etc., en welcken Jan Frere dan met kennisse van Syn Ed^e. hier opgesocht en gevonden zynde, voorts in arrest genomen is tot nader ordre.

12 d'. Op de ontfangene tydinge op gisteren dat onse cruyssende vaertuygen omtrent Ontangh Java souden hebben aengehaelt en verueestert seecker inlants vaertuygh, die na him soogenaemde heylige Javaense graven omtrent de hoeck van Ontang Java tot Ontongh Kayt voornemens waren te vaeren en deselve te besoecken, waerover eenige onser ingesetenen by Haer Ed^e. syn wesen klagen, soo gaet op heden middach per de sloop Ourust een briefje aen de opperhoofden onser cruyssende vaertuygen, mitsgaders oock een advertentie aen den baes Albert de Rous op 't eylant Ourust, dienende beyde tot geen ander eynde als om te mogen ervaren hoedanigh het sich daeromtrent inderdaat toegedragen mogten hebbe, en off er sodanigen voorval van een off meer vaertuygen omtrent onse cruyssers mogte geweest zyn etc., gelyck sulx by 't afgaende briefboeck nader is te ontwaaren.

Heden is ter extraordinarie vergaderingh onder 't afhandelen eeniger soecken raeckende Bengale en de versochte assistentie van schepen door de Mooren aldaer, item wegens de al langh getrotteerde verantwoordinge van den coopman Jan Pit over de tecortkomentheyt op de Ouglysen packhuysen al van 't jaer 1672, alsulx gebesoinneert en gearresteert als by 't resolutieboek geextendeert zy te lesan.

(1) Er staat: over pagadinntaren onghpoera.

15 d'. 's Avonts keert de chialoup Onrust van de kruysers over 't eyland Onrust weder terugge met een klein advies van den haas Albert de Reus op Onrust, van de middagh aen Haer Ed^l. geschreven, dienende eenlyck tot bekendmaeckinghe dat hem van 't vaertuyg, dat door onse cruyssers omtrent Ontong Java aangehaelt soude 'zyn, niets bewust noch terorengeenomen waere, hebbende den overheden onser cruyssers oock hierbesyden een cleen briefje aen Haer Ed^l. in antwoord gecarteert, met advis dat die van de Kater voor weynige dagen een vaertuygh nagejaecht hadden etc.

Dese namiddagh ter ordinarie vergaderingh is naer 't accordeeren van 't benedictie van repudium aen Jacomina Groutel, weduwe van den burgerapoteecker Aernout Daniels, goetgevonden den glashlaser Jan Vrouwelingh ingevolge van 't aenschryven der Ed. Heeren Meesters dato 12 May 1674 op desselfs versoek mits 't verloop van zyne geexerceerde en geprobeerde glashlaerye te deser stede hem weder als ondercoopman in dienst van d'E. Comp^t. aen te nemen met 40 guldens ter maent.

Wyders gesproocken wesende wegens de presente permanente capitainen alhier en waer se aen de vaste posten bescheyden sullen syn, als daervan eenige noch mæer p^l. tot noch syn gestelt geweest, soo is alsnu oock verstaen deselve voortaan malcanderen in rangh en ordre te laten volgen ende te posteeren als volgt:

1. Capteyn Jan Francen Holsteyn, alsnu nae Macassar, hebbende syn vaste post aen d'Rotterdammer poort:

2. Abraham Daniel van Renesse, aen de Nieuwe poort alsnu geposteert:

3. Willem Hartsinck, over de buytenforten aen d'oostzyde albevorens gestelt:

4. Francois Tack, aen 't Viercant al ontroot 4 jaeren geplaatst geweest en nu gecontinueert;

5. Jan Albert Sloot, noch in den treyn op Java, voor de poort Diest;

6. Harmen Egherts, over de buytenforten aen de westzyde al voor lange gestelt geweest, nemende nu oock de Diestpoort waer;

7. Pieter Muller, na de Westcust, aen poort Uytrocht p^l. geweest en nu gecontinueert;

8. Joann George Mults, p^l. in 't casteel en soodanigh vooreerst te continueeren.

Voorts is op 't versoek, van den capteyn Harman Egherts al dicmalen gedaen, verstaen hem 't surplus van zyn capiteynsgagie van 68 tot 90 guldens te laten goetdoen zedert 10 Maert 1672 tot 17 Augusty 1676, dat hem op Ceylon door d'Heer Generael acte daervan zy verleent.

Eyndelingh syn noch verder naer 't affhandelen einiger saecken raeckende Souratta, Perzia en Malacca, item 't affsenden van den coopman Lintzay naer Mallabaar, het verkiesen van den E. Cornelis Berenberg tot secretaris van Heeren Heemraden, beyde nevens oock den nieuwen ondercoopman Jan Vrouwelingh alle gewesene commissariassen van huwelyxe en cleene saecken deser stede, weder in derselver vacante plaatsen in dat collegie verstaen aen te stellen:

den coopman Hendrick Caszius;

den E. Jacob Does en

meester Hendrick de Boulan,

gelyck salx alles breder by 't resolutieboek deses casteels staat te beoogen.

14 d°. 's Morgens vertrecken uyt dese rhee de schepen 't Wapen van der Goes, Aerdenburgh, Swanenburg, Berckmeer, Westeramstel, Oosterblocker en Pynaacker voor de laaste directe besendinge naer Bengale, medenemende een missive en verscheyde aanhorende documenten van Haer Ed°. aan den Heer Directeur Jacob Verburgh mitsgaders den raat tot Ougly, op gisteren geteeckent, dewelcke vyfddubbelt origineel en tweemaal autentieck affgaet, van alsulcken inhoute als by 't affgaende briefboek ampel can werden gesien, en alle welcke bodems beladen syn geweest meest alleen met de volgende contanten en weynige coopmanschappen en andere goederen, als te weten:

In 't Wapen van der Goes:

16000 stux silvere Orangseepse ropien, bedragende... / 24196:18:—;

in Aerdenburgh:

16000 stux silvere Oranseepse ropias, monterend... * 24196:18:—;

in Swanenburg mede:

16000 stux silvere ropias ter montura van... * 24196:18:—;

in de Berckmeer:

16000 stux d°. ropias met de ongelden... * 24196:18:—;

in Westeramstel:

16000 stux d°. ropias, addem belopende... * 24196:18:—;

in de Pynaacker:

16000 stux d°. ropias ter montura van... * 24196:18:—;

en in de fluyt Oosterblocker:

24000 stux d°. ropias, bedragende met eenige kleenigheden een somma van... * 36525:9:—;

Soodat de contanten etc., met opgelmelte

7 bodems na Bengalen versonden, tesamen belooopen / 181506:17:—.

's Avonts gaet mede van hier onderseyt de fluyt de Voorsichtigheyt vooreerst naer Malacca, sullende dan wyders van daer naer Siam stevenen en inwylen 't comptoir Ligor in passant mede aengieren om den gereetlegenden thin aldaer af te voeren, vanhier eenlyck medenemende een missive van Haer Ed°. aan den Heer Gouverneur Jacob Joris Pitts en raat op Malacca, heden geteeckent, van soodanigen

substantie als by 't uytgaende briefboeck en verhaal staat te lesen, hebbende voorts gemelte fluyt oock op den eysch voor Mallaccas gouvernement ingeladen de volgende constanten, coopmanschappen, provisien en andere goederen:

16000 rd^r. oft 48000 guldens een constanten in diverse silvere specien;

500 w rompen;

50 lasten taruw;

20 lasten Javaens sout;

50 vaten speck;

40 vaten vleesch;

8 leggers Spaense wyu;

2 sockels soely;

8 aemen olyvenoly;

$\frac{1}{2}$ legger Hollandse azyn;

6 platen geel koper, voorts noch eenige equipagiegoederen, ambaghts-gereetschappen, schryftuygh en medicamenten, bedragende tesaemen / 66979 : 5 : 6.

's Avonds omtrent het gebeth comen van Bantam hier ter reede weder te retourneren de schepen Goevorden en N. Middelburgh, item de hoecker de Goutvinck nevens de chialoupen 't Casteel Batavia en Orangieboom met onse heeren ambassadeurs Gualter Zeeman en Ocker Ockersze ende de verdere suite, met haer E. geweest hebbende op Bantam in hunne commissie wegens de handelinghe met den jongen regeerende Sulthan over 't vernieuwen van 't oude contract van anno 1639 en de verdere opgegevene poincten en pretentien van Comp^{te}. wegens, niets vrugthaers conuen nytwercken, doch evenwel met minnelyckheyt hun afscheyt verkregen en dese berigten, dat men 't inwylen op den ouden voet na den inhonde van gemelte oude contract van 't jaer 1639 als vrienden souden laten voortloopen, gelyck den jongen Konincq alsints beloofd hadde van zyne zyde te sullen doen, wesende door gemelte gewese ambassadeurs & present niet dan een mondelingh berigt en rapport aen Haer Ed^e. van hun wedervaaren gedaen, sullende ten daerge wanneer sy hun schriftelyck rapport sullen gereet hebben en overleveren 't nodige daeruyt hierachter werden genoteert. Inwylen was den resident Caelf daer noch verbleven, doch stont conform Haer Ed^e. ordre in weynigh daagen mede nochmael eens herwaerts over te comen.

18 d^e. 's Morgens komt alhier van Pallimhangh weder aen te lande de fluyt Ysselsteyn met een missive, door de residenten Pieter van der Vesten en Willem Sabelaer aldaer aen Haer Ed^e. op 29 Juny passato gedateert, behebende onder anderen dat den Maccassarsen Dain Mangica's aenhangh te dier plaetse hoe langer hoe meer aengroeyde, zynde onlangs mede by hem gecoomen eenen Dain Mangappa, neve van Crain Glisson, nevens eenen Cara Polle met 75 Maccassaren en bovendien richte men, datter van Bantam noch wel 500 van dat gebroetsel mede stonden te volgen, die den Sulthan van Bantam syn landt ontseyt hadde; gemelte Dain Mangica had na de Straet Banca en andere plaetsen oock wel 50 & 40 vaertuygen met Maccassaren afgesonden, die allomme de ingeaetene berooffden en veel overlast aendeden, alhoewel den ouden Palimbangsen Sulthan sich weynigh daeraen scheen

te kreunen off wel misschien niet dervende, omdat sich in 't eerste met die gasten te gemeen gemaect en hun te veel toegelaten heeft:

den sabandaer had d'onse nyt name des Conings gewaerschout om met den 2^e Prince, Pangeran Aria, niet veel te hanteeren, alsoo hy by syn vader etc. seer verdaght wiert gehouden, en was denselven oocq kort daeraen nyt 't hof gevlucht, gepoocht hebbende gehad sich tegens syn vader en broeder om de regeringe te kanten en alles in oproer te brengen en met de hulpe der Maccassaren, Maleyers en Bougysen, die hy seyde tot syn wilt te hebben, onse logie eerst aen te vallen en sich daarmede te vertrycken, doch dien aanslag was hem mislukt en by tyts ontdeckt, soodat hy voor tegenwoordigh in zyn huys bewaert wiert etc.:

den ouden Sulthan Ratou en Pangeran Depatty waren na boven landwaeris getrocken om volgens voorgeven eenige onlusten, aldaer onder de onderdanen onstaen, by te leggen: doch presumeerde men dat sulx geschiede om eenige macht tot verseeckeringe der Macassaren af te brengen, 't welc al eenigh achterdencken in die stoute gasten gebaert had, vermits zy haere vaertuygen van de wal haelden en tot vertrecken gereet maecten;

de residenten hadden den Sulthan Ratouw (voor zyn vertreck na boven in onse logie komende) versocht om de defentiepuntyes der logie met geschut te mogen versien, 't welc oocq door hem met ooghtuykinge waere toegestaan;

van Lampon was tot Palimbangh een afgesondene gecomen om den Pangeran Aria tot haaren bevelhebber te versoecken, vermits zy voorgaven voornemens te zyn haer van de Bantamse bescherminge te ontslaen etc., waerop gemelte Pangeran geantwoort soude hebben dat het noch geen tyt was, daervan te spreken etc.

Onder de hylagen, met gemelte Palimbangse missive erlangt, is ons mede toegebracht een origineel Malleyts briefje, door den Sulthan Amim ofte Conincq van Jamby aen Haer Ed^e. alhier geschreven, dat naer gedaene translatie nyt 't Malleyts in 't Duyts op zyn tyt hieronder sal volgen, behelsende daerbysyden seeckere missive van den adisistent Sybrantsze, nyt voorsz. Jamby na Palembang gecarteert, onder anderen volgende, hoedat hy op den 30 May jongstleden 's Comp^e logie in Jamby weder in possessie genomen doch seer ontramponeert gevonden hadde en ter eerster aencompste door den Coningh ten hof ontboden was geworden, die sich seer blyde getoont en gevraagt had off geene brieven van Haer Ed^e. aen hem medegebracht waren en wanneer d'E. Comp^e. haer negotie tot Jamby weder soude willen stabuleren, en dat hy bereyt was 's Comp^e. verwoeste logie na vermogen te willen helpen repareren, voor sooveel met eygen volck conde doen; den Pangeran Diepa Nagara aldaer hadde oocq toesegginge gedaen 's Comp^e. slaven te doen restitueeren en versocht Haer Ed^e. ten eersten een opperhoofd met party contentsen en cleden derwaerts wilden senden, vermits in de Jambyse bovenlanden een goeden voorraat van peper gereet lach, gelyck sulx breder in 't aenkomend briefboeck onder 't quartier van Palimbangh staat te lesen, hebbende wyders de fluyt Ysselsteyn van Palimbangh hier aengebracht de volgende coopwanschappen etc. als:

5315 picols peper:

2000 p^t, cadjangsmatten;

DAAR-RECHTER ANNO 1680.

- 1 pack roode moeris en
- 1 pack chitsen, beyde aldaer invendibel, en voorts noch party geweer etc., bedragende tesamen / 47130:7:8.

Volgt nu de translatmissive, door den Sultan Anom tot Jamby aen Haer Edels geschreven.

Desen brieff tot teekken van oprechte genogenthey, die onverbreekelyck sal blyven soolange de sonne en maene sullen schynen ende da dagen de nachten den anderen sullen volgen, van den Sulthan die de regeringe heeft op 't koninckryck van Jamby, comt aen den Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens, die in groothey en staat verheven en wiens dengdelycke naeme in alle landen beroemt is, seer wys, verstandig en vreedsaem in 't regeeren van alle Hollanders hier benedenwints, die oock zyn goedertierenhey laat blycken aen alle arms en nooddriftige en die seer vernaughtig is om met alle Coningen in vrede en vruntchap te leven, die oock seer stout en kloekmoedigh is in den velde des oorlogs, dat alle zyne vyanden voor hem moeten beven. Godt de Heere wil hem daerby laten continueren en gunnen een langh leven op deser aerden.

Verders maecte aen den Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens de reden bekend, dat icq niemant tot Batavia sende. Dat is, omdat 15 Jambyse prauwen aen de Maccassaren hebben geleent op conditie die tot Palimbangh gecomen zynde wederom aen den capiteyn aldaer te intrageren, aen wien icq daervan mede een vollemacht hebbe gesonden om deselve vaertuygen van haer te ontfangen. Den capiteyn heeft de prauwen dan van haer geeycht, maer se hebben se viva force niet willen geven en hebben myn gesant aen Radja Johor voor de rivier van Jamby dootgeslagen, geplundert en al syn volck, die 196 in getal waeren, medegenomen en niet meer als 65 wederom gerestitueert. Ook heeft nachoda Bangaa Toepau syn schult van rd^e. 400 niet willen betaelen. Icq heb al 't volcq, die niet wederom syn gegeven, laeten opschryven om 't selve den Heer Gouverneur Generael bekend te maecten, en versoecke dat daerover mach werden beraaden. Ook heeft Dain Mangika met syn Maccassaren de logie op Jambé verdestruert. Verders maecte noch bekend dat de Jambinesen haer peper aen goen andere willen verkopen, omdat sulx met de Comp^e, gecontracteert is, en sy hebben nu geen gelt noch goet om van te loven. Wat is nu daerover de beradinge van den Gouverneur Generael? alsoo den Sultan het contract niet heeft verandert. Indien den Gouverneur Generael noch om den Sulthan denckt en genogenthey tot hem heeft, soo versoecke dat den Gouverneur Generael my een duysent rd^e. aen boskruyt (*) gelieve te vercoopen. Tegenwoordich heb icq niet aen den Gouverneur Generael te senden als myne gebeden.

(*) Et staat: boskruyt.

Heden voormiddagh komt den capteyn Willem Hartsinck binnen Syn Ed^e. rapporteeren, hoedat hy nyt de bovenlanden omtrent Graoangh tydinge en bericht hadde becomen dat den Balyer Sacra Jouda sich wederom by den rover Chilividara soude gevoecht hebben, om hunne stroperyen aen die kant gesamentlyck te oefenen, alsmede dat de Balyers van Tsicero onse Graoangse Javanen beletteden en ophielden om eenige beesten van boven te mogen afbrengen. Oock wierd er tot Tellinghsky gerugt datter een getal van 1000 Bantammers in de Graoangse bovenlanden hun hadden laten zien en die reets weder in den afflocht waren, doch alsoo dit soo maer Javaense mondelinge tydingen syn, die veeltyls leugennachtig bevonden werden, soo is hieraff niet veel seeckers te seggen en sullen die veelerhande variabele geragten licht al weder verdwynen.

16 d^e. Den predicant Joannes Fredrick Stomphius heden ter ordinary vergaderinge ingedient hebbende seecker request, daerby versoeckende (*) te mogen welen de reden van zyne opsendinge met 't jacht de Pyl van 't eylant Ceylon, om zyne verantwoordinge daerop te conuen doen, soo is verstaen hem de stucken, tot zynen laste van Ceylon overgecomen, terhant te doen stellen en voorts aen den kerckenraad te adresseren laten.

Wylers is goetgevonden den predicant Alexander Carpius, met de retourvloot onder de heer Sybrand Abbema in November passado naer 't vaderlant vertrocken en op den 5 deser met 't schip den Blauwen Hulek met licentie van d'heer Abbema en ruat van de Caap de Goede Hoop weder alhier aengecomen zynde, op desselfs versoeck wederom employabel te stellen en als een predicant in India opnieuw te accepteeren, mits voor zyne tegenwoordige gagie gebonden sal syn noch 5 jaaren te dienen, sullende ondertusschen vooreerst oock syn dienst hier ter rheede kunnen waarnemen. Soomede is aen den sergiant Hans Lont van Sleeswyck met syn vrouw en familie, item aen de weduwe van den ondercoopman Nicolaes de Raat, genaemt Femmetje van der Hart, op hun versoeck toegestaan, met de aenstaende retourvloot na 't vaderlant te mogen repatrieren.

En oock noch verstaen op 't voorstel van d'Eerwaerde kerckeeraet deser stede de vroegpraedicatie, die nu des Sondagsmorgen ten 1/2, seven gedaen wert, om goede insichte en tot vermeerderinge der armencollecte te veranderen in een weeckelycke avontpredicatie op soodanige dach en ure als haer Eerwaerde daertoe bequaemst sullen oordeelen etc.

Insgelycx is op de nader instantie van de Eerwaerde (2) kerckenraad voornoot wgens den Chinesen duyvel- en Moordse godtsdienst als het speelen der commedie te deser plaetse etc. gearresteert de behoorycke sorge na gelegentheyt en vereysch van saecken daerinne en tegens sullen doen en dragen.

En op 't rapport der slechte gestalte van de affgeraere fluytschepen Sparendam en Vliegende Swaan is nogh goetgevonden deselve beyde bodems af te leggen, aen de wal te haelen en de rompen aen de meestbiedende te verkoopen.

Op den 6 deser en heden wgens d'inlandse militaire en ingesstenen deser

(*) Er staat: versoeken.

(2) Het HS.: Eerwaerde.

stede, in de voorleden maent successive uyt den Iryu op Java's Oostkust met licentie herwaerts gekeert, in Raade van India gesproken zynde, soo is ten reguarde derselver verstaen de 144 Amboinesen onder capiteyn Joncker, item de 48 Marddyckers onder den luytenant Authonys Anthonyssze en de 60 Balyers onder den lieutenant Mamhal vooreerst noch in dienst te laten continueeren, doch de overige Balyers, item de Malyers en Javanen alle af te dancken en haer tractementen te doen cesseren van de tyt dat se hier terugge verscheenen zyn etc.

Voorts noch gesproken wesende van de slechte gestalte van den dyck langs de vaert Molenvliet ende de ontstaltenisse aen de koorenmoelen etc., soo is gearresteert vooreerst geen reparatie aen die off eenige der andere moelens meer te laten doen ⁽¹⁾, maer by dese slechte gelegentheyd van tyden de koorenmoelen met het eene radt dat noch gaet vooreerst slechtis te laten voortmaalen tot nader dispositie, invoegen soo dat alles by 't resolutieboek deses casteels ampelder staet geparticulariseert.

17 d'. Ingevolge van 't geresolveerde op gisteren soo gaet voormiddags de sloep Onrust vanhier naer onse cruyssers in de Straat met een brieffje aen den schipper op de Pyl, Pieter Cornelis Puyt etc., met advertentie dat het jacht de Pyl en de 4 cruyssende chialoupen vooreerst 't vaerwater niet verder als tusschen Oorust en de Groote Combuys tot de Menscheeter toe sullen hebben te becruyssen, en dat geene vaertuygen werden aengetast ofte beschadigt dan die sich terweeer mogten comen te stellen, opdat geen onnodige nieuwe onlusten tusschen onsen ⁽²⁾ Bantamsen buurman van onse syde mogten voortcomen etc., gelyck sulx broder in 't affgaende brieffboek staat te beoogen.

18 d'. 's Namiddags na de parade komt den resident Willem Caëff van Bantam hier te verschynen met soodanigen mondelingh bericht van den toestand aldaer, als hierachter op den dach, wanneer by 't welve schriftelyck overleveren sal, staat geinsereert en genoteert te werden, zynde gisteravond vandaer vertrocken.

20 d'. 's Avont komen alhier aen te landen de fluytschepen Marcken en Buuren, d'eerste van Macassar over Bina, Sourabaya en Japara met een brieffje, van den resident Willem Eyckman tot Bina aen Haer Ed^e. dato 23 July passato geschreven, eenlyck ten geleyde van gemelte bodem ende de daerin gescheepte 700 picols sappanhout, door den Moor Codja Derwits tot afcortinge van zyn schult geleverd, die daerby oec heeft gevoecht twee brieffjes, uyt Somba aen Haer Ed^e, in de Malleytse taale geschreven, die in desen sullen volgen, wanneer deselve uyt 't Maleys getranslateert sullen wesen;

komende ⁽³⁾ wyders de fluyt Bayren van Samarangh en Japara met 382 p^t. gesorteerde swalpen en 80 coyangs sout, ter montura van / 1110: 7: 8, daarmede ons is toegebracht een missive, door d'E. Commandeur Jacob Couper en raat verselt met verscheide aenhorende documenten uyt Samarangh aen Haer Ed^e, gecarteert in dato 13 deser, bevattende cortelyck onder veel andere relatien 't volgende nieuws:

alle de Baugyse prauwen (volgens 't berigt van Sunbauwa) van Sunbauwa

(1) Er staat: *den*.

(2) Dit woord staat in het HS. dubbel.

(3) Het HS.: *komende*.

na Macassar vertrocken, uytgenomen Aroe Tesjado, die door siekte aldaer noch hadt moeten verhlyven etc.:

den Sousouhoungaugh door indispositie syn reyse al voor lange over laut van Rimbangh genomen hebbende en noch niet te voorschyn komende, soo had men 2 gecommitteerde na hem gesonden om denselven op 't spoedigste na Samarangh aff te brengen, om gelyckerhandt eens na de Mattaram op te mogen reysen, blyvende Syn Hoogheyt noch al even traech en verwyft in 't bevorderen van zyn eygen ryk en welvaeren, alsoo dat den E. Couper vermeende, indien de E. Comp^e. de handen noch van hem aftrock, alhoewel alles nu ten voornaamste tot rust en vrede gebracht scheen, hy echter noyt syn vaders throon soude comen te bekleeden:

den E. capteyn Sloot was den negenden deser van Wanacarta tot Samarangh afgacomen, dewyle den verslagen Carthy Pada, zoon van Cadjoran, heel tot Kadoewangh by Panaraga was gerlucht en, soo men richte, van een becomen quetsure in den arm soude overleden zyn etc.:

die van de Mattaram hielden haer stil, sonder dat men eenige veranderinge aldaer had comen vernemen; voorts was alles in de bovenlanden oec noch in goeden doen en de rys overvloedigh en goetcoop;

den roer Namroet hield sich mede stil en met 't bouwen van een aerde schans met een diepe gracht te ⁽¹⁾ Silinga bezich;

maer des Sousouhoungaugs veltheer Sindouradja schatte en scheerde alle ingesetenen tot Wanacarta soo geweldig, dat die arme luyden van des Sousouhounga regeringh een afkeer kregen, en mocht men daardoor wel voor een nieuwe revolte in die landstreecke te vreesen ⁽²⁾ hebben, daerinne na vermogen soude getracht werden te versien etc., invoegen als dat alles en 't verdere verhael van saecken by 't aankomend brieffboek onder 't quartier Japara en Macassar breder staat te beoogen.

Volgt nu het eerste translaetbrieffje, door den Meer Codja Derwits nyt Sumbauwa aen Haer Eed^{te}. geschreven.

Ick Codja Derwits doe myne nedrige groete aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India, die seer wys zyn om haere onderdanen hier benedenwints te regeren en met haere vrienden na behooren om te gaen. God de Heere wil haer gunnen een langh leven in dese werelt, opdat alle Coningen in rust en vrede mogen woonen.

Verders come ick met dit geschrift Uw Edelhedens bekendmaecken alsdat ick capiteyn Jan Francen Holsteyn op de reede van Pante heb ontmoet, die myn heeft gelast all het sappanhout dat ick konde krygen in 't schip de Flaman te laten schepen, maer ick hebbs hetselve in syn praesentia niet gewoogen. Daags daeraen is capiteyn Jan Francen naer Bima vertrocken. Soo isser een afgesondene met dese fluyt van Biema op de reede van Pante gecoomen; doen heb ick all het sappanhout in een dach afgewogen, maer

(¹) Dit te laschten wij in.

(²) Er staat: vreesen.

hebbe niet meer couden becomen. Icq versoecq dat mynheer 't selve in syn presentie gelieft te laten wegen. Den sinjeur fiscoel heeft 2 maal genoten. Nu versoecq icq dat mynheer 't selve gelieft te laten wegen en, opgereeckent zynde, myn met een blaadijs geschrift laten weten, hoeveel myn schult noch is, opdat icq 't selve in sappanhout mach betaalen. Icq versoecke, soo mynheer my gelieft te vertrouwen, dat hy myn een goede daets gelieft toe te zenden, alsmode dat mynheer en alle de grooten een force brieff aen den Coningh en grooten tot Sumbauwa gelieft te schryven, omdat zy zeer vergeetachtigh syn in 't onderhouden van haer contract, door Radin Ingabey en Djoero Palasan met UEdelhedens gemaect, alsoo sy nu de regeringe tot Sumbauwa hebben. Eynde.

Volgt nu het tweede translaetbriefje van den Moor Codja Derwits, uyt Sumbauwa aen Haer Ed^e. geschreven.

Codja Derwits versoect om vergiffenis van den Heer Generael, alsoo hy (benodigt zynde) van capiteyn Jan Francen duysent rd^e. heeft geleent en noch driehondert ryxdaelders om sappanhout te coopen en van Nagara tot Sumbauwa te brengen. Indien mynheer nu genegentheyt tot myn heeft, soo versoecke dat hy hetselve aen capiteyn Jan Francen gelieve te betalen, opdat icq maer een crediteur mach hebben. Eynde.

Den heer Anthonio Hurt, president van Schepenen, heeft op heden in Rade gecommuniceert, dat er zedert eenige tyt des Sondaechs onder de predicatie in de stadt party slaven en ander geboefte hier in de stadt op sommige straten en plaatsen eenige rumoeren en gevechten quamen aen te stellen en off men daerin niet diende te voorzien, waerontrent dan de officieren der Justitie gelast syn wat nauwe toezicht te nemen en goede ordre in te stellen, hoewel hy navraag bevonden is, dat het van geen belangh schynt te wesen.

Heden ter ordinary vergaderingh is aen den sergeant Christoffel Henningh van Doringen op zyn versoeck toegestaan met zyn vrouw en kinderen per de aenstaende retourvloot na 't patria te mogen vertrecken.

En soomede aen den sergeant Hans Juriaen Tarant van Coninxbergen om met zyn vrouw en familie naer Mallabaer over te vaeren om aldaer geemployeert te werden.

21 en 22 d^e. Is niet merkwaardigs voorgevallen.

23 d^e. 's Avonts erlangen per Javaens vaertuygh van Bantam een briefje, door den adjuvant Gerrit van Loveren aen den hier aanwezenden resident Willem Caelf op eergisteren geschreven, dieterende dat volgens 't aenbrengen van den ouden priester nu 5 à 6 dagen verleden den ouden Coninck de Princesse Ratouw Poetra by zyn soen den jongen Sulthan hadt gesonden met aensegginge dat hy siecq was, doch wanneer het den jongen Sulthan geliefde Kiay Aria Monjaja en Pangeran Loor uyt het banissement op Lampon te herstellen, dat hy dan haest weder gesont

soude worden; waarop den jongen Sulthan, persoonlyk by zyn vader gegaan synde, repliceerde mede niet wel te pas te wesen; omdat hem syn vader niet machts genoeg gegeven had, noch datter op den tournoy- off vermaakdach telkens geene der grooten hem quamen vergeselschappen, waarop den ouden Koningh gesacht hadde: het is omdat je sulcke brave commando gebruykt en sulcke treffelycke regeerders hebt, gelyck Keey Aria Mangon Sadana en Abdul Moety; doen ick de regeringh hier op Bantam had, siddorde ydereen, en als je mede soo deede souden se wel voor den dagh komen; daerop den jongen Conincq weder diende: vader, regeer ick niet goet genoeg na uw sin, ick geef het alles weer datelyck over; oock wiert er gerught dat den Pangeran Soeria de Wangsa versocht hadt met een macht stilletjes na Chiribon te gaen om d'onse ablaer de clop te geven, en al het quaet datter van mocht comen op hem te nemen, daer echter den ouden Koninck niets op geantwoort hadde;

van terzyden was men mede berigt dat de 10 na Lampon vertrocke prauwen den Maccassaersen Dain Mangika op Lampon wel gevonden hadden maer niet derffen aendoen;

item dat Pangeran Loor en Keey Aria Monjaja tot Lampon van gemelte Dain Mangika souden request geweest zyn;

de quaetgeintentioneerde Bantamse grooten tegens d'E. Comp^s. souden goetgevonden hebben een ambassade naer Banca aff te vaerdigen om dien Vorst andermael af te vragen off hy sich met goeden willen onder de Bantamse protexie wilde begeve, off dat se integendeel met geweld hem daertoe wilden dwingen;

kort na 't jongste afscheytnemen onser ambassadeurs van den jongen Sulthan tot Bantam was desselfs vader onvoorsiens by Syn Hoogheyt gecomen, hem afvragende wat hy de Hooge Regeringe tot Batavia vermeende te antwoorden, daerop den jongen Koninck diende den eysch van d'E. Comp^s. soo groot te wesen dat hy daerop niet conde antwoorden; wat! (*) (soude den ouden Koningh gerespliceert hebben) geeft myn maer uw volck en hout gy u maer stil; ick sal se den oorlogh aendoen en 't werck uytvoeren, want daer zyn tot Batavia niet boven de 5 à 600 blanke copen meer; daer den jongen Sulthan op soude geantwoort hebben: al waaren der maer 100, soo en wil ick toch niet oorloogen, en was alsoo van syn vader afgegaen, hebbende na sulcke quade aenhrengers en verklickers laten vernemen, met drygementen deselve in toecomende een den lyve te doen straffen;

den jongen Sulthan stierde tot teecken van syn vruntchap een Haer Ed^l. by desen terugge twee Nederlantse matroosen, in Souratta van 't schip China wechgelopen en naderhand met de Engelse op Bantam verscheenen, met byvoegende dat sulx nyt een oprechte genegentheyt geschiede, met verdere belofte voortaan alle soodanige 'tzy blanke off swarte, al waren se oocq self in protexie van eenige der Pangerangs ofte grooten genomen en op de Javaense wyse geschooren, te sullen restitueeren, en versoeckende in contra weder ernstigh dat Haer Ed^l. den gevlugten Madrossen Portugees met 't wechgevoerde vrouwmensch hem oocq

(*) Het MS: *wat wat*.

geliefden weder naar Bantam over te senden, gelyck by 't aencomend briefflboek nader staat te ontwaaren.

Heden ter ordinarie vergaderingh is aen den borger Johannes Coek van Magdenburgh gelicentieert om met de aenstaende retourvloot te mogen repatrieeren, en insgelycx aen Heeren Schepenen deser stede gerenvoyeert seecker versoek der Chinese passarsitters om haer afgebroocken krasutjes met steen g'deckt weder mogen opsellen.

Zynde oocq wyders geapprobeert seecker proces crimineel, geintenteert by den E. landdrost Vincent van Mook voor 't Berwaerde collegie van Heeren Schepenen ⁽¹⁾ op en jegens den Chinese Tandsancko, omme over schandeleuse begaene kindervrouwekracht aen een Macassasers slavinnetje, genaemt Pily, volgens de sententie van gemelte Heeren Schepenen mette koorde aen een galge ter doot gestraft te werden.

Wesende noch verders wegens de te doene rescriptie naar Mallabaer oocq by Haer Ed. alsulx gebesoigneert en gearresteert als dat een en ander by 't resolutieboek onder huydigen datum ingeschreven staet te lesen.

24 d. 's Avonts vertrecken uyt deser rhee de het schip de Gecroonde Vreede en 't jachtje Mallebaer directe nae ⁽²⁾ de custe van Mallabaer off Cochim en daarmede oock weder tot employ derwaerts den coopman Robbert Lintzay, medenemende drie missives, d'eerste aen den Heer Commissaris Marten Huysman en raat tot Cochim, de tweede briefje aen de residenten Abraham Lefeber en Alexander Wighmans tot Wingurla, item 't laeste aen den p. ondercoopman Jacob Schoors en raat tot Cananoor, alle van Haer Ed. op heden geteeckant en met beyde bodems dubbel affgaende, van soedanigen inhoudt als by 't affgaende briefflboek en verbaal in 't brede zy te beoogen, sullende de Gecroonde Vreede vooreerst naar Wingurla en voorts naar 't overleveren van eenigh koper etc. de steven over Cananoor en Canara naar Cochim wenden om, soo 't sodanigh can geschieden, een peperlast tot vaderlants retour naar Ceylon over te brengen en dan vandaer met party canneel etc. weder naar Cochim op te zeylen, om andermael met peper gevult de ladinge van dat greyn nevens den Chylonsen canneel etc. tydigh naar Persia over te voeren, en sal 't jachtje Mallabaer direct naar Cananoor stevenen om aldaer en tot Cochim voor eenigen tyt in de becruytsinge tegens de sluyckers en rovers dienst te doen etc., hebbende gemelte 2 bodems voor Mallabaer ingeladen en wechgevoert de volgende contanten, coopmanschappen, provisien en anders goederen en nootsaekelykheden, als nimentlyck:

In de Gecroonde Vreede:

24000 guldens aen payment silvere specie;
212465 R Japans staelfcooper;
10000 R rompen;

(1) Er staet: schepenen.

(2) In plaats van nae staat er: naen.

4000 R zandelhout;

2772 R soely;

267 stukx hoeden;

4 stukx diverse laeckenen;

2927 R radix China en galiga, voort noch party provysien, materialen, ambagtsgereetschappen, ammonitie, schryfftuylg, medicamenten, equipagie en andere goederen, beloopende tesamen een somma van ..... f 118460:5:—;

Item noch in 't jachje Mallebaer:

thien lasten smeeckohlen ongetaxeert.

26 d. Heden voor de middagh gewert ons van Bantam per Javaens vaertuygh een Maleyts brieflje, door den Pangeran Aria Ardy Cassoema aen onsen hier noch aanwezenden Bantamsen resident Willem Caëff gecarteert, door 2 Bantamsse Javanen, genaemt Zeeg Alie Hazarie en Abdul Cadier, toegebracht, 't welck naer gedaene translatie uyl 't Maleyts in onse taale bevonden zy van volgenden teneur.

Translaatbrieflje, door den Pangeran Aria Ardy Cassoema uyl Bantam aen den resident Willem Caëff tot Batavia geschreven.

Desen brief van Pangeran Aria Ardie Cassoema, die 't gebiet heeft in de stadt Soerasoan, comt aen den fetor ⁽¹⁾ Caëff, jangh toeleng bitsiara dalam negri Batavia. Icq hebbe een Moor, genaemt Mahometh Lehey, nae Succadana gesonden nevens een brieflje en geschenek aen den Koningh aldaer. Hy was dan op Batavia gearriveert en wilde hier niet comen. Naderhand hebb icq gehoord dat hy is gestorven, nalatende synen wacker, genaemt Mamenina, dewelcke alle de middelen van voornoemde Mahometh Lehey onder hem heeft en op Batavia is. Dierhalven is dese myn ernstigh versoeck, dat den fetor ⁽²⁾ Caëff nevens de 5 andere medemackers van den overleden Mahometh Lehey, met namen Chodja Marika, Handjar, Modeljepai, Oesien Jesbaar en Tonkal, nevens de middelen van den overledenen, dewelcke in handen van ⁽³⁾ den overleden Mamenina hier komt comen de saecken hier wel werden afgedaan, maer soo hy nae eenige andere plsatsen wil vertrecken, soo gelieft den fetor ⁽⁴⁾ hem te arresteeren ende herwaerts verzenden, want ick hebbe dese saecke den Sultan voorgedragen. Die desen brief tot uw brengen syn Seech Alie Kaserie en Abdul Kadier. Eynde.

27 d. 's Avont gewert ons per de sloep Oorust een cleen brieflje, door den schipper van 't jacht de Pyl, cruyssende in de Straat Sunds, aen den commandeur off equipagiemeester Jacob Geus alhier op gisteren geschreven, eenlyck tot bekendmaeckinge hunner nooddrift om versch water en de belemmeringe met eenige siecken op de cruyssende vaertuygen.

⁽¹⁾ Er staat: *saetor*.

⁽²⁾ Het HS.: *factor*. ⁽³⁾ Na dit woord moet wat uitgevallen zijn.

Heden is in Raad van India op de voortgebragte nominatie van d'Heer Ordinaris Raat Dirck Blom als president van Heemraden goetgevonden in plaats van den E. Jacob van Dyck, die voor weynige daagen tot een lit in den Raet is geëligeert, weder tot Heemraad te verkiezen en aen te stellen den ondercoopman Dirck van Bleywyck, present en all een geruymen tyt buyten actueel employ geweest zynde etc.

Gemerekt het nieuwe lazarus huys op het eyland Purmerent nu sooverre als het aenbesteel zy geweest by de aennemers, d'E. Swart en Radder, is opgemaect, soo brengt d'Heer Ordinaris Raadt Anthonje Hurt althans in Raade een extract resolutie, by Heeren Schepenen deser stede op gisteren genomen, behelsende 't versoek van den vice-praeses derselver collegie Cornelis Swart, dat het gedaene werck van 't voorsz. lazarus huys op Purmerent, volgens de aenbestedinge alsnu geabsolveert wesende, mogte werden opgenomen en gevisiteert, en soomede datter op middelen mogten werden bedacht, waeruyt de kosten, tot dit werck gedaen en noch te doen, op 't spoedigste en bequaemste wederom souden connen werden gevonden, waerop verstaen zy het voorsz. geproponeerde van Heeren Schepenen in 't een en 't ander aen haer Eerwaerde (volgens onse voorige resolutie van 26 April passato) te defereren.

Vermits den jongen en regerenden Koninck tot Bantam, gelyk hiervooren op 23 deser staat aengeroert, twee onser wechgelopene matrosen heeft terugge herwaerts gesonden met belofte oecq voortaan alle fugativen, 't zy blanke ofte swarte, also hem maer tydigh bekantgemaeckt wierden, te sullen doen restitueeren, al waren se schon al in eenige der grooten hun protexie genomen en self op de Javaense wyse geschooren, soo is in (*) recompense van de helesstheyt en om van onse zyde oecq te thoonen dat wy het recht meenen, mede gearresteert op Zyn Hoogheyt's gedaene versoek den geslugten Madrassen Portugees nevens de door hem wechgevoerde Moorse vrouw, die hier tot noch in arrest syn aengehouden, mitsgaders noch eene wechgelopen slaef van den Bantams Moors coopman David Seliman op morgen naer Bantam te senden omme door onse residenten nyt onsen naeme aen den Sulthan aldaer overgelevert te werden.

De Eerwaerde kerckenraat aen Syn Edl. overgegeven hebbende een extract resolutie, by haer Eerwaerde op gisteren genomen, behelsende eenige poëctjes, met versoek dat deselve mogten werden gesproebeit, namentlyck dat in plaetse van de vroeghpredicatie des Sondaegsmorgens nu na de aenstaende weecke en voorall gedaene proclamatie aen de gemeente voortaan een predicatie in de weecke des Dynsdagsavonts ten halff seven uyren sal geschieden in de groote Nederlandse kercke deser stede, ende dat te dien eynde tot geriëff en gemak der gemeente tenselven daege deses stadts nieuwe poorte tot het eyndigen van dien godsdienst sal werden opengehouden;

dat oecq met 't cesseeren der voorsz. vroeghpredicatie (geweest synde in de inlandse Portugeese kerk doch in onse tael) van nu aff aen oock de ordinary Sondag's voormiddagpredicatie in alle de respectieve kercken sullen aenvanck nemen

(*) Dit in taschten wij in.

ten clocke halff negen uyren om goede redenen, gelyck sulx oecq in voortyden zy gebruyckelyck doch sedert en nae 'taenstellen der vroeghpraedikinge ten negen uyren geschiet geweest;

dat de predication des Sondagmorgens te deser rhyde, die by manquement van extraordinaris leeraaren sedert 23 January voorleden alleen door een cranckbesoecker syn voorgelesen, nu wederom door de praesent-aenwesende huyten employ synde predicanten by beurten sullen werden waergenomen, ende vooreerst door d'Eerwaerde d^e. Nathanael de Pape en Alexander Carpius;

dat den borger David Coudre in plaetse van den overleden Jeremias Gallot wiert aangesteld tot voorleser der gereformeerde France gemeente des Sondag met het ordinarie tractement van vier stochte realen ter maent, in stede van den overleden Jeremias Gallot, soo is alle hetselve soodanigh voor goet aengezien;

en eyndelyck noch mede, dat d'Eerwaerde kerkeraet tot bescheyt over hunne remonstrantie van den 27 May jongstleden ten reguarde van den Chinesen genaemde duyvel- en Meursen godsdiens te deser stede, en weswegen zy by haer jongst overgediende actas dato 12 en 26 deser weder geïnserieert hebben, sal werden terhaant gestelt an tot satisfactie gedient de extractresolutien van den 31 May en 16 deser, daerop en over genomen.

Op 't ingediende versoeckschrift van de Heer Extraordinaris Raat Johannes Camphuys in dato 2 deser, omme mits syn swack gesicht als anders van Comp^e. dienst voor 3 1/4 maenden oftewel in 't geheel met stilstant van gagie te mogen werden ontslagen, is te deser tyt na verscheide deliberatien goetgevonden zyn E. voor zoolange van de diensten (die hy met groot genougen doorgaens heeft waergenomen) te libereren als zyn E. selfs voor zyn persoon en gesontheyt sal nodigh oordeelen. onvermindert syn E^e. volcomen respect en tractement, in die hoope dat sich, als het in syn vermogen is, geensints van zyne goegentheyt tot den dienst van de E. Comp^e. sal laten ontrecken off verveelen.

Eyndelingh is noch wegens 't vercoopen van eenige Souratse, Cormandelse, mitsgaders vaderlantse by de packhuysen leggende invendibele restanten goetgevonden deselve by openbaere vauditie te laten vercoopen voor 't geene se gelden connen.

En eyndelyken oock noch wegens de laeste te doene rescriptie na Siam alsulx gearresteert en geresolveert als dat en 't verdere hiervooren geallegeerde by 't resolutieboek onder huydigen datum ampel staat geëxteudeert en te lesen.

28 d^e. Aghtervolgens het geresolveerde op gisteren, soo gaet desen namiddagh de sloop Onrust na de Straat en Bantam met twee brieffjens, op heden geteeckent, d'eerste aen den cruyssenden schipper Pieter Cornelis Puyt op de Pyl etc., dieneude tot bekentmaeckinge dat 't jachje de Pyl syn in voorraet hebbende water op de 4 vaertuygen soude verdeelen en de siecken met gesont volcq verwisselen en voorts 't commando aen de stierman Jan Noteboom op de Kaler overgeven, om dan een tochje herwaerts te doen etc., en 't tweede ⁽¹⁾ aen den adsistent Gerrit van Loveren tot Bantam dient tot geleyde van den gevlugten Madrassen Portugees met de wechgevoerde Moorse vrouwe en een Ingativen slaef van den Moor David Soliman omme den

(1) Er staat: en 't weder.

jongen Suliban uyt Haer Ed^e. name overhandigt te werden, ten welken eynde oocq dit laaste brieffje alleen ten principalen is streckende, gelyck sulx by 't afgaende briefboeck breder is te beoogen.

's Avonts erlangen per Javaens vaertuygh een advise, door den adsistent Gerrit van Loveren uyt Bantam aen den resident Gaaff alhier den 25 deser geschreven, dieterende eenlyck dat de 10 uytgesondene Bantamse vaertuygen nae Lampon om den Dain Mangika te verrasschen onverrichter saecke terughgekeert waeren en, soo men rughte, door geschide Mangika vandaer verjaegt souden zyn; oock hield men noch voor seecker dat Keey Aria Monjaja en Pangeran Loor awaer gequest waren, sonder te weten door wien eet^e.

In den avontatont gewert ons noch per een nader Javaen uyt de Straat Sunda een advisbrieffje aen Haer Ed^e. mede over Bantam door de opperhooffden van 't schip Hendrick Maurits dato .. (1) deser en comende uyt 't vaderlant voor de camer Zeelant en door storm de Gaap voorhygelopen met redelyck gesont volck etc., zynde den 25 February met 315 coppen van voor der Veere uytgezeylt.

Wat later in den avont outlaegen oocq van Indermayoe en Cheribon per Javaens vaertuygh van Intie Abdul drie brieffjens, 't eerste door den capiteyn Jochum Michielse en raat dato 21 deser, 't ander door den Tammagon Raxa Nagara, welck na translatie hieronder staat te volgen, beyde uyt Chirribon, en 't laeste door den commandant schipper Boyert Visch en raat uyt Indermayoe in dato 25 deser, alle aen Haer Ed^e. geschreven, onder anderen behelsende, dat party Maccassaren landwaers in genegen waeren sich onder des Comp^{te}. bescherminge te begeben, doch liepen de gerugten soo in 't een als in 't ander daerommer soo variabel, dat men geen staat altoos daerop kunde maecken; den bekenden rover Boelilingh soude boven in 't lant de negorie genaemt Silambol Ontongh Navio en Padeerangh etc. onder syn gesach getrocken hebben en hem selfs in de negorie Backellongh onthouden, en was uyt den naam van den capiteyn Jochum Michielse en Crain Bissee de omleggende ingelanden gelt affperssende, met intentie om naer 't becomen van party gelt sich voorts by den rover Namroet te vervoegen, die zyn volck deede versamelen om Cheribon met 600 gewapende mannen aen te tasten, op welck berigt den vaendrich van der Meer met 19 Europeanen en Dain Majinba met 100 Macassaren derwaerts boven in 't lant was gesonden om voorsz. Boelilingh met de zyne te vernestelen, waervan men de goede successie alnoch bleeff affwachten:

eenige der Macassaren onder Crain Bissee, geadisteert met 5 Europeanen, hadden hun niet ontsien tot Cheribon het huys van den Pangeran Inagara nevens noch wel 12 huysen daeromtrent geweldig te plunderen, daervan d'Europeanen na verdienste gestraft waeren, maer Crain Bissee scheen al vry flantjes om zyn volck het gestoole goet weder af te vorderen en goede ordre onder deselve te houden, want zy het omtrent de Javaense inwoonders al vry hont aenstelden, waertegens den capitain een placcast met awaare straffe gealligeert hadden, om de (2) geweldigen der Maccassaren onder Bissee als anders sooveel mogelyck te weeren:

(1) Den datum laat het HS. open.

(2) Er staat: *ande*.

den ouden Sirribonsen Sulthan Sopo had d'onse weten te verhaelen dat aldaer een gesant van Bantam was aengekomen, hem en zyne 2 gebroeders afvragende off ze Comp^e, off Bantamgesint waeren, en tot het laaste geinclineert zynde, soude den Sulthan van Bantam 40 bemande oorlogsprouwen derwaerts affzenden om haer te helpe en de Hollanders vandaer te slaen, doch dat hy Sulthan daerop verclaart had aen de Comp^e, verbonden te syn en met Bantam niet meer te doen hebben; syn broeder, den tweden off jongen Sulthan, was met wyff en kinderen van Cheribon vertrocken sonder dat men wist waerheenen, en ten dien eynde had den capiteyn op 't aenbrengen van den Pangeran Depatty dat hy tot Cadanghgauver sich soude onthouden eenige van de onse derwaerts gesonden om na de waarheyt almede wegens 't gedoente der Bantamse gesanten nader te vernemen etc'.

By de laatste missive van den schipper Beyer Visch tot Indermayoe wert alleen 't volgende aengeteeckent: dat den gouverneur Ki Ranga van Padageen d'onse door Wiera Loddra hadde laten waerschouwen, dat den rover Chiliwidara voornemens was met zyne by hem hebbende weynige Macassaren en Baleyers nevens een vat buscruyt, eenige musquets en bassen en een stuck canon van Pagadeer, daer hy noch bepaggert lach, over zee naer Bantam te vluchten, 't welck de onse souden trachten te beletten om des mogelyck dien rover in handen te krygen, gelyck dit alles breder hy 't aenkomend briefboek en verbael onder 't quartier van Indermayoe staat te beoogen, zynde onder de Chirribonse geschriften oock ontfangen een

Translaathrieffje, door Kiay Tommagon Raxa Nagara aen d'Ed^e.
Heer Gouverneur Generael geschreven, van inhonde nyt het Javaens
als volcht:

Desen hrieff van Keey Tommagon Raxa Nagara, dienaer van den ouden Sulthan tot Sirribon, waermede my vernedere voor den Heer Generael in de stadt Batavia, aen wien icq bekend maecke hoedaenigh het met mynheers stadt Sirribon gelegen staat. 't Selve is nu door de Macassaren seer beschadicht geworden, alsoo sy gelt, hoenders, rys, eenden en pady eysschen, en wandeer wy haer deselve niet willen geven, soo nemen sy het met gewelt wech, maer Dain Matara is daeraen niet schuldigh. Dit is 't geene icq den Heer Generael bekend te maecken hebbe. Eynde.

Buyten welck bovenstaende translaathrieffje onder de bylaachjes van Chirribon oock noch het volgende Javaens hrieffje mede is overgesonden, door geeitceerde Raxa Nagara aen Wiera Loddra en Wiera Antacka tot Indermayoe geschreven, 't welck alhier goetgedacht en geoordeelt zy mede te insereren.

Translaathrieffje, door Kiay Tommagon Raxa Nagara aen den
Kiay Angabey Wira Lodra en Wiera Antacka geschreven.

Geluckwensinge van urwen dienaer comt aen Kiay Ingabey Wiera
Lodro en Wira Antaka, die Godt de Heere wil bewaeren. Icq sende aen

haer Prana Soeta en Praya Wangsa om bystant te versoecken, dat Ul. den Ingaugh van Pamanoeckan met de hulpe van de Hollanders gelieve te laten besetten; alsoo myn volck haer gantschelyck op Ul. vertrouwt. Indien Ul. geen quitasol en matje van de Bantammers hadden ontfangen, waerom soude ik myn contract breken? Dat heb ick noyt gedaen, en sal het oock trachten te onderhouden sooveel als mogelyck zy. Daarom versoeck dat Ul. myn in der spoel gelieven by te staen. Icq hebbe niet anders te schryven als 't geene in desen brieff vermeld staat. Eynde.

Des Comp^{te}. resident Willem Caaff, op den 18 deser per Javaens vaertuygh van Bantam alhier weder aengecomen zynde en alsdoen door Haer Ed^h. gelast wesende syn gedaen mondelingh rapport (wegens 't geene tot Bantam naer 't vertreck onser ambassadeurs Gualter Zeeman en Ocker Ockersze gepasseert en door de Coningen en grooten hem verwittigh zy geworden, andermael voor den secretaris deser vergaderinge, d'E. Joan van Hoorn, te repeteren en op 't papier te brengen, soo is dat dan soodanigh ingevolge van dien geschiet en op heden door denselven aen Haer Hoogh Ed^h. overgeleverd, bestaende in 't volgende relaas, luydende van woorde tot woorde aldus.

Mondelingh rapport en berigt van den Bantamsen resident St. Willem Caaff, t'syner verscheyninge op Batavia ter ordre van Haer Hoogh Ed^h. gedaen aen den secretaris, d'E. Joan van Hoorn, wegens 't geene hem naer 't vertreck der heeren ambassadeurs Gualter Zeeman en Ocker Ockersze van Bantam aldaer is voorgekomen en door de Coningen en grooten voor zyn depart vandaer is voorgehouden, bekendgemaect en oock gelast te rapporteeren.

De heeren ambassadeurs Zeeman en Ockersze met haer gevolg op den 12 deser naer Batavia afgezeylt wesende, is den resident 2 dagen daerna by den jongen Sulthan ten hove gegaen, hem bekendmaeckende off Zyn Hoogheyt oock yets t'zynen dienste nader naer Batavia te beveelen ofte te recommandeeren hadde, alsoo hy resident volgens ordre van Haer Ed^h. op Batavia binnen 1 à 2 dagen meende derwaerts te vertrecken, waerop Zyn Mayesteyt niet anders antwoorde dan dat hy tegens syn vertreck eens nader soude by hem comen, gelyck dan 2 dagen daerna op Vrydach den 16 deser andermael is geschiet, alswanneer Zyn Hoogheyt hem gelaste desselfs gebiedenisse aen Haer Ed^h. den Heere Gouverneur Generael en Directeur mitsgaders alle de Heeren Raaden te doen, en dat hy bleeff persisteren by 't geene hem aen onse ambassadeurs voor haer vertreck hadt bekendgemaect, namentlyck dat hem door Haer Ed^h. mogt met eerste occagie worden toegesonden een copie in de Malleytse taale van het oude contract, tusschen de Comp^{te}. en den Sulthan en Regeringe van Bantam in den jaere 1689 gemaect, soocks dat lach, sonder dat eenige nader praetentien off versoecken

daerby mochten werden gestelt off vermoght, gelyck jongst waere geschiet, 't welck den resident aennam te sullen rapporteeren, en Syn Hoogheyt meteenen afvragde off hy dan genegen was off soude syn voorsz. oude contract soodanigh als het lach aen te nemen en opnieuw op te rechten, daerop hy weder diende, dat hetselve eerst moeste sien, mitsgaders dat de verclaerde genogentheyt van Haer Ed^e, om met hem en die van Bantam in goede vrede, ruste en vruntchap te leven hem seer aangenaem en wel was, maer verwondert te zyn dat onse ambassadeurs met Zyn Mayesteyt in de articulen van 't vernieuwen der vrede niet en hadden connen overeencomen, en verder dat hy van desselve alsmede van syne ambassadeurs gaerne verstaen hadde dat Haer Ed^e, voornemens waeren en belooft hadden geene der Bantamse handelaers off onderdanen in haere vaert eenige moleste meer te sullen aendoen, en dat hy derhalven aennam en beloofde sulx insgelycx van zyn zyde aen zyn onderdanen te sullen verbieden.

En aengaende eenige fugative Comp^e. onderdanen, hetzy dan Nederlanders, swarten off slaven off andere die na desen aldaer mogten comen overlopen, seyde Syn Mayesteyt, dat soo haest men sulx wiste off con aenwysen, door onse residenten telckens maer aen Keey Aria Mangonsadana mochte bekendgemaect werden, en dat denselven alsdan soude soghdragen de soodanige ten eersten wederom opgesocht en aen d'onse gerestitueert en overgelevert wierden, gelyck Syn Mayesteyt verclaerde daertoe albereyts de nodige ordre te hebben gestelt, en byaldien 't gebeurde alsulcke fugativen onder off by eenige Pangerangs off grooten han mogten begeven en verschuylen, dat hy desuietegenstaende voor gannelte Keey Aria Mangonsadana off anders selve prompte ordre tot de restitutie derselver soude doen stellen; en wat aengingh de voorheen wechgelope fugative slaven, die seyde hy ter gelegener tyt en by cleene partytjes nu en dan mede te sullen trachten aen de Comp^e. weder te doen restitueeren, om in zyn ryck en onder zyne groote geen onstistellenisse daerover te verwecken, versoeckende meteenen dat den resident Haer Ed^e, zynentwegen gelliefde te versoecken dat seeckere vandaer gevluchte Portugees nevens een door hem medegenome fugative Moorse vrouwe insgelycx weder terugge naar Bantam geschiet (*) mogte werden.

Verder verhaelde off notificeerde den Sulthan hem resident, hoe hy nu verstaen hadde die van Cheribon sich onder de bescherminge van de Comp^e. hadde begeven, en dat deselve dry Princen bevoorens hun de protexie van Bantam hadde aengenomen en sich onder haer gestelt gehadt, en dat de Bantammers van ontsier door erfenis en alliantie hunner voorouders op Cheribon eenigh recht pretendeeren gehadt te hebben, 't selve alsnoch soodanigh meende te behouden.

Doch, vervolgde den Coninck, dat hy, om alle onheylen tusschen hem en de Comp^e. voor te comen ende geen meer molesten te verwecken, naar

(*) Er staat: geschiet.

Chirribon, Pamanoekan, Zammadangh en alle plaatsen op de Oostcoast van Java een Chiliwidars en alle andere Bantamsse hoofden en volckeren ordre en last gegeven hadde om zich vandaer te begeven en naer Bantam thuyt te comen, en dat op poene die agterbleven en niet gehoorsaem waeren en dan naderhaant weder te voorschyn quamen als rebellen met de doot te sullen straffen.

En doen verders sich wegens 't een en 't ander nochmael refererende een 't geen hy een onse ambassadeurs hadde gesecht en op haer depart bekendgemaect, seggende noch meteenen datter 7 Bantamsse vaertuygen, comende van Lampon en volladen met peper, door eenige stropende Macassaren affgelopen, 't volck dootgeslagen en de peper en vaertuygen gerooft waeren, zonder dat Syn Hoogheydt echter wiste off hetselve door de Macassaren, die op Palembangh onder Dain Mangika huysshielden, dan wel door de Macassaren die nu weynich tyts voorleden van Bantam nytgesecht en vertrocken waeren, geschiet souden zyn.

Alswanneer den resident, alvorens zyn afscheyt van den Koninck te nemen, versocht en recommandeerde den adsistent Gerrit van Loveren en toek Huygh Roy nevens de verdere Comp^{te}. dienaren en logis in syn heshermingh te willen nemen, 't welck Syn Mayesteyt beloofde en aennam goede zorge daervoor te sullen draegen.

Versoeckende de resident doen verders een den jongen Sulthan, of 't hem oecq geliefde dat hy mede afscheyt van Zyn Hoogheyts vader, den ouden Sulthan, soude en mogte gaen nemen, daerop hy diende dat sulx niet nodig en waere, tenzy denselven ietswes perticuliers met hem te seggen ofte te doen hadden, 't gant den resident seyde soo niet te wesen, soo nam hy een zyn vader het vertrack van hem resident te sullen bekendmaecken.

En hiermede den resident wederomme naer de logie gekoert zynde, soo heeft Keey Aria Mangonsadana noch denselven dach uyt naem van den hovengemelte ouden Sulthan hem comen bekendmaecken, dat voorsz. ouden Sulthan hem hadde belast te seggen de resident, op Batavia comende, Zyn Hoogheyts vrundelycke gebiedenisse een de Heer Gouverneur Generael en Raden van India te willen doen en dat hy synen zoon, den jongen Sulthan van Bantam, in de goede gunst en hulpe van Haer HooghEdeles by alle voorvallen was bevelende en recommandeerende.

Voegende voorts denselven Keey Aria Mangonsadana andermael uyt sichselven daerby dat, wanneer eenige Nederlanders off slaven van Batavia na Bantam quamen wech te loopen en men sulx gewaer wiert, dat het doch een onse residenten en door denselven aan hem Keey Aria mogte bekendgemaect werden, alswanneer hy ten eersten devoir tot de restitutie soude doen.

Verder voerslaende dat hy resident eens conde vernemen off het de Hooge Regeringh tot Batavia oecq aengenaem soude wesen, dat den Sulthan van Bantam om de maent off ses weecken telckens eens ymant van zyne

grooten, 'tzy hy Keey Aria self off ymant anders, naer Batavia quamen te senden om Haer Ed^e. te begroeten en meteenen mondelinge, indien der ietwes mochte voorvallen off te seggen zyn, van Coninxwegen voor te draagen en bekend te maecten, gelyck oock, byaldien er hier tot Batavia eenige vreemde Javanen mochten aankomen, die onbekent en evenwel Bantammers waeren, dat die afgesondens van Coninxwegen daeraff oock soude connen oordeelen en na vernemen, om dan, Bantammers zynde, insgelyx de restitutie te ⁽¹⁾ versoecken, gelyck van haer zyde aen ons gesecht zy te sullen geschieden, schynende Keey Aria dit voorstel te meenen en te duyden om alsoo die frequentatie en continuele besendinge van ymant der Bantamse grooten naer Batavia te laten dienen in plaetse van onse residentie, die wy op Bantam hielden, en onnse alsoo doorgaens 't nodige wegens haeren Koninck by Haer Ed^e. te verrigten en daeraff telekens rapport aen Zyn Mayesteyt te doen en alsoo de vruntschap en alliantie daerdoor te cultiveeren.

Eyndelyck zyde Keey Aria noch aen den resident nyt naeme en veraoeck des Coninx, gelyck Zyn Mayesteyt selve omtrent onse heeren ambassadeurs oock hadde gedaen, dat het met Haer Ed^e. believen mochte zyn dat de vaertuygen, die met kennisse en passe hares Coninx naer elders hieromher ten handel quamen te vaeren, door onsen resident tot Bantam insgelyx met zyne hantteekeninge daeronder wierde versorcht, om by ontmoetinge van eenige Comp^{te}. schepen off chialoppen, die van alles niet eundich waeren en die passen des Coninx niet lesen konden, te mogen vertoonen en alsoo van deselve onbeschadicht te blyven, sonder dat de resident haer juyst soude behoeven toe te staen naer dees off geens plaetzen expres te mogen vaeren off sulx daerby te specificceeren, maer dat zy, elders op de Javaense oosterhavens comende en door des Comp^{te}. off des Sousouhouangs volckeren afgewesen en niet ten handel geadmittleert werdende, dan weder vry en vranck torugge naer huyz moghten keeren.

Aldus mondelingh gerapporteert op myn aencompste den 18 en by geschrifte gerelateert en opgesteld den 28 Augusto 1680 in 't Casteel Batavia.

(Was geteeckent:)

WILLEM CAAPP.

Zynde wyders door den dickgeciteerden resident Caefl buyten en behalven 't bovenstaende rapport oock noch soodanige aparte en secrete bericht aen Haer Ed^e. van eenige bysondere saecken gedaen, als by den secretaris onder de aparte secrete papieren geregistreert en te vinden sal wezen, om in tyt en wyle te stude te connen comen en ter naerecht te dienen.

29 d^e. Voor de middagh senden Haer Ed^e. van hier expresse de sloop d'Orangisboom na Palimbangh met een kleen doch apart off secreet briefje aen de residenten Pieter van der Vesten en Willem Sabelaer, op gisteren geteeckent, behelsende de intentie van Haer Ed^e. om den Coningh van Palimbangh, soo hy

(1) In plaats van te staet ut: en.

daertoe mogte inclineren, met party volck te adseren om den moetwilligen Maccassaerschen rover Bain Mangika met synen aenhangh vandaer met geweld te helpen verdryven, en 't welck dien Koningh door d'onse in 't gehoyr bekentgemaect sal werden en alsdan desselfs antwoord met gemelte chialoup ten eersten weder herwaerts geschickt, gelyck alles breder by 't afgaende briefboeck is te lesen, voerende de gemelte chialoup buyten de brieven niet anders van hier mede ect'.

Aengesien ons gisteravont over Bantam ter kennisse zy gecomen de behoude aencomste van 't schip Hendrick Maurits in de Straat Sunda, soo gaet des voormiddags van hier de chialoup de Vlieger na de Straat derwaerts af met den stierman Cornelis Coops en een briefje aen de opperhoofden van 't selve schip, comende uyt ons lieve vaderlant, met ordre dat se Comp^{te}. brieven en papieren ten eersten met gemelte chialoup sullen hebben herwaerts te bestellen en met het schip oocq soo haest doenlyck dese rheeде trachten te bereycken etc.

Tegens den avont verstrekt uyt deser rheeде 't Huytschip 't Hays te Spyck voor de lueste besendinge deses jaers over Ligor naer Siam, uudenemende vier brieven van Haer Ed^e, d'eerste aen den oppercoopman Aernout Faa, opperhoof, mitsgaders den raadt aldaer, verselt met eenige nodige bylagen, en de tweede aen den ondercoopman en resident Nicolaes Blom tot Ligor en resterende twee, onder de Siamse schriftuurs gehorende, aen den Koningh en den Oya Berquelangh in Siam, alle by Haer Ed^e. op gisteren getreekent en van soodanigen inhoute als by 't uytgaende briefboeck staat ingeschreven, sullende echter de 2 laaste aen den Coningh en (*) Berquelengh hieronder volgen om te dienen tot berigt, hoedanigen antwoord op hunne ontfange brieven 't jungst verleden noordermonsoon goetgevonden zy toe te passen.

Missive, door Haer Hoogh Ed^e. tot Batavia aen den Koningh van Siam geschreven.

Den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende de Raaden van India schryven desen brieff uyt een oprecht herte en suyper genegentheyt aen den grooten Coningh van Siam, die seer rechtvaerdigh is in de regeringh over zyne onderdanen mitsgaders door de geheele werelt vermaert en beroemt over zyn verstant en wysheyt, onderhoudende met alle Coningen, Vorsten en heeren een goede vrede en vruntchap, die den hemel wil zegenen met gesontheyt, voorspoet en een langh leven hier op der aerden, alsmede met victorie over zyne vyanden.

Den brieff, die Uwa Mayesteyt aen ons met het schip de Berckmeer hebt gelieven te schryven, hebben wy niet alleen ontfangen met een seer groote genegentheyt maer oocq met soodanigen eere als betamelyck en onse gewoonte syn groote en machtige Coningen aen te doen, zynde ons oock seer aengenaem geweest het geschenck van twee picols thin, die het Uwe Mayesteyt behaegt heeft tot een teeken van oprechte bontgenoot- en vruntchap

(*) In plaats van en staat er: om.

daerby te voegen, ende waervoor wy niet en connen inelaten Uwe Mayesteyt seer genegentlyck (*) te bedancken.

Door het langh agterblyven van de schepen, die nyt Hollant verwagt en apparent door contrarie wint in hunne herwaertareyse verhindert werden, syn wy tot ons leetwesen onvermogens Uw Mayesteyt alsnu toe te senden de goederen ofte eenige van deselve, die wy voor Uwe Mayesteyt vandoer geeycht en onthoden nitsgaders om te vermaecken nae derwaerts gesonden hebben, en connen wy gemaints twyffelen off Uwe Mayesteyt (nae zyne hooge wysheyt wel connende besellen dat het spoedigh comen van de schepen nyt Hollant t'eenemael buyten ons vermogen sy en in 't geheel affhanght van den Schieppor en Onderhouder des hemels ende der aerden, die de winden onder dwangh heeft en laat waayen nae Zyn goddelycke welbehagen) sal ons diensengrende buyten schuld stellen en believen te excuseren, gelyck wy by desen seer gedienstighlyck versoecken, en insgelycx meteenen dat Uwe Mayesteyt valcomen verseeckert helieft te syn van onse genegentheyt en hereytwilligh tot Uwe Mayesteyts dienst, oock dat wy seer geerne alsnu Uwe Mayesteyt souden hebben toegesonden een fabryck ofte boes huystimmerman alsmede een geschut- ofte canongieter, indien soodanige twee persoonen, hun op deselve consten (†) en ambaghten wel verstaende, alhier te vinden waeren geweest, invoegen wy dierwegen oock moeten versoecken dat Uwe Mayesteyt onse onmaght ten besten en de wille voor de daad gelieft te nemen, luttertyt dat ons sulcke luyden nyt Hollandt worden toegesonden en wy daerdoor het vermogen krygen Uwe Mayesteyts begeren te voldoen. Voorts hebben wy seer geerne gelesen hetgeene Uwe Mayesteyt by synen voornoemden brieff aen ons heeft believen te schryven en bekent te maecken wegens de landen van Oudjangh Salangh en Bangary: namentlyck hoe Uwe Mayesteyt wel genegen was ons aldaer met nytsinytingh van alle andere natien en vryhoeyt van thol den thinhandel te vergunnen en tot dien eynde een Iraa ofte mandament te verleenen, maar dat de ontstaene oorloogen en heroerten Uwe Mayesteyt daerinne hadden wederhouden, nyt becommeringh dat ons volck aldaer eenigh quaet ofte ongeval moghte overkomen, 't welck wy dan oock aennamen als een blyck en bewys van Uwe Mayesteyts goede voorsorge en genegentheyt, die wy oock altyt met danckbaerheyt sullen erkennen, onderwylen verhopende dat Uwe Mayesteyts gunst geduurigh over ons sal blyven, wanneer de oorloogen geeyndigh en de inwoonders dier landen weder tot rust en vrede gebragt sullen wesen, gelyck wy wenschen dat eerlange mach comen te geschieden.

Door het langh achterblyven van de voornoemde schepen nyt Hollant syn wy oock t'eenemael onthloot van raore en curieuse goederen, die Uwe Mayesteyt souden connen aengensaem syn, en daerom is het versoeck van den Gouverneur Generael ende de Raaden van India dat Uwe Mayesteyt

(*) Er staet seer genegentheyt.

(†) Het H.S.: *costen*.

het navolgende geschenck niet en beliest aen te sien in sich selven en nae de waarde, maer alleen dat het voortcomt uyt een goet herte en waere genegentheyt, bestaende in:

- 1 stukx blauw silver uhora, langh 50 $\frac{1}{2}$ elle;
- 4 — goude en 3 silvere heel swaare allegias;
- 2 — vergulde snaphaenroers | met haere patroontassen en tot yder
- 2 — fyne onvergulde, ... | 12 vierstenen;
- 1 — seer langh Ceylons fyn roer met silver ingeslagen, daer oocq een patroontas en 12 steenen by zyn;
- 1 paer seer costelycke fyne pistoolen met silver ingeslagen, twee patroontassen en 12 steenen daertoe;
- 6 Ceylonse hardisaenen met silver ingelecht;
- 3 stukx seer costelycke Souratse goude bodilaers van diverse couleuren;
- 2 paer seer costelycke hooge Japanse schutsels;
- 2 paer cleender schutsels, die by de groote passen;
- 2 lourys die mooy zyn, connende geen meer noch geen heler tegenwoordig gevonden werden;
- 2 kakatouwen met kuyven.

Batavia in 't Casteel den 28 Augusto 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont Comp^{te}. zegel in rooden lakke en daeromter:)

Ter ordonmantie van Haer HooghEd^{te}.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Volght noch de missive, door Haer Ed^{te} aen den Oya Berquelangh in Siam geschreven.

Desen brieff comt uyt een oprecht herte en suyvere genegentheyt van den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende de Raaden van India aen den Oya Berquelang, die een wys en verstandig heer is mitsgaders van seer groot vermogen omtrent den grooten en wytheroemden Koninck van Siam, wien den Godt des hemels en der aerden wil segenen en veel geluck en voorspoet op dese werelt verleenen.

Den brieff, die den Oya Berquelangh met het schip de Berckmeer aen ons heeft gesonden, hebben wy wel ontfangen, en is ons deselve met de seven bhaaren en een picol thin, die den Oya Berquelangh tot (*) schenckagie en een teecken van genegentheyt heeft gelieven daerby te voegen, seer aengenaem geweest. De goederen, die wy voor den grooten Coningh van Siam

(*) Dit tot heb ik ingelascht.

uyt Hollant onthoden en oocq om te veruuecken nae derwaerts gesonden hebben, syn tot ons leetwesen hier noch niet aengecomen, veroorsaackt door het agterblyven ofte langh vertoeven van de schepen, die van daer worden verwacht en apparent door contrarie wint in hunne herwaertsreyse verhindering comen te lyden, 't welck den Oya Berquelangh wel sal connen beseffen dat een ongeval zy t'eenemaal buyten onse schult, alsoo het doen van behouden en voorspoedige reysen t'eenemaal dependert van den Almagtigen Schepper en Onderhouder des hemels ende der aerden, die de winden onder Zyn macht heeft en laet wayen na Zyn goddelyck welbehaegen, soodat den Oya Berquelang ons onvermogen om de voornoemde goederen ofte eenige van deselve alnu over te senden ontrent den grooten Koninck van Siam sal believen te excuseeren, gelycq mede dat wy Syn Mayesteyt niet en connen accommoderen met een baas huystimmerman ofte fabryck en een geschutgieter, die alhier niet te vinden zyn geweest, en is ons uyt de brieff van den Oya Berquelang met aangenaemheydt gebleecken dat de goutsmit, constabel en steenhouwer, die wy tot dienst van Zyn Mayesteyt het voorleden jaer nae Siam gesonden hebben, bevonden syn te wesen luyden die haer const en ambaght wel verstaen, en dat den Oya Berquelangh daerom in deselve een goet behaegen had gelieven te nemen, ons leet synde dat van de alsdoen gesondene dry cacotouvogels niet meer als een levandigh is overgecomen, en te meer omdat wy op onsen gedaenen oysch noch geen van soodanigen soort ofte eenige andere raere vogels ontfangen hebben, werdende deselve wel alle draegen uyt de landen daer se vandaen moeten comen verwacht, maer dewyl het saysoen om nae Siam te vaaren niet toe en laet daerna te vertoeven, soo en hebben wy dit laaste schip oocq niet langer connen ophouden, niet twyffelende off den Oya Berquelangh sal ons onvermogen dienaengaende almede ontrent den Coninck van Siam believe te verschonen. Wyders heeft den Oya Berquelang aen ons geschreven wgens ons versoeck, het voorleden jaer aen den Coninck van Siam gedaen, om tot Oudjangh Salangh en Bangary alleen den handel te mogen genieten, met uytstuytingh van alle andere natien, en dat Zyne Mayesteyt ons sulx toegestaan mitsgaders tot dien eynde een mandament verleent soude hebben, indien Zyne Mayesteyt door de beroerten en oorloogen aldaer ontstaan niet becommert waere geweest, dat ons volck aldaer eenigh quaat ofte ongeval mogte overkomen, en 't welck wy dan oocq niet anders connen aensien als een blyck en bewys van Zyn Mayesteyts goede en oprechte genegentheyt, die wy hoopen en vertrouwen dat altyt sal blyven continueren, en waervoor wy oocq niet en sullen naelaeten alle soort van danckbaerheyd te betoonen met te doen en te verrigten 't geen ons mogelyck zy en van Zyn Mayesteyts dienst ofte behagen soude connen wesen, ons leet synde dat wy nu door het achterblyven van onse schepen uyt Hollant geen curieuser goederen ofte eenige rariteyten aen Zyn Mayesteyt connen senden, gelyck wy mede niet en connen doen aen den Oya Berquelang, die wy by desen versoecken

dat van den Gouverneur Generael ende de Raden van India tot een trocken van goede genegentheyd en een oprechte vruntſchap aen te nemen en als een gescheuck te ontfangen:

6 goude atlaffen van diverse coulbeuren;

3 goude |
5 silvere | swaere allegias;

1 groot fyn Persiaens alcatyff;

3 vergulde |
2 versilverde | chitsen;

2 fyne snaphaenroers met haer patroonlaffen en 24 steenen;

1 langh Ceylons roer met silver ingeslagen met een patroontas en 12 steenen;

3 partiesaenen met silver ingeslagen.

Batavia in 't Casteel den 28 Augusto 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont 's Comp^{te}. zegel in roden lacke gedruckt en daeronder:)

Ter ordonnantie van Haer Hoogh Ed^{he}.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Hebbende wyders voormelte bodem 't Huys te Spyck voor 't comptoir Siam ingeladen de volgende contanten, coopmanschappen en andere goederen, als namentlyck:

107038 guldens aen contant silvergelt;

2000 R nagelen;

480 R rompen;

462 R foely;

15 packen rouwe bethilles, voorts noch party schonckagiegoederen voor den Coningh en Oya Berquelang, bedragende te samen een somma van f 120506: 11: 6.

De heeren Guulter Zooman, fiscael van India, en Ocker Ockersze, sabaandhaer en licentmeester, op den 20 Juny passado als ambassadeurs wegens de E. Comp^{te}. aen den jongen regerenden Coning van Bantam afgesonden en den 14 deser met de schepen Coevorden en Nieuw Middelburgh etc. nevens hun raats- en staatsluyden on verder swite en gevolg van Bantam alhier geretourneert zynde, leveren desen avont aen Haer Hoogh Ed^{he}. over hun rapport met de verdere aenhorende documenten wegens hun verrigten in derselver ambassade omtrent den regerenden jongen Sulthan en verdere ontmoetingen tot Bantam, behelsende ten deele een kort verhael van 't geene reits hiervooren op den successive ontfangh hunner respectieve geschreve missives staet aengeteeckent en voor 't principaele verder andermael kortelyck hieronder volght, als namentlyck:

dat zy den 20 Juny jongstleden vanhier gesterent, den 24 daeraenvolgende op Bantams rheede gearriveert en den 27^e desselven maents seer statious op de Javaense wyse ingehaelt en ter audientie voor den jongen Coninck op 't pleyu voor 't pallys gebracht waeren geworden, en kort daerop met de Bantamse geëmmiteerden Keey Aria Mongonsadana en Keey Nehey Natta Sadana mitgaders nader met Syn Mayesteyt den jongen regerenden Sulthan van Bantam selfs in persoon den 2 en 10 July passato in conferentie geraeckt en in onderhandelinge getreden waeren, doch na alle aangewende tentamina niet vrughbaars ten beste van de Comp^e. op onse presentatie hadden uytgewerckt, vermits die Mayesteyt met syne groote sich geensints in eenigh verdragh begeerde in te laaten, voor en aler Comp^e. rechtmatige pretentien wegens 't restitueeren der wechloopers en 't vergoeden van de reets geleidens schaden souden wesen afgestaan en quytgescholden, stellende dese twee poincten genouchsaem praeliminair en buyten bedencken om in te treden en daerby tot 't laaste toe onveranderlyck volhardende, gelycq sulx hiervooren ouder dato 4 en 15 July passato aangerout en by de successive aangebragte Bantamse papieren geëxtendeert. Zedert de drie voornoemde gehouden conferentien waren onse ambassadeurs noyt in enige nader verbontstractatie met den Coninck off ymant synentwegen toegelaten tot den 8 Augusto, alswanneer door den resident Caell Haer Hoogh Ed^e. missive van den 6^e. wiert overgebragt, in dewelcke aen de heeren ambassadeurs alternative gedefereert wierde in persoon van den Sulthan affscheyt te nemen off wel by vreesse van eenige quade toevallen om alle onheylen te vermyden hun depart aen hoort te blyven affwagten, waerop 't eerste voor goet gekeurt synde, soo hadden onse ambassadeurs Zeeman en Ockersze met de verdere gantsche suite (naer voorgaende consent) by den Sulthan op den 11^e deser sich begeven, en wierden ontfangen in het binnenhoff, daer den jongen Coninck alleen was, vergeselschapt van den Pangeran Ardy en party synar dienaressen, sittende Zyn Hoogheyt op een cadel, den Pangeran Ardy op een diggedigge ende de vrouwen op der aerden wat verre aff. Daerop wierden onse ambassadeurs door den Keay Aria Mongonsadana mede op een diggedigge neder te sitten genodigt, vorderende (*) alsdoen ten eersten Zyn Hoogheyt de heeren ambassadeurs 't bescheyt aff, dat den resident Willem Caell van Haer Hoogh Ed^e. tot Batavia hadden overgebragt op zyn voorheen gemelte en overgelevert Maleys geschrift, waerop genotificeert zynde, dat sy gesanten van hun heeren principaelen op Batavia thys geroepen wierden, dewyl Haer Ed^e. niet couden goetvinden van haer gerechtige pretentien af te treden, en dierwegen hun demissie en affscheyt van 't hof en Syn Hoogheyt alsnu waeren versoekende, soo hadde den Coninck 't selve in dier voegen gesupprimeert, dat hy eyndelyk uythorst en zeyde beclaaglyck te syn dat men onverrigter saacken soude moeten scheyden sonder sluyten van een nieuw contract van vrede, en 't welck voor de gemeente ten hoogsten benstotelyck soude zyn, waerop Syn Hoogheyt gerepliceert wierde, sulx alleen zyn schult te wesen, vermits hy aen ons als beledigde gehouden was satisfactie te geven in soo notoire poincten en voorvallen als men

(*) Et staat: *vorderde*.

reets in de gehouden conferentien sunneclær had aangewesen etc., en als wanneer den Coninck, een tyt langh stilgeswegen hebbende, eyndelyck vervolgde dat, alhoewel de nieuw gemeente verbonsttractaten alsau geen goet succes genomen hadde, dat die echter eerlange wel tot een gewenste conclusie soude connen werden gebracht, met verdere recommandatie dat men inwylen alle acten van hostiliteit ofte 't gunt eenige verwyderinge soude konnen geven, wedyersyts wilde en moeste eviteeren en integendeel in alle goede vrunt- en nabuurschap leven, en ten welken eynde den Coninck oock beloofde en aannam alomme in syn ryck by gummelach en edicten syne onderdanen te verbieden op hooge swaare straffe geene onderdanen off volckeren van d'E. Comp^e. 'tzy te water off te lande te belofigen ofte in eenigerhande manieren te vercoorten, versoeckende wyders aan de ambassadeurs om Haer Ed^e. voor te dragen van gelycken soo een goet werck van haers zyde te willen doen en helpen bevorderen, omme eenmael wedyersyts tot zyn volcomenheit en ruste te mogen en connen geraecken; en vervolgens doen voorts door onse ambassadeurs gevraecht wesende off men onse logie aldaer soude opbrecken off wel soodanigh als voorheen onder Zyn Mayesteyts protectie mogen continueeren, soo hadde hy het laaste geamplaceert en onsen resident en verdere Comp^e. ministers aldaer in syne absolute protectie genomen, eyndelyck besluytende met dit versoeck, omme andermael van Haer Ed^e. met een anwyser Maleyts afschrift van 't oude contract van anno 1659, tusschen zyn vader en de Comp^e. gesloten, gedient te mogen werden, naer alle 't welcke en eenige wedyersytse complimenten dan den Coninck onse ambassadeurs op hun gedaen versoeck haer denissie vergunt en toegestaan en oocq met handtastinge in volle vergenouginge afscheyt genomen hadde.

Hebbende dese laaste conferentie met den Coninck ontrant 1¹/₂ uyr langh geduurt, en aengesien in deselve den jongen Coninck liet blycken, hem niet ongevalligh te wesen dat onse ambassadeurs voor haer vertreck mede van zyn heer vader, den ouden Sulthan, hun afscheyt gingen nemen, soo was 't selve dan door den E. Ockeraze (blyvende den E. Zeeman onder pretext van onpasselyckheyt om redenen en dat se den ouden niet veel goets toevertrouwden (*) den hoort) navens de meeste swite op de instantie en in geleyde van den Aria Mongonsadana volbracht, werdende eerst by den regerenden Sulthan en voorts vandaer naer den ouden Coninck gebracht, vindende dien ouden gysaert met de Engelse vrienden mitsgaders alle de Pangerangs en veele grooten van 't ryck vergeselschap, zynde d'onse na afgelegde complimenten en congratulatie door dien ouden heer vrundelyck en minsaem bedanckt, bejegent en op hunne wyse goctracteert, oock eyndelyck met volle vergenougingh afscheyt gegeven, sonder dat evenwel tusschen henlyuden van eenige saecken van 't ryck off de regeringe gerept was geworden, als wanneer den E. Ockeraze met syn gevolg door den Key Aris Mongonsadana weder by den regerenden Coninck wierden gebracht om denselven andermael adieu te seggen, dewelcke d'onse aladoen met geen minder genegentheit ende estime als voorheen hadde onthaelt, met speciale toezegginge en belofte om voortaan en na desen alle onse

(*) Er staat: toevertrouwenden.

vlugtelingen sonder onderscheyt te sullen doen restitueeren, mits hem maar intyts daarvan kennisse wierde gedaen, en verbeederende voor 't allerlaaste dat niet alleen met den monde maer uyt een oprecht herte tot d'E. Comp^e. genegen was en altyt oock blyven soude, en meteenen d'onse afvraagde off zy in 't onderzeyl gaen na Batavia syne rheede oock met eenige cannonnados soude vereeren, waarop van jae geantwoert synde, soo vervolgde Zyn Hoogheyt dat ons van syne vestingen met 't canon oock daervoor soude bedancken, en daermede opstaende versochte de groettenisse synentwegen aen den Iscael Zeeman mogte werden gedaen, scheydende daerop voorts met bysondere vergenouginge van malcanderen en dienselven nagt oock van Bantams rheede, en arriveerden den 14 deser hier terugge op Batavia; wyders waren d'Engelse schepen Formosa den 31 July passato naer Tonequin en den 11^e deser de Bombain en St. George naer Souratta van Bantam vertrocken, en gelyck dat alles breder by voorsz. rapport en andere documenten in 't aencomend brieffboeck ect^e. ampel staet geëxtendeert.

30 d^e. 's Avonts comt alhier van Timor te verschynen 't fluytschip Wimmonum met een missive en verscheyde aenhorende bylagen van den ondercoopman en secunde Willem van Couwenhoven en den verderen raat uyt het casteel Concordia de dato 12 deser, verselt met 2 Malleytse hooftse briefjes, als eene van de Vorstin Niey Chily Moeda op Solor mitsgaders eene van den Sengalje Dasje en Grain Lammakera, alle aen Haer Ed^e. geschreven, en waervan de 2 laeste hieronder in translaet sullen volgen, alvorens aengeroot hebbeude 't geene uyt de eerste missive van St. Couwenhoven aen te mercken zy, namentlyk hoe den oppercoopman en opperhoofd Jacob van Wyckersloot op den 20 July passato na 't uytstaen van een vehemente koortze seer schielyck aldaer was comen te overlyden, zynde 't gesach doemmaels in absentie van den secunde St. Couwenhoven door den ondercoopman Johannes van den Broeck tot desselfs terughkomste van Lillouw waergenomen geweest, en denwelcken oock daernae, gereet gestaen hebbende om volgens Haer Ed^e. licentie na Batavia over te comen, op 't versoek van den raadt mits gebreck van bequaeme ministers en de indispositie oock van den secunde en pl. gesachhebber Willem van Couwenhoven aldaer voorts was moeten overblyven.

Voorts was alles op de eylanden Rotty en Sava in ruste en leefde de inwoonders alsnu vredigh met malcanderen, maer den oorlogh tusschen de Amabradjers van der Portugesen aenhangh en Compangies Coupanese bontgenoten had soo gewellich toegenomen, dat volgens de gerugten de Amarasjers voornemen waeren niet alleen 's Comp^e. bontgenoten maer oock selfs ons casteeltje Concordia aen te tasten, waarop dan oock den Coningh van Amarasje met syn broeder Anthony d'Vegas en Joan Dias benevens veele toepassen en andere omhergelegene volckeren in twee legers verdeelt met vliegende vaendels en slaende trommels tot op Mannoray en Pattifoedy, synde maer een halve myl van ons fort gelegen, affquamen om haer langh gedreygde (1) progressen moorddadelyck in 't werck te stellen en uyt te voeren, doch onse bontgenoten, van hun komste verwitticht zynde, hadden hun

(1) Er staat: gedreygde.

's avonds stillekens rontom den vyandt geposteert en mettel lieueeren van den dach den Coninck met syn byhabbende leger in de laegte en rontom den bergh omeingelt, waerop 't ander gedeelte van 's vyants leger, bestaende ten moerendsale in Teybousers en Batuanmangers, confuselyck quamen aff te vlugten, 't welck onder d'andere sodanigen verslagentheyt veroorsaeckte, dat den vyandt tot geen stant te houden kon gebragt werden maer geheel in disordre raecte: den veltoversten Amathomanana met 's Comp^{te}. bontgenooten die goede gelegentheyt waernemende, viel generoselyck met de gantsche Comp^{te}. macht (die niet halff soo sterck als de Amarasjers was) op den vyant in, die dan oock na een lange tegenweer schandelyck de vlucht moesten nemen, werdende hunnen Conink in dese attacque door beyde zyne beenen geschoten, 't welck die Mayesteyts broeders soo vergrunde en sodanigen furieuusen aanval veroorsaeckte dat se, 't schietgeweer niet meer konnende gebruycken, malcanderen met de kolven de kop insloegen; waardoor d'onse, als zynde doen en maer met schilt en assagayen gewapent, groot voordeel op den vyandt bequamen, sulx verscheyde der Amarasjers en Portugesen sneuvelden en eyndelyck 's Comp^{te}. bontgenooten victorios met een Portugees vaendel, een trom, nevens 55 schietgeweeren mitgaders 105 afgeslage hoofden terugh aen 't casteel hin quamen verthoonen en door de onse daerover in November anno passado waren geregaleert geworden, gelyck sulx en 't verdere raeckende de sohere apparentie van den gerocommandeerden slavenhandel etc. by 't aencomend brieffhoeck en verhael in 't breede staet aengehaelt en te lesen, hebbende wyders gemelte fluyt Wimmennum in retour van Timor alhier aengebracht:

166 leyl. 2: 8: swaarte gout:
49059 cattys sandelhout;
76 stux lyfeygenen en
346 E wax etc., bedragende maer tesaemen een somma van / 25202:6:7.

Velght nu 't translaathrieffje, door Niay Chily Moeda, Vorstinne van Solor, aen de Heer Gouverneur Generaal geschreven.

Desen brieff nyt een suivere oprechte genegentheyt nevens veel groete van Niay Chily de jongste, Sangadje Adnara, Sanghadje Serbeti, Sanghadje Lemahala, Sangadje Lamakora, Sangadje Trangh en als de groote van 't land Solor, comt aen den Heer Generael Ryckloff van Goens, die Godt de Heere wil seggen dat zyn stant, grootheyt en deugden in dese werelt mach toenemen en dat hy over zyne goedertierenheyt (*) in alle kunden magh werden beroemt, wiens regeringe hier beneden wints mede bekend is voor wys, verstandich en getrouw in 't beschermen van alle syne onderdaenen, soo hooge als geringe, weesen en arme, onderscheydende de goede van de quade, 't recht van 't onrecht, helpende alle die in noot en swarigheyt syn, stout en kloeckmoedig tegen syne vyanden, beschermende den staat en segel

(*) Er staat: goedertierenheyt.

van den Hollandtsen Prince in dese landen. Godt de Heere wil hem daerby laten continueeren, amen.

Verders den brieff nevens het geschenck van 3 lyue cassa en twee zyde chindos, die den Heer Generael heeft gelieven te senden, heeft Niay Chily danckelyck ontfangen. Niay Chily heeft Sangadji Adgara den naem gegeven van Bolau, Sengadje Serbeti Koelick, Sengadje Lemehala Haraman, Sangadje Lamakara Dasje en Sangadje Trang Gadsimoe, dewelcke alle de gelegentheden van 't land Solor U Edelheyt sullen bekentmaecken, maer nu hebben zy niets te seggen, en indiender eenige nydige menschen by den Heer Generael eenigh quaat van haer mogten spreken, soo gelieve den Heer Generael haere naemen aen Niay Chily en alle de Senghadjes over te schryven. Niay Chily heeft tegenwoordigh niet anders te senden als een jongen. Eynde.

Volght noch 't translaetbriefje, in 't Malayts door Sengadje Dasje en Cryn van Lamakara aen d'Ed^{le}. Heer Gouverneur Generael en Raaden van India geschreven.

Deseu brieff uyt een suuyere oprechte genegenthey, verselt met veel groete, van Sangadji Dasje en Amaccryn tot Lamakara comt aen den Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende de Raden van India, die Godt de Heere wil zegenen, dat haer staat, groothey en deugden in dese werelt mach toenemen, en dat zy over haere goedertierenthey in alle landen beroemt mogen werden, wiens regeringe in alle plaatsen hier beneden wints bekend is. wys, verstandig en getrouw in 't beschermen van alle haere onderdanen, soo hooge als geringe, wesen ende armen, onderscheydende de goede van de quade, 't recht van 't onrecht, helpende alle die in noot en swarigheyt syn, stout en kloeckmondigh tegen haere vyanden, beschermende den staat en zegel van den Hollandsen Prince in dese landen. Godt de Heere wil haer daerby laten continueeren. Amen.

Verders versoeckt Sangadje Dasje en Amaccryn aen den Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens en de Raaden van India om cruyt en cogels, soo Uwe Edelhedens genegenthey tot ons hebben alsmede dat Uw Ed^{le}. de plaatsse Lamakara gelieven te laten bewaacken als Comp^{te}. eygen landt, want de heer Anthozio Hurt is het gedoante van Sangadje Dasje omtrent d'E. Comp^{te}. bekend. De trommel, vaendel ende ⁽¹⁾geelt carmozynen, die den Gouverneur Generael heeft gelieven te senden, heeft Sengadje wel ontfangen, maer nu versoeck Sangadje Dasje en Amaccryn aen den Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende de Raaden van India om een pack guynes lynwaet en 20 p^{te}. gebloemde chindos, alsmede dat wy Uw Edelhedens mogen sien, soo hat na haer welgevallen is. Tegenwoordigh hebben tot tecken van leven niet anders te senden als 2 slaven, te weten een jongen en een meyt, 't geene versoecke dat niet en gelioft te versmaaden, want Sengadji Dassje

(1) Er schijnt te staan: en @. Voor: carmozynen zal wel armozynen te lezen zijn.

sall den Gouverneur Generael niet vergeten soo by nachte als by dage, den morgens en des avants sonder eynde.

De Heeren Boedelmeesteren der Chinese en andere vreemde sterfthuysen te deser stede wederom (gelyck den 5 May passato zy geschiet) ter ordinary vergaderingh het ⁽¹⁾ request geinsereert hebbende om te mogen genieten het beneficie van arme en miserabele persoonen, dat alle hunne processen om geene appellen subjet te zyn definitive voortaan by de Raat van Justitie gedicideert mogten werden, soo is alsnu op de ingebragte advisen en considerationen deswegen van Heeren Schepenen deser stede verstaen, de gemelte Heeren Boedelmeesteren hun gedann versoeck, als buyten fondament en reden gesacht wordende, te ontsleggen en af te slaen en die saecken volgens de Statuten van Batavia te laten soals het van outs geweest zy, gelyck sulx by 't resolutieboek en 't geinsereerde request ende de contraconsideratien van Schepenen daerover genomen ampel zy te beoogen.

Synde nu oocq over de verdeelinge der generale occupation, die d'Heer Extraordinaris Raat Joannes Camphuys, en die op zyn versoeck jongst immer voor een tyt van de besoeingies is geëxenseert, aanbevolen zyn geweest, namentlyck de commissie over de verstreckinghen aan de dienaren, de weecklycx aenneminge van hooftgesellen en soldaten en 't opsicht over des Comp^{te}. hospitaal, goetgevonden en gearresteert alle die bedieningen aan den Heer Ordinary Raadt Dirck Blom te defereren en over te geven, doch de bewaringe van 't groot zegel den Heer Ordinaris Antonio Hurt op te dragen, ende 't welck dan door hun E. oocq op- en aengenomen zy, blyvende voorts 't presidentschap van de Weescamer en de beschryvingen der Indische quartieren, by de heer Camphuys insgelyck waergenomen, tot nader bequame gelegentheyt noch uytgesteld en in statu.

In dese verstreceke maent Augusto zy alhier van verscheyde om- en afgelegene plaatsen aengekomen een getal van 97 stux vaertuygen, tesamen bemant met 403 koppen, dewelcke in 't geheel hier hebben aengebragt sodanige coopmanschappen, leeftochten en andere kleenigheden als hieronder staen gespecificeert, namentlyck:

- 9 van Packalongon met 33 mannen en 16 $\frac{1}{4}$ lasten rys, 800 stux steenbrasems, 3 $\frac{1}{2}$ picols blauwverwen, 6 corgien grove matten, 100 rymantjes, 800 stux oude klappus en 2 p^{er} swarte suycker;
- 25 van Tegual met 100 man en 39 $\frac{1}{4}$ lasten rys, 9 stux volwassene coebeesten, 2100 stux suycker Zombar, 15 picols kummukus, 2000 stux suycker jaty en 150 stux hoenders;
- 12 van Zirribon met 48 mannen, 3 $\frac{1}{2}$ lasten rys, 4003 korfljens ajuyn, 6400 stux suycker Zombar, 4000 stux gedroogde visch combongs, 400 stux vis pampus, 1400 d^{er} aerde tresellen, 7 lasten sout en 5 potten oly;
- 46 stux vaertuygen transporteere.

(1) Er staat: met.

45 stux vaertuygen compt per transport.

3 van Zingnap met 16 man en 24500 stux rottings, 30 picols sintock, 800 stux gedroogde visch pada;

1 van Lampi (*) met 4 man en 15000 stux zuiker cattoepa, $\frac{1}{4}$ last groene cadjangs en 8 potten oly;

7 van Zamarangh met 36 man en 1 last swarte boentjes, $10\frac{1}{4}$ d^{re} rys, 3000 stux vis pada, 1000 gesoute eyeren, 204 picols swarte suycker, 54 potten oly, 8 cannassers vis combong, 6 picols ..... (2), 10 lasten zout en $\frac{1}{2}$ d^{re} groene (3) cadjaugh;

1 van Tangarangh met 2 man en 50 stux hoenders en 2 picols groene gember;

7 van Cranangh met 14 man en $2\frac{1}{4}$ lasten rys en 110 stux hoenders;

1 van Malacca met 6 man en 150 stux deekcadjangs, 2100 stux gesoute riskuyten, 700 stux groote dammers en 13 picols wax;

3 van Japara met 12 man en 5 lasten rys, 10 d^{re} sout, 80 stux plancken en 250 stux musquetslaaden;

1 van Zerita met 4 man en 2000 stux klappus;

2 van Zamenap met 8 man en 6000 stux zuiker cattoepa, $\frac{2}{4}$ last groene cadjans en 57 potten oly;

6 van Grisseo met 32 man en 50 lasten zout, 58 cannassers swarte suycker cattoepa, 1 last groene cadjangs, 1800 stux gedroogde vis herders en 12 potten olye;

1 van Macassar met 15 man en 5 picols wax, 200 bossen rottangs en 40 bamboesen oly;

1 van Banjer met 6 man en $1\frac{1}{2}$ last rys, 100 bossen rottangs en 17 picols en 80 cattys peper;

3 van Barbos met 12 man en 8 lasten rys;

3 van Zombar met 20 man en 100 stux hoenders, $6\frac{1}{2}$ lasten rys en d^{re} sout;

1 van Terbaya met 4 man en 1 last rys, 300 bossen tammeryn en 5000 stux vis pada;

4 van Toulongbauwa met 16 man en 2250 stux potten en tresellen, 1450 d^{re} met kalk, 900 stux oude klappus en 50000 oude pienangs;

3 van Pamalangh met 8 man en 3 lasten rys;

1 van Babien met 3 man en 1 last zout, 5 corgie Javaense matten;

1 van Mindangnara met 4 man en 10000 stux manocken tabacq, 5 picols wax.

Somma 97 stux vaertuygen, welckers generalen aenhreng in 't volgende bestaen heeft, als te weten:

(*) Hierbeneeden: Zampa.

(2) Deze stippeltjes staan aldus in het MS.

(3) Er staat: groe.

98 $\frac{1}{2}$ lasten rys;	5 $\frac{1}{2}$ last groene cadjangs;
800 stuxx steenbraasema;	500 bossen rattangs;
5 $\frac{1}{2}$ picols klanwe verwe;	30 picols lutock;
6 corgien grooye matten;	1 last swarte boontjens;
100 rysmantjens;	1000 stuxx gesoute eyeren;
5700 stuxx oude clappus;	8 canassars vis combough;
264 picols swarte suycker;	130 stuxx deekendjangs;
9 stuxx volwassene konheesten;	2100 d ^o . gesoute vischkuyten;
2100 d ^o . suycker Soubar;	700 d ^o . groote dammers;
21 d ^o . kummukus;	25 picols waex;
2000 stuxx suycker salty;	80 stuxx plancken;
450 d ^o . hoenders;	250 d ^o . musquetladen;
4003 korljes ajayn;	1800 d ^o . gedroogde visch herders;
6400 stuxx suyker gadja;	17 picols en 80 caltys peper;
12800 d ^o . gedroogde vis combongs;	500 bossen tammerinde;
400 d ^o . d ^o . pampus;	1400 stuxx potten met calek;
5650 d ^o . aerde tresellen;	50000 oude pienangs;
67 lasten sout;	5 corgien Javaense matten;
136 potten oly;	10000 stuxx monnocken.
49500 stuxx suycker calloepa;	

Daerentegen zyn weder vanhier naer de ondergenoemde diverse quartiren vertrocken een getal van 88 stuxx vaertuygen, soo groote als cleene, die lesamen hebben wechgevoert de ondergespecificeerde coopmanschappen, leeflochten en andere benodigheden als volgt.

- 55 stuxx vaertuygen naer de kust van Java met 5554 rd^r. aen gesorteerde kleeden, 613 zyde patholen, 10 komyu, 2185 amphioen, 40 henjuy, 7 postiock, 20 thee, 5 Bengaalse arnosynen, 24 out yser, 5 out loot, 6 arack;
- 6 naer Paccalonge met 275 rd^r. aen diverse kleeden;
- 20 naer Tegal met 555 rd^r. aen verscheyde kleeden en 12 aen out yser;
- 4 naer Zoubar met 190 rd^r. aen kleeden;
- 1 naer Zampa met 80 rd^r. aen gesorteerde kleeden;
- 1 naer Samarangh met 30 rd^r. aen kleeden;
- 1 naer Malacca met 300 rd^r. aen sout, 50 kopers theeketels, 50 porcelyn, 6 swarte verlackte doosjes, 5 lange peper, 5 nieuw iser;
- 1 naer Caltauwen met 20 rd^r. aen sout;
- 10 naer Cheribon met 274 rd^r. aen gesorteerde kleeden, 18 aen out yser;
- 5 naer Japara met 25 rd^r. aen brandewyn, 15 gedestilleerde Batavise waters, 80 diverse kleeden, 40 nieuwe spyckers;
- 2 naer Barboes met 120 rd^r. aen verscheyde kleeden;
- 1 naer Banjer met 80 rd^r. aen gesorteerde kleeden;
- 1 naer Craoangh met 25 rd^r. aen kleeden;
- 54 stuxx vaertuygen transporteere.

84 stucc vaertuygen coopt per transport.

1 naer Zammonap met 100 rd*. aen kleeden;

1 naer Pamanoekan met diverse kleeden;

1 naer Dilly met 100 rd*. aen sout, 40 porcelyn;

1 naer Bahian met 20 rd*. aen kleeden.

tesamen 88 stucc vaertuygen, hebbende gesamentlyck vervoert soodanige goederen en coopmanschappen als hieronder in 't breede staat uygedruckt, te weten:

8221 rd*. aen verscheide gesorteerde kleden;	420 rd*. zout;
615 — zyde patholen;	50 — kopere theeketels;
10 — kommyu;	70 diverse porcelynen;
2188 — amphioen;	6 swarte verlaete doosjens;
40 — benjuyu;	5 lange peper;
7 — poetsioek;	40 nieuwe spyckers;
20 — thee;	t'samen 8778 rd*. in 't geheel, buyten
5 — zyde Bengaelse armosynen;	des noch twee ledige vaertuygen, met
59 — nieuw en out yser;	behoorlycke passe naer verscheide plaat-
5 — out loot;	sijens afgegaen, die volgens opgevens niet
46 — gesorteerde dronckwaaren;	met allen hebben medegevoert.

Conform de notitie der dootgravers zyn in afgeweekene maent binnen deser stede onder de Christenen overleden ende op de ordinary begraefplaatsen ter aerde gebrocht:

35 Comp*. dienaaren;
6 burgers;
1 Nederlandse vrouwen;
6 d*. kinderen;
3 Mardyckers off inlantse burgers;
5 d*. vrouwen;
15 d*. kinderen;
5 slaven en slavinnen;
somma. . . 72 coppen.

Sonder dat onder dit getal eenige Moorse, Javaanse, Chinese off heydense inhabitanten werden gereekent, als waervan noyt aenteeckeninge werl gehouden.

Baertegen zyn in deselve tyt in de Christelycke kereken en gemeenten alhier weder gedoopt:

15 Nederlandse kinderen;
81 inlantse der Portugeese gemeente;
7 inlantse der Malleytse gemeente;
71 kinderen.

Oock zyn in gemelte kercken in dese maent in den echten staat getreden en bevestight:

9 Comp^{te}. dienaarē;

1 Nederlantse borger;

7 Mardyckers;

Alsamē . . . . 17 paaren.

September Anno 1680.

Primo September. 's Morgens vroeck comt de roey- en zeylehialoup de Vlieger weder terugge, op den 29 passato na de Straat Sunda allgesonden na 't schip Hendrick Maurits, komende uyt het vaderlant, medegebracht hebbende de brieven, door denselven bodem overgebragt, bestaende in een generale missive door de Ed^{le}. Heeren Seventiene nyt Amsterdam den 31^e November des voorleden jaers 1679 aen den Gouverneur Generael en Raden van India, benevens een particuliere missive der camer Zeelant van dato 18 January deses lopenden jaers uyt Middelburgh in Zeelant, verselt met verscheyde aenhoorende bylaegen, waernyt dan met aengensamheyt gebleecken zy 't arrivement aldaer der voorledenjaerse retourvloot, onder den E. Jacob van der Wayen van hier verrocken, mitsgaders de 2 Chylonse retourschepen Ceylon en den Briel, als by deselve brieven kan worden gelesen, alsmede de verkiesinge der heeren directeurs Fredrick Bent en Daniel Parvee, waervan de laeste reets in Souratta is overleden, tot Raden Extraordinair van India mitsgaders den docter Willem ten Rheyne tot een lidt in den Achtbaren Raat van Justitie deses Casteels, en verder alsulcke saecken als by deselve onder de aencomende patriase papieren staat te lesen, ter welcker saake onder de materje van Bengale oock staat genoteert en geprojecteert om den Heer Extraordinaris Raat en ont Ceylons gouverneur Rykloff van Goens de Jonge by overlyden van de Heer Ordinaris Raat Willem Volger als commissaris naer Bengalen af te senden omme die directie te visitaeren etc.

En verders dat d'E. Volckert van Goens, hyaldien hy noch hier moghte wesen, nader wert opontboden om buyten qualiteyt en gagie mette eerste schepen te moeten repatrieeren.

Gelyck oock by de Heeren Meesters was goetgevonden op seeckere insigten den ondercoopman Arnoldus de Carpentier, present licentmeester op Malacca, te advanceeren tot coopman met 70 guldens en den boeckhauder Isaacq Waterkamp, present in Bengalen, tot ondercoopman met 40 guldens, omme byde ter custe Cormanandel op Pallacatta geplaatst en geemployeert te werden, zynde beyde den 2^e January 1677 mettet schip Alcmair uyt het vaderlant hier aengelant.

Ingevolge van 'twelcke al ten eersten de heer Fredrick Lambertsze Bent, ont directeur van Persia, na de predicatie des namiddags hinnen ontboden en in

de groote raalcamer verschenen wesende, na 't voorlesen van 't extract der geciteerde generaele missive die eere en functie danckelyck heeft aengenomen en daarop den gewoonlycken eedt der Raden van India aen handen van Zyn Edelheyt afgeleght, en als wanneer syn E. door de vergaderinge daarmede veel geluck gewenst en als een extraordinaris lith in Raade van India sessie gegeven zy, gelyck sulx by 't resolutieboek nader staat aongeteeckent.

's Avonds gewert ons een klein briefje, door den Deensen agent Joan Joachim Pauli aen den resident Willem Gaeff alhier gecarteert, behelzende dat het daer onder de Javaense regeringe vry wat verwert stont en den ouden Conink syn believen Koey Aria Monjaja en Pangeran Loor van Lampon gaerne weder thuis hadde en dat oock de jongen Sulthan met zyn broeder Pangeran Pourbaya in hevige woorden tot drygemente toe geweest waeren etc.

2 d. 's Morgens erlangen van Tegal per den burger Jan Pietersze de Groot een briefje, door de residenten Thomas Grinnel en Aernout Groenick aldaer aen Haer Ed^h. geschreven in dato 30 des voorleden maents, dieterende onder anderen dat den Sousouhounangh omtrent acht dagen geleden reets met zyn geheele stoet op Samarangh was aengecomen, en werwaerts oock den Pangeran Mas Tappa, broeder des Sousouhounanghs (die sich eenigen tyt tot Tegal had onthouden), stont te vertrecken om Zyn Hoogheyt te verwellicomen en naer de Mattaram te vergesellschaften en by te blyven, gelyck sulx en 't verdere daerin vervat breder by 't aencomend briefboek en verhaal staet gespecificeert:

en welcke tydinge van des Sousouhounangs verschyninge tot Samarangh ons oock op heden nader mondelynge door de aencompste van seecker onser Mardyker vaertuygh wert gerelateert, sonder dat egter daarmede eenigh schryven van d'E. Conper off onse residenten is overgebracht.

Des namiddags komt alhier ter rheede uyt ons lieve vaderlant naer langh uytzien over 't eylant St. Jago te arriveeren 't schip Hendrick Mourits, hebbende de Casp de Goede Hoop door storm voorbygelopen, voor reeckeningh van de camer Zeelant van voor de Vaere den 28 February deses jaers in zee gelopen met 335 coppen, namentlyck 202 zeevarende en 133 militairen, zynde op St. Jago 2 militairen wechgelopen en op de reyse 6 zeevarende en 6 militairen overleden, sulx hier noch te lande brengt 198 zeevarende en 126 militairen, tesamen 324 zielen, bestaende wyders desseifs medegebraghte ladinge voor India uyt de volgende contanten, coopmanschappen als andere goederen en behoeften, als te weten:

in 't schip Hendrick Maurits voor Zeelant:

200000 guldens aen contanten en on-	164 vaten speck;
gemunt silver;	20 leggers seck;
21972 R groot loot;	10 halve leggers France wyn;
1600 staven diverse yser;	50 halve aemen olyvenolye;
15221 R gesorteerde spyckers;	40 kelders met brandewyn;
130 vaten vlees;	52 salder smeekeolen;

20000 moppé klinckerts:	17 stuex masten;
59 vaten harpuys:	50 bootsriemen;
54 heele en halve leggerschoven:	18 stuex cabellouwen;
1500 stuex halve leggerhanden:	50 d ^e . trossen, heitragende tesamen
50 balen wit Hollants doek:	behalven 6 vaatjes booter, 2 halve
100 cruythoorns:	leggers Rinse wynen voor Haer Ed ^e .
200 riem 4-draatlont;	en 200 realen ⁽¹⁾ van agtien tot de
18 vaten sement;	reys met de ongetaxeerde goederen
17 gesorteerde anckers:	een somma van / 262174:13:8.
40 d ^e . dreggen:	

Wesende de papieren der Heeren Meesters, nyt het vaderlands met desen bodem overgebracht, op gisteren vooraff per expresse roeychialoup ons toegesonden en hiervoor onder dien dato aengehaelt en geciteert.

3 d^e. 's Namiddags komt alhier van Mallabaer over Ceylon aen te lande 't jagje Elisabeth, medebrengende drie missives met haer respectivo aenhoorende bylagen, d'eerste door den commandeur Marten Huysman ende den raat tot Cochim in dato 19 Juny passato, de tweede door den heer eerste commandeur en p^r. gessaghebber Laurens Pyl ende den raat tot Colombo van dato 10^e en de laeste van den dessave Michiel de Geus en verderen raat tot Gale van dato 17 July jongstleden, alle aen Haer Ed^e. alhier geschreven, beheisende onder anderen materien en die van d'E. Huysman en raat op Mallabaer het volgende nieuws:

de Portugesen hadden tot Goa voorgegeven dat se met de soon van den jongst overleden Iman van Mascatta, daer se al langen tyt mede in onrust zyn geweest, vereenicht waren, 'twelek echter niet wel te geloven was: Suwagie Ragie soude mede volgens de gerugten overleden zyn, en zyn soon Sambagie Ragie in zyn plaats gesuccedeert, die, alhoewel by de maximes van zyn vader wel hadde gevat, nochtans na de getuygenisse van reekelycker imborst en d'E. Comp^s. niet ongenegen soude zyn:

met de lantvorsten was men tot Cochim in redelyck goet verstandt en gingh de negotie alomme in 't Mallabaerse destrickt noch al na den ouden gaugh, doch nu wat beter als voorheen, wesende wel te wenschen dat de quade practiquen der infantze doortrapte kooplyden en voornamentlyck van Parmibale Babbe en Poelicarre wat ophielden, alsoo den handel op Calicoylangh soo men meende door haer inductie door de hovelingen selfs mercklyck was verhindert; ondertusschen was d'E. Huysman tegen haere looze bedryven best mogelyck op hoede, toltertyl men met een goede party militairen van Batavia konde werden gerecreuteert om de sliickers en rovers te sluiten en door de bekruyssinge ter zee als anders tot maintenance van de contracten en Comp^s. voorrechten, om 't Couchinise ryck en de negotie in vrede te besitten, want er doch anders niets goets dan door maght nyt te wercken scheen te zyn, om de concepten van 't inhouden van de arreerq en 't sluycken des popers na de concepten van d'Heer Gouverneur Generael en de Regeringe l'eonemael te beletten, alsoo de Ragias en insonderheyt die van

(¹) In plaats van R^e., wat realen beduikt, staat er R^e., d.i. roepia.

Calicoylang etc. al vrywat ballorig en stout begonden te werden: op Ceylang gingh de negotie oocq noch wel dat daerover niet veel te klagen viel;

in Trevancour waaren de aght stamhuysen noch niet eens geworden om een Coninch te bevestigen, genegentheyt toonende eenen genoemt Celormo (zynde een waacker man en een vrunt van de Comp^e.) tot haer hooft te willen hebben:

den Coningh van Couchim bleeff noch al in zyn oude quaetwesen en gedoente continueeren en varvolgende de inlandse Christenen om hun onder verscheyde pretexten gelt aff te persen, 't welck men op de bequaamste wyse tegenginck;

de Princeen Erorma en Ramorma waaren door toedoen van den commandeur Huysman vereenigt en d'welcke alnu nevens de Paljetters tot redres van de Couchimse regeringe en bevorderinge der incomsten om der Prinzen beurse te styven doorgaans scheenen genegen te wesen, 't welck nagecomen werdende soude het voor d'E. Comp^e een goede saecke wesen, doch 't was te beclagen datter op al het Mallabaars gebroetsel en volckje soo weynigh staet en geenige goede verseeckeringe te maecken was;

den Koninck en Prins van Berekancour hadden 's Comp^es hulpe versocht om van de geadopteerde Prinzen in Teckenkour behooryk gemaintineert te werden.

Uyt de Ceylonse Colombose missive van d'E. Pyl wert aangemerket dat de overgecome Bengaelse Moorse cooplyden hun tot Gale seer impertinent hadden aangesteld en uytgespat, indien men de chiancos voor sodanigen prys als zy daervoor boden niet en wilde affstaen, dat zy dan haere aen de E. Comp^e vercoegte rys en andere goederen weder begeerden, sulx men voornemens waere, indien se in die haere onheleeftheden bleven volharden, de van haer gecochte goederen alsoo voorts hun weder te presenteren, om deselve alsoo van haere onredelyckheden te connen overtuygen:

den slegten en soheren toestand der ingesetenen in de Tensjouwerse landen begon door de swaare affpersingen door de regenten van gelt langs hoe meer te verslimmeren, soodat niemant sich genegen thoonde nogh te voorschyn quam om die landen te cultiveeren:

het Baticalos commandement (*) op Ceylon was nog in beteren toestand, hebbende de ingelanden toesegginge gedaen voortaan den eliphantvangst alsmede 't cappen der houtwercken en 't bessyon der landen naer vermogen yverigh te behertigen:

van 't Candise hof waaren de aght opgesondene inlantse personen, als 4 araetchias en 4 mayoraels, weder op Colombo geretourneert, verhalende dat alle de gevange Hollanders uyt de dorpen en plaatsen daeromtront alsmede die van Parnegamme op Ragie Singas onthot voor Zyn Mayesteyt waeren verscheenen, die haer belooft soude hebben in corten van haere detentie te sullen ontslaen en met een geschenck naer Colombo aff te senden, dat Godt geeve eens mag geschieden:

de brieff en 't geschenck aen Ragia Singa (waervan hiervooren op den 7^e Augusto zy gesproocken) opgesonden was, met een stoet van wel 500 lascoryns

(*) Es staat: commandant.

vergeselschapt, naer boven gebragt, en had men sedert dien tyt geen quaaide toekenen van Ragias genegentheyt vernomen, hoewel men echter alomme tegens alle quaaide listen etc. wel op hun hoede bleef, gelyck sulx alles breder by 't aencomend briefboek yder onder zyn quartier staat te lezen, hobbende wyders gemelte jacht Elinabeth van Colombo en Gale alhier aengebragt de volgende coopmanschappen en andere goederen, als te weten:

385 packen canneel;
 23 stuex slaven en slavinne;
 68 stuex yser canon ongetaxeert;
 20 stuex cayertrossen, bedragende met de ongelden een somma
 van..... f 3452: 8: 15;

voorts noch uyt 't jacht Muyderbergh op Ceylon
 overgenomen van 't Perziaens cargasoen:

100 kassen Persiaense wyn;
 10 matticalos roosebater voor D^r. Cleyer, bedragende
 tesamen een somma van..... f 2259: 6: —;
 en sulx monteert 't aangebragte met d'Elinabeth in 't geheel f 4691: 11: 15.

Doch de Persiaense advisen, met gemelte Muyderberg uyt Perzia overgebragt, zyn ons nevens desen niet toegesonden en sullen wy derhalven met die of een anderen bodem apparent over Cormandel eerst hebben te verwagten.

Na de middag erlangen per de sloep Onrust een briefje van Bantam, door den adsistent Gerrit van Loveren aldaer voor drie daagen aan Haer Ed^h. geschreven, dicteerende dat den jongen Coninc wegens 't oversenden van den Madrassen Portugees met de Moorse vrouwe sich seer danckbaer en beleefte hadde betoont, met versoek dat sulx voortaan oec mogt werden onderhouden en alle wechgelopenen aan wederzyden gerestitueert, met verseeckeringe dat syn genegentheyt streckte ten dienste van d'E. Comp^s. en tot voordeel van 't gemeene beste etc.;

met thien vaertuygen, volladen met peper van Lampon aengecomen, had men berigt dat den Macassaers Dain Mangika met zyn volck en eenige hem toegevallene Jambynesen, Johoresen als andere etc. van Lampon weder naer Palembang was geretourneert en dat de voorgenome ambassade der Bantammers, waervan op den 25 Augustus hiervooren zy gesproocken, weder geheel tot niet gelopen was;

't Engels scheepje Tayoan was van Bantam na Siam vertrocken om haere logie volgens hun seggen aldaer op te breeken: 't schip de Bombain ⁽¹⁾ van den jongen Bantamsen Sulthan met omtrent 2000 kisten koper van particuliere ende Le Soleyl d'Orient van de France met party aluyn, porseleyn, sandelhout etc. stonden over 10 à 12 daagen naer Souratta te vertrecken, doch de belofte des Conincx om 2000 blaaren peper aan de Francken te leveren wierd volgens de gerughden alsnu door Syn Mayesteyt weder ontkent, en soomede syn oude schult aan die

(1) Er staat: *Bamboin*.

vrienden, die alle eenige 10000 realen zouden bedragen etc., gelyk sulz by 't aencomend briellboek breed staat te lezen.

In den avondstont wert ons uyt Amboina per de chintoup van den burger Christoffel Boudewyns toegebracht een missive, door den Heer Gouverneur Robbert de Vick ende den raat aldaer ten castele Victoria aen Haer Ed^e. gecarteert den 17 des voorleden maents, met eenige weynige aenhooronde documenten, behelsende ten principalen een rescriptie op de ontfangens ordres der Hooge Regeringe alhier, en onder anderen die en verdere materien oocq noch 't volgende nieuws:

den godloosen Radja van de negarie Oulat was soo verre in zyn boosheyt uytgespat dat op seeckeren tyt met een champion vol volcx hem naer Pia had begeven onder pretext om een koebest te gaen schieten, doch daer gecomen zynde zont 6 syner voornaamsten naer d'ihuya van den oppermeester Francisco Mole, alwaer zy dry jonge dogtertjes met een swangere slaviene vindende te speelen, deselve alle seer wradelijk vermoort ende derselver hoofden afgecapit hadden omme tot seecker feest wegens het afleggen van den rouw van de weduwe des ouden Orangkays Oelisivabessy te gebruycken, ten welken eynde den Radja de hem toegebragte 4 hoofden in een mantje logepackt hebbende naer zyne negorye had laten brengen, welke schrickelycke moort aen sulcke onnossele uytgevonden en door de handtsadige bekent zynde, soo was denselven Radja d'Oulat als authenr daerover gedecapiteert ende vier der voornaamste moordenaers geledebraakt, de rechterhand en de hoofden afgehouwen en de resterende 2, die op de wacht gestaan hadden, gegoesselt, gebrantmerckt en voor 50 jaaren in de kettingh gekloocken etc., gelycq dat en 't verdere verhael alles by 't aencomend briellboek en verhael largo geëxtendeert staat te ontwaren:

van de provintie van Ternaten was tot groote verwonderinge van den toestant der saecken derwaerts over geen nader tydinge overgebragt noch vernomen.

's Avonts becomen per enige expresse Javanen te lande van Tanjongpoua een briellje, door den vaendrich Jan Bervelt uyt 's Comp^{te}. veltchans aldaer aen Haer Ed^e. op gisteren gecarteert, meldende dat den Tommagou Natta Jouda seer over de vrevalmoedigheyt van den hooft Balyer Sacra Jouda klaagde, en dat hy hem Tommagou met zyn volck naer Telgompel niet wilde laten verhuysen, sulx gemelte Tommagou Natta Jouda 5 à 400 man byeengebracht hadde om hem des mogelyk daermede te dwingen en self de klop te geven:

den rover Schillividaraz met Ingeb Drappa Jatjas volck voeren noch al voort met haere roveryen in de bovenlanden omtrent Pagadeen en Samadangh, de ingesetene veel quaats sloemde etc.

Synde nevens en met dit voorgemelte briellje van den vaendrich Bervelt oock ontfangen een Javens lonthoirtjen off briellje, van diegemelte (*) Tommagou Natta Jouda aldaer nopende syn klagten wegens Sacra Jouda etc. aen Haer Ed^e. geschreven, 't welck na gedaene oversettinge in onse taale bevonden zy van volgenden teneur.

(*) Er staat: vundiroz gem:

Translaatbriefje, door den Tommagou Natta Jouda uit
Tanjongpoutra aen de Ed^{de}. Heere Gouverneur Generaal alhier geschreven.

Desen brief van uwen dienaar Tommagou Natta Jouda, waermode
my vernedre voor den Heer Gouverneur Generaal, en maecke by desen bekend
als datter Balineesen syn, genaemt Sacra Jouda en Wangsa Naya, dewelcke
op Carrawangh aen uwen dienaar veel quaet hebben gedaen, als rovende
driehondert duyzent boomen pady; oock hebben se de Carrawangsa berchlieden,
die met buffels, koebbeesten, hoenders etc. affquamen, berooft, soodat die
lyden nu bevreesd syn om meer goet aff te brengen, alsoo die van Sacra
Jouda en Wangsa Naya haer geweld aendonn. Dit is 't geene ick aen mynheer
bekent te maecken hebbe. Wat is nu mynheers wille? Icq versoek om
hulpe soo in 't goede als in 't quade, want ick sta onder uw gebied.
Soolange de Balineesen op Carrawangh syn, sal uwen dienaar geen ruste
hebben. Nu heeft oock Chiliwidara Darpa Djaja met eenige Maleyers, Macassaren
en Balineesen 90 in 't getal tot Carrawangh om te roven gesonden, waertegen
icq mede 140 mannen hebbe gezonden om haer de wech te corten, maer
nu is myn versoecq dat mynheer de plaetse Ondoeck Ondoeck met krygslieden
gelieven te laten bewaacken, opdat uwen dienaar syn cost in vrede mach
soecken. Dit is myn ernstigh versoek; anders heb icq niet te seggen. Eynde.

Heden ter ordinary vergaderingh is verstaen den Eerwaerden predicant
Melchior Leydecker op desselfs versoek en mits tytsexpiratie en gegeven genoeg
toe te leggen het ordinary tractament der broederen deser gemeente van hondert
en dertigh guldens ter maent;

ende aen den predicant off proponent Hermanus Tolnerus van Swol, op
't Leylant Onrust eenige jaren na den anderen dienst gedaen hebbende, is toegestaan
nevens zyn vrouw etc. mits tytsexpiratie per d'aenstaende retourvloot na 't vaderlant
te mogen vertrecken; zynde noch wyders de schepen Hendricq Maurits en Oostenburgh
aengelecht om vanhier direct naer Ceylon en dan voorts vandaer naer 't vaderlant
te gaen, 't eerste voor de camer Zeelant en 't andere voor Amsterdam, met soodanige
goederen als aldaar in gereetheyt sullen mogen wesen, maer by gebreck van
genougsaeme retourren dat alsdan Hendrick Maurits met den overigen caneel ten
eersten sal hebben herwaerts te keeren en alleen Oostenburgh vandaer voor de
camer Amsterdam repatrieren, om 't zy beyde gelyck ofte alleen aen de Casp ofte
elders met de retourschepen vanhier des mogelyck te conjungeeren.

Den ondercoopman Pieter Roemer van Hoorn, al een geruymen tyt de
guarnisoenboecken hier ten Castele gehouden hebbende, is alre geadvanceert tot
coopman met zestigh guldens ter maent conform het opgestelde reglement, innegaende
de coopmansgagie sersel primo deser, doch 't costgelt en 't wyngaetseel primo
September 1677, zedert wanneer hy dien dienst tot genougen heeft waergenomen.

Op 't schriftelyck versoek van den burger Jan Thyssen van Fleishagh wegens
soecker huys en erve, gelegen buyten deaer steele Nieuwpoort, door hem by openbare

venditie van den vendumeester Cornelis Mul vry gecocht doch naderhaant met twee principale schepenenkennisse belast bevonden zynde etc., soo is naer deliberatie verstaen den vercoop van 't voorsz. huys en erf, nyt name en van wegen den burger Claas Pieters men den remonstrant Jan Thyse garchiel, voor ipso jure nul te verklaren en van geender waarden etc., en meteenen voor 't aenstaende geresolveert tot voorkominge van alle abuysen, frauden etc. dat voortaan sal werden gestatueert en openlyck genotificeert en oocq by de Batavise statuten genoteert het volgende:

dat den vendumeester deser stede nogte de respective secretarissen van de Collegien der Justitie voortaan in 't houden van venditien in haere respective qualiteyten geene vaste goederen publyckelyck sullen mogen presentereen, opveylen nochte vercoopen, tenzy se altoorens versoeckert zy dat soodanige goederen vry en onbelast bevonden werden, en die belast off beswaert mogten wesen alsdan sulcke beswaernisse en belastinge in de conditien der opveylinge en vercopinge perfect op te stellen en bekent te maecken, ofte dat zy andersints contrarie doende voor de schaden, die daeruyt mogten voortcomen, sullen moeten inslaen en respondabel blyven.

Ingevolge van het geresolveerde wegens de slechte gestalte van de korenmoelen ende den dyck van de Molenvlietsvaert heeren Heemraden op den 16^e passato gerecommandeert zynde daerop en over eens een nauwe inspectie te nemen, soo heeft den Heer Ordinaris Raat Direq Blom als president van dat collegie te deser tyt schriftelyck ingedient 't rapport en inspectie, deswegen van haer Eerwaerdes bevindinge opgesteld, en waarop dan goetgevonden zy tot nader opneminge en visite van dat molenwerck en de dyckagien nochmaels nyt het midden onser vergaderinge te committereën de Heeren Raaden A. Hurt, D. Blom, W. van Outhoorn en Fredricq L. Bent, om metter eerster gelegentheynt andermael van alles accurate inspectie te nemen ende alsdan nader rapport deswegen in Raade schriftelyck te doen etc.

Wyders is noch wegens den toestand van ssecken raeckende de comptoiren van Souratta, Persia, de Westcust, Cheribon en Arrakan alsulx geresolveert als by 't resolutieboek kan blyken:

en oocq den ondercoopman Direq Vonck geëlligeert tot resident in Arrakan en Zacharias Coenraats als secunde, om die residentie, daer na 't overlyden van de residenten Balthasar Hinloopen en Thomas Staal al vry sfordigh huys schynt gehouden te wesen, meteenen nauwkeurigh te visiteren.

Eyndelycq heeft den Heere Directeur Generael noch in Raade gerapporteert dat de afgeleyde rompen van de schepen Sparendam en Vliegende Swaan hedenmorgen ten huysse van den Chinees capiteyn Wanjoek zyn vercocht als:

de romp van de fluyt Sparrendam voor 780 rd^e. en die van 't Vliegende Swaantje voor 60 rd^e.

§ 2^e. 's Morgens gaat 't jachje de Pyl wederom na de Straat Sands omme nevens d'andere vaertuygen noch voor een wyle tyts tot nader ordre aldaer tusschen dit en de Menscheester te cruyssen en 't vaerwater te beveyligen.

Voordemiddagh verstrekt vanhier naer Palembaugh de fluyt Saxenburgh, medenemende een missive van Haer Ed^e. aen de ondercooplynden en resident Pieter van der Vesten en Willem Sabelaar, op heden geteeckent, mitsgaders oocq

noch een dubbeld secreet briefje, den 29 passato met de sloep Orangieboom derwaerts affgegaen, dienende de eerste tot rescriptie van de ontfangens advisen vandaer, gelyck by 't affgaande briefboek in 't breede wert gespecificeert, hebbende wyders gemelte stuyt voor Palimbang alleen maer medegevoert party provisien, medicamenten, equipagie en andere goederen, bedragende tesamen een somma van / 1049 : 5 : 6.

Soomede senden Haer Ed. desen avandt naer Indermayoe en Sirribon de chialoup de Zalm met een praeadvisbriefje aen den capiteyn Jochum Michiels en raet tot Sirribon, op heden geteekent en van soodanigen inhoudt als by 't affgaande briefboek kan werden gesien en gelesen.

6 d. Heden ter ordinary vergaderingh voortgebragt zynde de verclaringe der gecommiteerde schippers en timmerluijden wegens de gedaene visite en hun bevindinge van de bequaamheyt der aengeleyde retourschepen Oostenburg, 't Wapen van Alcazar, China, de Burgh van Leyden, Prins Willem Hendrick, Maurits Eylant en Hendrik Maurits, soo is daeruyt gesien en gebleecken dat deselve alle tot de voyagie na 't patria ten vollen willecut en bequaem geoordeelt zyn, tot narigt der Heeren Meesters en gerustheyt deser Regeringe, gelyck by 't resolutieboek en de daerby geconsereerde verklaringen in 't breede kan werden beoogt en gelesen.

7 d. 's Namiddags gewert ons een briefje per Javaans vaertuygh van Bantam, door den adsistent Gerrit van Loveren op den 4 deser aen Haer Ed. geschreven, dieterende dat den ouden Coninck van Bantam voornemens was weder besendinge naer Cheribon te doen, om te sien hoe de saecken aldaer stonden, en dat hy hem alsnoch tot Tanara was onthoudende en den Pangeran Coulough was tot Tangerangh, alwaer dagelycx volgens hericht noch veel Batavise slaven quamen overlopen en die daer wel tot omtrent 2000 in getalle, soo men rugte, aengegroeyt souden syn etc., 't welck echter soo groot niet geloofd wert te wesen etc.

Agtervolgens 't besluit op heden genomen soo senden Haer Ed. desen avont per een roeychialoup een kleen briefje aen den schipper Cornelis Puyt op 't jacht de Pyl ende de verdere hoofden der cruyssonde vaertuygen in de Straat, dienende eenlycx tot advertissement dat se de becruyssinge aldaer voor eenigen tyt sullen hebben te staacken en altesamen nevens de 4 chialoupen ten eersten herwaerts komen, overmits de Bantammers althans haer hieromher in ons reguard vry stil scheene te houden etc.

Ter extraordinaire vergaderinge onder 't afhandelen einiger saecken raackende Souratta is oec goetgevonden den secretaris Jan van den Bergh en Paulus de Roo, cassier aldaer, te avanceren tot ondercooplieden, beyde tot 36 guldens ter maant voor 6 jaaren, mitsgaders den dispencier Willem Leenders tot boekhouder met 30 guldens.

Wyders is noch onder de besoiingies van Cheribon verstaen tot commissaris na derwaerts te nomineren den E. Jacob van Dyck, thans lith in den Agtbaren Raat van Justitie deses Casteels;

en voorts geresolveert over 't behouden arrivement der voorledenjaerse retourvloot uyt India in 't vnderlant alhier in alle kercken op morgen Goet de Heere te looven en te dancken, gelyck by 't resolutieboek alles breder wert geëxpliceert.

syndelyck is oocq. noch den schipper Cornelis van Royen van de Ruyt Booren verlost om met 't schip Oostenburg over Ceylon na 't patrijs te vertracken.

8 d. 's Middags erlangen per inlants vaertuygh een Malleyts brieffje, door Crain Bissee uyt Cheribon aen den sabander Ocker Ockersze alhier geschreven, 't welck door denselven aen Haer Ed^e. overgelevert wesende wyders na gedaene translatie bevonden zy van volgenden inhoud.

Translatmissive, in 't Malleyts door Crain Bissee aen den sabander Ocker Ockersze alhier geschreven.

Dese brieff uyt een suivere oprechte genegenheit, verselt met veel groete van Crain Bissee, comt aen zynen broeder, den sabander Ocker Ockersze, die in grootheit en staat verheven is. Godt de Heere wil hem, zyne huysvrouw en gantsche familien gunnen een langh leven in dese wereldt, opdat zy in alle landen beroemt mogen worden als een schaduwplaatse voor alle vreemdehingen, soo verre als naby, en een hulper voor alle nooddriftige.

Verders make aen myn broeders bekend dat ick hoop, sooder in alle myne brieven, die aen den Heer Generael hebbe geschreven, eenige fouten zyn begaen, hy myn 't selve sal vergeven. Icq hebbe aen den Heer Generael bekoutgemaect van wezen het misnouwen, dat capteyn Carangh alle de Prinzen aendoet, want icq vrees dat 't myn hierna mogte berouwen, soo icq sulx niet bekend en maakte, omdat den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India capteyn Carrangh als hooft over alle de Macassaren hebbe gestelt, maer icq hebbe noyt tevoren over hem geclaagt: oocq heb icq den Heer Generael al 't geene myn bewust was te kennen gegeven, tot teecken van myne oprechte en zuivere genegenheit tot de Comp^t. Daerom versoeck icq aen mynen broeder dat hy myn met een blaetje geschrift gelieve te laten weten, hoedanig de meyninge van den Heer Generael met myn is, betzy goet ofte quaat, maer ick vertrouwe dat myn broeder niet gaerne soude willen sien dat myn eenigh quaat overquame, en alle de Macassaren verlangen seer om naer Batavia te gaen, omdatter op Sirribon niets meer te verrigten en te eten is, gelyck myn broeder aen de Macassaren die naer Batavia gaen wel sal connen berragen. Myn seggen in desen brieff gelieft aen niemant te openbaren, want ick vertrouw sulx maer eenlyck aen myn broeder en versoeck dat myn broeder myn gelieft te laten weten, hoedanigh myne werken den Heer Gouverneur Generael zyn gevallen en wat hem niet wel aenstaen, alsmede hoedanich het met die van Bantam gelegen is en off zy tegens de Comp^t. yets hebben mislaen ofte niet, opdat icq my daernac magh reguleeren. Verders versoecke icq dat myn broeder aen myn 200 rd^t. gelieve te leenen, maer met (*) de Comp^t. Indien myn broeder sulx gelieve te doen, soo versoecke de penningen aen H^{er}. kuster gelieve te intrageeren, opdat zy myn hetselve mach toesenden.

(*) De woordjes met en niet worden in het BS. soo dikwyls gelyk geschreven, dat hier even goed niet kan worden bedoeld.

9 d^e. Heden ter extraordinary vergaderingh syn by Haer Hoogh Ed^e. geaprobeert de volgende 4 criminele processen, voor Heeren Schepenen deser stede geintenteert, en de sententien des doots van deselve daerop gevolgt, als te weten:

d'eerste by den bailliw Jacob Casembroot op ende jegens Doulat van Somba, slave van zeker Chincees anachoda, omme over moetwilligh begaene moort aen zyn medeslaef genaemt Passence etc. by nacht in hun lyfheers vaertuyg levendigh op een kruys eerst syn rechterhandt afgekapt en dan van onderen op geradebraakt te werden;

de drie andere by den landdrost Vincent van Moock geintenteert, als:

eene tegens Pandack van Baly, lyfleygen van Niay Tsasetan, om over 't voorgenome begaene verradersche moort mettel toebrengen van 3 swaare quetsuren aen seeckere Chinese vrouwe mette koorde aen een galge en dootgestraft te werden;

het derde jegens Timbol van Baly, lyfleygen van eenen Batoe Boelan cum socys ende

de vierde op ende jegens Ojonmat van Macassar, lyfleygen van den inlander Toukan Bessy, hayde over gepleegde wrevelige moort aen drie lyfleygenen, en deswegen zy ider in 't bysonder syn veroordeelt om levendich op een kruys gebonden en van onderen op ter doot geledebraakt te werden, en dan verder ten proye der vogelen buyten op een raal gelecht te werden, gelyk sulx by 't resolutieboek onder buydigen datum breder staat gespecificeert.

10 d^e. 's Namiddags gewort ons per infants vaertuyg van Chirribon een briefje, door den capteyn Jochum Michielse en raal aldaer op eergisteren aen de Heer Directeur Generael Cornelis Speelman geschreven, dielerende onder anderen kortelyck dat den vaendrigh Benjamin van der Meer op den 24^e Augusto passado nyt de bovenlanden met synre byhebbende militairen weder terugge op Chirribon was aengecomen met berigt tegens den rover Boelillingh slaags geweest te zyn en dat hy denselven met drie quetsuren op de vught hadt geslagen, doch niet connen agterhaalen, gelyk sulx breder by 't aencomend briefboek en nyt het rapportje van Van der Meer kan werden beooght.

Ingevolge van 't geresolveerde op den 16 en 27 Augusty passado op 't voordrage des Eerwaerden kerckenraats goetgevonden en toegestaan zynde om in plaats van een Sondags vroegpredicatie, tot noch in de Portugese kercke geschiet, voortaan in de Nederlantse kercke des Dinsdaghsavonds om verscheide redenen en principael tot verbeteringe der armenmiddelen en inkomsten te laten prediken, zoo is ingeolge van dien hedenavont daarmede voor de eerste maal een aevenaek gemoeckt, en ten half seven uyren door den predicant Cornelis Lindius den godtsdienst met een grooten toefloey van menschen in de Nederlandse kercke gecelebreert, waeromtrent zich oecq eenige der Heeren Raden van India na 't seheyden der vergaderinge lieten vinden.

Zynde heden ter vergaderinge door den adaistent Philip Heynman ingedient stecker requests, verselt met noch een geschrift, daarby versoekende om met de wedewe van den oppercoopman Jacob de Wereldt en laast veriaten en wettigh

gescheyden vrouwe van den fugativen borger Hans Jacob de Rycke te mogen trouwen en dan verder met haar naar de Westcust te vertrekken, hun vermetende tesamen groote progressen outrent 't werk der gontminerye te sulien en connen doen, mits zy daernyt by gemeent goet succes oecq voor haar een reedslycke portie mogten genieten: soo is haer daerop vooreerst den trouw geaccordeert en om dan gesamentlyck met de eerste schepen na voorsz. Westcust te gaen en by en outrent het werck der gontmyne gebruyckt te werden, om eens te sien wat van dat hun voorgewen voor den dagh sal komen, omme dan by vervolg verder op die saecken te letten; ende aengesien gemelt request en geschrift van wonderlycke bysonderen inhoudende is bevonden, soo is niet ondienstigh geoordeelt deselve hieronder te laten influeeren, hoewel gemeent wert dat die luyden in hun filosofie en groote imaginations meer in het hoofd geraeckt als in de mynen ervaren zyn, luydende niettemin van woorde tot woorde ter speculatie aldus:

Aen de Heer Ryckloff van Goens, Gouverneur Generaal,
ende d'Ed^l. Heeren Raaden van Nederlands India.

Ed^l. Eratfeste, Hoogh Aghitbaare, Manhafte, Welwyze,
Voorzienige, Seer Genereuse Heer en Heeren.

't Geen juffrouwe de Wereldt in het request van dato 29 Augusto 1679 aen de Hooge Regeringe geinsinueert en ingegeven, sal by Syn Ed^l. en de Ed^l. Heeren Raaden van India sonder twyffel noch in goede en gesonde memorie rusten, en hoopen de presentatie, in de letters 23 July deses jaers aen de Ed. Heer Anthony Hurt, Ordinaris Raat, vervat en terhant gestelt, sinceer, oprecht en sonder bedroch oecq buyten de minste difficulteyt zyn sal. Aengaende den grooten bedrogh veeler lantloopers en vaganten syn deselve by ons meer als te wel bekend, welcke haer ondernemen naar 't lesen der autheurs en den simplen character het werck (doch buyten kennisse der natuur, veelmin 't volgen deselve) by de hant nemen en uyt te voeren, doch haerder weten en is sonder weten, haere principa zyn sonder fundamenta en haer begin is een puur irdom, want het doode gout, dat geen leven, ziel noch geest meer en heeft, zoeken se levendig te maken en om groote schatten en ryckdommen ten gebruyck des werelts wellusten te vergaderen.

Ons subjectum, substantia, sael, wortel off matiria, dat noch sonder corpus en niet meer als een vlugtig en substantieel goudmassa zynde, wert dagelycx door den hoogsten Schepper in de bergen geplant en dan de natuur om volcome te maecten overgeven en aanvertrouwt, gelyck aen de metallē promptelyck te sien is, hoewel 't selve wegens gebreck der natuurlycke warmte en vogte, omdat het in de diepte ingesloten veel 100 jaeren sonder voor ofte terugh te connen gaen versgelt blyft, en soulangh blyven moet, totdat den kenner en volger der natuur en in 't volgen deselve hem te hulpe komt. Daerom worden oecq de helpers geene scheppers maer knechten en dienaers van hetselve genoemt.

Ik dan door de hulpe van Godt met gemelte juffrouw geresolveert hebbende ten respecte des zaliger gr. de werelts (1) ten besten en voordeel der E. Compⁿ. 't selve een te presenteeren nyt te voeren en Syn Ed^e. ande de Ed^e. Heeren Raaden van India oprecht en trouwhertigh offereren om een quota van een thiende, doch met dese precautie en clausul, gemelte juffrouw de Werelt by gesontheyt, verstandt en in 't leven blyvende, daer anders buyten haer presentie het werck te volvoeren en my alleen onmagtigh vond, waaraan my eerbiedigh en dienstverpligt gedraege.

(Onder stont en was geteekent:)

B. P. HEYNMAN.

(In margine:) Batavia 10^e September 1680.

Agter dit roorengeschreven request is noch hygevoecht geweest 't volgende geschrift.

Parabol ofte gelyckenis des philosophischen wercks.

Gelyck al 't geen dat, van Godt geschapen, leven ontfangen heeft, alsoo hebben oecq alle animalen, vegetabilien ende mineralen haere wortel door het woort: werde, en influentie der natu^r, leven, ziel en geest genomen.

Den ackerman zyn tyt om het koorn te planten, te sayen, te snyden, om tot nutte te gebruycken, alles vlytigh observeren moet: het koorn ofte saet, van den bouwman in de aerde geworpen zynde, door de natuurllycke warmte en vogte ter wortel komt.

Alsoo moet het astrum $\odot$ en $\odot$ haer aengeboorne warmte van buyten om de wortel, die in het verbergen der vogtigheden woont, de natuurllycke warmte toebrngen en 't hulp comen, vermits de mediaelwarmte en vogte malcander bejegenen en assisteren moeten, soo se anders ter volcome perfectie komen en rype vrugten voortbrengen sullen.

Een kind, door de zaat des menschen en hulp der natuur geheeld en ter werelt gehooren, moet met een behoorlyck nutriment en oppassingh gepleegd en versorgt werden; de vader ende moeder dan door den tydellycken doot 't kint ontrockken, moet andere hulp gesogt en curatores, voormonden off voogden tot plegingh ofte grootmaeckingh deselve geordonneert werden.

Alsoo moet 't metaele ofte mineraale zaat, door de influentie der vier elementen in de bergen door Godt geschapen, door den bouman ofte kenner der natu^r soo in 't volgen deselve onderbout, gesaeyt, met de vogte der twee elementen als $\triangle$ en $\triangle$ bevogt, door het $\triangle$ en ∇ als de twee laatste getempert, gewarmt en soolangh onderhouden worden, totdat se haer conjungeren, met malcander vereenigen, vingten der gedult wercken en den menschen tot nutte en beste gedyen.

Waaruyt hanigrypelyck blyckt en te vallen is, dat den zaat van een mensch met toesuet van een ander subjectum, dat tegens de natu^r strydende

(1) Misschien wordt bedoeld: ten respecte van Zaliger Jacob de Werelt.

is, niets voortbrengt noch voortbrengen mach, want yder wortel ofte zaet en al wat leven ontfangen heeft syns gelycke soeckt en oocq zyns gelycke voortbrenght, dus het oocq geschapen zynde met een koornje, door den ackerman gezaeyt, en met de wortel der metallē te verstaen.

Want het gemeene □⁽¹⁾ (dat sooveele menschen, soowel geleerde als ongeleerde, die 'tmaer naer den sinneken character en letter verstaen en te bearbeyden haer ondernemen, in inkom en hoogste armoede set) geheel doot is en doot blyft, soo het niet door zyn eerste materia daeruyt berg'genereert⁽²⁾, geresolveert, weder philosophis herhooren en tot een nieuwe solarise. off solidise substantie gemaekt werd. Dit solaris □⁽³⁾ dan wort by den philosophis den regten groenen leeuw genoemd, doch desen leeuw werd niet naer aert en manier der leeuwen geboren, maer ex spūto ☉⁴. Denselven wort genoemd een philosophis □, niet dat 't selve een corporalis ofte lighamelick maer substantieel dogh vlugtig □ is.

Uyt desen is een waere medecyn der menschen metallische⁽⁵⁾ lichamen te brengen, die de menschen verheugt, tot volcome gesontheyt brengt, alle swachheden haerder lichamen wechneemt en de metallē van haerder corruptie reynight.

Zynde dese gave dan niets anders als een geschenk⁽⁶⁾ des Hoogsten, in wiens handen se oocq word onderhouden, een licht waerby wy mogen sien en leeren erkennen de almacht Godes en desselfs wonderwercken, een spiegel waerin de genade Godes over de gelovigen en een vervloekingh der ongelovigen ons comt voor te schynen, en⁽⁷⁾ is het gelyckenis eender stemme, die ons ter bekeringh roept, een instructie ends leere der liefde van Christum, en dienvolgens den waeren wech ter eeuwiger glorie en heerlyckheyt.

Dit is dan de waere wech oin dit electrum minerale in het volgen der natuur door de hulpe Godes tot glorie Zynes heyligen naams en troost veeler gedruckten en benauwdē herten nyt te wercken, aen 't welcke my eerbiedigh en met behoorlycke submissie referere.

(Onder stont en was geseekent:)

B. P. HEYNMAN.

(In margine:) Actum ut ante.

De borgeren Hendrick Labey en Franck Bernardus als gemagtigden van wegens den Timorēn Portugees Balhasar Pinto over de aangehaelde goederen

(¹) Er staat een kringetje met eene stip daarin, het chemische teeken voor goud. De driehoek hierboven beduut: vuur; de driehoek met eene streep er door: aarde; de omgekeerde driehoek: water. De oude copist schijnt de teekens verward te hebben.

(²) Er staat: *berg'genereert*.

(³) Er staat weer, evenals verderop, een kringetje met eene stip. Voor: *solaris* te lezen: *solaris*.

(⁴) Het HS.: *der mensch metallische*.

(⁵) Het HS.: *godenk*.

(⁶) Er staat: *ten*.

anno passado op Bima door den gewesenen Comp^{te}. resident Johannes Steur aldaer, dewelcke eert daerom op Macassar zyn verkocht wegens 't violeren van zyn passe; hoewel na zyn voorgaven door rechoot, tot diverse maelen alhier by Haer Ed^h. geinsleert hebbende om de restitutie van dien, soo is om verscheyde redenen tegenwoordigh in Raade van India goetgevonden de voorgenoomde genagtigdens van hem Balthasar Pinto de penningen ter monture van 1577½ r^{id}., van zyne op Bima nengehaelde en op Macassar vercopte goederen geprocedeert, nyt Comp^{te}. cassa alhier wederom te laten goetdoen sonder meer, werdende de rest aan de decisie des Agtharen Raats van Justitie gelaten en bevolen.

12 d^e. 's Voormiddags schryven Haer Ed^h. per een infants soldaat te water met een jochum naer Tanjongpoura een klein briefje aan den raendrich Jan Bervelt aldaer, diennende ten principalen tot rescriptie van de ontfangene advisjes, met recommendatie om den afbreugh van pady, bamboesen en andere levensmiddelen na herwaerts naer uytterste vermoegen te behertigen, en de ingelanden door niemant te laten molesteeren ofte eenigh gerechticheyt etc. affeysschen, gelyck breder by 't affgaende briefboek is te lezen.

Aangesien op den 7 deser in Raade van India om redenen doenmaels hiervooren gemoteert by Haer Ed^h. is goetgevonden de becruyssinge in de Straat Sunda met de presente ruste der Bantammers op te breecken en weder herwaerts te onthieden, gelyck oock tusselven dage geschiet zy, soo comen desen voormiddagh alhier te ruede weder te retourneren de resterende kruysende vaertuygen, als te weten 't jacht de Pyl, de fregatjens Kater en Kat, mitsgaders (¹) de chieloupen Vlieger en Massangboom.

15 d^e. Den Palembang Praya Wangsa, sich noemende te zyn anachoda van den ouden Coninck tot Palembangh, anno passado door den gewesenen resident Schilhoorn in absentie van den commissaris van Leene met een passe naer Timor versien zynde en aldaer voor zyn meester een quantiteyt van 60 á 70 slaven genegotieert hebbende, met voorgaven alhier dat onse residenten te dier custe hem 58 dier slaven afgedwongen en een wisselbrief daervoor tegen zyn danck verleent hadden, nu al diverse maelen versocht hebbende dat hem niet het voorsz. gelt maer zyne slaven weder mogten werden gerestitueert, vermits by, die voor zynen Koningh hebbende ingecocht, geens daarvan dorste verkopen etc., ende althans geroot zynde om weder naer Palembang te keeren, soo senden Haer Ed^h. ten dien eynde met denaelven een adviabriefje aan onse residenten Pieter van der Vesten en W. Zabelaar aldaer, op heden geteeckent, tot advertentie dat indien den Coninck Sultan Batoe met 't gelt ter monture van 500 r^{id}. voor de voornoemde 58 stux slaven sich niet en quaeme te vergenougen maer de restitutie der lyfeygenen bleeff pretenderen, dat men alsdan op 't nader bescheyt van Timor dat dispuut in der billickheyt soude tragten te vereffenen, en wyders dat zy aan niemant voortaan eenige passen naer Timor ofte elders beoosten Java meer souden vermoegen te verleenen, gelyck sulx by 't resolutieboek onder dato 10 deser en 't affgaende briefboek op heden in 't brede staat geëxplicieert.

(¹) Er staat: mitsgaders.

's Namiddags erlangen per Javaens vaertuygh een briefje van Bantam, door den adsistent Gerrit van Loveren aen Haer Ed^h, op gisteren gecarteert, dienende ten gelyde van een eelen advisie van de opperhooffden van 't schip Silversteyn, komende uyt het vaderlant in de Straat Sunda, van dato 11 deser, eenlyck tot bekenmaeckinge van hun arrivement aldaer, met notificatie dat se het schip Ceylon op de Zuyderbreets van 56 graden en 41 minuten en 101 graden en 52 minuten lengte op den 28 Augusto passato door een harden storm hadden moeten verlaaten en van malcanderen afgeraecht waren, presumerende uyt de gedaene zeynen van 't voorsz. schip Ceylon dat haer al eenigh ongemack mogte toegebracht zyn, hoewel zy, des anderen daags daernaec hebbende uytgesien, niet naders van hadden vernomen.

't Voorgeciteerde briefje van den adsistent van Loveren aen Haer Ed^h behelst wyders eenlyck, dat seecker malcontent, by een aparte memorietje, onder den E. secretaris berustende, bekend, door brieven aen de Bantamse Coningen versoght hadde met eenigh volck aldaer te mogen werden aengenomen, aengesien alhier slecht tractament genoot, en dat andere, die sooveel diensten niet hadden gedaen, hem voorgetrocken wierden, waerop den jongen Coninck, desselfs afgezondene met 10 rd^h, en een zyde kleet yder beschoncken hebbende, met dit beschoyt afgevaardigt hadde, dat den Sulthan eerst eenige syner bloetverwanten moeste sien, voor en aleeer hy syn voorgeven konde geloven, en alsdan soude Zyn Hoogheyt hem maecken en geven wal in zyn vermogen soude staen etc., doch aen dit uytstroysel, gelyck ons sulcke wel meer zyn voorgecomen, en is niet veel gelooff te defereren.

den na Souratta gereetstaenden Francken commissaris M^r. Boureau was op 't affscheytnemen van den jongen Sulthan door Zyn Hoogheyt met een groote diamantringh geregaleert (1) etc., gelyck dat en 't verdere breder in 't aencomend briefboek staat te lesen.

's Avonts comt alhier ter rheede uyt het vaderlant te verschynen 't kloecke schip Silversteyn, daer schipper op is Carsten de Gilde en den boeckhouder Jacobus Lameer, zynde den 26 February passato voor reequeningh van de camer Amsterdam uyt Goerese Gat in zee gelopen met 317 coppen, te weten 178 zeevarende en 139 militairen, doch door hart weer den 6 Maert onder 't Poortlant ten ancker gecomen en niet voor den 20 daeraen weder vandaer vertrocken, komende den 2 May aen 't eylant St. Jago tot den 6 derselver insent, en voorts vandaer aen Caap de Goede Hoop den 27 Juny, alwaer 4 zeevarende en 15 militairen door den commandeur van der Stel geligt doch weder in plaats 4 andere zeevarende en 15 militairen en noch 2 pennisten overgecomen zyn, en zynde verders alsoo op den 19 en 20 July in comp^s, van de schepen Ceylon, Jamby en Negombo voor Amsterdam item den Briell voor Zeelant vandaer na herwaerts gestevent en gedurende hun reyse overleden 10 zeevarende en 16 militairen, sulx dat desen bodem hier in 't geheel overbrengt 170 zeevarende en 126 crygsluyden, tesamen 296 zielen, zynde ons wyders daermade toegebracht een dubbelde originele generaele missive der Ed. Heeren XVIIes, uyt Amsterdam aen den Gouverneur Generael en Raden van India

(1) Er staat: geregaleert.

alhier geschreven in dato 21 November anno 1679 (waervan de woergae reets op primo deser met 't schip Hendrick Maurits is ontfangen) beneven noch 2 missives door de Heeren Bewinthebberen der camer Amsterdam en verscheyde andere daerby gehoorende documenten van 27 November anno passato en 26 January deses jaers, alle onder de aencomende patriase generale en Amsterdamse papieren te vinden, besyden oocq 't brieffje, door genoemde vergaderinge aen den commandeur Simon van der Stel en raat aen de Caep dato 21 November, alsmede 2 brieffjes, door de camer Amsterdam dato 20 Augusto en 27 November 1679 aen den gewesen schipper Fredrick Janszen Swart op de verongeluckte fluyt Horstermeer naer Pheruabuege geschreven.

Met gemelte bodem is hier mede van Caep de Goede Hoops overgecomen den coopman Hendrick Crudop, gewesen secunde persoon aldaer, om alhier in India geëmployeert te werden, medebrengende en overleverende behalven de (*) voorgeciteerde patriase schriftuuren oocq 2 missives, door den commandeur Simon van der Stel ende den raat aen Cabo de Bon Esperance van dato 16 en 20 July passato aen Haer Ed^l. alhier geschreven, dienende 't een eenlyck ten gelyde van gemelten coopman Hendrick Crudop en 't andere behelsende den goeden toestant derwaertsover en voorts soodanigen inhoudt als by 't aencomend brieffboeck en verbael onder dat quartier in 't brede staet te lesen, bestaende wyders de medegebragte ladinge uyt het vaderlant per Silversteyn voor India uyt de volgende contanten, coopmanschappen en andere goederen, als te weten:

in 't schip Silversteyn voor Amsterdam:

152876 guldens aen contanten en ongemunt silver;

8360 fl gesorteerde spyckers:

12 syne anaphaenroers;

18 paer pistoolen;

5 leggers Rinse wyn;

100 tonnen vlees;

100 vaten Delfts bier;

3 halffaemen wyntint;

282 fl 14 onsen couchenille;

4 haalen Frans doeck etc.;

30 gesorteerde anckers;

10 stuks draggen;

26 vaten harpuys;

13 vaten pick;

16 gesorteerde cabeltouwen;

13 pardelynen;

40 ysere talyreeps;

80 hoet smekolen;

(*) Het HS. behalvende de.

306 ƒ geel koper;
 40 ƒ lyn;
 190 handelders;
 1300 kruytmaten; voorts noch party materialen etc., bedragende met de ongetaxeerde goederen behalven de 200 reelen voor de reys een somma van / 182164; 14; —.

Heden ter ordinary vergaderingh is naer het resumeren der af te senden Arrakanse papieren aen den burger Gerrit Cox op desselfs versoeck vergunt met zyn vrouw en familie op eene der aenstaende retoursschepen als boeckhouder te repatrieeren, mits betalende het ordinairye vragt- en costgelt, gelyck by 't resolutieboek breder staat geëxpliceert.

14 d^e. 's Morgens gewert ons per Javaens vaertuygh een elken advysbriefje van de opperhooftden van 't schip den Briell, komende nyt het vaderlant wegens de camer Zeelant, in de Straat Sunda op gisteren aen Haer Ed^e. geschreven, eenlyck tot bekendmaeckinge hunner aencomste aldaer over de Gaap met gezond volck etc^e.

Waarop dan oocq voorts des avants dienselven bodem hier ter reede komt te arriveeren, daer schipper op is Theunis Andriassze en boeckhouder Jacob van Brouwershaven, zynde den 24 February passato voor reeckeningh van de camer Zeelant in comp^e. van de hoecker de Quartel van voor der Veere afgezeylt met 256 gegagieerde coppen, te weten 153 zeevarende en 103 militairen, doch door noot den 21 Maert voor Pleymuyden weder geaneckt tot den 31 daernaenvolgende, arriveerende den 27 April aen S. Jago en den 27 Juny aen Gaap de Goede Hoop, alwaer 7 zeevarende en 2 militairen gelicht zynde en daertegen 5 zeevarende en 8 militairen weder overgecregen hebbende, zy voorts den 18 July herwaerts gestevent zyn, wesende geduurende de uytreyse overleden 6 zeevarende en 12 militairen, item een soldaet tot Pleymuyden en 2 soldaten op S. Jago wechgelopen, alsoo dat hier noch te lande brengt (*) 145 zeevarende en 94 krygsluyden off in 't geheel 239 zielen, werdende ons daermede eenlyck toegebracht de duplicatas van twee missives, door de Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer Zeelant aen de Hooge Regeringe tot Batavia date 30 Maert 1679 en 24 February deses jaers met de schepen 't Wapen van Sirckzee bevorens anno passato en Hendrick Maurits nu jongst geschreven, beyde hier op zyn tyt ontfangen, nevens verscheyde andere daertoe behoorende schriftuuren en papieren, hebbende voorts dit schip voor India ingeladen en overgebracht de volgende contanten, coopmanschappen en behoeften, als te weten:

In 't schip den Briell voor Zeelant:

180000 gulden aen contant in gemunt en ongemunt silver;
 23590 ƒ loot;
 57368 ƒ divers yser;
 25 lange anaphaenroers;
 100 stuex houwers;

(*) Er staat: *brent*. Het des avants hierboven staat aldus in het HS.

108 stukken;	
71 pedermen;	
100 halve piecken;	
20 tromvaten;	
10 tamboursbanden;	
120 tromvellen;	
60 linnen;	
60 bos Spans leeren;	
40 paer stocken;	
40 schroeven;	
100 trommelsnaren;	
100 vaten vleesch;	
151 d ^e . speck;	
26 vaten hoter;	
10 leggers zeep;	
8 liggers Rinsc wyn;	
50 salder smekoolen;	
38 vaten harpuy;	
76 d ^e . pick;	
5 d ^e . sement;	
11800 stucx Vlaemsche steen;	
20 leggerschoven;	
18 gesorteerde anckers;	
52 diverse touwen, voorts noch verscheide ambagtsgereedschappen, equipagio- en andere goederen, bedragende tesamen behalven 200 rd ^t . voor de reys een somma van.....	f 198234: 6: 8;

in 't selve schip van de Caap de Goede Hoop:

een aem Caepse wyn.....	60:—:—;
Somma.....	f 198514: 6: 8.

13 d^e. 's Morgens komt alhier van de Oostkust van Java off eygentlyck nu direct Samarangh hier aen te landen 't schip Japan met een missive, door den commandeur Jacobus Couper ende zynen rade nyt voorsz. Samarangh aen Haer Ed^t. geschreven in dato den 9 deser, behelsende onder anderen 't volgende voor nieuws:

de continueerende sieckte des Sousouhouangs syne lange tardance tot daertoe veroorsaecht hebbende, was eyndelingh noch den 19 Augusty passado met zyn geheele sleep in geleyde van den E. capteyn Sloop van Codons over Patty en Damack te voorschyn gecomen en verscheenen, vanwaer men oversulx nu binnen 1 à 2 dagen met den treyn en 't gros van 't leger na de Mattaram stinde op te trecken om hem in zyn vaders throon te bevestigen;

oondertusschen was men van Sourabaya berigt datter op 't eylant Madura al weder eenige nieuwe onlusten waere ontstaan, hebbende eenen Astrantakka (broeder van den gewesenen gouverneur tot Balega) de drie gouvernementen Balega,

Arishaya en Sampan onder de naam van den gedooden en langhgemelden roofrebel Radeen Troenadjaja onder zich gebragt, en vermits hy zich in 't selfde gewaadt als Troenadjaja liet uytrusten en oock hem in gedaente als schrandereyheit vrywel geleech, soo hadden veele der Javanen hun ingebeeld desen man weder de geest van den ouden Troenadjaja te wesen, en daerdoor oock de soonen van den Pangeran Sacra Ningrat, die aldaer wegens haer vader uyt naeme des Sousouhounangs in de regeringe en 't gebiet gestelt waaren, soodanigh verschrickt, dat se op 't gerugt en gesicht van dien Astrantacka alle de vlught hadden genomen, waarop den commandeur Couper en den Sousouhounangh waren geresolveert den Pangeran Tsacra Ningrat en Tommagon Jouda Nagara beyde tesaemen met hun volck, verseldt met eenige onser weynige militairen, derwaerts te senden om dat eyland nochmaels voort weder in ruste te herstellen;

op de clagten, door den E. Couper over de strantgouverneurs etc. in 't toelaeten van de particuliere handelaers gedaen, had den Sousouhounangh verklaart het octroy, aen d'E. Comp^e. verleent, tot het minste toe te sullen doen onderhouden in recognitie van Haer Ed^e. getrouwe en vaderlycke hulpe, aen hem bevoorens en alnoch gewesen, ende dienvolgens oock aen syn eerste mantry off voornaemste bestierder, den Adypatty Ourawan, belast, soodanige ordre te stellen dat hem geen klagten meer derwegen mochten tevooren comen, off dat anders parate straffe aen de contraventeurs soude doen oefnenen etc.;

de goede tydingen uyt de Mattaram van de Pangiran Pougars inclinatie en conducte bleven alnoch continueeren, wesende uyt diverse advisen vandaer gableecken dat Pongar alle de grooten van Bagalleen tot sich geroepen hadde, met voornemen (volgens de gerugten) om ter eerster verscheyninge des Sousouhounangs op Wanacarta sich voor Zyn Hoogheyt en broeder te sullen komen verdedoedigen, 'tweleq Godt geve naer wensch mach succederen, opdat de E. Comp^e. eens van dien moeyelycken oorlogh en swaeren omslag ten koste van sooveel brave mannen magh ontslagen werden;

den rover Namroet onthielt sich alnoch in zyn oude pagger, en dorsten de gemeene lieden van Bagalleen uyt vreesse voor denselven (als er gerugt wierd) by den Sousouhounangh niet affcomen, schynende dien roofvogel daeromher onder de vreesagtige Javanen al groot ontsach te hebben, alhoewel hy maer een cleen trouppje Maccassaren by hem hadde, die geen besonder tegenweer souden vermogens syn te doen;

den Adypatty Ourawan, groot minister van staat, omtrent den Sousouhounangh als elders wegens 't gouvernement van Samarangh eenige onredelycke, verwaende en verdagtige redenen tegens d'E. Comp^e. genuyttelt hebbende en sulx door den commandeur Couper Syn Hoogheyt bekendgemaect zynde, soo had gemelte Sousouhounangh hem seer misnought daerover getoont en belooft alles te remedieeren en de Comp^e. in haer regten getrouwelyck te maintenireren, belastende voort den Adypatty affstandt van 'tgeene hy sich wegens Samarangh aengematight had aen Alladallad publyck te doen etc., doch off dat all weder geen tegenstrevingen tegens de Comp^e. sal baren en nu en dan nieuwe krackelen voortbrengen, dat moet den

tyl. leeren, gelyck sulx in 't breede g'extendeert in 't aencomende brieffboeck onder de papieren van Java's Oostcust te beoogen zy, hebbende wyders gemelte schip Japan tot insladinge van Samarang alhier overgebraght:

50000 bossen pady:

200 korren swarte suycker:

120 anckerstocke:

179 cleene riemhouten, bedragende met malcanderen.... f 2911:6:4.

's Namiddags verschynt hier insgelyx mede ter rheede 't jagje off fregat de Snauw, doch ledigh en alleen met voorstaende duplicaatschryven, als zynde tegelyck met het schip Japan van Samarang herwaerts affgeseylt.

16 d. Des 's avonts vertreckt vanhier naer Arrakan de stuyt Spanbroeck en daermole 't gedestineert opperhoofd, den ondercoopman Dirck Vonck, mitsgaders syn genomineerden secundo, den bouckhouder Zacharias Coenraats, medenemende een ampele instructie tot hun narigtinge wegens Comp^{te}. saecken en belangh aldaer benevens oocq een cleen briefje aan den assistent en presenten p^r. gesaghebber Anthony Gramer en den verderen raat, en daerbeyden insgelyx een missive aen den Conincq in Arrakan, alle op beden by Haer Ed^e. geteackent, behelsende alle soodanige ordres, consideratien en advertentie etc. als uyt derselver inhoud by 't affgaende brieffboeck in 't largo en oocq by 't verbael specifice staat te lesen, behalven dat egter het briefje aen den Conincq in Arrakan volgens de presente ordre en methode oocq in syn geheel hieronder wert geinsereert, luydende dusdanigh:

Missive, van Haer Ed^e. aen den Koninck van Arrakan geschreven.

Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, ende de Raaden van India senden desen brieff aen den grootmogende ende seer heroemden Koninck van Arrakan, welke onder de wereltsche Coningen hlincken gelyck de son onder de ligten des hemels, wiens groote macht zy alle ontsien, altyt victorieux over zyue vyanden, heer van den gouden hof ende van Seria Jusa Pura, Senda Soudorma Raza.

Uw Mayesteyts 2 brieven van 11 December des gepasseerden en 22 February deses jaers hebben wy in January en Juny laastleden met groote blytschap en contentement ontfangen, zoo ten belange van d' tydinge, die wy daermode van Zyn Mayesteyt goede lichamelijke toestant en desselfs ryck welvaaren hebben verstaen, als de goede genegenheit, die daeruyt t'onswaert bespeuren, welck een en ander verhoopen altoos sal duuren, sullende aen onse zyde niet in gebreke blyven alles te contribueeren dat van goede vrunden tot onderhoudinge van vruntschap gerequireert wert, ten welcken insigte dan by (*) desen wederom affgaende versoecken Syn Mayesteyt vermogende hulpe tot het invorderen van de schulden, die het overleden opperhoofd Balthazar Hinloopen heeft naergelaten, opdat deselve d'E. Comp^{te}. woer te goede mogen komen en wy nieuwe oorsaecken erlangen van danckbaerheit.

(*) Dit by heb ik ingelascht.

Vorders bevelen wy onder Zyn Mayesteyts goede zorge den persoon van Dirk Vonck, die wy in plaats van den laatste resident Thomas Stael tot ons opperhoofd nu oversenden, opdat hy aldaar nevens Comp^{te}, goederen en vordere dienaren onder zyne cragtige beschermingh magh resideren en onse saecken allenthalven gerustelyk bestieren, waerop ons verlatende sullen besluyten met versoek dat dese nevensgaende geringh gifte tot oen teeken van onse genegenheit mach ontfangen werden, bestaende in:

5 silvere coppen, staende yder in een veracte bandeers;

2 kassen roosewater;

60 R canneel;

80 R nagelen;

80 R notenmuscaten;

50 R foely.

Geschreven in 't Casteel Batavia, hoofvestinge van 't coninckryck (*)
Jaccatra op 't eylant Groot Java, desen 13 daech van de maent September 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(Was getekent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyden stont 's Comp^{te}, zegel in rooden lachte gedrukt en daeronder:)

Ter ordre van hooghegamelte Haer Ed^e.

(En was geteekent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Hebbende voorts gemelte Huyt Spanbroeck vanhier tot den ryshandel en inkoop van dien naer Arrakan afgevoert de onderstaende contanten en coöpmansschappen etc. als te weten:

12841 guldens aen zilvere speeten;

6000 R sandelhout;

160 R nagelen;

160 R noten;

80 R canneel; voorts noch eenige provisien, schryftuygh, medicamenten, schenckagis en andere goederen, tesamen niet meer bedragende als een somma van..... / 16166: 3: 15.

17 d^e. Heden 's avonts laat zyn alhier buyten de Diestpoort tusschen de vaert Molenvliet en de rivier Corcoot omtrent de thuyt van den capiteyn Herman Egbertsz door een schielick ontstaens brand ongeveer 12 of 14 bamboese pedacken in de asche gelegd, doch wiert hetselve doen vorders door goede debvoiren tydich wederom gbluscht.

18 d^e. 's Middachs erlangen per Javaens vaertuygh van Bantam een briefje, door den adjaistent Gerrit van Loveren aen Haer Ed^e, den 16 deser geschreven, dicterende:

(*) Er staat: coninck.

dat den gebannen Pangeran Loor van Lampon den ouden Sulthan door een briefje seer instantelyck hadde versoght dat hem van den jongen Conincq pardon verleent en hy alsoo van syn elendigen staat op voorsz. Lampon weder verlost mogte werden, en alhoewel deswegen door den ouden Koninck meest alle de grooten aen syn zoon tot intermissie waeren gesonden, son en was Zyn Hoogheyt denselven jongen Conincq geensints daertoe te bewegen geweest, maer had ter contrarie verklaart het gantsche ryk te willen wagen, indien syn vader den genoemden Loor van Lampon weder vryheyt gaff en Tartiassa terugge deede komen etc.

19 d. 's Morgens gewert ons weder per Javaens vaertuygh een briefje van Bantam, door den assistent Gerrit van Loveren op eergisteren aen Haer Ed^e. gecarteert, behelsende dat den jongen Coninck den Keey Singa Wijrana van Bantam na Sillebaer met brieven aen den gouverneur aldaer hadde afgevaardigt mitsgaders noch een complimentbriefje aen die van Banca, tot advertentie dat de voorgenome ambassade aen de regeerders van Banca weder opgeschort was geworden, tottertyt toe dat de jegenwoordige tweedragt met syn heer vader bygelecht en in beter verstandt gebracht soude zyn:

volgens de gerugten souden den jongen Conink na Tangerangh en Lampon eenige syner hovelingen afgesonden hebben, om aldaer op te nemen hoeveel wechgelopene slaven sich thans op die plaetsen oothielden en te ervaren of se met het getall, door onse ambassadeurs aen Zyn Hoogheyt opgegeven, quamen te accordeeren, belastende meteenen voortaan syn volck om alle vlingtelingen van Batavia komende op lyfsstraffe niet te verbergen maer ten spoedigsten naer Bantam over te senden:

over de wechgelopene Europeanen van Comp^e, onderdanen tot Bantam had den jongen Conink als hoofst gestelt den besneden Hollandtsen metselaer Hendricq ..... (!) of anders nu Keey Loera genaemt, die mede belast was alle namen dier weglopers op te brengen:

thien Bantamse Chinesen, een vaertuygh met cleden en amphioen afgeladen hebbende om ter stuyck na de Oostcust van Java aff te senden, waeren door de boomwagters ontdeckt en de cleden ten bedrage van 3 à 6000 realen agterhaelt, doch den amphioen voor derselver aencomste in zee gesmeten etc.

's Namiddags erlangen noch met een ander Javaen een nader advisbriefje van den voormelten assistent van Loveren tot Bantam, op gisteren geschreven, dienende eenlyck ten gelayde van een briefje door de opperhooffden van 't jacht Jamby, nyt het vaderlant in de Straat Sunda aengecomen den 16 deser, eenlyck behelsende hunner behouden verscheyninge aldaer.

20 d. 's Namiddags wert ons per Javaens vaertuygh toegebracht een cleen advisbriefje, door de opperhooffden van 't jacht Negombo, comende insgelycx nyt het vaderlant, in de Straat Sunda aen Haer Ed^e. den 17 deser gecarteert wegens hunne geluckige verscheyninge aldaer.

Heden ter extraordinajre vergaderingh onder 't affhandelen eeniger saecken

(!) Deze ruimte is in het HS. opengeblaten. Bedoeld wordt Cardoel.

heraeckende Mallabaar is verder op 't schriftelyck versoeck van den Heer Extraordinaris Raat en Out Gouverneur van Ceylon Ryckloff van Goens de Jonge syne E. desselfs denissie om met de aenstaende retourvloot te repatrieeren toegestaan en geaccordeert.

En soomede aen Willemina van Veerendael, weduwe van wylen den oppercoopman Jan de Conincq, om insgelyx met d'eerste retourvloote naer 't vaderlandt te mogen vertrecken met haer kindere na haer man zaligers qualiteyt.

Wyders is aen den ouden Ceylonsen adigar van Matule, Dom Gaspar Sinnewirad modeljaar, anno 1677 op voorgeven en suspitie van eenige verraderyen door den Heer Gouverneur Ryckloff van Goens de Jonge politiquelyck van Ceylon herwaerts opgesonden, op desselfs instantigh versoeck aland toegestaan en vergunt om weder met fatsoen met de tegenwoordige schepen naer Ceylon te keeren en hem onderweegs met zyne byhebbende dienaren in de cayuyt te froyeren, om denselven aldaer wederom te employeren off wel (*) in stilheyt te laten syn leven eyndigen, en hem desselfs noch aldaer zynde landeryen weder in te ruymen.

Wesende vorders op heden oocq noch geresolveert den optreck der borgerye deser stede desen jaer om redenen noch te laten geschieden, te weten die van de Nederlanders op 30 deser maent. Item die van de Mardykens, Pampangers, Bandanesen en andere inlanders etc. 8 dagen daeraen, mitsgaders die van de Maleyers en Balyers wederom 8 dagen later, en insgelyx sulx nu mede van onse Javaense ingelanden (die noch noyt bevoorens hebben opgetrocken) 5 dagen daeraen te laten geschieden, omme deselve alle in beter postuur en ordre te krygen ende de manquerende officieren mateenen te doen suppleeren, gelyck alles breder by 't resolutieboek te beoogen zy.

21 d. 's Avonts becomen per Javaens vaertuygh van Bantam een briefje, door den adasistent Gerrit van Loveren gisteren aen Haer Ed^e. geschreven, dieterende eenlyck dat men rugte den ouden Conincq sich binnen Bantam eenige dagen ten huys van den gewesen sabandaor verholen opgehouden hadde, en van voornemen soude zyn op Tanara in 't gebergte te gaen huyshouden, doch hem sulx door zyne grooten afgeraden zynde, had dien ouden grysaert vastgestelt eerstdaags nevens eenige syner vertrouwste grooten met duysent man naer Tangerang te vertrecken om langamerhand dien troep aldaer te vergrooten;

't France schip Le Soleil d'Orient was voorgisteren van Bantam met haren commissaris Boureau wederom naer Souratta vertrocken etc. met een goede quantiteyt copar, spiaultier, alluyt etc. op vragt voor andere en omtrent 3 à 600 bharen peper en party porcelyn voor haer eygen reeckeningh.

22 d. Naermiddags naer den gewoonen godtsdienst komt alhier ter rhee de uyt ons vaderlant te verschynen 't jacht Jamby, waer schipper op is Leendert Maas en boeckhonder Pieter Godschanck, synde den 26. February passato uyt Texel in zee gelopen voor de camor Amsterdam met 93 koppen, te weten 67 zeevarende en 26 krygsluyden, hebbende (†) door storm onder 't eylant Wigt moeten ankeren, alwaer noch 2 soldaten in Comp^{te}. dienst hebben aengenomen

(*) Er staat: wil.

(†) Het H.S.: hebbende.

doch daerentegen weder 6 krygers door 't wechlopen verloren, zynde daarop den 30 Maert weder uyt Engelandt gesteynt en den 7 July aen de Caep de Goede Hoop gearriveert, alwaer maer een soldaet gelicht zynde, waren se voorts den 30^e desselven maents naer Batavia geseylt, hebbende gedurende de reyse geene overledene gehad, sulx hier te lande brengt 62 zeevarende en 26 militairen, in 't geheel 88 gesonde coppen. De patriase papieren, door gemelte bodem ons toegebracht, bestaen in een duplicata generale missive der Ed^e. Heeren XVIIe uyt Amsterdam, aen de Hooge Regeringe van India den 21 November 1679 geschreven, mette sulcke bylagen als op 13 deser per 't schip Silversteyn syn overgebracht, benevens een nader gesloten briefje, door Haer Hoogh Ed^e. aen den Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens particulier geschreven, mitsgaders noch een soodanigh off nader origineel briefje, in dit pacquet daernavens mede apart gesloten ⁽¹⁾, geconsigneert aen den Generael en Raden, onder welckers opschrift getekent stont 't volgende: dese niet te openen als alleen agt dagen naer de lecture van de principaële generale brief. Daarop dan gelet en aengemerckt wesende dat de voorgeciteerde generael brief al meer als 8 dagen geleden en voor 't eerste op primo deser hier zy aengebragt per 't schip Hendrick Maurits, soo is by de vergaderinge verstaen gemelte aparte briefje nu al meteen aenstonts te openen, en 't gunt dan bevonden is alleen gerigt ten reguarde van den E. Volckert van Goens, dat denselven, onaengesien Haer Ed^e. ordre ⁽²⁾, by de generael missive van 21 November vervat, om te moeten repatrieeren, nu egter om redenen soude vermogen huyten qualiteyt en gages hier te verblyven tot nader ordre. Voorts noch een dubbelde originele missive der camer Amsterdam aen Haer Ed^e. van dato 7 ⁽³⁾ November anno passato, met noch een copie missive, door d'Ed^e. Heeren 17^e aen de respective gouverneurs, directeurs en commandeurs op Ceylon, Cormandel, Persia, Souratta, Bengala en Mallebaar almede den 21 November 1679 geearteert, met noch verscheide andere documenten, bestaende wyders het ingeladene in 't jagt Jamby voor India uyt de volgende contanten, coopmanschappen en andere goederen, als:

53760 guldens aen contanten;

3600 p^t. rouwen barnsteen;

5 groote cassen syn gepalyst d^e.;

6 pees geconleurde laeckenen;

12 d^e. sergies;

3238 R alluyn;

72687 R gesorteerde yser;

61651 R loot;

20 vaten diverse spyckers;

141 R couchenelle;

100 stuex walrusttanden;

15 paar pistoolen;

(1) Er staat: *aparent gesloten*: na de *r* schijnt de corrector eens *t* ingevoegd te hebben.

(2) Dit *ordre* is door wij ingelascht.

(3) Daar het HS. vóór dit cijfer een gat heeft, kan men ook lezen: 27 of: 37.

- 2363 stucc Frans ruytghs;
- 47 geale copere platen;
- 3 trommels met toebehooren etc.;
- 64 p^a. Muscovische jagten;
- 26 R styffsels;
- 6 R gevreven varmiljoen;
- 98 tonnen vlees;
- 80 vaten speck;
- 80 halve vaten haentjesbier;
- 3 tonnen wit sout;

183 riemen divers papier, voorts noch verscheide gereetschappen, equipagien en andere consumerende goedsren, belopende tesamen behalven de 100 rd^a. voor de reys een somma van / 108955: 16: —.

Met aengetogen bodem hebben wy besyden d'voorstaende patriase schriftuuren van Caap de Goede Hoop noch mede ontfangen een cleen briefje, door den commandeur Symon van der Stel en den raad aldaer aen Haer Ed^e. geschreven den 19 July 1680, behelkende niets bysonders, nochie alhier aen te toeckenen, gelyck sulx by 't aencomende briefboek onder de Caapse papieren is te beoogen.

's Namiddags erlangen per Javaens vaertuygh een cleen briefje van de overheden van 't schip de cat Opmeer, comende van Ceylon en nu Nagapatnam, in de Straat Sunda op eergisteren geschreven, dienende eenlyck tot verwittiginge hunner komste nae een lange reyse met party slaven van Colombo en veele siecken etc.

's Aronts gewert ons van Tanjongpoura off Carwangh per terughgecomen vaertuygh door den infants corporael Gabriel Cardosa een briefje van den gesachhebber, den vaendrich Jan Bervelt, uyt 's Comp^a. veltchans aldaer op gisteren aen Haer Ed^e. gecarteert, eenlyck tot geleyde van gemelte vaertuygh met 900 bassen pady, kostende 1 1/2 rd^a. 't cento etc., gelyck dat en 't geen verder wegens 't procureren van pady, bamboesen etc^e. geadviseert wert, by 't aencomend briefboek is te leesen.

Wyders is heden goetgevonden tegens den aenstaenden vastgestelden optreck op den 30 deser over de pennisten etc. bescheyden in 't casteel, item de pennisten en andre in de stadt alsmede van de ambagtsgezellen en de marinen onder den equipagiemeester en oocq van 't ambagtsvolck, in 't quartier onder den fabrycq bescheyden (als zynde de electien van de borgerye op den 7 Juny na gewoonte reets geschiet) alsnu tot officieren van dese 4 comp^a. Comp^a. dienaren opnieuw aen te stellen en te verkiesen, als te weten:

over de comp^a. pennisten in 't casteel:

d'E. Joan van Hoorn tot capitain by optredinge in plaetse van d'E. Gerrit Vrelant, die afgaet;

d'E. Mattheus van Lugtenburg tot vaendrich, nieuw vercoren in plaetse van de E. Joan van Hoorn;

en tot sergiant:

Joannes de Raat, nieuw verkooren;

over de comp^e. pennisten in de stadt:

d'E. Marten Pit tot capiteyn, nieuw verkooren in plaats van d'E. Martinus Caesar, die overleden is;

d'E. Jacob van Dyck tot luytenant, nieuw verkooren in plaats van de E. Nicolaes Baukes, die affgaet;

tot sergeanten:

Hendrick Cansius;

Louys de Keyser;

Steven Schorer;

over de comp^e van den equipagiemeester:

Harman Lodewyxe tot luytenant, nieuw verkooren in plaats van de E. Abraham Jongelingh, na 't vaderlant vertrocken;

tot sergeanten:

Frans Jansen;

Jan Carstense;

over de comp^e. ambagtsgezellen onder den fabryck:

Jodocus Hillebrants tot luytenant by optredinge in plaats van Marten Nedrigmit, die affgaet;

Cornelis Antonisse tot vaendrigh, nieuw verkooren in plaats van Jodocus Hillebrants;

sergianten:

Jan Gerrittse;

Meyndert Lulofsen.

Alle welke nieuwe officieren ten dage van den optreck voor haer comp^e. op 't pley n aer gewoonte door Haer Ed^e. sullen werden voorgesteld en bevestight.

Wyders is te deser tyt noch verder by Haer Ed^e. wegens de saecken beraeckende Maltebaer alsulx in Rade van India verhandelt en vastgesteld als by 't resolutieboek in 't breede staat te lesen.

25 d°. 's Avonds verschynt te deser rhee de uyt 't vaderlant over Caep de Goede Hoop 't jagt Negombo, daer schipper op is Andries Therthoolen en boeckhouder Arnoldus Snoek, zynde den 26 February voor resequeningh van de camer Amsterdam uyt Texel in zee gelopen met 104 coppen, te weten 70 zeevarende en 34 militairen, doch door harde storm onder 't eylant Wigt moeten ankeren en, aldaer een matroos vermist hebbende, den 29 Maert uyt Engellant weder voortgeseylt en den 30 Juny aen de Caep de Goede Hoop aengelant, alwaer naer 't ligten van 3 zeevarende en 1 soldaat en daertegen weder 8 zeevarende en 2 militairen overgeeregen hebbende, den 20 July in comp^s. der schepen Ceylon, Silversteyn, den Briel en Jamby etc. herwaerts gezeylt waren, zynde gedurende de reyse maer een soldaat en een matroos overleden, alsoo dat dit jagt hier in 't geheel te lande brought 73 zeevarende en 33 krygers, tesamen 106 mannen, en worden ons daarmede toegebragt de duplicata generaels en particuliere brieven, die wy op 13 en 22 deser per de schepen Silversteyn en Jamby hebben erlangt en d'welcke hiervooren onder die datums staen geciteert, gelyck mede de advisen van den commandeur Simon van der Stel en raat der Caep van dato 19 July.

Zynde ons wyders door de opperhooffden van desen bodem onder anderen by navraage off zy 't schip Ceylon niet hadden gesien noch gerescontreert, verclaart dat zy by geen scheepen al den tyt van 6 weecken en kort na hun vertreck van de Caep hadden geweest; maer hebben zy egter weten te relateren dat se op den 28 Augusto voorleden op de hoogte van 28 graden 16 minuten Zuyderbreete ontrent 40 mylen nae gissinge buyten het Zuydland hadden gesien een boot ofte ander vaertuyg met een emmerzytje ontrent 2½ à 3 mylen waters van haer, sonder te weten wat hetselve eygentlyck voor een zeyl ware geweest, hebbende van 's morgens ten negen uyren tot 's avonds in den donckeren 't selve in 't gesicht gehouden te loeffwaert van haer, sulx zy daer niet by conden comen en presumeeren dat d°. vaertuygh haer mettet schip niet sullen hebben gesien, omdat het dien gantschen dagh te loeffwaert wel claer maer onder de ly seer dysigh en doncker weder had geweest, als sullende andersints wel buyten twyffel na haer toegegiert hebben, en sonder dat zy 't selve daags daerna weder konden in 't gesicht krygen, maer mette nact van ontdonkert raecten.

Bestaende wyders de ladinge van aengetogen jacht Negombo voor den omslagh in India in de volgende coopmanschappen en andere goederen, als te weten:

In 't jagt Negombo voor Amsterdam:

53760 guldens een contanten;
 388 ₧ barnsteen;
 8 p°. gesorteerde pbelpen;
 6 d°. gespreckelde lakenen;
 58191 ₧ groot loot;
 74937 ₧ diverse eysers;
 7360 ₧ gesorteerde spykers;

- 144 $\mathcal{G}$ couchenille;
- 4000 p^a. gesorteerde ruytglas;
- 5562 $\mathcal{G}$ alluyn;
- 66 p^a. Muscovische jugten;
- 100 halve piecken;
- 200 paren neusbrillen met huysjens;
- 6 trommels met haer toebehooren etc.;
- 58 tonnen vlees;
- 25 vaten speck;
- 25 vaten boter;
- 80 halve pypen haantjesbier;
- 5 smaltonnen wit sout;
- 50 vaten harpuys;
- 20 d^o. picq;
- 165 riemen divers papier;

38000 p^a. extraordinaire dubbel schaften, voorts noch verscheyde materialen, equipage- en andere consumerende goederen, bedragende, behalven 100 realen voor de reys, een somma van..... / 99129:12:8.

's Avonds zenden Haer Ed^e. per burgerchialoup van den Ambons burger Christoffel Boudewyns een advishrieffjen naer Amboina aen d'Heer Gouverneur Robbert de Vicq ende den raat aldaer ten casteele Victoria, op heden geteekent en van soodanigen inhoudt als by 't afgaende brieffhoeck en verbael ingeschreven in 't brede staat te beogen.

24 d^e. 's Morgens erlangen per den burger Pieter van Ruygen een brieffje van Tegael, door onse residenten aldaer Thomas Grinnel en Aernout Grevinck voor drie dagen aen Haer Ed^e. geschreven, dieterende dat den 14 deser seecker Javaens contingh aldaer onder de wal en 't volck aen lant komende op de afvraag onser residenten, waer se vandaen quamen, hun eerst bericht hadden van Batavia en met behoorlycke passe voorzien te syn en aldaer maer om versch water aengegiert en van voornemen waeren verder om de Oost van Java ten handel te vaaren, doch vermits men van dese quanten van terzyden berigt wiert, datter rovers souden zyn, soo had men oocq nae gedaene visitatie 't selve waer en in d^o. conting maer een valsche nagemaeckte off geschreven Batavische passe met een gefingeerde subschripte eenes nyet gehoorden sabandaers gevonden, zynde die quanten boven eenige kleeden met overvloedigh geweer en ammonitie ryckelyck voorzien, sulx dan de onse daeruyt en nyt hunne differerende examinatie en verklaringen (*) genoegzaam quam te blycken dat 't zeeschuymsers waren, en ten welcken eynde men deselve dan, bestaende in den Malleytzen anachoda genaemt Intcho Hasie met 16 soo Maleyise als Macassarsse coppen, in verseeckeringe genomen en de ingeladene goederen tot nader ordre mede aengehaelt en gesequesteert waeren etc., gelyck sulx in 't brede by 't aenkomend brieffhoeck onder 't quartier van Japara staat gespecificeert.

(*) Er staat: overklaringen.

's Voormiddags omtrent negen uyren komt den capiteyn Willem Hartsinck binnen by Syn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael met eenige Javaense hoofden, te lande van de rivier van Carwang herwaerts gecomen, daeronder den voornaemsten genaemt Keey Maas Pongar, medebrengende een brieflje in 't Javaens van den Tommagon Natta Jouda, welckers translaet op den derden deser hiervooren reets geïnserceert te vinden, alswanneer 't selve door haerlieden overgebragt en door capiteyn Hartsinck overgelevert is, werdende dese onse Javaense onderdanen door Zyn Ed^e. met sirypiaugh en een glas wyn beschoncken en alsdoen wederom door capiteyn Hartsinck naer huyten geleydet, die hun oock haer desroyement na de Javaense wyse bestelt en besorgt.

Heden ter ordinaire vergaderingh is aen den schipper Christoffel de Vos voor hem en de opperhoofden van 't schip Hendrick Maurits voor gedaene spoedige uytreyse uyt het vaderlant in 6 maanden en 7 dagen van wegens de camer van Zeelant toegeleecht de volle sesmaendige premie.

26 d^e. 's Avonts gewert ons per Javaens vaertuygh van Bantam een brieflje, door den adsistent Gerrit van Loveren aen Haer Ed^e. op giateren geschreven, behelsende dat den ouden Sulthan, op Turtiassa seer sieckelyck zyde, doorgaens kernde om syn broeder den Pangerangh Loo en Keey Aria Monjaja noch eens te mogen sien, en dat hy den meesten tyt van party priesters waer vergeselschapt, en wyders dat gemelte ouden Konink syn vier soons nevens de prinsesse Ratou Poutra alsmede den Engelschen agent by sich op Turtiassa ontboden hadde, en die daer oock alle verscheenen waeren uygenomen den jongen regerenden Sulthan, die sig thans in syn paleys op Bantam van een sterke wagt, met gemalyde rocken en schietgeweer versien, liet bewaaren sonder huyten de stadt te vertrecken, hebbende 't nieuwgemaecte huys van zyn broeder Pangeran Pourbaya tot de gront toe doen afbrecken onder schyn van 't selde te willen copen, en wyders noch al zyne slaven en kleen geschut mede naer sich genomen, gelyck dat breder by 't aenkomend brieflboek is te lesen, daeruyt niet als verwarringe in dat ryk eyndelycq schynt te sullen broeden.

27 d^e. 's Avonts comt alhier van Japara over Tegal aen te landen de fluyt Goylant met een missive, door den oppercoopman Cornelis Bartelse Marchier en den Japaersen raat aen Haer Ed^e. op den 18 deser geschreven, behelsende dat den commandeur Goupar den 9 d^e. met onse militaire en freyn neffens den Sousouhouangh met zyne groote Javaense swite des daegs daeraen van Samarang naer Wanacarta ende Mattaram op reys vertrocken waren;

den Pangeran Tsacra Ningrat en Tommagon Jouda Nagara (waervan op den 14 deser gesproken zy), door den Sousouhouangh geordonneert omme tesamen en gecombineert de nieuw ontstaene heroerten op 't eylant Madura weder tot vorige ruste herstellen en ten dien eynde Syn Mayesteyt beloften gedaen hebbende om malcanderen getrouwyck by te staen, waren (volgens de advisen van Sourabaya) contrarie van dien op Grisse van malcander gescheyden en den Tommagon Jouda Nagara met syn volck sonder Tsacra Ningrat off Sourabaya aen te doen naer Madura vertrocken, daer by 't contrarie hadde behooren te doen om met d'onse en Tsacra

Ningra op Sourabaya te overleggen wat ten meesten nutte van zyn heer en meester diende by der hant genomen, en vermoenden d'E. Bartelaze dat de dissidentie tusschen dese beyde hoofden tot de Madurese herstellingen wel hinderlyck soude connen wesen, gelyck sulx en 't verdere by 't aencomende briefboek specifice zy te lesen, hebbende wyders gemelte bodem tot insladinge van Japara overgebracht de volgende contanten, koopmanschappen etc. als te weten:

59758 guldens aan contanten in silvere Spanse realen en andere munten;

455 picols swarte suycker;

1000 stuux gesaegde plancken;

100 coyangs sout, bedragende met malcanderen een somma van / 42955: 12.

Zynde ons verders met aengetogen fluyt Goylant van Tegael, daer zy, als vooren gesegt, en passant heeft aangeweest, oock toegebracht een briefje, door de residenten Thomas Grinnel en Aernout Grevinck aldaer aen Haer Ed^e. drie dagen geleden geschreven en gedateert, behelsende geene bysondere saecken, nodich hier aen te teekenen, als dat aldaer twes gontons, d'eene met een France en d'andere met een Deense vlagge en passe, waren gepasseert en sonder yets te doen aangeweest etc., gelycq by 't aenkomend briefboek breder staat te lesen.

Aengesien bevonden zy dat de nalateuschappen van Comp^{te}, afgestorvene dienaren door desen en geene, die daerop eenige pretentie vermeynen te hebben, dickwyls met arresten en andersints komen becommert te werden juist in den tyt off weynigh bevoorens het vertrecq der vaderlantse retourvloote etc., alswaanneer men gewoon is de penningen der vertogte nagelate goederen geprocedeert na 't vaderlant te remitteeren en aen de erfgenamen over te maecten, waardoor dan veeltyts comt te geschieden dat die middelen noch een rond jaer alhier souden moeten overblyven tot schaede en nadeel dergeener, die daeraen gelegen zy, soo is om 't selve te weeren en voor te comen op den 4^e October des voorleden jaers alsdoen ten dian eynde een biljet gecouchieert en doenmaels oock publyck aengeslagen, en welckers inhoudt in 't afgeleyde daghregister in zyn geheel is te vinden, en welck geciteerde biljet dan op 't versoecq van den curateur ad lites Manuel Bornetsee dan nu wederom gerenoveert en aengeslagen zy geworden, met dit volgende byvoegsel tot ampliatis off notitie.

By renovatie van 't bovenstaande biljet wert mits desen de novo aen een ygelycq bekendgemaakt haere actien, in den inhoudt deses vermelt, die imant soude mogen vermeynen op off jegens den curateur ad lites te willen institueeren, sulx te moeten doen in den tyt van 14 daagen, op poene van versteek als boven zy aengeroert.

(Onder stont:)

In 't Casteel Batavia den 27 September des jaers 1680.

(En noch lager:)

Ter ordonnantie van Haer HooghEd^e. den Gouverneur
Generael en Raaden van India

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Heden is ter vergaderinge aen den ondercoopman Gerraerd Raynst op syn versoek vergunt om met d'aenstaende eerste retourschepen te mogen repatriëeren.

En wyders op de instantie van den oppercoopman Willem van Dam goetgevonden van zyde by de Comp^s. op intrest staende penningen ter somma van 24200 rd^r. een gedeelte van 8200 rd^r. aen hem te laten uytkeeren, temeer doch daer geen reden ter contrarie syn en in alle gevallen het resterende capitael genoeg sal wesen, indien door den fiscael van India in 't aenstaende yets te synen laste mogte werden uytgevonden etc., gelyk dit breder met de omstandigheden by 't resolutieboek geëxtendeert is te beoogen.

28 d^r. 's Avonds senden Haer Ed^l. een provisielingangh met den bouckhouder Claas van der Hart, die de versoghte verstrekinge voor 't guarnisoen aldaer sal uytdeelen, naer de rivier van Carwangh, en daermode een cleen brieflje aen den vaendrig Jan Bervelt tot Tanjongpoura ten geleyde van de overgaend provisien en tot rescriptie van de ontfangene briefljens, van alsulcken inhoud als by 't affgaende briefboek staat te lesen.

29 d^r. 's Namiddags comt alhier van Macassar te parrasseeren de fluyt Delfshaven, medebrengende een largo missive, op de ample derwaerts afgegaene van den 18 May door den heer president Jacob Cops en raadt ten casteele Rotterdam aen Haer Ed^l. den 16 deser gedateert, verselt met verschoyde bylagen, en daerbeyden noch een cleen nabrieflje door den gemelte E. president Cops aen Haer Ed^l. van den 16 deses maants, dienende alleen ten geleyde van eenige tydinge, aldaer op 't affvaerdigen van desen bodem wegens de saecken in Ternaten over Amboina gecomen, die hieronder sullen volgen, en daerbenevens noch beyden de Macassaeerse bylaagjens oock vyff stucx Maleytse briefljens, door de Coningen van Biema, Dampo, Tambora en Sumbauwa, item den Moor chodja Derwits, alle aen Haer Ed^l. alhier geschreven, welckers translaten hierna op syn tyt sullen volgen, alvoreen genoteert hebbende 't geene ons vandaer voor nieuws toegecomen zy, en eerst uyt de algemeene missive van d'E. president Cops (ten principalen, als gesecht, gericht tot rescriptie op de ontfangene brieven vanhier raeckende Radja Palacca onde de verdere bontgenoten aldaer): voorts had men van Bouton berigt dat dien Koninck overleden en in syn plantse weder tot Konink verkoren was den Radja Labele, die uyt den hoofde van syn geboorte (naest den goegoegoe Diepalauw, die de regeringe als Conincq gedeclineert doch egter nu soowel als tevooren 't gandse bestier in handen heeft) de wettigst en geregts daertoe wiert geoordeelt; oock soude volgens het aenbrengen van den Boutonsen tolek een gesant geprepareert werden om den E. president Cops notificatie daarvan te doen en Comp^s. approbatie op die haar verkiesinge, als waertoe se oock door contract verbonden zyn, te versoeken:

den capiteyn Jan Fransen, met een recrut van 100 Nederlandse militairen vanhier naer Sourabaya en vandaer door den commandeur Couper wyders mettel jagt de Flaman en die militaire langs de wal van Sumbauwa voorts na Macassar afgesonden zynde, omme onderweegs de afgeweeckene Macassaeerse vaertuygen van Palaccas vloot met sich naer Macassar te slepen, was aldaer den 6^{en} deser wel aangelant, hebbende eenigen tyt soo tot Sumbauwa als in 't distrikt van Dampo en Biema

doorgebracht, doch onder andere hem oocq besigh gehouden ⁽¹⁾ om den wreveligen Bonmisorn, die hem tegens den Konincq van Tambora noch opposeerde, te voorichyn te doen comen, maer denselven niet connen uitrappen:

's Comp^e. logie was den 11 Juny passato op Biema voor de compste van den capteyn Jan Francen aldaer t'eenemaal verbrant en eenige diverse kleeden en 280 E loot daarby voor d'E. Comp^e. verloren:

en soo was mede op den derden deser op Macassar in 't quartier Vlaerdjagen des namiddags omtrent de clocke ten twee nyren een seer schieluycken brant nyt het huys van den overleden sabandaer Evert Pieterse ontstaan, die in min dan een uur tyts nyt 't middste, voornaemste en beste van die negurye door de sterke zuydwestewind met over de 80 huysen in de asche hadde gelegt, niet buyten suspitie dat deselve door eenige schelmen aengesticht zy geweest, waardoor de dienaren en ingesetenen, aldaer woonachtich, van al wat se in de werelt gehadt hadden berooft waren geworden sonder 't minste te hebben kunnen bergen;

nyt Ternaten had men aldaer by schryven en nevensgevoegde documenten, nyt Amboina ontfangen, volgens 't overgesonden extract berigt gekregen dat d'onsse naer alle vergeeffse pogingen om de zaken in der minne met den gevinghten Koningh Amsterdam by te leggen, eyndeligh waren genootsaecht geworden de hant aen 't swaert te slaen ende, midat de Ternataen op den 19 Juny lastleden d'eerste hostiliteyten begonnen en slagh gegeven hadden, haer verder met sooveel vigeur tot defentie vertoont als in haer vermogen was, doch den 23 daeraen onse magten, ordentelyck onder den E. mayoor Saint Martin nevens den commandeur Lohs en den oppercoopman Cornelis van der Duyn verdeelt, aen land gebracht zynde, soo was haere voornaemste stercke ⁽²⁾ Goffasa, daer den Ternataen minst op verdagt scheenen, door den mayoor veroverd, en cort daernae oocq haer grot casteel Gilolo ingenomen sonder datter veel meer wederstant geboden wierden, slugtende den vyandt verders boschwaert in met sooveel by dragen konde, wesende daerop alle haere retranchementen van swaare puutwercken langs de stranden, wel een myle verre uytgereckt en seer voordeligh gesitueert, t'eenemaal vernielt en 't groot casteel Jelolo ende stercke Gamma insgelyx gedomanteleert, dogh Goffasa wel gesloten vooreerst in possessie gehouden, en soomede was de sterckste vestinge der Moluccos op Sawos sonder tegenstant op den 8 July vermeestert en in besit genomen: en doen voorts naer Dodinge geavanceert zynde, had men 't selve verlaten gevonden, wordende de ronduyt aldaer onder de voet geworpen, dogh stinde echter niettemin die post mede vooreerst beset te worden:

de Tidorenen hadden haer wel met een uytterlycke inclinatie aen de zyde van de Comp^e. gevoecht om haer Ternatse gebuuren tesamen met ons vyandlicq aen te tasten, en ten welcken eynde den prince Ceram wel laer correccremagt by ons gros omtrent Goffasa was verscheenen, sendende laer gecommiteerden aen landt, doch die wierden van de Ternataten afgewosen, behalven dat zy d'onsen tot het landen een verkeerden plaetse hadden gerecommandeert en retournerende

(1) Er staat: hem oocq besighheden.

(2) Het HS.: sterckste.

kort na de veroveringe van die post weder naer Tidoor, middelerwyle dat zylieden 't verlatene Tosekt (*) hadden ingenomen en daer se ons volck doen niet alleen meenden uyt te houden maer zelfs eenigh recht van eygendom op te fonderen, waerover den gouverneur met den raat soude overleggen (vernims Toseko insgelyx beset diende) wat ten meesten dienste van d'E. Comp^e. daerontrent nodigh waere, en als wanneer de voornaemste advenuen vooreerst gesloten souden zyn, dogh het was te verwonderen dat men in al 't voorsz. beslagh niet het minste van de saecken en gelegentheyt, verluin van de Ternataan Intentie hadden connen ontdecken; dogh schynt de gouverneur Padbrugge hy en ontrent deselve soowel als de Tidoreesen etc. t'eenmael oubemint en gehaat te wesen en nu met dese overwinninge egter noch geen eynde of bylegginge van saaken tot berstellinge off vrede te blycken;

die van Chianw als de Gorontaelers en andere eylanders waren op 't eerst ontbodi van de Compagnie met meerder maght als van haer gevordert was aen 't casteel verscheenen, hun allesints gewilligh lonende, alsoo dat alles sich noch wel soude schikken en niet te duchten was voor eenige swarigheyt, die uyt dat werck soude comen te resulteeren (†) oet., gelyc sulx by 't aencomende briefboeck onder de quartieren Ternaten en Macassar breder staat geëxtendeert, en waervan wy eerlange met de verschyninge en becominge der schepen en directe advisen uyt Ternaten wat ampelder en klaerder berigt van onsen gouverneur Padbrugge en gecommiteerdens aldaer hoopen te erlangen, en dat die ontroerten in corten weder herstelt mogen werden, als de Comp^e. in dese tyden gants niet gelykende noch te passo comende, hebbende wyders gemelte fluyt Delfshaven van Macassar alhier tot inladinge overgebracht:

100000 bossen pady, en voorts noch eenige invendibele en varlege kleden als Japanse coussen en vaderlantse crameryen, belopende maer tesamen in 't geheel..... / 5088:6:8.

Volgt nu het translaatbriefje, door den Koninck van Biema aen Haer Ed^e. tot Batavia geschreven en nevens die van Dempo, Tambora, Sumbawa en van Codja Derwits, als hiervooren is aengeroert, onder de Macassaerse (‡) schrifturen per Delfshaven ons toegekomen.

Desen brief uyt een suivere oprechte genegenheyt nevens veel groete van Radja Biema en Toerill Gampo comt aen den Heer Gouverneur Generael ende Raaden van India, die in grootheyt en staat verheven en seer verstandigh syn om alle zaaken soo te water als te lande (‡) te bestieren, oprecht in 't straffen van alle misdadigers, zeer medogent met alle arme en nootdructige, wiens deugdelycke wercken door de geheele werelt daerover beroemt werden.

(*) In het marginaal extract: *Toseko*,

(†) Het HS: *resulteeren*.

(‡) Er staat: *Macassare*.

(§) Het HS: *te lande*.

Vorders den brief van den Gouverneur Generael ende Raaden van India (*), die den capiteyn Maros heeft gehragt, hebben wy met een oprecht en suyver harte wel ontfangen en den inhoud seer wel verstaen. Dat den Gouverneur Generael ende Raaden van India den capiteyn Maros hebben gelieven te belusten om alle de Bougisen en Macassaren, die op 't landt van Biema wonen, te laten zuiveren; is my seer aengenaem geweest, temeer den capiteyn Maros sulx heeft gedaen, en zyn de Bougisen en Macassaren een gedeelte met haer eygen vaertuygen en d'andere met het schip van Bima na Macassar vertrocken exopto myn volck, vrienden (†) ende haere slaven, daerbenevens myn oude moeder, genaemt Bram Panaihan 't Ziny, die schipper Zacharias met myn gesant van Macassar heeft gebracht ten tyde wanneer den admiraal Speelman Macassar t'ondergebragt heeft; doen heeft hy alle myne vrunden en kinderen van den Coninc van Macassar genomen en heeft se een ons gesonden, waervoor met een genege harte van dien tyd tot nu toe danckbaer syn geweest. Noch staet in den brief van den Gouverneur Generael ende de Raaden van India vermeld vanwegen het fortres dat wy hebben laten maecken. 't Zelve en is niet gemaect dat wo een ander harte tegen de Comp^e. soude dragen, maer wy hebben sulx van den overleden Generael versogt tot beschermingh van ons eygen land en personen, alsoo in dien tyt de gerugten van Java niet ophielden, aldat Crain Gallissongh voornemen was om op Bima te komen. Dierhalven hebben wy dat fortres laten maken, en dat met kennisse van den Generael die overleden is, anders souden sulx niet hebben derven bestaen, en ons gevoelen is, alsehoon de grooten ons hulp wilde bewysen, zy het soo haest niet souden kunnen doen, omdat Bima, Hoedjough Pandang en Batavia verre van een anderen gelegen zyn. Dierhalven hebben goedgevonden het fortres op te bouwen, temeer wy berglieden hevrees en swack zyn, 'tgeene de factor de Bok en den fiscael van Balen mede bekent zyn, ende ingevalle den Gouverneur Generael en Raaden van India ons niet en gelieven te geloven, zal het goed zyn dat den factor, die op Bima is, by ons komt t'samen wonen, off dat wy vanhier vertrecken, maer wy hebben den Gouverneur Generael en Raaden van India om vergiffenis en dat zy medogentheyd met ons gelieven te hebben en 't fortres dat wy gemaect hebben niet te laten affbrecken, alsoo wy in ons land veel quaads hooren, gelyck den capiteyn Maros bekend is, en van onsen gesant van Mangary verstaen hebben hoe Arong Teko onse groote, genaemt Amie Mangoe met zyn volck, op 't land van Mangary heeft genomen, waerover wy seer bedroeft zyn; daerom willen wy ons landt beschermen, alsoo wy dese gerugten van onsen gesant hebben verstaen, 'tgeene een spiegel voor ons is, gelyck het gedoente van Boumisura met Radja Tamboura, en ons gevoelen is, indien Radja Tamboura niet in een fort en woonde, de Comp^e. hem niet souden connen helpen. Dat zyn de reden waarop wy sien

(*) Er staat: *Inda*.(†) Benkelijk te lezen: *myn volcks vrienden*.

en UEd^{de}. gonst oodmoedelycq versoerken, alsoo wy geringe luyden zyn. Wy hebben daervan de groote, brete en diepte capteyn Maros laten zien en bekendgemaect, en 't zelve is als een pagger ofte vestinge. Noeh heb ick verstaen dat myn Crain (*) Panaragang in handen van de Comp^{te}. is ende Comp^{te}. werck doet, waerover ick zeer verldyt ben, want nu heb ik niemand anders daer myn vertrouwen op stelle als d'Comp^{te}., die hem zal beschermen en na behooren daerin handelen, en soude de Comp^{te}. ons land, ons en onse kinderen niet beschermen? En na ons gevoelen, waerom zoude de Comp^{te}. ons land, ons en onse kinderen eenigh quaad gunnen? Verders wat aenguet de saecke van Radja Bonto Songo en Radja Beko Boedo, Radja Bontoe Songoe is wederom naer Macasser en Radja Leko Boedoe met capteyn Maros vertrocken, maar aengaende het sappan- en soethout, dat UEd^{de}. zegt de Comp^{te}. nu niet van doen heeft, wat sullen wy dan doen? alsoo wy onse kost en klederen daermede hebben gewonnen ende met geen andere mogen negotieeren. Wy en zyn noyt van ons werq affgegaen, waeraff den factor die in ons land woont geluygenisse zoude connen geven, ende na ons geheugen soo hebben we niets gedaen off 'tis met voorweten van den factor die in ons land woond geweest, 't zy in 't wercken, negotieren, helpen off wat begeert, hebben daerinne ons vermogen altyd getoont, maar wanneer den factor Sleur den Portugees Balihasar Pinto heeft gerooft, omdat hy geen chiap van de Comp^{te}. hadde gebragt, tesamen in die tyt met onsen tolek ofte joero bhassa zynde, soo daerinne door onwetendheyt eenige misdaet mogte begaen zyn, wy vertrouwen dat de grooten het ons sullen vergeven en medogentheyt met ons hebben, ende nu hebben wy alle de Portugesen die in ons land woenen (†) laten vertrecken, behalven eenige arme lieden. Wy hebben voor dees tyt niets aen den Gouverneur Generael te senden, maer bidden Godt dat Hy hem wil zegenen met geluck en een langh leven in dese wereldt.

Geschreven op Bima, Donderdag den . . . . . (*) in 't jaer 1679 na de geboorte van den propheet Isa ofte Jesus Christus den geest Godts. Eynde.

Volgt het translaathrieffje, door den Radja Dampo aen Haer Ed^{de}. tot Batavia geschreven.

Desen brieff nyt een suvere oprechte genegentheyt van Radja Dampo nevens zyne veelc groete aen den Gouverneur Generael ende Raden van India, die Godt de Heere wil bewaren met een langh leven in dese wereldt, opdat in grootheyt en staal zoo te water als te lande verheven en dat niemand in dese tyt haers gelycken mogen zyn.

Verders is tot myn gecomen een brieff, die capitain Maros heeft

(*) Lees: myn soen Crain.

(†) Er staat: woenen.

(*) De translateur heeft den datum oningevuld gelaten.

medegebragt, dewelcke icq met eerbiedigheyt en een goet en suuyver harte hebbe ontfangen en desselfs inhoud wel verstaen aengaende Bominsoura, wiers beradinge, alshoon lange gaduurt heeft, tot geen eynde is gebragt, maer nu sullen wy volkeren van Dempo volgens het aenschryven van de groote met al ons vermogen met de macht van de Comp^e. trachten af te doen, en soo Godt ons in dit werck geluck gelieft te geven, zal de Comp^e. daarvan kennisse hebben, dogh indien Godt de Heere ons 't geluck niet en gelieft te verleenen, zal de Comp^e. daarvan mede verwittigt werden, doch wy sullen in desen tyt alles na ons vermogen met de maght van de Comp^e. trachten uyt te voeren, en soo wy iets door onwetentheyt mochten misdoen, de Comp^e. gelieft het ons te vergeven. Verders 't geen den Heer Generael heeft gezonden, bestaende in 12 p^{er}. cassa, 1 goude elegias en een anaphaen, hebbe met oprechte genegentheyt en zuuyverheyt des harten ontfangen. Tegenwoordigh hebbe niets te senden, maer bidde Godt dat Hy onse vruntchap met den Heer Gouverneur Generael ende Raden van India lange gelieft te laten continueeren: daerbenovens komt myne als alle de groete⁽¹⁾ van Dempo haerlieden veele groete aan den Heer Gouverneur Generael ende de Raaden van India tot Batavia. Eynde.

Volcht 't translaathrieffje, door den Radja Sumbauwa aen Haer Edoles geschreven.

Desse groete van den Konincq en alle de grooten van Sumbauwa komt aen den Heer Gouverneur Generael en alle de grooten tot Batavia.

Verders den brief, door capiteyn Maros medegebragt, heeft UEd^e. dienaer met genegentheyt wel ontfangen, deselve gelesen en den inhoud verstaen hebbende is my oock seer aengenaem geweest. De Bouginesen en Macassaren, die op 't land van Sumbauwa woonden, zyn nu alle weg en vertrocken, medenemende Orangcaya en Arang Moroewangi, deweleke icq aen haer hebbe overgegeven. Wat nu aengaet het sappanhout, dat den capiteyn Maros, bestaende in 13800 picols, heeft geëyscht, ben met hem geaccordeert om hetselve in twee jaeren te voldoen, alsoo een van myne groote Sangriwaringh Makal Samadi gestorven is, 't welc de reden zyn dat icq 't selve zoo haest niet hebben konnen betalen, want myn volck konnen oock niet wel aen de kost komen en daer zyn oock veele gestorven. Daerom versoeck icq vergiffenis aen den Heer Gouverneur Generael en alle de grooten tot Batavia, dat hetgeene icq met capiteyn Maros gecontracteert hebbe aengenomen magh werden. Eynde.

Volgt noch 't translaat missive, door den Koningh van Tambora aen Haer Ed^{de}. tot Batavia geschreven.

Desen brief tot teecken van oprecht- en suuyre genegentheyt nevens veele groete van Radja Tambora, alle zyne broederen en grooten, die Godt

(1) Lees: alle de grooten.

wil brengen by den Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende Raaden van India, die in grootheyt en staat verheven is en seer wys en verstandigh zyn in 't bestieren van alle saecken, soo te water als te lande, oprecht in 't straffen van alle quaatdoenders, zeer goedertieren en medogend over alle arme en nooldrustige alsmede over alle die hulpe van haer versoeken, zeer stantvastigh en getrouw in 't onderhouden van haere contracten met alle groote Coningen tot in der eenwigheyt, waerover in alle plaatsen beroemt werden, medat alle Godts dienaren door haere deugden in rust en vrede in dese wereldt leven.

Verders maect UEd^{me}. dienaer Radja Tambora aen den Heer Gouverneur Generael ende Raaden van India in de stadt Batavia bekend, dat den brief, die UEd^{me}. met den capitain Maros hebben gesonden, hier wel is aengecomen en dat Radja Tambora deselve uyt handen van capitain Maros wel heeft ontfangen, deselve gelezen en de meyninge van den Heer Gouverneur Generael ende Raaden van India daeruyt wel verstaen, en dat tot vreugde van Radja Tambora, die deselve tot op zyn hooft heeft verheven met een oprecht en zuivere herte tot de Comp^s., en sal zyn contract met de Comp^s. noyt veranderen. Soo hebbe tegens den capiteyn Maros gesicht: myn broeder capitain Maros, nu heeft Godt de Heere Zyne goedertierntheyt bewesen aen my en verkregen daer icq den Heer Gouverneur Generael ende Raaden van India om hebbe gebeden. Godt de Heere wil haer geluck geven en Comp^s. wapenen geduriglyck segonen, opdat zy haere vrienden en onderdanen soo boven als beneden wijs mogen regeren. Verders wanneer ick capitain Maros op Bima ontmoete, was het al even off icq den Heer Gouverneur Generael ende Raaden van India selfs hadden ontmoet. Soodanig is het gevoelen van Radja Samboera ten tyde wanneer hy syn broeder den capitain Maros heeft bejegend, by gelyckenis als een volcq, die van den anderen verspreyt haere beesten, vrugten, hout als anders, dat tot dienst van de Comp^s. was, verloren hadden door het gedoente van Boumisara, die alleen Koningh wil wesen, 't welcq de reden zyn dat Boumisara met de Comp^s. niet wil te doen hebben, alschoon den president van Macassar verscheyde maalen grooten met magt van de Comp^s. heeft gesonden om dien Boumisara te onderrigten en hem op een goede wegh te brengen, maer heeft noyt na de beradinge van den president willen luysteren, gelyck den sinjeur Ascael van Daalen, den sahbandaer Prins, sinjeur Steur, sinjeur Castel en den coopman op Bima de saecken van Boumisara wel bekend zyn, maer nu is den capitain Maros gecomen, die zyn gedoenten van den beginne tot nu toe mede wel weet, want wanneer den capitain Maros voor desen met de magt van de Comp^s. was gecomen, isser op 't land van Bima met Boumisara een goed contract gemaect, maer daerna, wanneer capiteyn Maros weder vertrocken was, heeft hy wederom zyn sieltstucken getoont en veel sporing onder al 't volcq van Tambora tot nu gemaect, gelyck oec ten tyden wanneer 't land van Macassar noch in een goeden standt was tot nu toe

heeft gedaen, en alschoon hy nu de handen van de Comp^s. is, doet hetzelfde, want Boumisaoura en heeft gantsch geen schaamte om tegens de Comp^s. met leugens om te gaen. Dit is het gedoenten van Boumisaoura; maer Radja Tambora meenet wel met de Comp^s., want 't zy hy sterft ofte leeft is 't al in handen van de Comp^s. Dit is het gevoelen ofte harte van Radja Tambora, maer nu ziende dat Radja Tambora arm is, heeft den Gouverneur Generael ende Raden van India nyt den naem van de Comp^s. hoe langer hoe meer medogentheyt met Radja Tambora, en nu denekt Radja Tambora datter geen ander is daer hy zyn vertrouwen op kan stellen als op de macht van de Comp^s., die-de arme en geringe Koninck van Tambora altyts in noot sal helpen, want ick hebbe noyt selfs maght gehad, maer altyt op de macht van de Comp^s. zoowel hy nachte als hy daage gestemmt. Verders heeft Radja Tambora de meyninge van den Gouverneur Generael ende Raden van India met aengenaemheyt nyt haren brieff wel verstaen; maer na 't gevoelen van Radja Tambora isser niemant anders die 't hart heeft om eenige strobbelingen te maecken als Boumisaoura op 't land van de Comp^s. doet, maer daer en sal in alle plaetsen geen ruste zyn, voor alser den Gouverneur Generael en Raden van India met haer voornemen voortgaen, om den moetwilligen Boumisaoura nyt te roeyen, want de Comp^s. is zyn quaad gedoenten best bekend. Verders wanneer Boumisaoura naer Sumbauwa was vertrocken en aldaer Arongh Maranga, die van Java was gekomen, hadde gevonden, aen wien hy hulpe heeft versoght, die na zyn schelms zeggen heeft geluystert, waerop Boumisaoura tegens Arong Marange zyde: omdat Radja Tambora, Radja Bima Dampo nevens den Iscael van Daalen met een schip en een chialoup op de plaetse Kalangkong zyn gecomen, diehalven soo wil ick het haer met al myn macht vergelden, indien Arong Marangi genegen is om myn te helpen. Zoo is Boumisaoura en Aroe Marangi tesamen tot Kalangkongh gecomen met voornemen om de plantse Tambora te verdestrueren, waerover alle de onderdanen van Tambora zyn weghgelopen, doch is Boumisaoura en Aroe Marangi na Katoepa vertrocken, welckers volckeren almede hier en daer zyn verlopen, maer daer zyn 10 van de volckeren van Tambora zoo doodtgeslagen, gequest als gevangen, en voorts is al 't velck van Tambora verstroyt geworden; zoo sijn die van Wawari met Boumisaoura eens geworden en Boumisaoura heeft tegens haer gesecht: ick ben op Radja Tambora zeer verbittert, omdat hy myn aen de Hollanders heeft overgegeven, maer zy sullen my niet levendigh krygen, maer doodt zynde kunnen de Hollanders myn lighaem medenemen, en soo der inant is die Wawary wil aenloen, sullen wy tot Kolangkongh bloedt storten, alsoo ick tegenwoordigh met Aroe Marangi eens geworden ben. Soodanigh is het gedoente van Boumisaoura en de volckeren van Wawary, waermede hy oock eens geworden is, alsoo die van Wawary de prauwen van den Bouginees Aroe Warangi en die van Boumisaoura gesien hebben, daerdoor heyreest geworden zyn, ende na Aroe Marangi is Boumisaoura naer Dampo overgegaen:

doen is den capitain Maros van Batavia tot Bima gekomen, 'tgeene Radja Dampo en Radja Tambora is bekendgemaekt. Zoo is Radja Dampo en Radja Tambora aldaer gecomen om den brief, die capitain Maros hadde medegebragt, 'ontfangen, en Boumisoera was aldaer gebleven om Radja Dampo van Bima te verwagten, ende nadat Radja Dampo den brief hadde ontfangen, is hy wederom na zyn land gegaen. Doen heeft den capitain Maros gehoort dat Boumisoera op Dampo was en heeft hem door Carey Todjingh en 2 Hollanders laeten roepen, maer hy en heeft niet willen komen, alwanneer den factor (die aldaer was gekomen om sappanhout voor de Comp^e. te wegen) Carey Todjing tot Dampo heeft ontmoet, soo heeft den factor Carey Todjing en Boumisoera voor Radja Dampo geroepen en met Boumisoera gecontracteert dat hy op Bima zoude komen, 'tgeene den factor en Carey Todjing hebben gelaofd, te weten dat hy by den capitain Maros op Bima zoude comen, maer dien eygensten nacht is hy Boumisoera van Dampo weghgelopen, waerover den factor van Bima en Carey Todjing seer verwondert waren, alsoo zy de seltstacken van Boumisoera zagen. Dierhalven zyn zy wederom naar Bima vertrocken om 'tgedoente van Boumisoera aen den capitain Maros bekend te maken, die daerover mede seer verwondert is geworden en dierhalven met den factor van Bima naar Dampo vertrocken om over de saecken van den moetwilligen Boumisoera aldaer met den Radja te beraatslagen, en wien zy dan gesecht hebben: alsoeou Boumisoera veel quants heeft gedaen, laeten wy hem echter roepen off hy hem wilde beteren. Dierhalven hebben zy Cara Gappa en een Hollander na hem gesonden om hem te roepen, dewelcke met goetheyt niet wilde komen. Zoo heeft den capitain Maros en den factor van Bima met Radja Dampo beraatslaegt om haer macht op denzelven Boumisoera te thoonen ende zyn hem gaen soecken 'tzy met goed ofte quaat, en nadat vyf dagen waren verscheenen is Radja Dampo tot Kolonkong gecomen en Radja Bima met zyn macht tot Wawary, hebbende Toerilligampo en Janallrasoay in zyn plaatse tot Bima gelaten, doch zy zyn onvertigter saecke wederom gecomen, als siekte hebbende die noyt kan genesen worden, maer Radja Tambora stelt zyn vertrouwen op den Heer Gouverneur Generael ende Raden van India, die het kleene dorpie Tambora sullen helpen, en indien het na welgevallen van de Comp^e. is, sal het goed zyn dat UEd^e. zend om te zien hoe Radja Tambora al vaert, want den capitain Maros is alle bekend en heeft al het gedoenten 'tzy goed ofte quaal gesien, maer daer en zyn by myn geen andere ⁽¹⁾ Maccassaren als gekogte slaven.

Verders van wegen de schuld van Radja Tambora wegens het sappanhout aen de Comp^e. zal icq volgens UEd^e. aenmaninge niet vergeten, maer nu bidt icq om vergiffenis omdat icq 'tzelve noch niet kan laten halen, alsoo der swerigheyt in Comp^e. land is, maer indien dit dorp Tambora gesuyvert is, soo gelieve de Comp^e. aen 'tsappanhout niet te twyffelen.

(1) Bat. HS.: *malacca*.

Het geschenck van den Heer Gouverneur Generael ende Raden van India, 't welke zoude bestaan in twee snaphanen volgens UEd^e. schryven, heeft Radja Tambora en UEd^e. dicmer Abdul Basity niet ontfangen, maer wy reekenen de wille voor de daad, maer het geschenck van den Heer Admiraal Speelman, bestaende in 3 @ syn laecken, 2 p^t. cassa Bengala en een p^t. goude alegias volgens schryven hebben met eerbiedigheyt wel ontfangen en blyven daervoor grotelyx danckbaer. Daernaevens vernedert Radja Tambora en Abdul Basity haer voor den Heer Gouverneur Generael ende Raden van India, aen wien wy tegenwoordig tot teeken van leven niet anders te senden hebben als onse veele groete nevens een oprecht en zuyster herte tot de Comp^e.

Geschreven op Bima den 5^e September anno Christy 1680.

En noch een tramlaatbriefje, door den Moor Chodja Derwitz uyt Sombauwa aen Haer Ed^e. geschreven.

Ik Chodja Derwitz doet zyne veele groete aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India, die seer wys en verstandigh zyn om alle haere onderdanen, vrendelingen en coopliden soo boven als beneden wints te regeren. Godt de Heere wil haer een langh leven gunnen en dat haere goedertiertheyt en barmhertigheyt over alle wees alsmede haere vrundtschappen met alle Koningen in dese werelt magh continueeren. Verders van die tyt aff dat met kennis van den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India met de afgesondene van Radja Sumbauwa van Batavia hen vertrocken, hebbe tot nu toe op Sumbauwa gewoon en niet weder op Oedjongh Pandang geweest. Daerna hebbe ick mynheer Capitain Maros op de rheede van Pantey ontmoet, aen wien ick versogt hebbe om dit sappanhout te laten inschepen, maer hy zeyde: 't is wel, laetet ons aen de daats brengen om te wegen, waerop ick zeyde: daer en is niet aen gelegen, laet het maer ongewogen inschepen, want het can door ordre van den Heer Generael aldaer wel gewogen werden; zoo hebben wy het schip daermede geladen zooveel als wy konden, en hoever hier nog is overgebleven gelieft mynheer aen Capitain Maros en de opperhoofden van 't schip te vragen. Icq versoeck dat mynheer in der spoet een schip gelieven te senden om het overgeschotene sappanhout te haelen, opdat ick UEd^e. gunst magh verkrygen om weder na Codjang Pandang te vertrocken, alsoo ick seer verlange na myn huys en familie. Icq hebbe aen den sinjeur schryver twee malen na Bima gesonden, indien er een schip mogte wesen, herwaerts geliefden te senden om 't sappanhout te haelen, opdat myn schuld aen de Comp^e. inderhaest moght betaelt werden, ende nadien ick om lyfanootdrift verlegen was en boec geen gelt en hadde om 't sappanhout van de plaetsen Nagara en Katsela op de rheede van Pantey te brengen, soo heeft Codja Derwies derthien hondert ryxdaelders van Capitain Jan Franssen Holsteyn genoten, en versoeckt nu aen de Comp^e. dat 't selve wederom aen Capiteyn

Jan Franssen wagh werden voldaan, en gelieft aan myne oprechthuyt wegens het sappankout niet te twyffelen, opdat icq geen twee keeren mag hebben. Ick hebbe tegenwoordig niets te senden maer vernedre my voor de voeten van de Heer Generael en zyne groten.

's Namiddags erlangen per Javaens vaertuygh een brieffje, van den adsistent Gerrit van Loveren tot Bantam aan Haer Ed^e. op gisteren geschreven, dicterende dat de indispositie des ouden Conings van dagh tot dagh soodanigh toenam, dat men aan zyn leven begon te twyffelen, en had den jongen Sulthan oocq al een grafsteede en planken tot een dootkiste voor hem bestelt gereet te maken, alwaer hy syn heer vader stervende in wilde doen begraven, en naer welcq verrigten hy nevens de oude Coninginne na denselven op Turtiassa was gegaen, en konde men althans niet wel weten hoedanig de haakans onder en in 't Bantamse hof en de grooten gestelt waren etc.:

van den Pangeran Loor en Keey Aria Monjaja rugte men dat se op Lampo meer vaertuygh hadden gereet gemaect om vandaer nyt roven te gaen etc., tegens 't welcke den jongen Sulthan twee oorlogsprauwen liet prepareren om hon in haer voornemen te sluiten off wel by attrappeeringe den hals te breken, gelyck breder by de Bantamse advisen in 'taenkomend brieffhoeck te lesen zy.

30 d^e. Heden zynde den bestemden dagh tot den optrek van de Nederlandse burgerschutterye (1) deser stede, soo Comp^{te}. dienaar en als borgeren, soo hoorde men al vroegh 'smorgens alomme de trommen roeren om 't volck byeen te versammelen, dewelcke dan ider onder haere compangien omtrent op den middag na 't groote pleyn voor aen de landzyde tusschen de stadt en 't casteel marcheerde, alwaer in ordre gecomen en aen de oostzyde van 't selve naer out gebruyck in ordre opgemarcheert en gestelt wesende, soo verschenen daer ruym 2 uren na de middagh de Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, dewyle Zyn Ed^e. wegens indispositie had geresolveert binnen te blyven, met de Heeren Raden Balthazar Bort, Anthonis Hurdt, Dirck Blom, Willem van Outhoorn, Joannes Camphuys en Fredrick Lambertse Bent mitsgaders de voornaemste gequalificeerde ministers, yder besyden oock Mevrouw Generaels met haere vrouwen ende 't verdere voorname jufferschap etc. deser stede, mitsgaders den Ternataensen Prins Djaemar Quiteke Rotterdam item de neuwesende gesanten van Cheribon, haer vervoegende op een te midden aen de westzyde van de wach opgericht ordinaire tent off verheven speelhuys, met allerhande groete en bloemen verciert, nevens 't welcke ter rechterzyde na de stadt in ordre stoudt de ruyterye mitsgaders de comp^{te}. militairen deses casteels, gecommandeert door den pl. capitain Joan George Mults, en aen de linkerzyde de comp^{te}. van het Vierkant onder den E. capiteyn François Tack, en recht agter 't selve de comp^{te}. van de Uytregtas poort onder den luytenant Hans Ments, werdende doen voorts de burgercompagnien door haere officieren vlack over tegens 't speelhuys in behoorycke ordre gestelt en op 't punt van 't rappier gesloten, alswanneer d'Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, verselt

(1) Er staat: *borger schutterye*.

met de Heeren Raden Anthonio Hurt en Willem van Outhoorn, nevens den bailluw Jacob Casembroot en den landfrost Vincent van Moock benevens twee gecommiteerde schepenen sich van 't geciteerde lusthuys begaff voor de gerangieerde comp^e., en van de rechtervleugel aff eerst de oude afgaende officieren voor haren gedaenen dienst bedankte en de nieuw aengecome, verkoren en gecontinueerde ider voor zyn volcq met couragie en volle fatsoen authoriseerde, en na 't volbrengen van dien doen wyders de hooftofficieren van alle de 6 comp^e. te midden van het pleyu in een kringh dede hyeenkomen, en aladoen wyders oock meteenen voor deselve de E. Heer Ordinaris Raat Willem van Outhoorn als Colonel over haer allen volgens resolutie van den ..... (1) des jaers 1678 voorstelde en den regiementsstaff overreichte, die syn E. kort daeraen weder overgaff, 't welke aldus dan verricht zynde, soo wierden de geciteerde officieren alle in 't geselschap by en met hun Ed^e. na boven op de schouwplaats genodigt en geleyt, alwaer dan een glaasje in vrundtschap op 't welvaren onses vaderlants, de Generale Oost Indische Comp^e. en de stad Batavia etc^e. rondgedroncken en van een matigh bereyd collation wat genutticht zynde, zoo liep den tyt voort daarmede door tot omtrent over half vyf uyren, als wanneer de officieren sich weder ider voor en na hunne compaguien begaven en doen verders na het doen van drie generaale chiergies cyndelyck weder aff en in ordre voorhy de tent en Haer Ed^e. presentie stedewaerts introcken en in ordre in 't voorbypasseeren met gelederen andermael alle chiergeerden, treckende in maniere en rangh na de loop der jaerlycxen beurten als hieronder wert gespecificeert.

En was de eerste comp^e. alsoo nu voor dese maal de pennisten en getrouwde Comp^e. dienaren in de stad onder:

1. den capiteyn Maarten Pit;
- lieutenant Jacob van Dyck;
- vaendrigh Pieter Silvius;

sergianten:

Egbert van Swenne;
Hendrick Cansius;
Louys de Keyser;
Steven Schorer;

corporaels:

Pieter du Glasel;
Marten Troeff;
Johannes Truytman;
Guilljaem de Stoppelaer;
sterck in 't geheel 145 coppen,

(1) De datum is oningevuld gelaten.

bestaende als boven gesecht uyt alle getroude pennisten en andere Comp^{te}. dienaren, hier aen lant etc. bescheyden en in de stadt reinorende;

2. den capteyn Jacob Geus;
 den luytenant Harmen Lodewyx;
 Albert Bruyningh, vaendrich;
 Cornelis Conde.....
 Jan Schoepens.....
 Adam Smith.....
 Claes Pietersze.....
 Frans van Polanen.....
 Jan Carstensen Donker
- } sergianten;
- Dignis Bysterman, corporael der adelborsten;
 Lieve Davidts van Haerlem...
 Pieter Jansen van Uytrecht...
 Jan Jurjaensze van Amsterdam
 Jan Jurjaensze Swart van d^e..
 Aert Cornelis Duyrkant van d^e..
 Willem Jansen van Uytrecht..
- } corporaels;

sterck in 't geheel 225 coppen.

bestaende uyt ambagtsvolcq en matrosen onder den equipagiemeester hier aen lant bescheyden, benevens oocq de ledighgaende en eenige andere schippers en stierluyden etc.;

3. den borgercapitain Pieter Schippers;
 luytenant Willem Moubagh;
 vaendrich Cornelis Caoll;

sergianten:

Hendrick Laby;
 Frauck Barnardus;
 Pieter Bruynzeels;
 Jan Vry;

corporaels

Joannes de Paap;
 Steven Boekman;
 David Schouten;
 Hendrick Egherts;

sterck in 't geheel 160 coppen.

bestaende uyt de borgeren van en aen de Westsyde deser stede

4. den capteyn Adriaen de Leeuw;
 luytenant Jodocus Hillebrantse;
 vendrich Cornells Anthonyz;

sergianten:

Isaack Jansen;
 Christinaen Quickelenburgh;
 Jan Gerritsze;
 Anthony Danielsze;
 Meyndert Luloffze;

corporaels:

Jan van Gleyu;
 Albert Moor;
 Aris Cornelis;
 Abraham Arents;
 Jan Vooght;
 Francois Pharnix;

sterck in 't geheel 183 coppen,
 bestaende uyt het ambagtsvolcq en andere Comp^{te}. suppoosten in 't quartier
 onder den fabryk bescheyden;

5. den capitain Joan van Hoorn;
 luytenant Manuel Bornexee;
 vaendrig Matt. van Lugtenburgh;

sergianten:

Pieter van Daalen;
 Allart Block;
 Joannes Cops;
 Joannes van Ceulen;
 Joannes de Raat;

corporaels:

Joan George Thourman;
 Jan Jeppes;

sterck in 't geheel 238 coppen,
 bestaende uyt ongetroude pennisten en andere suppoosten, hier aen lant
 en in 't casteel bescheyden, mitsgaders eenige ondercoopliden, boekhouders en
 krankbesoeckers van de hier ter rheede leggende schepen;

6. den capitain Pieter van Leeuwen;
 luytenant Adriaen van Hosten;
 vaendrig David Disponteyn;

sergianten:

Carel Crab;
 David Aldertsze van der Meyden;

Cornelis de Jager van Dorth;
Hendrick Damman;

corporaals;

Christoffel Claesen;
Adriaen Nagels;
Willem Doncker;
Jan Povret;
Jacob Jaspersze Coninck;

in 't geheel sterck 168 coppen,

bestaende uyt de borgeren van de Oostzyde binnen en buyten deser stede, hebbende dusdanigh de voorgaemte 6 comp^s. Nederlandsche schutterye te samen sterck geweest een getal 1119 mannen, staende onder anderen oocq de comp^s. van de Nieuwpoort gedurende desen geheelen optreck voor het stadthuys geraangieert onder den luytenant Joannes van Wyngaerden, na 't welke de ruyterye des casteels en de 3 comp^s. militairen alle chargeerende mede aff weder na haer bescheyden plaatsen mede vertrocken, waermede de tyt doorgeschoten was tot vallen van den avondt, als wanneer den Ed^e. Heer Directeur Generael met de Heeren en (¹) Mevrouw Generael en 't verder jufferschap geselschap ben weder naer het casteel begaff, alwaer des avonts ten 7 uyren den capitain Joan van Hoorn mede met zyn comp^s. binnen quam te trecken, 't groote pleyn rond voor Zyn Ed^e ende alle de andere Heeren haanden haere woningen, in ordre al chargerende tot op 't agterpleyn voor desselfs huys, en voorts een yder na zyn bescheyden plaats, werdende doen voorts alle de comp^s. yder door hun respective officiers na gewoonte met een gastmaal getraceert, en hoedanigh dan desen optreck met vreugde en vrolykheyt een eynde genomen heeft, sonder dat men Godtloff van eenige ongelucken van belangh yetswes heeft gehoort.

Deze afgeweekene maent September zyn van verscheydene om- en afgelegene plaatsen hier aengecomen een nomber van 115 stuex diverse slagh inlantse vaertuygen, tesamen bemant met 359 coppen, hebbende in 't geheel aengebragt soodanige coopmanschappen, leeftiogten, behoeften en andere suuytsteryen (²) als hieronder gespecificeert staat uytgedruckt, namentlyck:

- 4 stuex vaertuygen van Japara met 20 mannen en 2 picols schilpadthoorn, 5½ lasten ryst, 200 bamboesen oly, 100 stuex plancken, 3 picols ayuyn, 300 stuex oude clappus, 300 bossen tamarinde;
- 10 van Samarangh met 40 man en 4½ lasten rys, een d^e. zout, 25600 stuex gesorteerde vissen, 2 lasten witte boontjens, 86 canassars swarte suycker, 10 picols kommukus, 300 stuex kistplancken, 30 potten oly en 1500 bossen tamarinde;
- 14 stuex vaertuygen transporteere.

(¹) Dit en laschte ik in. Minder goed lijkt de lezing: met de Heer en Mevrouw Generael.

(²) Er staat: suuytsteryen.

- 14 stuex vaertuygen compt per transport.
- 21 stuex van Tegal met 84 man, met 40%, lasten rys;
- 9 stuex van Zombar met 56 man, 5 1/2 lasten zout, 1000 zuycker Sombat en 5 lasten rys;
- 16 stuex van Zirrehou met 63 man, 4 1/2 lasten rys, 8700 bossen ajayn, 250 stuex hoenders, 15 korfjens ajayn, 6900 bossen zuycker gadja, 1133 canassers swarte suycker, 1 picol kummukus, 5 stuex koebeesten, 60 stuex rysmantjens en 400 stuex vis pampas;
- 1 van Solor met 12 man en 20 picols wax;
- 2 van Zingnap met 8 man en 11000 zuycker catoepa en 5 lasten groene cadjangs;
- 1 van Macassar met 8 man en 160 bossen rottangs en 6000 stuex aerdewerck;
- 1 van Candanguauw met 4 man en 2 lasten rys;
- 2 van Amboina met 18 mannen, niets medegebragt;
- 4 van Pamanoekan met 16 man en 500 stuex balchjens en 1100 bossen pady;
- 4 van Pamalang met 16 mannen, 7 1/2 lasten rys;
- 5 van Banjer met 5 man en 9 lasten rys, 10 canassers swarte suycker, 857 picols peper, 1 last losse pady, 500 bossen rottangs;
- 1 van Rimbang met 12 man, 800 stuex plancken, 40 d^e. kist d^e., 6 d^e. balchjens en 600 bossen pady;
- 4 van Zumor met 16 man en 7 lasten rys;
- 11 van Paccalonga met 42 man, 4000 bossen cleene catoepa, 3 lasten groene cadjangh, 9 1/2 d^e. rys, 800 stuex gesoute eyeren, 3000 stuex oude pinanghs, 22 picols swarte zuycker, 10000 stuex vis pada en 4 corffjens ajayn;
- 5 stuex van Eermayo met 12 man en 4 lasten rys, 100 stuex hoenders;
- 2 stuex Toulongbauwa met 8 man en 1000 potten en tresellen, 600 d^e. met kalcq, 2500 stuex oude clappas en 10000 stuex oude pinangs;
- 1 stuex van Damack met 10 man en 4 1/2 last rys, 5 d^e. zout en 500 stuex plancken;
- 6 stuex van Tarbaya met 17 mannen, 4 1/2 lasten rys, 1800 bossen tamarinde en 650 bossen ajayn;
- 4 stuex van Cayaly met 23 man en 4950 bamhoesen oly;
- 2 stuex van Grisseé met 12 man en 3 lasten rys, 2000 stuex steenbrasems, 12 picols swarte suycker en 800 stuex gedroogde visch;
- 1 stuex van Timor met 10 man en 50 picols wax;
- 1 stuex van Canton met 40 mannen en 275 picols spianter, 43 canassers Chinese tabacq, 500 nesten pannen, 4 picols vlosry, 1 d^e. nay d^e., 1 canassar zye blommen, 50 picols pausjens, 6 cattys muscus, 6 balys fermiljoen, 4700 stuex Chinese fyue commen, 50 balys theecopjes, 10 cassen roode theepotjes, 50 balys theecopjes en d^e. pirings, 5 d^e.
- 115 stuex vaertuygen transporteere.

115 stuex vaertuygen compl per transport.

Chinese wayers, 21 d^{re}. houte cammen, 1 d^{re}. pottegoet ⁽¹⁾, 16 d^{re}. verlaete theebandesen, 18 d^{re}. medicinale kruyden, 3 d^{re}. boekspiegels, 18 d^{re}. zeylgaren, 54 d^{re}. radix China, 4 balys wortel ganty, 28 d^{re}. vergult Chinees papier, 20 ordinary d^{re}., 5 d^{re}. thinne theeflesjens, 12 d^{re}. Chinese kousen en schoenen, 1 d^{re}. gouddraat, 6 packen anys, 60 canassars thee, son groote als cleene, 55 stuex paviljoen, 4 bossen quitasollen, 55 packen soethout, 20 d^{re}. coperdraat, 6 diles bekkens, 18 d^{re}. vis linnen ⁽²⁾, 3 cassen laxa, 8 d^{re}. offerlight, 2 d^{re}. geel verwhout, 27 d^{re}. longonsfryten en 12 canassars rosynen en pruymen.

Somme 115 stuex vaertuygen met 559 mannen, dewelcke in 't generael hebben ter marckt gehragt sodanige goederen als verdere coopmanschappen, gelyck hieronder breder wert aangewesen, te weten:

2 picols schilpadthoorn;
 128 ⁷/₈ lasten rys;
 5150 bamboesen met oly;
 1200 stuex plancken;
 5 picols rijny;
 500 stuex oude clappus;
 5600 bossen tamarinde;
 9 ¹/₂ lasten zout;
 24100 stuex gesorteerde vissen;
 2412 lasten ⁽³⁾ witte boontjens;
 11 picols kommukus;
 540 stuex kistplancken;
 288 canassars swarte suycker;
 30 potten oly;
 1000 stuex suyker Zombar;
 7920 bossen ryuy;
 5900 d^{re}. suyker gadja;
 350 stuex hoenders;
 60 d^{re}. ryamantjens;
 3 stuex koebeesten;
 400 d^{re}. visch pampus;
 72 picols wax;
 15000 stuex suyker katoepa;
 6 lasten groene cadjagh;
 410 bossen rottangs;

6000 stuex aerdewyck;
 300 d^{re}. balekjens;
 1700 bossen pady;
 857 picols peper;
 1 last losse pady;
 800 stuex gesoute eyeren;
 18000 d^{re}. oude pinangs;
 10000 d^{re}. vis pada;
 2000 d^{re}. steenhraessens;
 275 picols spiantier;
 45 canassars Chinees tabak;
 500 nesten pannen;
 4 picols vloszyde;
 1 d^{re}. nay d^{re}.;
 1 canassar zye blom;
 80 p^{re}. pansjes;
 6 cattys muscus;
 6 balys fermiljoen;
 4700 stuex Chinese fyns commen;
 30 balys theecoppes;
 10 cassen roode theepotten;
 50 balys theecoppes en d^{re}. pierings;
 5 d^{re}. Chinese wayers;
 21 d^{re}. houte cammen;
 1 d^{re}. poppegoot;

(1) Lees: poppegoot, zoals in de lijst hierachter.

(2) Misschien te lezen: vissinnen, waarmee dan haalevinnen bedoeld kunnen worden, eene Chineesche lekkernij. In de lijst hierboven staat echter: *vislynen*.

(3) Er staat: *lasten*. Het cijfer is blijkbaar fout. Alle stoomiteiten van dezen caplist te noemen is echter overbodig; ik laat er vele maar staan.

16 d ^o . verlachte bandesen;	60 canassara thee, soo grootte als kleene;
18 d ^o . medicinale cruyden;	55 stux paviljoens;
5 d ^o . boekspiegels;	4 bossen quitasollen;
18 d ^o . zeygaren;	55 packen soethout;
54 d ^o . radix China;	20 d ^o . koperdraat;
4 balys wortel ganty;	6 d ^o . beekens;
28 d ^o . verguldt Chinees papier;	18 d ^o . vislynen;
20 d ^o . ordinary d ^o .;	8 cassen laxa;
3 d ^o . thinne theellessjen;	8 d ^o . offerligt;
12 d ^o . Chinese coussen en schoenen;	2 d ^o . geel verwhout;
1 d ^o . gouddraat;	27 d ^o . langonsfruyten;
6 packen anys;	12 canassars rosyoen en pruymen.

Daerentegens zyn weder vanhier in die tyt nae verscheide plaatsen vertrocken 106 stux soo grootte als cleene vaertuygen, dewelcke hebben mede- en afgevoert soodanige coopmanschappen en andere goederen, tesamen geschat tot een (*) bedragen van 15285 ryxdaelders, als hieronder specifice wert uygedrukt, namentlyck:

- 1 naer Mindanauw met 55 rd^o. aen cleden, 50 aen Bengaelse armosynen;
- 13 stux naer Zirribon met 56 rd^o. aen out yser, 8 radix China, 447 diverse cleden en 100 aen harpuys;
- 8 stux naer Zombar, 205 rd^o. aen verscheide cleden;
- 57 stux naer de eust Java, 5289 rd^o. aen d^o. d^o., 10 wille comyn, 21 poetslock, 147 out yser, 16 radix China, 5190 amphioen, 8 loot, 7 galnoten, 61 boujuyn, 50 gouddraat, 12 porcelyn, 45 massoy, 4 samsoeptotjes, 20 laxa, 180 Bengaelse neusdoecken en 10 arack;
- 15 stux naer Tegal, 450 rd^o. aen gesorteerde cleden;
  - 1 — naer Macassar, 6 rd^o. aen porcelyn en 60 aen contant;
  - 1 — naer Baly, 45 rd^o. aen cleden en 2 aen out yser;
  - 5 — naer Terbaya, 125 rd^o. aen diverse cleden;
  - 1 — naer Candangrauw, 40 rd^o. aen cleden;
  - 1 — naer Pamanoekan, 20 rd^o. aen d^o.;
  - 1 — naer Samarangh, 75 rd^o. aen d^o. en 25 aen Bengaelse neusdoecken;
  - 1 — naer Amboina, 25 rd^o. aen huyden zoolleer, 45 diverse verglaesde poljes, 12 Bengaelse boter en 500 aen contant;
  - 5 — naer Paccalonge, 120 rd^o. aen verscheide cleden;
  - 2 — naer Japara, 122 d^o. d^o.;
  - 5 — naer Pamalangh, 150 d^o. d^o.;
  - 4 — naer Zumor, 140 d^o. d^o.;
  - 1 — naer Indermajoe, 20 aen cleden;
  - 5 — naer Banjermasin, 18 rd^o. aen out yser, 1800 amphioen, 10 Chinese toeback, 1508 gesorteerde cleden, 154 d^o. porcelyn,
- 101 stux vaertuygen transporteere.

(*) In plaats van een staat er: en.

101 stuex vaertuygen compt per transport.

20 nieuwe spykers, 30 loot, 5 soethout, 25 kopere theeketels,
8 groote copere gommen, 10 laxa, 25 benjuyen en 8 aracy;

1 — naar Palimlang, 280 rd^r. aen diverse cleden;

4 — naar Kayely, 180 rd^r. aen d^r. d^r.;

komt 106 stuex vaertuygen t'samen, die hebben in alles vervoert soodanige
goederen en verdere coopmanschappen, als hieronder sommierlyck wort
aengewesen, te weten:

7034 rd^r. aen diverse gesorteerde cleden;

50 — Bengaelse zyde armozyenen;

205 — out yser;

24 — radix China;

100 — harpuys;

10 — kummyn;

21 — poetslock;

6690 — amphioen;

58 — loot;

7 — galnoten;

86 — benjuyen;

50 — goudraat;

152 — gesorteerde porcelayn;

45 — massoy;

4 — samsoepotjes;

208 — Bengaelse neusdoecken;

50 — laxa;

18 rd^r. aen arack;

360 — contanten;

25 — buyden soolteer;

48 — diversq verglaesde potjes;

12 — Bengaelse hoter;

10 — Chinese taback;

50 — nieuwe spykers;

5 — soethout;

25 — kopere theeketels;

8 — groote kopere gommen.

Somma 13285 rd^r. in 't generael, en
buyten des noch vyff ledige vaertuygen,
alleen met behoorlycke passe naar
verscheide plaetsen afgegaen, die volgens
opgeven niet met allen hebben mede-
gevoert ofte vertoelt.

Volgens 't ophrengen der dootgravers zy in de afgelopene maent alhier ter stede
onder de Christenen overleden en op de ordinary begraafplaetsen ter aerde gebragt:

38 Comp^t. dienaren;

4 borgers;

4 Nederlandse vrouwen;

7 d^r. kinderen;

5 Mardykers off inlantze borgers;

9 d^r. vrouwen;

15 d^r. kinderen;

4 slaven en slavinnen;

somma, . . . 84 koppen, zonder datter onder dit getal eenige
Moorse, Javaense, Chinese off heydense inabitanten
werden gerekent, als waervan noyt aanteeckeninge
wort gehouden.

Daerentegen zyn in dien tyt wederom in de Christelycke kercke en gemeente
alhier gedoopt:

10	Nederlandsche kinderen;	
55	inlantse der Portugeese	} gemeente;
4	inlantse der Malleytse	
t'samen....	49 kinderen.	

Oock zyn in de genoemde kercken in dese maent September in den egten staat getreden en bevestigd:

9	Comp ^{te} . dienaren;
2	Nederlantse burgers;
10	Martykers;
1	slaef en slavin;
somms....	22 paeren.

By het Eerwaerde Collegie van Heeren Schepenen zyn op den 15 deser maent September over begaene misdryven opeentlyck gestraft de volgende delinquanten als namentlyck:

Doulal van Somba, lyfleygen van den Chinesen amachoda Konko, de rechterhand afgekept en geradebraecht;

Joemai van Macassar, lyfleygen van Toekan Bessay Balier, geradebraecht;

Timbol van Baley, lyfleygen van Bataboelan, geradebraecht;

Pendack van Baly, slaef van Niny Tacsetan, opgehangen;

Tantsanko, Chinees, opgehangen;

Tanoe van Crawangh, prejack van Naya Maria, segeant der Javanen, gegeesselt en voor den tyt van 5 jaaren in 's Comp^{te}. slavenquartier in de kettingh gebonden en

Lysje van Sumbauwa, slavinne van Francois Colle, gegeesselt en voor 1 jaer in de kettingh by haer ijlheer.

Aangesien op den 20e deser maent September goetgevonden zy d'Javaense ingelanden, in de Jaccatrassé jurisdictie remorerende, mede te laten optrecken, 't welck noyt voorheen geschiet zy en van d'welcke oock een gerymen tyt herwaerts geen aentoeckening gehouden geworden, soo zyn deselve alsnu in 't ruyge opgenomen en derselver getal volgens de opgebrachte notitiën bevonden te bestaan in 2685 coppen, alle Javaense manlyden, buyten nog een groot getal diergelycke Javanen, die tot't optrecken niet gereet en in de bosschen en landen bezig en thuysgebleven zyn en welckers getal thans niet heeft connen opgebragt werden, zynde de bekende Javaenen verdeelt als volgt, te weten:

aen de Oostzyde onder den E. landrost Pit en capteyn Hartzinck twaelf compagnien, bestaende in:

1	capitain, Kagoek;
12	luitenants;
12	vaendragers;
48	sergianten;
48	corporaels;

12 marinjous;
10 schryvers;
1520 gemeene;
somma 1463.

En aan de Westsyde onder den E. landrost van Moock en den capitain Harman Egbertsze elf compagnien, bestaende in:

11 lieutenants;
11 vaendragers;
8 sergeants;
53 corporaels;
1187 gemeene;
somma 1220 coppen, en alsoo in 't geheel 2683 Javaense manluyden.

October Anno 1680.

Primo October. Heden ter ordinary vergadering het schip Silversteyn tot retour nae 't vaderlant aengelecht zynde, is wegens 't eylant Ceylon, item Mallabaer, Souratta en Persia ende de te doen rescriptie na die plaatsen alsolx gebesoingneert en gearresteert als by 't resolutieboek in 't breede en 't geinscreerde geschrifte van Syn Edelheyt mitgaders den Directeur Generael ende den Raadt uytgedruckt staat te ontwaaren.

2 d. 's Avonts verzeylt uyt deser rheede nae 't eylant Ceylon de retourschepen Hendrick Maurits en Oostenburgh, gedestineert omme van Colombo na ons vaderlant voort te stevenen; 't eerste voor de presidiale camer Zeelant en het 2de voor Amsterdam, en keert daermode oocq nu weder derwaerts terugh den ouden adigaar van Matule Dom Gaspar Sinnewierad Modeljaer, anno 1677 om politique redenen vandaer opgesonden, gaende met gemelte bodems een dubbele ample missive aen den heer eerste commandeur en gesaghebber Laurens Pyl en den raat, mitgaders nogh een apart brieffie aen deselve raeckende den capteyn en Colombosen dessave Harman Wanderpoell, beyde op heden geteeckent ende van sodanigen inhoudt en verselt met alsulcke bylagen als by 't affgaende brieffboek geextendeert staet te beogen en te lezen, habbende gemelte bodems voor 't gouvernement van Ceylon en Oostenburg oock tot onderlaagh voor 't patria, als bevoorens daertoe vanhier te gaen gedestineert geweest zynde, affgavoert de naervolgende coopmanschappen, goederen en behoeften, als te weten:

in 't schip Hendrick Maurits voor Ceylon:

125000 R Japans staelfcoper;

20000 R zandelhout, voorts noch diverse provisien, materialen, medicamenten voor 't patria op de reyse ⁽¹⁾ equipagie- en andere goederen, tesamen belopende een somma van..... / 81175: 15: 12;

Transporteere..... / 81175: 15: 12;

(1) Na: patria is doorgeschript: thye. Denkelijk moet gelezen worden: voor de reyse, voorts parthye equipagie- en andere goederen.

Per transport..... / 61175:15:12.

Item voor 't patria tot onderlage in
't schip Oostenburgh:

272000 R zelpeter;
83750 R wppenhout;
49793 R swarte peper; voorts nogh eenige medicamenten
en provisien voor de reys..... /

Item in 't schip Oostenburgh voor Ceylon:

2660 R quicksilver;
8896 R vermiljoen;
2000 R rompen;
5534 $\frac{1}{4}$ R radix China en galiga, voorts nogh eenige
materialen, schryftuyt en medicamenten, be-
dragende een somma van..... /

Monterende 't geladene in Oostenburgh voor 't patria en
Ceylon een somma van..... / 48509:12:2;

Alsoo dat het geheele cargazoen in die beyde bodems
voor Ceylon en voor 't patria in Oostenburgh tot onderlaegh
comt te bedragen een somma van..... / 99488:8:14.

Soo vertreckt mede tegelycke vanhier nae de custe Mallabaer 't jaght de
Pyl met een missive aen den commandeur Marten Hoysman ende den raad tot
Cochin, op boden geteekent, van sodanigen teneur als by 't uytgaende brieffboek
staat geexplicceert, zynde wyders gemelte jaght voor die commanderye beladen met
de volgende ingeladen coopmanschappen en provisien:

5440 R amphioen;
1 p^t. graauw lakken;
1 halve legger France wyn;
4 vaten Delfs hier en
4 vaten haentjeshier, belopende met de ongelden een somma
van / 10740:2:4.

Nogh gaen mede te deser tyt in compagnie van gemelte Ceylonse schepen en
't jaght de Pyl voor Mallabaer nyt deser rheede onder zeyll, en dat oetq over Ceylon
en Mallabaer naar Souratta en Persia de schepen Convorden en Nieuw Middelburgh,
medenemende behalven het duplicaate schryven na Mallabaer 2 dubbele missives,
d'eerste aen den E. Joan Kell, provisioneel gesaghebber, mitsgaders den raad
in Souratta, en de andere aen den directeur Reynier Casembroot ende den raad tot
Ganron in Persia, alle mede by Haer Ed^e. op boden geteekent en continuerende
soodanige materien als by 't afgaende brieffboek en verbael largo staat gespecificieert,
ende zynde wyders dess beyde bodems voor Souratta en Persia beladen met de
volgende coopmanschappen, goederen en benodightheden, namentlyck:

voor Souratta in 't schip Coevorden:

200000	ƛ Malax thin;
120000	ƛ spiaulter;
60000	ƛ nagelen;
33000	ƛ notenmuscaten off rompen;
6160	ƛ loely;
15000	ƛ gommelack;
1102	ƛ poeyersuycker;
699	ƛ schilpatshoorn;
3827	ƛ radix China en galiga;
1596	ƛ elphantstanden;
486	ƛ couchinelle;

1 p^a groen laecken, voorts nogh diverse provisien, equipagiegoederen, medicamenten, schryffluigh etc., bedragende een somma van / 141628: 7: 14;

in 't schip N. Middelburgh voor Souratta:

100000	ƛ Malax thin;
80000	ƛ spiaulter;
20048	ƛ nagelen;
15000	ƛ notenmuscaten;

285 ƛ couchinelle, bedragende tezamen met d'ongel-
den een somma van ..... / 64241: 6: 1;

Soo monteert het cargasoen in beyde bodems voor Souratta
een somma van ..... / 205869: 14: 9;

item noch in 't schip Nieuw Middelburgh
voor Perzia:

96250	ƛ thin;
20039	ƛ nagelen;
4000	ƛ notenmuscaten;
11000	ƛ rompen;
2402	cattys radix China en galiga;

21478 ƛ poeyersuycker, voorts nogh diverse provisien
en medicamenten etc., ter montura van ..... / 49255: 7: 3.

Aengesien de comp^e. Mardykeren der suydervoorstadi alhier onder den
inlants capiteyn David Delcampo in comparatie van de andere van te (*) grooten
getalle volcx, in dat district habiterende, bevonden wert, soo is op 't voordragen
van den heer Colonel Willem van Outhoorn en 't versoeck van eenige der gemelte
ingesetenen heden ter extraordinarie vergaderinge verstaen deselve comp^e. met den

(*) Er staat: van de.

aenstaende (*) optreck in twee compagnien te verdeelen, omdat sulx voor de inwoonderen van de zuydervoorstadi na de kant van Ankee ofte aen 't westeynde der voorstadi te gemakelycker soude vallen en deselve te bequamer in goede ordre konnen werden gehouden, thans een nieuwe comp^e. van de Mardyker inlanderen bewesten off in 't westen der zuydervoorstadi van de rivier Corcot aff woonagtig aen te stellen en te formeren en meteenen daertoe nyt de oude en oock weder tot de oude comp^e. de officieren volgens de gedaane nominatie te verkiesen, als te weten:

over de oude comp^e. der zuydervoorstadi onder den
capiteyn David Delcampo:

Domingo Diogo tot luytenant by optredinge, van vaendrigh, en
Jacob Ferdinandus vaendrig, mede by optredinge, van sergiant;

item tot sergianten opnieuw:

Frans Andriesen;
Jan Adam en
Manuel Simons.

Ende over de nieuwgeformeerde comp^e. aen de westzyde der
zuydervoorstadi nae de wegh en zyde van Ankee:

Jan Cardoso, present luytenant van David Delcampo, tot capiteyn;
David Bastiaensze, present sergiant, tot luytenant en
Anthony Jacobs, insgelycx nu sergiant, tot vaendrigh;

en tot sergianten:

Manuel Gonsalvos;
Domingo Michielse;
Jan Nicolaes;
Hendrick Anthony en

Johannes Oogset, welcke veranderinge haer door den heer Colonel Outhoorn bekentgemaect sal werden en dese nieuwe comp^e. in ordre gebraght omme op den dagh van den optreck zoodanigh geauthoriseert te werden, gelyck sulx by 't resolutieboecq nader komt te blycken.

5 d^e. 's Namiddags comt alhier nyt Banda te verschynen den heer out-Gouverneur Cornelis van Quaalbergh per 't jaght Nieuw Noortwyck totte laeste retourbesendinge vandaer, zyde zyn E. met licentie deser Hoge Regeringe opgecomen en in passant Japara zengegiert met mondelinge tydinge, nyt den mond (†) van den coopman Roeyersze aldaer verstaen wegen den toestand derwaarts,

(*) Het H.S.: met den aert aenstaende.

(†) Daar twee woorden laschte ik in.

dat den commandeur Jacobus Couper benevens den Sousoubouanangh Aman Courai met het geheele leger soo Nederlanders als Javanen omtrent Wanacarta op den wegh na de Mattaram was genadert, dogh dat den Pangerang Pouger synes broeders aencomste niet en begeerde aff te wagten, maer met desselfs aenhangh uyt de Mattaram stont wegh te vlugten, leverende gemelte Heer Quaelbergh wyders aen Haer Ed^e. over een rapport off berichtschrift dato primo deser wegens den toestand en gelegentheyt van Comp^{te}. saceken ende de slechte gestalte der burgers en perkeniers in Banda, mitsgaders hoedanigh deselve gevoeglykst met adasistentie en faueur vanhier in beteren stant gebraght soude konnen werden etc., en hovendien een missive, door hem Heer Quaelbergh en den raadt ten Castele Nassouw in Banda aen Haer Ed^e. alhier getaciteert den 11 des voorleden maants met verscheyde aenherende bylagen en documenten, daeronder oocq een memorie, aen den oppercoopman en p^l. gezaghebber Willem van Zeyll aldaer ter oricht gelaten, behelsende de voorsz. missive onder anderen dat seeckeren Radja van de lantstreecke Elinamma op Cerams oostcrust 's Comp^{te}. adasistentie tegens zyne rebellige onderdanen versoght hadde, aengesien hy gedwongen was geworden sich uyt zyne negorye onder de bescherminge van den Radja Saway op Quelemoorey te moeten begeven, met verder bekendmaeckinge dat omtrent zyn gebiel en elders op dat groote eyland van Ceram nog veele nooteboomen te vinden waren, dewelcke hy gewilligh was om te helpen omkappen etc. Besydan voorsz. papieren ons oock nogh ter handen gecomen drie partikullere briefkens, d'eerste door den voormelden oppercoopman en provisioneel gezaghebber Willem van Zyll dato 11 September passato geschreven, bevattende eenlyck een bekendmackinge van zyn E^r. arrivement aldaer uyt Ambona en dat hy uyt handen van den E. Quaelbergh 't transport van 't Bandase gouvernement overgenomen hadde etc.; 't 2de briefke is van den coopman (1) Nathanael Goethart, subaltern gezaghebber op Poulo Ay, van dato 10 des voorleden maants, verselt met eenige stuckjens toebehorende (2), alle tot versoeck om Haer Ed^e. adasistentie en tot illucidatie ten favoure van zyn meest voldongen proces, soo hy meest ten onrechten hem door de Heer Quaelbergh aengedaen en waerover hy 't appel aen den Aghbaren Raadt des Casteels Batavia is versoeckende etc., en 't laaste briefke is door den Bandaes burger Arri Anthonisse dato 12 deser jongstleden maant geschreven en inhoudende een verhaell syner geleden tegenspoeden, verzoeght met eenige clagten over de harde proceduren, tegens hem oocq aldaer gedaen etc., zynde alle aen Haer Ed^e. gecomsigneert en d'een en d'ander van soodanigen verderen inhouds als hy 't aenscoment briefthoeck en verbael in 't breede staat te beogen, hebbende wyders 't jaght Nieuw Noortwyck alhier uyt die proventie voor 't laeste gewasch aengebraght de volgende speceryen:

29915 cattys Banda notenmuscaten;

9940 cattys Banda off 351 heele en 8 halve sockels foely;

303 cattys manneijesnoten;

(1) Er staat: ropman.

(2) Denkelyk te lezen: daartoe behorende.

8 halve leggers gepekeldc notennuscaten, bedragende tesamen met 3530 cattys ondeugende noten, in Banda verbrant, mitsgaders nogh eenigh terughgezonden ontramponneert goetje een somma van / 42065 : 2 : 14.

Aengezien de est Opmeer volgens ontfange advyten van derselver opperhooffden den 20 der verleden maent van Ceylon over Trincoamale en Nagapatnam doen al in de Straat Sunda verschenen, tot verwonderinge alsnogh niet te voorachyn comt nogh eenigh nader berigt dierwegen is aengebraght, en alsoo dien bodem wallight door contrarie wind, onmaght, van volck oft anders etc^e, in verder veragteringh der reyse mogte comen te geraecken, soo gaet ten dien eynde van desen avont na de Straat Sunda de chialoup de Pauw, hemant boven 't ordinaar zeevolck met noch 16 matroosen en een chirurgyn, wel medicamenten voorsien, om deselve desnoots te adasteren, medenemende een cleen advysio aen den schipper en opperhooffden van die bodem, eenlyck ten geleyde van gemalte chialoupen, met verdere advertentie dat den boeckhouder sigh ten spoedigsten met Comp^e papieren ende de ophobbende impotente per dese chialoup na herwaerts sal hebben te vervoegen etc.

4 d^e. 's Namiddags erlangen per Javaens vaertuygh een kleen briefje, van den adisistent Gerrit van Loveren aen Haer Ed^e, op heden geschreven, meldende dat den jongen regerenden Sultan, op Turtinssa gecomen zynde, door het beweeglyck smeucken van zyn heer vader, den ouden Coninck, in presentie van de Engelse, France en Deense agenten eyndelyck beloofst hadde de Pangeran Loor en Keey Aria Monjaja uyt hun bannissement op Lampon te willen verlossen, waerdoor na 't scheen de sieckte des ouden eenigsints ware gemindert, en voorts den jongen Coninck uytterlyck wel vergenought terugh weder op Bantam gekeert eet.

Een weynig later comt alhier uyt Banda aen te landen 't jaghje de Rogh, zynde tegelyck met d'heer Quaalbergh en 't jaght Noortwyck vandaer gegaen en sulx ons alleen toebrengende de dubbele missive van de Heer Gouverneur Cornelis van Quaalbergh en den raadt van den 11 des voorleden maants, de reets ontfangen en even hiervoren aengeroert, hebbende 't jagje de Rogh vooren (1) oock aengebraght de volgende resterende speceryen als te welen:

12241 cattly Banda gesorteerde notennuscaten, belopende met de ongelden ..... / 5888 : 19 : 10.

's Avonts retourneert van Chirribon over Iudermayoe de chialoupen de Granaatappel, eenlyck met een missive van den capiteyn Jochum Michielszo en den raadt uyt het fortje de Beschermingh tot Chirribon aen Haer Ed^e, van den maenten des voorleden maants benevens noch 4 Maleytze briefjes, d'eerste door Grain Bissoe aen Zyn Edelheyt d'Heer Gouverneur Generael, de 2de aen d'Ed^e Heer Directeur Generael Speelman, item nog een Malayts briefje van Dain Matara aen de Ed^e Heer Directeur Generael en de laeste van de Macassarren tot Intiassem, alle mede aen Haer Ed^e, wacvan de translaet hieragter staat te volgen etc., behelsende voorall cortelyck de missive van den capiteyn Jochum Michielszo etc. 't volgende nieuws:

(1) Denkelyk te lezen: voornoemt.

den Samadangs en Javaen Singa Mangala (neeff van den Pangeran Ranga Gompol) uyt de negorye Dermier Wangi 't hooft van Damang Sitsia Prana, gewesen opperste der Kidolesan, voorafgesonden hebbende, was cort daeraen oock persoonlyck by d'ouze tot Chirribon verscheenen, gelyck mede Keey Aria Wiera Radja, oom des gemelte Pangerangs, relaterende de gepleegde gewelden, bedreven ⁽¹⁾ omtrent Samadang door den Bantamsen rover Chiliwidara en dat hy voornemens was Dermierwangy vyandelyck te overweldigen, waertoe men den Macassarsen vaendrygh Dain Malacco, onder Dain Matara bescheyden, met 40 Macassaren naer boven had gesonden om die luytjens deenoets te adsteeren:

den vaendrygh Benjamin van der Meer, verselt met Dain Manuha en 20 Europeanen als 100 Macassaren na boven geweest zynde om den rover Daman Singo Bodora anders Boellilling op te soeken, waren tot Chirribon terughgekeert met bericht dat zy den sruyckrover op Soddong agterhaelt en naer eenige schermutselingen op de vlucht geslagen hadden, agterlatende 9 dooden en al syn bagagie en zelfs ter naauwernoot met 2 quetsuren den dans ontsprongen wesende, sonder dat er een man van d'ouze geneuevelt was:

den Damang Boelougon speelde in de borenlanden daeromhier nu nogh mede weynigh den baas, de ingelanden gelt en goet afpersende en veel gewelt plegende met het verhinderen dat geen paper noch heesten etc. afgebragt wierden, en alhoewel men hem reden had laten allerge, soo had zigh gants onwetend gehouden ende verklaart dat het lant tussehen Samarangh en Graoan door den Sontouhouang Ingalaga off Pangeran Pougar aen hem ware geschoncken geworden: de negorye Soeckapoera etc. hadde hy mede afgebrant, de vrouwen, kinderen en goederen gerooft, omdat den Toumagon Wiera Dedaha (die nu mede tot Chirribon was verscheenen) sigh met hem niet had willen conjungeeren: oock was den Damang Timbananten mede uyt de Samadangse bovenlande tot Chirribon verscheenen, verselt met nogh eenige der Samadangse hoofden en relaas van 't gepasseerde sedert 't arrivement van Chiliwidara in die landstreeke tot de aencomste van onse maght op Indermayoe:

op 't gerugte datter eenige Bantammers door den Sultan afgesonden om Chiliwidara met syn verderen aenhangh naer huys te roepen ende die over Pamanoeekan derwaerts wilden teruggekeeren, had men ten dien eynde 3 bemante vaertuygen met Macassaren onder Dain Sitoedjoe en Dain Boerana naer voorsz. Pamanoeekan geschickt om hem Chiliwidara etc. syn vlucht en meten 't weghvoeren der inwoonderen te beletten, dogh Sitoedjoe had een vaertuygh van den Javaen Naya Prana, van Paccalongan comende, in de rivier Qual Sopo verkeert aengepacht en de goederen gerooft, dogh soude denselven werden gelast alles aen de eygenaers weder te moeten nytkeren:

de Macassaren onder Grain Bissee stelden 't al wat bont aen, de ingesetenen landwaert in daer atom volgens voorgeven uyt de naem van Grain Bissee gelt afpersende, en alhoewel men Syn Hoogheyt sulx had voorgehouden, soo en wilde hy

(1) Dit woord evenals het beneden volgende *rover* is eene conjectuur, daar het HS. hier een gat heeft.

daerin echter geen ordre stellen, dogh had cort daeraen by geschrift versoght te weten hoeveel coppen van syn volck door de Comp^s. souden werden onderhouden etc., met klagten voorts dat de zyne bykans van honger moesten vergaen:

den weggelopen soldaet Engelbregt Willem van Riga, die men voor dese gemeent hadde verdroncken te zyn, was thans uyt de Samadangse bovenlanden weder op Chirribon ten voorscheyn gecomen, voorgevande uyt mistmoedigheyt (omdat hy van 40 op 9 guldens 's mannts was gedeporteert) weggelopen te zyn, dogh zedert herouw daarvan gekregen hebbende, geresolveert was sig weder na Chirribon te begeven, en denwelcken dan met dese chialoup de Graasatappel nu naer Batavia gesonden wiert: den bekenden fugativen borger Jan Steen, nu tot Bantam thuyshoorende en voor d'Engelsen, Fransen en Deenen op en langs de Oostcust van dit eyland eenigen tyt gevaren en soo genegotieert habbende, was den 22 September passade tot Chirribon overleden, gelyck dit alles by de voorsz. brieff en bylagen by 'taencomend brieffbreeck in 't breede staat te beoogen, en volgt nu de

Translaetmissive, door Crain Bissce uyt Chirribon aen Syn Ed^l. de Heere Gouverneur Generael geschreven.

Desen brieff nevens reele gracte, die onveranderlyck sullen blyven soo langs de zon ende mane schynen, van Orian (*) Bissce komt aen den Heer Gouverneur Generael, die in grootheyt en staat hoogh verheven is; Godt de Heere will hem gunnen een langh leven in dese werelt en daerby laten continueeren, opdatier een schaduwplaatse magh zyn voor alle arme en nooddructige alsmede een hulper van alle swacke.

Verders maecke aen den Heer Gouverneur Generael bekend alsdat een Cheribonder myn en den capiteyn Karang heeft bekendgemaect dat Chiliwidaras voornemen was om naer Bantam te vertrekken en met hem alle de Macassaren te nemen die onder hem zyn, nevens al het volck van Pagadeen. Dierhalven heb ick daerover met den capiteyn Karang goetgevonden om naer Pamanoeckan te senden en na de comste van Chiliwidara te waghten: soo hebben wy op den 23 September Dain Sitodjoe en Dain Boeramy met 65 mannen na Pamanoeckan gesonden om Chiliwidara in te waghten, en hebben Dain Sitodjoe en Dain Boeramy ordre gegeven, soo Chiliwidara na Bantam wilde gaen, dat ze hem souden largeren, maer geen Macassaren off Javanen die by hem zyn, en dat sy haer niet doot souden slaen, off zy moesten d'ons eerst moeyen. Noch make aen den Heer Gouverneur Generael bekend, alsdat Crain Canjer tot my heeft gesouden, maer wat is nu de wille van den Heer Generael wegens de saecke van Crain Canjer? alsoo zyn wille ernstig is om herwaerts by my te comen. Wat nu de Heer Generael dunckt behooryck te zyn vanwegen Crain Canjer, gelieft 't myn met een blaetje geschrifts te laten weten, opdat ick 't gebod van den Heer Generael hem wederom magh bekendmaecken. Nog geaff ick aen den Heer Generael te

(*) Lees: Crain.

kennen vanwege de Macassaren die verspreyt en by Crain Kanjer gelopen zyn, dewelke mede op Batavia willen comen. Indien de Heer Generael Crain Kanjer op Batavia gelieft te roepen, soo laet hem al syn Macassaren medebrengen, anders niet. Ick hebbe mede een brieff aen de Macassaren die op Siam zyn geschreven en haer tot Batavia geroepen; ick hebbe gemelte brieff gesonden op den 20 July met de gesant van den Coninck van Siam, die gecomen was aen den Coninck van Chirribon. Oock heb ick een brieff gesonden aen Dain Mangika van hem op Batavia te roepen; ick dencke veel op hem omdat hy op Batavia soude comen; ick hebbe de brieff aen hem gesonden met een Aatchindor genaemt nachoda Soezampo over Palimbang op den 25 dag van de maent Augusto en dese is geschreven op den eersten October. Eynde.

Volgt noch de transactmissive, door gemelte Crain Bissee uyt Chirribon aen de Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman geschreven.

De hertelycke groete van Crain Bissee aen de Ed^{le}. Heer Directeur Generael die in de ⁽¹⁾ regeringh van zeer aensienlycken hoogen staat is sittende, wien den hoogen Godt in een langdurige en voorspoedigen gesontheyt wil laten continueeren, opdattet mag strecken tot een schuytplaats voor allen dengeenen die belast en beladen zyt: oock is syn generensheyt seer vermaart in 't onderhouden van regten, insgelycx van zyn behulpzaamheyt aen den geringen en swacken van vermogen. Wyders by dese maecke ick UEd^{le}. reverentelyck bekent, hoe op 20 September den E. capiteyn Jochum Michielsze my bericht alsdat Dain Sitodjoe heeft eenige Javanen, die met een brieff en schenckagie, 't welck van UEd^{le}. soude zyn om aen Loera Wira Sarawa te adresseeren, aengelast en haer goetje overweldigt. Soo hebbe ick Dain Sitodjoe gevraegt, die 't oock niet ontkent maer seght 't selve gedaen te hebben op 't versoeck van een Javan, genaemt Prana Soeta, die voorgaff als datter eenige quade luyden syn, die in negorye kunnen quaad doen, met versoeck aen Dain Sitodjoe dat hy die lieden soude om 't leven brengen, en vermits Dain Sitodjoe sulx gedaen sonder kennisse van den capiteyn en my, soo versoeckt hy aen ons met hertelyck leetwesen dat men hem soude voor ditmael gelieven te pardonneren, maer de gerooffte goederen heb ick altemael aen hem gevordert en aen den E. capiteyn ter handen gegeven, daerby bevonde een brieffje, 't welck meli aldus:

Brieff uyt goeder genegenheyt van den Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman aen Loera Wira Sarawa, den oudsten sabandaer op Paccalongon. God geve hem een lang leven in dese werelt. Wyders UE. brieff met een last rys benevens een prauw

(1) weze drie woordjes aijn onreker, daar het IIS. hier een gat heeft.

tot schenckagie per Naja Prana is my wel geworden, mitsgaders UEd. versoek heb ick verstaen, ende nu opdat UEd. te neerstiger den dienst van d'E. Comp^s. soudet leyveren, soo send den heer Speelman aen Loera Wira Sarawa tot teekenen van goet vertrouwen 5 ellen blaau Hollants pbelp, 5 d^s. roode Hollants camelot, benevens 1 p^s. rode basta Brootchia.

Verders soo is dat ick UEd. by desen oocq bekentmaake, alsoo ons is door eenige Chiribonse ingesetenen bericht, dat Chiliwidara sich vaerdigh maect om na Bantam te vertrecken en van menigh om al de Macassaren die hy hem zyn mitsgaders parthye van den Pagadeynse inwoonders mede te nemen, om die voornemens te beletten, soo hebben met den E. capiteyn goetgevonden Dain Hoeraene en Sytoedjoe naer Pamanoeckan te senden, gelyck se den 25 der voorleden maent syn vertrocken, met ordre dat uytgesondert Chiliwidaras persoon syn intentie van weghvoeren der Macassaren etc. absolutelyck maer moeten beletten, en dat op de saghste wyse, sonder de minste molestie, off ten ware daertoe wierden gedwongen. Wyders heb ick oocq in 't waken van UEd^s. met den Simsen gesanten een brieff naer Sam geschreven aen al de Macassaren die ginder syn, dat sy by my soude overcomen; insgelycx naer Palimbangh per eenen nachoda Posioca aen Dain Mangika dat hy oocq met al syn volck by my souden comen. Hiermede Ed^s. Heer, ick versoek reverentelyck-gelieft (*) met een letterken mette eerste gelegenthyt te laten weten hoedavig dat UEd. 't versoek van Carra Candjer met al syn byhebbende Macassaren en Orangh Badjos believen te disponeren.

(Onder staat:)

Serbon in myn pagger Trauckera, primo October 1680.

Volght nu het transactbriefje, door onsen Macassaersen løytenant Dain Matara in 't Maleys uyt Chiribon aen de Ed^s. Heer Speelman geschreven.

Bevorens outmoedige gebiedenisse met toewensing van alles goets hier en hiernaemals van Dain Matara aen de Ed^s. Heer Cornelis Speelman, Directeur Generael van India.

Wel Ed^s. Heer, Volgens schuldige plicht maecke by dese UEd^s. bekend, hoe op 19 September den E. capiteyn Jochem Mielhelsze bericht wert door een Samadangse Javaen, genaemt Singa Mangala, alsdat Chiliwidara van sinta was om naer Darmawangay te gaen. Daerop heeft zyn E. met Crain Biasay geresolveert om myn vaendrig met 50 Macassaerse soldaten naer d^s. plaats te ordonneeren, dogh eerst is myn belast om naer den Sultan Sapha te gaen om van die saak kundschap te doen: soo heeft den Sultan geseyt:

(*) Er staat: ick gelieft.

'Tis goet, icq sal oecq 40 mannen bydoen ende 2 persoonen als hooft van haer stellen, want icq hen verplicht om Comp^e. dienst in alle gelegentheyte alsisteren. Daerop heb ick gedient; daerop Sultan sulx doen will, het moeten dan goede vertrouwde lieden syn, want dat is het teeken van oprechtheyt van den Sultan aen de E. Comp^e, opdat men op haerlieden vast magh gaen. Doen heeft Sultan Anum oecq 40 mannen geordonneert, daerby 2 persoonen als hoofden gegeven, soodat tesamen 84 copen Serebonse Javanen syn, ende zy syn op den 20 September vertrocken. Icq hebb' haer nytgeleyd gedaen tot buyten de negory en doen belaste ick aen de Javanen dat zy ons volck niet sullen verlaten maer by malcanderen stant moeten houden, en sooder eenige swarigheyt syn, dat sy dan cito aen den E. capteyn sult laten dienen, opdat men haer op spoedigste sal kunnen alsisteeren, insgelycx dat zy sullen aen de Javanen soo van Pagadyn als andere die daeromtrent zyn, waerschuwen dat se moeten aen de zyde van de E. capteyn stantvastigh blyven, vermits den Sousonhouangh Aman Conrat met de E. Comp^e. in seer goede alleantie staen, ende dat d'E. Comp^e. tegenwoordig den Sousonhouangh in alle gelegentheyte behulpig zyn, weshalven dat se oecq moeten trouw blyven aen de kant van d'E. Comp^e. Op den 23 d^e. kreegh den E. capteyn tydingh van Pagadyn, dat Chilliwidara staet naer Bantam te vertrocken, willende medenemen al de inwoonders van voorsz. plaats en oecq de Macassaren die by hem zyn. Om dies wille heeft den E. capteyn ende Crain Bisse goetgeronden om Dalo Sitoedjoe ende Dain Boerana derwaerts gelargeert, versteeckt met 65 Macassaren met 5 cloecke snedige scheppranwen, om naer de quale van Pamanoekan te gaen oppassen, alsoo onder ons al de Macassaren die tegenwoordig op Chiribon syn gantsch niet conuen inwilligen dat Chilliwidara de Macassaren soude weghvoeren, alsoo se onder niemant anders en staen dan alleen onder d'E. Comp^e. ende Crain Gon. Den 28 d^e. is myn vaendrig weder gecomen, die rapporteerde dat Chilliwidara noch niet vertrocken was, maer de medegegeve ordre off 'tgeene hem gelast is heeft by alles aen die lieden van Pagadin als andere die daeromtrent syn promptelyck voorgehouden. Hiermede Wel Ed^e. Heer niets hebbende om tot teeken van myn nedrige salutatie UEd^e. toe te senden dan een pauw, de hertelycke gebiedenis van myn vaendrig, sergiant ende al de soldaten.

(Onder slont:)

Serhon primo October 1680.

(Was geteeckent:)

D. M.

Volgt nu noch de translaetmissive, door de Macassaren tot Intchiassam aen Haer Ed^e. geschreven.

Nota. Alsoo de originele brief hiervan t'soek geraeckt voor en aler deselve getranslateert zy en tot nog toe niet heeft conuen werden

gevonden, soo moet ⁽¹⁾ de insertie der vertalinge van dien alhier alsnogh blyven geëxuseert.

Aengesien met de fluyt Delfshaven op den 29 des voorleden maents September noch aparte buyten 's Comp^{te}. packet van Macassar seecker Maleyts briefje, door Intie Boangh vandaer aen d'Ed^e. Heer Directeur Generaal Speelman geschreven, overgebraght zy, ende te dier tyt niet heeft connen werden aangekeekent, vermits nogh doenmaels niet ten voorschyn was gebraght, soo is goet geoordeelt 't selve onder den dato van heden, als zynde thans in onse taale overgeset, alhier te laten insereren, luydende aldus.

Translatie in 't Maleyts geschreven van Intie Boeangh uyt Makassar aen de Ed^e. Heer Directeur Generaal Cornelis Speelman.

Intie Boeangh send zyne nedrige en gedienslige groeten onder de voetsolens van den Ed^e. Heer Directeur Generaal Cornelis Speelman, den almogenden Godt wil hem zegenen etc. Wyders soo is dat UEd^e. geringe dienaar by desen aangaende de penningen van d'E. Comp^{te}. 't welc onder myn handen zyn, seer reverentelyck come bekend maeken, Ed^e. Heer, alsoo icq aen myn broeder heb geschreven, dat hy de uytstaende schulden soude innen om 't getal d'E. Comp^{te}. cassa te voldoen. Soo heeft hy by Radja Bone geweest om gelt te leenen, die hem oec volcomentelyck behoef om te helpen, dogh met myn comste op Oedjang Padang was Radja Bone nae de Boegyse landen gereyst; soo ben icq na eenige dagen van myn comste by d'heer president gegaen, om licentie te versoeken, alsoo van meningh ben om d^r. Prins te gaen besoecken met eens om voorsz. intentie sien te verwerven. Ondertusschen soo is myn huys verbrant; daerom ben icq van myn voornemens belet geworden; egter Ed^e. Heer, voor al de weldaden soo gunstelyck aen my bewesen, 'k sal, soo den Almogende helict, myn uytterste dehvoor doen om tegens 't laeste van 't mousson d^e. penningen met alle mogelyckheyt trachten te voldoen om dan metten eersten onder UEd^e. voetsolens te comen verschynen, waeronder my in 't geheel 't zy ten goede of quade gantschelyck sal begeben, dat Godt geve.

3 d^e. 's Avonts verzeylt vanhier naer Japara de fluyt den Hasenberg met een missive van haer Ed^e. op heden geteekent en geconsigneert aen den commandeur Jacobus Couper mitsgaders den raad, bevelende ten principaale een rescriptie op de successive ontfangene advisen, soo uyt den treyn als van Japara etc., gelyck sulx in 't breede gelytendeert by 't uytgaende briefboeck en het verbael staat te beogen, hebbonde wyders de gemelte fluyt voor Japara afgevoert de volgende coopmanschappen en goedoren als te weten:

70 caussars amphioen;

⁽¹⁾ Dit moet lanchte ik in.

1000 stuk zyde patholen;

108 pakken diverse kleeden;

12 mallen, bedragende tesamen met de ongeldeen een somme van
f 50156:19:3.

7 d^r. Heden de inlantse borgerye soo buyten als binnen dese stadt remorerende sullend' optrecken, soo heeft men mede de Nederlandse burgercavallerye te paert en in de wapenen gesien, die sig omtrent de middagh na 't pleyu voor 't casteel begaff in ordre alight aen de zyde van des casteels graght, waeraen de inlantse comp^t., bestaende uyt de Mardycers, Pampangers, Christen Amboinesen, item eenige Bandanesen en Boutonders alle in comp^t. verdeelt na gewoonte gerangeert wierden, regt tegenover het speelhuys, nevens welcke ter rechterhant na de stadt sich weder hadden gestelt de rytterye en de comp^t. militairen deses casteels, gecommandeert door den capiteyn Jan George Muliz, en ter linkerzyde de comp^t. van de Diestpoort, gecommandeert by den capiteyn Harman Egberts, en agter hetselve de comp^t. van de Rotterdammerpoort, gecommandeert in absentie van den capiteyn Jan Francen door den luytenant Joannes Stroys, als wanneer omtrent ruym 2 uyren over middagh den Ed^e. Heer Directeur Generael (vermits Zyn Ed^e. wegens indispositie gesint was binnen 't casteel te verblyven) met de Heeren Raden B. Bort, A. Hurt, W. van Outhoorn en Fredrick Bent, mitsgaders voele vername gequalificeerde besyden mevrouw Generaels, yder met hare luyavrouwen en 't verder Batavias jufferschap item den Ternataensen Prins Jenner Quitchil Rotterdam met zyn geole gemalinne alsoock de presente gezanten van Chiribon sich alle naer gewoonte begaven op het voorige en weder opnieuw met groote opgetoynde speelhuys, alwaer een weynigh tyts met onderlinge begroetinge en vrundelycken discoursjens gepasseert en inwyleu de compagnien in behoorycken ordre gestelt zynde, soo wierden eerst de officieren over de Nederlandse burgercavallerye en daerna de inlantse officieren te voet yder over hare comp^t. bevesticht en geauthoriseert door den Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, geadalsteert met de Heeren Ordinaris Raden Hurt en Willem van Outhoorn, als colonel over alle de borgerye, met den secretaris Joan van Hoorn benevens den lathuw Casembroot, den lathrost van Moock met 2 gecommiteerde schepenen, gelyck op Maendagh laastleden mede zy geschiet, en dewelcke sich ten dien eynde van 't toneel aff en voor de comp^t. een voor een van de zyde van 't casteel aff vervoeghde, 't welck dan volbraght wezende, soo wierden alle hooftofficieren door een helmbarrier van Zyn Ed^e. op het speelhuys genodight en nevens 't ander geselschap met een matigh collation a uso getracteert, 't welck dan in minnelycke dogh zedige vrolyckhey tot omtrent ruym ten 4 uyren geduurt hebbende, soo vervoeghden sich de meergemelte officieren ider wederom by en voor zyn comp^t. en waermede men alvorens drie ordinarie generale chergies gedaen hebbende, soo trocken dese inlandse borgery en eerstelyck de Nederlandse burgercavallery al schietende de tent voorby weder stedewaerts in, in maniere als hieronder volgt:

en als geseght eerst de Nederlandse borgerlycke cavallerye onder den ritmeester Jan Wynants:

luitenant Eduart Pittavin;
 cornet Jan Thyse van Flesbagh;
 Jan de Vlamingh . . . . . }
 Hans Christoffel Haneman } quaertiermeester,
 tesamen sterck 45 à 50 coppen.

1. Voorts d'eerste comp^e. Mardyckers buyten de stadt by verwisseling in ordre:
 den out capiteyn Pieter Alvis;
 luitenant Louys de May;
 vaendrigh Jacob Poulusse;

sergeanten:

Pieter Alvis de Jonge;
 Michiel Franse;
 Cornelis Andriesze;
 Francois Andriesze;
 Anthony Abram;
 Adam Pieter en
 15 corporaels,
 in 't geheel sterck 200 coppen.

2. De tweede comp^e. Mardyckers buyten de stadt onder:
 capiteyn Anthony Andriesze;
 luitenant Abraham Perera;
 vaendrigh Jan Pietersze;

sergeanten:

Pieter Jurisensze;
 Domingo Matthys;
 Nicolus Poulus;
 Abraham Domingos;
 Jacob Jansen;
 Louwies Michielse en
 15 corporaels,
 tesamen sterck 137 coppen.

3. d'eerste comp^e. binnen dese stadt aan de Westzyde:
 capiteyn Paulus Symonse;
 luitenant Isaacq Jacobsze;
 vaendrigh Pieter de Rosairo;

sergeanten:

Jan Stoeltje;
 Bartholomeus Dias;

Jan Carelsze;
 Paulus Jansen;
 Domingo Fransen;
 Francisco Jansen en
 15 corporaels,
 in 't geheel sterck 182 coppen.

4. de tweede comp^t. binnen de stadt aen de Oostzyde onder:
 capiteyn Domingo Jansen;
 luytenant Symon Fernando;
 vaendrigh Nicolaes Jansen;

sergianten:

Anthony Colle;
 Psaquael Danser;
 Lucas Perera;
 Jan Bastiaensze;
 Albert de Sose;
 Melchior Domingo en
 18 corporaels,
 sterck tesamen 145 coppen.

5. de derde comp^t. Mardyckers buyten de stadt onder:
 capiteyn David de Campo;
 luytenant Domingo Diegos;
 vaendrigh Jacob Ferdinandus;

sergianten:

Jan Sinto Salvador;
 Anthony Jansen;
 Pedro Fiegredo;
 Frans Andriese;
 Manuel Symonsze;
 Jan Adamsen en
 15 corporaels,
 in 't geheel sterck 151 coppen.

6. de nieuwe comp^t. Mardyckers en Mooren aen de westzyde van de Crocot de
 zijde van Anckee buyten de stadt onder:
 capiteyn Jan Cardoso, gewesen luytenant van de comp^t. onder den capiteyn
 de Campo;
 luytenant David Bastiaensen, }
 vaendrigh Anthony Jacobsze, } gewesen sergianten onder gemelte comp^t.;

sergianten:

Vintura Roomairo;
 Domingo Michiel;
 Johannes Oghsath;
 Manuel Gonsalvo;
 Hendrick Anthony;
 Joan Nicolbes, nevens
 15 corporaels,
 in 't geheel sterck 97 coppen

7. en dan voorts de comp^e. Pampangers gecombineert met de Christen Amboinesen etc. onder:
 capiteyn Marcus Mendosa;
 luytenant Thomas Fernando;
 vaendrigh Abram Verbeecq;

sergianten:

Isaak Ferman...	Amboinesen:	Alonso Toledo...	Pampangers:
Jacob Symon...		Alonso Mendoza	
Cornelis Roeman		Joan Tiepon...	

corporaels:

Antony Mendosa	Amboinesen:	Bagiha Trock....	Pampangers:
Bessie.....		Nicolaes Manallan	
Papane.....		Antony Vintura...	

sterck in 't geheel 94 coppen.

8. ende ten laesten de comp^e. der Bandanesen, gemengt met de Boutonders, over dewelcke alsnoch geen capiteyn vercoren olt in eenige jaeren geweest zy, onder den:
 luytenant Aly;
 vaendrigh Dirck 's Hartogenrade;

sergianten:

Mayamby;
 Tingal;
 Lucy;
 Zafodjs;
 Andries Adolfs;
 Layouambe,
 sterck tesamen 143 coppen.

Zynde daadanigh de voornoemde 8 comp^e. inlanders behalven de Nederlandse cavallerye, hiervooren uytgedrukt, een getal van 1119 coppen tesamen siarck geweest, en na welckers afstreekinge na de stadt des Comp^e. ruyterye ende de drie comp^e. Comp^e. militairen al chargeerende insgelycx voorby 't lusthuys gemarcheert wesende, en die van de stadt ider na zyn post en die van 't casteel na binnen, soo vertrock den Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman en de verdere Heeren Raden van India met mevrou Generael en 't verder juffergestoet en gequalificeerde oocq weder na het casteel en namen ter huysse van Syn Ed^e. van elckanderen afscheyt, zynde alsoo desen optreck der inlandtze bargerye met vermaak mede ten zynde gebraght, sonder dat men Godtloff van eenigh ramp off ongeluck heeft gehoort.

8 d^e. 's Morgens erlangen per terughgecomen inlants tingangh met den boeckhouder Claes van der Hart een briefflie van Tanjongpouira, door den vaendrich Jan Bervelt uyt 's Comp^e. veltchans aldaer aen Haer Ed^e. op aergisteren gedagteekent, en daernevens overleverande een rapportje van dato deser raeckende syn voyagie derwaerts, van goenen inhoud nodigh hier aen te roeren, dienende ⁽¹⁾ 't briefflie van den vaendrich Bervelt eenlyck ten geleyde van gemelte tingangh met bossen pady en bekendmaeckinge dat den Tommagon Natta Joeda tegens den Baleyver Sacra Jouda al wederom om hulpe hadde versoght, alhoewel hy jongst uer 't afssenden van eenigh volcq met geciteerde Sacra Jouda weder vereenicht was geweest etc., gelyck sulcx by 'taencomend briefflieboeck onder 't quartier van Batavia nader te lezen sy.

Met aengetoge tingangh gewert ons mede van gemelte Javaense Tommagon een cleen Javaens briefflie off lenthoir, uyt Goedoegoedoe aen Haer Ed^e. geschreven, 't welcke na vertalinge bevonden zy van volgende teneur.

Translaetbriefflie, door den Tommagon Natta Joeda uyt Goedoegoedoe aen Haer Ed^e. geschreven.

Desen briefflie van UEd^e. dienaer Klai Tommagon Natta Joeda, waermede my ⁽²⁾ vernodere, aen den Heer Gouverneur Generael, aen wien ick sende Nala en Soeba Mangala met versoeck dat ick eenigh werck van de Comp^e. magh doen, 't geen ick in der spoet sal tragten uyt te voeren, en versoecke om buscruyt en musquetscogels, dat met Soeba Mangala gelieve te senden. Eynde.

Desen voormiddagh comt den sabandaer en licentmeester Ocker Ockersse binnen by d'Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, overleverende een relaasje, door zeecker Maleyer, genaemt Intie Zoria (nu eenige wynige dagen geleden van Banjer met vaertuygh alhier aengecomen), mondelingh aen hem gedaen, behelsende dat ten tyde wanneer den ouden Conink tot Banjar overleden was, denselven 2 minderjarige zoons hadde naergelaten, en daerbenovens nog een

(1) Er staat: diende.

(2) Het HS.: wy.

broeder, denwelcke hy de regeringe toldat se maandigh waeren hadde aenbevolen, dogh denselven broeder, eenige jaeren geregeert hebbende, stelde zyn eygen zoon als Coninck voor, waertegens de 2 zoonen des ouden Sultans hun groepsgeert en na diverse voorgevallene actien eyndelingh met hun oom bevredight wesende, denselvens nevens zyn zoon ontrant 4 maanden geleden onder den schyn van vruntschapp gedood hadden, alsoo dat den oudsten broeder nu voor de 2de maal op dien Maleytzen zetel was sittende en sig met syn jonger broeder nyt vreesse voor nader ongeval hoven in 't gebergte was onthoudende: den Crain Cabaloecan hadde eenen Corre Losson van Mingdanauw aen des tegenwoordigen Coninck gesonden met versoeck om op Banjer zyn woonplaats te nemen, 't welck door den Coninck hem was geweigert, hebbende dierhalven zig na de eylanden omtrent Banjer begeven om die te invaderen: men rughte mede aldaer dat den nieuwen Banjerschen Coninck voornemens was gesanten na Batavia af te senden en datter 2000 picols peper hoven in 't gebergte in voorraet lagen, die by eenen parhytjens allgebraght wierden, waarover een Tommagon nyt de naam des Conincks de opsight hadde.

Des savonds werden verscheyde Heeren Raden en andere gequalificeerde met hare vrouwen op 't welcomstmael van de Heer Out-Gouverneur Cornelis van Quaelbergh nyt Banda ten huysse van Zyn Ed. genodigt en getracteert, zynde Zyn Ed. nogtans vermits indispositie off onlust niet mede aen taefel geweest.

Heden ter ordinair vergaderingh onder 't afhandelen eeniger saecken raackende Palimbang oock gesproocken zynde van 't weder in possessie nemen van onse logie tot Jamby, 't licentieeren van (*) den bottelier Jan Huygeman met syn familie naer 't vaderlant etc., is verder wegens Bantam alsda gebesoigneert en gearresteert als by 't resolutieboek ende te volgende instructie voor den resident Caelf na derwaerts in 't breede sal konnen werden beooght.

9 d^e. 's Namiddags keert de sloep de Paauw nyt de Straad Sunda teregge met de boeckhouder van 't schip de cat Opmeer van Ceylon over Trincoemalle en Nagapatnam, medebrengende 's Comp^{te}. papieren, bestaende in een missive van den commandant Pieter Vorwer en den raad tot Nagapatnam aen Haer Ed. dato 24 July passato, verselt met verscheyde bylagen, meldende onder anderen dat men alnu bericht aldaer had becomen, hoe den besaemden rover Suagie Ragie secker overleden was en syn soon Sambagie Ragie in zyn vaders plaats gesuccedeert, naerdal hy een wyle tyts met zyn 2de en jongere broeder daerover getwist hadde, die zich eyndelyck nogh met 't gouverno van eenige landen had laten bevredigen: den veltheer Ragenade Pandidaer was kort na zyn meesters doot met het gandsche leger nyt het territoir van Madura opgebroecken en over Portonovo en Tegonapatnam naer Singier gemarcheert, alwaer hy op die grensen thans hof was houdende, en in mondelluge conferentie met Egosie Ragie geweest zynde, had hy 't selve (met 't verstygen van Suagias doot) zyn jaerlycx tribuut ten merendeel weten af te perzen, waarover Egosie Ragie naderhandt seer misnought gewoest was; Egosie, voor eenigh onheyl bedught zynde, omdat de neyken van Mansoor en

(*) Er staet: Jamby te licentieeren aen.

Madurer op 't tipje om zich samen te vereenigen stonden en den Teuver versocht hadden zich in hetzelfde contract mede te vermengen ende alsdan gesamenlyck tegens hem Egosie te valde te trecken, had zyn leger niet verre van de stad Tansiouwer doen postgrypen, als hem in de bovenlanden niet veyligh aghtende; den Teuverlieer was (volgens bericht) oecq reets met een aensienlycke leger na de grensen van Madure opgetrocken om 't voorreemde contract te bevestigen;

en alhoewel Egosie Ragie alle middelen hadde aengewent om 't verschil tusschen hem en de Neyken van Maxoer en Madure te assopieeren, soo had den Madureër geensints daertoe willen verstaen, voordat zyne algemeenens bavelanden door Egosie hem gerestitueert wierden;

den dickgemelte landvorst Egosie Ragie bleeff inwylen als heer van Tansiouwer nog al by zyn oude pretentien om de jaarlyxe recognitiepenningen ter somma van 4200 pardauw vanwegens Comp^e. stad Nagapathum te mogen hebben, en ten welken eynde by een expresse pandigo met een ola afgesonden hadde om deselve van d'onse te eyschen, dugh was sulx gedexcuseert, tottertyt by de Comp^e. de goleden schaden in 't overvallen en spolieeren van de logie tot Trimalevas en Carcal anno voorleden souden hebbe vergoet, waerna Egosie weynich scheen te willen luyteren; voorts stonden de saecken in de Tansiouwerse landen thans slecht, werdende de inwoonders te seer gepluagt, alsoo dat de landbouwers ten merendeele vandaer naer de zuyd- en noordkant verliepen; daertegen was op Ceylon tot Jallanapatnam, Baticalan en Trincoemalle alles nog in goeden stand, gelyck sulx en 't verdere by 't aencomend briefboek breder staad nytgedrukt.

10 d^e. 's Morgens senden Haer Ed^e. per infants provisieraertuygh met den corporael Gabriel Cardoza een briellie naer Tanjoengpouren aen den vaendrig Jan Bervelt in 's Comp^e. veltschans, moest ten geleyde van de gesonde provisien voor 't guarnisoen en ter rescriptie der ontfangen advysjens vandaer, als by 't afgaende briefboek onder dien datum is te beogen.

's Voormiddags erlangen per Javaens vaertuygh een briellie van Bantam, door den adxistent Gerrit van Loveren aen Haer Ed^e. op gisteren gedagteeckent, behelsende in 't corte 't volgende:

den ouden priester aen 't Bantamse hof hadden d'onse willen diatsmaecken dat Hadja Palacca aen den Bantamsen Maccassaersen opperpriester Chee een brieff soude hebben gesonden van bysondere genegenheyt tot de 2 Bantamse Koningen te dragen, met veraeckeringe noyt eenige vyandelycke actien tegens haer te willen begaen, en ingevalle zy Bantamners met de Comp^e. in oorlogh moghten comen, dat hy Bantam geen leet soude senden, presenterende tot te meerder securiteyt sulx te willen heedigen en schriftelyck bewys daarvan oversenden, dugh men presumeerde dit maer Bantamse uystrooyselen te wesen, om Palacca by ons verdagt te maecken, gelyck wy hier oecq het daarvoor en een gants vals verdigael houden;

van 't eylant Banca had men bericht dat hun aldaer souden onthouden partye geboefte als Macassaren, Bougysen en Maleyers etc^e. met omtrent 70 stuk vaertuygen onder een onbekent Maleys hooft, die aldaer seecker negorie afgelopen hadden en tot nog in besit hielden, sonder dat men wist vanwaer se gecomen waren;

van Chirriban wiert oock op Bantam gerught dat den Pangerangh Samadangh alduer van voornemen soude wesen met onse volckeren naer syn lant op te trecken om den Keey Bidara, thans regeerder aldaer, te verdryven;

de goederen van den overleden Fransman Jan Steen, waeronder 20 picols amphioen voor reeckeningh van den Bantamse Konink, soude door Crain Bisse Maccassaeren gerooft en drie der Bantammers dootgeslagen zyn;

een secker vry coopman, genaemt Moreana, een Fransman, was met zyn chisloup met goede quantiteyt kleeden van Bantam naer Banjermassingh en voorts op Borneo na Soerqedana vertrocken;

den Dain Mangika soude thans op Johoor sig onthouden na 't bericht van een vaertuygh, dat den jongen Sulian uygesonden hadde om hem na te speuren;

door secker Chinees ingeseten alhier waren tot Bantam met een Bantamse gonting aengebraght 50 sacken met boontjes, onder dewelcke door d'onse na gedaen ondersoek drie met notenmuscaten gevult waren bevonden, 't welck den jongen Conink door d'onse bekentgemaect zynde, hadde Zyn Hoogheyt alle die goederen vooreerst doen confisqueeren etc.

's Avonts verschynt na lang suckelen in de Straadt eyndelyck hier ter reede de cat Opmeer van Cheylon over Trincoemalle en Nagapatnam, waervan de medegebragte papieren op gisteren reets afgehaelt en ontfangen zyn, gelyck op dien dagh nader kan werden beooght, hebbende wyders denselven bodem van Ceylon en Nagapatnam aengebraght de volgende coopmanschappen en goederen, als te weten:

van Nagapatnam:

131 packen bruyne blauwe salemvoeris;

6 packen bruyne blauwe zeyldoeck;

8 packen cambayen;

11 packen tapisarassan;

51 packen roggeyellen;

bedragende tessen met de ongelden een somma van / 81023:12: 7;

item van Gale:

738 packen canneel;

82 stucx diverse out yser canon;

26 slaven en slavinnen, tessen tot..... 2749:18: 6.

Alsoo monteert 't geheele cargasoen, met de cat Opmeer van Nagapatnam en Gale aengebraght..... / 65775:10: 15.

11 d. Heden ter ordinary vergaderingh is aen den equipagemeester Jacob Geus op zyn versoek zyne demissie gegunt om 'naer 't vaderlant met zyn vrouw en familie in zyn qualiteyt op sene der aff te gaens retourchepen te mogen vertrecken.

Wyders is goetgevonden de onbequame fluyt Ysselsteyn te doen ontakelen en de romp bewesten de rivier aen de wal te laelen, om de galgh en raden daerop te planten, atgezien deselve daer se eenigen tyt gestaan hebben veel ongelegentheden

soo voor de eygenaers der landen als oock voor 't garnisoen op de meest gelegene bolwercken toebrengen etc., gelyck salx breder by 't resolutieboek deses casteels can werden gelezen.

12 d. 's Naermiddags erlangen per Javans vaertuygh een briefje van Bantam, door den assistant Gerrit van Loveren aan den resident Caëff nogh hier zynde op gisteren gecarteert, behelsende dat den ouden Sultan een partye zynor Bantummers na de bovelanden omtrent Graoangh afgesonden hadden omme de hoofden tot Goedoegoedoe aan haer zyde te trecken en tot afcomen derwaerts te bewegen;

oock had men borigt dat uyt Engeland in de Straet omtrent Anjer was comen te arriveeren 't Engels schip de Nathanael, sonder eenigh verder nieuws, daermee tot nogh toe aengebraght, en hebben verzaen.

13 d. Achtervolgens de resolutie van 8 deser, soo keert 's namiddags den resident Willem Caëff met de chinoup de Vlieger weder teragge vanhier naer Bantam, eerstelyck medenemende een generaele missive van de Hooge Regeringe aan d'Ed^{le}. Heeren Bewinthebberen ter vergaderingh van 17^e, zynde dubbelt gesloten en in swart en roet Spaens leer bemeyt, eenre voor de camer Amsterdam en d'andere voor de camer Zeeland, op heden geteeckent, omme met 't Engels schip de Falcon naer Engeland te gaen en voorts vandaer naer ons vaderlant overgesonden te werden, en is gemelte Caëff wyders oock gemunieert geworden met een cort schriftelyck ordre tot zynor naricht, behelsende in substantie 't volgende:

dat alsnu op 't versoeck des jongen Sultans tot Bantam een perfecte copie in 't Maleys van 't contract, anno 1839 tusschen de Comp^e. en Bantam sengegaen, uyt 't Duyts getranslateert overgesonden wiert, tot desselfs Sultans vergenougingh: Haer Ed^{le}. condon de Bantamner geensints inwilligen de vrye vaert oft aenbreng van cleden en amphioen op de ooster havenen van dit eyland te genieten, aengesien desselve alle by speciaal hypoteeck aan de Comp^e. verpant waren, en waeruyt oock de soo sware gelragene onkosten, voor den Sousouhouanagh uytgeschoten, mettertijt voor ons moesten werden gevonden: de begeerde 2 stuken yaer van 5 pont bals gingen nu mede omme door den jongen Sultan betaelt ofte wel anders, als 't soo te pas quam, tot geschenck aangenomen te werden;

de oprechte teekenen van des Sultans genegentheyt tot de vrede soude men kunnen bespeuren, wanneer zyn rovende en alvernielende onderdanen uyt de districten Chiribon, Indermayoe, Samadangh, Pagadeen etc. door hem opgeroepen en over hun misdryff gestraft wierden, daeronder den rover Chiliwidara wel een der voornaemste was;

en om welcke goede beloften des Coninx alsmede om van onse zyde te toonen dat ons de rust en vrede ernst zy, alle onse cruyssende vaertuygen uyt de Straet reets waren doen thuyscomen:

den Pangeran Ardi wiert sooveel goude moihra tot een rock volgens zyn begeeren gesonden, met dewelcke men voorsightigh diende omme te gaen, opdat zyn voorgeven nooyt rugthlaer wierde, hem doorgaens versceckerende van Haer Ed^{le}. genegentheyt;

na de gelegentheit van Lampon en den staat der gehannene Pangerangs Loor en Keey Aria Monjaja diende den resident nauwkeurig te vernemen, alsmede waeromtrent den Macassaersen Dain Mangika met zyn aanhang sigh nu moghte onthouden;

de versoeken om passen na de Oostkust van Java moete hy resident by voorvallende gelegentheit soecken te declineren en deselve aan Haer Ed^e. renvoyeren:

geen vaste toesegginge soude den resident tot nader last op des Coniex begeeren vermogen te doen, om ymment zyner onderdanen hier permanent te plaetsen ofte wel dickwyls van zyn volck herwaerts te senden, als moietende eerst werden ondersoght hoe verre syn genegentheit in dese quame te strecken, sonder het nogtans te verbiiden ofte te toonen dat het ons onaengenaem zyn souw:

den resident sal den Sultana wegens 't opsenden der 2 weggevlugte matrosen te bedancken, met verseckeringe dat alle Bantamse vlugtelingen die maer bekend zyn mogten ten eersten oec wedorgesonden sullen werden, en waeromme oec verder nagespeurt diende waer alle de verdere Batavise weglopers hen giader (!) mogte onthouden en wat meesters sy dienden, en de restitutie aller derselver den Sultan afgeeytscht etc.:

de verdere intentie van Haer Ed^e. soude hem resident mondelingh aenbevolen werden, gelyck dit alles breder by 't afgaende brieffboek staet geextendeert.

Heden ter extraordinary vergaderinge naer 't afhandelen eeniger saecken ten belange van Sumatra's Westkust alsmede de provincie Banda ende de te sendene nodige slaven en derwaerts is wyders goetgevonden, aan den Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman op zyn Ed^e. aanbiedinge de opsicht over de Balyse ingesetenen deser stede als van outs weder te defereren en te laten verbiyven, en aengesiens door het overlyden van den ouden Balyen capiteyn Mangus alsmede 't vertreck en versterff eeniger die officieren in den treyn op Java's Oostkust de voornoemde Baleyers nog in geen volcomen ordre zyn gebraght, soo wert meteenen te deser tyt door d'Ed^e. Heer Directeur voornuemt in Rade verloont een nominatie van alle de Baleyers officieren van de vrye Inhabitanten te deser plaetse, verdeelt in 8 comp^t., dewelcke dan verstaen zy soodanigh aan te stellen, te approberen en te rangieren etc., gelyck sulx in 't breede by 't resolutieboek en hieragter op den optrek gespecificeert staet te werden en te beoogen.

14 d^e. Ingevolge van 't geresolveerde op den 20 deser verleden maent en 't verdere gebesoigneerde op gisteren door d'E. Heer Directeur Generael ordre gestelt zynde omme de Balyse ingesetenen op den vastgestelden dagh van heden fatsoenelyck mede te laten optrecken, soo verschynen deselve oock soodanigh omtrent de middagh op 't groote pleyn voor het casteel in ordre en manieren als hieronder vervolgens staet aengehaelt, namentlyck: eerstelyck boven en behalven de voorsz. Baleyers trock wederom mede op en stont een des casteels graght volgens ordre de comp^t. der Nederlandsee burgercavallerie onder den ritmeester Jan Wynasse, sterck omtrent 40 à 50 coppen:

(!) Er staat: ginder.

en in gelyeker roegen trocken mede volgens ordre mede en compareerden eerst naest aen die cavallerye, tesamen sterck 360 coppen en verdeelt in drie comp^{te}. en vaendelen, Jogh niettemin alle onder de zorg en conductie van onsen capiteyn der Maleyers Wan Abdul Bagus, die dan d'eerste was en tot verdere hooftofficiëren by sig hadde:

Maleyers:

1. capiteyn Wan Abdul Bagus;
Intche Awangh luytenant;
Intche Mara vaendrig;

sergeanten:

Serenaya;
Intche Boedjangh;
Intche Zayit;
Intche Ema;
Intche Koelut;
Intche Marta;
Intche Fackir;

2. Intche Amit luytenant;
Intche Ronkin vaendrig;

sergeanten:

Tibar;
Intche Soelong;
Intche Boebos;
Intche Kun;

3. Intche Lanangh luytenant
Intche Oedja vaendrig... } sieck geweest;

sergeanten:

Intche Redja;
Intche Soore;
Intche Goeram;
Intche Soelit;

4. Intche Seleman luytenant;
Intche Mara vaendrig;

sergeanten:

Intche Diry;
Intche Oekon;
Intche Bongsoe;
Intche Medan;

zamen sterck geweest 360 coppen, maer alsoo de luytenant en vaendrigh van de 5 comp^e. present syn sieck geweest, soo is derselver onderhebbende gemeene volck benevens de sergianten ditmael onder de andere derde comp^e. verdeelt en hebben alsoo opgetrocken, sonder dat oock de stercke van ider deser 5 comp^e. perfect is opgenomen, maer is de eerste onder den capteyn Abdul Bagus ontrent eens soo sterck als eene van heyde d'andere geweest;

hierna neu de 5 comp^e. voorschreven Maleyers stinden en volghden nu in ordre alle de bovengementioneerde Balyers en vooreerst:

de eerste comp^e. onder den:

capiteyn Tiben;
luytenant Gulian;
vaendrigh Tambessy;

sergeanten:

Pagahan;
Gahan Catawan;
Nanga Boellelingh;
Pegendingh;

corporael:

Bouson Bieuw;
Bagia;
Nanga;
Souley;
Padudekan;
Oudisan en
Oudjang marinja,
sterck in 't geheel 86 coppen;

over de 2de comp^e.:

Pangoe Piessang capiteyn;
Ranga Pandi luytenant;
Bilal Pedeckan vaendrigh;

sergeanten:

Wayasan;
Wayasan Padeckan;
Wayasan Panda;
Brahaman;

corporaels:

Salam;
 Camassan;
 Seyban;
 Rocksie;
 Tommau;
 Babahan;
 Passaprouw marinjo,
     sterck te samen 80 coppen;

over de derde comp*:

Costoet Timpang capiteyn;
 Wayasan luytenant;
 Babba Bella vaendrigh;

sergeanten:

Pinate;
 Batoeboelang;
 Catut Badongh;
 Joman Maes;

corporaels:

Wayahan Cattewen;
 Catut Pamogan;
 Joeman;
 Catut Badong;
 Bassien;
 Nanigh marinja,
     sterk in 't geheel 70 coppen;

de vierde comp*:

Calout Conta luytenant;
 Joemat Zalut vaendrigh;

sergeanten:

Wayahan Abassan;
 Wayahan Cappal;
 Joeman Toeman;
 Coufout Packisan;

corporaels:

Wayahan Camerouw;
 Wayahan Touman;
 Wayahan Balabanangh;
 Wayahan Cappel;
 Joman Tonlick;
 Wayahan Endeuan;
 Wayahan Camolmy maringe,
 sterck tesamen 25 coppen;

de vyfde comp^e:

Lamang Batavia luytenant;
 Samplangan vaendrigh;

sergeanten:

Contot Selok;
 Jermoedy;
 Jonwel Batavia;
 Tjoulek;

corporaels:

Panjen;
 Bongsouw;
 Wayahan Cappel;
 Bandok;
 Wayahan Panjer;
 Wayahan Lirangh;
 Tiemangh maringe,
 sterck tesamen 40 coppen;

voor de 6de comp^e. van den overleden capiteyn Mangus:

Ranga Lampzia nu luytenant;
 Catont Loutondo vaendrigh;

sergeanten:

Joman Boukoelangh;
 Range Pande;
 Oumar Manbal;
 Wayahan Passap;

corporael:

Jouman Manbal;
 Wayahan Samma;
 Zale Batavia;
 Bappa Lalis;
 Mangalou;
 Boelingan marinjo,
 sterck te samen 85 coppen;

over de zevende comp*.

Contot Manbal luytenant;
 Jonman Pabru Rampat vaendrig;

sergeanten:

Wayahan Abian;
 Wayahan Wyough;
 Catout Pabohat;
 Wayahan Tegall;

corporael:

Wayahat Sarat;
 Nioman Taboran;
 Wayahan Dagin;
 Wayhan Oubout;
 Ninan Baloeling mariayo,
 sterck in 't geheel 70 coppen;

over de nghste comp*.

Tasackan luytenant;
 Tatalion vaendrigh;

sergeanten:

Wayahan Panihan;
 Debee;
 Wayahan Cambouangh;
 Badongh Boenang Maningh;

corporael:

Wayahan Cattawel;
 Wayahan Cattawel Pandack;

Goutot Wauna Serery;

Jouma Cadona;

Baycunangh maringo.

sierk tesamen 48 coppen.

Zynde alsoo tesamen de Maleyers in 't geheel geweest een getal van 500 coppen, ontslaende dese zwackheyt derselver daeruyt, dat de meeste maght alnoch uytländigh zy en anders wel tot een getall van 800 coppen monteren soude, mitsgaders de Maleyers als gesecht 560 coppen, op haer manieren op 't beste opgetoyt. Inwylen vertoonde sig mede weder tegenover dese inlandtze comp^e. wederzyts ter linkerzyde van het speelhuys gerangeert de comp^e. militairen van 't Vierkant onder den capiteyn Francois Tack en agter het speelhuys de comp^e. militaire van de Rotterdammer poort, opgevoert door den luytenant Joan Struys, mitsgaders ter rechterzyde van de stad almede nae gewoonte de comp^e. militairen van 't casteel onder den capiteyn Joan Georg. Mulla en daernevens ter rechtervleugel ontrent de Steenhouwerabrugge des casteels ruyterye, hoedanig dan alle in ordre gestelt staende, soo quam (mits continuerende onpasselykheyt van Zyn Ed^e.) den Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, verselt met d'andere Heeren Raden van India, mevrouw Generaels mitsgaders verscheyde gequalificeert ministers en een grooten sleep van juffrouwen etc. buyten het casteel, sich na gewoonte verroegende op het speelhuys, alwaer zig den Ternataessen Prins Rotterdam mede liet vinden, werdende na een weynigh vertoevens de nieuwe Balyze officieren, alsoo er van de Maleyers diinnael geene aengecomen waren, door de Ed^e. Heer Directeur Generael nevens de Heeren Antonio Hurt en Outhoorn metten secretaris d'E. Joan van Hoorn, item den halffuw, landroet van Moock en gecommitteerde schepenen met de gewoonlycke pligtigheden ider voor haare comp^e. geauthoriseert en bevestight, na 't welcke deselve op 't uatprieel genodight en met een glasje wyn en wat spyae etc. onthaelt wesende, soo was den tyt daermede tot ontrent half vyff uynen doorgelopen, als wanneer de voormelte Malleytze en Balyze compagnien in goede ordre soodanig se gecomen waren weder stedewaert in en yder na syn huys trocken, en soomede de burgercasullerye, mitsgaders oec daerna vervolgens op haer beurt de militairen comp^e. en als wanneer d'Ed^e. Heer Directeur Generael nevens 't verder geselschap hun oec weder na 't casteel begaven, hebbende desen Malleytzen en Balyzen optreck dusdanigh sonder ongeluck al mede een synde genomen.

Onder desen optreck der Balyers en Maleyers gewiert ons per Javaens vaertuygh van Bantam een briefken, door den adxistent Gerrit van Loveren op gisteren aen Haer Ed^e. geschreven, behelende dat den Kiey Bidara (anders met de naam van den rover Chilliwidara bekend) van Samadangk met 500 Bantammers teruggegecomen was, doende zyn elagten aen den ouden Sultan tot Turtiassa dat hy door drygementen des Sousouhoungs en 't geweld der ingelanden die landstreeke hadde moeten verlaten:

den bekenden Batavisen fugativen Balnees Keey Koetut, die voor eenige jaren den Crain Jambalingh omgebragt heeft, was oec van Chribon op Bantam met 40 van d'zyne verscheenen en door den Joagen Coningh over syn misdryff

gepardonneert, als dewelcken hoopa had gegeven van noch veele zyner lantsknyden, onder de jurisdictie van Batavia hun onthoudende, op Bantam te sullen toebrenghen, dogh den jongen Conink had hem voorts met zyn aenhagh naer zyn vader tot Turtiassa gesonden:

van den Sousouhouanagh rugte men tot Bantam dat hy, de Mattaram met den E. commandeur Couper en 500 Nederlanders genadert zynde, de goude palenquin neffens een elifant van zyn broeder Pongar hadde geeyscht, dewelcke hem suix geweygert hadde en, gelyck men voorgaff, wel 50000 Javanen in de wapenen vaerdigh hielt om den Sousouhouanagh het incomen der Mattaram te beleitten;

het Engelsch schip de Nathaniel, den 1° May van ginder gezeylt, was op 15 deser tot Bantam aengecomen met brieven van Zyn Mayesteijt uyt Engelandt aen den ouden en jongen Bantamsen Sultan, die onder anderen, soo men ons wys maecte, souden behelsen een waerschouwinge aen haer om op hoede te zyn, aengezien de Hoog Mogende Heeren Staaten de Comp^e. hadde toegestaen, den oorlogh tegens Bantam te declareren, ende dat ten dien eynde een goet aentall militairen stonden herwaerts te comen, waerop den jongen Conink aenstonts alle lysfeygen der Bantamsen inwoonders hadde laten presteeren (*) om zyn onderhandse fortje in 't palleys spoedigh op te maecten etc.

Vroeg in den namiddagh komen alhier uyt Amboina te arriveeren de jagten de Zyp en Bourro, 't eerste uyt Ternaten na Amboina afgevaardicht met een duplicata missive van den Heer Gouverneur Robbert de Vicq mitsgaders den raad ten castele Victoria aen Haer Ed^e. de dato 25 des voorleden maents, nevens nogh verscheide documenten en bylaegjes daeraen gehorende, behelsande niets van besonder belang, nodigh alhier aen te roeren, als dat alles aldaer nogh in redelycken stande was, gelyck sulx in 't breede uyt het aenkomend briefboek staat te beoogen, hebbende 't jaght de Zyp wyders tot ladinge overgebraght de volgende speceryen van 't laeste nagelgewasch, als:

't jaght de Zyp:

206050 $\mathcal{R}$ garioffelnagelen;

260 $\mathcal{R}$ moernagelen;

11 packen roode ongewilde moeris terugh, bedragende met malcanderen met de ongelden etc. een somma van ..... / 74456: 16: 14.

Dog Bourro niet met allen, zynle ledigh en comende alleen om hier vertimmeren en van zyn leckagie en ander ontramponeertheyt verholpen te worden, soo men sulx na desen sal waerdigh aghten, alsoo 't zelve al meest l'eenemael afgevaren is.

15 d^e. Heden ter ordinarie vergaderingh is den borger Isaack Dinckels in plaetse van den overleden borger Gorrit Valck tot geswore eyckmeester deser steeds aengesteld, en wyders verstaen de gagie van den stierman Jasper Drigo van Middelburgh, die in Augusto 1677 't hoecker de Pagadeth aen 't eylandt Canganjan beoosten Java onvoorsigtigh verloren heeft, van die tyt af te doen schryven en hem als bosschieter met 12 guldens ter maent naer 't vaderlant te laten vertrecken.

(*) Versla: presten.

Onder 't besnoingneren eeniger saecken raeckende de Westcüst en de provincie van Banda is oocq op 't voordragen van den Ed^e. Heer Directeur Generael goetgevonden de beschreyvinge van de Indische quartieren en derselver nodige rescriptien mette aenstaende retourvloote na 't vaderlant onder de presente leeden deser Hooge Regeringe soodanigh vooreerst te verdeelen als hieronder comt te blyken, namentlyck:

't comptoir Batavia, Bantam en 't geene wyders daeronder sorteert op te dragen aen Syn Ed^e. den Heere Gouverneur Generael;

de Oostcüst van Java met de dependencien van dien aen d'E. Heer Directeur Generael;

Amboina,		aen de Heer Ordinaris Raet Anthony Hurdt;
Banda,		
Ternaten,		
Timor,		
Makassar,		aen de Heer Ordinaris Raadt Willem van Outhoorn;
Banjar als 't voorvalt,		
Palimbangh,		
Jamby,		
Andragiery als voorvalt,		
Sumatra Westcüst,		aen de Heer Ordinaris Raadt Balthazar Bort;
Siam,		
Tonckin,		
China,		
Japan,		
Malacca,		aen d'Heer Ordinaris Raet Dirck Blom;
Arrakan,		
de Caop,		
Mauritius als 't voorvalt,		
Bengalen,		aen d'Heer Extraordinaris Raadt Joannes Camphuys;
Cormandel,		
Ceylon,		
Malabaer,		aen d'Heer Extraordinary Raadt Fredrick Lambertz Bent.
Souratta,		
Perzia,		

Voorts is noch onder 't affhandelen eeniger saecken raeckende Malabaer, Ceylon, Malacca, Bengalen en Cormandel gearresteert en nae aendsgtiglyc berant beslooten, den Heer Extraordinaris Raet en tegenwoordigen Malacxen gouverneur Jacob Jorisse Pits te verkiesen en aen te stellen tot commissaris ter visite van de directien van Bengale en Cormandel, en daerhesyden oock meteenen tot gouverneur van Compagnies emportanten ommeslagh en 't gouvernement ter cüstie Cormandel voornoemd;

ende wederom in desselfs facante plaets als gouverneur van Malacca geëligeert den heer Cornelis van Quaelbergh, jongst 't bestier over de provincie Banda gehad hebbende en in 't begin deser maent met licentie vandaer hier aengecomen;

eyndelyck is meteenen noch verstaen in de vacante directie van Souratta mits het overlyden van den commissaris en directeur Daniel Parvee zaliger op 6 November anno passado weder tot directeur van 's Comp^{te}. negotie aldaer te verkiesen den E. Jaques de Bucquoy, althans boeckhouder generael der Indische negotieboecken en ordinaris ldt in den Aghtharen Raadt van Justitie deses Casteels etc., gelyck sulx en de verdere nodige extensies derwegen by 't resolutieboek ten genoegen uitgedrukt zyn te beogen.

16 d^e. 's Voormiddags erlangen per Javaens vaertuygh van Bantam een briefle, door den resident Willem Claef gisteren aen Haer Ed^e. gecarteert, meldende dat den jongen Koninck sich met eenige prauwen na 't boort van 't Engels schip de Nathaniel had begeven en waren de Coninxbrieven, uyt Engelandt overgebraght, waarvan op eergisteren staat gesproken, met groote statie ingehaelt; wyders verhaelt men voor de waerheyt dat de gebannene Pangerangs Loo en Keey Aria Monjaja op Lampon op eenen dagh beyde gestorven en begraven waren, niet sonder vermoeden deselve door toedoen des jongen Coninx 't zy met vergift of ander listigh geweld om den hals waren gebraght, 't welke omtrent den ouden Sultan groote alteratie hadde gebaart, en die alsnu gesint scheen syn leven als een pelgrim in 't gobergte te gaen eyndigen en dierwegen oecq reets zyn quitasol en andere staatsmeubelen afgeleyt en zyn zoon den jongen Sultan thans gesonden hadde:

door den Engelsen capiteyn van 't schip d' Nathaniel was uyt Europa voor nieuws verhaelt, dat Haer Hoog Mogende de Heeren Staten van Nederlandt de zyde van Engelandt souden hebben gecosen, en ten dien eynde een ambassada na Londen afgevaerdicht; de jongste gevaerlycke conspiratie tegens de Engelse Mayesteyt was noch niet volcomen nytgevonden doch in betere toestand als voorheen;

den Hartogh van Jorck, uyt Schotlandt tot Londen aengecomen zynde, was weder in zyne voorige waardigheden herstelt, mits hy altoorens had moeten sweeren een oprecht Protestant te syn;

den Hartogh van Munmouth was geheel buyten bedieningh gestelt;

den Francen Dauphin, met de dochter van den Ceurvorst van Beyeren getrouwt synde, wierd door beleg en ordre zynes vaders met de naem van Roomsche Coninck getituleert, en soude den Coninck van Vranckryck de considerable fortresse Cassel, in Italien gelegen, van den Hartogh van Mantua voor vier millioenen lievers gecoght hebben etc.;

voorts had den gemelte Engelse capiteyn mede bericht, dat hy het schip Hellevoetsluys, voor de camer Rotterdam na herwaerts vertrocken, aen 't eyland St. Jago hadde gelaten, welckers verschyninge wy dan alle dagen tegemoet zien.

's Avonts vertreckt vanhier na Sumatra's Westcust de fluyt Goylant met een missive van Haer Ed^e. aen den heer commissaris Laurens Pit de Jonge en den commandeur Melchior Hurt mitsgaders den raat tot Padangh, op heden geteeckent en van sodanigen inhoudt en verselt met sodanige bylagen als by 't afgaende briefboek in 't breede staet te lesen, hebbende voorts gemelte Goylant vanhier afgevoert de volgende coopmanschappen en andere behoefstigheden totte negotie

en omslagh aldaer, als te weten, buyten nog een aental van 54 militairen tot reeruet aldaer:

- 100 coyons zout;
- 4 cassen Perziese zyde;
- 150 R amandelen;
- 100 R rosynen;
- 60 R kismis;
- 50 R pistaches;
- 1 legger zeckwyn;
- 2 vaten haentjesbier;
- 1 vat Hollandsche boter;

458 stuks ledigh vaetwerk, bedragende tesamen met de ongelden f 1590:5:10.

Omme den heer gouverneur Jacob Jorisze Pits van 't geresolveerde op gisieten en dessells electie tot commissaris van Bengale en Cormandel tydighe kennisse te doen hebben, soo is op heden ter extraordinarie vergaderingh verstaen, 't jaght Negombo en de chialoup Ourust ten dien eynde met een preadvys vooraff naer Malacca te senden etc., opdat zyn E. sigh tydighe tot syn vertreck en het doen van behooryck transport mach prepareren.

17 d. 's Voormiddags komt den sabandaer Ocker Ockersze met den capiteyn Maleyers Abdul Bagus binnen met seecker Ghinees, genaemt Koucko, met Javaens vaertuygh soo even van Bantam gecomen, medebrengende 2 Maleytse brieffjes, door den Key Aria Mangonsadana aen Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur en den Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman geschreven, die (') naer gedane oversettinge in onse taale bevonden zyn van volgende inhoudt, en eerst het

Translaethrieffje, door den Bantaansen sabandaer Key Aria Mangonsadana aen Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael Ryckloff van Goens geschreven.

Desen brieff tot een teecken van een zuivere oprechte genegenheit van Key Aria Mangonsadana, die de opperste regeringh heeft over alle saecken in de stadt Soeraboes en alle misdadigers met recht straff, komt aen den Capiteyn Moor Gouverneur Generael Ryckloff van Goens, die ervaren is in alle staetssaecken in de stadt Batavia en oprecht in 't regeren van alle zyne onderdanen na haer gewoonte soo te water als te lande, seer wys, verstandigh in zyn geheele bestieringe, wiens kloekheit hier en daer in alle plantzen en fortresse geroemt wert, die oock syn contract noyt en verandert en alle zyne vrunden niet vergeet; soodanigh sal Key Aria Mangonsadana mede niet vergeten het contract ende de vruntenschappen met den Capiteyn Moor Gouverneur Generael Ryckloff van Goens met een zuyer en oprecht herte tusschen Sourasbaen en Batavia te onderhouden, want het contract tusschen Paducca Ziry Sultan Aboen Nasar Abdul Cahar en den Capiteyn Moor Gouverneur Generael Ryckloff van Goens schynt als de

(') Er staat: de.

nieuwe maene, waardoor oocq alle agterklap tusschen Soeraboea en Batavia is verdweenen; daerom sullen nu oocq alle cooplyden hier en daer eens zyn en elk onder syn eygen heer handel dryven, soolange in dese werelt sullen leven.

Verders maeckt Keey Aria Mongoesoedana aen den Capiteyn Moor Gouverneur Generael Ryckloff van Goens bekend, indien der tot Soeraboea iets tot zynen dienste moghte wezen, dat hy het den Sultan gelieft bekend te maecken; den Sultan sal het van gelycke mode aen den Capiteyn Moor doen, opdat de goede gerugten van beyde plaatsen niet veranderen mogen.

Dit is het seggen van Keey Aria Mongoesoedana tot teeken van oprechte genegenheyt aen den Capiteyn Moor, die onsen vrunt is in dese werelt. Die desen brieff brengt is den Chinees Kancko.

Wesende voorts het briefje aen d'heer Speelman meest van deselve teneur, derhalven onnodigh gaeght hier andermael by te voegen.

Aghtervolgens het gearresteerde op 20 passato dat de son buyten als binnen onder onse jurisdictie remorende Javanen eens nevens d'ander inlanderen mede souden optrecken, 't welck tot nogh noyt en zy geschiet, so syn deselve al vooraff door d'E. capiteyn Hartzinck en Egberts in behoorlycke comp^e. yder onder hun vaendels verdeelt en op heden, nadat omtrent de middagh de Nederlandse burgercavallerie gearmeert te paert hun weder op 't grote pleyn naest aen de gracht geplaezt hadden, al de Javaanse comp^e. tot 25 in getalle in tamelycke ordre met hunne piecken en ander geweer soodanigh daer mede sengecomen en tegens 't luthuys over (gelyck met de Nederlandse en inlandse natien op den 30 des voorleden en 7 en 14 deser zy geschiet) gerangieert: nammentlyck eerst die van de Oostzyde uyt 12 comp^e., sorterende onder den E. capiteyn Wellam Hartzinck, en voorts die van de Westzyde onder den capiteyn Harman Egberts in 12 comp^e., daertegens een de rechte zyde van de schouwplaats naest de Steenbouwersbrugge wederom eerst de ruyterye en daernu de comp^e. militairen deses casteels, gecommandeert door den p^r. capitain Joan Georgh Mults, sich liet vinden, en op dese zyde van gemelte tent naest aen 't casteel was geplaezt de comp^e. militairen van de Diestpoort onder 't bevel van den luytenant Hendrik van Noorden, en agter het tonneel stont in een kringh de comp^e. van de Rotterdammerpoort, door den luytenant Jan Struys in absentie van den capiteyn Jan Francen gecommandeert. 't Was omtrent ten 2 uyren als sich den Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman (mits Syn Ed^e. nog continueerende sieckte) nevens de Heeren Raaden Anthony Hurdt, Willem van Outhoorn, Joannes Camphuys en Fredrick Lambertse Bent mitsgaders mevrouw Generaels alsmede verschyde gequalificeerde ministers en juffers yder met hare huysvrouwen en son oocq den Ternataensen Prins Rotterdam met zyn geelle gemalione item de tegenwoordige Chiribouse afgesanten naer buyten en op het speelhuys alweder vervoeghden, alwaer een wyle tyt son wat geredeneert en vrundelyck gediscoureert hebbende, ende inwylen de Javaense piecken oocq in ordre gestelt synde, soo wierden dese Javaense officiers op het tonneel genodight

en nevens 't christelycke geselschap met een ordinaire collation getracteert, 't welck dan ruym een uur geduurt hebbende, soo begaven hun de Javanse officiers weder by hare compagnien en trocken doen omtrent ten half sessen in ordre en gelederen de tent voorby en soo sy gecomen waren stedewaert en voorts ider naar syn woninge, in maniere als hieronder staat aengeteeckent, eerst na 't passeeren van de Nederlandse borgercavallerye onder den ritmeester Jan Wynantsen.

Volghde de 5 comp^e. Oostrydse Javanen, gehorende onder
den landrost Laurens Pit de Jonge:

1. In absentie van den capiteyn Gagok
den luytenant Soeta Wangsa;
vaendrigh Wangsa Nata;

sergeanten:

Patra Wangsa;
Naya Patra;
Tsitra;
Traan Soeta;

marinjo:

Singa Praya;

corporaels:

Maya Mataram;
Patra Crawangh;
Santa Siribon;
Naya Wisa,

sterck in 't geheel..... 107 coppen.

2. luytenant Wangsa Tanou;
vaendrigh Ragie Tseribon;

sergeanten:

Silly Japara;
Pangaty Cosso;
Naja Wisa;
Soeta Wadoery;

schryver:

Soeta Packalongangh;

marinje:

Tsitra Goena;

Transportere..... 107 coppen.

Per transport..... 107 coppen.

corporael:

Goulou Tseribon;

Wira Tsitra;

Nalla Crawangh;

Jacca Tseribon;

te samen sterck..... 108 coppen.

3. luytenant Samy Wangsa;
vaendrager Wangsa Tarouma;

sergeanten:

Nila Wangsa;

Naya Wangsa;

Wangsa Cadja;

Panidra;

schryver:

Marta Nagara;

mirinjou:

Naya Crawangh;

corporael:

Soeta Dita;

Praya Tseribon;

Naya Tsitra;

Singa Praya,

sterck in 't geheel..... 108 coppen.

Volgende 8 comp^{te}. onder den E. capiteyn W. Hartsink:

4. luytenant Bagus Wangsa;
vaendrager Sungy;

sergeanten:

Marta Cara;

Sindy Tingal;

Singy Ragie;

Douangh;

Transportere..... 525 coppen.

Per transport..... 525 coppen.

schryver:

Patra Soeta;

marinjou:

Wisa Naya;

corporals:

Nalla Sitra;

Asta Mataram;

Taiarra Siassem,

sterck in 't geheel..... 124 coppen.

5. luytenant Septoe;
vriendigh Patra Wisa;

sergeanten:

Bappa Dalam;

Tanou Tegal;

Bonckoullangh;

Soeta Crawangh;

schryver:

Carta Batavia;

marinjouw:

Naya Soeta;

corporals:

Soeta Grama;

Tsitra Pamalongh;

Patra Paccalongangh;

Narra Tagal,

sterck te samen..... 128 coppen.

6. luytenant Sara Wisa;
vriendrager Praja;

sergeanten:

Tsitra Naya;

Ondiou;

Warga Naya;

Grama Soeta;

Transportere..... 575 coppen.

Per transport..... 375 coppen.

schryver:

Carty Mataram:

marinjo:

Tsitra Lourongtenga:

corporael:

Soeta Packalongongh:

Wisa Camarangh:

Nalla Diewa:

Ragie Tegall,

sterck in 't geheel..... 112 coppen

7. luytenant Carsa Mataram:

vaendrager Jaga Mataram:

sergeanten:

Anga Semarangh:

Soeta Praya:

Soeta Ita:

Derpa Mataram:

schryver:

Soeta Mataram:

merinjon:

Wiera Courongtenga:

corporael:

Praya Goumalam:

Nata Crawangh:

Nalla Wangsa:

Soeta Gatty,

tesamen sterck..... 112 coppen.

8. luytenant Wangsa Salinga:

vaendrager Pria Wangsa:

sergeanten:

Wangsa Gatty:

Tsitra Wangsa:

Soeta Crawangh:

Baikal Crawangh:

Transportere..... 799 coppen.

Per transport..... 799 coppen.
 marinjou:

Wangsa Ita:

corporael:

Barop Tseribon;

Wangsa Tseribon;

Prana Courangtenga;

Soeta Tegall.

sterck te samen..... 91 coppen.

9. luytenant Tanou Sourabaya;
 vaendrager Calourahan;

sergeanten:

Nalla Singa;

Wisa Prana;

Soeta Diaja;

Anga Lowock;

marinjou:

Diewa Mataram;

corporael:

Narra Singa;

Praya Soekapoera,

sterck in 't geheel ..... 109 coppen

10. luytenant Tanou Diewa;
 vaendrager Wiera Praya;

sergeanten:

Diega Marta;

Wira Carta;

Soeta Praja;

Wisa Nalla;

schryver:

Wana Soeta;

marinjou:

Santa Cara;

Transportere..... 999 coppen.

Per transport, ... 999 coppen.
corporael:

Patra Mangala;
Praja;
Raham;
Rina,

sterck tesamen, ... 112 coppen.

11. luytenant Goena;
vaendrig Ragil;

sergeanten:

Soeta Naya;
Patra Siassem;
Carti Tajam;
Pria Chebeth;

schryver:

Soeta Mataram;

merinjon:

Marta Naya;

corporael:

Astra Lourongtenga;
Wangsa Crawingh;
Naya Soeta;
Nalla Crawingh,

sterck tesamen, ... 102 coppen.

Bestaende dese 11 comp^e. alle nyt de Oostzydse Javanen, in
't geheel opgetrocken, hebbende sterck geweest, ... 1215 coppen.

Voorts volghden de 12 comp^e. der Westzydse Javanen onder
den E. capteyn Harman Egberts:

12. luytenant Bagus Packalongan;
vaendrager Carti;

sergeanten:

Santri Mattaram;
Praja Toejareka;
Soeta Roema;
Soeta Crawingh;

schryver:

Pange Lejer Tseribon;

merinjon:

Made Tseribon:

corporaels:

Soeta Loerentenga:

Gatty Jaracklugi:

Soeta Dieria Battu:

Carta Naya Tagall,

aterck tesamen..... 123 coppen.

15. luytenant Marta Wignia:
vaendrager Wangsa Naya:

sergeanten:

Soeta Tagal:

Soeta Wangsa Tseribon:

Singa Tagaal Siribon:

Wangsa Praya Loerentenga:

schryver:

Naya Wadsiana:

merinjon:

Wiera Sirribon:

corporaels:

Gatti Toerock Taip:

Praya Tagal:

Siackra Tagall:

Naya Wangsa Paccaloang:

sterck..... 123 coppen.

14. luytenant Marta Wangsa:
vaendrager Tanoe Taya:

sergeanten:

Nala Jaja Paccalongangh:

Sitra Wangsa Bantermas:

Soeta Praya Loerentenga:

Patra Pamalangh:

schryver:

Nala Sirribon:

merinjon:

Darpa Soeta:

corporaeis:

Ragier Banjermas;
 Songa Tayo Tagall;
 Singa Praja Banjormas;
 Astar Banjormas.

sterck tesamen..... 122 coppen.

15. luytenant Sitra Naja Tagall;
 vaendrager Carti Naya;

sergeanten:

Bagus Loerentenga;
 Naja Carta Tagall;
 Wansa Tagall;
 Naya Tagal;

schryver:

Crama Wangsa Sirihon;

merinjon:

Wangsa Paccaloang;

corporaeis:

Carti Wangsa Sirihon;
 Santri Serihon;
 Carti Tagall;
 Perama Tagall.

sterck tesamen..... 122 coppen.

16. luytenant Patra Wangsa;
 vaendrager Praya Wangsa;

sergeanten:

Bojet Pamalang;
 Patra Sirihon;
 Massa Dermayo;
 Sitra Loerentenga;

schryver:

Sabda Wangsa Tagall;

merinjon:

Soeta Sirihon;

corporaels:

Marta Mataram;
 Wangsa Chirribon;
 Carti Bobol Terry;
 Tsitra Loerentenga,
 sterk tesamen ..... 122 coppen.

17. luytenant Wana Ita Tsirihon;
 vaendraget Pramadjo:

sergeanten:

Naja Salado;
 Marta Cawang;
 Panagal Tsiasseng;
 Souta Chirribon;

schryver:

Soeta Wangsa Pamalangk:

merinjon:

Bajon Tsirihon:

corporaels:

Citra Paccalongongh;
 Nalla Wangsa;
 Wykara Cawangh;
 Wangsa Paccalonga,
 sterk tesamen ..... 122 coppen.

18. luytenant Naya Gatti;
 vaendraget Soeta Gatti:

sergeanten:

Carti Naya Tegall;
 Tsitra Tega;
 Wiesa Loerentenga;
 Naya Tsirebon;

schryver:

Nita Wangsa Cawang:

merinjon:

Astra Naya Mataram;

corporaels:

Hersat Cheribon;
 Tsitra Sourabaya;
 Sabtoe Sirribon;
 Tsiira Wangsa Packolough,
 sterck tesamen..... 122 koppen

19. luytenant Marta Naja Cajomans;
 vaendrager Raga Naya;

sergeanten:

Naya Soeta Loerentenga;
 Madja Soeta Crawlough;
 Nala Marta Cadjomans;
 Praya Loerentenga;

schryver:

Sina Siribon;

merinjou:

Wiad Seribon;

corporaels:

Patra Seribon;
 Naya Seribon;
 Naya Soeta Tseribon;
 Singa Marta Selinga,
 sterck tesamen..... 122 koppen

20. luytenant Panga Tegal;
 vaendrager Patra Tegal;

sergeanten:

Nalla Ita Loerentenga;
 Prana Salinga;
 Singa Praya Loerentenga;
 Abd Batavia;

schryver:

Jan Gatty Roma;

merinjouw:

Carti Siribon;

corporael:

Naja Sara Tegal:

Goya Batavia:

Praya Tegall:

Teltra Tegall,

sterck tesamen ..... 80 coppen.

21. luytenant Nanda Mataram;
vaendrager Praya Wangsa:

sergeanten:

Zitra Serebon;

Zadja Wanza Soecoepoura;

Zendi Perhos;

Zitra Crawingh;

schryver:

Nala Tagal;

merinjou:

Niky Bantam;

corporael:

Tria Tegal;

Astra Wangsa Siribon;

Dita Crawingh;

Wira Selinga,

sterck tesamen ..... 70 coppen.

22. luytenant Negatti;
vaendrager Patra Soeta:

sergeanten:

Marta Praya Crawingh;

Soeta Naya Sirebon;

Zitra Chiribon;

Carty Soeta Roema;

schryver:

Zitra Naya Dermayoe;

merinjou:

Nala Praya Salinga;

corporaels:

Zitra Soeta Cingasamie;

Anum Japara;

Wangsa Gitty Loerentenga;

Wira Dermayoe,

sterck tesamen..... 80 coppen.

Dese 23re comp^{te}., waarvan hiervooren zangeroert zy, is mits 't absenteeren veeler Javanen op heden onder de andere gestooken ofte verdeelt geworden, soodat deselve door geene aparta officiers afgevoert zy:

bestaende dese laeste 11 compagnien alle uyt Javanen van de westzyde deser stede, zynde sterck opgetrocken 1207, alsoo dat de 22 complete compagnien van de west- en oostzyde bedragen een nomber van 2420 coppen, staende gedurende desen optreck de comp^{te}. van de Nieuwpoort onder den luytenant Joannes van Wyngaerden in batagie (*) midden op het pleyn voor het stadshuys gerangeert, na 't welke afmarcheren de ruyterye des casteels ende de drie voornoemde comp^{te}. soldatesque alle by gelederen chargeerende mede aff en 't speelhuyjs voorby weder na haer bescheyden plaats marcheerde, waarmede den tyt doorgelopen was tot 's avonts ten 8 uyren, als wanneer den Ed^{le}. Heer Directeur Generael met de Heeren Raden en Mevrouw Generaels, 't verdere vrouwgetimmer en geselschap oock hen weder naer het casteel begaven en voorts yder nae zyn woonplaats, hoedanigh dan desen Javaensen optreck voor de eerste maal te deser stede en de laeste voor dit jaer allmede met vergenoegen in vrolyckheyt een synde genomen heeft, sonder dat eenig ongeluck sooveel men weet voorgevallen zy.

18 d^e. 's Middags erlangen per een Indants vaertuygh van Seriben een brieffle, door den capiteyn Jochem Michielsze en raat nyt 't fortje de Beschermingh aldaer aen Haer Ed^{le}. nu vier dagen geleden gecarteert, meldende eenlyck dat volgens advys van Tagal party rovers haer outrent Sombar met 16 vaertuygen souden outhouden: den jourabassa van Pangeran Romga Gompol was door de Maccassaren outrent hare woningen vermoort, sonder dat men tot noch de dader daarvan hadde connen uytvinden etc^{le}. gelyck breder by 't aenkomend briefflboeck onder 't quartier van Indermayoe kan werden beooght.

's Naermiddags comt na langh verlangen direct uyt Ternaten over Bouton en en passant over Japara dogh sonder schryven vandaer alhier te arriveeren 't jaght de Sampson en daarmede den oppercoopman Cornelis van der Duyn, zynde eene der gecommitteerdens, in December anno passato tot herstellinge der beroerten naer de Maluccos vertracken, en werden daarmede door den Ternatsen Heer Gouverneur Robbert Padbrugge oock herwaerts overgesonden de drie aldaer geditioneerde Ternataense Princeen en grooten, te weten den goegoegoe Prins Alem, den capiteyn laut Rety en den quimela Marsoaly, zedert 20 Juny 1679 ten casteele Orangie in arrest gehouden geweest en thans soodanigh door denselven Heer

(*) Versta: in bataille.

Gouverneur Padbrugge opgesonden werdende, daerbesyden oock zyn overgecomen noch 60 verlostte Nederlandse militairen onder en met den luytenant Jan Heysselbergh en vaendrig Benjamin de Niville, brengende den E. van der Duyn vandaer over een ampele missive, door den Gouverneur Robbert Padbrugge voornoemd Mitsgaders den raat ten castele Orangie in Maleyen den laesten Augusto passato gedateert, met noch een appendix van den sesden des voorleden maents September uyt 't schip 't Wapen van Middelburgh van voor Macquian tesamen een Haer Ed^e. geschreven, verselt met diverse hylagen en papieren, daeronder een Maleyze missive van den Conink van Batchian, die hiernamaels, wanneer deselve ingehaelt staat te werden, sult volgen, beheisende de voorsz. ampele briefl ten merendele een geëxtendeert recit van 'tgeene ons den 29 des voorleden maents per de Buyl Delfshaven van Makassar door seecker extraet missive de dato 29 July, uyt Ternaten derwaerts geschreven, al eenigematen van dien noch verwarden toetant ter kennisse zy gecomen;

aengesien onse remorerende Mardykers in Maleyen door verscheyde ontmoetinge door de Ternataense berghvolckeren seer qualyck en vyandelyck getraecteert waren, was men eyndelyck te rade geworden, hun rendezous op Dodingo te verstooren en deselve vandaer te vernestelen, vermits men advys geeregen hadde dat hun hoofd, den (*) Ternataanen capiteyn majoor Baccary, met den meesten hoop dier rebellige berghboeren van Tabava, Tohelo en Tobelatia, zynde inwoonders van Lauw en Gammaknorra, op 't vastelant hun begeven hadde om hare hostile actien te vervolgen, ende waeruyt wel te vermoeden was, dat dat nest noodsaeckelyck van volck ontbloot moete zyn, ten welcken eynde den luytenant Cromhuysen met parthye militairen etc. inderyl na derwaerts met 't jaght de Experiment en party cleen vaertuygh was geëxpedieert, die oock op d'aencomste tot Dodingo naer weynigh tegenstant sonder verlies van eenigh volck sich meester van die plaats, leggende op den top van 'tgebergte, maecte en 't dorp omlaeg een straunt in den brandt stack, waardoor den vyant groote schade wierde toegebracht en de onse eenige buyt bequamen, als zynde dese plaats de stapel van crygs- en montbehoefden der Ternatanen, nemende (**) d'inwoonders de vlucht naer Talingo, een negorye onder den Tidorees gelegen, na 't welke dese post door d'onsse tegens de intentie en ordre van den gouverneur Padbrugge weder verlaten was geworden;

naderhand, naerdan men den Bscarl Andries Olofsze vluchteloos na Jelolo hadde afgevaerdigt om de Ternatanen tot inkeer te nodigen, wierd den geciteerde luytenant Cromhuysen met voertigh militairen en eenige vaertuygen derwaerts mede gesonden, om des mogelyck die hertneekige uyt hunne wercken te jagen en haer canon tragten te vermeesteren, dogh sulx niet willende gelucken 't jaght de Exprimint voor Jelolo in besetting gelaten en de chialoup den Rooden Haan naer Sawoe gesonden, alwaer de hoot van de gemelte de Rode Haan door de Ternatanen onder 't toebrengen van eenige verversing onvernien overvallen en de daerop zynde elf Nederlanders door den vyant verradelyck gemassacreert waren geworden;

(*) Er staat: hun hoofden.

(**) Er staat: menende

kort ⁽¹⁾ daeraen brack 't jacht de Experiment uyt de besettinge van voor Jelolo tegens ordre op en verscheen weder aen 't casteel Orangie met voorgeven dat door eenige branders om 't gevaer te ontgaen gedwongen waren hun touwen ⁽²⁾ te kappen, dog door den gouverneur Padbrugge gelast zynde weder derwaerts te zeylen en de besettings alsvooren waer te nemen, soo hadden sich 't meeste volck en eenige der officieren daertegens gestelt en verklaert geensints daerheen weder te willen vertrecken etc., welke myntenie met 't lighen van ses en dertigh man en 't stellen van andre in derselver plaats gestelt was geworden, sulx gemelte jacht noch tydigh weder voor Jelolo quam, even wanneer den meynedigen hoop, soo men rugte, gerocet stont om naer Maleyo over te comen, en omdat soodanigh misdryff van rebellie om de quade consequentie niet ongestraft soude blyven, soo waren twee dier voornaemste belhamels met de koorde ter doot en de anders met de koorde om den hals om 't gericht aen te sien gestraft;

naer dit voorval de Steenbock naer Oaby tot ontmoetinge der verwagte Bataviane schepen gezonden zynde en den heer majoor St. Martin in de Straat Batchian aengetroffen en volgens medegebragte ordre een sergeant, corporael en 11 soldaten overgenomen hebbende, was de sloep in de terughreys naer Maleyo den 25 January onder de Batoehynsche cust omtrent Haquelamma gestrant en door een travade tegens de klippen geslagen, dog al het volck gesolveert, maer terwyl ten allen ongelucke den Ternataensen goegoego, capiteyn lant en Baccary alsdoen met negen correccoren etc., juist daer ter plaatse quamen aen te landen en ons volck ontdeekt en ongewapent by den anderen vonden, soo waren se daerop ingevallen en hadden 2 derselver gedoot en 12 gevangen weghgesleept, de 5 resterende beschwaert in gevlucht, waarvan er anderhant op ultimo January 4 en den 10 February noch een weder tot Maleyo overgecomen waren, wesende de andere 12 tot Jelolo door de Ternataense ryxgrooten soo gesecht wierden moordadigh ongeschragt;

inmiddens quam het jacht de Sampson den 9 February eyndelyck met den heer mayoor St. Martin van Batavia voor 't casteel Orangie te verschynen en even van te voren ⁽³⁾ oock de noordeylandse Coninckjes met 10 correccoren en 300 fluxe karrels mitsgaders den 11 Maert daeraen de schepen Roemerswale, Voorhout, 't Wapen van Middelburgh en de Zyp met de heeren gecommiteerden Jacob Lohs, Cornelis van der Duyn en Jacobus de Gheyn met de resterende gesondene militaire maght ⁽⁴⁾; met de aencomste van de Heer Mayoor was alle vyandschap tegelyck wederzyts opgehouden en naergebleven en daerop naer 't resumeren der Batavische papieren goetgevonden den onderkoopman Direk de Gheyn en luytenant Cromhuysen vooreerst naer Tidoor aen den Coningh Sayfoedin af te senden, waarvan de laeste door Syn Hoogheyt niet aengenomen maer d'eerste met bysondere statie

(1) Het HS. vertoont hier een gat van eens letter of 5, dat ik met kort heb aangevuld.

(2) Er staat: *trouwen*.

(3) Het HS. heeft hier een gat van eens letter of 5, dat ik heb aangevuld met voren.

(4) De sharpneta die ons HS. gecopieerd heeft, schryft hier: *metende resterende desondene militaire maght*.

ingehaelt en verhoort was; dese besendinge streckte eenlyck tot bekendmaeckinge van de comste der gesamentlycke gecommitteerden, met versoeck om de overgebraghe brieff van Haer Ed. aen Syn Hoogheyt ten eersten af te laten halen, en voorts denselven t'ondertasten en tot middellinge met de Ternataanen aen te porren, waarop den Koninck Sayfoedin wel goet bescheyt had gegeven, maer doorgaens uytstellinge gesocht om, soo men maynde, den tyt onnuttielyck te doen slyten etc.;

dogh wiert Haer Ed. brieff aen gemelte Tidorees eyndelyck den 28 Maert met besondere statie afgehaelt, inwylen door 't lang lenteren de gysselheeren Prins Alam, capiteyn laut Rety en quimale Marsaoly, hiervan onderricht zynde, verclaerden eenparig liever te willen sterven als te tolereren dat de vermiddelingen door den Tidorees soude geschieden: sy waren de naeste ende voornaemste der Ternataense regeringe, sy soude haer uytterbest tot die saak doen, indien men haer maer betrouwen wilde etc.;

waerop verstaen wierd de vier heeren gecommitteerde gesamentlyck met eene der ostagiers, Prins Alam, na Jelolo souden vertrecken om Haer Ed. brieff aen den Koninck Amsterdam selis te presenteren en te doen bestellen, gelyck dat den 11 April met 't schip 't Wapen van Middelburgh en 't fregat Ontroert Ternaten onder d'E. majoor Saint Martin op 't goedvinden van den heer Padbrugge soodanigh by der hant genomen was; by Jelolo gecomen zynde, wiert de missive door de Ternataanen plegtelycken van boort afgehaelt met beloften den Coninck met syn ryxgrooten eerstdaegs aen boort soude comen om de ontroerde saecken met d'E. majoor S. Martin en verdere gecommitteerden in voorige stilte te brengen, 't welk alsdoen hoopte tot een goede vermedieling hadde gebaert om tot een gewenscht eynde van dese onlusten te geraecken, doch zy daerna 't zy om wat redenen off de affkerigheyt en haet tegen de gouverneur Padbrugge weder van voornemen en tot wantrou veranderd zynde, waren d'onse doen over de 5 maenden door den Ternataen om den thuyt geleyt en opgehouden, inwylen dat zy zich hoe langer hoe meer onder de hant versterckten en aen alle kanten zyn best dede om eenige aenhangh te krygen, waervan eyndelyck een correccie door d'onse geattrappeert was, waarop doen den Ternataen de vreedevlaggen, die doorgaens van hun sterckten nevens oock d'onse van de schepen hadden gewaeyt, quamen in te nemen;

naerdat dan d'voorgestelde middelen, om de verwarde saecken met den Ternataen in der minne te herstellen geintenteert, te vergees scheenen en zy sich na veel pretentien en klagten tegen d'heer gouverneur Padbrugge etc. niet wilde laten geseggen, ende doen nae lange wagtens en vele moeytens met den Tydorees dien Hoogheyt sich verclaert hadde d'E. Camp. volgens gesloten contract getrouwelyck te sullen bystaen, soo wiert, vermits den allvalligen Ternataansen hoop d'onse dagelycx beschempten, eyndelyck den oorlogh tegens haer Ternataanen vastgesteld, doch eghter soodanigh belecht dat die wederspanninge en eerste vyantschap aen d'onse soude moeten bethoopen;

daerop wierden dan de schepen dicht onder hunne wercken soo op 't voordeligste gekort en den secretaris Loffsaugh (aengesien sy seecker aengeslagen protest aen de palen voor Galfassa niet en wilden aennemen) voor 't laest nae

gemelte Gaffassa, waer sich den Coninck met zyne ryxgrooten onthielt, gesonden om denselven noch eens te abbordeeren en tot den vrede te persuaderen, dogh dat almede vrugteloos afgelopen zynde, soo had men daerop aenstonts den E. van der Duyn met eenige welbemande schuyts naer de mond van de Jelolose rivier gesonden (die met pallisaden afgepaeld was) om te ondernemen off zy daer ergens door de palen konde geraecken, om seecker paggertje daerbinnen, waeruyt men Gaffassa comde bestryken, in possessie te nemen, dogh eer men soo verre quam wiert uyt de sterckte Gaffassa met een canon met scherp op den E. van der Duyn geschooten en t'gelyck mede nae onse schepen, die daerop alsdoen niet schuldig bleven, en dusdanigh raecten 't spul aen de gang en inwylen den E. van der Duyn in de Jelolose kreek, vindende die post reets verlaten en de kil met sware boomen soodanigh toegesackt, dat men oordenke het daerby voor dien dagh te laten, hoewel denselven van der Duyn door syn yver soodanigh met den vyant sich inwickelde, datter dien dagh tot den donkeren avont hevigh wederzyts geschoten wierden;

des anderen daags voor den dagenaet begroetende den Ternatuen d'onse weder met 't canon, waerop een yder sich op zyn bescheyden post vervoegde om den vyant met ernst aen te lasten, stellende den heer majoor Saint Martin met 4 comp^t. sich tegens de sterckte en steylte van Gaffassa en den E. Lobs met vier andere comp^t. tegens een andere schanse omlaegh, maer vermits den E. Lobs wegens de modder niet wel landen konden en den vyant geduurigh altemets canonneerde, soo waren ons volck oock besigh met lossen en laden, waardoor den vyant beleth wiert seecker groff geschut te gebruycken; inwylen dat den vyant hiermede bezigh was, soo quam den heer majoor door de palen, en nam de steylte en sterckte Gaffassa sonder ongeval off tegenstant onvoorsiens in en soomede cort daerna den E. Lobs (die inwylen met de syne door de modder tot de middel toe aengelant was) de benedenposten, waardoor men een vasten voet op 't lant kreegh, verlatende den vyant sonder veel tegenweer van belang alles op Gaffassa om sich met de vlucht te salveeren;

inwylen den heer gouverneur Padbrugge mede aen lant verscheenen zynde (en die 't beleyt van saecken ende de orders gegeven hadde) vervolghde den vlugtenden vyant (verselt door d'E. van der Duyn met d'oude militairen), en wiert alsoo na waynig tegenstand sonder een man te verliesen 't groot casteel Jelolo oock vermeestert, vlugte den vyant altoorts boswaert in met 't geen sy dragen conde, onder anderen medeslepende eenige lighte metale stuckjens;

in dit landen en innemen der posten hadden d'onse niet meer als 2 dooden en eenige gequesten gehadt, daer nogtans alle hare retrenchementen van sware paelwercken etc. wel een myle wegs uytgereckt en seer voordeeligh gesitueert waren, alsoo dat 't maeksel sich voor geen Europaeus werk behoefde te schamen, 't welck nu t'eenemaal vernielt en 't groot casteel Jelolo om den grooten ommeslagh en verscheide redenen om dien gedemanteleert was geworden, dogh Gaffassa, als redelyck wel gesloten en met horstweeringe versien, noch vooreerst in possessie gehouden;

de sterckste vestinge in de Moluccus op Sawoe wiert almede voorts den 8 July sonder eenigh tegenstant vermeestert, en hadde den vyant op 't aenaderen

van d'onse het dorp daerby gelegen zelfs in brand gestoken, zynde dese vestinge soo advantagieus met morassen omeingelt dat den vyant met weynaigh coppen kräftigen tegenstant soude hebben kunnen doen, indien het hun aan de couragie off andere redenen niet ontbroken hadde, en waerom die plaats oock vooralsnogh ware beset gehouden en daerdoor den wegh tusschen Jelolo en Sawoe geopent, dat men van d'eene post tot d'andere soude komen; wesende in Jelolo 10 metalen en 5 ysere en in Sawoe 6 metale en 4 stuex yser canon veroverd geworden.

wyders had men naer 't innemen van de sterkte Gamnecknorra, alwaer de inwoonders gevlucht en de huysen in de ascho gelecht waeren, nergens eenigh tegenweer meer ontmoet, en was alsoen by den gouverneur Padbrugge en de gecommiteerden onnodigh geoordeelt met de scheepen verder af te saken om de swacke dorpiens Tellisea en Lolela mede in de brand te steecken, leerende mitsdien, nadat zy de 2 sterktes Gaffassa en Sawoe beset lieten, met de verdere maght weder na Maleyo of Ternaten, dogh soude alvorens 't fregat 't Ontroerde Ternaten aghter Halmahera om naer de Zuydsee ontrent 't eylant Gaenw en Dodingo om dat landt te verkondschappen en nevens 't nieuw ontdeckte in de groote boght van Tominy op 't papier te ontwerpen, terwyl den E. majoor Saint Martin nog met de scheepen Middelburgh en Sampson etc. met 5 comp^t. soldaten na voorz. Dodingo was geordonneert, 't welck verlaten en de reduyt op den bergh onder den voet geworpen zynde, soo soude niettemin die post almede vooreerst noch beseth werden, en daarmede was alles aan die kant afgelopen en vermeerstert, te verwonderen zynde dat men in al dien tyt geen kouschap van den vyant konde erlangen noch 't minst van haere intentie vernomen werden; de Tidoreesen had sich na 't gevoelen van de heer Padbrugge meest maer met een uytterlycke molinatie ⁽¹⁾ aan de zyde van de Comp^t. gevoecht met voorgeven haer Ternatse gebuaren, indien se naer geene redenen quamen te luysteren, vyandelyck te helpen aenlasten, en ten welcken eynde den Coninck Sayfodin versocht dat zyn volck, doen de actien souden aengaen, eerst landen moghte, en was ten dien eynde oock zyn soone, de Prince van Ceram, met hare correccorremaght by d'onse voor Gaffassa verscheenen geweest, dogh men bevond se soo lafhartigh en onder haer soo verdeelt, dat, al ware hun de voorteght vergunt, sy egter die couragie tot landen niet hadde, gelyck se in den aanval blyken daervan quamen te geven en hem doorgaens meest als ter schuyt hadden gehonden, en alhoewel sy Tydoreesen ter eerster aencomste voor Gaffassa de Ternatanen by geschriften nyt name van den ouden Sayfodin poogdeden tot de vermiddelingh insinueeren, soo waren deselve niet geaccepteert maer veragtelyck afgewesen, en welck voor verhaelde soo 't principaelste verrigten van onse krygsmaght en de gecommiteerden in hun aanwesen in Ternaten oock was geweest, behalven dat de Tidoreesen hun best gedaen hadden in de actie om d'onse tot het landen op een verkeerde plaetse te brengen, daer het niet gemakelyck aan te comen was, dogh in het plunderen waren sy nevens d'noordelyandsche bontgenooten helden bevonden, willende zelfs

(1) Vermoedelyk eens schryffout voor: inclinatie.

't canon mede aanpakken, 't welk hun egter niet toegelaten wiert, alswanneer zy daerop kort oven na de veroveringe van Jelolo weder naer Tidore waren geretourneert onder voorgeven haer te moeten reynigen, alhoewel zy geen bloet gestort hadden, en voorts by d'onse niet wedergecomen wesende voordal alles verricht ware en men geraet stint om naer Malayo terugh te keeren;

de Tidoreesen sustineerde d'heer Padbrugge mede dat het met de Macquanders, instede van deselve totiet wederkeeren naer Macquian te bewegen, soo hadden weten te brouwen dat deselve Tosoho verlieten en 't canon aen den Tidorees overgaven, en pretendeerde den ouden Sayfodin noch eenigh gefondeert recht van eygendom op Tosoho te hebben etc., dogh diende dese post volgens de opinie van de heer gouverneur Padbrugge mede in besettinge genomen, alswanneer dan alle de voornamste advennen in Ternaten off op de overkuste geslooten souden zyn, en alhoewel onse heeren gecommitteerdens nu even voor hun depart herwaerts ten aanwesen op Tidore by Syn Hoogheyt Sayfodin om de restitutie der weggelapene Macquanders etc. geinsleert ⁽¹⁾ hadden, soo was er egter niets geobtineert, waer na verscheide redenavelingen een wederzyds heeleefdelyck afscheyt gevallen;

op de Manado stont alles wel, hebbende die bergboeren naer eenige tegenstrevingen hun weder gewilligh onder de gehoorsaemheyt van de E. Comp^e, begaven en een sergeant nevens eenige Nedarlandse militairen in de negorye tot Tamerery by haer in garnissen aengenomen, gelyck sulx mitsgaders de consideratien van de heer gouverneur Padbrugge over dit noch verwerde werck by 't aankomend brieffhoeck seer ampel geextendeert staat te werden outwaert.

Met geelteerde jacht de Sampson zyn ons noch apart in handen gecomen buyten 't packet 2 particuliere brierjeas, 't eerste door den E. commandeur Jacob Cohs uyt 't casteel Orangie den 30 Augusta aen Haer Ed^e, gecarteert, eerstelyck tot bekentmaeckinge van zyn E^d. aencomste en verblyff aldaer in Ternaten, met dancksegginge voor de dispositie over zyn persoon omtrent de bestieringe van dat gouvernement en met versoeck om by d'heer gouverneurs Padbruggens verblyff noch in dese trouwbelen aldaer zyn E. yets beters moght werden toegepast etc.; het andere brieffjens is geschreven door Zery Maharadja Sapaty in 't Maleyts uyt Bouton aen de Ed^e. Haer Directeur Generael Cornelis Speelman, 't welk na gedaen translatie geoordeelt zynde alhier mede te insereren, luydt aldus:

Translaetbrieffje, door Sery Maharadja Sapaty uyt Bouton aen de Ed^e, Heer Directeur Generael Cornelis Speelman geschreven.

Desen brieff verthoont de suiver- en oprechtigheyt des gemoets van Sery Maharadja Sapaty, comt aen den Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, wien den hoogen Godt in Syn heylige bescherminge bewaere voor alle onbeylen en met Zyn godlycke segeninge hem meer en meer in alle zyne affairen bywoonen en verstercken, dat hy tot verder hooghien aensienlycken staat in dese wereld miagh steygeren.

(1) Het H.S.: *geinsleert*.

Wyders mascke ick by desen UEd^e. eerbiediglyck bekent, eerstelyck, nadamael UEd^e. vrend Sultan Simildyn van dese werelt in de godlycke rustinge is verhuyst, soo hebbe ick nevens alle de ryxgrooten UEd^e. vrendt Radja Lamawely tot Coninek van Boeton verkooren: ten anderen aengsande de 500 rd^e., die aen ons zyn overgesonden, daarvan heeft UEd^e. vrendt sal^e. 200 rd^e. ick vertrouwe vermits door veel occupatien als andersints UEd^e. van dit mouson niet sal kunnen geworden, maer verhoops, soo het Godt belieft, in aenstaende mousson de voldoeningh sal geschieden. Belangende myn deel, de 100 rd^e. sal met de hulpe Godes met de terughromste van den E. Heer Saint Martin restitutie met den intrest van dien geschieden, insgelycx wegens de 40 stucx lyfseygonen sooveel als myn vermogen sal kunnen te berde brengen, en voor dees tyt Ed^e. Heer niets hebbende tot teecken van ons gesontheyt UEd^e. toe te senden, maer Godt biddende, die UEd^e. in een langhduyrige en voorspoedige gesontheyt wil bewaren.

Heden ter extraordinary vergaderinge gebesoeingeert zynde wegens de saecken van Malacca en 't vooraff derwaerts senden van 't jaght Negombo, is met eenen een den E. Marten Pit, visitateur generael, op desselfs versoeck toegeslaen met zyn huysvrouw en familje per de aenstaende eerste retourvloot te mogen repatrieeren, gelyck alles breder by 't resolutieboek can werden gelesen.

19 d^e. 's Morgens komen de Nederlandse militaire coppen onder den luytenant Jacob Heysselbergh nevens den vendrigh Benjamin de Niville (op gisteren per de Sampson uyt Ternaten teruggegecomen) binnen 't casteel hun vertoonen, sterk in 't geheel 69 krygers, marcherende 't pleyn randt Syn Ed^e. wooninge voorby weder na buyten en vooris ider na haer bescheyden plaats.

Heden middagh door een Bantams vaertuygh per den Chinees Kangok een Maleys briffie aengebraght zynde, van den sabandaer Kiey Aria Mangonsadana uyt Bantam aen d'Ed^e. Heer Directeur Generael geschreven, soo is goetgeagt 't translaet daervan tot speculatie hier te insereren, zynde van volgende inhonde.

Translaetbriffie, in 't Maleys van Kiey Aria Mangonsadana uyt Soeroesoean aen de Ed^e. Heer Directeur Generael Cornells Speelman geschreven.

Desen brieff een teecken van suyvere genegentheyd van Kiey Aria Mangonsadana, die uyt last van den Sultan als gesaghebbet van de gande affairen in 't hof van Soeroesoean, comt aen den Ed^e. Heer Admiraal Directeur Generael Cornelis Speelman, die seer verstandigh in syn resolutie en oec seer genereus in 't uytvoeren van dien, die oec seer precys in 't verrichten van alle affairen der Generaale Comp^e. in 't casteel Batavia, wiens medogentheyd is seer vermaect soo gints en herwaerts in alle linden, insgelycx van syn gedoente, alles accordeert met zyn manierlyckheyt, soodat van syn goede genegentheyd in 't onderhouden van onderlinge vrantschap is in de herten

van alle zyne bontgenoten vrienden welbekent, destemmer in 't herte van Keey Aria Mangonsadana 't selve onvergetelyk sal blyven. Wyders soo is 't dat Keey Aria Mangonsadana aan den Ed^l. Heer Admiraal Directeur Generael bekend maakt, soo yets zy alhier in Socorsocan dat den Admiraal Directeur Generael Speelman begeert off daermede te connen dienen, den Admiraal gelieve om 't selve te stieren off met een letterken aan zyn vrunt die genaemt is Keey Aria Mangonsadana te laten weten: desgelycx sal Keey Aria omtrent den Admiraal Directeur Generael oocq doen, opdat de onderlinge vruntchap onveranderlyk magh blyven, dat is het toecken van auwyer en oprechte vruntchap in deser werelt. Desen guet nu met den Chinees genaemt Kangak.

's Avonts verseyllt nyt dese rheeds vooraff naer Malacca 't jaght Negombo benevens oocq de chialoup Oornst, zynde 't eerste gedestineert om voorts vandaer over Masulipatnam met vrachtgoederen der Mooren etc. naer Persia voor te gaen en de sloep om in 't Malaxe vaerwater dienst te doen, medenemende een dubbele advysbrieffe van Haer Ed^l. aan den Heer Gouverneur Jacob Jorisse Pits mitsgaders den raedt tot advertentie van zyn E. electie na Cormandel, Bengale als anders meer, op gisteren geteeckent en van zodanigen teneur als by 't afgaende briefboek en verhael kan werden gesien, hebbende wyders 't jaght Negombo voor Malacca medegevoert de volgende provisien etc., als te weten:

1 legger Riuse wyn:

1 d^e. seck:

2 vaten Delfs en

2 vaten harutjesbier;

2 vaten Hollantse boter, samen costende.... / : : (1).

Een weynigh later vertreckt oocq na Sumatra's Westcust de hoecker de Bonde met een duplicate missiye aan d'heer commissaris Laurens Pit de Jonge, den commandeur Melchior Hart mitsgaders den raet tot Padangh, op 16 deser reets origineel met de fluyt Goylant vooraff derwaerts gegaen en hebbende voorts desen hoecker voor den Westcust-handel en mynsomslagh ingeladen de naervolgende kleeden en andere goederen, als namentlyck:

169 packen diverse kleeden, voorts nog verscheyde medicamenten, materialen, drogueryen, schryfftygh en andere benodigtheden, bedragende een somma van ..... / 55251: 6: 2.

Heden ier extraordinary vergaderinge ghesoigneert synde wegens het affsenden van partye comptanten tot den handel in Bengalen over Malacca ende 't remitteeren van eenige grove en hier incurante lywaten tot retour na 't vaderlandt, is daerover als vorder alsulx geresolveert als by 't resolutieboek staat te beoogen.

20 d^e. Heden middagh door den Macassaer Mangsoeroe met eygen vaertuygh van Chiribon aengebragt zynde seecker brieffe, door den Macassaersen luytenant Dain Matara vandaer in zyne taale aan de Ed^l. Heer Directeur Generael Cornelis

(1) Het O.S. laat het bedrag oningevult.

Speelman geschreven, zoo is dat naar gedaane oversettinge bevonden en te luyden als volgt:

'Translaethriefle, door Dain Matara in 't Macassaers byt Chiribon aen de Ed^{de}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman geschreven.

Bevorens nedrige gebiedenisse van Dain Matara aen den Ed^{de}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, soo dient desen eenelyck UEd^{de}. bekend te maekens nademaal ick vergelyck myn persoon by een blad en UEd^{de}. is de wint, en hyaldien UEd^{de}. my noch langer in denselven staat will estimateeren, namentlyck in dienst der E. Comp^{te}, voor sooveel als ick gesien en gehoert heb sal ick alles promptelyck UEd^{de}. bekend maken, namentlyck 'tgeene dat recht en billigh is, want ick ben van gevoelen dat UEd^{de}. myn persoon als ooren om te hooren en als oogen om te sien gebruyckende soo hier en daer, waerin dat UEd^{de}. my sal gelieven te ordonneeren, door welke gunst raek ick oecq in reputatie omtrent de lieden, want ick moet tegenwoordigh bekennen dat UEd^{de}. is dien ick voor myn vader en moeder moet erkennen, Wyders, WelEd^{de}. Heer, ter comste van 's Comp^{te}. wapenen soo ben tot aen 'thoff deser ploetze aengecomen, alwaer de Princen, 3 gebroeders, haer residentie hondende en met haer in contract van vrede en alliantie treden, dogh men kan niet sien dat ze met oprechte genegentheyt meenen, maer sehynt dat het meest door dwanck zy geschiet. In 't welnemen van UEd^{de}. dat ik dit segge, omdat wy tot heden niet hebben gesien, dat se 't minste teeken van haer ootmoedighyit vertoonen. Op Macassar, doen UEd^{de}. 's E. Comp^{te}. wapenen aldaer volbraght hadden, doen hebben se moeten een heel ander manier van verootmoedighingh bethouen, want de wapenen en konnen sonder vrugten niet gevoert werden, edogh Ed^{de}. Heer, UEd^{de}. is die van sodanigen saecke wel volcomentlyck bericht, hoedanigh de overbeerde volkeren sich moeten gedragen.

(Lager stont:) anno 1680.

(Was geteeckent:)

D.M.

21 d^e. 's Namiddags souden Haer Ed^{de}. een klein briefle per Javaens vaertuygh na Bantam aen den resident Willem Caell, dienende ten principalen tot rescriptie van de ontfangene advisen vandaer, gelyck den inhoud van dien by 't affgaende brieffbocck en oecq korter in 't verhaal gespecificeert staet te lesen.

's Avonts vertreckt voor de laeste besendinge deses jaers na Palimhaugh tot affhael van peper de fluyt Wimmoum, medenemende drie brieffjes, d'eerste aen de residenten Pieter van der Vesten en Willem Zabelaer aldaer geschreven, de tweede aen den adsistent Sybraut Sybrautsze, present residerende van Comp^{te}. wegen tot Jamby, en de laeste aen den Sultan Anum, Koningh tot Jamby, alle 3 op gisteren geteecken en van sodanigen inhoud als by 't affgaende brieffbocck

en verhael kan werden beooght, sullende egter 't brieffe aen den Jambysen Sultan Anum hieronder volgen, synde door gemelte stuyt vanhier noch weghgeroert een cargazoen totte Palimbangse pepernegolie en omslagh, bestaende in de volgende contanten en andere behoeftig voor de comptoiren Palimbaugh en Jamby, als te weten:

88699 guldens aen pant der minne en nytsstaende schulden off obligatien raekende de Jambyse en Palimbangse schulden:

62400 guldens aen contante realen, en voorts diverse provisien, timmergereetschap, materialen, medicamenten, schenckagie- en andere goederen voor de comptoiren, bedragende tesamen een somma van / 149409 : 4 : 8.

Brieffe, van Haer Ed^e. aen den Sultan Anum tot Jamby geschreven.

Desen brieff komt uyt een goede genegentheyd van den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende Raden van India tot Batavia aen Sultan Anum tot Jamby, hem toewenshende een langh, voorspoedigh, geluckig en gesont leven.

Den brieff, die den Sultan aen den Gouverneur Generael ende Raden van India geschreven heeft, is haer door Comp^e. hoofresidenten tot Palimbaugh toegesonden ende op Batavia wel aengebraght mitsgaders met behoorlyck ere ontfangen geworden, hebbende daeruyt verstaen met aengenaeemheyd de goede genegentheyd, die den Sultan gehadt heeft, om aen den Gouverneur Generael gesanten te souden, dog daerinne verhindert waert geworden, doordien den Macassarsen Dain Mangika zyne gedaene beloften van de geleende 15 praewen weder terugh nae Jamby te senden niet nagecomen heeft, synde door den capiteyn Eghert van Swenne tot Palimbaugh daeromme oocq vrughteloose ende vergeefse aenmaningh gedaen, gelyck oocq geschiet is met het affeysschen van de 400 rd^e, die naghoda Bongsoc Toupan aen den Sultan schuldigh is, sullende hy Dain Mangika misschien oocq niet te bewegen zyn om te restitueeren des Sultans volck, geweest in het vaertuygh, dat de Sultan met een gesant aen Johorsen Coninck gesonden hadt en 't welcke door de Macassaren die desen Dain Mangika aenhangen voor de rivier van Jamby overweldicht en geplundert is, hebbende des Sultans gesant dootgeslagen en 't volck tot 196 in 't getal medegenomen ende daervan maer 65 wederom gegeven, alle 't welcke een snoet en boos bedryff van denselven Dain Mangika ende zyn volck is, comende noch daerby dat volgens des Sultans schryven sy Comp^e. logie tot Jamby souden geschonden en berooft hebben, waerover zy t'zyner tyt haer welverdiende straffe nog wel eens becomen sullen, maer dewyle zy hier op Batavia vooralsnoch niet en zyn, soo kunnen den Gouverneur Generael en der Raden van India haren goeden wensch niet volbrengen, sullende sy apparent het op Palimbaugh oocq soo quaelyck maecten, dat se aldier niet langer gedoocht maer tot vertreck

gedwongen werden, waervan den Gouverneur Generael ende Raden van India de seeckerheyt dagelycx verwagten te verstaen, die hun dan daarop nader beraden ende hetgeene nodigh en dienstig is in 't werck stellen sullen. Ondertusschen laten den Gouverneur Generael en Raden van India hun welgevalligh en aengenaem syn, dat de Jambynezen genegen waren haer peper aen niemant anders dan aen d'E. Comp^e. te vercoopen ende leveren, om waervan een preuue te nemen, den Gouverneur Generael ende Raden van India goetgevonden hebben, enige contanten en coopmanschappen van Palimbangh na Jamby te senden aen den taelcundigen assistent Sybrant Sybrantsze, alson in 's Comp^e. logie residerende, om door hem verhandelt te werden, waerinne den Sultan hem gelieft behulpzaam te zyn, ende nu oocq sich nader te beraden over 't senden van een gesant na herwaerts om mit hem over de saecken ende negotie in Jamby mondelingh te spreken ende een ander nieuw contract te maken, soecals dat in desen tyt met den welstant van Jamby en den dienst van de Comp^e. overeen sal kunnen gebraght ende wederzyts goetgevonden werden, tot soo lange het zenden van de 1000 rd^e. aen buseruyt, door den Sultan versoght, oocq wert uytgesteld ende eenelyck by desen brieff uyt een goede genegenheyt gevoeght: 12 @ carmosynroot laecken, 1 p^e. goude alegia gemeen, 1 d^e. purper van de beste, 2 p^e. silver incornate d^e., 40 patholen neusdoecken, 20 p^e. roode patholen van 6 asta, 1 rol root, 1 d^e. groen Perziana phelp, 1 kas roosewater, 3 ƒc loely, 3 ƒc nagelen, 2 ƒc noten, 2 ƒc caneel, hetwelcke den Gouverneur Generael ende Raden van India versoecken dat den Sultan met genoegen gelieft te aenvaerden.

Geschreven in 't Casteel Batavia op 't eylant Groot Java desen 20 October anno 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyde stont Comp^e. zegel in rooden lakke gedrukt en daeronder stont:)

Ter ordonnantie van hooghgemelte Haer Ed^e.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

's Avonts senden Haer Ed^e. per Javaens vaertuygh een brieffe zen den resident Willem Caess tot Bantam, op heden gedagteeckent en van sodanigen inhoudt als by 't allgaende brieffboek in 't brede kan worden gesien en gelesen.

Heden ter extraordinary vergaderingh onder 't besoigneren van verscheyde saecken raeckende Chiribon, Palembangh, Bantam en Malacca alsmede de commissie naer Bengale en Cormandel, item 't versenden van Japanse camphur volgens eysch naer 't patria, is in dat een en ander alsulx gearresteert ende geresolveert als by 't resolutieboek in 't breede kan worden gelesen.

22 d^e. Voor de middag komt alhier wederom van Palembang te retourneren de chialoup de Orangieboom met een missive, door de residenten Pieter van der Vesten en Willem Sabelaer aldaer de dato 10 deser, verselt met verscheide bylaagjens daertoe gehorende, aen Haer Ed^e. gecarteert, en daeronder oocq is bevonden een brieffie van den Sultan Ratou, mede aen Haer Ed^e., waarvan 't translaet hieraghter op zyn tyt, wanneer die staet te worden ingehaelt, sal volgen, behelsende de missive onser residenten in korten 't volgende nieuws: den ouden Sultan Ratou verselt met eenige syner grooten had de residenten tot verscheide maalen in Comp^e. logie wesen besoecken en om eenige pasedullen tot vervoer van party peper nae Atchin ect^e. ernstigh versoght, en alhoewel Zyn Hoogheyt over 't weygeren derselver sikh seer misnought geloont hadde, soo was nogtans den toevloey van den peper daerdoor seer vermeerderd, aengesien sy voor het aenhonden hunner vaertuygen sonder passen in 't vaerwater naer Malacca beschreunt waren;

d'aengeboode hulpe deser Hooge Regeringe om de Macassaren onder Dain Mangika met geweld uyt Palimbang te helpen verdryven, was door gemelte Ratouw contrarie syu en syner grooten voorigh opgeven gedeclineert nu tot verwonderinge 'teenemaal, op en met voorgeven dat alle de voorige geschillen tusschen hem en Dain Mangika nu bygelecht waren en by Sultan de aangeboden dienste der Macassaren thans benodigde om den Jambynees den oorlogh aen te doen, van denwelcken de Palimbangse Vorst pretendeerte seer gehoont en onteert te zyn, en ten welcken eynde hy oocq jongst in de bovenlanden was geweest om die luyden, genaemt Commerindars, tot adsistentie tegens Jamby te bewegen;

eenen Dain Mangappa, neve van Dain Mangika, en Carre Polle, dewelcke met hunnen aenhang een geruyzen tyt op dit eylant Java onder Grain Glisson gesworven en met 't overgaen van Cacapper nevens de andere in onse handen gecomen en met Radja Palacca na Makassar gesonden dogh onderweegs van de andere afgewecken waren, hadden sikh nu (nadat hun eerst d'entrance op Bantam geweigert ware geworden) tot Palimbang nevens nog 20 vaertuygen vol Bougysen by voorsz. Dain Mangika vervoeght, alsoo dat dien roofgierigen rebellenhoop tot 't getall van wel 1000 coppen aldaer vermeerderd scheen;

eenige dier stropende Macassaren, onder Grain Ago op Lampon geweest zynde, waren terughgekeert, nadat se omtrent geciteerde Lampon 7 stux tingangs met peper en padye gerooft en tot Palimbang opgelraght hadden;

drie vaertuygen, door Grain Bisse etc. van Indermayoe met sout en rys naer Malacca gesonden, en welckers anachoda onderweegs Palimbang hadde aengegiert om eenige brieven ect^e. van hem Grain Bisse aen Dain Mangika over te geven als om zyn huysvrouw vandaer te haelen, waren door ordre van Sultan Ratouw aengehouden om mede tegens Jamby gebruyckt te worden, dog naderhant egter weder gelargeert, dog beneden in de rivier gecomen zynde, wierden zy van 4 Macassarsen vaertuygen overrompelt en al 't volck, onder voorgeven dat se een van Dain Mangika's volcq weghgevoert hadden, verraderlyck ongebraght en al de goederen etc. gerooft, dewelcke, soo men voorgaff, onder den Palimbangsen Sultan en Dain Mangika ter valuatie van 7000 rd^e. souden gedeelt zyn, en alhoewel eenige

Malayers deswegen aan den Sultan klagtiglych waren gevallen, soo had Syn Hoogheyt sich geensints daeraen larten storen, 't welck niettemin onder de gemeente groot misnoegen haerde ect.;

met den Sultan Anum tot Jamby bleven de onse nogh in goede vranischap, en toonde die Hoogheyt nae uytterlycken scheyn de Comp^e. genegen te wesen, gelyck sulx en 't verdere raeckende de comptoiren Palimhaagh en Jamby nyt 'taencomende briefboeck en verbael specifice can werden beooght.

's Namiddags verschynt hier ter rheeve direct van Masulipatnam op de kust Cormandel het jaght Poulerun met een missive van de opperhooffden Hendricq van Outhoorn en Pieter Moutmaker en verloreu raet ect. aan Haer Ed^e., gedateert den 14 September passato, met eenige aenhorende documenten, behelsende onder anderen dat de broeder van den Golcondasen ryxbestierder Madoena, genaemt Acheza, aan de stadspoorten tot Golconda gelast hadde geene Comp^e. goederen in off buyten te laten brengen, eenlyck omdat onse residenten hem tot 5 à 4 mael wegens de vergoedingh van den voorheen gepleegden roof tot Sadraugapatnam wat moeyelyck waren gevallen; den Groot-Gouverneur van Carnatna Lingosie anders Singappa speelde zyn rol niet weynigh met het schryven van brieven tot nadeel en kleinagtinge van de E. Comp^e. aan 't Golcondase hof, voorgevende onder anderen, om zyn quaet leuwer te stooken, des Comp^e. ordres te leggen dat men alle aflronten, die ons door de Indiaense potentaten mochten werden aengedaen, sonder tegensprecken soude moeten verdragen etc.; de Engelse vrunden hadden tot Masulipatnam voor reeckeningh van derselver Comp^e. omtrent 60 duysent stuex diverse kleeden en lywaten aenbesteed om in aenstaende January na Engeland te versenden, gaende haer negotie in groove kleden op Madepalem mede sterck voort, 't welck in de procure van de Comp^e. datheen wel eenige veranderingh mogte comen te causeren;

van Masulipatnam waren diverse vreemde schepen met kleeden en andere goederen vertrocken, als te weten 4 naer Bengalen, 1 naer Coringo, 3 naer Tanassery en 1 naer Atchin ect., gelyck alles specifice in 'taenkomend briefboeck en wat verder de negotie is raeckende ect., staat te beoogen, helibende voorts gemelte schip Poulerun syn inladinge van Masulipatnam bestaan in de volgende kleeden en andere goederen als te weten:

901 packen diverse cleden en lywaten;

30 packen zeylgaern;

1364 $\frac{1}{2}$ cⁿ. peerlen in 3 bundeltjens van de heer Chancanna, daer se lange jaeren gelegen helibende;

1 packje monsterkleeden;

14380 $\mathcal{E}$ diverse spyckers;

10440 $\mathcal{E}$ elaverstaal;

63515 $\mathcal{E}$ zalpeter;

20804 $\mathcal{E}$ root caliatourshout, voorts noch eenige weynige materiale, goederen geborgen nyt de verongeluckte fluyt Swartsluys, bedragen tesamen een somma van..... / 520569 : 9 : 6.

Wesende ons nyt de advysen de tydingen met Poelerun van Cormandel aengebraght oock ter kennisse gecomen en geteeken hoe de fluyten Janskerke ende Grave, na dewelcke hier al zedert May een groot verlangen dogh tot noch geen tydinge van is vernomen geweest, in de maent April voorleiden gereet geweest hadden om herwaerts te sievenen, dogh door de laetheyt des tyts en harde tegenwinden niet konnende buyten en over de bancken geraechen, waren zy genoodsaecht geweest weder binnen de Ganges te lopen en stinden nu alao tesamen in September andermael de reyze vandaer eerst herwaerts aen te nemen, sodat se Goltloff buyten vreesse van ongemack en nu alle dagen hier te verwaghten zyn.

's Avonts comt alhier van Japara over Samarangh te verschynen 't schip 't Goet Begin, hebbende in 't begin deses jaers van Sourabaya tot mede overvoer van Radja Palacca en syn Bougysen omweslagh een toghie naer Makassar gedaen, ons toebrengende een missive van den oppercoopman Cornelis Bartelsze Marchier en den raad nyt Samarangh de dato 14 deser aen Haer Ed^h. nevens verscheyde bylaeghjens, meldende onder anderen dat den heer commandeur Couper (volgens zyn E. advys van 2 October), nadat hy den 15 September met onsen treyn en den Sousouhoungangh met syn Javaens gevolg van Samarangh ware opgebrooken, den 15 daerna tot Wannicarij waren verscheenen, en vermits Zyn Hoogheyt om sich nyt te rusten hem aldaer wel 8 dagen langh binnen zyn hof hield, soo hadde eenige quaetwillige onder de hovelanders daeromhier nytgestrooyt dat hy den rechten Sousouhoungangh off Pangeran Depatty Anum niet en was, maer wel een Hollander off zoon van den heer admirael Speelman, ten welken eynde hy in persoon openbaer op Wannacarta hem routom zyn hof had laten dragen, om het contrarie aen alle zyn volkeren te bewysen, waerop alsdoen de Bagaleenders hunne bereytwillicheyt hadden getoont en door eenige harer gecommiteerden, die na de waerheyt van dese saecke te vernemen afgesonden waren, doen versoeckeren, ingevalle den Pangerangh Pougar hem nu niet goetwilligh wilde submitteeren, sy denselven dan oerq vyandelyck tegen souden gaen, en om nu de seeckerheyt van Pongers intentie te ondersoecken had den commandeur den capiteyn Sloot nevens 4 mantris na de Mattaram opgesonden, dewelcke ditmael aldaer seer slordigh waren onthangen, sonder audientie weder hadden moeten vertrecken, met genoughsaem bericht van de onwilligheyt des voornoemden Pangeran Pongers en dat hy geensints van meninge was zich voor zynen broeder den Sousouhoungangh Anam Courat te vernederen, sulx de E. Couper met den Sousouhoungangh te rade waren geworden, geciteerde Pougar voorts met de wapenen tot onderdanigheyt te brengen, en ten welken eynde men nogh eenige Macassaren etc. van Japara had onthoden, en die dan oock reets ten getalle van 75 militairen coppon den 7 deser derwaerts vertrocken waren.

den rover Namroet hadde, onder voorgeven des Sousouhoungangs herstellinge te willen helpen celebreren, verscheyde dorpen in 't doorpasseeren onder syno gehoorsameghheit gebraght, en alhoewel men recht geen seker bericht van desen rover syn gedoent konde erlangen, omdat hy niemant vreemts by sich liet naderen, soo noghtans was men van meninge hem eerstdaegs vyandelyck te laten aantasten,

en daertoe alreede de volkeren van Watis en Coedoes door Manka Jouda byeenversamelt wierden:

de saecken tot en omtrent Japara stinden nogh in vredigen stant en wierden de houtcappers dagelyx tot hun plicht aangemaent, maer veel moeyelykheden daerin ontdeckt om de onwilligheyt van de Calangers, dewelcke volgens hun publyck seggen op lyfsstraffe van hun hoofden verboden souden syn eenig hout voor de Comp^e. te kappen, dervende dierwegen d'onse niet eens te spraecke staen, dogh men kon niet weten off sulx door ordre des Sousouhouanagh off maer van eenige desselfs grooten geschiede, gelyck dit alles breeder in 't aankomend brieftboeck staat nytgedruckt, hebbende wyders 't Goet Begin van Japara hier alleenlyck overgebraght:

19000 bossen pady, kostende . . . . . / 799: 17: 8.

Met aengetoge bodem is ons oock onder de bylagen mede geworden een Chinese brieft met nog een memoritie eeniger poinoten van beschuldighingh tegen den Chinee Oey Zuyqua tot Samarangh, door eenige Chinesen aldaer aen den oppercoopman d'E. Bartelaze en den Chinesen capiteyn dier natie tot Japara Oy Pinko geadresseert, dewelcke naer gedaene vertellinge in 't Duyts tot speculatie alhier geinsereert en bevonden syn van volgenden inhoute.

Translaet van de brieft, door eenige Chinesen nyt Samarangh naer Japara aen de E. Bartelaze en den capiteyn Oy Pincko der Chinese natie tot Japara geschreven.

Wy wenschen dat Godt UE^e. bestieringe wil segenen, een lang leven geven en dat UE^e. naem in grootheyt mogen toenemen, gelyck alreede van die UE^e. teekenen zien berugt syn en oock niet vergeten sullen werden, want alle cooplyden zyn tot UE^e. over de hulpe en 't goetdoen seer genegen, waerdoor den coophandel tot Japara zeer toeneemt en de grooten oock vermeerding hebben.

Verders maecken wy alle bekent dat alhier een Chinee, Oey Zuyqua genaemt, woonagtig is, die de grooten tot capiteyn hebben gestelt, om in alle oprechtigheyt opsight te hebben over de volkeren alsoff de grooten selfs present waren, met vertrouwen sulx soude naercomen en agtervolgen, maer nu bemerken en bevinden wy dat syn herte niet anders is dan een tyger en cayman om alle volkeren op t'eten en de cooplyden verderven, waerover wy seer outstelt syn en derven oock tegens hem niet seggen. Dierhalven senden wy desen brieft aen UE^e., opdat daeruyt syn quaetdoen cunt sien en bemerken, om daernaer te ondersoecken en beraden, en alsoo in ruste onsen handel mogen dryven. Dit is hetgeene aen UE^e. van zyn quaetdoen bekent maecken.

Volght nu de memorie van clagten off poinctiens van beschuldighinge tegens 't hoofd der Chinezzen tot Samarangh, door de remorerende Chinese natie aldaer opgesteld.

Ten eersten neemt hy aen de boom 5 ten hondert meer voor hem selfs als de grooten daertoe gestelt hebben.

2. Heeft hy zelfs vaertuygen die de goederen lossen en laden en laet niet toe door anderen om haer cost te winnen magh geschieden.

3. Doet hy overlast aen alle cooplieden wanneer de visite laet doen, in 't openen, stucken anyden ⁽¹⁾ en breken van haer coopmanschappen.

4. Heeft hy zelfs een valsche daats gemaect, waarop de cooplieden niet connen verkopen noch incopen.

5. Neemt hy van het toppen 5 ten 100 meer als er toe gestelt is, en wil oecq geen recht doen aen diegeene welcke by hem om raat comen.

6. Moeten alle Bantamse vaertuygen die op Samarangh comen om te handelen aen hem voor yder vaertuygh 200 realen betalen, wanners dan toelaet dat xs mogen binnenschieten.

Heden is ter ordinary vergaderingh onder 't besoigneren van verscheyde saecken goetgevonden mits het aenstaende vertreck van den boeckhouder generael d'E. Jaques Buquoy na Souratta in zyn E. steede de generael boecken vooreerst by provisie weder te laten voortschryven by den ondercoopman Gysbert van Eversdingen, die een wyle tyts onder de E. Buquoy geverseert en van goede conduite ende de ervarenste present daertoe wert geoordeelt.

En soo is mede in plaets van den E. visitateur generael Marten Pit by provisie tot de visite en d'opzicht over ⁽²⁾ dat comtoir aengesteld den coopman Roeloff Witwout, die daeromtrent al lange gebruyekt zy en niet eenen verstaen is van nu aen te laten genieten het ordinarie costgelt en rantzoen der visitateurs, gelyck sulx by 't resolutieboek onder huydigen datum can werden gesien.

25 d. 's Morgens gewert ons per de chialoup de Vlieger terugge van Bantam een briefje, door den resident Willem Caëff op aergisteren aen Haer Ed^e. gecarteert, meldende dat den Pangerang Loor en Keey Aria Monjaja (waervan hiertoren meermalen zy gesprooken) door ordere des jongen Sultans van Pangeran Ardys volck op Lampon gekritst waren, 't welck den jongen Sultan selfs aen den resident Caëff hadde bekent;

den jongen Coninck door onsen resident de goede genegentheyd van de Comp^e. te hemwaerts bekenigemaect zynde, soo had Zyn Hoogheyt daerop gerepliceert dese woorden: Doe je dat niet om myn na de mont te praaten en tevreden te stellen? se seggen innere dat de Comp^e. sulcken maght staet te krygen, en dan sullen se den Sultan en Bantam heoorlogen; en wat dunck j' er van? soude het van dit jaer alsoo niet gaen? Waerop hy St. Caëff van «neen 't'» geantwoort zynde, tenzy hy selfs eerst begonde, soo had Zyn Hoogheyt verclaert geene gedagten daertoe te hebben maer integendeel niet anders genegen te zyn als in oprechte hontgenoodschap met de Comp^e. te continueeren, ende voorts onder andere discoursen vragende off den resident Caëff niet gehoort hadde van eenige grooten, die tegens hem van sints waren te conspireren, 't welck met niet daeraff te weten en neen beantwoort wesende, soo vervolghden den Sultan, ingevalle sulx soodanigh was en oecq sich verder

(1) Er staat: *stucken anyde*.

(2) Er staat: *over*.

quaeme te ontdekken en dat er eenige tegens hem aenspannden, de heeren tot Batavia hem alsdan wel zouden willen beschermen en met volck seconderen, daerop den resident gedient hadde dat de Comp^e. sulx aen hem als den reghten erfgenem wel doen soude maer aen geene zyner gebroeders noch grooten, gelyck in diegelycken gevalle gebleken waren aen den Sousouhoung, waerop den Sultan replieeerde: ick sal my dan hierop verlaten en sooder yets voorvalt de heeren tot Batavia sulx bekendmaecken en oecq om hulp versoecken;

wegens de Bantammers op de Oostcust van Java betuygden den Sultan deselve voor lange thuyts ontboden te hebben, gelyck oecq den rover Chiliwidara en den Balinees Keey Koetut tot Bantam reels verscheenen waren, en indien sich nogh eenige syner onderdanen ergens op de Oostcust van Java mögten onthouden, deselve alle vandaer te sullen doen deslogiëren:

ende vermits een syner vaertuygen door eenige zeerovers omtrent 't eylant de Menscheter vyandelyck was aengelas, was hy van meninge tot beveylinge van 't vaerwater 3 à 4 syner oorloghsprauwen uyt te rusten en tusschen de eylanden te doen cruysen, met versoeck dat ze door onse schepen daeriu niet mogten werden verhinde, maer insterende voorts noch om met een pascedul voor een zyner vaertuygen na Chiribon om eenige schulden in te vorderen te mogen werden geaccomodeert;

het copye Maleytze Bantamse contract van 1659 was hem Sultan inhandicht en soomede de 2 ysere stucken canon met 100 stucx scherp en twee picols lont, waervoor die Hoogheyt Haer Ed^e. danckbaer bleeff; aengasende de weggelopenen slaven na Batavia was den resident bezigh om een notie van op te stellen, voor sooveel hem deselve by navrage konden werden onderricht;

het Engelse schip de Nathaniel, waervan hiervoren zy aengeroert, had voor des Sultans reeckeningh uyt Engeland medegebraght 20 stucx yser canon van 12 en 18 lb bala, nevens 100 vaten buscruyt en voorts eenige wynen, biere, mom en andere goederen eet^e;

't Engels schip de Falcon was nyndelyck den 19^e deser uyt Bantams rheede met zyn peperlast naer Engeland vertrocken;

op de bekendmaeckinge van den Keey Aria Natta Sadana, opperste van de boom, had men een expres vaertuygh naer 't Engels schip de Nathaniel met den tolek Huys Boey afgevaerdicht en bevonden dat den Bantams vryborger Joost de Jongh, verselt met nogh eenen Pieter van Dorth, eenige goederen uyt d^e. Engels schip buyten des Conings en onser residenten kennisse sonder passe in een hunner vaertuygen hadde gescheept, waerop d^e. vaertuygh met Pieter van Dorth, die des anderen daegs te voorschyn quam, in arrest wiert genomen, maer Joost de Jongh had sich aen boort verstoken en voorts door toedoen van den Engelsman Jan Dalis weiler naer Batavia getransporteert, pretenderende den Sultan 200 realen boete deswegen van deselve, als daertoe staende, en dat hem die mogten werden toegesonden, als wanneer d^e. vaertuygh en borger Pieter van Dorth weder soude werden gelargeert;

met dese sloep de Vlieger wierd seeckeren fugativen Batavisen slaef Salamat, die op Bantam wel 12 à 15 jaren huysgehouden hadde, met vrouw en 2 kinderen

overgesonden, gelyck dat en sulx alles breder in 't aankomend briefthoeck en verbael staet te lesen.

Op 't versoeck van den oppercoopman Gelmer Vosburgh heden ter extraordinary vergaderinge verstaen denselven allens en sonder syn huysvrouw en familie tot reddinge syner particuliere saecken als anders meer naer het vaderlant met de aenstaende retourvloot te laeten vertrecken en syn qualiteyt en gagie, die daertoe van heden af weder sal ingaen.

Wyders is oock goetgevonden tot commissaris over den omneslagh van Comp^{te}. equipagie alhier te nomineren den Heere Extraordinaris Raat Fredrick Lambertsz Bent, en dewelcke zyn woning oock dan sal nemen op de equipagiewerff in het huys daer de Heer Ordinaire Raat Willem van Onthoorn heeft gewoon, gelyck sulx by 't resolutiehoeck kan werden gesien.

24 d^e. 's Morgens wert de brief en schenckagie van den Sultan Batou tot Palimbangh, op vergisteren met de chialoup de Orangiehoom hier aengezragt, Joor den E. sabandier Ocker Ockersz, verselt met den stierman van genoemde chialoup, de cooplyden Egbert van Swenne en Joannes van Heden, den ondercoopman Joannes Truytmans en den capiteyn der Maleyer Abdul Bagus van hoort ingehaelt, staende de comp^{te}. militairen deses casteels naer gewoonte in volle wapenen aen de hooftwacht al tot aen de puye van Zyn Ed^{te}. woninge gerangeert, door dewelcke dan en voorts de trappen op tot in Zyn Ed^{te}. camer (vermits de heeren in de groote zaal vergadert waren) gegaen ende de brief aen Zyn Ed^{te}. de Heere Gouverneur Generael (nevens den E. secretaris aldaer present) overgelevert zynde, soo wierden daerop 5 charges musquettados en van de punt den Diamant 3 canon losgebrant, en doen na eens te doen drincken die vrunden weder haer depesche gegeven, luydende de missive van den Sultan Batou voormelt nae gedaene oversettinge uyt het Malleyts in onse taale als volgt.

Translaetmissive des ouden Sultans Batou tot Palimbangh
aen Haer Ed^{te}.

Genegentheyt die onverbreckelyck is en liefde die geen eynde sal hebben van Sultan Batou, die regeerder is in 't coninckryck van Palimbangh, comt den Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, ende de Raden van India, die uyt de naeme van den Hollantsen Koninck het gebiet hebben in de stadt Batavia, wiens beradinge seer wys en verstaundigh syn en seer vernuftigh werden uytergevoert almede seer oprecht en genegen tot alle die vruntship met haer houden, vast en getrouw in 't onderhouden van haere contracten en vruntshippen met alle Coningen, wiens dengdelycke naeme daerover in alle plaetzen werden beroemt.

Verders den brief, die Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India met het schip hebben beloven te senden, is hier wel aengecomen en Sultan Batou heeft deselve met een oprecht herte na gewoonte van alle grooten Coningen haere brieven wel ontfangen, deselve gelesen en

daeruyt het zeggen van Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India wel verstaen, waerop dese in antwoord dient, alsdat Derma Oupaya, die Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India zeggen om hem uyt syn bedieningh te setten, doordien hy schult hadde begaen, waerna Sultan Ratouw heeft laten ondersoecken en bevonden geen prauwen met peper nu Bantam hadde gesonden, en diensaengende met den foeter (!) die tot Palimbaugh woont beraden, die gesecht heeft: 't is behoorlyck dat Sultan Ratou hem 't selve vergeeft, alsoo Derma Oupaya niets tegen den capiteyn misdaen heeft: dierhalven is het gevoelen van Sultan Ratou nu mede soodanigh, dog indien hy hierna eenigh quet mogte begaen, den Sultan Ratou sal hem straffen, maer nu blyft hy in zyn voorige bedieningh.

Verders het geschenck, dat Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India met het schip nevens de voorige briefs hebben gelieven te senden, is tot Sultan Ratou wel aengecomen en heeft hetselve mede uyt een suyvere harte en teecken van oprechte genegenheit wel ontfangen. Nu heeft Sultan Ratou tot teken van oprechte en suyvere genegenheit aen Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, niet anders te senden als 2 paer elephantstanden en een groote rottinghmatt, 't geen niet en gelieft te veraghten maer tot teecken van vruntschap aen te nemen.

Geschreven in de stadt Palimbang den 11^e Saturdaghs anno 1091, zynde 'tjaer Aliif.

Even over de middag komt hier ter rhee de uyt Ternaten over Bouton en Japara te retourneren 't jacht Roemerswael en daermede den E. Major Isaack Saint Martin nevens den oppercoopman Jacobus de Gheyn, mitsgaders noch verscheyde onser derwaerts gegaene militairen hoofstfficieren met namen de luytenants Willem de Ruyter, Augustyn du Montyu, pl. Fredrick Pols, mitsgaders de vaendrigs Pieter van Hoorn, David Teltier, Gerrit Maccou en Nicolaes Christiaensen en een comp^e. Mardyckers onder den infants luytenant A. de Soisa, overleverende den E. Major voornoomt aen Haer Ed^e. een dubbelde missive van den gouverneur Padbrugge en raat, waarvan de originels reets op den 18 deser per 't jacht Sampson zy ontfangen en aldaer aengeroot te vinden, benevens verscheyde bylaegjens en documenten daertoe pertinierende, onder dewelcke mede zyn bevonden 5 originele Maleytze brieven, van de Coningen van Tidoor, Batchian en Bouton aen Haer Ed^e. geschreven, dewelcke na gedaens translatie op zyn tyt, wanuer deselve ingehaelt staet te worden, sullen komen te volgen en wy ons hier wyders aengende de Ternataense saecken refereren tot het relaes derwegen uyt de ontfangen missive, hiervoor op 18 deser geexpresseert.

's Avonts senden Haer Ed^e. per de chialoup de Vlieger een briefje aen den resident Willem Caelf tot Bantam, bevattende in sich dat den resident den jongen Sultan moste indagtigh maecken om zyn belofte te voldoen in het thayeroepen

(!) Beloeld wordt de factoe of foetor.

van zyne volckeren beoosten Craoangh, mitsgaders dat men op zyn voorstel goetgevonden hadden een oorlogsfregat by syne vaertuygen te voegen om met te meerder ontsagh in de Straat Sunda op de zeerovers te mogen kruysen;

tot 't becomen van de sluykhandelaers en borgers Joost de Jongh en Pieter van Dorth moeste den resident devoir aanwenden met deselve sloep ons toesenden, verseeckerende den Conink dat men Sorge konde dragen dat de 300 realen aan boete voor Zyn Hoogheyt door den fiscael van India soude werden ingevordert eet.;

het versoghte pas voor des Coninx vaertuygh naer Chirribon om zyne schulden in te manen wiert alsnu hem toegesonden, en 't welcke van woorde tot woorde aldus is luydende:

Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, mitsgaders de Raden wegens de Generaele Nederlandtze Geactroyeerde Oost Indise Comp^e. in India doen te weten dat den regerenden Coninck tot Bantam, Sultan Aboen Nazar Abdul Cahar, aen ons doen versoecken hebbende om een passe off vrygeleyde voor zyn vaertuygh groot . . . lasten, daer anachoda op is . . . . . van de stadt Bantam naer Chirribon te mogen vertrecken om aldaer zyne schulden te innen, soo is dat wy ten respecte van de goede vruntchap met deselve Bantamse Mayesteyt en op goede insighten denselven sulx hebben geacordeert en hem daertoe dese onse opene zeebrieff en pascedula verleent, om als gesecht met zyn vaertuygh onder den anachoda . . . . . van Bantam naer Chirribon te vaeren, en versoecken derhalven by desen alle Coningen, Vorsten en Heeren ofte derselver mindere onderdanen, daermede den staat van de Vereenigde Nederlanden in vrede en alleantie is levende, mitsgaders alle des Comp^e. bontgenoten en geconfedereerde vrunden, ende ordonneren en bevelen wel expresselyck alle diensaren, suppoosten, onderdanen en vasselen, onder onse gehoorsaemheyt hier in India sorterende, soo hooge als laege ministers niemant uytesondert, dit bovenstaende vaertuygh met desselvs volck en ingeladen goederen by ontmoetinge vry en onverbinderi te laten passeeren en repasseeren en geen molesten aen te doen, maer ter contrarie des noots wesende en sooveel het buyten eygen nadeel kan geschieden alle mogelycke hulpe en faveur te bewysen.

(Onder stont:)

Gegeven in 't Casteel Batavia op 't eylant Groot Java, hoofvesting van 't coninkryck Jaccatra, ady 24 October 1680.

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyde stont 's Comp^e, zegel in roode lache gedrukt en daeronder:)

Ter ordunnantie van Haer Hoogh Ed^e.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Hebbende voorts de gemelte chialoup de Vlieger voor onse residentie tot Bantam meegenomen:

12000 guldens in 4000 Spaense realen;

2 pakken gebloekte saluipoetis en voorts nogh eenige provisien. medicamenten, aerdewerck, speceryen en schryffgereetschap, bedragende tesamen een somma van..... / 12435:5:11.

En is dit boven geexpressceerde by 't voorsz. afgaende schryven na Bantam heden ter extraordinary vergaderingh over 't besoignaeren der Mallabaerse saecken soodanigh goetgevonden, te weten den jongen Sultan op zyn versoeck met een passe voor een zyner vaertuygen naar Ghiribon te versien, alsmede om op zyn versoeck en voorstell tot beveylinge van 't vaerwater tusschen dit en Bantam 2 onser chialoupen nevens des Coninx vaertuygen tegens de rovers te laten cruysen etc., gelyck breder by 't resolutieboek staet te lesen.

25 d. 's Morgens comt den infants luytenant Anthony de Soiza, op gisteren met een comp^t. Mardykkeren, sterck 44 man, per 't jaght Roemenswale uyt Ternatan gecomen, binnen 't casteel sich verthoonen, marcherende 't groote pleyn rondt Syn Ed^e. ende der heeren woningen voorhy en soodanigh weder na buyten de stadt.

's Middags erlangen per 't chialoupije van den burger Ysaack Willemsze uyt Amboina een brieffie, van den Haer Gouverneur Robbert de Vick en raat ten casteele Victoria aen Haer Ed^e. in dato 4 deser geschreven, behelsende ten merendeele dat op Houmos tot Porto de woninge van den sergeant Christiaen Roeloffs door eenige tesamengerotte brantstighlers in koolen was gelecht, en waarvan den broeder van Radia Porto, genaemt Latoelessey, en noch eenige handdadigers gevat waren en haere verdiende straffe stonden te ontfangen;

30 Papoese roolfeorrecorren hadden sich (soo'er gerught wierde) op Oostcant van Ceram weder laten zien;

den Radja Somit was aen 't casteel mede verscheenen omme de protestatie (over 't onthoofden van 2 persoonen van Radja Saulau) tegens de Amshyers en Tushers by te leggen, gelyck sulx breder by 't aencomend briefboek onder 't quartier van Amboina can werden gesien.

Heden ter ordinary vergaderingh is aen den burger Carel Minjot, item aen den scheepstimmerman Jacob Janze van Eysden vergunt om beyde met de aenstaende retourvloot te mogen repatrieeren;

en soomede aen de weduwe van den schipper Symon Pieterszo Croon het benefitie van repedium toegestaan, gelyck by 't resolutieboek staet aengehaelt.

26 d. 's Namiddags verschynt hier de chialoup de Winthont van Malacca en wert ons daarmede toegebracht een missive, door de Haer Gouverneur Jacob Jorisse Pils ende den raat aldaer de dato 3 deser aen Haer Ed^e. geschreven, behelsende in 't corte 't volgende:

de regenten van Nanningh en Rombouw, by 't jongst gemaeckt contract verbonden zynde tot een boete hunner rebellie te betalen 60 stucx slaven, 100 stucx buffels en 25 coebeesten oct^e. bleven, nu den tyt verstreeken was, in gebreke sulx te voldoen, clagende seer over hun armoeds, ten woleken zynde sy oocq den Radja

Mhera nevens syne 3 soons en eenige meerdere regenten naer Malacca afgesonden hadde met versoek om van die voldoeninge te mogen blyven gepardonneert en quytgescholden, en alhoewel deselve dierwegen waren gereprocheert, soo sagh men dogh egter weynigh cans om yets buyten de vrede van haer te sullen connen krygen;

de vrye vaert op Ziam, Arrakan en Pera was aen de ingesetenen tot Malacca volgens Haer Ed^e. gedragen licentie weder opengesteld, en wierde thans om de vaert op Atchin mede versoght, hoewel 't een en 't ander weynigh beschoot en die, soo men meende, den aenbreng van 't gout tot Malacca soude doen vermeerderen;

van Jamby waren tot Malacca eenige ambassadeurs van dien Sultan aengecomen met een schenckagie van 20 picols peper en 2 theyl en 14½ maes gout, in vergeldingh van 't welke zy om cruyt en loot versoghten tot defentie tegens de uytgeweeckene Macassaren en den roofgierigen Bongsoe Toepan, die haer dreygden aen te tasten, wetende gesegde ambassadeurs te verhalen datter 't laeste mousson omtrent de 40 Johorse goerappen vol peper van Jamby na Riouw vertrocken waren en dat de Andragieresen thans hun gout mede naer Riouw te marckt braghten;

van Oedjang Zalangh had men bericht dat twee der voornaemste grooten vandaer naer Queda met omtrent 200 coppen waren gevlucht, dewelcke den Quedasen Coninck op de weder afleysschinge van den opre Salang niet had willen wedergeven, daerover hy aen den Coninck van Siam klagtigh was gevallen, die daerop by verdere weygeringe voornemens was den Quedaes met de wapenen tot 't restitueeren van de goude hoemagieblom en de gemalte overlopers te constringeren, en tot welcken eynde 60 oorlogsvaertuygen tot Oedjangsalang souden aengelant wesen en nogh 70 diergelycke volgen, dogh had den Coninck van Queda op de nader afleyssinge 40 dier vluchtelingen aen de afgesondene Johorse orangeayen gerestitueert;

onse chialoupen Winthont, Bantam ende Cacap gelast geweest zynde 't Malax vaerwater gesepareert te becruyssen tot weringe van de sluyckeryen etc., soo had den Cacap bezuyden Roepat onder de Sumatrane wal 2 cloecke welbemande gontings met Macassaren en Bougysen gerescontreert, die op de afvrasge van wat volck en waerheen sy wilden ten eersten al schreeuwende met schilt en swaert hun in postuur van vechten had gestelt en voorts op 't schieten van een schoot voorover om haer te doen ankeren aenstonts met scherp geantwoort en voorts met de onse in een heel schermutsel waren geraeckt, haer best doende om de chialoup te enteren, dogh wierden door d'onse soodanigh begroet werdende dat se onder een eyslyk ⁽¹⁾ geschreeuw 't hazepadt moesten kiezen, in welck gevecht d'onse een doode en eenige gequesten waren toegebracht, ge'eyck sulx alles breder en wat voor vreemde schepen aldaer op Malacca aengecomen en weder vertrocken syn, by 't aencomend brieffboeck en verhael specifice kan werden gesien en gelezen.

Met aengetoge chialoup de Winthont gewert ons buyten 't pacquet noch mede seeckere brieff, door eenen Portugees Antonio de Moraes de Sa, gewesen vaendrager in dienst van d'E. Comp^e., nyt Malacca aen Haer Ed^e. den 16 der

(1) Er staat: *eylyd*.

voorleden maent geschreven, daarby versoeckende vryheyt van de Roomse religie, welcke brieff na gedaene oversettinge uyt 't Portugoes in onse taele bevonden zy van volgenden leneur.

Translaet Portugese brieff, door Antonio de Moraes de Sa, gewesen vaendrager en thaus Roomsche pater, uyt Malacca aan Haer Ed^h. tot Batavia geschreven.

Doorlugtige Heer Gouverneur Generael van India Ryckloff van Goens en d'andere Heeren.

Antonio de Moraes de Sa, gewesen vaendrager van de E. Comp^t. en soon van den capiteyn Jorge de Moraes, heyde op Couchin UEd^h. met groot genoeghen veertien jaeren gedient hebbende, myn vader altyt voor capiteyn en ick voor soldaet, sergeant en vaendrager, en alsoo heb ick met myn vader UEd^h. admirael zynde 2 maal als soldaet vergeselschap, heyde in 't uytgaen van Porca en Bannery, bovendien heb ick de heer van Rhede, capiteyn zynde, de heer Bax en de heer commandeur Godsken oec monige andere reyse vergeselschap als by Cranganoor ging belegeren, waeckende en dienende in al wat my geboden wiert, gelyck het myn olleieren bekend is. Daerna ben ick in 't marcheren naer Herinha de oude ende Parapacare sergeant geweest en alsoo heb ick 2 jaeren op Paracaro geresideert, die fortresse defenderende, de ingeboorne tot vyanden hebbende, waertoe groote wagt en omsicht van noden was. Naderhant wiert ick na Cranganoor gevoert, alwaer ick resideerde by den commandeur van Rheede in de oorlogen die hy den Sammoryn aendeede tot de veroveringe van Cranganoor, vyff fortresse en pagoden die hy overmeestert hadde, en tot derselver defeutie heb ick aldaer geresideert met over de thien duysent man. In dese oorlogen heeft men my vaendrager gemaect en bleeff dienende totdat wy Cranganoor de Sims ingenomen hadden, den Sammoryn doende retireren met over de tweeduyzent man verlies. Na desen oorlogh heb ick noch al over de 2 jaeren gecontinueert, dienende soowel in de wagten en marchen als in de dienst van de stadt onder de rogeringe van geseyde commandeur van Rheede, al hetwelcke UEd^h. van de volgende heeren wel sullen verstaen, als daer zyn de luytenanten Jan Struys, Bisson, Renees, Backer, de vaendragers Joncker en Giotken, den equipagiemeester Cornelis Glaes en noch eenige andere heeren, die van Couchin naer 't hof van Batavia vertrocken zyn. Eyndelyck wanneer nu de E. Comp^t. geen en dienst meer van noden hadden, soo gaf geseyde commandeur ordre dat ydereen de wapenen verlatende hemselven soude soecken op een andere weyse te erneren, waarop ydereen syn besonder streck volghde. ick volgde die, welcke myn vader my hadde beschickt, hebbe van den Mallabaerssen bisschop, die in 't geberghite van Couchin resideert, de priesterlycke ordre ontfangen, alsoo ick verstont dat UEd^h. goet hadde

gevonden, liever in die gewesten ingeboorne als nytheemse patres te willen duldén, waerop icq myn voornemen de heer van Rheede bekend maecte, 't welck hy oocq goetvondt, hoewel naderhant eenigermaten my ongunstigh is geweest. Voor het jegenwoordig hebbende eenige affaires op Ziam, heb icq een tocht derwaerts aengenomen, en comende aen de fortresse Malacca, soo hebben my de Roomsche Catholycken versoght dat icq by haer wilde residieren, en siende de disordres van de quaede Christenen die daerin woonen, en niemant zynde die deraelver ongebondentheden de heeren die regeren bekend make, ter oorsaecke dat de paters schuylen moeten sonder deselve te mogen bestraffen noch hare vryheden geseyde heeren te mogen openbaren om die te straffen, eenige van deselve, Christenen zynde, wederom als tevooren Mooren en heydenen wordende, andere, door de paters die hier voorhyvaeren getrouwt zynde, hebbende haere vrouwen en kinderen van haer weggejaecht, seggende dat se tevooren met haer maer in concubinagie leefden, 't welck zy alleen doen omdat ze haere vrouwe al moede geworden zyn, om niet andere die haer beter behaegden te mogen leven, en alsoo leven veel in concubinagie met 2 à 3 bysitten, ja oocq met getroude vrouwen. 't welck icq ten dienste Godts insiende, soo nam icq voor deese UEdⁿ. te schryven, biddende (de vryheyt van religie, welke in meenige plaetsen plaats heeft, vastgesteld zynde) dat UEdⁿ. dogh mede deselve alhier gelieve toe te staen, om alsoo soo veel misdaden tegen Godt te mogen beletten, en alsoo sullen deese luyden alle tesamen als waere Christenen leven, de eene partye de Gereformeerde religie van UEdⁿ. volgende, de andere d'onse der Roomsgesinde. Dienvolgens so versoeck ick, ten eynde gesecht is, dat icq als UEdⁿ. ouden dienaar alhier residere mogen, en alaan sal icq de heeren die dese plaatse regeere betoonen 't gaen icq boven verhaele, verhopende dat UEdⁿ. 't antwoort hierop aen een inwoonder deser plantze, Laurenzo de Moronha genaemt, sal senden om my van Siam wedercomeende betselve te behandigen, en alsoo icq wel versecekt blyve van de goetwilligheyt en yver voor de eere Godts, die icq in UEdⁿ. bespeure, soo sal icq het hierby laten, wiens doorlugtige personen God bewaere en voorspoedige, amen.

Malacca den 16 September 1680.

(Onder stont:)

UE. ouden dienaar

(Was getoeehent:)

ANTHONIO DE MORAES DE SA.

's Avonds comt alhier van Chiribon over Indermayoe terugge 't jaghje Orangie met een missive en verscheyde aenhorende bylaegjes, door den capiteyn Jochum Michielsse en raet uyt de fortresse de Beschermingh tot voorsz. Chiribon nu vyff dagen geleden aen Haer Edⁿ. geschreven, en daerbeseyde oock medebrengende vandaer een brief, in 't Maccassaers door Crain Bissae geschreven, waervan het translaet hieraghter staet te volgen, en wyders oock noch een advisie, door den

commandant schipper Beyert Visch en raet nyt Indermayoe den 24 deser, alle aen Haer Ed^e. geaddressoert, en daerender oock bevonden is seecker Maleyts rapport, door den Maccassaerse Dain Toedjoe en Boerano aen den capiteyn Jochum overgelevert wegens hun verrigten ontrent den rover Chiliwidara, 't welck alsmede na gedaene translatie tot speculatie hieragter geïnserceert staet te werden, dieterende voorts de missive van den E. capiteyn en raet nyt Chiribon in korte substantie 't volgende:

de jagjes Hoop en Zalm, die men na Paccalongen hadde gesonden om eenige zeerovers te attrapperen, waren den 16 des voorleden maents weder terughgecomen, relaterende dat alhoewel sy nevens de Tegalse residenten alle deroir hadden aangewent om de gerughte zeeschuyfers op te speuren, soo had men geen derselver daerontrent hadde kunnen vernemen, dog wiert hun door den gouverneur van Paccalongen bericht dat in 't lant van Batang eenige prauwen met 50 à 60 man hun wel 6 maenden lang onthouden en een kleine negorye aen strand opgerecht hadden;

de Maccassaerse hoofden Dain Sietoodjoe en Dain Boerano, afgesonden geweest synde om den Bantamsen strooper Chiliwidara in zyn afstreck 't weghvoeren der Macassaren en dierlandse Javanen naer Bantam te beletten, waren den 20 des voorleden maents terughgecomen met 50 Macassaren, 20 Bougysen en party vrouwen en kinderen, item 1 stukx yser canon van 2 ft hals, 13 bassen, 5 musquets, 4 piecken, 26 canonicogels etc., 't welck op Pagadin door denselven Chiliwidara aghtergelaten was geworden etc., en stont den Angahay Carta Joeda, die met Dain Toedjoe etc. mede naer Pagadin was geweest, met 40 inwoonders van Intchieassem, die Chiliwidara weggevoert hadde, in korten oocq by d'onse op Chiribon te volgen:

den gouverneur van Pagadin Wangsa Tanno, soo gerught wiert, die tottet overgaen van Sammadangh aen des stropers mede oorsaecke soude zyn geweest, nevens eenen Intchie Poety van Pamasoekan waren mede op Chiribon komen verschynen en tot nader ordre in verseeckeringe genomen, gelyck alles breder in 't aenkomend brieffhoeck onder 't quartier van Chiribon Indermayoe staet uytgedrukt, en soomede den inhoud van 't brieffje van den schipper Vis, in hetwelcke niets wert bevonden dat nodigh zy hier aen te roeren, als dat gemelte ehialoup d'Orangie op Indermayoe ingenomen en hier aengebraght heeft 1000 stukx kiateplancken, costende. . . . . /

Volght nu de translaetmissive, door Grain Bissee nyt Chiribon aen Haer Ed^e. tot Batavia geschreven.

Desen brieff nevens vele groete die onveranderlyck sullen blyven soo lange de sonne en mane schynen van Grain Bissee komt aen den Heer Gouverneur Generael, die in grootheyt en staat verheven is; Godt de Heere wil hem gunnen een lang leven in dese werelt en daerby laten continueeren, opdatter een schaduwplaatze magh zyn voor alle arme en noodruftige alsmede een helper van alle swacke.

Verders maecks aen den Heer Gouverneur Generael bekend alsdat een Chiribonder nyu en den capiteyn Carrang heeft bekend gemaect dat

Chiliwidara voornemens was om naer Bantam te vertrecken ende met hem te nemen alle de Macassaren die onder hem zyn nevens alle het volck van Pagadin. Dierhalven hebbe icq daerover met den capiteyn Carrangh goetgevonden om naer Pamanoeekan te senden en naer de comste van Chiliwidara te wagten. Soo hebben wy op den 28 September Dain Sitoedjoe en Dain Boerany ordre gegeven, soo Chiliwidara naer Bantam wilde gaen, dat se hem soude largeeren, maer geen Macassaren off Javanen die by hem zyn, en dat zy hem niet dood souden slaen off zy moesten d'onse eerst moeyen, dogh maëcke aen den Heer Gouverneur Generael bekend alsdat Crain Kanjer tot my heeft gesonden. Maer wat is nu den wille van den Heer Generael wegens de saecke van Crain Canjer? alsoo zyn wille seer ernstig is om herwaerts by myn te comen. Wat nu den Heer Generael denckt behoorlyck te zyn vanwegen Crain Canjer, geliëft 't my met een blaetje geschrifts te laten weten, opdat icq 't geliëft van den Heer Generael hem wederom magh bekend maecken. Nog geëft icq aen den Heer Generael te kennen vanwegen de Macassaren die verspreyt en by Crain Canjer gelopen zyn, dewelcke mede op Batavia comen willen; indien de Heer Generael Crain Canjer op Batavia geliëft te roepen, soo laet hem alle syue Macassaren medehrengen, anders niet. Ik hebbe mede een brieff aen de Macassaren die op Siam zyn geschreven en haer tot Batavia geroepen. Ik hebbe gemelte brieff gesonden op den 20 July met den gesant van den Koningh van Siam, die gecomen was aen den Coningh van Chirihon. Oock heb icq een brieff gesonden aen Crain Mangika om hem op Batavia te roepen. Ick dencke veel om hem, opdat hy op Batavia soude comen. Ick hebbe de brieff aen hem gesonden met een Atehinder genemt nachoda Coe over Ziam, op den 26 dagh van de maent Augusty, en dese is geschreven in myn pagger tot Chirihon op den eersten October. Eynde.

Volgt nu het translaetrapport, door den Macassarsen vaendrig Dain Toedjou in 't Maleyts aen den capiteyn Jochum tot Sirribon overgelevert.

Donderdag den 26 's morgens zyn wy in de rivier van Pamanoeekan in een vissershuysje gecomen en hebben doen 4 Javanen naer Intie Poety gesonden, met aenseggen datter afgesondene van den capiteyn en Radja tot Pamanoeekan waren gecomen, dewelcke wederom geretourneert wesende als tot antwoort braghten dat Intie Poety by ons soude comen wanneer haer vasten uyt was. Dierhalven vertoefden wy een etmael tot Saterdagh 28 d°. 's Nachts is Intie Poety nevens 15 Macassaren by ons verscheenen, dewelcke zeyden: vergeeft het ons dat wy buyten het contract zyn getreden; de reden waerom wy niet en syn gecomen, is, omdat Chiliwidara tot Pamanoeekan was en met 2 pranwen naer Bantam wilde gaen en met sig nemen eenige Macassaren en oosterss Javanen. Dierhalven hebben wy

Intie Poety wederom naer Chiliwidara gesonden om hem aen te seggen dat wy van den capiteyn en Coning zyn gesonden om zyn hooft van zyn lichaem te doen scheiden, en alsochon de Macassaren en oosterse Javanen hem naer Bantam wilden brengen, zy niet den Coninck van Bantam maer den Sousoubouanang toebehoorden, dewelcke de Comp^e. sal beschermen. Dies hebbe wy Carre Calla gesonden om by Intie Poety te blyven ende syn Boegies met een brieff van den Coningh aen de Macassaren. Des anderen daegs morgens is Intie Poete, Carre Calloe en Siwagies wederom by ons gecomen, dewelcke rapporteerde dat Chiliwidara tegens Intie Poete soude hebben gesecht: indien ick het leve hebbe en 't geen de Dains Sitoedjoes en Boerany sullen goetvinden sal ick nacomen en laten sy maer binnen Pamanoekan komen. Dierhalven zyn wy naer derwaerts gegaen, nmer hebben Chiliwidara niet gevonden, alsoo hy met alle de Macassaren en oosterse Javanen naer Pagadeen was gegaen.

Sondag den 29 d^e. hebben wy 2 Javanen naer Pagadeen gesonden om Chiliwidara aen te seggen dat hy met Dain Sitoedjou en Dain Boerany niet en hoefde te spotten, en off hy wel wiste dat ze in de regeringe tot Chiribon waren en dat hy met haren Koningh mede hadde gespot, waarop Chiliwidara antwoorde: Ul, gelieve wederom naer Pamanoekan te gaen en de Dains Sitoedjou en Boerana bekent maecken dat ick na twee dagen by haer sal comen; maer des anderen daegs quam Chiliwidara nevens Keey Ingabey Wangsa Tanoe in de rivier van Pamanoekan. Doen heeft de piloot tegens ons gesecht: ick ben hier seeckerlyck by Ul. gesonden opdat gy voor u soud zien en meen nu naer Batavia te vertrecken.

Maendagh den 1 October is Keey Ingaby Wangsa Tanoe met 4 Macassaren en een Balinees, gemaemt Kiey Ingaby Soera Dieka, tot ons gecomen en gesecht dat Chiliwidara niet en conde comen, maer dat zy door hem tot ons waeren gesonden om te vernemen hoedanigh de gelegentheyd stind, waarop Dain Sitondjou vraegde wat gelegentheyd sy meenden: antwoorde: soo gylieden hem mocht comen te krygen, off hy gedood soude werden ofte niet: daerop wy wederom zeyden: indien hy de Macassaren en oosterse Javanen hier wil laten blyven, sullen wy hem naer Bantam laten gaen; daerop Keey Ingaby Wangsa Tanoe zeyde: soo mynheer hem niet gelieft te laten dooden, beloove ick Ul. hem hier te brengen.

Dyngsdagh den 2 d^e. is Keey Ingaby Wangsa Tanoe wederom naer Pagadeen gegaeu, met recommandatie van Dain Sitoedjou dat hy syn best geliefde te doen om Chiliwidara des anderen daegs by ons te brengen, 't geene hy beloofde en waernae wy oecq 2 dagen en 2 nachten hebben gewaght. Den 4 d^e. quam een afgesondene om ons bekend te maecken dat Chiliwidara binnen d' 2 dagen hier stinde te comen; soo seyde Dain Sitoedjou tegens Dain Boerana: ziet gy wel dat ze haer contract niet nae en comen?

Saterdag den 5 d^e. zyn wy met Keey Ingabey Karty Joeda naer Insiassem gegaen nevens Intie Poety, medenemende Comp^e. maght. Ondertusschen

ontmoetenden wy de afgesondene van den capiteyn en den Conink, en gecomen wesende tot Catchiahadingh toe hebben wy eerst aen de meester ofte hooft van dat dorp laten weten dat wy Chiliwidara gaerne soude willen spreekken, dewelcke ons alle op de paschebaen heeft laten comen; alwaer wy tegens Keey Ingabey Wangsa Tanoe hebben gesecht dat het goet soude zyn, wy Chiliwidary nu lieten weten datter afgesondene van den capiteyn en Coningh zyn gecomen, om ter goeder trouwe met hem te handelen. Doen is Chiliwidara, Intie Soeloung en de Baleyers by ons gecomen, alswanneer Dain Sitoedjou tegens Chiliwidara seyde: gy hebt ons tot 2 à 3 malen toe leugens wysgemaect, maer indien gy uw nogh tot dencken wilt aenstellen, sal het goet zyn dat gy met ons na Pamanoekan gaet, wanneer w' u dan met een vaertuygh sullen weggaenden, soo gy de Macassaren en Oosterse Javanen by ons wilt laten; waerop Chiliwidara antwoorde: dat staet in myn geliefte off leq niet een prauw wil vertrecken, te voet gaen ofte hier blyven, alsoo ick door den Coningh van Bantam en gy door de Comp^e. gesonden bent; daerop Dain Sitoedjou wederom vraeghte off hy sulx meende, en ingevalle het soo was, hy geen gedagten heeft te hebben om 2 à 3 stappen vanhier te gaen, off men soude hem de cop cloven, waerop hy en Intie Soeloung zeyde dat wy sulx van Comp^e. wegen seyden en hy datselve moeste naemen; soo seyde Chiliwidara en Intie Soeloung wederom: 't is goet, als gy ons daarvan een handschriftie wilt geven, 't geene wy hebben gedaen. Doen heeft Dain Sitoedjou tegens Ingabey Wangsa Tanoe gesecht dat hy alle de middelen, geweer en volck, die onder Chiliwidara waren, byeen soude versamelen, alsoo wy die nevens Chiliwidara, 40 Macassaren en 10 Baleyers op morgen (*) wilde medenemen; soo versoghte Keey Wangsa Tanoe dat wy Chiliwidara naer Bantam soude laten gaen, waerop wy zeyden: 't is goet, maer soo de goederen en geweer moghten comen wech te raacken, sult gy andere daervoor moeten geven.

Den 6 October hebben wy Chiliwidara tot Pamanoekan gebragt.

Den 7 d^e. hebben haer den eed afgenomen en het water van een houwer en een krits laten drincken, dogh hebben wy tegens Chiliwidara, Intie Soeloung en alle de andere die den eed waren afgenomen gesecht: soo gy eenigh quaet tegen de Comp^e. off zyne wapenen denckt, sal uw dat geweer gloeyend in en nyt uw lighaem gaen, en hebbe Chiliwidara soodanigh met een vaertuygh en 22 mannen tot aen het incomen der riviere van Pamanoekan geconvoyert, en vertrocken zynde dat wy geen zeyl meer conden zien, zyn wy wederom gertourneert.

Den 8 d^e. zyn wy na Pagadeen gegaen om 't geweer van Chiliwidara vandaer te haelen.

Den 9 d^e. hebben wy tegens Ingabey Wangsa Tanoe gesecht: indien hierna wederom eenigh quaet volck in uw lant moghte comen, sult gy haer

(*) Er staat: opmogen.

weghijagen ende, daertoe geen macht hebbende, de Comp^e. om bystant versoecken, maer sooder eenige vyanden tot Pagadeen moghte comen, en gy die niet kond tegenstaen en de Comp^e. daervan niet verwitticht, sult gy, uw land en al uw volck slaven van de Comp^e. zyn; daarom begiet geen fanlien tegen de Comp^e., want het sal uw berouwen, ende soo gy eenige middelen van Chitiwidara by uw hout en de Comp^e. hierua sulx comt te booren, sal de Comp^e. uw coeq tot een slaef maecken, waerop Keey Ingaby Wangsa Tanoe en alle de grooten tegen Dain Sitoedjoe en Dain Boerany hebben geantwoort: wy sullen u beveelen nacomen.

Hedenavond werden verscheyde Heeren Raden van India en andere gequalificeerde ministers met haer huysvrouwen etc. op d'aflscheydmael van de heeren Cornelis van Quaelberg, gedestineert gouverneur van Malacca, ende Jaques de Bucquoy, gedesigneert directeur van Souratta, ten huysse van Zyn Ed^e. genodight en getracteert, zynde nogtans Zyn Ed^e. daer selfs niet mede present etc., maer in zyn slaepkamer oft te bedde geweest.

28 d^e. 's Morgens al vroeg vervoeght sig Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael, verselt met de heeren Antonio Hurdt, Willem van Outhoorn, Rycklof van Goens de Jonge, den secretaris deser vergaderingh d'E. Joan van Hoorn nevens noch verscheyde gequalificeerde vrienden na de rheede om de heer Cornelis van Quaelberg als gouverneur van Malacca op 't schip den Briell, mitsgaders den heer Jacques de Bucquoy als directeur van Souratta op 't jaght Jamby na luyt hunner Ed^e. commissien en den volcke voor te stellen en te authoriseeren, 't welck dan geschiet en by yder dier vrienden wat genutticht en meteen Zyn Ed^e. 't retourship de Burg van Leyden en passant bezien hebbende, soo quam Zyn Ed^e. mitsgaders de heeren en vrienden nevens de heeren Quaelberg en Bucquoy ontrent ten 2 uyren 's namiddags wel vervrolyckt weder aen landt en binnen 't casteel, daer se doen noch een halff uurtje by Zyn Ed^e. hun vervrolyecten, daermede ider zyns weegs keerden, alswanneer doen voorts de 2 laetstgenoemde heeren Quaelberg en Bucquoy 's anderen daegs, zynde

29 d^e., in den avontstont yder apart in een roesloep als de heeren Quaelbergh met zyn E. huysvrouw en familie naer 't schip den Briell en de heer Bucquoy met zyn huysvrouwte naer 't jaght Jamby haer begeben omme de reyse tesamen vanhier nae Malacca op morgen te beginnen, werdende al wederom door Zyn Ed^e. en alle de Heeren Raden (uytgenomen den heer Dirck Blom, die onpasselyck was) nevens Haer Ed^e. huysvrouwen mitsgaders verscheyde andere heeren vrienden en vrundinnen tusschen de gerangieerde en gewapende militairen deses casteels tot buyten de Waterpoordi geconduseert, en voorts door de heer Hurdt en diverse andere vrienden oecq naer boort geleyt, volgenden de E. Joan van Hoorn, secretaris deser vergaderinge, een weynigh later ontrent ten acht uyren 's avonts met de roeschuyt van den equipagiemeester de Geus, nadat 's Comp^e. papieren behoorlyck gereet waeren geraeckt, met deselve agternae om aen de heeren Quaelbergh en Bucquoy yder de zyne te overhandigen, bestaende in een dubbele missive aan den

heer gouverneur Jacob Jorisse Pils en den raet tot Malacca, item noch een memorie off instructie voor den heer Jacques de Bucquoy tot syn E. naricht als directeur en bestierder van Comp^{te}. emportanten handel en saecken in Souratta, benevens een klein briefje aen den E. Jean Kell en raadt aldaer, zynde gedestineert om nevens den heer Bucquoy van Malacca per 't verwagte schip Conwerven ryt Japan derwaerts reys te vorderen: voorts noch een briefje aen den resident Dirck Vonck en raat in Arracan om per den Briel voort te gaen (*), alle op heden door Haer Ed^h. geteeckent ende van sodanigen inhoudt als by 't uytgaende briefboeck en verbael yder geextendeert staet te beogen, zynde meteenen alvorens ter vergaderingh naer 't resumeeren der voorgeciteerde af te gaene rescriptien naer Malacca, Souratta en Arrakan oec wyders goetgevonden mits de continueerende sieckte van den Heere Ordinaris Raad Dirck Blom het commissarisschap van het zoldycomptoir en de verstrekinge der maentgelden aen des Comp^{te}. dienaere alsmede 't aennemen en verbeteren van 't gemeene volck by provisio en weeder als te voeren aen den Heer Extraordinaris Raadt Joannes Camphuis op te dragen en aen te beveelen, gelyck sulcx by 't resolutieboeck nader geextendeert staat te beogen.

30 d^e. 's Morgens verseylen van deser rheede 't schip den Briel met den heer Cornelis van Quaethergh, gedestineert gouverneur van Malacca, omme den Heer Gouverneur Jacob Pils, die als gouverneur en commissaris naer Cormandel etc. staet voort te gaen, aldaer te vervangen; item 't schip Jamby met den heer Jacques de Bucquoy, gewesen boeckhouder generael en gesigneert directeur in Souratta, om in stede van den heer Daniel Parvee zaliger die directie te beledien, mitsgaders noch 't schip Delfshaven vanhier naer Malacca, sullende den Briel vandaer naer Arrakan en Jamby en Delfshaven de steven na Bengale voort te setten, hebbende gemelte bodems vanhier noch gevoert de volgende contanten, coopmanschappen en andere goederen, als te weten:

in den Briel voor Malacca:

30000 guldens aen contanten;

340 R cancel;

4 R boracx, voorts noch verscheide provisien, materialen, schryfftygh, equipagie- en andere goederen, bedragende met de provisien, in Negombo vooraff naer Malacca gesaen, ter souma van . . . / 33264: 12: 15;

voor Cormandel:

6399 guldens aen goud;

30000 R rompen;

1409 cattys radix China en galiga;

3 stuex gesprenckelde laeckenen, voorts noch eenige

provisien en andere benodightheden, monterende * 10008: 7: 6;

Transporteere . . . . . / 42275: 0: 5;

(*) Er staet: voorgegeven.

Per transport..... / 42275: 0: 8;

voor Mallabaer:

5000 R goede rompen, voorts nog eenige provisien, materialen, ammonitie, equipage- en andere goederen, belopende een somma van..... * 1120: 8: 2.

Alsoo dat 't afgescheepte in 't schip den Briel in 't geheel monteert ..... / 43399: 6: 7:

in 't jagt Jamby voor Souratta:

verscheyde provisien en eenige andere benodigheden, bedragende tesamen een somma van..... / 2952: 10: —;

in idem voor Bengalen:

171849 $\frac{1}{2}$ guldens een ongemunt baer zilver;

1066 $\frac{1}{2}$ cattys radix China en galiga;

4 flesjes met oliteyten;

7 vaten spyckers;

4 varkens pick;

10 stux kiale ankerstocken, bedragende met de ongelden een somma van..... * 172362: 1: 15.

Somma monteert 't gehele ingeladene in 't jaght Jamby voor Souratta en Bengalen..... / 175314: 11: 13:

in Delfshaven voor Bengale:

146019 guldens een ongemunt baer silver;

2000 R rompen;

141 $\frac{1}{2}$ R couchinelle;

6 oxhooffden met harpuys;

10 stux ankerstocken;

15 stux casuarissen, belopende met de ongelden de somma..... / 147669: 15: 15.

Belopende alsoo het gescheepte in die bodems voor Bengalen in 't geheel een somma van / 320251: 17: 10.

Heden ter extraordinary vergadering is goetgevonden boven de reeds geprojecteerde 4 cloecke retourbodems op 26 Maert, 15 Juny en 30 July passato alenoch na 't vaderlant aen te leggen de schepen Zilversteyn voor Amsterdam, Mauritius Eylant voor Delft en Rotterdam en den Blauwen Hulck voor Hoorn en

Euckhuysen, en syn doen wyders oock tot commissarissen der verlossinge van 't gemene volck, soo militairen als ambagtsgezellen, naer gewoonte gecommiteert de Heeren Extraordinaire Raden Joannes Camphuys en Fredrick Lambertsz Bent, omme meteenen de pretentien van een yder aen te hooren, weseude te desor tyt oock noch gearresteert de korenmolen alhier volgens 't project van den fabryck Adriaen de Leenw voor 't nodigste te laten repareren, omme in geen verlegentheyt ontrent het broothacken te vervallen, aengesien het finael beslyt en dispositie over de sulliance der korenmolen als het gandsche molenwerck dogh vooreerst nog niet sal connen werden genomen etc. en geabsolveert, gelyk sulx en 't verdere hierwegen in 't resolutieboek geextendeert breder kan werden gelesen.

31 d. 's Avonts gewert ons per de chialoup de Vlieger van Bantam een briefje, door den resident Willem Caef aen Haer Ed^e. op eergisteren geschreven, dieterende dat den jongen Sultan Haer Ed^e. dankbaer bleeff wegen het gesonde pasje voor een syner vaertuygen na Chirribon, dat hem wel was gevallende, en soomede de intentie van Haer Ed^e. om een Comp^{te}. fregatje nevens zyne 4 oorlogsvaertuygen in de Straat op de zeeroovers te doen kruysen, sullende sich in het den Pangeran Ardy en Keey Aria Mongonsadana daerover beraden, hebbende Mongoesadana naderhandt nyl naeme des Sultans noch om pascedul voor een koninxvaertuygh versoght om van de Oostcust van Java eenigh benodicht houtwerck tot het onderhandse fortie in 't paleys af te haalen;

den ouden Sultan, die door het afflyven van syn wigoons, de Pangerangs Loor en Keey Aria Monjoja op Lampon alsnog in gramschap ontsteken scheen, had volgens de gerughten van Tangerang 3000, van Tanara en Pontang 1500 en van Turtiassa 1000 Javanen item van den priester Chee 500, soo Maccassaren als Bougyzen, ende van 't gebergte 800, tesamen 6500 coppen, soo men rughte, byeen doen brengen, om volgens zyn eygen seggen de stadt Batavia daarmede te willen beoorlogen, alhoewel veele presumeerde dat sulx maer was om zyn soon in slaep te wiegen en hem eens onvoorsiens op 't lyff te vallen ende de doot van de geciteerde 2 onde heeren Bantamse staadtslieden te wrecken etc., moetende den alleerende tyt ons wyders openbaeren waer (¹) al dese verwerringen van 't Bantamse hoff eyndigen sullen; den rover Kiaz Chiliwidara onthielt sich nog op Bantam en soomede den Batinesen sielt Koetut met zyn volck op Tangerangh;

de 3 sacken nooten, door last des jongen Sultans aen de boom tot Bantam aengebaelt, waeren voor des residentens overcomste onder de boomwaghters daer tot buyt reede verdeelt geweest;

den Batavisch borger sluycker Joost de Jongh, die drie dagen lang by de Engelsche sig versteekende en eyndelyck de boete van 100 realen aen den jongen Conink betaalt hadde, gingh nu met dese chialoup de Vlieger na Batavia over etc.

Heden ter extraordinary vergaderinge alsnogh gebesoigneert zyde in de saecken raeckende Mallabaer en Ceylon, soo is meteenen onder eenige redenebellingen over den verwarden toestand in Ternaten goetgeronden d'E. majoor Isaacq S. Martin, d'E. Cornelis van der Duyu en Cornelis de Gheyn, jongst op 18

(¹) Het HS: *maer*.

en 24 dezer vandaer terughgecomen, aen te beveelen een bericht in geschrifte op te stellen van haer E. bevindinge en considerationen in en over den genoemde toestand in Ternaten, alsmede een oprecht advys van hun gevoelen over de drie Ternataense hostagiers Prins Alam, capiteyn lant en Marsaoly (den 26 Juny 1679 door den Heer Gouverneur Padbrugge in 't casteel Orangie in arrest en gevangen genomen ende den 18 deser met 't jacht Sampson hier verscheenen) en wat haer E. in Ternaten van deselve is voorgecomen en bewust geworden, alsmede wat zy wel vermeenden met die luyden nu verder aengevangen behoorde te werden etc.

Wyders is noch wegens de bequaemheyt van de retourschepen Silversteyn en Mauritius eylant soodanigen verklaringe in Raade van India voortgebracht, als by 't resolutieboek en de geinscreerde verklaringe van 't een en 't ander breder staet te beoogen.

In dese gepasseerde maent October zyn alhier ter stede uyt verschoeyde om- en afgelegene plaatsen aengecomen een nomber van 143 stuxx soo groote als kleine inlantse vaertuygen, tesamen bemant met 672 coppen, hebbende soodanige coopmanschappen, provision en andere snuysteryen aengebragt als hier vervolgens staet gespecificeert, te weten:

- 5 stuxx vaertuygen van Banjer met 17 man, 1800 bossen rottangs, 20 corgies matten, 54 picols en 30 cattys peper en 4 picols wax;
- 15 van Samarangh met 65 man en 5600 stuxx gedroogde visch cabos, 82 canassars swarte suycker, $2\frac{1}{4}$ lasten witte boontjens, 800 stuxx gedroogde steenbrassem, 6000 stuxx kneppelsuycker, 81 potten oly, 5 picols anys, 6000 stuxx visch pada, 20 d^{rs}. Sineese dootkistplancken, 15000 bossen suyker katoepa, 14500 stuxx visch margosy, 7 corgie grove matten;
- 12 van Zumor met 48 man en $28\frac{1}{2}$ lasten rys;
- 5 van Zombar met 20 man en 2500 stuxx suycker Zombar en $10\frac{1}{2}$ lasten rys;
- 1 van Caldanger met 4 man en 125 stuxx gesaegde plancken en 50 stuxx kistplancken;
- 25 van Tagal met 98 man, $61\frac{1}{2}$ lasten rys, 1500 bossen pady, 800 stuxx suycker Sombar, 2 picols commukus, 16 canassers swarte suycker en 100 stuxx hoenders;
- 22 van Sirribon met 89 man en 6880 stuxx suyker gadja, 1 last witte boontjens, 126 canassers swarte suycker, 79 potten oly, 600 potten en tresellen, 9200 bossen ayuyn, 25 stuxx koebbeesten, 300 stuxx hoenders, $5\frac{1}{2}$ lasten rys, 55 stuxx huyden zoolleer, 2 picols lange peper, 8 picols koperdraat en armringen, 150 stuxx Javaes zeyldoek, 1 corgie matten, 50 stuxx groote plancken en p^{rs}. commukus;
- 81 stuxx vaertuygen, transportiere.

81 stux vaertuygen, per transport.

7 van Tarbaya met 24 man en 4800 bossen tamarinda, 250 bossen pady, 37 stux kistplanken en 50 stux plancken;

10 van Indermayoe met 40 man en 19 lasten rys, 5 d^{re}, sout, 180 bossen suycker gadja en 700 stux visch combough;

14 van Cayely met 79 man en 21600 bamboesen met oly, 2700 stux oude clappus;

2 van Singnap met 9 man en 3000 stux suycker catoepa, 6½ lasten groene cadjangs, 3 picols hartevellen, 10 potten oly en ½ last zout;

3 van Toulough Bauwa met 12 man en 3100 stux potten en pannen, 500 d^{re}, met calc;.

1 van Grisseo met 4 man, 3½ laste groene cadjang en ¾ last swarte suycker;

2 van Bantam met 12 man en 5 picols taback;

8 van Packelongan met 20 man, 5½ lasten rys, 10 picols swarte suycker, 200 bossen pady en 100000 stux oude pinangs;

2 van Macassar met 38 man, 55 stux slaven, 9 lasten rys, ... d^{re}, groene cadjanghs, 7 picols wax, 500 bamboesen oly en een aem oly;

1 van Banda met 14 man en 17 picols massoy;

2 van Bahien met 8 man en 58 corgien matten, 15000 stux oude pienangs en 1600 stux gedroogde steenbraessesms;

1 van Johor met 6 man, 200 stux dekcadjangs, 12000 stux oude pienangs en ½ last sagoe;

1 van Amboina met 15 man, 5 picols massoy, 5 picols Ternataense toeback en 20 nesten ysere pannen;

1 van Pamalaugh met 4 man en 2 lasten rys;

4 van Candangnauwer met 16 man en 4½ lasten rys en 100 stux hoenders;

1 van Chirita met 4 man, 60000 stux oude pinangs;

1 van Japara met 16 man en 7½ lasten rys;

1 van Damack met 4 man en 1½ lasten rys;

3 van Mandawie met 16 man en 1800 bossen rottangs en 800 stux toedongs;

samen 145 stux vaertuygen, die gesamentlyck alhier ter marckt hebben aengebragt soodanige coopmanschappen, provisien en eetwaeren als hieronder in 't breede staet gespecificeert, namentlyck:

3500 bossen rottangs;

87 corgien matten;

54 picols en 30 cattys peper;

11 d^{re}, wax;

100 lasten rys;

29000 stux gesorteerde vissen;

224¾ canassars swarte suycker;

3½ lasten witte boontjens;

6000 stux kneppelsuycker;

170 potten oly;

8 picols anys;

20 p^{re}, Chinese dootkistplanken;

16000 bossen suycker catoepa;

3100 stux suycker Zombar;

578 stux diverse plancken;

87 stux kist d^{re};

1750 bossen pady;

10 picols commukuz;

300 stux hoenders;
 7400 stux suiker gadja;
 9200 bossen ayuon;
 3700 stux potten en tresellen;
 23 stux ooebeesten;
 35 stux huyden zoolleer;
 2 picols lange peper;
 8 d^{de}. koperdraet en armringen;
 180 stux Javaens zeyldoeck;
 4300 bossen tamarinda;
 50 stux swalpen;
 5½ lasten sout;
 22100 bamboesen met oly;

3700 stux oude clappus;
 11 lasten groene cadjangh;
 2 picols hartevellen;
 560 potten met kalk;
 10 picols taback;
 187000 stux oude pienangs;
 33 stux slaven;
 1 aem oly;
 20 picols massoy;
 200 stux dekadjangh;
 ½ last sagoe;
 20 nesten ysere pannen;
 800 stux lodoengs.

Daerentegen zyn weder van hier na de ondergenoemde quartieren in die tyt vertrocken een getal van 140 stux vaertuygen, die tesamen hebben weggevoert de ondergespecificeerde coopmanschappen, leeftoghten en andere benodigheden als volgt:

- 2 stux vaertuygen naer Banjer met 93 rd^e. aen kleden, 12 aen out loot en 20 rd^e. aen porceleyn;
  - 21 naer Tegal met 825 rd^e. aen diverse kleden en 16 aen out yser;
  - 12 naer Zumor met 570 rd^e. aen gesorteerde kleden;
  - 37 naer de Oostcust van Java met 3708 rd^e. aen diverse kleden, 80 massoy, 305 out yser, 4850 amphioen, 20 Chinese taback, 20 radix China, 30 geele vorwe, 30 seck, 80 brandewyn, 20 arack, 250 zyde patholen, 14 poetsiock, 30 comyn, 60 Bengaelse neusdoecken, 15 out koper, 16 out loot, 10 rottekruyt en 37 Batavise gemaecte samsoe in potjens;
  - 7 naer Tarhaya met 180 rd^e. aen gesorteerde kleden;
  - 18 naer Kayely met 859 rd^e. aen diverse kleden;
  - 13 naer Sirribon met 535 rd^e. aen gesorteerde kleden, 56 out yser en 200 in contanten;
  - 3 naer Sombar met 120 rd^e. aen diverse kleden;
  - 2 naer Singnap met 260 rd^e. aen gesorteerde kleden;
  - 2 naer Packalonge met 90 rd^e. aen diverse kleden;
  - 2 naer Amboina met 80 rd^e. aen haentjens bier, 145 arack, 840 amphioen, 30 custcoralen, 50 zoethout, 671 divers porceelyn, 25 tinne coppens met deksels, 150 rd^e. aen benjuyn, 15 copere beekens, 48 radix China, 8 thin, 45 Chinese thee, 13 galnoten, 816 diverse Chinese syde, 87 cattoen, 10 poetsiock, 55 Tonquinse anys, 12 kopere lampen, 10 copere pienangheckens, 15 diverse quitasols, 26 Chinese hout cammen, 15 papiere doosjens met vercierte bloemen, 100 Cantonse stoffen met bloemen, 10 grove hoeden, 50 blauwe verwe, 56 divers papier, 72 copere theeketels, 5 drooge dadels, 20 swarthechts messen, 15 catocne
- 110 stux vaertuygen transporteere.

116 stucc vaertuygen per transport.

coussens, 50 Chinese zyde pelangs, 60 Chinees gouddraat, 40 candysuycker, 25 witte poeyersuycker, 20 comyn, 20 laza, 25 gecompseyle gengher, 25 potjens met samsoe, 16 tabaxpypen en 127 rd^e. aen diverse cleeden;

2 naer Macasser met 240 rd^e. aen gesorteerde kleden, 180 copere theeketels, 60 tarwe, 600 Chinese zyde, 150 gommelack, 75 witte poeyersuycker, 75 benjuyn, 21 poetslock, 55 arack, 60 rosewater, 55 porceleyn en 16 rd^e. aen radix China;

1 naer Bantam met 90 rd^e. aen cleeden en 9 Blitonse parrangs;

3 naer Babien met 160 rd^e. aen diverse cleeden;

7 naer Indermayoe met 270 rd^e. aen verscheide kleden, 5 massoy en 6 porceleyn;

1 naer Banda met 240 rd^e. aen tarwe, 75 brandewyn en 50 cattoene garen;

2 naer Samarang met 430 rd^e. aen gesorteerde cleeden;

1 naer Passir met 75 rd^e. aen diverse cleeden;

4 naer Candangauwer met 110 rd^e. aen kleden;

5 naer Mandavy met 140 rd^e. aen diverse cleeden.

Samen 140 stucc vaertuygen, hebbende alsoo gesamentlyck vervoert soodanige goederen en coopmanschappen als hieronder in 't breede staet uytgedruckt, te weten:

8884 rd^e. aen diverse gesorteerde cleeden;

8 — thin;

750 — verscheide porcelynen;

585 — out yser;

85 — massoy;

5690 — amphioen;

20 — Chinese tobacc;

84 — radix China;

60 — aen diverse vorwe;

317 — diverse drinkwaren;

250 — zyde patholen;

55 — poetslock;

50 — Bengaelse neusdoecken;

15 — out koper;

10 — rottekruyt;

200 — contant gelt;

222 — copers theeketels;

300 — tarwe;

28 — out loot;

1416 — diverse Chinese zyde;

150 — gommelacq;

140 — diverse suycker;

180 rd^e. benjuyn;

60 — rosewater;

50 — custcoralen;

50 — zoethout;

25 — thinne copjens met deksels;

45 — Chinese thee;

15 — galnoten;

87 — cattoen;

55 — Toncquise anys;

12 — copere lampen;

10 — d^e. pinangbeckens;

15 — diverse quitasollen;

25 — Chinese houte rammen;

15 — papiere doosjens met vercierte bloemen;

100 — diverse Cantonse stoffen met bloemen;

10 — groove hoeden;

50 — divers papier;

5 — gedroogde dadels;

20 — swarthechte messen;

15 — cattoene coussens;

80 rd^r. Chinese zyde pelangs;
 60 — Chinees gouddraat;
 80 — comyn;
 25 — geconfeyte gember;
 20 — laca;
 16 — tabaxpypen;
 50 — calloene garen, en

9 — Blitonse parrangs.

Tesamen 20518 rd^r. in 't geheel, en
 zyn oocq buyten des noch drie vaer-
 tuygen na verscheyle plaatsen met be-
 hoorlycke passen afgegaen, die volgens
 opgeven niet met allen hebben mede-
 gevaert.

Conform de aentoeckeninge der dootgravers zyn in dese afgelopen maent
 binnen deser stede onder de Christenen overleden en op de ordinary begraffplaatsen
 ter aerde besteeft:

26 Comp^r. dienaren;
 5 burgers;
 1 Hollandse vrouwe;
 8 Nederlandse kinderen;
 4 Mardykers off inlandse burgers;
 8 d^r. vrouwen;
 12 d^r. kinderen;
 5 slaven en slavinnen;

te samen .... 63 koppen, behalven de Moorse, Javaense, Chinese off
 heydense inwoonderen, dewelcke onder dit getal
 niet gereeckent werden ende waarvan oocq geenige
 notitie wert gehouden.

Daerentegen zyn in deselve tyt in de Christelycke kercke en gemeente
 alhier weder gedoopt:

9 Nederlandse kinderen;
 63 inlantse der Portugeese gemeente;
 10 inlandse der Maleyze gemeente;

te samen .... 82 kinderen.

Oock zyn in dese maent in den huwelyxen staet getreden en bevestight:

4 Comp^r. dienaren;
 1 Nederlants burger;
 10 Mardyckers;
 8 slaven;

te samen .... 21 paeren.

November Anno 1680.

Primo November. 's Voormiddags wert het biljet off notificatie wegens 't genieten van maer 2 in plaats van drie maanden gagie voor 'tagter Yr- en Schottant om zeylen in de thuysreyse vanhier naer 't vaderlant mitsgaders de ordinaire placcaten wegens de verlossinge door den advocaet fiscael van India Gualter Zeeman en gecommitteerden van de pny van Zyn Edⁿ. woninge (gelyck den 12 Maert passato geschiet en alwaer dit biljet geinsereert te vinden zy) nu andermael gepubliceert, alsmede op de hier ter rheede gereetleggende vier retouraschepen door den E. waterfiscael Pieter Pauw ten overstaen van den equipagiemeester en de overheden, en zyn wyders die placcaten en biljetten op de gewoonlycke plaatsen geaffigeert geworden.

's Middags erlangen per Javaens vaertuygh een klein advisie van den resident Willem Caeff tot Bantam de dato ultimo passato, dienende ten geleyde van een brieflie, door de opperhooffden van 't schip de Hollandsen Thuyu van voor Anjer, komende van Pallacatta, aen den resident Caeff op gisteren gecarteert, behelsende eenelyck hunne behoude aencomste van de kust Cormandel aldaer.

's Namiddags comt alhier van Sumatras Westcust aen te landen 't jaght Rammekens en daermede oock onverwagt den commandeur Melchior Hurt met syn familie benevens noch den docter Willem ten Rhyne, den laesten voorleden May met d'E. commissaris Pit om zyn gewaende ervarentheyt mede derwaerts gegaen, dogh nu beyde om redenen herwaerts opgesonden wesende, zynde ons hiermede doch door handen van den schipper van 't schip Cornelis de Zouter geworden een seer ampele missive, van den commissaris Laurens Pit de Jonge en den raat uyt Padang aen Haer Ed^e. dato ultimo September met een appendix van den 4 der voorleden maent October geschreven, verselt met verscheyde bylagen en onder deselve 2 Maleysche brieven, door den Panglima Radja en de 12 raatsheeren tot Padangh, item Poety, gouverneur van Cottatenga, aen Haer Ed^e. geschreven, mitsgaders noch een translaatmissive, door seecker bovelaender, genaemt Paducca Tovan, den 20 Augusto passato uyt Sintoe en Loebolangh tot Padang aengebraght en geschreven op den naem van den Coninck van Sarrawassa etc., sigh noemende Keyser van Maninghkabouw, aen den commandeur Panglima Chaya Radja geadresseert, waarby gevoegt zy 't antwoord, door de Padangse residenten daerop gediend, sullende

deselve alle hieronder op zyn tyt volgen in ordre, altoorens cortelyck aengeroert hebbende 'tgeene ons uyt de missive van d'E. commissaris Pit voor nieuw tevooren gecomen zy;

den E. commissaris Laurens Pit de Jonge was met zyn schepen en maght den 14 Juny passato eerst ter Westcust en tot Poelo Chingo onverwagt verscheenen, en had aldaer ontrent het mynwerck weynigh veranderinge ten goede gevonden, ten welcken eynde men te raade was geworden, vooreerst met de byhebbende maght tot slissinge der onlusten naer Padangh voor te zeylen, en den docter N. Grim nevens den probeerder Balthasar Frey met 10 der beste overgecomene bergwerckers tot bevorderinge van de mynen tot Poelo Chingo te laten verblyven, gelyck zyn E. sulx den 18 en 19 daeraen oock geëffectueert, sijn alvorens met 115 soo Nederlandse als inlandse militairen uyt dat guarnisoen versterckt hebbende, daarmede daega daeraen op Padangh was gearriveert en alle den volcke ingevolge zyner E. verleende commissie publyck voorgesteld, besigtigende voorts ten eersten de vesten en Comp^{te}. huysinge aldaer, die al vry verwildert en slordigh uytgenomen des commandeurs woninghe bevonden waeren; na dese gedaene visite had den E. commissaris al ten eersten de hand aen 't werck geslagen; met synen rade over de saecken des oorlogs en de negotie en daerontrent beginnende te besoigneren, had men goetgevonden 's Comp^{te}. maght ordentelyck onder hare respective officiers in 5 comp^{te}. te verdeelen en ten eersten daarmede te velde te trecken, waerop alles tot den opsicht ⁽¹⁾ vaerdigh geraeckt ende 't volck van de Padangse bontgenoten onder Panglima Radja ruym 600 seer soberlyck gearmeerde en ongetexeerde coppen gemonstert waren geworden, welke preparatien en verthoninghe van Comp^{te}. maght allomte soodanigen ontsagh in de herten der rebelle Pauwers en Cottatengers etc. hadde gebaert, dat op voorafgedane aanbiedinge eerstelyck den gouverneur van Cotta Tenga, genaemt Radja Poety, na verscheyde onderhandelingen en soo vervolgens die van Pauw, Bongus, Bajang en Troessang haer alle voor den E. commissaris waren comen vernederen en om vergiffenisse versoecken, onderwerpende sijn soodanige straffe als haer soude worden opgeleght, waerop verstaen wierd dese bontgenoten onder een algemeene amnesti in den eed te besluyten ende den vrede tusschen die van Padangh, Cottatenga en Pauw etc. als algemene Comp^{te}. bontgenoten weder te bevestigen, ingevolge van 't welcke dan die beyde gouverneurs Panglima Radja en Poety (die den 22 July reits versoent waren geworden) by solemneels eede op den alcoran, gelyck haer sulx door den Sultan van Indrapoera en den Maleytseu schryver Catip Moeda van woorde tot woorde wiert voorgehouden, op den 24 July daeraen in den volgenden sin geswooren hebben, als:

God zegene en bewaere den Ed^{le}. Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende d'E. Heeren Raden van India tot Batavia, die ons door de maght van haere wapenen vrygemaeckt ende verlost hebben van 't geweld en dwinglandye der Atchinders, die oocq wil zegene den heer commissaris Laurens Pit de Jonge, gesonden van onsen schernheeren om alle questies

(1) Lees: oploecht.

en onlusten die onder ons outstaen syn by te leggen en alles wederom in zyn voorrige ruste te herstellen. Wy beloven en sweeren op den alcoran en beloven dat wy nooyt de algemeene ruste deser strantlanden door oorlogen, onderlingen twist ende tweedraght sullen stooren ofte tegens de E. Comp^a. (onse aangenomen b'schermheer) ofte derselver opperhoofd, die hier over ons 't gebiet voert, oyt off oyt sullen misdoen, maer derselver geboden gehoorsamen en de E. Comp^a. voor onsen wettigen beschermheer erkennen, houden en respecteren, dese vrede, dien we op Oedjang Carraugh met malkanderen op den eet hebben beslooten ende gemaect, heyligh onderhouden, ende die sulx niet nakomt dat die Godt magh straffen ende volgens de welt aller propheten ende aller heyliger engelen verdoemt zyn op der aerden mitsgaders by alle yemants (¹) en wetgeleerden veraght ende van de E. Comp^a. ende derselver bontgenooten verstooten, verjaegt en verdelgt mogen werden te water en te lande ende tot vyanden hebben hemel en aerde, son, mane ende sterren, oocq niet waardig geagt by goede lieden te verkeerren maer dat uytgeroeyt mogen werden tot in 't derde en vierde lith. Amen.

Naer 't afleggen van desen swaren eedt hadden die vereenigde Malleytze gouverneurs hun voorts noch onderworpen alsulcke ordres en articulen, als men haer tot verseekertheit van Comp^a. staet, haer eygen beste en onderhoudinge van vrede soude komen voor te schryven, naer 't welcke dan dese acte van vrede door 't affblasen van 't canon etc. de gemeynste tot Padang bekend gemaect en publyck gesolemniseert was geworden:

op den 8 Augusty waren andermael tot Padang alle de poulons van Pauw, geadsisteert met de verdere hoofden derselver resorten, voor den E. commissaris verschynen, verselt oock met den Cottatengsen gouverneur Poety, zynde door haer eersten ponglou Radja Boekit, die midts sieckte niet hadde connen affcomen, afgevaerdicht omme nyt harer aller name pardon over hun bedreve misdaden te versoeken, mitsgader om weder in het bontgenootschap aengenomen te mogen werden, gevende haer l'eenemael aen Compagnies goedertierneheit en souveraine bescherminge over en doende voorts daer op den alcoran daermede eenen nieuwen eedt van getrouwigheyt, met verdere instantie om den Cottatengsen gouverneur Poety voornooemt als pangliema ofte gouverneur over haer te stellen en te qualificeeren, welck laeste versoeck p^l. tot nader ondervinding en voorts de rest in allen deelen toegestaen zynde, soo wierd daerop door der algemeene bontgenooten landt- en by den polityken raat beslooten, dat voortaan het geheele landt van Pauw met alle appendente en dependente negoryen, landen en onderdanen zoude (²) zyn en blyven Comp^a. eygen landen, negoreyen en onderdanen, sonder dat zig ymant daermede soude mogen bemoeyen etc. en dat tuuschen de geseyde Comp^a. ende de ingesetenen soude zyn en blyven een vaste vrede en bontgenootschap voor altoos naer gewoonte:

(¹) Misschien: *imams*.

(²) In plaats van *zoude* staat er: *zynde*.

en onnengesien 's Comp^{te}. logie tot Priaman door eenige quaatwillige bergvolckeren in de assche was gelecht, soo waren oyndelyck naer lang uythlyvens de pougelous dier plaatze met hun negen persoonen den 13 Augusto mede op Padangh gecomen, om over geciteerde brantstigitinge en hun verder misdryve sich te verontschuldigen en een algemenen vergiffenisse te versoecken, rapporterende dat haren orangcaye Lille Wangsa overleden en den bekenden Radja Ebrahim door den commandeur gadeporteert was, mitsgaders den Orang kay Toea mits sieckte niet comen conde, excuserende hun verders dat door de furie eeniger bergvolckeren onder eenen Simoetocalangh tyt Manicahou, verselt met verscheyde onrustige Pauwers, Cottatengers en ander gebroetzel onvoorsiens overheert en als vervoert, ja tot 't verwerpen van de contracten, met de E. Comp^{te}. anno 1670 gemaectt, als gedwongen waren geworden en aen eenen Radja Inderna tot Serwassa onderdanigheyt hadden moeten beloven en sweoren, gevende het hooft van die hun meesters bergvolckeren daerop (met een bloten houwer om 't hooft swayende) het teeken om 't vuur in Comp^{te}. logie te steecken, met byvoeginge: soodanigh sullen wy Padang mede tracteren ende de Hollanders als vyanden van onse Coninck vandaer verdryven en verdelen etc., en alschoon dit haer gedaen rapport seer frivool en tegens de waerheyt aenliep, soo nochtans waren zy Priamanders mede gelyck de Cottatengers gepardonneert ende onder eenen nieuwen eedt als bontgenoten weder aengenomen, dog door den landraat in een pecuniek amende van 1000 rycxdaelders gedoomt geworden, die se gewilliglyck aengenomen hebben te betalen, mitsgaders noch de vyff vaertuygen nevens 't volck en goederen, jongst van Bantam by haer gecomen, aen de onse over te leveren, ten welcken eynde men dan al voort den goeverneur Poety en den Riscal Jan Jacob van der Hel nevens een sergiant, 12 Nederlandse soldaten en 53 Mardyeckers door den commissaris tot becomings van deselve naer Priaman had gesonden:

wyders had dickgemelte commissaris noch tot vaster verseeckeringh van 's Comp^{te}. staet en ommeslag en onderlinge eenigheyt, welstant off ruste der volckeren ter Westcuste van Sumatra met de vier algemeene grootste en by ons bekenste hoofstregenten als Jangh de Pertuan Sultan Mametchia, Keyser tot Indrapoura ⁽¹⁾ ende synen stadthouder tot Majutte, Radja Adil, benevens de 20 mantrys tot Indrapoura en 18 d^o. tot Majutte, item Panglima Radja ende zyne 12 raatsheeren en tot Padang den gouverneur Poety en desselfs 10 hoofden tot Cottatenga mitsgaders den gouverneur Sirrenarra en syne nege pouglons off mederegenten tot Sillida op 24 Augusto passato een nader verbont aengegaen en besloten, synde in 't Malleyts en Duyts geschreven en door den gesamentlycken polityken raadt en alle de voornoemde Malleytse 4 hoofden ondertoeckent, luydende in substantie en ordre als volgt.

Nader verbandt met de algemeyne hoofstregenten en Comp^{te}. bontgenoten op ende langs de Sumatrase Westcust besloten, gemaectt en bevestight, waarby alle d'voorige tractaten en verbanden als geraooveert en geconfirmeert zyn

(1) Er staat: *Indrapoura*.

door de heer Laurens Pit de Jonge, drossaert van de Oostrydse landeryen buyten Batavia ende expres commissaris van den Ed^{de}. Heer Ryckloff van Goens, Gouverneur Generaal, en d'E. Heeren Raden van Nederlands India wegens de E. Comp^{te}. ter eenre, en d'ondergenoemde inlantse hoofstregenten ter andere zyde in maniere als volgt:

Wy Jangh de Pertuan Sultan Mametsia, Keyser tot Indrapoura, ende zynen stadthouder tot Majutte Radja Adil ende de 20 mantrys tot Inderpouura en 18 d^{de}. tot Majutte, Panglima Radja en zyn 12 raadshereen tot Padangh, den gouverneur Poety ende desselfs 10 hoofden tot Cottatonga, mitsgaders den gouverneur Sirre Narre ende zyne 9 pouglous off mederegenten tot Sillida etc. certificeeren ende verklaren by desen voor ons en onse nakomelingen mitsgader alle onse ingesetenen onderdanen van Sahlat Catauwen zuydwaarts tot Ajerhangh noordwaerts, alsdat wy ons heyliglyck ende getrouwlyck voor altoos ende eeuwiglyck, ja vast ende onveranderlyck verbinden te sullen zyn ende te blyven Comp^{te}. vrunden ende waere bondtgenoten, als altoos erinnerende de getrouwe vaderlycke voorsorge, waermet deselve doorgaens en altoos is aengedaen geweest over hare verbonden vrunden en bondtgenoten, hoewel se agtervolgens de contracten daertoe ongebonden was, ons telkens wanneer wy door onderlinge scheuringen, twist en tweespalt met malcanderen in oorlogen en dessentfens ⁽¹⁾ waren gecomen, met haere hulpbenden, volkeren en wapenen en schepen te assisteeren als eenelyck tegens vyanden die ons nyt der zee en van buyten soghten te overheeren ende te Verdelgen, ons egter verscheide malen gereet ⁽²⁾ en van onse vyanden verlost hebben, verklaren door den desen naer ingenomen algemeyn advys van de genaemde hoofd- en landstregenten, broeders, vrunden ende onderdanen te raede zyn geworden ons ende ⁽³⁾ de onse ende nevens die alle onse onderhoorige volkeren noch nader ende in 't bysonder met geseyde E. Comp^{te}. te verbinden ende daerby teffens te versoecken, dat wy niet alleene in haere bescherminge particulierlyck aengenomen maer dat oock onse kinderen soo by ons leven als na onsen doot met ons mogten werden aengesien als waere vrunden en bondtgenoten van d'E. Comp^{te}., om se te nemen ende te houden in haere vaderlycke bewaringe, opdat ons niemant ter werelt eenig leet, overlast off onrecht mogte overcomen, maer alles daerheenē dirigeeren, dat wy onbecommert, vry ende gerust in onse bepaelde landen en jurisdictien woonen mogen, wes ons geheelyck aen derselver goede voorsorge overgeven, onder dat bedingh dat haere vyanden ende vrunden oock onse vrunden zyn sullen ende dat wy ons oock altyt nevens de andere Westcustvolkeren ende bondtgenoten die tegenwoordig onder Comp^{te}. protexie sortceeren off noch naderhandt by adoptie off anders komen moghten, sullen laten gebruycken

(1) Misschien wordt *dissensien* bedoeld.

(2) Natuurlijk wordt *gereet* bedoeld. Het is niet noodig dergelyke handtastelyke fouten van onzen scribent telkens aan te wijzen.

(3) In plaats van *ende* staat er: *ende*.

in alle soodanige saecken als daertoe wy ten diensten van de algemeyne welstandt deser landen ende der E. Comp^{te}. souden comen geroepen te werden. Oock soo en sullen wy contrehenten gesamentlyck ende elck van deselve in 't bysonder niet vermogens wesen by affleyvigheyt van ons een ander in des overledens plaats te kiezen anders dan met voorweten ende approbatie van de Comp^{te}. ende derselver hier ter euste gestelde opperhoofd, ja, in gevalle onse kinderen ende namagen in dese successie haer niet naer behooren quamen te gedragen, soo sal de E. Comp^{te}. ten goede van ons lant en onderdanen oock yemant anders van de naeste in haere plaetse mogen stellen, 'tgeen wy alles d'E. Comp^{te}. toevertrouwen. Ende alsoo in den jaere anno 1667 onder seecker voorwaerden dese landen zyn opgedragen geweest aen den Manikabosen Conink Paducca Siry Sultan Agmetchia, als aengenomen erftheer deser strandlanden ende volkeren, die voor eenige jaeren deser werelt is comen te overlyden, wiens stadthouder d'E. Comp^{te}. geconstitueert was, die daertoe wederom van harentwegen gesubstitueert hadden haer hier residerende opperhoofd, om dese landen ende volkeren uyt synen naeme te regeren ende te bestieren, en de bovenlandse vier bandares off gouverneurs des Manikabosen ryx voor alsnoch in oorlooge continueeren, willende den eene 't bestier deser strandlanden de haere ende de andere wederom eenen anderen toeeygenen, soo en sullen wy ons met derselver questies geensints moeyen maer voor onsen souverainen beschermheer erkennen ende aennemen d'E. Comp^{te}., al waer 't schoon dat wy naderhandt wederom vereenicht ende dier successie eens geworden zynde, eenen wettigen besitter deser landen vastgesteld zy, aen dewelcke wy dan beloven dat wy de costumele jaerlycx somba ende erkentelycke hommegie en niet meer bewysen sullen, soo verre als ons de vrywillige opdragt daertoe verplicht ende met de voorheenen onderhoudende stadthouderlycke regeringe met d'E. Comp^{te}. in allen deelen overeencomt, maer ingevalle wy dan door dese off geene valsche bevelbrieven in onse geruste possessie mogten werden gestoort, gelyck nu verscheyde malen door den Coninck Inderma is geschiet, dan sullen wy in geenen deele daeraen gehouden zyn, maer willen onsen opdraght in 't geheel wederom herroepen. Ende opdat hiervan voor de ganlsche werelt blyken mogen, soo ⁽¹⁾ hebben wy dit met eygen handen onderteekent, oock de getrouwe onderhoudinge van dien op den alcoran op onse wyse ten bywesen van de leden des Nederlandschen raadt beswooren, en sullen, als het des heeren commissaris begeren en goetvinden sal wesen, dese in onse negorys districten ende plaatsen alomme ter balauwa off daer men gewoon is yets aen de gemeente bekend te maecken voor onse onderdanen en volkeren laten afkondigen.

Aldus gedaen en besworen in de vesting Padang op den 4^{en} dagh van de maent Scha-aban des jaers 1099, zynde volgens de Nederlandse

(1) Er staat: blyken soo mogen.

styl den 29^e Augusty des jaers 1680, en hebben dit contract besonderlyck geleceent:

LAURENS PIT DE JONGE,
JOAN VAN LEENE,
PIETER VAN DEN HOORN,
NICOLAI GRIM en
JOANNES MELMAN.

(In margine off ter zyden stont de Maleytse characters:)

Jangh de Periyau Sultan Mametchia, Keyser van Indrapoura, voorts nogh: Panglima Radja, gouverneur tot Padangh, Sirrenarra, gouverneur tot Sillida, alle in Maleytse characters, het merck van Ponty, gouverneur tot Coittatenga, en Catip Moela, Maleyts schryver en tommagon in Maleytse letters.

(Daeronder stont 's Comp^e. zegel in rooden lache gedruckt en voorts:)

Ter ordonnantie van de heer commissaris en den raad.

Padang datum ut supra,

(Was geleceent:)

ADAM HENDRICKSEN, secretaris.

Met dese herstelde vrede begon de negotie van den kleder- en gouthandel wederom te verbeeteren, aengesien de wegen daerdoor geopent ende veyligh geworden waeren, gelyck oock tot Padangh den 13 July uyt de doa blas cotas off 12 gesterckte bovennegoryen van dessels regent Dato Beginde Panjongh 2 afgesanten affquamen met last om, soo het mogelyck waere, tusschen die van Padang, Coittatenga en Pauw de vrede te bewercken ende wyders te vernemen off se de kleden van de E. Comp^e. niet wal belercoop soude konnen krygen als daerboven, dewelcke dan onderricht ende tot de negotie als toevoer des gouts benodight zynde weder na hare negoryen wel vergenought gekeert waeren:

van Haros had men bericht dat de oneenigheden tusschen den Radja d'Itheer en Radja Douloe noch meer en meer waren toegecomen, zynde Radja Douloe door Radja d'Itheer uyt zyn negorye met behulp der Battase berghvolckeren verdreven, sulx zy onder onse logie zyn retraits hadden moeten nemen, alwaer sy een nieuw negorytie weder was oprechende ect., gelyck dat alles en de verdere klagten over den commandeur Hart ende eenige andere subalterne ministers wegens hun slordig huyshouden ter Westcust gedaen hebben etc. by 't aencomend brieffboeck in 't breede gespecificeert can werden ontwaert, hebbende wyders dit nu overgekome jacht Bammekens van Padang off de Westcust alhier tot retour en inladinge aengebragt het volgende, te weten:

84811 guldens aen ongesmolten gout:

175486 R swarte peper, bedragende tesamen met noch eenige gedaene verstreckinge een somma van..... f 78807:13:7.

Aengaende de gouthmynen tot Sillida etc. is ons met aengetogen bodem noch buyten 't packet aparts oock geworden een cleen particulier brieffie van den docter Haruan Nicolai Grim, uyt Padangh den 10 September aen Syn Ed^e. de Heere

Gouverneur Generael gecarteert, behelsende dat het Tambangse, Sillidase, Bajangse en Padangse geberghte, door hem ondersoght synde geweest, van sulcken waerde wiert gevonden, dat men iudertyt en wyle wel wat goets daarvan misschien te verhoopen hadde, alsoo de mynen waren van grootte aparentien, en dienen daerom na syn gevoelen met grooten yver aangedreven, hopende E. voorsz. Grim het werck in corten soo verre te brengen, dat d'oncosten der myne ruym jaerlycx apparentelyck gebalanceert en uytgewonnen souden connen komen te werden etc., gelyck sulx en 't verdere geschrevene deswegen breder in 't aencomend briefboeck kan werden beoght, doch 't eynde moet ons mettertyt blyken, alsoo de hoope en opheoinge (¹) in dit stack ons niet meer nieuw off als d'eerstemaal voorkomen.

Volgt nu de translaetmissive in 't Maleys, door Orangkaya Panglima Radja en de twaelf raadsheeren tot Padangh aen den Ed^{de}. Heer Gouverneur Generael ende de Ed^{de}. Heeren Raden van India tot Batavia geschreven en nu mede ontfangen.

Desen brief, die door den Orangkaya Panglima Radja ende de 12 raadsheeren tot Padangh uyt vriendschap en suyvere oprechte genegenheyt werd geschreven en door Godts hulpe comen sal voor de voeten van de Heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens en alle de Raden van India in de stadt Batavia, die in grootheyt en staet verheven en rogeerdors zyn van alle volckeren soo boven als beneden wints en die alle haere onderdanen soo cleen als groote hier in dese Westcust beschermen, seer wys en verstandig in alle haere gedoente en genegen tot Comp^{te}, vrunden en bontgenoten die haer onder hun beschermingh begeven en contracten met haer aenguen, en wanneer broeders met den anderen in oorlogh geraecken, soo beschermen zy deselve met haer verstant ofte met wapenen, te niette doende alle aghtercappen (²) en herstellende alle nyt en vyantschap, die haer contracten oock altoos stantvastigh en oprechtelyck onderhouden en in eygendom hebben de grootheyt en macht in den oorlogh soo te water als te lande, dat alle haere vyanden bevreest werden. Godt de Heere wil haer gunnen voorspoet in dese wereldt.

Verders maecte aen de Heer Gouverneur Generael en alle Raden van India bekend, alsdat wy in desen brief uyt een suyver en oprecht herte verklaren, dat altoos bontgenoten van de Comp^{te} sullen zyn en blyven en het nieuw gemaecte contract getrouwelyck onderhouden en niet veranderen soolange de sonne en mane sullen schynen, en wat wy in desen oorlogh tegen onse broederen hebben misdacn ('t geen gecomen is door agterklap van ons eygen volck) bidden wy den Heer Gouverneur Generael ende Raden van India om vergiffenis en dat zy het nimmer meer willen gedencken, en wy bedancken den Heer Gouverneur Generael seer, dat hy den Orangkaya

(¹) Misschien wordt opgevinge bedoeld.

(²) Versia: achterklap.

commissaris Laurens Pit de Jonge, zyne raadsheeren en soodanige krygsmaght op dese custe om ons te helpen en alle het gedoente te herstellen heeft gesonden. Noch make aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India bekend, alsdat ten tyden wanneer wy t'samen met den commandeur Melchior Hurdit om te oorlogen naer Pauwoh zyn gegaen, medeneemende Comp^{te}. officieren en krygsmaght, doen is onse meyninge geweest om die van Pawoh daerdoor bevreest te maken en haer te doen vernederen, gelyck wy hebben heraetslaeght dat Comp^{te}. crygsmaght onder eenige geboomte soude rusten, terwylen wy soudon gaen om te oorlogen, en gecomen wesoude omtrent de sterckte van Pawoh aen de hooge zyde, soo is daerna Comp^{te}. maght met paerden na de laegste zyde van Pawoh verre van ons getrocken, hetwelcke de reden zyn geweest datter Hollanders, alsoo niet by ons waeren, zyn gestorven ofte gebleven. Dit gelieve de Heer Gouverneur Generael en alie de Raaden van India te weten, opdat die sout ons niet mugh opgelecht werden. Verders betaelt hy ons in 6 maenden na zyn eygen wille onse gerechtigheden van Padang, sonder dat wy daertegen yets connen zeggen, en heeft het geschrift dat in handen van onsen schryver was niet willen naecomen, maer wanneer wy met hen soude reekenen, scheurde het geschrift en zeyde dat het abusivelyck was geschreven, van welcken tyt al tot nu toe wy de waerheyt niet hebben konnen ondervinden, en vanwegen de peperwegers, die hebben oecq alle veel schade geleden, 't welck de reden zyn dat op dese custe niet veel volck en is die peper planten; oock is het schoone pepergewasch seer bedorven geworden, en wanneer de schepen met sout tot Padang aencomen, wert aen ons soodanigh niet gegeven als in Comp^{te}. brieft vermeld staet, en UEd^{te}. dienaer krygt niet meer als 23 en de 12 raadsheeren maer 16 coyangs, en daerby wert ons deselve met cleene gontangs toegemeten en by ons niet meer als 640 voor een coyang comen te maecken, sonder datter ⁽¹⁾ 160 in een coyangh manequereen, want altoos van tyt tot tyt sonder te veranderen zyn 800 gontangs een coyang geweest. Soo is het met het zout gelegen dat aen ons gegeven wert, en het resterende wert alle aen een ander van ons lant, genaemt Intie Mengindra, geleverd, die 't selve op Boerong Barough ofte de soutplaeze tegens 50 rycdaelders de coyangh vercoopt, en Intie Mengindra 't geen boven de 50 rd^{te}. monteert profiteert, vercopende somtyts hetselve voor 55, 60 en wel meer. De reden waren ⁽²⁾ wy dit aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India bekend maecken, is opdat onse heeren zyn gedoente mogen weten, alsoo wy veel van zyn verkeerde wercken hebben ondervonden. Verders hebben wy in 't ondersoecken van den Orangkaya commissaris gehoord alsdat in Comp^{te}. brieven soo nu als van onts veel agterklap van ons in vermeld staet, zeggende dat wy ons tegens de Hollanders hadden willen te weer stellen en het contract veranderen, maer dit is nu hetgeene wy

(1) Bedoeld wordt natuurlijk: zoodat er.

(2) Lees: waarom.

van den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India versoeken, alsdat diegene dewelcke als commandeur op dese custe om ons te bewaken sal comen te leggen, een godtvresend, tael- en ons manier kundigh nian mag zyn, opdatter voor altoos geen agterklap meer magh werden gedaen. Wy alle hebben nu met dese brieff niets (*) te senden, maer sullen het doen, als 't Godt beliest, met het naeste schip; ondertusschen bidden wy Godt soo by nacht als by dage, dat Hy den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India wil gunnen een langh en voorspoedigh leven tot den eynde.

Volght nu noch een translaetmissive in 't Maleys door den gouverneur Poety en de thien raetsheeren tot Cotatenga aan den Ed^{de}. Heer Gouverneur Generael ende de E. Heeren Raden van India geschreven.

Desen brieff, die door den gouverneur Poety en de 10 raadsheeren tot Cotatenga uyt vrientschap en een zuivere oprechte genegenheit geschreven wert, comt voor de voeten van den Heer Gouverneur Generael Rykloff van Goens en alle de Raaden van India in de stat Batavia, die in grootheyt en staet verheven ende regeerders zyn over alle volckeren, soo boven als beneden wints, en die alle haere onderdaenen soo cleene als grooten hier in dese Westcust beschermen, seer wys en verstandig in alle haere gedoente en genegen tot Comp^{te}. vanden en bontgenoten die haer onder hun beschermingh begeben en contracten met haer aengaen, welke contracten zy dan oock altoos standvastigh en oprechtelyck onderhouden, die in eygendom hebben de grootheyt en maght in den oorlogh soo te water als te lande, dat alle haere vyanden bevreesd werden. Godt de Heere wil haer gunnen voorspoet in dese werelt.

Hy desen bidden wy om vergiffenis van alle misdaden, die tegens de Comp^{te}. hebben gedaen. Aengaende dat met onsen broeder op Padang hebben beoorlogt, is hy gelyckenis alsoff wy de Comp^{te}. hadden willen verlaten en haer contract, dat wy tevooren met eeden hebben bevestight, veranderen, maer verstaen hebbende den Orangkaya commissaris Laurens Pit met een crygsmaght op dese custe was gecomen, hebben wy bedaght en beraeden om in 't corten een middel in 't werck te stellen om voor hem te verschynen, opdat onse moeyelyckheden eenmaal tot een eynde moghten geraecken ende wy een deure van genade erlangen, want wy zyn by gelyckenis als een vogel, en maecten onse meyninge hierby bekend en hieden om vergiffenisse en doen aenwysinge van waer den nydt eerst was uytgesprooten tot schaade van dese custe. Dit is 't geene wy de Comp^{te}. hebben bekend te maken en by den Orangkaya commissaris om vergiffenis gebeden, dewelcke ons oock heeft aengenomen, alle onse misdaden uyt een zuiver harte vergeven en met onse vyanden vereenicht, opdat wy wederom in contract met de Comp^{te}.

(*) Er staat: mit.

mogten geraecken, 'tgeene wy nu hebben vernieuwt en op onsen aleoran ten goeder trouwe gesworen dat wy 't selve niet meer sullen veranderen, en 'tgeene de Comp^e. ons sal gelasten, dat wy dat souden nacomen. Verders maecken wy aen den Heer Gouverneur Generael ende Raden van India bekend, aldat ten tyden wanneer den ouden commandeur Jacob Pits op dese custe commandeur was geworden, dogh heeft hy onse middelen gerooft en verkoght; daerom is nu UEd^e, dienaren haer nedrig versoeck aen den Heer Gouverneur Generael ende Raden van India, dat zy de gemelte middelen wederom gelieven te geven, opdat UEd^e. dienaren en haere kinderen kunnen leven, winste soecken en de Comp^e. magh hebben voorspoet op dese custe. Alle onse verdere gedoente sal den heer Orangcaya commissaris aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India bekend maecken. Wy hebben aen den Gouverneur Generael tegenwoordig en alle de Raden van India niets te senden, omdat wy nu arm zyn, maer senden onse gebeden tot Godt, soo by naghte als by daege, dat Hy den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India wil gunnen een lang leven en gefuck in dese wereldt.

Noch volgt een translaet van seeker Maleytse missive, op de naem van den Koning van Serrowassa etc^e, sigh noemende Keyzer van Maningcabouw en dominateur van de strandlanden, aen Panglima Chaya Radja geschreven, zynde gemelte missive den 20 Augusto door seeker bevelander genaemt Paducca Touan over Cottatenga tot Padang aengebraght ende volgens zyn seggen van Jangh de Pertuan Beginde Maradja de Raedja hem in de negorye Sintoe en Loebocalangh boven Oelackan ter hant gestelt om aen 't opperhoofd van Poulo Chinco te overhandigen, hebbende zelfs aen 't Manicabose hoff niet geweest.

Desen brieff comt van Siry Sultan Agwetchia, Coninck van Muancaban en erfheer deser strandlanden van Silabaer tot Baros toe, aen den commandeur Panglima Chaya Radja, stadthonder van gemelte Mayesteyt en gemagtigde wegens de E. Comp^e. tot Padang off op 't eylant Chinco.

Naer een lange reex van eertitulen en complimenten volgt den inhoud der missive.

Wyders make ick hy desen bekend hoedat my zy ter ooren gecomen dat op de strandlanden groote oorloogen en onrusten zyn oastaen, en overdenckende de groote genegentheydt, die d'E. Comp^e. altoos tot Maningcabou heeft gehad, daerom sende ick Beginda Siry Paducca Touan, om dese mynen brieff over te brengen en te bestellen aen handen van Panglima Chaya Radja, gemachtige van den Conink van Maningcabou onder den groenen bergh, ende byaldien de Comp^e. by haere voorige genegentheydt volhart, soo

versoecke dat de strantlanden van Sablat Catauon tot Baros toe onder myne regeringe ende opperbestier gelieve te stellen, 't welck teekenen van liefde ende trouwe toegangentheden t'uywaeris syn sullen, wanneer ick sal hooren en verstaen dat de onderdanen van dese in oorlogh woelende strantlanden in vroeде en in ruste sullen herstelt wesen door Comp^m. en myne stadthouder, den commandeur Panglima Chaya Radja. Wyders is myn versoeck dat UE. op de rivier van Oedjangh Garringh een coophuys om daeruyt te negotieren gelieven op te rechten ende te leggen, alsmede een op Priaman, oock een diergelycke op Ticoq, inagelyx een op Passaman, en laet op Baros goede wagt houden, om door de wapenen deser landen openbaere vyanden vandaer te weeren. Den oorlogh dien de Comp^m. voert (*) is mynen oorlogh en hare vyanden myne vyanden. Eyndelyck maecte ick bekent dat alle bevelhebbers en mantrya, die ick na de strantlanden heb afgesonden, niet recht na myne myninge myne bevelen uitvoeren, en daarom sende ick dese Paducca Siry Touan, een man naar myn oogten en herte, ende voleyndicht dogh inderhoest den oorlogh tusschen Pouty en Panglima Radja. Dat versoecke ick op mynen stadthouder, den commandeur Panglima Chaya Radja, ende dewyle niets hebbe om nevens dese tot een vereeringh te voegen, sal ick eyndelyck God bidden dagh en nacht voor 't welvaren van UE. en myne onderdanen.

Maer aengesien aen de oprechticheyt van voorengenoemde missive by de lantregenten zeer wiert getwyfelt, te meer men van de hergh oorlogen (†) van boven komende bericht ontfangen had dat omtrent het half van Manicabou allsnogh in oproer en oorlogh was door de regenten van Songy Tarap en Batiapoe, die desen nieuwer Kaiser voor haren wettigen heer niet willen kennen en aennemen, soo was dien brief sonder eenige statie ontfangen en nyt name van d'Padangse regenten met den voornoemde briefdrager Paducca Toewan weder in antwoord naar boven gesonden 't volgende:

Paducca Toewan heeft ons als een gesant toegebracht een brief, soo hy seght van de Koningh van Manicabou. Wy hebben die in Comp^m. logie ontfangen en gelesen tot Padang, daerby ons willende doen geloven dat het een bevelbrief was van den wettigen successour deser landen nyt negorye, maer daerinne bevonden hebbende dat de manier van schryven aen dese strantvolkeren (‡) verre verscheelt met de voorige materie, forme ende chisp, soo hebben wy daeran geen gelooff connen stellen, als zynde in alle deelen niet de voorige maniere van schryven als anders niet overeenkomende, doch soo byaldien dese bevelbrief oprichtelyck afgesonden zy nyt negorye, wy versoecken alsdan excuse, omdat denselven niet

(*) Er staat: *oorl.*

(†) Versta denkelijk: van de *berghvolkeren*.

(‡) Er staat: *stantvolkeren*.

met de vereyschte solemniteyten hebben ontfangen. Tennoer syn daertoe bewogen, omdat deseive niet vergeselschappt komt met dese ⁽¹⁾ afgesproken geleydermentrys als anders soeals 'i behoort; dogh ingevall Zyne Mayesteyt van Manincabou genegen syn mogte aen zyne strandvolckeren iets aen te beveelen, wy versoecken dat die tot ons moge werden gebraght met de bedongen solemniteyten sonder daerinne veranderinge off inbreuck te doen, opdat die ons met behoorlyck respect en bewys van eer moght ontfangen werden, tennoer in desen tyt, dat de Hooge-Regeringe tot Batavia, den Ed^e. Heer-Gouverneur Generael en de E. Heeren Raden van India, haren gemagtigden naar dese strandlanden hebben afgesonden, die nu op Padangh hier present is om alle oneenigheden, die voor eenigen tyt tusschen Uwe Mayesteyt ⁽²⁾ onderdanen langs dese strandlanden geresen ende ontstaan, te beslissen ⁽³⁾ en by te leggen, gelyck daervan de oorlogspartye Padsugh en Cottatenga reels vereenicht syn, wes noch bezigh syn de verdere onlusten tusschen Sublat Catouwan en Baros gelegen vorders te vereffenen. Byaldien Zyn Mayesteyt gelieft aen voormelte heer commissaris te schryven off yets te beveelen, laet dat geschieden naar de oude forma, opdat door nieuwigheden in geen twyffel gebraght mogen werden. Dit dient maer tot een advys ende tot geleyde van den bestelder Paducca Touwan.

Aengesien ons hedenmiddagh over Bantam ter kennisse zy gecomen het arrivement van 't schip de Hollandse Thuyt van Cormandel in de Straadt Sunda, soo senden Haer E. desen avont derwaerts de chialoup de Vlieger met een kleen advisie aen de opperhoofden van gemelte bodem, door de E. secretaris deser vergaderinge soo even geteeckent, met ordre dat zy den ondercoopman off hoeckhouder aenstonts met 's Comp^{te}. medegebragte papieren en geciteerde chialoup hebben derwaerts vooraff te laten comen ende met het schip ten spoedighsten te volgen etc.

2 d^e. 's Nguiddags keert de chialoup de Vlieger uyt de Straet Sunda terugge en cort daeraen komt 't schip de Hollandse Thuyt oocq hier ter rheede direct van Pallacatta te arriveeren, medebrengende verscheide papieren en documenten van diverse quartieren, dogh alle onder de Pallacatzsche schrifstueren genoteert, en daeronder seven stux missives, de 2 eerste door de Heer Directeur Jacob Verburgh en den raad tot Ougly dato 10 April en 20 May passato, zynde over laet op Cormandel aengebraght, de derde van de E. Willem Carel Hartzinck, president en den raad tot Pallacatta, in dato 20 September, mitsgaders noch een portualier lettertijen van denselven dato en plaetse, door den coopman Albert van Weede geschreven, de vyfde door den E. commandant Pieter Vorwer en den raad tot Nagapatnam de dato 20 Augustus, de seste door de E. Joan Kell en den verderen raad in Souratta, gedateert 7 July, over den lantwegh, ende den laeste door den heer directeur Reynier Casembroot en den raad tot Gamron in Persia

(1) Wellicht: de ses.

(2) Er staat: Mayesteyt.

(3) Het HS: beslissen.

van dato 21 May deses jaers, per 't jaght Muyderbergh daer aengebragt, alle aen Haer Ed^e. geschreven ende verselt met verscheijde bygehorende documenten, behelsende onder anderen de eerste missives van d'E. Verburg etc. uyt Bengalen 'tvolgende:

dat aengesien de moeyelyckheden en geweldten, door de Moorse regenten de onse tot Pattana een geruymen tyts herwaerts aengedaen, dagelycx noch meer en meer toenamen, goetgevonden was, nae 't overlyden van den coopman en opperhoofd Geleyn van der Schepen dat comptoir op te breecken en te verlaten, en des Comp^e. ministers en effecten weder als in voorrige tyden naer Sioppra te transporteeren, om voortaan aldaar de hoofresidentie te houden en in Pattana noch maer een adsisistent met weynigh goederen te laten, vermits de negotie daer nogh 't eenemaal onderdrückt en de arme gemeente oock door 't opgestelde hoofteijl met rigeur afgeperst en 't land bedorven wierde:

het voorigh opperhoofd der Engelsche had ten tyde van zyn aenwesen tot Pattana een handschrift gepasseert van binnen 3 maanden tyt een bewys van 's Koninx hof te sullen verthoonen dat se van den thol exempt waren, dogh vermits niets daerop was gevolgt, soo wierden die vrienden door groote en alene regenten seer getravalleert:

den Nabab Cha-Esta-Chan was in 't voorbypasseeren van Mierdaspour omtrent Cassimahazar door den E. Berchman begroet en met 15 gonde mooren en 25 silvere ropien geregaleert en sonde door onse residenten in Decca op 't aennaderen tegemoetgegaen en met 9 gonde mooren en 15 silvere ropien beschoncken, zynde door dien heer vrundelyck en beleeft onthaelt; kort op desselfs statieuze inhalinge tot Decca was zynen soon, genaemt Bousercomeetchan, tot Nabab van Kateck off Souba van Oriza verkooren, dogh soude noch 4 off 5 maanden vertoeren en inwylen het bewint tot Kateck door zyn broeder Mierza Ramsennie waergenomen werden:

den adsisistent Jan Commelyn, eenigen tyt geleden van de onse in Bengalen weghgelopen en Moors geworden en naderhand tottet Roomse gelooff overgegaen zynde, was in Aettigam overleden en in de paapse kerk aldaer begraven:

den directeur Verburgh tot te eerder procure der zyde etc. een springtogje na Cassimahazaer gedaen hebbende, was door den regent Reyboelsient Asamametchan en den nieuwen gouverneur tot Moxudabath, die hy oock passant de visite gaff, minnelyck onthaelt geworden, en had gemelte Boelsient, die hem uytterlyck thoonde een vrunt van de Comp^e. te wesen, verhaelt, dat den Nabab Cha Estachan aen hem zyne incomsten over Cassimahazaer, Moxudabath, Berduan en Ougly, bestaende wel in 375 landscreken, opgedragen, waardoor den soon van gouverneur Melck Cassin, genaemt Melcksiendie, van 't ontfangersofficie was afgeseth en hy nu in corten naer Ougly stont af te comen om zyn meesters incomen soo daer als elders in te vorderen en dan syn residentie wederom tot Moxudabath te gaen nemen etc., en vermits zyn pensien hierdoor merckelyck waere vergroot, soo diend desselfs gunste hy de E. Comp^e. oock wat in aght genomen:

uyt Souratta had men tot Ougly bericht dat den oorlogh met de rebellige

Ragiepoelen van weynigh belangh was, vermits deselve naer 't gebergte gevlucht waeren en den Koningh Orangzeeph mits duurto en hongersnoot naer Dilly had moeten keeren, alwaer den Prins Sultan Azem by zyn vader den Grooten Mogol aengecomen en van denselven seer minnelyck ontfangen was, zulx er gerughten liepen dat hy wel weder een keer na Bengala mogte comen te doon, om den Nabah Chaestachan all weder te vervangen;

voorts leefde men doorgaens thans met de regenten in geheel Bengale uytgenomen tot Pattana in goet verstant, en gingen de saecken tot Malda in 't procureren der cleden naer behooren.

Uyt de nadere missive van de heer Verburgh dato 20 May wert ons bericht dat de schepen Janskercke en de Graeff, den 6 Aprill van de logie na beneden gedreven zynde om hun reyse na Batavia te vervorderen, door de harde deurstaaende zuydewinden den 29 daeraen van de Illa dos Galos terugh hadden moeten binnenkeeren en alsoo op 5 en 13 May tot Ougly voor 's Comp^m. logie weder verscheenen waren en alsnu eerst in September tot merckelyck nadeel van de E. Comp^m. weder conden vertrecken;

uyt Pattana had men nader bericht datter een nieuwen Coninx Duwan Mier Selly Hoedy Mameth verscheensen was, denwelcken, door Comp^m. residenten met 2 goude mooren en 9 silvere ropias ect. begroet zynde, een desteck tot de vrye ongemolesteerde negotie aen deselve hadden verleent, en wierden d'onse wyders daer om 't opgestelde hoofgelt nu niet gemooyt;

den heer Rayboelsient, tot Ougly aengecomen zynde, was door den directeur verwelckeront en op zyn E^r. verscheyninge in onse logie met een schenckagie van f 1676 geregaleert, hebbende op zyn vertreck naer Moxcudabath belofte gedaen, een parwana tot Comp^m. ongemolesteerde handel te zullen verleenen, dogh had hy in al syn doen bathoont een schranderen grypvogel te zyn, die de gemeente soght uyt te putten, soodat den heer directeur Verburgh voor 's Comp^m. negotie in dat ryck niet veel goets van denselven tegemoet sagh.

Uyt de Palaeatse missive van den 20 September wert het volgende aengeteeckent voor nieuws:

de dochter van den Golcondase Koningh was met die Mayesteyts gewese devotaris Siarases zoon, genaemt Bharra Sahib, verhuwlyckt, op welck bruyloff een yder soowel groote als kleenen geschencken hadden moeten doen, gelyk onse residenten door den heer cancellier Madoena was bekendgemaect daertoe almede te moeten contribueeren, temeer den Coninck by zyn aenwesen tot Masolipatnam door onse opperhooffden niet was geregaleert geworden, en alhoewel de residenten in Golconda sulx gaerne hadde willen excuseeren ofte ten minsten opachorten, totdat men sagh off zy met 't nodigen ter bruyloff oecq souden werden gehonoreert, soo had echter door het aendringen van gemelte Madoena met een schenckagie van nagelen, loely, cancel, nolen, ider 2 packen met noch 5 stuex zandelhout en een stuck scharlaken voor de bruyloff moeten werden opgeoffert, en de voornoemde Ryxvertrouder Madoena nevens nogh eenige der voornaemsten hare bruyloffsgiften wierden wel op 3 à 400 duyzent pagoden begroot, zynde dese geschencken soo

magnifiek geweest dat daartoe alle juweelen die maer te crygen waren mitsgaders goude en silvere lakense stoffen hadden moeten opgecoght werden, wesende voorts dese feest met groote praght vertrocken, muntende allerwegen uyt de maght van Madoena en de gunst des Coninx over denselven, die sonder hem niet vermagt off wilde vermogen, gelyck aen den heer Mameth Ibrahim scheen gebleecken, als die door den haat van Madoena in pericul was geraeckt om van zyn staat en leven outseth te worden, sulx dat het gemelte Ibrahim wel 90 duysent pagoden had gecost aleer hy sich in des Coninx genade weder conde inwickelen;

van Golconda had men bericht dat Suwagie Ragie, van welckers doot hiervooren reets gesproocken sy, door den tweede vrouw etc. met vergiff soude zyn omgebracht en de jongste zoon, die als navolger was gestelt, in gevangenis genomen, regerende thans d'oudste genaemt Siambagie Ragie niet sonder groote tribbelingen, en weswegen hy aen den veltheer Ragenado Pandido een gifte van 125 duysent pardouws benevens den opdraght der absolute regeringe der landen omher Porto Novo en Nagapatnam had gegeven, ende denwelcken daerin oock met 't verwisselen en afsetten der mindere regenten groote veranderinge stond te doen, hebbende Sjamhagie ten dien eynde reets 8000 ruyters aengenomen om tot verseeckeringe van zyn staat en lande tegens alle vyandelycke attentaten te connen dienen, vermits er van een samensmeedinge eenes mogols en visiapoursen heyrts in de borenlanden gerugt wiert en oock verscheyde Princken haer best deden om de landen van Suagies navolgers uyt de handen te krygen en haer met een jaerlyxe pensioen alsdan tevrede te stellen etc., gelyck den hartogh Bhadurehan oock voornemens was sig na 't vermeesteren van de casteelen Annemontoe en Solier van Suagies grensen te wende;

den Mogol Orantseeph bleeff noch omtrent Asmeer gelegert, behalven dat hy noch een aensienlycke maght onder den Prins Sultan Agher omtrent Rana hadde gelaten, zynde een seecker landschap der verstgelegene Patanen naest aen de Tartarische grensen, alwaer deselve door hongersnoot hebbende moeten retireren soodanigh de clop hadden gecregen, dat genoemde Prins selfs nevens veele zyner voornaemste krygsoversten gevangen genomen was geworden, die eyndelyck onder seer slegte conditio weder waren losgelaten, waerover den Mogol soo verstoort soude zyn geworden, dat hy veele der terughgecomene heeren op verscheyde castelen gevangen had laten sellen, wesende den voornoemde Prins selfs door de vrouwen ter nauwernoot verbeden, en over desen geleden hoer en verlies was den Mogol venders voornemens sich aen die van Rana geweldigly te wreken, dewelcke sulx vernomen hebbende, geresolveert waren haer ten uyttersten te defenderen;

de weduwe van den Rabantchynsen Radie Jeffousing had inwylen hare ontnomene landeryen weder gerecupereert;

de vaert der vromde Europaense natien ende inlanders nam op Masulipatnam langs hoe meer toe, wesende aldaer in den tyt van 6 maenden 15 vreemde schepen uyt Tanassery, Siam, Coringo, Queda, Madraspatnam etc. aengecomen, met meest goede party copen, thin, spizulter, benjuyn, eliphanten ect. en weder in dien tyt vandaer vertrocken 8 handelscheepjens naer Siam, Manillas, Tanassary, Bengale,

Aetchin etc., weggevoert hebbende goede party elden, rys, lack, dadels, rosewater etc.:

tot Porto Novo waren almede 9 diergelycke schepjens van de voornoemde plaetzen en Malacca aengeromen met allerhande soorte van kostelycke koopmanschappen, gont en contanten, en bleven er noch bovendien wel 25 stux leggen, om met kleden ect. na de Manilla, Malacca, Queda, Aetchin en Bengale te vertrecken, van dewelcke alreede 5 nytgezeylt waren, en alhoewel 's Comp^{te}. negotie door die vremde handelaers aldaer ter custe seer verswackt wierde, soo noghtans hadden d'onse door de goede inclinatie en devoiren van den heer Kamlosie Pandito, swager van den veltheer Ragenado Pandito, om de gedaene beloften van paspoorten in 't aenstaende te verliconen, niet alleene een vrye negotie genoten, maer daerenboven het bewuste vergunde erv van 520 ellen in 't viercant ingeruynt gekregen, met sooveel langwaerts tehuyt als men buyten d'eygene van den heer Nabab van noden hadde, alsoo dat de Comp^{te}. thans tot Porto Novo voldaren en in staet gestelt was om haere negotie vry en vranck te vervolgen, en scheen dit nieuwe comtooir al wat goets te belooven, als zynde den handel daer in weerwil van veel quade geintentioneerde weder herstelt, en nyt welcken hoofde onse residenten den voornoemde heer Kamlosie met 33 pagoden en de mindere habeldaels na advonant hadden geregaleert om de gunste van die layden te onderhouden, en soo was mede den veltheer Ragenado Pandit in Comp^{te}. logie tot Tegenepatnam met syn swager en soonen etc. verscheenen, die almede met de waerdye van omtrent 400 pagoden beschoncken was geworden, en door welcke onvermydelycke giften d'onse met alle regenten in vrede leefden en 's Comp^{te}. negotie wacker voortgank nam;

den Conink van Golconda had de stad en onderhoorige landen van Chincer volgens contract gepretendeert, en waervan sonder overgave dier sterckte niet onstaen wilde, alhoewel den veltheer Ragenado Pandito expresse ambassadeurs naer Golconda met grote geschenken had opgesonden;

de Nayken van Masoer en Madure hadden sich thans met den anderen verenight ende getragt den Coningh van Golconda mede aan haer zyde te krygen omme alsoo gecombineert den Vorst Egosia Ragie in Tansour te gaen beoorlogen; inwylen had gedogte Egosia den Nayk van Madure geslagen en binnen de vesten der hoofdstadt Trisnapally gejaecht, dewelcke hy gebloequeert hielt, om soo sensklops een zynde van dien oorlogh te maecken, in somma in die gewesten hoorde men geen geruyten als van oorlogen, beroerten etc., hoewel nochtans de negotie al evenwel redelyck vreedsaem gedreven wiert en te wenschen was dat het in soodanigen stant als tegenwoordigh lange mocht gecontinueert werden ect.:

de Engelse beyverden present hunnen handell daer alom meer dan tovooren, dogh was tot Porto Novo den 13 Juny nyt Engelandt over Cadix in Spangien een particulier schip aengecomen, den 10 December 1679 nyt Duyts gezeylt, genaemt de Commertion, groot 300 lasten, gemonteert met 34 gotelingen en 90 blancke coppen, waerop den capiteyn, genaemt William Alley, van zyne Engelse Mayesteyt met een expressen zeebrieff was versien om op alle plaetsen in India vry te mogen handelen, sonder dat de Engelse Comp^{te}. 't welck soude mogen beletten,

medebrengende niets dan provisien en contanten, en van voornemen een cargasoon kleeden in te huudelen en daarmede naer Atchin een voyagie te doen, hebbende een grote aanbestedinge van lywaten gedaen, en voorts dan retournerende van Porto Novo sich weder naer Engeland te spoedigen, en stinde noch een particulier schip uyt Engeland naer Mallabaer volgen om peper te negotieeren;

In de maent July waren voor de Engelse Comp^e. uyt Engeland tot Madras gearriveert 4 schepen, den President, den Arent, de Samsom en Barlit Kiesel, waarmede 500 duysent pagoden aen goud, 100 duysent pagoden aen zilver en ontrant 50000 p^t. aen laeckenen, charsies, vermiljoen, loot etc^e. waren overgebraght, die naer Bengale en Masulipatnam stinden vervoert te werden;

van Bantam was tot Madraspatnam mede een gehuurt scheepje, particulier toebehorende Wierna Wenke Tadril, aengecomen met een inladinge van 50 duysent pagoden aen goud en Spaenze realen, 200 bharen Japans staefcoper, 100 d^e. peper, 20 d^e. zandelhout en 20 d^e. spianutter, hebbende daerenboven noch wel 10 duysent rycxdaelders aen kleden op Bantam onvercocht gelaten; noch was aldaer 't particuliere Engelse scheepjen van den Engelse M^r. Meppels van Bantam gearriveert en een ander van M^r. Sierly van Madras naer Bengale vertrocken;

op de praleryen der Françen was noch niets gevolgt, hebbende niet meer als 2 scheepjens van Souratta bekomen met weynigh capitael, waarvan het groote, de Voutour, naer Siam en het andere naer Tannassery versonden was, beyde ongeveer met maer 100 packen kleden, sulx de gelegentheyd dier vrunden aldaer ter custe maer sober en hun credit soodoende niet lange soude connen duren;

tot Trencquebare waren 11 en 16 Augusty 2 Deense scheepjens, gensemt de Gulde Portuyn en Christiaenshaven, van Bantam met wel 900 kisten Japans staefcoper, party zandelhout, peper en 1500 Japserse plancken in 'teene, en 't ander meeste met contanten gearriveert;

den vry Deens capiteyn Wilken Wigberts onthielt sig noch tot Peguw, alwaer hy de onse in de moeyelykheden met de regenten behulpigh was geweest en in December weder op Cormandel stint te comen, als wanneer hem zyne juweeltjens (door den overleden Deens stuurman Christiaen Christiaensz anno 1678 uyt desselfs affgelopen chialoup gerooft) weder overhandicht souden werden etc.

't Vierde briefje van den ondercoopman Albert van Weede uyt Palleacatta in dato 20 September behelst eenlyck een excuys dat syn proces wegens den rys, anno 1678 met den Blauwen Hulck van Tegenepatnam versonden, vermits zyn impotentheyd niet hadde konnen voleyndicht werden, met verder versoeck de saecken tot Tegenepatnam in statu moghten werden gehouden, totdat zyne verantwoordinge 'tzy ter custe off wel op Batavia soude wesen geschiedt.

Uyt de vyfde missive van den E. commandant Pieter Vorwer en raat tot Nagapatnam is 't volgende:

de vrede tusschen Egosie Ragie en den Madureer was eyndelyck noch getroffen, hebbende Egosie tegen aller vermoeden de bovenlanden, die hy voorleden jaer in besith hadde genomen, gerestitueert, soodat hun verschil hiermede voreffent was en Egosie Ragie thans met alle zyne nabuurige Vorsten in vrede leefde;

de weggevlughte inwoonders der landen van Tansour begonden van de Zuyd en Noord oecq weder tot haar woonplaats te keeren; de pretensie tusschen dien Vorst en ons bleeff noch soodanigh als jongst aengeroert fluctueren, willende de onse geen entree tot Trimelavae en Carcal voor 't voldoen der recognitiepenningen verleenen eet'.

Uyt de Souratse missive van d'E. Joan Kell dato 7 Juny wert 't volgende aengeleercent:

met de regenten leefde men in goet verstant, en aengesien des Coninx tholboecken in September eerst wierden gesloten, soo waren d'onse tot noch om den gepretendeerde verhoogden tholl niet lastigh gevallen, schynende de Moorse regenten noch al genegen om in faveur der Europeanen een eenige grooten van 't hof te schryven en te bewercken dat men van de 1½ per cento beswaernis bevryl moghte hlyven, dogh soude dit expedient by goeden nytslag voor de dry natien van de onse, Francen en Engelsen in 't gemeen wel 50 duysent ropios comen te costen, en waerover men met malcanderen reets hadde geconferreert, dogh niet uyt connende rechten, omdat een yder de preceance pretendeerde, dewelcke men aen d'Engelse, als zynde de oudste, wel genegen was in te willigen over te laten, dogh om den Francen hooghmoet, die in geenen deele voor de Engelse cederen wilden, was dat goede werck tot noch aghtergebleven;

den 30 May passado was aen Suahs strand een hoogh waterspryngh geweest en daerdoor noch een groot gedeelte van 's Comp^{te}. oude tent waghgespoelt, soodatter weynigh lyffbergingh voor den resident meer was, ten welcken eynde men de Souratse stadsvoochd had versoght en die oecq belooft omtrent den Conink te bewercken, dat de E. Comp^{te}. een nieuwe tent te bouwen toegestaan moghte werden;

de heroerten in 't Mogolse ryck bleven nog continueeren, houdende den Conink zyn verblyff met 't eene leger in Asmeer en die niet eerder scheen te willen rusten voordat die van Bana l'eenemaal l'ondergebraght en 't geheele ryck tot 'taennemen van 't Mahometaense gelooff gedwongen hadde, ten welcken eynde aen den Hertogh Delinchan belast hadde dien Raspoet met vigeur te vervolgen;

den Hartogh Badurchan was 't bastier van Orangabath aenbevoelen en soude 't belech voor Visiapour nytvoeren; den Hartoch Aminchan (die een sterckte omtrent Amadabath, door den Ragiepoet Bana geinvadeert, weder onder de Mogol gebraght hadde, stint eerstdaegs in Amadabath te retourneren, als wanneer door d'onse om de generale quitantie van zyn betaalde penningen door de Comp^{te}. te erlangen aengehouden soude werden;

de Portugesen hadden 't jongste mouzon in 't Persiaens vaerwater soo weynigh niet den baes gespeelt, hebbende alle schepen, die tot Congo niet aengeweest waeren, groote molestien gedaen en party constanten affgenomen om op den Congosen thol te valideren en andre gedwongen na die plaats te stevenen om te verthollen etc.;

de Engelse woelden in Souratta noch sterck in den incoop der lynwaten en hoorde het meeste gelt, dat se op intrest besaten, hun eygen ministers toe, die hun meesters ¼ daervoor dede betalen per cento;

en alhoewel de Francken volgens d'Souratze advisen aan de Moorse coopluysden noch wel 700 duysent ropien debeth stinden, soo woelden die vrunden daerom niet weyniger in den inkoop van goederen, schynende nu van alles en op alle plaetse een proeff te willen nemen; haren Directeur Generael, een man omtrent 60 jaren out, was al geruymen tyt aen de linkerzyde beroert geweest en thans weynigh hoop tot reconvalisatie over;

des Comp^{te}. handel was in dat ryck naer wensch voortgeseth en de Suratse negotieboecken op ultimo May deses jaers gesloten met een aansienlycke advance van / 756485:14:12, gelyck sulx en 't verdere de negotieboecken beraeckende by 't Batavias aenkomend brieffboek en verbael in breedte sal comen te blycken en soomede wat de laeste missive uyt Persia van den heer directeur Casembroot van dato 21 May behelst, en boven 't gene den handel belanght dat de Portugeese macht, waarvan hiervooren in de Souratse missive mentie zy gemaeckt, bestont in 2 cloecke schepen en 3 roeyfregadts, hebbende haer voor de rhee de van Gamron verthoont dogh geene hostiliteyten in 't wercq gestelt, maer waren naer een dag leggens naer Congo vertrocken; de saecken aen 't hof van Persia bleven noch in voorigen stande, sonder datter ten minsten eenige veranderinge in de regeringe ten goede was voorgevallen etc., hebbende wyders gemelte schip de Hollandse Thuyt van Palleakatta alhier overgebraght een inladinge van de volgende kleeden en andere goederen, namentlyck:

1129 packen diverse cleden;	
300 stux roggevellen;	
46005 ff salpeter;	
100 stux steene drempels;	
15300 stux diverse vloersteen, bedragende met malcanderen een somma	
van.....	/ 286071:10: 6;

item van Nagapatnam:

93 packen cleden ter monture van..... 26477:10:14;

En monteert alsoo 't geheele cargasoen

met de Hollandse Thuyt..... / 512349: 1: 4.

Heden ter extraordinary vergaderinge na de aankomste en opsendinge van den commandeur Melchior Hurt van Padang op gisteren is wegens de saecken van Samatra's Westcoast alsulx ghesoigneert en gearresteert als by 't resolutieboek onder huydigen datum can werden gesien en gelesen.

5 d^e. 's Voormiddags gewert ons te lande van Tanjongpoura per den Javaen Joudan Taacka een brieffe, door den vaendrigh Jan Bervelt den 30 des voorleden maents aen Haer Ed^e. geschreven, dicterende dat de Javaense hoofden omtrent Craoangh den verstreckten rys weder voldnen hadde, uytgenomen de Damangs Soera Dicara en Raxa Nagara, dewelcke onvermogens waren dit jaer eenigen rys op te brengen;

uyt de bovenlanden had men tydinge dat den rover Chiliwidara met vrouw en kinderen van Pagadin naer Bantam vertrocken was, verselt van den Javaen

Drappra Jaja, die zyne vrouwen etc. by Soera Jouda gelaten hadde, waerop gemelte Pagadin door de Daings Pitou en Bourang met eenige Macassaerse stroopers weder in possessie was genomen etc.

Onder de noch continueerende besoeingnes in Raade van India raeckende 't eyland Ceylon is wegens de comptoiren Malacca en Bengalen ende de derwaerts te senden kleine vaertuygen etc. alsulx geresolveert als by 't resolutieboek in 't breede staet aengehaelt.

4 d^r. 's Morgens comt den E. capiteyn Willem Hartzink blunen by Zyn Ed^l. met den Javaen Judan Tacka, op gisteren met een brieffie van Tanjongpoura in lande aengecomen, brengende alsnu een Javaens Ionthoortje, door den Demang Soura Dicara uyt Pamanoekan aen Syn Ed^l. de Heere Gouverneur Generael geschreven, 't welck na gedaene vertalinge in 't Duyts bevonden zy te luyden als volgt.

Translaetbrieffie, door Raden Demang Soera Dicara uyt Pamanoekan aen Zyn Ed^l. de Heere Gouverneur Generael geschreven.

Desen brieff van Raden Demang Soera Dikara waarmede wy vernedere voor den Heer Gouverneur Generael tot Batavia; den bringer deses is genaemt Joeda Antakka. Verders dit is de eerste mael dat my met een brieff voor den Heer Gouverneur Generael come te vernedere, en versoecke dat hier op Java met mynheers believen magh werden geplaatst, 't zy op Pamanoekan ofte op Siassem. Dit versoeck ick aen myn vader den Heer Gouverneur Generael door ordre en bevel van den Sousonhounggh Aman Courat Zinnapatty Iogalaga.

d'Heer Isaack S^t. Martin, Mayoor, en d'oppercoopliuyden Cornelis van der Duyn en Jacobus de Gheyn, gewesene gecommitteerden na Ternaten, door de Hooge Regeringe volgens resolutie van eenige dagen geordonneert zynde omme de geschriften op te stellen, hunne bevindinge en advys wegens de drie heeren Ternataense Princen ostagiërs, genemt Prins Alam, capiteyn laut Rety en Quinelaha Marsaoly, den 18 jongstleden maents met 't jaght de Sampson, in haer E. geselschap gedetioeert uyt Ternaten door den Heer Gouverneur Padbrugge opgesonden, soo hebben haer E. ingevolge van dien dan op heden aen Zyn Ed^l. overhandicht 't onderstaende rapportje, 't welck is luydende van woords te woords als volgt.

Kort rapport, gedaen en gepresenteert aen de Ed^{le}. Heer Generael Ryckloff van Goens en d'E. Heeren Raden van India wegens de oversendinge van de ostagiërs Alam, Rety en Marsoaly uyt Ternaten berwaerts.

Hoghebbiedende Heeren.

Na het verbael dat den E. Heer Gouverneur Padbrugge heeft gelieven te doen in zyn jongste brieff van 6 September 1680 aen UEd^{le}. Hoogh Aghlbare wegens den staet der saecken in syn aenbevolen gouvernement

van Ternaten zouden wy niets daerby hebben te voegen by gebreeke van ervarentheyt en bequaamheyt om die te hebben kunnen verkrygen dan onse toestemminge, gelyck die alreede eenigsints blyckt door de onderteeckeninge desselfs met onse eygen handt, op dat vertrouwen, dat syn E. daerin wegens het gepasseerde aldaar voor onse aenkomste niet dan de waarheyt heeft voorgedaet en datter in zyn handelinghe niet anders sal gevonden werden ⁽¹⁾ dan een oprechtigheyt en zuivere trouw tot onderhoudinge off bevorderinge van Comp^{te}. gemeene best in dien oort, ende dewyle UEd^{te}. Hoogh Aghthare last op ons ⁽²⁾ vertreck naer derwaerts niet anders heeft medegebracht dan om ons by zyn E. te voegen en gesamenlyck te arbeiden tot herstellinge van de beroerde saecken, met recommandatie syn E. de bescheydenste en vereyschte respect toe te dragen en zyn gevoelens in behoorlycke aghtinge te nemen, soo hadde wy van onse plicht geoordeelt die regel stiptelyck onder zyn E. gesagh te moeten volgen en onsen arbeyt te besteeden om met gemeene goetvindinge te betrachten de uytvoeringe van alle de voorgestelde middelen, bequaem geacht tot het becomen van een gewenschten uytslag, gelyck zyn E. selfs gelieft te betuygen ende naer kan gesien worden in de voorgecomen papieren, noch besonderlyck in onse gehoudene daeglycxse aenteeckeninge voor Jelolo, die wy eerbiedelyck versoecken UEd. Hoogh Aghthare te mogen voorstellen als een breede en waeraghtigh relaes van 't geene dat in ons aenwesen in die verwarringhe verhandelt is, sonder dat wy genoodsaecht werden onse gissingen en raadsels hierby te voegen over het voorgevallene, dewyl niet minder daerin verbystert syn dan onsen gewesen bestierder, en dat lichtelyck, in plaats van te toonen dat wy na reden geleert zyn te luysteren, anders niet soude kunnen voortbrengen dan een overtuyginge dat 't geluyd van hod en hoe ons alleenselyck kan doen bewegen en van zyn gewoonte is ⁽³⁾. Wy zouden ons oock niet vermeeten van saecken van soo hoogh belangh voor UEd^{te}. Hoogh Agthbare verder te sprecken, indien daertoe niet verplicht wierden door UEd^{te}. Hoogh Aghthbare hevel, en in 't gehoorsaemen van dien is onse meninghe niet het gevoelen van den E. Heer Gouverneur Padbrugge te slayten wegens de oorsaecken van 't oversenden der ostagiers Alam, Baty en Marsaoly. De ervarentheyt, die zyn E. heeft vorseekert te hebben verkregen van hunne humenren en ⁽⁴⁾ dessaynen tegens het belang van d'E. Comp^{te}, is een van de redenen geweest die ons hebben bewogen hun versendingh toe te stemmen, waertoe niet weynigh gedaen heeft de groote afkeerigheyt, die zyn E. altyt getoont heeft voor hun personen, soodat wy geoordeelt hebben niet te sullen qualyck doen, ten minsten zyn E. voor een tyt van hem te ontlasten ende alsoo UEd^{te}. Hoogh Aghthbare middel te doen erlangen, waardoor lichtelyck

(1) Er staat: gevonden worden werden.

(2) Het HS.: laetop ons.

(3) De tekst is hier zoo hopeloos in de war dat gissingen niet baten.

(4) Er staat: in.

den oorsprongh van soo een schielicken affval der Ternatanen sal connen geweten worden en wat zy daermeele voorgehadt hebben, dat geen klein voordeel in 't toecomende soude toebrengen om nauwer en preciser mesures te nemen tot affweeringe van alle onheylen, indien er te verwaghten waeren, off tot herstellinge van de vrede en oude bontigenoodschap, die sonder twyffel tot meerder gerustheyt van 's Comp^{te}. staat in die gewesten soude strecken ⁽¹⁾, en hoewel wy noyt volcomentlyck met die redenen hebben ingenomen geweest, soo is nochtans niet naergelaten deselve sooveel plaats te geven als nodigh geoordeelt is in dese oproerige conjuncture van tyt, niettegenstaende dat hun doentie ons wat hart voorquam en dat wy niet konden begrypen dat deselve den Koningh soude hebben moeten nootsaecken om binnen 't casteel te verschynen volgens de begeerte van den Heer Gouverneur, ende inderdaet, indien sy schuldigh zyn aen 't gene dat hun wert nagegeven, soo is 't niet mogelyck dat hun raatsplegingen overeenkomen kunnen met die van de Ternatanen, en hun voornemen zynde gevolgt van een goet succes, soo moest de Ternataensche kroon en Zyn Hoogheyt met alle zyne pretentien verdwynen en te niet gaen.

Maer omdat UEd^{te}. Hoogh Achtbare begeeren onse gedachten te weten over dese luyden, soo sullen wy oock in alle eerbiedigheyt ons verclaeren ende rondelyck bekennen, dat nae onse aencomste op Ternaten, indien onse maght wat meerder uylgestreckt was geweest, niet een van ons swarigheyt soude hebben gemaect deselve te herstellen en volle vryheyt te geven om sich vooraff tegens d'E. Comp^{te}. te kanten na de zyde, die zy soudon hebben willen kiezen, want wy hebben in hun noyt yets connen bemereken dat de saecken soudon hebben mogen verslimmereu noch eenigsints beswaeren, wel daerentegen gewenscht dat die by den Coninck waere soo geciviliseert en bescheyden moghten zyn geweest, wanneer wy lightelyck tot een beter en fatzoenelycker verhandelinge soude syn geraeckt ende meer verkregen dan wy nu gedaen hebben.

Off UEd^{te}. Hoogh Achtbare hun schult genougsaem klaer sal blycken om uyttet maxima van staet deselve af te snyden, daarvan connen wy niet oordeelen, wel durven wy seggen dat, indien de Ternataense saecken verder blyven dan Heer Gouverneur Padbrugge aenbevolen, hun wederkeer naer derwaerts syn E. niet aengenaem sal zyn, om die hierhoven aengehaelde redenen, ende dat zyn concepten daermeele enige hindernisse soudon becomen, maer een hoger gesagh zynde derwaerts vereyscht, soo connen wy geen swarigheyt zien dat die heeren weder derwaerts gesonden wierden, nadat se hier door UEd^{te}. Hoogh Achtbare ontsagh exactelyck ondertast sullen zyn geweest, niet twyffelende off zy sullen light 't een off 't ander openbaren, dat niet ondienstigh zal syn en UEd^{te}. Hoogh Achtbare gerust sal stellen omtrent haer.

(1) Er staat: trecken.

Dit bovenstaende hebben wy als nyt onse geringe kennisse en ervarentheit ingestelt tot voldoeninge van UEd^e. Hoogh Aghthare bevell, hetwelck wy versoecken te willen aennemen als een teyken van onse onderdanigheyt bereyt blyven en bethoonen, ondertusschen verbllyvende.

(Onder stont:)

Hoogh Gehledende Heeren,

UEd^e. Hoogh Aghthare ootmoedige en onderdanige dienaren

(Was geteeckent:)

SAINT MARTIN.

CORNELIS VAN DER DUYN.

J. DE GHEYN.

5 d^e. 's Naerniddags erlangen per Javaens vaertuygh met den tolck Huygh Boey van Bantam met een briefle, door den resident Willem Caelf op gisteren aen Haer Ed^e. gecarteert, mitgaders drie Maleytze briefljens van den jongen Sultan, d'eerste aen Zyn Ed^e. de Gouverneur Generael Byckloff van Goens, en d'andere aen de Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, en noch de derde aen den E. fiscael Gualter Zeeman geschreven, dewelcke hieronder in translaet staat te volgen, alvorens den inhoud van de missive van S^t. Caelf aengeroot hebbende, als te weten:

den jongen Sultan, den resident Caelf by sich onthoden hebbende, had denselven afgevraecht off tusschen Anker en Tanagerang eenigh van ons volck waren aengecomen om een vastigheyt aldaer op te werpen, gemerckt zyn heer vader hem sulx van Turtiassa hadde laten berigten, waerop by hem resident was gedient, wel verstaen te hebben eenige onser onderdaenen daer waeren overgecomen, maer tot geen ander insichte als om partye pallissaden te kappen, op welck bericht Zyn Hoogheyt niettemin had versoght diervwegen aen Haer Ed^e. te mogen schryven dat die luyden om syn vader en de vreesachtige Bantamse gemeente te contenteerren ten spoedigsten terugh mogten weder werden onthoden etc.:

den Pangiran Kidol, door giften en gaven traghtende zich weder in des jongen Sultans gunst en 't sabandaerschap tot Bantam in te wickelen, had versoght den uyvoer van bestiael en andere verversinge aen Comp^e. passeerende schreepen moght werden afgeschapt en verboden, dogh tot noch daerin weynigh gehoor by Zyn Hoogheyt erlanght, ende daerom den Kiay Aria Mongonsadana den resident versoght hadde dat Haer Ed^e. in de antwoordmissive aen den jongen diervwegen ten zynen faveure geliefden yets aen te roeren om in 't sabandaerschap te mogen verbllyven, anders soude hy onvermogens zyn syne gedaene beloften ten besten van de Compagnie te conuen volbrengen;

wyders versoght den jongen Sultan oec aen Haer Ed^e. om 6 ysere prinseluckjens, 1000 stux cogels, 10 bassen en 10 picols lout tot bescherminge van zyn eygen persoon in 't nieuw onderhandse paleys;

de 5 A 4 vaertuygen, die den jongen Conink goetgevonden hadde met een Comp^e. fregatje in de Straat te sullen laten cruysen, souden binnen korte dagen soo men zeyde afgesonden werden;

2 weggelopenen Nederlanders, genaemt Hendrick van Amsterdam en Bartholomeus Reglet van St. Thomas, waren door toedoen van den sabandhaer Keey Aria Mongonsadana en last des Coninx weder aen d'onse geresitueert en quamen alomt herwaerts over;

daerentegen versoght Zyn Hoogheyt dat voortaan die van Bantam naer Batavia overgelopenen particuliere slaven niet aen de eygenaers maer aen onsen resident moghten werden gesonden, om dan eerst aen den Sultan en voorts door Zyn Hoogheyt aen de eygenaers sels overhandicht te werden;

en soodanigh begeerde Syn Hoogheyt met de 2 slaven van den Javaens coopman Bontangh, die thans noch aen de loom tot Bantam in apprehensie saten, mede moght werden gehandelt;

voorts bleven de verwarde saecken van 't Bantamse hof noch in voorrige staat, dogh de intentie des ouden Sulthans om Batavia te beoorlogen was thans na 'tscheen weder in roock verdweenen etc.

Volgt nu de translaetmissive des jongen regerenden Sulthans tot Bantam, aen Zyn Ed^e. de Heer Gouverneur Generael geschreven.

Desen brieff van Sultan Aboen Nasar Abdul Cahar, die Konink is van 't coninkryek Soursoan, die alle saecken ende verschillen door de hulpe des alderhoogsten terneder stelt, die soos als het behoort een oprecht en stoutmoedig rechter is over alle volkeren, dewelcke onder zyn gehoorsaemheyt staen, comt aen den Capiteyn Moor Gouverneur Generael Ryckloff van Goens, die 't gebiet heeft over alle saecken in de stad Batavia en hier en daer vanwege zyn verstant en geluckige regeringe over alle zyne onderdanen na behooren soo te water als te lande seer geroemt wert, welke deughdelycke gerughten tot alle zyne vrienden overkomen, en die Paducca Siry Sultan tot Soursoean oocq niet sal vergeeten, die dit blaetje geschrifts uyt een zuiver en oprichte vrintschap aen den Gouverneur Generael Ryckloff van Goens zendt, opdat alle volkeren tot Soursoean en Batavia gerust mogen zyn en geluck hebben soolange zy in dese werelt leve.

Verders versoeckt den Sultan te koopen ses stucken geschut en 300 cogels tot yder van deselve, de groote van een orangeappel en de pryzen na 't gevallen van den Capiteyn Moor, thien piecols londt, vyftigh bassen, de swaerte van een off 2 in een piecol, en 10 à 20 duysent cogels tot deselve volgens monster, die den Sulthan oversendt, honden van de grootste slaghe, een ren en een teeff, off anders 2 teeven, soo se te becomen syn.

Noch make aen den Capiteyn Moor bekend (opdat alle aghterclap tusschen Batavia en Soursoean verre van ons magh zyn) dat wanneer der eenigh volck tusschen de riviere van Ankee en Tangerang eenige huysen ofte woonplaetsen willen maecken, soo gelieve den Capiteyn Moor sulx te beletten soowel aen die van Batavia als van Soursoean, opdatter geen verschil tusschen den Capiteyn Moor en myn magh comen, alschoon zy daer

maer verschynen om hout te cappen en eenige cleene huysjeus wilden maecken, gelieft t'eenemael niet toe te staen, en wanneer zy door die plaetzen wilden passeeren, is 't betamelick volgens contract van den ouden en roorigen Capiteyn Moor een pasbrieffje verthoonen. Verders is den Sultaan van meyninge Kiay Damangh Singa Wiprana en Ingahay Mangon Rana met 2 vaertuygen na Sirribon, om myn gelt van den Sultan van Sirribon af te vorderen alsmede myn prauw en volck van Sourousouan, die onder de volkeren van Sirribon zyn verbleven. Den bringer van desen brieff is den joeroetoelis en dese is geschreven in de stadt van Paducca Siry Sultan genaemt Sourasouan.

Nu volgt noch de missive, door gemelte jongen Konink tot Bantam aen de Heer Directeur Generaell Cornelis Speelman geschreven.

Desen brieff van Paducca Siry Sultan Aboen Nasar Abdul Cahar, die 't gebiet heeft in 't ryck van Sourousouan, verthoont hy desen syn suyvere, oprechte en royn herte aen den Ed^l. Heer Gouverneur Generaell Ryckloff van Goens ende den admirael Cornelis Speelman, die in 's werelts gebieden seer strengelyck drigeeren is openbaer omtrent alle steden ende landen die haer onderhorigh syn, insgelyx over haere onderdanen die gints en herwaerts syn, alles met behoorlycken manieren, oocq is seer aengenaem aen alle vrendelingen hier en daer over goede bestierders van hare licenten, wiens herten oocq seer helder is in 't begrypen van saecken soo te water als te lande, oocq seer generous in 't onderhouden van haer beloften sonder 't selve een oogenblix te vergeten, alsoo den Paducca Siry Sultan Sourousouan heeft eenige beloften gedaen om met den Heer Gouverneur Generael ende den admirael in vrientschap en goedertierneyt te leven, opdat van wedersyts onderdanen Batavia en Sourasouan in onderlinge eendragtighyit volstandigh en onverbreeckelyck magh blyven, soolange als men in dese werelt sullen leven.

Wyders soo is dat den Paducca Siry Sultan versoeckt dat UEd^l. Hoogh Aghtbare hem behulpsaem gelieven te wesen om voor zyn reeckeningh eenige moye snaphaens die met gout ingegraveert zyn, sooveel stuex als UEd^l. Hoogh Aghtbare hem sullen gellieren toe te voegen, magh obtineren, en hy gebreck van dien, dat dogh met eenige andere goede snaphaenroers mogien versien werden. Ten anderen maeckt den Sultan UEd^l. bekent dat hy zyn sourousouans (*) Kiay Damangh Singa Wykrana en Angahay Mangarana naer Serihon wil senden met 2 vaertuygen om myn middelen vandan te haelen, dat dogh door de Macassaren die aldaer zyn niet souden molesteren. Verders versoeck ik aen U Hoogh Ed^l, byaldien den Sultan van Serihon in constanten niet connen voldoen, dat dan 't zy met eenige andere goederen dat se soude maer nemen, gelyck houtwerck en canonnen, dat dogh 't selve

(*) Versta: soerochans, boodschappers.

door Dw Hoogh Ed^e. gunstige adjude om aen den capiteyn Jochum Michielsse aldaer te ordonneeren dat hy aen den Sultan van Sirbon soude seggen en belasten dat myn vaertuygen, dewelcke noch aldaer zyn gebleven, sullen largeren met al de middelen en goederen soo van myn als van myn ondersaten en volckeren van Sourousonan, 't welck nogh onder handen van den Serabonsen ingesetenen syn met 'tgeene daertoe hoorende.

Nu volght oock noch 't translaetbrieffe, door dickgemelten jongen Sulthan tot Bantam aen den E. fiscael van India Gualter Zeeman alhier geschreven.

Desen brieff tot teecken van oprechte en suyvere genegentheyd van Paducca Siry Zultan Aboen Nazar Abdul Cahar op 't koninckryck Sourosouan en 't gebiet heeft over alle zyne volckeren, comt aen den fiscael, die seer verstandig is om de saecken van den capiteyn Moor soo te water als te lande te bestieren, dat alle menschen soo ryke als arme eens zyn en haer kost in oprechtigheyt hier en daer soecken. Godt de Heere wil gunnen dat sulx tusschen Sourosouan en Batavia magh continueeren.

Verders de honden, die den Sultan tevooren van den fiscael heeft geeyst, heeft hy wel ontfangen, 'tgeene ick tot noch toe niet hebbe gerecompenseert, maer hebbe verstaen, dat de macker van gemelte hondt, die den fiscael heeft gelieven te senden, noch by hem was. Dierhalven versoecke seer vrindelyck dat den fiscael gemelte hondt aen myn gelieve te senden, sonder 't selve nae te laten, en wanneer den Sultan de hondt sal hebben gekregen, sal hy den fiscael met hetgeene dat in Sourosouan tot zynen dienst is en hy te wege can brengen, traghten te vergelden. Verders wanneer den fiscael tot Sourasonan was, heeft hy myn 4 anaphanen beloofd, die ick nu van den fiscael eysse, te weten die wat mooy syn, tot teecken van vrintschap in dese wereldt.

6 d^e. }
7 d^e. } niets annoterenswaardigs voorgevallen.

8 d^e. 's Voormiddags becomen per Javaens vaertuygh een brieffe van den resident Willem Caell tot Bantam aen Haer Ed^e., op eergisteren gedaghtleekent, meldende den ouden Koninck wegens de pallisaatkappers omtrent Tanagerangh sich noch niet connende geruyststellen en van voornemens soude wesen, persoonlyck met een maght van Turtiassa derwaerts af te saken, hebbende reets cenigh volck onder de Pangerangs Pourbaya en Joegja derwaerts geschickt, dewelcke, soo de gerugten liepen, met de onse in actie waeren gewoest en wel 20 man souden gemassacreert hebben; dugh dese uytstrooyselen meriteeren weynig gelooff, alsoo men alhier niet daarvan heeft vernomen;

op gemelte Turtiassa souden mede 18 oorlogsvaertuygen gereet leggen, die (volgens voorgeven) op 't versoeck van den Pangerang tot Sirribon eerstdaegs onder

opsicht van Pangeran Coeloung derwaerts stonden te vertreeken, om de onse vandaer te verdryven, en indien den ouden grysaert (te weten den ouden Bantamsen Sultan) dat geluckte, dan was hy van meninge Batavia zelfs den oorlogh aen te doen, waerover den jongen Coninx sentiment affgeëyscht zynde, had die verclaert hy moeghte zyn sin doen en den nytgunk verwaghte, en ingevalle het hem wel vergingh, dan meende hy oocq te beginnen maer eerder niet;

met het schip de Nathaniel waren jongst nyt Engelant voor derselver Comp^e. 90 duysent contaente realen tot Bantam aengecomen, waarvan (*) dezelve thienduyzent naer Banjermassingh met de Retourner nevens 20 packen kleeden en party out yser hadden afgesonden om peper te pegolieren, en de resterende 80 duysent realen waren in gemelten bodem noch verbleven, omdat die vrunden deselve op Bantam aen lant niet wel vertrouwden etc^e.

Heden onder besoignieren ter ordinary vergaderingh is verstaen den vaendrigh Jacob de Rycke op syn versoeck met (†) zyn vrouw en familie in zyn qualiteyt te laten repatrieeren, ende den coöpmā Everhard van der Schuyr weder employabel te stellen en oversulx desselfs gagie weder te laten inschryven als hy gebruyckt wert.

Wyders op 't versoeck van den ingeseten Mardyker deser stede genaemt Laurens Pieterszo, wegens eenige resterende middelen van zyn moeye Annetje Pieterse zaliger ter somma van 900 rd^e., van dewelcke hy onder meerdere somma voor den ontfang aen den E. Cornelis Mol, secretaris van weesmeesteren, quitantie hadde verleent, dogh voor de somma anders niet als 2 scheepenkennissen en een transport becomen, daer hy niets van hadde connen gauderen, soo is verstaen 't selve voor nul en van geender waerden te verklaren en hun relieff toe te staen, met committimus aen den Achtbaren Raadt van Justitie, gelyk sulx by 't resolutieboek en 't geïnseerde request gedextendeert staat te beogen.

9 d^e. 's Namiddags comt alhier van de kust Cormandel off direct van Palleacatta te arriveeren 't schip de Vryheyt met een dubbele missive van dato 20 September, waarvan d'origineele reets den 2 deser alreede per de Hollandse Thuyn ontfangen en aldaer sengeteceekent te vinden zy, met noch een klein appendix daeraghter van dato 3 des voorleden maents, eenlyck tot advertentie dat de Vrye Zee cerstdaegs stont te volgen en voorts ten geleyde etc. van gemelte bodem en derselver ladinge, daerbesyden medebrengeende noch 4 andere missives met haere aenhorende bylagen, d'eerste door den E. commandant Pieter Vorwer en den raat tot Nagapatnam in dato 27^e September, de tweede door den commissaris Marten Huysman van dato 20 Augusto mitsgaders noch een particuliere door denselven aen Syn Ed^e. den Heere Gouverneur Generael in dato 21 desselven maents, ende de laeste door dickgemelte E. Huysman en raad, gedateert ultimo d^e. aen Haer Ed^e., alle drie uyt Conchin geschreven, behelsende alle en eerstelyck de Nagapatnamse missive kortelyck 't volgende nieuws;

des E. Comp^e. thien dorpen, van outs onder Nagapatnam gehoorende, waeren tegenwoordig van inwoonders meer als oyt bevolckt en de incomsten vermeerderd,

(*) Er staats waren van.

(†) In plaats van met staat er: nyt.

soodat men inlandse dienaeren maendelycx daeruyt condon voldoen, en 't overige van de hooftgelden en 't gesay voor de Comp^s. soude connen comen over te schieten:

het different met den landvorst Egozie Ragie wegens de recognitiepenningen en de restitutie der geroofde goederen etc¹. tot Trimelevaes en Carçal was noch niet vereffent, dogh aengesien gemelte Egozie met den Madureer en Teuver zich had verdragen en de Tansiouwerse landen thans in vrede beheerste, was den E. Vorwer voornemens, om alle verwyderinge te schuwen, de verscheenen recognitiepenningen van 't voorleden jaer benevens 2 getande elphanten hem te voldoen etc.:

5 missives van den E. Huysman etc. en raad van 20 Augusto en 31 desselven maents nyt Chouchin, mitsgaders de particuliere aen Syn Ed^l. de Heere Gouverneur Generael, behelsende onder anderen 't volgende:

van Wingurla had men particulier advys dat den Prins Goedormo en andere quaatwillige van Couchin aen den gouverneur in Goa soude hebben geschreven en beloften gedaan, ingevalle zy maer secours van volck en vaertuygen van de Portugesen konden erlangen, sy bereytwillig waeren om de onse tot Couchim alle de clop te geven en die plaats weder aen de Portugesen over te leveren, en waerop zy consent en de gesegile macht souden hebben versoght, dogh soude den Goasen gouverneur geantwoort hebben sulx niet te cennen doen, noch de vrede breecken, ende alhoewel dit apparent maer valsche nytsstrooysels ⁽¹⁾ en misschien van geen consequentie soude wesen, soo waren de onlusten onder de Mallabzerse Vorsten en andere misnougde mits de slechte comportementen des Couchimsen Coninkx echter present al vry dominerende, en die niet naeriaten soude alle quaat te brouwen, indien sulx niet met voorsigtigheyt wierd gestut, en waertoe de Roomse papen met 't oprucken der inlandse Vorsten als anders tegens d'E. Comp^s. heymelyck oock misschien trachten haer best te doen, doch aengesien 't gesechde voornemen ontdeekt was, soo scheen voor dat quael weynich meer te duchten etc., gelyck sulcx en de verder consideratien en rediten van d'E. Huysman over dat werck wytloepig by 't aencomend briefshoock konnen werden beoegt, hebbende wyders gemelte schip de Vryheyt van Palliacatta alhier aengebragt een cargunsoen, bestaende in de navolgende kleeden, coopmanschappen en andere goederen, als namentlyck:

901 packen diverse kleeden;
 39098 $\mathcal{R}$ geraffineerde zalpeter;
 45658 $\mathcal{R}$ ysere gesmeede rogets;
 39025 $\mathcal{R}$ root calliatourshout;

465 stuex langh scherp, monterende met de ongelden tesamen een somma van ..... f 244878:17:10.

Voor de middagh erlangen per den inlants vaendrager Jacob Poulasse te lande van Tanjongpoura een briefhe, door den vaendrig Jan Bervelt nyt 's Comp^s. veltschans aldaer aen Haer Ed^l. op .... ⁽²⁾ deser geteekent, tot bekentmaeckinge dat aldaer seecker inlants corporael Magenoen van Batavia en eenen Abdul van Bouton, voorgevende door den Tommagon Natta Jouda naer Telgolpel genodigt te

(¹) Er staat: nytsstrooysels.

(²) De datum is oningevuld gelaten.

wesen etc., derwaerts waren gegaen, doch sedert nergens meer vernomen, alhoewel men den Tommagon hadde doen belasten deselve overal te laten soecken etc.

Heiden nadat 's morgens ter extraordinary vergadering onder 't affhandelen der resterende besoignes raeckende de saecken van Mallahaer eenige gequalificeerde aldaer en op Ceylon verbeterd waren, soo is wyders des 's namiddags in Raede nae 't overleveren van 't rapport der teruggecomen 3 Ternataense gecommiteerde¹ Saint Martin, van der Duyn en de Gheyn, wegens de 3 Ternataense Prinzen hostagiers verstaen deselve van 't jacht de Sampson, daer se tot noch doorgaens sedert hun aencomste verbleven zyn, met hun gevolg aen landt te doen halen en, naerdat zo zig voor Zyn Edl. de Heere Gouverneur Generael sullen hebben verthoont, in een bequame woninge te doen defroyeren etc. tot verder nader beraet over deselve etc.

Wyders in 't breede wegens de limitscheydinge tusschen die van Nagapatnam, gehorende onder Ceylon, en die van Cormandel gebesoigneert, geadviseert en geconcludeert zynde, soo is eyndelyck goet geacht en geresolveert de stad en landen van Nagapatnam van nu aff aen wederom van Ceylon af te scheyden ende, gelyck het bevorens voor den jaers 1675 zy geweest, wederom onder het gouvernement van Cormandel absoluut sortabel te stellen, sullende aldaer den commandant Pieter Vorwer onder 't gouvernement van de Cust in rang volgen naest aen den oudsten oppercoopman d'E. Hendrick van Outhoorn, present eerste opperhoofd⁽¹⁾ tot Masulipatnam, en aengesien mits het eligeren van den heer Jacob Jorinx Pits tot gouverneur van Cormandel den oppercoopman Willem Carel Hartzink als secunde van 't selve gouvernement 't opperhoofdschap van 't comptoir Masulipatnam nu weder sal moeten bekleden, soo is verstaen met eenen wyders denselven met den titul van president van den raad tot Masulipatnam te honoreren en in gagie van 80 tot 100 guldens 's maents te verhoogen, gelyck sulx alles wel geëxteundeert alsmede de verdere geadvanceerde ministers tot Cormandel en Bengale by 't resolutieboek onder huydigen datum staat uygedrukt, en soomede onder de besoignes van Bengale dat aen den directeur en raad tot Ougly gedeferceert zy te meesten dienste van d'E. Comp^{te}. tot 't ligen van 't comptoir Pattana te mogen treden en daarmede voortgaen, indien er geen beterschap ofte ander redres in de vexatien des handels, de onse doorgaens en langs hoe erger aldaer sengedaen, was te verhoopen etc².

11 d^e. Achtervolgens het geresolveerde op eergisteren soo werden de heeren Ternataense ostagiers Prins Alam, capiteyn laut Roty en Quimelaha Marsaoly, in ymy⁽²⁾ des vergangen jaers 1679 door den Heer Gouverneur Robbert Padbrugge in Ternaten in 't casteel Orangie in detentie genomen, gehouden en als jongst soodanigh herwaerts opgesonden en mettet jacht de Sampson op den 18 October hier aengecomen en zedert tot nog op dien bodem verbleven zynde, 's morgens door den E. sahandaer Ocker Ockersze en onsen capiteyn der Maleyers Abdul Bagus met een Comp^{te}. oronbay van 't voornoemde jacht de Sampson van boort gehaelt en binnen 't casteel by en in Zyn Edl. camer gebracht, zynde welgemelte

(1) Daar in het H.S. eerst gestaan heeft: *present eerste oppercoopman*, waarvan *coopman* is vervangen door: *hoofd*, sal eerste vermoedelyk dienen weg te vallen.

(2) Zoo staat het er. Misschien wordt *Jung* bedoeld.

Zyn Ed^e. doenmaels verselt met den heer Anthonio Hurt en den E. Joan van Hoorn, secretaris deser ⁽¹⁾ (vergaderinge, alwaer na haer afgeleyde complimenten en zy tot sitten gewesen en haren toestand afgevraegt zynde, wyders door Zyn Ed^e. wiert gevraecht om wat reden zy hier quamen, daerop zy antwoorden sulx niet te weten maer door d'heer Padbrugge gearresteert en gesonden te zyn en dat ze nu 't believen en begeren van den Heer Gouverneur Generael ende Raden souden afwagten; en wyders waerom den Coninck en 't volck van Ternaten soo ver van de Comp^e. was afgeweken, antwoorden dat sulx niet wisten en niet konden oordeelen, maer dat zy altyt als getrouwe bontgenoten van de Comp^e. zig hadde gecomportiert; en voorts eenige minder discoursen van weynich belang voorgevallen en ⁽²⁾ eens gedroncken zynde, namen van Zyn Ed^e. afscheyt en gingen met den secretaris ten huysse van d'heer Anthonio Hurt door de heer mayoer Saint Martin medegeroepen, soo 't een en 't ander van de Ternataense ontroerte gediscoureert wiert onder 't nuttigen van een copie thee, wanneer se ontrent middagh d'Heer Directeur Generael Speelman oock hebbende wesen begroeten, doen wyders door den capiteyn der Malleyers naer haer geordonneert logiment in een woninge aen de westzyde der stadt ontrent de punt Westvrieslant wierden gebragt, alwaer se voorts van 's Comp^e. wegen, mits zy niets en hebben, sullen werden gedefroyeert tot nader deliberatie.

's Namiddags comt alhier van Macassar over Japara te retourneren 't jagt de Flaman en daernede hier terugge den E. capiteyn Jan Francken Holsteyn met 59 Nederlandtse verlostte Maccassarise militairen, hebben daerenhoven op 't versoeck der opperhooffden tot Japara noch 12 Nederlandache soldaten oen lant gelaten, medebrengende vyff stux brieven met haere hylagen, d'eerste door d'heer president Jacob Cops en raad ten castele Rotterdam op Makassar de dato 15 October passado, de tweede daernevens doch apart door Radja Pallacca in 't Maleyts, waervan 't translaet hieragter staet te volgen, de derde een perticulier lettertje door den coopman en secunde Paulus de Rook alduer de dato . . October ⁽³⁾ en de vierde van de heer commandeur Jacobus Couper en raad uyt Wannacarta in dato 20 October met een appendix van den 23^e d^e., mitsgaders de laeste van den oppercoopman Cornelis Bartelsze Marchier en raadt tot Japara, gedateert 4 deser lopende maend, alle aen Haer Ed^e. geschreven, behelsende alle alaulcken substantie en relaes van den toestand in die quartier en als onder d'aencomende papieren van ider quartier staet te zien, en waeruyt in 't corte niet onnodigh geacht zy het volgende te noteeren, en vooreerst uyt d'eerste missive van den heer president Cops en raad 't volgende.

Radja Pallacca's accident oen de neus was aen de beterbant, zynde de verstoptheyt door 't uytvallen van een prop hart quaetaerdig vleesch vergaen en hy zig thans op Banthain onthoudende en met de jacht in geselschap van Radja Goa, Crain Jerenika en Crain Bontesonge vernaeckende, hebbende beloofd eerstdaegs binnen 't casteel Rotterdam te comen, alswanneer hem onsen brieff en geschenck stont te werden overhandigt:

(1) Er staat: *derzer*.

(2) Dit en heb ik ingelascht.

(3) De datum is in het H.S. oningevult.

Radja Bellenipa met zyn meeste grooten was tot Chindrana Radja Palacca wesen begroeten, hebbende syn volck aen eenigh graaffwerck, waer Palacca mede bezig was, doen arbeiden, 't welck zy doen soo 't scheen goetwilligh hadden gedaen, doch weder op Mandaer teruggekeert zynde, was Bellempes huys door syne galarangs, koninkinderen en andere omsingelt en hem verweten, zy waeren geen slaven van Radja Bone noch van hem en dat hy Bellenipa derhalven deede 't geene tegens hun oude wetten strydig was, sulx hy, yeets quants vreesende, zyn swager had afgesonden om die ontroerten te stillen, doch die terstont door haer dootgeslagen wierd, 't welck Bellenipa zelfs ligt mede overgecomen ware, tenzy ze hem om syn vrouws wille, de dochter van den Prins Calamatta, verschoont hadden: doch de tumult gestilt zynde, was hy het des nachts noch ontcomen en met de vlugt op Berrouw gesalveert, werdende van de Bellenipes niet meer tot Canink begeert, sonder dat men wist wien sy weder souden willen verkiesen:

den Radja Tanete had zig van syn vrouw, de suster van Radja Palacca, laten scheyden en was weder met de suster van Radja Goa off Sadrebone getrouwt:

de presidie van Macassar was dit jaer volgens de gesloote negotieboecken op ultimo Juny passato noch f 80410:4:7 ten agteren geraeckt, dat men hoopte 'taenstaende jaer te verminderen stont, gelyck sulx en 't verdere by 'taencomend briefthoeck onder 't quartier Macassar specificce staet, gelyck mede den inhoud van 't briefte van d'E. coopman en secunde Paulus de Boek, welck het gedoente van den zeerover Theodora alias Matthia Lauw behelst, die na eenigen tyt met 20 à 30 vaertuygen op de Oostcust van Java gecaept en hoer veel quaet gedaen hebbende, eyndelyck door seecker Bougys, genaemt Theapoena (die eerst door hem overweldigt en naderhant mede gerooft hadde), op aenradinge van den Pangeran Singapadouw ontrent 't eylant Sapanjagh nevens 4 zynen principaelste bayvangers om den hals was gebragt geworden.

De vierde missive, van den E. commandeur Couper van dato 20 October, behelst ten meerendeels 't gene ons den 22 October passato voor Japara reets geadviseert onder dien datum hiercooren aengetekent te vinden zy, dat den E. commandeur den 15 September met zyn byhebbende macht en den Sousouboungang omdat in 8 dagen niet ten voorschyn was gecomen, eenige onwilligheyt en wantrouw onder de Bagalleenders en Mattaramse Javanen had veroorsaect en suspitie gebaert al sonde hy den rechten Sousouboungang off voorige Pangeran Adepatty Amum niet wesen, maer wel een Hollander en een soon des admiraels Speelman, welcke opinie nogtans cort daerna met Zyn Hoogheyts publicque presentatie verdweenen was, alsmede dat den E. capiteyn Sloat, na de Mattaram afgesonden zynde, door Pangeran Pougers grooten niet al te wel onthaelt was geworden, en gemelte Ponger op de bekendmaeckinge van zyn broeders aencomste tot Wanacatta weynig genegentheyt hadde getoont om voor Zyn Hoogheyt te cederen, werdende ten principalen daerin door de Bagilleenders gestyft, vermits de Mattarammers selfs, soo 't scheen, genouchsaem tot den Sousouboungang Amankourai genegen waren:

naderhant had den E. Couper noch den taelkundigen sergiant Ferdinandus Ahr met eenige mantris na de Mattaram afgezonden, om een brief aen Ponger

te bestellen, doch was mede niet behoorlyck ontfangen maer tottet syndigen van hunne pouassa uytgesteld, waeruyt genouchsaem dan quam te blycken, dat se aldaer niet dan uytvlugten sogten, doch de gemeente in de Mattaram, voor den oorlogh beducht, waren in meenigte met vrou en kinderen by d'onse tot Wanacarta comen vlugten bereels tot de 1000 zielen, verhalende hoe alles in de Mattaram tot tegenweer gereetgemaect wierd en dat de Bagalleenders daer de bovensang hadden;

die van Tambayat uyt 't verheten geslagt der Moorse papen, hun noch niet cunnende gerust houden, hadden een vorstendom apart willen oprichten en tot haer hooft vercoren den Mas Miendil (oudsten soone des overleden Pangerangs Tambayat), die hem thans de naem liet geven van Pangerang Minnangh (off Prins overwinnaer) en door behulp van zyne 2 broeders, Radeens Wiera Jouda en Laura, predomineerde en nieuwe mantrys maecte en die sig geweygert hadde voor den Sousouhoungang op de dickmaels gedaene insinualie te verootmoedigen, hebbende 't gebergte om de Zuyd beoosten de Mattaram tot haer devotie gebragt, gelyck oock Cartinadi en Carta Nagara 't landschap van Cadoewan etc. mede gedaen hadden, dewelcke dan door eenige Javaense macht des Sousouhoungangs vervolgt geworden synde, had men de 2 broeders Wiera Jouda en Laura en eenen Aria Sawoenggaliengh, die hem voor grootgouverneur van Paljangh had uytgegeven, gevangen in ons leger gebracht en cort daeraen in een nader tocht den Pangirang Mendil selfs met zyn secunde, den paap Aduerna, mede by de cop gevat, aen welke heylige mannen de Javanen de handen niet en hadden durven slaen, bekennende hy Mendil onder anderen zyn stem tot de elixie van Troenadjaja en Pougar om de Mattaram te regeeren gegeven te hebben; daerop had men doen noch eenige Europaeense en Javaense macht uytgeseth om 't gebergte tusschen Tambayat en Cadoewan in 't geheel weder tot gehoorsaemhoeyt te brengen, en de rebellen Carty Nady en Carta Nagara mede levendig off doot in handen te krygen om dan voorts met des geheelen aenhang de Mattaram by oppositie met geweld aen te tasten;

eenen Goeloungong, die sig thans de titel van Adepatly toegeeygent en volgens voorgeven 't gouvernement van 't gebergte Gouloungong ('t welck zig van de Wattas tot de landpalen van Ayah, aen de noortzyde tot Toegoemangkang en voorts langs Chiribon en om de West tot aen de paelen van Bantam soude strecken) door Pouger opgedragen en aenbevolen zynde, had zig oock van de zyde van gemelte Pouger nevens den rover Namroet vervoegt, op welke beenen nevens de Bagalleenders hulptroepen Ingalaga op Pouger ten principalen steunde om zyne vorstelycke digniteyten in de Mattaram te willen en konnen maintineren;

wegens 't priusdom van Chiribon was den Sousouhoungang Amancourat seer becommert uyt vreesse dat het van 't Mattaramse ryck souden worden afgescheurt; op 't eylant Madura waren de bellamels Astrantacka en Aria Marta Cassoema gevangen ende de rest gesuhjugeert, uytgenomen Aria Wassingrana (die hem den nieuwen naem van Troenadjaja gegeven had), dewelcke van Balega met vier vaertuygen gevlugt was, sonder dat men wist waerheen, dog soo gesustineert wierd naer Balamhangan, en alsoo was dat eylant weder door d'eygen opperhooffden onder de gehoorsaemhoeyt van Pangeran Tsacra Ningrat en den Sousouhoungang gebracht etc.;

en aengesien de Javaense gouverneurs tot Japara, Damack, Rimbang etc. de Comp^e. in haer voorrecht scheenen te vercorten en in 't procureren van houtwerken als anders de voet dwars te setten, soo had Zyn Hoogheyt den Sousouhouanang Aman Courat op de gedaene klagten alle de gouverneurs niet alleene diegelycke wederatrevigheyt verboden, maer tot onser gerustheyt noch soodanigen acte, door de voornaemste opperstrandheeren onderteeckent, ter hand doen stellen, als hieronder van woorde tot woorde geïnserieert comt te blycken.

Translaet acte off mandaet, door den Sousouhouanang Aman Kourat Siuna Patty Ingalaga aen de respective strandgouverneurs en verdere hoofden en ingesetenen gesonden, daerby gelastende Comp^e. volckeren ongehindert met alle ingesetenen op Java mogen negotieeren en deselve in alles te gerieven.

Wy Sousouhouanang Aman Courat Zinnepatty Ingalaga ordonneeren en bevelen uyt cragte van desen onsen brieff, aen den commandeur Jacobus Couper overhandigt, dat alle onse ingesetenen met d'E. Comp^e. residenten langs onse custe onverhindert sullen haren handel dryven, en d'E. Comp^e. met allerhande coopmanschappen, die op 't landt van Java vallen, accomodeeren, 't zy houtwercken, rys, zout, wit en swarte suycker en andere wharen, dat den Sousouhouanang aengensaem sal zyn, want het verhandelen van coopmanschappen niet verboden werd, en derhalven sullen alle ingesetenen van de stranden volgens inhoud van 't contract, tusschen d'E. Comp^e. en den Sousouhouanang gesloten, in alle coopmanschappen met d'E. Comp^e. onverhindert handelen, copen en vercoopen voor sooveel d'E. Comp^e. hegeert, op soodanige wyse als altyt gebruyckelyk is geweest, niets uytgesondert, alsoo den Souhouanang genegen is alle 't geene met de Comp^e. gecontracteert is onwederroepelyk te onderhouden, maer alle wharen die de E. Comp^e. komt te copen, 't zy hout, zout, rys, suycker etc., moet naer onder gewoonte marcetgange maer sonder vercortinge van de ingesetenen gecocht worden, sullende een ider 't zy groot off cleen, gemeene luyden off die het gesach voeren, naer onder gewoonte vrystaen om haren handel sonder eenige verhinginge met d'E. Comp^e. te doen, gelyck d'E. Comp^e. geen gerechtigheyt te betalen heeft, soo sullen alle degeene die met d'E. Comp^e. handelen de gerechtigheyt van 2 ryxdaelders per cento volgens 't contract aen den heere betalen, en bovendien van de houtwercken over 't boschrecht naer onder gewoonte het thiende hout uytleveren; voorts wanneer de ingesetenen met kennisse van de regenten van d'E. Comp^e. gell op coopmanschappen ontfangen, sullen de regenten moeten besorgen dat d'E. Comp^e. haer betaling cryge sonder daerinne vercort te werden.

Alle 't welcke voorsz. verstaen wy en gebiedten dat sulx achtervolgt, heyliglyck sonder eenige de minste lahreucke naergecomen en agtervolgt mach werden, sullende de overtreders andersints tot een exempel van andere

niet ongestraft blyven. In teycken (*) der waerheyt is desen uyt onsen naeme door Adepatty Oerawan, Radeen Angabahie Amurraug Cassoema en de voornaemste strandheeren, Tommagou Souranata en Tommagou Manganonang, onderteekent.

Gegeven binnen ons hof Wanacarta den 16^e October in den jaere 1680.

(En was onderteekent:)

ADEPATTY OERAWAN,
RADEEN ANGABEY ANNIRANG CASSOEMA,
TOMMAGON SOURANATA en
TOMMAGON MANGANONANG.

(In margine:) Ten overstaen van ons ondergeschreven

(Geteeckent:)

JOAN ALBERT SLOOT en
THIELMAN VAN EEUWYCK.

Behelsende nu voorts 't postscriptum van d'E. Couper da dato 25 October: dat de gevlugte Mattarammers, die dagelyx by d'ouse quamen overlopen, wisten te relateeren hoe alle de ingesetenen van de Mattaram den Vorst Anum Courat geerne soude willen toevallen, indien de Bagilleenders sulx niet verhinderde, dewelcke Ponger trouw geswooren hebbende stricke wacht hielden en besig waeren om een steene muur aen de oostzyde van de stadt tot aen 't gebergte toe op te maecken, preparerende hun voorts tegens allen aeuval, zullende volgens hun gegeven ordre 't gemeene volck, die geen piecken voerden, de Hollanders by attacque met steenen tragten doot te gooyen:

in 't geberte van Grobogan, op een plaats Prawata genaemt, had sig secker vrouwe voor Coningin van Java uytgegeven en eenen aenhang gemaeckt, waarvan zy conincklycke eere aengedaen wierd, al op een blinde hoope by haer electie elck ten minsten een gouverneur te sullen wesen, onder dewelcke wel 70 ten getalle waeren die 't land overal doorliepen om de onnossele domme Javanen wat diels te maecken, daarvan er mede vyff stux in papecloderen by den E. commandeur Couper waren gecomen, voorgevende dat se by de heer admiracl Speelman op Japara waren geweest, en quamen nu den commandeur besoecken, met recommendatie den commandeur sigh wel bedencken soude eer by den oorlogh tegens Ponger aenvingh, ende afgevraegt zynde uyt wiens last sy sulx quamen zeggen, repliceerde haer moeder hun 't selve gelast hadde, en die was zyn E. moeder oocq, vermits zy van een gelooff waren, en diergelycke visevaseryen meer, waarop Zyn Hoogheyt ordonneerde die lantlopers vooreerst van kant te helpen en dat nieuwe hof van Prawata te verstruceren:

voorts waren de Pangaresen (2) voor 's Comp^e. ontsaghelycke wapenen bevreest, maer buyten dien souden zy haer naer 't scheen om de magt des Sousoubounangs

(*) Er staat: *inteycker*.

(2) Het marginaal extract zegt: *de Pangaresen*. Meer dergelyke louten laten wij maar onvermeld passeeren.

weynigh ontstellen, sich wyders op de weyse van Troenadjaja behelpende met hier en daer briefkens door 't land uyt te stroyen om aenhang en affval te zaeyen:

van Madura had men nader tydinge dat den nieuwen Troenadjaja alias Aria Wassingrana met zyne 4 vaertuygen van Balaga naer Soumdinap was gezeylt, alwaer Jouda Nagara verscheenen zynde om hem van kant te helpen, was Wassingrana, geadviseert van den ouden mandisen Mangojouda, met 80 man, daeronder 10 Macassaren, amock gespeelt, dogh waren soodanigh ontmoet, dat se met verlies van seven men de vlugt moesten nemen naer Panarokau, herwaerts Jouda Nagara deselve stint te vervolgen;

en vermits de discrepantien tusschen de twee Madurase grootgouverneurs, Tsacra Niugrat en Jouda Nagara, sterk weder begosten aan te groeyen, soo had Zyn Hoogheyd tot voorcominge van alle onheylen die beyde heeren ten eersten weder op- en by sig onthoden om alle questien en onlusten tusschen haer noghmaels by te leggen etc.

D'missive van d'E. Bartelse uyt Japara dicteert onder anderen eenlyck hoe den E. Jeremias van Vliet op de dagelycxse klachten van Paccalougan en Candaet, dat zig daeromtrent eenige zeeschuyfers onthielden, met een chialoup en 8 inlandsche vaertuygen, bemant met 194 coppen, soo Europeanen, Macassaren als Maleyers naer derwaerts was gesonden om die stropers op te soeken en te vernielen etc.; den schipper Direk Thomaszé, door den E. commandeur Couper van Wanacarta gedeporteert naer Japara gesonden, omdat hy den secretaris Joan Georg Briel in duel soude hebben geeycht, wiert nu met desen bodem Bataviawaerts opgesonden, gelyck sulx en 't verdere by 't aencomende briefthoeck onder de quartieren van Java's Oostcoast en Japara geextendeert staet te lesen, hebbende wyders gemelte jacht de Flaman van Macassar alhier aangebragt eenlyck de volgende goederen, namentlyck:

- 8 theyl Bornees staeldgout;
- 16 leggers clappusoly;
- 16 stux pistolen;
- 3 p^e. fyne snaphaenroers;
- 18 d^{oe}. gemeene carrabeyns;
- 20 stux musquets, bedragende tesamen een somma van... f 2204: 7: 13.

Volgt nu de translaetmissive, door Radja Palacca van Macassar aen Zyn Edelheyt geschreven.

Desen brieff komt uyt een oprachte en zuivere genegentheyt nevens vele groets van den Koning Bony en zyne huysvrouwe aen den Heer Generael, die in grootheyd en hoogen staet verheven is; God de Heere wil hem gunnen een langh leven in dese werelt en dat zyn staet magh toenemen als die van den grooten Alexander op dezer aerden, amen.

De verscheyde giften van d'Heer Generael, die den capiteyn Jan Francen heeft medegebragt, zyn door myn met een gerust en verheugt herte wel ontfangen, maer ben te meer verlyyd geweest, omdat den toelck

Patouton tydinge bragt en zeyde den Heer Generael en zyn huysvrouw noch welvarende waren; de saecken en van wegen het gedoente tot Hoedjang Pandangh sal den capiteyn Jan Francken van hetgene hy gesien en gehoort heeft den Heer Generael kennisse geven, want van den tyt aff dat ick op Macassar ben gecomen tot nu toe isser niets nytgerecht.

Verders make aen den Heer Generael bekend dat den broeder van de Heer Generael nu seer swack was, alsoo hy nu gissinge 10 dagen op Macassar geweest zynde, aen zyn neus letzel heeft gekregen dat zyn adem daerdoor niet can halen, maer eenelyck door zyn mondt nyt en ingaende.

Aengaende hetgeene aen de Comp^e. schuldigh ben wert tesamen vergadert en is door de lieden die deselve hebben genoten noch niet opgebracht, maer als het Godt belieft dat ley die penningen hy den anderen hebbe, sal deselve dan aen de president op Macassar overgeven, en tot teecken van leven hebbe tegenwoordigh aen myn heer broeder niet anders te zenden als 2 slaven.

Geschreven op Bantoala, Dyngsdach den 20 October.

Heden ter extraordinary vergaderenga naer 't afhandelen eeniger saecken raeckende Sumatra's Westcust en 't approbeeren der jongste contracten, tusschen d'E. Comp^e. en verscheyde bondgenoten aldaer door de E. commissaria Laurens Pit de jonge geslooten, is wyders wegens seecker vermist casje schenckogiegoederen door (*) de Coningen van Ziam en Tonquin, in den jaere 1678 te soeck geraeckt, als doeumaels met de Voorsigtigheyt nae Ziam gesonden wesende, verstaen 't selve te stellen in handen van den Achtbaren Raet van Justitie en den curateur ad lites te qualificeren sich wegens den overleden schipper Ouwel Jansz daerin te mogen voegen, dogh met ordre dat deselve vermiste goederen ter monture van 4524 guldens incoops met een halff conto advance in 't geheel, 't zy hoe en door wie het zy, aen de Comp^e. sullen moeten werden voldaan ende vergoed, gelyck sulx en 't verdere hy 't resolutieboek onder huydigen datum gespecificeert breder staet te werden gelesen.

12 d^e. 's Voormiddags zyn de brieven van de Coningen van Tidoor, Batchian en Bouton, op den 24 des voorleden maents per 't jacht Roemerswale met d'E. mayoor Isaacq Saint Martin van Ternaten en Bouton, mitsgaders noch een missive van den Coninck van Batchian op den 8 October passado alreede met 't jacht Sampson met d'E. Cornelis van der Duyn hier aengebragt, volgens 't besluyt van eergisteren van hoort gehelt door d'E. sabbandhaer Ocker Ockersze nevens de heeren mayoor S^t. Martin, Cornelis van der Duyn en Jacobus de Gheyn met den cassier Joannes Truytmans en onsen capiteyn van de Maleytze millitaires aen Zyn Ed^e. ter presentie van den E. secretaris deser vergaderinge Joan van Hoorn overgeleveri, en daerbesyden oocq de geschencken van 2 loerys, 17 paradysvogels en 4 Papoese jongens van den Coninck van Tidoore, nevens een oude slaef van den Coninck van Batchian en besyden die oocq 4 stucx krissen van de overgecomene

(*) Lees: voor.

3 Ternataensze heeren ostagiers, dewelcke op gisterenmorgen aen laut zyn gebragt geworden, met namen Prius Alam, capiteyn laut Roty en Quimelaha Marsaoly, welke kritsen by Zyn Ed^e. syn aangenomen en bewaert, om na desen soodanigh het by de vergaderinge zal werden goet geacht aen deseive weder overhandigt off na bevindinge van saecken mede gehandelt te werden, werdende doen wyders op de gesontheyt deser 3 Coningen eens gedroncken en inwylen van de comp^e. soldatesque, die naer gewoonte in 't geweer gerangieert stont, drie generale chergies en daerop oocq 9 canonschooten van de punt de Diamant gedaen, luydende de voorsz. brieven nae gedaene oversettinge uyt 't Ternataens en Maleys in onse tale als hieronder volgt, en eerst die van den Coninck van Tidoore.

Translaetmissive des Conings Sayfodin van Tidoore aen Haer Ed^e. geschreven.

UEd^e. soon Kiay Tsily Sayfodin, soonszoon Kiay Tzely Ceram en alle de raadsheeren senden desen brieff uyt een suivere oprechte genegentheynt met alle schuldige eerbiedigheyt aen onsen vader den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India tot Batavia. Wy hidden Godt, zyne profeten en engelen, dat zy haer willen gunnen een lang leven, geluck en zegen in dese werelt tot den dagh des oordeels.

Verders maecken de geheele zake aen onsen vader den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India in de stadt Batavia bekend. De reden waarom wy desen verlede mousson geen het minste antwoert op UEd^e. brieff hebben gegeven, is, omdat Radja Ternaty Amsterdam met den heer gouverneur Padbrugge te samen waren vertrocken, ende in Ternata geretourneert zynde isser verschil tusschen Ternaten en de Comp^e. geresen, maer Kiay Tzely Sayfodin heeft van haere beradinge niet geweten, en omdat de verlede mousson den brieff van zynen vader den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India niet heeft beantwoert, versoecke excus, alsoo totter doot toe sonder verstant sieck heeft gelegen, maer wanneer daerna onsen vader den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India den mayoor St. Martin, den commandeur Jacob Lobs, de oppercoopman de Geyn en van der Duyn hebben gesonden om de gelegentheynt van Ternata te ondersoecken, hebben wy het verschil tusschen Ternata en de Comp^e. eerst terdegen verstaen, doch uwen soon Sayfodin en soonszoon Kiay Chily Sera nevens alle de raadsheeren en grooten van Tidoor, welke alle met de Comp^e. syn hier in de Malacca, soo UE. yets quaets van haer mogte comen dencken, neen geensints U zoon Sayfodin hier op Tidoor is wel, maer soo UE. dencken dat icq het met de Ternatanen hielde, dat is soo niet. Verders heeft den Heere Gouverneur Generael believen te gelasten, dat Gammialamma wederom by Kiay Tsily Alam soude gaen, 't welcq icq meede soo begeerde, maer wy maecken aen onsen vader den Heer Gouverneur Generael en alle de Raden van India bekend, dat ten tyde wanneer den overleden Radja Mandersaha noch niet was gestorven, den heer admirael Cornelis Speelman in

Ternaten is gecomen; doen heeft Radja Mandersaha sich op 't caasteel Orangie vervoecht en den admiraal Speelman tegens UEd^e. zoon Zayfodin gesecht, dat de Princesse Gammalamma met Kiay Tzily Amsterdam met Poetry Sagadaga soude trouwen, waertoe UEd^e. zoon en Radja Mandersaha mede niet ongenegen zy geweest, doch doen Radja Mandersaha overleden was, heeft Kiay Chily Amsterdam Kiay Chily Alam met Gammalamma laten trouwen, en doen de Comp^e. met Ternaten in verschil quam te geraecken, hebben Gammalamma en Kiay Chily Amsterdam Kiay Chily Seram doen gelasten, dat zonde pangayen naer de negory Xula (zynde een plaats op Ternaten gelegen) off eygentlyck Billa Tacomy, dat 2 negoryen zyn, om haer af te haelen en naer Tidoor te brengen. Soo nu Kiay Chily Seram de vrouwe van Kiay Sily Alam gebroocken heeft, dat men hem doode, want hy een anders vrouwe misdaen heeft, maer Amsterdam heeft de trouw van Alam gebroocken, en daarom sal die misdaet i'zyner tyt door Amsterdam omtrent Alam moeten verantwoord werden. Dit alles sal onsen vader de Heer Gouverneur Generael, die wys en verstandig is gelyck het schynsel der mane en sonne, die de gehele werelt verligten, niet gobotreeken te connen begrypen. Verders schoon dat Kiay Chily Seram nu volgt zyne begeerte ontrent Gammalamma en dat hy daerom sig met Kiay Chily Amsterdam voege en yets tot nadeel van de Comp^e. bedryven zoude, gantsch niet, dat can niet zyn, en soo men daerom seggen off hem naegeven wilde dat hy onder de begeerte off om de wille tot een vrouw sig met Ternaten vermengen en soodanigh haer godoente navolgen zoude, neen, en wy versoecken dat onsen vader den Gouverneur Generael en alle de Raaden van India dat niet gelieve te gelooven, en 't is goet dat het eylant Tidoor soo niet doen en sal (denoterende dat zy het ten quaden eynde met de Ternatanen niet en sullen houden), en wat aengaet de Papouwers, dat die Comp^e. volck steelen is de waerheyt, wy hebben haer daerover oecq terechtgesteld en met de dood gestraft, alsmede hy tyde van den gouverneur Robbertus Padbrugge haer eens opgelecht om te betalen, en nu syn wy met de heer gouverneur Padbrugge noch besig de schuldige op te soecken. Daerom versoeckt u soon aen zyn vader de Gouverneur Generael ende de Raaden van India vergiffenis off eygentlyck vooralsnoch om excuse, en tot een teecken van leven soo heeft u soon aen zyn vader de Heer Gouverneur Generael voor dees tyt niet anders te senden en te presenteeren als 16 geele paradysvogels, een Coningh van deselve, dat is seventhien, en noch 2 swarte, maecken tesamen 19, 2 moye loerys die alreets geleert zyn, en 4 moye Papouse jongens die welgemaect en glat zyn, waervan 3 wat meer als 6 span lang zyn en een van 6 span, zynde van geen waarde en die niet te pas comen maer gelyck een lugh gewasch, off op zyn Tidorees, gelyck een nalenale dat zyn bloempje op de wegh valt, waarop niet en gelieft te zien, maer als vader, zoon, vrunt en bekende tot een teecken van een zuyver oprecht herte aen te mercken en niet te vormaden.

Translaetmissive, in 't Maleyts geschreven door d'Koningh van Batchian aen den Ed^e. Heer Gouverneur Generael ende de Raden van India, ontfangen tot Batavia den 18 October anno 1680.

Den brieff nevens alle 't geschenck, die den Gouverneur Generael en alle d'Raden van India uyt een suyper oprechte genegentheyt hebbe gelieven te senden, heeft UEd^e. zoön met vreugde wel ontfangen, waerinne vermeld staet alsdat ick van herten misnongt was. 't Is soo de waerheyt, omdat den gouverneur van de Molucco gesonden hadde om de clappushoornen van myn lant te doen omcuppen, dog daer zyn veel gouverneurs van Malucco geweest, maer hebben sulx in Batchian nooyt noch niet gedaen, soodat ick op de rivier Lompay in een bedroeffde staet moet wonen, daer en zyn geen nagelen ende clappushoornen omgecap. Verders heeft de Comp^e. gesecht, dat se de clappushoornen zouden betalen, doch dat en is niet geschiet en daerom maect ick myn hert bekend en open voor den Gouverneur Generael en Raden van India. Voorts isser gesecht dat de Comp^e. voor het eylant Ouby soude betalen 400 rd^t. en voor de waerde der nagelen 80 rd^t. off in 't geheel 500 rd^t. alle jaeren (nu volgt het woort Bigimana en moet hier verstaen worden) handanigh den gouverneur Padbrugge mede heeft willen betalen 700 rd^t., dog ick en heb het niet begeert maer 1000 rd^t. jaerlyx begeeren te hebben, want die 5 eylanden zyn myn waerdig en van nuttigheyt om haer cost- en vragbaerheyt voor onse levensmiddelen, 't welck ick versoecke dat myn vader gelieft te weten, en dat ick noch hande noch voete meer behide, off eygentlyck daermet willende te kennen geven dat ick nu sonder volck en onderdanen ben. Vorders zent u zoön aen synen vader den Heer Gouverneur Generael en Raden van India een bas, die versoecke vergoten off zonder camer met een kurek in plaats gesonden mag werden. Myn vader heeft my gelast van dight by 't casteel te wonen, dat ick drie daege tevooren eer den mayoor is gecomen hadde gedaen. Tot tecken van leven hebbe aen myn vader niet anders te senden als 1 jonge.

Volgt nu het translaet van het nader brieffie, door den Coningh van Batchian aen Haer Ed^e. geschreven en den 24 des voorleden maents als gesegt met de jagten Romerswael ontfangen.

Desen brieff uyt een suyper oprechte genegentheyt van UEd^e. vader, die een kleen brieffie en een stuck nevens een jongen heeft gesonden in handen van den commissaris van der Duyt in het schip de Sampson.

Eyndelyck volgt noch het translaethriefie des Conings van Bouton aen Haer Ed^e. geschreven, per de E. mayoor Saint Martin.

Desen brieff uyt een suyper oprechte genegentheyt, die onverbrekelyck sal blyven, van UEd^e. vrund Paducca Siry Sultan tot Bouton comt aen zyne vrienden den Heer Gouverneur Generael ende Raden van India, die Godt de

Heere voor alle peryckel deses werelts wil behoeden, en haer staat en grootheyf meer en meer laten toenomen, in hare gedoente helpen en geluck geven tot in der eeuwigheyt, die soo boven als beneden wints over hare oprechtigheyt en goedertierigheyt werden beroemt. Godt de Heere wil haer verders gunnen een lang leven op deser aerden.

Verders make aen myn vrienden den Heer Gouverneur Generael en de Raaden van India bekenf, dat UEd^{de}. vrund Paducca Siry Sultan Zayfodin op den 29 Juny is overleden, die verleden jaer gesanten aen zyne vrienden den Heer Gouverneur Generael ende Raaden van India heeft gesonden, die niet verder zyn geweest als op Macassar ende vandaer wederom herwaerts gecomen, maer nu maecke aen myn vrienden den Heer Gouverneur Generael ende Raaden van India bekenf, alsdat UEd^{de}. vrund Paducca Ziry Sulthan van meyninge is geweest om van dese monsson naer Jaaccatra te senden, maer sulx en heeft niet connen geschieden, omdat Bouton het ongeluck is overgecomen dat UEd^{de}. vrund Paducca in den Heere is ontslapen. Verders soo heeft UEd^{de}. vrund Ziry Maradja Sepatty met alle de raadsheeren, capiteyn lauoet, den reehter, de grooten en alle de coninxkinderen goetgevonden dat UEd^{de}. vrund Paducca Radja Rawabley in plaetse van Paducca Siry Sultan Saynaydin Koningh van Bouton sonde wesen. Noch maecke aen myn vrienden de Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India bekenf, dat wanneer mayoor St. Martin tot Bouton was gecomen, heeft UEdelhedens Prins Paducca Ziry Sultan van Ternaten geschreven en seer vriendelyck versogt dat hy nae de onderwysinge van zyn grootvader Paducca Ziry Sultan tot Bouton wilde luysteren en 's Comp^{te}. seggen navolgen, maer Paducca Ziry Sultan van Ternaten heeft na 't seggen van UEd^{de}. vrund Paducca niet willen luysteren. Wat sal men nu doen? alsooder tevooren gecontracteert is, dat Ternaten, Bouton en de Comp^{te}. geduuriglyck tot den dag des oordeels met den anderen in vriendschap zouden leven, maer nu can UEd^{de}. vrund Paducca zig over het gedoente van Paducca Siry Sultan van Ternaten niet meer beraden. Vorders maecke aen myn vrienden den Heer Gouverneur Generael ende alle de Raaden van India bekenf van wegen het quaat bedryff van Radja Tambuko, dat hy aen UEd^{de}. vrund Paducca Ziry Sultan heeft gedaen, want hy heeft naer gissinge 200 menschen dootgeslagen en genomen, maer wete niet off Radja Tambuko in dit bedryff met Paducca Ziry Sultan van Ternaten heeft beraden ofte niet. Dit is de saecke. Voor dees tyt heeft Paducca Ziry Sultan van Bouton aen zynen vrund den Heer Gouverneur Generael tot een teecken van een zuivere oprechte genegenheyt niet anders te senden dan een jongen, welcke niet en gelieft te versmaden.

's Ayonts verseylt van hier noch tot een laeste expresse besendinge deses jaers naer Sumatra's Westeust 't jagt de Zyp, medeneemende een missive van Haer Ed^{de}. aen den heer commissaris Laurens Pit de Jonge ende den raat tot Padang,

op heden geteeckent, verselt met alsulcke bylagen en van soodanigen inhonde als by 't aflaggaende briefflboeck en verbael can werden beoogt, hebbende wyders gemelte bodem van hier totte negolie, goudmynne en verderen omslag affgevoert de volgende coopmanschappen en andere goederen, als te weten:

- 164 packen diverse cleeden en lynwaten;
- 12 lasten Souralse tarwe;
- 90 lasten sout;
- 20 vaten vlees;
- 20 vaten speck;
- 20 leggers atack;
- 1 halve legger Hollandse azyn;
- 2 halve amen brandewyn;
- 6 halve amen olyvenoly;
- 12 potten Bengaelse boter;
- 2 d^e. Bengaelse lynoly;
- 10440 R cust claverstael;
- 4035 R diverse spyckers;
- 160 kippen londt;
- 1 metale mortier;
- 1 ysere d^e.;
- 200 stuck baye plancken;
- 10000 R buscruyt;
- 1 p^e. lyn nieuwinodese laken;
- 5 kisten met medicamenten, voorts noch verscheyde gereetschappen, schryfftuigh, equipagie- en andere ongetaxeerde goederen, bedragende met de ongekden een somma van..... / 84987:10:15.

Aengesien den regerende Coninck van Bantam door den toleck Huys Boey heeft doen versoecken dat 2 Comp^e. vaertuygen mogten derwaerts gesonden werden, om nevens eenige der zyne in de Straad Sunda tusschen dit en Bantam tot beveylinge van 't vaerwater te cruyssen, soo is heden ter ordinary vergaderingh verstaen de fregatjens de Kat en Kater derwaerts ten dien eynde te zenden, alsmede voor Zyn Hoogheyt 2 geeyichte honden, 10 picols lout en een passe voor een zyner vaertuygen na de Oostcust van Java, doch 't verder versoeck van hassen en kleine metale stuckjens te excuseeren; ende nadien er oock 3 fugative slaven van Bantam werden gereclameert, soo is goetgevonden deselve in recompense van Zyn Hoogheyt beleeftheyt in 't terughstieren van 2 onser matroosen hem oocq over te senden, onder conditie dat den eygenaer derselver de uytgeschoote penningen, waervoor deselve alhier vercocht zyn, altoorens sal hebben te rembourseren.

Wyders is oocq gearresteert den luytenant Willem de Ruyter met 40 Nederlandse en 40 swarte soldaten naer Tanjongpoura te senden om ons outbacken guarnisoen aldaer niet dese nieuwe militairen te doen verwisselen, en nog geresolveert op het versoeck der broederen diaconen, den in den ketting gaende chirurgyn Jan Schoenmaker van Gluckstadt uyt zyne bannissement over 't quetsen van

een perzoon in Bengalen voorgevallen weder te largeeren en te ontslaen, mits betalende twee hondert rd^t. aen den armen deser steele tot een boete, en dat wyders voor onbequaem sal moeten repatrieren.

— Soomede is seecker Chirribons ingeseten gemelte Koekami op de reclamatie van des Sultan Sopoos gesanten uyt de ketting verlost, omdat hy eygenlyck een Chirribons onderdaen zy en gene stukken off bewysen te zynen lasten vandaar overgesonden off vandaer overgebragt waren.

Ende vermits de 4 geraamde eerste retourschepen naer 't vaderlant van desen maent nog vastgesteld zyn te laten vertrecken, soo is nu oocq goetgevonden als admirael en gesaghebber daerover te verkiesen den Heer Rykloff van Goens de Jonge, Extraordinaris Raat van India en out-gouverneur van 't eylant Ceylon, die dan de vlagge van de groote steng op 't schip de Burg van Leyden voor de presidiale camer van Zeelant sal voeren, mitsgaders de 2de vlagge den equipagiemeester Jacob Gens op 't retourschip China voor de camer Amsterdam, gelyck sulx alles breder by 't resolutieboek onder huydigen datum ampel gespecificeert.

14 d^r. 's Naermiddags gewert ons per Javaens vaertuygh van Bantam een brieflie, door den resident Willem Caëff aen Haer Ed^t. geschreven in dato 12 deser, meldende:

dat vandaer met Compagnies passe naer Chirribon vertrocken waere drie coninxvaertuygen, die nog van 2 diergelycke oorlogsprouwen, alle onder opsig van den Kiay Damang Singawiprama, naer Chirribon stonden te werden geconvoyeert om 's Coninx uytslaende schulden volgens hun voorgeven aldaer in te manen, alhoewel de gerugten liepen sulx ten principalen geschiede tot afkalinge der 2 jongste Pangerangs off Zulthans van Chirribon, indien zy hun genegen mogten toonen naer Bantam mede te gaen, als wesende het zoontje van den middelsten Prince alreede aen 't Bantamse hoff;

seecker Batavias vaertuygh, met 6 Mardykers en 7 à 8 slaven van Samarang in de Straet Sunda gearriveert zynde, was aldaer van een Maccassasers vaertuygh, met eenig dier natie bemant en den Bantamsen Pangerang Joegja toegehorende, overvallen, de Mardyckers gemassacreert en 't vaertuygh en slaven tot Bantam publyck opgebragt etc^r.

15 d^r. Den Heere Ordinaris Raet Dirck Blom, den 25 July des voorleden jaers met 't schip Azia in die character uyt het vaderlant alhier aengekomen en nu een tyt lang seer swack en aen een teerende sieckte bedlegering geweest zynde, is heden in den nacht tusschen 1 à 2 uyren hier binnen 't casteel in den Heere komen te overlyden.

Den coopman Herbert de Jager, met 't schip de Vrye Zee van Palliacatta in de Straet gearriveert zynde, compt desen middagh per een roeychialoup van ontrent 't eylant Amsterdam aen lant met een missive, door den heer president Willem Carel Hartsinck en den raat in 't casteel Geldria tot Palliacatta aen Haer Ed^t. des voorleden maents geschreven, verselt met verscheide bylagen en behelsende kortelyck 't volgende nieuws:

den handel bleeff tot Portonovo alsnoch toenemende en schepte men goede hoope dat sulx noch stinde verbeterd te werden:

den veltheer Ragenado Pandito had d'onse verzoekt om de ontslaginge van den Malacxen thol voor zyn scheepje, tot Portonovo zeylreet leggende om derwaerts te stevenen;

den Engelsen capiteyn Willem Ally, waarvan op den 2 deser vermeld staet, was den 17 October van Portonovo naer Aetchia vertrocken met 50 lasten zout en 750 packen cleeden, en desselfs tweede, Benjamin Reeves, met 3 zynen landsknyden op Portonovo verbleven, by sich houdende een capitael van noch ontrent 30 duysent rd^r. om daervoor lynwaten in te coopen; oocq soude denselven Ally van voornemen wesen om dese voyagies van jaer tot jaer te vervolgen, ten welken eynde hy oocq door bedeckte schenckagies van gemelte regent Pandito een firman soude hebben verkregen om een huys op Coereloer off Portonovo te huuren en zyn handel daer als de Portugeesen te mogen dryven etc.;

den hooftpagter der Carnatische landen Lingosie Sangrasoe, over 't afsellen van den Palliacatzen visiadoor seer l'ontvreeden geweest zynde en daardoor een party guinees lynwaet, 't welck 's Comp^t. cooployden binnen 's lants versamelt, gearresteert hebbende, had zyn misnougten na verloop van eenigen tyt nu laten vallen, dog dien onwil weder tegens d'Engelsen tot Madraspatnam gekeert hebbende, met 't ophouden harer goederen soo verre geconstringeert, dat se een schenckagie van 1500 pagoden hadden moeten opbrengen en belofte doen van jaerlycx daerby te continueeren, aler hy die goederen had willen loslaten;

den Ryxcanzelier Madoena toonde zig noch genegen tot d'E. Comp^t., hebbende op de gedaene clagten aen 't Golcondase hoff onse cauris off koelydragten, door den habeldaer tot Marsepour aengehouden, weder doen largeeren etc.; van Trancquebare was tot Masulipatnam aengecomen een paera off vaertuygh toebehorende de Deense Comp^t. met 515 packen peper, 't welck sonder yets medegenomen te hebben naer Visiapatuam voortgezeylt was; noch waren er 2 particuliere scheepjens van Masulipatnam naer Pegouw en Tanassery vertrocken met 82 packen cleeden en andere goederen;

met Comp^t. negotie ter custe was 't naer wensch gegaen, alsoo dat de Cormandelse hooftnegotieboecken op ultimo July deses jaers waren geslooten, alle ongelden affgetrocken, met een suyvere overwinst van f 816250, gelyck sulx en 't geene verder de negotie is raeckende by 't aencomend brieffboeck en verbael in 't breede can werden affgespeculeert.

16 d^r. 's Namiddags comt alhier ter rheede te arriveeren 't schip de Vrye Zee direct van Palliacatta, zynde de papieren daarmede ontfangen door den coopman Herbert de Jager, op ordre vanhier daarmede overgecomen, op gisteren reets aengebragt en ontfangen, alwaer oocq den inhoud eenigsints staat aengehaelt, hebbende wyders gemelte bodem tot inladinge de volgende cleeden en coopmanschappen medegebragt, als te weten:

in 't schip de Vrye Zee van Palliakatta:

821 packen diverse cleeden;

14 — roggevellen;

1 packje met 2 stuex monstercleeden:
 1 packje met koussens en gaaren;
 9407 R diverse spyckers;
 243 stuex arduyne vloersteen;:
 2 paer molensteen;:
 21287 R salpeter;
 8668 — hoepyser;
 100 gros garenknoopen, bedragende tesamen met de
 ongeldcn..... / 232989:18:15;

item van Nagapatnam:

41 packen diverse cleeden;
 10 packen roggevelen, bedragende met malcanderen / 15356: 7:15.
 Monterende 't geheele carguasoen, met 't schip
 de Vrye Zee aengebragt..... / 246546: 6:12.

Den heer Dirck Blom zaliger gedachte, Ordinaria Raat van India, president van Heemraden etc., op gisterenmorgen voor den daegeraet nae een langwylige zieckte in den Heere gerust zynde, gelyck hiervooren genoteert staet, wert alsnu desen avont omtrent 6 uyren in de Nederlandsche kercke hier ter steede Batavia statiens ter aerde gebragt op de naervolgende maniere:

vooruyt trock de comp^t. militairen dese Casteels, ten meerendeels met rouwsluyers verzien, werdende opgevoert door den capiteyn Hans Georgh Mulds; daerop volgden:

2 trompetters te voet en cort daeraen de ornamenten een voor een, als te weten:

eerst 't wapen van zyn Ed^a., zynde 5 ter halver steel afgeknipte gouthloempjens in een azure velt, werdende gedragen door den eersten oppercoopman dese Casteels Nicolaas Bauckes;

't helmst, verziert met een swarte stutspluym, door den capiteyn Willem Hartsinck;

de handschoenen aen 't boveneynde van een drie voeten lange swarte stock, door den capiteyn Francois Tack;

de spooren mede soodanig omhoog gedragen door den E. Abraham van Riebeeck, ordinaire lidt in den Achtbaren Raat van Justitie;

't rapier in de scheede door den capiteyn Harman Egberts, yder met een rouwmantel bekleet, daer voorts op volgde:

't lyck met een swart lacckens kleet overdeekt en soo voor als agter en terzyden met aght van zyn Ed^a. wapenen behangen, werdeode gedragen door 24 gequalificeerde, als 8 cooplyden, 8 schippers en 8 militairen officiers, namentlyck:

Matthens van Luchtenburg;

Michiel Baelde;

Joannes Cops;

Jagurs van Ceulen;
 Hendrick Krudopp;
 Willem Bastink;
 Everhard van der Schuyr;
 Joannes van Heden;

schippers:

Doede Star;
 Hendrick Geus;
 Meyndert Pruys;
 Leendert Muts;
 Sivert Roos;
 Carsten de Gilde;
 Huygbert de Gruyt;
 Leendert Rus;

luitennants:

Willem de Ruyter;
 Joannes Struys;
 Philip Mayde;
 Augustyn de Molyn;
 Pieter Wolff;
 Fredrik Pols;
 Jacob Heysselbergh;
 Hans Ments.

Terzyden van het lyck gingen in den rouw gekleest zyn Ed^{de}. twee lyffschutten met omgekeerde vuuroers;

agter het lyck volghden de vrunden by paaren als:

d'E. advocaat fiscoel van India Gualter Zeeman;

d'E. waterfiscoel Pieter Paauw;

den borger Pieter Mortier;

den ondercoopman Pieter Silvius;

den adsistent Wouter Siebens;

den coopman Hendrick Canzins;

d'Ed^{de}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman;

den coopman Jacob van Dyck, lith in den Achtbaren Raat van Justitie;

d'E. Jacob Does, weesmeester;

d'E. Jacob van Dam, secretaris van Heeren Schepenen, yder met een lange rouwmantel, waerop dan verders in ordre by paaren gingen:

Syn Edelheyt den Heere Gouverneur Generael Ryckloff van Goens;

d'E. Heer Balthazar Bort;

d'E. Heer Anthonio Hurt;
 d'E. Heer Willem van Outhoorn;
 d'E. Heer Pieter van Hoorn;
 d'E. Heer Joannes Camphuys;
 d'E. Heer Frederick Lambertsx Bent;
 d'E. Joan van Hoorn, secretaris;
 den Achtbaren Raadt van Justitie deses Casteels;
 't Eerwaerde Collegie van Heeren Scheepenen deser stede;
 den tweden oppercoopman deses Casteels, d'E. Jan Partee;
 d'E. equipagie-meester Jacob Geus;
 d'E. Jacques de Bucquoy, boeckhouder generael;
 d'Eerwaerde broederen predicanten;
 d'heeren weesmeesteren;
 d'commissarissen van huwelycx en kleene saecken;
 d'boedelmeesteren der Chinese en andere vreemde sterfthuysen;
 d'E. Emanuel Bornexee, opperhooft van 't zoldycomptoir;
 d'E. Ocker Ockersze, sahandaer en licentmeester;
 mitsgaders voorts alle commandeurs, oppercoopl., coopl., ondercoopl.,
 adaistenten, burgers, Chineesen etc.

's Avonts compt alhier van Palimbang te arriveeren 't schip de Eendragt met een missive, door de residenten Pieter van der Vesten en Willem Sabelaer aldaer den 30 October jongstleden geschreven, behelsende onder anderen 't volgende nieuws:

den oorlog tusschen Palimbang en Jamby scheen nu eerst ernst te werden, aengezien den Sultan Ratou alreede 23 à 30 backaleyvaertuygen na beneden de rivier had afgezonden, en die in corten van meerder stinden gevolgt te werden; insgelycx waeren 2000 bovenlanders na de rivier Lalang opgesonden, om den Jambinees alsoo te lande en te water te bespringen;

en alhoewel besondere geruchten van desen oorlog uytgestroeyt werden, als sonde sulx maer uyt policie geschieden om de brandstoockers in de val te krygen, temeer gerugt wiert, Palimbangse grooten met den Jambinees heymelyck correspondeerden, soo nogtans had men van Jamby advys, dat den Sultan Anum aldaer zynen vyandelycken buurman met den degen in de hand verwagte en gereet was hem te ontfangen, en oocq reets verscheyde dorpen onder Palimbangh gehoorende geruineert, de inwoonders eensdeels verdreven en andere gevangen genomen, mitsgaders de 2000 Palimbangers, hieroven genoemt, met 500 man der zyne opgeslagen en verjaegt, en voorts noch veele inwoonders uyt de peperlanden nae hem gelockt hadde;

met den peperhandel ging het tot Palimbang noch naer wensch, maer tot Jamby stint deselve door desen heroerten still;

den Jambysen Sultan Anum was van voornemen een ambassadeur aen Haer Ed. na Batavia ten eersten aff te vaerdigen, gelyck alles breder by 't aencomend briefboeck en verbael zy te lezen, hebbende gemelte schip den Eendragt wyders beladen geweest met de volgende peper en andere goederen, als te weten:

800000 R swarte peper;

3600 stuxx eadjangsmatten;

1000 bossen bintrottangs, bedragende tesamen met d'ongelden een somma van / 102485:4.

's Avonts comt hier noch direct van Makassar aen te landen de chialoup Japara met een missive, door den heer president Jacob Cops en den raad ten casteele Rotterdam aen Haer Ed^{le}. den 29 October jongstleden geschreven, behelende, dat Radja Palacca onsen president binnen 't casteel Rotterdam tot verscheyde malen was wesen besoecken, gelyck zyn E. oocq tot 2 maalen toe de wedervisite op Bontualo aen Syn Hoogheyt Palacca gegeven had, en Zyn Hoogheyt aengenomen in korten met den E. capiteyn Ploen selve na Maros te gaen en te besorgen om de binnenrevier, waerdoor die landen in den droogen tyt bevooght eunnen werden, weder te doen repareren; Zyn Hoogheyt's accident in de neus wierd door onse chirurgyns geneeselyck goordeelt, en waertoe eenige medicamenten van Batavia expres alsnu goëyscht wierden;

Radja Tamparang en den afgesetten gevlugten Coning Bellenipa bevonden sig aen 't casteel, en stonden de verdere Mandaarse Koningen mede af te komen om 't beste van hun laet met den anderen te overleggen, en soude Radja Palacca gasrne sien dat Bellenipa weder herstelt mogt werden, 't welck nogtans al zyn swarigheden scheen te hebben;

de galarangs off coninxkinderen van Goa, die men naest aen 't casteel hadde doen huysvesten, waren mede binnen verscheenen, hun genegen lonende met haren Koning Sadrebone sig te versoenen, en die men alsdan weder soude tragten binnen Goa metterwoon te doen keeren;

des Comp^{te}. visiateurs der Tockabesseys eylanden volgens jaerlycx gebruyck waren den 15 October van Bouton op Macassar teruggekeert, hebbende 207 notebommen op de eylanden Caydiepa en Waneke Wanche nytgeroeyt;

die van Toadjo, eenigen onwil tegens haren Koningh opgevat hebbende, hadden denselven afgeseth en een ander buyten eenigen voorkennisse van d'E. Comp^{te}. in plaats vercoren, 't welck men echter vermeende niet buyten reden van Radja Pallacca geschiet te zyn etc., gelyck sulx en 't verdere breder by 't affgaende briefboeck en verbael onder 't quartier Maccassar kan werden gezien.

17 d^e. Agtervolgens 't beslyt, op 11^e deser genomen, soo wert heden in alle de kercken deser stede volgens out gebruyck tegens Woensdag aenstaende den bedendag voor de gereetleggende retoursheren van de predikstoelen afgecondigt.

Aengesien het scheepje van den horgercapiteyn d'E. Abraham Struys door des commandeur Coupers last tot Samarangh aengehaelt en de goederen gesequesteert geworden zy, ende dat de opperhooftten tot Japara volgens hun advys van 4 deser met den vercoop dier goederen niet hadden derven voortvaeren, en daerom de nader ordre van den commandeur Couper soude werden afgewagt, soo is op heden een briefje door den Ed^{le}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman op 't versoek van gedachte E. Struys derwaerts aen den oppercoopman Cornelis Bartelsz Marchier en raad tot Japara affgegaen, behelende dat zy opperhooftten

met den verkoop dier gesequestreerde goederen op de beste maniere tot desselfs meeste profyt tot Japara en Sammarang souden hebben voort te varen, opdat soowel de Comp^e. als den E. Struys daerinne niet wierde vercoert, werdende de sorge daervan den E. Bartelsen aanbevolen etc., gelyk by 't affgaende briefboek onder 't quartier Japara can werden gelesen.

18 d^e. Even voor den dageraat verschynt te deser rheede uyt ons lieve vaderlant over Caep de Goeda Hoop 't schip Africa, voor reeckening van de camer Amsterdam van voor Hellevootsluys den 26 May deses jaers onder den schipper Marten Wiltvanck en d'ondercooplyden Willem van Doeyenburg en Joannes Verhaven in zee gelopen met 345 coppen, te weten: 204 zeevarende, den predicant D^e. de Vonk, 141 militairen en 7 bergwerckers en 5 vrouwen en 3 kinderen, wesende den 30 September aen de Caep gecomen en primo October van daer in comp^e. der scheepen Honsholredyck voor Zeelant en Java voor Enckhuysen weder herwaerts gezeylt, naerdat altoorens 6 matroosen en 9 militairen aldaer aen lant gegeven en weder 17 krygers en 6 zeeluyden van lant overgekregen hadden, zynde geduurende de reyse d'opperstierman, 4 soldaten en 5 matroosen overleden, sulx hier in 't geheel noch te lande brengt 300 zeevarende, 129 militairen, 1 predicant en 7 bergwerckers, tesamen 557 gesonde gegagieerde dienaren, en bovendien noch 3 vrouwen en 3 kinderen. De patriase papieren, daermede aengebragt, bestaan in een generael brieflie, door d'Ed^e. Heeren XVII^{de} uyt Middelburg aen de Hooge Regeringe van India alhier geschreven, van dato 3 Maert jongstleden, Item een particuliere missive door d'Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer Amsterdam van dato 29 April, mitsgaders nog een nader origineel brieflie door speciael gecommiteerde Bewinthebberen uyt Amsterdam de dato 15 May, alle aen Haer Ed^e. geschreven, spreekende 't laeste van den Sillidase gontmeynen op de Westkust van Sumatra, nevens verscheide andere documenten en papieren meer, bestaende voorts het aengebragte voor den ommeslag in India met gemelte bodem in de volgende contanten, coopmanschappen en andere goederen, als te weten:

- 195800 guldens aen contanten;
- 515 ¹/₄ @ phelpen diverse;
- 26 p^t. sergies de loudre;
- 124 p^t. eroonrassen;
- 126 p^t. perpetuanen;
- 162 p^t. diverse laeckenen;
- 24 halve pieces Camerix douck;
- 50 p^t. diverse castoorhoeden;
- 4 leggers en 8 amen Rinse wyn;
- 100 halve pypen mom;
- 3 halve amen wyntint;
- 170 vaten speck;
- 34 grofftonnen vleesch;
- 9 smalttonnen geroockte tongen;

7 kassen met gedruckte boecken;
 180 stuex pennemessen;
 5000 stuex schachten;
 60 gesorteerde anckers;
 28 vaten harpuys;
 60 hoet smeccoolen;
 180 caliber musquetsen;
 160 bandeliers, voorts nog verscheyden ander geweer, een goede quantiteyt medicamenten en equipagiegoederen, bedragende tesamen met de 200 realen Spaens gelt een somma van / 290766:8:8.

Met geciteerde schip Africa hebben noch besyden de voorenstaende patriase papieren van Caap de Goede Hoop ontfangen een cleen origineel brieffie de dato 29 September mitsgaders noch een copia de dato 10 desselven maents, waervan de origineels tot nog toe niet zy ontfangen, heyde door den E. commandeur Symon van der Stel en raat aen de Caap aen Haer Ed^e. geschreven, behelsende niets besonders nodig hier aen te roeren als dat alles aldaer noch in goeden stande was en men groote hoopē hadde tot den landbouw, de voortteelingē der medicin en moeskruyden etc., gelyck sulx by 't aencomend brieff boeck breder staet ingeschreven, zynde noch van gemelte Cabo ons mede geworden een copiebrieffie, door d'Ed^e. Heeren Bewiuthebberen ter camer Amsterdam aen de heer commandeur van der Stel en raat aldaer geschreven de dato 10 May deses jaers nopende eenige particuliere goederen, die in een fregatje soude gescheept zyn en gedestineert volgens 't voorgeven na Curacou in de West Indies, nevens een memorie dier goederen daer annex, met presumptie dat se ter contrarie met d'eene off d'ander bodem souden wesen na herwaerts geschickt, om die te agterhaalen.

Desen voormiddag wert den aengestelden bodendag, tegensaenstaende Woensdag over de retourvloot te celebreren door den heer advocaet fiscael van India Gualter Zeeman en gecommiteerdens uyt de Justitie van de puyt voor het stadhuyt hier ter steele afgecondigt.

Ingevolge van 't geresolveerde in Raade van India op den 12 November om ons garnisoen tot Tanjongpoura met nieuwe millitairē te doen verwisselen, vermits uyt de successive ontfangens brieven vandaer bespeurt zy dat de daer remorerende Nederlandsche soldaten seer outbacken en veele met siektens gequelt waeren, soo gaet ten dien eynde van desen avondt over den landweg naer derwaerts den luytenant Willem de Ruyter met 40 Nederlandse en 40 inlandse millitairē nevens oock den infants luytenant Aly en syn vaendrig Boytotte onder desselfs gesagh omme deselve tot Tanjongpoura te laten verblyven ende met al de aldaer present synde militie soo Nederlanders als inlanders die om te marcheeren bequaem zyn metten eersten over lant herwaerts terugge te keeren, sullende de impotenten te water volgen, dog den vaendrig Jan Bervelt, den infants luytenant Aly en syn vaendrig Boytotte daer nog continueeren etc., nemende gemelte luytenant de Ruyter mede een missive, van Haer Ed^e. aen den vaendrig Jan Bervelt in de veltschans aldaer geschreven en op heden geteckent, van soedanigen inhoudē als hierboven en by 't allgaende

briefboek breder staat te beogen, en onder anderen dat voornoemde de Ruyter staende zyn aanwesen gesag aldaer sal hebben.

19 d°. Heden voor de middag wert ons door Dain Sicela en Kara Tekou, afgesondene van Crain Bissee, met eygen inlants vaertuyg toegebracht een Malleyts brieffle, door denselven Crain Bissee uyt Chirribon aen Haer Ed°. geschreven en gedateert den 16 deser, 't welck na gedaene translatie in onse tale bevonden zy van volgende teneur.

Translaetmissive, in 't Maleyts door Crain Bissee uyt Chirribon aen Haer Ed°. tot Batavia geschreven.

Desen brief uyt een geheel oprecht en suyvere genegenheyt nevens veele groete by dag en nagte van Crain Bissee, die wil God brengen by den Gouverneur Generael, welken in grootheyt en hoogen staat verheven en zeer wys en verstandig is om alle saecken soo te water als te lande te bestieren, wiens deugdelycke naam daerover in alle landen beneden wints geroemt wert, die oock seer stout en kloekmoedig is in den veld des oorlogs, dat alle zyne vyanden bevreest en na haren adem moeten snaaken wanneer sy maer van zyne daden comen te hooren. God de Heere wil hem, zyne huysvrouw, kinderen en gantsche huysgezin gunnen een lang en voorspoedig leven in dese werelt, opdatter een schaduwplaatse mag zyn voor alle plaetzen hier benedenswints, want hy is oprecht en goedertieren van beradinge over alle zaaken der arme en nooddriftige. Oecq comt myne veele groete aen alle de Raaden van India, die God de Heere mede wil gunnen een lang leven en geluck in dese werelt.

Verders geve my over aen de E. Comp°. en make aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India bekend alsdat icq op den 27 October veele quade woorden hebbe gehoort die tegens den capiteyn Jochum Michielsze souden gesecht syn, alsdat Crain Bissee's wille was om tegens de Comp°. op te staen. Daerom hiel ick op 29 October schipper Frans en den vaendrig van der Meer laeten roepen en tegens haer gesocht dat icq gehoort hadde tegens den capiteyn soude gesecht syn dat icq tegens de Comp°. wilde opposeren, en off zy broeders mede gehoort hadde sulx ofte niet, waerop den schipper en vaendrig zeyde: ja Koning, wy hebben het mede gehoort; en door my wederom gevraegt zynde van wie, antwoorden: den capiteyn heeft het ons bekendgemaect, namentlyck dat Dain Sitoudjou tegens hem soude hebbe gesecht, Crain Bissee anders van beradinge was en sigh tegens de Comp°. wilde stellen, en dat Dain Matsara 't selve mede bekend was. Voorts zeyde de schipper ende vaendrig tegens my: Radja, de reden waerom den capiteyn het seggen aen Radja niet en heeft bekendgemaect is, omdat hy geen volck by hem heeft gehadt, en wanneer 't selve tegens Crain Bissee bekend hadde gemaect, soude Crain Bissee Dain Sitoudjou hebben laten roepen en hem sulx afgevraegt, en indien hetselve

negeerde, soude icq niet op leugens bevonden zyn? omdatt niemand was geweest die sulx van hem hoorde als icq alleen, 'tgeene de schipper en vaendrig zeyde de reden waren waerom den capiteyn het aen de Heer Coning niet hadde bekendgemaect; en op denselven dagh naermiddag heb icq Crain Panaragan, Dain Mengimba, Dain Menjampa en Kare Tekou nevens den schryver Ismael naer den capiteyn gesonden om tegens hem te seggen dat icq gehoort hadde volckeren waren die gezeyt soude hebben dat Crain Bissee sig tegens de Comp^e. wilde te weer stellen, en nadien sulx waer was dat ymant hetselve tegens de Comp^e. heeft gesecht, dat de capiteyn de persoon geliefde te noemen en voor myn te laten verschynen, en ingevalle icq dan door hem overstrede wierde, dat de Comp^e. met myn geliefde te doen na haer eygen welgevallen, maer soo icq de persoon die sulx tegens den capiteyn gesecht heeft mogte leugenschtig maecken, dat de Comp^e. daerover mede conde beraden. De reden waerom icq dit segge is, omdat het gebruyck in ons land is, alwaer drie dingen zyn die met de dood gestraft werden, waervan het eerste is met de vyanden conspireren, het tweede, die zyn evennaesten dood, en het derde die met zyns naesten wyve overspel doet; maer dese beschuldiging van myn sonden meer syn dan conspiratie, en indien de capiteyn sulx niet wil seggen, soo houde icq de capiteyn selfs voor myn beschuldiger alsdat icq tegens de Comp^e. wil opstaen, en indien de capiteyn mogte vragen, wie sulx tegens Crain Bissee gesecht heeft, dat zy alsdan souden antwoorden hy sulx maer hadde gehoort. Daerna heb icq den schipper Frans en den vaendrig van der Meer laten roepen, om te hooren hetgeene Crain Bissee zyn volck heeft gelast aen den capiteyn te seggen: soo hebben zy daerop geantwoort: ja Koningh, wy hebben hetselve mede gehoort en den capiteyn heeft in antwoord gegeven dat hy het nu op desen dag eerst heeft geweten, en ingevalle hy het langer hadde geweten, soude hetselve aen den Heer Generael hebben overgeschreven, omdat het geen cleene saecke was, en indien het gedoente van Crain Bissee zoodanigh in der waarheyd mogte wesen, soude het behooryck zyn dat de Comp^e. hem liet dooden, maer sulx niet waer zynde, sal de Comp^e. desulcke wel conuen straffen, die hetselve hebbe aengebragt. Voorts zeyde den capiteyn dat de Comp^e. den Coningh veel vertroude, en ingevalle de Comp^e. hem niet vertroude soude hem sooveel magt van de Comp^e. niet hebben medegegeven, dog vraagt het aen diegeene die Crain Bissee sulx hebbe gezeyt. Soo heb icq des anderen daogs schipper Frans en den vaendrig gevraegt wie het haer bekendgemaect hadde, gelyck doen op Woensdag den 30 October den capiteyn hy myn is gecomen en zeyde: icq wil sweeren dat niemand sulcks woorden tegens my heeft gesproocken, want by gelyckenis soude het seggen van den Heer Generael tegens myn wesen: ick soude u laten dooden soo gy my niet en segt, wie de man is; dierhalven seg ick nu datter niemand is die sulx tegens my heeft gesecht. Voorts heeft den capiteyn gesecht: indien het een Hollander ofte swart waere gawoest, die my sulx

hadde bekendgemaect, ick soude hem in 't block doen setten, omdat ick sulcke woorden niet en geloove, maer soo een Maccasszer sulx tegens my quam seggen, soude het aen Radja bekendmaecken; en sulx aen schipper Frans en den vaendrig van der Meer gevraagt hebbende, antwoorde: ja, wy hebben het maer van hooren seggen. Dierhalven make myn saecke aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India bekend, alsdat my aen de Comp^s. overgeve. Soo ick goed gedaen hebbe, sal myn heeren myn wederom goet doen, en soo ick quast gedaen hebbe, sullen myn heeren my wederom niet quael vergehden; maer 't geene aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India versoecke, is dat zy de persoon, die my heeft beschuldigt, voor myn gelieve te laten verschynen; indien hy myn can overwinnen, staet het in den Heer Generaels wille, en soo ick hem overwinne can den Heer Generael mede daerover beraden, en ingevalle waeragtig wert bevonden daermede ick beschuldigt werde, en den Heer Generael myn daerover laet dooden, sal niemant daerover berou hebben.

Verders maecke aen den Heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India bekend, alsdat seolange op Chirribon hebbe gewoont nog geen saecken van oorlogen zyn voorgevallen, waerinnē ick op dit lant Chirribon yets hebbe connen doen. Dierhalven alsoo niets te doen hebbe, verwacht U Edelhedens ordre, en de gewoonte van ons lant is, sooder eenige vyanden plaatsen zyn, moeten wy daernaetoe gaen en soodrae wy ons volck gebieden moeten zy gereet staen; dese beradinge comt hierby te passen, indien wy maer mogten toevallen, want de schult der Chirribonders tegens de Comp^s. is den Heer Generael en alle de Raaden van India bekend, en na ick sien can isser by de Chirribonders geen recht teecken van overwonnen lieden en die het werck van de Comp^s. doen, en oecq hebben my mede geen teekenen van dienst en onderdanigheyt aen de Comp^s. betoont; soo der yets te verrigten is, gelieft my te gebieden.

Dain Sisela, Dain Menjapa en Kare Tekou vertrecken naer derwaerts, aen wien den Heer Generael syn meyninge gelieft te verclaren, en 't geene hy sal gelieven te gebieden sal ick doen, en soo den Heer Generael de regte saecke vanwegen dese Chirribonders wil weten, gelieft 'et aen haer te vragen, want ick hebbe myn afgesondene bekendgemaect 't geene in myn harte is.

Op 18 November is de afgesondene van den Bantamsen Koning genaemt Kiay Damang Singa Wiprans tot Chirribon gecomen met een brieff van den Heer Generael. Verders comt de veelte groete van Grain Panaragan, Dain Matara en Dain Mangimba aen den Heer Generael en alle de Raaden van India.

(Onder stont:)

Geschreven op Chirribon den 18 November 1680.

Heden is ter ordinary vergaderingh gearresteert 't vortreck der retourvloot soo haest doenelyck te verspoedigen en daermede eenige Nederlandsche kinderen

van Comp^{te}, dienaren cost- en vragivry nae 't patria te licentiseeren alsmede een swarte moyt ten dienste van de huysvrouw van den E. Cornelis Mol mede te nemen, omme naer gebruyck deselve costvry weder herwaerts te moeten zenden, en alsdoen voorts wegens de presidie van Macassar item 't eylant Ceylon en Mallabaer alsulx gebesoingeert en geresolveert als by 't resolutieboek en 't daerin geinsereerde geschrift van Zyn Ed^l. diervegen in 't breede geëxtendeert staet te ontwaeren.

20 d^e. Heden den bededag voor de retourvloote, die in korte dagen naer ons lieve vaderlant staet te vertrecken, soo vertreckt na 't celebreeren van den godsdienst de fluyt Bunnren 's middags vooraff nae de Straat Sunda omme de verversinge voor gemelte retoursscheepen van Bantam af te haelen en aen deselve te bestellen.

21 d^e. 's Morgens comt hier ter rhee de uyts Bengale 't arriveeren 't fluytschip de Stadt Grave (hebbende omtrent de Bengaelse revier een schip masteloos de Ganges sien indryven, 't welck door de opperhoofden van desen bodem gepresumeert wierd te zyn geweest de fluyt Oosterbloeker etc.), medebringende een missive, door den Heer Directeur Jacob Verburgh en den raad tot Ougly aen Haer Ed^l. geschreven, van dato 2 September deses jaers, behelsende 't volgende nieuws:

de schattinge ofte het hooftgelt, door den Mogol Orangzeeph de heydenen in zyn ryk alomme opgelecht, bleeff alsnog continueeren, dog waren d'onse alsnu daerom niet lastiggevalen, dogh men vreesde nog voor den verhoogden thol, gelyck in Souratta gepretendeert (*) wiert:

de Engelse, nooyt een bevelschrift gehad hebbende, hadden nu eyndelyck een bondige firman naer lange solisitatie ten coste van omtrent 70000 roepia van den Koning becomen, waerby zy van allen thol in 't ryck van Bengalen in 't geheel vry wierden gekant, mits in Souratta mede 3½ percento en wanneer 't gemelte hooftgelt weder afgezeth wierde alsdan niet meer als 2 percento thol te sullen betaalen:

van Agra had men gerugten dat den Sulthan Agber van 't conincklycke casteel Sitonger opgebroocken, en zyn broeder, den Sultan Azam, met een magtig leger van Asmeer weder derwaerts vertrocken was, om tegens de Ragipoeten te velde te leggen: den oudsten prince, Sultan Mosem, al lange uyts Orangabath vertrocken zynde, soude zyn verblyff in Oetsien gaen nemen, invoegen den Coninck off Mogol zyne princelycke zoonen dicht by der hant en onder 't oog begeerde te hebben:

de Ragipoeten, siende dat haere bathoonde subjectie des Coninx toorn niet conde versetten maer hun totale ruine gesogt wierde, hadden (mits de traegheyt van den Hartog Deleelchan, die weynig lust thoonde om die van Rana te vermeesteren) hun dapper versterckt en couragieuselyck in verscheyde uytvallen groot voordeel op de Mogolders behaelt, waerom den Coninck voornemens was geworden, selfs in persoon tegens Rana op te trecken:

tot Pattana verviel het met Comp^{te}. negotie van quaet tot erger, en waren

(*) Er staat: gepretendeert reert.

de quellingen thans onverdragelyk, hebbende den Nabab Seyfchan 's Comp^{te}. logie door driehondert Moorse musquetiers en piou laten besetten, de vaertuygen, die tot Taespour ⁽¹⁾ van d'onse naer Sioppra zouden dienen, aengehouden en levensmiddelen geweert, en d'onse genougsaem met geweld tot het uytkeeren van 2000 roepia geconstringeert, dog dit was ten meerendeele geschiet, omdat men gemelte Nabab Seyfchan niet had willen bescheucken, wyle hy reets in den tyt van 19 maanden tweemaal bedagt was geworden;

de Engelsen wierden daer mede noch al harder getracteert, en was eens van d'haere in gevangenisse gesett, die wel meer als een uur lang met een swaare ysere ketting om den hals hadde moeten proncken, hebbende nog bovendien 900 ropias en eenige laeckenen ter schenck moeten opbrengen;

in Decca had den Duwan en ouden loozen heyden Raynandellael sig seer misnouglt getoont ⁽²⁾, omdat men over de affgeperste 196 duysent ropias aan 't Mogolse hof hadde geklaegt en syn persoon als d'eerste oorsaek daerall hatig gemaect, en omdat hy daerover veel affrenten hadde moeten leyden, soo soude hy tragten 't selve de Comp^{te}. weder betaelt te setten, dog naderhant egter daarvan niet meer gerept, maer alleen om schenckagie voor Syn Hoogheyd den Nabab gesproken, 't welck uytgesteld wierde, omdat de gerugten nog liepen dat gemelte Nabab Cha-Esta-Chan weder nae bovenen soude moeten trocken en van den jongsten soon des Mogols genaemt Sultan Agber vervangen worden;

de Engelsen woelden noch vry sterck, hebbende haren directeur meester Vincent een logie nae Malda geweest, volgens hun voorgeven om mede een comptoir aldaer te stabileren en t'overleggen off zy daer oecq logie soude laten bouwen, schynende die vrunden langs hoe meer de Comp^{te}. overal in de negotie afbreuck te willen doen;

men had tot Malda nytgevonden, dat een der voornaemste wassers 's Comp^{te}. siap had nagehoist, om de lyne lynwaten in groove daerdoor te connen veranderen, dog stont zyn straffe daerover te ontfangen;

door veelerhaude veranderinge in den handel, soo door 't afpersen van 't hooftgelt, schenckagien aan de regenten etc., 't affsterven van 5 eliphanten en verlies op parthya vuyl spialuter, was in dat groote ryk, en de Bengaelse directie-ongelden afgetrocken, in een ront jaer niet meer suyer overgewonnen als / 153531:16, dat nu weynig en t'hopen is in 't aenstaende beteren sal;

van Masulipatnam was tot Ougly den 24te Augusto aengecomen een particuliere chialoup, genaemt den Jongen Orangiespruyt, toebehoorende Thomas Hendricksze Keerdecoe, met passe versien, aengebragt hebbende 76 sacken peper, 54 p^{te}. thin, 164 p^{te}. chitzen, 178 p^{te}. commerbanden, 41 d^{te}. tooken en 4 kassen porceelyn, gelyck sulx en t'verdere hy 't aencomend briefboeck wydlopig zy te beoogen, hebbende genoemde Duyt de Stadt Grave syn inladinge, van Bengale hier aengebragt, bestaen in de volgende coopmanschappen en andere goederen, als te weten:

376224 @ zalpeter;

(1) Mischien wordt transport bedoeld.

(2) Er staat: getoont.

202 balen zyde;
 26 balen florettegaren;
 106 packen diverse kleeden;
 53 canassars amphioen;
 2516 R waxcaersen;
 11 packen caloengaaren;
 413 kippen lont;
 12 packen zeylgaarn;
 500 sacken kidzery, bedragende tesamen met de ongelden een somma van / 160725:—:2.

Des namiddags verschynt oocq behouden van Cormandel off direct mette laeste retouren van Masulipatnam 't schip 't Wapen van Zirckzee, ons toehrengende een missive, door de aldaer residerende opperhooftden Hendrik van Outhoorn en Pieter Moutmaecker aan Haer Ed^e. geschreven in dato 7 des voorleden maent October, behelsende cortelyck de volgende noves:

den heer Madoena was weder in betere laymen geraeckt en had onse residenten tot Golconda minnelyck onthaelt, en oocq belofte gedaen zyn broeder Akkena tot onderlinge vruntschap met d'E. Comp^e. te sullen bewegen;

den Orixasen Serlesker en den Ragie Wissumdeen waren weder tegens den anderen te velde geraeckt, en soude den Serlesker desen oorlog eenonlyck begonnen hebben om den Ragie al wederom een goede somma gelts af te dwingen;

de fluyt Janskerke, den 14 September in comp^e. van 't Thuis te Cleeff uyt de riviere van Bengalen na Batavia volladen in zee gelopen en 2 dagen daeraen den swaren orneanen ontmoet en al syn ronthout verloren hebbende, was alsoo den 2 October voor Coringo op de kust Cormandel comen aendryven, sonder nogtans Godloff aan 't onderschip en de ingeladen goederen eenige schade dan aan 't ronthout en scheeprovisien geleden te hebben;

onderweegs ontfrent Pondy was hun een vleet van een schip voorby comen dryven, waervan se een fockemast met zyn rhee en bonnet gevist hadden, vermeenende 't selve van de hoecker de Lyster te wesen etc.;

2 schepen des Coninx van Ziam waren van Masulipatnam naer Tannassery verzeylt met 117 packen lywaten, 53 blasen boter, 8 d^e. oly singely, 4 packen amphioen, 3 cassen roosewater, 3 packen cattoen, 2 cassen met wyn en 2 d^e. met staal, alles breder by 't aenkomend briefboek gespecificeert, hebbende wyders de inladinge van 't voorschreven schip Zirckzee van Masulipatnam bestaen uyt de volgende kleeden, coopmanachappen en andere goederen, als namentlyck:

501 packen diverse kleeden;
 357 d^e. hennipgaeren;
 18 d^e. fyn zeylgaren;
 1 pack roggevellen;
 1 packje vergulde chits;
 20250 R diverse spyckers;
 1450 leere brantemmers;

6400 goenysacken:

2 packen lont, bedragende met malcanderen een somma

van..... / 216285:5:6.

Heden middag en 's avonds wert ten huuse van Syn Edelheyt de Heer Gouverneur Generael het afscheydmael gegeven aen de Heere Ryckloff van Goens de Jonge, Extraordinaris Raad van India en ont-Gouverneur van 't ylant Ceylon, mitsgaders de andere gequalificeerde gesaghebbers en ministers, gereetstaende dit zaysoen met de retourvloot na 't vaderlant over te vaeren, waerby mede genodigt zyn geweest de presente Heeren Raaden van India met haer Ed^e. huysvrouwen, nevens nog verscheide andere gequalificeerde vrinden en juffrouwen, dewelcke dan tesaemen in zedigheyt tot diep in de nacht hun vervrolyckt hebbende, keerde een yder weder na hun woninge en ruste.

Inwylen verseylden 's avonds laat van hier nog naer Malacca de chialoupen Orangieboom en Groonvogel, beyde weyders gedestineert naer Bengale voort te steyenen, en vertreckt daermee ooc den ondercoopman Marten Samson, geordonneert naer Mallabaer, nemende dese chialoupen van hier mede vyff dubbele missives met hunne aenhorende documenten, alle in 't Malacxe pacquet geslotten, als d'eerste aen de heeren gouverneurs Jacob Jorisse Pits en Cornelis van Quaelberg mitsgaders den raad tot Malacca, de tweede aen de heer commandeur Lourens Pyl ende den raad tot Colombo op Ceylon, de derde aen d'heer commandeur Marten Huysman en raad tot Couchin, de vierde aen de heer directeur Jacques Buequoy en raad in Souratta, ende de laeste aen de heer directeur Reynier Casembroot ende den raad tot Gamron in Persia, alle van ⁽¹⁾ Haer Ed^e. op heden geteeckent en van soodanigen inhoudt als by 't uytgaende brieffboeck met de registers daertoe pertinerende comt te blycken, hebbende de voornoemde chialoupen soo voor Malacca als de andere quartieren nog medegevoert soodanige goederen als hieronder specificc staen aengehaelt, te weten:

In de chialoup de Groonvogel voor Malacca:

16600 guldens aen contanten:

6 vaten mom;

1 p^t. schairlaecken;

1 kas met xyde patholen;

5 balen caneel, monterende..... / 18128: 1: 2;

voor Cormandel:

14 stucx heldere schairlaecken ten bedragen..... * 3478: 16: 8;

voor Souratta:

2 stucx heldere schairlaecken, bedragende..... * 494: 9: 15;

Transporteere..... / 22129: 7: 9;

(¹) Er staat: een.

Per transport..... / 22:29: 7: 9:

voor Perzia:

24 halve stux Camerix doeck;

2 stux heldere schairlaecken, tesamen bedragende.. * 1084: 8: 5:

voor Bengale:

4240 R spissulter;

24 zengen loot;

2 stux root schairlaecken;

2 stux groen phelp;

17 stux paradysvogels, bedragende..... * 2878: 2: —;

monterende alsoo 't geheele cargazoën in de
chialoup de Croonvogel..... / 26091: 14: 12:

in de chialoup Orangieboom voor Bengalen:

3280 R zalpeter;

12 zegen loot, ten bedrage van..... / 1086: 10: 6.

Hedenmorgen ter extraordinaire vergaderinge de conceptmissives van de Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Spoelman naer Mallacca, Souratta en Persia geconsipieert en soodanig af te gaen geaprobeert zynde, soo is doen wegens 't versenden van de Bengaelse zyde naer 't patria meteenen alsulx geresolveert, als hy 't resolutieboek onder den dato van heden kan werden beoogt.

22 d^e. Voor de middag omtrent thien uyren vervoegt sig Zyn Ed^e. de Heere Gouverneur Generael, verselt van de Heeren Raaden van India Antonio Hurt, Willem van Outhoorn en Frederick Lambertse Bent nevens den secretaris deser vergaderinge, d'E. Joan van Hoorn, nae de rheede aen 't boort van 't retourschip de Burg van Leyden, om d'Heer Extraordinaris Raat van India Rykloff van Goens de Jonge als admirael over de gereetleggende 4 en de volgende retourschepen te authoriseeren en voor te stellen, zynde de commissie daervan den volcke door d'E. secretaris voorgelesen, dog die als Commissaris aen de Caep, op zyn E. mede verleent, denselven eenlyck tegelycke ter hand gestelt, geschiedende sulx in de presentie van den vice-commandeur Jacob Geus, equipagiemeester, ende d'andere hooftofficiëren, alsnu nae 't vaderlant vertrekkende, en nadat men doen daer aen boort een weynigh gegeten en met een glaesje wyn ververscht hadde, ksert Syn Edelheyt met de heeren en d'andere gequalificeerde vrunden ten 2 uyren 's agtermiddags weder naer land en binnen 't casteel.

's Avonts erlangen van Tanjongpoura per Comp^e. infants vaertuygh met den corporael Gabriel Cardoso 800 bossen pady, costende 11 rd^e., en daerbenevens een briefle, door den vaendrig Jan Bervelt uyt de veltschans aen Haer Ed^e. nu

5 dagen geleden geschreven, niets besonders behelsende hier nodig aan te roeren, als dienende principaels ten geleyde van gemelte vaertuygh en eenige jongst gebleven siecke militairen mitsgaders een Javaens lonthortje, door den Key Maes Ponger een den vaendrig geschreven, waerin denselven bekend maect, dat den gewesen Pangarang van Samadang door ordre van den capiteyn Jochum Michielsze tot Chirribon alle de Carrawangse Preangers by sig soude onthouden hebben, en begeerde voorts te weten, waerna sig reguleren soude etc.

23 d. 's Morgens comt alhier uyt Bengale te arriveeren 't jagt 't Huys te Cleeff, eenlyck met een duplicata missive van den heer directeur Jacob Verburg en raat tot Ougly, in dato 2 September passato een Haer Ed^e. geschreven, waervan d'origineele weergae op eergisteren met de fluyt de Stad Grave reets ontfangen en aldaer geannoteert zy, en ons alsdoen een 't aenkomend brieftboek wegens den verderen inhoud gerefereert hebbende, is den desen nu nog verselt met verscheyde bylaegjens en documenten, medebrengeude voorts gemelte bodem de volgende coopmanschappen en andere goederen, als te weten:

217600 R zaalpeter;

179 balen zyde;

38 balen florettegaren;

28 packen diverse cleeden;

en nog voor Japan:

31 packen engaelse zyde;

4 packen gingams;

voor Batavia:

60 canassers amphioen;

50 packen fotassen;

200 kippen lout;

26 packen mutsquetslont;

13 packen zeylgaren;

3 packen geheeckelde monsterhennip, bedragende tesamen met de ongelden een somma van / 188845:5:2.

's Avonts gewert ons per een expresse Comp^e. chialoupje de Postboode uyt Amboina een brieftje van de Heer Gouverneur Robbert de Vick ende den raadt ten castele Victoria, een Haer Ed^e. den 21^e des voorleden maents geschreven, behelsende ten voorneemste 't volgende onverwagte nieuws:

uyt verscheyde advisen van Bouro en Manipa was den Gouverneur de Vicq onverwagt tevooreengekomen, hoe dat binnen de bogt van Cayeley langs de noordwestzyde van genoemde eylant Bouro eenige correccoren off inlandsche schepvaartuygen, begroot werdende op 28 stucken, bemant (soo gerugt wiert) met rebelle Ternatanen, Xulanesen en ander, hun vertoont hadde, dewelcke in de bogt van Cayeley alles ravageerden en roofden, en nae 't onpacken en verbranden

van 2 onzer burgerdoepjens hun vyandelyck aengesteld en een Nederlants soldaet vermoord hadden, en waerdoor de meeste inlandse hoofden en Boeroësen boschwaert in de vlugt genomen hadden, en aengezien wel meerder attentaten mogten worden ondernomen, soo had den Gouverneur de Vick aenstonts ordre gestelt ende de chialoup Akersloot met eenige corcorrenmagt onder den luytenant Jacob Huyssens naar Manipa gesonden om die invasiën te stuiten etc.

By een copie Ternataens brieflie, den 7 October na Amboina geschreven en nu mede ontfangen, is oock noch gebleesken dat den Tidorees in de landstreeke van Tozcho getragt hadde de onse door de naar Saketta afgeweekene Macquiansers een gevoelige kneep te geven, aengesien men in de begt besuyden Tozcho 2 groote corcorren en 4 rerehaes ontdeckt hadde, die door 't jagje Voorhout aenstonts voor 't spruytje besett gebonden wierde, inwylen dat den luytenant Cromhuysen, met eenige militairen over lant naar onse pagger gaende, met den handgemeen was geworden en nae eenige schermutselinge onderweege, een party gequest en 2 derselver nedergevelt hebbende, den vyand op de vlugt geslagen hadde, die zig naderhaant evenwel noch een alle canten van de pagger liet zien etc., waervan aen de Heer Gouverneur Padbrugge kennisse gegeven zynde, soo had syn E. aenstonts 't schip 't Wapen van Middelburg derwaerts met 42 militairen afgevaardigt, om de geciteerde vaertuygen des mogelyck te vermeerderen:

omfrent een myl van Sawoe had men oock onlangs een dorpije benevens 30 nieuwe haccalseyvaertuygen ontdeckt, doch alle deselve tot groot nadeel der ter sluyck lopende bergboeren in de asche gelecht, gelyck sulcx en 't verdere by 't aencomend briefboeck staat te lesen.

Op de bovenstaende ontfangene advisen uyt Amboina is boden ter extraordinary vergaderinge aenstonts goetgevonden tot voorcominge van alle quade toevallen in de gemelte provincie metten eersten derwaerts af te steecken de jagjens Perel, Spiring en Rog. Item de chialoupen Panw, Arent en Posthode, en daernede boven 't zevoelck af te zenden een sental van 100 blanke militaire coppen, met ordre en passant Bouton aen te gieren, om hun van 't nodige water en verversinge te versien, om dien Coninck van dit voorsigende reercent kennisse te geven en dan voorts deselven (1) verset direct nae 't eylant Boero te wenden en den Gouverneur in Amboina hunne aencomste bekeat te maeken en desselfs ordre wyders na te volgen, zynde voorts over dese uytsettinge als hoofst tot Amboina gestelt den ondercoopman Reynier Praet, gelyck sulcx altes breder by 't resolutieboek aengehaelt staet te beugen.

24 d°. In den avontstont komt alhier van Japara te retourneren de fluyt den Hazenberg met twee missives, d'eerste door de heer commandeur Jacobus Couper en den raat uyt ons leger tot Wamacarta de dato 11 November en d'andere door den oppercoopman Cornelis Bartelse Marchier en raadt tot Japara van den 13 deses selven maents, beyde aen Haer Ed°. geschreven, verselt met verscheyde bylagen, en behelsende de missive van den E. Couper onder anderen in corte 't volgende:

(1) Leen: de rieren.

de inwoonders van 'tgebergte Cadoean af tot Tampayat toe hoer tot 3 malen voor den Sousouhoung Aman Courat verootmoedigt en telekens 'trockje weder omgekeert hebbende, soo was men te raade geworden deselve totaliter te ruineren, vermits de opgeworpen hoofden van Tambayat, de Radeens Wiera Jouda en Loura, zynde afcomelingen van den priester Mas Mendie, hun op de veelvoudige oponsbiedinge door den Sousouhoung niet wilden verthoonen maar het gebergte Wieraka beoosten de Mattaram tot haere devolie gebragt en hun daerin versterckt hadde, gelyck mede het overig eadjorangs gesinde Carti Nadi en Carti Nagara in 't landschap Cadoewong en Madja hadde gedaen, en gemerckt de inwoonders van Wanacarta en daeromher na 't optrecken van den E. Couper door desen 'tsaengerapten hoop wel eenigh overlast en invasien mogten comen te lyden, soo was den capiteyn Jan Albert Slaat met een troep Europeers, 70 Maccassaren en 1000 Javanen onder eenige harer hoofden voor 't vertreck van de E. Couper na de Mattaram derwaerts afgeschickt om die gasten altoorens te subjugeren, 't welck oocq van soodanigen succes was geweest dat d'onse na weynig tegenstant 98 derselver vyandelycke bergcluyden gedoot, de rest geheel verstroyt en 150 vrouwen en kinderen gevangen medegebragt hadden, behalven nog 2 gasten, by de Javanen voor heylige kluydenaers gehouden, die dese belhamels doorgaens opgerockent soude hebben, dewelcke Zya Hoogheyt den Sousouhoung aenstonts had laten ombrengen, en alhoewel de Bagilleenders de poort Oempak soodanig beseth hielden, dat men van Ponger of de Mattaram geen 't minste wrygt konde crygen, soo was nogtans 't getall der vlugtelingen uyt de Mattaram al tot 3000 by d'onse aengegroeyt:

voorts was men van voornemens geweest den 12 deser met de geheele magt, bestaende uyt ruim 20000 Javanen die wapen voerde, behalven de Europeers, Mardykens en Maccassaren etc. uyt Wanacarta en tegelyck met 15000 andere Javaense pieckeniers uyt Wattas nevens nog 250 Europeische Comp^{te}. diensren door eenen anderen weg de hoofstad Mattaram te naderen en van de poorte Oembak nogh voor 't laest een brief aen den Pangirang Ponger af te senden, om denselven tot zyn pligt te vermanen, en sulx niet willende helpen, dan de stat Mattaram tegelyck op drie plaatsen geweldig aen te tasten en in te trecken:

op 't eylant Madure was 't alsnog tot de gewenste ruste niet kunnen gebragt worden, schynende de ingesetene sig de regeringe van den Pangiran Sacra Ningrat niet gaerne te willen onderwerpen, temeer tuschen hem en zyn mederegent Jouda Nagara, als meermalen is aengehaelt, nog de beste harmonie niet en was etc.

Uyt de missive van d'E. Hartelsen etc. tot Japara wert 't volgende aengerogt:

den oppercoopman en treymester Jeronias van Vliet, waervan hiervooren onder dato 11 deser gesproocken zy, met een chialoup en 8 vaertuygen om eenige gerugte sceschuymsers op te zoeken na Packalougan en de stranden daeromher vertrocken zynde, was den 2 deser weder op Japara teruggekeert, hebbende omtrent Laboang onder 't gesag van een Javaens hoera, genaemt Soeta Wangsa, eenige Maleyers gevonden, die daer op een hequaeme plaats aen laet een sterke pagger opgeworpen en een gemackelyck rooffnest uytgepickt dog op d'E. Vliets aencomste deselve verlaten hadden, uytgenomen 6 Manicabers, dewelcke met eenige

oude by haer hebbende Comp^{te}. passen vermeende sig te verantwoorden, dog was gemelte pagger door d'onse omverregesmeeten en de 6 Manicabers met hunne vaertuygen tot Japara opgebragt, alwaer se slinden geëxamineert te werden, zynde nog verscheide Japaerse Maleyers mede verdagt gehouden, als kennisse van dese zeeroovers (die onder naem van Bantammers en Makassaren uytgekreten waren) te hebben gehadt etc.;

op Paccalongen had den E. van Vliet en passant verstaen, dat de Bantammers (onaengesien Comp^{te}. voorregten, door den Sousouhoungang in alle zyne zeehavens verleent) aldaer nog kortelings met amphioen en kleeden om te negotieeren waren geweest, en bovendien den Moor Abdul, die daer 2 à 3 malen met een conting beladen met kleeden en (¹) amphioen aengeweest en vernegotieert hadde:

van Sourabaya was er op Japara advys, dat de landen van Passarouan en daeromher alsnog door verscheide rebellen geplaegt wierden, en om vooraffronten beruyt te blyven had men onse post aldaer tot 71 coppen versterckt;

van ten zyden wasser berigt, dat Ary Cartasana, gouverneur van de landstreecke van Cadiry, Cartasana etc., hem als vyand tegens den Sousouhoungang soude hebben verclaert, en daerom had den gouverneur Djangrana oock den toevoer van alle leeftogt na derwaerts verboden;

op 't eylant Madure, na 't sig liet aenzien, soude de ruste niet lange huysvesten, aengezien de afkeerigheyt der ingesetenen tegens de regeringe van den Pangeran Tsacraningrat en 't quaet verstant tusschen hem en Jouda Nagara, dog zy waren thans, als hiervoor meermaels zy gesecht, door den Sousouhoungang Aman Courat, die daervan kennisse had becomen, na de Mattaram opontboden etc., sulx wat er noch van dit groote Javaense werck werden sal, moet ons den tyt ontdecken, te wenschen zynde dat dit verwyfde volck eens onder een rechtmatig hooft in ruste bleven zitten, daer nog al vrywat tyd en arbeyt na 't schynt toe sal van nooden wesen etc., gelyck sulx by 'taencomend brieffboeck en verbael onder 't quartier van Java's Oostcust breeder staat te lesen, hebbende voorts gemelte fluyt den Hazenberg alhier van Japara aengebragt de volgende contanten, houtwercken en andere goederen, namentlyck:

18000 guldens aen contante ryxdaelders;

748 diverse balcken;

163 p^{te}. kromhouten;

1 kielhout;

2 masten;

29 anckerstocken;

104 stucx riemhouten;

422 picols swarte suycker, bedragende tesamen een somma van / 20166:7:8.

's Avonts gewert ons per inlants vaertuygh van Crain Bissee een brieffje, door den capiteyn Jochum Michielsen en den raat uyt de fortres de Bescherming tot Chirribon aen Haer Ed^{te}. den 19 deser geschreven, behelsende 't volgende:

(¹) Dit om heb ik ingelascht.

den geëlineerden gouverneur van Pagadin Wangma Tanna had aen den capiteyn Jochum Michielsen tot syn verschoning een relaes gedaen wegens het gepasseerde in die landstroecke tusschen den Pangerang Samadangh en Chiliwidara etc., zedert den beginne van de ontroerten met de Bantamse ofte genasunde Kidollesen:

den Ingaby Carta Jouda van Intchiassem nevens Dain Toedjou etc. naer Pagadin opgetrocken om Chiliwidara 't wegvoeren der ingelanden etc. te weeren, was den 23 des voorleden maents tot Chiribon geretourneert met 40 weggevoerde ingesetenen van Intchiassem, doende hy Carta Jouda van zyn wedervaren omtrent Chiliwidara etc. aen d'onse rapport ten meerendeele van eenen inhoute als Dain Toedjos gerelateert hadde, 't welck hiervooren onder dato 27 October geïnserceert zy:

en gemerckt de Maccassaren onder Crain Bissae etc. de Chirribonse ingesetenen in de omleggende dorpen landwaerd dagelycx veel gewelt met moeskoppen, rooven, stropen en die luyden 't gelt af te perssen aendeden, soo had onsen capiteyn op de clagten der ingelanden de Javanen toegestaan hun by rencontre te versamelen en tot tegenweer te mogen stellen, ende die moeskoppen 't zy dood off levendig tragten te vermoesteren etc.;

drie Bantamse vaertuygen met omtrent 150 Bantammers onder Damang Singa Wiprama waren aldaer met een pascedul van Haer Ed^e. tot Batavia verscheenen, om volgens voorgeven rys en hout te kopen en eenige schulden wegens den Bantamsen Sulian in te maanen etc., dog men geloofde dat zy van 't een nog 't ander niet veel souden opdoen, vermits de Prinzen niet genegen scheenen yets aen de Bantammers over te geven;

den Baljer Intche Gany, anno 78 als sergeant op eene van 's Comp^{te}. oorlogsgontings voor Pamanoekan weggelopen en ibans weder by d'onse op Chiribon verscheenen, was naer vergunde vergiffenissee naer de bovenlanden van Craoangh opgesonden om de weggelopene Maccassaren etc., sig omtrent Pagadin onthoudende, op te soecken en naer Chirribon te brengen etc., gelyck sulcx in 't breede by 't aencomend brieffboek onder 't quartier van Chirribon en Indermayoe staat te lesen.

28 d^e. 's Avonts laet erlangen per Javaens vaertuyg van Bantam een briellie, door den resident Willem Caeff aen Haer Ed^e. op eergisteron gedagteekent, dicterende dat den ouden Sultan sig thans met zyne byhebbende grooten op Turtiassa stil hielt, zynde den jongen tot Bantam met 't voltoeyen van zyn onderhandse vastigheyt in 't paleys nog dagelycx besigh:

van terzyden had men nader berigt hoe het Engels schip de Retourner, waarvan hiervooren gesproocken zy dat naer Banjermassing soude gaen, in plaats van sulx naer Jamby geordonneert was, om te vernemen off se aldaer een logis weder souden mogen en konnen stabileren:

het Engels schip de Societeyt was den 21 deser uyt Engeland tot Bantam aengecomen, hebbende onderweegs S^t. Helena aengedaen, en den capiteyn van dien bodem verhaelt, dat de jongst vanhier vertrocken 2 retourschepen Ternaten en 't Huys te Merwee onder de vlagge van den E. Volckert van Goens voor zyne

verschyninge aldaer aengewees en in 't begin der maent July van giuder na Europa voortgesteven waeren;

van Madraspatnam was tot Bantam mede comen te arriveeren een perticulier Engels scheepjen genaemt Triplicani, geladen met partye kleeden op fragt;

den Kreey Aria Mougonsadana versogt voor een zyner vaertuygen een pasje naer Samarang om timmerhout te haelen etc.

25 d. 's Morgens ten 9 uyren nadat men tot Zyn Ed^{de}. den Heere Gouverneur Generael wat ontheten hadde en een glaesje op de behoude reyse der vertreckende vrunden omgedroncken, gnet den Heer Extraordinaris Raad van India Ryckloff van Goens de Jonge naer boort, werdende door Zyn Ed^{de}. de Heere Gouverneur Generael ende de Heer Directeur Generael van India Cornelis Speelman, mitsgaders de Heeren Raaden Balthazar Bort, Anthonio Hurt, Willem van Outhoorn en Fredrik Lambertsz. Bent nevens den E. secretaris Joan van Hoorn, Item mevrouw Generaela, de huysvrouwen der heeren en verscheyde andere gequalificeerde vrunden en vrindinnen tusschen de gerangieerde militairen comp^{te}. deses casteels naer gewoonte met slaende trom tot buyten de Waterpoort gecondulseert, alwaar den equipagiemeester Jacob Geus en d'E. Marten Pit, visitateur generael, nevens de andere vertreckende vrunden alle nevens den heere van Goens oock van haer Ed^{de}. afscheyt namen, gaende voorts den heere Willem van Outhoorn nevens nog eenige andere vrinden met de groote Comp^{te}. oreinbay met de heer admirael van Goens naer boort, en comt zyn E. tegens den avont weder aen land, alswanneer op

27 d. den voorgenoemde heer Ryckloff van Goens de Jonge als admirael hedenmorgen met de retourscheepen de Burg van Leyden, Chinaz, 't Wapen van Alekmaer en Prins Willem Hendrick uyt deser reede onderzeyl gaet nae de havenen onses lieven vaderlants over Carp de Goede Hoop, om aldaer de drie kort vanhier en van Ceylon te volgane retourscheepen tot uytterlyck 20 Maert in te wagten en voorts dan gesamentlyck na de havenen onses lieven vaderlants te stevenen. God de Heere zy geboden dese kostelycke schepen voorspoedig en zonder rampen over te brengen, en de retouren een gewenschten marcht in dese soo schaerse tyden tot soulagiement der gesamentlycke participanten en des Comp^{te}. wigtigen staet en vergenouginge onser Heeren Principalen te mogen aentreffen. Amen.

Zynde dese vier bodems beladen met een kostelyck gesorteert Indisch carguasoen, samen ter mouture van / 1809798:15:7, dal over deselye verdeelt zy in maniere als hieronder vervolgens specifcke can worden gezien.

In 't admiraelsschip de Burg van Leyden voor Zeeant:

309264 R Bengaels salpeter;

54280 R Siamis sappanhout;

4719 R boracx d'Pattana;

8250 R benjuyn;

6270 R Indigo Biana;

400 R tutia;

- 48500 R diverse nootenmuscaten;
 680 R mannetjesnooten;
 100000 R garioffelnagelen;
 739 R root zegellack;
 200 R aloë de Succatorra;
 11550 R foely off magis;
 26508 R rouwe Persiaense zyde;
 1816 p^a. gebleeckte guinees lywaet;
 480 — gebleeckt guinees lywaet;
 600 — bruyneblauwe guinees lywaet;
 480 — rouw guinees lywaet;
 5200 — gebleeckte salempouris;
 1000 — rouw zeyldoeck van de cust;
 160 — br. bl. zeyldoeck;
 260 — Souratse fyne smalle chitzen;
 1200 — d^a. fyne breede chitzen;
 680 — d^a. gecattoenneerde deekens;
 600 — d^a. fyne nicquantas;
 1800 — gebleeckte chlarouys d'oirnael;
 591 — stuxx roumaels de Bengala;
 4880 — chitzen gedrukt op parcallen;
 3080 — chitsen gedrukt op bethilles;
 800 — fyne geschilderde chitzen;
 600 — gebleeckte bethilles Ternataas;
 800 — rouwe d^a.;
 200 — gedrukte bethilles fyn en digt;
 2800 — viercante neusdoucken;
 80 p^a. rouwe camisis;
 640 p^a. bruyneblauwe tangams;
 500 p^a. gestreepte nieuwinodese gingam;
 1600 p^a. root en blauw geruyte negroskleden;
 240 p^a. rouwe salempouris;
 5200 p^a. gebleeckte parcallen;
 600 p^a. gebleeckte moerissen;
 130 p^a. fyn gebleeckt guinees lywaet;
 260 p^a. bruyne blauwe d^a.;
 398 p^a. bruyneblauwe bastas;
 360 p^a. Souratse smalle blauwe bastas;
 160 p^a. d^a. swarte brede d^a.;
 300 p^a. d^a. witte brede d^a.;
 200 p^a. taffachelas gingam driedraets;
 400 p^a. gebleeckte bethilles d'oirnael;
 586132 cattys geharpte peper;

5900 stux geconleyte notemuscaten, bedragende met den anderen een
somma van..... / 425314:18:—:

in 't schip Willem Hendrick voor Zeelant:

- 272000 R Bengaelse salpeter;
- 48605 R Siam sappanhout;
- 4688 R netto borax d'Attana;
- 8280 R benjuy;
- 6270 R indigo Biana;
- 43500 R diverse notemuscaten;
- 12089 R foely ofte maïs;
- 100000 R garioffelnagelen;
- 762 R root zegellack;
- 1350 $\frac{1}{2}$ cattys radix China;
- 280 cattys galiga;
- 26790 R rouwe Persiaense zyde;
- 1860 stux gebleeckte guinees lywaet;
- 600 stux bruyne blauwe guinees lywaet;
- 600 stux rouwe guinees lywaet;
- 3200 stux gebleeckte salempouris;
- 1000 stux rouwe zeyldoeck;
- 160 stux bruynblauw zeyldoeck;
- 1200 stux d^e. salempourissen;
- 600 stux Souratse fyne nicquanas;
- 680 stux gecattoenneerde deekens;
- 500 stux smalle fyne chitsen;
- 1200 stux breede fyne chitsen;
- 1800 stux gebleeckte chiavonys d'oirnael;
- 200 stux roemaels de Bengala;
- 4880 stux chitsen gedrukt op parcallen;
- 2160 stux chitsen gedrukt op bethilles;
- 100 stux fyne geschilderde chitsen van de cust;
- 700 stux gebleeckte bethilles Ternatanen;
- 800 stux rouwe bethilles Ternatanen;
- 200 stux fyne gebleeckte bethilles;
- 2800 stux lange neusdoecken off dasjens;
- 80 stux rouwe camisis;
- 500 stux nieuwemodese gestreepte gingams;
- 640 stux bruynblauwe camgams;
- 320 stux bruynblauwe bastas;
- 1600 stux root en blauw geruyte negroskleden;
- 3200 stux gebleeckte parcallen;
- 160 stux rouwe salempouris;

300 p^r. taffachelas gingam;
 700 p^r. gebleeckte moerissen;
 150 p^r. fyne gebleeckte guinees lywaet;
 240 p^r. bruytblauw d^o.;
 240 p^r. Souratse blauwe smalle bastas;
 240 p^r. d^o. swarte breede d^o.;
 200 p^r. d^o. witte breede d^o.;
 3200 stuex geconfeyte notenmuscaten;
 385635 cattys peper, bedragende tesamen een somma van / 424628:10:6:

In 't vice-admiraelsschip China voor Amsterdam:

435200 $\mathfrak{R}$ Bengaelse zalpeter;
 60780 $\mathfrak{R}$ Siamse sappanhout;
 5675 $\mathfrak{R}$ boracx de Pattena;
 10750 $\mathfrak{R}$ netto benjuyn;
 8360 $\mathfrak{R}$ indigo Biana;
 62000 $\mathfrak{R}$ diverse notenmuscaten;
 650 $\mathfrak{R}$ mannetjesnooten;
 16016 $\mathfrak{R}$ foely off maçis;
 156000 $\mathfrak{R}$ garioffelnagelen;
 1242 $\mathfrak{R}$ root zegelfack;
 2028 cattys radix China;
 580 cattys galiga;
 26658 $\mathfrak{R}$ rouwe Persiaense zyde;
 2190 p^r. gebleeckt guinees lywaet;
 300 p^r. bruytblauw guinees lywaet;
 800 p^r. rouw guinees lywaet;
 4800 p^r. gebleeckte salempouris;
 300 p^r. Souratse fyne smalle chitzen;
 1800 p^r. d^o. breede d^o.;
 6 p^r. geschilderde kamerhangsels;
 1060 p^r. Souratse gecattoenneerde deeckens;
 1400 p^r. rouw zeyldoeck;
 213 p^r. hammans d'handiael;
 400 p^r. Bengaels roemast;
 3000 p^r. bruytblauwe salempouris;
 160 p^r. bruytblauw zeyldoeck;
 2100 p^r. gebleeckte chiavonys d'oirnael;
 720 p^r. Souratse nicquanas;
 8480 p^r. chitzen gedrukt op pareallen;
 2640 p^r. d^o. gedrukt op bethillis;
 400 p^r. fyne geschilderde chitzen van de cust;
 80 p^r. witte gebleeckte bastas;
 2500 p^r. viercante neusdoucken;

- 1200 p^a. gebleeckte beithilles Ternatanes;
 700 p^a. rouwe d^{ea};
 400 p^a. gebleeckte beithilles fyn en digt;
 600 p^a. fyns middelbaere moerissen;
 240 p^a. bruynblauw guinees lywaet;
 480 p^a. blauwe smalle lastas;
 320 p^a. swarte breede lastas;
 500 p^a. witte brede d^{ea};
 480 p^a. witte smalle d^{ea};
 200 p^a. fyns gebleeckte moerissen;
 297349 cattys geharpte peper;
 9600 stuxx geconfyte notenmuscaten. belopende met den anderen een
 somma van..... / 487679:13:4.

In 't schip 't Wapen van Alckmaer voor Amsterdam:

- 514160 R netto Bengaelse zalpeter;
 63755 R Siam's sappanhout;
 5791 R borax d'Pattana;
 10730 R benjuyt;
 8360 R indigo Biana;
 600 R lutia;
 62000 R notenmuscaten;
 650 R mannetjesnooten;
 15400 R soely ofte magis;
 133000 R garioffelnagelen;
 1242 R rooi zegellack;
 290 R aloe de Succatore;
 26700 R rouwe Persiaense zyde;
 2090 p^a. gebleeckt guinees lywaet;
 600 p^a. bruynblauw guinees lywaet;
 680 p^a. rouw guinees lywaet;
 4800 p^a. gebleeckte salempouris;
 2000 p^a. bruynblauwe salempouris;
 1080 p^a. Souratse gecattoenneerde dekens;
 1400 p^a. rouw zeyldoeck van de cust;
 160 p^a. bruynblauw zeyldoeck;
 796 p^a. Bengaelse roemaels;
 780 p^a. Souratse smalle chitzen;
 1200 p^a. Souratse breede chitzen;
 840 p^a. Souratse niquanias;
 2100 p^a. gebleeckte chiavonys d'oirnael;
 200 p^a. gingam zulpicados;
 8400 p^a. gedruckte chitsen op parcallen;

2560 p^r. gedruckte d^r. op bethilles;
 500 p^r. geschilderde fyne chitzen;
 1000 p^r. bethilles Ternataues gebleeckt;
 900 p^r. rouwe bethilles Ternataues;
 400 p^r. fyne digte gebleekte bethilles;
 80 p^r. bruynblanw fyne suckertons;
 2600 p^r. lange neusdoecken off dasjens;
 800 p^r. gebleekte middelbaere fyne moeris;
 200 p^r. bruynblanw guinees lywaet;
 80 p^r. rouw guinees lywaet;
 480 p^r. Souratse blauwe smalle bastas;
 520 p^r. swarte brede bastas;
 200 p^r. d^r. witte d^r.;
 285117 cattys geharpte peper;
 6600 stuex geconseyte notenmuscaten, monterende tesamen een somma
 van..... f 472275:16:15.

Kort na 't vertreck van de voorengesloerde retourvloote is mede uyt deser rhee de met 't jagt Roemerwael afgezeylt d'E. waterflscael Pieter Paeuw, verselt met d'E. capiteyn Francois Tack en Abraham van Riebeeck, als gecommitteerdens uyt den Agtbaere Raet van Justitie deses Casteels, omme de visite en monteringe over de retourscheepen van alle de vertreckende personen naer gewoonte te doen.

In den avontstont comt alhier uyt ons lieve vaderlant over St. Jago en de Caep de Goede Hoop voor reeckening van de camer Rotterdam te verschynen 't schip Hellevoetsluys, zynde den 5 May onder den schipper Jan van Velsen ende boeckhouwers Jacob Croll en Barnardus Crayvanger uyt Hellevoetsluys in zee gezeylt met 266 gegagieerde coppen, daeronder den predikant d^r. Isackus Helenius, jongman, ongeveer 25 jaeren out, voorts 179 zeevarende, 96 militairen, behalven 2 vrouwen en 3 kinderen, ultimo daeraenvolgende ter rhee de voor St. Jago geankert, en naer verblyff van drie dagen vandaer weder vertrocken en den 28 Augusty aen Caep de Goede Hoop verscheenen en den 16 September herwaerts gestevent, alvorens door den commandeur aen de Caep geligt zynde 5 zeevarende daeronder een chirurgyn, en nog 8 soldaten, dog daerentegens weder 8 zeevarende en 5 soldaten van lant overgecregen en geduurende de reyse niet meer als een matroos overleden en hy ongeluck 2 matrosen overhoort gevallen en verdroncken zynde, sulx desen bodem in effecte hier overgebragt heeft 170 zeevarende en 91 militairen, tessen 261 coppen kloeck en gesont volck, behalven de 2 vrouwen en 3 kinderen etc^r. De vaderlandse papieren hiermede ontfangen bestaen in een particuliere missive, door d'Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer Rotterdam aen de Hooge Regeringe tot Batavia geschreven in dato 29 April deses jaers, met nog 2 duplicata generale missives der Ed^e. Heeren 17 aen Haer Ed^e., dato 31 November 1679 en 2 Maert 1680 geschreven, dewelcke op den eersten en 15 des voorleden maents September en 18 deser per de schepen Hendrick Maurits en Silversteyn en oocq in dese maent per Africa reets alhier syn ontfangen

en die hiervooren oecq onder dien datum staan aengeteeckent, en daerbenevens een dubbele missive van den commandeur Symon van der Stel en den raad der Caep van 10 September, welckers copia almede per Africa ontfangen en op 18 deser aengeroert sy, verselt nog met eenige bylaegjes daertoe specteerende, hebbende wyders voornoemde schip Hellevoetsluys voor den ommeslagh in India overgebracht de volgende contanten, coopmanschappen en andere behoeftigheden, als te weten:

in 't schip Hellevoetsluys voor Rotterdam:

- 134947 guldens aen contanten;
- 180 p^t. laecken en lakenrassen;
- 20 stucken cronesayen;
- 28906 R loot;
- 39271 R yser;
- 18390 R spyckers;
- 100 stuck snaphanen;
- 80 p^t. houwers, 100 halve piecken;
- 10 leggers seck;
- 3 leggers Rinse wyn;
- 86 vaten mom;
- 100 vaten Rotterdammer bier;
- 64 vaten vlees;
- 150 vaten speck;
- 9 stuck cabeltouwen;
- 80 wieltrossen;
- 24 gesorteerde anckers;
- 40 vaten speck;
- 11077 R harpuys;
- 1000 R stael;
- 100 bossen lont, voorts partye boecken, papier, comptoir-, timmermans-, equipagie-, wapencamer-, landmeeters- (bahalven schespsgeil voor de reys) gereetschappen etc. ter monture van.... / 197116:12:—;

item nog voor de camer Delft:

aen contant..... / 28805: 6:10.

28 d^e. 's Avonts schryven Haer Ed^e. met inlants provisievaertuygh een briefje naar Tanjongpoura aen den luytenant Willem de Buyter en vaendrig Jan Bervelt aldaer, van soodanigen inhoudt als by 't afgaende briefboeck can werden gezien.

Heden ter extraordinaire vergadering onder anderen 't briefje naar Tanjongpoura bovengemelt geresumeert synde, is verstaen derwaerts te ordonneeren dat de Javaonse hoofden en inwoonderen van Craoangse district sal werden aengeseght dat sonder Haer Ed^e. last nergens heen sig sulien hebben te begeven,

en alleen na de bevelen van den gesaghebber op Tanjongpours te luysteren item te gedragen, gelyck by 't resolutieboek staat uytgedrukt.

29 d. Omtrent de middag komt den E. watersiscael Pieter Paauw en de gecommiteerden weder terugge mettet jagt Roemerswale, hebbende de retourscheepen de Burg van Leyden, China, Alekmaer ende Prins Willem Hendrek omtrent het eyland Hoorn gelaten, en deselve nae exacte gedaene monsteringe in 't generael bevonden bemant te zyn met 628 personen en ider schip in 't byzonder soodanigh als hieronder specifieke staat aangeeteekent:

op de Burch van Leyden:

d'E. Heer Admirael Ryckloff van Goens de Jonge.....	1
zeevarende.....	105
militairen.....	35
vrouw.....	1
kinderen.....	6
ongegagieerde.....	1
slaven.....	4
tesamen.....	151;

op China:

d'E. Jacob Geus, vice commandeur.....	1
zeevarende.....	117
militaire.....	37
vrouwen.....	2
kinderen.....	2
slaven.....	5
tesamen.....	162

op 't Wapen van Alekmaer:

d'E. Marten Pit, hoofd.....	1
zeevarende.....	109
militairen.....	37
vrouwen.....	5
kinderen.....	8
ongegagieerde.....	2
tesamen.....	157;

op Prins Willem Hendrik:

d'E. Cornelis Mol, hoofd.....	1
zeevarende.....	114
militairen.....	32

vrouwen.....	2
kinderen.....	8
slavin.....	1
tesamen	138.

Waeruyt dan can werden gesien hoedanigh dese retourvloot is bemant en dat 't geheele getal bestaat in 628, waeronder mede getelt zyn 79 impotenten personen, soo nyt het hospitaal, guarisoen als de schepen te deser rhede verlost om d'E. Comp^e. van dese onbequaeme menschen te ontlasten.

Heden ter extraordinaire vergadering naer het teekenen der generale en eenige particuliere brieven aen de cameran en instructien voor de retourschepen nae 't patria en na de Caep, alsmede 't formeren van den breeden raat voor de retourvloote, is meteenen verstaen over de 100 nu vooraff te sendene blanke militairen na Amboina te gebruyken:

als luytenants:

Philip Muydy en
Willem Tange p^t. d^e;

als vaendrighs:

David Tellier en
Nicolae Christiaensz.

Wyders is goetgevonden den opperschirurgyn Jan Adelaer om zyn slegt comportedement af te setten en te deporteren en van f 40 tot solhaet te stellen met 10 guldens off wel in keure om zig in vrydom te erneren, en eyndelyck op 't voordragen van d'heer Speelman noch geresolveert tot voortsettinge van de ringsloot als anders aen Heeren Heemraden nyt Comp^e, cassa weder opnieuw te doen verstrecken een somma van 4000 rd^e. vooreerst sonder meer, totdat over 't verkiesen van een nieuw president van Heemraden als anders nader ordre sal wesen gestelt, gelyck sulx by 't resolutieboek onder huydigen datum goextendeert in 't breede can werden gesien en gelesen.

30 d^e. 's Namiddags komt alhier uyt de Straet Sunda per Javaens vaertuygh vooraff aen lant te verschynen den coopman Joan Brakel, zynde gisteren namiddag van voor Bantam met het schip Java, waermede hy uyt ons lieve vaderlant komt, overgestapt, hebbende dien bodem nevens 't schip Housholredyk, mede van Zeelant komende, in goeden stant by den anderen gelaten, medegebragt hebbende de vaderlandse papieren van het schip Java, bestaende in een triplicata missive der Ed^{de}. Heeren Seventhiene aen de Hooge Regeringe tot Batavia, geschreven den 21 November 1679 en 8 Maert stanty, idem nog een particuliere missive der camer Enckhuysen van dato 7 May deses jaers, nevens nog eenige andere documenten, mitsgaders oock nog een missive van den commandeur Symon van der Stel en

den raet aen Caep de Goede Hoop de dato 29^e September, waarvan de duplicata met Africa den 18 deser reets ontfangen en alsdoen aengeteeckent zy.

's Avonds even naer sonsonderganck comt den luytenant Willem de Ruyter te lande van Tanjongpoura hier weder terugge met 25 Nederlandsche en . . . (*) inlandsche soldaten, dewelcke aldaer een gemynen tyt in de veltschans in guarisoen gelegen hebben en volgens Haer Ed^e. ordre van 18 deser met 40 blanke en 38 swarte fluxe (†) militairen verwisselt zyn geworden, medebrengende een briefje, door den vaendrig Jan Bervelt nyt Comp^{te}. veltschans aen Haer Ed^e. nu 5 dagen geleden geschreven, benevens noch een Javaens lonthertje, door den Tommagon aen Haer Ed^e., waarvan 't translaet hieronder staat te volgen, dieterende dat van den vaendrig, hoe de Javaense hooftden in de Craoangse landen op de gedane recommandatie beloften hadden gedaen, in 't aenstaende den landbouw en 't planten van pady beter te sullen behertigen, versoeckende om adsistentie tegens de Baleyers, vermits deselve hun, soo so voorgeven, in de bovenlanden seer plaegden en overlast aendeden, waerdoor den landhouw en den toevoer van vee en andere behoeften seer verhindert wiert;

Drappa Jaja, waarvan hiervooren onder dato 3^e deser gesproocken zy, dat van Bantam daer weder stint te comen, wasser tot nog niet verscheenen; van Paggadingh had men berigt, dat den Keey Damangh Soura Dikara nevens den Ingabey Wangsa Tanna hun thans in die negorje onthielden, voorgevende de Comp^{te}. onderdanig en getrouw te willen wesen etc^e., sullende den luytenant Willem de Ruyter van syn bevindinge op dit lanttogje na Tanjongpoura een nader rapportie eersdaegs by geschrifte opstellen, 't welcq dan op de overleveringe in desen mede sal werden genarreert, en alsnu hier eenelyck

volgt het translaetbriefje, door den Tommagon Natta Jouda aen Haer Ed^e. geschreven.

Desen brief van uwen dienaer Tommagon Natta Jouda tot Carrawang, die nu aen den Heer Generael sent mynen grooten Singa Mangala, Sacra Jouda, Raxa Mangala en Tambabaya genaemt. Verders, ick vertrouwe seer op mynen heer, die over zyn lant Carrawang wel sal beraden, alsoo de Balinesen slaven nog in Carrawang zyn en by my niet willen comen. De hooftden van die Helten zyn Sacra Jouda en Wangsa Naya, dewelcke alreede veel quaad hebben gedaen en oecq veel quade menschen onder haer schuylen, dwingende alle degeene, die haer quaad gedoente niet en willen navolgen; oecq doen sy niet het werck van de Comp^{te}., maer niet anders dan rooven, gelyck zy aen Keey Mas Ponger (dewelcke met schenckagie van Jaccatra quam) hebben gedaen, rovende mede al syn volck, 'tgeene het gedoente is geweest van Sacra Jouda en Wangsa Naya. Oecq hebben

(*) Het getal is niet ingevuld.

(†) Er staat: fluxe.

de berglieden met hare coopmanschappen niet meer durven afkopen ⁽¹⁾, minner syn haer alle toegevallen. Uwen dienaar versoekt, dat mynheer alle de volkeren van Prangan t'eenmael onder zyn gebiet gelleft te nemen en alle het volck van Prayangan versoecken, dat hy door soldaten mogten bewaecht werden.

Haer Edelhedens heden avont nog bezig geweest zynde met het aflezen en teekenen van alle de generale en particuliere brieven en wel besonderlyck die aen de camer Zeelant mitsgaders die aen den commandeur Symon van der Stel en raat aen de Caep, dewelcke nu met de eerste affgezeylde retourvloot versonden staen te worden, en alle deselve dan gevolgelyck nevens de boecken, papieren en verdere documenten voor 't vaderlant omtrent de middernagt in 't geheel vaerdig geraeckt, gesloten, versgelt en in de cassen gepackt wesende, soo gaet den ondercoopman Fredericus ab Artzatt, provisionelyck bedienende het eerste clerckschap ter Generale Secretarye, omtrent ten 5 uyren 's morgens met deselve in de chialoup 't Casteel Batavia na 't boort van 't jagt Rammekens, om daarmede de reets vertrockte retourvloot agternae te zeylen en de generale brieven, instructien, cassen en verdere papieren voor 't vaderlant, item de brieven aen de Caep over deselve te verdeelen en behooryck te bestellen met soodaniger manieren als hieronder staet gespecificeert, namentlyck:

Aen den Heer Extraordinaris Raat van India Ryckloff van Goens de Jonge, als Admiraal op 't schip de Burg van Leyden:

een groote kas met boecken en secretariale papieren, geconsigneert aen d'Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer presidiale van Zeelant;

een cleene cas met secretariale boecken en papieren, geconsigneert aen de Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer Rotterdam;

een groot packet toegesloten en bezegelt, geconsigneert aen de Ed^e. Heeren XVIIe tot Middelburg in Zeelant;

een klein packet papieren toegesloten en versgelt, geconsigneert aen de Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer Delft;

een groot packet toegesloten en papieren, geconsigneert aen de Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer Rotterdam;

een groot packet gesegelde papieren, geconsigneert aen d'E. commandeur Symon van der Stel en raat aen de Caep de Goede Hoop;

voorts losse scheepspapieren:

vier stucx instructien, door Haer Ed^e. de Hooge Regeringe van India geëxpedieert voor den heer admiraal mitsgaders den breeden raad der retourvloot, om haer gedurende de reyse tot narigt te dienen;

(1) Denkelyk te lezen: *afkopen*.

idem vier stukx authentique instruction tot het aendoen van de Tafel- en Saldanhabbay aan Caep de Goede Hoop;

een copie authentique instructie, by d'Ed^e. Heeren XVIIe in 't patria opgesteld voor de respective commissarissen van India, in dato 23 April 1626;

vier stukx gesloote secreta zeyuhrieven om by de opperhooffden der retoursehpen geopent te werden in 't gesigt en 't aendoen van Caep de Goede Hoop;

vier placcaten voor de retourvloot wegens 't overnemen van particuliere goederen en wat daeraen verder dependeert;

idem vier placcaten tegens de insolentien van 'tgemeene volck op de thuyseyse en aen Cabo de Boa Esperance;

desen alle om aen ydereen van de respective opperhooffden der retoursehpen overryckt en behandigt te werden.

Aen den vice-commandeur Jacob Geus op 't schip China:

een groote kassa met secretariale boecken en papieren, geconsigneert aen de Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer Amsterdam;

een kleene cas met secretariale boecken en papieren, geconsigneert aen de Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer Hoorn;

een groot toegesloten en besegelt packet papieren, geconsigneert aen d'Ed^e. Heeren Seventiens tot Amsterdam;

een groot packet versegelde papieren, geconsigneert aen de Ed^e. Bewinthebberen ter camer Hoorn;

een kleen versegelt packet papieren, geconsigneert aen de Ed^e. Bewinthebberen ter camer Enckhuysen;

een kleen packet papieren gesegelt en toegesloten, geconsigneert aen de E. commandeur Symon van der Stel en den raad aen de Caep de Goede Hoop.

Aen den E. Marten Pit, hooft op 't schip 't Wapen van Alekmaar:

een cleene cas met secretariale boecken en papieren, geconsigneert aen d'Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter kamer Enckhuysen;

een groot packet geslooten en besegelde papieren, geconsigneert aen de Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer voornoemt;

een kleen besegelde toegeslooten packet papieren, geconsigneert aen d'Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer Amsterdam;

een kleen versegelt packet met papieren, geconsigneert aen de Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer Hoorn;

een kleen packet toegeslooten papieren, geconsigneert aen de E. commandeur Symon van der Stel en den raad aen Caep de Goede Hoop.

Aen den E. Cornelis Mol, hooft, en schipper Cornelis de Keyzer op 't schip Prins Willem Hendrick:

een kleene cas met boecken en papieren, geconsigneert aen d'Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer Delft;

een groot toegesloten en versiegelt packet papieren, geconsigneert aan de Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer voornoemt;

een klein packet papieren, versiegeld en toegemaecht, geconsigneert aan de Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer tot Middelburgh in Zeeland;

een klein packet papieren, toegesloten en besiegelt en geconsigneert aan d'Ed^e. Heeren Bewinthebberen ter camer Rotterdam;

een klein packet toegesloten papieren, geconsigneert aan d'E. commandeur Symon van der Stelt en den raad aan Caep de Goede Hoop.

Alle dese voorengementioneerde packetten en kassen inhouden alsulcke brieven, geschriften, boeken en andere documenten als by de daertoe behoorende registers can werden gezien, dewelcke oocq by het afgaende patrias brieffboek, alhier ter Generale Secretarje berustende, daer alle de brieven mede ingeschreven en sullen bevonden werden etc.

Desen voorleden maent November zyn alhier van verscheide om- en afgelegene plaetzen aengekomen een getal van 168 stux inlandse groote en kleene vaertuygen, tesamen bemant met 763 coppen en hebbende sodanige coopmanschappen, behoeften, leeftogten en andere kleyngheden aengebragt als hieronder specifice wert aangewesen, namentlyck:

- 19 stux vaertuygen van Samarang met 80 man en 8 lasten sout, $47\frac{1}{4}$ d^o. rys, 700 stux gesorteerde gesoute vissen, 124 potten oly, 5000 d^o. tamerinda, 28 p^o. camirysaet, 1000 bossen ayuyn, 4 p^o. Javaens auyt en 1000 bossen pady;
- 2 van Baly met 14 man en 54 stux slaven;
- 6 van Japara met 46 man en 240 stux groote kistplancken, 38 stux swalpen, 700 bossen rottangs, 24 lasten rys, 1 picol massoy, 14 d^o. wax, 60 d^o. hertevleesch, 40 d^o. nettegaarn en 28 stux slaven;
- 19 van Packelonge met 77 man en $39\frac{1}{4}$ lasten rys, 1 d^o. witte boontjens en 260 bossen pady;
- 1 van Amboina met 11 man en 43 p^o. massoy;
- 1 van Timor met 12 man en 150 p^o. sandelhout en 15 d^o. wax;
- 31 van Tegal met 124 man en $88\frac{1}{4}$ lasten rys, 4 d^o. zout, 250 stux balcken, 200 d^o. plancken, 1650 bossen pady en 2 picols commukus;
- 16 van Chirribon met 65 man, 3000 stux gesorteerde zuyckeren, 10500 bossen ayuyn, 34 lasten rys, 300 stux hoenders en 56 potten oly;
- 8 van Dermayoe met 31 man en $16\frac{1}{2}$ lasten rys en 8 stux buffels;
- 8 van Pamsalang met 19 man en 11 lasten rys en 150 stux hoenders;
- 8 van Cayely met 62 man en 10700 bamboesen met oly;
- 2 van Rimbang met 8 man en 5000 stux gedroogde vissen, 1000 bossen tamerinda, 60 stux balcken en 10 stux plancken;
- 5 van Singnap met 26 man en 31800 stux gesorteerde zuyckeren, $\frac{1}{2}$ 123 stux vaertuygen, transporteere.

125 stux vaertuygen per overdragt.

last rys, 18 p^b. harteveleesch, 60 d^o. vleesch, 16 d^o. buffelvleesch, 16 potten oly, 26 stux gesorteerde gedroogde vissen, 700 stux oude clappus, 3 lasten zout, 2200 bossen tamarinda;

14 van Sombat met 86 man en 42½ lasten rys;

8 van Toulouhauz met 32 man en 10900 stux oude clappus, 200000 stux d^o. pinangs, 1900 stux potten en tressellen en 900 d^o. d^o. kalk;

4 van Zumor met 16 man en 7 lasten rys;

3 van Grisse met 14 man en 12000 stux suykeren gadja, 26 canassars gedroogde buffelvleesch, 600 stux vissen pampus, 6 potten oly en 90 picols yagersuiker;

1 van Cotaringo met 10 man en 500 bossen rottangs, 4 p^b. wax, 10 potten oly en 6 lasten zout;

1 van Damak met 4 man en 6 lasten rys;

4 van Terbaya met 16 man en 2¼ lasten rys, 210 bossen pady, 85 stux kistplancken en 1000 bossen tamarinda;

6 van Banjer met 34 man en 20 p^b. en 87 cattys peper, 2 lasten rys, 2580 bossen rottangs, 30 corgien groove matten en 900 stux toeloeps.

3 van Barbos met 12 man en 6 lasten rys, 6 p^b. commukus en 1000 bossen suiker gadja;

1 van Kempong met 6 man en 3 lasten rys;

samen 168 stux vaertuygen, die gesamentlyk hebben ter markt gebragt soodanige goederen als verdere coopmanschappen, gelyk hieronder broder wert aangewesen, te weten:

30 lasten zout;
509½ d^o. rys;
700 stux gesorteerde (*) vissen;
212 potten oly;
7700 stux tamarinda;
28 p^b. camiryaet;
11500 bossen ajuyn;
4 picols Javaense anys;
3120 bossen pady;
89 stux slaven;
259 stux groote kistplancken;
58 d^o. awalpen;
3550 bossen rottangs;
44 picols massoy;
33 picols wax;
78 d^o. harteveles;
40 d^o. nettogaren;
1 last witte boontjens;

180 picols sandelbout;
290 stux gesorteerde balcken;
210 d^o. plancken;
8 picols commukus;
47890 stux gesorteerde suiker;
450 d^o. hoenders;
5 d^o. buffels;
10700 bamboesen met oly;
6200 stux gedroogde vissen;
60 d^o. harteveles;
41 picols buffelvleesch;
21600 stux oude clappus;
200000 stux oude pinangs;
1900 d^o. potten en tressellen;
900 d^o. d^o. met kalk;
20 picols en 87 cattys peper;
30 corgies groove matten en
900 stux toeloeps.

(*) Dit woord staat in het HS dubbel.

Wiertegen wederom vanhier in dese maent nae diverse quartierien zyn vertrocken 161 stux 200 groote als kleine vaertuygen met soodanige coopmanschappen en provisien, samen geschat ter monture van rd^r. 19409, als hieronder vervolgens aangewesen wert, naementlyck:

- 1 naer Malacca met 140 rd^r. aen zout;
  - 14 naer Packalonge met 310 rd^r. aen diverse kleden;
  - 50 naer Tegal met 1688 rd^r. aen diverse kleden en 21 aen out yser;
  - 39 naer d'Oostcust van Java met 4919 rd^r. aen kleden, 27 aen out yser, 290 aen diverse Bengaelse neusdoncken, 849 aen amphioen, 16 aen arack, 228 aen wax, 6 aen ysere pannen, 15 aen galnooten, 42 aen poetslock, 12 aen komyn, 10 aen kandysuycker, 75 aen gouddraant en 12 rd^r. aen kopere theeketels;
  - 2 naer Japara met 123 rd^r. aen diverse kleden, 60 aen tarwe, 12 aen Bengaelse boter, 26 aen brandewyn en 18 aen gemaecte hemdden;
  - 1 naer Amboina over Java met 57 rd^r. aen benjuyrn, 25 aen copere beekens, 10 aen Chinees papier, 20 aen ysere pannen en 100 rd^r. aen contant gelt;
  - 3 naer Banjer met 319 rd^r. aen gesorteerde kleden en 15 aen out yser;
  - 5 naer Passir met 427 rd^r. aen gesorteerde kleden, 26 aen Bengaelse neusdoecken, 8 aen radix China, 62 aen copere theeketels, 59 aen out yser, 70 copere loyangs, 58 aen porcelyn, 50 aen zout, 12 aen Chinees offerpapier, 40 aen kandysuycker, 10 aen witte poeyer d^r, 17 aen arack en 6 rd^r. aen out koper;
  - 3 naer Pamalang met 110 rd^r. aen diverse kleden;
  - 2 naer Baly en 168 rd^r. aen gesorteerde kleden, 180 aen out yser, 72 aen kummukus en 30 rd^r. aen massoy;
  - 5 naer Samarang met 418 rd^r. aen verscheyde kleden, 12 aen out yser, 20 aen massoy, 100 aen wax en 23 aen copere theeketels;
  - 14 naer Sirribon met 1800 rd^r. aen diverse kleden;
  - 3 naer Singnap met 190 rd^r. aen gesorteerde kleden;
  - 2 naer Macassar over de cust van Java met 180 rd^r. aen diverse kleden, 130 aen Chinese syde, 56 aen Hollands booter, 500 aen amphioen, 60 aen moen, 80 aen brandewyn, 109 aen anysarack, 40 aen wyn loby, 122 aen divers porcelyn, 120 aen gommelak, 15 aen Javaense anys, 45 aen rosewater, 8 aen radix China, 4 aen komyn, 212 aen kopere theeketels, 60 aen kandysuycker, 40 aen witte poeyer d^r. en 40 rd^r. aen thee;
  - 1 naer Banda met 200 rd^r. aen contant gelt, 20 aen candysuycker, 8 aen radix China en 8 rd^r. aen zoolleer;
  - 7 naer Indramyoe met 293 rd^r. aen diverse kleden;
  - 14 naer Sember met 830 rd^r. aen gesorteerde kleden;
  - 6 naer Cayely met 264 rd^r. aen diverse kleden;
  - 4 naer Zumor met 147 rd^r. aen diverse kleden;
- 154 stux vaertuygen transportere.

184 stuex vaertuygen van de nevensstaende zey.

3 naer Terhiya met 85 rd^a. aen diverse kleden;

1 naer Bouton met 224 rd^a. aen diverse kleden en 45 aen porcelyn;

1 naer Togia met 2950 rd^a. aen gesorteerde kleden en 25 aen kopere theeketels;

1 naer Kempong met 90 rd^a. aen gesorteerde kleden;

1 naer Timor met 240 rd^a. aen gesorteerde kleden en 25 rd^a. aen witte poeyersuycker;

samen 181 stuex vaertuygen, hebbende gesamentlyck van hier vervoert zoodanige coopmanschappen en leeftogten etc., als hieronder in 't breede staet nytgedrukt, namentlyck:

14768 rd^a. aen diverse gesorteerde kleden;

170 — aen zout;

303 — aen out yser;

345 — aen diverse Bengaelse neusdoecken;

1140 — aen amphioen;

317 — aen diverse drinckwharen;

525 — wax;

28 — ysere pannen;

15 — galnooten;

42 — poetsstock;

195 — gesorteerde suycker;

16 — comyn;

75 — goudtraet;

556 — diverse kopere theeketels;

60 — tarwe;

48 — diverse boter;

18 — gemaecte hembden;

57 — henjuyn;

35 rd^a verscheyde kopere beekens;

22 — verscheyde soort Chinees papier;

500 — contant gelt;

29 — radix China;

70 — kopere loyangs;

225 — gesorteerde porseleyn;

8 — out koper;

40 — massoy;

72 — kummukus;

150 — Chinese zyde;

120 — gommelack;

15 — Java's anys;

48 — rosewater;

40 — thes en

5 — aen huyden zoollceer;

somma 19409 rd^a. in 't geheel, zynde wyders noch onder behoorycke passe oocq 5 vaertuygen vertroocken, welke na de opgevinge nists hebben weggevoert.

Volgens het opbrengen der dootgravers zyn naer haer gehouden notitie in de afgeweeckene maent November binnen deser stede onder de Christenen overleden en op de geordonneerde begraafplaetse ter aerde gibragt:

36 Comp^a. dienaren:

2 burgers;

3 Nederlandse vrouwen;

6 d^a. kinderen;

2 Mardykens of inlandse burgers;

6 d^a. vrouwen;

14 d^a. kinderen;

1 d^a. slaev;

somma. .... 70 coppen, buyten noch alle heydense, Mahometaense

en andere onchristenen natie, dewelcke noyt onder dit getal gerekent werden en waervan oock geen aenteeckening wert gehouden.

Daerentegen zyn in deselve tyt in de Christelycke gemeente en kercken deser stede weder gedoopt:

5	Nederlandse kinderen;
38	Inlandse d ^{en} . der Portugese gemeente;
1	Inlandse d ^{en} . der Maleytze gemeente;
<u>43</u>	kinderen in 't geheel.

Oock zyn in de gemelte kercken in dien tyt in den echten staet getreden en getrouwt:

8	Comp ^{ten} . dienaren
4	burgers;
3	Mardykers;
<u>17</u>	paeren t'samen.

December Anno 1680.

Primo December. 's Morgens voor den dageraat verzeylt nyt deser rheede de retourvloot agterna 't jagt Rammekens met den onderkoopman en p^r. eerste clerq der Generale Secretarye Fredrik ab Artsat, omme de generale papieren aen de gemeente schepen in de Straat Sunda in ordre en na behooren te bestellen, daerbezyden oocq medenemende een kleen advysje aen den heer admirael Rykloff van Goens de Jonge ende da verdere opperhooffden der retourschepen, dese voorleden nacht gedagteeckent, eenelyck ten geleyde van de gemelte generale papieren, met ordre dat den E. Cornelis Moll volgens 't geresolveerde in Rade van India op 22° passato als coöpmen met 60 guldens ter maent op 't schip Prins Willem Hendrick sal moeten worden gehoect etc.

's Namiddags erlangen per expres infants vaertuygh schryven van Chirribon van den capiteyn Jochum Michielszen en den raad aen Haer Ed^o., verselt met eenige andere bylaegjens van den 27 passato, alsmede een nader particulier brieffie van den capiteyn Michielszen van denselven dato, besyden noch een van den ouden Sultan Sopo en de laeste van den jungen Sultan Carta Wyaya tot Chirribon, insgelycx aen Haer Ed^o. gehorende en waervan de twee laeste in translaet hieronder staen te volgen, alvorens aengeroert hebbende 't nieuws, nyt de missive van den capiteyn Michielszen en raad genoteert, te weten:

den Bantamsen Damang Singa Wiprama, waervan hiervooren onder dato 24 passato zy gesproocken, was nog op Chirribon, hebbende den E. capiteyn aengediect dat onder onse Macassaren eenige vaertuygen waren, die zynen Koningh tot (*) Bantam toebehoorden, versoeckende dierhalven permissie om deselve te mogen aenvaerden en voorts dat den E. capiteyn hem tot inninge synes Conings schulden en opcoopingh van rys behulpsaem mogte zyn, welck een en ander met beleeftheyt geëxcuseert was;

om nu alle agterdogt van twist en oneenigheyt onder de Cheribonse Princen trotterende voor de Bantammers te benemen, soo had den E. capiteyn de 3 Princen aldaer tot 't houden van een tournoyspeel aengeraden, gelyck 't selve oocq den 25 des voorleden maents op den alon alon in presentie van onsen capiteyn,

(*) Dit woord staat in het HS. dubbel.

Crain Bissée, syne Maccassaerse grooten etc. onder deselve met alle vergenouginge was volbraght;

seecker Javaen, Kiey Tandra Wangsa, door den E. capiteyn Michielsens etc. afgezonden om in absentie synes broeders Wiera Angonangon (die op Bantam was) 't gezag tot Bandung te voeren en die inwoonders by den anderen te houden, was den 23 passato uyt de landstrecke van Samadangh weder terugge gekomen met seecker Javaens geschrift, dienende tot rapport, waeruyt men de grootsheyt en aenwas van den Damang Goelongon konde bespeuren, die sig oock soude laten verluyden, dat hem door den Sonsouhoanang Ingalaga, alias Pangeran Ponger, 't gebied over de landstrecke van Chiribon aff tot Goelongon toe, daeronder by Chiribon mede reeckende, opgedragen en gegeven was en dat hy oversulx de hoofden van die dorpen tot zig onthoden had, en van dewelcke oock den Damang Timbanantio met zyn volck hem alreede was toegevallen en dagelyx nog grooter aenhang stont te maeken, om hetwelcke dan bytyts te stutten hadden de Chiribonse Prinzen alsistentie van ons versogt en vermeende de E. capiteyn Michielsens oock dat desen opwerpelingh met een te doene landtocht off gesterckt met de Indermayoese besetellingen nog gemakckelyck te dempen soude zyn, en waertoe oock 12 zadels met holsters en pistolen voor eenige ruyters werden geëyscht;

het voorgeven van Kiey Maes Ponger dat den capiteyn Michielse denselven met alle de Preangers uyt het district van Carwangh door een brieffje naer Chiribon soude onthoden hebben, was onwaer, tenmeer men selfs geen kennisse aen off van Maes Ponger daer hadde etc.;

den ouden en jongen Chiribonsen Sultan versogten van Haer Ed. dat hun weder gerestitueert mogt worden 200 man, door den Bantamsen Sultan haer in den beginne (doen zy het nog met dien Vorst moesten houden) afgenomen en door denselven aen seeckeren Soeria gegeven, dewelcke nu met den titel van Pangiran Soeria Nagara verheerlyckt was, en waerop den ordre en antwoord van Haer Ed. verwagt wierd etc.

't Particulier brieffje van den capiteyn Jochem Michielse behelst eenlyck een bekendmaeckinge dat de Maccassaren onder Crain Bissée het langs hoe langer maecte, schattende en plagende de inwoonders der omleggende negoryen yder na vermogen, sulx dat se in corten tyt over de 600 rd. byeengebragt en gerooft soude hebben en 't welcke Crain Bissée dickmaelen voorgedragen wesende niet anders daerop geantwoort hadde, als dat men sulcke roofvogels (hoewel die somtyts wel 200 sterck op party uytgingen) soude moeten opratten en by hem brengen etc., gelyck sulx breder by 't aencomend brieffboek en verbaal zy te beoogen.

Volgt nu de tramlaetmissive, door den ouden Sultan Sopo uyt Sirribon aen Haer Ed. geschreven.

Desen brieff van den ouden Sultan tot Chiribon komt aen den Heer Gouverneur Generael, den Heer Admirael en alle de Raden van India, aen wien ick bekend maecte dat UEd. lant Chiribon nu door de vloekeren van

Crain Bisse, Crain Panaragan, Dain Sitoudjou en Dain Mangimba verdestructert werd. Zy hebben na de dorpen gezonden, om van yder plaetse gult af te eyschen en hebben van den een 30, den anderen 60 en den derden 40 rd. genoten, en die sulx niet en wilden geven wierden gedoot, geslagen en geweld aangedaen. Dierhalven, indien sulx aen den Heer Generael niet bekend en maeckte, soude bevreest zyn. Nog geve aen den Heer Generael te kennen dat het dorpje Galo, hetwelck onder Chirribon heeft gestaen, nu door de volckeren van Gnelongon is genomen. Dit staet nu in de beraetinge van mynheer en alle myn seggen is in desen brieff vermeld.

Volgt noch de translatimissive, door den jongen off tweeden Sultan Carty Wyaya yut Chirribon aen Haer Ed^e.

Desen brieff yut een suyvere oprechte genegentheyt verelt met veele groete van den jongen Sultan tot Chirribon, die sig overgeeft aen God en de E. Comp^e, comt aen den Heer Gouverneur Generael Rykloff van Goons en den Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, die in grootheyt en staet verheven ende seer wys en verstandig zyn in alle hare gedoente, soo te water als te lande, dewelcke heroemt werden over hare stoutheyt en kloekmoedigheyt in den velde des oorlogs, dat alle hare vyanden bevreest synde na haren adem moeten smacken. Godt de Heere wil haer daerin laten continueeren tot in der eenwigheyt, opdatter een schaduwplaeze magh zyn voor alle koningskinderen hier beneden wints en desselfs onderhoorige plaetzen; die mede zeer medogend zyn om alle nooddriftige te helpen. God de Heere wil haer en hare famillen gunnen een lang leven. Oock comt myne veele groete aen alle de Raden van India.

Verders maecke aen den Heer Gouverneur en Directeur Generael bekend dat die van Kalongong selfs Koning wil wesen, en haer gedoente is niet anders als om 't volck van Chirribon aff tot Silangsie na haer te vertrecken. De gerugten liepen dat zy bezig waren om volckeren met geweer te versamelen en haer plaetzen in te nemen. Oock heb icq verstaen dat die van Kalongong soude gesecht hebben dat den Sousouhouang het lant Sirribon aen haer soude hebben gegeven. Dierhalven hebbe icq nevens myn oudsten broeder met den capiteyn Karang beraetslaegt, maer stelle het in den wille van den Heer Gouverneur en Directeur Generael, alsoo dit lant Chirribon onder 't gebied van de Comp^e staet. Dierhalven sende icq dit blaetje geschrift. Wyders hebbe aen den Heer Gouverneur en Directeur Generael niet anders te zenden als myne oprechte en suyvere genegentheyt en erkenne haer voor myn vader en moeder.

In off voor den avont comen hier ter rheede yut ons lieve vaderlant over Caep de Goede Hoop te verschynen eerst het nieuwe schip Java (daer coopman op was Joannes Brakel, die op gisteren met de patriase papieren reets vooraff hier

aen lant gecomen en aldaer den ontfang dorselver te vinden zy) onder schipper Claes Jansze Knol en boeckhouder Harmanis van Hoogstraten, zynde den 11^e May voor reeckeningh van de camer Enckhuysen uyt Texel in zee gelopen met 284 coppen, te weten 179 zeevarende en 105 militairen, waarmede den 30 September aen Caep de Goede Hoop gearriveert zynde en 2 matrosen en 5 soldaten aldaer aen lant overgegeven hebbende, den 1° October in comp^t. van 't schip Hontsholredyck van Zeelant en Africa van Amstardam weder herwaertsien gesteevt waren, en gedurende de reyse overleden 6 zeevarende en 2 soldaten, alsoo dat schip Java alhier noch heeft overgebragt 171 zeevarende en 98 militairen, tesamen 269 gesonde gegagieerde coppen, hebbende de op gisteren ontfangen schriftuuren, daarmede ons toegecomen, eenlyck bestaen in een duplicata generale missive van de E. Heeren XVIIe uyt Middelburgh van den 2° Maert benevens een particulier brieffie van de camer Enckhuysen de dato 7 May deses jaers aen de Hooge Regeringe tot Batavia geschreven, behalven nog eenige weynige documenten daer annex.

Zynde wyders desen voornoemde bodem voor den omneslag in India beladen geweest met de volgende comptanten, coopmanschappen en andere benodigheden, als te weten:

van Enckhuysen:

12600 $\frac{1}{2}$ guldens aen contant;	46 stuex gesorteerde ankers en dreggen;
10 halve stukken schairlaken;	12 stuex ligte en sware anker-touwen;
14122 $\frac{1}{2}$ diverse spyckers;	76 diverse trossen;
38947 $\frac{1}{2}$ yser;	280 rolle gesorteerde seyldoeck;
28630 $\frac{1}{2}$ plaetloot;	40 tonnen pick;
50 calibermusquets;	10 vaten teer;
50 houwerkingen;	10218 $\frac{1}{2}$ harpuys;
1492 $\frac{1}{2}$ platcoper;	100 bossen lont, voorts nog diverse equipagie-, timmermans-, kuypers- en ammonifigereetschappen, item schoppen, spaden etc., tesamen behalven 300 guldens scheepsgelt voor de reys bedragende een somma van..... f 180063 : 3 : 9;
10 leggers seeq;	
5 de. Rinse wyn;	
80 vaten mom;	
13 vaten boter;	
70 vaten vleesch;	
115 vaten speck;	
20 lasten sineekolen;	

Item noch in voorz. bodem voor de camer Amsterdam:

36000 guldens aen contanten;	100 vaten speck, belopende een somma van..... f 61400 : — : —.
100 vaten vleesch;	

Terselver tyt soo comt hier mede een weynigh later in den avondatont ter reede uyt ons lieve vaderlandt over Caep de Goede Hoop te arriveeren 't nieuw schip Hontsholredyck, daer schipper op is Bartholomeus Noutres en boeckhouder

Messias van Groenewout, zynde voor Vlissingen den 4^e May voor reeckeningh van de camer Zeelant in zee gelopen met 280 coppen, te weten 180 zeevarende en 100 militairen, behalven noch 3 vrouwen en vier kinderen, ende den ..... (*) aen 't eylant St. Jago gecomen zynde, naar .... dagen leggens weder vandaer afgereyft en den 30 September aen Cabo de Goode Hope gearriveert, mitsgaders den 1^e October in comp^e. van Africa en Java vandaer weder herwaerts afgesteken, hebbende gedurende de reyse 3 zeevarende en 5 soldaten door de doot verloren, 1 matroos aen St. Jago's eylant weggelopen, en 2 zeeluyden en 5 militairen aen de Caep geligt, soodat desen bodem hier in 't geheel nog te lande brengt 174 zeevarende en 90 militairen, tesamen 264 gegagieerde gesunde coppen buyten 3 vrouwen en 4 kinderen, bestaende de patriase papiereu, ons daernede toegecomen, uyt een duplicata missive, van d'Ed^e. Heeren XVIIe tot Middelburg aen de Hooge Regeringe tot Batavia geschreven in dato 2 Maert deses jaers, welckers duplicata missive ons met 't schip Africa den 17^e des voorleden maents reets is toegebracht, Item nog een originele missive van de camer Zeelant van den 4 May laetleden benevens nog eenige bylaegjens, daeronder 2 briefljens, door den boeckhouder en derdewack van 't schip den Briel uyt Pluymuyden aen eenige Bewinthebbers van Zeelant geschreven den 28 en 29 Maert passato, behelsende eenige klagten over den schipper van 't selve schip Theunis Andriesen, wegens het slegt tractement aen syn scheepsvolck gedaen etc., behalven welcke patriase schriftuuren met dese 3 schepen Java en Honsholredyk is ontfangen een triplecata missive van den E. commandeur Symon van der Stel en raat aen Caep de dato 29 September aen Haer Ed^e., waervan d'originele den 18 November per Africa en oocq gisteren per Java reets ontfangen zy, hebbende wyders Honsholredyk voor 's Comp^e. negotie en omneslag in India ons toegebracht de volgende contanten, coopmanschappen en andere behoeften, als namentlyck:

130003 guldens aen payment;
 46 p^t. diverse laeckenen;
 70 p^t. croonrassen;
 477 $\frac{1}{4}$ @ diverse groff greynen;
 512 $\frac{1}{2}$ @ pollmiten;
 108 $\frac{1}{4}$ @ trip;
 25 $\frac{1}{2}$ @ fyn wit garen;
 374 @ aen 3 p^t. zyde stoffen;
 9 p^t. terlet;
 224 @ diverse phelpen;
 86 stuken lamper;
 52 p^t. perpetuunen;
 12 p^t. heerezayen;
 100 dragondersmusquets;
 511 degens;
 310 steckaden;

15 paer pistoolen;
 55 carbeyns;
 150 calibermusquetten;
 4488 @ yser;
 14951 @ divers spyckers;
 12450 @ plat | loot;
 40645 @ zeug |
 64 vaten speck;
 7 leggers Rinse wyn;
 280 vaten mom;
 10000 moppe klinckerts;
 32 zolder smeekolen;
 24000 Vlaemse steen;
 5 balen zeyldoeck;
 7 vaten clement;
 53 gesorteerde ankers;

(*) Deze datum is evenals de volgende oningevuld gelaten.

65 gesorteerde lynen en trossen, voorts nog comptoir-, wapencamer-, smits-, equipagie-, kuipers- en constapelsgereedschappen, verwen, schoppen,

spaden etc., monterende tesamen, behalven de 200 realen scheepsgelt voor de reys, een somma van / 198498:18.

2 d^e. 's Namiddags comt den sabandhaer Ocker Ockersze binnen by Syn Ed^t. met den Malaccx borger Hendrik Temmer de Jonge, per eygen chialoup van Malacca aengecomen, ons toebrengen een missive, door de heer Jacob Jorisze Pitts mitsgaders den raad aldaer aen Haer Ed^t. geschreven den 25 October passailo, behelsende onder anderen kortelyck 't volgende:

seecker Bougys van Baly, genaemt Baggia, omtrent 16 jaeren geleden een slaef van seecker Chinees ingeseten tot Malacca geweest en alsdoen daer wegens huysbraecke gegeesselt en gebrandmerkt, had zig naderhand fugatieff gemaect en als een slaef van Radja Alhera tot den jaere 1677 laten gebruycken dog cort daeraen een aenhang weten te maecten, soodat hy in de jongste heroerten met de Nanningers onder den opgeworpen Radja Ibrahim tegens de stad Malacca d'eerste troep Manicabers opgevoert, seker inlandsze Malaccx borger tot Battentiga vermoort, ja zelfs den voornoemde haren opgeworpen Radja Ibrahim daerna verraderlyck om 't leven gebragt en noch veel meer quaad bedreven had, vervoegende zig na die tyt by seecker Malaccx Jentieff Andiappa, en die hy doen oecq na 't genieten van verschoyde weldaden zyn chialoup tot recompens affgelopen en de goederen ten bedraege van 10000 rd^t. gerooft en sig daarmede omtrent Pahang vervoegt hadde, dog was door den Johoryt weder vandaer op de vlugt gedreven en eyndelyck gevangen en nevens syns voornaemste mackers door den Pahangsen off Johorytsen Orangkay Siry Nara naer Riouw gevoert en aldaer door Paducca Radja in hegtenis gehouden, 't welck de heer gouverneur op Malacca ter kennisse gecomen zynde, soo had men over 't afflopen van genoemde chialoup aen die van Johor geklaagt en restitutie der gerooffte goederen versogt, alsmede dat dese schelmen gestraft ofte in onse handen overgegeven mochten werden, waerop gemelte Vorst 2 dier voornaemste moordenaers, te weten Baggia en zyn macker, naer Malacca gesonden hadden, en d'waleke dan ter dood gebragt waeren, dog de resterende rovers had den Johoryt als slaven verkogt ende 't procedido daervan nevens oecq haare gerooffte goederen tot sig genomen, alsoo dat de Malaccxe ingesetenen geintrasseerdens nevens Andiappa merckelyck daeraen te cort quamen, sonder veel hoopes van vergoedinge daervan te sullen sien etc.:

de 2 verwagte Quedase ambassadeurs, die men vermoent hadde in hun reyse over Malacca na Johor te sullen hebben kunnen in arrest nemen, waren alyxgewyse uyt vreesse door (*) d'onse 't canael Roepat gepasseert, op welckers terughcomste men nu egter weder voornemens was te laten passen, gelyck sulx en het verdere by 't aenkomend brieff boek onder 't quartier Malacca staet aengehaelt.

3 d^e. Heden naer de middag ter ordinary vergaderinge gebesolingeert zynde op en over de af te sendene rescriptie naer Bengale en Cormandel, item na de

(*) Lees: voor.

provincie Amboina, zoo is meteen verstaan het onbequame jagt de Sampson af te leggen en aan de meestbiedende te verkoopen.

4 d. 's Avonds gewert ons per inlants vaertuygh een briefje van Tegal, door de residenten Thomas Grunel en Aernout Grevinck den laesten des voorleden maents aen Haer Ed^e. geschreven, behelsende ten principalen:

dat den Maccassaerschen rover Namroet, sig een weyle in 't gebergte agter Tegal onthouden hebbende, tegenwoordig (volgens de gerugten) op Wanagiry lagh in een groote pagger verschanst buyten nog 2 diergelycke op Singasary en Waniassa, sonder sig tot nog imant te willen onderwerpen;

uyt 't Tegalse district waren sedert den 19 Augusty verscheyde Ombels met 480 Javanen successive na 't leger des Sousouhouangs tot Wanacarty opgetrocken omme hunne heere te adsisteren;

de Manicaboese Maleyers, waarvan op eenige tyt voorleden staet aengeroert dat op de aencomste van den treynmeester Jeremias van Vliet van Laboangh uyt haere pagger de vlugt genomen hadden, waren na een weyle omswerrens by ⁽¹⁾ na Namroet opgetogen, hebbende ten dien eynde getragt de Tegalse post van Wanacarta te passeeren, dog waren deselve door den Javaensen regent Klai Soura Kiswara omcingelt en soo zy voorgeven alle doodgeslagen;

den bekenden Maleytzen rover Intchie Ade, onlangs door de Javanen met 15 zyner consorten betrapt en onder de Tegalse inwoonders in verseeckeringe bewaert zynde, was alsnu uyt last des Sousouhouangs tot Caranganjar nevens syne medegezellen op de groote bazaar ter presentie van de regenten ter dood gekrist geworden;

uyt Wanacarta hadden de Tegalse residenten ontfangen een acte off mandaet, door den Sousouhouangh Aman Courat den 15 October deses jaers op de Comp^e. verleent, tot den vryen ongemolesteerden handel in alle zyne havens etc., dewelcke dan oock naer voorgaende gommeslag op den alon alon in presentie van alle de Javaense regenten en onderdanen afgecondigt was geworden;

seecker Key Sabdanaja, uyt de Mattaram over lant op Tegal gecomen, had weten te rapporteeren dat de heer commandeur Couper en den Sousouhouang reots binnen de Mattaram met het leger getrocken en Ponger met de zyne naer 't gebergte van Pamangtsinga aen de zuydzyde van Java gevlugt souden wesen;

voorts had men den 27, 28 en 29 des voorleden maents November tot Tagal 's nags ontrent 2 uyren een groote donckere comeet ofte groote staertsterre gezien, gelyck dat alles breder by 't aenkomend briefboeck en verbael onder 't quartier van Japara kan werden beoogt.

Een weynigh later comt den sabandaer Ocker Ockersze binnen met een briefje, door den Deusen agent Joan Joachemi Pauli uyt Bantam aen hem op eergisteren gecarteert, 't welck nodig geoordeelt zy hieronder te laten invloeyen, luydende aldus:

(1) Misschien is hier een plaatsnaam overgeslagen.

D'Ed^e. Heer Ocker Ockersze.

Bantam den 2 December.

Mynheer.

Terwyl icq genoodtsaecht ben desen aen UE. te senden, ende my leet zynde dat de matery van geen aengenamer besluyt mag uytgevonden werden, vermits icq UE. moet adviseren dat de Honorable Nederlandsche Comp^e. opperhooffden en dienaren op Tagal, Samarang en Japara aen d'onse seer groote incivilliteyt, geweld en vyandschap getoont hebben, indien niet alleenig de Javaense gouverneurs en tholbediende geconstringeert de onse te verjagen, alle vyandelyck geweld, ja om d'onse te doen vermoorden versogt zullen hebben (gelyck dese hiernevens gaende getuygen sulcx selfs can afgevraegt worden) in 't werck te brengen, hebbende volgens een chialoup van Japara geordonneert, waerin capiteyn van Vlyt sal geweest zyn, dewelcke op Packalona eenen myner dienaren, Abdul genaemt, aen handen en voeten hebben laten binden, de goederen en contanten hem afgedwongen, myn pas smadelyck en spottelyck verworpen, gemelte mynen dienaar nevens degeene die hem gehuysvest hadden geboeyt medegevoert, ende volgens 't zeggen van dese myne presente dienaren, die icq (om eenige uytstaende schulden in te vorderen) derwaerts hadde gezonden, op alle plaetse versogt en belaat zoude hebben de Deense naties ende het Bantamse volck daeraen dependende te doen vermoorden. Ik kan niet geloven dat Haer Ed^e. d'Ed^e. Heer Gouverneur Generael ende d'Ed^e. Heeren Raden van India daertoe ordre vericent hebben, vermits tot dato my onbekent is, dat wederzyts naties in Europa ofte andere landen wegens soodanige negotie van weynig belang soo groote onvriendelycke proceduren gepleegt hebben, maer icq geloove ende hebbe het vertrouwen dat Haer Ed^e. sullen gelieven ordre te stellen, dat sulcke en diergelycke voorvallen mogen geëyndigt worden, vermits d'onse over den thol etc., met de Javanen geaccordeert, behoorlyck betaelt en ongeweygert betalen sullen ende in alle manieren geene occasie tot eenige onvriendelycke actie aen de Honorable Nederlandse Oost-Indische Comp^e. dienaren op dese Javaense eust gegeven hebben nog noeyt geven sullen; ende vermits icq genoodtsaecht ben myn prauw wederom derwaerts te senden, alzo is myn vriendelyck versoeck dat UE., naerdat UE. dese nevensgaende personen van 't gepasseerde afgevraegt, Haer Hoog Ed^e. de Heer Generael en alle de Raaden van India sulcx bekend is maecken gelieven woude ende gantsch gedienstig te versoecken, dat hy haere dienaren op voorschreven plaetzen ordre mag gegeven worden, myn prauw, volck en goederen ongehindert te laten passeeren en repasseeren, alsmede dat myn dienaar, Abdolla genaemt, gelargeert ende de goederen, hem afgedwongen, restitueert mag werden, bestaende in 't volgende: een picol amphen, 61

corgie tapi, 120 realen contant, aen goude ringen etc. 8 realen ende diverse obligatiën van uytstaende penningen.

Ik soude dan seer gaerne willen versoecken, dat ick vooreerst een pas voor gemelte prauw mogte genieten, om alle ongelucken voor te comen, waeraen ick sal erkennen groote courtoisie te genieten, inniddens U.E. voor soodanige moeyten ten hoogsten geobligeert verblyven, gelyck altoos sal menen te zyn

(Onder slont:)

Mynheer

U.E. dienstverlangenden dienaar

(Was geteeckent:)

JOAN JOACHEMI PAULY.

Op welck brieffe en saecke dan denselven E. Ockers alig ten overstaen van den secretaris deser vergadering eens nader sal informeeren.

's Avonts laet verzeylen uyt deser rheede vooraff direct naer Amboina en passant over Bouton en eerst na 't eyland Boero de jagjens de Perel, Spiering ende Rogh, item de chisloupen Pauw, Arent en Postboode ende daarmede als hoeft den ondercoopman Reynier Praat, medevoerende een reerent van 92 floexen Nederlandse en 10 Amboïnese militairen (behalven 120 zeevarende), onder de luytenants Philip Muydy en den p^{re}. Willem Tange, item de vaendrigs David Tellier en Nicolaes Christiānsse, verdeelt in 2 comp^{te}. off vaendels, met dewelcke wert afgezonden een driedubbele missive van Haer Ed^l. aen de Heer Gouverneur Robbert de Vick ende den raad ten casteele Victoria, mitsgaders oocq een instructie ten narigte voor gemelte Praat en den raad deser bodempjes, allebeyde op heden geteeckent, behelsende de preadvys-missive van den Heer Gouverneur en raad alsulx als het uytgaende briefboek can uytwysen, mitsgaders die instructie ten principalen cortelyck 't volgende in substantie:

aengesien men in Amboina advys becomen heeft, hoe aldaer in de hogt van Cayely onder 't eyland Boero 28 stux corcorren en inlandse vaertuygen, bemant met Ternatten, Xulanesen etc., ontrent dat eyland langs de oostzyde ravageerden en veel gewelden plegen, dat ten dien eynde om die landstrecke de gandsche Amboïnese provincie vooral te beveyligen ende de intentie der vyandelycke Ternatanen te vereydelen dese uytsettinge van de voornoemde jagten en chisloupen vooraff derwaerts geschiede, en dewelcke gecombineert in 't passeeren van de Straad Bouton hoo van drinckwater en verversinge sullen hebben te versien, en inwylen dien Coning oocq meteenen begroeten van Comp^{te}. wegen, met bekendmaeckinge van 't gepasseerde in Ternaten en dat zy vooraffgezonden zyn, om die quasetwillige Ternatanen in hun voornemen ontrent het eyland Boero als elders te stutten en daerom met een goet sental kreygers versterckt syn, en warenboven nog vry meerder magt te volgen stinde, dog dat oock ten principalen aldaer onder de hant diende vernomen, off hoe het met de regeringe onder den nieuwen Coninck al gelegen zy en off denselven oftte eenige Boutonse grooten oocq uytsettinge

van volck off vaertuygen elders mogten hebben gedaen etc., na hetwelcke men dan de steven van daer voort langs de noortcant van 't eyland Bourto tot de bogt van Cayely hadde te wenden en ter aencomste aldaer ten eersten door een der chialoopen aen de Heer Gouverneur in Amboina kennisse van dese vooraff overgecome maght geven, en dan voort de nader ordre vandaer affwagten, dog inwylen mogten de vyandelycke concorren, die er gevonden quamen te werden, soo nauw getragt werden te besetten dat se niet quamen te esschapperen, en naer become kennisse dat se vyanden waren oocq vryelyck in de grond te booren of te vernielen, dog byaldien dese bodempjes hunner verschyninge voor Bourto daer inant van qualiteyt nyt Amboina mogten vinden, dat zy dan desselfs en des gouverneurs de Vicks ordre voortis zouden hebben te volgen, dog geen vyandelycke vaertuygen konnende opdoen, moesten zy hun reyse van Bourto na Manipa voortsetten ende, daer almede geen nader ordre vernemende, wyders nae 't casteel Victoria voortzeylen, onderweegs en doorgaens wel verdagt zynde geen leet aen inant toe te brengen, die onse vrindschap mogten begaren, dog oocq geen vreedehandelinghe met ymant ondernemen, maer de soodanige by voorval naer Amboina renvoyeren, en wyders van alle het voorvallende op dese reyse goede aenteekeninge te houden en alles in geschrifte te stellen etc., gelyck sulx breder alsmede den inhoud van de Ambonse missive, gelyck hiervoor reets is aengehaelt, by 't allgaende brieffboeck staat te beoogen, hebbende voorts gemelte scheepjens voor den omslag (*) in Amboina vanhier afgevoert de volgende contanten, coopmanschappen, provisien en andere behoeften, daeronder oocq eenige goederen voor 't gouvernement van Ternaten, als werwaerts 't jagie de Perel als dit gandsche jaer na toe geprojecteert geweest en zeytrede gelegen heeft.

In 't jagie de Perel voor Amboina:

5000 rycksdaelers aen contanten;

15 vaten vleesch;

15 vaten speck;

12 potten Bengaalse boter;

10 lasten Souratze larruw;

4 d^{rs}. Javaanse groene cadjang, voortis nog verscheide equipagiegoederen
ter monture van . . . . . / 15745: 8: 14;

in 't jagien de Roch:

6200 rd^{rs}. aen contant;

60 vaten vlees en speck;

1 halve legger Hollandse azyu;

4 halve amen olyvenoly;

Transporters . . . . . / 15745: 8: 14;

(*) Er staat: *omslag*. Andere fonten, die niet zoo hinderlyk sijn, hebben wy maar laten staan.

Per transport, ... / 13745: 8: 14:

1 halff aem wyntint;
10 picols swarte zuycker, voorts nog eenige equipagie-
goederen ten bedrage van ..... / 25532: 8: —;

item in de Spieringh:

6800 rd. aem payement;
60 vaten vlees en speck;
1 halve legger wynazyu;
1 halff aem jopenbier;
2 heele d^r. olyvenoly;
10 picols swarte snycker, voorts nog eenige equipagie-
goederen, bedragende een somma van ..... / 27530: 18: —;

In de chialoup de Arent:

3000 R yser;
1827 R spyckers;
100 stuex houte mitsquetsladen, tesamen belopende... / 705: —: 8;
Monteert alsoo 't gescheepte in de voornoemde
bodempjens voor Amboina in 't geheel een somma
van ..... / 67131: 12: 6.

En voorts in 't jachje de Peert voor Ternaten:

4000 rd. aem contant;
120 vaten vlees en speck;
50 halve leggers gesnede arack;
2 halve leggers Spaençe wyn;
1 halff aem wyntint;
1 — aem jopenbier;
20 picols swarte zuycker;
6 potten Bengaelse boter;
50 lasten larruw;
20 kippen Hollandse lont;
10000 R buscruyt, monterende tezamen ..... / 29498: —: 15;

in de Rogh:

50 halve leggers gesnede arack;
4 halve amen brandewyn;
4 halve amen olyvenoly, bedragende tesamen ..... / 1614: 14: —;
Transportere ..... / 51009: 14: 15;

Per transport . . . . . / 31009:14:13:

item in de Spieringh:

50 halve leggers gesnede arack;

4 halve amen brandewyn;

2 halve amen olyvenoly, belopende tesamen. . . . . * 1514:14:—;

in de chialoup de Paauw:

2400 stuex rout scherp;

in de chialoup de Arent:

900 stuex lang scherp;

1810 R groot

5665 R plat } loodt:

ten bedrage van . . . . . * 1778:12:5:

Somma monteert 't gehele ingeladene cargunsoentje voor

Ternaten in de boven bodems een somma van . . . . . / 34500: 1: 2.

Heden ter extraordinary vergaderinge is in Raade van India wegens de nader rescriptie naer Malacca alsmede over eenige saecken van Bantam alsulx gebesingeert als by 't resolutieboek staet te lezen.

5 d^e. 's Morgens gaen de fregatjens de Gal en Cater naer Bantam, om volgens besluit met eenige dier confaxvaertuygen in de Straat Sunda tusschen de boeck van Ontong Java en Tanara te cruyssen en dat vaerwater voor de zeerovers te beveyligen, en daarmede den tolck Huygh Boey oocq terugge derwaerts gaet, medenemende een briefje aen den resident Willem Caelf, mitsgaders nog een missive aan den jongen regerenden Sultan in antwoord van die voorsz. Huyg in de voorleden maent van hem heeft medegekragt, beyde op heden geleeckent en van aodanigen inhoud als by 't afgaende briefboek en verbael can werden gezien, latende echter hieronder in zyn geheel 't laeste briefje aen den Sultan volgen, luydende aldus:

Missive van Haer Ed^e. tot Batavia aen den regerenden Sultan tot Bantam geschreven.

Desen brieff comt van Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, en alle de Raden van India, die het gebiet voeren over de steeden, casteelen, landen en volkeren, sorterende onder de Oost-Indische Comp^e. te water en te lande, aen Sultan Aboennazar Abdul Cahar, die Coninek is over het Coninckryk van Bantam off Sourasouan, die oprecht, stoutmoedig en seer genereus is in alle zyne saecken en een beminner van de vrede, een goet rechter, over zyne onderdanen, en die van den Gouverneur Generael

en de Raaden van India toegewenscht ⁽¹⁾ wert alle voorspoet op der aerden en victorie over zyne vyanden.

Desen brieff die Uw Hoogheyt heeft geschreven ende met onse tolck Huygh Boey overgezonden, is by den Gouverneur Generael en alle de Raaden van India wel ontfangen en met byzondere aengenaemheyt verstaen de inclinatie, die U Hoogheyt toont tot onderhont van vrede, daertoe den Gouverneur Generael en Raden van India altyt hebbe genegen geweest, om deselve puntuelyck en na den regten zin van het gewaecte contract, anno 59 geslooten, te onderhouden en te doen onderhouden, ende dewyle hetseive contract klaer en duydeluyck spreekt en de Jaccatrase landeryen aen de zyde na het Westen tot aen de rivier van Ontong Java ons eygen landen van outs zyn en nog als onse eygen gepossideert werden, soo moeten dese landen ons eygen blyven, maer soo U Hoogheyt een gedeelte lant woest en onhebout gelieft te laten, om onder beyde volkeren geen twist nog oneenigheyt te verwecken, soo zoude sulx tusschen Ontong Java en Tangerang, als geheel in U Hoogheys lant en gebiet, connen geschieden, en wy sullen wel besorgen dat bewesten de rivier van Ontong Java niemant van onse onderdanen sullen comen, ofte mogen als rovers en menscheddieven doodgeslagen werden, gelyck wy oec souden doen omtrent diegeene, die beoosten de rivier van Ontong Java van U Hoogheys onderdanen overquamen, 't welck dan aen wederzyden groote gerustheyt sal geven, en van welke zaak wy den coopman Caelf tot Bantam wel onderregt hebben, opdat onse goede mayninge ende oprechte intentie wel soude werden verstaen en by U Hoogheyt die ordre gestelt, dat het rooven en steelen van menschen, buffels en cocheesten als andere goederen voortaan mogten worden opgehouden ende de vruntchap tusschen Batavia en Bantam off Sourousouan eenwig ende vast blyven, tot onderhont van welke vrundschap wy niet sullen nabaten alles by te brengen, gelyck wy dan insgelyck van U Hoogheyt mede onsfylhaer moeten verwagten. Queey Aria Mangonsadana konnen wy niet anders merken off hy draagt goede sorge om den vrede te conserveeren ende te cultiveeren, gelyck alhier mede door onsen ontfanger, Heintmeester en andere daertoe gestelde officieren geschiet ende alles voor den welstant van Batavia ende Bantam off Sourousouan toebrengen. De persooenen, door U Hoogheyt na Siribon affgezonden, zyn alweder wel aengecomen, soo wy verstaen hebben, en om nu alle rovers en piraten nyt der zee te houden ende met U Hoogheys vaertuygen de zee tusschen Tangerang ende Bantam off Sourousouan te zuiveren, soo gaet desen met een onser oorlogsvaertuygen over, ende waeraff den coopman Caelf U Hoogheyt nader van onse intentie sal onderrigten, gaende met den tolck Huyg Boey tot U Hoogheyt op zyn versoeck 3 groote en sterke bytende waghonden en 10 picol lont met de versogte stucken geschut, en aen bassen connen wy Uw Hoogheyt niet

(1) Er staat: *toegewenscht*.

helpen, alsoo daervan onvervuld zyn. Uw Hoogheyt gelieve dese kleine veroeringe als een blom te ontfangen.

Geschreven in 't Casteel tot Batavia, hoofvesting van 't Coninekryck Jaccatra op 't eyland Groot Java, desen 4^e December 1680.

(Onder stont:)

Den Gouverneur Generael van Nederlands India

(Was geteeckent:)

RYCKLOFF VAN GOENS.

(Terzyde stont 's Comp^{te}. zegel in rooden lakke gedrukt, daeronder:)

Ter ordre van hooghgemelte Haer Ed^{he}.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

De versogte passe van den jongen Sultan tot Bantam voor een zyner vaertuygen naer Java's Oostcust, door den resident Caell voor hem versogt en by de Hooge Regeringe toegestaan synde, is alsnu by 't brieffjen van den resident Caell mede hem toegeschickt, zynde op heden verleent en mede derwaerts gesonden, dewelcke oecq niet onnodig geoordeelt zy hier te laten influenceeren, luydende aldus:

Ryckloff van Goens, Gouverneur Generael, mitsgaders de Raden van India wegens de Generale Nederlandse Geootroyeerde Oost-Indische Comp^{te}. in India doen te weten, dat den regerenden Coninck van Bantam, Sultan Aboen Nazar Abdul Cahar, aen ons doen versoecken hebbende om een passe off vrygeleyde met zyn vaertuyg groot . . . . (1) lasten, daer anachoda op is . . . . van de stad Bantam naer Java's Oostcust te mogen vertreeken, om aldaer zyne zaeken te verrigten en zyne bystaende schulden te innen, soo is 't dat wy ten respecte van de goede vrindschap met deselve Bantamse Mayesteyt en op goede insigten denselven sulx hebben geaccordeert en hem daertoe dese onse opene zeebrieff en passedulle verleent om, als gezegt, met zyn vaertuyg onder den anachoda van Bantam naer Java's Oostcust te vaeren, en versoecken derhalven by dese alle Coningen, Vorsten en heeren, ofte derselver mindere onderdanen, daermede den Staet der Vereenigde Nederlande in vrede en alleantie is levende, mitsgaders alle des Comp^{te}. bontgenoten en geconfedereerde vrunden, ende ordonneeren ende bevelen wel expresselyck alle dienaren, suppoosten, onderdanen en vassalen, onder de gehoorsaemheyt hier in India sorterende, soo hooge als laege ministers, niemant uytgesondert, dit bovenstaende vaertuyg met desselvs volck en ingelade goederen by ontmoetinge vry en onverhindert te laten passeeren en repasseren en geen molesten aen te doen, maer ter contrary des noodts wesende en sooveel het buyten eygen nadeel kan geschieden, alle mogelycke hulpe en faueur te bewysen, soolange tenzy mogte bevonden werden dat zylieden tegens verwagtinge yets ten nadeele van de Comp^{te}. haere onderdanen ofte goede bontgenoten mogten willen ofte comen te ondernemen, by welck geval men

(1) Dit cijfer en de daarop volgende eigennaam zijn oningevuld gelaten.

haer niet als vrienden zal behoeven aen te zien, maer voor zoodanige die haer dese onse passe onwaerdig gemaect hebben.

(Onder stout:)

Gegeven in 't Casteel Batavia op 't eylant Groot Java, hoofvestigingh van 't Coninckryck Jacatra, desen 4te December anno 1680.

(Terzyde stont 's Camp^{te}, zegel in roode Locke gedrukt, daeronder:)

Ter ordonnantie van Haer Hoogh Ed^{te}.

(En was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN, secretaris.

Gemerckt door den Deensen agent Pauly tot Bantam by een briefje de dato 2 deser, aen den sabandhaer Ocker Ockersze alhier geschreven (en 't welcke hiervooren dato 4 deser geinsereert te vinden en daeroff gesproken zy), geklaegt werde over eenigh geweld, dat door onse residenten op Java's Oostcust aen seecker gehuurt Javaens Bantams vaertuygh met zyn dienaren en goederen soude zyn aengedaen, en dat den anachoda diertyt op dat vaertuygh geweest zynde, genaemt Vlaminck, met oock den Javaens stierman hun thans alhier bevinde, soo is 't dat Zyn Ed^{te} de Heere Gouverneur Generael, aen den secretaris deser vergaderinge d'E. Joan van Hoorn gelast hebbende omme gemelle anachoda en stierman ten overstaen van den sabandhaer Ocker Ockersze na de rechte geschapenthayt ⁽¹⁾ en toedragt dier saecke eens perfect te ondervragen en daervan rapport te doen, inolge van dien sulx door zyn E. op heden in geschrifte overhandigt en bevonden van volgende tenour:

Rapportie off berigt by monde gedaen door ordre van Syn Ed^{te} d'Heer Gouverneur Generael aen den secretaris Joan van Hoorn door vertalinge en ten overstaen van den E. sabandhaer Ocker Ockersze by de Bantamse Javaens anachoda Vlaminck en nog een Juraen ⁽²⁾ off Javaen stierman van hen wedervaren nu jongst op Java's Oostcust, daer zy van Bantam door den Deensen heer agent Pauly afgehuurt naer toe syn vertrocken en op Bantam gerejourneert.

Den Javaen Vlamingh genaemt is nu 2½ maent verleden met een jurgan off stierman door den Deensen heer agent Pauly afgehuurt met zyn vaertuygh, om naer Pacalongan te vertrecken, benevens een Deens adsistent genaemt Pieter, een swart genaemt Nicolaes en een Moor genaemt Abdul, zynde na 8 dagen reysens eerst tot Zirribon aangeweest om eenige goederen te vercoopen, gelyck se dan onder anderen daer oock eenige cleden en amphioen hebben aen lant gebragt, dog deselve niet wel connende quyt raecken, soo hebben zy den swarten marendoor Nicolaes daer gelaten om voorsz. goederen nyt te venten, en daertoe dan oock een huys nyt naeme

(1) Er staat: *geschapenthent*.

(2) Denkelijk wordt *djoeragan* bedoeld.

van den Deensen heer agent voor denselven te dier plaetse wiert gehuurt, en is hy Vlaming wyders met den Deensen adsistent en Moor Abdul doen met zyn vaertuygh voortgezeylt naer Tegal, daer zy niets connende verhandelen, wyders naer Paccalongan 8 dagen daerna verschoenen, dat se van Sirribon hadden geweest, alwaer zy doen ontrent de helft van haer resterende goederen als cleeden en amphioen nytgelost en tot den Chinesen sabandaer te dier plaetse genaemt Bitko opgelecht en verborgen hadden onder de byblyvinge van den Moor Abdul genaemt, gaende hy Vlaminck met zyn vaertuygh en den Deensen adsistent wyders van Paccalongan doen voort nae Samarang, alwaer zy sig 16 dagen hebben opgehouden en maer weynige goederen connen vercoopen, sulx zy doen verder weder nae Paccalongan zyn gekeert en aldaer comende bevonden, dat den bovengenoemde gewesene Chinesen sabandaer Bitko 2 dagen bevorens door den capiteyn Jeremias van Vliet (soo gemelte Chinees vrouw etc. hun verhaelde) gehouden naer Japara was gevoert en hunlieden daer gelaten goederen van kleden en amphioen door gemelte van Vliet oocq waren aengeslagen en nevens genoemde Chinees Bitko en den Moor Abdul medegenomen, sulx zy doen den voorsz. Bitko niet vindende en van voorsz. zyn vrouw haer goederen geëyscht en dat bescheyt becomen hebbende, wyders maer naer een uyr vertoevens nyt vreesse van verder aengehaelt off gearresteert te werden, aenstonts met haer vaertuygh en den Deensen adsistent, die doorgaens alomme mede is bygeweest, van voorsz. Paccalongan weder na Sirribon zyn geseylt, om te sien off aldaer oocq eenige van haer gelaten goederen versogt waeren, ende bevindende dat van haer gezegde goederen weynigh off niet was omgezeth, soo hebben zy den swarten marcadoor Nicolaes met voorschreve goetje daer gelaten, en zyn alsoo vandaer eyndelyck nu 10 dagen verleden weder na Bantam thuys gekeert, daer se 3 dagen daarna aenquamen en van dit haer wedervaren (*) tesamen met den Deensen adsistent aen den heer agent Pauly rapport gedaen hebben.

Verklarende den Javaensen anachoda Vlamingh verders nergens van geen Hollanders qualyck te zyn beyegent, maer op Paccalongan van de gemeene straadjavanen (†) te hebben hooren zeggen, dat zoo wanneer weder eenige Deenen met haer coopmanschappen ofte goederen daer quamen te verschynen, dat zy die sonde willen berouven off doodslaen.

Aldus ondervraegt hy ons ondergeschreven nyt het Maleys en by den Javaen Bantamse anachoda Vlamingh en zyn jurregan off stierman beantwoort.

(Onder stont:)

In 't Casteel Batavia den 5^e December 1680.

(Was geteeckent:)

JOAN VAN HOORN en
OCKER OCKERSZE.

(*) Er staat: wedervader.

(†) Misschien beter: strandjavanen.

6 d^e. 's Morgens komt den luytenant de Ruyter, op den 29 des voorleden maents van Tanjongpoura te lande hier zyn terugge verscheenen, by Zyn Ed^e., overleverende een schriftelyk rapport wegens de gedaene verwisseling van 't garnisoen en desselfs verdere bevindinge aldaer; dagteekening van primo dito deser, behelsende ten principalen het volgende:

den gedagten luytenant, den 19 passato vanhier vertrocken en den 24 daeraenvolgenden (*) over Clappadoa, Bacassy, Pandock en Tscaram in 's Comp^{te}. veltschans tot Tanjongpoura met 41 Nederlandse en 30 inlandsche militairen aengecomen zynde en alles in en omtrent de schans in behoorlycke ordre gevonden hebbende, had cort daeraen de Javaensche hoofden der Graoangze bovelanden by zig laten onthieden en d'active, des volgende daegs verscheenen wesende, uyt Haer Ed^e. naem gerecommandeert den landbouw als 't voortteelen van beesten, 't planten van pady etc. beter als voorheen te beherligen, hunne onderhebbende ingelanden behoorlyk te regeren en 't quade te weeren etc., daarop harentwegen den Tommagon Natta Jonda en Wira Saba het woort doende beloofden uyt naem der andere mede Javaense hoofden, dat alles te sullen nacomen, dog aengezien de bovenlanden tot nog door den roofgierige Baleyers in onrust gehouden wierde, was er weynigh hoope tot 't genot van vee en pady, als meest moestende van boven comen, en uyt welcken hoofde zy versogten van dat geboefte eens verlost te mogen werden, daarop haer dan voorgehouden was sulx maer alleen aen hun selfs manqueerde, gemerckt zy ligtelyk dat gespuys konden verdryven, indien het hun ernst waere, waerop zy wel eenige schult bekenden, maer dat se sooveel beleyt niet hadden gehad, dog wanneer se eenige Hollanders by haer mogten hebben, souden se hun best daertoe doen etc., 't welck men beloofde Haer Ed^e. bekend te sullen maecken, overleverende den Tommagon Joen voorts uyt naem van alle een lonthoirtje off Javaens brieffie aen de Hooge Begeringe tot Batavia, welckers inhoud hiervoorens onder den 29 des voorleden maents staat geinscreert:

op de wydere klagten over eenige Batavische Mardyckers, die daer quamen om vee en andere leeftogten op te copen en de ingelanden etc. moeyte aendeden, had den gemelte luytenant gelast naer niemant voortaan meer te luysteren, maer eenlyk de ordre van Haer Ed^e. tot Batavia en uyt derselver naem 't bevel van den commandant tot Tanjongpoura aldaer te agtervolgen;

en vermits eenige inlandse coopluytjens voorgegeven hadden de weg uyt de bovenlanden met hun vee etc. over Tanjongpoura na Batavia niet te willen nemen, omdat den commandant van 's Comp^{te}. veltschans haere goederen asperste sonder behoorlyk te betalen, soo had den luytenant op 't versoek des vaendrigs Bervelt de Javaensche hoofden na de waerheyt van dien gevraegt, dewelcke eenparig verclaerden sulx noyt gezien off geschiet te zyn, dog de oorsaeck dat de aecomende coopluyden na Batavia hun weg over lant niet en namen eenlyk te wesen, omdat men niet soude comen te ervaren wat quantiteyt vee en andere leeftogt uyt die landstreecke nae Batavia gebracht wierden etc.;

(*) Er staat: daer daenvolgenden.

en nadat voorts de verwisseling van 't guarnisoen gedaen was, had den luytenant de Ruyter met de outbackene militairen ten getalle van 35 Nederlandse en .. (¹) inlandsche eoppen weder de march te lande herwaerts aengenomen, gelyck sulx alles breder in 't aencomend brieffboek ingeschreven kan werden gelezen.

7 d. 's Naermiddags verzeylen van hier naer Malacca de chialoupen Orangie en Winthont, medenemende 5 dubbele missives, de eerste aen de Heeren Gouverneurs Jacob Jorissze Pits en Cornelis van Quaelberg mitsgaders den raad tot Malacca, de 2de aen de Heer Directeur Jacob Verburg en den raad tot Ouly in Bengala ende de derde geconsigneert aen den heer Jacob Jorissze Pits, gedesigneert gouverneur en commissaris, benevens den raad ter custe Cormandel, en behalven dien nog een originela memorie tot gedagte syn Ed^t. narigt aldaer en oock in zyn te doene visite in Bengalen, alle van Haer Ed^t. op heden geteeckent ende de laeste nae Cormandel en Bengale mede ider dubbel in de Malacxe geslooten en van soodanigen ample inhoudt als by 't affgaende brieffboek wel geëxtendeert ten genougen kan werden gelezen, hebbende gemelte chialoupen voorts van hier medegevoert soo voor Malacca als Bengalen de volgende goederen, die voor Bengale om op Malacca aen de derwaerts gedestineerde schepen overgegeven te worden, nadamael dese 2 nu affgaende chialoupen zyn gedestineert om in het Malacxe vaerwater dienst te doen;

in Orangie voor Malacca:

- 8 packen swarte brede haftas;
- 5 — smalle d^{en};
- 4 vaten mom, bedragende tesamen een somma van .. / 2699: 9: 6;

item in de Winthont:

- 8 packen swarte brede haftas;
- 7 — smalle haftas;
- 1 pack smalle haftas Brochia, monterende tesamen een
somma van .. / 8598: 12: —;
belopende alsoo 't ingeladene in die beyde chialoupen
voor Malacca de somma van .. / 8298: 1: 6;

en voorts in de Orangie voor Bengala:

- 55000 $\mathfrak{E}$ zandelhout;
- 50010 $\mathfrak{E}$ spiaulter;
- 88 zeugen loot;
- 2 vaten mom;

item in de chialoup de Winthont voor Bengale:

- 12470 $\mathfrak{E}$ spiaulter;
- 48 zeugen loot;
- 3 vaten mom, samen tot .. / 20208: 9: —.

(¹) Het cijfer is opengelaten in het H.S.

Onder 't afhandelen eeniger saecken belangende Malacca, Bengale en Cormandel, met de bovengemelte chialoupen afgegaan, is wyders te deser tyt in Raade van India over en wegens de aftezendene retouren met de schepen Zilversteyn, Maurittus Eylant en den Blauwen Hulck na 't patria op 't voordragen van d'Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman alsulx gehesolingeert als by 't resolutieboek onder huydigen datum specifise staet aengehaelt.

10 d^e. Des middags comt alhier ter rheede uyt Persia nae een lange reyze te arriveeren 't fluytschip Sparwoude met de zyde, hebbende en passant Malacca aengegiert en medebrengende 3 missives, d'eerste door den Heer Directeur Reynier Casembroot en den raad in Persia, te weten uyt Chirraa van den derden met een nader appendix van den raad uyt Gamron van den 21^e Augusto deses jaers, en d'andere door den commandeur Marten Huysman en raad tot Couchin van dato 30 October aen Haer Ed^e. alhier geschreven, en beyde verselt met eenige aanhorende hylagen, behelsende de missive van d'Heer Directeur Casembroot ten voornaemsten 't volgende nieuws:

onse residenten in Spahan hun uytterste debvoir aengewent hebbende om eenige mindere quantiteyt off maer 150 cargen zyde te mogen ontfangen en oocq eyndelyck geweygert, in 't geheel geen zyde te willen aannemen, soo had sulx egter alles niet willen helpen maer was alevenwel de geheele party van 298 cargas door toedoen van den afgunstigen Athimael Douleth (die 't roer van 't ryck alleen in handen scheen te hebben) d'onse opgedrongen en met geweld in Comp^e. logie doen brengen, boven 't welke de residenten noch veele affronten van dien hooghartige natie in 'teen en 't ander hadden moeten lyden:

de pagtors hadden mede Comp^e. caffla in arrest genomen en 28 packen alegias en 12 packen zyde sioucoriassen aengeslagen en met geweld in haere carwaneers laten brengen, sonder deselve te willen largeeren voor en aler zy wegens hunne pretentien tevreden souden gestelt wesen;

seecker particulier Engelsch scheepje genaemt de Retourner, toebehorende den Engelsman Mattheus Vincent, geladen met 4500 sacken suycker en parthy cleeden uyt Bengalen, tot Gamron aengecomen en reets enige zuycker gelost hebbende, onder voorgeven sulx de Engelse Comp^e. toebehoorde, om daerdoor van den thol bevryt te blyven, was 't verder lossen van den Gamronsen sabandhaer, die reets anders onderrigt was, geweygert en 't voldoen van den geheelen thol afgeeyst, waertoe die vrunden niet willende verstaen, vermits zy persisterde den geheelen ladinge hunne Comp^e. goederen te wesen, soo had dog echter dit alles niet connende helpen, gemelte bodem met zyn ladiugh de reyze naer Congo voortgeset en aldaer hun suycker tot een redelycken pryse vertiert dog met de cleeden een slechten markt aengetroffen en bovendien daer evenwel 5 1/2 per cento thol moeten betalen, behalven nog een schenckagie van 50 thoman aen den Portugesen admiraau, soodat ze daer geen voordeel behaelt en sigh by de Persiaanen vry gehatig gemaect hadden;

de Portugeese vloot, bestaende in 4 gemonteerde scheepen en 5 á 6 roeyfregats, naer veel drygementen in de Persische golf opgedaegt zynde en voor

Masquette een weyle tyt gecruyst hebbende, soo waeren de Arabiers eyndelyck met 9 schepen daerop uytgecomen en omtrent de eylanden Ormis en Lareeck met malcanderen slaegs geraakt, waerin men seyde de Arabiers 4 scheepen verlooren ende de vlugt onder de beschermingh van 't fort Ormis genomen hadden, verwagtede van Masquette nader secours, dog hen aldaer voor de Portugezen niet seecker vindende, waeren elders voortgezeylt en zedert niet meer vernomen; inwylen cruysten de Portugesen nog in de golff op de Moorse Souratze schepen, van dewelcke sy er alreede 8 à 9 volladen met stuckgoederen tenderende na Bassoura, naer Congo opgebracht en 'in arrest gehouden hadden, sonder deselve te willen largeeren aler se wegens de pretentie van den Congozen thol, die hen nu eenige jarren onthouden waren geworden, tevreden souden wesen gestelt, 't welck den Coninck van Perzie en Attamath Douleth had doen resolveren om eenen Mostaffie Chassa Miersa Rasi uyt Spahan derwaerts af te senden, en die oock met een gevolg van wel 1000 perzoonen de stad Gamron voorby gepasseert was, om dese geschillen met de Portugesen in der minne by te leggen en meteenen wegen de saecken van de Engelschen te ondersoecken uyt welken hoofden zy den halven Gamrousen thol pretendeerden en wat ze tegens den Hartog Nazar Aly Chan en den sabandhaer in te brengen hadden etc.;

de gerugten dat den Turck met een leger van 30000 man naer Perzia in aantogt was en Irrewan op 17 mylen na genadert soude zyn om den Persiaen te beoorlogen, scheen weder in roock verdweenen, alsoe daervan niet meer wierde gehoort;

den directeur Casembroot omme de onlydelycke hitte en stank in Juny, July, Augusto en September tot Gamron te ontgaen, had zig naer 'tuytventen der coopmanschappen naer Chiraes begeben, en inwylen 't gesal tot Gamron den coopman Cornelis van Onthoorn en den verderen raad aenbevolen, gelyck sulx en 't verdere by 'taencomend briefboeck ampel uytgedruckt staat te lesen, en soomede den inhoud van de corte Conchinse missive van den commandeur Haysman en raad de dato 30 Augusto, behelsende onder anderen dat van Wingurla van 't voornemen der quaatwillige Mallabaren en papen niets naders ontdeckt was geworden, soodat vermeent wierd hetselve maer een verciersel en in roock verdweenen te sullen zyn;

den ouden Coninck Colastry was overleden en den naeste aen hem weder gecroont, en met wien men de voorige contracten met nog eenige nadere pointjens souden tragten te vernieuwen etc., hebbende nu wyders de fluyt Sparwoude uyt Perzia alhier aengebragt de volgende rycke zeydeladinge en andere goederen, als te weten:

692 balen rouwe Persiaense zyde;

11 p^t. wolle alcatyven;

14 p^t. zyde fluwelen;

500 p^t. bereyde bockevellen;

4 p^t. stoffen en lywalen tot monster;

80 cassen Chirase wyn;

55 $\mathfrak{w}$ Brabants rhobarbar, bedragende tesamen met de ongelden een capitale somma van ..... / 629088:10: 8.

's Middags keert uit de Straad Sunda terugge de fluyt Buuren, hebbende de retourfchepen de ordinary verversinge ende 't benodigde drinckwater toegebracht en tot buyten 't Prince-eylant geconvoyeert, gelyck mede cort daerom alhier retourneert 't jagt Rammekens, over Bantam comende met den ondercoopman en p^r. eerste clerck Fredrik ab Artzatt van 't bestellen der generale papieren aen de retourvloot, hebbende die den 8 deser met handsaem weder in zee geconvoyeert en van deselve medebrengende een brieffje, door den E. Heer Extraordinaris Raad van India en admiraal Rykloff van Goens de Jonge nu vyff dagen geleden uit het fchip de Burgh van Leyden van onder 't Princeneylant aen Haer Ed^e. gefchreven, dienende eenelyck tot bekendmaeckinge dat de retourvloot den 2 deser aldaer gecomen en de verzorgde verversinge en 't nodige water uit Buuren overgenomen hebbende, 2 dagen daerom met 't jagt Rammekens de generale papieren door ('¹) d'Ed^e. Heeren Mayores in 't vaderlant wel geconditioneert waren ontfangen en over de retourfchepen behoorlyck verdeelt en oocq volgens Haer Ed^e. nader ordre de gagie van den coopman Mol tot 60 guldens zedert 21 November was doen hoecken;

de beraemde zeynbrieff voor de fchepen wierd mede overgesonden, dog 't maecten van een fiscael had den admiraal uytgeftelt tot verder combinatie der retourfchepen aen de Caep, sullende inwylen den ondercoopman Jan Claesie Houthuys by provisie daertoe gebruycken;

met de verlorste impotente over de vloote was 't zeer flegt beftelt, als van dewelcke reets 2 op de Burgh van Leyden en een op Prins Willem Hendrick overleden waren etc., andersints voorts alles wel om de reyze te ondernemen en op de fcheepen niet meer als 't behoorlyck getal van volcq gevonden, zynde ons buyten des per Rammekens mede geworden een brieffjen van den resident Willem Caelf tot Bantam, op gisteren gedagteekent, welke cortelyck behelst het volgende:

den resident Caelf den jongen Sultan de aencomfte van de fregatjens Kat en Kater (om in de Straadt Sunda nevens zyne vaertuygen te cruyssen) met de twee Engelfe doggen, thien piecols lont en 2 fugative flaven nevens de paffe na de Ooftcuft van Java voor zyn vaertuygh gefonden, bekendgemaect hebbende, had Zyn Hoogheyt Haer Ed^e. voor de lont en Engelfe doggen bedanckt, dog den eenen mits zyn fchurfticheyt (²) terughgesonden alsmede de verleende paffe na de Ooftcuft van Java, seggende deselve niet van noden te hebben, wanneer hy geen cleden nog amphiën derwaerts mogte vervoeren; de overgesonde 3 fugative Bantamse flaven wierden den resident oocq wedergegeven om aen Keey Aria Mongonsadana en niet aen de eygenaers overhandigt te werden, en wyders was hy van ifer gefchut mede genoeg versien, en wat zenging het uytzenden zyner vaertuygen nevens onse fregatjens om op de rovers te cruyssen, quam hem althans niet gelegen, verhalende Zyn Hoogheyt wyders aen onsen resident, dat zyn gefant Keey Aria Damaang Wiprama van Sirrihon weder thuisgecomen was met maer 135 gantings rys en rapport dat denfelfen by den ouden Sirihonsen Sultan gedurende zyn aanwezen geen audientie hadde connen erlangen, dog door d'ouwe

(¹) Verfta: voor.

(²) Er ftaat: *schurfticheyt*.

en Crain Bissew vrundelyck was onthaelt en toegestaan sonveel rys etc. te coopen als hy begeerde, maer den sabandhar Raxa Nagara had sulx belet, onder voorgeven geen ordre van Batavie daertoe te hebben, 't gunt Syn Hoogheyt niet als te wel scheen te gevallen;

de 5 fugative slaven van den heer Anthonio Hurt had den resident van Kiay Aria Mangonsadana nog niet connen becomen, doorgaens voorwendende deselve aen 't nieuwe fort nog moesten arbeiden, maer sulx voltoeyt zynde, soude hy die ten eersten doen overgeven;

de sluyckers Joost de Jong en Pieter van Dorth hadden den Sultan met 't betalen van 100 realen genongen gegeven etc., gelyck sulx alles breder by 't aenkomend briefboek staet te beogen.

Heelen ter ordinary vergaderinge wegens de ontfange 298 cargas Parsiaense zyde met de fluyt Sparwoude ende 't versenden derselver naer vaderlant gebesoinneert zynde, soo is meteenen buyten des verstaen den gewesen binnenvader van het lazarus huys, genaemt Francois Rival, voor een wyle tyt van dien dienst door Heeren Schepenen ontslagen wesende, op desselfs versoeck weder gelyck hy geweest is als chirurgyn met 30 guldens ter maend in dienst van d'E. Comp^e. aen te nemen;

en aen den Portugees Louvys Corea de Costa vergunt op zyn terugryze van Timor de Javaense cust om verversinge ⁽¹⁾ etc. te mogen aenlopen, gelyck mede aen de wedue van ⁽²⁾ den Mardyker Pieter Domingos, genaemt Sara van Twist, is geaccordeert het beneficie van relieff met committimus aen het Eerwaerde Collegie van Heeren Schepenen, gelyck sulx alles by 't resolutieboek in 't brede aengehaelt kan werden gezien.

11 d^e. Op de ingediende verclaringen van gecommitteerde schippers en stierlieden wegens de slegte gestalte van 't fluytschip den Hasenbergh alsmede 't inlants jagjen Bourro is heden ter extraordinary vergaderinge goetgevonden deselve af te leggen ende de rompen naer gedaene ontaeckelinge aen de meestbiedende te doen naer gewoonte vercoopen.

Wyders is op 't voordragen van de Eerwaerde kerckenraet den inlants leermeester Francisco Thomas tot inlants kranckbesoecker en Domingo Abrahams weder in desselfs plaats tot inlants leermeester aengesteld en geapprobeert, d'eerste met 10 rd^e. en d'andere met 6 rd^e. ter maent, en is voorts te deser tyt oocq nog geresolveert nyt de hier aanwezende buyten ordinaire en employ zynde leeraren na de oosterprovincien te beroepen en te versenden de volgende, als te weten:

d'eerwaerde Jacobus du Bois naer Banda;

Carolus Vonck

Alexander Carpius en } naer Amboina;

Isaakus Hellenius

item d'Eerwaerde Joan Frederick Stomphius naer Ternaten etc.;

voorts is nog ten reguarde van de besendinge naer oosterprovincien

(1) Er staat: verversinge.

(2) Er staat: aen.

alsmede wegens de Oostcust van Java alsulx gebesoingeert en geresolveert ⁽¹⁾ als by 't resolutieboek in 't breede staat geëxprimeert.

14 d^r. 's Morgens gowert ons per Javaens vaertuygh een briellie van den resident Willem Caëff tot Bantam aen Haer Ed^e, op gisteren gedagteekent, meldende dat Kisay Aria Mangesadana om een pasculul voor zyn vaertuygh tot overvoer van eenige cleden etc. naer Javas Oostcust weder hadde geïnsteert, alhoewel hem voorgehouden was dat sulx door den Sousouhouungs Javaense regenten onaengezien onse passe ligt niet toegelaten soude werden, 't welck sy ⁽²⁾ hem nogtans wilde getroosten, indien hy die maer soude erlangen en bethoonen soodanigen gunst voor andere van Haer Ed^e, alhier verworven te hebben;

de 2 fugative slaven van den Bantams coopman Rantin en Ratoe Maes nevens den grooten schurfdē hondt, dewelcke den Sultan niet had willen ontfangen, waren uyt Zyn Hoogheyts last naderhant uyt onse logie weder afgehaelt;

de gesondene jagjens de Kat en Kater om met 5 à vier coninxvaertuygen in de Straet op de zeeroovers te cruyssen, hadden alleen derwaerts tot nader ordre van hier moeten vertrecken, vermits den Sultan nu niet genegen was eenige van zyne mede te stieren;

den jongen Sultan het onderhandse werck in zyn polys seer beyverende en voortsettende en ten dien eynde syne onderdanen tot den arbeyt sonder beloninge forcerende en niemant verschoonsende, soo waren in den tyt van 13 à 16 dagen over de 180 Balinesen vandaer weggeholpen en door de Maleyers over dien swaren arbeyt oocq seer gemurmureert;

den kledenhandel was door den grooten aenbreng met 't jongst gearriveerde Engelse acheappe Triplicany van Madras op Bantam present seer slegt en vervallen, comende ⁽³⁾ qualyck 't costende ophalen, uytgenomen 't guinees lywaet, dat nog tot 70 rd^r, 't corgie wierd vertiert, alsoo er maer weynigh daarvan was aengebragt etc^o.

15, 16 d^r. Niels voorgevallen dat nodig zy hier aen te teekenen.

17 d^r. 's Middags komt hier een Comp^{te}, gonting te water van Tanjongpoura met een briellie, door den vaendrig Jan Bervelt uyt 's Comp^{te}, veltschans aldaer aen Haer Ed^e, gisteren gecarteert, dicterende dat den Damangh Sara Ditara, Ingubey Satja Prana en Soura Patty met 26 zoo Maleyers, Balyers en Javanen van Sirribon op Goedoegoedock waren gecomen ende de hoofden Sacra Jouda en Wangsa Naya etc. by zig onthoden hadden, om deselve uyt de naem van den capiteyn Jochum Michielse tot Sirribon volgens voorgeven af te vragen off se het met de Comp^{te}, off Bantam wilden houden, daerop Sacra Jouda (sieckelyck wesende off veynsende) twee van de zyne had afgesonden met bescheyt en last, dat hy doorgaens aen de zyde van de Comp^{te}, geweest was en oocq nog gezint te blyven, maer dat met capiteyn Jochum niets te doen hadde, maer onder Tanjongpoura sorteerde etc.; waerop den vaendrig Bervelt dese van Chirribon afgezondene oocq eens by zig onthoden hebbende, om te vernemen hoedanigen last zy eygenlyck hadde

(1) Het HS.: *geresolveert*.

(2) Versta: *hij*.

(3) Lees: *comende*.

medegebragt, hadden deselve niet derven verschynen maer hun voort weder van Goedoeguedock naer Chirribon begeben, seggende haer last volbragt te hebben, gelyck dit alles by 'taencomend briefhoeck en verhael breder kan werden beoogt.

's Namiddags pasesseert binnen dese rivier met eygen vaertuygh van Bima over Java's Oostcust volladen met sappanhout den Moor Coodja ⁽¹⁾ en Binasen oud-sahandhar Godja Roeboe, hebbende oocq en passant Japara aangegiert en ons vandaer alsoo medebrengende 2 missives, d'eerste door den heer commandeur Couper ende den raad uyt de stadt Mattaram van den 18 des voorleden maents November, en d'andere geschreven door den oppercoopman Cornelis Bartelse Marchier ende den raad tot Japara de dato 27 November, beyde aen Haer Ed^e. geschreven, verselt met eenige aenhorende bylaegen ende in 't corte behelsende de volgende aengename tydinge, gelyck ons het dubbelt van dit schryven met een Chinees vaertuygh oocq is ter hant gecomen:

den heer commandeur Couper met de byhebbende Europeaense en inlandse Comp^{te}. militie ende den Sousouhoungang met zyn gandsche Javaense magt en treyn op den 15 des voorleden maents uyt Wannacarta opgebroken zynde, soo was men den 15 daeraen tot eene der poorten van de hoofdstadt Mattaram gezamt Oempack ordentelyck genadert, ondertusschen dat den Aria Poeleng de Zuva (zynde eene van Pougars vertrouste mantrys off raden) in handen van den oversten Sindouradja, die des Sousouhoungangs avantgarde voerde, binnen de poorte Taedjoe quam te vervallen, die d'onse verhaelde dat de Tommagons Pourbaya, Aria de Cara en Diarma, vertroude Pougars grooten, door hunne persuasien met de Baggaleenders het soo verre gebragt hadde, dat hy Pouger zig in goenen deele wilde laten gezeggen om voor zyn broeder den Sousouhoungang te submitteeren, tenzy denselven sonder eenig gevolg van Hollanders in de Mattaram quam te verschynen; daerop doen den commandeur voor 't laest nog een briefle aen Pouger afvaerdigde om hem tot inkeer te persuadeeren, dog de bestellers daervan, den vyandt wat naderende, wierden door musquetteschoten afgewesen en eene gequest, waerop de Baggaleenders met eenige amockspeelders op Adypatty Oouroan furieus aenvielen, doch naer 'taneuvelen van haren Tommagon Maucka Jouda en Angahy Sarapatty de vlugt terugge namen, wanneer naderhand des Sousouhoungangs Tommagon Manganonang met den Tommagon Pourbaya mede hantgemeen raeckten, die na 't verlies van 2 Mattarammers de wyck mosten nemen, inwylen dat den commandeur en den Sousouhoungang op een bequaeme vlackte 1½ myl van 't Mattaramse hof post vatteden, blyvende de gandsche nagt ongemoeit leggen, uytgenomen den oversten Ourawan met Manganonang te seer aen 't hof genadert om daeragter te geraecken en die oversulx door Pougar en zyne horelingen onder 't faveur van 9 stucken canon 's morgens heel vroeg wierden begroet en uyt de ruygte onvoorsiens met musquetsschoten gerepasseert en Maganonang gequetst, waerop syn volck, hestaende in 5 à 800 piecken en eenige musquetliers, hun retireerden, alswanneer Soura Nata met de zyne mede aen 't wyken raeckten,

(1) Dit woord *Coodja* is door den ouden corrector aan het H.S. toegevoegd, doch zal wel geschrapt moeten worden.

soodat, ingevalle des Sousouhounangs overste Ourawan zyn post niet wel bewaert hadde, den vyant 't geheele Javaense leger byna soude geslagen hebben, dog den commandeur dede hem nentonts met 100 Macassaren seconderen ende belasteu Souranata met hunne 3000 piecken en 100 schietgeweren de pas tusschen Ouroan en Sindouradja te besetten, terwyl den capiteyn Thielman van Eeuwyk met 5 compagnien Europeers en 600 Javanen agter seecker hauvel omgetrocken en gendvanceert was, op welck aenval den vyandt naer eenige gedaene basschooten begon te wycken, 't geene Sindouradja vermerckende by 't opmarcheeren van Souranata, die in plaats van terzyden doen agter luquam, soo wierden des Sousouhounangs Javanen daerdoor en door de ingebeelde presentie van Zyn Hoogheyt haren heere soo gemaintineert dat se met kragt recht tegens op des vyants geschat waeren aengevallen, dewelcke sig van alle kanten geattracqueert vindende, doen wyders naer 't losschieten van hun canon de vlugt gesamentlyck uyt de Mattaram hadden genomen, sulx den commandeur met den Sousouhounangh ende de gandsche maght die hoofdstadt Mattaram met blydschap introcken, inwylen dat Sindouradja met zyn volcq den vlugtenden vyant najaegde, die nog de hoofden Aria Mandelique en Angabey Souradjaja onderschepte en deselve bebalven een menigte gemeene lieden, vrouwen en kinderen etc. gevangen terughbragte;

den Sousouhounang Aman Courat Sinnepatty Ingalaga voor de poorte van zyn overleden vaders hof komende, had met alle zyne byhebbende grooten de handen ten hemel opgeheven en Godt voor de overwinninge gedanckt, en daerop door den oppersten Javaensen priester het gebed op ⁽¹⁾ hun wyse laten doen, naer hetwelcke hy eerst binnen het aloude Mattaramse hof was getreden en dien nacht zyne rustplaats had genomen, 't welck in ontrent 4 jaeren seiert dat hy uyt de Mattaram met zyn ouden vader was gevlugt en de gevolgte Javaense rehell hem niet te heurt was gevallen;

des anderen daegs 's morgens liet Syn Hoogheyt den commandeur Couper ende de verdere Nederlandse bevelhebbers ontbieden, ende van dewelcke hy dan oocq vervolgens met de herstellinge op zyn vaders thron veel geluck werd gewenscht;

dit voorverhaelde innemen van dese groote stad ende 't hof Mattaram, daer Pangiran Ponger sig soo wel in postuur hadde gestelt ende verneemt magtig genoeg te wesen alle magt te sullen resisteren, aengezien zy onse maniere van oorloogen niet konnen begrypen, had niet meer als 30 Javanen van den Sousouhounang, daeronder 2 van aensien, en een vrye Macassar gecost en in de gandsche attacque maer een Comp^{te}. dienacr gekwetst geweest, en vermits Ponger alle zyne goederen, wyven en slaven etc. al eenigen tyt bevorens nae Baggilleen had laten vervoeren, gemerckt hy de geborene Mattarammers selfs niet vertroude, soo wasser weynig buyt gevallen en maer 48 stuxx metale canon in de stad veroverd, dog in 't hof ('t welck tot verwonderens toe seer spatious nog met groote gebouwen, schoone steene muuren en heerlyck vivres verciert en opgebout, dog nu wel wat verwildert en bouwellig was gevonden) waren nog 400 oude wyven en party gomgonnen overgebleven;

(1) Er staat over. Het marginaal extract lees: *op de Javaense manier*.

om nu dese victorie te vervolgen was men te raade geworden Adypatty Ourawan en Aria Sindouradja, beyde met haere gandsche Javense magt, met verscheide andere grooten naer Baggalleen voort te zenden, omme die volckeren alsmede die van d'Wattas en Coedou 'tzy in der minne oll geweld tot gehoorsaamheyt te brengen, inmiddels dat Zyn Hoogheyt en den commandeur in de Mataram soude verblyven;

den bekenden Aria Cartasana, die zig duslange in de afgelegene bosschagien onthouden hadde, was weder met 240 man op de been en in 't landt van Madian gevallen, tegens denwelcken men alsmede een goede Javense magt hadde uytgezonden om hem levendig off dood in handen te krygen, gelyck sulx alles breder geëxtendeert by 't aencomend briefboeck kan werden beoogt en soomede den inhoud van de missive van d'E. Bartelsen tot Japara, meldende onder anderen dat aldaer nyt Comp^t. logie 33 cattys amphioen door een gemaeckt gat in de muur van eenige matrosen waren gestoulen, en waervan men de 8 voornaemste handdadigers in heftenissen hadde geseth etc.

Heden ter ordinary vergaderinge gebesoingeart synde wegens het thuyssenden der Chiribouse affgesanten mitsgaders de af te gaene missive met den E. Jacob van Dyck als commissaris aen de drie princen gebroeders aldaer, soo is meteenen goetgevonden den borger Cornelis Berenberg op desselfs versoecq van 't secretarisamp^t van Heeren Heemraden, 't welck hy maer 10 maenden heeft waergenomen, weder te largeren en te ontsaen en wyders verstaen den door den E. Couper gedeporteerde en van Sourabaya opgesondenen opperstierman Jan Meyer weder employ te geven, en by gelegentheyt in zyn voorrige qualiteyt en gogie te herstellen etc.

Voorts is nog aen de huysvrouwen van den ondercoopman Reynier Praet en p^t. schipper Pieter Stipper toegestaan met de afgegaene scheepen naer hare (*) mannon, de eerste in Amboina en d'andere in Ternaten, te mogen overvaren, gelyck dit alles by 't resolutieboeck breder geëxtendeert staat te leesen.

18 d^e. 's Morgens vroeg verschynt alhier ter rhee de tot verheuginge nyt Japan 't schip Courtgeens en daermede den oppercoopman en gewesen opperhoofd d'E. Albert Brevinck en den secunde Constantin Raost de Jonge, zynde van Nagasacky den 11^e November affgezeylt en den 4 Desember met de schepen de Veluwe, Couwerve ende Croonenburg aen poelo Timon gecomen, welke 5 bodems vandaer direct naer Malacca waren gestevent, medebrengende een missive, door den E. Brevinck voornoemt en desselfs verranger d'E. Isaacq van Schinne mitsgaders den raad tot Nangasacky in dato 11^e November aen Haer Ed^e. geschreven, waarby alsmede by het rapport, door den E. Albert Brevinck voornoemt nevens de verdere aenhorende bylagen op heden overgelevert, omstandig comt te blycken dat den handel aldaer dit jaer alweder op den ouden voet by taxatie van de Nangasackyse gouverneur was gedreven, hebbende het geheele Comp^t. carguasoen, in Japan aengebragt, belopen niet meer dan / 760566: 5: 9, waarop dese mael d'ongelden onaffgetrocken / 721542: 5: 12 off 95 percento ware gewonnen, en van welke

(*) Er staat: *scheepenwaer waerhare*.

capitalen met de schepen de Veluwe, Gouwerwe ende Croonenburg meest een koper en goude coubanga naer Malacca was gevoert een capitael van / 970330:13:5, om wyders na de kust van Indien voortgezonden te werden, en heeft het voormelte schip Courtgeene voor Batavia overgebragt een Japans retour ten bedraege van / 552016:16:8, bestaende meest uyt:

7000 kisten off 875000 R Japans staelfcoper, 2 picols camphur, voorts nog eenige provisien, 6 paer verlacte comptoiren, een party porceijn, 60 zyde rocken, 9 p^l. goude laeckenen, 330 bereyde velletjens, 250 paren laersjens, 60 zyde watten en andere goederen alsvooren tot / 552016:16:8.

Zynde vandaer dess mael voor de Comp^{te}. overgebragt een cloecke quantiteyt van 25000 kisten koper en daerbyden 7351 p^l. goude couhangs, 60 picols camphur etc.

't Nieuws uyt Japan daarmede ons toegecomen bestaat kortelyck principael in 't volgende:

den Japanzen Keyzer, een wyle tyts sieck gelegen hebbende, was eyndelyck den 4te Juny deses jaers in zyne hoofdstadt Jedo comen te overlyden en desselfs jongste en ibans eenigste broeder, genaemt Manicami Samma, sonder eenige commotie ofte veranderinge in dat ryk vredig gesuccedeert, en soomede den ouder (¹) Dayro van Miaco gestorven ende in welck gewaende heylige ampt desselfs zoon oock weder opgetreden waere;

dit monsson hadden tot Nangasacky 30 atux Chinese joncken uyt verscheyde quartieren ten handel geweest, dewelcke aldaer een capitael na de opgevinge van wel 40 tonnen gouts souden hebben aengebracht; in het landschap Frongo by Satsuma aan de oostkant van Japan was eenige maenden verleden een vaertuygh van vreeint fatzoen met 23 halfnaeckte menschen comen aendryven, welckers spraecke niemant aldaer hadde connen verstaen en zy eenelyck weten te seggen ofte bedieden dat haer lant Patana soude genoemt syn, hetwelcke de Chinesen moenden een eylant omtrent de Manilhas te wesen, dog dat uyt derselver postuur en gestalte niet te zien, als synde groote stercke menschen met dicke koppen, maer na 't lyck wel eer een aert van Tartaren, aengezien wegens (¹) omtrent dat landschap mede een plaets off eylant van soodanigen naem soude gelegen zyn, en was by haer niets anders gevonden als eenigh vischtuygh en sescker ronde correlljens als garst tot spyse, dragende een haer gordel groote messen, buytengemeen scharp geslepen, en vermits deselve menschen seer verhongert en sieckelyck in Japan quamen, soo waren er 17 van uytgeteert en gestorven, en welcke resterende 6 den E. Brevinck uyt last des gouverneurs tot Nangasacky nu mede naer Batavia hadde moeten nemen, gelyck se dan alle met dit schip Courtgeene gesont en welgedaen overgebragt zyn, als sulx en wesmeer uyt het aencomend briefboeck breder can worden gesien en gelesen;

met Chinese brieven had men vandaer in Japan berigt dat de Tartaren de Coxinders met haren aenhang niet alleene van 't vaste land van China uyt de

(¹) Aldus ook in het marginaal extract.

(²) Lees: ergens.

provincie Focken maar oock van de eylanden Ay- en Quemuy weder t'eenemaal soude hebben verdreeven ende de inwoonders aldaer tegena gewoonte geen overlast aengedaen noch berooft maar hun eenelyck gedwongen haer haer ⁽¹⁾ naer de Tartarische manier af te snyden en voorts alle vastigheden met Tartarsch guarnisoen beleth ⁽²⁾, en soude Kimsia, de zoon van Coxinja, al bytyls door gebreck van levensmiddelen van die eylanden nae Tayoan gevlugt zyn, alsoo denselven thans aen magt (als zynde hem zyne onderdanen wagens desselfs harde regeringe niet seer toegedaen) en oock aen geltmiddelen gebreckig waere; in de binnelandse Chinese provincie van Junnam, niet verre van Tonquin gelegen, soude het leger van de overgeblevene rebellerende ouden vermaerden Chinesen veltheer Usanguoy door de Tartairen mede geheel geslagen wesen, alsoo dat het scheen de Tartaren soodoende 't hoeckje wedergaatsch te boven soude comen, alhoewel op dese tydinge nog geen vasten staat te maecten zy etc. Dusverre de tydinge nyt Japan.

's Voorniddags comt alhier van Chirribon over Indermayoe aen te landen 't fregatje de Griffioen, medebrengende 5 brieffliens, d'eerste door den capiteyn Jochem Michielse en den raat nyt Sirribon in dato 3 deser, de 2de in 't Maleys door den Pangiran Depatty off jongsten Sultan aldaer, welckers translaet hieronder staat te volgen, ende de laeste door den schipper Beyert Visch nyt Indermayoe den 8 deser, alle aen Haer Ed^e. geschreven en beyde die van onse bevelhebbers van geenen bysonderen inhoudt, als dat de saecken aldaer nog in voorige stande stonde en den Bantamsen Singa Wiprana, waarvan hiervooren onder dato 24 passato en primo deser zy gesproocken, met zyne 5 conluxvaertuygen en 180 Bantammers weder naer huys was, sonder dat denselven yets bysonders wagens zynen heere off ter negotie hadde connen obtineren etc. off uytrechten, gelyck dat breder by 't aencomend brieffboek onder 't quartier van Sirribon en Indermayoe staet uytgedrukt, en

Volgt nu de translaetmissieve, door den Pangiran Depatty off jongsten Sultan tot Sirribon aen Haer Ed^e. geschreven met eenige syner nader afgesondens Javanen, die met dese chiloup hier mede overgecomen zyn.

Desen brieff nyt een suivere oprechte genegentheyt, verseld met alle deugd en groote eere van Pangiran Dipatty, comt aen zynen heer, die in grootheyt en hoogen staat verheven ende soo boven als beneden wints over zyne goetheyt seer beroemt is, die oock zeer magtig is in de velden des oorlogs, dat alle zyne vyanden soo te water als te lande bevreest zyn. God de Heere wil hem geluck geven, opdat hy alle conluxkinderen die in nood zyn hier beneden wints alsmede in haere beradinge met alle gerechticheyt magh helpen.

Verders maeckt uwen dienaar bekend aengaende het gedoente van die van Golongongh, dat zy den Sousonhounangh Aman Courat ofte den

(1) Dit tweede haer heb ik ingelascht.

(2) Lees: beeth.

Heer Generael voor haren heer niet willen erkennen, alsoecq dat die van de kleine plaatsens van Priangan tot Kaloukong zyn verscheenen; het sal goet zyn dat mynheer hier staet dewyl se klein syn, maer wanneer groot werden zal sulx sonder groote moeyten niet connen gedaen werden, maer Tsigantjens is met die van Cheribon en Goelagongh is myn voorouders behorende, dog die van Golongong willen haer voor de Heer Generael niet vernedaren. Dierhalve is myn harte ongerust, want het quaet off goet dat icq doe staet alles aen den Heer Generael, want de Heer Generael is myn vader, op wien icq alleen myn vertrouwen stell. Het goet dat icq te seggen hebbe staet in desen brieff vermeldt. Eynde.

Heden ter extraordinaire vergaderinge naer 't lesen eeniger ontfange papieren met de E. Brevinck uyt Japan is aen den boeckhouder Melchias van Groenensteyn vergunt met zyn vrouw en familie per 't schip Hondsholredyk, daer hy onlangs mede uyt 't patria gecomen zy, naer Amboina te mogen vertrecken om aldaer geemployeert te werden.

19 d. 's Morgens comt den Moorsen off Biemazen sabandhar Codja Roehoe (van Bima op 17 deser over Java's Oostcust met eygen vaertuygh hier aengecomen) binnen 't casteel, overleverende Syn Ed^e. 3 Maleytze briefkens, door de Coningen van Bima en Dampo aen Haer Ed^e. mitsgaders oecq eene voor den Coninck van Bima aen den Ed^e. Heer Directeur Generael geschreven, dewelcke naer gedaene vertalinge in 't Duyts bevonden zyn van volgenden inhoud, ende eerst die van den Koninck van Bima aen Haer Ed^e.

Translaetmissive, van den Koning off Radja Bima en Toeriligampo aen Haer Ed^e. geschreven.

Desen brieff uyt een suyper oprechte genegentheyt nevens veel groete van Radja Bima en Toeriligampo comt aen de Heer Gouverneur Generael en Raaden van India, die in grootheyt en hoogen staet verheven ende seer wys en verstandig zyn om alle zaecken soo te water als te lande te bestieren, seer oprecht in 't straffen van alle misdadigers en goedertiernd over alle arme en nooddriftige, alsmede seer standvastig en getrouw in 't onderhouden van haers contracten met alle groote Coningen onveranderlyck tot in der eeuwigheyt, over welcke deugden zy in alle plaatsen seer beroemt werden.

Verders maeckt Radja Bima en Toeriligampo haere meninge aen den Heer Gouverneur Generael en Raaden van India bekend, alsdat Loewadja en Hoekassy hebben gelast om haren broeder en onsen zoon Grain Panaragan te gaen ontmoeten, soo UEd^e. hem gelieve te gelasten om verdere Comp^e. dienst te doen. Ons gevoelen en vertrouwen is, dat alleenlyck de Comp^e. en niemant anders onsen soon Radja Panaragan zal beschermen en met alle toegenegentheyt helpen, dog soo de Comp^e. nog niet genegen is om onsen

zoon Radja Panaragan tegenwoordig herwaerts te zenden, soo gelieve UEd^t. indagtig te wesen om onsen dogter, genaemt Dain Nesaly, over te senden met de belofte van de Comp^t., alsoo wy Comp^t. genegentheyd gaerne soude willen ontfangen en syn oocq genegen om onsen dogter te ontmoeten. Tegenwoordig hebben wy aen de grooten niet anders te zenden als een half Binase coyang cadjang tot een teecken van leven, die niet gelieft te veragten.

Volgt nu het translaethriefte, door Radja Dampo aen Haer Ed^t. geschreven.

Desen brieff uyt een zuivere oprechte genegentheyd nevens veel groete van Radja Dampo comt aen de Heeren Gouverneur Generael en Raden van India, die God de Heere wil verleenen geluck en een lang leven in dese werelt, die in dese tyt soo te water als te lande in grootheyd en hogen staet verheven ende alle vremdelingen seer toegenegen zyn, alsmede seer verstandig om alle plaetze van haer bontgenoten te beschermen.

Vorders wanneer den capiteyn Maros op Dampo behouden was aengecomen, doen heeft Radja Dampo al het seggen uyt den brieff, die capiteyn Maros heeft medegebragt, vanwegen het gedoente van Boemisoera wel verstaen, dog daerover was zoolange nog niet beraden ende die saecke tot een eynde gebragt, maer nu hebben wy volkeren van Dampo denselven (*) Boemisoera soecken te agtervolgen, ende al hetgeene dat de Comp^t. ons sal gelieven te gelasten, sullen wy doen en naercomen: oocq hebbe wy by de plaetse van Boemisoera een vastigheyt gemaect, maer Boemisoera heeft ons gevraegt om wat redenen de Comp^t. en zynen heer Radja Dampo hem wilde beoorlogen, want de Comp^t. is myn heer, en zyde: waerom souden wy kleene lieden de Comp^t. voor onsen heer niet erkennen, temeer Radja Dampo de Comp^t. selfs daervoor erkent? Soodanig is het seggen van Boemisoera; dierhalve maecke 't selve aen den Gouverneur Generael en Raden van India bekend. Wat gelieft nu den Gouverneur Generael en Raden van India te ordonneren dat wy hierinne doen sullen, opdat wy hetselste mogen naercomen? Indien Godt de Heere ons geluck off ongeluck geeft, de Comp^t. sal hiernaes daarvan kennisse hebben. Tegenwoordig hebben met Codja Roeboe tot teecken van leven niet anders te senden als 2 swarte paerden. Vorders zynder 3 van myn metgezellen, die in Banda woenen en genaemt syn Sikoery, Simila en zyn soon, welke icq aen de Comp^t. seer instantelyck versoecke haere hulpe gelieve te bethoonen, soo wanneer der een sloep off schip in Banda mogte wesen, dat ze met Comp^t. passe nae Dampo mogen gebragt werden. Wyders wat sengaet het sappanhout, wegens Chodja Roeboe is hier onder myn noch 1880 picols berustende, hetwelc icq voor hem sal betalen, en indien icq door onwetentheyd iets hebbe misdaen, gelieve

(*) Er staat: denselven.

den Gouverneur Generael my hetselve te vergeven en zyn goetheyt aen myn behoovenen, want ick stelde alleenelyck myn vertrouwen op den Gouverneur Generael.

Volgt nu nog het translaatbriefje, van den Coningh van Bima en Turiligampo aen den Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman geschreven.

Desen brieff uyt een auyvere opregte genogentheyt verselt met veele groote van Radja Bima en Toeriligampo comt aen den Heer Admirael, die in grootheyt en hoogen staat verheven ende seer verstandig is om alle saecken soo te water als te lande te bestieren, seer oprecht in 't straffen van alle misdadigers ende medogende over alle arme en nooddriftige, seer standvastig en getrouw in 't onderhouden van contracten met alle groote Coningen tot in der eeuwigheyt sonder deselve te veranderen, wiens deugdelycke naeme daerover in alle plaatsen seer beroemd werdt.

Verders maecte aen den Heer Admirael bekend, hoedanigh het met ons en ons lant gelegen zy. Wy hebben op niemant anders als op den Heer Admirael ons vertrouwen, die ons en ons lant can helpen en alle deugden toebrengen, want wy hebbe van den beginne aff tot nu toe altyt op den Heer Admirael vertrouwt, en ons gevoelen is, soo wy door onwetentheyt yals mogten comen te misdoen, dat den Heer Admirael ons wederom tot het goede sal brengen ende ons en ons lant vreugde laten genieten, maer soo den Heer Admirael ondertusschen eenige agterklap van ons op Batavia mogte comen te hooren, soo versoecke wy ernstig aen den Heer Admirael, dat hy ons gunstig gelieft te wesen en de saecke wel t'ondersoecken, alsoo wy op den Heer Admirael seer veel vertrouwen, dat hy in alle saecken ons en ons lant ten goede sal wesen. Verders vanwege myn soon Radja Panaragan, dat hy op Batavia woont en Comp^e. werq doet, hebben wy met groote blydschap verstaen en vertrouwen oocq dat den Heer Admirael tot synen besten sal wesen en syn gedagten over hem tot zyn welvaren sal laten gaen. Wyders hebben wy tot teecken van leven niet anders aen den Heer Admirael te senden als 2 witte paerden, een hengst en 1 merrie, welcke wy aen den ⁽¹⁾ Heer Admirael senden tot vermacek en in ons lant oocq raar en seer geagt is.

's Avonts erlangen per Javaens vaertuygh al laet een briefje van Bantam, door den resident Willem Caëff op gisteren aen Haer Ed^e. gecarteert, meldende dat 't Engels schip de *Retourner*, dat nae Jamby vertroocken was om hun logie daer weer op te rigten, vrugteloos en ledigh op Bantam was geretourneert, sonder eenige peper, vermits den Jambyzen Sultan Anum in zyn ryck en stadt door de Palimbaugers ende de Macassaren onder Dain Mangika omgingelt en beseth

(1) Deze twee woordjes heeft het H.S. dubbel.

soude wezen, dog stinde de Johorit danzelven Jambinees, soo men zeyde, met zyn magt volgens voorgeven oocq weder te hulp te comen;

van Atchin was een vaertuygh, toebehorende den gewesenen sabandhar Sacradana, teruggecomen met een quantiteyt gout, kleden, ten bedrage wel van 10000 ryxdaelders;

ende vermits de Bantamse Balyers en Maleyers over den arbeyt aen het nieuwe coninxfort in 't paleys hadden gemurmureert (gelyck hiervooren onder dato 14 deser staet aengeroert), soo had den jongen Sultan de hooften derselver by zig onthoden en de reden deswegen affgevraegt en waerom sy niet voor hem wercken wilden, waerop de Maleyers tot verschoningh aenbragten verstaen te hebben Syn Hoogheyt haer naer Batavia wilde senden en ten dien eynde oocq alreede 2 à 3 Nederlandsche schepen op de Bantamse rheede verscheenen waren, en indien Syn Hoogheyt haer in zyn lant niet langer wilde gedogen, dat se dan liever vrywillig wilden verhuysen, dog de Maccassaren dienden Syn Hoogheyt opdat (*) se van geen Batavise fugativen swarten ofte den besneden Nederlandsen Hendrick gecommandeert nog haere krissen afgenomen wilden wesen, ende de Balinesen wilden almede tot 't affnemen hunner krissen niet verstaen, met voorgeven dat se volcq waren die sonder beloninge niet konden wercken, dog al dit ongenougen was gestilt soo haest den jongen Sultan zyn oom, den Pangeran Kidol, 't gesagh over haer hadde aenbevolen, en die se oocq weder aen den arbeyt hadde gebragt etc., gelyk sulx en 't verdere broder by 't aencomend briefthoeck can worden gelesen.

In Rade van India is heden ter extraordinaris vergaderinge verstaen in plaets van de reets geprojecteerde schepen Betuwe en 't Huys te Spyck voor de laaste besendinge na 't vaderlant om gegeven reden alsnu derwaerts aen te leggen de schepen Vrye See voor Amsterdam en 't nieuwe schip Java voor Hoorn en Euckhuysen, gelyck sulcx by 't resolutieboek nevens oocq de geïnserceerde verclaringe van de visite en bevonden bequaemheyt van de Vrye Zee comt te blycken.

21 d^e. 's Morgens wert ons per Chinees vaertuygh van Litsoeko van Malacca toegebracht een brieffie, door de Heeren Gouverneurs Jacob Jorisse Pits en Cornelis van Quaelbergh nevens den E. Jacques Buquoy mitsgaders den gewoonlycken raad aldaer gedugteeckent 8 deser, meldende onder anderen dat de Heeren Cornelis van Quaelbergh en Jacques de Bucquoy met de schepen den Briel, Jamby en Delfshaven den 22 November aldaer behouden waren gearriveert ende de Heer Gouverneur Pits al vast bezig was om een zynen vervanger transport te doen en sig tot de reyse naar Cormandel gereet te maecten;

verscheyde vreemde schepen waren daer weder aengecomen, als den 27 October 't scheepje van Suagys veltheer Rago Nado Pandito van Portonovo met 219 packen kleden; den eersten November 't chialoupje van den Engelse capiteyn meester Lamthon uit Siam met sout etc.; den 24 d^e. 't Engels scheepje de Phenix van m^r. Weyth mede van Siam met 60 picols koper, 50 kisten met porcelyn etc., zynde 't seifde den 5 deser weder van Malacca naar Masulipatnam vertrocken; den

(*) Te lezen zal zijn: dat, Immers dienden beduidt; antwoordden; zie bijv. hierboven bl. 97: daerop dien bode diende dat den Coninck enz.

27^e November 't Moors scheepje Wengely Porwey van Nella Tamby Sitty van Portonovo met 75 pakken kleeden; den 4^e Desember het Engels Comp^t. scheepje den Egel uyt Siam met 1000 picols koper; den 5 d^o. 't Engelse particulier scheepje de Bengaelse Coopman uyt Bengale met 13 lasten rys, 20 lasten taruw, 70 pollen boter, 60 d^o. oly. 15 canassars amphioen en 10 pakken fotassen etc.;

uyt Pera had men advys dat den Radja Pera en Hato Bandora seer woelden om goede partye thin byeen te brengen, dog ten welken eynde nogh onseker; anders stinden de saecken daer nog in goeden stant; tot Queda souden 2 Moorse schepen ten handel leggen, en werwaerts eerstdaags den koopman Adriaen Weylant met 't jacht Moyderbergh af te gaen stont, om 's Comp^t. gerechtigheyt van deselvo en andere in te vorderen, gelyck sulx en 't verdere by 't aencomend briefboek onder Malaccas papieren in 't breede te beogen staat.

Heden ter extraordinaire vergaderingh wegens 't aftzenden der gereede retoursscheepen Mauritius Eylant, Silversleyn en den Blauwen Hulek onder 't gesag van den schipper Huybert Barentze Gruyt als schout by nagt gebesoigneert zynde, is meteenen gearresteert de afgenomene crissen door den Heer Gouverneur Padbrugge van de 3 gedoteneerde Ternataense Prinzen ostagiars Alam, Rety en Marsoaly op nieuwejaersdag door Zyn Ed^l. aen haer met fatsoen weder te doen overhandigen en wyders verstaen met de gezeteerde drie retoursscheepen naer Caep de Goede Hoop verscheyde quaatwaardige gearresteerde en die men niet vertrouwt, inlandse Maccassaeuse grooten etc. aff te senden, gelyck sulx by 't resolutieboek en wat er dies meer zy specifijc uytgedruckt staat.

22 d^e. 's Morgens gewert ons per Javaen van Bantam een klein advisje van den resident Caelf, op eergisteren aen den sabbandhaer Ockersze gecarteert, behelsende eenelyck een bekendmaeckinge van 't arrivement van een Engelse scheepje uyt Tonquin aldaer etc.

25 d^e. 's Voormiddags comt alhier uyt Bengale te verschynen de fluyt de Beemster en daermede oock over juffrouw Domingo Borellje, weduwe van wylen den Heer Ordinaris Raat en gewesen directeur aldaer Wilhem Volger. De papieren ons hiermede toegecomen zyn van den opperkoopman Harman Fentzel, p^t. gesaghebber mits het overlyden van den Heer Directeur Jacob Verburgh op 7 October passado, nevens den raad tot Ougly aen de Hooge Regeringe alhier van den 21 der voorleden maent November, verselt met verscheyde daeraen gehorende bylaegjens en documenten, onder dewelcke oock is gevonden een copie-missive, door den E. Joan Kell en verderen raad uyt Souratta de dato 7 September 1680 met nog een origineel appendix van den 14 desselven maents over den lantwegh van Cormandel en Bengalen dubbel herwaerts geschickt, en waeraff dese nu ontfangen zynde in 't corte is behelsende 't volgende nieuws:

den Hertog Mameth Aminchan 't cancellierschap van 't ryck door den Mogel aangeboden en daertoe verkooren zynde, was sulx by denselven dog niet met de grootste genegenetheyt aengenomen, lopende de gerugten dat den Prins Achaber reets in aftogt was om gedagten Hartogh van 't bestier van de provintie van Amadabath te vervangen;

de verwisseling van den chirurgyn Jacob van den Bergh in plaats van den in ongunst vervallenen ondercoopman en chirurgyn Jacques du Pres soude men op desselven Hartogh Aminchans nader versoeck om redenen en ten dienste van de E. Comp^e. inwilligen;

wegens den verhoogden thol der coopmanschappen van 2 tot 5½ percento in plaats van 't hoofteelt, de Europiaense natien opgelecht, waarvan hiervooren diekmaels gesproocken zy en waeralf d'onse noch hoope hadden gehad, schoon de Portugesen en Jesuiten in Agra en elders 't selve moesten voldoen, niet seer gemonyt te sullen werden, was alenu door den Souratzen gouverneur met 't sluyten zynen jaerboccken wel expres gevordert, en daerdoor veroorsaecht dat 't voorrige project nu weder by der hand genomen en tusschen d'Engelse, Francken (dewelcke voorheen soo op 't point de l'honneur stonden) ende d'onse tesamen verdragen wiert, dat men gesamentlyck en yder in 't bysonder een versoeckschrift soude op 't papier brengen tot ontslaginge van dese nieuwe ontlasinge en sulx aen den Souratzen gouverneur overhandigen, dog over de instellinge daeralf almeede niet connende eens worden, wiert sulx den gemelten Moorsen gouverneur bekendgemaect en overgelaten om door denselven met advys van de maeckelaers een ontwerp te formeren, gelyk oock door denselven heer was volbragt, welc concept dan naer eenige veranderinge van yder natie een in 't net geschreven zynde, soodanig als drie requesten van eenen inhonde in 't begin van September tot versoeck om afschaffinge van de voorsz. 1½ percento verhoogden thol naer 't hof opgezonden waere, hebbende de voorsz. Moorsee regent belooft dat er by goeden uytslaghe van dat versoeck uytterlyck in 't generael niet meer als 30 duysent roepia souden behoeven te werden uytgeschooten, als te weten: 10000 voor den gouverneur, 10000 tot schenckagie voor de grooten, 5000 voor den tholman en noch 5000 voor diversen andere, en noch was het te wonschen dat sulx soodanigh maer mogt comen uyt te vallen, 't welc in plaats van en tegens de 1½ percento thol te veel soude differeren;

de oorlogen en beroerten in 't Mogolse ryk bleven nog al continueren en schynende den Coninck by zyn genomen resolutie om de Raspoeten te verdelgen te volharden, onthoudende zig ten dien eynde nog tot Asmeer, waardoor den wegh tusschen Agra en Amudabath tot groote schaade des handels voor de cooplieden als 't gesloten bleef; oock had den Mogol off Coninck Oranzeeph uyt een verkeerde inbeeldinge van Mahomethaense godvrugtigheyt al het oude Conincklycke huysraet van kunstige schilderyen, rariteyten etc., by zyne voorvaderen versamelt en dat maer eenigsints nae beeldwerck geleeck, in Agra nu enige maanden geleden openlyck doen verbranden, 't welc wel op een schat van driehondertduysent ropias gewaerdeert wiert;

over de doot van Souwagie Ragie stelden de Mogollen in 't generael hun seer gerust en voor vast dat zyne inersaten geen couragie nog beleyt genoeg sullen hebben om 't Mogolse ryck voortaan te derven onrusten, 't welc evenwell niet vast ginck, alhoewel 't voor den stand der negotie soo wel te wonschen was;

uyt Siddera waren vyff en uyt Mocha 4 inlandsche rycke schepen in Souratta terughgekeert, die op de voorsz. plaatsen en goeden handel hadden aengetroffen

en d'eerste omtrent wel 1500 duysent contante ropias medegebragt ende de lasten, soo men geloofde, niet veel minder, en 't welc in Comp^s. coopmanschappen na men hoopten een goeden vertier in Souratta stonde te veroorsaeken;

nyt Engelandt waren in September voor Souratta 5 schepen in Bombain verscheenen, dewelcke tot versterckinge van die plaats 40 soldaten overgebragt hadden, en wiert door die natie thans daer alomme grooten inkoop van lywaten en andere goederen gedaen, slaende alles aan dat meer te krygen was, en dat met seer grooten haest om daerdoor misschien wat vroeger hun retouren te doen off wel den duurderen inkoop te verhoeden, 't welc vermits gerugt wiert nog 3 particuliere schepen nyt Engelandt als een tot Portonovo, een in Goa en een tot Bombain gearriveert souden zyn, dog op wat voor een voet die souden negocieeren wist niet, aengesien verscheydenlyck daeraff zelf onder die Engelse vrunden gediscoureert wiert:

geen Francen schepen waren tot nog in Souratta vernomen, alhoewel die natie almede nog redelyk groote incopen, byzonder van lywaten, voortsetteden, dog hun credit scheen onder de Mooren niet seer groot, hoewel se echter opnieuw nog 30000 ropien op intrest gecregen hadden:

volgens het aenseggen van den Suratten gouverneur wasser eyndelyck ordre van 't hof gecomen, om met 't bouwen van een lang versogte nieuwe Comp^s. tent aan Soualys strant voort te varen, gelyck sulx en 't verdere van de Sourattse ssecken by 'taenkomend brieflboek onder 't quartier van Souratta in 't brede staet aengehaelt en can werden gelesen.

Volgt nu kortelyck den inhoud van de Ouglyse off Bengaelse missive, bevattende onder anderen 't volgende nieuws:

de schepen 't Wapen van ter Goes, Pynacker, Swanenburg, Oosterblocker, Westeramstel, Aerdenburg, de Graeff en Berckmoer van Batavia, item 't Huys te Bergen, Nederhorst en 't hoecker de Lyster van Ceylon, hebbende 3 à 4 myl van Bellasoor in 't incomen ontrent de Ganges een seer vehementen (*) storm en orencaen uytgestaen, waren alle behouden voor Ougly verscheenen, hoewel dat Oosterblocker al zyn ronthout tot de vlaggestock incluyt, Swanenburg zyn booth, Westeramstel zyn groote mast en de hoecker de Lyster syn groote stengh, lockemast en 't boegspriet verlooren hadden, en behalven alle nog verscheyde ankers en touwen etc.:

den heere directeur Jacob Verburg was, als hiervoor is genoteert, op den 7 October voor-dageraat (na 5 à 6 dagen leggens) tot Ougly aan een vehemente koortze comen te overlyden, hebbende daegs voor zyn scheyden den raat laten vergaderen, en nadat wegens het aenleggen deser schepen naer Batavia en Ceylon hadde gediscoureert, vaders gelast den secunde Harman Fentzel cito nyt Cassimabazaer te onthieden, dewelcken eerst den 12 daerna en na des directeurs afsterven daer gearriveert zynde, doen aenstonts door den raat als p^l. gezaghebber van de Bengaelse directie was voorgesteld geworden en om die absolute functia alsnu versoekende etc.:

(*) Er staat: hevenanten. Anders minder storende fouten laten wij maar liever onveranderd.

met de verschyninge van den nieuwen Nabab Tussichan tot Pattana hadden d'onse alweder aen denselven een geschenck van 3100 ropia en aen den duwan Mier Soffy Haddy Mameth 350 gelycke ropias moeten doen, behalven nog 500 ropia, dewelcke haer genougsaem afgedwongen waren voor en aler men een firmen tot den vryen handel en passe tot het affvoeren van den zalpeter hadden connen erlangen etc., dog om 't bewuste hooftgelt wierden d'onse aldaer nu alsnog niet meer aengesproocken;

de Engelschen woelden in Bengalen seer in den inkoop van armosynen en andere wharen en had den Nabab tot Pattana hun almede 2000 ropia affgeperst voordat hunne vaertuygen wilden largeeren;

tot Bellazoor waren zedert den 15 January deses jaers 33 soo Engelse als France en Moorse schepen en andere inlandse schepen en vaertuygen uyt diverse gewesten met alderhande coopmanschappen en contanten gearriveert, daeronder 4 Engelse Comp^{en}. bodems, genaemt den President, Egel, Sampson en Barcklay Castel, die in grooten storm almede aen anckers en touwen etc. schade geleden en uyt Engeland aengebragt hadden 20 kisten met gont, 40 d^o. zilver, 12 d^o. met realen nevens meer andere Europiaense coopmanschappen, alsmede eenige werckbasen en ingedrienten tot het verruwen van zyde etc., 't welck die vrunden soo 't schynt yverig sogten voort te setten, buyten alle dewelcke daer oecq noch een particulier scheepje, genaemt Jan en Willem, mede uyt Engeland over Masquetta en Persia was aengecomen, zynde tot Londen door eenige coopluyden gesquippeert en met 's Coninx passe versien, sullende de inladinge daeraff naer de gerugten bestaen in ruym 100 duysent pagoden off 200 duysent rd^t. aen baer en ander silver, behalven de coopmanschappen, mitsgaders nog een ander particulier Engels scheepje, genaemt de Recouver, uyt Perzia, eenelyck met 2 paerden, parthye zilvere abasjens en eenige fruytagien etc., waertegens weder voorts van gedagte Bellesoor mede na diverse quartieren zedert December 1679 met veelerhande diverse Bengaelse wharen etc. 25 scheepen en mindere navetten naer verscheide quartieren waren afgevaran etc.;

den bekenden en gevlugten Batavias borger Willem Moray, jongst van Bantam op Madraspatnam en vandaer met 't Engels schip de President tot Bellesoor aengecomen, was den 10 September overleden, hebbende tot executeurs van zyn uytterste wille gestelt den coopman David van den Hemel en chirurgyn Jacob Hengst, zynde dessells nalatenschap geïnventariseert en hy publicque venditie vercoft voor / 844, 't welck voor zyne niet weynige onnosele crediteuren tot Batavia etc. niet verre sal connen strecken, gelyck sulx alles en 't verdere raeckende Comp^{en}. negotie in dat Bengaelse ryk, die in den vertier der coopmanschappen wel vry wat beter was te wenschen, by 't aencomend briefflhoeck ampel uytgedruckt staat te lesen, hebbende wyders de fluyt de Beemster uyt Bengalen voor carguazoen en tot inladinge aengebragt de volgende coopmanschappen en andere goederen, als namentlyck:

voor 't patria:

217600 R zalpeter;

1800 chitren;
 7250 R hornen;
 4000 p^r. armozynen;
 607 R zyde;
 350 p^r. sologessies;
 915 p^r. sanen;
 1805 p^r. cassan;
 800 p^r. malleimollen;
 100 p^r. hammans;
 300 p^r. louriasen;
 100 p^r. niquanias;
 3200 p^r. roemaels;

voor Japan:

2800 p^r. effene gingangs;

voor Batavia:

2758 R Pattanase amphioen;
 100 p^r. restas;
 1600 p^r. marades photasen;
 57960 R boontjens;
 17088 R kitzery;
 90000 R ryst, bedragende tesamen met d'ongelden daerop
 een somma van..... / 136825:— .

's Namiddags wert juffrouw Domingo Boreiljo, weduwe van den heer Willem Volger zaliger gedachte, jongst-cort gewesene Ordinaris Raad van India en directeur in Bengalen, door den E. fiscael Gualter Zeeman, d'E. Joan Parvee, nevens de S^{rs}. Hendrik Canzius, Gerrit Hooft en de juffrouwen Parvee, Bouckes, Coulster, Cleyer etc. van boort van 't voornoemde fluytschip de Heemster gehaelt en aen land ten huysse van Syn Ed^{de}. gebragt, daer zy doen van de heeren en juffrouwen oock is verwellecomt.

's Avonds gaet de chisloup de Vlioger na de Straad met een elken brieflie aen den resident Willem Carff tot Bantam, op boden geteeckent, sullende hetselve by ontmoetige aen de Cat en de Kater in de Straadt cruyssende overgegeven werden, om voorts door deselve op Bantam aen onsen resident te doen bestellen, behelsande 't selve brieflie ten principalen, dat de fregatjens Kat en Kater met de versorgde verversinge de nu afgaende 3 retourshapen sullen volgen totdat de generale papieren aen deselve bestelt sullen wesen, en om dan voorts nyt de becruyssinge alhier teruggekeeren, vermits daermee thans geen voordeel conde werden gedaen en oock den jongen Bantamsen Sulthan niet gelegen is gecomen eenige zyner vaertuygen mede te senden, gelyck sulx en 't verdere by 't afgaende briefboeck staat nytgedrukt.

Wat later in den avontstont komt alhier uyt Bengalen over Coringo op de kust Cormandel eyndelyck nog na lang uytzien behouden dog seer gedevaliseert te arriveeren de fluyt Jauskercke, zynde door een swaren orencaen na gemelte Coringo verdreven, als hebbende al zyn rothout in dien storm verloren gehad, gelyck ⁽¹⁾ medebrengende een duplicata missive, door den heer directeur Jacob Verburgh zaliger en raad in Bengalen van den 2 September voorleden aen Haer Ed^e, waarvan de weergaedes reets op den 21 en 23 November met de schepen 't Huys te Cleve en de Graeff aengebragt zyn, mitsgaders nu nog een cleen advysje van de Daalheronse opperhooffden aen Haer Ed^e. de dato 7 October uyt Coringo, behelsende eenelyck de aencomste van gemelte fluyt seer ongsreddet aldaer en dat se, nae hun vermogen deselve gerepareert hebbende, ten spoedigsten met zyn volle en nog onbeschadigde inladinge na Batavia hadden voortgedepecheert etc., gelyck sulx alles by 't aankomend briefboek staet aengehaelt, hebbende de ladinge, van dese gemelte fluyt uyt Bengalen medegebragt, bestaende ⁽²⁾ in de volgende coopmanschappen en andere goederen, deweleke Gode danck na zooveel uytgestaene rampen en periculen met soo een gekrenckt en byna ongebonden schip ten meerendeele onbeschadigt zyn gebleven, als:

voor 't patria:

326400 $\mathcal{R}$ zalpeter;
 35081 $\frac{1}{2}$ $\mathcal{R}$ diverse zyde 218 balen;
 2428 $\mathcal{R}$ florettegaarn;
 2000 p^t. roemaels;
 500 p^t. Bellezoorse gorras;
 500 p^t. effene gingans;
 300 p^t. douriaasen;
 200 p^t. hammans;
 250 p^t. cassen de Malda;
 400 p^t. malleemollen;

voor Japan:

8786 $\frac{1}{2}$ $\mathcal{R}$ diverse zyde;

en voor Batavia:

5800 $\mathcal{R}$ amphioen;
 1200 p^t. marados photassan;
 440 p^t. zeykleden, belopende tesamen met de ongelden / 108478:7:4.

(1) Leen: denkelyk: eenelyck.

(2) Leen: bestaen.

24 d. 's Morgens voor den dag vertracken uyl deser rhede voor de 2de besendinge de ingerode schepen Mauritius Kylant als schout by nagt nevens Silverateyn en den Blaauwen Hulck naer Caep de Goede Hoop na de havenen onses lieven vaderlands omme huc by de vooraffgegaene 4 retoursebepen de Burg van Leyden, China, 't Wapen van Alckmaer en Prins Willem Hendrick onder de E. Heer Admirael Ryckloff van Goens de Jonge, soo men hoopt, aen de Caep te voegen en voorts alsoo geconbineert na onses lieven vaderlands voort te zeylen. Den Almogende zy gesmeeckt dese costelycke kielen aldaer behouden en sonder rampen voorspoedigh over te brengen tot troost der Participanten, steunsel van den Oost-Indischen staat, en dat deselve tot verligtinge der swaere te dragene ongelden een goeden maret tot vergenouginge onser Heer Principalen mogen aantreffen, amen, als zynde dese drie bodens gecargeert met een emportante ladinge van f 1604657: 8: 2, deweleke over deselve verdeelt zyn in maniere als hieronder in ordre en breede staet gespecificeert:

in 't schip Mauritius Kylant voor Delft:

- 50000 R garioffelnagelen;
- 5832 R soely;
- 25080 R notenmuscaten;
- 2600 stuks geconfyte notenmuscaten;
- 40000 R caneel;
- 142106 cattys swarte geharpte peper;
- 175 R mannetjesnooten;
- 122400 R Bengaelse zalpeter;
- 26750 R Ziams sappanhout;
- 3740 R benjuyne;
- 6070 R Bengaelse rouwe zyde;
- 1517 $\frac{1}{4}$ R Bengaelse florettagaarn;
- 18580 R Persiaense zyde;
- 920 p^a. gebleeckt guinees lywaet;
- 400 p^a. rouw guinees lywaet;
- 40 p^a. bruynblauw guinees lywaet;
- 800 stuks root en blaauw negroskloden;
- 2120 p^a. gebleeckte salempouris;
- 130 p^a. salempouris cangans;
- 560 p^a. bruynblauwe salempouris;
- 1280 p^a. gebleeckte parcallen;
- 1000 p^a. gebleeckte moeris;
- 1160 p^a. rouwe zeyldoek;
- 800 p^a. bruynblauwe zeylkloden;
- 1680 p^a. chitsen, gedrukt op parcallen;
- 1040 p^a. chitsen, gedrukt op bethilles;
- 1500 p^a. gemeene gebleeckte bethilles;

- 400 p^a. gebleeckte bethilles d'oirnael;
 900 p^a. gebleeckte bethilles Ternatanes;
 200 p^a. rouwe bethilles Ternatanes;
 830 p^a. diverse fyne gedruckte en geschilderde chitsen;
 800 p^a. alegias bethilles;
 500 p^a. gebleeckte chiavonys d'oirnael;
 8100 p^a. gemeene gebleeckte chiavonys;
 160 p^a. Chormandelse gebleeckte bassas;
 160 p^a. bruyblauwe bassas;
 800 p^a. Bengaelse roemals;
 116 p^a. hammans d'handiael;
 100 p^a. Bengaelse douriasen;
 130 p^a. d^o. gerras;
 200 p^a. gerberrys;
 200 p^a. effene gingam;
 236 p^a. cassen d'Malda;
 100 p^a. mallempollen, bedragende tesamen..... / 279374: 17: 8;

in 't Eylant Mouritius voor Rotterdam:

- 50000 $\mathfrak{R}$ garieffelnagelen;
 5698 $\mathfrak{R}$ foely off maçis;
 25050 $\mathfrak{R}$ notenmuscaten;
 2300 stucx geconfyte notenmuscaten;
 178 $\mathfrak{R}$ mannetjesnoten;
 40000 $\mathfrak{R}$ Ceylonse caneel;
 142106 cattys swarte geharpte peper;
 122400 $\mathfrak{R}$ Bengaelse zalpeter;
 26750 $\mathfrak{R}$ Sinns sappanhout;
 5606 $\mathfrak{R}$ benjuyn;
 6070 $\mathfrak{R}$ Bengaelse rouwe zyde;
 1517¹/₂ $\mathfrak{R}$ Bengaelse florettegaarn;
 15220 $\mathfrak{R}$ Persiaense rouwe zyde;
 980 p^a. gebleeckt guinees lywaet;
 400 p^a. rouw guinees lywaet;
 40 p^a. bruyblauw guinees lywaet;
 2040 p^a. gebleeckte salempouris;
 560 p^a. bruyblauwe salempouris;
 130 p^a. salempouris cangam;
 1120 p^a. gebleeckte parcallen;
 1100 p^a. gebleeckte moeris;
 1080 p^a. rouw zeyldoeck van de east;
 800 p^a. bruyblauwe zeylkleden;
 1680 p^a. chitzen gedrukt op parcallen;

1040 p ^r .	chitzen gedrukt op bethilles;	
1800 p ^r .	gemeene gebleeckte bethilles;	
400 p ^r .	gebleeckte bethilles d'oirnael;	
800 p ^r .	gebleeckte bethilles Ternatanes;	
200 p ^r .	rouwe bethilles Ternatanes;	
900 p ^r .	diverse fyne geschilderde chitzen;	
800 p ^r .	allegias bethilles;	
600 p ^r .	gebleeckte chiavonys d'oirnael;	
8400 p ^r .	gemeene gebleeckte chiavonys;	
240 p ^r .	Chormandelske ballas;	
700 p ^r .	root en blaauw geruyte negroskleden;	
900 p ^r .	Bengaelse roemaels;	
234 p ^r .	hammans d'handiael;	
100 p ^r .	douriasen;	
180 p ^r .	gerras;	
400 p ^r .	gerberrys;	
300 p ^r .	effene gingams;	
175 p ^r .	cassen d'Malda;	
200 p ^r .	mallempollen;	
10 stuken	yser canon tot ballast ongetacxeert,	
tesamen belopende.....		/ 280465 : 12 : 12:

in Mauritius Kylant voor Zeeland:

13178	ƒ	Bengaelse rouwe zyde, ten bedrage van....	/	41289 : 1 : 4:

in 't schip Zilversteyn voor Amsterdam:

1300000	ƒ	garioffelnagelen;	
18400	ƒ	foely off macis;	
89000	ƒ	diverse notenmuscaten;	
4900	ƒ	geconfyte notenmuscaten;	
8000	ƒ	Ceylonse caneel;	
236200	ƒ	cattys swarte geharpte peper;	
326400	ƒ	Bengaelse zalpeter;	
68925	ƒ	Siams sappanhout;	
9495	ƒ	diverse benjuyn;	
6980 ¹ / ₂	ƒ	Bengaelse rouwe zyde;	
5642	ƒ	Bengaelse florettegaarn;	
41250	ƒ	Persiaense rouwe zyde;	
2720	ƒ	segge p ^r . gebleeckte guinees lywaat.	
460	p ^r .	rouwe guinees lywaat;	
480	p ^r .	bruynblauwe guinees lywaat;	
5100	p ^r .	gebleeckte salempouris;	

- 500 p^t. rouwe salempouris gingangs;
 960 p^t. blauwe camgangs;
 8600 p^t. gebleeckte parcallen;
 600 p^t. groove gebleeckte moeris;
 1200 p^t. gebleeckte chiavonys;
 4200 p^t. rood en blaauw negroskleden;
 3200 p^t. chitzen gedrukt op bethilles;
 600 p^t. nieuwmodese gestreepte gingam;
 160 p^t. rouwe camisis;
 480 p^t. allegias patchery;
 800 p^t. alegias bethilles;
 200 p^t. gebleeckte bethilles Ternatanes;
 260 p^t. costambayen met silvere hooftlen;
 240 p^t. bruyoblaauw fyne costhaftas;
 1880 p^t. diverse costchitsen fyn;
 800 p^t. Bengaelse roemaels;
 10 p^t. fyne vergulde en versilverde chits;
 171 p^t. d^{es}. hammans d'handiael;
 100 p^t. Jourjassen off gestreepte lywaten;
 100 p^t. d^{es}. Engelse gerras;
 149 p^t. d^{es}. cassen d'Mahla;
 209 p^t. d^{es}. mallemollen;
 400 p^t. alexy begy;
 94 p^t. cherchannaes;
 780 p^t. Sonratze taptekankemas, tesamen ter montuure van / 514744 : 16 : 9;

in 't schip den Blaauwen Hulck voor Hoorn;

- 80000 R garioffelnagelen;
 8698 R foely off maçis;
 25000 R notenmuscaten;
 2400 stucc geconlyte notenmuscaten;
 175 R mannetjesnoten;
 40000 R Cheylonsen caneel;
 120420 cattys swarte geharpte paper;
 122400 R Bengaelse zalpeter;
 33880 R Chiams sappanhout;
 3253 R benjoyn;
 6070 R Bengaelse rouwe zyde;
 1817 $\frac{1}{2}$ R Bengaelse florettegaarn;
 18850 R Perzlaen rouwe zyde;
 1530 p^t. divers guinees lywaet;
 2600 p^t. diverse salempouris;
 1120 p^t. gebleeckte parcallen;

- 400 p^a. gebleeckte moeris;
 500 p^a. gebleeckte chiavonys d'oirnael;
 1080 p^a. rouw zeyldoeck van de cust;
 880 p^a. bruynbilaau zeyldoeck;
 1760 p^a. chitsen gedruckt op parcallen;
 1040 p^a. chitzen gedruckt op bethilles;
 850 p^a. diverse fyne chitzen;
 200 p^a. gebleeckte bethilles Ternatanes;
 200 p^a. rouwe bethilles Ternatanes;
 520 p^a. alegias patchery;
 500 p^a. alegias bethilles;
 160 p^a. Cormandelse gebleeckte haftas;
 520 p^a. Cormandelse blanwe haftas;
 800 p^a. rood en blaeuw negroskloden;
 800 p^a. Bengaelse roemaels;
 100 p^a. Bengaelse doerianssen;
 150 p^a. d^o. gerras;
 200 p^a. d^o. gerberrys;
 100 p^a. d^o. effene gingam;
 160 p^a. d^o. cassen d'Malda;
 100 p^a. d^o. malleemollen, tesamen ten bedrage van. . . / 245825: 2: —;

in den Blaauwen Hulck voor Eockhuysen:

- 50000 @ garioffelnagelen;
 3852 @ loely off magis;
 23000 @ diverse notenmuscaten;
 2500 stux geconfyte notenmuscaten;
 175 @ mannetjesnooten;
 40000 @ Ceylonse caneel;
 120420 cattys swarte geharpte peper;
 122400 @ Bengaelse zalpeter;
 53350 @ Chiams sappanhout;
 5534 @ benjuyn;
 6070 @ Bengaelse rouwe zyde;
 1817 $\frac{1}{2}$ @ d^o. florettegaarn;
 14990 @ Persiaense rouwe zyde;
 920 @ segge pees gebleeckt guinees lywaet;
 400 p^a. rouw guinees lywaet;
 1280 p^a. gebleeckte parcallen;
 1960 p^a. gebleeckte salempocrissen;
 480 p^a. bruynbilaauw salempoeris;
 500 p^a. gebleeckte moeris;
 1080 p^a. rouw zeyldoeck van de cust;

- 880 p^a. bruyablauw zeyldooek;
 800 p^a. alegias bethilles;
 160 p^a. alegias patchery;
 1840 p^a. chitzen gedrukt op parcallen;
 1040 p^a. chitsen gedrukt op bethilles;
 760 p^a. diverse fyne geschilderde chitzen;
 200 p^a. lle fyne gebleeckte bethilles Ternatanes;
 200 p^a. rouwé dst.;
 400 p^a. Chormandelse bastas;
 600 p^a. gehleeckte chiavonys d'orinael;
 700 p^a. rood en blaauw geruyte negroskleden;
 800 p^a. Bengaelse roemaels;
 100 p^a. d^o. dourissen oll gestreepte lywaten
 150 p^a. d^o. gerras;
 200 p^a. d^o. gerberrys;
 100 p^a. d^o. effene gingam;
 80 p^a. dito cassen d'Malda;
 200 p^a. Bengaelse mallemollen;

15 stucken yser canon tot ballast ongetaxeert, bedragende

t'samen ..... / 242969 : 18 : 1.

Zynde wyders oocq nog in de voorsz. drie retourbodems voor 't commandement van Caep de Goede Hoope afgescheept de volgende coopmanschappen en andere goederen, als:

in 't schip Silversteyn voor Caep de Goede Hoope:

- 100 stux gingans taffachelas;
 160 — blauwe geruyte chelas;
 120 — Souratse nicquanas;
 80 — d^o. swarte brede bastas;
 80 — d^o. gecattoenneerde deeckens;
 1 p^a. distilcerketel, voorts nog eenige medicamenten etc.,
 bedragende tesamen een souma van ..... / 2545 : 7 : 8;

in 't Eylant Mouritius voor de Caep:

- 160 stux blauw geruyte selas;
 160 — Souratse swarte brede bastas;
 120 — gecattoenneerde deeckens, belopende t'samen ..... * 1849 : 2 : 9;

en in 't schip den Blaauwen Hulck voor de Caep:

- 100 stux gingam taffachelas;

Transporteere ..... / 4092 : 10 : 1;

Per transport..... / 4092:10:1;

160 stuex gebleekte parcallen;
 120 — brede Souratse chiltzen;
 240 — smalle d^e.;
 120 — Souratse smalle bastas;
 120 — d^e. niquanias, ter monture van..... + 2129:18:6.

Bedraegt alsoo het gescheepte in gemelte drie

bodems voor Caep de Goede Hoop een somma van... / 6222: 8:6.

Gaende kort daeraen den E. waterfisczael Pieter Pauw met 't jagt 't Huys te Cleeff mede aff omms nae gewoonte ten bywesen van 2 gecommitteerden nyt den Agtbaren Raad van Justitie, d'E. capiteyn Francois Tack en Abraham van Riebeeck, over de retourvloot de monsterenge der vertrekkende coppen na behooren te doen.

Acugezian op den 21 deser In Raade van India vastgesteld zy eenige der hier aenwesende gedetioneerde en gearresteerde Macassaersche Princen en andere grooten om redenen van politie (*) nevens hun gevolg etc^e. naer Cabo de Goede Hoop met dese af te gaene 3 retourbodems te versenden omme aldaer in ballingschap 'tzy aen de Caep zelfs off wel op 't Robbeneylant te verblyven, overmits hier te lande om redenen by sommige gemeent zyn niet vertrouwt te mogen werden, soo zyn se ingevolge van dien desen morgen door den E. Mayoer S^r. Martin en den capiteyn Jan Francen de Macassaersche Princen Crain Lambengy en Dain Matoedjoe van de punt Gelderland alhier, daer se nu al ruym 3 jaeren in detentie geseten hebben, afgehaelt en naer boort geconduiseert, gelyck mede de Souroubayze ostagiërs Dain Manjampa, Corre Boepa en Godja Oedsum door de E. waterfisczael Pauw en gecommitteerden der monsterenge, item den Macassaerschen Prins Dain Mangala etc^e., half broeders van Bissey, door den onderquipagie-meester Harman Lodewyckxen van 't schip 't Wapen van Zierckzee, daer deselve ren wyle tyts geseten hebben, en alle tesamen naer de retourschepen gebragt werden en sodanig verdeelt als hieronder staad gespecificeert, werdende de opperhoofden meteenen belast de geciteerde Princen etc. bequamelyck te accomoderen en met de beste rys, soutvisch, oly, azyn etc^e. (sooals dat behoort) te tracteren, onvermindert de goede toeversigt op deselve doorgaens en vooral in de Straad Sunda, dat se niet comen te eschapiëren nog geen quaat aen te regten.

Zynde op het schip Maurilius Eylant geordonneert en met ordonantie van den Heer Directeur Generael bestelt Crain Lambegy, zoone van Crain Linques, in den jaere 1676 sig tegens de algemeene bontgenoten op Macassar opgeworpen hebbende, dog door denselven in den volgenden jaere gewapenderhandt overwonnen en aen de onse overgelevert, zynde cort daeraen door den raat ten casteele Rotterdam vandaer met de Huyt Janskercke den 14^e Augusto 1677 gedetineerd herwaerts opgezonden, omme volgens der bontgenoten gevælde vonnisse met Haer Hoog Ed^e. goedvinden elders in ballingschap verschickt oftewel over zyne begaene hondbreucke gestraft te werden;

(*) De copist had geschreven *polacie*, wat de corrector heeft veranderd in *politie*.

Tito, desselfs aengenome vrouwe, met nogh een kint, daerby verweekt, en bovendien

Assangh en } zynse slaven tot zynen dienst,
Jaere

dewelcke alle tot haere kledinge en verdere nooddrift gegeven zyn:

- 4 stux gingans;
- 4 — gemeene bethilles;
- 4 — gemeene salempouris;
- 4 — marados photassen;
- 2 — syde Souratze allegias;
- 1 $\frac{1}{2}$ nagelen;
- 1 — noten;
- 1 — caneel;

20 flessen met roosewater en

5 @ graauw laecken;

Dain Matoedje, gewesen Coninck van Loeboe, die zig nevens geciteerde Lambengy almede tegens de bontgenoten op Macassar geopposeert heeft gehad, voorgevende de al te swaren opgelegde lasten derselver niet langer te hebben connen dragen, dog oocq te onder gebragt en den 14^{en} Augusto 1677 gevangen herwaerts gestierd, alhier aengecomen synde om zyne straffe mede wegens bondbreucke te ontfangen;

Pinany, desselfs Loehoese vrouwe, en

Meny, syn lyfleygen, die tot haere kledinge en noodwendigheyt zyn gegeven:

- 4 stux gingans;
- 4 — gemeene bethilles;
- 4 — gemeene salempouris;
- 4 — marados photas;
- 2 — zyde alegias;
- 1 $\frac{1}{2}$ nagelen;
- 1 — noten;
- 1 — caneel;

20 flessen roosewater;

5 @ graauw laecken.

Bovan dewelcke op desen bodem nog geplaatst zyn geworden de kettingangers Sisa van Bima en Saptou van Baly, d'eerste om 20 en d'ander om 6 jaeren buytenslants aen Comp^{te}. gemeene wercken te arbeiden door 't Eerwaerde Collegie van Heeren Schepenen deser stede gecondemneert;

op 'tschip Zilversteyn:

Dain Mangala, halve broeders van Crain Bissey (gewesen Coning van Goa), die al lange doorgaens en nog jongst in 't attacqueren van de vestinge Cacapper op Java's Oostcust de wapenen onder de uytgeweeckene Macassaren tegens d'E. Comp^{te}. zelfs en den Sousouhounaag Aman Courat gevoert heeft en naderhand in

'tjaer 1679 in onse handen gevallen en door den E. Couper in November desselven jaers met 't schip Japan van Souroubaya gevangen opgesonden wiert en zedert alhier op eene der schepen op d'reede in detentie is gehouden geworden, hoewel hy oocq onderdes ten opsigte van syn broeder Bissce eenige tyt aan land is geplaatst, maer op ⁽¹⁾ des broeders eygen voorstel naderhand weder is aen boort in arrest gebragt geweest:

Assangh en	dat mede luyden van aenzien dog hem onderhorigh en in zyn
Roangh	
misdryff medehulpers geweest zyn, en voorts nogh:	
Carra Mangun Ruru,	zynde zyn dinaren,
Sampourna,	
Bussy	

dewelcke tot syn en syn volx kledinge overhandigt zyn:

4 stuex gingams;

4 — gemeene bethilles;

4 — gemeene salempouris;

4 — marados fotassen;

2 — zyde Souratse alegias;

1 w nagelen;

1 w noten;

1 w caneel;

20 flesse roosewater en

5 @ graauw laecken;

Codja Oessiem, geweest ostagier op Sourabaya en den 29 November 1679 vandaer door den E. Couper met 't jagt de Flaman gedetineert opgesonden, omdat met de Macassaren binnen Capper doorgaens heymelycke correspondentie gehouden hadde, benevens:

Mura en	zyne dienaren, en voorts tot zyn noodidruft:
Lahaka	

3 stuex gingams;

3 de. gemeene salempouris;

4 marados photassen;

$\frac{1}{2}$ w nagelen;

$\frac{1}{2}$ w noten;

$\frac{1}{2}$ w caneel.

En bovendien nog oocq 2 deser stede handeren ⁽²⁾ Wiera en Sitra Jaya van Tegal, beyde Javanen, de eerste voor 6 jaeren en d'andere voor al zyn leven by Haeren Schepenen gecondemneert buytenslands gebannen te blyven en in de ketting aldaer aen de gemeene wercken te arbeiden;

op 't schip den Blaeuwen Hulck:

Dain Majampa, zynde oocq geweest ostagier op Sourabaya en die alsmede wegens heymelycke correspondentie met den vyand in Capper met de Flaman

⁽¹⁾ In plaats van *maer* op staat er: *waerop*.

⁽²⁾ Benkeetijk te lezen: *inlanderom*.

gevangen herwaerts gestiert zy nevens zyn swager Batchi met zyn dienaar genaemt Ajul, voor dewelcke aen hoort gebragt zy:

- 2 stux gingams;
- 3 gemeene salempoeris;
- 4 marados photassen;
- $\frac{1}{2}$ R nagelen;
- $\frac{1}{2}$ R noten;
- $\frac{1}{2}$ R caneel;

Carre Roepa, mede geweest een der ostagiers op Sourabaya en die oocq wegens heymelycke correspondentie met den vyand alsvooren tegelyck gevangen herwaerts geschickt zy met zyne dienaren Sackara en Rawa en voor haer:

- 2 gingams;
- 3 gemeene salempoeris;
- 4 marados photassen;
- $\frac{1}{2}$ R nagelen;
- $\frac{1}{2}$ R noten;
- $\frac{1}{2}$ R caneel etc.,

sullende de opperhoofden der drie voornoemde retourschepen buytendes deselve in St. Nicolaes Bay nog hebben te versorgen met eenige hoenders, ziry, pinang en tabacq, dog mits dat sulx van ider bodem niet boven de 20 rd^r. come te bedragen etc.

's Middags becomen per Javaens vaertuygh met den adsistent Gerrit van Loveren een briefje, van den resident Willem Caell tot Bantam aen Haer Ed^e. op gisteren gecarteert, adviserende hy daerby, dat de vrunden met 't Engels hoeckerije d'Advys uyt Tonquin aldaer hadden weten te verhaalen dat d'onse in Tonquin een goede negotie hadde gehad en dat de hoecker de Croonvogel in January aenstaende vandaer herwaerts stont te vertrecken; 2 kloecke joncken met een cargo van 6 à 700 duysent realen waren van Tonquin dit jaer naer Japan afgezeylt en die boventien nog veele vragtgoederen uyt manquement van schrepsruynte hadde agtergelaten;

't Deense scheepje de Gulde Fortuyn was den 22 deser van Tracquebare aldaer mede aengelant met berigt dat de onse ter custe bezig waren een logie tot Portonovo te stabileren;

voorts wasser op Bantam ten hove niets voorgevallen, zynde de beyde Sultans als den ouden tot Turtlassa en den joogen tot Bantam ider met 't bouwen hunner vastigheden nog bezigh etc.

Heden ter extraordinary vergaderingh is aen de opperhoofden van 't schip Africa voor haere gedaene uytreyze voor de camer Amsterdam toegelegt de volle 6-maendige premie en wyders geresumeert den generalen eysch van contanten, coopmanschappen etc., voor 's Compr. onmeslag in India uyt het vaderlant tegens anno 1682, door den Ed^e. Heer Directeur Generael Speelman voortgebragt en dewelcke dan verstaen zy zoodanig te laten afgaen, gelyck by resolutieboek brader comt te blycken.

26 d^r. Heden zynde Kersdag soo comen den E. Mayoor Isaacq St. Martin en capiteyn Jan Francen Holsteyn, gecommittteert geweest synde om eenige der Macassaerse Princen en grooten aan de retourschepen te begeleyden, gelyck hiervooren op 24 deser aengeroot zynde, desen namiddagh weder terugge arvens den E. Abraham van Riebeeck als gecommittteerde uyt den Raad van Justitie met den waterfischel om de monsteringe te doen, met bekendmaeckinge de schepen omtrent het eyland de Grootte Combuys in goeden stande gelaten te hebben, dog dat het schip Zilversteyn door ongeluck gisteren na de middag omtrent ten 2 uyren op een staart van Duyfflens eyland was komen vast te sitten, die nae veel aengewende moeyten en 't lossen van party water en provisien desen morgen ten 9 uyren buyten schade, sooveel men hadde connen ervaren, wederom van de gront en vlot geraeckt waere, op welck rapport de heeren door Syn Ed^e by de anderen ter vergaderinge geroepen wesende, geresolveert zy, gemelte E. van Riebeeck per expresse chialoup weder na de voorsz. retourschepen te committeren met den onderquipagie-meester Harman Lodewyckxe benevens nog 3 ervaren schippers, namentlyck Siewert Roos, Hans Vermunt en Jacob Jaersma en den baes Limmerman Lodewyck Klaesze de Graeff, omme ten spoedigste een nader exacte inspectie van 't selve schip Silversteyn na vermogen te vernemen ende met zeylen etc. te probberen off dien bodem door 't vastsitten oock eenigh onverhoopt letzel mogt hebben becomen etc., en voorts van alles ten eersten oprecht bescheyt te brengen, keerende deselve tesamen 's anderen daags op

26 d^r. 's Namiddags hier weder terugge met berigt en mondeling rapport, dat zy nae exacte visite aan 't schip Zilversteyn en daermee een weynig over en weer zeylende niets hadden connen ervaren dat dien kostelycken bodem eenige letzel door het vastsitten ontrent Duyfflens eyland had becomen en derhalven sustineerden men daerin wel gerust mogte zyn, terwylen men verders in 't oplaveren in de Straad Sunda nog nader soude ervaren hoe het sig in 't laveren verder soude comen toe te dragen, hoewel men hoopt dat er verder niet een manckeeren sal, omdat het schip zig in 't vastsitten niets ofte gantsch weynig beweegt off ontzieht heeft.

Soo comt mede cort daerom vandaer per het jagt 't Hoys te Cleeff te retourneeren den E. waterfischael Pieter Pnauw en de gecommittteerden, hebbende de voorsz. retourbodems 't Eylant Mauritius, Silversteyn en den Blauwen Hulck omtrent de Cleene Combuys gelaten, en naer exacte volbragte monsteringe bevonden in 't geheel bemant te zyn met 592 persoonen en yder in 't bysonder soosda hieronder specifice staet aengeleken.

Op 't schip Mouritius Eylant:

Huybert Barthelse Groyt, schipper en schout by nagt.....	1
zeevarende.....	111
militaire.....	24
vrouwen.....	1
kinderen.....	5
t'samen.....	140:

Silversteyn:

Casten de Gilde, schipper.....	1
zeevarende.....	101
militairen.....	31
vrouw.....	1
	134;

den Blaauwen Hulck:

Jan Janse Laman, schipper.....	1
zeevarende.....	95
militaire.....	29
vrouwen.....	2
kinderen.....	1
ongegagieerde.....	1
tesamen.....	118.

Uyt welcke bovenstaende specificatie kan werden beoogt, hoedanig dese retourschepen bemant zyn, en dat 't geheele getal derselve als voor gesegt bestaat in 392 zielen, waeronder mede getelt zyn 62 inpotente personen, soo uyt het hospitaal, guarnisoen als de schepen hier ter rheede verlost, om d'E. Comp^{te}. van die onnutte, dog ellendige menschen te ontheffen, en wesende behalven de bovenstaende met dese retourschepen nog naer de Oep versonden 50 diverse inlandse banditen, daeronder verscheide Macassaeze Princen en andere inlandse groten, van dewelcke hiervooren op den 24 deser specifice aengeroert staat te beoogen.

27 d^e. Niets noterens waerdig voorgevallen.

28 d^e. Op den vollen middagh werden ten huysen van den Chinesen capiteyn Wanjock by openbaere opveytinge ten overstaen van de Heer Directeur Generael mette secretaris deser vergaderinge en den sabbandhar Ockersze vergogt de rompen van de afgelegde schepen:

de Hazenbergh voor..... rd^r. 680;

de Sampson voor..... " 510;

en 't jagie Bouro voor..... " 60.

29 en 30 d^e. Niets registrerens waerdig voorgevallen.

31 d^e. Gewerckt nu onlanx op verscheide tyden met Comp^{te}. schepen als inlandse vaertuygen van Macassar eenige brieflies, in deselve taele geschreven door den ouden Crain Linques, jongst met de fluyt Delfshaven weder derwaerts gesonden (*). aen de Ed^{te}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman, die thans eerst in de Nederlandse taele overgeset zyn geworden en by zyn E. in Rade van India voortgebragt, soo is oocq niet onnodig geoordeelt deselve alle, bestaende in 4 stucc, zynde zooveel ons terhand gecomen zyn, als van sommige speculatie en opmerckinge zynde, onder den dag van heden alhier tot speculatie te insereren, luydende in ordre van woorde tot woorde aldus.

(*) Zie hierboven bl. 253.

Eerste translaetbrieffe, door Crain Linques nyt Oudjan Pandang aen d'Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman geschreven.

Myne gebiedenisse bevoorens aen den Ed^e. Heer Directeur Generael Speelman, soo maect ick UEd^e. hy desen revententelyck bekend: op den 17 July anno stanty hebben de Crains Sandrabone en Congrong expresselyck den Dain Batadjangh met haere Toelolo (*) tot Talaurne naer Aroen Poene gesonden om bekend te maecten dat Crain Linques en Dain Malawa met een schip van Batavia alhier zyn verscheenen, weshalven UEd^e. sult gelieven al te comen, alsoo wy tegenwoordig eenigsints bevreesst zyn, en byaldien UE. in persoon niet kunnen afcomen, dat ons dan tot gerustheyt met eenige van lyfsguarde soldaten magh vertien werden.

27 d^e. is Crain Jaranica op het ontbieden van Aroen Poene mede naer d^e. negeryen vertrocken.

Den 5 Augusto is voorsz. Dain Matodjang en Care Toelolo by Aroenpone gecomen, en hebben op voorsz. versoeck ten antwoord becomen: ik en can persoonlyck niet affcomen door de groote peyn die ick in myn neus heb te lyden, maer seght myn broeder en myn zoon den Koningh dat se niet souden twyffelen op myn persoon; zy hebben myn goede genegenheyt immers wel gesien en ondervonden, dog ick van haere oocq. weshalven indien imant haer leet doet, die doet my oock leed, maer wanneer yets quaats voor de hant zy, kunt dan op 't spoedigste my laten waerschouwen, dan sal ick affcomen; ick sende nu 20 van myne soldaten met gemalyde rocken om Crain Cranron te bewaren.

Den 9 Augusto op 't ontbieden van Aroen Pone soo is Crain van Balenipa met Crain Hagany Oudjo tot Sianrana aengecomen om eenigh pitzaring te houden; de andere Mandaresen syn oocq op 't ontbieden gewerst maer zyn niet gecomen; de broeder van Aroenteko, die genaemt is Aroen Maya, die is Coniuck van Wadjo gemaect en hebben den anderen afgezeth.

't Geene UE. my gelast heeft om naer Aroen Pone te gaen, soo heb ick, nademaet Dain Nijs gesint was derwaerts te vertrecken, een brieff aen hem geschreven en gewaerschout dat zyn huys ter ordra van den president opgemaect en in 't geheel voltoyt was; daer heb ick gants geen antwoord op becomen. Ed^e. Heer, ick heb op myn vertreck van Batavia een brieff in handen van Schuyftaeg gelaten. Soo hy 't zelve aen UEd^e. heeft overgegeven, is 't goet, des neen, gelieft 't van hem te vorderen.

(Onder stont 't zegel van Crain Linques in rooden locke gedrukt.)

Volgt nu het 2^e translaetbrieffe, door gemelte Crain Linques aen de Ed^e. Heer Directeur Generael geschreven.

By desen maecte ick aen den Ed^e. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman bekend, hoe wy empassant Sourabaya aengegiert, en aldaer zynde,

(*) Te lezen: met Care Toelolo.

soo heeft den capteyn Joncker my verhaelt aldat Troena Djaja gekregen zy, ende een van zyn lyfeygen weet my te verhalen aldat Troenadjaja kostelycke schenckagie van gout en diamanten aen Radja Palacca heeft gegeven, en dat se met malcanderen veraccordeert en bevestigt in broederlycke vrundschap te sullen leven, onder versoeck dat Radja Palacca van Sourabaya soude ophreucken, op welck versoeck Aroen Pone had geantwoort, als ick naderhand heb verstaen van andere luyden, namentlyck aldus: ick neem het geschenck aen van myn broeder met innerlycke bevestinge dat ons broederlycke vrundschap hier en hiernaels stantvastig zal blyven: het by maer gerust zyn ende wel voorsigtig in 't verschuylen van zyn persoon; ick sal nu vooreerst naer myn landt wederkeeren: soo ons Godt de Heere 't leven spaart, sal ick myn broeder niet verlaten, om weder by hem te comen hetzy op de bergen off op wat lant het soude wesen daer hy zich onthoude, want voortaan nae desen heb ick niet anders van sints als met die van myns gelycken goede alliantie ende broederschap tragten te onderhouden.

Op den 20 Auguste was Aroen Oedjoen Boeloe by my geweest, zynde de man van Mapa Sombas moeder. Nadien hy mede present was geweest met Aroen Pone op Java, soo heb ick hem gevraegt: is dat waer dat Aroen Pone gout en diamanten van Troenadjaja tot schenckagie heeft gekregen? soo seght hy van jae, meteen verhalende en seggende: doen wy op Lantang waren, soo heeft Troenadjaja zyn eygen soon gesonden met de schenckagie naer Aroenpone met versoeck dat hy 't geringe geschenck, daeronder begrepen de landen van Madure, van zyn broeder niet soude gelieven te versmaden, maer als tot een teeken van broederlycke vrundschap te acceptieeren ten eeuwigen daege, mits hertelyck bidden om Aroen Pone van Sourabaya soude ophreucken en naer zyn eygen landt sig begeven, daerby seggende: lant de Hollanders met Javanen myns gelycken my opsoecken. Soo verclaert oec voorsz. Oedjoenboeloe dat hy zelfs heeft gezien de schenckagie, dewelcke bestaet in 23 stucx goede beekens en 15 stucx groote diamanten. Eynde.

(Onder stant 't zegel van Grain Langues in roode lacke gedrukt.)

Volgt nog het derde translaetmissive van Grain Langues aen de Ed^{de}. Heer Directeur Generael.

De hertelycke groete van Grain Langues aen de Ed^{de}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman tot Batavia. Desen dient UEd^{de}. bekend te maecken aengaende de Goase volkeren die in 't nieuw quartier wonen soo onder de Grains als de galarangs. Voor sooveel als ick gesien ende gehoort hebbe dat hy gesamentlyck hebben gezeyt: byaldien Grain Bissee in dit westemousoo niet te voorschyn comt, sonder twyffel sal al zyn volcq verstroyt werden, want, seggen de galagrangs en andere grooten, voor sooveel als doemelyck zy en verdragen conuen, sal men tragten onder de E. Comp^{te}. te blyven, maer

integendeel soo sullen wy ons oocq onder de verstrooyde moeten begeven, alsoo zeer verlange op de comste van Crain Bissee in 't westmousson, en byaldien wy hem in dit mousson niet comen te zien, sal sulx verwerringe onder ons verwecken, nademael wy de geringe lieden niet conuen verbieden, doordien se zeggen, dats (haer vergelyckende by een onderdaen sonder hooft) noodsaeckelyck scheuringe moet verwecken. Dusverre 't gene ick hebbe gezien en gehoort, edog in 't welnemen van Uw WelEd^{de}, naer myn geringe oordeel soo hangen dese Goase volkeren niet maer alleen aen den draat van d'E. Comp^{te}, gunaten, 't zy tot haer boderff oft tot haer behoudenisse. Dain Marewa hont hem nog zeer stantvastig aen de kant van de E. Comp^{te}; hy heeft nu ongevaer 40 personen van de Gelosangse onderdanen by hem, maer de meeste zyn by Dain Mabele en zy hebben oocq liever Mabele als Marewa. Eynde.

(Onder stant het zegel van Crain Linqua in rooden lakke gedrukt.)

Eyndelyck volgt nach het vierde translaetbrieffje, door Crain Linques aen de Ed^{de}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman geschreven.

Bevorens de hertelycke groetenisse van myn en myn huysvrouw de moeder van Casmy aen den Ed^{de}. Heer Directeur Generael Cornelis Speelman. Soo maecte ick by desen UEd^{de}, mede bekend d'eerste oorsaek waerom de Tsianranase volkeren tegens my soo ingenomen is, omdat se in den eersten Goase oorlog tegens Aroen Pone sonder myn weten ter ordre van haere hooftten, te weten die van Tsianrana, Tsiamba, Malawa en die van Beugo aen de Goase cant zyn overgelopen. Doen ick dat gewaer wierd, heb ick haer bestraft, omdat se sulx hebben gedaen; daerom zyn se overgelopen by Aroen Pone ende hebben omtrent den heer president over my haer elagten gedaen, seggende: wy connen 't niet langer van onsen Coninck verdragen; hy beswaert ons te veel met houtwercken te halen en de velden te ploegen, daerenboven begeert hy van ons (te weten van yder harer hooftten) 's jaers 3 slaven te moeten opbrengen. Wat belangt het affvorderen der slaven, Ed^{de}. Heer, 't is tot myn leetwesen wel waer, dat ick aen den heere presidenten de Jong zaliger 4 stucx, Harthouwer 3 en Dubbeldecop 2 slaven gegeven hebbe, maer ter contrarie is 't gebeurt dat doen Aroen Pone, in passant voor de negorye Tsianrana eens aengeweest hebbende, aen hem 2 slaven en 3 theylen gout opgeoffert. Wat aengaet houtwerck te halen ende de velden te ploegen om te zaeyen, dat is van outsher altyt haer werck geweest; nu 't meeste houtwerck soo tot prauwen als huysen te timmeren is voor den president geweest ende voor Aroen Pone, en aen myn hebben se seer weynigh na 't overschot nae haer behoeften toegevoegt. 't Is oocq niet meer als billigh dat se sulx voor den president oft voor de Comp^{te}. moeten doen, want 't zyn overheerde volkeren; jae temeer

doen Aroen Pone jongst Gos heeft overrompelt, doen hebben se oocq haer hoofd opgestoocken, gelyck Crain Laboewadja met een deel van de Malawase volckeren, maer doen zyn zy niet onder myn geweest.

Wyders aengaende myn agterstal kan icq UEd^{de}, vooreerst niet voldoen, insgelyx om myn behoorlycke supplicatie omtrent Haer HooghEd^{de}. tot Batavia te bethoonen, nademaal myn saecke van Tsiaurana ontrent de heer president Gops nog niet zyn afgemaect, het blyft nog zoo als icq UEd^{de}, hy myn aenwesen op Batavia heb aangedient.

Ed^{de}. Heer, icq versoeck seer reurentelyck byaldien de vier negorya van Tsienranase volckeren gandschelyck niet genegen zyn om onder my te willen blyven, alsoo myn ouderdom van jaeren swakheyt medebrengt, dat icq dog daervan mag ontslagen werden. Ick sal my met zoo weynig volck als icq nog heb in 't geheel onder d'E. Comp^{te}, 't zy als slaven off vry onderdanen naer UEd^{de}, my sult gelieven te ordonneren, vervoegen, met oodmoedigh bidden om Godes wille, alsoo icq hier geen hulpe hebbe nog geen middel hebbe om myn cost te winnen, myn vrouw en kinders te onderhouden, alsoo icq zeer in den haat van ydereen ben, soo onder de Macassaren als Boegissen en niet anders zie als de dood voor oogen, dat dog UEd^{de}, myn persoon gelieve te licentiereen om naer Batavia off Bima eenige van myn volck te moge senden om coophandel te dryven, opdat icq door dat middel tot myn onderhout nevens myn familie mogte geraecken. Soo maecke icq UEd^{de}, oocq hy desen reverentelyck bekennt, dat de Macassaaren tegenwoordig naer icq zie en bevinde seer stout beginnen te worden en seer baldadig; daerom bidde icq oodmoedelyck, byaldien de gelegentheyt toelaet dat myn soon Cazim gelargeert mag werden, om hy my te comen, alsoo icq zeer verlegen ben hy eenige onhebbelykheden van voorsz. volckeren off andersints, hy dan tot een stemmel van myn ouderdom mag strecken, want icq ben onbequaem om myn selfs te redden, weshalven, WelEd^{de}. Heer, byaldien eenige swarigheyt voorhanden zy, dat UEd^{de}, om my gelieft te dencken om met myn vrouw en kinderen te mogen opcomen. Icq heb oocq 20 mannen van Boeloecoembase volckeren, die bequaem zyn om d'E. Comp^{te}, 't zy voor soldaten off tot andere dienste gehroyckt te connen werden; die sal icq medebrengen, want ick wenste dag en nacht anders niet, als dat God Almagtig myn zinnen soodanig magh bestieren, dat icq tot myn sterfisdagh toe onder de gunst van de E. Comp^{te}, mogt voleynden. Eyndelyck soo bidde icq seer demoedelyck dat UE. myn soon Crain Lambegy eenigsints verligting mag erlangen van zyn sware gevanckenisse, mits dat hy op Batavia mag blyven.

(Onder stont 't zegel van Crain Lingues in rooden lache gedruckt.)

Agtervolgens 't gebesoingeerde op den 25 deser senden Haer Ed^{de}. 's morgens per een Compagnies provisieraertuyg een brieffje aen den vendrig Jan Bervelt in de velischans tot Tanjongpoura, op beiden geteykent en van soodanigen inhoudt

als by 'tuytgaende brieffbocck onder den dag van heden kan werden gelesen, zynde niets nodigs om in desen veel aan te halen, hebbende gemelte vaertuygh voor 't garnisoen aldaer medegenomen de volgende contanten en provisien als:

180 rd^r. aen payement;

5 vaten vleesch;

5 vaten speck;

4 halve leggers arrack;

$\frac{1}{2}$ aem Spaense wyn;

2 halve aemen lampoly;

11 kisjes met kustspyckers en eenige andere clenigheden.

Agtervolgens het gearresteerde op den . . . (1) deser soo werden naer oude usantie en gewoonte heden voor de middagh door Zyn Ed^l. de Heere Gouverneur Generael en alle de Heeren Raden van India en ter presentie, behalven den secretaris deser vergaderinge d'E. Joan van Hoorn, van (2) den E. bailliuw Casemhroot, landdrost van Moock ende 2 gecommiteerde Schepenen met namen Cornelis Swart en Adriaen van Beem, item den secretaris van dat collegie Jacob van Dam nevens den sabandhar en licentmeester Ockersze en d'cassier van den ontfang Joan Truymans alsmede de Chinese hoofden off officieren, op de groote voorzaels binnen 't casteel naer voorgaende bekenstag en gealligeerde biljetten openlyck opgeveylt ende aen de meest daervoor biedende onder de oude en voorige conditien en restricten daertoe gehoornde verpagt de generale domeynen en incomsten deser steede Batavia voor het naestoomende jaer 1681, zynde deselve na vervolgens in ordre soodanigh by zodanige personen en tot alsulcke summas van penningen ter maand gemeynd als hieronder in ordre gespecificeert breder can werden gesien, als te weten:

't hooftgelt der Chinezen:

Limsinequa Chinees voor..... ter maent rd^r. 900;

d'groenselkramers en winckeliers:

Tsion Jissay Chinees voor..... * * * 1860;

d'aenkomende zuyckeren:

Ongonko Chinees voor..... * * * 370;

d'aenkomende rys:

Louys Michielse, Mardycker..... * * * 1120;

't handelen aen de schepen:

Alida Moor..... * * * 858;

Transporteere..... ter maent rd^r. 4708;

(1) De datum is opengelaten.

(2) Dit van heb ik ingelacht.

Per transport..... ter maent rd. 4708 ;

d'vischmarkt:

Quachaynio Chinees..... * * * 1188 ;

herbergiers binnen de stadt:

Hendrick Thymonsze..... * * * 580 ;

herbergiers buyten de stadt:

David Michielse..... * * * 210 ;

d'waagh:

Ques Wanko Chinees..... * * * 450 ;

't slagten van 't beestlaef:

Limtoko Chinees..... * * * 400 ;

de koornmolen:

Casper Haack voor..... * * * 450 ;

't maken van wascaerssen:

Abraham Domingo, Mardyker..... * * * 150 ;

de zieryboomen:

Lingoonio Chinees..... * * * 290 ;

de vaert Molensliet:

Tansiako Chinees..... * * * 155 ;

de vaert Ankee:

David Lodrigo, Mardyker..... * * * 108 ;

de vaert Ansiel:

Jan Francisco, Mardyker..... * * * 55 ;

't kerven van Chinees taback:

Tsoujissay Chinees..... * * * 33 ;

de rysmarkt off bazaar:

Jacob Jansze..... * * * 46 ;

de hontzageryen:

Nicolaes Michielse..... * * * 21 ;

Transporteere..... ter maent rd. 8607.

Transporteere..... ter maent rd^r. 8607.

het toppen der Chinezen:

Tanslako Chinees..... * * * 880;

't coelyloop van de waegh:

Ongoucko Chinees..... * * * 42;

NB. dese drie pagten syn onder d'E. Comp^s. verbleven vermits desolve bynae geheel zyn comen te vervallen;

d'cledenmarct off bazaer is onder de toesigt van de luiserwagter een de Comp^s. gebleven, die daeroff maendelyx ontrent 65 a 64 rd^r. comt te gaudeeren, maer 't opdragen van de peper en 't leveren der saken, d'clappushoornen (1)

t'samen..... ter maent rd^r. 9199

byten de clidenpasser, zynde al-oo een somma van 110368 ryxdaelders in 't jaer en noch 516 rd^r. meer als het voorleden jaer, 't welck meest ontstaan zy uit den pagt van de rys- en vischmarct, die mits de presente weynigh gebeterde ruste met Bantam en op Java's Oostcust van nog beter hoope en verwagtinge zyn, hebbende andersints de andere pagten op en aff ten naestenby sooveel als het afgeweecken jaer gerondeert, maer in contra de toppagt der Chinezen vry minder, dat een bewys schynt, die natie en oecq de gandsche gemeente deser stad dagelycx langs soo meer comt te verarmen, hoewel God betert de Comp^s, ongelden en lasten tot nog niet veel minder zyn gedinneert, nog haere sobere advancen te deser plaetze niet het verbieden en inhouden van alle vreemde vaert en handel byten de Comp^s. seer weynig geadvanceert off verbeterd, soaals dat by ondersoek van saecken en oock by de Batavische en generaele Indische negotiehoecken breder soude uit te vinden wesen.

In dese laeste afgelopene maent zyn alhier van diverse om- en afgelegene plaetsen aengecomen een getal van 124 soo groote als kleene inlandse vaertuygen, t'samen na hun opgeven hemant met 542 koppen, hebbende in 't generael en yder in 't bysonder hier aengebragt soodanige coopmanschappen, leeftogten en behoeften als hieronder staen aengehaelt, als te weten:

- 29 stux vaertuygen van Tegal met 114 man en 61¹/₂, lasten rys, 900 bossen pady;
- 1 van Siampa met 4 man en 12000 bossen suiker;
- 8 van Paccalongan met 52 man, 12¹/₂, lasten rys en 240 stux buffelsbuiden;
- 58 stux vaertuygen, transporteere.

(1) Vermoedelyk is datgens wat vóór de accolade staat het vervolg van hetgeen men daarachter leest.

58 stux vaertuygen, per transport.

1 van Rimbang met 6 man en 3000 stux diverse suyckeren;

11 van Cheribon met 42 man en $4\frac{1}{2}$ lasten rys, 14160 caroen ajayn, 140 stux hoenders, 2400 stux diverse suycker en 30 potten oly;

7 van Singnap met 28 man, 49400 stux diverse suycker, $2\frac{1}{2}$ lasten, 2 potten oly, 1200 stux diverse gedroogde vissen, 27 picols gedroogde hartvleesch, 20 potten oly, 30 picols gedroogde buffelsvleesch en $\frac{1}{2}$ last zout;

8 van Samarang met 54 man, 28 lasten rys, 700 bossen goemoetstouw, 800 stux diverse gedroogde visch en 31 potten oly;

1 van Bantam met 4 man, 10000 stux Tonquinase copjes;

8 van Indermayoe met 32 man, $25\frac{1}{4}$ lasten rys, 19 picols en 30 cattys peper, 200 stux suycker gadja, 56000 rype mangursen;

6 van Sombar met 26 man, $15\frac{2}{3}$ lasten rys en 300 stux diverse zuycker;

6 van Zumor met 25 man, 14 lasten rys;

2 van Cayely met 15 man en 2000 bamboesen met oly;

2 van Candangnaauw met 8 man en $2\frac{1}{4}$ lasten rys;

10 van Terhaya met 38 man, $18\frac{1}{4}$ lasten rys en 150 bossen pady;

3 van Pamalang met 12 man en 7 lasten rys;

1 van Grisse met 4 man en $2\frac{1}{2}$ lasten rys;

7 van Japara met 56 man, 17 lasten rys, 40 canossers diverse suycker, $1\frac{1}{2}$ lasten witte boontjens, 2100 stux divers gedroogde vissen, 200 bamboesen met oly, 500 stux plancken, 1 last zout, 3000 stux diverse gesoute vissen, 800 bossen tamarinda, 100 stux linkans, 100 bossen pady, 150 stux musquetsladen en 30 stux cleene balcken;

1 van Coedoes met 4 man, $\frac{3}{4}$ last witte boontjes, 6 potten oly en 1200 stux divers gedroogde vissen;

2 van Toelongsbauwa met 8 man en 700 potten en tresellen, 70000 stux oude pinangs en 1200 d^{re}, oude klappers;

2 van Banjer met 12 man en 1400 bossen rottangs;

1 van Malacca met 8 man en $2\frac{1}{2}$ lasten rys, 50 picols wax, 10 d^{re}, areecq, 100 bossen rottangs, 8 picols commukus en 150 stux buffelschuyden;

1 van Sampan met 4 man en 10000 stux suycker catoepe, 300 stux stroyesacken en 2 picols ayuy;

1 van Zerita met 4 man en 2000 stux oude clappus;

1 van Bancka met 4 man en 20 corgien matten;

1 van Candaer met 4 man en 2 lasten rys;

1 van Pamanoeckan met 4 man en 200 stux balckjes;

1 van Baly met 6 man en 40 stux slaven en slavinnen;

1 van Macassar met 6 man, brengt niets mede.

Somma 124 stux vaertuygen, dewelcke alhier gesamentlyk volgens de byeen-treckinge door die van den boom hebben aangebragt soedanige goederen en leeftogten etc., als hieronder wert gespecificeert:

209 $\frac{1}{4}$ lasten rys;
 1080 bossen pady;
 109440 d^{re}. diverse suiker;
 370 stuex buffelskynen;
 14160 korven ayuin;
 140 stuex hoenders;
 97 potten oly;
 2 $\frac{1}{2}$ lasten groene cadjans;
 5300 stuex gedroogde vissen;
 27 picols gedroogde hartelees;
 30 picols gedroogde buffelsvleesch;
 11 $\frac{1}{2}$ lasten zout;
 700 bossen goemoetstonw;
 10000 stuex Tonquinse copjens;
 19 picols en 30 cattys peper;
 56000 stuex rype mangussen;
 1200 bamboezen met oly;
 2 $\frac{1}{4}$ lasten witte bonstjens;

300 stuex plancken;
 3000 — gesoute vissen;
 800 bossen tamerinda;
 1800 bossen rottangs;
 100 stuex linqans;
 180 — musquetladen;
 250 stuex balckjens;
 700 d^{re}. potten en tresellen;
 70000 d^{re}. oude pinangs;
 5200 d^{re}. oude clappus;
 300 stuex stroyesacken;
 1 picols ajayn;
 20 eorgien matten;
 50 picols wax;
 10 d^{re}. areecq;
 8 d^{re}. commucus;
 40 stuex slaven en slavinnen.

Daarentegens zyn weder vanhier in dien tyt van dese maent nae verscheide plaatsen vertrocken 106 soo groote als kleene vaertuygen, dewelcke mede- en afgevoert hebben soodanigen coopmanschappen en andere goederen, tesamen gewaerdeert tot een bedragen van 14891 rd^r., als hieronder specificce van ider wert aangewesen:

32 stuex vaertuygen na de Oostcust van Java met 95 rd^r. aen Chinees goudtraet, 6392 diverse kleden, 25 massoy, 3960 amphioen, 21 galnoten, 15 ont yser, 20 Chinese taback, 28 poetsioek, 10 commyn, 36 root laecken, 30 arack, 20 thee, 31 radix China en 37 aen benjuyne;
 8 naer Cheribon met 275 rd^r. aen diverse kleden;
 24 naer Tegal met 870 rd^r. aen diverse kleden en 12 ont yser;
 1 naer Amboina over Java met 469 gesorteerde porcelaynen, 70 swartheghe messen, 150 Tonquinse anys, 82 kustcoralen, 29 Chinese papier, 18 copere heckens, 20 candyzuycker, 4 Javaense matten, 3 Chinese taback, 10 Chinese kammen, 4 tabacxpypen, 17 thee, 6 catloene gaarn, 12 benjuyne, 9 deckpannen, 120 diverse kleden en 3 gedroogt harteleesch;
 6 naer Sombor met 270 aen gesorteerde kleden;
 1 naer Macassar over Java met 120 aen arack, 66 brandewyn, 28 Spaençe wyn, 50 zeek en 80 mom;
 2 naer Cayely met 115 diverse kleden;
 2 naer Chiampan met 150 aen kleden;
 2 naer Zumor met 103 aen verscheide kleden;
 7 naer Packalongon met 260 aen kleden;
 6 naer Indermayoe met 120 aen diverse kleden, 12 ont yser, 7 poetsioek en 8 arack;

90 stuex vaertuygen transportiere.

90 stuex vaertuygen per transport.

1 naer Samarang met 16 aen kleden en 20 gele verwa (*);

2 naer Banjer met 140 aen verscheyde kleden;

2 naer Candangauwer met 50 aen kleden;

2 naer Zingnap met 180 aen verscheyde kleden;

9 naer Terbaya met 225 aen kleden;

1 naer Panalang met 20 aen kleden;

tesamen 107 stuex vaertuygen, behbende als gesecht vanhier soodanige roopman-
schappen en andere goederen weggevoert, als hieronder sommierlyck
wert aangewesen:

9248 rd^a. aen diverse gesorteerde kleden;

95 — aen Chinees goudraet;

25 — aen massoy;

5960 — aen amphioen;

25 — aen galnoten;

20 — aen Chinese taback;

59 — aen out yser;

55 — aen poetsiock;

10 — aen commyn;

36 — aen rood laecken;

582 — aen diverse natte drinckwharen;

37 — aen thee;

52 — aen radix China;

49 — aen benjuyn;

469 — aen gesorteert porcelyn;

70 — aen swartachte messen;

180 — aen Tonckinse anys;

85 — aen custcoralen;

29 — aen Chinees papier;

18 — aen copere bekkens;

20 — aen candyzuycker;

8 — aen Chinese taback;

4 — aen Javaense matten;

10 — aen Chinese cammen;

4 — aen tabaxpypen;

8 — aen cattone gaarn;

9 — aen deckpannen;

5 — aen gedroogt hartavlees;

20 — aen gele verwa.

Somma 14891 rycdselders in
't generael, zynde buyten dien maer een
ledig vaertuygh vanhier met behoerlycke
passe naer Tegal affgegaen, 't welck
volgens opgeven niets weggevoert heeft
ofte vertoelt.

Volgens 't ophrengen der doodgravers zyn in dese afgeweekene maent alhier
ter stede onder de Christenen overleden en op de geordonneerde begraefplaetse
met kennisse ter aerden bestet:

53 Comp^{te}. diensren;

4 burgers;

1 Nederlandse vrouw en

7 kinderen;

6 Mardykers off inlandse burgers;

8 inlandse vrouwen;

12 d^e. kinderen;

1 slaav;

in 't geheel . . . 72 coppen, werdende van de heydense natie als de
Javaense, Mooren en Chinesen etc. onder 't voor-

(*) Er staat: geleverume.

noemde getal niet gereeckent, aangezien deselv
 onder de Christenen niet begraven werden, en
 daarom oocq geen aenteeckeningh daervan gehouden.

Daerentegens zyn in dien tyt wederom in de Christelycke kercken en gemeente
 hier ter steede gedoopt:

9 Nederlandse kinderen;
 21 inlandse der Portugeeze gemeente;
 6 inlandse der Maleysde gemeente;
 tesamen. . . . . 36 kinderen.

Oocq zyn in de genoemde kerken in dese maent December in den achten
 staad getreden:

7 Comp^{te}. dienaren;
 1 inlandse burger;
 5 Martyckers;
 in 't geheel. . . 13 paaren.

N^o. Wegens de justitie ofte aengehaelde goederen isser zedert de maent
 September niets voorgevallen.

Zynde voorts met het eyndigen deses jaers door de respective capitainen
 der buytenforten opgebracht het getal der Javanen onder haer bescheyden, bestaende
 tesamen uyt 2420 mannen, namentlyck:

Aen de oostzyde onder den E. capteyn Willelm Hartsinck:

11 compagnien, yder onder een luytenant, een vaenrager, vier sergianten,
 vier corporaels etc^e., met haer officieren sterck tesamen. . . mannen 1215
 daeronder medegereeckent de drie comp^{te}. van d'E. landrost
 Laurens Pit de Jonge, sterck 323 coppen.

Idem aen de westzyde:

11 compagnien mede onder haers officieren als boven, sterck . . . 1207.
 Suls het getal tesamen heloopt. . . . . mannen 2420.

Nademael van Heeren Scheepenen deser steede met het eyndigen van dit
 jaer nu wederom overgelevert zy een notitie aller zielen, soo binnens als buyten
 in de voorstad rondsom deser steede in de ringels op ultimo deser bevonden,
 soodanigh als deselve door de respective wyckmeesteren opgenomen zyn, soo werd
 deselve hier weder naer jaerlycx gewoonte tot speculatie geinsereert.

SOMMARUM aller rielten, in de wyken van binnen als buiten Batavia in de voorslacht bevonden op ultimo December dees jaers 1680.

SEPEREELANDERS										MOOREN EN JAVANESEN.									
MAN.					VROUWEN.					MAN.					VROUWEN.				

Sommarium op 't Batavias dagh-register.

	Aenkomende vaer- tuigen.	Afgaende vaertuigen		Waarde der wegh- gevoerde koop- manschappen.	Getroude.			Gedoopte.			Overledene.		
		ledig.			Nederlan- ders.	Inlandse.	Samen.	Nederlan- ders.	Inlandse.	Samen.	Nederlan- ders.	Inlandse.	Samen.
January.....	121	2	81	Rd. 11897	3	9	12	12	46	58	47	18	65
February.....	80	—	36	5775	11	15	26	11	22	33	44	19	63
Maert.....	21	—	36	4283	3	8	11	10	26	36	38	11	49
April.....	21	3	21	2226	14	3	17	12	49	61	54	23	77
May.....	108	—	75	17438	13	7	20	13	23	36	46	31	77
Juny.....	105	1	92	44358	8	7	15	14	25	39	58	36	94
July.....	126	4	121	27330	12	0	21	10	53	63	57	33	90
Augusty.....	97	2	88	6778	10	7	17	13	58	71	48	24	72
September.....	113	5	106	15285	11	11	22	10	39	49	53	31	84
October.....	143	3	140	20318	5	16	21	9	73	82	38	27	65
November.....	168	—	161	19409	12	5	17	8	39	45	47	23	70
December.....	124	1	106	14891	8	5	13	9	27	36	45	27	72
	1227	21	1063	Rd. 192002	102	80	212	129	480	609	575	303	878

NOTA. De Javanen, onder de respective capitainen der buytenforten bescherden, bestaende in 19 compagnien, maecten tezamen nyt, ... 2097 mannen.
 en die drie van de landtroepen, ... 323
 synde alsoo tezamen, ... 2420 mannen.

Maer stant alhier oec te merken dat mits de onlusten op Java's Oostkust en met Bantam veelde der Bataviaasche Javanen derwaerts vertrocken en successive verlopen zyn, alsoo dat het getal nyt dan konde althans soo hoog niet comt te monteren als voorheen.

Het vooreenstaende Batavias dagregister volgens jaarlycke gewoonte op ultimo December des jaers 1680 gesloten zynde, omme soodanig met de aenstaende laeste retoorschepen Sparrewoude en Geele Beer naer 't vaderlant versonden te werden, en zedert in dit lopende jaer 1681 successive nog verscheyde joncken uyt Japan als China en Tonequin alhier aengekomen en derselver insadinge opgebragt zy, soo is alsnu door Haer Ed^e. verstaen de specificatie daervan hieragter nog te laten inslurven, hebbende deselve de volgende coopmanschappen en goederen aengebragt en opgegeven, als te weten:

Den 7^e February 1681.

Een jonck toebehorende den Chinesen capteyn
Wanjoek uyt Japan met:

- 1204 kisten Japans staelfcoper;
- 1792 stroyen georteerde porcelynen;
- 18 cassen met goulddraat;
- 159 d^e. met lacksa;
- 10 dubbelde balys camphur;
- 1 paer verlackte comptoiren;
- 27 stuex cleene en witte d^e.;
- 1 verniste cleereas;
- 40 kisten met theeketels;
- 40 stuex groote yserse pannen;
- 9 bossen Japanse rottangs;
- 2 casjeus met cleene daadtjeus;
- 2 jacquans met schryffgereedschap;
- 22 stroyen calamuswortelen;
- 96 d^e. met gesoute provisie;
- 12 d^e. met tarwemeel;
- 1 canassar met medicamenten;
- 1 d^e. met thee;
- 681 balys en potten met connemon, soy en missoy etc.

Den 24 February 1681.

Een chialoup toebehoorende den Chinesen ingeseten
alhier Zukincko uyt Canton:

- 50 picols radix China;
- 50 balys theecopjes;
- 4000 stuex groote koppen;
- 15 picols antimonium;
- 25 canassers thee;
- 10 d^e. tabacq;
- 10 picols zoethout;

- 20 bossen offerpapier;
- 2 picols copere beekens;
- 18 d^{re}. spianiter;
- 10 canassars theepotjens.

Den 27^e February 1681.

Noch een jonck toebehoorende den Chinees Limsinko
Bantams ingezeten, uyt Canton:

- 20 p^{de}. spianiter;
- 28 canassars thee;
- 50 balys met theecopjens en pierings;
- 18 picols radix China;
- 20 cattys nayzyde;
- 3 picols gemaecht koperwerck;
- 12 sacken verguld offerpapier;
- 10 corven met lym;
- 10 bossen slegt offerpapier;
- 6 zacken schryffpapier;
- 8 canassars Chinese tabacq;
- 15 d^{re}. met groote en cleene camien;
- 2 cassen offerligt;
- 2 balys theepotjens;
- 7 picols soethoudt;
- 1 kas met Chinese wyers;
- 1 d^e. spiegeltjens.

Den laesten February 1681.

Nog een jonck, toebehorende den Chinees ingezeten alhier
Lims ckqua, uyt Japan met:

- 3200 kisten staelfcoper;
- 5000 bossen gesorteert porcelyn;
- 40 kisten met lax;
- 60 d^{re}. copere theekotels;
- 10 packen medicine;
- 50 stuex groote ysere pannen;
- 40 cleene compleirtjens;
- 3 dubbelde balys en
64 enkelde d^{re} } met campher;
- 200 balys met castanjen, soya, connemon etc.

Den 8 Maert 1681.

Een jonck, toebehoorende den ingeseten Chinees
Junia alhier, uyt Japan;

120000 Tonquinse copjens;

15 picols anys;

6 d^{rs}. geelo verwe;

9 corgies hockjens;

parihye verlackt goedt.

Dit dachregister is door ons ondergeschreven gecollationeert ende
accorde bevonden.

Batavia 25 Augusty 1681.

ALBERT VAN BREUGEL.
ABRAHAM OPDAM.

REGISTER

743

PERSONEN- EN PLAATSNAMEN

A.

- Abbema (S.) 89, 551, 547.
 Abdoel 100, 170, 176, 536, 759, 772, 798.
 Abdoel Alim (Pangeran) 97, 197, 269, 280.
 Abdoel Bagoes (Wan) 10, 54, 74, 152,
 145, 186, 225, 224, 228, 277, 502,
 553, 557, 566, 571, 585, 480, 451,
 462, 631, 632, 660, 691, 740.
 Abdoel Basiti 617.
 Abdoel Kadir 553.
 Abdoel Moeti 531.
 Aboel Nazar Abdoel Kahar (Sultan) 124,
 125, 127, 148, 180, 227, 229, 369,
 370, 577, 585—586, 448, 660, 695,
 733—737, 802, 804; zie: Anom.
 Abrahams (D.) 812.
 Abram (A.) 642.
 Ahre (M. de) 18.
 Abreeuw (C. d') 88.
 Achena 686; zie: Akkena.
 Achmat (Radja) 566.
 Achmat ibn Masjoer 126, 127, 151.
 Adam (J.) 652.
 Adamsen (J.) 645.
 Ade 79, 797.
 Adelaer (J.) 782.
 Adenarc (Senghadji) 570, 571.
 Aidersia 516.
 Adil (Radja) 714, 713.
 Adiwiraksa (Toemenggoeng) 99.
 Adiwinnata (Kiai Demang) 207.
 Adolfs (A.) 644.
 Adriaense (A.) 520.
 Aduerna 745.
 Aettigam 724.
 Afrikaan 108.
 Ageng (Sultan van Bantam) 124, 148, 213,
 227, 249, 289, 270, 557.
 Ageng (Sultan Cheribon) 117—119, 154;
 zie: Sepoeh.
 Ago (Kraëng) 883.
 Agra 53, 251, 764, 824.
 Agterbergh (J. van) 127, 128, 151.
 Ahmadahed 251, 729, 825, 824.
 Ahmadshah (Sultan) 716, 721.
 Ahr (F.) 742.
 Ai (Poeloe) 653.
 Ajah 745.
 Ajerbangia 715.
 Ajul 838.
 Akbar (Sultan) 726, 764, 765, 825.
 Akkena 766; zie: Achena.
 Aladalad (Toemenggoeng) 696.
 Alam (Prins) 675, 676, 706, 751, 732,
 740, 748, 749, 825.

- Alexander de Groota 746.
 Albad 27.
 Ali 336, 447, 644, 760.
 Ali Alidao 305, 845.
 Ali Hasari 585.
 Alida, zie: Ali Alidao.
 Alim 175.
 Alley (W.) 727, 734.
 Alon 328.
 Altmeyer (C.) 170—175, 178, 176, 306, 322, 324, 351.
 Alvis (P.) 264, 642.
 Alvis de Jonge (P.) 642.
 Amabesi 4.
 Amahi 5.
 Amahel 694.
 Amahoesangh 5.
 Amangkoerat (Soesochoenan) 1, 41, 78, 100, 104, 118, 119, 153, 155, 168, 171, 186, 215, 240, 304, 306, 307, 322, 325, 328, 326, 356, 375, 379, 380, 430, 482, 513, 552, 655, 659, 687, 731, 742—745, 771, 772, 797, 815, 818, 836.
 Amarasri 4, 369, 570.
 Amasalehy 15.
 Amat 18, 349.
 Amatarangh 5.
 Amathomanana 570.
 Amatjili (Radja) 79, 559.
 Ambon 19, 29, 30, 34, 43, 44, 49, 50, 71, 79, 102, 138, 257, 359, 365—368, 487, 488, 514, 525, 582, 608, 608, 609, 623, 628, 635, 637, 638, 694, 707, 708, 769, 770, 782, 786, 786, 797, 799—801, 812, 816, 819, 849.
 Ambonees 78, 140, 169, 178, 307, 322, 322, 332, 353, 348, 641, 644.
 Amie Mangoe 611.
 Aminchau 729.
 Amirang Koesoema (Radèn Ngabehi) 745.
 Amit 631.
 Amoy 37, 82—84, 181, 218, 285, 290, 301, 397, 492, 495, 499, 505, 818.
 Amsterdam (stad) 22, 23, 112—115, 132, 135, 315, 349, 440, 577, 585, 592, 595, 600, 601, 604, 629, 649, 704, 765, 769, 780, 777, 778, 785, 794, 822, 851, 858.
 Amsterdam (eiland) 60, 114, 755.
 Amsterdam (Sultan) 488, 609, 676, 748, 749.
 Anam Kokhocong 75.
 Anam Kokong 74, 455, 455.
 Andiape 796.
 Andriessen (T.) 394, 796.
 Andriesze (A.) 642.
 Andriesze (C.) 642.
 Andriesze (F.) 652, 642, 643.
 Angebandang 194.
 Angga Djaja (Ngabehi) 326.
 Angga Koesoema (Aria) 169.
 Angga Pradana 120.
 Angga Prana 110.
 Angga Sara (Demang) 555.
 Angkee 586, 449, 484, 632, 645, 754, 755, 846.
 Anjer 344, 649, 711.
 Annemontoe 726.
 Anom (Sultan, Bantam) 349.
 Anom (Sultan, Cheribon) 185, 550, 559.
 Antang 76—78, 100, 168.
 Anthonisz (A.) 322, 650, 548, 655.
 Anthony (H.) 632, 644.
 Anthonysz (C.) 605, 620.
 Antjol 848.
 Antomonan 5.
 Antonio (M.) 265.
 Arahier 126, 127, 151, 422, 810.
 Arandore 66.
 Ardi (Pangeran) 96—99, 108, 126, 127, 148, 150, 151, 197, 227, 247, 370, 271, 279, 297, 372, 553, 567, 649, 689, 705.
 Ardimeichia 128.

Ardiwinata (Toemenggoeng) 560.
 Arents (A.) 621.
 Arie van Makassar 65, 95.
 Aripoe 64.
 Armenier 191, 235, 469, 521, 524.
 Aroe 559.
 Aroen Maya 841.
 Aroen Oedjoen Boeloe 842.
 Arosiaja 78, 896.
 Arrakan 45, 46, 52, 246, 560, 567, 590,
 584, 594, 597, 598, 658, 695, 705.
 Arsa Watjana 188, 518.
 Artzatt (F. ab) 69, 70, 784, 791, 811.
 Asmeer 56, 764, 824.
 Assangh 856, 857.
 Assenbergh (A. C.) 155.
 Assendelft (J. van) 549.
 Assetchan 425.

Astra Antaka 895, 896, 745.
 Astra Djaja (Kiai Ngabehi) 196, 214, 215,
 221, 224, 228, 228, 229, 348, 231,
 267, 268, 271, 277, 502, 521, 535,
 557, 557, 558, 572, 585—585, 589,
 592, 419, 462.
 Astra Tjandra 99.
 Astra Widjaja (Kiai Ngabehi) 99.
 Atlingen 515.
 Atjeh 91, 251, 244, 566, 410, 423, 480,
 516, 559, 685, 686, 695, 712, 727,
 728, 734, 822.
 Atjeher 657, 699.
 Aurungabad 244, 729, 764.
 Aurungzabe 244, 545, 726, 736, 764,
 824.
 Awang (Entji) 651.
 Azem (Sultan) 725, 764.

B.

Babahan 655.
 Babataek 172.
 Bahba Hello 655.
 Backer 696.
 Backer (Radja) 559.
 Badagara, zie: Imbanagara.
 Badjo 658.
 Badong 175.
 Badong Boenang Maningh 655.
 Badurehan 726, 729.
 Baeldr (M.) 788.
 Bagalen 304, 595, 596, 687, 742, 745,
 745, 771, 814—816.
 Bagis 652, 796.
 Bajiha Troek 644.
 Bagoes Wangsa 665.
 Baja 168, 169.
 Bajang 712, 718.
 Bakeloeng 556.
 Bakkari 674, 675.
 Balembangan 168, 174, 307, 528, 745.
 Balangnipa 742, 788, 841.
 Balega 155, 595, 745, 746.

Bali 91, 91, 159, 182, 189, 190, 199,
 229, 278, 380, 525, 587, 623, 627,
 786, 788, 796, 848.
 Balier 9, 10, 23, 41, 54, 62, 96, 100,
 155, 152, 184, 195, 256, 278, 307,
 428, 429, 441, 446, 521, 522, 530,
 553, 554, 547, 548, 557, 582, 585,
 600, 627, 646, 650, 652 e.v., 690,
 700, 701, 705, 775, 785, 807, 815,
 822, 832.
 Ballo (Kraefug) 256.
 Bambang 171.
 Banaya, zie: Bongaja.
 Banda 17, 19, 41, 42, 71, 79, 263, 552,
 558—560, 488, 514, 652—654, 646,
 650, 658, 707, 709, 788, 812, 820.
 Bandanees 155, 140, 559, 600, 641, 644.
 Bandjar 48.
 Bandjermasin 50, 155, 587, 406, 575,
 574, 625, 625, 645, 646, 648, 658,
 706, 708, 758, 775, 787, 788, 848, 850.
 Bandoel 126.
 Bandoeng 152, 791.

- Bandok 684.
 Banggary 11, 15, 563, 563.
 Bangong 10.
 Bangsa Toepan 546.
 Banka 331, 399, 647, 848.
 Bannery 696.
 Bantam en Bantammer *passim*.
 Bantam-hani 70.
 Bantams Bril 8, 9, 87, 186, 191.
 Bapa Alas 153.
 Bapa Dalem 664.
 Bapa Lalis 633.
 Bappo Boat 140.
 Bardwan 724.
 Bargara 516.
 Barnardus (F.), zie: Bernardus.
 Baro 140.
 Baron (S.) 441.
 Baros 317, 717, 721—725.
 Barra Sahib 725.
 Barasdoor 516.
 Bartelse (J.) 403.
 Bartelsz, zie: Marchier.
 Bartelsze (D.) 359.
 Bassien 635.
 Bassora 810.
 Bastiaense (N.) 101.
 Bastiaensen (D.) 652, 645.
 Bastiaensze (J.) 645.
 Batloek (W.) 76, 78, 155, 170, 255, 766.
 Batadjangh (Daëng) 841.
 Batak 717.
 Batang 507, 698.
 Batangtigs 706.
 Batavia, *passim*.
 Batchi 838.
 Baticalao 580, 647.
 Batipoe 722.
 Batjan 674, 692, 747, 760.
 Batoe 76, 77.
 Batoeampar 536.
 Batoeboelan 587, 627, 635.
 Batomeang 570.
 Batoetjina 675.
 Battoene Rale 235.
 Bauckes (N.) 20, 25, 102, 283, 333, 560, 474, 475, 603, 753, 827.
 Bawahley 751.
 Bawean 91, 375, 376, 707, 709.
 Bax 25, 696.
 Bayeunangh 656.
 Baypaer 516.
 Beeck (D. van der) 521.
 Beekman (S.) 620.
 Beekum (A. van) 505, 845.
 Beieren 486, 659.
 Bekasi 185, 189, 330, 807.
 Bekoboedo (Radja) 612.
 Bellapoer 281.
 Bellasoor 825, 826, 828.
 Benar (Kali) 529.
 Bengalen 3, 4, 8, 28, 51, 41, 42, 44, 50, 53, 57, 58, 61, 62, 79, 92—94, 99, 121, 122, 138, 159, 141, 163, 179, 199, 221, 244, 252, 257, 259, 266, 267, 284, 363, 367, 408, 409, 410, 416, 417, 423, 516, 517, 520, 521, 527, 528, 531, 559, 541, 543, 574, 576, 577, 580, 601, 617, 625, 626, 658, 660, 681, 684, 686, 703, 704, 708, 709, 724—728, 751, 740, 752, 755, 764—769, 774—778, 788, 789, 796, 800, 801, 808, 809, 823, 823—854.
 Bengkalis 527.
 Bengo 845.
 Benjaan 252.
 Benkoelen 335.
 Bent (F. L.) 25, 474, 475, 577, 584, 618, 641, 658, 661, 691, 703, 757, 768, 774.
 Berampoer 251.
 Berckman (M.) 724.
 Berenbergh (C.) 155, 520, 521, 542, 816.
 Bergh (U.) 186, 296.
 Bergh (J. van den) 583, 824.
 Berkenkoer 515, 380.

Bernardus (F.) 581, 590, 620.

Berouw 742.

Bervelt (J.) 21, 53, 71, 87, 131, 211—

215, 248, 285, 356, 370, 374, 375,

427, 447, 463, 521, 582, 591, 602,

608, 648, 647, 750, 759, 760, 768,

780, 785, 807, 815, 844.

Bescherming (fort) 505, 562, 414, 535,

654, 675, 697, 772.

Besselman (J.) 39, 74, 590, 417, 455,

453, 550.

Bessi 644.

Betelock 596, 597.

Biana 425, 774, 776—778.

Biara 77, 172, 175.

Bilal Padadakan 428, 632.

Bilandre (F.) 127, 128, 151.

Biliton 5, 41, 42, 80, 79, 409, 410, 627,

528, 709, 710.

Bima 1, 2, 15, 48, 50, 78, 91, 92, 158,

165, 256, 255, 256—257, 259—265,

552, 552, 410, 451, 452, 548, 549,

591, 608, 609—612, 614—617, 814,

819—821, 844.

Dimandees 16.

Bimelipatnam 56, 243.

Bisei (Kraeng) 1—5, 6—8, 16, 17, 65—

87, 104, 116, 117, 151, 152, 154—

156, 146, 157, 162, 179, 184, 185,

191, 194, 195, 202, 203, 206, 250,

257, 506, 519, 529, 559, 541, 371,

378, 389, 414, 415, 422, 535, 540,

556, 586, 634—659, 648, 688, 697,

698, 761, 762, 772, 775, 792, 795,

812, 835—837, 842, 845: *zie ook:*

Gowa.

Bisson 696.

Biswyq (G.) 567.

Bitko 806.

Bitter (J. de) 108.

Bivoerongh 579.

Blanda (Radja) 126.

Bleyswyck (D. van) 554.

Blickant (C.) 254.

Blitar 77, 78, 169, 175, 526.

Bilton (Kall) 529.

Block (A.) 621.

Blom (A.) 447.

Blom (D.) 2, 16, 20, 45, 185, 189, 209,

223, 296, 581, 586, 587, 453, 468,

479, 505, 520, 556, 540, 554, 572,

584, 618, 658, 702, 705, 735, 755.

Blom (N.) 562.

Boangh 857.

Boek (P. de) 741, 742.

Boeang (Entji) 9, 640, 631.

Boegi's 77, 78, 151, 155, 168—173, 176,

256, 266, 507, 522, 529, 552, 451,

452, 545, 548, 611, 615, 615, 640,

647, 685, 687, 695, 698, 700, 705,

742, 796, 844.

Boekoo (Klai) 303, 304.

Boelan (Entji) 254.

Boelekombu 844.

Boeleleng 554, 556, 587, 655.

Boelingan 635.

Boemisoro, *zie:* Soro.

Boengoes 712.

Boerane (Daeng) 183, 655, 656, 658, 659,

698—700, 702, 751.

Boeroe 769, 770, 799, 800.

Boeroeng Barong 719.

Boeson Bieuw 652.

Boston 27—31, 256, 608, 675, 679, 680,

692, 759, 747, 750, 751, 758, 770,

789, 799.

Boettonner 641, 644.

Bok (De) 611.

Boksi 635.

Bol (P.) 21.

Bolan 571.

Bolck (D. van den) 155, 555, 569.

Bollan (H. de) 555, 567, 581, 447,

545.

Bombay 252, 825.

Bomény (J. de) 461.

- Bone 78, 135, 155, 169, 169—174, 176,
 261, 451.
 Bone (Radja B.) 527—529, 640, 742, 746;
 zie: Palakka.
 Bonlér 77.
 Bouden (A.) 517.
 Bougaja 77, 161.
 Bongsoe 182, 280, 651, 654.
 Bongsoe Toopan 685, 696.
 Bongsong (Entji) 10.
 Bonisqua 368, 370, 464, 467.
 Bonstoe (P.) 142.
 Bontesongo (Kraëng) 262, 612, 741.
 Bonthain 139, 741.
 Bontineale 256, 747, 758.
 Booy (H.) 115, 148, 190, 259, 240, 270,
 271, 318, 319, 384, 360, 690, 754,
 752, 802, 805.
 Boreilja (D.) 825, 827.
 Borneo 153, 182, 232, 297, 387, 648, 746.
 Bornesem (E.) 76, 607, 621, 737.
 Bort (B.) 25, 45, 70, 155, 185, 193, 196,
 202, 208, 216, 217, 222, 225, 272,
 275, 281, 280, 287, 300, 335, 366,
 392, 387, 595, 401, 434, 444, 446,
 461, 464, 471, 473, 475, 479, 530,
 540, 618, 641, 638, 750, 774.
 Boudewijns (G.) 582, 603.
 Bousier Gammelchan 58, 121, 724.
 Bowyer (P.) 18, 54, 55, 71, 87, 88,
 190.
 Boylotta 2, 760.
 Braahana (Kiai) 541.
 Brabant 810.
 Braems (D.) 40.
 Brahman 652.
 Brakei (J.) 782, 793.
 Brandenburg 10.
 Brassar (L.) 469.
 Brazilië 101, 111.
 Brehes 9, 10, 414, 575, 574, 787.
 Breen (G. van) 593, 413.
 Bremen 408.
 Brengel (A. van) 508, 856.
 Brevink (A.) 53, 70, 220, 414, 415, 816,
 817, 819.
 Briel (J. G.) 746.
 Brinajock 184.
 Broeck (J. van den) 869.
 Broncke (R.) 567, 590.
 Broothia 12, 658, 808.
 Broonwerius (B.) 581.
 Brouwershaven (J. van) 694.
 Bruyn (J.) 54, 581.
 Bruynlingh (A.) 620.
 Bruynzels (P.) 561, 620.
 Bucquoy (J. de) 60, 70, 155, 202, 222,
 225, 253, 382, 689, 689, 702, 705,
 767, 767, 822.
 Bulck (G. G.) 586, 441.
 Bureau 252, 319, 589, 425, 592, 600.
 Busay 837.
 Bayrvell (J. G.) 46.
 Baytegens (W. van) 176, 527.
 Bylangon 152.
 Bysterman (D.) 620.

C.

(Zie ook onder K).

- Cabalocan (Kraëng) 646.
 Cabang 59.
 Carappar, zie: Kapar.
 Cadix 727.
 Caell (W.) 10, 15, 17, 19—21, 24, 26,
 32, 37, 42, 46, 57, 61, 65, 72, 80, 93,
 96, 108, 115, 128, 128, 143, 143, 148,
 149, 152, 167, 189—191, 194, 196,
 197, 201, 205, 207, 214—216, 221,
 225, 224—226, 228, 229, 259, 240,
 242, 243, 247—252, 267—269, 277,
 279, 280, 297, 298, 302, 318, 353,
 358, 357, 358, 344, 346, 383, 384,
 386—388, 365, 365, 372, 381, 386.

- 389, 392, 440, 447, 480, 482, 470,
471, 475, 474, 533, 544, 548, 550,
553, 556, 558, 561, 567, 578, 546,
649, 659, 682, 684, 689, 692, 705,
711, 754, 737, 785, 773, 802—804,
811, 815, 821, 823, 827, 838.
- Caesar (M.) 56, 217, 275, 282, 287, 289,
293, 293, 301, 302, 369, 393, 396—
399, 401, 402, 415, 464, 465, 490,
492, 495, 497, 498, 602, 605.
- Calcoeditschery 80.
- Calhanger 706.
- Calicoilan 379, 380.
- Calpontyn 64.
- Calvinist 105.
- Camphuys (J.) 2, 16, 43, 47, 76, 102,
107, 122, 123, 144, 185, 189, 195,
202, 216, 225, 248—250, 283, 288,
272, 277, 281, 286, 302, 303, 320,
321, 355—338, 341, 365, 388—388,
370, 381, 384, 387, 398, 423, 453,
444, 464, 467, 476, 479—481, 556,
558, 572, 618, 688, 661, 705, 708, 737.
- Campo (H. de) 645.
- Cananoor 316, 332.
- Canara 245, 246, 316, 332.
- Canarische Eilanden 435.
- Candia 24, 65—67, 70, 87, 253, 254,
359, 380.
- Canichjouda 256.
- Cansios (H.) 145, 222, 224—226, 353,
342, 603, 619, 738, 827.
- Canton 72, 75, 80, 99, 194, 509, 311,
575, 407, 410, 327, 625, 708, 709,
854, 855.
- Cardeel (H. L.) 699.
- Cardosa (G.) 370, 575, 427, 602, 647, 768.
- Cardosa (J.) 652, 645.
- Carelsz (J.) 645.
- Carical 80, 81, 354, 647, 729, 739.
- Carlingaputnam 246.
- Carnatica 244, 245, 686, 754.
- Carpautier (A. de) 577.
- Carpinus (A.) 347, 555, 812.
- Carstense (J.) 605.
- Carstense (T.) 246.
- Carle 81.
- Casale 659.
- Casembroot (J.) 153, 587, 619, 641, 845.
- Casembroot (R.) 314, 658, 650, 725, 750,
767, 809, 810.
- Casimbazar 121, 724, 825.
- Casmy 843.
- Caspar, zie: Altmeyer.
- Castel 614.
- Castelleno 166.
- Castro de Sandy (A. de) 73.
- Catalonië 166.
- Catauwen, zie: Ketahoen.
- Caulier (J.) 81, 289, 285.
- Cauler (juffrouw) 581.
- Cavin (J.) 461.
- Caytane 420.
- Cebros (J. de) 34.
- Cebros (J. de) 598, 450.
- Celion 23, 24, 47, 64, 66, 68, 70, 72, 80,
109, 132, 239, 251, 253, 255, 575,
576, 421, 459, 469, 510, 520, 651,
558, 639, 543, 547, 552, 564, 568,
577, 579, 580, 585, 586, 600, 601,
602, 629, 650, 654, 646—648, 658,
706, 751, 740, 755, 764, 767, 774,
825, 830—835.
- Celebes 159, 161—163, 237, 262.
- Celarmo 580.
- Celsekirlayen 558.
- Ceram 257, 584, 635, 678, 694.
- Ceram (Prins) 564, 488, 609, 746, 749.
- Choestachm 33, 122, 724, 725, 765.
- Chahelutachan 244.
- Chambander, zie: Sampang.
- Chaneanna 686.
- Chatib (Kutji) 195.
- Chaul 252.
- Chee, zie: Joessel.
- Chenna 59.

Cheribon 7, 9, 16—19, 21, 40, 48, 50,
61, 62, 86, 88, 90, 99, 105—106, 116—
120, 126, 152—156, 158—160, 168,
167, 166, 184—186, 189—191, 193,
196, 198, 203—207, 229, 250, 255,
259, 248, 261, 271, 278, 303, 307,
308, 311, 318, 319, 329, 359—341,
381, 365, 360—362, 363, 370—378,
378, 379, 388, 389, 406, 409, 414,
413, 422, 428—430, 465, 521—523,
525, 527, 530, 535—536, 540, 541,
551, 556, 557, 559, 560, 572, 574,
584—587, 618, 623, 623, 654—659,
641, 648, 649, 656, 661, 673, 681,
682, 684, 690, 693, 694, 697—699,
703, 706, 708, 756, 757, 745, 755,
761, 765, 769, 772, 773, 786, 788,
791—795, 803, 805, 806, 811, 813,
814, 816, 818, 819, 848, 849.

Chiancong 80.

China 58, 47, 54, 60, 72, 79, 80, 101,
180, 181, 194, 214, 252, 253, 266,
266, 272, 276, 286—291, 293, 295,
301, 309—311, 318, 333, 368, 370,
373, 378, 391—393, 393, 402, 407,
408, 410, 417, 427, 443, 446, 449,
461, 465, 464, 467, 471, 476—478,
480, 482—484, 488—490, 492, 494—
497, 499, 505, 523—528, 535, 624—
626, 629, 650, 658, 706—710, 776,
777, 788, 789, 849, 850, 854, 855.

Chineer 727.

Chincheeuw 56, 47, 409, 523.

Chindi 422.

Chinees 1, 8—10, 19, 31, 44, 47, 49—51,
53, 54, 57, 59, 60, 70, 72, 75, 79,
81—83, 86, 90—93, 93, 101, 111, 112,
118, 118, 121, 155, 157, 159, 160,
142—144, 147, 150, 167, 179—181,
192—194, 199, 200, 202, 203, 214,
216, 217, 255, 257, 240, 241, 248,
249, 263, 272, 274—276, 281, 284—
286, 288, 292, 295, 296, 298—302,

308—312, 320, 335, 340, 343, 363,
363, 368, 370, 372, 378, 387, 391,
392, 393, 397, 398, 404, 406—411,
413, 416, 427, 429—431, 453, 441,
444—446, 451, 459, 461, 463, 464,
466—486, 488, 489, 497, 499—501,
504, 525, 526, 528, 529, 547, 552,
553, 572, 573, 584, 587, 599, 623,
625—627, 648, 660, 661, 680, 681,
688, 710, 757, 796, 805, 814, 817,
822, 840, 845—847, 850, 852, 854,
855.

Christen 420.

Christiaansz (C.) 42, 40, 90, 728.

Christiaansz (N.) 19, 21, 692, 782, 799.

Christoffel (H.) 543.

Christoffelse (C.) 208, 209, 515.

Cialan Catawan 632.

Cicila (Daeng) 2.

Cinsier 559.

Claassen (B.) 40, 321.

Claerbout (S.) 417.

Glaesen (C.) 622.

Clakoea, zie: Takoea.

Cleyer (A.) 40, 60, 70, 135, 360, 517,
581, 827.

Cnoll (C.) 561, 620, 794.

Cochin 250, 251, 314, 315, 558, 552,
579, 580, 630, 696, 758, 759, 767,
809, 810.

Cock (J.) 382.

Cock (P. de) 40.

Coe 699.

Coenraats (Z.) 384, 397.

Collan 580.

Colbert 486.

Collé (A.) 645.

Collé (F.) 627.

Colombo 24, 54, 69, 152, 230, 255, 254,
373, 376, 538, 559, 579, 580, 581,
629, 787.

Comans (D.) 59, 74.

Commelijn (J.) 724.

- Concordia (fort) 3, 43, 369.
 Conde (C.) 620.
 Congo 729, 730, 809, 810.
 Coninck (J. J.) 622.
 Coninck (J. de) 143, 600.
 Coops (C.) 862.
 Coops (J.) 337.
 Cops (J.) 105, 235, 285, 333, 381, 450, 451, 608, 621, 679, 741, 753, 758, 844.
 Coringo 686, 726, 766, 828.
 Cormandel 43, 47, 81, 121, 162, 179, 194, 232, 244, 280, 283, 367, 575, 576—577, 581, 423, 431, 483, 517, 521, 330, 537, 555, 577, 581, 601, 608, 660, 681, 684, 686, 687, 703, 711, 725, 728, 738, 740, 754, 766, 767, 796, 808, 809, 822, 823, 828, 830, 831, 833, 834.
 Cornelis (A.) 621.
 Cortel (J.) 542.
 Costa (L. C. de) 812.
 Costa (M. de) 142.
 Cotjar 64, 66.
 Coudre (D.) 555.
 Coulster (van) 827.
 Couper (J.) 76—78, 100, 135, 146, 185, 186, 189, 166, 168—171, 178, 235, 261, 262, 307, 322—324, 326, 327, 329, 330, 336, 389, 428, 452, 521, 523, 548, 549, 578, 593, 596, 606, 608, 633, 640, 637, 687, 741, 742, 744—746, 758, 770, 771, 797, 814—816, 837.
 Couwenhoven (W. van) 369.
 Cox (G.) 594.
 Coxinders 218, 817.
 Coxinga 36, 272, 286—288, 290, 397, 402, 818.
 Crab (C.) 360, 621.
 Cramer (A.) 367, 390, 597.
 Cranganoor 690.
 Crayvanger (B.) 779.
 Creba 4.
 Cricoenmale, zie: Trinconomale.
 Croes (D.) 26.
 Croll (J.) 779.
 Cromhuysen (J.) 674, 675, 770.
 Crongrong, zie: Karoengroeng.
 Croon (S. P.) 694.
 Croux (A. de la) 521, 524.
 Croux (G. de la) 469.
 Crudop (H.) 595, 756.
 Curaçao 760.

D.

(Voer *Dj* zie ook onder *J*).

- Daelen (A. van) 236, 289, 260, 262, 611, 614, 615.
 Daelen (P. van) 621.
 Dales (J.) 167, 196, 690.
 Dam (J. van) 305, 736, 843.
 Dam (W. van) 23, 102, 440, 608.
 Damman (H.) 561, 622.
 Danielsze (A.) 246, 342, 621.
 Danoedara (Kini) 99.
 Danoe Wangsa (Pangeran) 98.
 Danser (P.) 643.
 Dasje (Senghadji) 369, 371.
 Datan 140.
 Datcheron 828.
 Davidts (L.) 620.
 Dekka 53, 121, 122, 724, 763.
 Delcampo (D.) 631, 632.
 Delft 22, 23, 41, 42, 44, 112—114, 147, 432, 433, 595, 650, 681, 704, 780, 784, 783, 829.
 Delhi 725.
 Deli 373.
 Delinchan 246, 729, 764.
 Demak 48, 76, 90, 101, 177, 238, 308, 311, 407, 452, 523, 595, 623, 707, 744, 787.

- Denemarken 10, 43, 46, 486.
 Denen 42, 45, 46, 47, 80, 81, 96, 97,
 152, 190, 244, 279, 366, 368, 392,
 418, 419, 431—453, 461, 578, 607,
 634, 656, 728, 734, 797, 798, 803,
 806, 858.
 Deringo 174.
 Derma Joeda 170, 326.
 Derma Oepaja 693.
 Derma Paja 439.
 Dermawangi 633, 638.
 Derpa Djaja 132, 332, 383, 731, 783.
 Derpa Manggala 187, 438.
 Derwits 234, 348—350, 608, 610, 617.
 Diamant (bastion) 10, 24, 34, 52, 74, 81,
 186, 262, 691, 748.
 Diarma 814.
 Dias (B.) 642.
 Dias (J.) 569.
 Diegos (D.) 643.
 Diestpoort 222, 223, 475, 476, 542, 598,
 641, 661.
 Dieuw 86.
 Dikara 814.
 Dinckels (J.) 687.
 Diogo (D.) 632.
 Dipa Koesoema (Pangeran) 137, 145, 144,
 187, 284, 288, 439.
 Dipa Nagara 245, 345.
 Dipalauw 608.
 Dira Diwangsa 342.
 Diri 631.
 Disponlyn (D.) 40, 360, 621.
 Diwangsa (Pangeran) 98.
 Djaja 97, 239.
 Djaja Diprana 41, 83, 212.
 Djaja Lalana 176, 327.
 Djaja Ningrat 42, 98, 330.
 Djaja Winata 99.
 Djaja Wipaksa 99.
 Djeja Wiria 304, 336.
 Djajang Rana 331.
 Djambi 26, 42, 133, 147, 280, 342, 343,
 387, 437, 345, 346, 381, 646, 638,
 682—686, 693, 703, 787, 773, 821,
 822.
 Djambi (Radja Djambi) 298.
 Djangbaja 99.
 Djanggrana 99, 171, 326, 772.
 Djanglapa 99.
 Djangpati 10, 243.
 Djengko 474, 475.
 Djermoedi 684.
 Djienwko 429.
 Djiliango 328.
 Djilolo 488, 609, 674—678, 732.
 Djipang 326, 322.
 Djoekja (Pangeran) 25, 98, 197, 247, 269,
 319, 737, 783.
 Djoeman 633.
 Djoeman Boekoelang 634.
 Djoeman Cadona 636.
 Djoeman Mambal 633.
 Djoeman Mas 633.
 Djoeman Pabru Rampat 633.
 Djoeman Toeman 633.
 Djoeman Tonliek 634.
 Djoeman Zalai 633.
 Djoemat 387, 627.
 Djoewel 634.
 Djohore 126, 147, 311, 437, 536, 346,
 681, 648, 683, 693, 707, 706, 822.
 Dodinga 609, 674, 678.
 Does (J.) 108, 153, 140, 222, 224—226,
 320, 333, 337, 381, 418, 342, 736.
 Doeyenburg (W. van) 739.
 Domingo 39.
 Domingo (A.) 642, 846.
 Domingo (M.) 643.
 Domingos (P.) 812.
 Dampo 233, 233, 236, 238—260, 262—
 264, 608, 610, 612, 613, 615, 616,
 819, 820.
 Doncker (W.) 622.
 Donker (J. G.) 620.
 Doornick (B. van) 86.

Dorth (P. van) 690, 693, 812.
 Doulat 587, 627.
 Drasck (H.) 64, 66.
 Dria (Kini Ngahahi) 532.
 Drigo (J.) 637.
 Dubbeldekop (W.) 845.
 Dubee (M.) 40.
 Dubois (J.) 812.
 Dubois (P.) 9.
 Duclasel (P.) 619.
 Duiffjesiland 859.

Duins 10, 483, 727.
 Dunlopes (W.) 40.
 Dupre (J.) 251, 824.
 Duyu (G. van der) 609, 673—676, 677,
 703, 751, 754, 740, 747, 748, 780.
 Duyrkant (A. C.) 620.
 Dwars-in-de-weg 151.
 Dyck (J. van) 123, 126, 143, 148,
 222, 224—226, 303, 355, 506, 820,
 821, 837, 854, 883, 603, 619, 786,
 816.

E.

Edam 453.
 Eeden (A. van den) 437, 440.
 Eeden (H. van den) 186, 378, 593, 594,
 427, 444, 463, 468—470, 476—481,
 488, 494.
 Eeuwyck (T. van) 184, 169, 174, 743, 813.
 Egherts (H.) 620.
 Eghertsz (H.) 2, 3, 473, 476, 842, 598,
 638, 641, 661, 667, 786.
 Egosi 80, 81, 182, 254, 646, 647, 727,
 728, 759.
 Elinamuna 655.
 Ema 651.
 Engeland 10, 18, 42, 88, 116, 121, 163,
 253, 244, 459, 471, 473, 483, 486,
 601, 604, 649, 657, 659, 686, 690,
 727, 728, 738, 775.
 Engelschen 10, 18, 21, 24, 42, 54, 56,
 57, 65—66, 68—75, 87, 88, 99, 100,
 108, 116, 121, 145, 147, 148, 167,
 182, 185, 189, 190, 196, 209, 231—
 235, 245, 244, 251, 279, 297, 519,
 366, 367, 375, 392, 419, 423, 424,
 451—453, 440, 451, 462, 471, 473,
 483—487, 516, 820, 851, 868, 869.

561, 606, 654, 656, 649, 657, 659,
 686, 690, 703, 724, 727, 729, 734,
 764, 763, 775, 774, 809—811, 813,
 821—826, 832, 858.
 Enkhuizen 113, 114, 703, 759, 782, 785,
 794, 822, 835.
 Eriwan 816, 810.
 Erorma 580.
 Espanjel (M.) 34, 450.
 Etter, zie: Wetter.
 Europa 35, 66, 71—73, 86, 100, 129,
 163, 168, 435, 441, 483, 659, 774,
 798.
 European 56, 66, 67, 104, 129, 191,
 226, 253, 279, 298, 298, 507, 519,
 522—524, 545, 420, 421, 425, 426,
 462, 487, 516, 525, 836, 599, 653,
 677, 726, 729, 743, 746, 771, 814,
 818, 824.
 Eversdingen (G. van) 689.
 Eyck (M. J.) 58, 59.
 Eyckbergen (S.) 293.
 Eyckman (W.) 352, 548.
 Eynde (F. van) 191, 194.
 Eysden (J. J. van) 694.

F.

Faa (A.) 15, 220, 562.
 Fakir (Entji) 651.
 Fatifoedi 569.

Femeren 512.
 Fentzel (H.) 823, 823.
 Ferdinandus (J.) 632, 643.

Fereira (J.) 102.
 Ferman (I.) 644.
 Fernando (S.) 643.
 Fernando (T.) 644.
 Fiegrodo (P.) 645.
 Flesbach (J. T. van) 561, 583, 584, 642.
 Foekiën 56, 218, 396, 404, 501, 518.
 Folsofoa 678.
 Fonteyn (A.) 405, 529.
 Formosa 290, 495, 499, 503.
 Francen, *zie*: Holsteyn.
 Francis 176.
 Francisco (J.) 846.

Frankrijk 10, 59, 74, 166, 252, 425, 471, 485, 486, 551, 593, 602, 630, 639.
 Franschen 1, 10, 17, 31, 41, 42, 44, 56, 59, 66, 67, 80, 81, 123, 251, 252, 245, 265, 279, 319, 329, 350, 389, 392, 416, 425, 431, 431, 486, 551, 553, 578, 581, 592, 600, 607, 634, 656, 648, 659, 728—750, 814—826.
 Franse (M.) 642.
 Fransén (D.) 643.
 Fransén (J.), *zie*: Holsteyn.
 Frère (J.) 541.
 Frey (B.) 179, 712.
 Frongo 817.

G.

Gabang 580.
 Gabriëlsz (M.) 487.
 Gadmoe 571.
 Gadongan 175, 174.
 Gafassa 676—678.
 Gaja (Kare) 120.
 Gale 24, 81, 152, 445, 538, 579, 580, 581, 648.
 Galesoeng (Kraëng) 76, 77, 84, 88, 100, 106, 168, 171—175, 176, 178, 235, 327, 544, 611, 685, 845.
 Galimboer 175, 174.
 Gallot (J.) 555.
 Galoeh 212, 297, 795.
 Geloenggoeng 743.
 Galonggang 96, 152, 795, 818, 819.
 Galonggang (Demang of Depati G.) 212, 297, 552, 541, 635, 745, 792, 795.
 Gamalama 748, 749.
 Gamma 609.
 Gamoeoenora 674, 678.
 Gamron 514, 538, 650, 723, 750, 767, 809, 810.
 Ganges 57, 58, 687, 764, 825.
 Gani (Eniji) 773.
 Gapa (Kare) 616.
 Gaspar Sinnewierad (Don) 629.

Gast (J.) 534, 581.
 Gedoengtole 285, 574.
 Gelderland (haslloa) 535.
 Gelria (Iort) 755.
 Gempol (Rangga) 184, 635, 648, 673.
 Gerlits (D.) 186, 296.
 Gerouw (L.) 44.
 Gerritse (J.) 605, 621.
 Geus (H.) 557, 756.
 Geus (J.) 95, 101, 100, 539, 553, 620, 648, 702, 753, 757, 766, 774, 781, 785.
 Geus (M. de) 538, 579.
 Geyne (D. van) 117.
 Gheyn (C. de) 705.
 Gheyn (D. de) 675.
 Gheyn (J. de) 675, 692, 731, 734, 740, 747, 748.
 Gléko 140.
 Gilde (C. de) 592, 756, 840.
 Giri 525, 524, 530, 551.
 Giri (Panembahan Mas) 506, 523, 550, 551, 522.
 Glas (C.) 696.
 Gleyne (J. van) 621.
 Glisson, *zie*: Galesoeng.
 Goa 75, 589, 570, 759, 825.
 Godschanck (P.) 600.

Godsken (Y.) 696.

Goedegoedoe, zie: Oedoegoedoe.

Goedormo 759.

Goelian 652.

Goena (R. van) 1, 4—6, 11, 12, 30, 32, 35, 37, 43, 55, 60, 62, 64, 69, 72, 87, 106—108, 112, 117, 125—127, 134, 137, 142—144, 146, 148, 150, 151, 153, 159, 164, 187, 188, 192, 210, 211, 219, 220, 229, 230, 240, 242, 254, 255, 258—260, 263, 270, 284, 285, 326, 371, 374, 377—379, 385, 386, 387, 390, 392, 394, 395, 399, 413, 429, 431, 435, 437, 438, 440, 448, 480, 483, 485—487, 461, 467, 489, 496, 497, 500, 501, 505, 517—519, 532, 536, 546, 562, 564, 566, 570, 571, 588, 597, 598, 601, 614, 660, 683, 684, 691—695, 696, 712, 716, 718, 720, 731, 734, 756, 793, 802, 804.

Goens (V. van) 102, 106, 108, 112—114, 132, 531, 577, 601, 775.

Goens de Jonge (R. van) 23, 24, 47, 64, 68, 71, 86, 88, 106, 112, 202, 233, 296, 387, 388, 469, 577, 600, 702, 735, 756, 755, 767, 768, 774, 781, 784, 791, 811, 829.

Goeram (Entji) 631.

Goeree 692.

Goes (D. H. van der) 246.

Goethart (N.) 633.

Goetken 696.

Goffasa 609.

Golconda 55, 244, 246, 281, 686, 725—727, 734, 766.

Goltwater (E.) 315.

Gonsalves (M.) 652, 644.

Gorontalo 610.

Gouw Tengkwā 81, 85, 180, 216, 272, 277, 286, 302, 368, 370, 464, 467, 469, 471, 472, 474, 475.

Gowa 2, 116, 118, 134, 146, 161, 236, 237, 374, 375, 379, 380, 768, 856, 842—844.

Gowa (Kraëng) 639.

Gowa (Radja) 741, 742; zie: Bisei.

Graeff (L. K. de) 859.

Grevinck (A.) 89, 104, 141, 167, 168, 203, 306, 532, 578, 603, 607, 797.

Grim (H. N.) 179, 298, 712, 717, 718.

Grinnel (Th.) 103, 141, 167, 168, 203, 306, 532, 578, 605, 607, 797.

Grissos 48, 50, 78, 90, 308, 323, 326, 330, 331, 589, 406, 432, 625, 573, 606, 625, 707, 787, 848.

Gruhogan 743.

Groenensteyn (M. van) 819.

Groenewout (M. van) 795.

Grogel 509.

Groningen (bastion) 142, 225.

Groot (J. P. de) 21, 86, 578.

Groot Java 5, 6, 211, 378, 586, 460, 496, 500, 505, 518, 536, 598, 684, 693, 804, 805.

Groote Kombuis 14, 18, 27, 44, 45, 145, 168, 197, 207, 229, 278, 349, 587, 548, 839.

Gruyt (H. de) 766, 825, 839.

Guenjer (F.) 595.

II.

Haeck (C.) 846.

Haes (D. de) 53, 214, 474, 475, 537.

Hagany Oudjo (Kraëng) 841.

Hakelama 675.

Halmaheira 678.

Hamburg 10, 486.

Hampan 255, 256, 259, 260.

Handjar 553.

Haneman (H. C.) 640, 642.

Haraman 571.

Harde (J. de) 506.

Harkmans (H.) 521.

- Harmense (B.) 181, 188, 197.
 Hart (G. van der) 608, 643.
 Hart (F. van der) 547.
 Hartlouw (D.) 843.
 Hartman (A.) 101.
 Hartsinck (G.) 20.
 Hartsinck (P.) 130.
 Hartsinck (W.) 24, 40, 53, 54, 61, 103,
 297, 513, 532, 541, 542, 547, 606,
 627, 661, 663, 731, 763, 831.
 Hartsinck (W. G.) 244, 280, 376, 537,
 725, 740, 753.
 Hasse 603.
 Hayticon 396, 397.
 Haytingh 36.
 Hecke (J. van) 246.
 Heden (J. van) 10, 34, 52, 186, 252, 390,
 691, 756.
 Heemskerck (P.) 243.
 Heere (J.) 243, 246.
 Heerenstraat 202, 476.
 Heger (A. de) 521, 442.
 Hel (J. J. van der) 714.
 Hellenius (I.) 779, 812.
 Hellevoetsluis 759, 779.
 Helt (D.) 318.
 Helt (H.) 306.
 Hemel (D. van den) 826.
 Hendricksen (A.) 717.
 Hendrik de Achtste 163, 166.
 Hengst (J.) 826.
 Henning (L. G.) 63, 93.
 Henningh (G.) 650.
 Herculeessen (J.) 40.
 Herintha 696.
 's Hertogenrade (D.) 644.
 Heusden (D. van) 21.
 Heyne (J.) 34.
 Heynman (H. Ph.) 387, 389, 590.
 Heysselbergh (J.) 674, 680, 756.
 Hillebrants (J.) 603, 620.
 Hinlopen (B.) 43, 53, 367, 384, 397.
 Hitam 103.
 Hitoë 487.
 Hodges 71, 72.
 Hoegli 53, 57, 61, 62, 121, 266, 363,
 566, 541, 543, 723—723, 740, 764,
 763, 769, 808, 823, 823.
 Hoesein 127.
 Hoekassy 819.
 Hokiën 82.
 Hoko 397.
 Hoksienw 35—37, 79—83, 86, 180, 181,
 193, 217, 218, 272—276, 283, 286—
 289, 291—293, 301, 302, 335, 368—
 370, 375, 391, 392, 396, 397, 399—
 404, 415, 427, 444—446, 461, 463—
 466, 468—470, 474, 477—480, 484,
 488—490, 492, 495, 495, 497, 498,
 500—502, 504.
 Holland 11—13, 46, 110, 130, 180, 216,
 275—276, 283, 289, 402, 435, 453,
 476—478, 486, 491—493, 497—499,
 502—504, 544, 563, 565, 571, 579,
 660, 681, 732, 800, 801.
 Hollander 10, 13, 14, 16, 23, 30, 33, 33,
 64, 66, 67, 69, 74, 76, 80, 83, 96, 109,
 110, 115, 117, 118, 125, 133, 143—
 143, 150, 160, 180, 181, 187, 188,
 190, 240, 242, 263, 268, 271, 272,
 275, 282—284, 286, 288, 292, 297,
 298, 301, 319, 323, 336, 338, 359,
 347, 350, 357, 359, 368, 370, 396,
 401, 424, 446, 449, 454, 456, 458,
 459, 462, 467, 479, 493, 504, 518,
 533, 546, 557, 558, 580, 599, 615,
 616, 638, 667, 691, 710, 714, 719,
 742, 743, 762, 788, 806, 807, 814.
 Holsteyn (J. F.) 3, 13, 153, 160, 216,
 234, 327, 331, 462, 542, 549, 580,
 608, 609, 611—614, 616, 617, 641,
 661, 741, 746, 747, 820, 835, 839.
 Hough 120.
 Honimoa 594.
 Hooft (G.) 827.
 Hoogstraten (H. van) 794.

Hoorn (stad) 115, 114, 704, 785, 822, 832.
Hoorn (eiland) 781.

Hoorn (J. van) 1—5, 6, 8, 10, 25, 64,
69, 70, 74, 85, 89, 102, 106, 107,
137, 150, 169, 184, 186, 202, 208,
209, 211, 218, 220, 248, 252, 255,
268, 259, 265, 268, 272, 283, 286,
302, 321, 353, 358, 341, 355, 356,
367, 360, 368, 370, 371, 374, 378,
382, 386, 388, 390, 393, 414, 453,
457, 440, 444, 453, 457, 461, 467—
469, 471, 477, 490, 496, 800, 805,
818, 819, 857, 858, 864, 866, 898,
602, 607, 621, 622, 641, 656, 684,
693, 702, 741, 747, 787, 788, 774,
804, 806, 843.

Hoorn (P. van) 292, 388, 401, 469, 692,
737.

Hoorn (P. R. van) 585.

Hoorn (P. van den) 52, 70, 115, 179,
298, 717.

Hosten (A. van) 360, 621.

Hottentot 331.

Houko 431.

Houten (J. van) 24.

Houthuys (J. C.) 811.

Huglamongh 218.

Hugo (T.) 102.

Huquam 56, 80.

Hurdt (A.) 16, 20, 25, 45, 202, 228, 503,

506, 520, 532, 560, 582, 587, 589,

433, 444, 446, 461, 468, 473, 479,

503, 536, 540, 550, 584, 571, 573,

584, 588, 618, 619, 641, 656, 658,

661, 702, 741, 737, 768, 774, 812.

Hurdt (M.) 52, 127, 128, 191, 293, 299,

403, 669, 681, 711, 717, 719, 750.

Huysman (M.) 230, 314, 318, 517, 532,

579, 580, 650, 738, 759, 767, 809,

810.

Huyssens (J.) 770.

Huysser (Z. de) 102.

I.

Ihoe (Ratoe) 429.

Ibrahim (Radja) 714, 796.

Ierland 101, 102, 106, 107, 711.

Ierlander 232.

Ilebea 633.

Ilha dos Galos 725.

Imba 503, 504.

Imbauagara (Kinai Mas) 212, 297, 352.

Inderma (Radja) 714, 716.

Indiaan 543, 686.

Indragiri 13, 26, 96, 98, 125, 149.

199, 219, 220, 232, 349, 421, 638,

693.

Indramojoe 2, 5, 6—10, 13—19, 21, 48,

80, 61, 62, 83, 87, 89, 90, 96, 98,

103—105, 113—117, 119, 120, 131,

132, 134—136, 138, 139, 152, 157,

162, 165, 166, 167, 179, 184—186,

191, 194, 193, 198, 199, 203—207,

230, 296, 305, 307, 309, 311, 318,

329, 331, 331, 332, 370, 374, 388,

406, 409, 414, 429, 524, 527, 533,

556, 557, 583, 623, 626, 634, 638,

649, 675, 683, 697, 698, 707, 709,

775, 786, 788, 791, 818, 848, 849.

Indrapoera 298, 712, 714, 715, 717.

Indyck (L.) 521.

Ingen (M. van) 533, 537, 581.

Innagara (Pangeran) 536.

Iria Iucapara 53.

Isaaks (P.) 78.

Iskander Ibrahim Hafi (Sultan) 516.

Ismaël 792.

Ispahan 515, 809, 810.

Italiaan 164, 165.

Italie 165, 486, 659.

J.

(Zie ook onder *Dj*).

- Jacatra 11, 12, 30, 61, 137, 149, 160,
 169, 164, 235, 258, 269, 285, 304,
 305, 386, 609, 698, 627, 693, 751,
 785, 802, 804, 805.
 Jachin 127.
 Jacobse (J.) 208, 209, 515.
 Jacobsze (A.) 18, 142, 632, 645.
 Jacobsze (I.) 642.
 Jaere 856.
 Jaersma (J.) 859.
 Jafnspatuum 24, 81, 559, 647.
 Jager (C. de) 561, 622.
 Jager (H. de) 785, 784.
 Jamalingh (Kraëng) 656.
 Janailirasnay 616.
 Jansen (A.) 645.
 Jansen (D.) 645.
 Jansen (F.) 605, 645.
 Jansen (I.) 621.
 Jansen (J.) 642.
 Jansen (N.) 645.
 Jansen (P.) 620, 645.
 Jansen (W.) 620.
 Jansz (O.) 747.
 Jansze (C.) 559.
 Jansze (J.) 846.
 Japan 55, 54, 57, 60, 70, 71, 92, 93,
 101, 111, 112, 189, 214, 220, 221,
 266, 527, 567, 572, 575, 576, 577,
 581, 405, 406, 408, 414, 415, 417,
 433, 454, 456, 474, 525—527, 530,
 551, 537, 552, 564, 610, 629, 638,
 684, 703, 728, 769, 816, 817, 819,
 827, 828, 838, 854—856.
 Japara 48, 76, 79, 86, 90, 100, 138, 159,
 141, 155, 156, 162, 166—168, 170,
 171, 185, 194, 258, 254, 285, 305—
 307, 309, 522, 526, 550, 552, 563,
 571, 580, 589, 407, 428, 481, 482,
 525, 525, 527, 532, 548, 549, 575,
 574, 603—607, 622, 625, 652, 640,
 673, 687, 688, 692, 707, 726, 741,
 742, 744, 746, 758, 759, 770—772,
 786, 788, 797, 798, 806, 814, 816,
 848.
 Japara (Entji) 258.
 Java en Javaan, *passim*.
 Jearsey (W.) 244.
 Jehat 140.
 Jedo 817.
 Jellousing 251, 726.
 Jentief 796.
 Jeppes (J.) 621.
 Jeronika (Kraëng) 741, 841.
 Jesuict 52, 164—166, 824.
 Joan van Oostenrijk (Dan) 486.
 Joeda Antaka 750, 751.
 Joeda Manggala 90.
 Joeda Nagara 170, 177, 525, 528, 551,
 522, 596, 606, 746, 771, 772.
 Joeda Ningrat (Pangeran) 462.
 Joeda Prana 326.
 Joenan 59, 818.
 Joesoef (Sheik) 97, 359, 345, 269, 647,
 705.
 Jonas (E.) 170, 255.
 Joncker (D.) 517.
 Jong (M. de) 845.
 Jonge (de) 285.
 Jongelingh (A.) 605.
 Jongh (D. T. de) 89.
 Jongh (J. de) 690, 695, 705, 812.
 Jongh (S. de) 422, 426.
 Jonker (Kapitein) 78, 100, 168, 169, 171—
 176, 178, 507, 522, 527, 529, 522,
 552, 548, 842.
 Jonkersgracht 223, 225, 228.
 Jonkerstraat 222, 225, 571.

Juma 257.
Junio 856.
Juon 140.

Juriaensze (J.) 620.
Juriaensze (P.) 642.
Julra Priata (Sultan) 169.

K

(Zie ook onder C).

Kaap de Goede Hoop 10, 21—23, 80, 101,
108, 111, 115—116, 122, 123, 140,
182, 438, 459, 487, 620, 631, 647,
686, 678, 685, 692—696, 601, 602,
604, 638, 769, 769, 768, 774, 779,
780, 782—786, 793—796, 811, 823,
819, 854, 855, 840.
Kabanjar 522.
Kadaepang 768.
Kadlr (Ratoe Bagoes) 98.
Kadjoran 529, 549, 771.
Kadoewang 549, 745, 771.
Kago 506, 627, 662.
Kaja (Entji) 566.
Kajeli 50, 91, 92, 157, 625, 626, 707,
708, 769, 786, 788, 799, 800, 848,
849.
Kalamata 742.
Kalamoenjang 331.
Kalang 258, 530, 688.
Kalapadoewa 807.
Kalistoeran 77.
Kaligawe 188.
Kaliwoengoe 50, 86, 185, 406, 409.
Kalla (Kare) 700.
Katoeko 256, 286.
Kaloengkoeng 613, 616.
Kaloerahan 303, 304.
Kaloran (Kare) 176.
Kalst (H.) 152.
Kamal 523.
Kamasan 655.
Kambodja 75, 242.
Kamerijk 769, 768.
Kamlozie Pandito 737.
Kanaal (het) 485.

Kandanghauer 49, 87, 116, 117, 537,
625, 626, 707, 709, 848, 850.
Kamboer (Entji) 158, 160.
Kangean 528, 657.
Kangok 680, 681.
Kanhli 82, 181; zie: Koughi.
Kanjang (Kare) 15.
Kaujer (Kraëng) 636—638, 699.
Kapanagoegan 172.
Kapar 76, 85, 100, 146, 154, 160, 168,
169, 171, 172, 176, 194, 201, 238,
261, 317, 632, 686, 836, 837.
Karang (Kapitein) 103, 117—119, 188,
196, 206, 207, 374, 376, 579, 580,
415, 586, 636, 698, 699, 793.
Karanganjer 797.
Karanganloe 99, 205.
Karinata 182, 280.
Karoengroeng (Kraëng) 2, 841.
Karoni 29, 50, 256, 257.
Karsa 665.
Kartafoeda (Ngabeli) 698, 700, 775.
Karta Nagara 186, 745, 771.
Kartasana 772, 816.
Karta Witjaja (Sultan) 791, 793.
Karti Nadi 529, 745, 771.
Karti Nagara 529.
Karti Naja 156, 669.
Karti Oetama (Ngabeli) 187, 459.
Karti Pada 156, 529, 452, 549.
Kashmir 726, 729.
Kasim 86, 644.
Kasoenjata (Pangeran) 98.
Katauwen, zie: Ketahoen.
Katholiek 165.
Katjela 617.

- Katoepa 616.
 Kawasen 552.
 Kedah 11, 12, 14, 75, 167, 424, 695, 726, 727, 796, 825.
 Kediri 184, 175, 531, 532, 579, 772.
 Kedoe 482, 816.
 Keerdecoe (T. H.) 705.
 Kelling 589, 564.
 Kelek (D.) 520, 441, 445.
 Kell (J.) 56, 250, 251, 245, 589, 422, 425, 650, 705, 725, 729, 825.
 Kelmoeri 655.
 Kemp (W.) 114.
 Kemping 787, 789.
 Kendal 746, 848.
 Ketahoen 509, 511, 574, 722, 725.
 Ketoet 651, 656, 690, 705.
 Ketoet Badong 655.
 Ketoet Koeta 655.
 Ketoet Loetondo 654.
 Ketoet Pahohat 655.
 Ketoet Pakisan 655.
 Ketoet Pamogan 655.
 Ketoet Solok 654.
 Ketoet Timpang 655.
 Ketoet Wajna Serery 656.
 Keulen 455.
 Keulen (J. van) 621, 766.
 Keyser (L. de) 40, 595, 605, 619.
 Keyzers (J.) 471.
 Keyts (J.) 589.
 Keyzer (G. de) 785.
 Kidoel (Pangeran) 21, 97, 118—120, 181, 184, 185, 190, 212, 227, 259, 245, 247, 261, 269, 278, 546, 547, 424, 754, 822.
 Kidoeleezen 5, 6, 7, 9, 13, 16, 19, 86, 104, 116, 117, 152, 154—156, 184, 188, 189, 191, 195, 196, 204, 207, 278, 307, 340, 350, 351, 375, 587, 656, 775.
 Kimsia 56, 494, 818.
 Kirman 816.
 Kisser 17, 79, 589.
 Kleine Kombuis 839.
 Klencke (H. van) 40.
 Knox (H.) 65—68, 69, 70, 72, 87.
 Kodjangan 175; *zie*: Koandjangan.
 Koedoeer 764.
 Koedoes 595, 658, 848.
 Koekami 755.
 Koekelacker (N.) 152.
 Koeko 520, 597, 469, 471, 472, 474, 476.
 Koelon (Pangeran) 96, 98, 108, 126, 251, 585, 758.
 Koendjangan 77; *zie*: Kodjangan.
 Koening 175.
 Koentoet 10.
 Koepang 5, 4, 308, 569.
 Koetick 571.
 Koetlak 724.
 Koewala 76.
 Kolastri 810.
 Kombuis 103; *zie*: Groote Kombuis, Kleine Kombuis.
 Komering 685.
 Konghi 75, 286, 570; *zie*: *Kanhi*.
 Koningsbergen 550.
 Kouko 627, 660, 661.
 Kota Isen 164.
 Kotaringin 159, 787.
 Kotatengah 52, 711—715, 717, 720, 721, 725.
 Krawang 40, 54, 61, 71, 87, 91, 96, 105, 155, 140, 182, 212, 247, 248, 297, 556, 557, 551, 570, 574, 427, 428, 465, 515, 550, 552, 547, 575, 574, 585, 602, 606, 608, 627, 656, 649, 695, 750, 769, 775, 780, 783, 792, 807.
 Krokot 509, 598, 652, 645.
 Kroon (G.) 561, 557, 540.
 Krijgsman (W. L.) 245.
 Kuilenburg (bastion) 328.
 Kun (Entji) 681.
 Kwantoeng 75.

L.

- Labey (H.) 361, 390, 620.
 Laboean 771, 797.
 Laboewadja (Kraëng) 844.
 Ladato 237.
 Lagonder 258.
 Lahaka 837.
 Lahambi 256, 257.
 Laissa 18.
 Lakko 216; zie: Limlakko.
 Lamakera 869—871.
 Lamau (J. J.) 840.
 Lamang 654.
 Lamaweli 680.
 Lambegy (Kraëng) 835, 836, 844.
 Lameer (J.) 692.
 Lamotius (L. J.) 487.
 Lampa 575; zie: Zampa.
 Lampong 57, 91, 145, 216, 245, 247,
 251, 269, 280, 319, 344, 353, 372,
 462, 545, 550, 551, 556, 560, 578,
 581, 599, 618, 634, 650, 659, 685,
 689, 703.
 Lawlhay 56, 79.
 Lamton 75, 822.
 Lanang (Entji) 485, 651.
 Langs (P. de) 593.
 Lantang 842.
 Lappora 144, 216, 218, 272, 274, 276,
 286, 288, 591, 393, 444, 446, 464,
 466, 475—478, 477, 480.
 Larantoeka 508.
 Lareeck 810.
 Lassarivo 18.
 Latoelessi 694.
 Lautoja 568.
 Lauw (M.) 742.
 Laynambe 644.
 Laynewy 237.
 Lehreros (H. de) 109.
 Lecquobodo (Kraëng) 262.
 Leenders (W.) 585.
 Leene (J. van) 10, 25—27, 44, 47, 53,
 63, 70, 72, 76, 84, 179, 180, 298,
 591, 717.
 Leeuw (A. de) 101, 298, 540, 620, 705.
 Leeuwen (P. van) 142, 222, 224—226,
 320, 560, 520, 621.
 Leenwenson (J.) 36, 79, 288, 458.
 Lefeber (A.) 244, 532.
 Leiden 433.
 Lein Wangsa 714.
 Lelea 19.
 Lemahala (Senghadji) 570, 571.
 Lengkesa (Kraëng) 1—5, 6, 84, 88, 162,
 182, 202, 255, 555, 840—844.
 Leydecker (M.) 585.
 Libele (Radja) 608.
 Libout (G.) 296.
 Lifao 569.
 Ligor 12, 14, 545, 562.
 Lilouja 81, 85, 86, 144, 180, 181, 240,
 282, 300, 333, 368, 591, 441, 444,
 461, 465, 467, 469, 471, 472, 474,
 480, 481, 484, 485, 488, 489, 495,
 496, 500, 504.
 Limbangan 169.
 Lingioek 484, 485.
 Limgonnio 846.
 Limlakko 80, 144, 218, 272, 274, 276,
 286, 288, 289, 292, 500, 502, 533,
 568, 591, 592, 595, 597—400, 415,
 444, 446, 465, 464, 466, 472—475,
 477, 480; zie: Lakko.
 Limsinckqua 845, 855.
 Limsinko 855.
 Limsoeko 51, 846.
 Lindius (C.) 102, 587.
 Lindsay (R.) 320, 542, 552.
 Lingga 198.
 Lingosie Sangrasoe 244, 686, 754.
 Linko 256, 257.
 Linques (Kraëng), zie: Lengkesa.

Lio 81, 83, 86, 282, 500.
 Lio Louja 144, 180, 181, 240, 555, 568,
 591, 441, 444, 461, 463, 467, 469,
 471, 472, 474, 479, 481, 484, 485,
 488, 489, 493, 496, 500, 504.
 Lipoei 272, 286, 287, 556.
 Litongtie 568.
 Litoeke 8, 444, 469, 471, 474, 478,
 484, 822; zie: Soeko.
 Lobener 19.
 Lohs (J.) 19, 317, 609, 673, 677, 748.
 Lodewijkse (H.) 115, 603, 620, 853, 859.
 Lodra Antaka (Kiai Demang) 98, 245.
 Lodra Manggala (Toemenggoeng) 98, 245.
 Lodrigo (D.) 846.
 Loebse 856.
 Loebocalang 711, 721.
 Loempai 730.
 Loera 745, 771.
 Loewadja 819.
 Loisangh (A. O.) 676.
 Lokantara (Aria) 100, 170.
 Lolang 737.
 Loloda 678.

Londen 485, 659, 826.
 Lont (H.) 547.
 Lor 303, 504.
 Lor (Pangeran) 97, 184, 239, 243, 247,
 251, 269, 372, 550, 551, 556, 578,
 599, 606, 618, 634, 650, 659, 689,
 703.
 Losarang 19.
 Losson (Kare) 646.
 Louan 9.
 Lourensz (P.) 246.
 Loveren (G. van) 20, 26, 239, 242, 245,
 247, 251, 267, 270, 271, 280, 296,
 298, 318, 584, 589, 585, 586, 589,
 591, 593, 595, 598—600, 606, 618,
 634, 647, 649, 656, 658.
 Lubeck 208.
 Lucassen (M.) 549.
 Lucipara 52, 60.
 Lucy 544.
 Lugthenburgh (M. van) 70, 103, 108, 202,
 222, 225, 320, 535, 602, 621, 765.
 Luik 452.
 Luiseisen (M.) 603, 621.

M.

Maas 22.
 Maas (L.) 800.
 Maas (M.) 821.
 Maaslandsluis 595.
 Maaslant 272.
 Maastricht 405, 486, 529.
 Mahela (Daeng) 845.
 Macao 43, 75, 90, 189, 287, 302, 558,
 567, 575, 400, 450, 516, 525, 527.
 Maceon (G.) 21, 692.
 Machmoed (Ratoe Bagoes) 97.
 Madagaskar 108.
 Madapalam 686.
 Made 668.
 Madioen 816.
 Madja 771.

Madoena 686, 723, 726, 754, 766.
 Madoera 78, 155, 160, 168—170, 176,
 194, 201, 507, 522, 526, 527, 530,
 522, 595, 606, 607, 745, 746, 771,
 772, 842.
 Madoerees 77—79, 100, 160, 168, 169,
 175—176, 205, 324, 325.
 Madras 541, 551, 554, 555, 581, 815.
 Madraspatnam 121, 189, 281, 567, 726,
 728, 754, 774, 826.
 Madura (Cormandel) 24, 152, 254, 281,
 558, 646, 647, 727, 728, 739.
 Maetsuyker (J.) 599.
 Magdeburg 552.
 Magenoen 739.
 Magimba (Daeng), zie: Mangimba.

Mahin Aboe Loeboe 140.

Mahmed Aminkan 231, 825, 824.

Mahmed Ibrahim 720.

Mahmoedsha 714, 715, 717.

Maja, zie: Aroen.

Majuda 1.

Majutte, zie: Mendjoeto.

Makasi (Daeng) 255.

Makassar 29, 30, 71, 77, 78, 83, 87—89,

92, 125, 131, 155, 156, 140, 155, 154,

159, 161—165, 170, 235—257, 241,

255, 255—265, 265, 321, 528, 553,

451, 452, 527, 542, 548, 549, 575,

587, 591, 608—612, 614, 625, 625,

627, 640, 658, 674, 682, 685, 687,

701, 707, 709, 741, 742, 746, 747,

751, 758, 764, 788, 855, 856, 840,

848, 849.

Makassar 1—5, 6—10, 15, 16, 18, 26,

29, 41, 42, 57, 62, 76, 77, 79, 84, 86,

89, 96, 97, 100, 104, 111, 115—120,

151, 152, 154—157, 146, 147, 155,

154, 157, 161, 168—176, 179, 182,

184, 185, 194—196, 201—206, 257,

259, 245, 255—255, 257, 258, 260—

262, 269, 278, 280, 297, 506, 307,

518, 519, 521, 526, 528, 359, 532,

587—589, 414, 415, 452, 455, 532—

555, 540, 544—546, 551, 552, 556,

557, 560, 562, 581, 583, 586, 596,

605, 608, 611, 615, 616, 634—639,

647, 648, 650, 675, 681—685, 685,

687, 695, 697—701, 703, 731, 736,

746, 753, 763, 771—775, 791, 792,

797, 816, 821, 825, 855—857, 859,

840, 844.

Makjan 674, 679, 770.

Mahabar 152, 250—252, 589, 514—517,

557, 542, 550, 552, 579, 580, 600,

601, 605, 629, 650, 658, 694, 696,

704, 705, 728, 759, 740, 764, 767,

810.

Mahadiven 64, 65, 515, 516.

Malakka 8, 14, 15, 18, 19, 25, 75, 74,

111, 120, 152, 159, 152, 167, 191,

195, 198, 199, 220, 266, 272, 298,

509, 511, 549, 505—568, 580, 590,

406, 409, 417, 421, 458, 469, 521,

524, 525, 528, 535, 536, 542—544,

575, 574, 577, 631, 658, 660, 680,

681, 684, 685, 694—697, 702, 703,

727, 751, 754, 767, 768, 788, 796,

802, 808, 809, 816, 817, 822, 825, 848.

Malam 132.

Malang 77, 175, 174.

Malangbang 532.

Malawa 845, 844.

Malda 728, 765, 828, 850—854.

Maleier 9, 10, 16, 18, 25—28, 54, 55,

51, 52, 74, 79, 85, 86, 89, 95, 100,

102, 104, 115, 117, 124—126, 152,

154, 140, 145, 145, 146, 148, 150—

152, 155, 160, 171, 182, 186, 187,

190—195, 195, 200, 201, 205, 205,

207, 219, 221, 225, 225, 226, 228,

229, 256, 259, 242, 244, 248—253,

268, 269, 277—280, 284, 297, 298,

502, 507, 512, 521, 355—355, 557,

558, 540, 554, 556, 557, 566, 571—

574, 581—586, 589—591, 595, 594,

411, 418, 419, 421, 447, 448, 450,

451, 462, 529, 555, 555, 557, 540,

545, 548, 555, 558, 567—569, 571,

575, 585, 586, 600, 605, 627, 634,

638, 640, 645—647, 649, 651, 652,

656, 660, 674, 679, 680, 686, 690—

692, 698, 699, 710—714, 717, 718,

720, 721, 734, 740, 741, 746—748,

750, 761, 771, 772, 790, 797, 806,

815, 818, 819, 822, 851, 852.

Malejo (Adipati) 169, 175.

Malela (Entji) 9, 10.

Malewa (Daeng) 2, 5, 202, 255, 841.

Malewang 256.

Maleyo 109, 110, 674, 675, 678, 679.

Malik Kosim 55, 121, 724.

- Malik Sindi 121, 724.
 Mamampang. (Kraëng) 253.
 Mambal (Ketoet) 506, 522, 550, 548, 633.
 Mamesilua 555.
 Mami 83.
 Mamoe (Ratoe) 97.
 Mamopo (Daëng) 257.
 Man (A. de) 79, 81, 86, 595, 415, 414, 441, 444, 465.
 Manabaja 562.
 Manallan (N.) 644.
 Mandalika 78, 504.
 Mandar 742, 758.
 Mandaraka (Radén) 298.
 Mandarees 841.
 Mandarsba 748, 749.
 Mandelika 815.
 Manerai 569.
 Manga Tsoly 88, 89.
 Mangadon 653.
 Mangapa (Daëng) 544, 685.
 Mange 88, 89.
 Mangebundang 194.
 Mangedietwa 85, 280.
 Mangelhoerou 541.
 Mangemandoe 194.
 Mangemba (Daëng), zie: Mangimba.
 Mangempat (Daëng) 171.
 Mangenassa 194.
 Mangetani 256.
 Manggala (Daëng) 85, 146, 147, 165, 171, 422, 835, 836.
 Manggarasi 92, 264, 611.
 Manggis 650, 654.
 Mangi 10.
 Mangika (Daëng) 26, 42, 57, 84, 85, 96, 147, 182, 280, 297, 519, 587, 544, 546, 551, 556, 560, 562, 581, 657, 658, 648, 650, 685, 686, 689, 821.
 Mangimba (Daëng) 2, 6, 106, 120, 156, 162, 194, 341, 556, 653, 762, 765, 795, 835, 837.
 Mangkoe Joeda 77, 154, 169, 175, 688, 814.
 Mangoen Joeda 746.
 Mangoen Rama 756.
 Mangoensadana (Klai Aria) 190, 196, 197, 201, 214—216, 221, 224—229, 259, 248, 250, 251, 267, 269—271, 277, 302, 320, 321, 535, 537, 558, 546, 554, 557, 558, 372, 585—585, 419—421, 447, 450, 462, 551, 559, 560, 567, 568, 569, 580, 581, 703, 754, 755, 774, 805, 811—815.
 Mangononang (Toemenggoeng) 745, 814.
 Mangsacroë 681.
 Mangun Ruru (Kare) 857.
 Manicaber 771, 772.
 Manicami Samma 817.
 Manilla 55, 48, 75, 74, 108, 109, 111, 166, 216, 251, 358, 365, 372, 377, 581, 481, 726, 727, 817.
 Manimba (Daëng), zie: Majimba.
 Manipa 168, 534, 769, 770, 800; zie: Jonker.
 Manipa (Aroe Manipa) 256.
 Manjewo (Kraëng) 255.
 Manopo (Daëng) 257.
 Manta Sraja 115.
 Mantean (C.) 17.
 Mantoeta 79.
 Mantua 659.
 Manuels (A.) 140.
 Mapa Somba 842.
 Mara (Entji) 589, 661.
 Mara Dita 148.
 Marahaja 507.
 Marano (Daëng) 165, 255.
 Marchier (C. B.) 76, 79, 100, 141, 166—168, 185, 258, 506, 522, 552, 565, 580, 451, 606, 607, 687, 688, 741, 746, 768, 769, 770, 771, 814, 816.
 Marchier (E.) 559.
 Mardyker 51, 88, 93, 159, 140, 192, 200, 296, 506, 512, 544, 589, 411,

- 622, 629, 630, 648, 673, 676, 678,
 690, 626, 637, 631, 632, 641—643,
 674, 692, 694, 710, 714, 738, 783,
 771, 789, 790, 807, 812, 843, 846,
 850—852.
 Marewa (Daeng) 845.
 Margejyne, zie: Mangediema.
 Marika 583.
 Maroedjang, zie: Tjilalajan Maroedjang.
 Maroenda 16, 183, 189, 350.
 Maroewangi (Aroe) 613, 618.
 Maros 236, 451, 788.
 Maros (Kapitein M.), zie: Holsteyn.
 Marrua 316.
 Marsaoli 673, 676, 706, 731, 752, 740,
 747, 835.
 Marta 133, 651.
 Marta Dita 123.
 Marta Joeda 62.
 Marta Kara 663.
 Marta Koesoema 536, 515, 743.
 Marta Laja 414.
 Marta Manggala 99.
 Marta Nagara 119, 450.
 Marta Naja 671.
 Marta Pali 62.
 Marta Sadana 342.
 Marta Sara 148.
 Marta Soera 172.
 Marta Waugsa 174, 351, 668.
 Marta Wignia 668.
 Marten 140.
 Martin, zie: Saint Martin.
 Masere (Daeng) 171, 235.
 Maskut 579, 810, 826.
 Masoor 558, 646, 647; zie: Mysore.
 Masoere (Daeng) 255.
 Masulipatnam 83, 244, 246, 281, 516,
 580, 567, 576, 558, 681, 686, 723,
 726, 728, 740, 754, 763, 766, 822.
 Matadjam (Daeng) 233; zie: Matodjang.
 Matako (Daeng) 635.
 Matara (Daeng) 6, 8, 9, 16, 105, 106,
 111, 120, 155, 156, 162, 233—253,
 337, 634, 653, 658, 659, 681, 682,
 761, 763.
 Mataram 100, 135—156, 159, 170, 172,
 194, 303, 304, 307, 319, 323—350,
 356, 340, 351, 373, 452, 822, 833,
 649, 578, 593, 596, 606, 653, 637,
 687, 742, 743, 745, 771, 772, 797,
 814—816.
 Mataram (Toemenggoeng M.) 175.
 Matarammer 175, 323.
 Matjan Weeloeng (Demang) 170.
 Matodjang (Daeng) 841; zie: Matadjam.
 Matoedjoe (Daeng) 858, 856.
 Matthys (D.) 642.
 Matule 255, 600, 629.
 Mature 254.
 Mauritius 470, 487, 668.
 Maurus (J.) 581.
 Maurus de Jonge (J.) 445.
 May (L. de), zie: Mey.
 Mayamby 644.
 Mayde (Ph.) 736.
 Mayne Bayo, zie: Manabaja.
 Mechelen (J. van) 5, 82, 153, 323.
 Medan (Eulji) 651.
 Meer (juffrouw De) 485.
 Meer (B. van der) 184, 588, 586, 587,
 653, 761—763.
 Megatsari (Aria) 169.
 Meister (S.) 121.
 Mekka 280, 523.
 Melman (J.) 74, 85, 179, 216, 217, 219,
 272, 277, 286, 296, 298, 717.
 Menado 679.
 Menang (Pangeran) 745.
 Menangkabau 128, 145, 711, 714, 716,
 721—725, 796, 797; zie: Manicaber.
 Mendawe 707, 709.
 Mendi (Mas) 771.
 Mendjoelo 714, 713.
 Mendosa (A.) 644.
 Mendosa (M.) 644.

- Mongantor 172.
 Mongimba (Daëng), zie: Mangimba.
 Mengindra (Entji) 719.
 Menjampa (Daëng) 762, 763.
 Menon (G.) 208.
 Menscheter 14, 32, 45, 103, 196, 387, 540, 548, 584, 690.
 Ments (H.) 618, 768.
 Meny 856.
 Meppels 728.
 Merah (Radja) 536, 695, 795.
 Merwede (J. J. van) 593, 594, 444, 476—478, 480, 488, 494.
 Messina 166.
 Mexico 51, 538.
 Mey (L. de) 544, 642.
 Meyden (D. A. van der) 561, 621.
 Meyer (J.) 816.
 Miako 817.
 Michiel (D.) 644.
 Michielse (D.) 632, 846.
 Michielse (L.) 642, 845.
 Michielse (N.) 846.
 Michielsz (J.) 6—8, 16, 17, 19, 88, 87, 89, 104, 105, 116, 151, 152, 154, 141, 166, 167, 184, 185, 191, 195, 203, 204, 250, 296, 305, 381, 370, 371, 373, 378, 388, 414, 415, 428, 521, 530, 535, 541, 556, 585, 587, 634, 657, 658, 673, 697—699, 737, 761, 769, 772, 775, 791, 792, 813, 818.
 Middellburg 115, 114, 577, 759, 764, 786, 794, 795.
 Middelpunt 89, 222, 225.
 Mier Mokees 55.
 Mindanao 110, 565, 675, 623, 646.
 Mindil (Mas) 743.
 Minjot (G.) 694.
 Mir Selly Hoedy Mameth 725, 826.
 Miramjaja 104, 141.
 Mirsa Ramsennie 724.
 Mirsa Rasi 810.
 Mirsapoer 121, 724.
 Mixties 548, 559, 852.
 Moasem 244, 764.
 Mocha 824.
 Modderman (J.) 30.
 Modeljepal 553.
 Moengkal 556.
 Moershedabad 724, 725.
 Moswaraleres 24.
 Mogol 45, 516.
 Mogolder 281, 422, 425.
 Mohammed Lebe 553.
 Mohammedaan 46, 126, 200, 253, 420, 421, 426, 480, 729; zie: Moor.
 Mole (F.) 582.
 Molenvliet 548, 584, 598, 846.
 Molier 66.
 Moll (G.) 153, 145, 584, 758, 764, 781, 783, 791, 811.
 Molukken 52, 364, 609, 675, 677, 748, 780.
 Molyu (A. du) 692, 756.
 Mondjaja (Kiai Aria) 21, 32, 84, 97, 152, 190, 227, 259, 243, 247, 251, 269, 372, 530, 551, 556, 578, 606, 618, 634, 630, 659, 689, 703.
 Monmouth (Herlog van) 839.
 Moock (V. van) 142, 216, 221, 225, 305, 446, 582, 587, 619, 628, 641, 656, 845.
 Moolen (W. van der) 81.
 Moor 27, 57, 43, 61, 140, 142, 191, 203, 251, 308, 542, 545, 545, 565, 565, 577, 411, 420, 421, 425, 448, 451, 516, 529, 539, 541, 547—550, 555—555, 559, 575, 580, 581, 608, 617, 626, 643, 681, 697, 710, 724, 729, 750, 763, 772, 803, 806, 810, 814, 819, 825—826, 845, 850, 852.
 Moor (A. J.) 621.
 Mooy (L. de) 435.
 Moraes (J. de) 696.
 Moreana 648.
 Moronha (L. de) 697.
 Martier (P.) 756.

Moscovië 5, 602, 605.
 Mosem, *zie*: Monsem.
 Moskau 486.
 Moubagh (W.) 561, 620.
 Moutmaker (P.) 244, 686, 766.
 Mulder (J.) 8, 9, 10, 184.
 Muller (D. D.) 40.
 Muller (P.) 180, 290, 542.

Multa (J. G.) 542, 618, 641, 636, 661, 755.
 Munnick (J.) 79, 81, 393, 413, 414, 444,
 463.
 Mura 857.
 Murray (W.) 167, 190, 826.
 Muts (L.) 756.
 Muydy (P.) 782, 799.
 Mysora 281, 727; *zie*: Masoer.

N.

Nacken (G.) 40, 89, 320, 331.
 Nagara 660, 617.
 Nagara Manggala 418.
 Nagels (A.) 622.
 Naja Bangas 87, 283, 374.
 Naja Berpa 242, 319.
 Naja Docta 103, 212.
 Naja Gat 670.
 Naja Marta 627.
 Naja Prana 656, 658.
 Naja Soeta 503, 504.
 Naja Watjana 187, 488.
 Nala 648.
 Nala Dika 326.
 Nala Joeda 99.
 Namroed 186, 504, 526, 528, 414, 415,
 549, 556, 596, 687, 743, 797.
 Nanda 506, 672.
 Nangasaki 53, 70, 415, 454, 456, 816, 817.
 Nange Tonjon 140.
 Nangga 652.
 Nangga Boeleleng 632.
 Nanning 74, 533, 536, 694, 796.
 Nantes 435.
 Napels 165.
 Nara Digoema 118, 123, 148.
 Nara Dita 113, 125.
 Nara Manggala 99.
 Nara Paksa 99, 238, 465.
 Narang Koesoema 173, 531.
 Narsopoer 754.
 Nasar Ali 810.
 Nassau (fort) 41, 79, 558, 560, 514, 635.

Nata 119.
 Nata Joeda, *zie*: Panata Joeda.
 Nata Manggala 562.
 Nata Sadana 99, 196, 389, 392, 419, 420,
 567, 690.
 Nata Soeta 415.
 Natanga Prana 250.
 Nauigh 855.
 Nederland 10, 74, 284, 486.
 Nederlander 7, 9, 14, 51, 57, 51, 54, 56,
 57, 59, 66, 73, 88, 89, 95, 101, 116,
 116, 131, 132, 133, 139, 140, 148,
 153, 153, 168, 186, 191, 192, 194,
 199, 200, 203, 223, 250, 254, 256,
 259, 243, 244, 270, 273, 294, 298,
 298, 312, 321, 343, 349, 350, 362,
 375, 398, 411, 444, 446, 452, 463,
 469, 475—477, 493, 500, 504, 532,
 528, 529, 531, 534, 539, 560, 573,
 576, 587, 600, 608, 618, 622, 626,
 627, 635, 641, 643, 650, 657, 661,
 662, 674, 679, 680, 710, 712, 714,
 716, 753, 741, 752, 760, 765, 770,
 783, 789, 790, 799, 807, 808, 815,
 822, 830, 832, 835.
 Nederlandsch-Indië 146, 150, 220, 238,
 239, 460, 484, 496, 500, 518, 519,
 564, 566, 588, 598, 634, 716, 804.
 Nedrigsmit (M.) 603.
 Negapatnam 24, 80, 81, 152, 254, 373,
 375—377, 321, 530, 537, 539, 603,
 634, 646—648, 725, 726, 728, 730,
 738, 740, 753.

Negia 128.
 Negui 128.
 Nella Tamby Satty 825.
 Neira 41.
 Nesali (Daeng) 820.
 Nicolaes (J.) 632, 644.
 Nidapa 371, 372.
 Nienwpoort (te Batavia) 222, 223, 542,
 554, 585, 622, 675.
 Nija (Daeng) 841.
 Nillimby 65.
 Nio Bonko 265.
 Nisajoo (Daeng) 84.

Nita Nagara 579.
 Niti Praja 177, 580.
 Niti Sadana 187, 458.
 Niville (B. de) 674, 680.
 Njoman Boeteleng 633.
 Njoman Tambora 635.
 Noman (Entji) 242, 255, 594.
 Noorden (H. van) 661.
 Nooteboom (J.) 820, 821, 841, 853.
 Norklet 42, 45, 46.
 Noutres (B.) 794.
 Nys (W.) 548.

O.

Ockerse (O.) 1, 10, 17, 19, 26, 27, 52,
 54, 62, 65, 67, 74, 81, 85, 86, 105,
 124, 152, 145, 144, 148, 150, 151,
 167, 179, 180, 182, 186, 202, 205,
 207, 215—217, 219, 221, 223, 224—
 226, 228, 229, 242, 248, 252, 267—
 269, 272, 277, 279, 281, 282, 284,
 286, 296, 299, 300, 302, 304, 320,
 321, 355, 356—357, 359, 345, 345,
 346, 354, 355, 357, 358, 365, 371,
 375, 374, 378, 381, 382, 383, 389,
 391, 393, 412, 418, 424, 426, 447,
 448, 450, 461, 470, 483, 520, 533,
 541, 544, 558, 566—568, 586, 645,
 660, 691, 740, 747, 757, 796—799,
 803, 806, 825, 840, 845.

Odaypoer 425.

Oebi 675, 730.

Oedegamme 255.

Oedegampay Boeloe 255.

Oedisian 652.

Oedja 651.

Oedjang 652.

Oedjoen Boeloe, zie: Aroen.

Oedjoeng Karang 715, 722.

Oedjoeng Pandan 611, 617, 640, 747,
 841.

Oedjoeng Salang 11—14, 565, 566, 693.

Oedongoedoeg 54, 181, 187, 211, 212,
 588, 515, 585, 645, 649, 915, 914.

Oeipingko 194, 688.

Oeisoeikwa 688.

Oekoer 428.

Oekon 661.

Oelakan 721.

Oelat 582.

Oelisivabesi 582.

Oeloe 140.

Oemar Mambal 654.

Oempak 771, 814.

Oerawan 171, 175—176, 326, 331, 596,
 748, 814—816.

Oesangny 80; zie: Ousanquey.

Oese Marita 563, 577.

Oesin 171, 176, 855, 857.

Oesin Jesbaar 555.

Oetsien 764.

Oeva 65, 66, 255.

Oghseth (J.) 652, 644.

Oldenvliet (J.) 444.

Oldewelle 255.

Oleggio 166.

Olloffsje (A.) 674.

Ommeren (J. van) 60.

Oncko 142.

Ongb Tafelmy 59.

Ongouko 846, 847.
 Onrust 112, 120, 131, 188, 208, 391,
 441, 541, 542, 548, 585.
 Oulong Java 546, 548, 449, 541, 542,
 802, 805.
 Oogset (J.), zie: Oghseth.
 Opdam (A.) 150, 836.
 Oranje (fort) 31, 675—675, 679, 706,
 740, 749.
 Oranje (Prins van O.) 554, 445, 446,
 486.
 Orix 245, 724, 766.
 Orléans (Madame d') 486.
 Ormuz 810.
 Oudegaer, zie: Odeypoer.

Oudegyns 88.
 Ousanquey 38; zie: Oesangny.
 Outers (C. van) 381, 443.
 Outhoorn (C. van) 810.
 Outhoorn (H. van) 244, 686, 740, 766.
 Outhoorn (W. van) 2, 17, 24, 54, 59, 45,
 106, 112, 122, 123, 144, 147, 179,
 193, 202, 216, 223—226, 272, 281,
 286, 296, 321, 333—338, 337, 336,
 357, 382, 387, 396, 438, 441, 444,
 464, 475, 476, 479—481, 556, 584,
 618, 619, 631, 632, 641, 656, 648,
 661, 691, 702, 757, 768, 774.
 Overtwater (J.) 39, 115.
 Oweuno Patti 584.

P.

Paap (J. de) 620.
 Padadekan 652.
 Padaberang 556.
 Padang 52, 127, 128, 131, 191—193, 198,
 296, 298, 309, 527, 669, 681, 711—
 713, 750, 761.
 Padbrugge (H.) 10, 31, 33, 236, 488,
 514, 610, 673—679, 692, 706, 751,
 752, 740, 741, 748—750, 770, 823.
 Padjang 452, 745.
 Padjarakan 528.
 Padoeraksa 98.
 Pagaden 34, 131, 136, 182, 184, 212,
 213, 541, 557, 582, 656, 658, 649,
 698—702, 750, 731, 775, 785.
 Pagahan 652.
 Pagoetan 65.
 Pahang 91, 796.
 Paja, zie: Baja.
 Pajagelle Rale 253.
 Pajakoemboc 536.
 Pajap 175, 176.
 Paker 98.
 Pakoeran 176.
 Palakka (Radja) 2, 77, 78, 151, 147, 155,
 159, 161—163, 168—170, 173, 174,

176, 235, 283, 322, 431, 608, 647,
 683, 667, 741, 742, 746, 788, 842;
 zie: Bone, Pone.
 Palasan 254, 550.
 Palembang 26, 34, 35, 42, 49, 52, 57,
 60, 79, 81, 84, 96, 153, 157—159,
 143—145, 147, 170, 181—185, 186—
 188, 198, 199, 219, 242, 279, 280,
 284, 297, 309, 311, 387, 389, 418,
 427, 443, 457—460, 474, 517—519,
 523, 527, 544—546, 560, 561, 581,
 584, 585, 591, 626, 637, 638, 646,
 658, 682—686, 691, 692, 757, 821.
 Pallakate 42, 81, 244—246, 280, 281,
 375, 376, 537, 538, 577, 711, 725,
 723, 728, 750, 758, 759, 765, 764.
 Paljetter 580.
 Pamakasan 153, 160, 170, 328, 551.
 Pamalang 91, 523, 527, 575, 625, 626,
 707, 786, 788, 848, 850.
 Pamangtsinga 797.
 Pamanoekan 503, 350, 374, 406, 410,
 538, 560, 575, 623, 628, 653, 656,
 658, 659, 698—701, 751, 775, 848.
 Pamoeko 127.
 Pampanger 42, 109, 600, 641, 644.

- Pananggoengan 172.
 Panaraga 549.
 Panaragan (Kraeng) 1, 2, 15—17, 78, 86,
 104—106, 116, 120, 156, 157, 162,
 165, 172, 258, 201, 329, 539, 541,
 588, 612, 762, 765, 795, 819—821.
 Panaroekan 746.
 Panato Joeda 85, 211, 212, 297, 315,
 582, 585, 606, 643, 759, 785, 807.
 Pandak 887.
 Pandjang 717.
 Pandocken 55.
 Pangara 13.
 Pangoe Piessang 652.
 Pangoe kirang 429, 441.
 Panjong 175.
 Panjen 654.
 Panokay 5.
 Pantej 549, 617.
 Pao 53, 128, 191, 192, 712—714, 717,
 719.
 Papane 644.
 Pape (N. de) 280, 581, 583.
 Papoea 580, 564, 591, 694, 747, 749.
 Paracaro 696.
 Parapacare 696.
 Parel (Iustion) 480.
 Parimbale Dabo 579.
 Parker (R.) 18, 190, 297.
 Parma 455.
 Parmana 99.
 Parneganime 580.
 Parvé (D.) 56, 250, 251, 577, 689, 705.
 Parvé (J.) 20, 105, 335, 387, 474, 757,
 827.
 Pasaman 722.
 Pasapennuw 655.
 Pasir 92, 139, 709, 788.
 Pasoeroean 76, 77, 168, 172—174, 261,
 526, 522, 772.
 Passence 587.
 Pataan 720.
 Patabajan 176.
 Patana 817.
 Patani 28, 90, 92, 219.
 Pati 593.
 Patilima (J.) 564.
 Patimoean 211, 570.
 Patma Nagara 98.
 Patna 55, 121, 565, 724, 725, 740, 764,
 774, 776—778, 826, 827.
 Patoekangan 551.
 Patoetoe 160, 747.
 Patra 98.
 Patra Soeta 672.
 Patra Wangsa 669.
 Patra Wisa 664.
 Paul van Bengalen 155, 140.
 Paulus (N.) 642.
 Paulusse (J.) 642, 759.
 Pauly (J. J.) 42, 45, 46, 47, 96, 190,
 578, 797, 799, 805, 806.
 Pauw (P.) 25, 59, 94, 115, 114, 140,
 222, 224—226, 515, 535, 581, 586,
 405, 455, 444, 474, 475, 529, 711,
 756, 779, 781, 835, 859.
 Pegending 652.
 Pegoe 565, 567, 728, 754.
 Pekalongan 48, 50, 86, 90, 104, 106, 113,
 116, 118, 119, 154, 157, 158, 141,
 137, 162, 195, 198, 305, 507, 509,
 529, 531, 406, 409, 524, 527, 572,
 574, 625, 625, 655, 657, 698, 707,
 708, 746, 771, 772, 786, 788, 798,
 805, 806, 847, 849.
 Peking 56, 82, 275, 276, 285, 287, 289,
 291—295, 578, 596, 597, 599, 405,
 427, 461, 464—467, 469, 477, 488—
 490, 497, 500—502, 504.
 Pen (A. H.) 179.
 Pendak 627.
 Penneman (F.) 501, 557, 540.
 Perak 75, 566, 693, 825.
 Perbangsa 98, 270, 424.
 Perera (A.) 642.
 Perera (L.) 645.

- Pernambuco 593.
 Perzie 5, 4, 25, 51, 62, 75, 150, 189,
 252, 263, 527, 474, 514—519, 557—
 559, 542, 532, 566, 577, 581, 584,
 601, 629—631, 658, 660, 681, 684,
 725, 729, 750, 767, 768, 775—778,
 809, 810, 812, 826, 829—831, 855.
 Perzische Golf 809.
 Pessaart (J.) 102.
 Peyn (V.) 507.
 Phaenix (F.) 621.
 Philippynen 55, 54, 108.
 Pia 582.
 Piara Sangilis 152.
 Pieter (A.) 642.
 Pieters (G.) 384.
 Pieterse (A.) 208, 758.
 Pieterse (E.) 609.
 Pieterse (P.) 245.
 Pietersze (G.) 620.
 Pietersze (J.) 642.
 Pieterze (L.) 758.
 Pili 552.
 Pinany 856.
 Pinale 655.
 Pinglamiough 80.
 Pinto (B.) 590, 591, 612.
 Pit (J.) 541.
 Pit (L.) 588, 405, 469, 627.
 Pit (M.) 105, 474, 475, 605, 619, 680,
 689, 774, 781, 783.
 Pit de Jonge (L.) 25, 153, 179, 186, 222,
 224—226, 296, 298, 299, 505, 639,
 662, 681, 711, 712, 715, 717, 719,
 720, 747, 751, 851.
 Pitjatanda 98.
 Pitoe (Daëng), zie: Sitoedjoeh.
 Pits (J. J.) 8, 15, 75, 120, 152, 167, 195,
 272, 505, 590, 580, 408, 524, 555,
 656, 545, 658, 660, 681, 694, 705,
 721, 740, 767, 796, 808, 822.
 Pillavin (E.) 581, 642.
 Plancken (J. van der) 1, 10, 82, 74, 81,
 83, 86, 179, 180, 186, 202, 216, 217,
 219, 252, 286, 293, 296, 590, 595,
 596, 599, 400, 404, 415, 414, 441,
 444, 465, 466, 469, 470, 474.
 Ploen 256, 758.
 Plymouth 594, 705.
 Poeger 78, 771.
 Poeger (Kia) Mas) 427, 606, 769, 785,
 792.
 Poeger (Pangeran) 156, 160, 505, 594,
 525, 528, 526—528, 556, 452, 523,
 525, 596, 655, 658, 657, 687, 742,
 745, 745, 771, 792, 797, 814, 815.
 Poelangdjiwa (Aria) 814.
 Poelikare 579.
 Poeloe Bahi 240.
 Poeloe Lantjang 229.
 Poeloe Pandjang 20, 25.
 Poeloe Ramboet 549.
 Poeloe Timoon 816.
 Poeloe Tjingko 151, 712, 721.
 Poeranja 242, 265.
 Poerbaja (Pangeran, Mataram) 504, 814.
 Poerbaja (Pangeran, Bantam) 96, 98, 190,
 191, 197, 247, 251, 268, 424, 578,
 606, 737.
 Poerbanagara (Toemenggoeng) 553.
 Poetih (Enji) 698—700.
 Poetih (Radja) 192, 193, 711—716, 717,
 720, 722.
 Poetra (Ratoe) 606.
 Polanen (F. van) 620.
 Pole (Kare) 544, 683.
 Poleman (G.) 176, 177, 306.
 Polen 486.
 Pols (P.) 21, 692, 756.
 Polsdorp (C. C. van) 185, 515.
 Poltsiva 85.
 Pondok 807.
 Poudy 766.
 Pone (Aroen) 841—844: zie: Palakta.
 Ponnecail 558.
 Ponokey 4.

- Pontang 25, 52, 45, 97, 215, 269, 271,
319, 322, 349, 341, 703.
Poolman (A.) 102.
Poolman (J. B.) 359.
Poppo (Kraëug) 236.
Porca 696.
Portland 592.
Porto 694.
Portonovo 189, 244, 537, 646, 726—728,
755, 764, 822, 825, 825, 858.
Portugal 486.
Portugees 18, 43, 51, 52, 59, 64, 66, 69,
75, 74, 85, 95, 102, 140, 189, 200,
218, 244, 265, 287, 308, 320, 328,
359, 366, 367, 373, 390, 411, 422,
427, 450, 461, 467, 492, 529, 541,
551, 554, 555, 559, 600, 670, 575,
579, 581, 587, 590, 612, 627, 693,
696, 710, 729, 750, 759, 764, 790,
809, 810, 812, 824, 851.
Poveret (J.) 40, 622.
Praat (R.) 770, 799, 816.
Praja Diwangsa 556, 515.
Praja Wangsa 558, 591, 669, 673.
Prajangan 515, 784; zie: Priangan.
Prana 88, 133, 140.
Prana Sadana 116, 118.
Prana Soeta 580, 538, 657.
Pranaraga 173.
Prawata 745.
Preanger 769, 792; zie: Prajangan,
Prianger.
Pria 19.
Priaman 145, 714, 722.
Priangan 428, 784, 819; zie: Prajangan.
Prianger 428; zie: Preanger.
Pringabaja 99.
Prins 262, 614.
Prinseneiland 98, 132, 811.
Prinsenstraat 222, 223, 476.
Pruys (M.) 756.
Parmereud (eiland) 147, 195, 554.
Putelan 64.
Payt (P. C.) 548, 555, 583.
Pyl (L.) 24, 250, 575, 576, 558, 559,
579, 580, 629, 767.

Q.

- Quachaynio 846.
Quaelbergh (C. van) 19, 41, 79, 538, 560,
488, 514, 632—634, 646, 658, 702,
703, 767, 808, 822.
Quangly 56.
Quaus 564.
Queda, zie: Kedah.
Queicheuw 80.
Quemuy 181, 218, 285, 290, 501, 597,
492, 495, 499, 505, 818.
Queslenqua 520.
Queswanko 846.
Quickelenburgh (C.) 40, 621.

R.

- Raat (J. de) 605, 621.
Raat (N. de) 547.
Rabantchyn 726.
Radder (J. L.) 40, 320, 320, 321, 554.
Radja (Pangeran) 97.
Radja Poera 98.
Radja Singa 65, 64, 67, 255, 559, 580.
Radja Soeta 98.
Raga Wangsa 242, 519.
Ragendo 281, 546, 726, 737, 754, 823.
Ragiatpoer 232.
Ragil 505, 504.
Rajpoet 86, 251, 422, 725, 729, 764,
824.
Rakil 97.
Raksa Manggala 785.

- Raksa Nagara 183, 362, 380, 387, 730, 812.
 Raksa Nala 418.
 Rastumak 81.
 Ramorina 580.
 Rama 36, 726, 729, 764.
 Rangga Lampiris 634.
 Rangga Pande 652, 654.
 Ranst de Jonge (C.) 314, 415, 516.
 Rantin 815.
 Rapoetjial (Kraeng) 171, 255.
 Rarata 76, 77.
 Rawa 838.
 Raymandellael 768.
 Redja (Entji) 651.
 Reede tot Drakenstein (H. A. van) 696, 697.
 Reeman (P.) 515.
 Reeps (J.) 247, 285.
 Rees (J. B. de) 254, 539.
 Reglat (H.) 733.
 Renhang 48, 91, 166, 238, 285, 509, 511,
 406, 409, 432, 525, 549, 623, 744,
 780, 848.
 Renesse (A. D. van) 77, 78, 168, 169,
 172, 175, 578, 593, 642, 696.
 Roty 751, 732, 740, 747, 675, 676, 825.
 Reus (A. de) 521, 541, 642.
 Reves (B.) 754.
 Reyboelsent Asamametsien 724, 725.
 Roversze 652.
 Reyniersze (R.) 197, 207, 215, 233, 241,
 245, 252, 267, 322, 363, 575, 580,
 408, 422, 426, 427, 461, 463, 520,
 621, 657.
 Reynst (G.) 608.
 Rhee (T. van) 314, 316.
 Rhyne (W. ten) 150, 179, 298, 577, 711.
 Riebeeck (A. van) 59, 40, 60, 113, 417,
 550, 755, 779, 835, 859.
 Riga (E. W. van) 656.
 Rida Takomi 749.
 Rionw 91, 92, 157, 159, 198, 199, 310,
 311, 403, 409, 695, 796.
 Rival (P.) 812.
 Robbeneiland 853.
 Rohijn (bastion) 32, 165, 554, 445.
 Rodenburgh (J.) 142.
 Roebos 258, 264, 631, 814, 819, 820.
 Rochoet Pohan 108; *zie*: Rubbont Pouwan.
 Roeloffs (C.) 694.
 Roeman (C.) 644.
 Roemer (P.) 585.
 Roepa (Kare) 171, 176, 855, 858.
 Roepat 693, 796.
 Roma Manggala 98.
 Rombouw 74, 833, 836, 694.
 Rome 110.
 Ronkin 651.
 Rontangh 753.
 Roo (P. de) 385.
 Roomschen 10, 724.
 Roos (S.) 756, 859.
 Rosairo (V.) 644.
 Rosairo (P. de) 642.
 Roti 869.
 Rotterdam (stad) 112—114, 659, 704, 779,
 780, 784, 786, 850.
 Rotterdam (eiland) 97, 549.
 Rotterdam (fort) 235, 237, 255, 451, 608,
 741, 758, 855.
 Rotterdam (Prins) 1, 202, 618, 641, 656,
 661.
 Rotterdammerpoort 445, 542, 641, 650,
 661.
 Royen (C. van) 586.
 Rubbont Pouwan 77; *zie*: Rochoet Pohan.
 Ruige Hoek 52.
 Rus (L.) 756.
 Rutland (S.) 64, 72, 87.
 Ruygeman (J.) 646.
 Ruygen (P. van) 605.
 Ruys (J.) 17, 87, 117, 184, 186, 296.
 Ruyter (H. de) 20, 44, 52, 65, 76, 87,
 95, 101, 463.
 Ruyter (J. de) 140.
 Ruyter (W. de) 692, 752, 756, 760, 761,
 780, 785, 807, 808.

Rycke (H. J. de) 145, 189, 190, 688.

Rycke (I. de) 215.

Rycke (J. de) 180, 758.

Rycke (J. J. de) 296.

Ryswyck (P.) 145.

S.

Sa (A. de Moraes de) 696, 696.

Sabda Naja 797.

Sabetaer (W.) 457, 544, 561, 584, 591, 682, 683, 737.

Sablat Ketahoen 713, 722, 723.

Sackara 858.

Sacradana 99, 148, 190, 194, 372, 822.

Sadrahone 742, 758, 841.

Sadrangapatnam 686.

Sadraspatnam 576, 537.

Sagadaga 749.

Sahoe 609, 674, 677, 678, 770.

Said (Entji) 18, 549, 631.

Said (Raloë) 97.

Saldi (Sech) 146, 131.

Saifchan 763.

Saifoedin 488, 676, 678, 679, 748, 749, 751.

Salat Martin (I. de) 488, 609, 676—678, 680, 692, 705, 751, 754, 740, 741, 747, 748, 750, 781, 855, 859.

Sajagati 99.

Saketta 770.

Salam 635.

Salamat 690.

Salaparang 254.

Saldanbahaai 783.

Salida 128, 151, 714, 715, 717, 718, 739.

Salinga 156, 504, 528, 549.

Salamon 524.

Salomon (Radja) 17, 79, 539.

Samalangan 856.

Samarang 48, 60, 90, 100, 138, 159, 162, 185, 198, 199, 509, 511, 519, 522, 550, 406, 409, 452, 522—524, 527, 548, 549, 575, 574, 578, 595—597, 606, 622, 623, 636, 687, 688, 706,

709, 755, 758, 769, 774, 786, 788, 798, 806, 848, 850.

Sambagi 579, 646.

Sambas 580, 524, 527.

Samboepo 161.

Sami Wangsa 663.

Samurtijn 696.

Sampang 78, 135, 170, 507, 523, 596, 848, 849.

Sampang (Pangeran) 170.

Sampit 407, 409.

Samplangan 654.

Sampourna 837.

Samson (M.) 767.

Sangriwaringh Makal Samadi 615.

Santa Prana 41, 35, 54, 105.

Sapandjang 742.

Sapati 679.

Saphier (bastion) 354, 443, 480.

Sapo 7.

Sapoe 564.

Sapton 140.

Sara (Daeng) 256.

Sara Manggala 10, 166, 535, 534.

Sarantaka 298.

Sarapati 814.

Sara Prana 298.

Sara Wisa 664.

Sariaka 49.

Satjagoena 117, 118, 154, 552.

Satja Joeda 258.

Satja Nala 258.

Satja Prana 653, 815.

Satsuma 817.

Saulau (Radja) 694.

Saway (Radja) 655.

Sawoe 569.

- Sawoenggalieng 745.
 Schagen (Van) 393.
 Schrepen (J.) 620.
 Schepen (G. van der) 563, 724.
 Schilhoorn (J.) 102, 187, 489, 491.
 Schiune (L. van) 214, 414, 415, 550, 816.
 Schippers (P.) 202, 320, 561, 620.
 Schischiat 162.
 Schoenmaker (J.) 782.
 Schoore (J.) 316, 582.
 Schorel (D.) 102.
 Schorer (S.) 533, 537, 561, 605, 619.
 Schotland 101, 102, 106, 107, 659, 711.
 Schouten (D.) 620.
 Schouw (C.) 102.
 Schuer (E. van der) 758, 756.
 Schults (J.) 521.
 Schuyftang 841.
 Sedakari 172, 176.
 Sedenina Maru 541.
 Seilan 653.
 Seiljeer (P.) 482.
 Senda Soudorma Raza 32, 390, 597.
 Sepadi 176.
 Sepano 564.
 Sepoeh (Sultan) 61, 184, 185, 203, 204, 370, 371, 428, 522, 657, 658, 753, 791, 792; zie: Ageng.
 Seranton 155, 140.
 Serbeti 570, 571.
 Serenaya 631.
 Serla Jusa Pura 597.
 Serraro (A.) 109.
 Setja, zie: Satja.
 Setjanapoera 307.
 Sewe (Pangeran) 84.
 Sharasce 725.
 Shiras 809, 810.
 Siak 566.
 Siam 8, 10—14, 42, 45, 75, 89, 179, 189, 205, 220, 221, 251, 309, 311, 567, 416, 417, 418, 423, 429, 528, 657, 543, 665, 662, 664—666, 681, 657, 638, 658, 605, 697, 699, 736, 728, 747, 766, 774, 776—778, 822, 823, 829—835.
 Siampa 245, 847.
 Sianaw 52, 53, 109, 110, 165, 164, 202, 450, 610, 678.
 Sibens (J.) 435.
 Sicilië 166, 486.
 Sidajoe 525, 526, 550.
 Siddlers 824.
 Sidi Kasim 252.
 Siebens (W.) 756.
 Sierly 728.
 Sikakol 244.
 Sikoery 820.
 Silebar 145, 189, 552, 555, 699, 721.
 Siliran 135, 140.
 Silvius (P.) 619, 736.
 Simila 820.
 Simildyn 680.
 Simen 108.
 Simons (M.) 652.
 Sincir 646.
 Sindoeredja 100, 174, 175, 527, 531, 451, 549, 814—816.
 Singa Derpa 211, 212, 263, 515.
 Singa Joeda 298.
 Singa Manggala 562, 635, 638, 783.
 Singa Nagara 99.
 Singa Padoe 78, 742.
 Singa Radja 97.
 Singasari (Bantamsch Pangeran) 98.
 Singasari (Prins van Giri) 531.
 Singasari (Ratoe) 525.
 Singasari (plaatsnaam) 797.
 Singa Widjaja 99.
 Singa Wilodra 655.
 Singa Wipram 19, 99, 145, 184, 190, 399, 736, 785, 765, 775, 791, 818.
 Singa Wirangon 98.
 Singalees 65—66, 68, 69, 234.
 Singappa 686.
 Singkel 562.

- Singlamong 272, 286, 287, 333, 396,
 397, 401.
 Slnnewtrad (Dom Gaspar) 600.
 Sinong 404, 445.
 Sint Helena 101, 108, 111, 773.
 Sint Jago 378, 392, 394, 639, 779, 793.
 Sint Nicolaasbaai 838.
 Sint Thomas 733.
 Sinto Salvador (J.) 643.
 Sintoe 711, 721.
 Sirinara 714, 715, 717, 796.
 Sisela (Daëng) 761, 763.
 Sitipoera 175.
 Sitoedjoeh (Daëng) 106, 156, 162, 194,
 541, 635—639, 698—702, 751, 761,
 795: zie: Toedjoeh.
 Sitonger 764.
 Siwagi 162, 231, 232, 244, 246, 281,
 423, 816, 838, 859, 879, 846, 726,
 822, 824.
 Siwagies 700.
 Sjambagi 726.
 Sjoeprah 724, 763.
 Sleswyk 847.
 Sleman 389, 590, 631.
 Sloot (J. A.) 186, 305—308, 307, 323,
 328, 431, 432, 542, 849, 895, 687,
 742, 745, 771.
 Smit (J.) 182, 183, 196, 209.
 Smith (A.) 620.
 Snoeck (A.) 544, 604.
 Sodong 635.
 Soeali 423, 729, 825.
 Soeha Manggala 643.
 Soeda (Pangeran) 97.
 Soedapaksa 174.
 Soekadana 26, 182, 213, 252, 280, 297,
 387, 333, 648.
 Soekapoera 635.
 Soeko 444, 469, 473: zie: Litsoeke.
 Soela 749.
 Soela Moemita 98.
 Soelanees 769, 799.
 Soelei 652.
 Soeleiman (D.) 354, 353.
 Soelit 631.
 Soeloeng 9, 631, 701.
 Soemba 648, 687, 627.
 Soembar 48, 50, 90, 91, 199, 307—311,
 403—407, 409, 523—527, 572—574,
 623—625, 675, 706—708, 787, 788,
 848, 849.
 Soembawa 50, 92, 138, 140, 253—256,
 238—260, 262—264, 353, 352, 348—
 350, 608, 610, 613, 616, 617, 627.
 Soemedang 9, 10, 116, 151, 156, 166,
 184, 259, 303, 356, 351, 362, 660,
 682, 635, 636, 639, 849, 638, 698,
 769, 792.
 Soemedang (Pangeran) 773.
 Soemenap 49, 78, 155, 160, 170, 309,
 326, 328, 351, 523, 575, 875, 623,
 707, 708, 746, 786, 788, 848, 850.
 Soemoer 48, 91, 198, 524, 623, 625, 706,
 708, 787, 788, 848, 849.
 Soengei Tarap 722.
 Soengei Tiga 18, 99.
 Soenjatan (Pangeran) 98.
 Soerabaja 76—78, 85, 90, 100, 137, 141,
 146, 152, 153, 189, 161—164, 166,
 168—171, 173, 174, 176, 178, 255,
 261, 507, 322, 523, 525, 526, 528,
 350, 565, 371, 589, 390, 427—429,
 441, 431—433, 530, 552, 548, 595,
 606—608, 687, 772, 816, 855, 857,
 858, 841, 842.
 Soerabaja (Depati) 350.
 Soera Dika 700.
 Soeradikara 212, 297, 750, 731, 783, 813.
 Soera Dimarta 9, 18, 96, 98, 113, 116,
 125, 166, 189, 243, 319, 360.
 Soera Diprana 99.
 Soera Dila 336, 815.
 Soera Diwangsa 99, 184.
 Soera Djaja 815.
 Soera Joeda 731.

- Soera Kiawara 797.
 Soera Nata 258, 351, 379, 743, 813, 815.
 Soeraputi 54, 103, 815.
 Soerasowan 450, 535, 660, 661, 680, 681, 735—737, 802, 803.
 Soera Wikrama 526.
 Soeria (Pangeran) 97, 98, 349.
 Soeria (Ratoe Bagoes) 549.
 Soeria Diwangsa (Pangeran) 98, 259, 270, 424, 531.
 Soeria Nagara (Pangeran) 792.
 Soeroeasa 711, 714, 731.
 Soet (T. C.) 314.
 Soeta (Pangeran) 98.
 Soeta (Ratoe Bagoes) 98.
 Soeta Djaja 78.
 Soeta Gali 452, 670.
 Soetakarti 452.
 Soetama 171.
 Soeta Manggala 526.
 Soeta Naja 116, 118, 119.
 Soeta Nangga 212, 297, 352.
 Soeta Wangsa 662, 771.
 Soeta Waljana 41.
 Soetjock, zie: Tjoetjock.
 Soisa, zie: Sousa.
 Soka 100, 168, 171, 176, 527, 528.
 Sokotora 775, 778.
 Soller 726.
 Soloun 219.
 Solor 5, 3, 569—571, 625.
 Somit (Radja) 694.
 Sondaar 171.
 Songo (Kraëng) 256.
 Sonnehay 5.
 Soelmaia (I.) 222, 225, 506, 508.
 Sopeng 165.
 Sore 651.
 Soro (Boemi) 253, 256, 258—261, 331, 609, 611, 613—616, 820.
 Soetja 78, 170.
 Soubre (A.) 290.
 Sourate 4, 28, 31, 36, 75, 139, 167, 189, 190, 216, 250—253, 256, 245, 244, 268, 299, 319, 327, 373, 383, 389, 392, 394, 409, 410, 416, 418, 422—423, 451, 460, 469, 474, 485, 514—517, 531, 537, 542, 551, 555, 554, 569, 577, 581, 584, 585, 592, 600, 601, 620—631, 638, 659, 689, 702—704, 725, 724, 728—750, 752, 764, 767, 768, 775—779, 800, 810, 825—826, 834—837.
 Sousa (A. de) 645, 692, 694.
 Soury (J.) 40, 505.
 Spanbroeck (U.) 216, 217, 219, 272, 277, 286, 296, 393, 395, 400, 404, 413, 414, 441, 444, 446, 451, 469, 470, 474, 475.
 Spanjaard 22, 30—52, 41, 42, 56, 75—78, 84, 85, 102, 108—110, 123, 164, 165, 180, 202, 242, 264, 265, 507, 554, 588, 409, 416, 450, 453, 457, 458, 481—485, 486.
 Spanjo 8, 10, 74, 108, 141, 166, 486, 544, 595, 607, 694, 727, 728, 801, 845.
 Speelman (C.) 2, 15, 20, 28, 30, 43, 47, 95, 102, 152, 154, 155, 156, 171, 177, 202, 216, 223, 228, 256—258, 248—250, 256, 257, 263, 264, 268, 269, 277, 278, 296, 302, 505, 506, 521, 525, 530, 535—536, 541, 363, 365—368, 570, 572, 578, 584, 587, 589, 591, 419, 422, 425, 429, 454, 445, 446, 468, 469, 476, 479, 617, 536, 540, 587, 611, 617, 618, 634, 637, 658, 640, 641, 645, 660, 656, 660, 661, 679—682, 687, 754, 736, 741, 742, 745, 748, 749, 755, 758, 768, 774, 782, 795, 809, 821, 858, 840, 845.
 Staden (H. van) 246.
 Stael (T.) 43, 55, 367, 390, 584, 598.
 Stappen (G. van der) 188, 296.
 Star (D.) 756.
 Sleen (J.) 656, 548.

- Steenhoff (J.) 142.
 Steenhouwersbrug 636, 661.
 Stel (S. van der) 10, 25, 123, 487, 631,
 592, 595, 602, 604, 760, 780, 782,
 784—786, 795.
 Steur (J.) 691, 612, 614.
 Steutel (A. H.) 266.
 Stevens (J. C.) 17.
 Stipper (P.) 616.
 Stoeltje (J.) 642.
 Stockholm 515.
 Stolkwijk 453.
 Stomphius (J. F.) 547, 812.
 Stoppelaar (G. de) 619.
 Straat Banka 25, 26, 48, 52, 60, 408,
 417, 550, 531, 544.
 Straat Batjan 673.
 Straat Bocton 799.
 Straat Madoera 285.
 Straat Malakka 19, 191.
 Straat Soenda 20, 21, 25, 27, 44, 47, 55,
 63, 76, 84, 87, 93, 101, 116, 120, 127,
 151, 152, 157, 145, 151, 181, 183,
 197, 207, 213, 235, 241, 245, 252,
 267, 318, 322, 355, 361, 365, 373,
 380, 387, 403, 417, 418, 422, 426,
 427, 438, 461, 463, 470, 471, 475,
 474, 520, 521, 531, 540, 541, 548,
 555, 555, 556, 562, 577, 584, 585,
 591, 592, 594, 599, 602, 634, 646,
 648, 649, 693, 703, 725, 734, 732,
 755, 764, 782, 791, 802, 811, 815,
 827, 853, 859.
 Struys (A.) 202, 222, 224—226, 306,
 561, 758, 759.
 Struys (J.) 641, 656, 661, 690, 736.
 Strykersbergh (A.) 40.
 Suchuen 56.
 Sumatra 698.
 Sumatra's Westkust 32, 127—129, 135,
 145, 179, 181, 186, 191, 209, 296,
 298, 299, 315, 552, 555, 589, 403,
 542, 584, 588, 630, 638, 639, 681,
 711, 712, 714, 717, 718, 720, 730,
 747, 751, 769.
 Surichan Sely Koety 55.
 Suyck (A.) 215, 214.
 Swart (C.) 503, 534, 545.
 Swart (C. F.) 142.
 Swart (F. J.) 595.
 Swart (J. J.) 620.
 Swenne (E. van) 26, 35, 52, 60, 79, 84,
 147, 182, 279, 387, 458, 459, 619,
 683, 691.
 Sybrantse (S.) 280, 587, 545, 682, 684.
 Symon (J.) 644.
 Symonse (P.) 642.
 Symonsze (M.) 645.

T.

- Tabaya 674.
 Tack (F.) 60, 70, 115, 155, 202, 248—
 250, 285, 422, 474, 475, 542, 618,
 636, 755, 779, 833.
 Tadjia 565, 577.
 Tadjoe 814.
 Taempa Moncki 528.
 Tafelhaai 114, 531, 785.
 Taflago 674.
 Tojoean 82—84, 181, 233, 282, 501, 496,
 499, 505, 818; *zie*: Formosa.
 Tako (Kare) 120.
 Takoea 12, 14.
 Talbeck (W.) 504.
 Talille (Daëng) 163.
 Tambajat 743, 771.
 Tambak Baja 212, 785.
 Tambalangk 198.
 Tambang 150, 151, 718.
 Tambesi 652.
 Tamboekoe 751.
 Tambora 255, 255—264, 451, 608—611,
 615—617.
 Tamparang 163, 238, 758.

- Tamsiako 121.
 Tanara 25, 97, 271, 510, 519, 544, 534,
 585, 600, 705, 802.
 Tandjoeng Kait 541.
 Tandjoengpoera 21, 85, 71, 87, 131, 156,
 181, 167, 211—215, 247, 288, 556,
 570, 575, 406, 427—429, 447, 465,
 515, 514, 521, 541, 582, 585, 591,
 602, 608, 645, 647, 750, 751, 759,
 762, 760, 768, 780, 781, 785, 807,
 815, 844.
 Tanerery 679.
 Tante 742.
 Tange (W.) 782, 799.
 Tanggeran 18, 53, 90, 96, 97, 99, 140,
 166, 269, 271, 509, 519, 544, 580,
 524, 575, 585, 599, 600, 705, 754,
 755, 757, 805.
 Tanhoaco 44.
 Tanjonglan, zie: Pagoetan.
 Tankoke 99, 572; zie: Tonkoke.
 Tancoe 627.
 Tancoe Baja 152.
 Tancoe Djaja 98.
 Tancoe Djiwa 666.
 Tansjouwer 258, 539, 580, 647, 727,
 729, 759.
 Tantsanko 532, 627, 846, 847.
 Topa (Pangeran Mas) 428, 578.
 Tarant (H. J.) 530.
 Tartaar 1, 36, 89, 75, 80, 86, 144, 179,
 181, 195, 202, 216, 218, 240, 272,
 276, 281, 282, 285—288, 290, 292,
 296, 299—501, 535, 568, 591—595,
 595, 596, 599, 404, 415, 441, 444,
 445, 461, 483, 464, 466—471, 474,
 475, 477—479, 481, 485, 488, 489,
 726, 817, 818.
 Tartarye 467, 489.
 Tasakan 635.
 Tatalion 635.
 Tegal 9, 10, 17, 48, 50, 86, 87, 89, 90,
 92, 105—106, 116—118, 134, 157,
 158, 141, 157, 162, 167, 168, 171,
 177, 185, 198, 199, 205, 206, 506—
 508, 511, 522, 550, 406, 409, 428,
 526, 527, 550, 552, 572, 574, 578,
 605—607, 625, 625, 675, 698, 706,
 708, 780, 788, 797, 798, 800, 837,
 847, 849, 850.
 Tegempatnam 281, 378, 557, 646, 727,
 728.
 Teixeira (E.) 244.
 Tekkenkoer 515, 580.
 Teko (Aroe) 451, 611, 761—765, 841.
 Telgompel 582, 759.
 Tellaert 243.
 Tellier (D.) 692, 782, 792.
 Tello (Radja) 161, 256.
 Telok Boenoet 85.
 Temmer de Jonge (H.) 18, 24, 796.
 Tenassarim 686, 726, 728, 754, 766.
 Tengger 170.
 Tenghwa, zie: Gouw Tenghwa.
 Tenglonw 95, 214, 272, 277, 286, 502,
 568, 570, 595, 444, 464, 467, 471—
 475, 477.
 Ternaso 12, 14.
 Ternataan 610, 675—678, 755, 769, 799,
 825.
 Ternate 1, 6, 10, 19, 21, 27—35, 60, 71,
 109, 110, 126, 165, 164, 202, 236,
 257, 314, 316, 317, 558, 565, 564,
 404, 450, 487, 488, 514, 582, 608—
 610, 618, 641, 656—658, 661, 675,
 674, 678—680, 692, 694, 706—707,
 751, 752, 740, 741, 747—749, 770,
 775—779, 799—802, 812, 816, 850—
 854.
 Terthoolen (A.) 604.
 Tesiong 464.
 Tessichan 826.
 Teuver 152, 516, 538, 559, 647, 759.
 Texel 22, 123, 600, 604, 794.
 Teybene 370.
 Theapoena 742.

- Theodora 742.
 Theeeyhoek 485.
 Thietsiau 485.
 Thielman, *sic*: Eenwyck.
 Thomas (F.) 812.
 Thomasze (D.) 746.
 Theurman (J. G.) 621.
 Thüringen 550.
 Thymonsze (H.) 846.
 Thyse van Flesbagh (J.), *sic*: Flesbach.
 Tibar 651.
 Tiben 428, 441, 652.
 Tidore 364, 488, 609, 610, 675, 679, 692, 747—749.
 Tidorees 488, 674, 676, 678, 679, 770.
 Tiemangh 654.
 Tiepon (J.) 644.
 Tigabatoer 536.
 Tikoe 722.
 Timbanganten 182, 166, 852, 635, 792.
 Timboel 587, 627.
 Timmer (H.) 580.
 Timor 3, 4, 48, 50, 508, 520, 538, 575, 427, 569, 570, 590, 591, 625, 658, 786, 789, 812.
 Tingal 644.
 Tinhay 181, 275, 282.
 Tiokay 485.
 Tirtajasa 9, 10, 21, 25, 52, 57, 42, 61, 96, 97, 149, 189, 190, 197, 301, 227, 259, 240, 245, 247, 261, 298, 319, 344, 360, 372, 599, 606, 618, 654, 656, 657, 708, 754, 757, 773, 858.
 Tirtajasa (Kiai Toemenggoeng) 10.
 Tito 856.
 Tjaja Radja (Panglima) 221.
 Tjakra Dilaga 297, 298, 347, 362.
 Tjakra Joeda 84, 96, 105, 166, 388, 521, 552, 547, 582, 585, 645, 783, 815.
 Tjakra Ningrat (Pangeran Adipati) 185, 170, 175, 176, 322, 526, 528, 696, 606, 745, 746, 771, 772.
 Tjamba 845.
 Tjampa 75, 242, 252, 255, 594, 595.
 Tjamplong 170.
 Tjandra Wangsa 792.
 Tjantiga 530.
 Tjaringin 544.
 Tjarita 50, 575, 707, 848.
 Tjendrana 742, 841, 845, 844.
 Tjiandjoer 40, 41, 55, 166.
 Tjiasem 86, 516, 574, 409, 654, 659, 698, 700, 751, 773.
 Tjigadoeng 701.
 Tjigentia 819.
 Tjihaoer 532.
 Tjikarang 212, 288, 807.
 Tjikoendoel 166.
 Tjilalajan Maroedjang 552.
 Tjidamaja 428.
 Tjileungsir 61, 96, 547, 792, 795.
 Tjili Moeda (Niai) 5, 5, 6.
 Tjili Widara 9, 10, 182, 184, 212, 215, 297, 298, 362, 589, 521, 522, 654, 547, 567, 560, 582, 585, 635, 656, 658, 659, 648, 649, 656, 690, 698—702, 708, 750, 775.
 Tjinapag 53.
 Tjini (Kraeng) 611.
 Tjisadane 428.
 Tjisarah 212.
 Tjisero 41, 55, 547.
 Tjisewoe 635.
 Tjitra 155, 140.
 Tjitra Djaia 537.
 Tjitra Naja 669.
 Tjoelck 654.
 Tjoeljoek (Ngaheli) 562.
 Tjonko 597.
 Toadja 77, 161, 256, 758.
 Tobelatia 674.
 Tobelo 674.
 Todjing (Karo) 616.
 Toeban 78, 159, 526, 452, 522.
 Toedegolle 255.

- Toedjoeh (Daeng) 2, 6, 7, 120, 698, 775:
     zie: Sitoedjoeh.
 Toegoemangkang 745.
 Toekangbesi 537, 738.
 Toelanghawang 48, 90, 158, 308, 406,
     525, 575, 625, 707, 787, 848.
 Toeloës (Kare) 85, 280.
 Toelolo (Kare) 841.
 Toempei (Adipati) 526, 522.
 Toepan 685, 695.
 Toepas 81, 809.
 Toerili Gampo 289—284, 610, 616, 819,
     821.
 Toesanbandes 142.
 Toesiong 469, 475; *zie*: Tosiong.
 Toetoela 169.
 Toewori 569.
 Togia 789.
 Tokamo 235.
 Toledo (A.) 644.
 Tolnerus (H.) 583.
 Tomini 678.
 Tomoe 635.
 Toncki 528.
 Tongan 85.
 Tonkal 585.
 Tonkin 21, 25, 59, 60, 74, 75, 113, 198,
     199, 589, 406, 407, 416—418, 425,
     427, 440, 445, 485—488, 527, 528,
     550, 569, 638, 708, 747, 818, 823,
     838, 848—850, 854, 856.
 Tonkoke 96; *zie*: Tankoke.
 Topati (Pangeran Depati) 185, 570, 579,
     415.
 Toppa, *zie*: Topati.
 Torbaja 19, 48, 50, 158, 407, 410, 524,
     527, 575, 625, 625, 707, 708, 787,
     789, 848, 850.
 Torcotti (G.) 54, 164—166, 450.
 Toseko 610, 679, 770.
 Tosiong 95, 474, 475; *zie*: Toesiong.
 Tosjado (Aroe) 549.
 Trabay, *zie*: Torbaja.
 Traloughong 19.
 Trang 570, 571.
 Trangara 98.
 Trankera 638.
 Tranquebar 47, 80, 81, 96, 97, 152, 189,
     451, 728, 784, 858.
 Trevancore 580.
 Trigale (B.) 105.
 Trimelevaas 81, 254, 647, 729, 759.
 Trinconeuale 66, 67, 654, 646—648.
 Trisnapali 538, 727.
 Troeff (M.) 619.
 Troena Djaja 76—78, 84, 89, 100, 104,
     115, 134, 157, 160, 168, 169, 171—
     176, 178, 194, 201, 306, 327, 351,
     552, 579, 832, 896, 745, 746, 842.
 Troesan 9, 172, 713.
 Tromedja 175.
 Truytmans (J.) 10, 54, 52, 74, 81, 186,
     232, 390, 394, 398, 404, 429, 444,
     446, 469, 470, 474, 475, 517, 619,
     691, 747, 845.
 Tsasetan (Niai) 587, 627.
 Tsiubengqua 54, 203, 214.
 Tsionglaauw 72.
 Tsiongwancko 587.
 Tsiou Jissay 845, 846.
 Tuaha 694.
 Turk 420, 486, 487, 810.
 Tulecoryn 474, 514, 516, 538.
 Twist (S. van) 812.
 Tygersgracht 202, 205, 222, 225.
 Tzinzieuw, *zie*: Chincheeuw.

U.

Ursela 94.
 Usangeny 218, 818.

Utrechtse poort 446, 542, 618.

V.

- Valek (G.) 657.
 Vaqua (Aroe) 163.
 Vastricks (M.) 208.
 Veere 536, 578, 594.
 Veervindael (W. van) 600.
 Vegas (A. de) 569.
 Velsen (J. van) 779.
 Ventura (A.) 644.
 Verbeecq (A.) 644.
 Verburgh (J.) 55, 56, 61, 62, 121, 286,
 565, 545, 723—728, 764, 769, 808,
 825, 826, 828.
 Vergas Furtado (Doa) 108, 109, 111.
 Verhaven (J.) 759.
 Verkoyl (C.) 208.
 Vermeeren (H.) 240.
 Vermunt (H.) 859.
 Verwer (P.), zie: Vorwer.
 Veslen (P. van der) 84, 457, 544, 561,
 584, 591, 682, 683, 737.
 Veuren 515.
 Veuren (J. J. van) 165.
 Vicq (D. de) 555, 587, 581.
 Vicq (D. de) 44, 79, 563, 487, 582, 605,
 657, 694, 769, 770, 799, 800.
 Victoria (kasteel) 44, 79, 563, 487, 582,
 603, 657, 694, 769, 799, 800.
 Vierkant 213—225, 248, 252, 269, 356,
 542, 618.
 Villasera (F. de Valencoise, Markies de) 74.
 Vincent (M.) 763, 809.
 Vinters 55.
 Visagapatnam 734.
 Visch (B.) 204, 205, 518, 561, 370, 588,
 429, 555, 556, 557, 698, 818.
 Visconte (G.) 164, 165.
 Visiapoer 244, 246, 281, 316, 558, 726,
 729.
 Vlaanderen 166, 595, 795.
 Vlaardingen 609.
 Vlaminck 205, 805, 806.
 Vlamingh (J. de) 480, 482, 540, 642.
 Vliet (J. van) 76, 77, 174, 176, 507,
 522, 528, 746, 771, 772, 797, 798,
 806.
 Vlissingen 795.
 Volger (W.) 577, 825, 827.
 Vonck (C.) 812.
 Vonck (D.) 584, 597, 598, 703.
 Vonk (D. de) 789.
 Vooght (C.) 10.
 Vooght (J.) 621.
 Voorde (P. van de) 14, 18.
 Voorst (A. van) 59, 60, 621.
 Vorwer (P.) 24, 80, 152, 575, 557, 646,
 725, 728, 758, 740.
 Vos (C. de) 606.
 Voshurgh (G.) 59, 283, 691.
 Vreelant (G.) 20, 59, 70, 520, 602.
 Vries (J. P. de) 582.
 Vrouwlingh (J.) 520, 542.
 Vry (J. de) 561, 620.
 Vryhoff (J.) 73, 167.
 Vyfhoek 586.

W.

- Waayen (J. van der) 577.
 Waddens Bale 255.
 Wadjangapati 574, 575.
 Wadjo 841.
 Wajahan Abasan 655.
 Wajahan Ahian 655.
 Wajahan Balabanang 654.
 Wajahan Cambomangh 655.
 Wajahan Cameronw 654.
 Wajahan Camoimv 654.
 Wajahan Cattawel 655.
 Wajahan Cattawel Pandek 655.

- Wajahan Caltewen 653.
 Wajahan Dagin 653.
 Wajahan Endeuan 654.
 Wajahan Kapal 653, 654.
 Wajahan Lirang 654.
 Wajahan Onbout 653.
 Wajahan Panihan 653.
 Wajahan Panjer 654.
 Wajahan Pasap 654.
 Wajahan Sama 653.
 Wajahan Sarat 653.
 Wajahan Tegal 653.
 Wajahan Tociman 654.
 Wajahan Wyongh 653.
 Wajasan 652, 653.
 Wajasan Panda 652.
 Wajasan Pandekan 653.
 Wanagiri 797.
 Wanajasa 797.
 Wanakarta 303, 304, 307, 325, 451, 452,
 549, 595, 606, 635, 687, 741—745,
 748, 746, 770, 797, 814.
 Wanderpoel (H.) 629.
 Wang 351.
 Wangiwangi 758.
 Wangsadanoë 78.
 Wangsa Dipria 184.
 Wangsa Diradja 99.
 Wangsa Doeta 99.
 Wangsa Joeda 534.
 Wangsa Koesoema 98.
 Wangsa Naja 105, 152, 298, 513, 585,
 785, 815.
 Wangsa Nala 9.
 Wangsa Nata 99, 661.
 Wangsa Patl 21, 32, 84, 97.
 Wangsa Praja 247.
 Wangsa Soeta 215.
 Wangsa Tanoe 215, 415, 532, 663, 698,
 700—702, 775, 785.
 Wangsa Troena 663.
 Wanjok 31, 93, 121, 387, 431, 444, 446,
 471, 472, 474, 475, 584, 840, 854.
 Warga Joeda 212.
 Warga Kartika 374, 375.
 Wasingrana 745, 746.
 Watas 99, 212, 688, 771, 816.
 Waterkamp (I.) 577.
 Waterpoort 2, 16, 23, 112, 382, 443,
 479, 702, 774.
 Wawani 29, 30, 356, 357.
 Wawari 615, 616.
 Weede (A. van) 725, 728.
 Wereldt (J. de) 587—589.
 Wesel 10.
 Westfalen 455.
 Westfriesland (bastion) 142, 741.
 West-Indië 760.
 Wetter 79, 359.
 White (A.) 251, 822.
 Widara, zie: Tjili Widara.
 Wierdal 96.
 Wierna Wenke Tadril 728.
 Wigberts (W.) 42, 45, 568, 728.
 Wight 600, 604.
 Wigmans (A.) 244, 532.
 Wikara 99.
 Wildy 471.
 Willemsse (J.) 246.
 Willemsse (I.) 694.
 Wiltvanck (C.) 185, 208, 209, 312.
 Wiltvanck (M.) 759.
 Winarong 350.
 Winato 324.
 Wingurda 244, 516, 558, 582, 759, 810.
 Wiprana (Kiai Aria Damang) 811.
 Wira 140, 857.
 Wira Angonangon 792.
 Wira Antaka 414, 537.
 Wira Asmara 98.
 Wira Atmaka 99.
 Wira Baja 211, 283.
 Wira Dedaha 635; zie: Wira Wididja.
 Wira Djiwa 211.
 Wira Drama 169.
 Wira Joeda 745, 771.
 Wira Laksana 174, 175.
 Wira Lodera 414, 429, 537.

Wira Nagara 98.
 Wira Paksa 99.
 Wira Praja 450, 666.
 Wira Radja 653.
 Wira Raisa 87.
 Wira Saba (Aria) 87, 212, 297, 807.
 Wira Saba (plaatsnaam) 168, 172—174.
 Wira Sarawa 657.
 Wira Sasmita 99, 116—118, 154, 184,
 185, 204, 371, 372, 512.
 Wira Soeta (Pangeran) 98.
 Wira Soeta (Radèn) 315.
 Wira Tanos 40.
 Wira Troena 98.
 Wira Widada 156, 325, 328; zie: Wira
 Dedaha.

Wiraka 771.
 Wirantaka, zie: Wira Antaka.
 Wisa Nala 666.
 Wissumdeua 768.
 Witwout (R.) 520, 689.
 Wolff (P.) 756.
 Wollerees 5.
 Wyck (J. van) 102.
 Wyckersloot (J. van) 5, 4, 45, 508,
 569.
 Wylant (A.) 366, 825.
 Wynanda (J.) 221, 224—226, 561, 820,
 641, 650, 662.
 Wyngaerden (J. van) 622, 675.
 Wys (F.) 145.

Y.

York (Hertog van) 10, 639.

Z.

Zafodje 644.
 Zale Batavia 658.
 Zampa 574; zie: Lampa.
 Zas (Th.) 102.
 Zeeburg 228.
 Zeeland (provincie) 111, 113, 114, 147,
 536, 577, 578, 585, 592, 594, 606,
 629, 649, 755, 789, 774, 776, 782,
 784, 786, 794, 795, 851.
 Zeeland (bastion) 228.
 Zeelst (H. van) 102.
 Zoeman (Mr. G.) 59, 65, 80, 182, 209,
 222, 224—226, 553, 539, 536, 558,
 575, 581, 582, 583, 589, 591, 405,
 412, 418, 419, 422, 424, 426, 436,

447, 448, 451, 470, 485, 520, 553,
 544, 558, 566—569, 711, 754, 757,
 756, 760, 827.
 Zerbst 452.
 Zeyl (W. van) 19, 488, 514, 655.
 Ziantaugh 511.
 Zinjapo Adoe 176.
 Zoria 643.
 Zoute (C. de) 101, 127, 157, 145, 181,
 183, 711.
 Zuhincke 854.
 Zuidland 604.
 Zuidzee 531, 678.
 Zweden 10, 486.
 Zwolle 585.

CATALOGUED.

N.C

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY

GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI.

Please help us to keep the book
clean and moving.

S. B. 142, N. DELHI.